BOKROS BIRMAN DEZSŐ

VADAS JÓZSEF:

Szobrok, csata után

KÉPZŐMŰVÉSZETI VILÁGHÉT

Mondhatnék persze küzdelmet. Hiszen a művészet mindig harc volt, egykor a régi beidegződésekkel, ma elsősorban az álművészettel szemben. Hiszen a művészet — ideológiai értelemben — nem lehet közömbös; közömbössége is állásfoglalás. Konkrétan pedig: éppen csak elült a harc a csatamezőn. A koncept art és folyományai, mellékágai, rokonai (az akciótól a fluxusig) már nem általában a múltat vették célba és nem általában a művészet ellen lázadtak fel, mint egykor a konstruktivisták, akik építészetet, kézzelfogható tárgyakat tettek a műalkotások helyébe. Pontosabban: nem fellázadtak, hanem romboltak. Moholy-Nagy László még csak azt mondta (s igaza volt): mindenki tehetséges. A koncept art képviselői már azt vallják: mindenki művész.

A konstruktivizmus programja ez volt: esztétikum hassa át az egész életet, a legkisebb viskót is művészek tervezzék. A koncept art viszont úgy igyekszik — próbálja — megvalósítani ideológiai feladatait (nem ritkán Marxra hivatkozva), hogy lemond a művészetről. Így válik a leghétköznapibb cselekedet is műalkotássá — hívei szemében. Ha a húszas években — a használati tárgyak mögött — a művész szubjektuma háttérbe szorult, most az egyéniség újraéledésének korszakában vagyunk: nem a megszemlélhető mű a fontos, hanem az ember, aki puszta kézjegyével is hitelesíteni képes — például — egy üres kottalapot. Holott éppen a mű alapján érdemelhetné ki a hitelesítés jogát. S ezzel még nincs vége az ellentmondásoknak.

Hogyan is beszélhetnénk társadalomformálásról akkor (márpedig a koncept art jelentős alakjai elkötelezett művészeknek vallják magukat), amikor munkásságuk szinte észrevétlenül beleolvad az életbe? Talán el is veszne benne, ha a fénykép meg nem örökítené és az újság — a művek fotóit — le nem közölné. Így lett a koncept art legfontosabb megjelenési formája a fénykép és így szorult ki — legalábbis átmenetileg — minden időtálló anyagból készült műalkotás. A festmény is. Leginkább azonban a szobor, mert a márvány és a bronz — tanúsítja a húszadik század művészete — szellemi értelemben is ellenállóbb közeg, mint a vászon és az olajfesték.

●

De a viharok előbb-utóbb elülnek.

Két éve koncept art művek is akadtak a *Műcsarnokban*. Akkor még ez a fajta művészet újdonságnak számított. Most, a *III. Nemzetközi kisplasztikai biennálén* már arról kell elsősorban beszámolnunk, hogyan keresi helyét a szobrászat, amelyet nem hagyhatott közömbösen a koncept art figyelmeztetése, amelynek mégis túl kellett lépnie rajta.

A koncept art művészettörténetileg indokolható *jelenség* volt. (Nem szükségszerű és még kevésbé: egyedül érvényes kifejezési forma.) A huszonkilenc országot ábécében felvonultató kiállítás az amerikaiakkal kezdődik; név szerint *Claes Thure Oldenburggal*, a pop art egyik legismertebb alakjával és *Sylvia Stone* minimal art plasztikáival. Tehát mindjárt a kezdet válaszol arra a kérdésre, hogy támadhatott-e jogos hiányérzet a hatvanas évek végén és a hetvenes évek elején. Oldenburg — legalábbis a Budapesten látható kisplasztikákkal — aligha volt képes megsemmisíteni azt a tárgyfetisizmust, amely Stone színes üveglapjainak steril szépségéből is árad, s amely mögött a fogyasztói társadalom elidegenítő és kiközösítő manipulációi érződnek. De — Oldenburggal együtt — a pop art nagyszabású mozgalma sem tudott változtatni a társadalmi viszonyokon. Orvoslás helyett beérte a tünetek felkiáltójelszerűen harsány számbavételével.

Elbűvölő esztétizimusba torkollt az op art, származékaival: a luminodinamizmussal és a minimal arttal együtt. Villódzó szín- és fénymágiája eleve lemondott az élet megismeréséről, s ezzel a kritikáról, szűkebb és tágasabb valóságunk értelmezéséről. A mostani seregszemlén, ha csak a finn *Veikko Hirvimäki* színeivel szinte csilingelő fakonstrukcióit, a holland *Shlomo Koren* mérnöki tisztaságú alumínium íveit, a jugoszláv *Aleksandar Srnec* fényben úszó nikkel tükreit nézem, már akkor is nyilvánvaló: a tiszta szépség és a tiszta harmónia, amelyre olyannyira vágytak a régi görögök és a reneszánsz mesterek, s amelyet (szerencsére) ők sohasem tudtak megvalósítani — napjainkban lett valóság. Igaz, elsősorban a technikai szerkezetek jóvoltából. A csillogó gépezetek és a tökéletesen megmunkált felületek láttán csak gyönyörködni lehet, szenvedni soha. A gyönyörhöz nem járul izzadság és fáradság.

Bokros Birman Dezső: Mednyánszky

Élet és Irodalom Bp.

Ebből következik: a pop art hangos térzenéje hasonult a könyörtelen valósághoz, az op art tűzijátéka pedig rózsaszínbe burkolta a szürke hétköznapokat. A koncept artnak tehát joga volt tabula rasat csinálni. Kimenekülni a művészetből, amely nem tudta ellátni feladatát. Joseph Beuys, Böll — botrányairól ismert — jó barátja, a koncept egyik apostola, nem habozott kijelenteni: „Tudnunk kell, hogy tulajdonképpen az életvitel a fontos, a produktum ehhez kapcsolódik."

●

Hogy miként vált — válhatott-e egyáltalán — életvitellé a művészet, azt nem látjuk ezen a kisplasztikai biennálén. Hiszen a koncept art a múlt el — nem múlt ki — nyomtalanul.

A koncept létformája a film volt; egyetlen álló kép aligha képes rögzíteni az életet, vagy ami azonos vele, a szüntelenül alakuló folyamatokat. Természetes hát, hogy a fotósorozatok nyomán a Műcsarnokban néhány szoborsorozatot is láttunk. Olyan műveket, amelyek egymás mellett kaptak helyet; különálló, de összetartozó darabok.

A japán *Shiro Hayami* kompozíciója két elemből áll. A *Boko* című kőlapon kis kúpocska emelkedik; a *Deko* elnevezésű másik kőlapon pedig a kúp elrejtésére, a nyílás kitöltésére, a két lap egyesítésére (a lehetőségeket ki-ki tovább szaporíthatja) szolgáló hüvely van. A finn *Matti Koskela* könyökcsövekre emlékeztető színes plasztikákat állított ki. Ezeket is együtt kell néznünk. Szépek (miért ne volna szép egy gondosan megmunkált kályhacső?), de már nem gyönyörködésre valók. Feladatunk — elgondolkodni azon: mitől lesz *Egyetlen lehetőség* az a fekete forma, amely kék színben még csak *Kék darab*. volt. Hogy hiába kérdezünk? Hogy a tanulság csupán annyi: alaposan nézzünk szét környezetünkben? A koncept art, amelynek szelleme máig kísért, megértés nélkül azonosult a szüntelenül változó élettel és feltétel nélküli azonosulásra szólított fel.

Olcsó trükk így kitérni a válaszadás elől. Hiszen épp a világ mozgásában rejlik a magyarázat kulcsa. Ezért több, mint érdekes formajáték a nyugatnémet *Erich Hauser* művészete. Művei folyamatábrázolások; egy-egy mértani alakzat — háromszögű hasáb, gömbszelet — alakváltozásait követik nyomon a térben. Ezek a szobrok mozdulatlanok. A jugoszláv *Koloman Novak* fénymobiljainak képernyőjén viszont állandóan változik a kép: színes ábrák rajzolódnak elénk, mintha valamiféle absztrakt televíziót néznénk. E szabályos op art művekhez, (hasonlókat a budapesti Szépművészeti Múzeumban is láthatunk) nincs mit hozzátennünk. Annál érdekesebbek a nyugatnémet *Gottfried Gruner* akvamobiljai. Ezek sem jelentős alkotások, ezek sem nyújtanak katarzist, triviálisak: az áramló víz hozza mozgásba a szerkezeteket, alakítja ki a kellemes látványt. De legalább látjuk: a vízsugárral működő labdajáték, akármilyen közeli rokona az igazi céllövöldéknek (valóságos kis miniatűr lőtér), még nem az élet ábrázolása a művészetben.

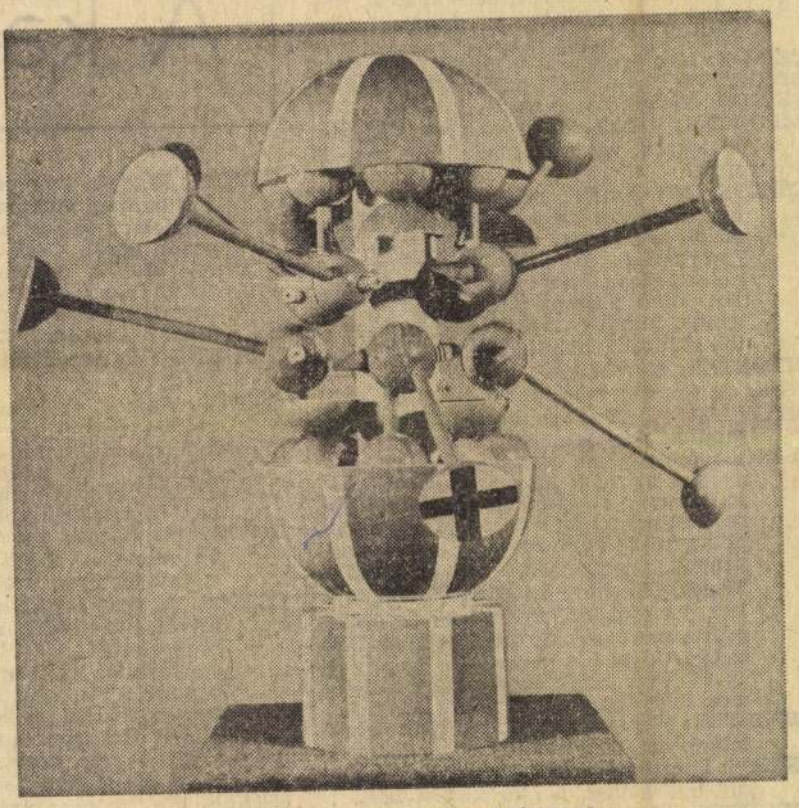

Miroslav Sutej (Jugoszlávia): Kis tárgy

A megfigyelt jelenségeknek művekké kell válniuk — hibáival együtt, erre a követelményre figyelmeztet a svájci *Kurt Sigrist* munkája, egy üvegszekrény, amelynek polcain a koncept art jelszavai sorakoznak — fából kifaragva. A kis piramis, a kis múmia és a vaskos könyv (az egyéb kellékeket most nem említem), többet érzékeltet a valóságból, pontosabban: a történelemből és a történelem emlékeihez fűződő viszonyunkból, mintha igazi múmia, piramis és könyv fényképét látnánk magunk előtt; netán megvalósulhatna az, ami megvalósíthatatlan. Az eredeti arányaiból kivetkőztetett és szekrénybe zárt három tárgy még az idő múlását is jobban érzékelteti, mintha a piramisok múltja és az — a koncept ideológiai zsákutcájából, a mindent tudomásul vevő pozitivizmusból — kimenekülni képtelen irányzatra gondolok.

Inkább azokra az alkotókra, akik újra fölfedezték és megidézték az embert, sajátos viszonyaival. A világégések és a művészetégések után, persze: nem kevés kritikus iróniával, groteszk fájdalommal és olykor szinte keserves brutalitással idézték fel. Ezért igen széles a mezőny. A dán *Jorgen Haugen Sorensen* nyers erotikájától a szovjet *Alekszandr Belasav* idillikus családbűvöletéig, a brazil *Joao Frank de Costa* nevető gépördögöcskéjétől az NDK-beli *Wieland Förster* drámai mártiriumáig, a bolgár *Kroum Vasev* mértani rendjétől a lengyel *Bronislaw Chromy* rezzenékeny plasztikáliig — megannyi érzelmi, tematikai és stiláris lehetőség.

Három művészt külön kiemelnék.

A személyes rokonszenv mellett talán a jövőt illusztrálják. A spanyol *Muriedas Ramón* vékony testű és az átlagosnál nagyobb fejű figurái mintha valamelyik gótikus templom homlokzatáról ereszkedtek volna közénk: méltóságosak, mégis az az érzésünk, valami támasz hiányzik mögülük. Egymásra utaltak, az egymásra utaltságban pedig ott a nekünk szóló üzenet: tessék összefogni. A belga *Eric Cardon* emberi tulajdonságokat és típusokat állít pellengérre, kecske-, béka- és taláros fejű figuráiban, amelyeket — egyik szobrának címét kölcsönözve — szörnyalakoknak nevezhetnénk. A biennálé egyik legrangosabb teljesítménye a lengyel *Adam Myjak* nevéhez fűződik. Színes — az égetéstől kékbe hajló vörös — terrakotta szobrokat látunk tőle. Csupa emberi fejet, hátrahőkölő, félrehajló, heves indulatot árasztó mozdulatokban, eltorzított, az erőlködéstől félrecsú-

CSURKA ISTVÁN:

A kampány-herceg

Büntetésvégrehajtási intézmény zord környezete. Csíkosba öltöztetett egyén ül háttal a kamerának, szemből belép a riporter, mikrofonnal a kezében, s igyekszik eljátszani, hogy a találkozás spontán, a csíkos meg éppen fordítva: tudja, mi a dolga.

RIPORTER: Egy felmérést készítünk az intellektuális bűnözésről. Intellektuális bűnözőnek tartja magát?

CSÍKOS: Megtagadom a választ.

RIPORTER: Nyilatkozni hajlandó?

CSÍKOS: Nyilatkozni igen.

RIPORTER: Vállalja, hogy az arca is látható legyen, vagy csak hátulról engedi meg?

CSÍKOS: Mit gondol, mi vagyok én? Én egy intellektuális vagyok, csak a bűnöző, az egy kicsit erős. Megengedem. *(megfordul)* Sminket nem kaptam, noha tudom, hogy ilyenkor smink is jár. Mink idebent elég sápadtak vagyunk. Mindegy, azért talán nem vallok szégyent. Már benne vagyok?

RIPORTER: Már benne.

CSÍKOS: *(mint a meccsen)* Szia, Gizi!

RIPORTER: Térjünk a tárgyra. Ön tehát intellektuális bűnöző. Miben áll ez?

CSÍKOS: *(elégikusan, patetikusan)* Én vagyok a második magyar desodor atyja. Én már kisgyermek korom óta arra készültem, hogy desodort adok ennek a sokat szenvedett kis országnak, népnek, nemzetnek. Mit csináljak? Megelőztek. Mire én odakerültem, fejlett, jól működő, nyereséges desodorgyártásunk volt. Az Első Magyar Desodor. De hát, a szenvedély nagy úr! ... Hogyan adjak *én* desodort a népnek, amikor már van neki?

RIPORTER: Egy jobb desodort. Nem lehetett volna tökéletesíteni a gyártmányt?

CSÍKOS: Dehogynem, de hát mi abban a bóni? Egy ember, aki egész életében...

RIPORTER: Ön vegyészmérnök?

CSÍKOS: Nem, kérem én a szakmámat illetően kabinos vagyok és pedikűrös. A desodor nekem csak a hobbim, a szenvedélyem, a desodor nekem *A Minden!* Érti? A Világ, a Mindenség!

RIPORTER: Értem.

CSÍKOS: Az volt a szerencsém — akkor szerencsém, most már szerencsétlenségem —, hogy fejesek jártak hozzám a pedikűrbe. És így le tudtam építeni az első magyar desodort.

RIPORTER: Ezt viszont nem értem.

CSÍKOS: Nem érti? Hát így pedikűrözgetés közben... Nyissz egy kis tyúkszem, és nyissz egy kicsi az első magyar desodorból! Egy sóhaj: „hej, ez a magyar desodor!"... Csak tudni kell, hogy kinek a bütykit tartja a kezében az ember. Én tudtam, én intellektuális vagyok!

RIPORTER: Hibás, rossz, selejtes volt az első magyar desodor?

CSÍKOS: Az első magyar desodor tökéletes volt. Megfelelt mind a hazai, mind a külföldi igényeknek. Nem csípett, nem okozott sebesedést, hazai nyersanyagból készült, olcsón — de, nem én voltam az atyja.

RIPORTER: Nem keresett jól, mint pedikűrös?

CSÍKOS: Jól kerestem, de engem ez nem elégített ki. Én többet akartam. Nagyobbat. Tenni akartam valamit.

RIPORTER: És mit tett?

CSÍKOS: Részben már céloztam rá. El kellett indítani szakmai körökben egy híresztelést: valami nincs rendben a desodor körül. Csak ennyit: a desodor ... Mi? A desodor... Elindítottam. Aztán néhány befolyásosabb bütyöknek meg benyomtam: kell nekünk desodor? Desodor? Desodor. Érti?

RIPORTER: Ez meddig tartott, ez a folyamat?

CSÍKOS: Sajnos, ez lassú volt, elégedetlen voltam vele. Törtem a fejem. És akkor megtaláltam a dolog archimédeszi pontját. Mint mikor a tyúkszemnek azt az érzékeny magját megleli az ember, és szépen kiszippantja...

RIPORTER: Ha tudtam volna, hogy maga pedikűrös... mezítláb jövök, nekem is vannak ilyen problémáim...

CSÍKOS: Á, nem adnak az én kezembe beretvát itten. Meg aztán, kijöttem a gyakorlatból. Ajaj... Pedig szép szakma volt az is, bár maradtam volna benne... Na, szóval a fő-bütyöknek így tettem fel a kérdést: „Desodor? Miért? Hát izzad a magyar nép?"

RIPORTER: Persze, hogy izzad. Minden nép izzad, ha melege van.

CSÍKOS: Na, na, na, riporter úr: a szocializmus építése közben? Vagy miatt? Netán? Az életszínvonal állandó emelkedése közben? Satöbbi. Elég az hozzá, nekem elhiheti, a hatás elsöprő volt.

RIPORTER: Mit söpört el?

CSÍKOS: Az első magyar desodort. Megszüntették a desodorgyártást. Még szép. Repültek a manusok. Még örülhettek, ha ép bőrrel megúszták! Csak egy bökkenő volt, a dolgozók. A desodortermelő dolgozókat nem lehetett csak úgy az utcára tenni. Ott volt az egész gyár. Színre léptem. Érdemeimre való tekintettel...

RIPORTER: Milyen érdemei voltak?

CSÍKOS: Hát, hogy megmentettem az országot egy szégyenteljes, felesleges iparágtól, hogy tudatosítottam: Nuku izzadás! Hát hogyne! A kampány hercege voltam. A „nem izzadunk" kampány hercege! Én a kis... Rámbízták az üzem átállítását, átszervezését. Nyeregben voltam. Persze, még nem abban a nyeregben, amire vágytam, de már nyereg volt ez is.

RIPORTER: Szóval átállította a desodorgyárat.

CSÍKOS: Át én!

RIPORTER: Mire?

CSÍKOS: Pálpusztai sajtra.

RIPORTER: Miért éppen arra?

CSÍKOS: Ez hiba volt, most már belátom! De hát, vegye figyelembe, hogy nekem tulajdonképpen semmi szakmai képzettségem, gyakorlatom nem volt. Csak az ügybuzgalom. És a józan kabinosi ész. Nahát ezzel az én józan kabinos-eszemmel úgy gondoltam, hogy kutyaharapást szőrivel. Illat-ellenillat. Desodor-pálpusztai.

RIPORTER: De hát ezt hogy képzelte? Ugyanazokkal a gépekkel, ugyanazokkal a melósokkal, ugyanazokkal a műszakiakkal pálpusztait. És ezt engedték?

CSÍKOS: Mondottam már, hogy a kampány hercege voltam akkoriban. Mindent engedtek. A kampány hercege az élet császára. Kiemelés tőlem. Ugyan, ugyan: tegye a szívére a kezét: nem járt maga nálam akkoriban riporton? Mert egymásnak adták a kilincset a firkászok! „Aki elvágta a gordiuszi csomót." „Fejéről a talpára." A tárgyaláson a védőm becsatolta a rólam megjelent magasztaló riportokat.

RIPORTER: Nem... én még akkor nem voltam riporter...

CSÍKOS: Nem? Maga is kabinos volt? Hol? Rudas, Lukács, Gellért?

RIPORTER: Ez nem ide tartozik.

CSÍKOS: Hát, igen, persze... És én vagyok csíkosban... Visszatérve: hiába volt a dolog elvileg megalapozott, hiába... Egy üzemet, amelyik eddigelé éppen a pálpusztai jellegű szagok elhárításán fáradozott, most magának a szagos anyagnak a termelésére átállítani? Bizony, ez nem kis dolog... A dolgozók hümmögtek, a műszaki gárda még némi szabotázzsal is megpróbálkozott, és az értékesítéssel is nehézségeink támadtak. El kell ismerni, kétségtelen, hiányzott a mi pálpusztainkból az a jellegzetes pálpusztai illat. Úgyhogy az első száz vagont át is kellett keresztelni *Illatszerbolt* sajtra.

RIPORTER: Érdekes, nem találkoztam vele a boltokban, pedig nagy sajtfogyasztó vagyok.

CSÍKOS: Nem is. Mert ezt, végül aztán Bábolna vette meg. A Bábolnai Állami Gazdaság. Patkányirtásra. Csak az a bökkenő, hogy már végeztek a patkányirtással. Pesten. De vidéken még ma is használják. Állítólag kiváló.

RIPORTER: És mit tett ön ebben a helyzetben?

CSÍKOS: Elhiheti, álmatlan éjszakáim voltak. Hogyan tovább? A desodorra visszatérni még korai lett volna. Fogcsikorgatva is pálpusztait gyártottunk. Minden erőnket összeszedtük. Az eredmény nem is maradt el: a gépekből lassanként kiszűrődött a desodor jellegzetes illata. Egyre közelebb kerültünk az ideálishoz. A harmadik százvagonos tételünket már el tudtuk adni egy távoli országban szappan gyanánt. Beláttam, hogy ez így nem megy tovább, nem is ez volt a célom, elkezdtem a második felvonást.

RIPORTER: Hogyan?

CSÍKOS: Elkezdtem fürdőbe járni. Azelőtt én farigcsáltam a bütyköket, most én pedikűröztettem. Már mint igazgató. Tudtam, hogy a szavamnak súlya van. Megpendítettem: „miért nem vagyunk mi tárgyilagosak? Mi az, hogy a magyar nép nem izzad? Talán bizony nem dolgozik a magyar nép? Tudtommal, aki dolgozik, izzad is. Szégyen az, hogy izzadunk?" Ugyan! Emberi dolog.

RIPORTER: Erre a kampányra már emlékszem. Nagy sajtóvita is volt belőle: „Izzadunk-e?"

CSÍKOS: Úgy bizony.

RIPORTER: S nem félt attól, hogy valaki leleplezi, hogy az előző kampányt is maga indította el?

CSÍKOS: Mindenki tudta. Miért? Tegye a szívére a kezét nem látott még ilyet? Ugyan! Ha én hullok, sok más kampány-hercegnek is hullania kellett volna, akik szintén kampányt és ellenkampányt röppentettek föl. Ez egy bevett szokás nálunk. Kár is erről beszélni. A lényeg az, hogy — de hisz erre már maga is emlékszik — minden jeles közéleti elme amellett tört lándzsát, hogy igenis izzadunk. Már csak egy lépést kellett megtennem. Itt voltam a második magyar desodor kapujában. Ha izzadunk, akkor desodorra is szükségünk van. Folytassam?

RIPORTER: Ne folytassa. Magát bízták meg a desodorgyártás talpraállításával. Ezt értem, ez így kerek. De miért került ide?

CSÍKOS: A pálpusztai miatt. Nem kaptam elég pénzt, beruházási keretet, talpraállítási keretet, ugyanazt az üzemet kellett visszaszerveznem. Közben azonban a pálpusztai jellegzetes illata beleette magát a gépekbe. Hát, lehet így dolgozni? Csoda-e, ha csíp, ha büdös a magyar desodor, ha sebesedést okoz. Én bevallom, én elismerem. De hát, kérem, ezt egy óvodás gyerek is megmondja, hogy abban a kádban, amelyikben eddig büdös sajtot erjesztettünk, most nem lehet desodort mixelni. Ez kétszerkettő!

RIPORTER: Konkrétan miért került ide?

CSÍKOS: Konkrétan, konkrétan... Konkrétan az a helyzet, hogy elvették tőlem az ötszobás balatoni Besodorlak-ot, amelyhez már úszómedencét is építtettem, kútvizeset, nem Balatonvizeset, elvették a Mercedesemet, a telkeimet, amelyeket most akartam részben értékesíteni, részben beépíteni, és kaptam hat évet. Konkrétan. De ha azt hiszi, hogy most jó a magyar desodor, nagyon téved! Nincs jó magyar desodor! És nem is lesz! Konkrétan? Konkrétan egy fűbütyök-illető barátnőjénél súlyos sebesedést okozott az intim-desodor és az illető begorombult. Mert egyes nők mindent a desodorra bíznak, ahelyett, hogy mosakodnának. Konkrétan. Ah, jobb erről nem is beszélni. *(legyint, belenéz, belevigyorog a képbe)*

Vége

RAB ZSUZSA:

Hímzett falvédő

Szívemről lekopott

Az utolsó perc meg az első

Egyik magánut testével szétlökő

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

FEJÉR MEGYEI
HÍRLAP

1968 MÁJ 25

1021

Hírünk az országban

Egész oldalas cikkben számol be a Figyelő a Videoton eddigi eredményeiről és terveiről. Részletesen ismerteti az egyes típusok technikai megoldásait és előnyeit. Bemutat néhány olyan újdonságot is, amelyet csak a Budapesti Nemzetközi Vásáron láthat a közönség, de az év végén már az üzletekben is megjelennek. (Címe: *A Videoton márka teret hódít a hazai és a külföldi piacon.* Május 15.)

Az üzem kiemelkedő eredményei a női dolgozók jó munkáját is dokumentálja. A szerelésben 60—70 százalék a nők aránya, de ehhez képest kevés a nő vezetőállásban — írja a Nők Lapja. A KNEB vizsgálata még néhány hasonló problémára hívta fel az üzem vezetőinek figyelmét. (Címe: *Videoton.* Május 11.)

A Könnyűfémműben hasonló vizsgálatokat végeztek. Eredményeit és a teendőket Lendvai Vera cikke közli a Népszava május 19-i számában. (Címe: *Egyenjogúság — de nem mindenben.*)

A Kohászipari Bizottság dunaújvárosi ülésén a szocialista brigádok versenymozgalmát vitatták meg. A mozgalom eredményeiről és nehézségeiről számol be Baranyai Géza cikke a Vasas májusi számában. (Címe: *Dunaújvárosban ülésezett a Kohászipari Bizottság.*)

A Csók Képtárban látható emlékkiállítást ismerteti és Bokros Birman Dezső munkásságát elemzi Perneczky Géza a Magyar Nemzet május 19-i számában. (Címe: *Bokros Birman Dezső emlékkiállítás Székesfehérvárott.*) Tamás István a Velencei-tóról írt terjedelmes cikket a Népszabadság május 18-i számában. A természeti szépségek mellett a kommunális létesítményeket is ismerteti.) Címe: *Fehérvár és Budapest tava.)*

Az Alba Regia napok keretében rendezett Jazz-fesztiválról közölt ismertetőt a Daily News-Neueste Nachrichten május 10-i száma angol nyelven. Ugyanez a szám német nyelven tudósít Christián Jacques francia filmrendező „Lady Hamilton" című filmjéről, melynek egyrészét Martonvásáron forgatják.

Az ismertetett cikkek megtalálhatók a Megyei Könyvtárban.

Tigyi István

beszélő olasz film (ism.)
0.50: Sokszemközt
Aktuális ipari riportműsor a Budapesti Nemzetközi Vásárról
1.20: Hyppolit és a többiek
37 év magyar filmdalaiból (ism.)
1.50: Delta
Tudományos Híradó (ism.)
5.33: Irány a Vénusz
Ifjú űrhajósjelöltek vetélkedője
16.35: Centrum áruházak kirakata
16.40: Könyvsátor 1968.
Közvetítés a Magyar Írók Szövetsége ünnepi könyvheti irodalmi estjéről
17.45: Hírek
17.50: Haladás
Tudományos magazin
18.30: A TV jelenti
Aktuális riportműsor
19.20: Cicavízió
19.30: A világ nagy vasútjai
Magyarul beszélő francia filmsorozat: 8. A Nápolyból induló vonat
20.00: TV-híradó
20.20: Bill Ramsey Budapesten
Show-műsor
20.55: „Zsákbamacska"
Abody Béla szombatesti játéka
22.05: TV-híradó — 2. kiadás
22.25: Éjszakai előadás: West Side

Jege: A becsület. Dramatizált elbeszélés. 22.50: TV-Híradó.

JUGOSZLÁV TV MŰSORA:

17.30: Az ifjúság napja. 18.35: Időgép. 19.15: TV-napló. 19.40: A staféta átadása az Ifjúság napja alkalmából. 20.00: Közvetítés a Jugoszláv Néphadsereg stadionjából. 21.30: Videofon. 21.50: Ben Casey. 22.40: Közvetítés Kumrovecből — Tito marsall szülőfalujából.

Matr
Ékpá
Bizon
Szfv

Festő-mázoló szakmunkásokat

közületi karbantartó munkákhoz teljesítménybérrel,

DÍSZMŰ-BÁDOGOSOKAT

kiemelt órabérrel és

TMK-VILLANYSZERELŐKET

(nyugdíjasokat is)
azonnali belépéssel
felvesszünk.

Az IKARUS KAROSSZÉRIA- és JÁRMŰGYÁR Székesfehérvári Gyáregysége, Székesfehérvár, Repülőtér,

azonnali belépéssel

felvesz

KAROSSZÉRIA-LAKATOS,

Bokros Birman Dezső művész

Bokros Birman Dezső önéletírása

Szép könyv jelent meg Bokros Birman Dezsőről, a szobrászművészről, akit tíz évvel ezelőtt halálra gázolt egy pesti villamos. Most *Kontha Sándor* kiadta a művész önéletrajzát, levelezését (nem az egészet), s száz sikerült reprodukcióban bemutatja életművét. Különös ember, árva bohém, s tudatos alkotó művész volt Bokros Birman, Budapest jellegzetes művésze. Nem akart soha más lenni, csak jó szobrász, így értelmezte hivatását, bennszülött volt a művészetben. Realista. A valóság erejével, meghittségével, tartósságával, teljes felkészültséggel mintázott. Sokat foglalkoztatta a szemüveges arckép problémája: hogyan lehet megörökíteni a szemüveges férfit vagy nőt. Említi, mikor József Attilával beszélt, a költő is ez iránt érdeklődött.

Nem tudott írni, mégis folyton izgatta, hogy papírra vesse gondolatait, tarka élettörténetét, mindazt, ami foglalkoztatta s nyugtalanította. Járkál a nagyvilágban, pénztelenül, s gondok nélkül, csodák csodájaként élt és megtekintette mindazt, ami érdekelte és szórakoztatta, például Párizsban. Kontha éppen csak megemlíti Bokros Birman pozsonyi éveit, holott ezek jelentősek voltak. Az 1930-as évek elején, rövid párizsi és pesti megszakításokkal, hosszú időn át élt és alkotott Pozsonyban is. Találkoztunk, barátkoztunk. Egy nagyobb tanulmányt, s több cikket írtam Bokrosról, Pozsonyban megrendezett kollektív kiállításán, melyen a főpolgármester is megjelent, előadást tartottam művészetéről. Egyik Párizsban írt levelében azt írja, hogy senki nem jellemezte őt oly találóan, mint én. Adymaszkja, dedikációjával, s egy rajza ma is szobámban található.

Bokros Birman pozsonyi éveire az a legjellemzőbb, hogy a szobor belső és autonóm törvényein akkoriban annyit töprengő művész a Sarló révén bekapcsolódott a népfrontmozgalomba. S ezt fejezte ki *Ököl* című szobra, amely Fábry Zoltán lapjában, az *Útban*, jelent meg a címoldalon, valamint az *Egységfront* című plakettje, amelyről Bokros azt írja, hogy: Ez a munkám a független Magyarországért plakettem ősé." Pozsonyi éveivel függ össze Masaryk köztársasági elnök portréja is, melyet most ebben a könyvben megtalálhat az olvasó. Talán a legtöbbet foglalkoztatta az idő tájt a nevezetessé vált *Don Quijote*-szobra. Azt pozsonyi Tátra-szállóbeli lakásán mintázta meg véglegesen s egy cseh bronzöntővel öntette ki. Szállóbeli szobájában mindig volt nedves rongyok közé burkolt agyag, mindig dolgozott. A magyar művészettörténet nagyra értékeli Áchim-emlékművét, kalapos önarcképét pedig valóban remekműnek kell minősíteni. Számos alkotása bizonyítja, hogy nehéz érvényesülése ellenére, új és becsületes formavilágával jelentős állomást képvisel szobrászatunk modern kialakulásában.

Különösen csodálta a régi egyiptomi szobrászat alkotásait. Elhárított magától minden sablonná vált ügyeskedést, hogy őszinte melegséggel szólhasson arról, ami égett benne. Művészi áhítat vezette az emberi forma kifejezéséhez. Így akarta megformálni a *Dunavölgyi népek kórusa* című szobrát, Bartók géniuszának jegyében. Kár, hogy ez a kismeretű, de nagyszabású terve nem került kivitelre. 1945 után még nagyon jó erőben volt. Egymás után készítette el kompozícióinak, nagyszerű portréinak egész sorát. Nem aprólékosan bíbelődő, hanem nagyvonalú, határozott volt ezekben a szobrokban, kiemelő, átalakító, hívő realista. utóbb sajnos, ahogyan Kontha is írja, e meredek felívelés után elvesztette megoldási erejét. Élmunkás arcmásai már nem sikerültek. Ami nem ragadta meg, azt nem is tudta a maga módján kifejezni.

Közel hatvan oldalnyi írásmű az önéletrajza. Emlékképet ébresztett föl, mint maga is írja, nem ír pontos krónikát. De — bár nehezen és szeszélyesen ír — ismerte az írás mértékét. Meglelte azt a pontot, amelyhez hozzáfűzhette észrevételét, emberi és művészi felismeréseit. Főként ifjúkoráról mesél bőségesen, párizsi időzéseiről, miképpen alakult a gyermek és kamasz pesti fiú művésszé. Úgy fogadta az életet, ahogy eléje került. Véleménye az volt, hogy a világ úgyis lebírhatatlan, azzal vigasztalódott, hogy bizalmasan kifejezze magát.

Száznál több oldal Bokros levelezése, holott mondom, nem teljes. De ahhoz elég, hogy megértsük, szorongva érezzük vissza éveit, korát, furcsaságait, modorát. Annyi bizonyos, hogy sok szenvedés és hányatottság között fejezte ki magát. Tulajdonképpen magasra vonta szellemét, messze a mindennapi élet s a sikerekben gazdag művészet fölé. Megmérte az embereket, öntudatlanul megmérte leveleiben önmagát is. *(Akadémiai Kiadó)*

Szalatnai Rezső

Ú.t. 28.

tásuk nem egyszerűen munkaügyi kérdés, hanem politikai nevelési kérdés is, hiszen *változás, változtatás nélkül előző morális alapállásuk nem illeszthető a dél-vietnami demokratikus átalakulás folyamatába.*

ikai program

visszairányítás méreteiről pontos számadatok nem állnak rendelkezésre, de elképzelhető ennek az intézkedésnek a gyorsasága és hatásossága abból a mondatból is, miszerint *Dél-Vietnam ebben az évben már nem szorul rizsbehozatalra, s valószínű, hogy a következő évben már eladóként is jelentkezik.*

A Dél-vietnami Ideiglenes Forradalmi Kormány három hete hozta nyilvánosságra 14 pontos *gazdaságpolitikai programját*, amelynek lényege, hogy *állami ellenőrzés alá vonják és részben vagy teljesen elkobozzák azokat a kapitalisták és spekulánsoknak a vagyonát, akik szorosan együttműködtek az amerikaiakkal és a Thieu-rezsimmel*, ugyanakkor az állam kész bekapcsolódni az együttműködést választó üzletemberek ipari és mezőgazdasági vállalkozásaiba, s anyagi, műszaki segítséget nyújt azoknak, akik részt vesznek a vidéki körze-

mel látható, hogy a két országrész fejlesztésében és a különbségek eltüntetésében együttes az északi és déli szervezetek munkája, s az újraegyesítéshez szükséges átalakulás folyamata *a két országrész közös pártja, a Vietnami Dolgozók Pártja elvi útmutatásai alapján folyik.* Ez természetes, hiszen *Vietnamnak mindig csak egy kommunista pártja volt* azóta, hogy *Ho Si Minh* a pártot 1930-ban megalapította. Ez a párt volt éveken át a legfőbb eszmei-politikai ereje az amerikaiakkal vívott harcnak, s ez a vezető ereje a jelenlegi békés építőmunkának is.

Vietnam két része a győzelem óta együtt él, együtt lélegzik, ha még két kormánya van is. Az egyesítés teljes megvalósítása csak idő kérdése.

Pham Van Dongnak, a VDK miniszterelnökének szavai az egyesítés *tartalmi lényegét* határozzák meg: *Ez az egyesítés, minthogy az egész ország visszanyerte függetlenségét, és a szocializmust építi, a legszilárdabb forradalmi tartalmú egységet jelenti a legmagasztosabb eszmék alapján".*

Diósdi László

1021

Bokros-Birmann Dezső
Szobrászművész

1978.IX.4. 4,25 N.

Jó reggelt!

- A torz is lehet szép és igaz. Tárlatvezetés Székesfehérvárról.

- A kiállitott kisplasztikák olyanok, mintha sárból lennének, tapasztva. Tömzsi alakok, nehézkes, sulyos mozdulatokkal. Bokros Birmann Dezső, érdes bronzai, csapzott agyagcsomói torzak és aránytalanok, ragyásmintázásuak. A Székesfehérvári István király Muzeumban látható keserü groteszk szobrok páratlanok a koabeli magyar plasztikában. A magyar exresszinizmus legjelentősebb és egyik legmagányosabb szobrászának müvei. A hüvös, tartózkodó, klasszicizáló kortárs szobrászok mellett Bokros Birmann müvészete görcsös, akadozó beszédhez hasonlit. Őt a történelem könyörtelen valósága szüntelenül állásfoglalásra késztette. Megaláztatást kifejező kisbronzai a magyar plasztika legtragikusabb müvei. Portré szobrai viszont humoráról és ragyogó emberismeretéről tanuskodnak. A 13 évvel ezelőtt elhunyt Bokros Birmann Dezső hagyatékát a müvész halála után családja gondozta. Tavaly a 40 kisplasztikát, portré szobrot és a 70 szoborterv grafikát a Kulturális Minisztérium a Székesfehérvári István király Muzeum számára vásárolta meg. Bokros Birmann Dezső hagyatékát október 1-ig itt láthatjuk. Nemsokára állandó kiállitása nyilik Fehérvár belvárosában a hajdani ciszterci rendházban berendezett Modern Magyar Képtárban.

Bokros Birman Dezső

1021

Tükör, 1943. okt. 16.

BOKROS BIRMAN DEZSŐ: DÓZSA

tem választ, amikor végig böngésztem a felszabadulás utáni évtizedek hazai plakát-termését a Magyar Hirdető plakát archívumában.

Ez a böngészés igen érdekes és tanulságos volt. Ilyen sok év távlatából a korabeli hangulat, a politikai és gazdasági helyzet olyanformán tükröződik a plakátokról, mintha régi filmhíradókat nézne az ember. És itt nemcsak a politikai plakátokra gondolok. A „Néprádió" — plakát a falu villamosítására, az „Alumínium edény" — plakát az alumíniumprogram indulására utal, pontosabban: azt tükrözi, hogy az országos politikai és gazdasági célkitűzések hogyan realizálódnak pl. a kereskedelemben. A néhány évvel később készült plakátok közül a „Hasznos útitárs a bőrönd", vagy a „Ruha az alap, de kell hozzá kalap" szövegű a szabad idő kulturált felhasználásának, illetőleg öltözködési kultúránk fejlődésének fokmérője.

Mindamellett tovább kutattam a „Cipőt a Cipőboltból" jelmondatot tartalmazó plakát után, de nem találtam. Nem akartam hinni a szememnek, hiszen évek óta cikkeznek erről szinte ez a mérce, a 0 pont, amelyhez a többi reklámokat mérik. Gyanút fogva átnéztem a Magyar Hirdető ugyancsak egyedüli Reklámfilm Archívumát. De nem találkoz-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

NAGYVILÁG

1973 JUN

Bokros Birman Dezső

1021

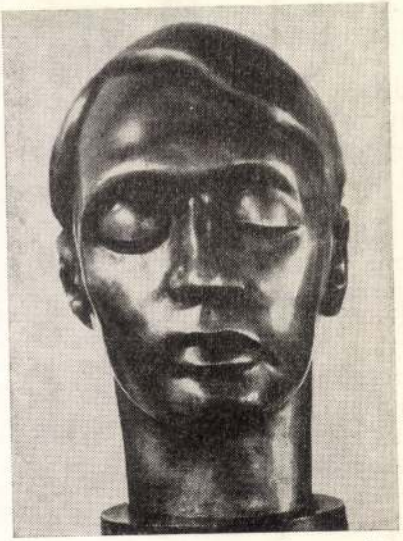

Bokros Birman Dezső Ady-portréja a bukaresti magyar kiállítás anyagából

nekem maradjon meg az er
ha fái közé tör a nap.

Láttam, ahogy a lombik mé
az arany földdé lényegül.
Jobb nekem nézni a hegyen,
ahogy egy galamb elröpül.

Keressen csak a spanyol püs
oltárhoz márvány-oszlopot.
A hegyen, az én templomomban
a jegenyék az oszlopok.

És csupa páfrány ott a szőnyeg
s a falak: nyárfa-rengeteg,
a fény a mennyezetről árad
és a kék ég a mennyezet.

Az én püspököm lassu lábbal
indul misézni, éjszaka.
Hallgatagon száll kocsijába,
amely egy fenyő toboza.

A hintót furcsa kancák húzzák,
két könnyü-röptü kék madár,
pezsegve zeng a levegő is,
s a nyárfa-kórus dala száll.

* A költő születésének 120. évfordulója alkalmából.

MINDENKIT IGAZOLNAK...

Mi van az Angol-Magyar Bank körül?

Unalomig ismert panasz, hogy az igazoló bizottságok munkája rendkívül tökéletlen, sőt, hogy maga az egész intézmény veszedelmesen közeledik a teljes csőd felé. Az Angol Magyar Banknak és leányvállalatának, a Vacuumtechnikai és Vill. R. T.-nak igazolási eljárása során mutatkozó jelenségek azonban a visszásságoknak olyan kivívó példáit mutatják, amelyek magunk felé kényszerítik a már-már elfásult nyilvánosság éles reflektorfényét.

Az Angol Magyar Bank agytrösztje a Kálmán Henrikből, dr. Láng Lajosból és dr. Márkus Andorból álló triász volt; itt működött stróman ügyvezetőként vitéz Gyurkovich Béla, Endre Lászlónak, Kulcsárnak és Reményi Schneidernek barátja, itt működött az ugyanezen barátai körhöz tartozó Sebők Lajos, a tehetségtelen, nyeglemodorú nyilas, ide szerződtette az agytröszt bölcsesége Horváth Lajost, Kulcsárnak egyik legszélsőbb jobboldali szárnysegédjét, aki még Sztamorayt is megbotránkoztatta.

Mi volt a Vacuumnál?

Dr. Patai Imre mérnök ez év áprilisában terjedelmes vádiratot nyujtott be az igazoló bizottsághoz vitéz Gyurkovich Béla, dr. Láng Lajos és dr. Márkus Andor működésével kapcsolatban. Dr. Patai szervezte meg az Angol Magyar Bank finanszírozása alapján a Vacuumtechnikai és Vill. R. T. elektroncsőgyárát; a tervek szerint a gyár programja dr. Patai találmányainak gyakorlati megvalósítása lett volna.

A gyár üzembehelyezése során dr. Patai élesen szembekerült a gyár fasiszta, németbarát, illetve nyilas vezetőivel, valamint a háborús konjunktúrát minden módon kihasználni akaró bank ügyvezetőivel. Dr. Patai, aki következetesen vonakodott találmányait a német hadicélok szolgálatába állítani, sorozatos üldözéseken ment keresztül.

A németek bevonulása után dr. Patait szabotázs és egyéb bűncselekmények vádjával terhelten eltávolították a gyárból, laboratóriumát pedig a gyár és a bank vezetősége a katonai parancsnokkal, dr. Üregdy Nagy Józseffel és a kémelhárító szervezettel együttműködve, minden formalitás, minden hivatalos eljárás nélkül kifosztotta.

Mi van most

Dr. Patai vádiratában részletesen felsorolta azokat a bizonyítékokat, melyek szerint az őt ért sorozatos sérelmekért és üldözésekért a bank fentnevezett ügyvezető igazgatói elsősorban felelősek. Hivatkozott arra is, hogy gyárát a bank égisze alatt *tovább is ugyanazok vezették, akik őt a német megszállás alatt eltávolították, a hatóságoknál feljelentették és laboratóriumát kifosztották*, hivatkozott arra is, hogy a bank ügyvezetői, ahelyett, hogy vele egyetértésben eljárnának a bünösök ellen, vele minden közösséget megtagadnak, munkájában, melyre az iparnak szüksége volna, megakadályozzák, ellenben minden módon támogatják azokat, akik a német megszállás és a nyilas uralom alatt politikai bűncselekményeket követtek el.

Az igazolóbizottság dr. Patainak tanúkénti kihallgatását nem rendelte el, bizonyítékaira nem volt kíváncsi, nem hallgatta ki az általa bejelentett terhelő tanúkat sem, dr. *Láng* Lajost és dr. *Márkus* Andort *igazolta*, sőt, némi huzavona után, *a népbíróság igazolta vitéz Gyurkovich Bélát is.*

Hasonlóképpen eredménytelenek maradtak dr. Patainak a Vacuumtechnikai és Vill. Rt. igazolási eljárása során tett bejelentései is dr. Kövesligethy *Radó* igazgató és *Nemeshegyi* Béla üzemvezető ellen, akiket az igazolóbizottság, *rendkívül súlyos terhelő vallomások ellenére* igazolt.

Lefogják az igazoltakat

Ekkor azonban valami baj történt: a dr. *Láng* Lajos mestermunkájára valló védelmi sáncrendszerben sulyos rés keletkezett. Az történt ugyanis, hogy a politikai rendőrség hónapokig tartó gondos és lelkiismeretes vizsgálat alapján *letartóztatta a frissen igazolt dr. Kövesligethy Radót, Nemeshegyi Bélát, dr. Üregdy Nagy Józsefet és vitéz Gyurkovich Bélát; Horváth Lajos már régebben letartóztatásban volt.* Az ügy és szereplői már átkerültek az ügyészségre.

A gazdasági és ipari közvélemény jogos várakozással tekint a további fejlemények elé; elvárja a szabálytalanul működő igazoló bizottságok felelősségre vonását, az igazolási eljárásnak a bank ügyvezetőivel szemben való újrafelvételét, de elsősorban: azoknak a gazdasági és müszaki szakembereknek munkába való lépését, akik a nyilasokkal és fasisztákkal való korrupt együttműködés helyett nekilátnak az építés és újjászervezés alkotó munkájának.

Az Izvesztija leleplezi a „nyugati tömb" reakciós céljait

Moszkvából jelentik: Az Izvesztija diplomáciai szerkesztője érdekes cikket irt a nyugati tömb címén újra sorakozó reakciós pártok és érdekkörök akciójáról. Ezek az angol, francia és amerikai „demokraták" könnyeket ontanak afölött, hogy a Szovjetunió beavatkozik Románia ügyeibe és nem engedi meg neki, hogy lábára álljon. Ezzel szemben a Moszkvában most megkötött élelmezési és ipari szállítási egyezmény egészen más magatartást bizonyít. A romániai tömegtüntetések és a sajtó cikkei arra vallanak, hogy a román nép a maga egészében Groza demokratikus kormánya mögött áll.

A demokrácia szilárd alapokon nyugszik Romániában, Bulgáriában és Jugoszláviában, csak a Mihajlovics, Macsek és Radescu típusú emberek elégedetlenek a helyzettel,

viszont a nyugati blokk demokratái helyeslik a görögországi állapotokat, holott a Reynolds Newsban közölt hivatalos adatok szerint

a görögországi 16.500 ctartóztatott ember közül csak 215 számit háborús bünösnek, a többi a baloldali ellenállási mozgalmak harcosa. ——

Ausztriában Renner kormánya ellen is folynak reakciós intrikák, de ez a kormány a nép teljes bizalmát élvezi. Mi csatlakozunk a New Statesman and Nation véleményéhez, mely óva int a bulgáriai, romániai és magyarországi demokratikus pártok egységének megbontására irányuló kísérletektől.

A londoni konferenciáról szólva, az Izvesztija megjegyzi, hogy a Manchester Guardian és más lapok erősen túlozzák a londoni konferencián felmerült nehézségeket.

Kétségtelen, hogy vannak nehézségek, de ezeket a berlini és krimi értekezletek határozatainak alkalmazásával — és nem félretételével — meg lehet oldani. A nyugati blokkról szólva az Izvesztija hozzáteszi, hogy ennek a blokknak szovjetellenes irányzata van. Ezt azóta több újabb jelenség igazolja. A francia sajtó egyes körciben szintén

hatalmas arányú kampány indult meg a „nyugati népek családjának" vagy tömbjének megalkotásáról, melyet nyilván szembe akarnak állitani a keleti népekkel.

Ez a hadjárat nemcsak a Szovjetunióba vetett bizalmat akarja megingatni, hanem lehetetlenné akarja tenni a külügyminiszterek értekezletének munkáját.

MacArthur konfliktusa Washingtonnal

Washingtonból jelentik: Dean Acheson külügyminiszteri államtitkár szerdán

nyilvánosság előtt megrótta MacArthur tábornokot azért a kijelentéséért, hogy kétszázezer ember elég lesz Japán ellenőrzésére.

Az államtitkár a sajtóértekezleten többek közt kijelentette: Senki sem mondhatja meg előre, hogy Japánban mekkora megszálló erőre lesz szükség. A megszálló erő csak eszköz annak a politikának az érvényesítésére, amit az Egyesült Államok Japánnal szemben követni akar, nem pedig ennek a politikának a meghatározója. A lényeg az, hogy a japán fegyverletételt végre kell hajtani és az országot olyan helyzetbe kell juttatni, hogy ne ismétlődhessen meg többé támadását. Éppen ezért

meg kell változtatni a jelenlegi gazdasági és társadalmi rendszert,

amely a háborús akaratot kitermelte. Igénybe fognak venni minden erőt, amire a cél végrehajtásához szükség lesz.

MacArthur tábornok kijelentése szerint a japán anyaországban lévő haderő háromnegyed részét már leszerelték. Augusztus közepén a haderő létszáma 2,253.000 volt és most naponta átlag 50.000 embert bocsátanak el a hadsereg kötelékéből. A lefegyverzés tehát gyorsabb ütemben folyik, mint eredetileg számították.

A főváros egészségügyi munkájának eredménye:

új szakrendelő, egészségvizsgáló intézet, a kerületi orvosi hivatalok újjászervezése, járványkórház Budán

A szociális főváros, az ujjászületett, demokratikus szellemben dolgozó Városháza, az élén *Vass* Zoltán polgármesterrel, az egészségügyek terén is bámulatos munkát végzett már eddig is és egészségügyi munkaprogramját pontrólpontra hajtja végre. Havonta készülnek el a munkatervek, s a multtal ellentétben a havi munkatervből havi munkateljesítmény lesz, ami alatt azt kell érteni, hogy az elgondolások megvalósulnak, sőt egyik-másikának máris örvendetes gyakoriati eredménye mutatkozik.

Még csak szeptember közepén vagyunk, de abból a feladatkörből, amit ezen a téren célul tüztek ki a szeptemberben való megvalósításra, máris létrejött az egészségügyi reformok és egészségügyi újjáépítések egész serege. Ezt az általános érdekü munkát csakis úgy lehetett gyors iramban végrehajtani s úgy lehet a jövőben még fokozni, hogy a tiszti főorvosi hivatal munkaköre kiszélesedett: jogügyi osztályt állított fel saját hatáskörében. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy a tiszti főorvosi hivatal, mely eddig csupán ellenőrző szerepet töltött be, ma már a saját hatáskörében dolgozik. Ezzel olyan, multból ittmaradt, akadály hárult el a komoly alkotómunka útjából, melynek eredményeit a főváros dolgozó népe máris előnyösen érzi.

Az Egészségvizsgáló Intézet és a munkaerő

A XIII. kerület, az Angyalföld munkáslakókkal benépesedett lakóterülete mostanáig nélklözte a szakrendelő-intézetet. Kilométereket kellett gyalogolniok a betegeknek, ha szakrendelőhöz akartak jutni. Most *a főváros a Gyöngyösi-úton szakrendelő-intézetet állított fel*, melynek építkezése befejeződött, csupán a szerelési munka van még folyamatban.

A fővárosi üzemek munkásai számára *Egészségvizsgáló Intézetet* állítanak fel, s ennek számára új helyiségeket építtenek. Az építkezés folyik. Az Intézet nem csupán az üzemek betegeit vizsgálja, hanem az egészségeseket is. Sok esetben előfordul ugyanis, hogy a dolgozó munkás maga sem tudja, hogy beteg, hogy a szervezete meg van támadva. Az Egészségvizsgáló Intézet feladata, hogy az ilyeneket gondjába vegye, s *olyan munkahelyet biztosítson számára, ami kórállapotának megfelel és gyógyulását nem befolyásolja.* A szociális városvezetés igy teljes értékü munkaerőt és munkát kap, anélkül, hogy az a dolgozó egészségi állapotának rovására történne.

Nagyon sok baj, viszásság volt ezelőtt a kerületi tisztiorvosi hivatalokkal. Budapesten a mult esztendőben még 44 kerületi tisztiorvos működött, jelenleg *26 teljesit szolgálatot.* A tisztiorvosok száma kerületenként változik. Most egységesítik és rendezik a szolgálati beosztásukat, s ugyanakkor, amikor *a tisztiorvosok számát a fővárosban 50—55-re emelik*, gondoskodnak arról is, hogy hozzáférhető, minden szegénybeteg számára könnyen megközelíthető helyen álljanak rendelkezésre.

A tisztifőorvosi hivatal már a télre gondol, s tudatában van annak, hogy Budán nincs járványos, fertőző kórház. A téli közlekedés nehézségei ezen a téren esetleg súlyos helyzetbe sodorhatják a közegészségügyet, éppen ezért intézkedés történt, hogy Budán fertőző járványkórházat állítsanak fel. Ennek szervezése a budai Vörös Kereszt-kórházban már meg is történt.

Több ágy a tüdőbetegeknek

A tüdőbetegek számára sajnálatosan csak kevés férőhely áll rendelkezésre. Ezen a helyzeten is javítanak. 100—150 új ágy felállítása máris folyamatban van s a továbbiak során a férőhelyek száma 30 százalékkal emelkedni fog. A 100—150 új ágy az Uj Szent János kórház tüdőosztályán kerül felállításra a rendelkezésre álló hely megfelelő kihasználásával.

Érdekes még felemlítenünk, hogy az újonnan felállított nemibeteggondozók munkájának eredménye folytán a kóresetek száma, a beállott gyógyulások következtében, különösen szép eredményt mutat fel. Gondoskodás történt megfelelő mennyiségü gyógyszerről is, s a rendelkezésre álló készlettel a betegek százszázalékának gyógyítása biztositva van. A nemibetegség háborús tünet volt a multban is, az ma is. Ezen a téren különösen szükség volt a főváros határozott és gyors cselekvésére. Az ingyenes nemibeteggondozóintézetek olyan eredményeket mutatnak fel, melyre valóban büszke lehet a főváros közegészségügyi igazgatása.

A jövő terveire vonatkozóan kérdést intéztünk dr. *Burger* Tibor tisztifőorvos-helyettesheez, aki a következőket mondotta:

— A szeptember havi munkaprogramot részben már befejeztük és a hó végéig a hátralévő feladatokat is megoldjuk. Októberben sor kerül többek között *két új szakrendelő-intézet felállítására a X. és XI. kerületben.* Az Angyalföldi-úton külön nemibeteggondozót építünk. A védőnői szakot tökéletesítjük és kettéválasztjuk, *szociális és egészségügyi feladatok elvégzésére.* Hatályosabbá tesszük a közegészségügyi kihágásokat, újjászervezzük a tisztifőorvosi hivatalban *a statisztikai kimutatások összeállítását*, amelyek nélkül nem lehet komoly eredményt felmutatni. Ha a fővárosi közigazgatásban érvényesülni kell a szociális elvnek, úgy az elsősorban az egészségügyi téren állít bennünket rendkívüli követelmények elé. Ezeknek kell eleget tennünk és eleget is fogunk tenni.

(L. S.)

Leszakadt a lakás

Súlyos szerencsétlenség történt a Horthy Miklós-út 95. sz. házban. A házat az ostrom alatt bombatalálat és több belövés érte, erősen meg volt rongálva. Az egyik lakásban lakott Pap Mihály éjjeliőr. Péntek hajnalban a lakás padozata leszakadt és Pap Mihály az első emeletről a földszintre zuhant. A leomlott törmelékek maguk alá temették. Hosszas munka után sikerült kiásni és kórházba szállítani. A hatóságok szigorú vizsgálatot indítottak a baleset ügyében s kilakoltatták a ház lakóit. Mérnökök vizsgálják felül, lakható-e egyáltalában az épület.

VIDÉKRŐL JELENTIK...

GYÖR

A város tisztifőorvosa szerint katasztrofális járványhoz vezethet a győri vízhiány. A víz szakadatlanul romlik, most már azon a fokon van, amikor közvetlen fertőzéseket okozhat. Már eddig is szerencsés véletlennek köszönhető, hogy nem keletkezett nagy járvány.

MAGYAROVAR

Ismeretlen tettesek feltörték a polgármester iróasztalát és eltüntették a fajvédők listáját. A nyomozás nagy erélyel folyik.

NAGYCENK

A grófi uradalom nyilas főintézője, Majláth János, megválasztatta magát a földigénylő bizottság elnökévé és a legjobb földet saját magának osztatta ki. A többi föld kiosztásánál is elsősorban a nyilasokat részesitette előnyben. Letartóztatták és újjászervezték a bizottságot.

DEBRECEN

Nagyban folynak a Debreceni Őszi Vásár előkészületei. Körülbelül kétszáz ipari vállalat, iparos és kereskedő részvételével akarják reprezentálni a város egész közgazdasági életét.

SOPRON

Dr. Eleméry Imre főbíró vezetésével folyik a borsodmegyei és tokajvidéki nincstelen földmunkások áttelepítésének előkészítése. 2500 svábot kell leigazoltatni, akiket majd büneik arányában büntetnek meg és földjeiket szölőmíves magyarok kapják. Az új telepesek támogatására minden faluba egy-egy okleveles gazda kerül, aki irányitja a termelést.

ARANYAT, aranypénzt, brilliánst, ezüstöt veszek, eladok. Jegygyűrűt, ékszert készítek, javítsok megvárhatók. SCHWARZ aranyműves. Dohány-utca 22., I. 4.

ARATÓ
hirdetőiroda telefónszáma
423-330

Az új antiszemitizmusról
irnak és nyilatkoznak:
Parragi György, Kovács Imre,
Ilyés Gyula és Szakasits Árpád
KÉPES Figyelő
szombat reggel megjelenő számában

MY DEAR
ÉTTEREM
IV., Petőfi Sándor-utca 12.
Uj vezetés!
Elsőrendű meleg és hideg konyha

1945. szept. 22.

HIREK

Mi ujság a Szovjetunióban?

A magnitogorszki acélművek megkezdték a béketermelést és ezzel kapcsolatban versenyre szólították fel a szovjet acélgyárakat. A gyár munkásai elhatározták, hogy egy év alatt 250.000 tonnával több vasöntvényt, 250.000 tonnával több acélt és 150.000 tonnával több hengerelt acélárut termelnek, mint a legutóbbi gyártási évben.

—

A moszkvai rádió statisztikát közöl a Szovjetunió egészségügyi állapotairól. Az egészségügyi szervezet kitűnő működésére való, hogy a háború idején nem voltak járványok az egész országban. A halálozási arányszám 1940-hez viszonyítva 25 százalékkal csökkent és a gyermekhalandóság hétszerte kisebb, mint a háború előtt volt.

—

A Dnyepr vizi erőműveinek körvonalai már kezdenek kibontakozni a romhalmazból. Hét hónap alatt mintegy 200.000 köbméter törmeléket távolítottak el és több tízezernyi tonna fémalkatrészt és felszerelést szállítottak a helyszínre. A már készenálló védőgátak 90.000 köbméter térfogatot jelentenek. A zsilipeket is majdnem teljesen helyreállították. Kétszázhúsz méter hosszú hídrendszer teszi lehetővé a vasúti forgalom megindulását. A Dnyepr vizi erőművelnek területét 55 kilométernyi vasúthálózat borítja. A hidak helyreállítása és a közvetlen vasúti forgalom megindulása a Dnyepr két partja között igen nagyjelentőségű.

— A honvédelmi miniszter elrendelte, hogy hadifogságból hazatérkező katonáknak, ha a polgári közigazgatástól kapott igazolvánnyal igazolják, hogy polgári ruhájuk nincs, egyenruhájukat a leszerelést végrehajtó parancsnokságok meghagyják és azt a leszerelés napjától számított hatvan napig viselhetik.

— Péntek délelőtt a miniszterelnökségen megtartották a szokásos heti gazdasági minisztertanácsot. A tanácskozás során megvitatták a gazdasági miniszterek tárcája körébe tartozó időszerű kérdéseket.

— A népjóléti miniszter 100.000 pengős gyorssegélyt adott a brennbergi bányában szerencsétlenül járt bányászok hozzátartozóinak.

— A hadifoglyokért. A Magyar Kommunista Párt VII. ker. szervezetének újonnan alakult női bizottsága és az OMTK üzemi bizottsága 50 liter tejet, 60 kg sajtot, 100 csomag kevert túrót osztott szét a Keleti-pályaudvaron a hazatérő hadifoglyok között. Pénzgyűjtésük eredménye: 54.629 pengő, az OMTK üzemi bizottsága pedig 29.000 pengőt gyűjtött. A bizottság a Keleti-pályaudvaron naponta több mázsa szőlőt ad a hadifoglyoknak.

— A Németországi Szövetséges Ellenőrző Tanács Berlinben tartott ülésén elhatározták, hogy teljesen eltörlik a brit, amerikai és francia övezetben még mindig fennálló barátkozási tilalmat. Október elsejétől kezdve a brit, amerikai és francia katonák ellátogathatnak, sőt, lakhatnak német családoknál. Január 10-étől kezdődően előzetes engedély alapján házasságot is köthetnek német nőkkel.

— A templomokban való plakátragasztást a polgármester megtiltotta. A tilalom a hatósági és választási plakátokra is vonatkozik.

— A budapesti gazdálkodók kötelesek 15 nap alatt a gazdaság fekvése szerint illetékes kerületi elöljáróságon bejelenteni annak a szántó területnek a nagyságát, amelyen folyó évben olajos magvakat termesztettek. A bejelentésre kerülő területen termesztett olajmagmennyiséget nemek szerint külön-külön kell bejelenteni.

— A PÁRISI FODRÁSZÜZLETEK tulajdonosai és alkalmazottai azzal fenyegetődznek, hogy sztrájkba lépnek, ha a munkaügyi miniszter nem vonja vissza a fényűzési adóra, az órabérekre és a borravaló eltörlésére vonatkozó rendeletet.

— Svájc és Nagybritannia között rövidesen megindul a rendszeres légi szolgálat.

— Az utcai telefonfülkéket a közeljövőben üzembe helyezi a posta. Az állami pénzverőben tantuszokat vernek, amelynek ára a mindenkori telefondíj szerint alakul.

— Belgrádi jelentés szerint Tito tábornagy Szubasics Ivan dr. jugoszláv külügyminiszter betegsége tartamára átvette a külügyminiszteri teendők irányítását. Szubasics állapota javult.

— A kereskedelmi miniszter Budapest polgármesteréhez intézett leiratával hozzájárult ahhoz, hogy a budapesti iparhatóság az iparjogosítványoknak rendelettel kötelezővé tett záradékolásáért a jövőben is iparhatósági díjat szedjenek.

— Hamburg és a nagy német kikötő városok (Bréma, Lübeck, Kiel) között megnyílt a vasúti forgalom. Négy nap alatt Hamburgban 18.000 utazási engedélyt adtak ki.

SZOMBAT DÉLUTÁN

négy órakor lesz a Sportcsarnokban a Nőszövetség nagy értekezlete a téli gondok megoldásáról. A gyűlésen megjelenik a polgármester és a közellátási minisztériumból Somogyi államtitkár, hogy tájékoztassa a megjelenteket a várható üveg-, tüzelő-, téliruha- és élelemellátásról. Bizonyára minden asszony és lány, akit hasonló gondok foglalkoztatnak, jelen lesz az ülésen.

●

— Bokros-Berman Dezsőt, a kiváló szobrászt a napokban idegösszeroppanással a Körönd-szanatóriumba szállították. Állapota súlyos, de az orvosok véleménye szerint, nincs ok aggodalomra.

— A Nemzetközi Vöröskereszt nagyértékű gyógyszereket és tejkonzerveket ajándékozott a budapesti szülészeti klinikáknak.

— A lüneburgi tárgyalások csúcstörténeti szenzációja annak a filmnek a bemutatása volt, melyet a filmriporterek közvetlenül a brit csapatoknak Belsenbe történt megérkezése után a táborban uralkodó állapotokról készítettek. A film bemutatásán sok német polgári személy is megjelent.

— A Győrffy István-kollégium szeptember 24-én, hétfőn délután hat órakor nyitja meg ünnepélyes külsőségek között új tanévét.

— A La Manche-on rövidesen ismét megnyítják a Harwich és Hook van Holland közötti hajójáratot. A társaság továbbá azt tervezi, hogy Folkestone és Ostende között új hajójáratot indít.

— A Magyar Kommunista Párt XIV. kerületi szervezetének a 141/I. 3. tömbben lakó lakói tömbmulatságot rendeztek a hazatért hadifoglyok megsegítésére. A mulatság 33.000 pengő jövedelmet hozott, amelyet szétosztottak a hazatért hadifoglyok között.

— A földmívelésügyi miniszter a fűszerpaprika őrlésére jogosító engedély díját az eddig érvényben volt díj húszszorosára emelte fel.

FOTOKÓPIA RÁD Andrássy-út 52. (Oktogon-térnél)

• SPORT •

Válogatott edzés az Üllői-úton

Gallowich Tibor a labdarúgók szövetségi kapitánya a magyar-román válogatott mérkőzés előtt edzést rendezett a válogatott-jelöltek részére, amelyen több csere után végül így játszott a csapat: Csikós — Rudas, Balogh II. — Sárosi III., Szücs, Lakat — Suhai, Szusza, Kaszthelyi, Zsengellér, Nyers.

Gallowich Tibor szövetségi kapitány mérkőzés után a következőket mondotta:

— Még nem tudom, hogy milyen összeállításban áll fel a válogatott a románok ellen. A most megjelenteken kívül számításba veszem Firót és Sipost is. Legközelebb a jövő hét szerdáján tartok edzést.

—

A Nemzeti Tenisszbajnokságok női páros döntőjében Fejér dr., Hidassyné győzött Körmöczi, Ipolyi ellen 2:6, 6:4, 12:10.

Belgrádban 30.000 főnyi közönség előtt játszották le a jugoszláv labdarúgóbajnokság döntőmérkőzéseit. A mérkőzéseket megtekintette Tito tábornagy is, több miniszterrel együtt. A bajnokságot Szerbia csapata szerezte, mert a döntőben 1:0 (0:0) arányban legyőzte a jugoszláv hadsereg csapatát. A harmadik helyért vívott küzdelemből Horvátország került ki győztesen, amennyiben 3:0 (0:0) arányban verte a Vajdaság együttesét.

Az NSC 3:2 (2:1) arányban legyőzte a KASE együttesét s ezzel megszerezte a II. osztályú vízipólóbajnokságot.

Az angol labdarúgóbajnokság legutóbbi mérkőzéseinek eredményei: Északi liga: Stoke City—Leeds United 2:1, Sheffield United—Sunderland 4:0. Déli liga: Brentford—Derby County 0:0, Newport County—Charlton Athletic 2:1.

A KASE szombaton délután fél 5 órai kezdettel úszóversenyt rendez a Nemzeti Sportuszodában.

A Magyar Atlétikai Szövetség a jövő vasárnap, szeptember 23-án Csepelen bonyolítja le az országos és ifjúsági váltóbajnokságokat.

Az ausztráliai tenisz szövetség elhatározta, hogy 1946-ra kiírja a Davis-Cup mérkőzéseket.

A Magyar Ujsó Szövetség büntetésben részesítő a siófoki hírverő úszóversenyről távolmaradt Novák Ilonát, Novák Évát, Tátost és Szegedit. Ugyiket a jövő héten tárgyalják.

A Munkás Sport Központ úszóversenyének keretében három országos bajnoki számot bonyolítottak le. 1500 m gyorsúszásban Tátos könnyen győzött, a szolnoki Hasznos igen jól úszott. A vegyes váltó bajnokság nagy küzdelem után az UTE zsákmánya lett. Az Ujpestiek diadalmaskodtak a 800 m-es ifjúsági gyorsúszó bajnokságban is.

A Magyar Kosárlabda Szövetség október 4-én kezdi el az 1946. évi női és férfi bajnoki versenyét. A kosárlabdabajnokságot négy osztályban bonyolítják le.

Művészet * Irodalom

Az Operaház évadnyitó előadása

A magyar kultúrának az a zene, ami a magyar földnek a búza: áldása és büszkesége. Muzsikánknak pedig díszhelyre állított intézménye az Operaház. Sokszorosan fontos tehát, különösen a mai időkben, hogy a lélekben is átalakuló országban méltóan töltse be hivatását. Ehhez pedig nemcsak hangszerek, hanem művészek harmóniája is szükséges és azt a személyes torzsalkodások zajának nem szabad zavarni. Ha már a jósors oly csodálatosan megkímélte egyetlen dalszínházunk Andrássy-úti gyönyörű épületét, levegőjéből is szálljon el a puskapor, hogy tiszta művészet áradhasson a most szélesebbre tárult kapukon várakozással belépő közönséghez.

Az Operaház hatvankettedik évadját a *Himnusz* után a hagyománynak megfelelően Erkel „Hunyadi László"-jának előadása nyitotta meg. *Ferencsik* János karmagy vezetése alatt a már ismert főszereplők: *Báthy* Anna, *Osváth* Julia, *Udvardy* Tibor, *Rösler* Endre, *Maleczky* Oszkár, *Jámbor* László énekeltek, a zenekarban és kórusban azonban sok az új tag. Az orchester hanghatása tömörebb, színesebb lett. Főként a vonósok erősödtek tehetséges fiatal művészek szerződtetésével. A kórusban az új tagok teljes beolvadását majd a hosszabb együtténeklés hozza meg.

p. i.

Leonid Szoboljev Sztálin-díjas író Budapesten

Leonid Szoboljev alezredes, aki a szovjetirodalom egyik kimagasló egyénisége, Budapestre érkezett. A híres szovjetíró, aki mint tengerésztiszt harcolta végig a második világháborút, „Tengeri lélek" című elbeszélés-kötetével nyerte el a Sztálin-díjat. Regényeit és novelláit angol, cseh, lengyel, finn, japán, svéd, bolgár nyelvre fordították.

o-o-o

*** Balázs Béla** színművét, a „Boszorkánytánc"-ot, melyet most a Belvárosi Színházban játszanak nagy sikerrel nemsokára Belgrádban is bemutatják. Azonkívül a szabadkai magyar színtársulat is készül a darab bemutatására.

***** Averescuka, Hunyady Sándor és Fodor László egyfelvonásosainak előadását vasárnap délelőtt megismétlik a Fővárosi Operett Színházban.

*** A Bolgár Irószövetség** táviratiúton meghívta a Magyar Irószövetség két elnökségi tagját a szeptember 23-án Szófiában tartandó írókongresszusra. A Bolgár Irószövetség kongresszusán a dunamenti népek írói és a Szovjetunió írólnak nagyobb delegációja vesz részt.

*** Angyalok a tűzvonalban** a címe a Paramount új filmjének, amely rövidesen Budapesten is bemutatásra kerül. Claudett Colbert, Paulette Goddard és Veronika Lake a főszereplői.

—)(—

SZINHÁZAK MŰSORA. Operaház: Fából faragott ki-álvű, Székelyfonó, stb. (5. — **Nemzeti: Figaró házassága** (5). — **Nemzeti Kamara:** Viharos alkonyat (5). — **Vig:** Hattyú (fél 6). — **Belvárosi:** Boszorkánytánc (fél 8). — **Magyar:** Nincs előadás. — **Művész:** Rettenetes szülők (5). — **Medgyaszay:** Csajthare (5). — **Fővárosi Operett:** Napsugárkisasszonyok (5). — **Erzsébetvárosi:** Egyetlen éjszakára (fél 5). — **Pódium:** Régi rossz Budapest (5). — **Royal Revü Variété:** Uj Gonda-revü (5). — **Kamara Variété:** Tűzbecserelem (5). — **Uj Színház:** Őszi kabaré (5). — **Vidám:** Ha ők győztek volna (5). — **Névarieté:** Kabarémüsor (fél 5). — **Fővárosi Nagycirkusz:** Szeptemberi zárómüsor (fél 5).

Shaw színműve és politikai kabaré egy műsoron

Szombaton este lesz a „Szabad Nép politikai kabaré" bemutatkozása a Magyar Színházban. A kiváló fiatal színészekből álló társulat, mely hetek óta pesti és vidéki üzemekben tart előadást, ezúttal először lép fel pesti színpadon. Műsoruk előtt Bernhard Shaw híres színműve, a „Blanco Posnet elárultatása" kerül előadásra.

—

*** A „Rettenetes szülők"** bemutatója péntek este 5 órakor lesz a Művész Színházban. Cocteau színművének bemutatóját a Magyar-Francia Társulat rendezi.

*** Fodor József** lett az Uj Idők új felelős szerkesztője. Kassák Lajos, az eddigi felelős szerkesztő, mint szerkesztő szerepel a lap élén.

*** A Magyar Nők Demokratikus Szövetsége** XIV. kerületi szervezete szombat délután 6 órakor nagyszabású szüreti mulatságot rendez Columbus-utcai székházában.

o-o-o

Előadások

Péntek:

Barabás Tibor: Marxtól az orosz forradalomig (Magánalkalmazottak Szakszervezete, Erzsébet-körút 46, ½6 óra).

Szombat:

Lukács György: A tudományos élet fejlődése a Szovjetunióban. **Turóczi-Trostler József:** A magyar tudományos élet mai képe és jövő feladatai. Hozzászólnak: Kemény Gábor, Német Gyula, Sándor Pál, Szekfű Gyula, Ferrai Miklós. (MKP IV. ker. helyisége, Városház-utca 14. D. u. 4 óra.)

—□—

MOZIK MŰSORA:

Ady: Amerikai sas. (½12, 2, ¼5, ¼7.) — **Belvárosi:** Három mákvirág. (½3, ¼5, ¼7, v. és ü. ¼2, ½3, ¼4, ¼5, ½6, ¼7.) — **Bodográf** (VIII., József-krt 63.): Brodway szerenád. (3, 5, 7, v. és ü. 11 és 1.) — **Capitol:** Óceán hőse. (½12, 12, ¾2, 4, ¼7.) — **Corso** (IV., Váci-u. 9. Tel.: 18-28-18.): Hajnali őrjárat (2, 4, 6, sz. v. és ü. 12-kor is.) — **Damjanich:** Előre itéltek. (½3, ¼5, ¼7, v. és ü. ¼1-kor is.) — **Décsi** (Tel.: 12-13-43.): Örök Éva (½3, ¼5, ¼7, sz, v. és ü. ¼1-kor is.) — **Forum:** Egy frakk története. (12, 2, 4, 6.) — **Hirado:** Kapituláció, prolongálva, Miénk a föld, miénk a termés, 19. sz. Orosz Híradó, 7. sz. Magyar Híradó, 11. sz. Amerikai Híradó. (Reggel 9-től este 10-ig folyatólag.) — **Homérosz:** Kék csillag. Híradó. (3, 5, 7.) — **Hunnia** (IX., Horthy Miklós-út 130.): Lejtőn. (3, 5, 7 vasárnap és ünnepnap 1-kor is.) — **Ipoly** (Csáky-utca 65.): Shanghai Express. (½4, ¼6, ¼8, v. és ü. ½2-kor is.) — **Kamara:** Az ismeretlen imádó. (½12, 2, 4, 6.) — **Kultúr:** Dunaparti randevú. (½3, ¼5, ¼7, v. és ü. ¼1-kor is.) — **Marx István-út** 32.): Vidám fiúk. Kisérő müsor. (½3, ¼5, ¼7, v. és ü. ¼1-kor is.) — **Olympia:** Gróf Monte Christo, II. rész: A bosszú. (1, 3, 5 7, v. és ü. 11-kor is.) — **Otthon** (Baross-u. 89.): Párttitkár. Mesél a bécsi erdő. Amerikai Híradó. (3, 5, 7, vasárnap és ü. 11 és 1-kor is.) — **Palace:** Waterloo Bridge (11, 1, 3 5, 7.) **Pátria:** Urhiány szobát keres. (½3, ¼5, ¼7 v. és ü. 11-kor is.) — **Phönix:** Alipang. (11, 3 5, 7.) — **Petőfi** (Rottenbiller-u. 37/b.): Kisértés. Híradó. (½3, ¼5, ¼7, v. és ü. ¼1-kor is.) — **Royal Opolla:** Szerelmi recept. (2, ¼5, ¼7 v. és ü. ¼12-kor is.) — **Ságvári** (v. Csaba, VIII. Üllői-út 4.): Rose Mary. (½3, ¼5, ¼7, v. és ü. 11-kor is.) — **Scala:** Hullámok felett. (2 (2, ¼5, ¼7, v. és ü. ¼12-kor is.) — **Stúdió** (VIII., Akácfa-u. 4.): A férj közbevág. (1 3, 5 7, v. és ü. 11-kor is.) — **Szabadság** (v. Simplon, XI., Horthy Miklós-út 63.): Első csók. (3, 5, 7 v. és ü. ¼12-kor is.) — **Tinódy-I.** (Nagymező-u. 8.): Olajváros. (½3, ¼5, ¼7.) **Tinódy II.:** Folytatólag. 10—2-ig: Egy óra Amerikában amerikai híradók Stan és Pan, burleszk Demokrácia munkában, Színes film. stb. — **Turán** (VI., Nagymező-u. 21.): Pénz beszél. Amerikai híradó. (1, 3 5, 7, v. és ü 11-kor is.) — **Uránia:** Gyilkos szerelem. (2, ¼5, ¼7, v. és ü. ¼12-kor is.) — **Városi Színház** (T.: 187-500.): Ukrán állami ének és táncegyüttes vendégjátéka (5.) — **Vesta:** Tarzan bosszuja. (1, 3, 5, 7, v. és ü. 11-kor is).

VASUTAT
Märklin épitőt elektromos játékot vadászlátcsövet mikroszkópot iró- és számológépet legmagasabb áron vesz
KODOLÁNYI
Baross-utca 17
5371/1

Férfiruhák vétele és eladása
Seli Kereskedelmi Vállalat
VI., Király-u. 59. 5385/1

Rádiót,
rádiócsövet, izzólámpát sérült rádiót is vesek és cserélek; érte házhoz megyek. Gyulay Pál u. 12. III. 7 5375

Fenyőpanell, enyvezett lemez, fornérok
József-körút 69. Pál-utcai bejárat. 7628

Borszívó géphez
60 m-es tömlő eladó. Borbényi János Kecel. 389

Sopronbánfalván
1945 III. hó 8-án tragikus körülmények közt elhunyt Klein Sándor, Deuts Károly, Silberstein Rezső hozzátartozói jelentkezzenek Welsz Zoltánnénál, X., Körösi Csoma-út 5. 390

Elcserélném Damjanich-utcai
2 szoba-összkomf. lakásomat hasonló, de utcaira. „Költségmegtérítés" jel. kiadóba. 5386

Irógép, számológép vétele és eladása
Seli Kereskedelmi Vállalat Király-utca 50
5385

CIGARETTA-PAPIR
békebeli jó minőség és mindennemű papíráru
Terézvárosi Papírfeldolgozónál. VI., Rózsa-u. 95. sz. 7690

Irógép, számológép
Javítás — Vétel — Eladás Funk József irógépszaküzlet, V., Csáky-utca 4. Tel.: 121—347. 7616

Budapesten vennék
sérülésmentes, vagy kissé sérült
bérházat vagy villát
Részletes leirást a kiadóba „Készpénz vétel" jeligére 374

Eladó:
Ablaküvegek, tricikli. Visi Imre-u. 7. I. em. 1. 393

B. M. W. 350-es kardányos motorkerékpár kitűnő álla. potban, 90%-os gumikkal, futási engedéllyel eladó. Antalkovics-u. 18. 7643

Perzsa szőnyeget, irodabutort,
kombinált és styl-bútort veszünk, eladunk, Uránia, Somogyi Béla-út 3/c, félem. (Károly-körút.) 5369

Vennék Balatonon
sérülésmentes, vagy kissé sérült
VILLÁT
Részletes leirást a kiadóba „Azonnali fizetés" jeligére 376

ELADÓ:
Bombasérült bontási anyagok, központi fűtőberendezés kazánokkal, radiátorokkal, cserépkályhák és kandallók, nagy étkezési tűzhelyek, cukrászkonyha, csempék, fürdőszobaberendezések, mozgatók, ajtók, ablakok, parketta. Áruházaknak alkalmas szekrények és egyéb bútorok. Érdeklődni lehet: IV., Kecskeméti-u. 8. Bélyegkereskedés az udvarban. 9—12-ig. 5388

Vidéken keresek megvételre
kisebb bérházat vagy családi házat. Részletes leirást „Gyors lebonyolitás" jeligére a kiadóba. 375

melltartó
még jobb
Uzem. Király-u. 14.
7360

Szőnyeget,
mindenfajtát vesz Ungár, Király-u 14. 5376

Hazatért deportáltak!
Aki tud
Wohlstein Leónéról,
akit nov. 14-én Honvéd-u. 18-ból az óbudai téglagyárba hurcoltak, nov. 18-án Sütőn látták, értesitse kétségbeesett családját, Wohlstein, Fürst Sándor-u. 30. IV. 1. 7635

Auschwitzből hazatértek!
Tavaly júniusban Sárvárról Auschwitzba hurcolták el 65 éves édesanyámat, özv. Erdős Hugónét, 2 nővéremet, Milch Istvánná Erdős Magdát és Erdős Lillyt, valamint Engerauba maradt sógorom, Polgár György. Aki velük volt az elmúlt évben, vagy csak hallott róluk valamit, kérve kérem, közölje velem cimét, én egy év óta még csak hirt sem hallottam felőlük. Erdős Hirdető, Bpest, V., Báró Ácét-u. 3. 7636

LUX ablaküvegpótló, fényáteresztő, vízálló, hőszigetelő,
Szabadalom bej.
Négyzetméterenként 350 pengő felszereléssel együtt. Korlátolt mennyiségben előjegyezhető: György Imre, IV., Deák Ferenc-u. 15. Tel.: 380—515., V., Csanády-u. 6/b. Tel.: Lipót 426. VI., Rózsa-utca 35., papírnagykereskedés. Tel.: 120—314. 7638

Szabadság
Demokratikus napilap
Felelős szerkesztő: Haraszti Sándor
Felelős kiadó: Pető József
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VIII., József-körút 5. Telefon: 188—382, 188—373.

Nyomatott: A „Szikra" Lapvállalat jok körforgógépein. Felelős nyomdavezető: Nedeczky László.

MILYEN ÚJ SZOBROK

gyarapítják életművét legutóbbi, 1954-es kiállítás óta?

MEDNYÁNSZKY, 1954, gipsz, 37 cm. Bokros Birman Dezső
ÖNPORTRÉ, 1955, patinázott gipsz, 46 cm. Bokros Birman Dezső
VETKŐZŐ NŐ I., 1955, bronz, 35 cm. Bokros Birman Dezső
VETKŐZŐ NŐ II., 1955, bronz, 25 cm. Bokros Birman Dezső
HALÁSZFIÚ, 1955, bron, 38 cm. Bokros Birman Dezső
LEÁNYKA FEJ, 1956, terrakotta, 24 cm, Bokros Birman Dezső
DEMOSZTENÉSZ, 1957, patinázott gipsz, 23 cm. Bokros Birman Dezső
CICA I., 1957, plasztelin, 10 cm. Bokros Birman Dezső

Vetkőző nő, 1955

Van két 1954-ben nem szerepelt szobra, amely páratlan a maga nemében a magyar művészetben, de az európai művészettörténetben sem találnának párt maguknak egymáson és önmagukon kívül. *Egymáson*, mert két szobor, *önmagukon*, mert két-két figura.

TEKNŐSBÉKÁS NŐ ÉS ULYSSES

a két szobor címe. A plasztikus művészet, amely pedig oly gyakran kíván az erotika erejével hatni, magasabbrendű, vagy nagyon sokszor és sikeresen olcsó eszközökkel, talán még sohasem tudta ilyen harmonikus egységbe olvasztani a szekszuális szimbolizmust, az emberábrázoló expresszivitást és a szigorúan szobrászi megfogalmazás módot. Az ősművészetben, a primitív népek művészetében jutott csak e program ilyen tökélyre, de Bokros érdeme, hogy e visszahozhatatlan művészet stílusait nem plagizálja (mint 30—40 évvel ezelőtt divatos volt), hanem a kor és a saját nyelvén beszél. Az egyiken egy érett asszonyi test inceselkedik egy kicsiny jószággal, amit a teknősbéka szimbolizál; a másik, az Ulysses tulajdonképpen egy regényrészletet illusztrál: a múzeumlátogató átdugja a karját az antik szobrászat mesterművének lábai között, vajon lyukas-e? De nem ez a szobor igazi mondanivalója, hanem az, amit valójában ábrázol, a cilinderes férfi, aki menedéket keresve beletapasztja magát az asszonyi testbe, ebbe az ökölnyi nagysága ellenére is monumentálisnak tűnő torzóba.

AZ IDŐSÖDŐ BOKROS

művészetének újabb kulminációs foka ez a két szobor, amely a fiatalkori, egyiptomias korszak magaslatát éri el újra. Az ezután következő nagyszerű kis alkotások ide és a Kalapos Önportré periodusára tekintenek vissza. Azért nőtt olyan horihorgasra a Mednyánszkyról elnevezett kis figura, hogy ezeket láthassa, ezért ágaskodik úgy a legutóbbi napokban készült csodálatos kis Demosztenész. A Vetkőző nők ezért bújnak ki olyan igyekezettel fejüket borító ruhájukból, amely vakságot okoz, fullaszt: mert látni akarnak. A beburkolt fejű vetkőző nő olyan, mint valami furcsa ölni, vagy talán meghalni készülő állat, de talán sikerül kibontakozni a kötelékeiből és akkor felegyenesedhet, ragyogó, messzibe néző asszony lesz újra. Vagy leheveredhet és élvezheti életét, mint a mester ujjai között nap, mint nap életrekelő, hempergő kismacskák.

Tehel Péter

A KIÁLLÍTÁS BOKROS BIRMAN HATVAN RAJZÁT IS BEMUTATJA

F. k.: Luzsicza Lajos. — Kossuth Nyomda, Budapest. F. v.: Lengyel Lajos, igazgató.

Don Quijote, 1929

DON QUIJOTE

tarkójára tolt kalappal odaáll a kiállítóhelyiség közepére és maga köré gyüjti társait: ki arasznyi nagyságú csak, ki nagyobb. Üres kabátujját lobogtatva, határozott lépéssel vág neki a világnak a Rokkant katona, fejét fölfúrja a levegőbe a Napbanéző. Itt-ott ketten húzódnak össze: térdeplő anya vonja magához gyermekét, vagy testvérek állnak egymás mellé. Érzéseikről, fájdalmukról, némán is sokat mondó fejek ülnek fel a posztamensekre: messzire tekint a fiatal Bokros kalappal a fején, szigorúan, határozott, tükörsíma felületekkel határolódva el a tértől (idáig tartok én, egy milliméterrel sem tovább, éles határaimon túl a mindenség), mintha egyiptomi szobrász mintázta volna évezredekkel ezelőtt. Kívánesian tekint ki szemüvege mögül egy-egy idősebb férfi bronzba öntött feje, az éremáig is őrzi a szürke sárba életet nyomkodó ujjak nyomát. Bokros Birman Dezső szobrai gyűltek össze ismét kiállításon. A budapesti tárlatlátogató közönség jól ismeri őket. Hányadik kiállítása ez Bokros mesternek?

VOLT MÁR VAGY HARMINC

Első kiállításom 1918-ban — vagy inkább 1914-ben — a Váci utcai Fónagy-féle Belvedere Galériában volt

BOKROS BIRMAN DEZSŐ
KOSSUTH-DÍJAS SZOBRÁSZMŰVÉSZ GYŰJTEMÉNYES KIÁLLÍTÁSA A MŰCSARNOKBAN — BUDAPEST, HŐSÖK TERE — 1957 AUGUSZTUS 17-SZEPTEMBER 8

Schönberger Armand festővel együtt. Thomas Mann is megnézte, tehetségesnek tartott, különösen portrészobraim vizualitását dicsérte. Még sok kiváló dolgot fogok csinálni — jósolta. A huszas-harmincas években egy-

másfélévenként a Tamás Galériában rendeztem kiállításokat, többnyire Scheiber Hugóval együtt, de Lehel Máriával, Jándi Dáviddal, Bor Pállal is. Volt később ugyanott több önálló kiállításom is, az utolsó, legnagyobb sikerű 1944. március 19-én zárult. 1947-ben az Európai Iskola rendezett gyüjteményes kiállítást műveimből, 48-ban Rózsa Miklós Szalón, 49-ben vagy 50-ben a Fővárosi Népművelési Központ, 54-ben ugyanebben a kisteremben — Fényes Adolf terem — a Műcsarnok. Külföldön is voltak kiállításaim, Berlinben, Pozsonyban többször is, 1948-ban Genfben, Párizsban.

A KALAPOS STÍLUSA

a fiatal Bokros stílusa. Nem következetes stílusában már ekkor sem, mint később sem. De felesleges is; mást, mint Bokros-szobrot nem tud csinálni, más meg nem tud Bokros szobrot csinálni. Mégis van egy Kalapos-stíluskör, vagy inkább kalapos időszak. Ezek a szobrok:

ALVÓ LEÁNYKA, 1914, márvány, 120 cm. Magyar Nemzeti Galéria*
FEKVŐ NŐI AKT, 1917, bronz, 23 cm. Schulteisz Miksa
TORZÓ, 1921, gipsz, 21 cm. Frankfurt József
ANYA ÉS LEÁNYA, 1922, patinázott gipsz, 90 cm. Bokros Birman Dezső
GUGGOLÓ NŐ, 1922, terrakotta, 20 cm. Erdődi István
LÁSZLÓ MIHÁLY, 1923. bronz, 36 cm. Deutsch Iván
ADY, 1924, bronz, 32 cm. Magyar Nemzeti Galéria
HOLCZMANN FRANCISKA, 1924, terrakotta, 25 cm. Magyar Nemzeti Galéria
BECZKÓI BÍRÓ HENRIK, 1926, bronz, 38 cm. Magyar Nemzeti Galéria
GALICZÁNÉ, 1926, gipsz, 34 cm. Bokros Birman Dezső
KALAPOS ÖNARCKÉP, 1927, bronz, 32 cm. Magyar Nemzeti Galéria
SZÁGELNÉ, 1927, bronz, 30 cm. Bolgár Béláné
KELETI ARTHUR, 1928, patinázott gipsz, 48 cm. Keleti Arthur
DON QUIJOTE, 1929, bronz, 117, cm. Magyar Nemzeti Galéria
DON QUIJOTE, 1929, bronz, 32 cm. Köves Oszkár
ŐS KAJÁN, 1929, bronz, 7,5×23,5 cm. dr. Hantos Dezső
FÉRFI PORTRÉ, 1930, terrakotta, 30 cm. Pán Imre
BABA, 1932, bronz, 24 cm. Schulteisz Miksa
SCHEIBER HUGÓ, 1933, patinázott gipsz, 32 cm. Bokros Birman Dezső
MADAME SANS GÊNE, 1934, bronz, 31 cm. Schulteisz Miksa
FÉRFI FEJ, 1935, bronz, 31 cm. Magyar Nemzeti Galéria

* A kiállított szobrok adatainak sorrendje: cím, a készítés éve, anyag, magasság (méret), tulajdonos

Noémi és Ruth, 1944

DR. VAS PORTRÉJA, 1935, gipsz, 34 cm. Bokros Birman Dezső
PÁN IMRÉNÉ, 1935, gipsz, 41 cm. Bokros Birman Dezső
LEÁNYKA FEJ, 1936, bronz, 31 cm. Magyar Nemzeti Galéria
FIÚ PORTRÉ, 1937, terrakotta, 35 cm. Bokros Birman Dezső
ANYÁM, 1938, bronzplakett, 15 cm. Bokros Birman Dezső

A KUBIKOS

köre talán a következő korszak, a harmincas évek, negyvennégyben a Rokkant katona zárja. Küzdelem a földdel; kitörni belőle, megmászni a hátát a nehéz talicskával, kidugni a fejet belőle, mint a nyakas Áchim András emlékműterve még évekkel ezelőtt, vagy fölállni jó magasra, mint a Napbanéző.

ÁCHIM ANDRÁS EMLÉKMŰTERV, 1924, gipsz, 73×83 cm. Bokros Birman Dezső
FUTÓK, 1940, bronz plakett, 20×30 cm. Bokros Birman Dezső
SZALMÁS PIROSKA SÍRKŐ (kis bronz vázlat), 1941, 20 cm. Bokros Birman Dezső
NAPBANÉZŐ, 1942, bronz, 37 cm. Erdődi István
JÓZSEF ATTILA, 1942, bronz, 16,5 cm. Magyar Nemzeti Galéria
TOMI, 1942, bronz, 26 cm. Bokros Birman Dezső
KÖNYÖRGŐ, 1942, bronz, 22,5 cm. Füst Milán
GABI, 1942, márvány 50 cm. Köves Oszkár
KUBIKOS, 1943, bronz, 17×14×20 cm. Köves Oszkár
ASZFALTOZÓ, 1943, bronz, 21 cm. Köves Oszkár
NOÉMI ÉS RUTH, 1944, bronz, 25 cm. Erdődi István
ROKKANT KATONA, 1944, bronz, 27 cm. Magyar Nemzeti Galéria

Nő teknősbékával, 1947

DUNAVÖLGYI NÉPEK KÓRUSA

Bokros nem termékeny művész. Ritkán vesz részt széleskörű, még ritkábban zártkörű pályázatokon, nem készít emlékműveket, köztéri szobrokat. Portréinak modelljei is inkább baráti köréből, tisztelői sorából adódnak. Az oeuvre mégis gyarapszik minden kiállításon néhány remekművel. Csak remekműveket tud csinálni, ha mintáz, ha rajzol, ha ír. Két megjelent önéletrajza után most dolgozik egy, az eddigieknél terjedelmesebb és filozofikusabb memoáron. Rajzaiból eddigi kiállításainál nagyobb kollekciót tárunk a közönség elé, mintegy a fele az utóbbi években készült. A kúsza vonásokból mint az életerdő ágainak szövevényéből bontakozik ki az ábrázolt. Meztelen test, arc, vagy akár néhány vonallal jelzett tájkép.

SÓGOROM, 1946, bronzplakett, 18×16 cm. Grünfeld Mihályné
GÁSPÁR ENDRE, 1947, bronz, 32 cm. Magyar Nemzeti Galéria
NŐ TEKNŐSBÉKÁVAL, 1947, bronz, 25 cm. Erdődi István
ROMÁN PARASZT, 1948, gipsz, 67 cm. Bokros Birman Dezső
KARIATID VÁZLAT, 1949, terrakotta, 15 cm. Erdődi István
ULYSSES, 1949. bronz, 20 cm. Dr. Vajda Jenő
DUNAVÖLGYI NÉPEK KÓRUSA, 1940, bronz, 32×29 cm. Bokros Birman Dezső
BUKOR BÉLA, 1950, bronz, 32 cm. Bokros Birman Dezső
MUNKÁS SZOBOR MODELLJE, 1951, gipsz, 23 cm. Bokros Birman Dezső
BARTOS RELIEF, 1953, terrakotta, 18×17 cm. Bokros Birman Dezső

MILYEN ÚJ SZOBROK

gyarapítják életművét legutóbbi, 1954-es kiállítás óta?

MEDNYÁNSZKY, 1954, gipsz, 37 cm. Bokros Birman Dezső
ÖNPORTRÉ, 1955, patinázott gipsz, 46 cm. Bokros Birman Dezső
VETKŐZŐ NŐ I., 1955, bronz, 35 cm. Bokros Birman Dezső
VETKŐZŐ NŐ II., 1955, bronz, 25 cm. Bokros Birman Dezső
HALÁSZFIÚ, 1955, bron, 38 cm. Bokros Birman Dezső
LEÁNYKA FEJ, 1956, terrakotta, 24 cm, Bokros Birman Dezső
DEMOSZTENÉSZ, 1957, patinázott gipsz, 23 cm. Bokros Birman Dezső
CICA I., 1957, plasztelin, 10 cm. Bokros Birman Dezső

Van két 1954-ben nem szerepelt szobra, amely páratlan a maga nemében a magyar művészetben, de az európai művészettörténetben sem találnának párt maguknak egymáson és önmagukon kívül. *Egymáson*, mert két szobor, *önmagukon*, mert két-két figura.

Vetkőző nő, 1955

TEKNŐSBÉKÁS NŐ ÉS ULYSSES

a két szobor címe. A plasztikus művészet, amely pedig oly gyakran kíván az erotika erejével hatni, magasabbrendű, vagy nagyon sokszor és sikeresen olcsó eszközökkel, talán még sohasem tudta ilyen harmonikus egységbe olvasztani a szekszuális szimbolizmust, az emberábrázoló expresszivitást és a szigorúan szobrászi megfogalmazás módot. Az ősművészetben, a primitív népek művészetében jutott csak e program ilyen tökélyre, de Bokros érdeme, hogy e visszahozhatatlan művészet stílusait nem plagizálja (mint 30—40 évvel ezelőtt divatos volt), hanem a kor és a saját nyelvén beszél. Az egyiken egy érett asszonyi test inceselkedik egy kicsiny jószággal, amit a teknősbéka szimbolizál; a másik, az Ulysses tulajdonképpen egy regényrészletet illusztrál: a múzeumlátogató átdugja a karját az antik szobrászat mesterművének lábai között, vajon lyukas-e? De nem ez a szobor igazi mondanivalója, hanem az, amit valójában ábrázol, a cilinderes férfi, aki menedéket keresve beletapasztja magát az asszonyi testbe, ebbe az ökölnyi nagysága ellenére is monumentálisnak tűnő torzóba.

AZ IDŐSÖDŐ BOKROS

művészetének újabb kulminációs foka ez a két szobor, amely a fiatalkori, egyiptomias korszak magaslatát éri el újra. Az ezután következő nagyszerű kis alkotások ide és a Kalapos Önportré periodusára tekintenek vissza. Azért nőtt olyan horihorgasra a Mednyánszkyról elnevezett kisfigura, hogy ezeket láthassa, ezért ágaskodik úgy a legutóbbi napokban készült csodálatos kis Demosztenész. A Vetkőző nők ezért bújnak ki olyan igyekezettel fejüket borító ruhájukból, amely vakságot okoz, fullaszt: mert látni akarnak. A beburkolt fejű vetkőző nő olyan, mint valami furcsa ölni, vagy talán meghalni készülő állat, de talán sikerül kibontakozni a kötelékeiből és akkor felegyenesedhet, ragyogó, messzibe néző asszony lesz újra. Vagy leheveredhet és élvezheti életét, mint a mester ujjai között nap, mint nap életrekelő, hempergő kismacskák.

Tehel Péter

A KIÁLLÍTÁS BOKROS BIRMAN HATVAN RAJZÁT IS BEMUTATJA

F. k.: Luzsicza Lajos. — Kossuth Nyomda, Budapest. F. v.: Lengyel Lajos, igazgató.

Don Quijote, 1929

DON QUIJOTE

tarkójára tolt kalappal odaáll a kiállítóhelyiség közepére és maga köré gyüjti társait: ki arasznyi nagyságú csak, ki nagyobb. Üres kabátujját lobogtatva, határozott lépéssel vág neki a világnak a Rokkant katona, fejét fölfúrja a levegőbe a Napbanéző. Itt-ott ketten húzódnak össze: térdeplő anya vonja magához gyermekét, vagy testvérek állnak egymás mellé. Érzéseikről, fájdalmukról, némán is sokat mondó fejek ülnek fel a posztamensekre: messzire tekint a fiatal Bokros kalappal a fején, szigorúan, határozott, tükörsíma felületekkel határolódva el a tértől (idáig tartok én, egy milliméterrel sem tovább, éles határaimon túl a mindenség), mintha egyiptomi szobrász mintázta volna évezredekkel ezelőtt. Kíváncsian tekint ki szemüvege mögül egy-egy idősebb férfi bronzba öntött feje, az éremáig is őrzi a szürke sárba életet nyomkodó ujjak nyomát. Bokros Birman Dezső szobrai gyűltek össze ismét kiállításon. A budapesti tárlatlátogató közönség jól ismeri őket. Hányadik kiállítása ez Bokros mesternek?

VOLT MÁR VAGY HARMINC

Első kiállításom 1918-ban — vagy inkább 1914-ben — a Váci utcai Fónagy-féle Belvedere Galériában volt Schönberger Armand festővel együtt. Thomas Mann is megnézte, tehetségesnek tartott, különösen portrészobraim vizualitását dicsérte. Még sok kiváló dolgot fogok csinálni — jósolta. A huszas-harmincas években egy-

BOKROS BIRMAN DEZSŐ

KOSSUTH-DÍJAS SZOBRÁSZMŰVÉSZ GYŰJTEMÉNYES KIÁLLÍTÁSA A MŰCSARNOKBAN — BUDAPEST, HŐSÖK TERE — 1957 AUGUSZTUS 17–SZEPTEMBER 8

másfélévenként a Tamás Galériában rendeztem kiállításokat, többnyire Scheiber Hugóval együtt, de Lehel Máriával, Jándi Dáviddal, Bor Pállal is. Volt később ugyanott több önálló kiállításom is, az utolsó, legnagyobb sikerű 1944. március 19-én zárult. 1947-ben az Európai Iskola rendezett gyüjteményes kiállítást műveimből, 48-ban Rózsa Miklós Szalón, 49-ben vagy 50-ben a Fővárosi Népművelési Központ, 54-ben ugyanebben a kisteremben — Fényes Adolf terem — a Műcsarnok. Külföldön is voltak kiállításaim, Berlinben, Pozsonyban többször is, 1948-ban Genfben, Párizsban.

A KALAPOS STÍLUSA

a fiatal Bokros stílusa. Nem következetes stílusában már ekkor sem, mint később sem. De felesleges is; mást, mint Bokros-szobrot nem tud csinálni, más meg nem tud Bokros szobrot csinálni. Mégis van egy Kalapos-stíluskör, vagy inkább kalapos időszak. Ezek a szobrok:

ALVÓ LEÁNYKA, 1914, márvány, 120 cm. Magyar Nemzeti Galéria*
FEKVŐ NŐI AKT, 1917, bronz, 23 cm. Schulteisz Miksa
TORZÓ, 1921, gipsz, 21 cm. Frankfurt József
ANYA ÉS LEÁNYA, 1922, patinázott gipsz, 90 cm. Bokros Birman Dezső
GUGGOLÓ NŐ, 1922, terrakotta, 20 cm. Erdődi István
LÁSZLÓ MIHÁLY, 1923. bronz, 36 cm. Deutsch Iván
ADY, 1924, bronz, 32 cm. Magyar Nemzeti Galéria
HOLCZMANN FRANCISKA, 1924, terrakotta, 25 cm. Magyar Nemzeti Galéria
BECZKÓI BÍRÓ HENRIK, 1926, bronz, 38 cm. Magyar Nemzeti Galéria
GALICZÁNÉ, 1926, gipsz, 34 cm. Bokros Birman Dezső
KALAPOS ÖNARCKÉP, 1927, bronz, 32 cm. Magyar Nemzeti Galéria
SZÁGELNÉ, 1927, bronz, 30 cm. Bolgár Béláné
KELETI ARTHUR, 1928, patinázott gipsz, 48 cm. Keleti Arthur
DON QUIJOTE, 1929, bronz, 117, cm. Magyar Nemzeti Galéria
DON QUIJOTE, 1929, bronz, 32 cm. Köves Oszkár
ŐS KAJÁN, 1929, bronz, 7,5×23,5 cm. dr. Hantos Dezső
FÉRFI PORTRÉ, 1930, terrakotta, 30 cm. Pán Imre
BABA, 1932, bronz, 24 cm. Schulteisz Miksa
SCHEIBER HUGÓ, 1933, patinázott gipsz, 32 cm. Bokros Birman Dezső
MADAME SANS GÈNE, 1934, bronz, 31 cm. Schulteisz Miksa
FÉRFI FEJ, 1935, bronz, 31 cm. Magyar Nemzeti Galéria

* A kiállított szobrok adatainak sorrendje: cím, a készítés éve, anyag, magasság (méret), tulajdonos

Noémi és Ruth, 1944

DR. VAS PORTRÉJA, 1935, gipsz, 34 cm. Bokros Birman Dezső
PÁN IMRÉNÉ, 1935, gipsz, 41 cm. Bokros Birman Dezső
LEÁNYKA FEJ, 1936, bronz, 31 cm. Magyar Nemzeti Galéria
FIÚ PORTRÉ, 1937, terrakotta, 35 cm. Bokros Birman Dezső
ANYÁM, 1938, bronzplakett, 15 cm. Bokros Birman Dezső

A KUBIKOS

köre talán a következő korszak, a harmincas évek, negyvennégyben a Rokkant katona zárja. Küzdelem a földdel; kitörni belőle, megmászni a hátát a nehéz talicskával, kidugni a fejet belőle, mint a nyakas Áchim András emlékműterve még évekkel ezelőtt, vagy fölállni jó magasra, mint a Napbanéző.

ÁCHIM ANDRÁS EMLÉKMŰTERV, 1924, gipsz, 73×83 cm. Bokros Birman Dezső
FUTÓK, 1940, bronz plakett, 20×30 cm. Bokros Birman Dezső
SZALMÁS PIROSKA SÍRKŐ (kis bronz vázlat), 1941, 20 cm. Bokros Birman Dezső
NAPBANÉZŐ, 1942, bronz, 37 cm. Erdődi István
JÓZSEF ATTILA, 1942, bronz, 16,5 cm. Magyar Nemzeti Galéria
TOMI, 1942, bronz, 26 cm. Bokros Birman Dezső
KÖNYÖRGŐ, 1942, bronz, 22,5 cm. Füst Milán
GABI, 1942, márvány 50 cm. Köves Oszkár
KUBIKOS, 1943, bronz, 17×14×20 cm. Köves Oszkár
ASZFALTOZÓ, 1943, bronz, 21 cm. Köves Oszkár
NOÉMI ÉS RUTH, 1944, bronz, 25 cm. Erdődi István
ROKKANT KATONA, 1944, bronz, 27 cm. Magyar Nemzeti Galéria

Nő teknősbékával, 1947

DUNAVÖLGYI NÉPEK KÓRUSA

Bokros nem termékeny művész. Ritkán vesz részt széleskörű, még ritkábban zártkörű pályázatokon, nem készít emlékműveket, köztéri szobrokat. Portréinak modelljei is inkább baráti köréből, tisztelői sorából adódnak. Az oeuvre mégis gyarapszik minden kiállításon néhány remekművel. Csak remekműveket tud csinálni, ha mintáz, ha rajzol, ha ír. Két megjelent önéletrajza után most dolgozik egy, az eddigieknél terjedelmesebb és filozofikusabb memoáron. Rajzaiból eddigi kiállításainál nagyobb kollekciót tárunk a közönség elé, mintegy a fele az utóbbi években készült. A kúsza vonásokból mint az életerdő ágainak szövevényéből bontakozik ki az ábrázolt. Meztelen test, arc, vagy akár néhány vonallal jelzett tájkép.

SÓGOROM, 1946, bronzplakett, 18×16 cm. Grünfeld Mihályné
GÁSPÁR ENDRE, 1947, bronz, 32 cm. Magyar Nemzeti Galéria
NŐ TEKNŐSBÉKÁVAL, 1947, bronz, 25 cm. Erdődi István
ROMÁN PARASZT, 1948, gipsz, 67 cm. Bokros Birman Dezső
KARIATID VÁZLAT, 1949, terrakotta, 15 cm. Erdődi István
ULYSSES, 1949. bronz, 20 cm. Dr. Vajda Jenő
DUNAVÖLGYI NÉPEK KÓRUSA, 1940, bronz, 32×29 cm. Bokros Birman Dezső
BUKOR BÉLA, 1950, bronz, 32 cm. Bokros Birman Dezső
MUNKÁS SZOBOR MODELLJE, 1951, gipsz, 23 cm. Bokros Birman Dezső
BARTOS RELIEF, 1953, terrakotta, 18×17 cm. Bokros Birman Dezső

MILYEN ÚJ SZOBROK

gyarapítják életművét legutóbbi, 1954-es kiállítás óta?

MEDNYÁNSZKY, 1954, gipsz, 37 cm. Bokros Birman Dezső
ÖNPORTRÉ, 1955, patinázott gipsz, 46 cm. Bokros Birman Dezső
VETKŐZŐ NŐ I., 1955, bronz, 35 cm. Bokros Birman Dezső
VETKŐZŐ NŐ II., 1955, bronz, 25 cm. Bokros Birman Dezső
HALÁSZFIÚ, 1955, bron, 38 cm. Bokros Birman Dezső
LEÁNYKA FEJ, 1956, terrakotta, 24 cm, Bokros Birman Dezső
DEMOSZTENÉSZ, 1957, patinázott gipsz, 23 cm. Bokros Birman Dezső
CICA I., 1957, plasztelin, 10 cm. Bokros Birman Dezső

Van két 1954-ben nem szerepelt szobra, amely páratlan a maga nemében a magyar művészetben, de az európai művészettörténetben sem találnának párt maguknak egymáson és önmagukon kívül. *Egymáson*, mert két szobor, *önmagukon*, mert két-két figura.

Vetkőző nő, 1955

TEKNŐSBÉKÁS NŐ ÉS ULYSSES

a két szobor címe. A plasztikus művészet, amely pedig oly gyakran kíván az erotika erejével hatni, magasabbrendű, vagy nagyon sokszor és sikeresen olcsó eszközökkel, talán még sohasem tudta ilyen harmonikus egységbe olvasztani a szekszuális szimbolizmust, az emberábrázoló expresszivitást és a szigorúan szobrászi megfogalmazás módot. Az ősművészetben, a primitív népek művészetében jutott csak e program ilyen tökélyre, de Bokros érdeme, hogy e visszahozhatatlan művészet stílusait nem plagizálja (mint 30—40 évvel ezelőtt divatos volt), hanem a kor és a saját nyelvén beszél. Az egyiken egy érett asszonyi test incselkedik egy kicsiny jószággal, amit a teknősbéka szimbolizál; a másik, az Ulysses tulajdonképpen egy regényrészletet illusztrál: a múzeumlátogató átdugja a karját az antik szobrászat mesterművének lábai között, vajon lyukas-e? De nem ez a szobor igazi mondanivalója, hanem az, amit valójában ábrázol, a cilinderes férfi, aki menedéket keresve beletapasztja magát az asszonyi testbe, ebbe az ökölnyi nagysága ellenére is monumentálisnak tűnő torzóba.

AZ IDŐSÖDŐ BOKROS

művészetének újabb kulminációs foka ez a két szobor, amely a fiatalkori, egyiptomias korszak magaslatát éri el újra. Az ezután következő nagyszerű kis alkotások ide és a Kalapos Önportré periodusára tekintenek vissza. Azért nőtt olyan horihorgasra a Mednyánszkyról elnevezett kis figura, hogy ezeket láthassa, ezért ágaskodik úgy a legutóbbi napokban készült csodálatos kis Demosztenész. A Vetkőző nők ezért bújnak ki olyan igyekezettel fejüket borító ruhájukból, amely vakságot okoz, fullaszt: mert látni akarnak. A beburkolt fejű vetkőző nő olyan, mint valami furcsa ölni, vagy talán meghalni készülő állat, de talán sikerül kibontakozni a kötelékeiből és akkor felegyenesedhet, ragyogó, messzibe néző asszony lesz újra. Vagy leheveredhet és élvezheti életét, mint a mester ujjai között nap, mint nap életrekelő, hempergő kismacskák.

Tehel Péter

A KIÁLLÍTÁS BOKROS BIRMAN HATVAN RAJZÁT IS BEMUTATJA

F. k.: Luzsicza Lajos. — Kossuth Nyomda, Budapest. F. v.: Lengyel Lajos, igazgató.

Don Quijote, 1929

DON QUIJOTE

tarkójára tolt kalappal odaáll a kiállítóhelyiség közepére és maga köré gyűjti társait: ki araszny nagyságú csak, ki nagyobb. Üres kabátujját lobogtatva, határozott lépéssel vág neki a világnak a Rokkant katona, fejét fölfúrja a levegőbe a Napbanéző. Itt-ott ketten húzódnak össze: térdeplő anya vonja magához gyermekét, vagy testvérek állnak egymás mellé. Érzéseikről, fájdalmukról, némán is sokat mondó fejek ülnek fel a posztamensekre: messzire tekint a fiatal Bokros kalappal a fején, szigorúan, határozott, tükörsíma felületekkel határolódva el a tértől (idáig tartok én, egy milliméterrel sem tovább, éles határaimon túl a mindenség), mintha egyiptomi szobrász mintázta volna évezredekkel ezelőtt. Kíváncsian tekint ki szemüvege mögül egy-egy idősebb férfi bronzba öntött feje, az éremmáig is őrzi a szürke sárba életet nyomkodó ujjak nyomát. Bokros Birman Dezső szobrai gyűltek össze ismét kiállításon. A budapesti tárlatlátogató közönség jól ismeri őket. Hányadik kiállítása ez Bokros mesternek?

VOLT MÁR VAGY HARMINC

Első kiállításom 1918-ban — vagy inkább 1914-ben — a Váci utcai Fónagy-féle Belvedere Galériában volt Schönberger Armand festővel együtt. Thomas Mann is megnézte, tehetségesnek tartott, különösen portrészobraim vizualitását dicsérte. Még sok kiváló dolgot fogok csinálni — jósolta. A huszas-harmincas években egy-

BOKROS BIRMAN DEZSŐ

KOSSUTH-DÍJAS SZOBRÁSZMŰVÉSZ GYŰJTEMÉNYES KIÁLLÍTÁSA A MŰCSARNOKBAN — BUDAPEST, HŐSÖK TERE — 1957 AUGUSZTUS 17-SZEPTEMBER 8

másfélévenként a Tamás Galériában rendeztem kiállításokat, többnyire Scheiber Hugóval együtt, de Lehel Máriával, Jándi Dáviddal, Bor Pállal is. Volt később ugyanott több önálló kiállításom is, az utolsó, legnagyobb sikerű 1944. március 19-én zárult. 1947-ben az Európai Iskola rendezett gyüjteményes kiállítást műveimből, 48-ban Rózsa Miklós Szalón, 49-ben vagy 50-ben a Fővárosi Népművelési Központ, 54-ben ugyanebben a kisteremben — Fényes Adolf terem — a Műcsarnok. Külföldön is voltak kiállításaim, Berlinben, Pozsonyban többször is, 1948-ban Genfben, Párizsban.

A KALAPOS STÍLUSA

a fiatal Bokros stílusa. Nem következetes stílusában már ekkor sem, mint később sem. De felesleges is; mást, mint Bokros-szobrot nem tud csinálni, más meg nem tud Bokros szobrot csinálni. Mégis van egy Kalapos-stíluskör, vagy inkább kalapos időszak. Ezek a szobrok:

ALVÓ LEÁNYKA, 1914, márvány, 120 cm. Magyar Nemzeti Galéria*
FEKVŐ NŐI AKT, 1917, bronz, 23 cm. Schulteisz Miksa
TORZÓ, 1921, gipsz, 21 cm. Frankfurt József
ANYA ÉS LEÁNYA, 1922, patinázott gipsz, 90 cm. Bokros Birman Dezső
GUGGOLÓ NŐ, 1922, terrakotta, 20 cm. Erdődi István
LÁSZLÓ MIHÁLY, 1923, bronz, 36 cm. Deutsch Iván
ADY, 1924, bronz, 32 cm. Magyar Nemzeti Galéria
HOLCZMANN FRANCISKA, 1924, terrakotta, 25 cm. Magyar Nemzeti Galéria
BECZKÓI BÍRÓ HENRIK, 1926, bronz, 38 cm. Magyar Nemzeti Galéria
GALICZÁNÉ, 1926, gipsz, 34 cm. Bokros Birman Dezső
KALAPOS ÖNARCKÉP, 1927, bronz, 32 cm. Magyar Nemzeti Galéria
SZÁGELNÉ, 1927, bronz, 30 cm. Bolgár Béláné
KELETI ARTHUR, 1928, patinázott gipsz, 48 cm. Keleti Arthur
DON QUIJOTE, 1929, bronz, 117, cm. Magyar Nemzeti Galéria
DON QUIJOTE, 1929, bronz, 32 cm. Köves Oszkár
ŐS KAJÁN, 1929, bronz, 7,5×23,5 cm. dr. Hantos Dezső
FÉRFI PORTRÉ, 1930, terrakotta, 30 cm. Pán Imre
BABA, 1932, bronz, 24 cm. Schulteisz Miksa
SCHEIBER HUGÓ, 1933, patinázott gipsz, 32 cm. Bokros Birman Dezső
MADAME SANS GÊNE, 1934, bronz, 31 cm. Schulteisz Miksa
FÉRFI FEJ, 1935, bronz, 31 cm. Magyar Nemzeti Galéria

* A kiállított szobrok adatainak sorrendje: cím, a készítés éve, anyag, magasság (méret), tulajdonos

Noémi és Ruth, 1944

DR. VAS PORTRÉJA, 1935, gipsz, 34 cm. Bokros Birman Dezső
PÁN IMRÉNÉ, 1935, gipsz, 41 cm. Bokros Birman Dezső
LEÁNYKA FEJ, 1936, bronz, 31 cm. Magyar Nemzeti Galéria
FIÚ PORTRÉ, 1937, terrakotta, 35 cm. Bokros Birman Dezső
ANYÁM, 1938, bronzplakett, 15 cm. Bokros Birman Dezső

A KUBIKOS

köre talán a következő korszak, a harmincas évek, negyvennégyben a Rokkant katona zárja. Küzdelem a földdel; kitörni belőle, megmászni a hátát a nehéz talicskával, kidugni a fejet belőle, mint a nyakas Áchim András emlékműterve még évekkel ezelőtt, vagy fölállni jó magasra, mint a Napbanéző.

ÁCHIM ANDRÁS EMLÉKMŰTERV, 1924, gipsz, 73×83 cm. Bokros Birman Dezső
FUTÓK, 1940, bronz plakett, 20×30 cm. Bokros Birman Dezső
SZALMÁS PIROSKA SÍRKŐ (kis bronz vázlat), 1941, 20 cm. Bokros Birman Dezső
NAPBANÉZŐ, 1942, bronz, 37 cm. Erdődi István
JÓZSEF ATTILA, 1942, bronz, 16,5 cm. Magyar Nemzeti Galéria
TOMI, 1942, bronz, 26 cm. Bokros Birman Dezső
KÖNYÖRGŐ, 1942, bronz, 22,5 cm. Füst Milán
GABI, 1942, márvány 50 cm. Köves Oszkár
KUBIKOS, 1943, bronz, 17×14×20 cm. Köves Oszkár
ASZFALTOZÓ, 1943, bronz, 21 cm. Köves Oszkár
NOÉMI ÉS RUTH, 1944, bronz, 25 cm. Erdődi István
ROKKANT KATONA, 1944, bronz, 27 cm. Magyar Nemzeti Galéria

Nő teknősbékával, 1947

DUNAVÖLGYI NÉPEK KÓRUSA

Bokros nem termékeny művész. Ritkán vesz részt széleskörű, még ritkábban zártkörű pályázatokon, nem készít emlékműveket, köztéri szobrokat. Portréinak modelljei is inkább baráti köréből, tisztelői sorából adódnak. Az oeuvre mégis gyarapszik minden kiállításon néhány remekművel. Csak remekműveket tud csinálni, ha mintáz, ha rajzol, ha ír. Két megjelent önéletrajza után most dolgozik egy, az eddigieknél terjedelmesebb és filozofikusabb memoáron. Rajzaiból eddigi kiállításainál nagyobb kollekciót tárunk a közönség elé, mintegy a fele az utóbbi években készült. A kúsza vonásokból mint az életerdő ágainak szövevényéből bontakozik ki az ábrázolt. Meztelen test, arc, vagy akár néhány vonallal jelzett tájkép.

SÓGOROM, 1946, bronzplakett, 18×16 cm. Grünfeld Mihályné
GÁSPÁR ENDRE, 1947, bronz, 32 cm. Magyar Nemzeti Galéria
NŐ TEKNŐSBÉKÁVAL, 1947, bronz, 25 cm. Erdődi István
ROMÁN PARASZT, 1948, gipsz, 67 cm. Bokros Birman Dezső
KARIATID VÁZLAT, 1949, terrakotta, 15 cm. Erdődi István
ULYSSES, 1949, bronz, 20 cm. Dr. Vajda Jenő
DUNAVÖLGYI NÉPEK KÓRUSA, 1940, bronz, 32×29 cm. Bokros Birman Dezső
BUKOR BÉLA, 1950, bronz, 32 cm. Bokros Birman Dezső
MUNKÁS SZOBOR MODELLJE, 1951, gipsz, 23 cm. Bokros Birman Dezső
BARTOS RELIEF, 1953, terrakotta, 18×17 cm. Bokros Birman Dezső

— **Bokros-Birman Dezső ujabb szobrai.** *(Tamás-Galéria)* Nincsen még egy szobrászunk, aki annyit vivódnék azzal, amit a szobrászat stilusának nevezünk, mint Bokros-Birman Dezső. Csupa tehetség attól fogva, hogy először jelentkezett a nyilvánosság előtt a Munkácsy Mihály szobrára kiirt első pályázaton. Akkor már izesen és fejlett plasztikai érzéssel tudott mintázni. Fejlődésének tempója azonban nem érte utól az elindulását. Korán kezdődött benne a töprenkedés. Közben brilliáns eredményeket ért el: kifejezésre is, stilusra is kitünő fejeket mintázott. De minden eredményét a kétség hadserege kisérte. Berlinben az ó-egyiptomi szobrászat példái között, majd az ősnépek ősmüvészetében kereste a maga utját. De a szobrászat számára most is csupa probléma. Ezen a kiállitásán a kitünőbbnél kitünőbb mellszobrok tesznek tanuságot emberábrázoló plasztikai tehetsége mellett. Bokros-Birman egyik legnagyobb tudásu és egyik legtehetségesebb arcképszobrászunk. Előadása nem keresi a tetszetősséget, szinte mintha az ellenkezőjét keresné. De a jellemet kigyurni agyagból ugy, mint ő, csak kevés szobrászunk tudja. Fejeiben nincsen is semmi problematikusság. A vivódás ott kezdődik, ahol Bokros-Birman a ruhátlan emberalak mintázásához fog. Két ilyen munkáját mutatja be ezuttal. A kettő közül a megragadóbb egy satnya testü ifjunak meztelen alakja. „Bányászfiu a fényben" ezt a magyarázó címet viseli a katalógusban. A vézna, magas alak kissé féloldalt dölve áll és a hátrahajló fej felfelé néz a napba. A tagok mind szétbontva rajta, a két láb szétvetődve áll, a két kar is a törzstől távozó mozdulatban. Igen jól megfontolt bronzkompozició. Bronzba öntve bizonyára hatásosabban is fog érvényesülni, mint mostani rikitó szinezésében. De persze a bronzbaöntés sem enyhit majd a szobor főfogyatkozásán: azon, hogy bizonytalan az egyensulyhelyzete. A belső küzdelem, amely ennek a szobornak elkészülését megelőzte és kialakitását kisérte, bizonyos mértékig megérzik a mintázás izgatottságán és helyenként elkényszeredettségén is. Bokros-Birman előtt alighanem a német Lehnbruck kései stilusa lebegett mintakép gyanánt. Vele való rokonsága nyilvánvaló. Az ő szobra is érzésből alakult munka, mint amazé. Mély és őszinte érzésből. Ez teszi fogyatkozásai mellett is vonzó és megragadó alkotássá. *(e. a.)*

magánlaksértés miatt bünvádi eljárás va
folyamatban és öt esetben itélték el utcai tün
tetés miatt. A közrendre és közbiztonságr
veszélyes egyén további káros üzelmeine
meggátlása miatt kellett az internálást e
rendelni.

— **Svédországban öt napja havazik.** Stock
holmból jelentik, hogy ott öt nap óta szaka
datlanul havazik. Igen sok hó esett le az országa
többi részén is. A hótorlaszok az egész országa
ban megakasztották a vasuti és a gépkocsikö
lekedést. A hótorlaszok magassága sok helye

Megkezdték a boletták kézbesítését

Vasárnap egész sereg gyűlést tartottak a fővárosi pártok

— *Az Est tudósítójától* —

Vasárnap megkezdődött a fővárosban a községi pártok rohama a fővárosi választókért.

Az egyesült fővárosi ellenzék

első nagygyűlését az *Erzsébetvárosi Demokrata Körben* tartotta *Magyar* Miklós megnyitó beszédében hivatkozott arra, hogy Budapestet nem lehet gazdag városnak tartani akkor, mikor uccáin transzferkocsik járnak. *Bródy* Ernő rámutatott arra, hogy *Kozma* Jenő sietett üdvözölni Gömbös miniszterelnököt s a kormánykegy mégis hamarosan elfordult tőle. Az ellenzék *nem felfelé keresi az érvényesülést, hanem számára a polgárság bizalma a fontos. Rupert* Rezső fontosnak tartja, hogy a főváros polgárságának akarata minden vonalon érvényesüljön. *Dénes* Lajos beszéde után

Rassay Károly

arról beszélt, hogy Wolff Károly büszkén hivatkozott arra, hogy *800.000 keresztény polgárnak* akar jobb megélhetést teremteni. Az ellenzék *világnézeti és felekezeti különbség nélkül*

egymillió budapesti polgár jobb jövőjét

kívánja kiépíteni. A NEP vezére, a miniszterelnök, függesztette fel Budapest önkormnyzatát, ha a polgárság nem érez velünk, — mondotta — akkor mi is elnémulunk abban a temetői csendben, amely ráborul az országra.

Az ellenzéki demokratikus pártok egységét meg kell őrizni a jövőben is. A törvényhatóság történelmi hivatása, hogy *megvédjék az alkotmányos szabadságot és jogegyenlőséget.* A NEP azt hirdeti, hogy le a kartelekkel és bankvezérekkel, viszont a kartel- és bankvezérek egész sora kapott tőlük mandátumot. A kormány három és félmillió pengőt költ sajtószolgálatra. Ebből 3500 ifjúnak lehetne évi ezerpengős fizetést adni.

Az egyesült ellenzék zuglói gyűlésén *Boros* László szerkesztő mondott nagyobb beszédet. *Diószeghy* János megnyitója után *Fábián* Béla mutatta be a zuglói választónak *Boros* Lászlót, mint listavezetőt. Boros beszédében hangsúlyozta, hogy *soha nem fog meghajolni az erőszak előtt* és a főváros polgárainak, elsősorban pedig Zugló polgárságának érdekeiért fog küzdeni a főváros közgyűlésén. *Payr* Hugó bejelentette, hogy Zuglóban is teljes erővel küzd az egyesült polgári párt győzelme érdekében. Timár Dezső beszélt még.

A NEP

Budán és Zuglóban tartott ülést. A Szentimre város egyik mozijában a Reformnemzedék gyülésezett. *Csemiczky* Ödön felolvasta *Bornemisza* Géza kereskedelmi miniszternek meleghangú üdvözletét, *Olchváry* Ödön bejelentette a nagygyűlésnek, hogy a XI. kerületi önálló frontharcospárt elállott a külön listával való indulástól, *Petainek* József azt fejtegette, hogy *tiszta, becsületes, panamamentes közéletet* akar a Reformnemzedék, a fiatal képviselők máris fegyelmezetten és önmérséklettel léptek fel a parlamentben és szakképzettségükről tesznek tanuságot. Reálpolitikusok, akik nem szaladnak álomképek után.

A fővárosban nagy szükség van az új eszmék érvényesítésére. Vitéz *Bánsághy* György a választók szeretetébe ajánlotta a jelölteket, *Padányi Gulyás* Jenő azt magyarázgatta, hogy kerülni kell a letűnt politikai rendszer hibáit, a vidék és a főváros jóviszonyát pedig helyre kell állítani. *Vályi* Lajos, *Nagy* Iván, *Tóbiás* Kornél és mások beszéltek.

Egy zuglói moziban a NEP XIV. kerületi jelöltjei mondták el programbeszédüket. *Göde* Jenő, *Lengyel* Rezső, *Bényi* Károly, *Kertész* Elemér, *Kónya* Balázs, *Usetty* Béla beszélt. A Belvárosban nagy a zavar a NEP-listák körül, mert kihagyták újabban ifjabb dr. *Sándor* Lászlót a listáról, aki nagyon népszerű a kerületben és helyébe a Belvárosi Polgári Kör két vezetőembere került.

A szocialisták

tattersalli nagygyűlését kommunisták zavarták meg. Röpiratokat szórtak a hallgatók közé. A szocialisták és a rendőrség távolították el őket. *Peyer* Károly beszédében rámutatott arra, hogy a mostani választás tulajdonképpen csak komédia, a szegény bolettakézbesítő postásokat egész hadsereg kíséri. *Pollák* Ferencné, *Stern* Szerén, *Révész* Mihály, *Lázár* Emil és mások beszéltek.

A kisebb pártok

is gyülekeztek különböző helyeken. Nagyon népes volt a józsefvárosi demokraták és független forntharcosok nagygyűlése a Teleki téren. *Bloch* Ernő, dr. *Hajdu* Marcel, *Perley* Lajos, *Freund* Dezső, dr. *Várkonyiné-Fischer* Klára beszéltek. Ebben a kerületben a szabadságfront listáját *Hajdu* Marcel vezeti, utána *Perley Lajos,* majd *Freund* Dezső következik.

Ma megkezdték a választási boletták kézbesítését

és szerda délutánig is minden bolettát kikézbesítenek. Minden uccában az első számoknál kezdik a választási igazolványok kiosztását. *Az egész ház egyszerre kapja meg.* A bolettákat átveheti a lakás tulajdonosa, vagy a felesége, esetleg a gyermeke, szóval mindenki, aki jogosított a postai küldeményeket átvenni. *Fábián* Béla szerdán délután

interpellál a bolettaügyekben

a képviselőházban.

vétséget követ el s

2 évig terjedhető fogházzal

büntetendő.

Józsefvárosi gyűlések

Az Egyesült Polgári Ellenzék józsefvárosi listavezetői: *Fábián* Béla és *Vitéz* Aladár kedden este 8 órakor a Teleki téren a *Lissauer-kávéházban* beszélnek. Felszólalnak még ezen a gyűlésen *Bródy* Ernő, *Rupert* Rezső és *Görög* Frigyes.

A Józsefvárosban a József körút 19. szám alatt levő párthelyiségben szerdán délután hat órakor *nőgyűlés* lesz, amelyen a hölgyszónokokon kívül *Rupert* Rezső és *Zolt* Béla beszél.

Hitleri egyházüldözés nem jöhet Magyarországon

Érdekes beszédek a mátészalkai katolikus nagygyűlésen

Mátészalka, május 13
(Az Est tudósítójától)

Szatmár megye katolikus népe az egyházmegyei *Actio Catholica* rendezésében tegnap Mátészalkán *nagygyűlést* tartott. A tábori mise után, amelyet *Székely* Gyula apostoli kormányzó pontifikált, akinek a környék 35 plébánosa és segédlelkésze segédkezett, gróf *Károlyi* Gyula volt miniszterelnök mondott megnyitó beszédet.

— *Szükség van a katolikum erejére az egész közéletben,* — mondta — mert csak a tiszta elveink tudnak nyugodt és biztos alapot adni a komoly társadalmi megujhodásnak. Gyakorlati vallásosságra van szükség,

hitvalló életmódra, cselekvő katolicizmusra,

mert csak ennek van átütő ereje és imponáló súlya.

Rakovszky Tibor országgyűlési képviselő beszédében azt fejtegette, hogy *az egyház nem a papoké, hanem közös kincse minden katolikus embernek.*

Dr. *Lengyel* Sándor tisztifőorvos

a házasság szentségének védelmét

célzó törvény sürgetésével kapcsolatos visszásságokról beszélt. Dr. *Dudás* Mihály szentbazilrendi tartományfőnök és dr. *Korompay-Klekner* Károly nyíregyházi igazgató-főorvos beszéde után *Kovács* Sándor püspöki tanácsos, az *Actio Catholica* országos titkára mondott beszédet.

— *Azt akarjuk, hogy mindenkinek jusson elegendő kenyér s hogy*

a kenyérnek országosan egységes ára csak a becsületes munka legyen

s ne a gerinc megtörése, a lelkiismeret szavának elnémulása, a véleménynyilvánítás önkéntes megbilincselése. A kő válhat kenyérré, de a kenyér ne váljék soha kővé, hogy vele öljenek. Járnak a katolikusok soraiban

hiszterikus rémlátók,

akik hitleri egyházüldözés közeledtéről regélnek. Ezektől megkérdem: *ki lenne a magyar Hitler?*

— *Ne higyjen senki egy magyar földön készülő egyházüldözés hírét terjesztgető rémlátóknak.* Nincs ma Magyarországon olyan oktalan ember, aki ne látná a katolikusság benső erejének megsokszorozódását s ne venné észre, hogy *a katolicizmus nem herbárium, amelyet múzeumba lehet rakni. A kulluszminiszter intelmét meg kell szívlelni s erőnk tudatában tudjunk sokat tűrni a felekezeti béke kedvéért. Ne engedjük ugratni magunkat békétlenségre.*

A gyűlést *Székely* Gyula apostoli kormányzó beszéde zárta be.

Ma 179.000 bolettát hordanak ki

A szavazóigazolványok és ajánlási szelvények kézbesítése *ma reggel kezdődött.* Hajnalban 179.275 szavazóigazolványt és ajánlási szelvényt adtak át a postának.

Az Est munkatársa beszélt az igazolóválasztmány elnökével *Csilléry* Andrással, aki a következőket mondotta:

Ma délben a bizottság *70.000 darab újabb szavazóigazolványt és ajánlási szelvényt* ad át a postának. Ezeket *holnap reggel* kezdik kézbesíteni. Fenmarad még 23.000 szavazóigazolvány kézbesítése, ezeket *holnapután* adják át a postának.

A szavazóigazolványokat *800 levélhordó kézbesíti.* A főkapitány intézkedett, hogy a szavazóigazolványokat kézbesítő postásokat *rendőrök kísérjék és őrizzék.*

Csilléry ma délben falragaszokon közli a főváros közönségével, hogy aki az ajánlási szelvényért ajándékot, jutalmat ad, ígér vagy elfogad;

A m. kir. osztálysorsjáték
2-ik osztályának
a húzása
szombaton, 18-án
reggel ½9 órakor kezdődik
Ne mulassza el
sorsjegyét megújítani!

Három férfit letartóztattak, három diákot kicsaptak

— *Az Est tudósítójától* —

Néhány nappal ezelőtt *Lenkey* Lehel, a *Horánszky* uccai főreáliskola igazgatója felkereste dr. *Laky* Lajos rendőrfőtanácsost, a detektívtestület főnökét és elmondotta, hogy az utóbbi időben

különös jelenségeket

tapasztal iskolája környékén. Észrevette, hogy délben egy órakor, amikor a tanítás véget ér,

az iskola környékén gyanús alakok ólálkodnak,

akik a hazaigyekvő diákokkal próbálnak ismerkedni. Az iskolaigazgató a detektívfőnök segítségét kérte ahhoz, hogy *a főreáliskola környékét ezektől a kétes elemektől megtisztíthassák.*

Vitéz *Czár* István detektívfelügyelő csoportjának tagjaival nap-nap után valósággal megszállva tartotta a *Horánszky* ucca környékét. A detektívek megfigyelték, hogy *három férfi jár rendszeresen az iskola tájékára.* Ezek a férfiak az iskola diákjai közül egyeseket már régóta ismernek.

Szombat délben

rajtaütés

történt. Előállították a főkapitányságra a három férfit, *Rosenblüth* Miksa kereskedőt, *Hajdu* Ferenc főpincért és *Palotai* Frigyes műszerészt. Mindhárman régi ismerősei a főkapitányságnak, beteges hajlamuk miatt volt dolguk a rendőrséggel. Bűnüket *beismerték.* Mindhármukat átkísérték a toloncházba,

A főkapitányság az iskola fegyelmi hatóságának tudomására hozta a nyomozás eredményét. Ennek alapján a főreáliskola fegyelmi hatósága *három diákot örökre kizárt az iskolából.*

OSTENDE
Bodán Margit
Kalmár Pál

Félmillió líra fiatal házasoknak

Róma, május 13

A *Duce a pártnak 500.000 lirát adott át, amelyet a Nápolyi Bank igazgatójától kapott, hogy a délolaszországi tartományokban fiatal házasok között szétossza.*

TÁVIRAT
újabb küldemények érkeztek eredeti angol öltönyszövetekből. stop. gyönyörű minták, kiváló minőségek. stop. angol gyári bélyegző minden darabon. stop. méterje elvámolva nálunk 19 pengő.
Fenyves Áruház
Kálvin tér 7.
Mintákat készséggel küldünk.

HÍREK

Előfizetési árak:

1 hóra . . . . . 3 P
3 hóra . . . . . 7 P

— **Egy idős úriasszony hazajött Amerikából, hogy körülutazza Magyarországot, mielőtt meghal.** *Debrecenből* jelentik: Kedvesarcú, idős úriasszony bóbiskol a debrecen—nyíregyházi vonat egyik kocsijában. A megérkezésnél figyelmes utitársak gyengéden felkeltik az alvó öregasszonyt.

— Ne csodálkozzanak, lelkeim, hogy elaludtam, — mondja restelkedve — de *nyolc napja, hogy úton vagyok.* Bizony eltöröttem egy kicsit.

— Olyan messziről jött nagyságos asszony? — kérdezzük.

— Nem, nem... Csak egy kicsit körülnézek ebben a mi drágaszép kis hazánkban. Ezért vagyok már nyolc napja úton. De azért mégis messziről jöttem. Amerikából.

Özv. *Molnár* Lajosnénak megered a szava. Öt gyermeke van Amerikában, három fiú, két leány férjnél. Derék, jó gyerekek, az Isten megsegítette őket. Négy év előtt kivitték magukhoz az anyjukat. Nagy becsületben jól tartják. Az idős úriasszony *elhatározta, hogy mielőtt meghal, hazajön elbúcsúzni a magyar földtől.*

— Most *bejárom a mi kis hazánkat,* — mondja özv. *Molnár* Lajosné kedves, lassú szóval — *azután visszautazom a gyerekeimhez. Igy már nyugodtan halhatok meg.*

— **Elfogták a budapesti kokainisták vezérét.** Vasárnap hajnalban sikerült elfogni a detektíveknek *Szabó* István 23 éves foglalkozásnélküli fiatalembert, a budapesti kokainisták vezérét. *Szabó,* aki már többször volt büntetve, egész *ügynöki hálózatot* épített ki magának. Sokáig sikerült elrejtőzködnie a detektívek elől. Most azonban megtudták, hogy a *Baross* ucca 80. számú ház egyik lakásában lakik albérletben. A detektívek napokig álltak lesben a ház körül, míg végre vasárnap hajnalban sikerült elfogni Szabót, aki *rátámadt a detektívekre, harapta, rugdosta őket úgy, hogy csak összekötözve, autón tudták a főkapitányságra vinni. A lakásán megtartott házkutatás során két kiló kokaint, nagymennyiségű heroint és morfiumot találtak.*

— **A soproni evangélikus árvaház hetvenötéves jubileuma.** *Sopronból* jelentik: A soproni evangélikus gyülekezet vasárnap ünnepelte árvaházának *hetvenötéves jubileumát.* Az ünnepi beszédet *Gráf* Samu igazgató-tanító mondotta el, majd *Budacker* Oszkár lelkész beszéde fejezte be a megkapó ünnepséget, amelyen Sopron közéletének számos előkelősége jelent meg.

— **Három autó és egy villamos karambolja.** Vasárnap a *Bécsi* út külső részén haladt dr. *Landauer* Eduárd ügyvéd autójával. Az autó egyik hátsó gumija kilyukadt és az autó az úttest jobboldala felé vágódott. A következő pillanatban *az ügyvéd autója összeütközött két másik autóval és egy villamossal. Burger Sándor ügyvéd kocsija Landauer autójába szaladt, míg Dukesz vezérigazgató kocsija nekiment a két másik autónak.* Közben egy 72-es villamos közeledett, amely *Dukesz vezérigazgató kocsiját az úttest szélére* lökte. Az összeütközés következtében *Dukesz* vezérigazgató és 16 éves Gabriella nevű leánya megsérült. A mentők lakásukra vitték őket.

— **Egy iskolásfiút agyongázolt az autobusz.** *Soproni* tudósítónk jelenti: A bécsújhelyi városi autobusz a pecsenyédi országuton elütötte *Schreiber* Mátyás 12 esztendős iskolásfiút, aki az autobusz előtt akart átszaladni az úttesten. A kisfiú feje az autobusz kettőskereke alá került, amely valósággal kettélapította.

Csillárt Meteor csillárgyár üzleteiben vásároljon! 10 üzlet
Központ: Podmaniczky ucca 27

— **Leugrott az emeletről egy szerelmes leány.** Vasárnap a *Szigetvári* ucca 20. számú ház folyosóján végigrohant egy nő, odaugrott a korláthoz és elkiáltotta magát:

— *Inkább meghalok, de szerelmemről nem tudok lemondani!*

Ezzel átvetette magát a korláton és *összetört tagokkal véresen terült el az udvar kövezetén.* A lakók felismerték benne *Hangyál* Mária 30 éves leányt, aki többizben volt látogatóban egy a házban lakó nyugalmazott rendőrtörzsőrmesternél. Értesítették a mentőket, akik az életúnt leányt életveszélyes állapotban vitték a *Rókus*-kórházba.

— **Szobrok és szőnyegek.** Tegnap nyílt meg a Tamás Galéria *Bokros-Birman* Dezső újabb plasztikáiból és *Bor* Pál szőnyegeiből rendezett kiállítása. Budapesti talajon szokatlan csodás groteszk *Bokros-Birman* művészete. Képben, szoborban, sőt még írásban is rendkívüli az emberi gúnynak ez a magasrendű művészi formája. *Bokros-Birman* iróniája sohasem a témában merül ki, sosem a gondolat egészíti ki az anyagot: minden alkotása százszázalékosan térbenható plasztikus élmény. Testi humor, testi világszemlélet, háromdimenziós kritika a »Don Quijote« szobor, amely megérdemelné, hogy Budapest valamelyik közterén kapjon helyet. — *Bor* Pál szőnyeglírája méltó háttere a szép kiállításnak. *P. J.*

— **Öt embert összeégetett a villámcsapás.** *Sopronj* tudósítónk jelenti: Pinkamise község fölött nagy vihar tombolt. Egyszer csak a villám irtózatos robajjal belecsapott *Horváth* Ede földműves házának egyik szobájába, ahol tízen tartózkodtak. *Öten közülük elájultak, öt emberen pedig a villám súlyos égési sebeket okozott.*

— **A villamos főzés és villamoskészülékek bemutatása.** Az Elektromos Művek V., Honvéd ucca 22. szám alatti állandó kiállításán e héten szerdán délután ½6 órakor főzőbemutatóelőadást, valamint hétfőn, csütörtökön és pénteken délelőtt ½10 órakor főzőiskolai gyakorlatot tartanak. Ugyanott az összes háztartási villamos készülékek: kenyérpirító, porszívó, ventilátor, padlókefélő stb. üzemben megtekinthetők. A kiállítás nyitva: hétköznap d. e. 8—2 és d. u. 4—7 óráig. Belépődíj nincs.

— **Függönytisztítás! Kulcsár és Huppert.**

— **Használja-e már az új Mobiloil-t?** Ez a kérdés hangzik el mindenütt, ahol autósok találkoznak. »*Természetesen!*« — mindig ez a válasz, mert ez azt jelenti, hogy haladunk a korral, szeretjük gépünket, mint hűséges barátot. Nem is tehetünk mást, mint a gépünknek a legjobbat adjuk. Aki még nem használta, mentegetődzve teszi hozzá, »*már holnap megrendelem!*«

— **Kékes Szálló, 1000 m, gyönyörű tavasz.**

— **A férfihaj** háziápolása megfelelő rendszerrel és a hozzávaló készítményekkel konzerválja az aggkorig a hajat. A Dr. *med. László*-féle rendszer és Hajápoló készítmények jól bevált különlegességek. Kapható: Múzeumgyógyszertár, IV., Kossuth Lajos ucca 22. szám. Romániában: Nagyvárad, Farkas, Apolló-drogéria.

— **Orvosi hír.** Dr. *Körmöczi* Zoltán fogorvos-sebész, vöröskeresztegyleti főorvos rendelőjét VIII., József körút 28. alá helyezte át. Telefon: 30—0—78.

Dr. *Pauncz* Tivadar nőorvos-szülész, rendelő főorvos, VI., Teréz körút 25. sz. alól V., Pannónia ucca 10. szám alá költözött. Telefon: 18—9—59.

— **Hőemelkedés gyorsan múlik** — Svábhegyi Szanatórium. Polgári árak.

— **Szabadságát töltse Északon, az éjféli nap és az északi fény országában!** A magyar-német utazási forgalomban nincsenek nehézségek. A Hamburg—Amerika Linie »Milwaukee« nevű luxushajója az idén is szebbnél szebb tengeri utazásokat végez Skóciába, a Fjordokhoz, Izlandba, Spitzbergákhoz és az északi fokhoz. Június 4-től augusztus 10-ig öt szép utazás van. Árak 190 márkától feljebb.

x **Epe- és májbetegségeknél,** elsősorban epehólyagkatarrus, epeképződés és sárgaság eseteiben a mindig enyhe hatású természetes »*Ferenc József*« keserűvíz a hasi szervek funkcióit élénkebb tevékenységre serkenti.

x **Új szőrmepalota, Kristóf tér 3.** Dán Fülöp szőcsüzlete Pest látványossága.

— **Szivenlőtte magát az őrszobán egy rendőr.** A keleti pályaudvaron a 43-as őrszobában sziven lőtte magát *Tóth XXVI.* István rendőr. Mire észrevették már halott volt. *Három búcsúlevelet* hagyott hátra. Az egyiket feleségének, a másikat őrparancsnokának, harmadikat pedig bajtársainak írta. Ebben az utolsó levelében azt írja, hogy bocsássanak meg neki, ha az utóbbi időben talán ingerlékeny volt, de *súlyos beteg volt,* magánorvoshoz járt. Tudta, hogy sohasem fog meggyógyulni és ezért a *megőrülés elől menekült a halálba.*

— **Gyászrovat.** *Hort* Endre, a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank cégjegyzője e hó 12-én rövid szenvedés után elhúnyt. Temetése e hó 14-én, délután 4 órakor lesz a farkasréti temetőben a ref. egyház szertartása szerint.

Moskovitz Benőné sz. Heller Franciska vasárnap hajnalban elhúnyt. Temetése kedden, 14-én délelőtt 10 órakor lesz a rákoskeresztúri izraelita temetőben.

— **Megőrült a trafikban a kávéházi trafikos.** A *Váci* út 76. számú házban levő trafikban tegnap délután megjelent *Blazsek* Albert, az Abbázia-kávéház trafikosa. Két cigarettát kért. Távozása előtt hirtelen dühroham tört ki rajta, tört-zúzott, alig lehetett megfékezni. A mentők a főkapitányságra vitték. A rendőrorvos megállapítása szerint *a kávéházi trafikos megőrült.* A lipótmezei elmegyógyintézetbe szállították.

— **Huszadszor tartóztatták le a »nemzet apostolát«.** Vasárnap délben a főkapitányságon előzetes letartóztatásba helyezték *Simonovics* József 75 esztendős volt asztalosmestert, aki tegnap *huszadszor került letartóztatásba.* Esztendőkkel ezelőtt plakátokat ragasztott ki és ezeken magát, mint a *nemzet új apostolát hirdette.* Annakidején zárt intézetbe vitték, de az orvosok megállapítása szerint Simonovicsnak nem volt szüksége állandó orvosi felügyeletre. Amióta kiszabadult, szinte naponta foglalkoztatja a rendőrséget. Az öreg asztalosmester abban találta szórakozását, hogy *a legforgalmasabb tereken és uccákon hangosan szidalmazta a közélet vezető személyiségeit.*

— **A belga királyné anyai örömök előtt.** *Brüsszelből* táviratozzák: A flamandnyelvű *Laatste Nieuws* értesülése szerint *Astrid* belga királyné újabb családi örömök elé néz. Az örvendetes esemény bekövetkezését *novemberre vagy decemberre várják.*

— **Házasság.** *Grünfeld* Magda és *Vas* Bandi jegyesek.

— **Horthy Miklós kormányzó megnyitotta a Vitézek kiállítását.** *A Vitézi Rend képző- és iparművészeti kiállítását* vasárnap délelőtt 11 órakor nyitotta meg a Technológián *Horthy* Miklós. A kormányzót vitéz *Hellebronth* Antal tábornok, báró *Szurmay* Sándor és a vitézi Rend vezetői fogadták. A kormányzó a vitézek sorfala között haladt el az elsőemeleti kiállítóterembe. Vitéz Fehér Xavér Ferenc vezetésével végignézte a kiállítást.

— **A Margitszigeti Palatinus Hotel** terasza páratlanul szép uzsonnázóhely.

— **A Goldberger Sám. F. és Fiai Rt.** dr. *Buday-Boldberger* Leó elnöklete alatt, szombaton tartotta meg rendes évi közgyűlését. A közgyűlés az igazgatóság jelentése és a mérleg tudomásulvétele után elhatározta, hogy az elmúlt üzletévre részvényenkint *három pengő osztalékot* fog fizetni. A szelvények 1935 május 13-ától kezdve kerülnek beváltásra a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank és a vállalat pénztárainál. A közgyűlés új igazgatósági tagokul megválasztotta ifj. vitéz nagybányai *Horthy* Miklóst, dr. *Kenéz* Bélát és *Szüllő* Gézát.

ma húsz éve

Ezen a napon a tarnov—gorlicei győzelem mérlegét közölte a hadvezetőség. Május 2-től május 12-ig 143.500 orosz katona esett fogságba, zsákmányoltunk 6 ágyút és 350 géppuskát. Visszafoglaltunk mintegy százharminc kilométernyi hazai földet. Rengeteg ellenséges hadifelszerelési cikk is maradt a menekülő oroszok nyomában. Az olasz helyzet ezen a napon: válságban a *Salandra-Sonnino* kormány. *Giolitti-Bertolini* kabinet megalakulását várják politikai körökben. A *Stampa* abban bízik, hogy Olaszország elkerülheti a háborút. Váratlanul Párizsba utazott Barrére római francia nagykövet, hogy *Poincaré* elnökkel és *Viviani* miniszterelnökkel tárgyaljon. Az Egyesült Államok kormánya kábel útján jegyzéket küldött a német kormánynak. Az amerikai jegyzék felelősségre vonja Németországot amiatt, hogy az elsüllyedt *Lusitania*-n amerikai polgárok pusztultak el. A *Lusitania* elsüllyesztése miatt Londonban hatalmas tüntetések voltak, a tüntetők elpusztították a németek üzleteit. *Churchill* tengerészeti miniszter ezen a napon jelentette be az angol alsóházban, hogy a *Goliath* nevű sorhajót a Dardanellákban megtorpedózták és ötszáz ember életét vesztette. Báró *Hazai* Béla huszárzászlós a Dnyeszter partján, huszárattak közben súlyosan megsebesült. Máramarosszigetre vitték, ahol édesapja, báró *Hazai* Samu, a háborús Magyarország honvédelmi minisztere meglátogatta. Letartóztatták Sz. S.-t, aki egy magánhadikórház igazgatója volt és ellopta a kórház éléskamrájának egész tartalmát. Ma van húsz éve annak, hogy rendőrkézre került a legnagyobb hadiszállítási panama egyik főtettese, akinek a lakásán rengeteg kompromittáló levelet, szivességi váltót, titkos megállapodásról szóló szerződést talált a vizsgálóbíró. A letartóztatott P. I.-ről megállapították, hogy néhány hónap alatt több millió koronát harácsolt össze.

— **Fiúrabló bandát fogott el a török rendőrség.** *Isztanbulból* jelentik: A rendőrség kézrekerített egy bandát, amely hosszabb idő óta fiúgyermekeket rabolt és drága pénzen eladta őket betegeshajlamú gazdag embereknek. A mult héten öt előkelő család tett feljelentést Isztanbulban, hogy kiskorú fiaik eltűntek. Négy gyermek gyermek ezek közül megkerült s ők leplezték le az emberrablókat. Már eddig is sok gonosztevőt tartóztatott le a rendőrség és remélhetőleg *az egész bandát sikerülni fog ártalmatlanná tenni.*

— **A magyar tégla- és agyagáru árusok országos egyesülete** ma tartotta közgyűlését dr. újlaki *Müller* Pál elnöklésével. Alelnökökké andráskai *Müller* Edét, *Serly* Gusztávot, *Trautmann* Ferencet és *Matytyasovszky Zsolnay* Tibort választották. A végrehajtóbizottságba dr. *Reimann* Ernőt, az igazgatóságba gróf *Károlyi* Györgyöt, dr. *Erdélyi* Sándort és *Steiner* Emilt választották be új tagokul.

HERGESHEIMER:
AZ ATHENAEUM ÚJ 2 P.-ŐS REGÉNYE
az esélyi ruha
LEGUTÓBBI KÖTET
MAURIAC:
AZ ÉJSZAKA VÉGE

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

TÜKÖR
Budapest
1970 JAN 20
1021

MŰHELYEK ÉS GALÉRIAK

Passuth Krisztina

BOKROS BIRMAN DEZSŐ EMLÉKKIÁLLÍTÁSA

Bokros Birman Dezső egyike azoknak a jellegzetes pesti művészfiguráknak, akikből már életükben kicsit meseszerű alak vált. Akárcsak Tersánszky Józsi Jenő, ő is hozzátartozott a városhoz, magányossága, társtalan életmódja, s mégis, baráti kapcsolatok iránti érzékenysége, emberigénye egyszerre, együtt voltak rá jellemzőek.

„1889-ben Újpesten születtem" — írja önéletrajzában. — „Keresem, mi volt az első emlékem. Arra a nagy barna medvére kell gondolnom, amelyet egy szurtos képű, nagy hajú medvetáncoltató vezetett láncon udvarunkba. Ilyenkor az ágy alá bújtam, ijedtemben lehunytam szememet, s mindaddig ki sem nyitottam, míg a medvetáncoltató dobját hallottam. Ez idő tájt négykézláb jártam, akárcsak a barna medve, akit irigyeltem. Féltem is tőle, mert táncolni is tudott, és dörmögött, mint az apám, ha felöntött a garatra." A négykézlábra ereszkedett figura tovább kísérti élete folyamán: „1915-ben bevonultam katonának, és 1916-ban a lövészárokban voltam már. Itt találkoztam először a Négykézláb emberrel, aki fut, állat módjára oson, ugrik: az őrjöngve gyilkoló emberrel. Négykézlábon állt a világ is."

Bokros Birman Dezső

Bokros Birman Dezső: Önportré

Különös érzéke a szenvedélyes, expresszív kifejezés, és ugyanakkor a groteszk iránt, egész művészetére jellemző. Kesernyés, ironikus, és mégis szinte klasszikusan egyszerű figurái kitűnő, éles karakterábrázolások. Első korszakában egészen sima felületeket mintáz, pontosan, majdnem geometrikusan kialakított részletekkel. Don Quijote-alakja a kor magyar szobrászatának kiemelkedő alkotása; az életnagyságnál jóval kisebb figura monumentálissá, hatalmassá nő szinte gótikus arányaival, furcsa, elképesztő magasságával. Aktban lép elénk, s mégis majdnem testszerűtlen, csak az elvont eszme képviselője. De nem igazi hős: ferdére húzott mosolya, furcsa, kerek kalapja valami hangsúlyozottan ironikus, s ugyanakkor önironikus jelleget ad neki. Don Quijote tiszteletre méltó, de egyben kicsit nevetséges, szánandó is, s ezt a szánandóságát, ügyetlenségét ő maga is tudja; talán éppen ezért teszi — kiegyensúlyozásképpen — olyan hangsúlyozott öntudattal csípőre a kezét. Bokros valójában magát mintázta meg ebben a szoborban — önportréján ugyanezt a csúcsos kalapot viseli, csak arcvonásai rendezettebbek, lehiggadtabbak, stilizáltabbak.

Élete folyamán rengeteget küszködik, nyomorog, éhezik. Mégsem alakul ki benne valamilyen agresszív, harcos, embergyűlölő öntudat. Inkább mintha valamilyen Kakuk Marci-figuraként vészelné át a nehézségeket: Párizsban Van Gogh-rajzokat hamisít, kenyeret lop nyitott, utcai éttermekből, s közben egyfolytában csak tanul, rajzol, hónapokig minden idejét a Louvre-ban tölti. Michelangelóért rajong, sőt, hazatérve, Ruskicán, éppen Michelangelo hatására, megmintáz egy ajándékba kapott két és fél méter magas kőtömböt — de a szobor túl nagy ahhoz, hogy el tudja szállíttatni.

Megfigyelőképessége egészen kitűnő portréistává teszi. A harmincas évektől kezdve a simára polírozott, fénylő felületek helyett inkább a szaggatott, odavetett, lázasabb felületeket kedveli. A fej klasszikus, az egyiptomi szobrokra emlékeztető zártsága megszűnik; elevenebb, mozgékonyabb lesz. Hatvany Lajos, Scheiber Hugó vagy Bíró Henrik portréi egyszerre szeretetteljesek, s kicsit leleplezők, kifigurázóak. Egyetlen, bravúros beállítással jellemez: Scheiber Hugó kövér, kopasz koponyája, nagy orra, kidülledő szeme nem férfiszépséget mutat be: mégis, éppen az értelmes, figyelő arckifejezés vonzóvá, kellemessé teszi. Erre a furcsa jellemzésre leginkább még a magyar festészetben van analógia: Tihanyi Lajos expresszíven megfogalmazott portréi — a XX. század első évtizedeiben — ugyanilyen belső fűtöttségről, s ugyanakkor bölcs iróniáról tanúskodnak. Mind Tihanyinál, mind Bokros Birmannál a portré annál inkább hasonlít modelljére, minél inkább adja a művészt önmagát, minél felismerhetőbben magán viseli a festő vagy szobrász egyéniségének kisugárzását.

A Don Quijote-nak mintegy ellentétpárja, kiegészítője az 1937-es Napbanéző. Aszkétikusan sovány figura, ugyanolyan pózban áll, mint a Don Quijote, de valahogy nyugtalanabb, feszültebb, elgyötörtebb, amint alig kivehető arcát szomjasan fordítja a nem látható fényforrás felé.

Bokros Birman a negyvenes évektől kezdve egyre lazábban, egyre lágyabban mintáz, a formák feloldódnak, a pontos kontúrok, a testek éles határvonalai eltűnnek, puhábbá válnak. Talán éppen ezért érezzük kevésbé sikerülteknek monumentális szoborkompozícióit, amelyekben megpróbálja több figura együttes harmóniáját kialakítani. Mintha elfáradtak volna ezek az alakok, mint ahogy ő maga is elfáradt a hosszú, kevés örömet nyújtó életben. Utolsó, valóban monumentális erejű szobra, mely Don Quijote-szobrának nagyságát idézi, Mednyánszky Lászlót ábrázolja, amint ugyancsak gótikus arányaival, furcsa, gőgösen magányos tekintettel néz szét az emberek között. Mindezek után 1955-ös önarcképe már egy befelé forduló, nagyon fáradt embert mutat, akinek lehunyt szeme mögött mintha már csak a múlt emlékei tűnnének elő.

Bokros Birman anélkül, hogy különös, magányos egyéniségéből bármit feladott volna, maga is része egy általánosabb iránynak, a XX. századi magyar művészeti progressziónak. Ebből következnek természetes politikai gesztusai is. Felszabadulás előtt tagja volt a Szocialista Képzőművészek csoportjának. Az ötvenes években mégis mellőzés érte és sok bántás. A jóvátételt az 1956 utáni művészetpolitika hozta meg.

A Nemzeti Galéria kiállítása — Csap Erzsébet rendezésében — most ismét felhívja a figyelmet egy nagy művészre, akinek műveit 1957 óta kiállítva megint csak nem láthattuk, s aki több megbecsülést érdemel, mint amennyit életében kapott.

szter
ldban

ült nemrég, hogy
asonló hazaárulók-
zett *Törvényhozók*
ge — a nácikkal
szélsőjobboldali
t. A legfontosabb
ny pénzügyminisz-
om megbízottjaival
al az, amely ben-
pengőt hogyan le-
lmiszerrel való fo-

kor, amikor az or-
Reményi-Schneller,
e László) *terrorral*
csoportokat, nem-
triába asszonyokat

pcsolódott be 1935-
ítoló és Pénzváltó
arékpénztár, végül
pénzügyminiszter,
ját, majd a legna-
a neki. A nácik-
terséget.

tartójával, *Veesen-*
ügyi megállapodás-
„azonnal és korlá-
macht, az SS-alaku-
e, például az Eich-
minden náci kérés-
en, a náci követelé-
ödésével) *évenként*
em fizetett adóssá-
végéig *újabb 2918*
okkal később elké-
l *1569 millió forint*
ttették nemcsak a
ükséges pótlását is.

nindig bizalommal
élt „kiugrási kísér-
tt a várbeli elkép-
s *H. C. Bodennel,*
a *„hadialapot"* (a
elték be Hitlerék)
tésben megjegyzi:
n tudta keresztül-
chneller volt, írá-
Veesenmayer tud-

aiak hallgatták ki)
a már megtalált, a
tanulmányokat ír-
tlődő összegekkel"
i-zsoldot az utolsó

ayer a náci meg-
i után beszámolt
dapesti tevékeny-
legebb dicsérettel
tjéről emlékezett
4 májusában, a ri-
t személyi válság
ayer ezt jelentette
e: *„... tartani fo-*
nellert, mert ránk
eddig készségesen
nk."

asizmus bukásáig,
g a nácik fizetett
aradt.

G. M.

Mese

A MAFILM FILMFELVÉTELHEZ KERES:

1944-ben forgalomban volt Rába és Opel-Blitz gyártmányú tehergépkocsikat, BMW és Puch motorkerékpárokat, valamint e korból származó újságokat, folyóiratokat. Jelentkezés telefonon, munkaidőben, a 831—750-es telefonon, 235-ös mellék, vagy a 831—550-es telefonon, 45-ös mellék, Vidéki Judit berendezőnél

Az én nemzedékem, ha tán kódosen is, meg emlékszik arra a (kissé szirupos) filmre, amelynek sztárja, Törzs Jenő és Perczel Zita mellett, — egy autó volt. Ifjú korunkban ebben repültünk „arany országutak, tündöklő gyémánt porán", sőt a „szívünk tavaszán..."

Hol, merre járhat ma a filmben megdicsőült „meseautó"? Erre a fölösleges kérdésre talán az autótemetők legöregebb sírásói sem tudnának választ adni. Utolérte a sztárok végzete, elnyelte az ismeretlenség homálya.

Nem így szerencsésebb kollégáit, akik ifjan a szó szoros értelmében rögös utakon jártak, de hajlott korukban megkapták a sztár-rangot. Egyébként is, mintha a filmszakmában az autókat rendhagyó mércével mérnék... Gyakori jelenség ugyanis, hogy egy-egy új film forgatásához, mindig ifjú hölgyeket és — rendszerint — öreg autókat keresnek...

A legújabban az Arc című film — amely a 25 év előtti ellenállás hőseinek állít majd emléket — forgatásához kérte a MAFILM korabeli autók közreműködését.

Így találkoztunk össze négy autóval, együtt és külön-külön sok film főszereplőivel.

A SÉRTŐDÖTT

Úgy érzem, őt illeti meg az elsőség. Gyászfekete ruhában, sértődötten jár a Wartburgok és Skodák, a Fiatok és a Volkswagenek között (a Trabantokat már említeni sem merem). Álmában, néha még ma is királyokat fuvaroz. Névjegyét csak szakembereknek mutatja meg. Ez áll rajta: GRAHAM Paige, 1929. Valaha Faruk egyiptomi király szolgálatában állt, ma Mihály Zoltán, az Autóközlekedési Tudományos Kutató intézet tudományos ügyintézője a gazdája.

Az öreg Graham még ma is őrzi a néhai konflisok hintó formáját. Magas mennyezete alatt cilinderben, vagy akár koronával a fejünkön is kényelmesen ülhetnénk. Szérián kívüli kocsi, Continentál motorral, és különleges berendezésekkel. Motorja hat hengeres, 3600 köbcentiméter űrtartalommal, 85 lóerővel. Maximális sebessége 135 kilométer volt, de ma is tud még 110 kilométert.

— Honnan került a kocsi Magyarországra?

— Az amerikai megszállók hozták, 1945-ben — válaszolja Mihály Zoltán. — Tőlük származik az értesülés, hogy a kocsi Faruk király tulajdona volt, s ezt igazolták a kocsi berendezési tárgyai is, például a királyi pecséttel megjelölt szőnyegek.

— Hol találkozott vele?

— 1964-ben, amikor Az asszony beleszól című tévéfilmet forgatták. A kocsi roncsállapotban volt. A hengerfejek szétfagyva, a sebességváltója kikopva, a gumik használhatatlanok. A kocsi általános műszaki javításért esedezett. Akkoriban még nem volt becsülete az öreg kocsiknak, de nekem az első pillanatban megtetszett. A motor teljes generáljavítást kapott, a hengerfejet magam öntöttem, hegesztés nélkül. Két hónapos munka után, amikor 1968. március 26-án, a kötelező időszakos műszaki vizsgára vittem, a kocsi teljes sikerrel vizsgázott.

— Mire használja?

— Télen-nyáron közlekedem vele, közben szinte állandóan filmezünk.

— Hány kilométer lehet benne?

— Ha a jelenlegi hengerfuratméretet az alapmérethez viszonyítjuk, a megtett út 7—800 000 kilométerre becsülhető.

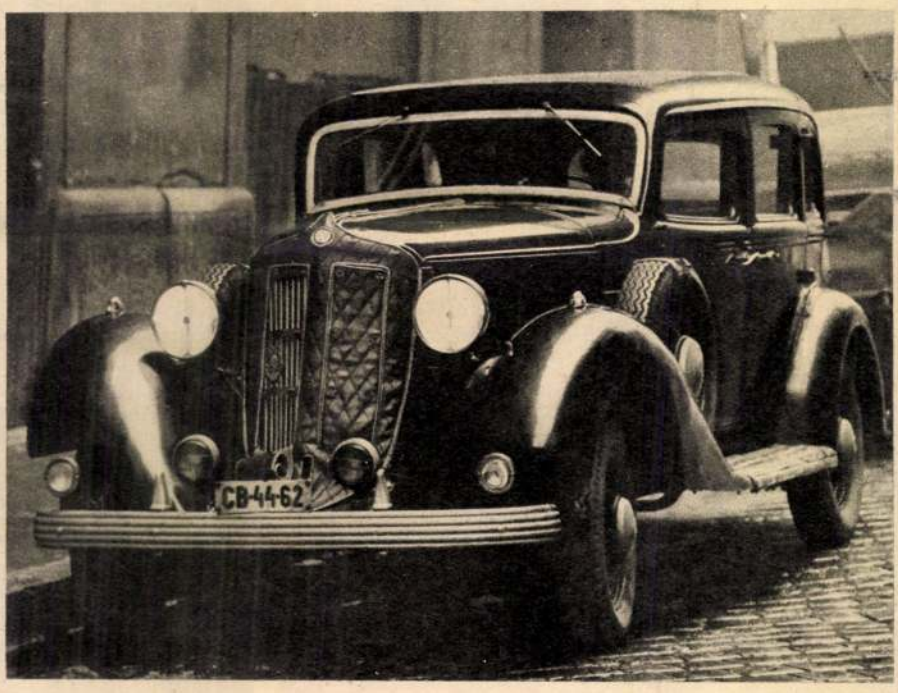

■ **112. Bokros Birman Dezső (1889-1965): Dunavölgyi népek kórusa, 1946**
bronz, 23,5 cm / Budapest, Magyar Nemzeti Galéria

■ **113. Kmetty János (1889-1975): Kórus, 1948 k.**
papír, ceruza, 9,9X8,5 cm / Budapest, magántulajdon

A rokon címek ugyan más-más témát és műfajt fednek, a hasonlóság azonban nem véletlen, hanem arra utal, hogy milyen különböző módokon keresték művészeink a felszabadulás után az összetartozásnak, szolidaritásnak képi megoldásait. Bokros Birman Dezső négy egymás mellett álló alakból komponált kisplasztikája voltaképpen emlékműterv. Maga az emlékmű nem készült el, de így is világos a művet érlelő gondolat: a népek békés egymás mellett élésének eszméje. A „kórus"-téma azt is sejtetni engedi, hogy mennyi közös hagyomány – történelmi mozzanattól a népköltészetig – köti össze a Duna-völgyi népeket, mennyi mindenre kell visszaemlékezni ahhoz, hogy a múlton túl lehessen lépni. A tervezett alakok persze, inkább parasztok, mint munkások (a nemzeti hovatartozás könnyebb érzékeltetése érdekében), de ebben a felfogásban már, mondhatni, összemosódik a paraszt és a munkás típusa.
Kmetty János kis rajza egy sok rajzból, festményből álló sorozat része, a kórus-gondolat egy lehetséges változata. A konstruktív módon fegyelmezett fogalmazás teremt egységet, zárt embercsoportot, ahol a kórus inkább csak motívumbeli ürügy ahhoz, hogy az összetartozás, az egymásrautaltság képileg kifejeződjék.

Aradi Nóra: Munkásábrázolás a magyar képzőművészetben
Bp. Kossuth 1976.

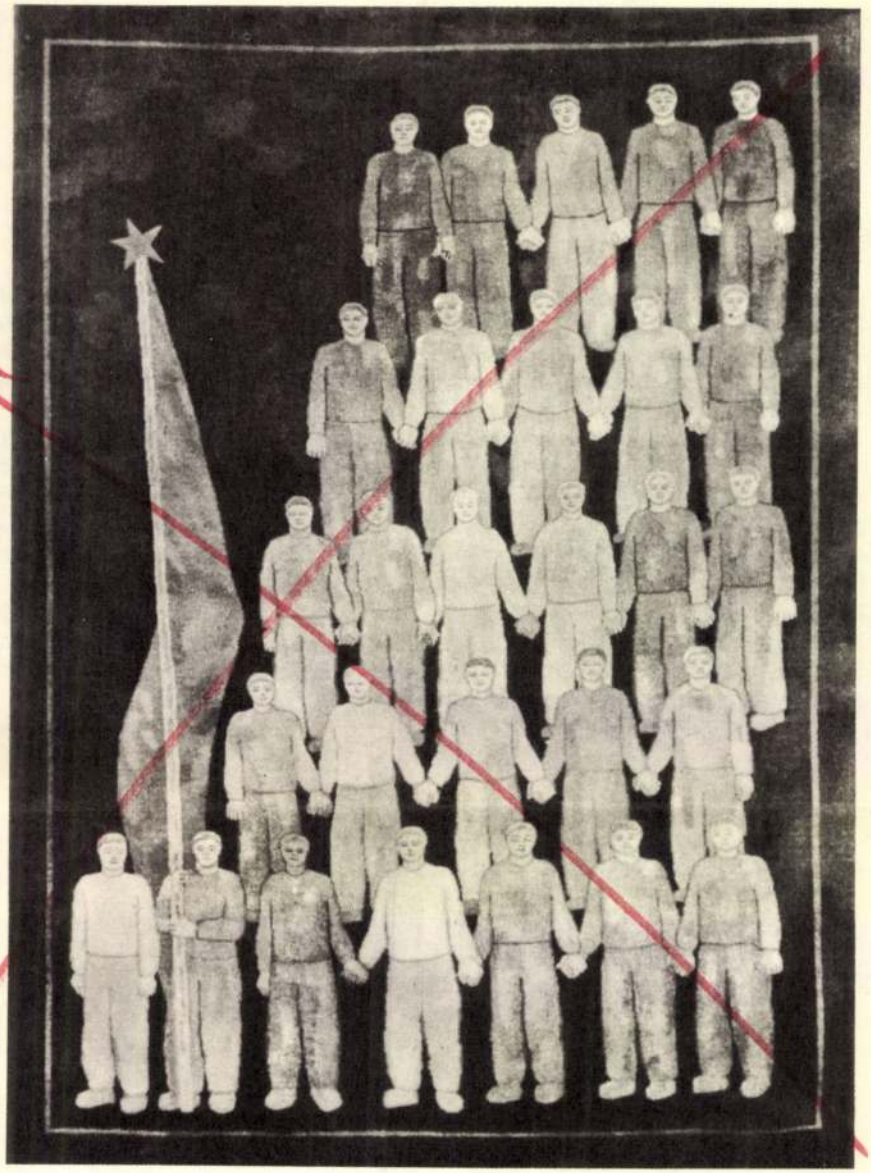

■ **114. Pap Gyula (sz. 1899): Kovácsok, 1945-1973**
tempera, papír vászonra húzva, 120X265 cm / Budapest, Magyar Nemzeti Galéria

A Magyar Acélban, majd a Csepeli Vasműben végzett tanulmányok eredménye ez a nagy méretű, a felszabadulást közvetlenül követő alkotás, s egyben direkt előzménye az 1950-ben alkotott, *Nagykalapács* című festménynek. Pap Gyula művészetében töretlenül folytatódnak a háború előtti munkásképek tanulságai: a munka nehéz, a környezet nem lehet idilli. Új mozzanat a munkafolyamat kompozíciót szervező hatása és persze az izzó vastömb színének képi szerepe: mintegy fegyelmezően hat a formálásra, kiemeli a mozgás lényegét. Az ötvenes évek elején általánossá váló munkástéma nagyszerű kezdete ez a kép, s bizonyítja a magyar festészetben rejlő lehetőségeket is. Az, hogy néhány évvel később az üzemi életkép már-már közhellyé lett, távolról sem csak festészettörténeti kérdés, hanem egy átmeneti történelmi szakasz eszmény-értelmezésének képi vetülete.

A kisplasztikáról:

R. Berger

U. Apollonio

R. Hammacher

G. Jakubonis

M. Protič

J. Rollin

G. Zemła

76/2

Bokros Birman Dezső

Így hát a kiállítást nyitó retrospektív anyag, *Bokros Birman Dezső* szobrai és rajzai adták meg legjobban a biennálé alaphangját. Fájdalomba és el nem ért vágyakba, megkísértésbe és a felülemelkedés megkísérlésébe mintázott torzó-életműve most sem hagy megrendülés nélkül. A szépségeszményben nem hivő, azt megfogalmazni nem tudó, helyette bajt és fájdalmat megrázóan ábrázoló szobrász a hagyományos művészi magatartásról, az ideálok kereséséről soha nem tett le.

Illyés Mária: A III. nemzetközi képzőművészeti biennálé

Kritika 1975/12 31. old.

Vadas József

A napbanéző

BOKROS BIRMAN DEZSŐRŐL

Illusztráció Jób könyvéhez. 1920

Kalapos önarckép, 1927.

Ha a század magyar szobrászatára gondolunk, Ferenczy Béni, Medgyessy Ferenc, Pátzay Pál jut először eszünkbe. Csupa olyan alkotó, akit pályája egy-egy szakaszán megérintett ugyan a modern plasztika, aki azonban Maillol, Despiau, általában a klasszikusok bűvöletében dolgozott.

Van azonban a modern magyar szobrászatnak egy másik, nem kevésbé jelentős ága. Ezt talán — vibrálóan nyugtalan felületkezelése miatt — expresszionistának nevezhetjük. Olyan nagyságokat termett, mint Kerényi Jenő és Somogyi József, vagy (pályájuk derekán) Vilt Tibor és Schaár Erzsébet. Ennek az expresszionista ágnak volt elindítója és talán legnagyobb alakja — a köztudatban mindmáig kevéssé ismert — Bokros Birman Dezső.

Az Iparművészeti Iskolát három év után abbahagyta, és bebarangolta fél Európát. Közelről és mélyről ismerte tehát az életet. Akárcsak Kassák — tehetnénk hozzá, s valóban eszméltetően hatott rá Kassák folyóiratának, az 1915-ben elindított A Tettnek expresszionista stíluseszménye és a fennálló társadalmi renddel szembeni kritikus hangja.

Mint szinte minden szobrász, Bokros Birman is hosszas előtanulmányok után kezdte pályáját. De már a tízes évek klasszikus formavilágot őrző szobraiban is valamiféle türelmetlenség érződik: a *Guggoló nő* című szobrot (1919) az az ember mintázza, aki nem a harmóniát, a végletes egyensúlyokat keresi, hanem a dinamikát. Feszültség — induló cselekvés — érzetét kelti ez a máskülönben idillikus beállítás, a fejét fogó szép női alak. Ezért nem meglepő, hogy 1919 után az országot az emigránsokkal együtt elhagyó és Berlinben megtelepedő Bokros Birman Dezsőből a fehérterror szinte egyik napról a másikra hívja elő az elkötelezett alkotót. Azt a művészt, aki Jób könyvéhez készült illusztrációiban a bibliai hős megpróbáltatásain keresztül a maga sorsát, a maga sorsában nemzete tragédiáját ábrázolta.

Szinte geometriai csiszoltság hatja át a húszas években készült legjelentősebb két portréját: Ady és önmaga arcmását. Persze, hogy a nagy költő, a forradalmár költő arcvonásai nyugodtak és tökéletesek (nemcsak

táncol az utcakövön,
a pályaudvari melegedőben várlak,
hiszen
te is keresel valakit,
látom az átvérzett kötést
az életeden!

Ha jön a tél

Pest népe

Legkisebb opusz-számú verseinek egyike azokról szól, akik — az ő akkori állapotához hasonlóan — félúton botladoznak a falusi és fővárosi lét között. Azóta sokat írtak az építőmunkásokról, elemezték életformájukat, vizsgálták kulturális igénytelenségüket, felelőssé tették őket elmaradásokért. De hogy milyen szorítások közt él a munkásságnak ez a legtöbb gondot okozó rétege, arról többnyire csak költők és prózaírók mondtak érdemlegeset. Ladányi, a kezdő költő így:

E városban ébredünk reggelente,
nyikorgó priccseken,
aztán elindulunk a
malterosládákkal az emeletre

— — — — — — — — — — —

Az életünk itt tégla és beton.
Szemünk, szívünk a jövendőt motozza,
mint bozótot az izgatott szelek:
mit rejteget?

Otthonaink a messzeségbe esve
rejtőznek. Aprócska kölykeink
tipegnek elébünk kéthetente,
gügyögő beszédüktől hatódunk könnyekig,
magunk fölé emeljük őket, aztán
búcsúzkodunk s elindulunk megint.

— — — — — — — — — — —

E városban

Bár a tervszámokért és mutatókért a vezetők felelősek, akik éppen olyan ritkán találkoznak a munkásokkal, mint amilyen ritkán tanulmányozták a munkások a mutatószámokat: végülis kik „hozzák" a teljesítményt?

Ladányit ilyesfajta kérdések nyugtalanítják. S ő megpróbálja tovább plántálni nyugtalanságát. Ha olykor egyszerűbbnek látja is a helyzetet a valóságosnál, megbecsülendő, hogy tud és mer kényeseket kérdezni. Például olyat: valóság-e, hogy a munkások az urak nálunk? *Hangverseny* című verse ezt firtatja, ha nem is szó szerint így.

Elöl jön harminc autón
hatvan vasesztergályos,
kicsípve és illatosan,
szmokingjuk is szabályos.

— — — — — — — — — — —

Véletlenül se látod itt a
protokoll-elit nejeit,
őket most a ligeti hinta
röpíti, mind vígan sikít.

(De itt az andantéba csapnak
az üstdobok, akár a ménkő,
s látomásomat nyakoncsípve
kikíséri a jegyszedőnő.)

Látomás? Csepelen a műszakváltáskor nem harminc, hanem háromszáz vasesztergályos száll be az autójába. Hangverseny? Éppen a Csepeli munkásotthon rendez hangverseny-sorozatot. (Hogy a közönségnek mekkora része virtigli munkás, azt meg kellene számolni.)

Ami még kérdésesebb ebben a versben: az ilyen egyszeri helycsere még látomásnak sem elég nyomós. Azt a régen letűnt gyerekverset juttatja eszembe: „Egy nap meg egy este minden esztendőben / Szeretném, ha király lehetne belőlem."

Az ilyen látszólag konstruktív látomásoknál több hitele van a látszólag destruktív groteszk ütköztetéseknek. Amilyen például ez a pillanatkép a „night club" előtt:

Becsület szaktárs a kitüntetést kiosztó gyűlés után
Dicsőség szaktárs munka után s a hentestől jövet
elácsorog a night club kirakata előtt
hol kitüntetés nélkül vannak fényképezve a lányok
a lányok akik az Ingyenes Véradó Mozgalomból kimaradtak
meg akik az Országos Faültető Mozgalomból kimaradtak
és nem az üzemi zuhanyozóban vetkőznek szegények
hanem a night clubokban építik a jövőt

— — — — — — — — — — — — — — — —

Kirakat

Becsület szaktársnak és Dicsőség szaktársnak — ezt ma már nem mindenki tudja — Sztálin volt a keresztapja. Őtőle idézte sok-sok főlirat: „A munka nálunk becsület és dicsőség dolga." De hol vannak már azok a főliratok? Találat lesz-e a vers, ha olyan ősidőkbe célzunk vissza?

És ha szmokingot ölt egy önkéntes véradó, mert kedve szottyan betérni egy night clubba? Miért ne tehetné? Bár ez, gondolom, nem gyakori eset.

A lapok vasárnapi száma ellen az a kifogása, hogy költőtársaitól érthetetlen verseket közölnek, amikben „bizarr félgömb lebeg / a hullaszínű oktaéderek fölött —"

— — — — — — — — — — — — — — —

És a lapok vasárnapi számát szétnyitja egy ember,
akinek a hét egyéb napjain
sós lé csorog a hátán,
vaskerekek tüzes glóriái sisteregnek feje fölött,

— — — — — — — — — — — — — — — —

végigolvassa a lapok vasárnapi számát,
bólint, amikor odaér, hogy ez és ez felépült,
és elnéző mosollyal mered púpos,
epileptikus álmaitokra.

Mármint a költőtársak versére. Ugyanez az ember — mondja tovább a vers — a politikai gazdaságtan tankönyvén elbóbiskol esténként, s még nem jutott el a négyszázadik oldalig, a gazdasági törvényekig. De majd egyszer, eljut oda is . . .

— — — — — — — — — — — — — — —

És megérti, hogy kik lopják el az életét,
és a világon elsőként érti meg
zavaros mondataitokat.

Istenemre, kedvem szerint mulatnék,
ha *azután* összetalálkoznátok valahol.

Vasárnapi beszéd

Az volna az író-olvasó találkozó! — dörzsöli kezét a költő. S ebben a kaján várakozásban valami nem stimmel.

Külön-külön nézve az elemek hitelesek: az egész heti testimunka után akadozva megy a tanulás; a költők egy része nehezen érthető verset ír — ez mind igaz. De hogy majd egyszer az álmos munkás is eljut a gazdasági törvények fejezetéig, s akkor majd lesz nemulass a hermetikus költészet művelőinek — ez már ingatag szerkezet.

Ez az abszurd találós kérdés jutott róla eszembe: „Szarka repül a Tiszán / szalonna lóg az oldalán / kutya ül a farkán / Mi az?" A bosszantó megoldás: „Minden sor magába' igaz."

Több versében is megfigyelhető, hogy elválik egymástól az alkotás két lépése: a jelenség és a rá épített következtetés. S majdnem mindig a következtetés inog meg.

Milyen szépen, egyszerűen tudja elmondani együttérzését, sőt barátságát az utcaseprővel:

Cimbora öreg utcaseprő
sosem volt semmid
csak ez a mozdulat a seprűvel balról jobbra
de jól ismered a kantinok zugait velem együtt
ahol egy stanicli tepertő
meg egy frőccs
igen
egy egész stanicli tepertő
az ebédünk ma is.

A vers vége így csattan:

— — — — — — — — — — — — —

holnapután hogy is ragyoghatna az út
a legeslegújabb márkájú kocsik
hidegszemű csordája előtt?

Rövid vers

Utcaseprő és autó — kiszámítható ellentétpár. Bár a sárgamellényes közterület-fenntartó munkások kevésbé vannak kitéve a veszélynek, mint a civil gyalogosok, mégis az az érzésünk (az autóból kinézve is), mintha hajtóvadászat folyna ellenük az utcán. De a Mercedes márkájú kocsi nem fenyegeti jobban az utcaseprőt mint egy Trabant — legfeljebb a gyorsulásával. A legeslegújabb márkák elleni ellenszenvét a költő dobta rá a mérlegre, nyomtatéknak.

Szembeállítások

A Kirakat (az önkéntes véradó munkással) és a Rövid vers (az utcaseprővel) egymás mellé került, mégpedig a *Gyarmatosítás* című versciklusban. Nem külpolitikai ciklus ez. Hazai versek, színhelyük *Polgária*, ahol a tömeg diadalmasan dalolja: KAPARJ KURTA NEKED IS LESZ.

Kétségtelen, hogy ez a versciklus az új (immár tíz éves) gazdasági mechanizmusról szól. Nem ellene, csak bizonyos melléktünetei ellen.

Valamikor, talán húsz évvel ezelőtt lepörgött egy szenvedélyes vita a fridzsider-szocializmusról. Elég régen volt ahhoz, hogy karikírozva így foglaljam össze a lényegét: veszélyezteti-e az osztályhűséget, ha a munkás nem a két ablak között, papírban tartja a parizert?

A vita megnyugtató válasszal végződött: nem veszélyezteti.

De a kivégzett vitasárkány új fejeket növesztett a „mechanizmus"-ban. L. M. versben vitatkozik, a közgazdászok tanulmányokban. Bizonyos, hogy a közgazdász tüzetesebben kifejtheti, hogy a jövedelmi egyenlőtlenségek csökkentésére és a teljesítmény szerint differenciáltabb bérezésre irányuló törekvések hogyan egyensúlyozhatók ki úgy, hogy a termelési kedv sem a gyárban, sem az állami gazdaságban, sem a közösben, sem a háztájiban, de még a gebinben és a maszekban se csökkenjen.

A „míg egyfelől addig másfelől" érvelés tanulmányban is bosszant, versben egyszerűen lehetetlen. A költő tegye le a garast. Ladányi le is teszi. Ő fütyül a termelési kedvre. Aki tollasodik, az kihallgatás nélkül polgárnak ítéltetik. És aki csak szeretne megtollasodni? Az is. De akkor már kevesen maradnak „tiszták". Lehet, hogy L. M. egymagában? *Tüntetés* című verse ezt sejteti:

Két házsor közt egy vad dalt dúdolok
az Ó HA MILLIOMOS LENNÉK kezdetű
nemzeti dal korában
a MARSEILLAISE-szel
verek be minden ablakot

Resszkessetek ablaktulajdonosok? Kíméletet csak az érdemel, akinek még ablaka sincsen? A „minden ablakot" valami ilyesfélét jelent. De riadalomra semmi ok. A költőnek nincs utcakő a kezében. Legfeljebb jelképesen. De a célpontja akkor sem jó. A két dal, amit szembeállít, a történelemben szorosan összetartozik. Napóleon katonái Marseillaise-t énekelve törtek utat a direktórium urainak a hadigazdagodásra.

Marseillaise és kő Polgária ellen — nem hatásos. Tudja ezt L. M., meg is írja, hogy magányosan és reménytelenül tüntet.

De azok a falak, amiket nem is kővel, puszta homlokával ostromol: valódi falak, nem vászonkuliszszák.

Hogy érdemes-e így küzdeni, azt L. M. nem kérdezte soha önmagától. Farmerszoknyás múzsája pedig mindig azt súgta neki: érdemes.

azért, mert szép férfi volt), hiszen ő az igaz ügyet képviseli, ezért a szobrász eleve szépnek látta. Az önportrét is az Ady-arcmás nyugodt formavilága jellemzi, hiszen Bokros Birman a maga eszményét formálta meg Adyban.

Ám az eszme szembetalálja magát a kor valóságával. A kor magyar valóságával; Bokros Birmant ugyanis a húszas évek elejétől ismét itthon találjuk. A szép formák ekkor szétesnek, a fenséges nyugalom küzdő öntudattá, a heroizmus groteszkké változik. Bokros Birman szemében Don Quijote a kor hőse, aki nem hagyja igazát a reménytelen helyzetben sem, egymagában, anakronisztikus fegyverekkel indul küzdelemre. Róla — vagyis az elszánásról — mintázta egyik legismertebb művét 1929-ben.

A húszas-harmincas évek fordulóján sokat utazik, közben egyre szorosabban kapcsolódik a baloldali mozgalmakhoz. Tömzsi figurái — *Köszöntő*, *Teremtés* — félreérthetetlenül a magyar munkásság erejét jelképezik: a *Kubikos*ban és a *Napba néző bányász*ban pedig a föld rögeinek nyerseségével mintázza meg hőseit. Ezek a szobrok elkötelezett művészt mutatnak; olyan embert, aki az egyre nehezebbé váló időkben egyre nyíltabban vallja hitét a jövő rendben. Az már csak következmény, logikus következmény persze, hogy

Ady. 1924

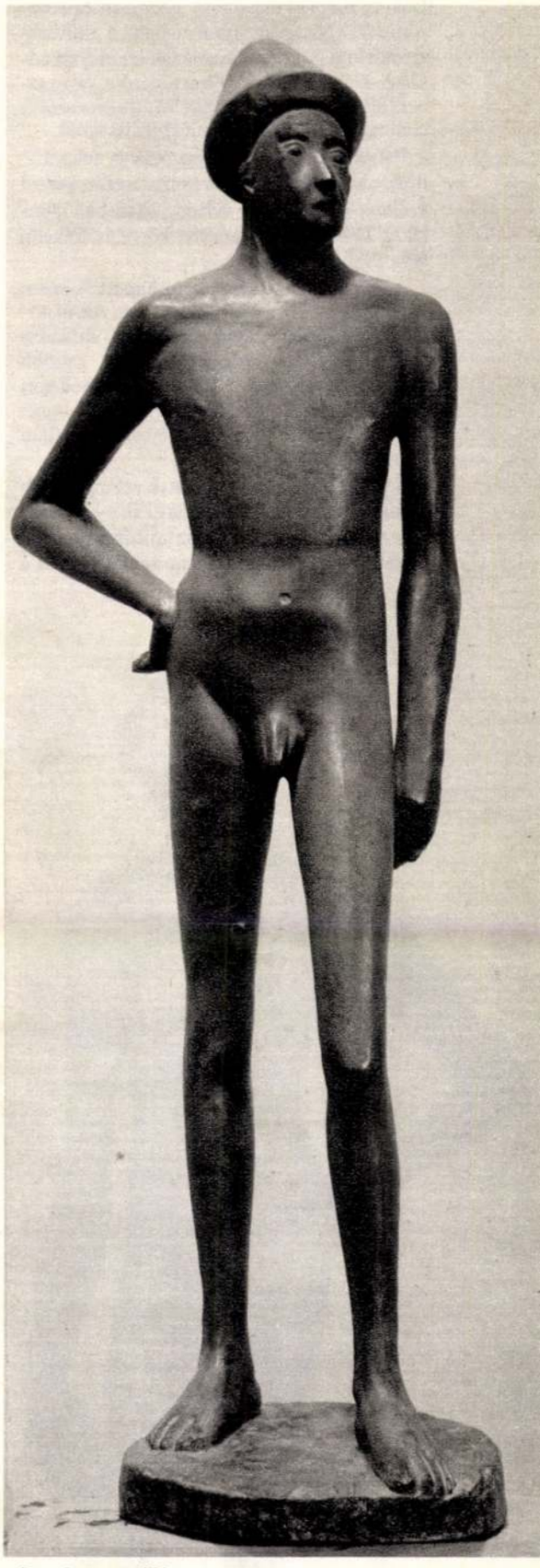

Don Quijote. 1929

PETRÁS ISTVÁN FELVÉTELEI

Bokros Birman részt vesz a Szocialista Képzőművész Csoport munkájában, a művésztársadalom politikai akciójának szánt Szabadság és Nép kiállítás egyik szervezője, és 1942-ben plakettet tervez *Független Magyarország* címmel a Történelmi Emlékbizottságnak.

Pályája töretlenül folytatódik a felszabadulás után. A negyvenes évek derekán készül a *Duna menti népek kórusa*. 1946-ban mintázza *Dózsát*, ezt a gúzsba kötve is felkelni kész figurát.

A két háború között nem kapott — nem kaphatott — hivatalos megbízást. Az új országban azonban joggal bízhatott, hiszen a Szocialista Képzőművész Csoport legtöbb tagjával ellentétben, elsőrangúan iskolázott művész volt, és az elsőrangúan iskolázott művészek többségével ellentétben — nyíltan szocialista művész volt.

Sajnos, reményei nem váltak valóra. Újabb munkái is tervek — kisplasztikák — maradtak. A koalíciós időkben az újjáépítés volt a legfontosabb feladata az országnak, s nem a

Napba néző bányász. 1941

Rokkant katona. 1944

Mme Sans Gêne. 1934

Dunavölgyi népek kórusa. 1946

köztéri szobrászat. Az ötvenes évek első felének szektás művészetpolitikája formalistának minősítette Bokrost. Később pedig — bár visszatérhetett volna a közéletbe — csendesen, visszavonultan élt 1965-ben bekövetkezett haláláig.

Kubikos. 1941

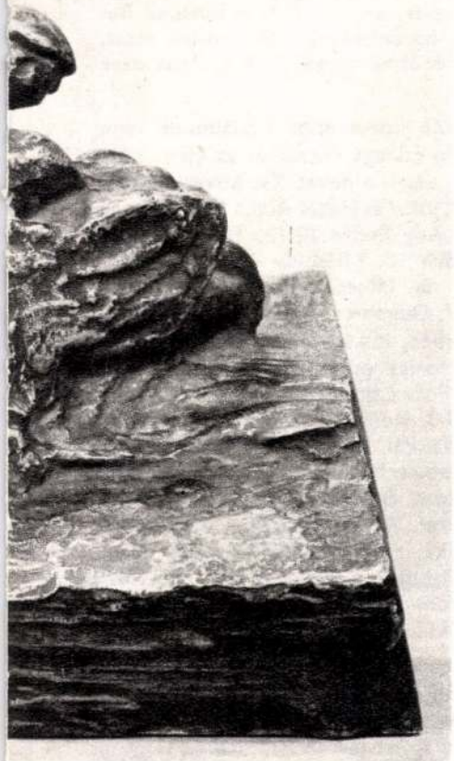

Ulysses. 1949

Dózsa. 1946

Mednyánszky síremlék. 1955

NEMES GYÖRGY

Utcatábla-irodalom

FÓRUM

Régen ritkábban változtatták meg az utcák nevét. A falvak, a városi települések közepén vezető utat többnyire Fő utcának hívták, s csak később nevezték el a keresztező utcákat — a legtöbb helyen Kossuthról, Petőfiről, Jókairól, Széchenyiről, Deákról. Szülővárosomnak, Debrecennek a vasútállomástól a Nagytemplomig terjedő fő útvonalát gyermekkoromban még Piac utcának hívták, aztán átkeresztelték Ferenc József útra, s csak a fölszabadulás után — mint annyi más városban — kapta a fő utca új nevét a Vörös Hadseregről. Ennek a várost átszelő útnak a Kollégiumon túl szűk meghosszabbítása volt ifjúkorom kanyargós utcája, a Darabos utca, melyet egy időben az angliai Daily Mail újságkonszern tulajdonosáról, Lord Rothermere-ről neveztek el. A lord „Igazságot Magyarországnak" jelszóval, sajtóüzleti fogásként kampányt indított Magyarország elvesztett területeinek visszaadására. Ezt a hírverést jutalmazták idehaza azzal, hogy egy sereg magyar városban utcát neveztek el a „nemes" lordról. Így Debrecenben a mi utcánkat. De a derék civisek nem tudták kiejteni a lord nevét, Róth Mórnak mondták mindaddig, amíg el nem tűnt a színtérről Rothermere lord, s újra Darabos utca lett a Darabos utca.

Nagy előrelátás és megtartóztatás szükséges az utcakereszteléshez. Mérlegre kell tenni az új utcanevet: elég tartós-e, hogy korokon, rendszereken át se kezdje ki az idő. Nyilvánvaló, hogy az a jó utcanév, mely például a település kialakulásának egy-egy távoli mozzanatát őrzi. Vagy olyan valakire emlékeztet, aki kikezdhetetlen nagy alakja a haza vagy a világ kultúrájának, haladó mozgalmának. Mindig sajnálom, mikor egyszerű, de patinás utcaneveket oktalanul eltüntetnek a térképről. Gyakorlati szempontból is kifogásolható a meggondolatlan, divatos névváltoztatás, mert mindenkinek újra meg újra meg kell tanulnia az utca nevét. A konzervatív franciák még azon is fölháborodtak, hogy Párizs egyik legszebb terét, a csillag alakú Etoile-t néhány évvel ezelőtt de Gaulle-ról keresztelték el. Van nekem egy négyszáz éves térképem Párizsról; ezen egy sereg mai utcát ugyanazon a néven találok meg. Ilyen megtartóztatásra mi nem mindig voltunk képesek. Hirtelen csak a Népköztársaság útjának — Budapest legreprezentatívabb útjának — névváltoztatásai jutnak eszembe. Csak a fölszabadulás után, ha jól számolom, négyszer vedlette le név-bőrét.

De kétségtelen, hogy az utca-elnevezések sok esetben elkerülhetetlenek. Ahogy nő egy város, új és új részek — újabban egybefüggő lakótelepek — utcái igénylik, hogy megjelöltessenek, s hagyományaink szerint nem számmal, hanem névvel. De akárhogy figyelem ezt a folyamatot, eddig nem sikerült megfejtenem: milyen elv szerint, mikor és miért kap új nevet egy utca.

Vegyük Budapestet. Közvetlenül a havannai VIT előtt a XVIII. kerület lakótelepének egyik utcáját Havanna utcának nevezték el. Ez nagyszerű: az amerikai földrész első szocialista államának fővárosának is van már utcája Budapesten. Ahogy az európai szocialista országok fővárosai közül utca, út, tér, rakpart viseli Moszkva, Varsó, Szófia, Bukarest, Belgrád nevét. De fölvetődik a kérdés: mért nincs utcája Budapesten Berlinnek (valaha volt), s Prágának se? Ázsiai testvér-országok fővárosáról nem is szólva. És mért van Párizsnak, Rómának, Bécsnek, Bernnek, Helsinkinek, Brüsszelnek, sőt Ankarának, Athénnek, Lisszabonnak és Madridnak is, de nincs Londonnak, Oslónak, Stockholmnak, Hágának, Koppenhágának!

Budapest huszonkét kerületében becslésem szerint hét-nyolcezer utca lehet. Az új lakótelepek utcáinak egy részét még nem tartották keresztvíz alá. Az említett XVIII. kerületben például így hívják őket: Hatszázötvenhatodik utca meg Hatszázötvenhetedik utca, a XVI. kerületben így: Négyszázhuszonhetedik meg Négyszáznegyvenkettedik utca, a XVII. kerületben Ötszázhuszadik utca meg Ötszázhuszonnegyedik utca, és így tovább a számsor szerint. A lakótelepi utcák egyenest kínálják magukat arra, hogy a kultúra, a tudomány és a politika nagyjainak a nevét viselhessék. De a számmal jelölésből (ami például az amerikai városokban hagyomány) nálunk valahogy csak lassan lesz névvel jelölt utca. Még nemrégiben is szívesebben cserélték ki inkább a belső városrészek patinás utcatábláit, mert úgy találták, hogy csak ott, s a külvárosokban kevésbé méltó valamely jeles személyről utcát elnevezni. Ilyenformán eltűnt a város múltját őrző, történelmi emlékeket ébresztő sok utcanév. Granasztói Pál csaknem két évvel ezelőtt éppen a *Budapest*-ben műemléknek nevezte régi utcaneveinket. Alkalmasint így is van: egy régi utcanevet eltüntetni voltaképpen ugyanaz, mintha egy műemlékházat rombolunk le valódi vagy vélt városrendezési okból. Korántsem akarom azt mondani, hogy minden régi utcanévért kár. Van név, mely átmeneti vagy rosszemlékű történelmi kort idéz; „nótánk se sír, könnyünk se hull utána". Úgy gondolom: örüljünk, hogy látszólag semmitmondó, ám mégis jellegzetes pesti utcanevek — például Aranykéz, Dob, Síp, Ó, Szűz utca és mások — viszont átvészelték a névváltoztatási járványokat. Annak is örülhetünk, hogy kezd érvényesülni az az elv: a lakótelepen is lehet rangja az utcanévnek. A Havanna utcával egyidőben lakótelepi utcát neveztek el Barta Lajosról és Csontváryról is, Kondor Béláról, Tersánszkyról, Szép Ernőről, Németh Lászlóról pedig sétányt. Megfigyeltem: senki se csinált ebből nagy ügyet; a tévében például csak a Havanna utcát mutatták be.

Ezek után érdekelt: milyen is az utókor ez irányú megbecsülő gesztusa? Államférfiak, politikusok, tudósok, művészek szép számmal szerepelnek minden városunk utcanévtábláin. De a legjellemzőbb az írók szerepe az utcanévtábla irodalomban. Hogy állunk ezzel Budapesten? Csaknem száz író nevét viselik a budapesti utcák, s mivel ugyanannak az írónak-költőnek több utcája-tere is van, akkor sem találunk Budapesten háromszáznál több olyan utcát, melyet íróról neveztek el. A sok-sok ezer között.

A költők közül mint irodalmunk nem halványuló csillaga Petőfi jár az élen: húsz utca, tér, viseli a nevét. Őt követi Vörösmarty 14, Jókai és József Attila 13-13, Arany János és Ady Endre 12-12, Tompa Mihály 11, Madách 10, Kisfaludy és Kölcsey 9-9, Kazinczy 8, Mikes Kelemen és Katona József 7-7, Dugonics András, Jósika Miklós, Vas Gereben, Mikszáth 5-5, Gárdonyi, Reviczky, Móricz és Zalka Máté 4-4, Thaly Kálmán, Pósa Lajos, Tóth Árpád, Karinthy Frigyes 3-3, Kemény Zsigmond, Vajda János, Gyulai Pál, Szabolcska Mihály, Krúdy Gyula, Babits Mihály, Kosztolányi, Juhász Gyula, Móra, Benedek Elek 2-2 utcával, illetve térrel. A számszerűség természetesen csalóka; azért, mert Pósa Lajos nevét három, Babitsét pedig csak két utca őrzi Budapesten, Pósa nem ötven százalékkal nagyobb költő.

Örvendetes, hogy a huszadik század már előbb említett íróin kívül ma már utca viseli a fővárosban olyanok nevét is, akik nemrég még itt jártak közöttünk, félúton

A lengyel összeesküvők bűnügyének moszkvai főtárgyalása

A Kossuth Népe közli a tárgyalás részletes anyagát a vádirattól az ítéletig

A moszkvai nagy tárgyalás véget ért. Bőséges tudósításokat közölt ugyan a világsajtó e páratlanul érdekes ügy anyagából, ez az anyag azonban olyan gazdag, szétágazó, nem egy részletében olyan bonyolult, hogy összefüggő, tiszta képét csak akkor látjuk, ha hiteles feljegyzések, jegyzőkönyvek, egyéb akták alapján tárjuk a „Kossuth Népe" olvasóközönsége elé e történelmi jelentőséggel bíró tárgyalás menetét a kezdettől egészen az ítéletig. Csak így értjük meg világosan a vádat, mely szerint a lengyel vádlottak szervezői, irányítói és résztvevői voltak azoknak a kártevő és felforgató cselekményeknek, melyeket a Vörös Hadsereg mögöttes területén, Lengyelországban, Litvániában, Bjelorusszia nyugati kerületeiben és Ukrajnában követtek el.

A Szovjet-Únió legfelsőbb törvényszékének katonai bírósága nyilvános ülésen, a szovjet társadalom, a szovjet és külföldi sajtó, továbbá a diplomáciai testület tagjainak jelenlétében Moszkvában, június 18-án kezdte meg a lengyel illegalitás 16 vádlottjának bűnügyében a tárgyalást.

A törvényszék elnöke *Ulrich V. V.* hadbíróvezérezredes, a Szovjet-Unió legfelsőbb törvényszéke katonai bíróságának elnöke, a törvényszék tagjai *Dmitrijev A. T.* hadbíró-vezérőrnagy, *Detisztov I. V.* és *Szüldin V. V.* hadbíró-ezredesek. A törvényszék titkárai: *Batner Á. Á.* hadbíró-ezredes és *Kudriavcev L. N.* hadbíró-alezredes.

A vádlottak

A vádlottak: Okulicki L. L. az R. Sz. F. Sz. R. Btk. 58—6, 58—8, 58—9, 58—11. pontjaiba ütköző cselekménnyel vádolva. Jankovszki J. I., Beny A. V., Jaszükovics Sz. I. az R. Sz. F. Sz. R. Btk. 58—8, 58—9, 58—11. pontjaiba ütköző cselekménnyel vádolva. Bajdak A. J., Puzsák K. V., Zvezsinszki Á. K., Baginszki K. Sz., Merzva Sz F., Sztipulkovszki Z. F., Csarnovszki E. Sz., Hatcinszki I. Á., Urbánszki F. Á., Mihalovszki S., Kobiljanszki K. F., Sztemler-Dombszki I. G., az R. Sz. F. R. Btk. 17—58—8, 58—9, 58—11. pontjaiba ütköző cselekményekkel vádolva.

A vádat *Afanasziev N. Á.* hadbíró-vezérőrnagy, a Vörös Hadsereg főügyésze és *Rudenko* igazságügyi tanácsos képviseli.

Beny és Jaszükovics vádlottak védelmét *Brande Raude I. G.*,

Urbanszki és Mihalovszki vádlottak védelmét *Mihalszki V.*,

Kobiljanszki és Csarnovszki vádlottak védelmét *Milovidov Á. G.*,

Puzsák és Hacinszki vádlottak védelmét *Kaznacséjev Sz. K.*,

Baginszki és Merzva vádlottak védelmét *Markévics V. P.*,

Szvezsinszki vádlott védelmét *Ocep M. Á.* és

Sztemler-Dombszki vádlott védelmét *Plevako F. N.* ügyvédek látják el.

A vádlottak közül Okulicki, Jankovszki és Sztipulkovszki kijelentik, hogy *védelmüket önmaguk kívánják ellátni*

A vádlottak, egy kivételével, aki beteg, valamennyien jelen vannak.

Az elnök közli, hogy a vádlottaknak a kérdésekre joguk van anyanyelvükön (lengyelül) felelni, majd a vádlottak kijelentik, hogy a vádirat másolatát mind megkapták és a bíróság összetétele ellen nincs kifogásuk.

A törvényszék jegyzője, *Batner Á. Á.* hadbíró-ezredes felolvassa a vádiratot.

A vádirat: „Terrorcselekmények, rombolások, támadások"

Okulicki L. B., Beny Á. V., Jankovszki J. I., Jaszükovics Sz. I. vádlottak ellen az a vád, hogy Nyugat-Ukrajna és Bjelorusszia, valamint Litvánia és Lengyelország felszabadítása után ezeken a területeken a Vörös Hadsereg háta mögött szervezői és vezetői voltak a *lengyel földalatti mozgalomnak* és a londoni menekült „kormány" utasítására cselekedve, irányították a *Vörös Hadsereg* és a *Szovjet-Unió ellen* irányuló felforgató ténykedést, amely a Vörös Hadsereg tisztjei és katonái ellen elkövetett

terrorcselekményekben, rombolásokban, földalatti fegyveres alakulatok támadásaiban, a Szovjet-Unió és a Vörös Hadsereg ellen irányuló ellenséges propagandában

fejeződött ki. Okulicki ezenkívül a Vörös Hadsereg háta mögötti *kémkedés* vádja alatt áll.

Pajdák Á. J., Puzsák K. B., Zvezsinszki Á. K., Baginszki K. Sz., Merzva Sz. F., Sztipulkovszki Sz. F., Csarnovszki E. Sz., Hacinszki I. Á., Urbanszki F. Á., Mihalovszki F. F., Kobiljanszki H. Sz., Sztemler-Dombszki I. G. ellen az a vád, hogy *Lengyelország területén résztvettek a Vörös Hadsereg háta mögött a földalatti lengyel szervezetek felforgató tevékenységében*, tudomással bírtak arról, hogy a földalatti mozgalom vezetői *nem teljesítik* a szovjet katonai vezetőségnek a rádióállomások, nyomdák, fegyverek és lőszer beszolgáltatásáról szóló parancsokat, de az említett eszközöknek és anyagoknak bűnös célra való felhasználására törekedtek.

A német megszállás idejében Lengyelországban, Litvániában, valamint Ukrajna és Bjelorusszia nyugati területein a menekült lengyel „kormány" *földalatti katonai szervezetet* (az úgynevezett *„Armija Krajovi"*, röviden *A. K.) alakított*, amelynek élén 1944 szeptemberéig *„Bur"-Komarovszki*, a lengyel hadsereg tábornoka állott, aki *megadta magát a németeknek*. 1944 októberétől kezdve helyettese, Okulicki tábornok állott az „A. K." élére. E földalatti szervezet vezetője, Okulickin kívül Jankovszki volt, aki *a földalatti lengyel „minisztertanács"* elnökének nevezte magát. „Miniszterei" Beny Á. V. és Jaszükivics Sz. I. voltak.

Ugyanakkor Lengyelország területén megalakult és illegális tevékenységet folytatott az úgynevezett „Rada Jednoszti Norodovoj", amelynek élén a P. P. Sz. vezértitkára, Puzsák K. V. állott.

Okulicki és a földalatti „kormány" *fegyveres alakulatokkal, fegyver- és lőszerraktárakkal, rádióleadó- és felvevőállomásokkal, titkos nyomdákkal és illegális lakásokkal rendelkeztek.*

Fegyveres alakulataikat és szervezeteiket illegalitásban tartva, a londoni emigráns „kormány" utasítására

működésüket a Szovjet-Unió ellen irányították,

ami a Vörös Hadsereg közlekedési útvonalain végzett rombolásokban, a Vörös Hadsereg tisztjei és katonái ellen elkövetett gyilkosságokban és a lengyel lakosság körében terjesztett szovjetellenes propagandában fejeződött ki.

Ugyanakkor felhasználva rádióállomásaikat, összeköttetésben állottak a londoni emigráns „kormánnyal" és *rágalmazó információkat* küldtek a Vörös hadseregről.

Az illegális tevékenység erősebb fokozása céljából 1944 decemberében Okulicki az emigráns lengyel „kormány" utasítására az illegális „minisztertanács" és a „Rada Jednoszti Narodova" tagjainak közreműködésével parancsot adott ki az „Armia Krajovi" feloszlatásáról, de

egyidejűleg Okulicki bizalmasan utasította az „A. K." körzeti parancsnokait, a tisztikar és a keretlegénység túlnyomó részének illegális módon való fenntartására,

titkos körzeti törzsek szervezésére, fegyverek elrejtésére és a működő rádióleadóknak az összeesküvésbe való bevonására.

Az A. K. feloszlatása csak politikai manőver

Okulicki bevallotta, hogy Kopanszki tábornok 1944 decemberében a rádió útján értesítette őt a londoni lengyel „kormány" határozatáról, amelynek lényege az volt, hogy a Vörös Hadseregnek lengyel területre való bevonulása után felhasználják az „Armia Krajovi" illegális szervezeteit egy összeesküvő katonai és politikai apparátus létrehozása céljából.

Továbbá Okulicki a következőket vallotta:

— Kopanszki tábornok parancsa az A. K. titkos körzeti törzsei fenntartására azt a célt szolgálta, hogy az „A. K." vezetősége és tisztikara, valamint a fegyveres lőszer és pénzalap megmaradjon az ideiglenes lengyel „kormány" és a Vörös Hadsereg elleni harc folytatására.

Okulicki a Vörös Hadsereg mögöttes területén alakított illegális körzet szervezéséről szóló vallomását Jankovszki, Beny, Jaszükovics és Pajdak vádlott szintén megerősítették. Ezzel a kérdéssel kapcsolatban Jankovszki vádlott a következőket vallotta:

— Okulicki engem és az illegális lengyel „kormány" minisztereit informált arról, hogy

az „Armia Krajovit" csak formálisan oszlatták fel,

hogy résztvevőinek birtokában megmaradtak a fegyverek, a lőszer és a működő rádióleadóállomások.

Beny Á. V. vádlott így vallott:

— 1944 decemberében Piotrkuvében a minisztertanács ülésén, amelyen jelen voltak: Jankovszki J. E. Jaszükovics, Pajdak és én Beny, Okulicki arról informált bennünket, hogy parancsot kapott Londonból az „Armia Krajovi" feloszlatására. Okulicki kijelentette, hogy a londoni „kormány" parancsa az Armia Krajovi feloszlatásáról

csak politikai manőver,

amelynek célja, hogy az illegális fegyveres erők likvidálásának látszatát keltse. A valóságban ő, Okulicki hozzáfog új, konspirativ katonai szervezet létrehozásához

Okulicki szerepe az összeesküvésben

Az áruló rádiógrammok

— 1945 február második felében az illegális lengyel „kormány" minisztertanácsának Milianuvek helységben tartott ülésén, ahol rajtam kívül Jankovszki, Jaszükovics és Pajdak voltak jelen, Okulicki az „Armia Krajovi" feloszlatásáról szóló parancsról informált bennünket. Okulicki azt mondta, hogy *ez a parancs egyúttal illegális katonai alakulatok létrehozását feltételezi* és kijelentette, hogy az illegális katonai alakulatok létrehozása szigorúan bizalmas ténykedés, s hogy *ő megőrizte illegálisan az „Armia Krajovi" aktiv tisztjeit, az alakulatok törzseit, a fegyverraktárakat és a rádióleadókat...*

Padak vádlott bevallotta, hogy Okulicki őt értesítette az „Armia Krajovi" feloszlatásának parancsáról és az A. K. résztvevőinek arról a kötelességéről, hogy

a fegyvereket, a lőszert, a rádióleadókat és nyomdákat gondosan elrejtsék.

Ugyanakkor Okulicki arról is informálta, hogy utasítást adott az „Armia Krajovi" meglevő törzseinek fenntartására.

Ugyanilyen vallomást tettek e kérdésben az illegalitás vezetői: a „Sztronnictvo Narodove" elnöke és a „Rada Jednoszti Narodove" alelnöke, Zvezsinszki A. K. és e „Rada" tagja — a demokratikus szervezetek szövetsége, a „Demokraták Szövetségének" elnöke, Csarnovszki E. Sz., a „Rada Jednoszti Narodove" titkára, Urbanszki F. A., a „Sztronnictvo Ludove" párt központi bizottságának tagja, Merzva Sz. F. és Kobiljanszki K. Sz. Az a tény, hogy Okulicki Londonból rádiógrammokat

VIDÉKI KERESKEDŐK!
Papirosáruk és háztartási cikkek
HIDAS MIKLÓS NAGYKERESKEDÉSÉBEN,
Budapest, V., Katona József-utca 33b.
Cigarettapapiros (adóbélyeges). Cipőkrém. Légypapír. Ruhafesték szavatolt minőségben. Levélpapirosok óriási választékban. Fűszerpótlók. Falvédők. Szekrényczikkek. Papirszőnyegek. Kozmetikumok. Iskolai füzetek, stb.

kapott az „Armia Krajovi"-törzsek fenntartásáról, a fegyver, lőszer és rádióállomások megőrzéséről, bizonyítva van a londoni emigráns „kormány" és az „Armia Krajovi" vezetőségének desifrirozott rádiógrammjaival, amelyek az ügy iratai között szerepelnek.

E rádiógrammok egyike az emigráns „kormány" 1944 október 14-i rendeletének teljes szövegét közli. Ez a rendelet utal arra, hogy Lengyelország területén széleskörű konspirativ munkát kell végezni és a következőket ajánlja: konspirálni az „Armia Krajovit", gondosan elrejteni a fegyvereket, megszervezni az illegális vezetőszerveket és az összeköttetést, megőrizni a kádereket. Befejezésül a rádiógramm figyelmeztet: „Jelen rendelet nyilvánosságrahozatala szigorú büntetést von maga után azokkal szemben, akik e rendelet bizalmas jellegét megsértik. Jelen rendeletet a „Varta" kormány adta ki."

Okulicki bevallotta, hogy a *„Varta"* szó *a lengyel seregek londoni vezérkarának siffrirozott fedőneve.*

Igy alakult meg a „Nyepodlegloszty" (NL) titkos katonai és politikai szervezet

II.

A londoni emigráns „kormány" fent ismertetett utasításának végrehajtása céljából Okulicki *hamis felvilágositásokat adott a Vörös Hadsereg parancsnokságának az „Armia Krajovi" (belső fegyveres alakulatok) feloszlatásáról, a valóságban pedig fenntartotta annak kádereit s rejtegette a fegyvert és lőszerkészleteket és a rádióleadókat.*

Ezt a titkos szervezetet *„Nyepodlegloszty"*-nak („függetlenség"), röviden *N. E.-nek* nevezték el. Az N. E. szervezet élére Okulicki állt. (Fedőneve: *„Nedzjadek" „Termit".)*

1945 februárban a Miljanuvszk községben (Varsó mellett) tartott illegális „minisztertanács" ülésén Okulicki a szervezet vezetésére *„politikai központ"* létesítését javasolta. A „politikai központot" különböző pártok: „Sztronnictvo Ludove", Sztronnictvo Narodove „PFSz" (Lengyel szocialista párt) és a „Demokraták Szövetsége" képviselőiből akarta alakítani.

A „minisztertanács" jóváhagyta ezt a javaslatot és megbízta Jankovszkit azzal, hogy tárgyalásokat folytasson a fentemlített pártokkal a szervezet politikai központjának megalakítása céljából.

A Vörös Hadsereg elleni harc céljából szervezett titkos katonai alakulatokkal kapcsolatban Okulicki a következőket vallotta:

1944 márciusában Lengyelországba való repülésem előtt, Szosznkovszki tábornok fogadott, aki azt mondta, hogy a közeljövőben várható a Vörös Hadsereg támadása, amely a németek vereségére vezet Lengyelországban. Ez esetben — mondta Szosznkovszki —

a Vörös Hadsereg elfoglalja Lengyelországot

és nem fogja tűrni Lengyelország területén az „Armia Krajovi", vagyis olyan katonai alakulat létezését, amely a londoni lengyel „kormány" alá van rendelve. A szovjet katonai parancsnokság követelni fogja az „Armia Krajovi" lefegyverzését, vagy pedig a Berling vezetése alatt álló lengyel hadsereggel való egyesítését. Szosznkovszki utalva arra, hogy ennek nem szabad bekövetkeznie, kijelentette, hogy *az „Armia Krajovit" minden eszközzel fenn kell tartani.* A Szosznkovszkitól kapott utasítások szerint a Vörös Hadseregnek Lengyelország területére való lépése után az „Armia Krajovi" néhány alakulatának a parancsnokokkal az élen, összeköttetésbe kell lépnie a szovjet katonai parancsnoksággal, *megőrizve egyidejüleg a londoni lengyel „kormány" és a lengyel hadvezetőség alá rendeltséget.* Az „Armia Krajovi" *túlnyomó részének illegalitásban kell maradnia* a Lengyelország függetlenségéért való harc céljából. Lengyelország függetlenségét Szosznkovszki véleménye szerint, a Szovjet-Unió veszélyezteti. Felmerült az a „veszély", hogy a Vörös Hadsereg lefegyverzi a vele összeköttetésbe lépő „Armia Krajovi" alakulatait.

— Szosznkovszki az „Armia Krajovi"

körzeti pótvezérkarainak előzetes megszervezését

javasolta arra az esetre, ha a szovjet katonai hatóságok letartóztatnák az „Armia Krajovi" parancsnokságát.

— Szosznkovszki azt mondta, hogy ezek a pótvezérkarok vannak hivatva a Vörös Hadsereg elleni harc vezetésére.

— Szosznkovszki megkért, hogy ezeket az utasításokat közöljem „Bur" Komarovszkival, az „Armia Krajovi" lengyelországi parancsnokával, amit a vele való legközelebbi találkozásom alkalmával végre is hajtottam.

A vádlott bevallotta, hogy 1944 júliusában „Bur" Komarovszki közölte vele, hogy *Szosznkovszki utasítása értelmében parancsot adott egy katonai és politikai szervezet megalakítására* és vezetésére, amelynek a neve „N. E." (függetlenség).

Az összeesküvés hét pontja

A vizsgálat folyamán megállapitást nyert az, hogy az „N. E." titkos szervezet feladatai a következők voltak:

1. A szervezet részére káderek megszervezése, fegyverek rejtése, az illegális munka és a Szovjet-Unió ellen irányuló felkelés előkészítése.

2. Fegyveres harci egységek alakítása, legfeljebb hatvan főnyi létszámmal egységenkint.

3. Terrorista, úgynevezett likvidációs csoportok alakítása, amelyeknek feladata a Vörös Hadsereg parancsnokai elleni terrorcselekmények elkövetése.

4. Káderképzés, romboló cselekmények elkövetésére, amelyeket a felkelés közeledésének idején kell végrehajtani.

5. Katonai kémkedés a Vörös Hadsereg mögöttes területén.

6. Rádióleadók megőrzése és felhasználása az „A. K." parancsnokságával való összeköttetésre Londonon keresztül.

7. Szóbeli és nyomtatott szovjetellenes propagandacselekmény.

A Nyepodlegloszty szervezetnek eleinte katonai és politikai jelleggel kellett bírnia, amely formáról később az „Armia Krajovi" főparancsnokságának különleges parancsa alapján át kellett térni a kizárólagosan katonai jellegű szervezetre.

A lembergi körzet volt parancsnoka, Janszon, az Okulicki vádlottal való szembesítéskor a következő vallomást tette:

— Meg kell mondanom, hogy *Varsóban én is azt az utasítást kaptam, hogy a Vörös Hadsereg tisztjei és katonái elleni gyilkosságokat és terrorcselekményeket különös óvatossággal kell végrehajtani és azok elkövetését az ukrán nacionalistákra kell fogni.*

Az ezzel kapcsolatban Okulickinak feladott kérdésre, volt-e tudomása ezekről az utasításokról,

Okulicki beismerte, hogy mindenről ténylegesen tudomása volt.

Jankovszki az „N. E." titkos szervezetben való részvételéről így vallott:

— Okulicki informált engem és az illegális lengyel „kormány" miniszterelt arról, hogy az „Armia Krajovi" feloszlatása látszólagos és hogy résztvevői megőrizték a fegyvereket, a lőszert és a rádióleadókat...

— Ez a harcoló Vörös Hadsereg mögöttes területén alakítandó új, erősen konspirált katonai és politikai szervezet létrehozása céljából történt...

— Ezt a kérdést az 1945 januárjában tartott krakói tanácskozás tárgyalta. Ezen a tanácskozáson résztvettek Okulicki, az én helyettesem, Jaszükovics, Nil, az „A. K." ezredes és én.

Okulicki közölte velünk, hogy utasítást kapott a lengyel hadsereg főparancsnokságtól, vagy a londoni lengyel „kormánytól" (pontosan nem emlékszem), amely szerint tekintetbe véve a Vörös Hadsereg jelenlétével kapcsolatos helyzetváltozást Lengyelországban, hozzá kell látni egy az „Armia Krajovi" alapján felépülő új, *szigorúan konspirált katonai és katonai funkciókkal bíró szervezet megalakításához.* E szervezet feladata harc a lengyel függetlenségért, amelyet, véleményem szerint, a Szovjet-Unió veszélyeztetett. Okulicki arra kért engem, hogy én, mint az illegális minisztertanács elnöke, a központ megalakításáig, vállaljam a szervezet politikai vezetését. Másodszor, ezt a kérdést Krakóból való visszatérésem után tárgyalta az illegális minisztertanács ülése. Ez 1945 február második felében volt. A minisztertanács ülésén Okulicki jelentését

az új szervezet megalakításáról

tudomásul vették.

— Ugyanakkor Okulicki javasolta, a „Rada Jednosti Narodva"-hoz tartozó illegális politikai pártok képviselőinek a szervezet vezetőségébe való bevonását...

— Számításba véve a vezetésem alatt álló illegális lengyel „kormány" likvidálásának lehetőségét, arra utasítottak, hogy az illegális politikai pártok képviselőivel megtárgyaljam a szervezet politikai központjába kiküldendő felelős képviselők kérdését...

A legsúlyosabb vallomás

Jaszükovics vádlott vallomása így hangzik: E szervezet megalakítása két célt szolgált. Először is, szükség volt egy keretre, *amelyből gyorsan ki lehet fejleszteni nagyobb katonai erőket,* másodsorban e szervezetnek olyan szervvé kellett válnia, amely bármikor helyettesítheti az illegális küldötteket.

— Okulicki reorganizálta az Armia Krajovit és ennek alapján létrehozott egy új konspirativ katonai szervezetet, amelynek

politikai funkciókat

is adott azzal, hogy *ez a szervezet a londoni lengyel „kormány" illegális központjává váljék...*

— Okulicki ezzel kapcsolatban javasolta az illegális politikai pártok képviselőinek bevonását az azonnal megalakítandó politikai központba.

Hivatalosan jelentve az „A. K." feloszlatását, *mi ténylegesen megőriztük azt, konspiráltuk és titkolni igyekeztünk ezt a tényt a Szovjet-Unió előtt.*

— Ez a hadsereg

a Szovjet-Unió elleni harcra

volt hivatva és *ténylegesen terrorista és romboló tevékenységet folytatott a Vörös Hadsereg mögöttes területén. A hadműveleti területen szabotálták a Vörös Hadsereg parancsnoksága rendelkezéseit. Ujságjaink és rádióink rágalmazó propagandát folytattak. A lengyel népet az oroszok ellen uszitották."*

Beny vádlott: „Az Okulicki által alakított új titkos katonai szervezet célja a harcoló Vörös Hadsereg mögöttes területén végzendő felforgató tevékenység volt..."

Okulicki egyesítette az illegális fegyveres erőket a célból, hogy adott időben Racskévics és Arcisevszki utasítására *fegyveresen lépjenek fel a Vörös Hadsereg ellen Lengyelországban..."*

A minisztertanács határozata értelmében az új illegális szervezet vezetőségének az illegális lengyel pártok: PPSz Sztronnictvo Ludove, Sztronnictvo Narodove és a Partia Truda képviselőiből kell létrejönnie.

Ugyanilyen vallomást tettek Pajdak, Csarnovszki és Zvezsinszki vádlottak.

(Folytatjuk.)

Kiállítás a volt Ernst Múzeumban

Az a kiállítás, amelyet a *Nemzeti Parasztpárt* a Dózsa György-szoboralap javára rendezett a volt *Ernst Múzeum* helyiségeiben, — első, igazán nagyvonalú megmozdulása képzőművészetünknek a felszabadulás óta. Jelentőségében azonban még ennél is több: rekapituláció. A kiállítás rendezői — *Berény Róbert, Bernáth Aurél, Ferenczy Béni, Pátzay Pál* és *Szőnyi István* — lehet, hogy tudatosan, de az is lehet, hogy ösztönszerűen, keresztmetszetét adták a magyar képzőművészet legutóbbi negyedszázadának: mérleget csináltak egy korszakról, amely kiteljesítette a magyar festészet és szobrászat hasonlíthatatlan virágzási idejét. Ezzel — úgy érezzük — le is záródott ez a korszak és az újabb törekvések, újabb eredmények ideje kezdődik, hiszen a képzőművészetben, mely mindig a szeizmográf érzékenységével reagált a tömegek és az egyén életének változásaira, csak most érik új kifejezési formákká és mondanivalókká mindaz a rengeteg élmény és benyomás, amellyel a legutóbbi súlyos évek során gazdagodott. Semmi kétség, hogy a szabadság friss és frissítő levegőjében még teljesebben kivirulhat az a magyar képzőművészet, amely — minden elnyomatás és reakció ellenére is — olyan gazdag eredményeket tudott létrehozni egy negyedszázad során, amilyenekről ez a kiállítás beszámol, csak egy a fontos: *semmiféle irányitással sem szabad megkötni a képzőművész kezét, képzeletét, amikor az önmaga és kora kifejezését keresi.* — A kiállításon, egyébként, legnagyobb mai mestereink szerepelnek, többnyire ismert, reprezentáns műveikkel, így elég, ha csupán a legkiemelkedőbbeket soroljuk fel: *Csók Istvánt, Bernáth Aurélt, Berény Róbertet, Szőnyi Istvánt, Czóbel Bélát, Egry Józsefet, Kmetty Jánost, Márffy Ödönt, Diener-Dénes Rudolfot, Molnár C. Pált, Hatvany Ferencet, Ferenczy Noémit, Kelemen Emilt, Bartha Lászlót, Barcsay Jenőt, Domanovszky Endrét, Mattioni Esztert, Vas Elemért* a festők közül; a grafikusok sorából *Elekfy Jenőt, Fónyi Gézát, Szalay Lajost;* a szobrászok közül pedig *Ferenczy Bénit, Vedres Márkot, Vilt Tibort, Beck Andrást, Szandai Sándort, Bokros-Birman Dezsőt* és *Pátzay Pált.*

F. J.

Perzsaszőnyeget szövetfüggönyöket **vesz** UNGAR Király-utca 14

Aranyat, aranypénzt, brillánst, ezüstöt veszek, eladok. Jegygyűrűt, ékszert készítek, javítások megvárhatók. Schwarz aranyműves, Dohány-utca 22. I. 4.

Meggyorsítják a deportáltak hazaszállítását

Dr. *Vajda Imre,* a *Nemzeti Segély* ügyvezetője tárgyalásokat folytatott Csehszlovákia területén a Magyarországról deportáltak mielőbbi hazaszállítása érdekében. Az orosz katonai hatóságoktól igéretet nyert arra, hogy a *magyar deportáltakat soronkivül útnak indítják Szob határállomás felé.* Eddig mindegy 6000 theresienstadti deportáltat indítottak hazafelé, akik közül sokan már meg is érkeztek a fővárosba. A Nemzeti Segély egyébként jelentős mennyiségű élelmiszert is küldött a vonatok elé, hogy a sokat szenvedett deportáltak élelmezése hazatértükig biztosítva legyen.

Tizenöt perc szórakozás

Javult a közellátás

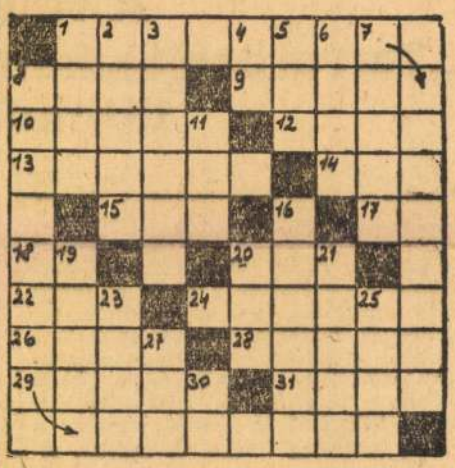

Vízszintes: 1. Ezért javult a közellátás. 8. O .... mio (szép olasz dal). 9. Kitekint. 10. Választott testület, mely fél valamilyen dologban. 12. Magasra emel. 13. Kanada fővárosa. 14. D D A. 15. Pusztít. 17. Névelő. 18. E. 20. .... culpa. 22. Ugyan el? 24. Megtalál. 26. Színültig megtöltve. 28. A meleg égöv legfontosabb gazdasági növénye (névelővel). 29. Növények, melyeknek a földalatti száruk nem pusztul el és minden évben kihajt. 31. A C E Ö.

Függőleges: 1. Azonnal. 2. Viccel elterell róla a szót. 3. Híres bohóc volt. 4. Vallásrövidítés. 5. Kicsodát? 6. Áruba bocsát. 7. Kolostor. 8. A vízszintes 1. folytatása. 11. I W T. 16. Az áram teszi az emberrel. 19. Jóelőre. 20. Lásd a vízszintes 20. sort. 21. Női név. 23. Igekötő (duplázva). 25. Kerek szám. 27. Két római szám: 49 és 1000. 30. Ö I.

Ifj. Bednay József

A legutóbbi keresztrejtvényünk megfejtése: Néhány hónap mulva már Japán **romokban hever.**

1021

Kalapos önarckép

BOKROS BIRMAN DEZSŐ

A Szocialista Képzőművészek csoportjának a minap megnyílt ünnepi emlékkiállításán szép számban láthatjuk műveit. Ő volt a legidősebb és már régen ismert szobrász, aki 1934-ben csatlakozott a fiatal művészeknek az illegális kommunista párt szervezte csoportosulásához.

Csatlakozása nem tekinthető alkalminak, ideiglenesnek. Addig bejárt pályájának logikus következménye volt ez, és a szocialista irányelvekhez mindig hű is maradt. Amikor 1942-ben a náci-fasizmussal szemben nemzeti ellenállást szervező Történelmi Emlékbizottság megalakult, *Mihályfi Ernő* feljegyzése szerint *Bokros Birman Dezső* egy gyönyörű domborművet vitt a Független Magyarország szerkesztőségébe. Alkotása a magyar munkásság, parasztság és a haladó értelmiség összefogását jelképezte. És ki is fejezte azt töretlenül a plasztika sajátos nyelvén. A *Független Magyarországért 1942* feliratot viselte ez a dombormű, amely ott volt a Horthy-rendőrség által harmadnapra betiltott, nagysikerű *Szabadság és Nép* kiállításon, a Magdolna utcai Vasas-székházban. Már nemcsak a művész határozott állásfoglalását juttatta érvényre, hanem szinte összegezte addig megtett művészi útját, és előre is mutatott, a felszabadulás után kiteljesedő művészi tevékenységére, művészi hitvallására.

Noha mesterünk állásfoglalása, művészi mondanivalója mindig is egyértelmű volt, művészete — egészében — mégsem tekinthető egyszerűnek. Szorosan összefügg ez a magyar valóság alakulásával csakúgy, mint alkotói küzdelmeivel, az egyéniségét formáló tényezők összetettségével.

Kossuth-díjas mesterünk ebben az esztendőben lesz 75 éves. Ideje, hogy mindenki előtt világossá váljék: mivel, miképpen is gazdagította jelenkori kultúránkat, és miért kell Bokros Birman Dezsőt a magyar munkásosztály forradalmi művészének tekinteni.

Megvallom, nem csupán művészete tisztelőjeként látok e feladatnak, hanem több évtizedes barátság tapasztalataival is. A műhelytapasztalattal, műterme látogatásának szaporodó emlékképeivel

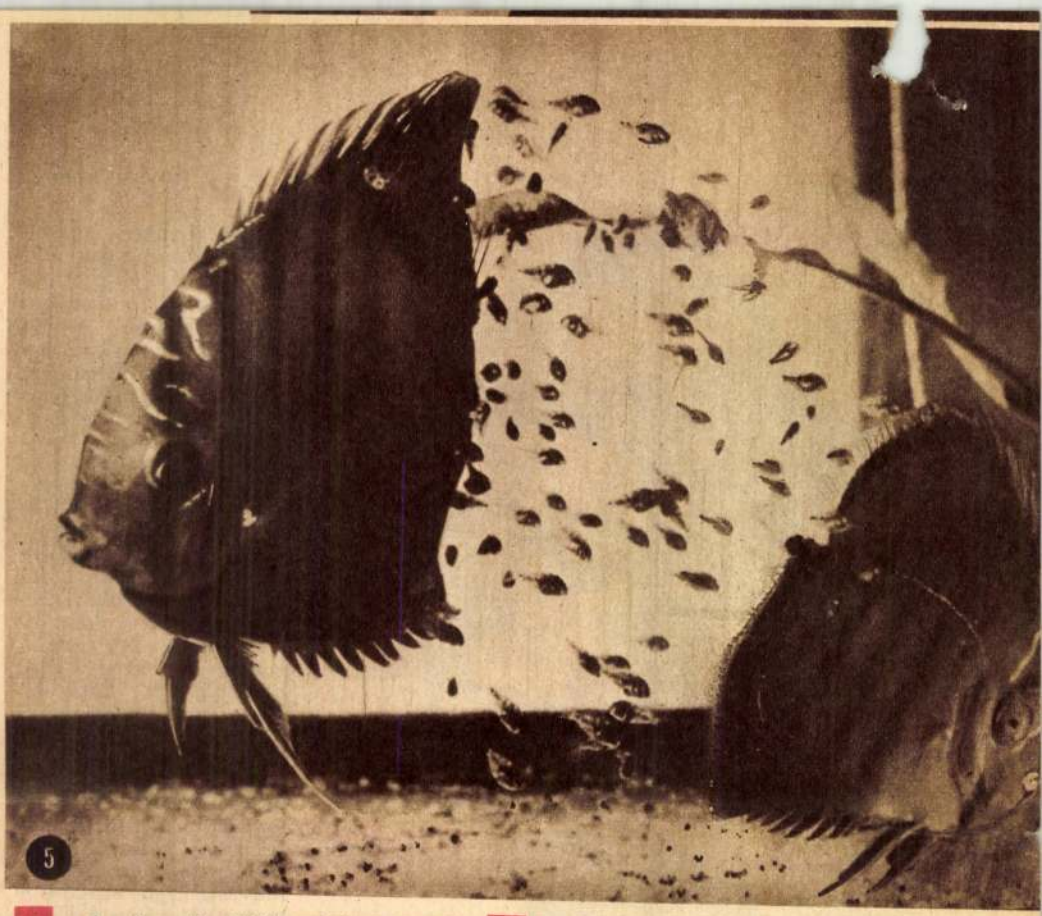

4. A párosodás idején mind az anya, mind az apaállat pikkelyeiben speciális elválasztó sejtek nyálkás, tejszerű anyagot termelnek. Ez a fehérje, zsír és szénhidrát tartalmú anyag szemcsés alakban válik ki, és az ivadékok „csipegetésére" szálakká húzódik szét. Termelése — az emlősök tejéhez hasonlóan — hormonális szabályozásnak van alávetve. Hetekig ezzel a tejszerű anyaggal táplálkoznak a halacskák.

5. Oda-vissza cikáznak az úszni tanuló kicsinyek anyjuk és apjuk között

6. A porontyok felfedező úton. A két és félcentiméteres hathetes halacskák később 20 centiméter hosszúra is megnőnek

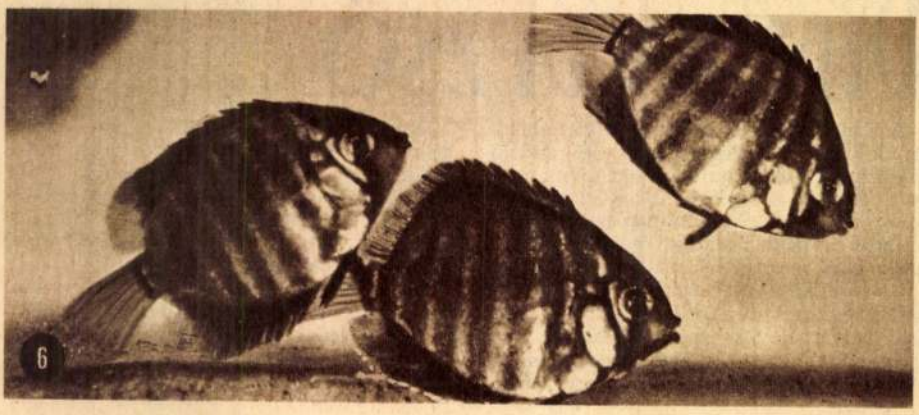

és olykor késő éjszakáig tartó beszélgetéseink benyomásaival. Gyakran láttam őt dolgozni, s még gyakrabban hallgathattam, amint felszakadtak és szavakká formálódtak töprengései. Nem mellékes körülmény ez: Bokros Birman töprengő művész, gondolatokkal viaskodó szobrász. Mindig is az volt.

Hogyan lett ilyen a tizenegy gyermeket nevelő szegény suszternek Újpesten született fia, aki kisiskolás korában arra kényszerült, hogy az utcasarkon rikkancsként áruljon újságot?

A felszabadulás után egyik önéletrajzában ezt írta: határozott választ tud adni arra a kérdésre, hogy miért lett szobrász. Emlékezete szerint három- vagy talán négy éves volt, amikor egyik unokabátyja elment hozzájuk látogatóba. *„Éhes lehetett Henrik bátyám, jól is ebédelhetett anyám konyhaasztalán — noha aznap talán semmi sem került az asztalra —, ebéd után kihozta számlimat az ajtó elé, ráült és az ölébe vett. Bámultam kidülledt nagy szemét, de még jobban kócos nagy fejét. Azután kifeszítette bal kezének öt ujját, amit szerfelett megcsodáltam, és jobb kezének mutatóujjával elkezdte számolni, így: ez elment vadászni, ez meglőtte, ez megfogta, ez hazavitte, ez megsütötte és megette, erre szalad a kicsi nyulacska. És én nem nevettem, hanem csodálkozva néztem, és láttam ujjainak különállóságát, és betelt szemem ujjainak ingerlő fura mozgalmas játékosságával. Ezek az ujjak a levegőtérben mulatságos hancúrozó mozdulataikkal, külön testiségükkel — ingerlően hatottak rám plasztikusságukkal. Agyam felszívta ezt a háromdimenziós képet, örökre."*

Tizenöt éves korában inasnak állt egy dekorációs szobrászműhelybe. Segéd volt már, amikor beiratkozott az *Iparművészeti Iskolába*. S alig múlt húsz esztendős, amikor 21 fillérrel a zsebében, megérkezett *Párizsba*. Dolgozott és éhezett, a *Louvre*-ba járt, megszállott szerelmesként csodálta a milói Vénuszt, megismerte *Michelangelo* Rabszolgáit, az egyiptomi és az asszír szobrászatot, Párizs művészi emlékeit — és azután kezdett kinyílni a szeme a korabeli művészet új stíluskereséseire is.

Későbbi műveiben elemzéssel föllelhetjük, sőt nyomon is követhetjük a fiatal, fogékony szobrászművészt akkoriban egymás után ért hatásokat. Az *Alvó leányka* nyilván nem születhetett volna meg a görög szobrászat szépségideálja, még inkább Michelangelo és kissé a francia klasszicizmus élménye nélkül. Sem *Adyja* az ázsiai és a néger művészet ismerete híján. Oly egyéni — és méltán nagyra értékelt — híres kalapos *Önarcképében* is fellelhető egyes egyiptomi szobrok egyszerűsítő eszménye, csakúgy, mint

Független Magyarországért 1942

Kubikos

a realista reneszánsz hősábrázolásának kései és modern áttételű utórezgése.

A művészi élményeknél azonban erősebben, mélyebben, elhatárolóbban hatott reá a valóságnak, közelebbről az első világháborúnak az élménye, 1915-ben bevonult katonának. „Harcoltam *magammal, akit arra akart kényszeríteni a háború, hogy ne gondolkodjam. Megtanultam gondolkodni.*" A háborúban nemcsak a pusztítás és a szervezett gyilkolás döbbentette meg, hanem mindenek fölött az ember megalázása. *Négykézláb álló* szobra ezt az ember lealjasodása miatt érzett megdöbbenést, kétségbeesést fejezte ki. És később, a második világháború rémségei elleni tiltakozásaként formálta im-

Rokkant katona

már a maga sajátos stílusára talált mester ugyanezzel az élményalappal egyik remekművét, a *Rokkant katonát*.

Hosszú út vezetett eddig! Előbb iszonyodva és utálkozva — a menekülés az 1919-es ellenforradalom elől. Ezt követően a berlini és a csehszlovákiai tapasztalatok, kapcsolatai a szervezett munkásság élcsapatával, a szobrászi gyakorlat, amely jórészt portrézásra szorította. Hanem a pénzes polgári megrendelők nemegyszer elcsodálkoztak és visszarettentek saját képmásuktól. A „hasonlatosságot" nem vonhatták kétségbe, de közben Bokros Birman könyörtelenül leleplezte azokat, akiknél szükségesnek találta, hogy a jellem rejtett torz vonásait napfényre hozza. Ellenben az ihlető rokonszenv és megértés jeleit is bőségesen megtaláljuk — barátairól, szeretteiről készített portréin. Máskor az emberi nagyságot, a költészet sugárzó erejét hozsannázta — így Ady Endre megjelenítésével.

És noha mesterünk talán a legkevésbé patetikus valamennyi magyar szobrász közül, őt is elragadta a szenvedélyes lendület, amikor a szlovákiai Sarlós-mozgalom számára megtervezte Áchim András emlékművét.

A Horthy-fasizmus elleni indulat fűtötte, amikor nem megrendelésre mintázott. Így jutott kifejezésre a meggyötört és szabadságra törő ember indulata, a valóságnak a művész lelkébe vésődött különös világa, amelyet szobrai az évek során mind tisztábban, mind leplezetlenebbül mutattak meg. A tépettség és a megnyomorítottság lelki képét sokrétűen és mégis egyszerű eszközökkel jelenítette meg, miközben újabb meg újabb plasztikai problémákat igyekezett megoldani.

*Don Quijoté*ja a magányos és a valóságtól elszakadt álmodozó megnyúlt testének szinte gótikus megnyújtottságával így fejezte ki a korával haladni nem tudó ember veszendőségét és líráját. És ugyanakkor emlékeztetett a gyermekkori élményekre is, a feltartott ujjra, amint ez önálló életet él. A „búsképű lovag" szobrának szinte ellenpárja a *Kubikos* röghöz tapadó tömbje, kizsákmányoltságának és egyúttal a benne feszülő erőnek a megmutatásával.

Így adták sorra-rendre szobrai a szenvedő, küzdő, igazságról álmodó vagy azért kiáltó ember plasztikus ábrázolását a tegnapi Magyarországon, a földesúri-monopolista uralkodó körök elnyomatásában. Így született meg az 1936. évi mecsekszabolcsi csendőrsortűz, a bányász hősiességnek e halálos munkástragédiája után *Napba nézője* (más elnevezéssel a *Bányász*), amely magasba nyúlóan és a *Don Quijote* megoldásánál is merészebben nemcsak a kiszolgáltatottságot, tó-

Don Quijote

pettséget és hajszoltságot, hanem magasba néző fejével a jövőbe vetett hitet, az optimizmust is kifejezte.

Szinte magától adódik az ötlet: összevetni *Meunier* (mönyié) ismert realista munkásábrázolását a magyar mesterével. Bokros Birman teljesen levetkőztette munkásait — nemcsak ruháikat dobta el, de igyekezett suta vonásaikat is megmutatva lelki képüket kivetíteni, ábrázolni. Így állítja elénk a lényeget: alkalmi, esetleges vonásokban talán szegényebben, de annál mélyebbre mutatóan, torzításaiban megdöbbentően.

Kétségtelen, hogy mindig a legegyszerűbb, a legmeztelenebb plasztikai valóság foglalkoztatja ezt a szobrászt. Talán ezzel függ össze *művészi nyugtalansága:* az, hogy mindig új meg új plasztikai kifejezést keresett. Így talált aztán mindig friss, megrázó formanyelvre.

Így állítható a *Don Quijote* vagy a *Napba néző* megnyújtott alakjával szembe például a *Teknősbékás nő* vaskos érzékisége vagy az a kihívó közönségesség, amelyet *Madame Sans Géne*-je* sugároz. Ugyanilyen stílusjegyekkel alkotta, már a felszabadulás után, *Ulyssest* — nem az antik mondáét, hanem *Joyce* (dzsojsz) regényalakjáét, a maga furcsa, különleges kompozíciójával. Kifejezve ironikus megvetését és mégis féltestvéri rokonszenvét is a tépelődő, menedéket kereső magányos férfi iránt.

A felszabadulás után más, nagyobb, merészebb témák is izgatták alkotói képességét! Elsősorban *Dózsa*. Róla készült szobra a parasztfelkelés vezérének tüzes vastrónushoz kötözött alakját, tragikumát jelenítette meg azzal a technikával, amely azután legteljesebben *A Dunavölgyi népek kórusá*ban bontakozott ki. Koncepcióban csakúgy, mint a szerkezet monumentális egyszerűségében Bokros Birmannak talán a legigényesebb alkotása ez. Népszeretetén túl itt mutatta meg maradéktalanul internacionalizmusát. A szobor plasztikai értékét pedig jelzi sokoldalúsága. A kompozícióban a művész felhasználta a figurák felállítását, kontúrvonalaik* és a keletkező közök játékának tudatos játékosságát. Az így létrehozott ritmikus hatást fokozza az alakok modellálásában a horizontális és a vertikális vonalak változása. A helyenként növelt, helyenként visszafogott fényhatások döbbenetes erővel fejezik ki a megjelenített népi alakok primitívnek látszó, ám meggyötörtségükben is, ere-

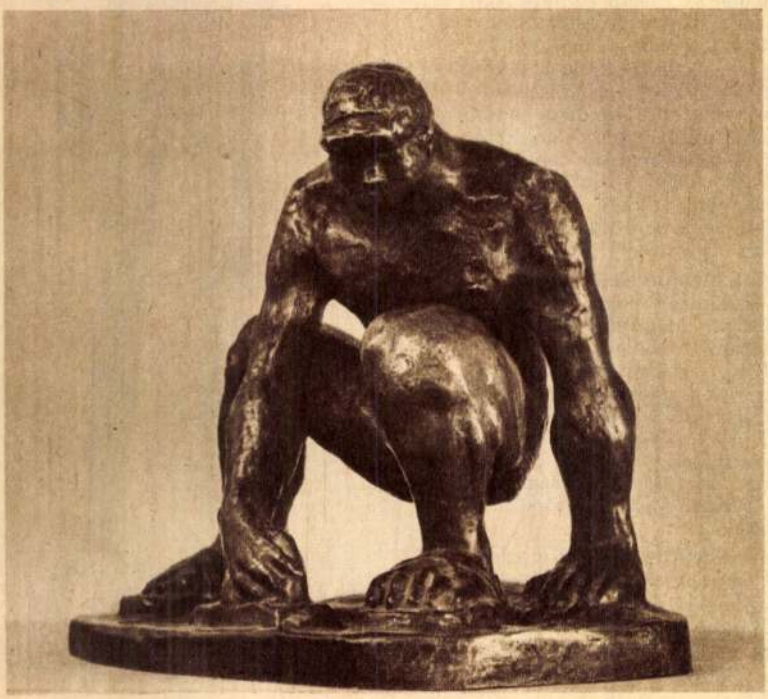

Aszfaltozó

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
Bokros Birman Dezső
ÉLET ÉS TUDOMÁNY
1964 MÁJ 14

A Dunavölgyi népek kórusa
(Petrás István felvételei)

jükben is egész történelmüket hordozó és kifejező emberségét.

A Dunavölgyi népek kórusa a szobrászat nyelvén szólaltatta meg *Bartók Béla* muzsikáját. Magától értetődik, hogy Bokros Birman megformálta Bartók finom, fiatalos fejét is — mint már korábban, még a háború idején *József Attiláét*. Tíz esztendővel ezelőtt pedig a nagyvonalú művészálmodozó — *Mednyánszky* — magasra törő figurájában adott újra kifejezést annak: mily mély szálak fűzik művészetünk múltjának haladó, a néppel együtt érző egyéniségeihez.

Ezeknek örökségét vállalta és vállalja a forradalmi munkásosztály! Bokros Birman Dezső kőbe faragott erőteljes munkásszobra a Szakszervezetek Országos Tanácsának épülete előtt hirdeti a felszabadult magyar proletariátus erejét, alkotójának meggyőződését, töretlen hitét, sokarculatú művészetét.

Murányi-Kovács Endre

Tavaszi „erőét

a juhtúró

Az idei hosszúra nyúlt tél gyötrelmeinek, nyavalyáinak még az utóhatása is meglehetősen nyomasztó. Minden sejtünk kiéhezve áhítozik fényre, melegre, zöldre, vitaminokra, ásványi sókra, értékes nyomelemekre és más egyéb — ismert vagy még nem is ismert — „biostimulátor"-ra, hogy elűzhessük a tavaszi bágyadtságot, kedvtelenséget, fáradékonyságot, közönyt, fejfájást, betegeskedésre való hajlamot, tehát mindazt, amivel a hosszú tél sújtott. Iszogatjuk a citromlevet, szedjük a „polybé"-t, a „gerovit"-ot, főleg azonban nagyon nagyon várjuk a korai salátát, a retket, a zöldhagymát és a maga nemében páratlanul ízes kedvencünket: a *friss juhtúrót*.

A juhtúró közkedveltségének mélyreható élettani okai vannak. Kevés ballasztanyagot tartalmazó, nagy biológiai értékű, fehérjékben gazdag, nagy kalóriaértékű, mégis könnyen emészthető, az emésztőcsatornánkban élő hasznos mikrobák tevékenységét támogató, rendkívül egészséges étel. Ráadásul fölöttébb ízletes, íz- és zamatanyagai bőséges emésztőnedv-kiválasztásra ingerelnek. Vitaminokban, ásványi sókban bővelkedő, majdnem minden nyomelemet tartalmazó

túrót fogyasztottak. „Még a puliszka is különleges tortává nemesül az erdélyi módra belé rétegezett juhtúrótól" — áradozott nemrégiben egy kedves barátom. Különös értéke a juhtúrónak, hogy sok nemes anyagának a sütés-főzés hőhatása sem árt. A húsos szendvicseknek méltó versenytársa lett például a juhtúrós szendvics, amely tepsiben melegítve is kedvelt, tökéletes értékű teás étek.

A magyar juhtenyésztés múltjából mindössze másfél évszázad jut a céltudatosan gyapjút termelő juhászatokra. A megelőző évezred a hús- és prémtermelésen kívül a fejőjuhászkodás időszaka volt. Vándorló, majd honfoglaló őseink is elsősorban juhtejjel éltek. Hazánkban tehát a juhok fejése réges-régóta kipróbált és önként adódó hasznosítási forma, s ez legfeljebb az ipari forradalommal együtt járó példátlan gyapjúkonjunktúra idején szorulhatott háttérbe. Ámde minden jel arra vall, hogy napjainkban világviszonylatban a juhtejtermelés reneszánszának küszöbén állunk. Magyarországon megnyugtatóan igazolja ezt a törekvést az, hogy a juhtejet felvásárló ipar immár mintegy 20 millió liter juhtejet dolgoz fel évente, és többre is telik rejtett kapacitásából. A világháborúk közötti időkben kénytelenek voltunk import révén — elsősorban Csehszlovákiából — beszerezni juhtúró szükségletünket, a harmincas évek derekáig. Később 1936-ban már exportálni is tudtunk: 867 mázsát. Az utóbbi tíz év során a kivitel 1953-ban tetőződött 1488 mázsában. Azóta a helyette jobbára az ugyancsak juhtejből készült kaskavalnak és fehérsajtféleségeinknek a kivitele növekedett igen kedvezően. Így 1962-ben már több mint egymillió dollár értékben exportáltunk, főleg kaskaval sajtot. De a juhtúróért is jó pénzt kapnánk, ha tudnánk eleget termelni belőle. Évszázadok óta az egész Kárpát-medencében, Alföldünkön csakúgy, mint a hegyvidéki tájakon a velünk sorsközösségben élő népek közt is apáról fiúra szállt a juh-

Nyolcvan éve született Bokros Birman Dezső

Találkozások a művésszel

1942 kora tavaszára emlékezem. Bokros Birman Dezső szobrászművész jellegzetes, kicsit kacsázó lépteivel feljött a *Független Magyarország* szerkesztőségébe – Bajcsy-Zsilinszky Endrével együtt indítottuk ezt a fasizmus elleni hétfői hetilapot –, és letett asztalomra egy feketére égetett terrakotta domborművet. Bal oldalán három, egymás kezét fogó férfialak; egy munkás, egy paraszt és egy értelmiségi, mögöttük sűrűn sorakozó, csak fejekkel jelzett felvonulók. Jobboldalt a szöveg: *Független Magyarországért 1942.*

Ekkor alakítottuk meg a szervezett ellenállás első nyilvános csoportját, a Történelmi Emlékbizottságot, ekkor készültünk március 15-e megünneplésére, a Petőfi-szobor megkoszorúzására, amelyből a ma már történelmi emlékezetű első budapesti háború- és fasizmusellenes tüntetés született. Az illegalitásban működő Kommunista Párt ekkor indította útjának a jelszót: „Munkás-paraszt-értelmiségi összefogás."

Bokros Birman Dezső domborműve ezt az összefogást szimbolizálta, gyönyörűen.

Abban az évben a művész résztvevője és egyik rendezője volt a Szocialista Képzőművészek kiállításának. Önéletrajzában így ír erről:

„1942-ben megrendeztük a szocialista művészet kiállítását a Vasasok székházában, a Magdolna utcában. Megpróbáltunk a nép szabadság utáni vágyának hangot adni ezen a kiállításon képben és szoborban. A kiállításnak nagy sikere volt. A munkásság tömegesen látogatta, s már a díjak odaítélésénél tartottunk, amikor a rendőrség a harmadik napra bezárta a kiállítást. Egynéhányunkat letartóztattak..."

Tagja volt a Szocialista Képzőművészek Csoportjának. Művészetével politizált, harcolt, küzdött, ellenállt, bátorított, biztatott. Nála a művészi kifejezés mindig politikai, szocialista állásfoglalás volt, anélkül is, hogy programszerűen akarta volna, anélkül is, hogy tudatosan érv akart volna lenni művészeti irányok vitájában.

A felszabadulás után az egyik első kiállításon az ő műveit mutatták be az Európai Iskola Erkel utcai helyiségeiben.

Ennek a kiállításnak megnyitóján arról beszéltem, hogy Bokros Birman Dezső mindig harcos művész volt, és művészi forradalma része volt a magyar szocialista művészet forradalmának.

A következő kiállítása 1949-ben volt. Megnyitó beszédemet meglepően ható, váratlan mondattal kezdtem:

– Ma harminc éve halt meg Ady Endre, és nem véletlenül nyitom meg ezzel a látszólag egyáltalában ide nem tartozó mondattal Bokros Birman Dezső kiállítását. Úgy érzem, hogy ennek a dátumnak, ennek az évfordulónak eb-

ne lépjék. De tisztázatlan probléma, hogy milyen ma és milyen legyen az úgynevezett „kétmilliós állami vásárlás" mércéje. Ez egyelőre teljesen bizonytalan. De nem is lehet más, amíg előbb egy másik kérdésre nem születik meg a válasz. Ez pedig az, hogy mi a célja ennek a vásárlási akciónak? Nyomorenyhítés, szociális segély? – erre nyilván nincsen szükség. A műtermek kitisztítása az eladatlan selejt felvásárlásával? Vagy a múzeumok anyagának gyarapítása? Ez lenne, azt hisszük, a legfontosabb cél, de ebben az esetben inkább a Nemzeti Galériának és néhány vidéki művészeti múzeumnak kellene rendelkezésére bocsátani ezt a pénzt, hogy maguk vásárolhassanak a kortárs művek közül. Hiszen a múzeumoknak nagyon kevés pénzük van gyűjteményeik gyarapítására. Szomorú látni például a képaukciókon, hogy a múzeumok képviselői milyen hamar lekapják a licitálásoknál felemelt kezüket, mert nagyon kicsi a keret, amiből vásárolhatnak. Pedig még elég sűrűn felbukkan ott is múzeumba kívánkozó alkotás.

Érthető érdeklődés várja a közgyűlés vitáját. Helyes a szándék, amely egészséges alapokat akar teremteni a szövetség életéhez, irányító beleszólást – meghatározott elvi politikai alapon – a képzőművész-társadalom életében, harmonikusan együttműködve a párt által meghatározott elvek alapján az állami irányító szervekkel.

De ehhez természetesen biztosítani kell az érdekcsoportok, klikkek érvényesülésének feltétlen megakadályozását, hiszen ilyen tünetek keltettek többek között bizalmatlanságot a múltban a szövetség munkája iránt. Meg kell szüntetni a súrlódást, a feszültséget, a torzsalkodást generációk és stílusirányzatok között. (A stílusok feletti döntést – számtalan példa bizonyítja – nyugodtan bízhatjuk a széles nagyközönségre, biztos érzékkel veti el a divatos modorosságokat. Ezt bizonyította többek között a Magyar Nemzetben néhány héttel ezelőtt megjelent *Unjuk – unják* című cikknek az ifjúság körében is megnyilvánuló egyetértő visszhangja.) Feltétlenül szükség lenne megfelelő közös klubhelyiségre, vagy még inkább székházra a szövetség társadalmi élete számára.

Tehetséges, szenvedélyes művészgeneráció él és dolgozik ma nálunk nyugodt alkotói légkörben. Monumentalitást igénylő és segítő korunkban hatalmas alkotásokkal folytathatja forradalmi művészetünk több mint félévszázados tradícióit. Ennek a tradíciónak legkiemelkedőbb életműveit éppen napjainkban két kiállításon is láthatjuk: a Nemzeti Galériában rendezett Uitz-kiállításon és a Székesfehérvárott nemrég megnyitott „Derkovits és a szocialista művészet" kiállításon. Ez a két kiállítás helyesen szabhatja meg a ma megnyíló közgyűlés hangját és szellemét.

Magyar Nemzet, 1968. november 19.

ben a teremben még nagyobb a jelentősége, mint amennyit mindnyájunk életében jelent ma Ady Endre.

Bokros Birman 1924-ben mintázta meg a húszéves Ady arcát. „Ez legmeghittebb, legbelsőbb elképzelésem a nagy lírikusról" – írta erről a szobráról. És ez a félig halotti maszk, félig az élőt idéző portré évtizedek vizsgája után is leghűségesebben fejezi ki az igazi Adyt.

Még egyszer találkozott Bokros Birman művészete Ady Endrével, s akkor is méltónak bizonyult hozzá: akkor síremlékére készített tervet. Emlékszem, szokatlannak hatott akkor a terv, de nagyon méltó volt a nagy költőhöz a monumentális elgondolás, a hatalmas gúlát koronázó Ady-fej. Valamennyi szobrászunk között ő jutott legközelebb ahhoz az Adyhoz, akit ma ismerünk.

Bokros Birman művészetét és művészetén át megnyilvánuló egész emberi magatartását a felszabadulás utáni évek hiánytalanul igazolták.

Akkor már új témáit, a felszabadulás után készült szobrait is kiállította. Ezek az új témák élmunkások portréi voltak, akikről nem irodalmi eszközökkel, hanem tiszta plasztikai nyelven mondta el mindazt, ami mondanivalója a kor új problémáiról volt, aminthogy tiszta plasztikai nyelvén panaszolta el mindig nagy emberi szenvedéseit is.

Ezen a kiállításon mondottam el azt is, hogy egész művészi pályáján mindig mai kérdésekről beszélt, és mindig helyes feleletet adott azokra, mindig szocialista művész volt. Talán tréfásan hangzik – mondottam –, ezek a szobrai élmunkák lennének akkor is, ha nem élmunkásokat ábrázolnának.

Akkor írta róla a kiállítás katalógusának előszavában Rabinovszky Márius művészettörténész:

„Különösen érdekesek a szoborfejek. Bokros Birman kitűnő arcmás-alkotó. Portréi rendszerint hasonlóak, de mindig valami olyan sajátos többletet nyújtanak, ami a művész egyéni felfedezőképessége révén kerül felszínre. Kegyetlen lélekelemző, aki biztos érzékkel kiszűri modellje belsejéből, ami a nyugtalanító, a megoldatlan benne. Az emberi lélek, tudjuk, sokrétű. Mi magunk gyakran nem veszünk tudomást saját bonyodalmainkról, de Birman úgy mintáz meg egy fejet, hogy a belsőt leplező formán keresztül szűrődik, keresztül nyomul a rejtett tulajdonságra áruló kifejezés. És Birman különösen azt nem hagyja észrevétlenül, ami diszharmonikus. Így szobrainak arcai néha tízfelé mutatnak; ha a szem – tegyük fel – lemondó, akkor a száj élveteg, az orr dacos, az áll ernyedt, a homlok szemérmes és a nyak feszülése csupa tiltakozás, de az arc mégis összeáll valami hallatlanul eleven emberi egésszé. Bokros Birman tehát egységbe szorítja a nyugtalanító sokszerűséget, s ebben biztos emberformáló ösztöne vezeti."

Karakterizáló érzéke néha már a karikatúra határát is súrolja, így *Scheiber Hugó* festőművész portréján. A portré, az emberi arc, az emberábrázolásnak legfőbb belső kényszere egész művészi pályáján végig kíséri. Ennek köszönhetjük az *Ady-portrén* kívül a nagyszerű *Kalapos önarcképet, Bartók* és *József Attila* fejét és más arcképeit, amelyek közül sok elkallódott.

Önéletrajzát többször is megírta. Legelső alkalommal Karinthy Frigyes írt hozzá előszó-levelet. Arra figyelt Karinthy, hogy milyen hiánytalanul fejezi ki magát anyagban a plasztika eszközeivel. Ezt írta róla:

„Az Ön műtermében nem tudtam volna felelni, ha megfordítja a gondolatcentrikus világ önkényes jelszavát, és a szobrokra mutatva megvallja hitét: a lélek halandó, csak a test halhatatlan.

Lehet, hogy igaza van."

Szobrász-önéletrajz az írása. Érezhetően küzd a neki idegenebb anyaggal, a szóval, ebből mintha nehezebben, darabosabban fejtené, bontaná ki önarcképét. Agyagból, márványból, bronzból könnyebb neki.

Pedig neki sem volt könnyű. Sok szobrászt figyelhettem meg munka közben, de egyet se, aki ilyen elkeseredetten birkózott, küzdött volna az anyaggal.

Egy másik, a felszabadulás után született önéletrajzát, amely már húsz évvel hosszabb életútról számol be, visszafelé is meghosszabbítja harminc évvel: „Anyám Vágújhelyen született 1859-ben." És ha nézzük egyik legszebb szobrát, a *Dunai népek kórusát*, éreznünk kell, milyen jelentősége van annak, hogy anyja és apja is szlovák vidéken született. És a Duna völgyi népek figuráinak megszületésében nyilván része van annak is, hogy a Horthy-korszak reménytelenségében hol Pozsonyban, hol Erdélyben talált menedéket a szobrász.

Bokros Birman Dezső Budapesten született 1889-ben. Gyerekkorában rikkancs volt a szegény suszter fia. „Az én rikkancsposztom a Nyár utca sarkán volt, Berci bátyámé a Körút sarkán. Fogcsikorgató téli este hazavittük a 20–30 krajcár keresetet, anyámnak kis krumplira, kenyérre valót, és ha 20 krajcárért fát is akartunk venni, hogy meg ne fagyjanak a fűtetlen szobában, a krumpli egy részéről le kellett mondani..."

Tizenöt éves korában egy dekorációs gipsz-szobrász műhelyébe került inasnak, és ugyanakkor beiratkozott az iparművészeti iskolába. Két és háromnegyed év után összekülönbözött egyik tanárával, aki tehetségtelennek tartotta és két nullát írt be bizonyítványába. Kilépett az iskolából, és 21 fillérrel a zsebében Párizsba utazott. Vidáman ír nyomorgásáról: „Éheztem és Van Gogh-rajzokat hamisítottam egy műkereskedőnek..."

Az első világháború előtt hazajött, végigszenvedte katonaként a háborút, és első kiállítását végre 1918-ban rendezte. És az első művészi honoráriumhoz 1919-ben, harmincéves korában, a Tanácsköztársaság alatt jutott.

„Jött az októberi forradalom, majd a proletárdiktatúra. A fiatal művész akkor még a családján is segíthetett. 4000 koronát kaptam havonta, mint művész. Ebből adtam anyámnak, nagyon kellett, hiszen borzasztó sokan voltunk gyerekek. A családban kereső ember meg csak kettő volt, két bátyám, a harmadik én lettem, rövid időre, a Tanácsköztársaság jóvoltából."

A fehérterror országából Berlinbe, Párizsba menekült. Ha hónapokra hazajött, itthon néhány portrémegrendelés biztosította megélhetését és munka-

lehetőségét. „Nincs nekem való és nem nekem való portré-feladat. Mindegyik egyformán esete a szobrásznak. Minden fej egyformán érdekes és egyformán érdekel..."

1926–32-ig többnyire Szlovákiában élt. „...ahol sokat dolgoztam, sok portrét készítettem. Megismerkedtem a Sarlósokkal, a kommunista ifjúmunkásokkal, ott mintáztam ellenállási plakettemet, amely ma a Munkásmozgalmi Intézet tulajdona. Azért voltam hat évig Szlovákiában, mert mint kommunista, itthon nem tudtam létezni. De aztán Szlovákiából is kiutasítottak. A Szocialista Képzőművészekkel kiállítottam, de a rendőrség a kiállítást bezárta. Ott állítottam ki először a *Kubikos*-szobromat és mást is. Nehéz anyagi viszonyok között vergődtem..." – ezeket írja 1954-ben kelt önéletrajzában.

Nagyvárad, Kolozsvár, aztán megint Budapest következik. Tragikus korszak, nyomorúságos élet. Ötvenhat éves korában érte meg a felszabadulást, azután utolsó húsz évétől kapta meg az elégtételt, a nép, a szocialista ország elismerését, s ennek jeléül – éppen húsz évvel ezelőtt – az elsők között a legnagyobb kitüntetést, a Kossuth-díjat.

1965-ben halt meg, 76 éves korában, villamosszerencsétlenség következtében. Súlyosbodó betegsége egyre bizonytalanabbá, botladozóbbá tette járását, lehet, hogy leesett a villamos peronjáról, lehet, hogy vigyázatlan útitársak meglökték, s így került a kerekek alá, amelyek halálra gázolták. A szerencsétlenség körülményei sohasem derültek ki.

A legújabb összefoglaló művészettörténeti tanulmány így értékeli: „Ő volt a magyar expresszionizmus legnagyobb formátumú szobrásza." Magyarországon ugyanis az expresszionizmus a festészetben és a grafikai művekben csaknem nyomon követte e megjelenítési mód első európai példáit, de a szobrászatban késve jelentkezett. Csupán az első világháború után tört utat Bokros Birman ama műveiben, amelyekben a maga belső világát – érzelmeit, gondolatait – vetítette ki mozgósító erővel, vagyis expresszionista módon.

Élet és Tudomány, 1969. április 4.

Mihályfi Ernő: Művészet, barátaim
Bp. 1977. Corvina

Csakugyan tetszik?

Gondolatok képzőművészeti életünkről

„A forradalom nem a művészi formában,
hanem a társadalomban megy végbe"
(Kádár János karácsonyi beszédéből)

Egy kiállítás vendégkönyvéből írtam ki ezt a két mondatot:

„Te vagy az isten!"

„Hát ilyen mélyre süllyedtünk?"

Mind a kettőt ugyanannak a kiállításnak a vendégkönyvéből, szélsőséges képviselőit a közönség polarizálódott ítéletének.

A képzőművészeti élet csatáinak ma jóformán egyedüli vitafórumai ezek a vendégkönyvek, amelyekbe a közönség hol névvel, hol névtelenül, de gátlás nélkül jegyzi be véleményét a kiállításról és a művészről. Gyakran hosszú sorok várakoznak, hogy beírhassák keresetlen ítéletüket és hogy elolvashassák mások kritikáját.

Ez a vita nem neveli, nem irányítja a képzőművészeti közvéleményt. Ez csak vitaigényt bizonyít, de az igazi vitát más síkra, felelős szintre kellene átvinni. Elsősorban a sajtóba, ahonnan sajnos jóformán teljesen hiányzik. Egyetlen képzőművészeti folyóiratunk erre teljesen alkalmatlan, hiszen reménytelenül hosszú nyomdai átfutási ideje miatt negyedévenként közölhetne egy választ vagy viszontválaszt.

De ebből a vendégkönyv-vitából és sok más tünetből fel kell végre figyelnünk arra, hogy szakadékok – különböző irányú, különböző szélességű és különböző mélységű szakadékok – jelentkeznek képzőművészeti életünkben. A művészek között, a közönség között és nem utolsósorban a kritikusok között. Hogy kit terhel ezért a felelősség? Azt hiszem, legelsősorban a kritikusokat, a kortárs esztétákat, kortárs művészettörténészeket. Hiszen az ő feladatuk lenne az irányítás, az útmutatás bármilyen zavaros helyzetben, tisztázatlan körülmények között is.

A kortárs-zseni felismerése persze nem könnyű feladat. De azért volt már rá példa. És éppen a legnagyobbaknál. Gondoljunk csak Derkovitsra, Dési Huberre, Mészáros Lászlóra, akiket tragikus pályájukon is kísértek értő művészeti írók. Nem az ő hibájuk, hogy nagyon szűk közönségréteg hitt nekik. (A felszabadulás után sem volt nehéz korán felismernünk a legfiatalabbak között Kondor Béla kiemelkedő tehetségét.)

De sajnos, legalább ugyanannyira nehéz felismerni és felismertetni, leleplezni a kortárs-giccsőröket.

Kiállításpolitikánk sem segít tisztázni az összekavarodott helyezetet, nem erősíti a szocialista tudatot képzőművészeti életünkben. A hivatása magaslatán álló kritika feladata lenne, hogy hangsúlyt adjon azoknak a műveknek,

Bokros Birman Dezső

Rokkant katona

Heitler László: Bokros Birman, Goldman, Mészáros, Szöllősi, Vilt és a Szocialista Képzőművészek Csoportja.
MŰVÉSZET, 1980. március - 19. lap.

táncol az utcakövön,
a pályaudvari melegedőben várlak,
hiszen
te is keresel valakit,
látom az átvérzett kötést
az életeden!

Ha jön a tél

Pest népe

Legkisebb opusz-számú verseinek egyike azokról szól, akik — az ő akkori állapotához hasonlóan — félúton botladoznak a falusi és fővárosi lét között. Azóta sokat írtak az építőmunkásokról, elemezték életformájukat, vizsgálták kulturális igénytelenségüket, felelőssé tették őket elmaradásokért. De hogy milyen szorítások közt él a munkásságnak ez a legtöbb gondot okozó rétege, arról többnyire csak költők és prózaírók mondtak érdemlegeset. Ladányi, a kezdő költő így:

E városban ébredünk reggelente,
nyikorgó priccseken,
aztán elindulunk a
malterosládákkal az emeletre

— — — — — — — — — — —

Az életünk itt tégla és beton.
Szemünk, szívünk a jövendőt motozza,
mint bozótot az izgatott szelek:
mit rejteget?

Otthonaink a messzeségbe esve
rejtőznek. Aprócska kölykeink
tipegnek elébünk kéthetente,
gügyögő beszédüktől hatódunk könnyekig,
magunk fölé emeljük őket, aztán
búcsúzkodunk s elindulunk megint.

— — — — — — — — — — —

E városban

Bár a tervszámokért és mutatókért a vezetők felelősek, akik éppen olyan ritkán találkoznak a munkásokkal, mint amilyen ritkán tanulmányozták a munkások a mutatószámokat: végülis kik „hozzák" a teljesítményt?

Ladányit ilyesfajta kérdések nyugtalanítják. S ő megpróbálja tovább plántálni nyugtalanságát. Ha olykor egyszerűbbnek látja is a helyzetet a valóságosnál, megbecsülendő, hogy tud és mer kényeseket kérdezni. Például olyat: valóság-e, hogy a munkások az urak nálunk? *Hangverseny* című verse ezt firtatja, ha nem is szó szerint így.

Elöl jön harminc autón
hatvan vasesztergályos,
kicsípve és illatosan,
szmokingjuk is szabályos.

— — — — — — — — — — —

Véletlenül se látod itt a
protokoll-elit nejeit,
őket most a ligeti hinta
röpíti, mind vígan sikít.

(De itt az andantéba csapnak
az üstdobok, akár a ménkő,
s látomásomat nyakoncsípve
kikíséri a jegyszedőnő.)

Látomás? Csepelen a műszakváltáskor nem harminc, hanem háromszáz vasesztergályos száll be az autójába. Hangverseny? Éppen a Csepeli munkásotthon rendez hangverseny-sorozatot. (Hogy a közönségnek mekkora része virtigli munkás, azt meg kellene számolni.)

Ami még kérdésesebb ebben a versben: az ilyen egyszeri helycsere még látomásnak sem elég nyomós. Azt a régen letűnt gyerekverset juttatja eszembe: „Egy nap meg egy este minden esztendőben / Szeretném, ha király lehetne belőlem."

Az ilyen látszólag konstruktív látomásoknál több hitele van a látszólag destruktív groteszk ütköztetéseknek. Amilyen például ez a pillanatkép a „night club" előtt:

Becsület szaktárs a kitüntetést kiosztó gyűlés után
Dicsőség szaktárs munka után s a hentestől jövet
elácsorog a night club kirakata előtt
hol kitüntetés nélkül vannak fényképezve a lányok
a lányok akik az Ingyenes Véradó Mozgalomból kimaradtak
meg akik az Országos Faültető Mozgalomból kimaradtak
és nem az üzemi zuhanyozóban vetkőznek szegények
hanem a night clubokban építik a jövőt

— — — — — — — — — — — — — — — —

Kirakat

Becsület szaktársnak és Dicsőség szaktársnak — ezt ma már nem mindenki tudja — Sztálin volt a keresztapja. Őtőle idézte sok-sok fölirat: „A munka nálunk becsület és dicsőség dolga." De hol vannak már azok a föliratok? Találat lesz-e a vers, ha olyan ősidőkbe célzunk vissza?

És ha szmokingot ölt egy önkéntes véradó, mert kedve szottyan betérni egy night clubba? Miért ne tehetné? Bár ez, gondolom, nem gyakori eset.

A lapok vasárnapi száma ellen az a kifogása, hogy költőtársaitól érthetetlen verseket közölnek, amikben „bizarr félgömb lebeg / a hullaszínű oktaéderek fölött —"

— — — — — — — — — — — — — — —

És a lapok vasárnapi számát szétnyitja egy ember,
akinek a hét egyéb napjain
sós lé csorog a hátán,
vaskerekek tüzes glóriái sisteregnek feje fölött,

— — — — — — — — — — — — — — — —

végigolvassa a lapok vasárnapi számát,
bólint, amikor odaér, hogy ez és ez felépült,
és elnéző mosollyal mered púpos,
epileptikus álmaitokra.

Mármint a költőtársak versére. Ugyanez az ember — mondja tovább a vers — a politikai gazdaságtan tankönyvén elbóbiskol esténként, s még nem jutott el a négyszázadik oldalig, a gazdasági törvényekig. De majd egyszer, eljut oda is . . .

— — — — — — — — — — — — — —

És megérti, hogy kik lopják el az életét,
és a világon elsőként érti meg
zavaros mondataitokat.

Istenemre, kedvem szerint mulatnék,
ha *azután* összetalálkoznátok valahol.

Vasárnapi beszéd

Az volna az író-olvasó találkozó! — dörzsöli kezét a költő. S ebben a kaján várakozásban valami nem stimmel.

Külön-külön nézve az elemek hitelesek: az egész heti testimunka után akadozva megy a tanulás; a költők egy része nehezen érthető verset ír — ez mind igaz. De hogy majd egyszer az álmos munkás is eljut a gazdasági törvények fejezetéig, s akkor majd lesz nemulass a hermetikus költészet művelőinek — ez már ingatag szerkezet.

Ez az abszurd találós kérdés jutott róla eszembe: „Szarka repül a Tiszán / szalonna lóg az oldalán / kutya ül a farkán / Mi az?" A bosszantó megoldás: „Minden sor magába' igaz."

Több versében is megfigyelhető, hogy elválik egymástól az alkotás két lépése: a jelenség és a rá épített következtetés. S majdnem mindig a következtetés inog meg.

Milyen szépen, egyszerűen tudja elmondani együttérzését, sőt barátságát az utcaseprővel:

Cimbora öreg utcaseprő
sosem volt semmid
csak ez a mozdulat a seprűvel balról jobbra
de jól ismered a kantinok zugait velem együtt
ahol egy stanicli tepertő
meg egy fröccs
igen
egy egész stanicli tepertő
az ebédünk ma is.

A vers vége így csattan:

— — — — — — — — — — — —

holnapután hogy is ragyoghatna az út
a legeslegújabb márkájú kocsik
hidegszemű csordája előtt?

Rövid vers

Utcaseprő és autó — kiszámítható ellentétpár. Bár a sárgamellényes közterület-fenntartó munkások kevésbé vannak kitéve a veszélynek, mint a civil gyalogosok, mégis az az érzésünk (az autóból kinézve is), mintha hajtóvadászat folyna ellenük az utcán. De a Mercedes márkájú kocsi nem fenyegeti jobban az utcaseprőt mint egy Trabant — legfeljebb a gyorsulásával. A legeslegújabb márkák elleni ellenszenvét a költő dobta rá a mérlegre, nyomtatéknak.

Szembeállítások

A Kirakat (az önkéntes véradó munkással) és a Rövid vers (az utcaseprővel) egymás mellé került, mégpedig a *Gyarmatosítás* című versciklusban. Nem külpolitikai ciklus ez. Hazai versek, színhelyük *Polgária*, ahol a tömeg diadalmasan dalolja: KAPARJ KURTA NEKED IS LESZ.

Kétségtelen, hogy ez a versciklus az új (immár tíz éves) gazdasági mechanizmusról szól. Nem ellene, csak bizonyos melléktünetei ellen.

Valamikor, talán húsz évvel ezelőtt lepörgött egy szenvedélyes vita a fridzsider-szocializmusról. Elég régen volt ahhoz, hogy karikírozva így foglaljam össze a lényegét: veszélyezteti-e az osztálytudatot, ha a munkás nem a két ablak között, papírban tartja a parizert?

A vita megnyugtató válasszal végződött: nem veszélyezteti.

De a kivégzett vitasárkány új fejeket növesztett a „mechanizmus"-ban. L. M. versben vitatkozik, a közgazdászok tanulmányokban. Bizonyos, hogy a közgazdász tüzetesebben kifejtheti, hogy a jövedelmi egyenlőtlenségek csökkentésére és a teljesítmény szerint differenciáltabb bérezésre irányuló törekvések hogyan egyensúlyozhatók ki úgy, hogy a termelési kedv sem a gyárban, sem az állami gazdaságban, sem a közösben, sem a háztájiban, de még a gebinben és a maszekban se csökkenjen.

A „míg egyfelől addig másfelől" érvelés tanulmányban is bosszant, versben egyszerűen lehetetlen. A költő tegye le a garast. Ladányi le is teszi. Ő fütyül a termelési kedvre. Aki tollasodik, az kihallgatás nélkül polgárnak ítéltetik. És aki csak szeretne megtollasodni? Az is. De akkor már kevesen maradnak „tiszták". Lehet, hogy L. M. egymagában? *Tüntetés* című verse ezt sejteti:

Két házsor közt egy vad dalt dúdolok
az Ó HA MILLIOMOS LENNÉK kezdetű
nemzeti dal korában
a MARSEILLAISE-szel
verek be minden ablakot

Resszkessetek ablaktulajdonosok? Kíméletet csak az érdemel, akinek még ablaka sincsen? A „minden ablakot" valami ilyesfélét jelent. De riadalomra semmi ok. A költőnek nincs utcakő a kezében. Legfeljebb jelképesen. De a célpontja akkor sem jó. A két dal, amit szembeállít, a történelemben szorosan összetartozik. Napóleon katonái Marseillaise-t énekelve törtek utat a direktórium urainak a hadigazdagodásra.

Marseillaise és kő Polgária ellen — nem hatásos. Tudja ezt L. M., meg is írja, hogy magányosan és reménytelenül tüntet.

De azok a falak, amiket nem is kővel, puszta homlokával ostromol: valódi falak, nem vászonkuliszszák.

Hogy érdemes-e így küzdeni, azt L. M. nem kérdezte soha önmagától. Farmerszoknyás múzsája pedig mindig azt súgta neki: érdemes.

1021. Bokros Birman Dezső
szobrászművész.

Vadas József

A napbanéző

BOKROS BIRMAN DEZSŐRŐL

Kalapos önarckép, 1927.

Illusztráció Jób könyvéhez. 1920

Ha a század magyar szobrászatára gondolunk, Ferenczy Béni, Medgyessy Ferenc, Pátzay Pál jut először eszünkbe. Csupa olyan alkotó, akit pályája egy-egy szakaszán megérintett ugyan a modern plasztika, aki azonban Maillol, Despiau, általában a klasszikusok bűvöletében dolgozott.

Van azonban a modern magyar szobrászatnak egy másik, nem kevésbé jelentős ága. Ezt talán — vibrálóan nyugtalan felületkezelése miatt — expresszionistának nevezhetjük. Olyan nagyságokat termett, mint Kerényi Jenő és Somogyi József, vagy (pályájuk derekán) Vilt Tibor és Schaár Erzsébet. Ennek az expresszionista ágnak volt elindítója és talán legnagyobb alakja — a köztudatban mindmáig kevéssé ismert — Bokros Birman Dezső.

Az Iparművészeti Iskolát három év után abbahagyta, és bebarangolta fél Európát. Közelről és mélyről ismerte tehát az életet. Akárcsak Kassák — tehetnénk hozzá, s valóban eszméltetően hatott rá Kassák folyóiratának, az 1915-ben elindított A Tettnek expresszionista stíluseszménye és a fennálló társadalmi renddel szembeni kritikus hangja.

Mint szinte minden szobrász, Bokros Birman is hosszas előtanulmányok után kezdte pályáját. De már a tízes évek klasszikus formavilágot őrző szobraiban is valamiféle türelmetlenség érződik: a *Guggoló nő* című szobrot (1919) az az ember mintázza, aki nem a harmóniát, a végletes egyensúlyokat keresi, hanem a dinamikát. Feszültség — induló cselekvés — érzetét kelti ez a máskülönben idillikus beállítás, a fejét fogó szép női alak. Ezért nem meglepő, hogy 1919 után az országot az emigránsokkal együtt elhagyó és Berlinben megtelepedő Bokros Birman Dezsőből a fehérterror szinte egyik napról a másikra hívja elő az elkötelezett alkotót. Azt a művészt, aki Jób könyvéhez készült illusztrációiban a bibliai hős megpróbáltatásain keresztül a maga sorsát, a maga sorsában nemzete tragédiáját ábrázolta.

Szinte geometriai csiszoltság hatja át a húszas években készült legjelentősebb két portréját: Ady és önmaga arcmását. Persze, hogy a nagy költő, a forradalmár költő arcvonásai nyugodtak és tökéletesek (nemcsak

Bokros Birman részt vesz a Szocialista Képzőművész Csoport munkájában, a művésztársadalom politikai akciójának szánt Szabadság és Nép kiállítás egyik szervezője, és 1942-ben plakettet tervez *Független Magyarország* címmel a Történelmi Emlékbizottságnak.

Pályája töretlenül folytatódik a felszabadulás után. A negyvenes évek derekán készül a *Duna menti népek kórusa*. 1946-ban mintázza *Dózsát*, ezt a gúzsba kötve is felkelni kész figurát.

A két háború között nem kapott — nem kaphatott — hivatalos megbízást. Az új országban azonban joggal bízhatott, hiszen a Szocialista Képzőművész Csoport legtöbb tagjával ellentétben, elsőrangúan iskolázott művész volt, és az elsőrangúan iskolázott művészek többségével ellentétben — nyíltan szocialista művész volt.

Sajnos, reményei nem váltak valóra. Újabb munkái is tervek — kisplasztikák — maradtak. A koalíciós időkben az újjáépítés volt a legfontosabb feladata az országnak, s nem a

Napba néző bányász. 1941

Rokkant katona. 1944

Mme Sans Gêne. 1934

Dunavölgyi népek kórusa. 1946

azért, mert szép férfi volt), hiszen ő az igaz ügyet képviseli, ezért a szobrász eleve szépnek látta. Az önportrét is az Ady-arcmás nyugodt formavilága jellemzi, hiszen Bokros Birman a maga eszményét formálta meg Adyban.

Ám az eszme szembetalálja magát a kor valóságával. A kor magyar valóságával; Bokros Birmant ugyanis a húszas évek elejétől ismét itthon találjuk. A szép formák ekkor szétesnek, a fenséges nyugalom küzdő öntudattá, a heroizmus groteszkké változik. Bokros Birman szemében Don Quijote a kor hőse, aki nem hagyja igazát a reménytelen helyzetben sem, egymagában, anakronisztikus fegyverekkel indul küzdelemre. Róla — vagyis az elszánásról — mintázta egyik legismertebb művét 1929-ben.

A húszas-harmincas évek fordulóján sokat utazik, közben egyre szorosabban kapcsolódik a baloldali mozgalmakhoz. Tömzsi figurái — *Köszöntő*, *Teremtés* — félreérthetetlenül a magyar munkásság erejét jelképezik: a *Kubikos*ban és a *Napba néző bányász*ban pedig a föld rögeinek nyerseségével mintázza meg hőseit. Ezek a szobrok elkötelezett művészt mutatnak; olyan embert, aki az egyre nehezebbé váló időkben egyre nyíltabban vallja hitét a jövő rendben. Az már csak következmény, logikus következmény persze, hogy

Ady. 1924

Don Quijote. 1929

PETRÁS ISTVÁN FELVÉTELEI

köztéri szobrászat. Az ötvenes évek első felének szektás művészetpolitikája formalistának minősítette Bokrost. Később pedig – bár visszatérhetett volna a közéletbe – csendesen, visszavonultan élt 1965-ben bekövetkezett haláláig.

Kubikos. 1941

Ulysses. 1949

Dózsa. 1946

Mednyánszky síremlék. 1955

NEMES GYÖRGY

Utcatábla-irodalom

FÓRUM

Régen ritkábban változtatták meg az utcák nevét. A falvak, a városi települések közepén vezető utat többnyire Fő utcának hívták, s csak később nevezték el a keresztező utcákat — a legtöbb helyen Kossuthról, Petőfiről, Jókairól, Széchenyiről, Deákról. Szülővárosomnak, Debrecennek a vasútállomástól a Nagytemplomig terjedő fő útvonalát gyermekkoromban még Piac utcának hívták, aztán átkeresztelték Ferenc József útra, s csak a fölszabadulás után — mint annyi más városban — kapta a fő utca új nevét a Vörös Hadseregről. Ennek a várost átszelő útnak a Kollégiumon túl szűk meghosszabbítása volt ifjúkorom kanyargós utcája, a Darabos utca, melyet egy időben az angliai Daily Mail újságkonszern tulajdonosáról, Lord Rothermere-ről neveztek el. A lord „Igazságot Magyarországnak" jelszóval, sajtóüzleti fogásként kampányt indított Magyarország elvesztett területeinek visszaadására. Ezt a hírverést jutalmazták idehaza azzal, hogy egy sereg magyar városban utcát neveztek el a „nemes" lordról. Így Debrecenben a mi utcánkat. De a derék civisek nem tudták kiejteni a lord nevét, Róth Mórnak mondták mindaddig, amíg el nem tűnt a színtérről Rothermere lord, s újra Darabos utca lett a Darabos utca.

Nagy előrelátás és megtartóztatás szükséges az utcakereszteléshez. Mérlegre kell tenni az új utcanevet: elég tartós-e, hogy korokon, rendszereken át se kezdje ki az idő. Nyilvánvaló, hogy az a jó utcanév, mely például a település kialakulásának egy-egy távoli mozzanatát őrzi. Vagy olyan valakire emlékeztet, aki kikezdhetetlen nagy alakja a haza vagy a világ kultúrájának, haladó mozgalmának. Mindig sajnálom, mikor egyszerű, de patinás utcaneveket oktalanul eltüntetnek a térképről. Gyakorlati szempontból is kifogásolható a meggondolatlan, divatos névváltoztatás, mert mindenkinek újra meg újra meg kell tanulnia az utca nevét. A konzervatív franciák még azon is fölháborodtak, hogy Párizs egyik legszebb terét, a csillag alakú Etoile-t néhány évvel ezelőtt de Gaulle-ról keresztelték el. Van nekem egy négyszáz éves térképem Párizsról; ezen egy sereg mai utcát ugyanazon a néven találok meg. Ilyen megtartóztatásra mi nem mindig voltunk képesek. Hirtelen csak a Népköztársaság útjának — Budapest legreprezentatívabb útjának — névváltoztatásai jutnak eszembe. Csak a fölszabadulás után, ha jól számolom, négyszer vedlette le név-bőrét.

De kétségtelen, hogy az utca-elnevezések sok esetben elkerülhetetlenek. Ahogy nő egy város, új és új részek — újabban egybefüggő lakótelepek — utcái igénylik, hogy megjelöltessenek, s hagyományaink szerint nem számmal, hanem névvel. De akárhogy figyelem ezt a folyamatot, eddig nem sikerült megfejtenem: milyen elv szerint, mikor és miért kap új nevet egy utca.

Vegyük Budapestet. Közvetlenül a havannai VIT előtt a XVIII. kerület lakótelepének egyik utcáját Havanna utcának nevezték el. Ez nagyszerű: az amerikai földrész első szocialista állama fővárosának is van már utcája Budapesten. Ahogy az európai szocialista országok fővárosai közül utca, út, tér, rakpart viseli Moszkva, Varsó, Szófia, Bukarest, Belgrád nevét. De fölvetődik a kérdés: mért nincs utcája Budapesten Berlinnek (valaha volt), s Prágának se? Ázsiai testvér-országok fővárosáról nem is szólva. És mért van Párizsnak, Rómának, Bécsnek, Bernnek, Helsinkinek, Brüsszelnek, sőt Ankarának, Athénnek, Lisszabonnak és Madridnak is, de nincs Londonnak, Oslónak, Stockholmnak, Hágának, Koppenhágának!

Budapest huszonkét kerületében becslésem szerint hét-nyolcezer utca lehet. Az új lakótelepek utcáinak egy részét még nem tartották keresztvíz alá. Az említett XVIII. kerületben például így hívják őket: Hatszázötvenhatodik utca meg Hatszázötvenhetedik utca, a XVI. kerületben így: Négyszázhuszonhetedik meg Négyszáznegyvenkettedik utca, a XVII. kerületben Ötszázhuszadik utca meg Ötszázhuszonnegyedik utca, és így tovább a számsor szerint. A lakótelepi utcák egyenest kínálják magukat arra, hogy a kultúra, a tudomány és a politika nagyjainak a nevét viselhessék. De a számmal jelölésből (ami például az amerikai városokban hagyomány) nálunk valahogy csak lassan lesz névvel jelölt utca. Még nemrégiben is szívesebben cserélték ki inkább a belső városrészek patinás utcatábláit, mert úgy találták, hogy csak ott, s a külvárosokban kevésbé méltó valamely jeles személyről utcát elnevezni. Ilyenformán eltűnt a város múltját őrző, történelmi emlékeket ébresztő sok utcanév. Granasztói Pál csaknem két évvel ezelőtt éppen a *Budapest*-ben műemléknek nevezte régi utcaneveinket. Alkalmasint így is van: egy régi utcanevet eltüntetni voltaképpen ugyanaz, mintha egy műemlékházat rombolunk le valódi vagy vélt városrendezési okból. Korántsem akarom azt mondani, hogy minden régi utcanévért kár. Van név, mely átmeneti vagy rosszemlékű történelmi kort idéz; „nótánk se sír, könnyünk se hull utána". Úgy gondolom: örüljünk, hogy látszólag semmitmondó, ám mégis jellegzetes pesti utcanevek — például Aranykéz, Dob, Síp, Ó, Szűz utca és mások — viszont átvészelték a névváltoztatási járványokat. Annak is örülhetünk, hogy kezd érvényesülni az az elv: a lakótelepen is lehet rangja az utcanévnek. A Havanna utcával egyidőben lakótelepi utcát neveztek el Barta Lajosról és Csontváryról is, Kondor Béláról, Tersánszkyról, Szép Ernőről, Németh Lászlóról pedig sétányt. Megfigyeltem: senki se csinált ebből nagy ügyet; a tévében például csak a Havanna utcát mutatták be.

Ezek után érdekelt: milyen is az utókor ez irányú megbecsülő gesztusa? Államférfiak, politikusok, tudósok, művészek szép számmal szerepelnek minden városunk utcanévtábláin. De a legjellemzőbb az írók szerepe az utcanévtábla irodalomban. Hogy állunk ezzel Budapesten? Csaknem száz író nevét viselik a budapesti utcák, s mivel ugyanannak az írónak-költőnek több utcája-tere is van, akkor sem találunk Budapesten háromszáznál több olyan utcát, melyet íróról neveztek el. A sok-sok ezer között.

A költők közül mint irodalmunk nem halványuló csillaga Petőfi jár az élen: húsz utca, tér, viseli a nevét. Őt követi Vörösmarty 14, Jókai és József Attila 13-13, Arany János és Ady Endre 12-12, Tompa Mihály 11, Madách 10, Kisfaludy és Kölcsey 9-9, Kazinczy 8, Mikes Kelemen és Katona József 7-7, Dugonics András, Jósika Miklós, Vas Gereben, Mikszáth 5-5, Gárdonyi, Reviczky, Móricz és Zalka Máté 4-4, Thaly Kálmán, Pósa Lajos, Tóth Árpád, Karinthy Frigyes 3-3, Kemény Zsigmond, Vajda János, Gyulai Pál, Szabolcska Mihály, Krúdy Gyula, Babits Mihály, Kosztolányi, Juhász Gyula, Móra, Benedek Elek 2-2 utcával, illetve térrel. A számszerűség természetesen csalóka; azért, mert Pósa Lajos nevét három, Babitsét pedig csak két utca őrzi Budapesten, Pósa nem ötven százalékkal nagyobb költő.

Örvendetes, hogy a huszadik század már előbb említett íróin kívül ma már utca viseli a fővárosban olyanok nevét is, akik nemrég még itt jártak közöttünk, félúton

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068. 337-748. 340-726

SZOCIALISTA MŰVÉSZETÉRT

Bokros Birman Dezső szobrászművész

Bokros Birman Dezső szobrászművész hagyatékából kiállítást rendeznek Székesfehérvárt: képünk: Kötényes fiú (MTI)

1071

beszámoltunk róla, hogy az *angol*
vezet közgyűlésén *szavazásra* bocs
rdést, hozzájáruljon-e a szakszerveze
dél-afrikai eladásához, melyben ak
szakszervezeti tag is szerepel. A tag
többséggel a *bojkott mellett* szavaz
jövedelmét érzékenyen érintette.
atók ismét tárgyalni kezdtek a szak
tilalom feloldása érdekében. De az ere
csak az lett, hogy *angol színész nem*
él-Afrikának eladott műsorban.

MK SAJTOFIGYELO
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Bokros Birman Dezső

1984 -11- 23

DAILY NEWS

Kossuth-díjas szobrászművész (1897-1965)

Sculptor of the 'immortal body'

A memorial show of works of Dezső Bokros Birman

A show of sculptures by Dezső Bokros Birman is now on in the Hermann Hall of the artists' Fészek Club in Kertész utca to commemorate the 95th birth anniversary of that most powerful Hungarian representative of expressionist sculpture. The works on show were selected from the artist's bequest, since 1977 preserved at the King Stephen Museum, Székesfehérvár. It was arranged and opened by art historian Márta Kovalovszky.

Bokros Birman, who died in a tramway accident on January 24, 1965, started his studies in the Royal Hungarian Industrial Art School in 1908—10. Study trips followed—to Vienna, Berlin and Munich and Breslau (now Wroclaw, Poland) in 1910 followed by two years in Paris.

Conscripted in 1915, he was posted to the Russian and after that to the Italian front. As he wrote in his 1955 autobiography, it was on the front that "I had my first encounter with Man on All Fours, who stalks, slinks, runs and leaps like an animal: the man who kills in a frenzy. Here he learned what "my masters failed to make me comprehend: the way to view and feel the constructive belonging together of the human body the firm-as-rock standing of the coordinated torso and the limbs... It was an unoverturnable image."

Having started in his art in the classical tradition, he was influenced by the idol-like tranquility of ancient Egyptian sculpture. However, his sensitivity to social problems led him to realize that for mirroring in sculpture the realities of Hungary a more dramatic, more expressive style and approach are required. His works were shown, apart from Hungary, twice in Paris and in Geneva.

After a visit to his studio, the writer Frigyes Karinthy wrote to him "when in your studio, I could not have answered, had you reversed the arbitrary motto of this philosophy-centred world and, pointing at your statues, had told me your creed—the soul is mortal, the body alone is immortal. You may be right."

I. F.

"Portrait of the Artist Wearing Hat". 1927

"Mother and Daughter". 1922

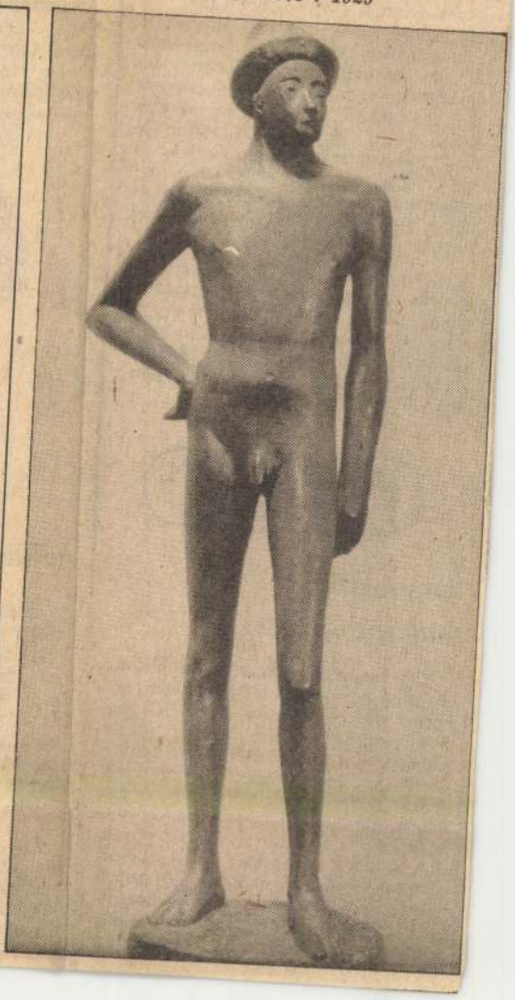

"Don Quixote". 1929

Hungarian press review

MAGYAR HÍRLAP

Treaty with Vietnam

On behalf of the Hungarian party and state delegation visiting Hanoi, President Pál Losonczi, member of the HSWP Political Committee, has initialled the official document of the Treaty of Friendship and Cooperation signed between the People's Republic of Hungary and the Socialist Republic of Vietnam, the government daily Magyar Hírlap said editorially on Thursday.

It went on, Vietnam is far away, and yet so close to our hearts. Millions of Hungarians, newspaper readers, television viewers and radio listeners, have learnt the name of that Indochinese country over the years, having received practically daily reports about Vietnam's struggle, heroic stand, just and victorious fight.

As regards Vietnam, there has never been a shortage of news items. Nor is there any today. At the same time, significantly, it is obvious that, within the framework of the socialist world system, we bear responsibility over the present and the future of Vietnam. In this sense it is quite understandable and natural that we have signed the Treaty of Friendship and Cooperation, under which there is every hope for the deepening of further cooperation.

At the mass rally held in Hanoi, it was no chance that President Losonczi stressed: "This Treaty is directed against no one, and is in harmony with our general political endeavours, directed at strengthening international peace."

FIGYELŐ

Gradually but without delay

The basic idea about the further development of the economic reform process marks the integral continuation of the stands taken earlier. It utilizes and extends the solutions that have proved their worth. However in some areas there is need for fundamentally new and courageous reform moves, because small-scale or restricted changes would necessarily entail modest results only in our overall performance, the economic weekly Figyelő (Observer) has commented in its recent issue.

Two N militar die in

Managua, Nov 22 (Reuter) — Two of Nicaragua's top military men and eight soldiers were killed late Wednesday when a helicopter crashed into a mountain in bad weather, the defence ministry said.

The crash site was in the Pantasma region of northern Jinotega province in an area where right-wing rebels frequently clash with the forces of the government.

Among the dead were subcommander Cristobal Vanegas, the military commander of Matagalpa and Jinotega provinces, and sub-commander Alvaro Hernandez, a member of the army general staff.

The only survivor, Captain Javier Gurdian, was in serious condition Wednesday night, relatives said.

DUARTE ON PEACE TALKS

San Miguel, El Salvador (AP/MTI) — President Jose Napoleon Duarte disclosed on Wednesday that he has replied to a proposal made by liberation forces on a second round of talks to end the country's bloody civil war.

Duarte and four guerrilla leaders met for the first time Oct. 15 in a church in La Palma, a town 51 miles (82 km) north of the capital. Although the discussions were inconclusive both sides agreed to meet again in late November.

Three weeks ago, the leaders of the Farabundo Marti Liberation Front sent Duarte a proposal through Roman Catholic church leaders that included specifications on the time and place for a second meeting.

GUNMEN SEIZE LEADER OF OPPOSITION

Santiago, Chile — Gunmen have seized a leader of Chile's opposition in what was believed to be the first arrest of a top politician during the military government's state of siege imposed two weeks ago.

Mario Insunza, a lawyer for the human rights commission, said the kidnap-style detention of Fanny Pollarolo on Wednesday appeared to be the work of President Augusto Pinochet's secret police or another investigative agency. She is a national councilwoman of the Democratic Popular Movement, a communist-socialist coalition opposed to Pinochet's rule.

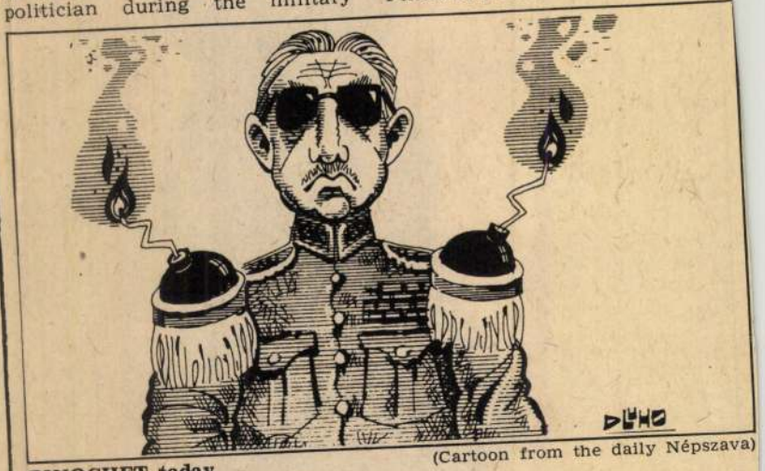

PINOCHET today (Cartoon from the daily Népszava)

Since Pinochet's government suspended civil liberties on Nov 6, police have arrested 1,120 people in a campaign directed at lower-ranking leaders of left-wing parties, labour unions, according to the rights commission an independent group.

BOLIVIAN ELECTIONS SET FOR JUNE

La Paz, Bolivia (UPI) — The Bolivian government and opposition legislators agreed late Wednesday to hold presidential elections next June 16, almost a year ahead of schedule, officials on Monday agreed to step down early and allow an elected successor to assume his post as a concession to congressional foes demanding his resignation. His successor would be sworn in Aug. 6, Bolivia's independence day.

Bokros Birman Dezső,
szobrászművész.

„Rokkant katona", bronz, 27 cm, 1944.
Magyar Nemzeti Galéria

1

Művészet, 1979. júl. 14. old.

A hősiesség póza nélkül ábrázolt
t példázza Varga Imre, mennyire
hősöket termelt magának korunk-
emlékmű a megszokott gyakorlattal
mesen lobogtató, szuronyt szegező
llentétét ábrázolja: íme, mivé lehet
akar teremteni.

bbonyként megformált test, a hősi
nas groteszkségével Arany szavait
n, hogy magamat védjem." Hiába
ob torz és fájdalmas módon „keze
vélhetjük megtalálni. Előttünk ismét
öredék, s éppen ilyenként hitelesen
án, fej nélkül is szinte ránk tekintve

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 349-726
1977 MÁR 7

BUDAPESTER RUNDSCHAU

Dezső Bokros-Birman

1021

Dezső Bokros-Birman (1888—1965), bedeutender Vertreter des ungarischen Expressionismus: Chor der Donauvölker (1946, Bronze)

den letzten Jahren ist auch diese Ideologie gescheitert. Das Bestreben des besiegten deutschen Imperialismus, die Ereignisse des Weltkrieges mit Atomdruck „rückgängig" zu machen, ist ebenfalls dabei, zu scheitern.

AUS BR 2/1968

Es ist vielleicht die wichtigste Konsequenz dieser Lage, daß sich das Interesse für den Marxismus und die positive Stellungnahme zum Marxismus im Westen immer mehr verbreiten. 1945 behandelte man den Marxismus wie eine veraltete Ideologie des 19. Jahrhunderts, heute wird er aber interessanterweise immer mehr in den Vordergrund gestellt. Bedenken Sie nun, welche Stellungnahme Sartre 1945 und welche er heute, zwanzig Jahre später, einnimmt. Man bedenke auch, daß die Freudisten vor zwanzig Jahren noch davon ausgingen, Marx mit freudistischer Psychologie unterstützen zu müssen und heute gehen ihre Ambitionen darauf aus, wie man den Freudismus mit Hilfe des Marxismus wieder auf die Beine bringen könnte. Mit einem Wort, für den Marxismus entfaltet sich heute ein großes Interesse, was für uns rec
In den
damals
wüstete
men Ei
genz de
haben
reicht,
ob uns
Westen
sind in
und mi
sein. Wir ahnen gar nicht — stünden wir auf dem entsprechenden Niveau —, wie tief wir die Gestaltung der kapitalistischen Welt von der Philosophie bis zur Literatur und Kunst beeinflussen könnten. Ich möchte mich auf das Beispiel von Bartók berufen, dessen Einfluß ständig im Ansteigen ist, im Gegensatz zu den extremen Modernisten, die versuchen, ihn durch negative Kritiken zu unterschätzen. Es gibt keinen Grund, weshalb unsere Literatur, unser Film und unsere Philosophie nicht einen ähnlichen Einfluß ausüben sollten, sofern wir dem Dogmatismus entschieden ein Ende machen.

Ja, man braucht eine Weltanschauung, die tatsächlich an die Menschen appelliert. Sämtliche Elemente einer solchen Weltanschauung sind im Marxismus vorhanden. wir müssen sie nur freilegen und nutzen.

chie
Tat
nerk
nter
nge
sic
isch
en -
ozia
auc
alier
isw.
Wel
mit besonderem Hinblick au
Lateinamerika.

Zwei Dokumente

Die Beziehungen zwische
dem Staat der Ungarische
Volksrepublik und der au
seinem Territorium lebende
Kirchen werden grundlegen
durch zwei Dokumente gere
gelt: Die Verfassung de
UVR, und die zwischen der
Staat und den Kirchen in de
Jahren 1948—50 geschlosse
nen Vereinbarungen. Di
Verfassung trennt die Kirch
vom Staat und gewährleist
die Gewissensfreiheit de
Staatsbürger sowie ih
Recht auf freie Religionsaus
übung. In den Vereinbarun
gen sind die Grundsätze un
Rahmen festgelegt, die daz
geeignet sind, geregelte Bezie
hungen zwischen dem Staa
und den Kirchen zu sichern

Außer diesen Dokumenten
gibt es auch andere Gesetze
die das Verhältnis zwischen
dem Staat und den Kirchen

■ **101. Bokros Birman Dezső (1889-1965): Független Magyarországért, 1942**
bronz, 22,5X34 cm / Budapest, Magyar Nemzeti Galéria

A Történelmi Emlékbizottság plakettjén – túlmutatva a mozgalom szorosabban vett antifasiszta, antimilitarista jellegén – jelenik meg először legújabb kori művészetünkben a munkás-paraszt-értelmiség emblematikus tömörségű ábrázolása. Maga a téma előfordul a századvég és a századforduló néhány, a romantikára visszautaló címlapján, emléklapján. Itt azonban más a tartalom: az előtér hármas csoportja mintegy szerves része a mögötte sűrűsödő tömegnek. A kalapácsot tartó meztelen munkásalak nem meghatározott munkástípusként jelenik meg, hanem inkább utalás az osztályra, az osztályerőre, s éppen így válhat embléma részévé.

Aradi Vera: Munkásábrázolás a magyar képzőművészetben
Bp. Kossuth 1976.

ÉLJEN A FASISZTAELLE-
NES EGYSÉGFRONT !
KIADJA: A K.M.P.

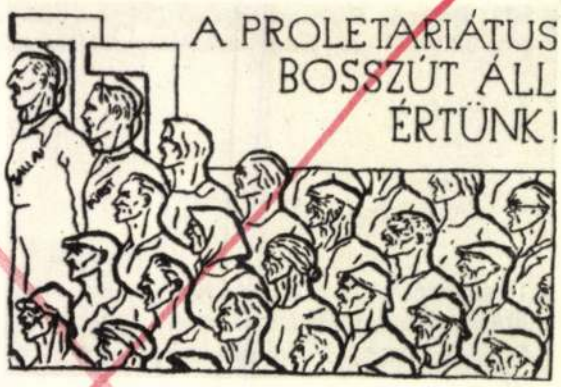
A PROLETARIÁTUS
BOSSZÚT ÁLL
ÉRTÜNK!

A BEDŐ SZÍVJA VÉREDET --

FÜGGETLEN
MAGYAROK
LÁZADÉKA
1942

■ **102. Gyarmathy Tihamér (sz. 1915): Munka, 1945**
tus, papír, 25,3X18,4 cm / a művész tulajdona

A rajz címlapja volt a pécsi Műhely szerkesztésében 1945-ben kiadott *Újjáépítő magyarok* című tanulmánykötetnek, ahol a fekete-fehér rajzot a kötetcím és évszám vörös betűi szelik át. A művész, akinek korábbi, alig ismert festészetét tárgyilagos, mégis lírai hangú társadalomkritikai magatartás jellemzi, az újjáépítés friss élménye nyomán fordult e rajzán a nagy forradalmi csomópontokra utaló, azokat szimbolizáló hősi pátoszhoz. A csákánnyal lecsapó munkás mozdulata, az izomzat hangsúlyozása a századelő nagy munkásideálját idézi, a megfogalmazás életszerűsége, a képkivágás, az alárendelt, de fontos értelmező szerepet betöltő környezet jelzése azonban olyan kompozícióvá áll össze, amely az egykori forradalmi munkáseszményt mintegy átemeli az új történelmi viszonyok közegébe, tudatosan idézve azt az 1945-ös történelmi fordulat idején. Egyike azoknak a jóformán ismeretlen művészi tetteknek, melyeknek további kutatásával az 1945-ös év még hiányzó képzőművészeti összképe rekonstruálható, új oldalról világítva rá hagyomány és kontinuitás egykorú megnyilvánulásaira.

Bokros Birman Dezső*

Bokros Birman Dezső – akinek hosszú évek óta ez az első gyűjteményes kiállítása – 25 év óta barátom, harcostársam a haladó művészet frontján, ahol én évtizedeken át mint kritikus küzdöttem a művészeti ellenforradalom ellen. Ma egyre jobban látjuk a győzelemre jutott művészeti forradalomnak általános politikai jelentőségét is.

A Történelmi Emlékbizottságban a napokban elhatároztuk, hogy 1948-ban a centenáris programba beiktatva megrendezzük az Elsikkasztott Művészeti Forradalom kiállítását. Ennek a három évtizeden át elsikkasztott művészeti forradalomnak részese Bokros Birman Dezső is. A művészeti forradalmi irányok föld alá kényszerítése szorosan összefüggött természetesen a nagy magyar forradalom elsikkasztásával. S a művészek, akik kitartottak, a nagy szociális forradalomnak is hőseivé lettek.

Amikor itt már a náci nyomás alatt minden halottnak látszott, 1942-ben és 1943-ban festők és szobrászok műtermeiben sértetlenül élt még a szabadság megmentett szikrája. Féltve, izgalommal figyeltük a művészeket, sikerül-e nekik megőrizni a szellemi szabadság területenkívüliségét, sikerül-e nekik átmenteni az emberséget.

Koreszmék rettenetes ellenséges áradatában, műtermeikben húzódott meg a művészi szellem szabadsága, s hittük: ha ez megmarad, van remény az emberi szabadság feltámadására is.

A csoda megtörtént. Szörnyű veszteségek után itt vagyunk.

S most csak azt akarom még elmondani, hogy Bokros Birman Dezső nem csak műterme zárt falain belül volt hőse ennek a forradalomnak. Hiszen műterme már nem is volt neki, amikor 1942-ben egyszer feljött hozzám a *Független Magyarország* szerkesztőségébe. Akkor alakítottuk meg a szervezett ellenállás első csoportját, a Történelmi Emlékbizottságot. Akkor indult útjára a jelszó: a munkás–paraszt–haladó értelmiség összefogása.

Bokros Birman egy gyönyörű domborművet hozott akkor a szerkesztőségbe, amely ezt az összefogást szimbolizálta.

Ma dolgozószobám falán két dombormű van, az egyik a már történelmi jelentőségűvé vált Petőfi-jelvény eredeti plakettje, a másik Bokros Birman domborműve: a kalapácsos munkás, a kaszás paraszt és értelmiségi fiatalember kézfogása. Dátuma: 1942. Szövege: „Független Magyarországért".

Fórum, 1947. június

Mikolyfi Ernő: Művészet, barátaim
Bp. 1977. Corvina

* A kiállítás megnyitóján elhangzott beszéd

Kiállítás 1944-ben

A háború kitörése előtti esztendőben Párizsban találkoztam Vörös Gézával, akinek műtermében most végignéztem kiállításra készített képeit. Akkor ért véget a párizsi világkiállítás – Dufy óriás freskóját csodáltuk ott az elektromosságról –, és még nem sejtettük, hogy nemsokára kezdődik a világítélet. Abban az évben rendezte Vörös Géza utolsó kiállítását Budapesten, az előkelő kis múzeumban.

Hová lett azóta Párizs, hová lett Európa, hová lett mindaz, amiről a párizsi kávéház asztalánál akkor beszélgethettünk? (A kiállítótermek falainak brokátját, amelyen képei akkor függtek, néhány hete árverezték.) Hány éve tart már? Az európányivá nőtt „fekete kolostorban" mióta várjuk már a végét? Az 1914-es fekete kolostor egyik lakója most panaszolja József Attiláról írt könyvében, mit szenvedett mint „polgári fogoly" öt évig, hogy türelmetlenkedett, aztán búskomorságba esett, majd elfásult, és nem várt már semmire.

Dermedt közöny és rettent némaság sivatagában hogyan maradtak fásulatlanok a művészek? Hogy Berlinben, Párizsban, Rómában mit csinálnak, nem tudjuk, egyetlen hír nem érkezik róluk. De itt nálunk egyre nagyobb örömmel fedezzük fel, hogy a festők és szobrászok műtermeiben sértetlenül él a megmentett világ. Él, lélegzik, fejlődik, teljesedik. A KUT kiállításán is lelkendeztünk tavaly ezen a csodán. S figyeljük a festőket, kutatjuk titkukat, s lessük; sikerül-e nekik megőrizni, átmenteni Európát?

A szellem szabadsága területenkívüliséget élvez a festők műtermében. Koreszmék ellenséges áradatában itt meghúzódott a művészi szabadság, s ha ez megmarad, van remény az emberi szabadság feléledésére is.

Vörös Géza most itt három teremben mutatja be a háború kitörése óta festett képeit. Festői modorának „franciás" jelzője ma sokkal többet jelent, mint azelőtt. Azt is jelenti, hogy ő azt a Párizst is őrzi, amelyben utoljára találkoztunk. Ő ezt a feladatot is vállalta.

Vörös Gézáról mindent elmond ez a három terem. Csak a rend kedvéért írjuk ide még, hogy 1899-ben született, Budapesten végezte a Képzőművészeti Főiskolát, Kernstok és Fényes Adolf tanítványa volt, dolgozott a szolnoki, nagybányai és szentendrei művésztelepeken, s az utóbbi időben Zebegényben. 1917 óta szerepel kiállításokon, a KUT törzstagja. Képei vannak a budapesti s több európai múzeumban. Vajon ezek az európai múzeumok megvannak-e még?

Előszó az Alkotás Művészház XXIX. Kiállításának katalógusához.
1944. március 5–15.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 340-726

Bakros Birman

FEJÉR MEGYEI HÍRLAP
Szekesfehérvár
1978 SEP 5

1021

Tárlaton, a tulajdonos szemével

A HAGYATÉK

Az ismerősség, a „valahol már láttam" rátalálásának öröme — amely ebben az örökkön változó arcú fiatal-öreg városban oly ritkán jut osztályrészül — minduntalan elfogja az embert Bokros Birman Dezső műveinek székesfehérvári kiállításán.

S nemcsak attól, hogy az alkotó, aki megformázta ezeket a szobrokat, felrajzolta a grafikák (jószerivel tervek, termékeny művészi ötletek) körvonalait — Bokros Birman akkora jelentőségű századunk magyar szobrászművészetében, nem lehet ismeretlen a tájékozatlanabb tárlatlátogató számára sem. Hanem valószínűleg attól is olyan ismerősek ezek az anyagban élő arcvonások, szemünkbe néző szobortekintetek, s az emberi mozdulatok, gesztusok, mert Bokros Birman a maga felfedező, új utakat taposó egyéniségével áthatotta korunk hazai szobrászművészetének látásvilágát.

Magányos alkotó, iskolateremtés szándéka nélkül élő művész létére amolyan akaratlan „elődjévé" vált a napjainkra kiformálódott ízlésnek; későbbi, fiatalabb alkotások befogadásához ő adott értelmünknek pallérozottságot. Gyakorlati oldaláról tekintve: aki járt az István király Múzeum e hét végén közszemlére bocsátott Bokros Birman-hagyatékának látni való közt, az inkább képes lesz majd tájékozódni a szomszédos Múzeumkert modern szoborvilágában.

De itt mindjárt meg kell dobbannia a tulajdonos szívének is. Az 1976 óta őrzött, s mostantól egy hónapra először közszemlére bocsátott hagyaték — a mi hagyatékunk. A csaknem félszáz plasztikában, kétszer annyi grafikai műben, a hagyaték fotódokumentum anyagában úgy gyönyörködhetünk, hogy biztosak lehetünk benne, megyénk kulturális kincseinek részét alkotják.

A „kincs" kifejezést talán szükségtelen itt külön indokolni. Ez a hagyaték szinte teljes áttekintést ad egy kivételes alkotói életműről a húszas évektől egészen a hatvanas évek közepéig, a művész haláláig. Ami hiányzik, csupán néhány szobor, két korszakából. Az alkotói folyamat tehát a gondolat tépi, figurális megkomponálásain át pontosan nyomon követhető.

Járja a kiállítótermet minden nemzedék. S talál is bizonnyal fiatal, idős vendég egyaránt a maga számára „ismerősséget" befogadni való. Bizony, ennek az életműnek a révén seregnyi plasztikai érték került a közönségtudatba. A klasszikusan széptől a Karinthy-mód visszájára fordított szépig itt vezet bennünket a hfd. S hogy ez a szépség a groteszk, a deformált, az aszimetrikus jelenségek „csúnyaságából" időközben természetessé elfogadott művészeti szemléletmóddá változott, jelentős részben Bokros Birman érdeme.

Az első Bakros Birman — emlékkiállítást, mint emlékezetes, Székesfehérváron láthattuk. Most itt van immár nem egy emlékkiállítás, ám egy hagyaték anyaga. Nem kis örömünkre, hiszen az István király Múzeum utóbb egyre hangsúlyosabban gyarapodó szobrászati gyűjteménye gazdagodik a Kulturális Minisztérium által megvásárolt hagyatékkal.

S ha már ennyi szó esett tulajdonunkról, bizonnyal szót érdemelne a most közönségbirtokba vett gyűjtemény szállásának kérdése is.

Köztudott, Fehérváron nemcsak a lakosok, a közművelődési intézmények is „lakásgondokkal" küszködnek. Sőt, ismeretes, hogy e gondok jelentős része — különös tekintettel a múzeumi gyűjtemények bemutatási lehetőségeinek gyarapítására — oldódóban van már.

Mégis, nem korai tán a kapudöngetés: jó lenne, ha a Borkos Birman-hagyaték mihamarabb olyan állandó otthonra lelne, mint az Yblhagyaték a Budenz-házban.

Mekis János

A japán szakember ellenőrzi a gép működését (Hauer Lajos felvétele — KS)

Automata levélfeldolgozás

Riport a feladónak!

A mindig zsúfolt Baross téren, a Budapest 72. számú Postahivatalban megkezdte működését a világ egyik legkorszerűbb levélfeldolgozó gépsora. Igaz, egyelőre még csak 20 százalékos terheléssel, de már munkába állt a bonyolult Toshiba gyártmányú berendezés. Nem olcsó mulatság, s bizony az sem mellékes szempont, hogy ezentúl másként kell megcímeznünk levélküldeményeinket. Tehát még a közönséget is „át kell nevelni". Akkor miért szorgalmazta a posta az új berendezés mielőbbi felszerelését?

— Postahivatalunkon áramlik keresztül a levélforgalomnak mintegy egyharmada — tájékoztat Székelyhidi Lajos hivatalvezető. — Az utóbbi időkben szinte elképesztő állapotok uralkodtak nálunk: nem fértünk el, kénytelenek voltunk a folyosókon tárolni a napi küldeményeket. Papíron 170 ember foglalkozik a levelek és egyéb küldemények kézi válogatásával, három műszakban. A tényleges létszám 50-nel kevesebb; hiányukat nagyon megérezzük.

— A beruházás tehát egyértelműen a posta „haszna" lesz?

— Szó sincs róla. A berendezés segítségével lényegesen meggyorsul a küldemények átfutási ideje, még azoké is, akik a hivatalban hatvan, vidéken pedig mintegy 150 dolgozóval kevesebbet kell foglalkoztatnunk a levélfeldolgozásban, a gép jóvoltából. Országosan csökkenti a létszámhiányt, s e tény szemmel láthatóan javítani fogja a klasszikus posta szolgáltatásait. Könnyebb lesz a hét postahivatalon és a több mint félszáz mozgópostában a szolgálat.

Az eddigi tapasztalatokat Miklós József, a hivatal helyettes vezetője összegezi:

— A mérések szerint pillanatnyilag háromszázalékos a hibaarány. A gép hibájából és a helytelen címzésből adódik. A gépet az itt-tartózkodó hat japán szakember állandóan ellenőrzi, s elvégzik rajta a szükséges finomításokat. A posta felkészült az új címzésekre való átállásra; prospektusok, reklámok, filmek tájékoztató füzetecskék segítik a lakosságot az új minták elsajátításában. Ettől függetlenül még jócskán akadnak helytelenül címzett borítékok, képeslapok, levelezőlapok. Mi erre is felkészültünk; van egy gépterem, ahol a kézi irányítók besegítenek. A nagyobb baj az, ha a gép téved, de nem a saját hibájából. Az irányítószámoknak fenntartott négyzetekbe írógéppel beírt adatot az optikai karakter-leolvasó automatikusan kézírásnak földre menő küldeményeket tehát másképpen kell megcímezni, nehogy a beírt irányítószám alapján a gép valamelyik hazai településre juttassa azt el. Akad olyan ország, ahol öt, másutt hatjegyű irányítószámot alkalmaznak. Tipikus hiba, hogy újabb négyzeteket rajzolnak a már előnyomottak mellé, netán két számjegyet írnak egy mezőbe. Külföldre ugyanúgy kell megcímezni a küldeményt, ahogy eddig, az egyetlen különbség: a gép segítségét szolgáló X jelzés.

Megnézzük a hatalmas automata gépsort. Kincset ér, nem véletlen, hogy másfél évi bontás, átalakítás, fúrás, faragás után légkondícionált terembe került. A falakon hangszigetelő tapéta, nem mintha hangosan működne a berendezés, de nem árt az, legalább nem jut ide fel az utca zaja.

Hozzák egymás után az egységládákat, tartalmukat sorra beöntik a garatba, ahonnan különböző irányokba juttatja el a küldeményeket a gép. Válogat: csak a 135—240 mm hosszú, 85—125 mm magas, legfeljebb öt milliméter széles leveleket dolgozza fel. Ezeket kikeresve megkezdi a „címre állítást", ezt szolgálja a borítékok jobb alsó sarkában látható három függőleges piros vonal.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 340-726

1978 SEP 15

NÉPSZAVA

Bokros Birman
Dezső, szobrászművész

1021

Székesfehérvárott, az István király Múzeumban első ízben állították ki Bokros Birman Dezső szobrászművész hagyatékát. A csaknem félszáz plasztikát és kétszer annyi grafikát októberig láthatja a közönség

(MTI Fotó — Rózsás Sándor felvétele)

munkákban az összefogásra, egymás segítésére hívta fel a figyelmet, hiszen ez hozta meg az eredményeket az aratásban is. Az állami gazdaságokban 3900 szocialista brigád dolgozik — mondotta —, több mint 70 ezer taggal. *Számuk nagy, hatásuk tehát eredményes lehet most az őszi munkák idején is.*

L. V.

konyságról
I-ben

a tárca irányítása alatt működő trösztök vezetőit, munkatársait hívták meg. Részt vett a tanácskozáson *Márta Ferenc*, a Magyar Tudományos Akadémia főtitkára és *dr. Osztrovszki György*, az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság elnökhelyettese is.

Az értekezleten *dr. Juhász Ádám* nehézipari államtitkár tartott vitaindító előadást.

Szeptember 9-
között magyar-
gazdasági tá
voltak Budape
panamai állami
gánvállalatokat
delegációt *Ped*
Martinez nagyk
ügyminisztérium
tó vezette.

Ez volt az e
talos panamai k
mely — a szocialista országokban tett körútja csütörtökön elutazott hazánkból. *(MTI)*

Elhunyt Réz Ádám

Hosszas betegség után, 52 éves korában elhunyt *Réz Ádám* műfordító.

Tanulmányait Aradon és Nagyváradon végezte, majd a budapesti egyetem bölcsészkarán szerzett francia—angol diplomát. Néhány évig a Magyar Távirati Iroda, majd a Kulturális Kapcsolatok Intézetének munkatársa volt, és több könyvkiadónál töltött be lektori állást. *Műfordítói munkássága során francia, angol, cseh, román és német nyelvből fordított:* egyebek között az ő fordításában vált ismertté *Hasek: Svejk* című regénye, lefordította *Merimée* csaknem összes művét, fordított *Shaw, Jack London, Balzac, Malamud, Updike, Jean Austin, Sadoveanu* és mások műveiből, s éveken át számos televíziós vetélkedő műsorvezető teendőit is ellátta.

Temetéséről később intézkednek.

A Magyar Népköztársaság Művészeti Alapja, irodalmi szakosztálya, a Magyar Írók Szövetsége

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

1970 JAN 17

Bokros Birman Dezső

ŰVÉSZET

PERNECZKY GÉZA:

1021

Don Quijote kalapban

Mert mezítelenül és kalapban áll Don Quijote, kissé előre lépve, enyhén hátrahúzott, csípőhöz emelt kézzel, széles mellkasú törzzsel, rövid derékkal, hosszú és karcsú lábszárakkal, és olyan egyedül, olyan aszimmetrikusan, hogy akár azt is mondhatnánk, ha kalapja nem lenne, ez az aszimmetria volna egyetlen öltözéke.

Bokros Birman Dezső szobrai általában mind ilyenek, furcsa és fanyar figurák, akiknek mozdulatlanságában még ott érezni azt a mozdulatot, amivel a talapzatra felléptek: nehézkesen, fintorogva, aszimmetriába-görcsbe rándulva. A figurák és a fejek mintha nemcsak sárból, de gumiból is lettek volna gyúrva, a formálhatóság mellett azért olyan oldalra csúszottak, elhajlottak, nehezen idomulók. Mintha óriási erkölcsi nyomás alatt torzulnának el, s ez a súly egyaránt táplálkozna a modellből, a szobrászból, de leginkább abból a sűrű levegőből, ami körülöttük van. Mintha Bokros Birman művészete ilyen sűrű és sötét közegben haladna célja felé, miközben a szobrokat megteremti, és azok félrepofozva, torzra válva, a küzdelem nyomaival arcukon maradnának úton-útfélen, posztamensen.

Valóban így is dolgozott, gyöngéden, mint a falat fölrakó kőművesek, ugyanakkor váratlan rohamokkal, vérszomjasan, mint a ragadozók, miközben hátra-hátralépett, megtorpanva, kissé előredűlt testtartással, fölemelt kézzel, várakozón, akár Don Quijote a szélmalmok előtt. Közte és a szobor között már ott feszült az a terhes atmoszféra, amelyből a formákat kiszakította, maga is megismételve a szobor mozdulatait, kiharcolva gesztusait, oldalra taszítva a profil vonásait, elcsúsztatva a félig nyitott száj rajzát, és küszködve a magánnyal, amit maga és a szobor között felidézett.

Mert ez volt a művészete, harc a magánnyal, a semmivel, amiben a forma mégis megfogant és életre tornászta magát. A húszas években kezdődött ez a stílus, amikor a magány fogható, formálható közeggé sűrűsödött. Ebben az atmoszférában mozogtak figurái is, és csupán az asszonyi alakban látott olyan monumentalitást, ami független volt a perc viszonylataitól. Fukar és zsörtölődő sértődöttséggel vette tudomásul, hogy formátlan maszszát ajándékozott néki a sors, amikor az első világháború utáni évtizedek világában felejtette. Szikár szegénységet épített védekezésül maga köré, és az ótestamentumi próféták sirámait illusztrálta örvénylő, dühös vonalakkal. Nagyságot, fegyelmet csak *Ady* arcvonásain látott, de ezt is már csak Ady halála után mintázta meg, gyermeki szépséget, gyöngédséget pedig csak *József Attila* homlokán. Egyébként azonban maradt a groteszk indulatoknál, a szemüveggel elfödött tekinteteknél, a fejen áthúzott ruhadarabok sötét alagútjába burkolt figuráknál. *A katonát* féllábúnak komponálta, és a talicskázó *Kubikost* a mélységgel együtt ábrázolta, a sötétséggel, ahonnan terhével felemelkedni igyekezett.

Bokros Birman Dezső: Önarckép

Különös heroizmus ez, melynek torz gesztusai nem gyűlöletet, hanem türelmetlenséget, humora nem kiábrándulást, harsem reményt, aszimmetriája nem cinizmust, hanem igazságot takart. *Várakozó forradalmár* volt, aki életének legtermékenyebb éveit a fehérterror nyomán kialakult atmoszférában vagy a közöny szürke félhomályában élte végig. E szürkeségben kereste fel a sértően igazat, vagy a szánalomra-felemelésre méltó tisztát. A *Napbanéző embert*, a *Duna menti népek kórusának* szálkás-gerendás alakjait, vagy a vándorló művész alakjában, *Mednyánszky* felmagasodó figurájában a társadalom nagy csavargóinak, nagy igazságkeresőinek a jelképét. Bokros Birman purgatóriumában minden jelenség meztelenül tűnt elő, a nagyváros embere is olyan ruhátlan őszinteséggel, a figurák és arcok is olyan lecsontozott pőreséggel, mint Don Quijote esetében. Hősöket csak itt, e purgatóriumban keresett, és ezekből emelt oszlopokat, örök monumentumokat.

A Nemzeti Galéria emlékkiállítását két dolog miatt kell külön is megemlítenünk. Az egyik a Bokros-életmű felkutatásának, gyarapításának, az eddig nem ismert művek bemutatásának örvendetes ténye — mintha a kiállítás rendezői régóta és alaposan készültek volna erre az alkalomra. A másik a rendezés döbbenetes igénytelensége, a zsúfoltan elhelyezett tárgyak tanácstalan tömege és a földre letett kistányérok-virágok-zöldségek konyhaszagú vidékiessége — mintha a kiállítás rendezői mégsem készültek volna erre a kiállításra. Ilyen szép anyagot ennyire elhanyagolt tálalásban nem láttunk még a Nemzeti Galériában.

Április Lajos:

Akarsz-e fényt?

(SZÉPIRODALMI)

Izsák János:

Tamási Áron

(IFJÚSÁGI KIADÓ BUKAREST)

Életrajzi lexikon II.

(AKADÉMIAI)

Kaján Lexikon

(CORVINA)

Ki kicsoda?

(KOSSUTH)

Koppány Attila metszete

„Köszönöm a figyelmet, olvasók"

Eretnek ötlet — de a versek, a betűk naponta csüggesztőbb belátha-tatlanságában, magam is hajlok rá, hogy csak egy alternatívát lássak korunk poézise előtt; két magatartás van, amellyel mostanában verset írni még egyáltalán érdemes: a Mindent-akarók gőgjével és a Szent Ferenc-ek alázatával. Alku és feltétel nélkül. Vállalni maradéktalanul az önkifejezés végleteit, herold-csizmában jönni, meghatározni előre ízlést, egy közösség érzelemvilágát, *lámpás* lenni, tartalom és mérték — vagy szöges ellentéteként mindennek, de épp ily megvesztegethetetlenül: *eszköz*, dolgaértő mester, az ügy, az írás (és emberség) napszámos szakembere. Ami közöttük van: hasznos, tanulságos, érdekes, érdektelen egyezkedések — irodalomtörténet: egy foglalkozás, szakma belső gondja csak. Kevesen vannak *költők* — kiválasztottak —, kiket a magam gyönyörűségére veszek le a polcról, ha szabad percem akad, s most posztumusz könyvéről írva, nem lenne helyes elhallgatnom, hogy Április Lajos is közéjük tartozik. *(Akarsz-e fényt?)* Neki sincs szüksége az irodalmi adminisztrációra, közvetlen kapcsolatban van a fogyasztóval, a versolvasóval; ahogy csak a legnagyobbakat: őt sem fogja a rotációs technika rozsdája — míg Ady elől nem-akarva sem térhetek ki, Áprilyt én keresem meg, ha „híves patakra", szép beszédre kívánkozom.

★

Idill ez a líra, történelmi paradoxon? Egy reneszánsz mesteré, aki ötszáz évet késve született? Hiszen a költő számára az ipar és művészet még egyet jelent, olyan általánosságában űzi a mestersé-get, amikor a művész szinte személytelenül feloldódik a műben; bárha az is nyilvánvaló, hogy ehhez a műhöz azért a Déva-várat építő kőművesek hite, áldozata, elszántsága is kívántatik. A líra archéját, ős-funkcióját menti át zaklatott századunkba. Irhatnám: csempészi, vonhatja kétségbe bárki is — hozzáértő — a mesteri tudást, a magyar nyelv ritka adottságú ismeretét és szeretetét. S azt sem, hogy ez a rendhagyó mester nagyon is a kortársunk volt, hogy a régmúlt időkre koncentráló, bizonnyal anakronisztikusnak is hihető igényességével a szembesítés nagyon is a századnak szóló, ránkférő lecke, példa és tanulság. Amint a kis témák fegyelmén, az elhallgatáson, legesetlegesebb négysorosán is átüt a nagy egyéniség, úgy biztosítja a vezeklő önuralom — kirívó kontraszktként — mondanivalója feszültségét, fedezetét, *humanizmusát*. Ezt a szót szerette, büszkén vállalta, beleértette az antikvitástól az egész európai kultúrát, bele tragédiás történetünket, az emberlét esendőségét. Idillje *ezért* nem hamis, költészetének paradoxona pedig a jelenkor történelméé is.

★

„Ember voltam, remegő, dalolő" — hárítja el egy kései versben a költő-titulust, konok szerénységével, de nyilván testámentumként is a rendet szerető, minősítésén (lám már itt is) fáradozó örökösöknek. Mert tudnunk kell: ez nem lefokozás, ez életművének summája. Figyelmeztetés egy mindjobban megtagadott tartás elfeledhető, de meg nem szüntethető igazságára. Drámái lemaradhatnak, panteisztikus világnézetének, klasszikus-szerelmének túlzásai is lekopnak, de hiszem, hogy az Április-líra állni fogja az időt, mert emberi: nagyot is álmodó, kicsiségét is tudó, igaz költészet — egy tiszta emberé és művészé, aki teljesítette a feladatot, ami megbízatásának tudott.

Kiss Pintér Imre

NEMES GYÖRGY:

MINDE

Nem szeretem a mindentudókat. Az adathalmozókat. Az iskolás műveltségűeket. Az ismeretek dogmatikus bajnokait. A mai polihisztorokat. Brassai Sámuelnek még jól állt ez a mindentudás. Az ő korában kevesebb volt az ismeretanyag, kevesebb az információáradás. Ma az ismeretek tizedszázad-, sőt ezredrészét se lehet fölfogni és tárolni.

Bevallom: az én agyam nem elektromos memóriaagy. A történelmi adatokat például már gyerekkoromban úgy engedtem be az egyik fülemen, hogy a másikon kimehettek. A másik fülem azóta is permanensen nyitva van.

A sok Ki mit tud?, még az olyan igényes vetélkedő is, mint amilyet a rádió rendezett Liszt és Bartók életművének népszerűsítésére, óhatatlanul azokat részesíti előnyben, akik nem a dolgok lényegét firtatják, hanem adatokat tudnak fejből elmondani. Elképedtem, hogy olyan intelligens fiatalok, akik fölényesen beszéltek arról, mikor tanult Liszt Salierinél, vagy melyik évben írta a Hungária című szimfonikus költeményt, vagy melyik költőt és festőt ihlette alkotásra, vagy mikor volt kapcsolata d'Agoult grófnővel és amikor Sayn-Wittgenstein Karolinával — dermedt csönddel válaszoltak, mikor fölhangzott valamelyik Liszt-mű és föl kellett ismerni.

Úgy vélem, a vetélkedők — játékos kedvünk kielégítése ellenére — inkább az ismeretszerzés iskolás, más szóval: dogmatikus irányát erősítik, holott minden nevelő alkalomnak — rádió- és tévévetélkedőnek is — inkább az önálló gondolkodásra, a dátumok és üres címszavak nélküli tájékozódásra kellene összpontosítania.

Egyszerűen azért, mert: mindent nem lehet tudni. Egy ember befogadóképessége véges; végtelen csak az egész emberiségé.

Én például — ezt is bevallom — mindezt mérlegelve, már régen nem a fejemben, hanem a könyvespolcomon őrzöm az ismereteket. Megvan ott az Új Magyar Lexikon hét kötete, az Irodalmi Lexikon három, a Zenei Lexikon három, a Képzőművészeti Lexikon négy kötete, van közgazdasági lexikonom, filozófiai lexikonom, sőt nyomdászati lexikonom is (ez utóbbi azért, mert a nyomdászat régi hóbortom). Vannak más kézikönyveim is (nem sorolom föl őket), világtérképem a világ valamennyi helységének adataival, szótáraim (még az Értelmező Szótár is, ha gondom támad, hogy nem csótányt ír-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1978 OKT 13

KÖZNEVELÉS

Bokros Birman Dezső, szobrászművész

Bokros Birman Dezső: Dózsa. (A székesfehérvári kiállítás anyagából. Rózsás Sándor felvétele, MTI-fotó)

1021

mozgatást is gyakoroltatjuk a gyerekekkel, mert kialakulatlansága az olvasástanulást igen megnehezíti. A matematikai foglalkozások keretében középső csoportban a tárgyak balról jobbra haladó kirakásával, megszámlálásával, továbbá a képsorozatok utáni mesével, illetve mozaikjátékok kirakásával is az olvasástanulást készítjük elő.

A helyes artikulációt és a hangok felismerését a szavakban légzőgyakorlatokkal összekötött hangzós játékkal segíthetjük. Gyerekeink kiscsoportos koruktól kezdve mindennap az ötperces testmozgás végén egy-egy hang „segítségével" fújják ki a levegőt. Középső csoportban már a gyakorlásra kiválasztott han-

Bokros Birman
Dezső

Nemzeti Szalon

Bokros Biermann Dezső.

1913. Téli kiáll.

~~4 drb.~~ Rajz I-IV

1917. KÉVE kiáll.

Szobormü I.II.III.

1918. KÉVE kiáll.

120. drb. különféle,

1927. KUT kiáll.

Önarckép, tusr.
Gádor Istvánné, tusr.
dr. Molnár Ferenc tusr.
dr. Gedő Simon, tusr.
Hidy Kálmánné gipsz
H. ur, gipsz
Női fej, bronz
Anya és leánya, gipsz

1934. A 18-ak kiáll.

Schreiber Huga portréja terkotta

Portraitz I.II.III. terakotta
Könyörgő, gipsz

1937. Székesfőv. Képtár és Tört. M. ki

Férfi fej,

1938. KUT kiáll.

Matyó menyecske, terakotta

Rádió-műsor · Az Osztálysorsjáték gyorslistája

VILÁG

1120. SZÁM * ÁRA 60 FILLÉR | Főszerkesztő SUPKA GÉZA DR | 1949 FEBRUÁR 26 * SZOMBAT

A náci mészárlások

jóval kisebb felháborodást váltottak ki a pápából, a nyugati diplomáciából és a katolikus sajtóból, mint a Mindszenty-ügy

Az USA gazdasági helyzetéről az elmult 24 órában egész sor újabb jelentés érkezett. Newyorki TASS-jelentés szerint az Egyesült Államokban egyre fokozódik a munkanélküliség és a szépített adatok szerint is *4 millió munkanélküli és 9 és félmillió részleges munkanélküli van már.* A *Krasznij Flot* irja: »Az USA vezetőkörei a határtalan fegyverkezési versennyel keresnek kiutat külpolitikai zsákutcájukból. Az amerikai gazdasági élet militarizálása és a fegyverkezési verseny az államháztartás költségvetési hiányához vezet. Az amerikai vezetőkörök elvetették a győzelem és a felvirágozás jelszavait és csüggedten bejelentik a még komolyabb megpróbáltatások eljövetelét.« Itt idézhetjük Walter *Lippmannak,* a *New York Herald Tribune*-ban megjelent cikkét, amely az amerikai diplomaták és katonák egyre jobban kiéleződő ellentéteivel foglalkozik és a többi között rámutat: »Amíg az amerikai diplomácia igyekezete arról irányul, hogy helyi védekezést készitsen elő, *a katonai körök katonai fölény megteremtését kivánják.«*

A moszkvai

rádió egyik hírmagyarázója megállapította: »A City és a Wall Street most újabb háborút készit elő. Azt akarják, hogy a Balkán és Délkelet-Európa újra az imperialisták játékszerévé váljék. Ezek az országok azonban *ma hatalmas támaszra találtak a Szovjetunióban.* A nyugati imperialisták ezért most tehetetlen dühükben kigyót-békát kiáltanak a Szovjetunióra. Vádaskodásaikkal azonban önmagukat vádolják.« A hírmagyarázó emlékeztet arra, hogy »mintegy két évvel ezelőtt 600 millió dollárt igértek Tatarescunak s ezért nem kivántak mást csak azt, hogy Románia változtassa meg bel- és külpolitikai irányvonalát«, majd a kommentár igy folytatódik: »Nem kétséges, hogy a Szovjetunió támogatása *alapját képezi Magyarország, Románia és a többi délkeleteurópai állam újjáépitésének.* Ezért támadják az imperialisták oly dühhel a Szovjetuniót és a népi demokráciákat. A keleteurópai országok, élükön a Szovjetunióval a békéért és biztonságért harcolnak, a Wall Street és a City pedig új háborúra uszit.«

A kommentár a következőképpen fejeződik be: »Maga a svájci sajtó is elismerte, hogy az amerikai imperialisták világhegemóniára törekszenek, mint például Atlanti Egyezmény és *általános támadást készitenek elő a kommunisták ellen.* A Wall Street és a City urait végtelen düh tölti el, amikor békéről hallanak. A világ többsége azonban békét kiván s a haladó erők világszerte növekednek. *A háborús uszitók sorsa ugyanaz lesz, mint elődjeik sorsa.«*

Azsia

viszonylatban a következő jelentések érdemelnek figyelmet:

1. Mint a *Telepress* jelenti, Irán ban az ostromállapot kihirdetése nyomán *tömeges letartóztatásokat hajtottak végre.* A jelentés hozzáfűzi: »Az amerikaiak által irányított terrorhadjárat központja Tebriz, ahol a rendőrség a diákok és értelmiségiek százait tartóztatta le. Sok polgárt, akik valamikor bírálták a kormányt, vagy akikről tudták, hogy orosz könyveik vannak, letartóztattak.«

2. A Londonban működő Indonéziai Köztársasági Iroda közli: »Az indonéziai Boekitingiben lázadás tört ki a holland hadseregben. *Megtorlásul 213 holland katonát végeztek ki,* tetemeiket egy öreg halastóba dobták. A hirek szerint a holland hadsereg indonéziai egységei egyre megbizhatatlanabbakká válnak a holland kormány számára.«

3. A kinai néphadsereg mintegy 100.000 főből álló öt hadoszlopa két repülődandár támogatásával *támadásra indult Szian irányában* és máris jelentős sikereket ért el. Mint Pekingből jelentik, a félhivatalos sanghaji békeküldöttség tegnap a néphadsereg főhadiszállására utazott. A néphadsereg egyébként néhány nappal ezelőtt kézrekerítette a Kuomintang egyik titkos parancsát, amely hangsúlyozza, hogy *»elő kell készülni hosszabb lefolyásu háborúra a kommunisták ellen.«* Az Uj Kina hirügynökség jelentése szerint *Szun Foék* azért tartják a Jangce vonalát, hogy közben felkészülhessenek a háború folytatására. Ugyanez a hirügynökség közölte, hogy az amerikai katonai és diplomáciai szervek Tokióban és Csingtaoban tárgyalásokat folytattak a Kuomintangnak nyujtandó újabb segitség módozatairól.

Világhiradó:

Párisi TASS-jelentés szerint a francia külügyminisztérium *még mindig hallgat a február 21-iki szovjet jegyzékről,* amely a Kravcsenko-ügy három háborús bűnös tanujának kiadását követeli. A jelentés hozzáfűzi: »A francia hatóságok nem merik bevallani, hogy hitleri gonosztevőket védelmeznek. Ezért a nekik engedelmeskedő lapok útján mindenféle kifogást terjesztenek.« Konsztantisz *Szmirnov* a *Pravdában* igy ir: »A párisi per mérget köpködő szervezői milliós hullahegyekről, Európa leigázásáról és a Szovjetunió uj megrohanásáról álmodoznak. Ezek az álmok azonban csak álmok maradnak, közveszélyes őrültek álmai. *Ne számitsanak rá, hogy ezt büntetlenül megüsszék.«*

Az angol munkáspárt végrehajtóbizottsága úgy döntött, hogy nem jelöli újból képviselőnek *Zilliacust,* a párt balszárnyának vezérét. Mint ismeretes, *Zilliacust* választókerülete néhány hónappal ezelőtt egyhangúlag újból jelölte. Mint az MTI jelenti, ha a végrehajtóbizottság döntése végleges, egészen bizonyos, hogy *Zilliacus nemhivatalos jelöltként is felveszi a választási küzdelmet.* Itt említhetjük meg, hogy a hammersmithi időközi választáson a munkáspárt megtartotta mandátumát.

Szófiában ma kezdődik meg az evangélikus egyház 15 papja ellen indított per. *Timijev* bolgár igazságügyminiszterhelyettes tegnap ismertette a per anyagát és a többi között megemlítette, hogy *a sajátkezüleg irt vallomások közül némelyik 150—200 oldal terjedelmü.* A Mindszenty-üggyel kapcsolatban a *New York Herald Tribune* levelet kapott egyik olvasójától, aki a többi között ezeket irja: »A pápa, a nyugati diplomácia és a katolikus sajtó felháborodása jóval kisebb volt, amikor a nácik minden itélkezés nélkül 5 millió zsidót mészároltak le.«

Méltó hely a társadalomban

Abból az alkalomból, hogy a Magyar Függetlenségi Népfront ideiglenes elnöksége tudomásul vette a Radikális Demokrata Pártszövetségnek a Népfronthoz való csatlakozását és ahhoz hozzájárult, megkérdeztük *Harrer* Ferencet, a Radikális Pártnak és ezidőszerint a Pártszövetségnek is elnökétől, miként vélekedik erről az eseményről.

— Mi indította a Pártszövetséget, illetőleg a szövetkezett Radikális Pártot és Demokrata Pártot, hogy a Magyar Függetlenségi Frontba való felvételét kérje? — volt első kérdésünk.

— Amikor félévvel ezelőtt a Radikális Párt és e réven a Pártszövetség elnöki székébe kerültem, feladatunkat a haladó értelmiségnek és a dolgozó kispolgárságnak a kialakult szociális tartalmú népi demokráciába fenntartás nélkül és közreműködéssel való beillesztésében jelöltem meg. Ezt a célt, amelyet a sajtóban is ismételve hangoztattam és amelyet a legnyomatékosabban Szövetségünk szónoka az országgyűlés megajánlási vitájában juttatott kifejezésre, mindkét pártunk elfogadta, szakadatlanul hirdeti és megvalósítását politikai munkásságának vezető elvévé és gyakorlati feladatává tette. Magatartásunkból szinte természetesen folyik, hogy társadalmunk mind szélesebb rétegeinek a népi demokrácia aktivitásába való bevonásával — amelyet intézményesen a Magyar Függetlenségi Népfrontnak megteremtése valósit meg — a népi demokrácia bírálóiból annak munkásaivá váljunk. Ebből következik a Népfrontba való bekapcsolódásra irányuló kívánságunk és ennek a Népfront alapitói részéről felvételünkben megnyilvánuló honorálása.

— A Pártszövetségnek a Népfrontba való belépése von-e maga után szervezeti átalakulást?

— Kétségtelenül. A Népfrontnak mind tartalmilag, mind formailag széleskörü akciósugara nagyon szoros és fegyelmezett szervezetet feltételez. Ebben pártszövetségnek helye nincs és csak egy pártba egyesülve foglalhatunk benne helyet. A párt neveként pedig — a gyökeres átalakulásra utalásával és ilyen értelmü tradíciójával, de különösen a Népfrontot alapító pártokkal való szellemi összefogás kifejezésre juttatásával és igy a ránk bizott érdekek képviseletében nagyobb súly biztosítására — a Radikális nevet mutatkozik kívánatosnak. Igy előtérbe lép az a gondolat, hogy a két párt Magyar Radikális Párt néven egyesüljön.

— Milyennek tartja a Párt helyzetét a Népfrontban?

— A Népfront politikai irányát programnyilatkozata kimerítően és félreérthetetlenül megjelöli. A Népfrontban való működésünk alapja és iránya ebben a programnyilatkozatban — amelyet belépésünkkel maradéktalanul és hozzáteszem, őszintén elfogadtunk — adva van. A Népfront általános politikáját illetően kettős a feladatunk: kifelé, hogy a társadalom ama rétegét, amelynek bizalmát bírjuk, ennek a politikának megnyerjük és megtartsuk, befelé, hogy mind a programnyilatkozat szerint is szükséges szabad bírálat, mind a tevőleges közreműködés számára legértékesebb erőinket állitsuk sorba.

— Miben látja a Párt különleges szerepét?

— A program-nyilatkozat 4. és 5. pontjának megvalósításában; az előbbi a munkán alapuló kisipar és kiskereskedelem nemzetgazdaságilag hasznos szerepének elismerését és megbecsülését, szabad működésük biztosítását, az utóbbi a néphez hű, az ország gazdasági, kulturális felemelkedését szolgáló értelmiség számára méltó hely biztosítását a társadalomban, munkájának fokozott anyagi elismerését szintén kijelöli a Népfront főcéljaiként.

— A feltett kérdésekre adott válaszokon túl még egy kijelentést akarok tenni. Teljes tudatában vagyunk annak és a Szövetségből alakult új párt tagja is csak ilyen tudattal lehet valaki, — hogy a Magyar Függetlenségi Frontban megteremtődik az a politikai szervezet, amely a népi demokráciának és a szocializmusban kicsúcsosodó népi politikának kivirágzását fogja megvalósitani, amelyben való közreműködés minden ebben az országban élő embernek érdeke, a nép igaz barátjának pedig nemcsak kötelessége, hanem öröme is.

A Szovjet Tudományos Akadémia ajándéka a kultuszminisztériumnak

A Szovjet Tudományos Akadémia nagyértékü könyvsorozatot küldött a kultuszminisztériumnak. A kiadványok között szerepel egy nagy orosz irodalomtörténet, a Szovjetunió iskolaügyének harmincéves története, Krupszkája asszonynak, Lenin özvegyének pedagógiai müvei, és sok más értékes könyv.

Elfogták a fehérköpenyes köruti kirakatfosztogatót

Elegáns férfi konyakozott este egyik körúti vendéglőben. Éjfélkor magá elé ültette a csapost is, neki is rendelt, majd gőgösen mesélte, hogyan fosztott ki az elmúlt hetekben több körúti kirakatot. Fehér köpenyt vásárolt és fényes nappal odaállt a kiszemelt kirakat elé. Amikor a tulajdonos vagy a segédek nem figyelték, kinyitotta a keretet, ami kezeügyébe került behordta a kapualjba, gyorsan visszatette az üveget és továbbállt.

— Olyan ügyesen dolgozom, hogy sohasem fogok lebukni — dicsekedett.

De a csapos hirtelen felállt és telefonált a rendőrségre. A bőbeszédü vendégről kiderült, hogy *Czigány* József, aki 14 év óta él kirakatfosztogatásból.

Az ország fele már kapott esőt

Az enyhe levegő hetekig csak az 50-ik földrajzi szélességtől északra hozott esőt. Most végre az Alpokban és a Kárpátok környékén is esett. Tegnap hazánk felében volt eső. A csapadék mennyisége Sopronban és Zircen elérte a 7 millimétert.

A hőmérséklet Zalaegerszeg és Baja vidékén 15, az ország többi részén 10—12 fokig emelkedett.

Továbbra is változékony, tavaszias időjárás marad az évszakhoz képest aránylag magas hőmérséklettel.

Budapesten ma délelőtt 11 órakor + 9 fok meleg volt.

Magyar képzőművészek kiállítása Berlinben

A varsói magyar képzőművészeti kiállítás anyagát elszállították Berlin szovjet övezetébe s ott a jövő héten kerül kiállításra.

A kiállított művek alkotóinak névsora: Mednyánszky László, Ferenczy Valér és Noémi, Koszta József, Nagy István, Derkovits Gyula, Dési Huber István, Beck Ö. Fülöp, Vedres Márk, Medgyessy Ferenc, Mikus Sándor, Bokros Birman Dezső, Beck András és Goldman Gyula.

Ezt hallottuk...

A SZAKTANÁCS KULTÚRVEZETŐI tegnap megtekintették a Művész Színház »Erényes otthon« című darabját. A kultúrvezetők úgy találták, hogy a darab csak a nevettetés és a szórakoztatás céljait szolgálja, politikailag pedig semmit sem mond és közömbös. Ezért a kultúrvezetők a darabot az üzemi dolgozók között való terjesztésre nem ajánlják.

●

WARGHA LIVIA megbetegedett s emiatt az Operaház orosz ciklusának sorrendje megváltozott. Vasárnap nem az Igor hercegel, hanem a Boris Godunovot adják.

●

SZOMBATON, február 26-án este rendezi az egyetemi ifjúság szokásos farsangi mulatságát. A technikusok a Gellért szállóban, a medikusok a margitszigeti Palatinus szállóban, a közgazdászok pedig a Molnár-utca 11-ben búcsúznak a farsangtól.

●

BIARDIAJEV, az európai hírű lengyel karmester Budapestre érkezett. Tiszteletére a filharmonia az Opera szalonjában sajtófogadást adott. Biardiajevet Roubal Rezső és Mihály András üdvözölték. A krakkói állami filharmónia karnagya hétfőn a budapesti filharmónikusokat vezényli.

●

A VIDÉKI VÁROSOK idegenforgalmi hivatalai között munkaversenyt rendeztek. A közlekedési miniszter a verseny első díját — pénzjutalmat és díszoklevelet — a szegedi idegenforgalmi hivatalnak ítélte. A második díj Siófoknak, a harmadik Debrecennek jutott. Elismerő okleveleket kapott Miskolc, Kőszeg és Tata.

●

HUSZONÖT kiváló festőművész és karikaturista díszítette a Fészek Klub termeit idei farsangi mulatságára, mely szombaton este lesz. Címe: »Erről beszél Budapest«. Igazi mókás, könnyed, vidám farsangi hangulatot varázsoltak a falakra, szellemes ötletekkel teleszúrdelt »freskókat«, nem kímélve egymás gyöngéit. Résztvett a dekorálásban: Molnár C. Pál, Vörös Géza, Szigeti István, Berend Iona (tündöklően szellemes faliujságjával), a Zemplényi-Marosán házaspár, Gál István, Ruszkay, Korcsmáros. De nem maradt ki az együttesből az idősebb évjárat sem, az örökifjú Scheiber bácsi, Kádár Béla, Gábor Móric, bölcshumorú kompozicióit a Fészek-bál vendégeinek, derűs, kellemes órákat fognak okozni.

●

A ROMÁN KORMÁNY rendelete szerint azokat az iskolai bizonyítványokat és diplomákat, amelyeket az 1921 november elseje előtt Erdély vagy Magyarország tanintézetei bocsátottak ki olyan személyeknek, akik ma román állampolgárok, minden különbözeti vizsga nélkül érvényesítik, ha a kérvényező igazolja, hogy 1918 nov. 11-én Erdély területén lakott. Ugyancsak érvényesítik az Észak-Erdély területén 1940 szept. 1. és 1945 nov. 1. között szerzett bizonyítványokat és diplomákat, ha az illető 1944 aug. 23-án Erdélyben lakott.

Megjöttek a bibicek!

Szegedről jelenti a Világ tudósítója: Fehértóra, a madarak e kedvenc találkozóhelyére a szokottnál jóval korábban megérkeztek a bibicek és galambszalonkák. Régi tapasztalat szerint ez a tavasz érkezését jelzi. Átvonultak már az országon és Fehértón pihenőt tartanak az észak felé igyekvő vadrécék is, sőt megfordult itt nyolc hatalmas hattyú is. E ritka és gyönyörű vándormadarakból dr. Beretzk Péter egyetemi magántanár, az ismert ornitológusnak sikerült kettőt kilőnie. A két szép hattyú dísze lesz a szegedi múzeum gazdag madártani gyűjteményének.

Fának rohant az autó

Éjfél után 1 órakor a Váci-út 49. számú ház előtt személyautójával fának hajtott *Pataki* László. A kocsiban ülő *Kövér* Pál és *Huszár* Erzsébet súlyosan, *Pataki* könnyebben megsérült. A Rókus-kórházba vitték őket. *Patakit* gondatlanság miatt őrizetbe vették.

UGETŐ

TIPJEINK SZOMBATRA

I. Máté véleményezettje: **Hatalmas** vagy a munkában kitűnt **Ezresbankó** jönnek először számításba. **Tábornok** és **Winnetou** egyforma esélyek. II. **Ujkürtös** istállóbizalommal megszabadulhat nyeretlenségétől. **Kispus** versenyről-versenyre javul. **Pepi** munkaformája alapján akár könnyen is nyerhetne. III. **Cseléd D., Derűre ború, Nero** és **Kacér** az esélyek sorrendje. IV. **Vilmos D., Csongor** és **Fortuna** jutottak kedvező felállításhoz. A meglepetés lova: **Tamara III.** V. Amatőrverseny. **Bob** kimondott amatőrló, hajtása igen könnyű. **Menyecske, Merész II.** és **Hatalmas** a következő esélyek. VI. **Tábornok** rekordjavító formában van. **István bácsi** és **Bogár** helyesélyek. VII. **Ernő** megfelelő hajtóval és megfelelő bizalommal megverheti a nagyesélyű **Kincsem II.-t. Kyra** és **Zwillinger** választottja helyesélyek. VIII. **Merész II.** felállítása igen kedvező. **Tunika** az élről jól szerepelhet. **Cserkeszlány** ha formát üzet, elől végezhet.

VÉN DUNA

(v. DUBARRY). T.: 180-239.

Szombattól minden este:

kacagó esték

Keszthelyi Mária, Vay Ilus, Kabos László, Verebes Károly és remek artista műsor!

Kitünő konyha olcsó árak.

Reggelig nyitva ★ Tánc

Annában: Acs Ági, Ilosvay

SZÍNHÁZ ÉS FILM

„Egy igaz ember"

Díszelőadás az Urániában

Reflektorfény világította meg az este az Uránia zászlódíszbe öltözött bejáratát a Szovjet Kultúra Hónapjának első, nagy filmeseménye alkalmából. Borisz Polovoj regényének filmváltozatát mutatták be »Egy igaz emberé« címmel. A bemutatón megjelent *Szakasits* Árpád köztársasági elnök, *Nagy* Imre, az országgyűlés elnöke, *Dobi* István miniszterelnök vezetésével a kormány több tagja, *Puskin* nagykövet, *Révai* József, *Marosán* György és a politikai, kulturális élet számos kiválósága. *Illés* Béla ünnepi beszédében hangoztatta, hogy az »Egy igaz emberé azért igaz ember, mert igazi szovjet ember. Az ő tulajdonságai ott éltek azokban az emberekben, akik győzelemre vitték a háromesztendős polgárháborúban a Szovjetunió munkásságát, parasztságát és dolgozó értelmiségét. Ott éltek azokban a katonákban, akik legyőzték a fasisztákat és felszabadították az elnyomott és kizsákmányolt népeket.

Kisztova asszony a szovjet delegáció nevében üdvözölte a közönséget. »A szovjet hatalom legfontosabb vívmánya, — mondotta — hogy a szovjet országban megjelent az új ember, a szocialista társadalom embere. A demokratikus Magyarországon nem kevés igaz ember van, akik lelkesedéssel és szívósággal építik az új életet.

A nagy tapssal fogadott beszédek után levetítették a filmet, amelynek hőse Mereszjev főhadnagy (*Kadocsnyikov* mesteri alakításában.) A világháború során gépével lezuhan. Súlyos sérülése ellenére tizennyolc napig tartó emberfeletti teljesítmény árán átkúszik az erdőn — s visszaér a szovjet katonák vonalába. Amputálni kell a két lábát s ő a szovjet ember akaraterejével — műlábbal is újra remek harcipilóta lesz. A film: szenzációs. *Sztolper* rendezte, a filmrealizmus kiváló művésze.

Csulaki a formalista zene ellen

A szovjet kulturális küldöttség egyik kiválósága, Mihail *Csulaki* professzor, zeneszerző a Zeneakadémián előadást tartott a szovjet zene időszerű kérdéseiről. Előadásában, amely mindvégig igen magas színvonalon mozgott, érdekes párhuzamot vont a világos, dallamos, érthető, a klasszikus hagyományokat helyes felfogásban követő, népi gyökerekből táplálkozó, gyönyörködtető zene és a formalista zene között. Beszámolt arról a haladásról, amelyet a szovjet zeneszerzés a párt tavalyi, útmutatásokat tartalmazó határozata óta elért. Az előadáshoz többen hozzászólottak, ezek közül színvonalban kiemelkedtek *Székely* Endre és *Mihály* András hozzászólásai.

A Tudományos Akadémia rendkívüli ülése

A Magyar Tudományos Akadémia a Szovjet Kultura Hónapja alkalmából rendkívüli ülést tartott. Az ülést *Kodály* Zoltán nyitotta meg és hangoztatta, hogy a magyar tudománynak számtalan problémája csak szovjet földön végzett kutatásokkal tárható fel. Ezt a lehetőséget harminc évig elzárták a magyar tudósok előtt.

Ezután *Szabolcsi* Bence tartott előadást az orosz zenéről, *Jávorka* Sándor Vladimir *Komarovról*, a nagy orosz botanikusról beszélt, végül pedig *Gáldi* László, a szovjet nyelvészek korszakalkotó munkáját méltatta.

Oborin és Vlaszov nagy zenekari estje a Városi Színházban

Oborin és *Vlaszov* a nagy szovjet szólista művészek zenekari koncertjére tegnap került sor a Városi Színházban. A nézőtér zsúfolásig megtelt. A Székesfővárosi Zenekar működött közre Somogyi László karnagy vezényletével.

Oborin először Chopin F-moll koncertjét játszotta, ragyogó művészettel. Valósággal lenyügözte a közönséget. Hacsaturján zongoraversenye az est egyik szenzációja volt. 1937-ben Oborin mutatta be a művet a Szovjetunióban. Most abban a rendkívüli élményben részesültünk, hogy leghitelesebb tolmácsolásban hallhattuk.

A mű elragadóan friss hatású. Hacsaturján bőven merít szükebb hazájának dallamkincséből és a táncritmusaiból. A harmadik tétel zongoraszólamának csillogó bravurjára csak ilyen művész képes mint Oborin.

Vlaszov gordonkaművész a Dvorzsák csellóversenyt játszotta. Ez a bravuros tudású művész finoman árnyalt, telten zengő, meleg tónust varázsol elő hangszeréből. A csellóirodalom e remekművének jellegzetesen szláv színeit úgy csillogtatta meg, hogy új szépségek tárultak elénk. Viharos tapsokkal ünnepelte a közönség. **(S. V.)**

Laczkó Mária, az Operaház művésznője, március 2-án Bécsbe utazik. A Staatsoperben vendégszerepel.

Szücs László, a Nemzeti Színház dramaturgja »A kísértetek elvonulnak« című darabját 8-án sugározza a rádió.

Tavasz

a Kis-

SAVOY

-ban

Halász Ily

párisi—zürichi fellépése után először Pesten

Joe Turner

kirobbanó siker után prolongálva

Alfonso

új számokkal

Deddy

humoros zsonglőr

Chappy—Tabányi—Háber

Szombat—vasárnap a kávéházban műsoros-est

Tánc reggelig!

Mancika nem szeret

Irta Királyhegyi Pál

Néhány évvel ezelőtt, tizenhároméves koromban halálosan szerelmes voltam Mancikába, aki akkoriban töltötte be tizenkettedik évét. Akkor még nem tudtam, hogy a nő túlságosan öreg volt hozzám, csak imádtam őt, reménytelen szerelemmel.

Az Állatkertben szoktunk találkozni, — bérletem volt és akkor mehettem, amikor akartam — ahol lelkes és nagy társulat alakult ki Mancika körül. Azt hittem, az én korombeli ifjúság mind Mancikába volt szerelmes, mintha összebeszéltünk volna.

Minden héten egy szál rózsát vittem neki, de ez sem használt, mert akkor még nem tudtam, hogy a nőt nem lehet megvesztegetni. Ha nem szeret, hát nem szeret és vége. Ajándékok itt nem segítettek sokat, bár medvecukrot is vettem neki egyszer, kétségbeesésemben.

Ez a medvecukor nagyon divatos édesség volt valamikor, nyúlós, keserű, fekete és hosszú cipőpertliszerű nyalánkság, amely nagy népszerűségnek örvendett a diákok szemében.

Átadtam Mancikának ünnepélyesen a medvecukrot, de ő undorral mondta:

— Semmit nem utálok annyira, mint ezt a cukrot. Dobja el. Nagyon csúnya. Még ránézni is rossz.

Eldobtam.

Volt egy barátom, akit nagyon szerettem, egy bizonyos Berci. Szép, magas fiú volt és nagy sikere volt a nőknél. Imádták. Ő maga nem is tudta, hogy szép, nem hordta szépségét, mégis egy napon így szólt hozzám, amikor együtt kocogtunk hazafelé:

— Te, idefigyelj. Fogadtam negyven fillérbe, hogy ezt a Mancit megfőzöm. Tetszik is nekem, de nem ez a fontos. A fogadást akarom megnyerni. Csak nem tudom, hogyan kezdjek hozzá.

Elsötétült előttem a világ. Mancika, akit halálosan szerettem, alanya legyen egy durva fogadásnak! Borzalom. Barátom nem tudta, hogy én is Mancika imádói közé tartozom, tehát bizalommal fordult hozzám, ebben a sorsdöntő kérdésben.

Pokoli terv kezdett kibontakozni előttem. Igyekeztem közömbös hangon beszélni:

— Nem nagy ügy. Véletlenül tudom a gyengéjét. Medvecukrot vegyél neki. Ha akarod, még pénzt is adok rá. Ha medvecukrot lát, elborul az agya és imádni fog. Így kell bánni a nőkkel, fiam.

Végtelenül ájásnak éreztem magam, de nem volt választásom. Ezt a gazságot mindenáron meg kellett akadályoznom.

Átadtam a tőkét Bercinek és aznap este, hosszú idő óta először, nyugodtan aludtam.

Két nap múlva Berci ragyogó arccal fogadott a kertben:

— Öregem. Örökké hálás leszek neked ezért az ötletért.

Velem forogni kezdett a világ.

— Miről van szó?

— Tudod te nagyon jól. Ez a medvecukor dolog egyszerűen zseniális volt.

— Miért? Mi történt?

— Kérlek szépen, megvettem a dolgot és másnap átadtam neki. Azt mondta, hogy a medvecukrot mindennél jobban szereti. Megcsókolt, megölelt, kijelentette, hogy csak az én feleségem lesz és senki más.

— És mikor lesz az esküvőtök? — érdeklődtem.

— Ne hülyéskedj. Majd ha felnőttek leszünk. De hol leszek én már akkor. A dolgot már mindenki tudja a kertben és a fogadást megnyertem.

Szédelegve hallgattam. Nem tudtam megérteni a dolgot, hiszen ő maga mondta nekem, hogy utálja a medvecukrot, mindennél jobban és most egyszerre megváltoztatta a véleményét. Lehetetlen! Pedig éreztem, hogy Berci nem hazudik.

Ezen a napon kezdtem megérteni valamit abból, hogy mit is értett tulajdonképpen Einstein — relativitás alatt.

LUKÁCS LAJOSNÉ sírkőavatása

vasárnap, február 27-én déli 12 órakor lesz a rákoskeresztúri izr. temetőben 17/a. parcella, 30. sor, 2.

Szépm Max:

A művész képmása kalappal
Gyportré
Talieskázó
~~József Attila~~

mazta elsőnek az intubációt a diftéria kezelésében. *A gyermekorvoslás tankönyve* c. kiváló műve *(Flesch* Árminnal és *Bókay* Zoltánnal együtt) négy kiadást ért meg; az intubációról, a diftéria multjáról és a gyermekorvostan történetéről írt monográfiái Németországban jelentek meg.

Bókay *János (Bókai),* író és szerkesztő, *1892. Ifj. B. *János* fia. 1929-ben a miniszterelnökség sajtóosztályának szolgálatába lépett, 1933-ban a Budapesti Hirlap felelős szerkesztője lett. A Petőfi Társaság tagja, a Magyar Pen Club főtitkára. Főbb munkái: *Mi férfiak* (elbeszélések, 1923), *Marie* (regény, 1925), *Megvédtem egy asszonyt* (regény, 1934; mint vígjáték, 1936), *Julika, a fiúk barátja* (regény, 1936), ezenkívül ifjúsági könyvek és fordítások.

Bókay *Zoltán (Bókai),* gyermekorvos, *1885. B. *Árpád* fia. 1930-ban a debreceni egyetemen a gyermekorvostan tanára lett. *A gyermekorvoslás tankönyve* társszerzője. A vérhas új gyógykezelési eljárását kutatja.

Bokázó. 1. A magyar tánc egyik jellegzetes figurája *(bokázás)* 2. A B. tánemozdulatnak megfelelő zenei fordulat, általá-

Bokázó.

nosabb értelemben a verbunkos-stílus jellegzetes zárlatformája. Megfelel a nyugati zene cambiatás zárlattípusának (l. *Cambiata).* A mult sz. magyaros zenéjének egyik elmaradhatatlan tartozéka.

Bokchoris, egyiptomi király, a 24. dinasztia egyetlen uralkodója (Kr. e. 718-tól). A görög tudósítások szerint bölcs törvényalkotó és igazságos uralkodó.

Bokhara *(Buchara),* oázistelepülés a Kizil kum sivatagban, a Szerafsan folyó közelében, Belső-Ázsiában, Üzbekisztán szovjetköztársaságban. 1918-ig a B.-i kánság fővárosa volt; a középkorban nagyforgalmú kereskedelmi központ és a mohamedánizmus egyik szellemi központja. A várost behálózzák a Szerafsan vizének elosztó csatornái. Bazárjaiban a Kelet minden árucikke megtalálható. A város közepén még ma is áll az emir (kán) palotája. Régi fényes multjára szép mecsetek emlékeztetnek. Lakosai túlnyomóan üzbekek, mellettük a tadzsikok, arabok és zsidók száma is jelentős. (1929) 46.000 lak.

B. története. B. őslakói iráni néptörzsek voltak. Az ókori perzsa birodalomnak *Sogdiana* nevű tartománya volt. A VIII. sz. elején az arabok foglalták el. A Szaszanidák dinasztiáját 1004-ben a szeldzsuktörökök üzték el. 1220-ban *Dzsingiz* khán a mongol birodalomhoz csatolta. *Timur* uralkodása alatt (1369—1405) nagy iszlám birodalomnak lett a magva. Timur utódainak helyét, 1500 táján, az üzbekek foglalták el; velük kezdődik B. hanyatlása. Újabb jelentőségre a XIX. sz. elején jutott, amikor megindult az angol-orosz vetélkedés Közép-Ázsia birtokáért. A vakbuzgó és kegyetlen *Nasrullah* emir (1827—60) ellenséges magatartást tanusított mind Angliával, mind Oroszországgal szemben. Fia *Muszaffar Eddin* (1860—85), eleinte jó viszonyt tartott Oroszországgal, de 1866-ban háborúba keveredett vele. Két évi háború után B. elvesztette területének egy részét, s az orosz kereskedők számára szabad mozgást biztosított. Muszaffar Eddin fia: *Abdul Ahad* tulajdonképen mint az oroszok helytartója vezette országát 1893-ban B.-t az orosz vámterülethez csatolták. Abdul Ahad emir fiát, *Alimot,* 1920-ban a bolsevisták üzték el. B. 1924 október 20. óta Üzbekisztán szovjet-köztársasághoz tartozik.

Bokhara-here, l. *Óriáshere.*

Bokhara-szőnyeg, a csomózott középázsiai turkománszőnyegek legismertebb és legértékesebb fajtája, melyet tulajdonképpen nem Bokhara lakói, hanem a Kaspi ten-

Bokhara-szőnyeg részlete.

gertől K.-re élő turkomán nomádok, különösen a Jomud és Teke-türkmenek készítenek. Színezésük jórészt meggypiros és nyolcszegletű, kis, mértani rajzú médaillonok díszítik. A keresztalakban négy mezőre osztott B.-imaszőnyeget *Hasli-Bokhará*-nak nevezik.

Bokkeveld, két vidék neve a D.-afrikai Egy. Áll.-ban, a Fokgyarmaton: 1. *Hideg B.,* a Nagy Karroo és az Olifant hegység között, juh- és marhatenyésztő terület. 2. D.-i v. *Meleg B.,* szőllő- és gyümölcstermelésre is alkalmas. Fő települése: *Ceres.*

Boklya *(Bochia),* biharmegyei község, Tr. óta Romániához tartozik, (1930) 346 lak.

Bokod, nk. Komárom és Esztergom k. e. e. vm. gesztesi j.-ában, a pápa-bánhidai vasútvonalon, u. t. Dad, (1930) 1642 lak.

Bókony, a hajó vázának főkép harántirányú és a hajó külfalához simuló szerkezeti főalkatrésze, bordája. Vannak egyszerű idomvasakból készült B.-ok, melyek, a hajó nagysága szerint, 0.5-től 0.9 m tá-

volságban állanak és kisebb számú lemezekből és szögletvasakból épített *keret-B.*-ok. *Hossz-B.*-nak nevezik a kettős fenekű hajóknál a két fenékfal közt vonuló, hosszirányú merevítéseket.

Bokor *Elemér*, honvédőrnagy, zoológus és barlangkutató, *1887, †1928. Különösen a magyarországi barlangok állatvilágának felderítésében szerzett érdemeket.

Bokor *József*, tanár, filozófiai és pedagógia író, *1843, †1917. Szerkesztette a *Magyar Philosophiai Szemle* c. folyóiratot, a *Pallas Nagy Lexikonát* és az *Egyetértés* vasárnapi tanügyi mellékletét.

Bokor *József*, ifj., zeneszerző és színműíró *1862, †1911. Operettek *(Kis alamuszi; Anarchista kisasszony)*, vígjátékok *(Egy válóper adatai)*, stb. szerzője. Több népszínművével pályadíjat nyert *(Boris asszony, Télen, Kurucfurfang)*.

Bokor *Malvin* (dr. *Semtey* Róbertné), író, *1896. Első elbeszélése a *Magyar Lányok*ban jelent meg. Irt történelmi és társadalmi regényeket. Modern elbeszélő, hivatott tanítványa a Herczeg-iskolának. Regényei, elbeszélései az *Uj Időkben* je lennek meg, amelynek főmunkatársa. Főbb művei: *Árpád vér, Hét nyár — hét tél, Nyár, Olymposz, Éva — Évi, A befalazott ajtó, Szülők*. Ifjúsági írásai is népszerűek.

Bokor, kk. Nógrád és Hont k. e. e. vm. sziráki j.-ában, u. p. és u. t. Buják, (1930) 304 lak.

Bokor. 1. B. v. *cserje*, a fásszárú növényeknek egyik alakja. Szára közvetlenül a föld felszíne közelében többszörösen elágazik; sok egyformán fejlett hajtás keletkezik; ezek elfásodnak s évről-évre vastagodnak. A B. lehet alacsony termetű (áfonya), lehet magasabb termetű (fagyai), lehet kapaszkodó (bércse). Más szempontból lehet lombtartó és lombhullató (örökzöld). L. még *Félcserje*. 2. A halászatban az egy halászszerszámhoz, rendesen nagy hálóhoz tartozó halászok szövetkezete. Rendesen 10 tagból áll. A B. feje *a kormányos*. A fogást 10 részre osztják.

Bokorbab, l. *Bab*.

Bokorfa, a gyümölcsfáknak az az alakja, melynél a fák törzse legfeljebb 40 cm magas, a föld felszínétől számítva. B.-nak nevelik elsősorban az őszibarackot, mandulát, birset, de alkalmazzák ezt a formát több más gyümölcsnemnél is. Jó B.-t általában gyengébb növésű alanyon könnyebb nevelni; elő lehet állítani azonban a vadalanyokon is. Ezzel szemben törpefát csak *törpealanyon* (l. o.) lehet nevelni.

Bokorics *(Bukorovics) Mihajlo*, szerb ikonográfus, *1717, †?. A marosmenti szerb templomok ikonosztáziáinak nagyrészét ő készítette.

Bokorlakó antilopok, l. *Redunca*.

Bokorrózsa, a rózsának bokor alakúra nevelt formája. Szaporításánál a nemes szemet gyökérnyaknál helyezik a vad alanyba és több vesszőt nevelnek ki belőle. A B.-t télire takarni kell, metszésének ideje a kora tavasz.

Bokortanya, l. *Nyiregyháza*.

Bokorvány *(Bucuroaia)*, biharmegyei község, Tr. óta Romániához tartozik, (1930) 665 lak.

Bokos *(Bucosnita)*, krassó-szörénymegyei község, Tr. óta Romániához tartozik, (1930) 927 lak.

Bokrači, l. *Bokrács* (Jugoszlávia).

Bokrács *(Bokrači)*, vasmegyei község, Tr. óta Jugoszláviához tartozik. (1930) 175 lak.

Bokréta, a magyar népviseletben a süveg v. kalap hátul betűzött („kalap mellé" tett) dísze. Művirágból, helyenkint (a palócoknál) gyönggyel díszített szalmafonadékból készül. Csak legényembert illet meg, de pásztorok később is viselik.

Bokrétafa, l. *Vadgesztenye*.

Bokrétaünnep, régi szokás az építőiparban. Amikor a készülő épület legmagasabb pontja, orma, tornya elkészült, az ácsok színes papirossal, egyes vidékeken színes zsebkendőkkel díszített lombbokrétát tűznek oda. Ilyenkor az építtető a pallérnak és a munkásoknak kisebb pénzajándékot ad át, vagy megvendégeli őket.

Bokros-Birman *Dezső*, szobrász, *1889. Az új szobrászati stílus egyik képviselője, munkái (alakok, fejek, síremlékek) tömör összefoglalásban egyszerűsítve adják a plasztikai formákat. Néhányuk a Szépművészeti Múzeumba került.

Bokrosgomba, l. *Polyporus*.

Boksa *(Bokša)*, zemplénmegyei község, Tr. óta Csehszlovákiához tartozik. Kat. temploma 1774-ből való. (1930) 272 lak.

Boksánbánya *(Bocsa-Montana)*, krassó-szörénymegyei község, Tr. óta Romániához tartozik, (1930) 3264 lak.

Boksu, l. *Billa*.

Bokszeg *(Bocsig)*, aradmegyei község, Tr. óta Romániához tartozik, (1930) 2809 lak.

Bol *Ferdinand*, hollandi festő, *1616, †1680. Eleinte annyira hű követője volt Rembrandtnak, hogy némely művét a nagy mesterével tévesztették össze. Utóbb nagy hivatalos megrendeléseiben (arcképcsoportok) simább és hidegebb lett előadása. Bibliai képei közül kiválik *Jákob álma* (Drezda).

Bol, l. *Boly* (Csehszlovákia).

Bola, méternyi hosszúságú szíjak, végükön egy-egy vasgolyóval; délamerikai vadászok használják nagyobb vad elfogására. Ecélból a lóháton vágtató *gaucho* (csikós) megforgatja a feje fölött a B.-t s a vad lábaira veti, amely elbukik a rájuk fonódó szíjaktól. Az ilyen vadfogás módját legszebben *Darwin* írta le földkörüli utazásáról szóló könyvében *(Voyage of a naturalist)*.

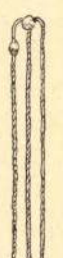

Bola.

Bolboschoenus, *zsióka, csatak*, a sásfélék családjába tartozó növénynemzetség. Régebben a *Scirpus*-szal alkotott egy nemzetséget. Hazai a *B. maritimus*, mocsarak, szikes ta-

Uj Idők Lex. IV, K.

1949 jan 30

Bokros-Birmann Dezső szobrászművész kiállítása a Fővárosi Népművelési Központ Képzőművészeti Kiállításai helyiségében. (VII., Rákóczi-út 30. sz. félem.) Gyülekezés délelőtt 11 órakor a kiállítóhelyiségben. A csoportban 50 személy vehet részt. Részvételi díj nincs.
Előadó: *dr Rabinovszky Máriusz* főiskolai tanár.

A Szépművészeti Múzeum kiállításai. Gyülekezés reggel 9 és 10 órakor a Múzeum Hősök-terén levő főbejáratánál. Egyszerre két csoportban 40—50 személy vehet részt. Részvételi díj nincs.
Előadó: a szobrászati tárlat vezetésén *dr Kampis Antal* egy. m.-tanár, »*dr Hoffmann Edit* grafikai emlékkiállítása«-n *dr Soltészné dr Szilárd Kató.*

Kiállítás a Rózsa Miklós-szalónban. Gyülekezés délelőtt 10 órakor a Szalón V., Sztálin-tér 3. sz. alatti bejárójánál. A csoportban 30—40 személy vehet részt. Részvételi díj nincs.
Előadó: *dr Pogány Ö. Gábor*, a Fővárosi Képtár igazgatója.

»**Ahol a demokratikus hadsereg tisztjeit képezik.**« **Látogatás a Honvéd Kossuth Akadémián.** Gyülekezés délelőtt 10 és 11 órakor az Akadémia VIII., Üllői-út 80. sz. főbejáratánál. Egy-egy csoportban 50—60 személy vehet részt. Részvételi díj nincs.
Előadó: *az Akadémia kijelölt tanára.*

»**A Vármegyeháza 100 éve.**« Gyülekezés délelőtt 10 óráig a Vármegyeház Városház-utcai főbejáratánál. A csoportban 50 személy vehet részt. Részvételi díj 1 forint.
Előadó: *dr Fára József* vm. főlevéltárnok.

»**Városunk harca a szeméttel.**« **A Köztisztasági Hivatal Ecseri-úti üzemtelepe.** Gyülekezés délelőtt 10 órakor az Ecseri-út és Üllői-út sarkán. A csoportban 50 személy vehet részt. Részvételi díj 1 forint.
Előadó: *Patak Jenő* a Kulturális osztály vezetője.

Az időközben rendezendő kiállítások pontos adatait (tárgy, hely, idő stb.), ahogy beérkeznek, mindjárt közzétesszük (sajtó, rádió) s azokról az üzemi kultúrvezetőket külön is értesítjük.

Kérjük a tanálmányi csoport tagjait, hogy részvételüket minden kirándulásra legkésőbb 3 nappal előbb jelentsék be.

Bokros Birmann Dezső

A FŐVÁROSI NÉPMŰVELÉSI KÖZPONT KÉPZŐMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁSAI

VII., Rákóczi-út 30., félemelet

XXIII. KIÁLLÍTÁS

MIHÁLTZ PÁL

festőművész gyűjteményes kiállítása.

Megnyitó 1949 január 8-án, szombaton délután 5 órakor.
Megtekinthető január 23-ig bezárólag, naponta 10—5 óráig, vasárnap 9—2-ig.

TÁRLATVEZETÉSEK

Január 9-én, vasárnap délelőtt 11 órakor: *Fenyő A. Endre.*
Január 16-án, vasárnap délelőtt 11 órakor: *Oelmacher Anna.*
Január 23-án, vasárnap délelőtt 11 órakor: *dr Székely Zoltán.*

KÉPZŐMŰVÉSZETI ELŐADÁSOK (Vetített képekkel)

Január 5-én, szerdán délután 6 órakor: *Művészet és társadalom.*
Előadó: *dr Pogány Ö. Gábor.*
Január 12-én, szerdán délután 6 órakor: *Proletár művészek I. Nagy-Balog János.*
Előadó: *dr Végvári Alajos.*
Január 19-én, szerdán délután 6 órakor: *Proletár művészek II. Derkovits Gyula*
Előadó: *Redő Ferenc.*
Január 26-án, szerdán délután 6 órakor: *Proletár művészek III. Dési-Huber István.*
Előadó: *Dési-Huber Istvánné.* Belépés díjtalan

XXIV. KIÁLLÍTÁS

BOKROS-BIERMANN DEZSŐ

szobrászművész kiállítása

Megnyitó 1949 január 27-én, csütörtökön délután 5 órakor.
Megtekinthető február 9-ig bezárólag, naponta 10—5 óráig, vasárnap 9—2-ig.

TÁRLATVEZETÉSEK

Január 30-án, vasárnap délelőtt 11 órakor: *dr Rabinovszky Máriusz.*
Február 6-án, vasárnap délelőtt 11 órakor: *dr Fehér Zsuzsa.*

KÉPZŐMŰVÉSZETI ELŐADÁSOK (Vetített képekkel)

Február 3-án, szerdán délután 6 órakor: *Képzőművészetünk a felszabadulás után.*
Előadó: *Fenyő A. Endre.* Belépés díjtalan.

1948 X. 14 Magyar Nap

sokat
sra

ácskozás

rendeznek az
lden *a Szak-*
kiállítását te.
ngresszus kül.
avatják a ese-
ntézetet. majd
Ganz hajógyár
t ismeretes, a
gy hajó épité-
vállalták két
határdió előtt.
ban *kiosztják a*
Érdemrendet és
rt adott kitün.
Horváth Mi-
ési beszámolót.
án *megválaszt-*
zeti Tanács új

skolát
któl!

k követése.

b értelmiségre
rul a béke vé-
kolákba vissza-
ni és agitálni
ani nem voltak
ifjúságot sa-
len illegálisan
,

elnyomókat.
ombolást vár-
iltaluk félre-
lokat ágyú-
rgessék.

z iskolát a há-
— fejezte be
Erzsébet.

ruha
BAN?

st tartanak ők
k és egészen

Vasárnapra készen lesz!

Kőművesek, festők, szerelők szállták meg a Szaktanács Dózsa György-úti épülő székházát. A jövő héten már a kongresszus külföldi vendégeit, tizennégy ország munkásküldötteit fogadják az új falak között

Bokros-Birman Dezső kifejező, tömör alkotása a Szaktanács új székházának udvarán

Bokros Birman Dezső

MagyarNap

A francia bányás
tiltakoznak
a kormány provokációi

Kelet-Franciaországban közel félszázezer vasmunkás csatlakozott az éjszaka a sztrájkolók táborához. A kormány változatlanul ellenáll a szakszervezetek minimális követeléseinek is.

A sztrájkolók megszervezték a táborokban lakó *északafrikai és olasz munkások*

élelmezését és a lakosság által felajánlott teherautók felhasználását.

Mozgó népkonyhák biztosítják a kiterjedt bányavidék élelmezését.

A bányász szakszervezet titkársága

tiltakozott

Szabad ci
a nagydiákoknak az
Az első három nap eredm

Érdekes rendeletet adott ki néhány nappal ezelőtt a budapesti tankerületi főigazgatóság:

szabadon dohányozhatnak az iskolákban a diákok.

A gimnáziumok és a tanítóképzők hat, hét és nyolcadik osztályos tanulói az iskolákban külön erre a célra *berendezett szo.*

diákok között.
iskola igazgató
tása szerint
rázsa alatt az
gesen lepték el
szinti folyosót,
szűke miatt eg
zót berendezté

A második-h
azonban al
dohányzási

„FIGYELŐ"
UJSÁGSZELVÉNY VÁLLALAT
Budapest, XIV., Nürnberg-u. 42.
Telefon: 296—534

Lap: Magyar Nap
1941 SZEP. 26
Megjelent: .....

KÉSZÜL AZ ÉLMUNKÁS

A Kisfaludy utcai öntőmű helyben már az utolsó simításokat végzik az első élmunkás szobron, Bokros-Biermann Dezső művészi alkotásán.

…k 19…évi december hó 31-én P…

Bu… …formátus Egyházközség
Bu… …ay u. 42. ● Távb.: 258—646
Postatakarékpénztári számla: 58.703

Hivatalos órák adóügyekben: d. e. 10—12-ig.

Hivatkozási szám: 275

Értesítés

református egyházi adóról

Méltóságos
Nagyságos
Tekintetes Dr. Szentirányi Gyulané úrnak
úrnőnek

Budapest, XI.,

…… út / utca / tér …… szám …… ajtó

Egyházi törvényeink rendelkezése szerint Adókivető Bizottságunk Atyánkfiának tényleges jövedelme alapul vételével a törvényben megállapított adókulcs szerint

1939 évre **egyházi adóját** az előző évi kivetésben **változat-**

…ctem 1939 jun. 30.

…használási lehetőségev…
…lalkozik. Varga Miklós…
…nánási gazda alum…
…ügyes kukoricavető g…
…szített.

Delejes konzerv…

A perpetuum mobilet, mozgót naponta hárma…ják fel Nincs hijával…
…egyéb ötletes találmá…

Bokros Birman

Déry

Nagy előkészület a könyvnapra

Hírt adtunk arról, hogy az idén a könyvnapokat *Budapesten* június 1-étől 4-éig, vidéken 15-étől kezdődően tartják meg. A magyar könyvkiadók erősen készülődnek ezekre a napokra. Május 30-án díszelőadást tartanak, melyen bemutatják a könyvnap érdekesebb könyveit, 31-én az Írószövetség nyujtja át könyvnapi újdonságait az élmunkásoknak, a honvédség és rendőrség kitüntetettjeinek.

Nagy érdeklődésre tarthatnak számot a *Szikra* kiadásában megjelenő művek: *Rákosi* Mátyás «Építjük a nép országát», *Farkas* Mihály beszédeinek és cikkeinek gyüjteménye és *Lenin* válogatott műveinek II. kötete.

Cserépfalviék József Attila válogatott verseit, a *Révai* könyvkiadó *Füst* Milán «*Szakadékok*» és *Kucka* Péter «*Hosszú sor közepén*» című művét. *A Hungária* kiadásai *Déry* Tibor: *Befejezetlen mondat*, *Bokros Biermann* Kossuth-díjas szobrászművész *32 szobrának reprodukciója*, *Kölcsey* válogatott munkái és *F. Nagy* László verses köteteivel kerülnek az olvasó elé.

A *Dante* kiadásában *Sásdi* Sándor «*Éneklő élet*» és *Lakatos* István «*A pokol tornácán*» című kötetével találkozunk. A *Franklin Benjamin* László «*Örökké élni*» és *Csokonai* válogatott verseit hozza és *Somlyó* György «*Kérdés és felelet*» című munkáival számíthat sikerre. A *Budapest* kiadásában a «*Népek dalai*» és *Singer és Wolfner* kiadásában *Illés* Béla «*Kárpáti rapszódia*» című művek lesznek a könyvnapok legelőkelőbb olvasnivalói.

Magyar Nemzet

1949. máj. 21.

4 8 2 2 7/915 szám.

III.

A müemlékek Országos Bizottságának folyó évi április hó 16-án 621/914 szám alatt kelt felterjesztésére, tudomás és további megfelelő eljárás végett kiadom.

Budapest, 1915. szeptember hó 28-án.

A minister rendeletéből:

Dr Breyer István

Bokros Birman Dezső

Magyar Nemzet 1943. ápr. 28.

Kiállítások

A *Tamás-Galériában Bokros-Birmann* Dezső szobrászművész állította ki szobrait és grafikai munkáit. Egyik legkiválóbb szobrászunk munkássága jól mutatja a művész jellegzetesen plasztikai szemléletét és formaérzékét. Megkeresi a dolgok központi magvát és elhagy minden feleslegest. A zárt forma az eszménye s ez a „szobrászati szemlélet" talán legnagyobb erénye — szívesen ismerjük el rokonságát akár a nagy *Maillol*-lal, akár a mi *Ferenczi* Béninkkel. Dicsérjük meg a kiállított tárgyak közül *Jozsef* Attila portréjának egyszerű és komoly realizmusát; említsük meg, hogy szívesen fordul a közösségi élet élményeihez, a tömegsport telkesíti, megtervezi *Szalmás* Piroska síremlékét, a „független Magyarország" gondolata, a munkás—paraszt—értelmiségi összefogás realisztikus ábrázolása is ott van témái között. *Keleti* Aurél portréja egyszerűségével a renaissance képmások nagy tanulságaihoz csatlakozik. Ebben a szobrászban nincs semmi romantika, elutasít magától minden érzelgősséget (grafikai munkái is feltünnek merész és csak a lényeget kereső valóságérzékükkel) és egyedül az emberi test és lélek mélységeit kutatja. Arcmásai e tekintetben ritka kiváltságos helyet foglalnak el — módszere és szemlélete tündöklő magasságokra emelkedik Ady Endre képmásában, melyet nem minden ok nélkül a legkiválóbb mai szobrok közé számíthatunk. (Csak sajnáljuk, hogy e kiállításon nem láthattuk a művész monumentális *Áchim András* szobrát, mely oly tragikus feszültséggel foglalja össze a paraszti vágyakat.)

*

BOKROS DEZSŐ: ÖNARCKÉP KALAPBAN
A Tamás-galéria kiállításából

BOKROS DEZSŐ: ÖNARCKÉP KALAPBAN
A Tamás-galéria kiállításából

Magyar Művészet
1929. 3. 27.

De ha Capri a kockaházakból sakktábla-alaprajzon épült volna fel, sajátos, de mégis egyhangú kép keletkezett volna. Így azonban mindenütt másfelé hajló falai a fehérnek ezernyi változatát teremtették meg: majd merőlegesen tűznek a nap sugarai a házakra, majd meg önárnyék keletkezik, más felületek pedig mély, vetett árnyékba kerülnek s ezt a sokszoros színhatást még fokozza a falak színárnyalatának gazdagsága. Elég a siklóvasút terrasza mögött felépülő városrészt megfigyelni, avagy a festői Marina Grande háztömbkelegére nézni, hogy a hatás gazdagságáról fogalmat kapjunk. Még nagyszerűbb azonban a kép, ha Anacaprit Caprile felől a lenyugvó napfényben látjuk s a házak falai a rózsaszín minden árnyalatában ragyognak.

A helyhiány, a beépíthető telkek szűkös mivolta, — mindenki az egyetlen tér, az egyetlen járható út, avagy a szűk kikötő, a csónakok közelében kívánt lakni, — az cicomák és cirádák díszelegnének, — így a látszólagos anarchiában magasabb művészi rend uralkodik.

Mindennek lélektani alapjára már bevezetőleg rámutattunk, azonban nem lesz érdektelen a szociológiai alapot is megemlíteni. Egy határozott társadalmi egység uralkodik itten. Ezek az emberek egyvágásúak, egyakarásúak. Csak élni akarnak, házuk elsősorban a nyers életszükséglet kielégítője s nem a társadalmi elkülönödés építészi kifejezése, mint pl. a mai nagyvárosi építészetben. S ebből az alapvető egységből, közösségből nőtt ki ennek az architekturának felejthetetlen szépsége, amely a puszta célon túl emeli a házakat.

És ottan, ahol városszerűen tömörül[1] a lakosság, ahol a házak fecskefészekszerűen egymáshoz símulnak és festői képet adnak,

[1] És mindez fokozottabb mértékben vonatkozhatik a közeli Amalfira, ahol hat-hétemeletes házakra újabb, a meredek hegyoldalra támaszkodó házsorokat építenek.

Bokros Birman Dezső

Komor András:

Kiállítások

Bokros Birman Dezső

Néhány évi előtti kiállításának egy Don Quijote-szobor volt a kiemelkedő darabja, — különös figura, csontig soványodott test, amelyet a pipaszárlábak csak valami plasztikai egyensúlyozás csodája révén tartanak magasban, a kegyetlen humorral megrajzolt cervantesi hős még kegyetlenebb humorú mása, egy karrikatúra még torzabb s kiábrándultabb karrikatúrája, furcsán s ferdén ható hősi pózában valahogy minden hősiesség megcsúfolása. Most kiállított életnagyságú szobrából még az enyhítő humor is kimaradt, a „Bányászfiú a fényben" a megnemalkuvásig kegyetlen szobor, a kegyetlenségig felfokozott fájdalom s nincstelenség döbbenetes erejű szobra. Semmi sincs rajta, ami „tetszhetnék" a szemnek, mintha statikai nyugtalansága is — ahogy hátsó nézetből kissé dől az alak — szándékos lenne s talán a megformálatlan arcnak sem hanyagság az oka. Csupa lázongó, nyomott és elnyomorított formák, de a maga egészében mégis teljes a mű: Bokros Birman Dezső komoly munkásságának legérettebb terméke.

Újabb fejszobrain a groteszket súroló keménység valamilyen festőiségbe lágyul: Despiau hatása lenne ez? Klasszicizáló leányfeje már majdnem bájos, mongolos női portréja majdnem „szép". De hangsúlyozott egyszerűségük, a szűkszavúan tömör formákat átfűtő lelki tartalom a „Bányászfiú" alkotójára vall s a legegyénibb magyar szobrász nagyszerű tehetsége mellett tesz tanúságot.

Szép Szó. 1937. ápr.–máj.
278.l.

en wurde mit dem alten System der offenen
it dem neuen Treppenhaussystem wurden die
aben von demselben Treppenhaus den Eingang.
Bauvorschrift, andererseits von der wirtschaft-
nt. Budapest ist im allgemeinen die Stadt der
meistens grösser, als die der Kleinwohnungen
Alkovensystem konnten — trotz mancher Ver-
s ist der Haupttypus des Massenbedarfes die
eschränkt in den städtischen Wohnungen aus
ete des »überflüssigen« Zimmers und verbietet
nungen haben 1 Zimmer zu 20—24 m², Küche
oden und Keller (zu je 6—8 m².) Die Mindest-
isst demnach 180—200 m³. Die Zweizimmer-
wohnung 330—360 ; die ausnahmsweise vor-
m³. Ausnahmsweise sind auch Einzimmer-
bei Zweizimmerwohnungen ; die zu drei Zimmer
estellte der Haushaltung. Wo die Wohnungen
nschaftliche Badegelegenheiten zur Verfügung,
e Bäder zu benützen. Waschküchen, — meistens
n gemeinschaftlichen Gebrauch. Die grösseren
nd Lastenaufzug. Obzwar man an Material,
, geschah dies nie auf Kosten der Gesundheit.
m Bau in erster Reihe massgebend. Die Ein-
alen Lebenshaltung der Mieter. Gas- und elek-
dürfnissen der Einwohner.
auptstadt bestimmte ihre Bauten für minder-
in- und Mittelbeamte. Ausnahmsweise haben
B. mit Künstlerateliers, Werkstätten, Geschäfte

nevekkel is, akiket a *Kut* azért vett fel soraiba, hogy művészi kifejlődésüket és rögös pályájukon érvényesülésüket előmozditsa. Ehhez képest a Társaság művésztagjai két csoportra oszlanak: *törzstagokra* és *rendes művésztagokra*, de vannak a *Kut*-nak *müpártoló tagjai* is, akiknek száma ma már az ötszázat meghaladja. A rendes művésztagok száma e pillanatban 62, de azoknak csatlakozásával, akik lelki közösséget vallanak velünk, számuk, de müpártoló tagjainké is, szinte napról-napra gyarapodik. Céljainkat szolgálja még *illusztrált művészi folyóiratunk, a Kut is.*

A *Kut* törzstagjai *(societair-jei)*: *Beck* Ö. Fülöp, *Bornemissza* Géza, *Czigány* Dezső, *Czóbel* Béla, *Csorba* Géza, *Derkovits* Gyula, *Dénes* Lajos, *Egry* József, *Ferenczy* Béni, *Ferenczy* Noémi, *Kernstock* Károly, *Kmetty* János, *Kozma* Lajos, *Márffy* Ödön, *Medgyessy* Ferenc, *Pátzay* Pál, *Perlroth-Csaba* Vilmos, *Pilch* Dezső, *Rippl-Rónai* József, *Rózsa* Miklós dr., *Szobotka* Imre, *Szőnyi* István, *Varga* Oszkár, *Vaszary* János és *Vedres* Márk. *Csók* István tiszteleti tagja Társaságunknak. Az igazgatóság tagjai: *Vaszary* János, *Rippl-Rónai* József és *Márffy* Ödön (elnökség), *Beck* Ö. Fülöp, *Ártinger* Imre dr. és *Rózsa* Miklós dr. művészeti igazgató; a felügyelő-bizottság tagjai: *Bartha* Ferenc dr. (elnök), *Csepreghy* Béla és *Lux* Vilmos. Az elnökség *Vaszary* János, *Rippl-Rónai* József és *Márffy* Ödön festőművészekből áll. Ennek a kiállításnak zsürizési- és rendezési munkálatait *Vaszary* János, *Márffy* Ödön, *Kmetty* János festőművészek, *Beck* Ö. Fülöp és *Medgyessy* Ferenc szobrászmüvészek és *Rózsa* Miklós dr. művészeti igazgató végezték. E statisztikai adatok közlése mellett mindössze

VASZARY JÁNOS: ASSISI SZENT FERENC KATEDRÁLISA

A KUT műcsarnoki kiállításából

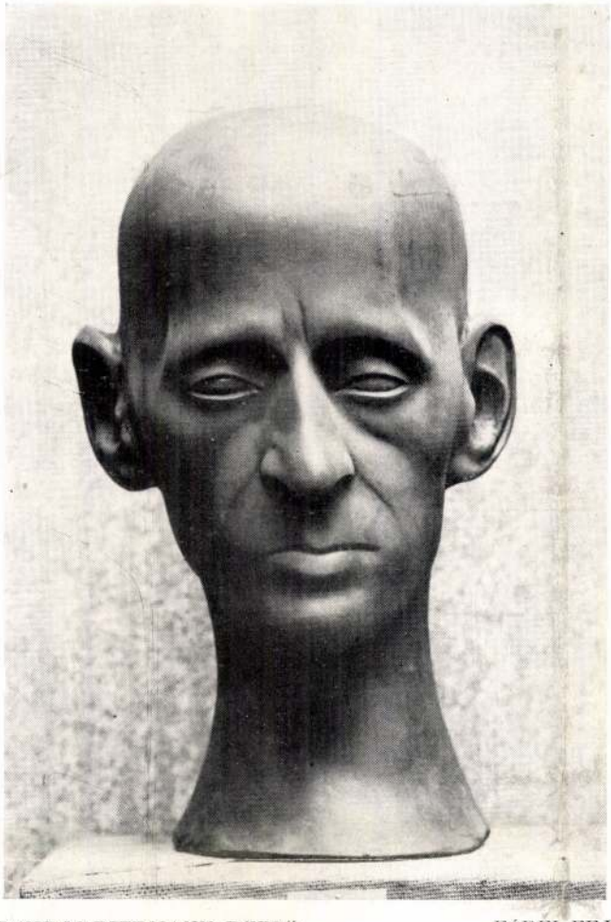

BOKROS-BIERMANN DEZSŐ: FÉRFI FEJ

A KUT műcsarnoki kiállításából

annak hangsulyozását tartjuk szükségesnek, hogy ez a kiállításunk nemcsak tagjaink egy részének külföldön való tartózkodása, de a rendelkezésünkre álló idő és hely korlátozott volta miatt sem nyujthatott teljes reprezentativ képet a *Kut* művészi fajsulyáról, legfeljebb célkitüzéseinkről és törekvéseinkről

Ám ez a kényszerüen hiányos kép — a sokfelé szétsugárzó kutatások egymástól annyira elütő és épen ezért annyira változatos eredményei ellenére — mégis egységes, mert minden sokrétüsége mellett is *egységbe foglalta a magyar progresszivitás vezérlő gondolata.* Minden stiluskülönbség ellenére, mely a falakon jelentkezett, kiállításunk mégis összefoglalásaként hatott a hazai földön kivirágzott, vagy tovább fejlesztett modern müvészi irányoknak, mert a zsürit — a *Kut* programjához hiven — az a szempont vezette, hogy *kiállításunkon szóhoz jusson minden irány, ha csak haladó, ha innen, vagy tul van a naturalizmuson* s ha a műalkotás a természetnek, az életnek *olyan megoldását keresi, mely tisztán a művész egyéni interpretálásából fakad.* Az a meggyőződésünk ugyanis, hogy — miként Vaszary mondja — a multba folyton visszatekintő fetisizmus és a dermedt természetimádás kitaposott országutain nem nőnek virágok. *Korszerüek, maiak akarunk lenni,* mert a müvészet az élet függvénye, az élet pedig folyton előre rohan. A mozdulatlanság a halál kritériuma. Mi hiszünk az emberi szellem folytonos reneszánszában és tudjuk, hogy a müvészet csak saját korán belül tüzhet ki magának célokat. A *Kut* müvészeinek intellektusa nem elégszik meg a mult élményeivel és eredményeivel, hanem *uj mondanivalókat, a jövőnek is szóló mondanivalókat* s e mondanivalókhoz *uj kifejezési eszközöket* is keres. *Márffy* szerint, aki a *Kut* képei elé áll, felejtse el az eddig látott müvészetet és ne gondoljon a természet szemlélődéséből meritett emlékeire sem. Ez az első feltétele annak, hogy e müveket megérthessük. Itt mélyebb szempontok vannak: *a szinek és formák összhatása, vonalak ritmusa, tömegek dinamikája.*

Ez a müvészet formában, tartalmában, tehát lelkiségében és külső megjelenésében is — éppen korszerüségénél, maiságánál fogva — más, mint a naturalista müvészet, hiszen *a művészet nemcsak a művésznek, de korának is tükre s igy mindig megvannak a maga erkölcsi és világnézeti okai, ha a művészet megváltozik.* A naturalista müvészet külső formája azért lehetett nyugodt és kiegyensulyozott, mert a háboru előtti élet is nyugodt és kiegyensulyozott volt; belső tartalma pedig azért volt földhöz ragadt, materialisztikus, mert a kor természettudományos világnézete is földhöz ragadt, materialisztikus, tehát destruktiv volt. Ma azonban a megtiport emberiség a materializmus röghöz kötöttségéből magasabb, tisztább régiók felé sóvárog s igy *a művészet is uj, magasabb, tisztább, tehát konstruktiv régiókba száll: a fantáziának a valóságtól annyira elütő világába.* Ezeknek az elgondolásra, elképzelésre, viziókra, tehát intellektusra és lelkiségre alapitott képeknek külső megjelenése, forma és szinvilága természetesen szintén hozzáidomul ezekhez a belső elgondolásokhoz és látományokhoz s csak természetes, hogy egyelőre még nem lehet oly nyugodt, kiegyensulyozott, mint a naturalista müvészet, *hiszen éppen a mai lélek nyugtalanságát, vivódásait kell kifejeznie.*

Látnivaló, hogy *ez a művészet a tegnap materialista művészetével szemben gyökeréig idealista művészet* s mivel a mult századvég skeptikus hitetlenségével ellentétben *a jövő felé tekintő, tehát hivő művészet,* egyben *optimista* müvészet is — és *ma csak ilyen optimista-idealista és hivő, tehát konstruktiv művészetre van szükség.*

És *még egyre* van *ma* fokozottabban szükség,

BOKROS-BIRMANN DEZSŐ: HIDY KÁLMÁNNÉ URNŐ ARCKÉPE
A KUT tavaszi kiállításából

kell buknia minden kisérletnek, mely az ábrázolt jelenség objektive tetszetős formáival, mint a műtől független ható tényezővel, igyekszik a kirivó ellentétet elfödözni. (Az egyéb irányu próbálkozás eredményeiről a képzőművészet története különben elég világosan beszél. Mindez azonban magától elesik s a cél, a véleménynyilvánulás teljessége nem szenvedhet, ha az ábrázolt jelenség megjelenési formájának határa nem esik kivül az ábrázoló anyag dimenzióin; más szóval, a sikon egykiterjedésű változások segitségével ábrázolt tárgy magában nem haladja meg ezeket a sikábrázolás anyagából adódó lehetőségeket, mint a lényeg maradéktalan megnyilvánulásának feltételeit. Ez a művészet anyagszerüségének törvénye a festészetben.

Az ilyen elméleti levezetés azonban nem ér magában sokat, ha a tények nem bizonyitják életből kelt jogait. Az alkotóművészt utóvégre nem az el-

Kut 1927. 2-7 9 l.
Uép

méleti meggondolás biztositja elveinek igazságáról, hanem a ráható tények szükségkép váltják ki belőle a megfelelő megoldást. A kor és környezethatás vizsgálatának tehát azonos eredményre kell vezetnie a sikábrázolás jövőjének életképessége érdekében. A század eltérő eszközökkel dolgozó vezéreszméinek közös motivuma: a mult századok eredményeinek, mint adott életjelenségeknek halmazát, meghatározott foglalatba egyesiteni. Ez a vezérgondolat két praktikus imperativussal jár. Egyrészt a gyüjtést, tehát a termelő és fogyasztó elemek egybefoglalását, másrészt a szerkesztést, a mult századok felhalmozta anyagi, emberi és technikai halmazának egységescélu rendezését. A kor tevékenységét megtestesitő embertipus tehát a konstruktőr. Ez, mint mérnök, a valóság törvényei által meghatározott mechanikus tényeket uj és célszerü fizikai jelenségekké konstruálja. Ezt nézi ki a világból s igyekszik a maga korlátlan asszociációs lehetőségeivel, mint itéletét, művébe szerkeszteni a művész is. A mérnök munkáját az anyag mennyiségbeli tulajdon-

BORNEMISSZA GÉZA:

A KUT tavas

Bokros Birman Dezső

„FIGYELŐ"
UJSÁGSZELVÉNY VÁLLALAT
Budapest, XIV., Nürnberg-u. 42.
Telefon: 296—534

Lap: KisUjság

Megjelent: 1949 JAN 30

KIÁLLÍTÁSOK

Bokros-Birman Dezső

Kossuth-díjas és *Pro Arte*-kitüntetéses szobrászművészünk munkái a *Fővárosi Népművelési Központ* kiállító helyiségében (Rákóczi-ut 30.) — *Kmetty* Jánosné és *Rabinovszky Máriusz* rendezésében — a legkimagaslóbb szobrászati gyüteményes kiállítási igézetével hatnak a népszerű galéria másféléves fennállása óta. *Mihályfi* Ernő, a képviselőház alelnöke nyitotta meg a kiállítást, amely hiven reprezentálja képzőművészetünk plasztikai ágazatát. Mintha némiképen szimbolikus éle is lenne annak a véletlennek, hogy ez a kiállítás történetesen *Ady* Endre halálának harmincadik évfordulóján s éppen a zeneakadémiai nagy Ady-ünnepséggel egyező időpontban nyilt meg. Nincs még egy másik szobrászunk a sok kitünő közül — ideszámolva *Beck Ö.* Fülöpöt, *Csorbát* és *Mo[illegible]ségyt* is —, akinél annyi életerős, nyilvánvalóan közérdekü és ne-

mesen nyugtatnunk. Nagy reménycnciát elevenedik meg és sugárzik szét a képzőművészet plasztizáló nyelvén, mint *Bokros-Birman* művében. Amilhogy *Bartók* és *Kodály* zenekompozícióinak élmény-világával is az ő szobrászata kerülli a legtorkonibb összhangba. Ha igaz az, hogy a képzőművészet amhivalens fogalata tud lenni mind az irodalmi Kölcsey fogalmi fegyvernek, mind pedig a muzikális Kölcsey lisztán-hangulati elemeinek, — akkor *Bokros-Birman* Dezső vízuális Kölcsey-en a két-polártis végtel pazar érzékletességgel találkozik. Egyszerűen és nagyvonalúan. A szenvedélyes díszharmonizálás szeszélyes látszatai közöli is a harmonikus lényegiálás erejével. A Bartók-szobor hoz készülli *Román figurája* és *Magyar figurája* s Ady ismert Duna-versei vísszhangzó *„Dunai népi kórus“*-ának nagyszerű négyese — akárcsak *Bárza Györgyi*-bronza, *Kubikosa* vagy *Ülhurkolói* — mind-mind a lelkes valóság sűrített visszatükrözői: a nyomor legmélyebb szakadékait s a népszabadság és népi főlemelkedés legmagasabb csúcsait egyszerre csillogtatja meg a maga kiűnő állóságával is közérthető és szuggesztív formanyelvén. Elmunkás-szobrai sem ügynevezett szokványos, kötelességszerű portrék, hanem igazán és valóban ősi ősét alkotói elmény megjelenése. Szobrainak javarésze monumentális igényű s nem kis terembe vagy szobába, de nagy térre, megfelelő arkhitekturális környezetbe kívánkozik. Megfelelésként hatnak e kiállításon a vörösKrétarajzok, bizonyságul, hogy Bokros-Birman Dezső a grafikában is mester.

Nagy Tibor

QUADRO

Szikszóffy-nyomda Budapest, IV., Kozp. vá'Szikszóffy-nyomda Budapest, IV., Közp. vá'Szikszóffy-nyomda Budapest, IV., Közp. vá'Szikszóffy-nyomda Budapest, IV., Köz

Bokros Birman Dezső

Magyar Nemzet
1947. nov. 23.

Kiállítások

Bokros Birman Dezső szobrászművész kiállítása nyílt meg a *Művész Galériában*. Ez a néhány összegyűjtött grafika és szobor a *Genfben* és *Párisban* rendezendő kiállítás anyagából való. Bokros Birman igazi művész — ezt tudjuk; a jól választott gondolatot tökéletes formaművészettel fejezi ki. Természetes, hogy tárgyát gyakran választja olyan körből, mint más művész, de éppen az a kiválósága, hogy — mint Rabinovszky írja a tárlat katalógusában — „kuporgó embere olyan, mintha soha még kuporgó embert nem mintázott volna senki". A kecsességben, az érzékeny kifejezési módban ugyanúgy mester, mint a masszív, nehézkes kivitelezésben. A túlnyomórészt magánkézben lévő grafikája is rendkívül figyelemreméltó.

ZEUM

PÁLY

lható, ho
asztalké
en szol
últ mint
lt. Enn
agyagip
erjedt t

mékein a már elavult díszítményeket újak eredetiek váltsák fel. Lipthay Béla báró, iparművészeti társulat alelnöke ily értelemb pírandó pályázatra 100 forintot ajánlott f Az iparművészeti társulat magáévá tette a vé ményt és az ajánlatot elfogadva, annak m felelően a következő pályázatot hirdeti :

1. Kivántatik porczellán vagy majolika nyér díszítményének terve, a mely díszítm az asztali készlet többi darabjára is alkalm

Ezzel kapcsolatban Ráth György indítvá-
ozza, hogy a sarló és buzakalász jegyű meg-
sért három tányér tervét a társulat vegye
g 50 forintért és bejelenti, hogy azon ter-
k készítője Hári Gyula.

A választmány az 50 forintot megszavazta.

A III-ik szakosztályban a díszkötésekre kiírt
yázatról Ráth György tett jelentést, s a
áló bizottság nevében a végrehajtó bizott-
ot felhatalmaztatni kéri, hogy a *Thule*,
ldi és *Virágregék* jeligéjű megdícsért terve-
méltányos áron megvásárolhassa szerzőik-
Az elsőnek szerzője Csiszik Gyula, a két
bbit pedig Nagy Lázár készítette.

A választmány a kért felhatalmazást meg-
a.

Ezután Lipthay Béla báró jelentést tett a
ozőművészeti társulattal szövetkezve mell-
brokra és népies tárgyú csoportra kiírandó
yadíjak ügyéről és bemutatja a kiküldött
yes bizottság ülésének jegyzőkönyvét, mely-
a megállapodások foglaltatnak.

A választmány jóváhagyólag tudomásúl

Bokros Biermann Dezső

csaknem valamennyi amerikai mozi lekötötte előadásra.

Bokros-Biermann Dezső, a kiváló szobrászművész Max Beer, a genfi szépművészeti múzeum igazgatójának meghívására január végén gyüjteményes kiállítást rendez Genfben és Párisban.

A Kisfaludy Társaságban január

264. **Hokusai, Katsugava** (1760—1849):

TÁNCOLÓ FÉRFI. Surimono. 8·5—8·7 cm. — TANZENDER MANN. Surimono.

265. **Olvasó férfi.**

Indo-perzsa tusrajz, aranyindás keretben 19·5—12 cm. XVIII. század. — LESENDER MANN. Indo-persische Tuschzeichnung mit vergoldeter Rankeneinrahmung. XVIII. Jahrh. *(Illusztrálva a XII. táblán.)*

266. **Férfiarckép.**

Akvarell. 33—20·5 cm. Korea, XVII. század. — MÄNNLICHES PORTRÄT. Aquarell. Korea, XVII. Jahrh. *(Illusztrálva a XII. táblán.)*

267. **Gyümölcsöt evő férfi.**

Indo-perzsa miniatür. 16·5—9·5 cm. XVIII. század.— OBST ESSENDER MANN. Indo-persische Miniatür. XVIII. Jahrh.

268. **Tojokuni, Utagava** (1768—1825):

JELENET A ZÖLD HÁZBÓL. Színes fametszet. 35—22 cm. — SZENE AUS DEM GRÜNEN HAUSE. Farbenholzschnitt. *(Illusztrálva a XII. táblán.)*

269. **Utamaro, Kitagava** (1754—1806):

FÉSÜLKÖDÉS. Színes fametszet. 33—22 cm. — TOILETTE. Farbenholzschnitt.

270. **Utamaro, Kitagava** (1754—1806):

TOILETTE. Színes fametszet. 37—25 cm. — TOILETTE. Farbenholzschnitt.

BOKROS-BIRMAN DEZSŐ LITOGRAFIÁI

Bokros-Birman Dezső, az új és bátor törekvésű fiatal szobrász albumba gyűjtve adott ki most egy sereg érdekes kőrajzot, amelyek a közös «Jób» címet viselik. Nem biblia illusztrálási szándék vezette Bokrost, amikor ezeket a képeket megrajzolta. Neki a bibliai Jób alakja, szenvedései és lelki kínlódásai kitünő alkalmat nyujtottak arra, hogy képzőművészeti eszközökkel, a formák és vonalritmusok erejével próbálja kifejezni az érzéseknek, az aszkétikus szenvedélynek gazdag skáláját.

A litográfiák határozottan rávallanak arra, hogy nem festő, hanem szobrász az alkotójuk. Mert bár a rajzok pszichikai tartalmából következően formamegoldásuk nagyon nyugtalan, nagyon barokkérzésű és így maguk a figurák statikailag nagyon ingatagok, mégis plasztikai alkotásokra emlékeztetnek. Szobrászi ezekben a rajzokban az is, hogy a környezet, az emberi alak miliője egészen el van bennük hanyagolva és az üres, semmitmondó, síkkitöltő kulisszánál nem egyéb. Ez a litográfia-ciklus jó bizonysága Bokros-Birman erőteljes expresszionisztikus hajlandóságainak és képességeinek és egyben jó példa arra is, hogy megmutassa valamely megadott lelki, érzéstartalommal telt téma frissítő és mélyítő hatását a képzőművészetre. Alkalmat ad a festőnek vagy a szobrásznak arra, hogy túllépje az önmagáért való formalizmust, a minden mélyebb emberi tartalom nélkül való formaproblémákban való elmerülést. Ez a megadott érzéstéma azonban csak úgy lehet

Nyugat 1922 febr. 1.

EXPOSITIONS AMBULANTES D' ARTISTES HONGROIS

DOLF, KOSZTA JÓZSEF, KUNFFY LAJOS,
ÁN, VASZARY JÁNOS, VASS ELEMÉR.

r festőművészek elhatározták, hogy
művészeti kiállitásokat rendeznek
jlesztik és terjesztik a magyar mű-
nül értékes részét. Ezen cél további
en elhatároztuk egyenkint kifestett,
ámozott, s mappába foglalt művészi
rebocsájtását. A 9 műlap famentes
ezeket magába foglaló sorszámozott
orgalomba nem kerülnek. Egy mappa
100 pengő.

y jelentőségü kulturális eseményt

Bobros Birman Derső

Ulysses

Kő Pál: Bobros Birman Derső – Művészet, 1976. febr. 20 old.

ten, hogy a ...

állítást olyanná formáljuk, hogy megszűnjön az az ellentmondás, amely jelenleg fennáll a kisplasztika Rollin által meghatározott rendeltetése és a között a közeg között, amelyben pillanatnyilag a befogadó a művel kapcsolatba kerülhet. Ezt a lehetséges formát már a II. Kisplasztikai Biennálé megrendezését követően bővebben is kifejtettem.[2]

Talán az eddigiekben is jól érzékelhető volt már egy gondolatmenet előkészítésének, „felvezetésének" folyamata. Ennek utolsó fázisa Zemla megállapítása, amely a válaszok közül konkrétan először utal egy olyan mozzanatra, amely már nem magyarázható magából a műből. „...A szobrok lényege az emberhez való viszonyban fejeződik ki. Ez a viszony a kisplasztikában a következőképpen alakul: maga az ember a nagy forma és valamilyen viszonyba kerül a kis formával..." És itt szeretném felvenni az általam elejtett fonalat, visszatérve ahhoz a gondolatmenethez, amely alapján magam meghatározhatónak vélem a kisplasztikának, mint műfajnak a sajátosságait. Azt mondhatnám, formailag teljesen egyetértek Zemla meghatározásával. A kulcsot valóban itt kell keresni, a mű és a néző, a befogadó közötti viszonyban. Ám Zemla feltételezésében ez a viszony csupán alaki – méret, forma, lépték szerinti – az ember azonban elsősorban nem mint forma kerül kapcsolatba a szoborral (minden műalkotással), hanem mint befogadó, elsősorban mint „társadalmi lény". Társadalmiságának két egymással dialektikus kapcsolatban levő megjelenési formája van: az ember mint személyiség, aki törekszik önmegvalósítására és az ember mint a közösség tagja, aki tudatában van a közösségre jellemző általános normáknak, s mint ilyen, egyszersmind a társadalmi tudat részese is. Ha a mű ilyen emberrel szembesül, akkor határozható meg, hogy milyen viszonyba kerül az adott műtárggyal. E viszony alakulása egyúttal függ a műtárgy bellenebbül létesíthet kapcsolatot a befogadó személyiségével, így ez a kapcsolat érzelmileg intimebb, gondolatilag árnyaltabb, intellektuálisabb lehet, mint – maradjunk az eklatáns ellenpéldánál – egy köztéri mű esetében. Így már, e szituációba helyezve, érthetőbbé válik Rollinnek az a meghatározása is, mely szerint „az emberek mindig közvetítő eszközt keresnek a kisplasztikában, képzeteik, álmaik kifejezésére".

Szeretném hangsúlyozni, hogy ez a viszony nem jelent egyúttal viszonylagosságot. Létrejöttének konkrét és meghatározó feltétele az egyik oldalról mindig a sajátos törvények szerint alakított mű, amelyik nem lehet tetszőleges, nem lehet egy általában meghatározott plasztika puszta méret, formátum szerinti variánsa.

Tudom jól, hogy e helyütt csak arra volt módom, hogy a kérdés egyik megközelítési (megoldási?) lehetőségét felvázoljam. És messzemenőkig egyetértek az Aradi Nóra már említett cikkében szereplő következő megfogalmazással: „a budapesti biennálénak nyilvánvalóan nem az a célja, hogy műfaji kérdést tisztázzon, hanem hogy tájékoztasson, s a művészet mai kérdéseiben segítsen jobban eligazodni. A kisplasztika-fogalom tisztázása nem kiállításra, hanem a műfajtörténeti, műfajelméleti kutatásra és vitákra vár; ehhez kínál összehasonlító anyagot maga a biennálé." Csupán azt tenném még hozzá, hogy ehhez a vitához érzésem szerint mostani körkérdésünkkel további adalékokat szolgáltattunk, és újra szeretném megismételni több mint két évvel ezelőtti javaslatomat, egy konkrét művekkel érvelő szakmai vita megindítására.

RIDEG GÁBOR

1. A Budapesti Nemzetközi Kisplasztikai Biennálé céljairól, 1975/9. 3. oldal.
2. Biennálé után – biennálé előtt, 1974/1. 1. oldal

Bokros

Bokros-Birman Dezső: „Ulysses"

1021

50

Lütvénet, 1970. 5.

ük meg együtt

ULBERTSCH-FRESKÓKAT

zthelyi sarkától északra vezető
merre már a Bakony hegység
rkítják a szelíd pannón tájat,
, Magyarország egyik legvon-
i együttese. A dombtetőt koro-
ri várrom, a ferencesek temp-
püspöki nyaralókastély mellett
tt plébániatemplomának Maul-
i biztosítják Sümeg nemzetközi
ettörténeti jelentőségét.

yú, egyszerű megoldású plébá-
Biró Márton veszprémi püspök
-ban. „A kép irók is már jövő
ből el érkeznek, kik az egész
unkájuk alá venni fogják" – jegy-
a 1757 augusztusában. A festő,
koriban mondták, a képíró, aki
ptemberben már hozzá is fogott
festéséhez, Franz Anton Maul-
a korszak egyik legkiválóbb mes-
festészet talán utolsó igazán ki-
rópai képviselője.

bodeni tó melletti Langenargen-
s apjánál, a szerény falusi festő
ertschnél kezdte tanulmányait.
ndős korában azután Bécsbe ke-
r már nemzetközi hírű bécsi mű-
émián tanult. Bécsben készült el-
eskóműve is, a piaristák Maria
mának mennyezetképsora. E kez-
aulbertsch-művei közül nem egy
olakép került Magyarországra, a
be is, s Ausztrián kívül első na-

a nehezebben kivehet
A hosszfalak mentén
félköríves festett fülké
rozat mutatja be a sze
lódó jeleneteket. A job
rok imádását" ábrázol
tárul elénk a fényözö
örvendező angyalokka
kisdedet lehelletükkel
latokkal. A következ
nyű „Királyok imádá
mélyvörösbe burkolt
tatja gyermekét a hó
melinköpenyes öreg k
tottan bámuló, suhog
szerecsenkirály, a kuk
dékládikával, mintha a
életre.

A Vízkereszt idilljét
és magasztos látomás
madása". Földöntúli e
a követ az angyal s
sirató asszonyok előt
nésként száll a magas
Az átellenes oldalon,
közt, a „Jézus körüli
lenetnél nagyszakállú
kek s egy mulatságos,
nak derűs hangulatot,
ző, nagypénteki oltá
drámaivá komolyodjé
viharfelhős ég előtt sö
gasba a kereszt. Lábá

Bokros-Birmann D.
Czigány Dezső

tovább

Kisllisság
93 1945 FEB. 27.

KIÁLLÍTÁSOK

n. t.

„1919-es forradalom-képzőművészet"

címen nyilt meg a *Dési-Huber Kör* (IV., Semmelweis-utca 2.) negyedik kiállítása. Négy teremben, 101 reprezentatív műben — grafikákban, festményekben, plakátokban és plakettekben — elevenedik meg az 1919-es forradalom tárgyköre, fogalmi eszmélkedése s hangulati tüzessége. „Az erők — írja *Rabinovszky* Máriusz a rendezői katalógus előszavában —, amelyek 1919-ben a proletárforradalom kitörésére vezettek, 1910 körül — nyiltan vagy rejtetten — felsorakoztak egymás ellen" s így már „1910 körül a művészi haladás előörsei olyan hangot szólaltatnak meg a magyar irodalomban, zenében, képzőművészetben, amely új volt és forradalmi a dunai tereken". Hogyan lehetett oly példaadóan átütőerejű s dinamikus a 19-es forradalom képzőművészete — csak egyik magyarázata ennek a hosszú érlelődés. A másik magyarázat emellett a forradalom anyjának, a tömegeknek hatalmas enthuziazmusa — a szervezett munkásság, a kisparasztság és a „polgári" értelmiség radikális élcsapatának csaknem egyöntetű lelkesültsége —, melyet a leggonoszabb ellenforradalmi kegyetlenség csak az akkor még túlerőben ágáló nemzetközi imperializmus támogatásával tudott letörni s elfojtani még 25 esztendőre. A plakátművészetben nyilatkozott meg legerőteljesebben a politikai és művészeti forradalmárok együttmunkálkodása, a termelő munka tömegeinek és az alkotó elitnek példás együttizzása. *Uitz* Béla „Vörös katonák előre!", Pór Bertalan „Világ proletárjai egyesüljetek!" s „Feleségeitekért előre"! *Biró Mihály* *„1919 május 1"* vagy *Berény Róbert* *„Fegyverbe!"* című felhívó plakátjai például művészi komponáltságuk tökéletességével és szuggesztív nevelőerejüknél fogva egyaránt világviszonylatban úttörő s mindmáig élenjáró megnyilatkozásai a szocialista realizmus élményvilágának. Ezekre nézve nagyon helyénvaló Rabinovszky e megállapítása: „Ma ismét a cselekvőerőktől feszülő forradalmi készségre volna szükségünk, hogy az 1949-es évek haladó eszméihez méltó művészetet teremtsünk". A plakátok mellett ugyancsak megelevenítően hatnak a kiállítás festményei, grafikái és plakettjei, többek között: *Nemes* Lampérth, *Nagy Balogh, Tihanyi, Kernstock, Márffy, Diener-Dénes, Czigány,* Dezső, *Czóbel, Kmetty, Pelrott* Csaba, *Ferenczy* Béni, *Vedres* Márk, *Beck Ö. Fülöp, Bokros-Birmann, Medgyessy* és mások korszakos s idevágó tárgykörű alkotásai.

n. t.

Péter, dr. *Szomolányi* István, dr. *Kőhalmi* Pál, dr. *Hegedűs* Dénes, dr. *Marton* László, dr. *Szatmári* József, dr. *Gyalmos* Elemér, dr. *Hornyák* János, dr. *Vajna* Károly, dr. *Faller* József, dr. *Márkus* Aladár, dr. *Jankura* János, dr. *Cseffalvay* László. Árvaszéki szakon, árvaszéki tanácsjegyző lett: dr. *Szilágyi* László. A mérnöki szakon műszaki tanácsosok lettek: *Gergely* László, *Kézdy* Pál, *Karatnay* István, *Vécsei* György, *Borsos* László, *Jancsó* Gyula, dr. *Kis* Zoltán, *Juhász* Elemér, dr. *Dancskai* Béla, *Kovács* Gyula és *Szántó* Imre.

Főmérnökökké nevezték ki: *Petőházi* József, dr. *Szmodits* Kázmér, *Kelemen* László, *Czika* Béla, *Perneczky* Sándor, *Petrovics* Gábor, *Schöner* Ervin, *Csóti* László, *Fülep* Sándor, *Paulheim* Lénárd, *Küsztel* Árpád, *László* Endre, *Kontra* Jenő, *Vörös* Tihamér, *Martosi* Zoltán, *Korenczy* László és *Polgár* Lajos mérnököket.

A műszaki szakon műszaki főfelügyelő lett *Király* György. Az állatorvosi szakon főállatorvossá léptették elő dr. *Szundy* László Károlyt és *Lukács* Károlyt, a közélelmezési szakon közélelmezési tanácsos lett: *Szirmay* Károly, közélelmezési felügyelővé előléptették *Erdősi* István, *Zajzon* Lajost és *Tóth* Jánost. A számvevőségi szakon számvevőségi főtanácsossá előléptették *Györke* Jánost, *Havasi* Lászlót és *Fülöp* Gyu-

ERDÉLYI KÁRP
VÉDŐ: JÓZSEF KIR. HE
ÁT-EGYESÜLET
ERCEG ÚR Ő FENSÉGE.

STIEF, LEVÉLSZÉVÁR

Az ezredéves kiállításon a millenniumi nagy éremmel,
A brüsszeli nemzetközi kiállításon diszoklevéllel,
A marosvásárhelyi iparkiállításon nagy éremmel,
A párizsi világ-kiállításon elismerő okmánynyal,
A sepsiszentgyörgyi kiállításon diszoklevéllel kitüntetve.

144-911 szám.

Elég csupán az impresszionistákra emlékeztetni, *Courbet, Corot,* később *Manet, Monet* és *Cézanne* neveire. A modern német piktorok között is akad néhány mestere a zöld palettának. Igy *Hummel, Landenberger, Klimt* és bizonyos mértékig *Hodler*. Világos, hogy itt nem csupán a végeláthatatlan soru tájképfestőkről van szó.

A zöldet más szinekkel való viszonylatában igen óvatosan kell kezelni, nehogy a kompoziciót zavarja. Igy megesett az egyik legismertebb modern mesterrel, akinek fő problémája volt a zöld viszonya a hus tónusokhoz, hogy egy táncoló meztelen gyermekcsoportnak egy mező közepén való ábrázolásánál túlsok zöldet használt. A képpel sehogy sem tudott elkészülni, hiába próbálta a legkülönbözőbb megoldásokat. Végre is félre dobta a vásznat és egy ujat kezdett egyetlen táncoló gyermekkel és egy mérsékelten zöld háttérrel. Ez a kép teljes mértékben sikerült. A tanulság az, hogy a tulbőségesen alkalmazott zöld megbontotta és zavarossá tette a kép hatását. A zöld túl erős szin ahhoz, hogy tetszésszerinti sokat lehessen belőle felhasználni. Ezt bizonyitja *Bezold* egy tétele is, melyszerint: »Egész csekély változás a zöld tónusában jelentékeny változást idéz elő a kiegészitő szinek tónusában. Ez a körülmény nagyon megnehezíti a zöld alkalmazását a művészetben. A mező és az erdő friss zöldje, mely kora hajnalban a vándor szemét felfrissiti, veszedelmes zátonya a piktor-

UITZ JÁNOS: Tanúlmány

A Nemzeti Szalon Őszi tárlatáról.

HANGAY SZABÓ MIKLÓS: Nagymarosi részlet

A Nemzeti Szalon Őszi tárlatáról.

Bokros-Biermann Dezső

Képzőművészet
1928. 13. sz.

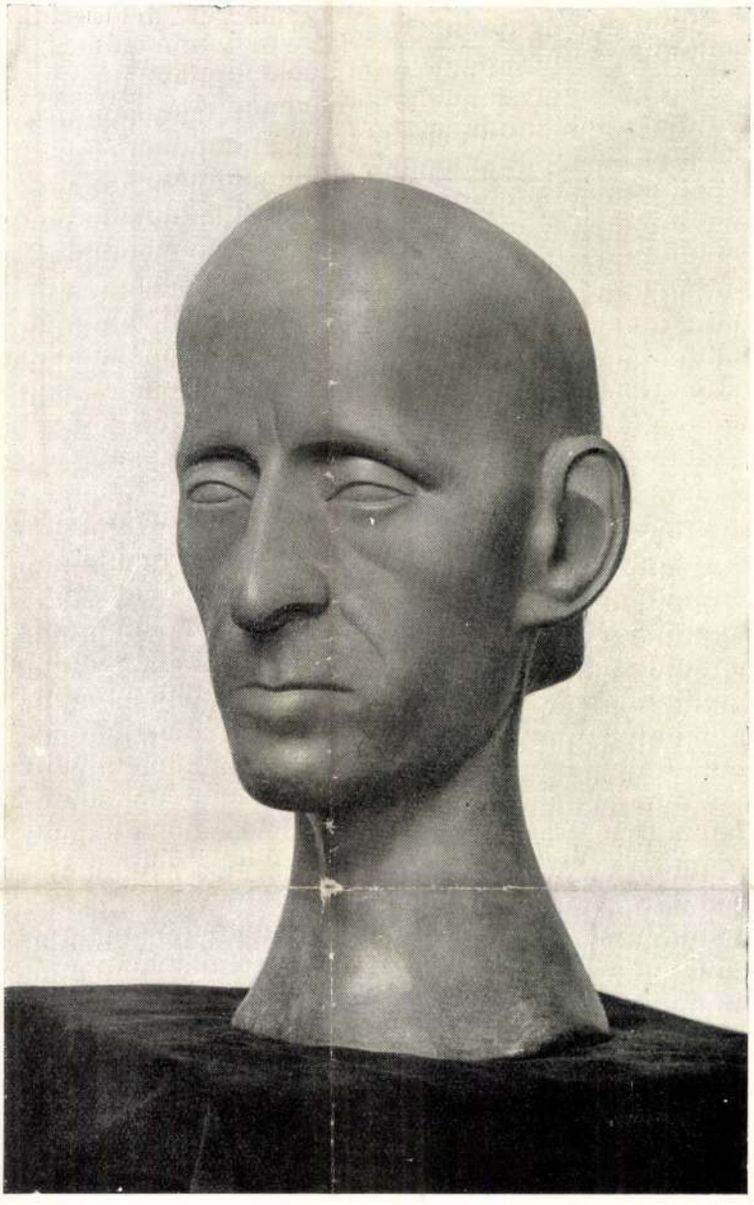

BOKROS-BIERMANN DEZSŐ: Ujvári Péter író

nak.« Vagy: »Csekély változtatások a világításban és ezzel kapcsolatosan történő változások a zöld tónusában nagy változtatásokat igényelnek a kontrasztszinek tónusaiban.« Hogy két kis zöld foltocska mennyire uralni tudja az egész képet arra kitünő példa Tizián portréja, *Az ismeretlen*, és egyszersmind példa a zöld alkalmazásának mesteri korlátozására. Az éles arcélü majdnem szintelenarcu fiatalember egy sötétbarna háttérből lép elő. Feketébe van öltözve. Az egyetlen felejthetetlenül fascináló szin rajta: két zöld szeme.

Természetesen a zöldnek ugyanezen törvényei érvényesek az iparművészet területére is. A szinpadi dekorációnál is igen nagy szerepe van a zöld szinnek. Csak emlékezzünk Max Reinhardt rendezéseire. A szinpadi rendezés nagy gondot fordit a szinösszetételekre. Igy pl. nem közömbös, hogy Judit az első felvonásban zöld ruhát visel. Egy zöld alak majdnem csupasz fehér fal előtt sajátságos, lebilincselő hatást kell, hogy kiváltson. Viszont a zöldnek mértékletes alkalmazása rendkivül előkelő hatást tesz. Különösen jó! meg lehet ezt figyelni a kosztüm dekorálásoknál. Egy zöld ékszer, egyetlen zöld kő fekete bársonyon vagy fehér ruhán tökéletesen elég, egy nagy zöld szalagcsokor már sok lenne. Ujabban a kerámiánál talál kitünően bevált diszitőszerepet a zöld szin.

Bokros Birman
Dezső

Képes Világ 1946. jún. 1–15.

Római császár címmel V. 260.

Kiállítások

Kassák Lajos:

BOKROS-BIRMAN DEZSŐ

Képzőművészeti életünknek abban az egyhangúságában és bizonytalanságában, melyet talán megfélemlítettségnek, halk visszakozásnak is nevezhetnénk, Bokros-Birman legutóbbi kiállításának tüzetesen megmunkált, pszichológiailag kiegyensúlyozott, formailag szigorúan zárt és mégis erruptivan kifejező plasztikái általános feltünést kellett volna, hogy keltsenek úgy a hozzáértő kritikusok, mint az érzékeny, képzőművészetileg kulturált kiállításlátogatók előtt. Ha nem így történt, annak nem a kiállított szobrok erőtlensége, hanem a kritikusok szemponttalansága és a közönség reagáló képességének hiánya volt az oka. Ugy látszik, ha a szokottnál magasabb síkon és egyelőre talán öntudatlanul is, mindinkább műkereskedelmi termelésre állítódnak be az emberek s aki nem veszi fel ezen a téren a versenyt, az mesterségesen a háttérbe szorítódik, alkotásaival sem a kritika, sem a vásárlók felé nem találja meg az érvényesülés útját.

Bokros-Birman már hosszú évek óta dolgozik jóformán hangtalanul, kikapcsolódva a vásári tülekedésből, de emlékezzünk vissza időnként megrendezett kiállításaira — minden újabb bemutatkozása alkalmával hozott valamit, ami eddigi eredményeihez, ha nem is plusszal, de kétségtelenül valamiféle részlettel, tartalmi vagy formai kiegészítéssel járult hozzá. Egész pályáján nyugtalan keresőnek, értékek összefogására törekvő művésznek bizonyult s ha időnként túlontúl bele is merült egy-egy részletprobléma kidolgozásába, amilyen, például, kötötten pszichologizáló, karaktert hangsúlyozó periódusa volt akkor is a távolabbi cél irányában fejlődött és ábrázolásainak hiányosságai nem a tartalomnélküliségre, hanem a tartalom még rendezetlen gazdagságára vallottak. Ennek a belső gazdagságnak jelenvalóságát és formai kiérését bizonyítják legújabb szobrai.

Kiállításán volt három-négy olyan portré, amelyek a magyar szobrászat legtökéletesebb darabjai közé tartoznak. Sőt, elfogulatlanul azt mondhatjuk, hogy *Sasa* elnevezésű gyermekfeje és *M. R.-né* portréja európai viszonylatban is primer értéket reprezentálnak. A naturalizmuson túl vannak és a stilizált ságon innen. Realitások a szó művészet filozófiai értelmében. Ezekben a plasztikákban alkotójuk minden eddigi keresése, kísérletezése éretten, egybegyurtan bennfoglaltatik s ha volt olyan vonás a művészetében, amit modornak, novellisztikus elkalandozásnak véltünk, most ez is harmónikusan egységesült s mint ábrázolás fejeződött ki a szobrászat formanyelvén. Ezekben a szobrokban az elemi erőknek, a mozgásnak és stabilitásnak, a részleteknek és nagy összefogásoknak, pozitív és negatív formáknak, a homorú és domború felületeknek olyan líraian érzékeny és bölcsen nyugodt szintézisét kapjuk, amely mesteri eredményeknek fogadtatja el velünk Bokros-Birman legújabb műveit.

Munka 1937. 53. szám

ezen a szerpentinúton, jobbról meredek szakadék. Thomas tudja jól milyen veszélyesek itt a kanyarok. A soffőr itt előtte úgy látszik nem tudja. Vagy mégis? Mindig csak fokozza a sebességet, veszettül száguld a sötét éjszakában. És neki követnie kell. „Ne hagyja el", ez volt a parancs. Az éjszaka sötét, a holdat elnyelték a felhők, a csillagok sem látszanak. Vajjon léteznek-e valóban még ezek az ismeretlen világok? Vagy mire ideérne hozzá a fényük, már elpusztultak mind a fényévek távlatában? Sötét az éjszaka s egy az út. Követni *azt az embert.* Vajjon igaz-e, hogy más mint a többiek? Meglehet-e látni egy pillanat alatt valakinek a tekintetében, hogy a társunk? A társunk? Miben?

Tényleg *ezt* akarja? Valóban nem tévedett? És nem lenne már semmi más lehetőség ebben a megbolygatott életben? „Gyilkos" mondta neki az a gyászoló asszony. Őrültség. Ez itt a legveszélyesebb kanyarulat. Előtte a teherautó mégsem lassít. Vörös hátsólámpáját rázza a száguldás. És őt hívja ez a kis piros folt az éjszakában. Ő is ráereszti a gázt. Nem tudja milyen ismeretlen erőnek engedelmeskedik. Már nem érez semmit. A keze dermedt, az agya is megmerevedett. A pillanatok is mereven hullanak beléje. A vörös lámpa most elfordul előle. Thomas keze kikapcsolja a reflektorfényt. Valamit hall a gépek robajában. Kiabálást vagy éneket? Mellette a tiszt nem vesz észre semmit. A vörös lámpa újra előtte ugrál, egy pillanatra csupán, aztán lefordul. S Thomas kocsija hirtelen lendülettel utána fordul a teherautónak a szakadékba.

Murányi-Kovács Endre

Ócskavastelep

Vasrudak hevernek a
szeptemberi napon.
Izzó kohókról álmodnak és
testvéreikre emlékeznek, akik a
világban élnek szerteszét.
Edzett vállaikon paloták terheit
tartják.
Ívelt hidak a vad vizek és sötét
mélységek felett.

Rozsdamart, ócska vasrudak,
eső áztatja, szél szárítja
őket, úgy gondolnak távoli tündöklő
életekre, mint szegény rokonok,
akiket elfáradt a súlyos robot.

6 nap 2×6 rovnost.

1 Peter Albert Sulinek Emil.

Pulmonary.

F. k.: Fitz Jenő — 68.3369 FMNYV

Bokros Birman Dezső

MEGHÍVÓ

A FEJÉR MEGYEI MÚZEUMOK
MEGHÍVJA ÖNT

BOKROS-BIRMAN DEZSŐ

SZOBRÁSZMŰVÉSZ

EMLÉKKIÁLLÍTÁSÁRA

SZÉKESFEHÉRVÁR, CSÓK ISTVÁN KÉPTÁR
1968. MÁJUS 12-TŐL JÚLIUS 7-IG

NYITVA HÉTFŐN, SZERDÁN, PÉNTEKEN 11–18,
KEDDEN, CSÜTÖRTÖKÖN, SZOMBATON 13–18,
VASÁRNAP 10–18 ÓRÁIG

A
KIÁLLÍTÁST MEGNYITJA

NÉMETH LAJOS

MŰVÉSZETTÖRTÉNÉSZ

1968. MÁJUS 12-ÉN, VASÁRNAP
DÉLELŐTT FÉL 12 ÓRAKOR

A CSÓK ISTVÁN KÉPTÁRBAN

Maturitka

ágot ....., hogy

kitölteni (esetleg a csatolt korrekturát

us végéig megküldeni szíveskedjék.

Szalay Imre s. k.

miniszteri tanácsos, a múzeumok és könyvtárak orsz. főfelügyelőjének helyettese.

1902. végével 1548 db.

Cr

Berlin 1922
Poznań 1931
Genf 1948
Cleveland 1925
Paris 1948

Déri Aubernon 1949 fig.
Newton, 1925

1912 Cikk nem mach a [illegible]
[illegible], Pokra rajz, Borz

Gellert - Kávéra

Ybl - Kiosk

Markup

1947-től a kormány rendelete értelmében érdemeire és magas korára való tekintettel nyugdíjban részesült.

gusztus hó 6 n.

Bokros-Birman
Dezső

ivód
a
Arts (Páris)
1948 160.n. 5.l.

lennének, tisztelettel megk
kedni sziveskedjék, hogy a
vittassék.

Erk: 1908 aprilis hó 8 –

9 szám
1908.

Eredetben.

A
Műemlékek Tekintetes
Országos Bizottságának
Budapest

Szives tudomásvétel végett azon tinteletteljes kérésem kapcsán terjentem be, hogy a helyszíni szemlét mielőbb elrendelni – és az épitkezést megkezdetni kegyes-

BOKROS-BIERMANN DEZSŐ GYERMEKFEJET MINTÁZ

»FÉRFIARCKÉP« BOKROS-BIERMANN DEZSŐ ÚJ SZOBRA

Az Est Hajnalkönyve 1938.

Bokros-Biermann Dezső

50 évvel ezelőtt.Ezeket az álpo
reprezentativ képeket festik,a
nem lehetnek orvosság a mai kao
jutott m vészetnek.

Téma kell ma megint.A
művészet érzi,hogy a tiszta tec
ábrázolás nem elég.Az arcképtől
az festmény vagy szobor- azt ki
hogy a lelket,a karaktert,az ak
fejezze ki.Érzetesse az ábrázol
rejlő szuggesztiv erőt,de uj es
kel.Ime igy jutunk el a mai müv
hez,amely felhasználva annak a
tiv -jó értelemben mondva- fázi
negativ analógiáját,hogy nem i
lélek nélkül a megelőző kor ak
formáit és formuláit: uj érzés

Bokros Birman Dezső

Az Ujság
1921. dec. 1.

— **Bokros Dezső litografiái.** Bokros-Birman Dezső, a jeles szobrász kilencz könyomatu lapot tartalmazó albumot bocsátott közre. Kövön készült rajzain az ó-szövetségi Jób történetének jeleneteit érzékitette meg lirai hevülettel, néhol szertelen indulattal, mindig megragadó módon. Szépen fejlődő grafikai termelésünkben Bokros Dezső albuma igen értékes eredmény. Az Amicus-kiadóvállalat kiadásában jelent meg ötszáz példányban s példányonkint czer koronáért kapható. (*c. a.*)

1921 XII/1. Gondosság.

1432.

2.

kerek medencze oldalain az ~~[illegible]~~ in-
körti ~~[illegible]~~ mezőnyökben különféle állatok
yek váltakozva képeznek díszt. Alól a can-
vannak és fogas sor fut körül.

Dombormü
átmérője 68:48 cm.
ötetett Della Torretől Ára $\frac{400}{46}$ lira = 184 frt.
191/98. II a) N° 1. alatt az elnamólást

ella Torre

egvétetett ki van fuetve

nokban.

Bokros Birman Dezső

VILÁG

Lap: .....

Megjelent: 1949 FEB ...

93

Bokros-Birman Dezső legújabb művei

A nagy dolog, az élet mélységeire függesztett szemű művész, az igazságokért halk fájdalmas hangokat síró alkotó, varázslatos formáló ereje, az angyalinak és démoninak ingerlően vonzó keveredése kevés művész alkotásaiban hat olyan szívbemarkolón, döbbenetes mágiával, mint Bokros-Birman Dezső szobrászatában. Legújabb műveiben is hű marad önmagához, a haladó humanista gondolathoz, mely oly sokszor ihlette elgondolkoztató, fájdalmasan szépséges és dacos alkotásokra. Elég, ha Áchim András és Dózsa szobortervére, továbbá, Világ proletárjai egyesüljetek című finom, érzelmes ritmusokba foglalt domborművére emlékezünk. Csupa emberi és örök emberi probléma, amit feldob. Minden ingadozás, minden kétség nélkül, mely emberszeretete határozza meg irányát, kifejezését. Megépíti a formákat, ha kell és eltorzítja, ha a jellemzés úgy kívánja. Mindig a lényeget, az epidermiszen belül rejtőző embert akarja kibontani. Élmunkás portré sorozatának nagyméretű formáiban az újjáépítő új ember öntudata feszül. Egyik legmegkapóbb szobra a »Dunai kórus« pompás négyese. Ezek a nehézkes ősi figurák, nagyszerű látomások s formai megoldásukban döbbenetesen szuggesztívek. Bokros-Birman érzelmessége és líraisága vöröskréta rajzaiban még inkább ellágyul. Gyöngéd vonalait, szelíd kalligrafiáját, sejtelmes finomságok töltik meg.

Dutka Mária

sen - nem zárja ki azt, hogy
varok elkerülése céljából a
hivatalos név mellett zárójel
legyen.

6./ A magyar
jüleg intézett válasziratomb
a külügyminiszteriurat - épe
nyok elhárítása céljából - b
kértem fel a szomszéd államo
debb idő alatt hatályosulhas
kedések, tisztelettel van sz
kiadandó rendelkezésében biz
az alárendelt hatóságoknak a
lősség mellett leendő végreh
ezen határidő után a netán f
telen lesz megfelelő megtorl

7./ Utasítá

Bokros Birman Dezső

Hobrán

l.

Elek Harom

192. l.

[Elek A.:

Harom művész nemzedék

az újabb m. művészet

opinisejei. 1923

testén elől két szarvas. Erdély, XVIII. sz. — Alvincer
Stirnseite zwei Hirsche. Siebenbürgen, XVIII. Jh.

oldalán fekvő szarvasok. Erdély, XVIII. sz. — Alvincer
liegende Hirsche. Siebenbürgen, XVIII. Jh.

n elől két nőalak. Gmunden, XVIII. sz. — Krug mit
enfiguren. Gmunden, XVIII. Jh.

licskával és épületekkel. Gmunden, XVIII. sz. — Krug,
Karren und Gebäude. Gmunden, XVIII. Jh.

nénycserép, három oroszlánlábon áll, domboru empire
. Magyar, XIX. sz. e. f. — Runde Suppenterrine mit
nfüsse, mit Empiredekor, am Deckel Putto. Ungarisch,

n sakktáblás és indás szines diszitéssel. Felső-Magyar-
, auf weissem Fond Schach- und Rankenmuster. Ober-

elületen fehér pikkelydisz. Habán, XVII. sz. — Krug,
Haban, XVII. Jh.

Bokros Birman Dezső

»FIGYELŐ«
UJSÁGSZELVÉNY VÁLLALAT
Budapest, XIV., Nürnberg-u. 42.
Telefon: 299-632.

Fiatal Magyarország

Lap: ..... képpel

49 FE 9

Megjelent:

93

Képzőművészet

V. M.

Bokros-Birman Dezső

BOKROS-BIRMAN DEZSŐ (1882) az idősebb szobrásznemzedék leghaladóbb tagja. Művészi és ideológiai tudatossága a Horthy-korszakban bontakozott ki. Kezdetben csak kritikáját adta a polgári életformának jellegzetes gúnyos szobrain. Önarcképében sajátmagát is megbírálja: fanyar fölénnyel néz a világba ez a bronzarc. A Horthy-korszak egyre nyomasztóbb elnyomása, a fasizmus erősödése meggyőzte Bokros-Birmant, hogy nem szabad megmaradni ennek a gúnyos társadalomábrázolásnak szűk körénél. Az ellenállási mozgalom számára dombormüben örökítette meg a munkásság, haladó értelmiség és parasztság összefogását. Kubikost ábrázoló bronzszobra is ebből az időből való. A fölszabadulás utáni műveiben még világosabb lett az ideológiai mondanivaló. Népi kórus és Dózsa című szobrai monumentumoknak készültek, bár egyelőre kis méretben. Most megnyílt kiállításán régebbi harcos művei mellett a Népi kórus egyes alakjait mutatta be és három élmunkás-portrét. A gyorsiramú munka és a mindig újabb feladatok vállalása igénybeveszi a művészt. Ő, aki hajdan olyan lassan érlelte ki műveit, most megpróbálkozott egy könnyebben elkészülő ábrázolásmóddal. Ez azonban néha szándéka ellenére való torzítással járt. Olyan nyugodt munkalehetőségeket kellene biztosítani haladó művészeinknek, hogy teljesen kidolgozhassák új műveiket. Az élmunkásoknak, a realista munka hőseinek ábrázolását nagy művészeti mozgalommá kell tenni.

V. M.

terialisták legyenek, de szükség esetén épp olyan hévvel realisták, szenzualisták, vagy éppen tőrölmetszett idealisták, *ahogy jön és ahogy a pillanat taktikai érzéke megköveteli;* hogy racionalisták legyenek, de ha kell, szélsőséges irracionalisták, intellektualisták és antiintellektualisták, formalisták és antiformalisták, egyidejűleg vagy egymásután és anélkül, hogy ezt valaki felróhatná, feljegyezhetné, *mint merényletet az elme ellen*, mert hiszen ez a dialektika!

A dialektikáról már a kitünő

FIATAL MAGYARORSZÁG

1949. febr. 9.

~~1948. február 9.~~

93

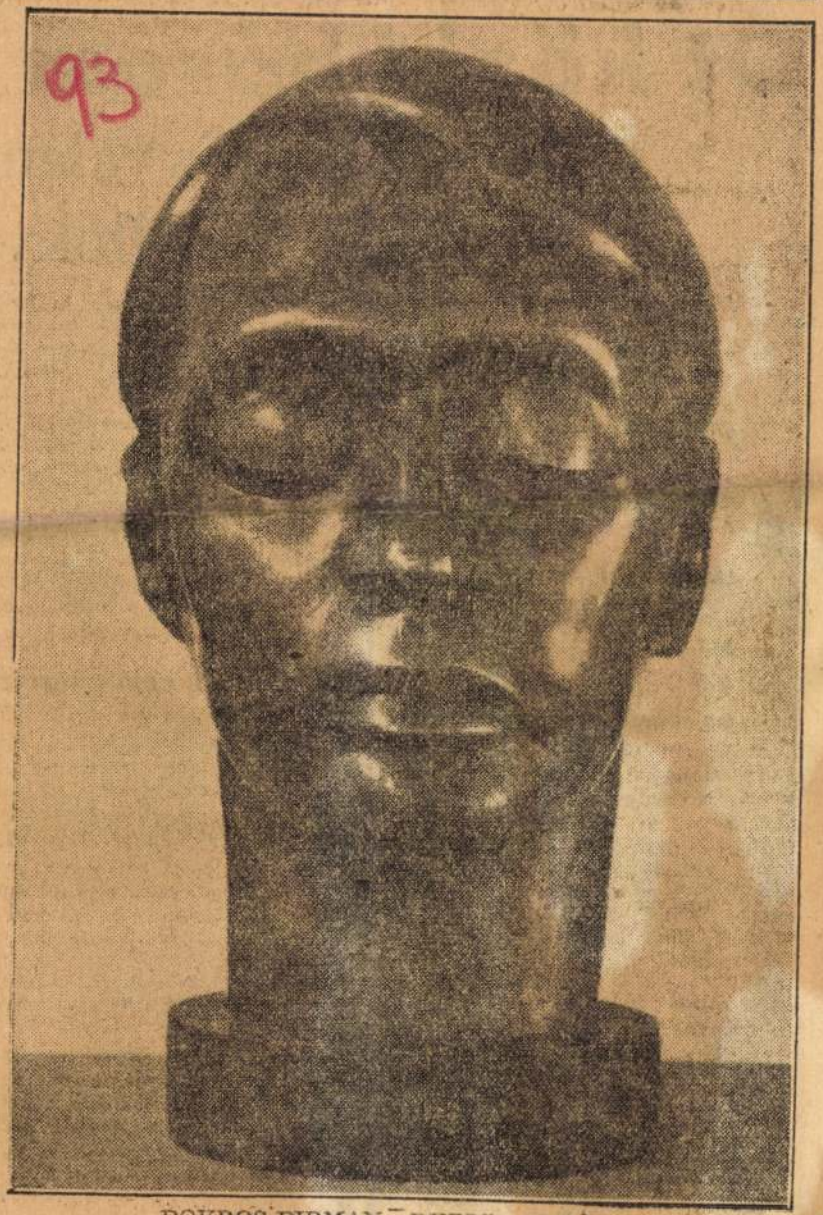

BOKROS-BIRMAN DEZSŐ: ADY.

Bokros Birman Dezső

Öt közül három

pedig nem is valam
a földrajz kollokvi

— Most pedig húzzon ki három cédulát.

A hallgató belenyul az asztalraborított cédulahalmazba és olyan nyugodtan húz ki belőle, mintha csöppet sem izgatná, mi van rajta.

— Tessék felolvasni a címeket.

— Az izotermák. Az újkori népvándorlás [illegible]

az egyetemről a magányos bölönyek. A folyosók és tantermek zugaiban könyvekbe temetkező, egymagukban magoló diákok. A tanulókör elviszi a vizsgadrukkot. Minek félni az izotermáktól, amikor a tanulókörben háromszor is rajzolták izoterma-térképeket, hogyne tudnák a világ búzatermelő államait, amikor legalább ötször beszéltek már róla együtt?

Az első csoportban öten mennek be. Öt közül három jön vissza kitűnővel. Egy elégséges és egy bukás. Alighanem megkapja a frászt az öregétől...

A lányok nem akarnak lemaradni

Egy kollokviumból még nem lehet statisztikát csinálni. Háromból sem. De azért valami meglátszik. Az, hogy két csoport szerepel dicsőséggel. A munkáshallgatók nagy része és a leányok.

Négy-öt évvel ezelőtt még főképpen férjszerzési célokkal és időtöltésből iratkoztak a kifestett kisasszonyok a közgázra. Ma? Végig kell hallgatni néhány vizsgát és örömteli meglepetéssel látjuk, hogy a leányok menynyire tudnak.

— Szorgalmasak, lelkiismeretesek, páratlan érdeklődés és tanulás iránti szeretet van bennük. Eddig egyetlen egy hallgatónő sem kapott nálam elégtelent, — mondja a professzor.

És mit szólnak a fiúk? Talán azt, hogy a tanárok kivételeznek a leányokkal? Szó nincs róla.

— Jobban tanulnak, mint mi, —

Bokros Birman Dezső

Bokros-Birman *Dezső*, szobrász, szül. 1889 nov. 19-én Ujpesten. 1918 óta szerepel a kiállításokon szobrászati műveivel, amelyeket modern formalátás, gyakran monumentális felfogás jellemez. Fekvő női aktja és női feje (bronz) a budapesti Szépművészeti Múzeum, márvány tanulmányfeje a Székesfővárosi Mú-

zeum tulajdonában van. Kiadott egy litografiasorozatot *Jób* címmel.

ÉBER L.

Gutenberg Lex. VI k. 327 l.

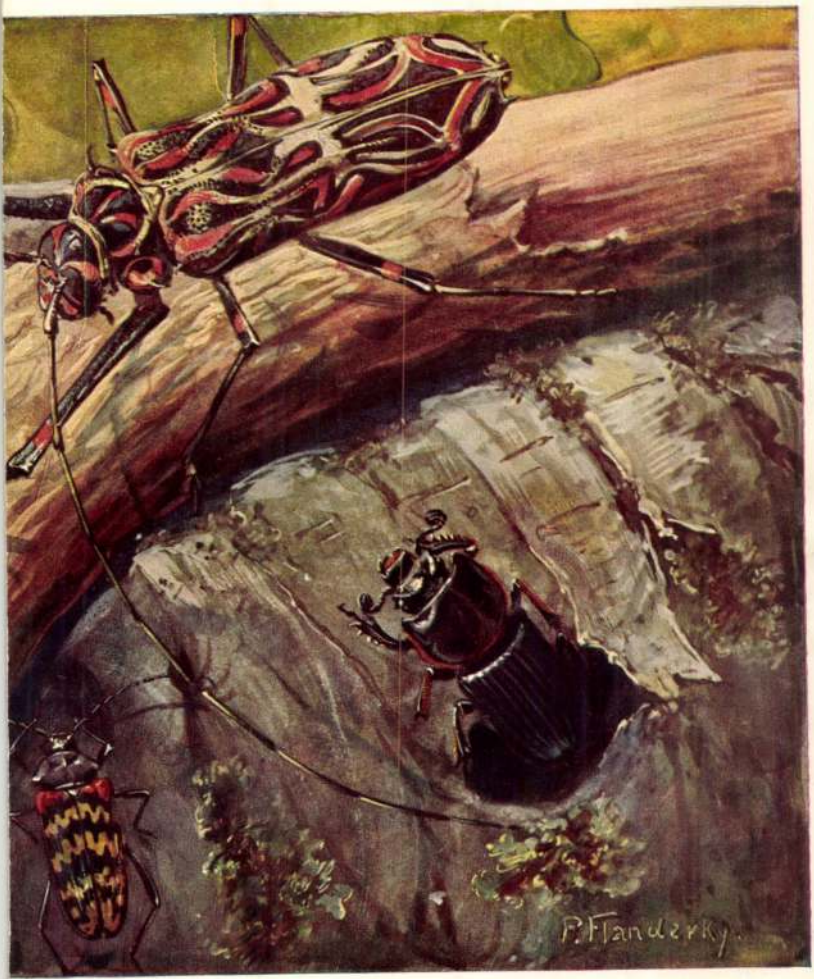

uthus ancorago L. — 4. *Erotylus histrio* F. — 5. *Phoronaeus rusticus Perch.* — 6. *Poecilopeplus corallifer Sturm.*

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296. 188-307

HÉTFŐI HIREK

Bokros Birman
Dezső

1964 SZEP 7.

1021

Kiállítással ünnepeli 75. születésnapját Bokros Birman Dezső

— Gyűjteményes kiállítással ünneplem 75. születésnapomat — ismerteti terveit s mai munkásságát műtermében *Bokros Birman* Dezső, ahol párhuzamosan dolgozik egy női akton, s formálja egy férfi érdekes portréját. — A kiállítás *november 19-én nyílik meg a Fényes Adolf teremben.*

A Kossuth-díjas *Bokros Birman* Dezső azonban nemcsak műtermében dolgozik, hanem fróasztalánál is. A felszabadulást követő két évtized emlékeit jegyzi fel önéletrajzához, amely először a két világháború közt jelent meg, majd 1948-ban bővített kiadásban látott napvilágot. Mostani harmadik kiadását a szerző tervei szerint *valamennyi reprezentatív szobrászati és grafikai alkotásának művészi fotográfiái díszítik majd.*

ob Bíróság
mnázium

ények mai helyére

zeum szintén a palotában rendezi be új otthonát. *Mai épületei és helyiségei továbbra is múzeumi célokat szolgálnak majd.* A Szentháromság utca 2. szám alatti egykori budai Városházára helyezik át a Károlyi-palotából a múzeum régészeti osztályát és időszakos vándorkiállításokat fognak itt rendezni. Itt mutatják majd be a múzeum új szerzeményeit is. A kiscelli kastély szintén megmarad múzeumnak, mégpedig *építészettörténeti múzeumot* rendeznek be falai között.

A *Legújabbkori Történeti Múzeum* sok viszontagság, többszöri költözködés után kap végleges helyet a Várban, a legészakibb szárnyban, valamint a szomszédos Sándor-palotában. Arról még nincs

Bokros-Birman Dezső (Ujpest, 1889.nov.19.--Bp., 1965. jan. 24.): szobrász, festő, Kossuth-dijas (1949). Mint fiatal épületszobrász iratkozott be az Iparmüvészeti Iskolába. Tanárai Mátrai Lajos, Simay Imre és Maróti Géza voltak. Három év után dekorativ szobrászmühelyt nyitott, de vállalkozása nem járt sikerrel. Ezután kiment Párizsba, ahol nehéz körülmények között tanulmányozta a modern francia szobrász- és festőmüvészetet. Hazatérve a KÉVE müvészegyesületben rendezte első gyüjteményes kiállitását 1918-ban. A Tanácsköztársaság bukása után külföldre távozott. Jób-illusztrációit 1920-ban Berlinben készitette. Több izben volt Párizsban. 1926-tól 1932-ig Pozsonyban dolgozott, főleg portrészobrokat és kisplasztikát készitett. 1934-ben csatlakozott a fiatal szocialista képzőmüvészek csoportjához. Az expresszionizmus egyik legeredetibb m. képviselője volt. Müvészetének kialakulására hatott az egyiptomi szobrászat, a görög szépségideál és a reneszánsz éppugy, mint a század eleji modern szobrászat. 1948-ban Párizsban, 1957-ben Bp.-en a Mücsarnokban rendezett gyüjteményes kiállitást. Ismert müvei: Kalapos önarckép (1924); Don Qijote (1929); Napbanéző bányász (1942); Rokkant katona (1944); Dunavölgyi népek kórusa (1949); Mednyánszky emlékszobor terv (1956). -- Irod. B.D. szobrász. Bp., 1928; B.Önéletrajz. Bp., 1949.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Bokros Birman Dezső

ÉLET ÉS IRODALOM

1965 JUN 26

1021

magnólia árnyékában és megfeszített erővel dolgozta

Mindehhez külön, gombostűvel hozzátűzött lapon:

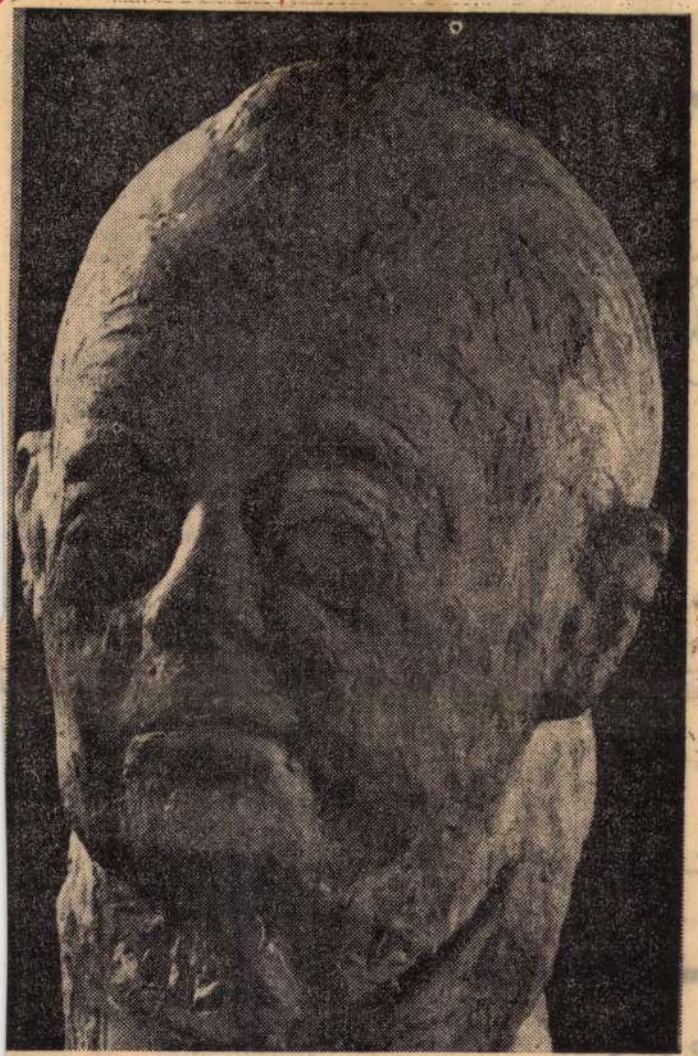

Bokros-Birman Dezső utolsó szobra: Tamkó Sirató Károly

vül igény
áramköré
Szinte és
írói figy
vagy aka
erőfeszíté
Ferenc í

festő

RET

vidre fogat egy-egy hosszú

nem nagyon sokkal idősebb harminc évesnél, mire a „kötelező", sztereotip menetrendű írói és állampolgári válságot átvészeli, nyílt törés, ficamok, belső vérzések nélkül.

Csakhogy — s ez a riasztó, mert *nagy* írói értékről van szó — legutolsó kötetei e legelsők színvonalán mozognak. Nem kerekedik ki belőlük semmiféle fejlődésrajz. Ha egy ügyeinkben tájékozatlan eszkimó irodalomtörténész arra adná a fejét, hogy élő íróink műveibe temetkezzék, könnyen megeshet, hogy a Don Juan éj.zakáit tartaná az érett író csúcsteljesítményének, s egyik legutóbbi elbeszélését, e kötet címadó novelláját első zsengének. Zaklatott fiatalkori memoárját, a Szellemidézést (nem a dramaturgiailag erősen problematikus dráma-változatot, hanem a jelentős prózát) éppenséggel az ötvenhetes évvel is keltezhetné, s a Kentaur megjárná mai huszonegynéhány éveseink formabontó morál-játékának is. (Legfeljebb az tűnnék fel hogy mennyivel jobb, min emezek.) S az író mintha még most, ebben a kötetben is tüntetne állhatatosságával: novellái, ha jól számolom, tizenöt esztendőt pásztáznak végig, és azonos színvonalon, azonos megközelítési módokon, egyazon anyagú hősökkel, visszatérő

Bokros Birman Dezső

„FIGYELŐ"
UJSÁGSZELVÉNY VÁLLALAT
Budapest, XIV., Nürnberg-u. 42.
Telefon: 296—534

Lap: Magyar Nemzet

Megjelent: 1948 SZEP. 24

'93 Október 15-én leplezik le a Szakszervezeti Tanács székháza előtt a magyar élmunkás első szobrát. A szobor vasmunkást ábrázol, kezében az üllőt érintő kalapáccsal. E szobor alkotója: Boros-Birman Dezső, kitünő szobrászművész.

A m. élmunkás első szobrának leleplezése

...ősfelügyelősége

...elnökségének meghivás...
...il nemcsak Háromszék...
...györgy városa és a ref. Sz...
...képviselői, hanem a F...
...n *Mihalik József* előad...
...s dr. *Pósta Béla* országo...
...tek s az így kiegészít...
...ató tárgyalás után egy...
...ges vezetése és igazg...
...llapította egy állandó...
...zésének elodázhatatlan...
...múzeum minden illeté...
...ert és eddig is méltár...
...kulturális és hazafias...
...ükös anyagi helyzetére...

zetessen fizet: A könyvtári díjnok
e 1003·75 K-t; irodai átalány fe-
t; tagdíjak czímén és folyóiratokra
múzeum és könyvtár segélyezése
K-t; az Óvár átépítésére felvett
ölcsön törlesztésére 1000 K-t. E
130.847·45 K-s adóalap mellett
adóval terhelik meg a várost, a-
még a könyvtári helyiség bér-
ése, takarítása és világítása, ami
2% pótadót jelent a város ter-

közkönyvtár és a vele egy helyi-
egy kezelés alatt lévő nép-
abb időben helyiséget változtatott.
városi iskolából átkerült az ú. n.

A *könyvtár* törzsállománya 1914 végén: 3342 kötet könyv és 127 aprónyomtatvány.

A *régiségtáré*: 11 őskori tárgy, 70 római-kori tárgy, 2026 közép- és újabbkori tárgy, 55 kegyeleti tárgy és 2949 érem.

A *néprajzi* gyüjtemény 40 db hazai nemzetiségi tárgyból áll.

A *képzőművészeti* gyüjtemény anyaga: 43 szobor, 70 festmény, 80 rajz és metszet, 12 fénykép és 19 modern iparművészeti tárgy.

A *természetrajzi* gyüjteményben 131 állat s 1 növény van.

A könyvtár 1914-ben a Főfelügyelőség útján letétül Hekler A.: «A görög és római arczképszobrászat» cz. művét kapta, a régiségtár pedig egy XVII. századbeli [illegible]

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Bokros Birman Dezső

NÉPSZABADSÁG
1965 OKT. 1.

1021

A televízió IV. negyedévi műsorterve

(Tudósítónktól.)

Csütörtök délelőtt a Magyar Sajtó Házában *Haynal Kornél*, a Magyar Rádió és Televízió elnökhelyettese tájékoztatta a sajtó munkatársait a televízió IV. negyedévi műsortervéről.

Októbertől decemberig hét *tv-játék* kerül bemutatásra, közülük Szophoklész *Antigonéja* Vámos László rendezésében és Kertész Magda vígjátéka *(Délután öt-kor)* már a jövő hét folyamán. Konyeckij *Ha a bajtársad hív* című elbeszéléséből *A távirat* címmel Makk Károly készített tv-játékot, Mocsár Gábor művének, *A pirostövű nádnak* Szőnyi Sándor a rendezője. Bemutatásra kerül Bornemisza *Magyar Elektrája* is és az Irodalmi Képeskönyv sorozat keretében Molnár Ákos *Boldog újévet, Rüdiger úr* című novellájának adaptációja, Marton Endre gondozásában. Crncevic vígjátékát *(Anna három napja)* a belgrádi tv rendezője, Slavoljuh Stefanovic rendezte.

A mai magyar novellairodalom terméséből Berkesi András és Fekete Gyula egy-egy történetének tv-változatát láthatjuk. Mindkettőt Kazán István rendezi. Nagyobb irodalmi összeállítás készül Rideg Sándor műveiből: *Kristóf, a magánzó* címmel.

A *Költészet* sorozat tervei közt szerepel egy *Radnóti-emlékműsor*, valamint *fiatal szovjet lirikusok* bemutatása.

A *Barangolás* a Magyarországra látogató Jean-Paul Sartre-ot és Simone de Beauvoirt hívta meg a tv stúdiójába.

A tervek szerint mintegy 10 színházi és három operaközvetítésre számíthatunk.

A *könnyű szórakoztató* műsorokban *Psota Irén* songestjét, a *Bóbita-együttes* bábműsorát, a *Mozivízió-vetélkedőt*, két cirkuszműsort és újabb kabaré-összeállításokat találunk.

A komolyzenei programban folytatódik a *Zenélő órák* fejtörő sorozata. A Pécsi Balett előadásában Beethoven *Prometheus-balettje* kerül képernyőre és felhangzik Pablo Casals *A jászol* című oratóriuma.

A képzőművészeti műsorok keretében közvetítést adnak a Szépművészeti Múzeum nemzetközi impresszionista kiállításáról. Kisfilmsorozat indul *A világ múzeumai* címmel, az Arcképek, találkozások sorozat *Bokros Birman Dezső* életútját, művészetét ismerteti.

Újra megkezdődnek a „nyílt tárgyalás" vitái a fiatalok problémáiról, folytatódik az Ifjúsági filmklub és a Versengő városok vetélkedője. Valószínűleg karácsonykor kerül képernyőre a Hegedűs Géza színdarabjából készült kétrészes ifjúsági tv-játék: a *Mátyás király Debrecenben.*

Új sorozat indul *Lexikon* és *Kibernetika* címmel, mai természettudományi és gazdasági kérdésekről. Sor kerül egy újabb nagyszabású *külpolitikai fejtörő* megrendezésére. Új sorozat a *Vasárnap délutáni családlátogatás* is.

A negyedév folyamán a tv huszonnégy nagy játékfilmet tűz műsorára, köztük *A kutyás hölgyet*, a *Bel Amit* és a *Salemi boszorkányokat.*

Az ipari rovat új adása a szocialista brigádok életével, problémáival foglalkozik: *Randevú a klubban* címmel.

November közepétől újra indul a *mezőgazdasági szaktanfolyam* és kéthetenként a *Falujáró kamera* jelentkezik riportjaival.

A televízió — szokás szerint — ott lesz a legfontosabb sportesemányeknél is, a többi között a két labdarúgó-világbajnoksági selejtező mérkőzésen, hazai bajnoki küzdelmeken több sportágban is.

A szilveszteri műsor már készül; szerkezete hasonló lesz a tavalyihoz, vagyis több részre tagozódik, hogy minél többféle igényt elégíthessen ki.

yüzene. —
szimfónia.
ne.

BER 7.

ÁDIÓ

ene. — 15.05:
6.35: Händel-
Magyar nóták.
seny a stúdió-
ltontól Brüsz-
13.36: Székely
Jenő írása. —
— 19.15: Mű-
ben. — 19.35:
hetek, 1965. —
ekek. — 21.35:
sikával.

ÁDIÓ

ene. — 19.11:
).35: Budapes-
1965. — Kb.
— 21.50: Ope-

BER 8.

— 16.10: Két
— 16.42:

SZOMBA

KOSSUTH RÁDIÓ

8.20: Lányok, asszonyok. — 8.40: Népi zene. — 9.10: Ilyen üres a világűr? Üveg József írása. — 9.20: Két versenymű. — 10.10: Ez is, az is 110 percben. — 12.15: Tánczene. — 13.09: Új versek. — 13.15: Tosca. Részletek. — 14.20: Katonadalok, csárdások. — 14.55: Magyarország—NDK VB selejtező labdarúgó-mérkőzés közvetítése. — 17.03: A Rádió lemezalbuma. — 18.45: Viszontlátásra, Harangvirág! Közvetítés a József Attila Színházból. — 21.41: Új népzenei felvételekből. — 22.20: Táncoljunk!

PETŐFI RÁDIÓ

14.20: Biztonságos közlekedés a tengeren. Előadás. — 14.30: — 17.06: A nádirigó. Rádiójáték. — 17.56: A dzsessz kedvelőinek. — 18.10: Elbeszélés. — 18.25: Magyar nóták. — 19.05: Báthy Anna énekel. — 19.35: Elbeszélés. — 19.50: Könnyűzene. — 20.13: Bécsi ünnepi hetek, 1965. — 22.00: Népi zene. — 22.20: Brahms: II. szimfónia.

URH-RÁDIÓ

18.35: Két operettnyitány. — 18.50: Zenekari muzsika. — 19.44: Tánczene. — 20.42: Két Poulenc-opera.

VASÁRNAP

ÖKTÓBER 10.

KOSSUTH RÁDIÓ

8.10: Tánczene. — 9.00: Rádió- [illegible] 43: A [illegible] nekel. [illegible] tt. — [illegible] zséry [illegible] ebéd- [illegible]: Rá- [illegible] Duna [illegible] or. — [illegible] k. — [illegible] 1965. [illegible] skék- [illegible] álmán [illegible] rt: a- [illegible] ínczе-

ne. — 20.10: Cromwell. A Rádiószínház bemutatója. — 21.33: Új operalemezekből. — 22.15: Operetthangverseny. — 23.10: Bach-hangverseny. — 0.10: Könnyűzene.

PETŐFI RÁDIÓ

8.00: Miska bácsi lemezesládája. — 8.30: Operakalauz. — 9.30: Magyar dalok. — 10.10: Brahms: B-dúr vonósnégyes. — 10.48: A Bostoni Szimfonikusok Zenekara játszik. — 12.40: Kulturális figyelő. — 13.00: Zenés mese. — 13.35: Fúvóspolkák. — 14.20: Művészlemezek. — 15.10: Kedvelt melódiák. — 15.55: Két Muszorgszkij-kantáta. — 16.10: Mesejáték. — 16.50: Operettmuzsika. — 17.38: Emlékezés Szentjóbi Szabó Lászlóra. — 18.00: Operarészletek. — 18.50: A dzsessz kedvelőinek. — 19.05: Magyar nóták. — 19.20: Az emlékezet birodalmában. II. rész. — 19.35: Budapesti zenei hetek, 1965. — Kb. 21.35: Tánczene. — 22.15: Zenekari muzsika.

URH-RÁDIÓ

18.35: Könnyűzene. — 19.12: Operaáriák és monológok. — 19.45: A Mojszejev-együttes műsorából. — 20.00: Honegger: Nicolas de Flue. Drámai legenda. — 21.05: Tánczene. — 21.37: Kamarazene.

ÜZEMEK!

VÁLLALATOK!

FIGYELEM!

Vasárnaponként egynapos egyéni és társas hajókirándulást rendez a MAHART

DUNAÚJVÁROSBA

Kétórás autóbusz-séta: a Vasmű megtekintése, városnézés szakvezetővel 7 Ft.
Jelentkezés érkezéskor a hajóállomáson.
A hajón étterem, hideg-meleg ételek, italok, büfé — zene — tánc!
A hajójegy ára: (oda-vissza) 20,40 Ft.
Különhajók is bérelhetők!
Jegyelővétel, jelentkezés: MAHART Személyhajózási Oszt. V., Belgrád rakpart Központi hajóállomás épületében. Telefon: 188—488.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Bokros Birman Dezső

MAGYAR NEMZET

1965 DEC 8

1021

Szerda, 1965. december 8.

A TeleVízió műsoráról

Színház a stúdióban

Világszerte a televízió saját színházi bemutatói helyettesítik, vagy legalábbis kiegészítik a helyszíni közvetítések programját. Nemcsak a közismert okokból, hanem azért is, mert *a stúdióban meg lehet teremteni a mű tolmácsolásának legelőnyösebb körülményeit.*

A Magyar Televízió stúdió-színházának első évadját — amelynek első bemutatóját szombaton tartották — ilyen értelemben joggal tekinthetjük kísérletnek, annak ellenére, hogy néhány színdarabot, a többi között görök klasszikusokat már alkalmaztak televízióra. A stúdió-színháznak azonban — legalábbis egyelőre — sokkal szorosabb kapcsolata van formailag is a színpadhoz. A stúdió itt tulajdonképpen csak a közvetítés helyszíne, olyan színpad, ahol a televízió igényeinek megfelelően lehet világítani, mikrofonokat elhelyezni. A tapasztalat fogja megmutatni, hogy a stúdió-előadásban mennyit és hogyan kell változtatni, alakítani a színpadi formán.

Vidéki színházakkal állapodott meg a televízió néhány stúdió premier előkészítésében. Érthető, hogy ezzel a lehetőséggel elsősorban a *vígjáték-hiány pótlására készül.* Így került műsorra az *Egy pohár víz*, Scribe jól ismert komédiája, a miskolci és az egri színház egyesített társulatának vendégjátékában, *Lendvai* Ferenc rendezésében.

A színészek számára meglehetősen szokatlan a stúdió-előadás. Zavar a közönség hiánya, a művészeket körülvevő, szinte légüresnek érzett tér. Ezúttal egy-két kivétellel olyan színészek szerepeltek, akik eddig alig, vagy egyáltalán nem dolgoztak kamera előtt. Az egész vállalkozás újszerűsége mellett tehát még ezt a szorongást is le kellett küzdeni: premier *négymilliós láthatatlan nézőtér* előtt, a lámpalázat oldó taps, nevetés »támasza« nélkül. Nem véletlen, s nemcsak a tehetség ismérve, hogy a rokonszenves együttesben a televíziót már alaposan ismerő *Margittay* Ági alakítása keltett elsősorban figyelmet, ő volt leginkább felszabadult. Mint ahogy az is érthető, ha *Kovács* Mária csak a második felvonásban találta meg igazi hangját és fokozatosan javult *Máriáss* József, *Balogh* Emese és *Dobránszky* Zoltán játéka is.

Világirodalmi vetélkedő

A *Földönjáró csillagok* című sorozat szerkesztői, *Ascher* Gabriella és *Raáb* György felülvizsgálták a világirodalmi vetélkedő eddigi módszerét és a közönség jogos kívánságának engedve, a kitűnő rendezővel, *Horváth* Tiborral együtt könnyítettek a vetélkedő rejtvényein, a műsor feszesebb légkörén. Az egyetemi vizsgát idéző díszletek helyét most az Erzsébet-kori színház stilizált színpada és nézőtere foglalta el. A játékvezető az *Irodalmi Klub* sikersorozata után ismét *Szakáts* Miklós. Gyakorlott, kultúrált és humánus magatartását még inkább értékelhetjük, miután ismételten bebizonyosodott: milyen nehéz, sokrétű feladat egy vetélkedő vezetése, s milyen kevesen értenek hozzá.

A kérdések változatosak, ötletesek voltak, az illusztrációs lehetőségeket alaposan kihasználták. A zsűri ítéletét helyenként kissé különösnek éreztük. A műsor kétfelé osztása helyesnek bizonyult.

Az angol televízió *Shakespeare dokumentumfilmje*, a vetélkedő bevezetője, maradandó, művészi élmény, és hogy azzá vált, nagyrészt a *kitűnő magyar szinkron érdeme*, melyet *Varga* Éva rendezett. A többi között *Sinkovits* Imre, *Kálmán* György és *Major* Tamás mondta el a képeket kiegészítő idézeteket, a művekhez méltó színvonalon.

Arcképek, találkozások

A képzőművészeti filmportré-sorozat egyik legszebb filmjét készítette el *Zsigmondi* Boris, *Pap* Gábor és *Németh* Attila. Feladatukat tragikus esemény bonyolította: a riportalany, *Bokros Birman* Dezső, a film forgatása közben meghalt. Az érdekes dokumentumfilm, nemcsak a művekbe sűrített vallomást rögzíti, hanem a művész önéletrajzának felhasználásával, barátok, ismerősök megszólaltatásával kialakítja Bokros Birman, az ember portréját is.

A rendezőt dicséri, hogy a művek és a szavak, a sok irányból vont szerkezeti szálak harmonikus egységben futnak össze, kialakul a művészi pálya íve, az ember karaktere, az alkotó ars poeticája. A posthumus portréfilm mint az újszerű, érdekes művek általában, a televízió lehetőségeinek és kötelességeinek újabb távlatát nyitja meg.

Vilcsek Anna

A magyar sajtó

Nap mint nap emberekhez szólni, pillanatról pillanatra lépést tartani a rohanó világgal, ítélni igazság szerint, meglátni, meghallani és közölni mindent — ez a sajtó dolga ebben a korban. A sajtó munkásait ünnepeljük ezen a napon, azokat, akik mint jól vezető fém az áramot, úgy közvetítik a körülöttünk levő világ eseményeit az olvasónak.

A sajtó közvéleményformáló erejéről nem is kell beszélni. Napjaink nélkülözhetetlen tényezője ez az erő, ugyanúgy a jövőt sürgeti, ahogy a bányász szénfejtés közben, a földműves elvetve a magot.

Két szót kell említeni ezen a napon: felelősség és becsület. A magyar sajtó, az újságírás lényegét jelentik ezek a szavak ma és a jövőben is.

Koszorúzás a Visegrádi utcában

Kedden délelőtt a Magyar Sajtó Napja alkalmából koszorúzási ünnepséget rendeztek a Kommunisták Magyarországi Pártja Visegrádi utcai volt székházának — a Vörös Újság egykori szerkesztőségének — falán elhelyezett emléktáblánál. A Magyar Újságírók Országos Szövetségének koszorúját *Komját* Irén alelnök és *Siklósi* Norbert főtitkár, a Népszabadság szerkesztőségének koszorúját *Gosztonyi* János, a szerkesztő bizottság vezetője és *Kovács* József, a szerkesztőség pártbizottságának titkára, a Nyomda-, a Papíripar és a Sajtó Dolgozói Szakszervezetének koszorúját *Szöllősi* Ernő, a szakszervezet elnöke és *Kovács* András, az újságírók és kiadói dolgozók szakmai elnökségének titkára helyezte el.

Kitüntetések

Délben a Parlament Munkácsy-termében *Kisházi* Ödön, a Népköztársaság Elnöki Tanácsának helyettes elnöke kitüntetéseket adott át. Jelen volt *Cseterki* Lajos, az MSZMP Központi Bizottságának titkára, *Brutyó* János, a SZOT elnöke, a Politikai Bizottság póttagjai, *Kiss* Károly, az Elnöki Tanács titkára, *Orbán* László, az MSZMP Központi Bizottsága agitációs és propaganda osztályának vezetője, *Barcs* Sándor, a MUOSZ elnöke, *Mihályfi* Ernő, a Magyar Nemzet főszerkesztője, az Elnöki Tanács tagjai, *Naményi* Géza, a Minisztertanács Tájékoztatási Hivatalának vezetője.

A *Munka Érdemrend arany fokozata* kitüntetésben részesült a váratlanul elhunyt dr. *Kocsis* Ferenc, az Élet és Tudomány főszerkesztője, továbbá *Lukács* László, a Népszabadság rovatvezetője, dr. *Nemes* György, az Élet és Irodalom főszerkesztője, *Paizs* Gábor, az Esti Hírlap helyettes főszerkesztője, *Sós* Endre, a Magyar Nemzet főmunkatársa, *Varga* József, a Szolnok megyei Néplap főszerkesztője és *Zsidai* Pál, a Népszava munkatársa.

A *Munka Érdemrend ezüst fokozata* kitüntetést kapta *András* Endréné, a »Csepel« című lap munkatársa, dr. *Baczony* László, a Magyar Távirati Iroda munkatársa, *Bécs* István, a Magyar Ifjúság rovatvezetője, *Déri* Károly, a Magyar Televízió rovatvezetője, *Gábor* István, a Magyar Nemzet munkatársa, *Hamvas* Endre, a Magyar Rádió görög szekciója vezetője, *Markovits* Józsefné, a Vas Népe helyettes főszerkesztője, *Matuska* István, a Közlekedés- és Postaügyi Minisztérium postafőosztálya főelőadója, *Mikes* György, a Ludas Matyi olvasószerkesztője, *Rácz* Ernő, a Kisalföld főmunkatársa, *Ritter* Tibor, a Magyar Rádió rovatvezetője, *Sipkay* Barna, a Kelet-Magyarország olvasószerkesztője, *Szávay* Edit, a Nők Lapja tördelőszerkesztője, *Tábori* András, a Figyelő rovatvezetője.

A *Munka Érdemrend bronz fokozata* kitüntetést kapta *Bányász* Béla, a Fejérmegyei Hírlap rovatvez[illegible]

Már most gondoljon az ünnepekre

SZALONCUKOR,
CSOKOLÁDÉ
FÜGGELÉK,
KONZERV,
LIKŐR,
TÁJJELLEGŰ BOR
ÉS EGYÉB
ÉLELMISZEREINEK
MEGVÁSÁRLÁSÁT
NE HALASSZA
AZ
ÜNNEP ELŐTTI
NAPOKRA

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

NÉPSZAVA
1967 JUN 6.

Megkezdődött a Művészeti Szakszervezetek Szövetségének VI. kongresszusa

Hétfőn délelőtt — az Élelmezési Ipari Dolgozók Szakszervezetének székházában — megkezdte munkáját a Művészeti Szakszervezetek Szövetségének VI. kongresszusa, amelyen 219 küldött vesz részt a kulturális élet minden területét felölelő alkotóműhelyek, művészeti intézmények és vállalatok képviseletében. A kétnapos kongresszus megnyitóján részt vett és az elnökségben foglalt helyet *Aczél György*, az MSZMP Központi Bizottságának titkára, *dr. Orbán László*, a művelődésügyi miniszter első helyettese, *Virizlay Gyula*, a SZOT titkára, *Bugár Jánosné*, a Hazafias Népfront főtitkár-helyettese, *Hantos János*, a fővárosi tanács végrehajtó bizottságának elnökhelyettese, *Tömpe István*, a Magyar Rádió és Televízió elnöke és *Somogyi Miklós*, az MSZMP Központi Bizottságának tagja. *Gertler Viktor* filmrendező, a Filmművészek és Filmalkalmazottak Szakszervezetének elnöke nyitotta meg a tanácskozást. A kongresszus küldöttei egyperces néma felállással adóztak az utóbbi években — az V. kongresszus óta — elhunyt kiemelkedő művészek, közöttük *Bokros-Birman Dezső*, *Gyenes Tamás*, *Ferenczy Béni*, *Hegyi Barnabás*, *Kodály Zoltán*, *Ladányi Ferenc*, *Pór Bertalan*, *Székely Mihály* emlékének. A napirend elfogadása és a kongresszusi munkabizottságok megválasztása után *Vass Imre*, a Művészeti Szakszervezetek Szövetségének főtitkára tartotta meg kiegészítő referátumát a Központi Vezetőség — előre szétküldött — írásos beszámolójához.

Javultak az élet- és munkakörülmények

Beszámolója első felében rövid összefoglalást adott művészetünknek az elmúlt években elért számottevő eredményeiről, hangsúlyozva, hogy *a magyar kultúra mind nagyobb nemzetközi megbecsülésnek örvend a szocialista és a kapitalista országokban egyaránt.* Leszögezte: a művészeti szakszervezetek négy év alatt végzett munkája is hozzájárult a szocialista kultúra erőteljesebb kibontakozásához.

— *Több vonatkozásban javultak a művészeti intézmények, vállalatok dolgozóinak élet- és munkakörülményei* — mondotta. — A művészeti szakszervezetek lényegében végrehajtották az V. kongresszus határozatait.

Végigtekintett a párt IX. kongresszusának, majd a magyar szakszervezetek XXI. kongresszusának azokon a pontjain, a jövő alakítására vonatkozó megállapításain, amelyekhez közvetlenül kell kapcsolódniuk a művészeti szakszervezetek munkájának a most következő időszakban. A beszámoló három legfőbb problémacsoportja volt: a művészeti szakszervezetek szerepe a munkásosztály kulturális színvonala emelésének, a kulturális és művészetpolitikai célkitűzések megvalósításának segítésében; a gazdaságirányítási rendszer reformjának sajátos érvényesülése, a művészek és művészeti dolgozók élet- és munkakörülményeinek alakítása; a művészeti szakszervezetek megnövekedett szerepe és felelőssége, a választott vezető testületek irányítótevékenységének továbbfejlesztése.

Az első kérdéscsoportban hangsúlyozta Vass Imre a művészeti szakszervezetekben tevékenykedő kimagasló alkotó egyéniségek és művészkollektívák nagy szerepét a népművelésben. Ismertette a mozgalom határozott fejlődését ebben a vonatkozásban, párhuzamosan a művészeti ágak tartalmi fejlődésével. Figyelmeztetett az itt-ott mutatkozó torzulásokra, amelyeknek *egyik szélsősége az elszakadás a társadalom valóságos igényeitől, a másik a művészetek valamifajta sematikus korlátozásának igénye*, amely ugyancsak a közönség és ítélőképességének lebecsüléséből következik.

Nagy nyomatékkal beszélt az előadó a demokratizmusról, a művészek, művészeti dolgozók részvételéről a célkitűzések, intézkedések, döntések előkészítésében, a végrehajtás ellenőrzésében. — Bebizonyosodott, hogy *az intézményi demokrácia nem ellentétes az egyszemélyi vezetés önállóságával*, ellenkezőleg, kiegészítője, segítője a vezetés munkájának — mondotta. — De sok még a tartózkodás, a félreértés, az indokolatlan félelem is, holott *az intézményi, vállalati demokrácia teljes érvényesülése közös érdeke és feladata a szakszervezeti és az állami szerveknek.*

A kultúra támogatását nem lehet alárendelni a jövedelmezőségnek

A gazdaságirányítási rendszer reformjával kapcsolatban leszögezte: *a szakszervezetek egyetértenek vele és támogatják. Szükségesnek tartják alkalmazását a művészetek területén is, hangsúlyozva a terület sajátosságát, a művelődéspolitikai elvek és az emberről való fokozott gondoskodás elsődlegességét.* Utalt a párt IX. kongresszusán megerősített elvre, hogy *a szocialista kultúra támogatásának ügyét nem lehet a jövedelmezőségnek alárendelni*, hangoztatva emellett, hogy jobban igénybe kell venni a jövőben a gazdasági eszközökkel történő irányítást és szabályozást, fokozni kell a művészeti intézmények, vállalatok önállóságát és felelősségét.

A műkedvelés rangjának teljes megőrzése mellett élesen bírálta az előadó a dilettantizmus betörését egyes művészeti ágakban (film, iparművészet, szórakoztató zene stb.). Kijelentette továbbá, hogy *a szocialista művészet támogatásának problémája felveti a különféle honorárium- és adóztatási rendszerek megváltoztatásának igényét.* Az úgynevezett művészeti exporttal kapcsolatban kifejtette: sokkal nagyobbak a lehetőségeink, mint amennyit jelenleg ebből kihasználunk.

A szakmai továbbképzés gondjairól szólva bírálóan állapította meg, hogy az állami irányítás nem foglalkozott eddig az ügy fontosságának megfelelően a komoly problémával. Ezen belül szólt a művészeti területen szükséges szakmunkásképzés gondjairól, aláhúzva, hogy *az utánpótlás nincs biztosítva.* Részletesen elemezte a művészeti terület műszaki-fizikai munkásainak sok tekintetben nehéz helyzetét, bér- és munkafeltételeik megjavításának szükségességét. Ezután több megoldatlan munkásvédelmi problémát vetett fel, kijelentve, hogy rendezésük immár nagyon sürgős. — *Igen nehéz körülmények mellett dolgoznak a rádió, de különösen a televízió munkatársai.* A televízió hatodik adásnapjának előkészítése és bevezetése hangsúlyozottan hívja fel a figyelmet erre. A beszámoló következő részében a film új forgalmazási és kölcsönzési módszerének, majd a színházaknál bevezetett szerződtetési rendszernek, s a zene- és táncművészet, táncpedagógia és szórakoztató zene különböző gondjainak részleteit elemezte. Az utóbbiaknál éppenséggel *a gazdátlanság a legnagyobb gond, a szakszervezet azt sem tudja, hogy kivel vitatkozzék a megoldások felől.*

A művészeti alkotómunka segítése és a művészek, művészeti dolgozók élet- és munkakörülményeinek alakítása témakörében a beszámoló *nagyra értékelte a szakszervezeti szövetség megállapodását a Művelődésügyi Minisztériummal a közös célokban.* Hangsúlyozta: *az esetleges nézeteltérések egyeztetésének, a szakszervezetek vétójoga gyakorlásának módját is közösen kell kidolgozni.*

Az alapszervezetek önállósága — kulcskérdés

Az előadó örömmel állapította meg, hogy *a művészeti szakszervezetek ma már az alapszervezetekben is olyan vezető gárdával rendelkeznek, amelyek képesek a megnövekedett feladatok eredményes ellátására.* A vezető testületek kapcsolata is lényegesen javult a tagsággal. A központi vezetőség a mozgalom kulcskérdésének tekinti az alapszervezetek önállóságának növelését.

Az elmúlt években megnövekedtek a művészeti szakszervezetek nemzetközi kapcsolatai, amelyek jelenleg 17 ország rokon-szakszervezeteire terjednek ki. Itt emlékezett meg a beszámoló a magyar művészek szolidaritási megmozdulásairól a vietnami, a spanyol, legutóbb a görög néppel, illetve igazságtalanul üldözött legjobb fiaival. Végül rövid képet adott a magyar művészeti élet készülődéséről a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 50. évfordulójának megünneplésére.

Vass Imre a művésztársadalom figyelmét és segítségét megköszönve zárta beszámolóját.

A vita

A kongresszus vitája méltó volt a magyar művészeti élet, a magyar művészek szellemi és erkölcsi rangjához, és méltó a szakszervezeti mozgalomhoz. A felszólalásokban kiegyensúlyozottan ötvöződött az egyes művészeti ágak alkotóinak és dolgozóinak érdekvédelme az egész nép érdekei védelmének ügyével, a népművelés, a művelődési igények fokozatos növelésének gondolatkörével, mindazzal, ami az eredményes és rangos szakszervezeti tevékenység középpontjában áll. Mindez anélkül, hogy a legőszintébb, a nehézségeket leginkább nevükön nevező felszólalásokban akárcsak a legcsekélyebb nyoma mutatkozott volna a felelősségérzet hiányának, a meggondolatlan, népgazdaságunk realitásaival és nehézségeivel nem számoló követelődzésnek. *A beszámolóhoz kimagasló művészeink szóltak hozzá, annak az erkölcsi pozíciónak a szintjén, amelyen hivatásuk szerint dolgozó népünk soraiban állanak.*

Az első napi vitában a következők fejtették ki nézeteiket és tették meg javaslataikat (a felszólalások sorrendjében): *Ungvári László* színművész, *Tardos András*, rádió—tv, *Szabó Iván* szobrászművész, *Császár Ferenc*, Vas megyei Moziüzemi Vállalat, *Kadosa Pál* zeneszerző, *Gács Rezső (Rodolfo)* artista-művész, *Komor Vilmos* karmester, *Farkas Aladár* szobrászművész, *Bästi Lajos* színművész, *Grosz Károly*, rádió—tv, *Somogyi József* szobrászművész, *Kerekes János* karmester, *Török György*, Magyar Filmgyártó Vállalat, *Kazimir Károly* rendező, *Herskó János* filmrendező, *Tóth Éva*, OSZK, *Pécsi László*, Képző- és Iparművészeti Vállalat.

Felszólalt a vitában és tolmácsolta a kongresszusnak a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának üdvözletét *Aczél György*, sok sikert kívánva a művészeknek további alkotómunkájukhoz.

A vita nagyszabású és szerteágazó gondolati anyagának még a kielégítő összefoglalása sem lehetséges itt, az adott terjedelemben — lapunkban bőven visszatérünk majd a művészeti közéletet és a közönséget leginkább érintő kérdésekre. Éppen csak jelezzük ehelyütt a kongresszus első napi vitájának gerincében állott legfőbb problémaköröket. Az egyik: *művészeti ágazataink tevékenységének magasabb színvonalra emeléséhez meg kell szüntetni a művészeink jelentékeny részének munkáját érintő és befolyásoló aránytalanságokat, bérezési és jövedelmezési tökéletlenséget, részben rendezetlenséget, több rétegnél indokolatlan és káros elmaradást. A lehető legsürgősebb segítség szükséges mindenekelőtt a művészetek területén tevékenykedő fizikai, technikai munkások bérezésében, munkarendjének szociális és humánus szempontból történő rendezésében, az egyes tevékenységek szakmásításában,* egyebek mellett azért is, mert enélkül több művészeti ág (színház, film, tv) munkájában már a legközelebbi jövőben súlyos nehézségekkel kell számolni. Az említett szakmákban rendkívüli a fluktuáció, a legkevésbé sem tekinthető biztosítottnak az utánpótlás, szakmai továbbnevelés.

Csaknem valamennyi felszólaló részletesen foglalkozott *a gazdaságirányítás új rendszerének várható hatásaival a kultúra, a művészet területén.* Mindenki örömmel utalt a párt IX. és a magyar szakszervezetek XXI. kongresszusának ide vonatkozó, megnyugtató megállapításaira, amelyek határozottan szögezték le, hogy *ezen a területen a gazdaságosságra törekvés semmiképpen nem történhet a kultúrpolitikai megfontolások, a népművelés elsődleges érdekeinek rovására.* Több felszólaló egészséges javaslatok sorát tette annak érdekében, hogy a várható új helyzet nemhogy károsan, hanem ellenkezően, hasznosan befolyásolja a művészetet és az azt élvező nép egészét. Leszögezték: *a szakszervezetek örvendetesen megnőtt tekintélye, az iránta való megnövekedett bizalom megköveteli, hogy a művészek a szakszervezetükben folyó munka által is befolyásolják a gazdaságirányítás új rendszerének a problémák megoldását segítő kialakulását, ne pedig csak passzívan szemléljék az intézkedéseket.*

A számvizsgáló bizottság jelentését *Sömjéni Sándor*, a mandátumvizsgáló bizottság jelentését *Pécsi Antal* ismertette. A délutáni vitát vezető *Ungvári László* többek javaslatát ismertette, hogy a kongresszus fejezze ki tiltakozását az amerikai imperialisták vietnami agressziója, valamint Görögország kimagasló hazafiai, közte művészek bebörtönzése ellen. A kongresszus bizottságot jelölt ki a tiltakozás megfogalmazására.

A kongresszus vitája ma délelőtt folytatódik, majd sor kerül a szövetség és az egyes művészeti szakszervezetek vezető testületeinek megválasztására.

egyesüljetek!

ÉPSZAVA

A MAGYAR SZAKSZERVEZETEK KÖZPONTI LAPJA

SZÁM ÁRA 60 FILLÉR 1967. JÚNIUS 6, KEDD

bb jelentések a közel-keleti egyveres konfliktusról

ovjet kormány nyilatkozata

iztonsági Tanács rendkívüli ülése

ekmények a szárazföldön és a levegőben

rte az agresszió beszüntetését követelik

zel-keleti helyzet hétfő reg-tot vett: a levegőben és a harcok Izrael és a környező

dett az EAK ellen és ezzel agressziót követett el. Az EAK haderői harcokat folytatnak a területükre betört izraeli csapatok ellen.

A harci cselekményekben mindkét részről páncélos, tüzérségi és légi kötelékek vesznek részt.

A Szíriai Arab Köztársaság az EAK oldalára állt és fegyveresen segíti az agresszió kivédésében. Jordánia kijelentette, hogy hadiállapotban van Izraellel, és katonai támogatást nyújt az EAK-nak. Irak, Algéria és más arab államok szintén kijelentették, hogy támogatják az EAK-ot haderőikkel és erőforrásaikkal.

Így egyetlen ország — Izrael — vezetőinek kalandorsága következtében, amelyet bizonyos imperialista körök titkos és nyílt akciói bátorítottak, a Közel-Keleten háborús konfliktus tört ki. Ilyen veszélyes cselekményekre azok a vezetők ragadták Izraelt, akik állandóan azt hangoztatták, hogy az izraeli állam létéért küzdenek. Ha azonban valami nagyon is alááshatja az izraeli állam fejlődésének és létének alapjait, úgy az pontosan az esztelenségnek és a politikai kalandorságnak az az útja, amelyre ma Izrael vezető körei léptek.

A szomszédos arab államok elleni agresszió kirobbantásával az izraeli kormány lábbal tiporja az ENSZ alapokmányát, a nemzetközi jog elemi előírásait.

Az izraeli kormány nem mondhatja, hogy nem volt elképzelése arról, mibe bocsátkozik. Nem mondhatja, hogy nem volt számára világos a békeszerető államok magatartása agressziós háború kirobbantása esetén.

Az izraeli kormány tud-

számolásának első, haladéktalan lépéseként szüntesse be az EAK, Szíria, Jordánia és más arab országok elleni harci cselekményeket, és vonja vissza csapatait a fegyverszüneti vonal mögé.

A Szovjetunió kormánya kifejezésre juttatja azt a reményét, hogy más államok — köztük a nagyhatalmak — kormányai a maguk részéről *mindent megtesznek* azért, hogy a háború tüzét a Közel-Keleten kioltsák és a békét helyreállítsák.

Az ENSZ-nek *teljesítenie kell közvetlen kötelességét*, el kell ítélnie Izrael eljárását, és sürgősen olyan lépéseket kell tennie, amelyek szükségesek a közel-keleti béke helyreállításához.

A szovjet kormány fenntartja magának azt a jogot, hogy megtegyen minden, a helyzetből adódó szükséges intézkedést.

Hétfő reggel: légiriadó Kairóban

A. Kiszlov, a TASZSZ tudósítója jelenti:

Hétfő reggel óta az egyiptomi fővárosban többször is légiriadó volt. A légvédelmi tüzérség a város közvetlen közelében tüzel.

A kairói rádió jelentései szerint délután 15 óráig a légiharcokban és a légelhárító tüzérség lövedékeivel körülbelül 70 izraeli repülőgépet semmisítettek meg. Tizenegy izraeli pilótát foglyul ejtettek. Egyikük — *Lavo Mordehaj* — vallomását magnetofonra vették. A magnetofonszalagot az ENSZ Biztonsági Tanácsa elé terjesztik az izraeli agresszió egyik bizonyítékaként.

Mordehaj vallomása szerint az izraeli légihaderő parancsot kapott, hogy támadja meg az Egyesült Arab Köztársaság repülőtereit greenwichi idő szerint reggel hat órakor (helyi idő szerint 9 órakor). A kairói rádió bejelentette, hogy más izraeli pilótákat, akik fogságba estek, hétfőn este a helyi televízióban fognak bemutatni.

A jordániai kormány bejelentette, hogy hadat üzent Izraelnek. Előzőleg közölte, hogy repülőgépei *bombatámadásokat* végeznek izraeli terület ellen.

A bagdadi rádió, a hadsereg szóvivőjére hivatkozva, hétfőn bejelentette, hogy az iraki légierő bombázni kezdte az izraeli állásokat.

Mahgub szudáni miniszterelnök hétfőn a parlamentben közölte: Szudán hadiállapotban levőnek tekinti magát Izraellel.

A szíriai hadügyminisztérium bejelentette, hogy a szíriai légierő hétfőn bombatámadást hajtott végre Izrael földközi-tengeri kikötője, Haifa város ellen. A bombatámadás célpontja az ottani olajfinomító volt, amely — a hadügyminisztérium szerint — kigyulladt.

II. Hasszán marokkói király hétfőn miniszertanácson elnökölt, majd utasította a fegyveres erők alakulatait, vonuljanak a »közel-keleti térségbe«. A rabati rádió később közölte, hogy a király a marokkói csapategységeket az Egyesült Arab Köztársaság hadsereg-főparancsnokságának rendelte alá.

A szaúd-arábiai fegyveres erők főparancsnoksága utasította a tiszteket és a szabadságolt katonákat, azonnal vonuljanak be egységeikhez. A kairói rádió közölte: *Fejszal* király megparancsolta hadügyminiszterének, közölje Badrannal, az EAK had-

(Folytatás az 5. oldalon)

Üdvözöljük a Vasutasok Szakszervezetének VII. kongresszusát

Pályamunkások, mozdonyvezetők, forgalmisták, kalauzok, állomási, fűtőházi és forgalmi dolgozók küldötteit, a 170 000 főnyi szervezett vasutas képviselőit köszöntjük ma. Azoknak a küldötteit, akik a folyamatosan növekvő szállítási igények mellett is biztosították az ország vérkeringését, és eredményekben, sikerekben, munkahőstettekben gazdag időszakra tekinthetnek vissza. Sok helyütt a nehéz körülmények között is kiváló eredményeket produkáltak. Az elmúlt időszakban a vasútnál javult a menetrendszerűség, gyorsabbá vált az áru- és személyszállítás. Korszerű új expresszvonatok álltak forgalomba, hatalmas léptekkel halad előre a vasút villamosítása, a dieselesítés, s közben kevesebb lett a vasúti baleset, biztonságosabbá vált a közlekedés.

A vasút dolgozói ötleteikkel, ésszerűsítéseikkel is segítették a forgalmat, igyekeztek gazdaságosabbá formálni a fuvarozást. A modernizálódó vasút követelményeinek megfelelően dolgoztak az elmúlt időszakban: fejlesztették önmagukat, segítették környezetük korszerűsítését.

Nem kétséges, ez a munka ma, a magyar vasút megújhodásának időszakában, sokszor többet követel odaadásban, figyelemben, szorgalomban egyaránt az átlagosnál. Azok az emberek azonban, akik a romokból, a háború pusztításaiból keltették életre a vasutat, nem csökkenő buzgalommal dolgoznak. És méltó társ e munkában a vasutasok új nemzedéke is. A tanácskozás résztvevői minden bizonnyal, ma nagy gonddal és alapossággal elemzik, hogy előző kongresszusuk óta meddig jutottak a munkakörülmények, az életkörülmények javításában és egyúttal kimunkálják a jelen és az elkövetkező időszak legfontosabb tennivalóit is.

Megoldásra vár és sok problémát okoz a vasút dolgozóinál a hosszú munkaidő. Rendezésre váró kérdés a csökkent munkaképességűek ügye. A vasúti forgalomhoz jó szemű, jó fülű, egészséges emberek kellenek. Éppen ezért sok olyan vasutas válik alkalmatlanná a szolgálatra, vagy rokkan meg baleset következtében, aki még nem érte el a nyugdíjkorhatárt. Olyan emberek ezek, akik életük nagyobbik részét, 15—20—25 évet a vasútnál töltöttek; megérdemlik a méltányosabb elbánást.

A vasutasok szociális ellátottsága, öltözőik, fürdőik állapota is sok helyütt nem megfelelő. Az elmúlt években számottevő javulás történt, de még közel félmilliárd forintot kell fordítani szociális beruházásokra ahhoz, hogy a helyzet alapvetően megváltozzék.

Az előző kongresszus óta eltelt időszakban a szakszervezet lényegesen többet foglalkozott az emberek problémáival, ügyes-bajos dolgaival. Tegyenek további lépéseket ezen a helyes úton. Tanácskozzanak most is arról, hogyan segítsék a vasutasok életének szebbé és jobbá tételét, milyen feladatokat oldjanak meg szociális és kulturális igényeik magasabb szintű kielégítéséért.

Ehhez a munkához kívánunk a tanácskozásnak sok sikert.

szenzációiról tájékoztat tudomány és technika ileumi kiállítás

minisztériuma, az összszövetségi műszaki tudományos társulat, az atomenergia-felhasználási állami bizottság és még sok más főhatóság és tudományos egyesület készíti elő a budapesti bemutatásra. A bemutató hazai megrendezését az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság vezetésével a Kulturális Kapcsolatok Intézetének, a KGM Műszaki-Tudományos Tájékoztató Intézetének, az MTESZ-nek és a Magyar Vásár- és Kiállításrendező Irodának a szakemberei irányítják.

B. A. Radionov, a kiállítás műszaki vezetője ismertette, milyen csoportosításban állítják ki a BNV főterét szegélyező pavilonokban a műszaki és technikai gyártmányokat. A Szovjetunió Tudományos Akadémiájának működésével és a szovjet felsőoktatással ismerkedhet meg a látogató, valamint sor kerül az atomkutatás, az atommagfizika, a kvantumelektronika bemutatójára. A két alumínium pavilon a kozmosz-kutatás és az űrhajózás bemutatójának színhelye lesz, *itt láthat a közönség például egy, a világűrből visszatért Vosztok-űrhajót is.* A kiállítás előkészítését a szakemberek már megkezdték. (MTI)

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

HÉTFŐI HÍREK

Bókos Birman Dezső

1961 NOV 20.

1021

BÓKOS-BIRMAN SIRE

LÉKE. Vasárnap avatták fe
három évvel ezelőtt elhunyt
váló szobrászművész, Bokro
Birman Dezső siremlékét a fa
kasréti temetőben. A Gera E
tervezte emlékmű homlokz
tán a Kossuth-díjas mester Fi
tók című szokalakos plakettj
nek mását helyezték el.

i utcában

yertes terv alkotói?

líthető, többszintes üzletso-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

MAGYAR NEMZET

Bokros Birman
1967 NOV 16 Dezső

— **Bokros-Birman Dezső** Kossuth-díjas érdemes szobrászművésznek a Farkasréti temetőben levő nyughelyén sírkövet avatnak vasárnap 12 órakor.

1021

— **HALÁLOZÁS.** Vállalatunk

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

NÉPSZAVA

1957 NOV 21

Bokros Birman Dezső

— Bokros-Birman Dezső, a kiváló szocialista szobrászművész síremlékét avatták fel vasárnap a Farkaréti temetőben.

Bokros Birman Dezső

bb 64. sírkőavatás

k tf/j-ju sr cz

1021

1967. november 15.

bokros-birman dezső kossuth -dijas érdemes szobrászművésznek a farkasréti temetőben levő nyughelyén sírkövet avatnak vasárnap 12 órakor:. /mti/

-.-

giteni képesek a mezőgazdaságot.

a kiállitáson körülbelül 1000 tárgyat - felujitott gépeket, uj gyártmányokat, a mezőgazdaság és a lakosság számára készitett különféle eszközöket - mutatnak be. a termelőszövetkezetek vezetői a helyszinen üzletet is köthetnek a gépjavitó állomások képviselőivel, egyes darabokat azonnal meg lehet vásárolni és el lehet vinni.

a kiállitott gépeket szakemberekből álló zsüri birálta el. a legjobb kiállitó és a legjobb fődarab-javitó diját a villányi gépjavitó állomás, a legjobb kisgép-és alkatrészgyártó

Bolyos Bernian

Ferto

Kedves Barátunk !

Felhivjuk szives figyelmét, hogy
Bokros Birman Dezső szobrászmüvész, Kossuth
dijas, érdemes müvész sirkőavatása november
19-én, vasárnap déli 12-órakor lesz a
Farkasréti temetőben. /Bejárat a 2. kapun./

Elvtársi üdvözlettel:

Képzőművészek Szakszervezete
Elnöksége

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 47-
Telefon: 188-296, 188-307
1967 NOV 16
NÉPSZAVA

HORIZONT

— Bokros Barnán Dezső szobrászművésznek a Farkasréti temetőben levő nyughelyén sírkövet avatnak vasárnap 12 órakor.

— Szlovén festők és szobrászok Vas megyei művészekkel közösen mutatják be alkotásaikat november 25-étől Szombathelyen.

— Komárom megyei művészek őszi tárlata nyílt meg szerdán a tatabányai Népházban.

— A jövő tavaszi bécsi ünnepi heteken a bécsi opera a többi között Kodály Háry Jánosát tűzi műsorára.

zöntője

csülésért, an
tések jelent
ről azt mon
ra érdemes e
ták, de mi ú
hogy ez munkásosztá-
lyunk, népünk és barát-
ságunk megbecsülése és
értékelése is. Köszönjük,
s hálásak vagyunk érte.

— *Kedves Münnich elv-*
:árs, kedves kitüntetett
veterán elvtársak!

mokratikus Köztársaság-
ba, hogy foglalkoztatásuk
során gyakorlati, szakmai
tapasztalatokat szerezze-
nek.

Az MTI munkatársa
felkereste *Nagy Imre*
munkaügyi miniszterhe-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

MAGYAR NEMZET

Bokros Birman Dezső szobrászművész síremlékének avatása November 19-én, vasárnap délben lesz a Farkasréti temetőben.

1924

Magyar Képzőművészek Szövetsége **Magyar Népköztársaság Képzőművészeti Alapja**

mély fájdalommal tudatjuk, hogy

Bokros Birman Rezső

szobrászművész

Kossuth-díjas, a Magyar Népköztársaság Érdemes művésze

életének 76. évében, tragikus körülmények között elhunyt.

A magyar képzőművészet kiemelkedő alakjának eltávozása pótolhatatlan veszteséget jelent számunkra.

Eredményekben gazdag művészi munkássága követendő például szolgál. Emlékét művésztársadalmunk, képzőművészetet szerető népünk örökké megőrzi.

Temetése f. év február hó 1-én, hétfőn 14 órakor lesz a **Farkasréti temetőben** a Fővárosi Tanács által adományozott díszsírhelyen.

Budapest, 1965. január 26.

Magyar Képzőművészek Szövetsége **Magyar Népköztársaság Képzőművészeti Alapja**

FNyV. 13.

BOKROS BIRMAN REZSŐ

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V. Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307.

1968 MÁJ 21

NÉPSZAVA

Bokros-Birman Dezső kiállítása Székesfehérvárott

Az Alba Regia-napok alkalmából a székesfehérvári múzeum fiatal munkatársai ismét biztos kézzel nyúltak művészetünk közelmúltjának kincsestárába, hogy egy nem eléggé méltányolt, értékes életművet emeljenek ki és mutassanak be

A század elején feltűnt és három éve halott szobrász, akárcsak a nála valamivel idősebb Medgyessy Ferenc, a modern magyar plasztika egyik megalapozója. De amíg Medgyessy szobrainak ősi nyugalmából és derűjéből művészetünk általában klasszikusnak mondható ága táplálkozik, addig Bikros-Birman Dezső, munkásságának nem kevésbé őserejű belső forrongásával az expresszionista ág ösztönzője lett. És még valami: Bokros-Birmant nem általában az ember érdekelte, hanem a kortársak, közelebbről a nagyváros lakói, és közülük is elsőrendűen azok, akik — akárcsak ő maga — az élet árnyékos oldalán állnak, de legyőzötten is megőrzik belső szabadságukat, sőt igazából ők szabadok. Ilyen »hősöket« formált meg »Don Quijote« szobrában — akinek csúcsos kalapja feltűnően hasonlít ahhoz, amelyet önarcképe is visel — ilyen az 1942-es bányászsztrájk alkalmából alkotott »Napba néző«, az »Aszfaltozó«, a »Rokkant katona« és a csavargó-festő, Mednyánszky László szobra, sőt a világgal kihívóan szembeszálló, gömbölyded »Madame sans gène« is. Szándékosan tettem idézőjelbe a »hősök«-et, mert ha valami, hát a hősi póz az, ami tökéletesen hiányzik belőlük. Annál több az igazi együttérzés és a valódi emberi méltóság bennük. Szinte elképzelhetetlenek lennének valamiféle magas talapzaton, és ez éppen a legmonumentálisabbnak szánt műnél, Ámchim András tervezett emlékművénél a legszembetűnőbb, mert ezt szó szerint a földből kinőttnek képzelte el.

Portréművészete külön méltatást érdemelne, és a kiállításon látott grafikák kivételes rajzolói képességeiről is adnak némi fogalmat. Ha mindehhez hozzávesszük, hogy gondolkodónak, szépírónak sem volt jelentéktelen, egyik rendkívül sokoldalú, kiemelkedő művészi tehetségünk emlékének ébren tartásáért lehetünk hálásak a székesfehérváriaknak.

(havas)

Elnöki Tanács elnökének meghívására hétfőn hivatalos baráti látogatásra Magyarországra érkezett *Zsamszrangijn Szambu*, a Mongol Népköztársaság nagy népi hurálja elnökségének elnöke. A mongol államfővel hazánkba érkezett felesége, *Dezsidijn Nyamá* is.

Zs. Szambu kíséretében vannak: *Mjatavin Lhamszuren*, a Minisztertanács mellett működő állami munka- és bérbizottság elnöke, *Luvszandorzsijn Tojv*, a külügyminiszter első helyettese, *Magalzsavin Zsamszran*, a Mongol Népköztársaság budapesti nagykövete, *Cevengombin Davászuren*, a külügyminisztérium I. területi osztályának helyettes vezetője, *Ocsirin Cerendorzs*, a Mongol Népköztársaság budapesti

mongol nép
lista vívmán
doljuk, hog
togatásuk ki
nyújt számu
nos és gyü
mecseréhez,
kicseréljük nézeteinket az országainkat és népeinket kölcsönösen érdeklő kérdésekről.

Zs. Szambu válaszában a mongol nép forró üdvözletét és legjobb kívánságait tolmácsolta az egész magyar népnek.

bi fejlesztéséhez, a szocialista országok egységének és összeforrottságának erősítéséhez.

A díszzászlóalj díszmenete után a vendégek rendőri díszmotorosok kíretében szállásukra hajtattak.

Magyar—mongol tárgyalások

Hétfő délután az Országházban magyar—mongol tárgyalásokra került sor.

Magyar részről a tárgyaláson részt vettek: *Losonczi Pál*, az Elnöki Tanisztérium főosztályvezetője és *Andrásfi Gyula*, a Magyar Népköztársaság ulánbátori nagykövete.

Mongol részről a tárgyaláson részt vett

Az Elnöki Tan

Losonczi Pál, az Elnöki Tanács elnöke hétfő délután az Országház Munkácsy-termében fogadta Zsamszrangijn Szambut.

unkás sztrá

g 250 gyárat hel
forgalom — Megb

F. k.: Fitz Jenő — 68.3369 FMNYV

MEGHÍVÓ

A FEJÉR MEGYEI MÚZEUMOK
MEGHÍVJA ÖNT

BOKROS-BIRMAN DEZSŐ

SZOBRÁSZMŰVÉSZ

EMLÉKKIÁLLÍTÁSÁRA

SZÉKESFEHÉRVÁR, CSÓK ISTVÁN KÉPTÁR
1968. MÁJUS 12-TŐL JÚLIUS 7-IG

NYITVA HÉTFŐN, SZERDÁN, PÉNTEKEN 11–18,
KEDDEN, CSÜTÖRTÖKÖN, SZOMBATON 13–18,
VASÁRNAP 10–18 ÓRÁIG

A
KIÁLLÍTÁST MEGNYITJA

NÉMETH LAJOS

MŰVÉSZETTÖRTÉNÉSZ

1968. MÁJUS 12-ÉN, VASÁRNAP
DÉLELŐTT FÉL 12 ÓRAKOR

A CSÓK ISTVÁN KÉPTÁRBAN

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

NÉPSZABADSÁG 23

Borsos Birman Ferenc

Kiállítás a Ferenczy család alkotásaiból

Elkészült a kiállítási intézmények idei programja, amely sok érdekességet, látványosságot és gazdag választékot ígér a műalkotások kedvelőinek. A Nemzeti Galériában például 22 időszaki kiállítás lesz ebben az évben. Kiállítást rendeznek többek között *Bokros Birman Dezső, Kovács Margit, Uitz Béla* műveiből és a Ferenczy család világhíres tagjainak alkotásaiból. Ezenkívül bemutatják a *Medgyessy Ferenc-hagyatékot* is.

A Néprajzi Múzeum a fő erőt ebben az évben a szentendrei szabadtéri kiállítás előkészületeire fordítja. Áprilisra tervezi az első parasztház építésének megkezdését, s további 14 épület felállítása szerepel még az idei programban. A Petőfi Irodalmi Múzeum *Borsos Miklós* és *Franz Kafka* műveiből tervez kiállítást és még ez évben megnyitja a magyar irodalom Aranytól Adyig terjedő történetét bemutató tárlatát. A Természettudományi Múzeum *Szunyoghy János* tanzániai gyűjtőútjának termését mutatja be.

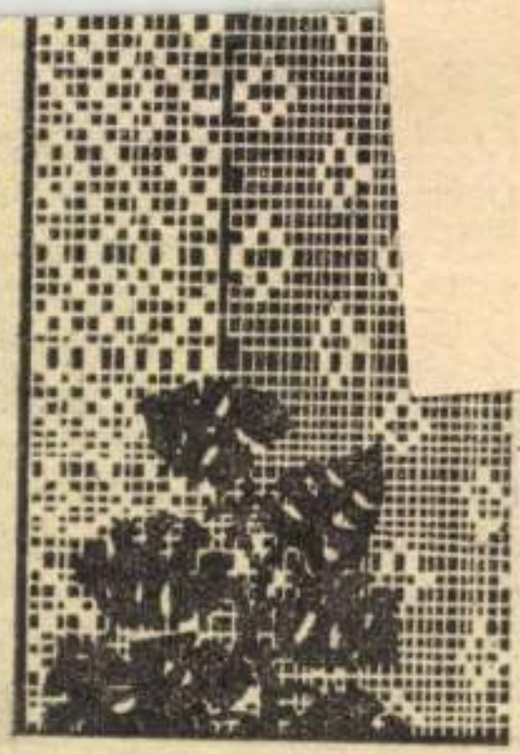

[illegible] Ft értékű
gallonfüggöny vagy
800,— Ft értékű
klöplifüggöny vagy
800,— Ft értékű bobin- és
etaminfüggöny
VÁSÁRLÁSNÁL, INGYEN
AJÁNDÉKTERÍTŐT KAPNAK.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Bp. V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 183-307

1987 FEB 13

FEJÉR MEGYEI HÍRLAP

MIT ÍGÉR

1021 az Alba Regia program?

Emlékérem társadalmi munkásoknak — Alba Regia vándorzászló és kupa — Tudományos ülések — Szakmai versenyek — Jazzfesztivál — Tavaszköszöntő hangverseny

Ötödik alkalommal kerülnek megrendezésre Székesfehérváron az Alba Regia napok. Ez évben az ünnepség programját a Kommunisták Magyarországi Pártja megalakulásának 50 éves jubileuma, a Tanácsköztársaság kikiáltásának évfordulója határozza meg. Az idei kulturális programmal megkezdődik felszabadulásunk negyed évszázados és a megyeszékhely millenniuma méltó ünneplésének előkészítése is.

A városi tanács legutóbbi ülésén megvitatta és elfogadta az Alba Regia napok programját. Eszerint a nagyszabású rendezvénysorozatot május 4—25 között bonyolítják le.

A programot ünnepi tanácsülés vezeti be, ahol számot adnak az Alba Regia napok eddigi eredményeiről. A város politikai, gazdasági és kulturális fejlődését segítőknek az elismerés, megbecsülés jeleként emlékérmét adományoznak. A jövőben az ünnepi tanácsülés nyitórendezvény lesz és két-három évenként díszpolgári címet is adományoznak.

A tervben szerepel Marx Károly születésének 150. évfordulójáról való megemlékezés, a Hunyadi Mátyás Közgazdasági Szakközépiskola 100. évfordulójának ünneplése, a közép- és főiskolás diákok ballagása, KISZ-fiatalok parlamentje. Az ünnepélyes úttörő-avatáson első alkalommal adják át az Alba Regia vándorzászlót a legjobb munkát végző úttörőcsapatnak.

Tudományos konferenciák, tanácskozások színhelye lesz májusban Fehérvár. Az ülésszakok között nagy jelentőségű a hazai és külföldi tudósok részvételével az ókori történelemről rendezett tanácskozás.

A történész ülésszakon Székesfehérvár történetéről hangzanak el előadások.

A városfejlesztési konferencián számos aktuális kérdést megvitatnak. Sor kerül műszaki, orvostudományi, népességtudományi, pedagógiai, népművelési ülésszakokra is. Tanácskoznak majd kémikusok, és a Magyar Újságírók Országos Szövetsége belpolitikai szakosztálya is itt tartja ülését. A Színháztudományi Intézet ünnepi rendezvényén a magyar színjátszás 150 évéről emlékeznek meg.

A kulturális program magasszintű, tartalmas szórakozást ígér. Helyet biztosítanak nemzetközi és országos jelentőségű eseményeknek, ugyanakkor lehetőség nyílik a megye legjobb öntevékeny művészeti csoportjainak bemutatkozására is.

Ismét megrendezik a Vörösmarty Színházban a nemzetközi jazzfesztivált és felcsendül az ifjúság tavaszköszöntő hangversenye. Irodalmi est keretében megyénk íróinak kiemelkedő alkotásaival ismerkedhetünk meg.

Külföldről — röviden

Moszkva
A szovjet fegyveres erők fennállásának 50. évfordulója alkalmából az SZKP Központi Bizottsága, a Szovjetunió Legfelső Tanácsának elnöksége és a Minisztertanács szombaton délelőtt fogadást adott a Kreml kongresszusi palotájában. A fogadáson résztvettek a jubileális ünnepségekre Moszkvába érkezett katonai küldöttségek.

Korea
A Reuter szöuli jelentésében közli: a dél-koreai rendőrség kötelékében „átszervezést" hajtottak végre, hogy ilymódon biztosítsák a rendőrség és hadsereg „jobb együttműködését" a partizánokkal szemben. Az átszervezés során a rendőrség új főnököt kapott.

Nicosia
Vasárnap Cipruson 247 ezer ciprusi görög járul a szavazóurnák elé, hogy megválassza a köztársaság elnökét. Általános vélemény, hogy Makariosz ezúttal is legyőzi majd ellenfelét, dr. Takisz Evdokasz nicosiai idegorvost.

Austin
Johson elnök Maxnell Taylor tábornokot nevezte ki annak a hivatalnak az élér
amely a külföldi hírszerzéss
kapcsolatban látja el tana
csokkal az elnököt. A vol
tanácsadó, mint ismeretes,
március 1-től McNamara utódaként az Egyesült Államok hadügyminisztere lesz.

London
Február első három hetében több mint 15 ezer angol jelentkezett ausztráliai kivándorlásra. A kivándorlási láz legfőbb okát a szigetország gazdasági helyzetének gyors rosszabbodásában látják.

Új Delhi
Új Delhi 30 ezer iskolai tanítója közül 28 ezret elbocsátottak, illetve felfüggesztettek, mert fizetésemelést követelve sztrájkba léptek.

Moszkva
Leonyid Zamjatyin, a Szovjetunió külügyminisztériuma sajtóosztályának vezetője szombaton a szovjet és külföldi sajtó képviselői előtt nyilatkozatot olvasott fel a nyugatnémetországi náci és militarista erők aktivizálódásáról. A nyilatkozat a Szovjetunió újabb figyelmeztetése arra vonatkozóan, hogy a Német Szövetségi Köztársaságban növekszik a nácizmus.

Moszkva
Szombaton elutazott Budapestre a Szovjetunió Kommunista Pártjának küldöttsége, hogy részt vegyen a kommunista és munkáspártok képviselőinek budapesti konzultatív találkozóján.

A szovjet delegációt Mihail Szuszlov, a Politikai Bizottság tagja, a Központi Bizottság titkára vezeti. A küldöttség tagja Borisz Ponomarjov, a Központi Bizottság titkára is. (MTI)

Utazási könnyítések és Románia

A Magyar Népköztársaság kormánya és a Román Szocialista Köztársaság kormánya között 1967. november 1-én aláírt és ez év február 24-én életbe lépett egyezmény alapján a két ország állampolgárai érvényes útiokmánnyal látogatás és turizmus céljából is vízum nélkül utazhatnak a másik országba, vagy

P. HOWARD

lálának ő az oka?... De hát merem, hogy bámulatraméltó
ha az ő ingével vadították idegei vannak, csodálatosan ly
meg a viperát, hogy került a színészkedik, és amit tesz, az ki

V.k. 20.00 N.

Tv Híradó

1021

Bokros Birmann Dezső

- A székesfehérvári Képtárban ma nyílt meg a Bokros Birmann Dezső emlékkiállítása. A három esztendeje elhunyt, Kossuth díjas érdemes művész a 20. század magyar szobrászatának egyik legjelentősebb mesterei volt. Kalapos Önarckép. Első szobra az 1912-ben készült Ülő fiú. Ady Endre portréja. Ezt a kisplasztikát 1937-ben a pécsi bányászsztrájk emlékére mintázta. Az Aszfaltozó, bronzfigura. Dózsa György, Szalagszakadás/ Bokros Birmann jelképteremtő erejét bizonyítja a Dunai népek kórusa című figurás kompozíciója.

Mednyánszky László festőművész Emlék. Bokros Biermann Dezső utolsó alkotásai közül bemutatjuk a Halászfiut, és az 1961-ben minősített karakteres Bartók portrét.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
Bokros Birman Dezső
FEJÉRMEGYEI HÍRLAP
1968 MÁJ 14

1021

A Csók Képtárban Németh Lajos művészettörténész nyitotta meg Bokros Birman Dezső szobrászművész emlékkiállítását.

„libertas"-on, vagyis szabadságon? Hogyan éltek, pontosabban hogyan éltek vissza vele az egyes hatalmasságok. Rámutatott, hogy a középkorban a szabadság a földesurak kezében az önkény szabadságát jelentette.

Dr. Degré Alajos, a kaposvári levéltár igazgatója „A székesfehérvári szabad királyi városjog„ problémájában folytatott kutatásairól számolt be.

Dr. Kovács Éva, a Szépművészeti Múzeum munkatársa „A középkori magyar királyság jelvényeinek kérdéséhez" címmel tartott előadást. Hangsúlyozta, hogy III. Béla és első felesége sírjában talált ékszerekről feltételezi, hogy a királyi koronázási és egyéb jelvények nem formahű változatai. Dr. Györffy György, a Magyar Tudományos Akadémia Történelemtudományi Intézetének osztályvezetője „Szé-

lógus érdek
„Székesfehér
véladása és
szólt. Az
márciusában
vár bírái é
ki. A rajtal
polgároké v
rábbi eredet
szay László,
kori zenetörténetünk székesfehérvári vonatkozásai" címmel érdekes előadást tartott. Magnóra vett hangfelvételekkel szemléltette a koronázási és más szertartásoknál elhangzott kórus- és zenekari műveket.

A történész-ülésszakon részt vett és hozzászólt Heinrich Koller salzburgi professzor, aki a Bazilika nyugati bejáratánál elhelyezett királyi szék körül lefolyó király tevékenységről, valamint Székesfehérvár főváros-jellegének későbbi elvesztéséről beszélt.

(balogh)

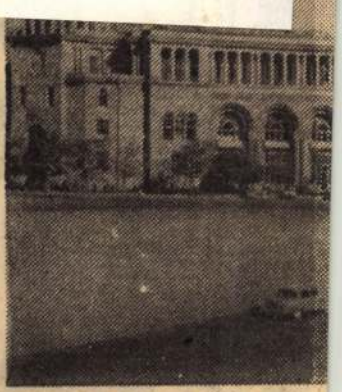

Az információ és a közművelődés

Megyénk népművelői tegnap délelőtt az Alba Regia napok jegyében megrendezett tudományos ülésszakon találkoztak, amely egyben szabadegyetemük záró foglalkozása

Május 14-től 24-ig kerülne
re hazánkban az Örmény Kult
ken a napokon hazánk dolg
Szovjet Szocialista Köztársas
kenységével, gazdag kultúrá
nek. E napok alkalmából Fe

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307
MAGYAR NEMZET

1021

Szerda, 1967. március 1. — Magyar Nemzet

Ma huszonöt éve

Megjelent a Történelmi Emlékbizottság felhívása

MA HUSZONÖT ÉVE, 1942. március 1-én, pontosan egy hónappal az illegális Szabad Nép első számának megjelenése után, három lapban, a *Magyar Nemzetben*, a *Népszavában* és a *Független Magyarországban* megjelent a *Történelmi Emlékbizottság* felhívása:

»Nagy történelmi évfordulók felé közeledünk!

Az elkövetkezendő napok, hetek, hónapok és évek mind megannyi százéves évforduló.

A sajtóban hetek óta cikkek jelennek meg, amelyek a hagyományok ápolására s az országban mindenütt gondozatlanul kallódó ereklyék összegyűjtésére hívják fel a magyar társadalom figyelmét. Ezek a cikkek máris igen nagy visszhangot keltettek a történelmi hagyományokhoz ragaszkodó társadalmi rétegekben. Ezért szükségesnek tartottuk egy olyan országos társadalmi megmozdulás életrehívását, amely életképes keretet adhat a különféle egyéni kezdeményezéseknek. Így született meg a Magyar Történelmi Emlékbizottság.

A bizottság nem önmagáért és nem önmagában akar élni. Szükség van az egész magyar társadalom megmozdulására.

Álljanak sorainkba mindazok, akik tisztán őrzik magukban a történelmi hagyományt és hiszik, hogy e nagyszerű örökség ápolása és elmélyítése fontos nemzeti feladat. Jelentkezzenek magánosok, egyesületek és intézmények, hogy hol, kinél, milyen emléktárgyak és irásos dokumentumok találhatók. A bizottság gondoskodik arról, hogy a beérkezett levelek, cikkek és beszámolók a sajtó útján nyilvánosságra kerüljenek. Gondoskodik az emléktárgyak összegyűjtéséről és kiállításáról is.

Várjuk a nemzeti eszmékhez és a történelmi hagyományokhoz ragaszkodó társadalom megmozdulását.«

A kiáltványt aláírta többek között: *Bajcsy-Zsilinszky Endre, Bernáth Auréll, Darvas József, Illyés Gyula, Jó Tibor, Kállai Gyula, Kárpáti Aurél, Katona János, Katona Jenő, Krenner Miklós (Spectator), Mihályfi Ernő, Nagy István, Parragi György, Pátzay Pál, Raics István, Somogyi Miklós, Szakasits Árpád, Szőnyi István, Tildy Zoltán, Veres Péter.*

KÁLLAI GYULA *»A magyar függetlenségi mozgalom 1936—1945«* című könyvében így ír a Történelmi Emlékbizottság megalakulásáról:

— A Kommunisták Magyarországi Pártjának az volt a véleménye, hogy március 15-ét a munkásság, a parasztság és a demokratikus értelmiség közös ünnepévé kell tenni és meg kell találni a módját annak is, hogy az ország demokratikus erői közösen készíthessék elő március 15-e méltó megünneplését. Ehhez olyan legális szerv megteremtésére volt szükség, amely az összes demokratikus erőt összefogja, és amely az adott történelmi helyzetben a függetlenségi mozgalom központi irányító szerve lehet. Így alakult meg a Kommunisták Magyarországi Pártjának kezdeményezésére a nemzeti eszméhez és a függetlenségi gondolathoz hű írók, újságírók, politikusok, tudósok és más közéleti férfiak részvételével 1942 február végén a Magyar Történelmi Emlékbizottság, mint a függetlenségi mozgalom legális vezető szerve.

Kállai Gyula, a kor történetírója, egyben kortárs, részvevő, koronatanú, a mozgalom egyik irányítója, szervezője volt. A bizottság »bevallott célját« senki nem tekintette egyetlen és fő céljának. Sem az aláírók, sem akikhez szólt. A felhívás mondatai fedőmondatok voltak, az aláírók nem gondoltak arra, hogy valóban dokumentumokat, ereklyéket fognak gyűjteni. Nem emlékezés volt az igazi cél, hanem a cselekvés. És ezt nemcsak a felhívás aláírói tudták és érezték, hanem olvasói is.

A bizottságot kristályosodási pontnak hívta életre a párt, hogy a telített folyadékban, a *közvéleményben megindítsa a kristályosodási folyamatot.* Ez azonnal be is következett, a demokratikus tömegek, elsősorban a munkások, megértették, hogy a Történelmi Emlékbizottság felhívásának lényege: *»szükség van az egész magyar társadalom megmozdulására«.* Így lett a Történelmi Emlékbizottság a nemzeti egy-

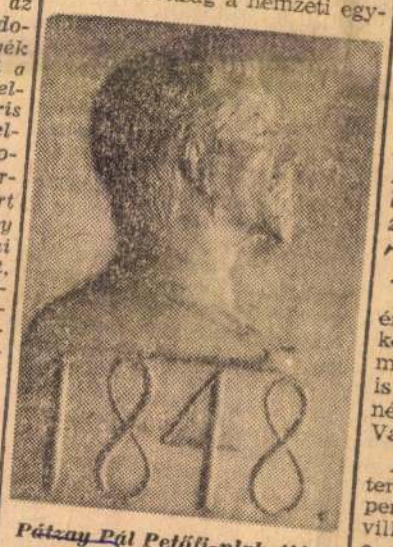

Pátzay Pál Petőfi-plakettje, amelyről a Történelmi Emlékbizottság jelvénye készült

ség kifejezője, a népfrontmozgalom első látható formája.

Két héttel a felhívás megjelenése után, 1942 március 15-én bebizonyosodott, hogy megértették a felhívást, a Petőfi-szobornál tüntető tömegből spontán törtek ki azok a követelések, amelyek ki nem mondva ott voltak a felhívás szövege mögött.

Ismét Kállai Gyula könyvét idézzük:

— Valaki elkiáltotta magát: *Le a háborúval!* Elemi erejű, hangos tüntetés robbant ki. A tömeg a háború ellen tüntetett s németellenes jelszavakat hangoztatott: *Vesszen Hitler! Vesszen a háború! Különbékét! Munkásegység! Munkásparaszt szövetség! Szovjet—magyar barátság!* Ezeket a jelszavakat hangoztatták a hirtelen megalakult szavalókórusok.

A TÖRTÉNELMI EMLÉKBIZOTTSÁG soha nem játszott »bizottságosdit«. Nem tartott plenáris üléseket, soha nem hangzott el az elnöki székből, hogy »Tisztelt Történelmi Emlékbizottság! Az ülést megnyitom . . .« Hiszen elnöke sem volt és a felhívás aláírói, legjobb tudomásom szerint, soha nem tanácskoztak együtt.

Különböző csoportos összejöveteleken, megbeszéléseken érlelődött az elhatározás, szövegeződött a felhívás is. Kávéházak különszobáiban, szerkesztőségekben, vacsorákon, magánlakásokban, baráti találkozásokon.

A kezdeményezők, az irányítók az illegális kommunista párt tagjai voltak — akikről akkor kevesen tudták, hogy azok.

Nem voltak viták, nem kellett meggyőzni senkit, érettek voltak az idők, világosak a feladatok, a célok — még ha távolinak látszottak is, közelebbinek reméltük.

A *Magyar Nemzet* március 5-i számában jelent meg a Történelmi Emlékbizottság második közleménye:

»Munkánkat méltóbb módon nem is kezdhetjük el, mint egy Petőfi-jelvény kibocsátásával. E lépésünket a közelgő március 15-e nemzeti szellemben való megünneplése is indokolja. Petőfi alakja elevenen él a magyar nép lelkében, méltóbb jelvényt tehát nem is választhatunk, mint az ő arcképét.«

Az Oktogonon, a volt Kovács-kávéház emeleti különszobájában tartott összejövetelen beszéltünk először a Petőfi-jelvény elkészítéséről. Földes Ferenccel együtt vállaltuk tervezését, elkészíttetését. A Független Magyarország szerkesztőségéből hívtuk fel Pátzay Pált, megkérdeztük, van-e neki készen Petőfi-plakettje. Nem volt, de megígérte, hogy a legrövidebb időn belül mintáz egyet.

Ez meg is történt két nap alatt, Földes Ferenc, a később mártírhalált halt kommunista pedagógus és újságíró, a Történelmi Emlékbizottság egyik szervezője ment el Pátzay műtermébe és elvitte a körülbelül 10×20 cm méretű domborművet egy jelvénykészítőhöz. Nem tudjuk, hol volt az a műhely — vagy több műhely, mert hamarosan annyi jelvény kellett, hogy egy nem győzte —, talán valaki emlékszik rá. *Meg kellene állapítani és emléktáblával jelölni meg a házat.*

TIZEZREK hordták a jelvényt, amely a népfrontmozgalommal való egyetértés kifejezője lett. Százával kérték a munkások az üzemekből, végül már a trafikok is árusították a kis fémnégyszöget Petőfi arcképével. Vajon hányan őrizték meg?

A fasiszta reakció azt kezdte terjeszteni, hogy tulajdonképpen Lenint ábrázolja. Utcán, villamoson sűrűn provokálták a viselőit.

A Történelmi Emlékbizottsághoz különböző akciók kapcsolódtak. Ilyen volt a *Vigadói Esték* három sorozata: a *»Költő és kora«*, *»Virrasztók«* és *»Egy ezredévi szenvedés«*. Ebben az utóbbi sorozatban rendezte Hont Ferenc 1942. március 13-án a *»Talpra magyar«-estet*, amelyen Kállai Gyula mondott bevezetőt. Előzőleg január 3-án *»Őrzők, vigyázzatok a strázsán«* címmel *Adyest* volt, február 6-án *József Attila-est*, amelyet meg kellett ismételni, olyan sikere volt. Ezeken az estéken fellépett többek között *Bánki* Zsuzsa, *Gobbi* Hilda, *Major* Tamás, *Gábor* Miklós, *Baló* Elemér, *Pásztor* János, *Medgyaszay* Vilma, *Török* Erzsi, *Várkonyi* Zoltán, *József* Jolán, *Darvas* József, *Raics* István, *Wesselényi* Miklós.

Képzőművészek is részt vettek a mozgalomban. *Bokros-Birmann* Dezső *»A független Magyarországért«* feliratú domborművet készített, amely a munkásság, parasztság, értelmiség összefogását ábrázolta. A *»Szabadság és Nép«* freskópályázaton és a szocialista képzőművész csoportnak a megnyitása után azonnal betiltott kiállításán részt vett *Kmetty* János, *Gráber* Margit, *Oelmacher* Anna, *Bernáth* Auréll, *Beck* Judit, *Szántó* Piroska, *Kádár* Béla, *Bálint* Endre, *Perlrott Csaba* Vilmos, *Goldmann* György, *Szabó* Iván és mások. 50 jeligés pályaterv érkezett a freskóra, ezek jeligések voltak, a nevek nagyrésze ismeretlen maradt, mert nem bontották fel a borítékokat.

1942. március 11-én jelent meg a *Magyar Nemzetben* a *Történelmi Emlékbizottság harmadik felhívása. »Zarándokoljunk Petőfi szobrához«*, ez volt a közlemény címe, s így hangzott:

»Tűzzük ki a Petőfi-jelvényt és március 15-én zarándokoljunk el barátaink vagy családunk társaságában Petőfi szobrához és hódolatunk jeléül egy szál virágot helyezzünk a szobor talapzatára. Méltóbban és magyarságunkhoz hivebben ebben az évben másképp nem is ünnepelhetnénk.«

ÍGY LETT a tüntetés, amelynek negyedszázados évfordulója két hét múlva lesz, a magyarországi népfrontmozgalom első messzehangzó, emlékezetes megnyilvánulása. Az összefogás nemzeti programja nem volt olyan teljes, mint a mai. Hiányzott belőle természetesen a szocializmus építésének egységes akarata, de kifejezte a munkásság, parasztság, értelmiség összefogását a független, szabad, demokratikus Magyarországért, a hitleri és hazai fasizmus ellen, a háború ellen, a békéért.

A *Történelmi Emlékbizottság* a felszabadulás után még egyszer visszatért első felhívásának szó szerinti céljaihoz: 1948-ban főrendezője volt a centenáriumi ünnepségeknek. A nemzeti egység kifejezője akkor már a népfront új formája, a *Magyar Nemzeti Függetlenségi Front* volt, majd a politikai fejlődés útja a mai *Hazafias Népfronthoz* vezetett, amelynek programja alapján most választ az ország.

(m. e.)

RÓNIKA

— **A móri Bodó Nándor munkásőrzászlóalj** kedden tartotta jubileumi ünnepségét, amelyen megjelent Cseterki Lajos, az MSZMP Központi Bizottságának titkára, dr. Münnich Ferenc nyugalmazott államminiszter, az MSZMP Központi Bizottságának tagja is. A bányászmártírról elnevezett zászlóalj ünnepségén dr. Münnich Ferenc mondott beszédet.

NCSI ÉS JULISKA

(Takács Imre rajza)

— **Gy. G. Kirovics**, a szovjet csapatok egyik közkatonája a hazánk felszabadításáért vívott harcok első napjaiban esett el a Csongrád megyei Deszk községben. Szülei levélben kérték a deszkieket, írják meg, hol van a fiuk eltemetve. A sírt a hódmezővásárhelyi Vörös Lobogó utcai úttörők találták meg városuk egyik temetőjében. Az iskola úttörőcsapata a Nagy Októberi Szocialista Forradalom évfordulója alkalmából meghívta Hódmezővásárhelyre a szovjet katona Kiszlovodszkban élő szüleit.

— **Egyes húsboltokban** csak a drágább húsfajtákból készítenek darált húst, így informálták a vevők az illetékeseket. Utasították a boltvezetőket, hogy húsrészeket darálásra előkészíteni, előre összevágni, a darálóba beraknl nem szabad. A vásárló által kívánt húsrészt darálás előtt kell levágni, lemérni és az árjegyzék szerinti

— **A Német Demokratikus Köztársaság** nemzeti néphadserege megalakulásának 11. évfordulója alkalmából Heinz Beutel alezredes, az NDK budapesti nagykövetségének katonai attaséja kedden este fogadást adott a nagykövetségen.

— **240 millió forint nyereségrészesedést** fizetnek ki a könnyűiparban. A nyereségrészesedést az export, illetve a devizaérdekeltség is kiegészíti. A nyereségrészesedés összege 14—15 napi bérrel lesz azonos. A könnyűiparban 54 vállalat, illetve tröszt mérlegbeszámolóját kell jóváhagyni. Annyi már biztos, hogy valamennyinél lesz nyereségrészesedés.

— **Az UNESCO kiadványait** bemutató kiállítás kedden az Akadémiai Könyvesboltban ünnepélyesen megnyílt. Georges Provenchére-t, az UNESCO képviselőjét a megnyitón Kürti György, a Magyar UNESCO Bizottság főtitkárhelyettese üdvözölte, majd dr. Maller Sándor, a bizottság főtitkára mondott megnyitót.

— **Lars Hamberg**, a finn Pen Club alelnöke kedden délután Budapestre érkezett. A KKI és a Magyar Írók Szövetségének vendégeként egyhónapos tanulmányútra jött hazánkba.

— **Az ásványvizes üvegek betétdíja** március 1-től megváltozik. A másfél literes fehér csatos üveg betétdíja az eddigi 8 forint helyett 5 forintra csökken.

— **A Pedagógusok Szakszervezetének** központi vezetősége kedden ülést tartott, amelyen Péter Ernő főtitkár javaslata alapján úgy határozott, hogy legközelebbi kongresszusát június 10—11-én tartja a szakszervezet.

— **A szavatossági időn belül** is szigorúan ellenőrizni kell a hidegkonyhai termékek minőségét, tárolási módját. Csak kifogástalan árut szabad forgalomba hozni. Erre vonatkozóan most új utasítást adtak ki.

— **Kisiklott egy személyvonat** kedden Birmingham külvárosában, a stochfordi állomáson. Négy vagon felborult. A szerencsétlenségnek 8 halálos áldozata és 20 sebesültje van.

— **Dr. Thesszák Károly** antropológus, nyugalmazott egyetemi tanársegéd 86 éves korában elhunyt.

— **Elhunyt id. Balogh János**, a Magyar Partizán Szövetség tagja, 66 éves korában. Hamvasztás előtti búcsúztatása

Akik nem ismerték az „igen"-t

Gyakran olvashattam ezekben a napokban emlékezéseket régi választásokról. En nem is olyan régiekre emlékszem, inaséveim idejéből.

Akkoriban jártam először a Parlamentben, a negyvenes évek végén. Éppencsak felkerültem vidékről Pestre, egy nagy napilaphoz. Ormótlan, lyukastalpú bakancsban jöttem, tipusruhám hullámokat vetett, s a térdén puklikat, szitavékonyságúra kopott lódenem úgy hordtam, mint malaclopójukat hajdani vándorköltők.

Igy indultam a Parlament meghódítására is, tudósítói minőségben.

Emlékszem, nagy önbizalmam mily kicsire töppedt, midőn a kapun beléptem. Rámzúdult a csillogás, a pompa, mint akit váratlan nyakon öntöttek. Szédültem, a káprázattól hunyorogtam. A fojtott csend, a gótikus folyosók tompa homálya, az ívek könnyed és mégis oly súlyos erdeje szinte agyonnyomott.

Bakancsom itt csodálatosképpen nem csapott zajt és ez fölöttébb zavart. Ahogy belemerült a süppedő, piros szőnyegekbe, meg-meginogtam, egyensúlyom veszítvén.

Így lépkedtem a hosszú folyosókon és a lépcsők sokadalmán illetődötten, bizonytalan járással, szürkeségem és nevetséges félszegségem teljes tudatában.

Később megszoktam a t. Ház csendjét és ünnepélyességét, megszoktam az ülésterem finom zsongását, mely istentiszteletek áhitatos morajára emlékeztetett, tágas és félhomályos templomokban.

Igen, a háborút is itt határozták el — szóltam magamban borzongva. És néztem az impozáns falakat, melyek szelíd és józan hangulatot árasztottak, a templomok békességét. Sehogyan se tudtam e folyosók áhitatos csendjébe beleképzelni a sakálüvöltést, a tömeggyilkolás hisztérikus követelésének törvénybe iktatását. Inkább az agyak megnyitását látszottak szorgalmazni a nyugodt harmóniába ölelkező ívek — a jóra, a szépre, a nagy építő gondolatokra; a kristályos csillogás, a Duna fényeinek szikrázása a magas ablaktáblákon úgy tűnt, az értelem megvilágosítására fogtak inkább össze, okos rendjére látszottak bátorítani.

Ültem egy hátsó padban, hallgattam, jegyeztem az interpellációkat. Majd rájöttem, hogy tulajdonképpen nem is érzem itt magam idegenül. Sőt, egy kicsit megmelegedvén, egyenesen otthonosnak találtam a helyzetet. Kerestem az okát. S nem volt nehéz megtalálnom. Az emberek tették, akik itt ültek és beszéltek. Nem egy közülük személyes ismerősöm volt. S aki nem volt az, rémlett, mintha valahonnan ismertem volna. Persze, a nép fiai voltak; az apám és a rokonaim vonásait leltem meg az arcukon. Meg azoknak az egyszerű embereknek a vonásait, akik riportjaimat megtöltötték küzdelmes, példás és tanulságos életük motivumaival.

Ahogyan beszéltek, éppolyan egyszerűek voltak, mint otthon. Beszédükön semmi dísz, semmi cikornya. Keresetlen, természetes szavakkal tolmácsolták mondandójukat, csak a lényegre, csak az érthetőségre törekedve. S e földszagú és munkapad-illatú józan egyszerűség fölöttébb furán hatott a gótivek előkelő és áhitatos koszorúja alatt.

Volt e patinás padsoroknak egy gerezdje, az aréna túloldalán. Messzire volt tőlem e gerezd, e terem léptékeivel is; s kifejezhetetlen távolságban azzal a virtuális léptékkel, melynek hitelesített mértékegységét a lelkünkben őrizzük.

Hóttidegen világ volt az ott túloldalt. A padok említett gerezdjében Sulyokék ültek. Ültek? Mai huligán nyelven azt mondhatnók inkább: »elaludtak« magukat. Finoman: kissé hanyag tartásban töltötték ott az időt, mint kocsmai asztaloknál, hol erre-arra dőlt magát az ember, lábát oldalra kihajítva, vagy éppen az asztal lapjára felcsavarva, amerikánus módra, tenyerét pedig hol az álla, hol a tarkója alá rakja, párnának, esetleg dobverőül használja.

Így ültek ott Sulyokék jólvasaltan, jóltápláltan, és kedélyesen diskuráltak. Mikor pedig ezt megunták, felálltak és jártak-keltek. És közben folyt az ülés, de arra nem sokat hederitettek. Talán nem is tudták, miről van szó éppen. Néha hangosan felnevettek. Nem is biztos, hogy volt ennek a nevetésnek valami köze ahhoz, amit az átellenbeni sorokban egy öreg paraszt hadaró, kicsit nehezen érthető tájszólásban mondott, néha papirja fölé dugva orrát, melyre lecsúszott rézkeretes pápaszeme. A nevetés kicsit megakasztotta. De csak egy lélegzetvétel erejéig, és csak annyira, hogy feljebb tolja orrán a pápaszemét, már folytatta a hadarást az új földhözjuttatottak számtalan nehézségeiről a gazdálkodás és megélhetés dolgában. Akkor arra gondoltam, milyen harcedzettek a mi öreg parasztjaink. Szavuk menetéből nem igen tudják már kizökkenteni őket az ügyvéd urak.

Mikor a törvényjavaslatot a Ház elnöke szavazásra bocsátotta, Sulyokék »nem«-mel szavaztak. Talán nem is tudták, mi az, amire nemet mondanak, csak unottan meglendítették párnás kezüket, a szokás hatalmából.

Jártam akkoriban sokat a t. Házban, de Sulyokékat sohase láttam »igen«-nel szavazni. Talán nem is szerepelt ez a szó a nyelvkincsükben. A tagadás volt a lényük. Mindennek tagadása ebben az országban.

Csak azért mondtam el most mindezt, mert eszembe jutott a választásokról, és az is, mennyi víz leszaladt azóta a Dunán.

Szeberényi Lehel

Felépült a Gyöngyösi Hőerőmű első pillérrendszere

Fontos szakaszába érkezett a Gyöngyösi Hőerőmű építése. Felépült a kazánház első pillérrendszere és a 31 méter magas vasbeton falszerkezetről lekerült a zsaluzat. A kazánokat szabad téren helyezik el: egy-egy 320 tonnás kazán két oldalról hatalmas erődítményszerű pilléren függ. Egyetlen tartópillér építéséhez 260 tonna merev acélvázat, 270 tonna betonacélt és 6000 köbméter betont használtak fel.

Három további pillér folyamatban levő építése is rövidesen befejeződik. Az épülő falak máris látványosan emelkednek a magasba, a mátraaljai szőlőtáblák között. A munkálatok a terv szerinti ütemben haladnak.

Szeptemberben előreláthatólag megkezdik az első kazán szerelését.

HÁZÁN

sa

OPERATŐR:
CZABARKA GYÖRGY

HILL, DOMJÁN EDIT, SCHWETZ ANDRÁS

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
1966
NAGYVILÁG
1963 — 4.

kevésbé felismerhető rajza, amire a gyerek érzelmi effektusai, fantáziavilága épül. Ez az, ami a gyermeki szubjektumban még általános érvényű: a költői érzékenységnek a gyerekkorba visszanyúló találékonysága. Az egyiptomi gyermekrajzokon is így rétegeződött egymásra a díszfelvonulások, a népünnepélyek vagy a különböző mesterségek, gyárak és játékok motívumvilága, valamint a színek és vonalak zenei lüktetése, a kedély rögzítésének primér eszközei.

A nagyobbak rajzain bizonyos mértékig megjelentek a nemzeti múlt sajátos stílusának az örökségei is, az ornamentális díszítés buja zsúfoltságának és a Közel-Kelet miniatúraművészetének a parafrázisai. A külső motívumokon túl ezek a stilizált, „absztrakt" elemek és a kompozíciós telítettség éreztettek valamit abból, ami a gyermekrajzok egyetemes anyanyelvén túl lokális íz volt; Afrika és az arab világ. Szín, erő, mozgalmasság — a fiatalság természetes optimizmusa. A nézőben szinte szentségtörő gondolat ébredt, mikor ezt látta: bárcsak megközelítően ilyen jók lennének termeinkben a „felnőtt" kiállítások is.

PERNECZKY GÉZA

HEVESY IVÁN HALÁLÁRA

Milyen derűs, egészséges, kiegyensúlyozott ember volt 1915 nyarán, mikor szinte minden nap bejött Újpestről, a Virág utcából, hogy együtt ülhessünk esténként a New York teraszán! A nyugodt, világos gondolkodás, a romantikus pózoktól mentes józanság megtestesülésének látszott. S ez a higgadt, józan ember, aki minden lírizálástól tartózkodva, objektív elemzéssel vizsgálta a művészet kérdéseit, akinek stílusa, a nyelv titánkodó megerőszakolásának divatja idején is, oly világos, keresetlen, egyszerű volt, az akkoriban jóformán csak névről ismert Walt Whitman extatikus egészségéért lelkesedett (egy csomó versét le is fordította), s egyéniségében volt valami a legvonzóbb Dosztojevszkij-hősök szellemi függetlenségéből. Ez a higgadt, józan ember, aki sosem írta le azt, hogy *én*, akinek lírája a sorok mögött, hite szilárdságában, meggyőződése erejében rejlett, már 1918-ban az izmusok iránt érdeklődött, s Jelenkor című rövidéletű folyóiratában (mely többek közt Gaál Gábor elfeledett első írásait közölte, s felfedezte Moholy-Nagy László tüzérzászlóst, aki néhány év múlva a weimari Bauhaus európai hírű tanára lett) megértéssel méltatta Komját Aladár akkoriban rendkívül szokatlannak tetsző verseit és Mattis-Teutsch festményeit. 1919-ben a Tanácsköztársaság alatt boldog leveleket írt nekem az olasz hadifogságba, s nem tántorodott meg a proletárdiktatúra bukása után sem. Nem tartozott azok közé, akik 1919-ben magas állásokat könyököltek ki maguknak, hogy aztán a Tanácsköztársaság bukása után azonnal belemenekűljenek az úgynevezett „ébredő"-mozgalomba, vagy a klérus szárnyai alá bújjanak, s csak 1948 után fedezzék fel újra 19-es kommunista voltukat. Hevesy Iván itthon maradt, mint a forradalmi művészet szinte egyetlen hirdetője, s a bukás után sem vesztette el sem hitét, sem bátorságát. A szakszervezetekben a húszas évektől a harmincas évek elejéig vagy ötszáz művészeti tárgyú előadást tartott, s 1922-ben volt mersze meglátogatni Bécsben kommunista emigráns barátait, s a Bécsi Magyar Újság egyik munkatársánál szállni meg. Barta Sándor „Tisztelt hullaház"-át méltatva, „a lezajlott forradalmak látszólagos csődjéről" beszél (1922-ben), s dicséri Barta fanatikus undorát és csömörét „a mai megrohadt kultúra, e nevetséges és szomorú hullaház ellen." Fogékonyságának nem mindennapi sokoldalúságára jellemző, hogy egyidejűleg ír Wagner zenedrámáiról, lelkesedik Walt Whitman verseiért, méltatja Bokros-Biermann és Csáky szobrait, Masereel metszeteit, George Gross szatirikus rajzait, megannyi forradalmi művészt, de különös lelkesedéssel a festő Uitz Bélát, s 1925-ben megszervezi a Zöld Szamár nevű forradalmi kabarét. Így lett a húszas évek elején önkéntelenül a haladó fiatal írók csoportjának vezető alakja. Kritikái egy kerek művészetfilozófiai rendszer alapján állanak. Nem szokványos esztétika ez, mert őt a művészet az etikai és

társadalmi tartalmáért érdekli. Az izmusokat, ismertetést írta nálunk 1922-ben, rövid lelkesed chikus irányzatot szigorúan ítéli meg, de nem az értetlenek módján, hanem mint aki túllát rajtuk, egy kollektív társadalomba, melyből a Nép hívő, etikus művészete fog kisarjadni. S ezt 1921—22-ben, a fehérterror Magyarországán, s oly következetes logikával, hogy egy Kosztolányi Dezső is meghajol meggyőző ereje előtt.

Alapgondolata, hogy az individualizmus csődbe jutott, a naturalista, impresszionista, szimbolista művészet megbukott, mert csak esztétikai és nem erkölcsi követelményeknek hódolt, pedig minden virágzó társadalom művészete elsősorban propaganda-művészet, s főképp a mondanivalóval törődik. Az új kultúra fókuszpontja Kelet-Európa lesz, jósolja, s a tömegek millióit közös hitbe, egyetlen egységbe forrasztja. Az új művészet testet ad az eszméknek, s így egyszerre elégíti ki az etikai és esztétikai igényeket, szemben a mögöttünk hagyottal, mely önmagáért való játék volt, elszakadt individuumok gyönyörködtetése. A tömegek művészete lesz, nagyvonalú, mélyen, de világosan ható, tiszta és egyszerű, mint a tömegek. Ott indul el, ahol az egyén — akiben szent tudatra jutott a tömeg előrelendülő, önmagát építő akarata — megszólítja a Népet, hogy az megtudja, mi van saját nevében, és hogy merre menjen. A festészet, mely eddig kiváltságos kevesek számára élt, zárt szobákban és termekben, ki fog lépni az utcára, hogy új életre szülessen a plakátban. Itt fogja visszanyerni eredendő magasztos célját: hogy etikát, vallást hirdessen, és irányítsa a tömegek lelkét egy új rend felé, olykor csak vizuálisan megelevenít egy felírást, s Hevesy ilyen példákat mond: „A mezei és a műhelymunka segítő testvérek. — A Don-medence Oroszország szíve" stb. A múlékony plakátnál magasabbrendű lesz az új festészetnek a plakátból kinövő klasszikusabb formája, a freskó, mely az új társadalom fundamentális etikai elveit és tanításait fogja hirdetni. Az új piktúra stílusa is az őt szülő tömegszellemből, kollektivitásából következik: egyszerű lesz és monumentális, világosbeszédű és tiszta tagolású, eszközeiben expresszionista és primitivitásra törekvő.

Az új irodalom törekvése hasonló: fanatizálni a tömegeket egy új erkölcsi világérzésre, nevelés egy morálisabb embertípusra. E célból az irodalom is kimegy az utcára, és ott keresi a Nép kezét, az újságban, „hol nem a költemények válnak rossz vezércikkekké, hanem a vezércikkekből válnak jó költemények." Kompozíciójában ez is egyszerű lesz és monumentális, hangjában pedig ünnepélyes és patetikus, mert az élet megtalált új célját és értelmét énekli a Népnek. Az új dráma sem onnan jön, ahonnan várják. A tömegek előtt végbemenő, szinte a tömegek részvételével lefolyó monumentális, egyszerű játék lesz, amely az új élet diadalrajutását és az új élet, új etika szimbolikus tragédiákba tömörített képét fogja megmutatni. S rá kell mutatni, írja, egy lehetőségre, „egy annyira mindenképpen új művészetre, amilyet a művészetek világtörténete eddig még felmutatni nem tudott. Ez a lehetőség, ez a gyökeresen új művészet a mozi. A mai mozi ugyan csak felszínes mulattatásra és alacsony érzésekre pályázik, mint az egész mai művészet. De amint az új eszmék szolgálatába áll, nagyszerű lehetőség nyílik arra, hogy hatalmas művészetté fejlődjön, és az új, felszabadult tömegek nevelőjévé váljon. Ez a felfogás magyarázza, hogy 1922-től 1928-ig gondos figyelemmel vizsgálja a mozit, s a Nyugatban az első lelkiismeretes, elmélyült magyar filmkritikákat írja. Ezek azonban nem szokványos filmbírálatok, ő a moziban az új kollektív társadalom művészetének lehetőségeit és jeleit leste. Ezért ünnepelte 1927-ben az orosz filmet: „Öt esztendős, jóhiszemű, csak művészetet akaró tiszta szándék mindebben is (rendezés és fotográfia) mennyire felül tudja múlni más országok üzletességtől nyomorított harminc esztendős produkciójának színvonalát." S vizsgálatai alapján már 1925-ben megjelenik *A filmművészet esztétikája és dramaturgiája* című alapvető műve, a világ egyik első filmesztétikája. Koncepciója bizonyára nem volt mentes utópikus ábrándoktól, sőt a kor némely tévedésétől sem, rendszerének kerek következetessége, átgondoltsága, lendülete mégis tiszteletet parancsol. S bajos volna eldönteni, rendszerének logikai szépsége imponálóbb-e, vagy a bátorság, hit és hűség, amellyel Hevesy István az ellenforradalom legsötétebb időszakában kiépítette és hirdette azt.

1929-től nem látjuk többé nevét a Nyugatban. Miért? Talán a 29-ben bekövetkezett szerkesztőváltozás miatt? vagy mert elvesztette hitét az ekkoriban uralomra jutó elművészietlenedett hangosfilmben? Ezidőtájt mindenesetre nagy munkába temetkezett: egy többkötetes művészettörténet írásába, amelyből csak az első kötet jelent meg, a *Primitív művészet* (31-ben „Alfa" jelzésű saját kiadásában), a többi hat kötet, élete főműve máig kéziratban várja a megjelenést. Megírta a némafilm történetét is (*A film életrajza*, 1941), a második kötetet azonban 1945 után már nem adták ki, nagy fájdalmára, csak a kéziratot vette meg 1958-ban a Filmtudományi Intézet, hogy munkatársai részére hozzáférhetővé tegye. Nem tudom, hogy feleségének, Kálmán Katának mekkora szerepe volt abban, hogy érdeklődése és tevékenysége a harmincas évektől megint egy új művészet, a fényképészet felé terelődött, aminek eredménye *Magyar fotóművészet* című könyve (1934) és *Magyar tájak* című albuma (1940). A filmben csalódva itt igyekezett kárpótlást keresni. Itt is egy új művészi kifejezés lehetőségét kereste.

1945 után sokan azt várták, hogy Hevesy Iván jelentős feladatokat kap művészeti életünkben. Sajnos, csalódtak. 1947—51-ig tanított ugyan az Iparművészeti Főiskolán, de megromlott látásával és hallásával s csökkenő vitalitásával a közélet porondján nem játszott szerepet többé, s már 1951-ben, aránylag fiatalon nyugdíjazták is. A budai Európa eszpresszóba járt le dolgozni, ott rótta, szorosan az asztal lapjára hajolva, törlés nélküli sorait. Meg is feledkeztek róla, még az Írószövetségnek sem volt tagja, csak a Magyar Nemzet hozta fényképészeti tárgyú cikkeit, és Nemeskürty István fedezte fel nagyérdemű filmkritikusi és esztétikusi múltját. Megfeledkeztünk erről az igazi 19-es kommunistáról, aki a legtöbb új gondolatot vetette a húszas évek művészi életébe, e világos és merész szellemű és tiszta jellemű íróról, akiről lassan ki fog derülni, hogy a magyar szocialista gondolkodás egyik legeredetibb úttörője és a Horthy-kor árulásai közepette is makulátlanul hű képviselője volt. Új irodalmi lexikonunk a nevét sem említi. Elhunyta után kerestem a napisajtó megemlékezését, de csak egyetlen lap vett tudomást haláláról. Nem kétlem, hogy a jövő pótolni fogja e mulasztásokat.

KOMLÓS ALADÁR

BUSTER KEATON HALÁLÁRA

Buster Keaton 73 éves korában meghalt. A nagy amerikai filmkomikussal szinte egyazon órában hunyt el Hevesy Iván, a progresszív filmkritikának egykori mestere, Buster Keaton legkitűnőbb magyar méltatója. Itt közöljük néhány részletét annak a példás elemzésnek, amelyet negyven évvel ezelőtt írt Buster Keatonról a Nyugatba.

1. AZ ESZTÉTIKAI HAJSZÁL

Buster Keaton, a skót filmkomikus az amerikai filmburleszknek Chaplin után a legoriginálisabb és legzseniálisabb alakja. Chaplin nyomában jött, de nem mint utánzó vagy mint epigon, hanem mint a burleszk-stílus pompás, új változatának megteremtője és a burleszkhős új típusának megtestesítője.

Chaplinnek az élettel szemben való álláspontjában valami mély és erős tragikomikus lappang, komikumának különös ízű italába valami kesernyés aroma csurrant. Keatonnál ez a tragikomikus, kesernyés íz alig érezhető. Alakításainak komikuma éppen ezért zavartalanabb vidámságú és jóval könnyűbb, könnyedébb, mint Chapliné. Chaplin mélyebben emberi, Chaplinnek a dolgokhoz való viszonyában több a szeretet és a részvét. Keaton részvétlenebb, közönyösebb, hidegebb és szárazabb.

Arca, melynek profilját merészen előreugró halott orr és degeneráltságot sejtető hátracsapott homlok jellemzi, majdnem mindig változatlanul közönyös, kifejezéstelen és mozdulatlan. Ez a merev arc azonban nem a fölény, nem a fáradt életbölcsesség közönyét játssza meg, hanem a mímelt együgyűséget.

Halálos komolyság: ez Keaton alaptónusa. Mindent halálosan komolyan venni: ez Keaton színjátszó programja. A merev, mozdulatlan arcot néha, ha az érzelemjelzés szempontjából elkerülhetetlenül szükséges, megmozdítani valamilyen kifejezésre, ijedtségre vagy bosszúságra, de soha nem nevetni és nem mosolyogni: ez Chaplinnél is jellegzetes megnyilvánulás, Keatonnál azonban egyenes princípium. Keatonnál ez nemcsak ösztönös törekvés, hanem tudatos program is. Azt mondja egy nyilatkozatában: „Ha mindent túlkomolyan fogok fel és állítok be, halálos biztonsággal tudom, hogy a publikum harsogóan fog kacagni. Az én sikerem titka pedig ez. Mindent halálos komolysággal veszek, mindent életbevágó fontosságú eseménynek állítok be és ezzel elérem a kívánt hatást."

Halálos komolyság: mégpedig halálos komolyság nem a nagy, hanem a kis dolgokkal szemben: nyilvánvalóan olyan attitude ez a világgal szemben, amelynek minden mozzanata a lehető legspontánabb és legbőségesebben áradó komikumforrás. A halálos komolyság emberi lélek tanácstalan naivitását árulja el, e naiv lélek ökonomiátlanságát, amely nem mérlegeli az eléje kerülő problémákat gyakorlati értékük és fontosságuk szerint, hanem, mintegy mélységes szórakozottságból, összetéveszti a kicsit a naggyal, a lényegest a lényegtelennel, a komolyat a komolytalannal. Egy alak rémlik ki így ebből a halálosan komoly komikus hősből, aki nem klasszifikálja a jelenségeket hasznossági, gyakorlati értékük szerint, mert szemében minden jelenség egyforma fontosságú: nem nehéz ebben az alakban felismerni a művész torzképét.

A fenségeset a komikustól sokszor csak egy hajszál választja el: régi esztétikai megállapítás ez. Buster Keatonnak éppen ebben adódott hálás és jól bevált színészi módszere, hogy átlépjen ezen a hajszálon. Ő azonban felfedezte azt is, hogy ilyen, komikum felé buktató hajszálak nemcsak a fenséges határán adódnak. Megjelennek azok egészen más, váratlan pszichológiai területeken is. Rájött arra, hogy például az életveszély, az idegek legszörnyűbb megfeszítése is komikus lehet, ha a szituáció valószínűsége bizonyos ponton túlhalad. Megint idézni lehet magát Keatont: „A leghallatlanabb izgalom és az idegek feszítésére épített jelenet is kacagásba oldódik, ha a vakmerőséget a végtelenbe visszük." Hogy mennyire igaz ez, azt pompásan bebizonyította néhány alakításával.

Első igazi világsikert elért darabja az Isten hozta (Hospitality) gyilkossággal kezdődik, a szereplők a darabon végig revolvert szorongatnak a kezükben, az egész burleszkben egyetlen mosolyt, egyetlen nevetést nem látunk: a nézők, különösen a „gyengébb idegzetűek" nevetőrohamokban vonaglottak. Az Ifjabb Sherlock Holmes c. darabjában szerepének gerince szintén az, hogy halálos veszedelmek, idegizgató üldözések sorozatán megy keresztül, természetesen ismét a közönség vidám és megkönnyebbült kacagása közben. Egyik újabb filmjében, A Navigátorban másodmagával vív élethalálharcot a hajóját megrohanó kannibálok százaival, hogy végül feladva a hajót, szerelmét magához ölelve merüljön vele a közös halált adó tenger fenekére, illetve egy éppen arra haladó búvárhajó fedelére. Mondani sem kell, hogy mindez: az élethalálharc és a „szerelmi halál" a derültség frenetikus kirobbanásaitól kísérve.

2. *A BALGA SZENT*

A Buster Keaton alakításaiban megteremtett komikus figurának van még egy jellegzetes alaptulajdonsága a halálos komolyságon kívül: a naivitás, amely közös gyökerű a halálos komolysággal. Ez a naivitás nem a gyermeki tudatlanságból és ártatlanságból ered, hanem egy olyan ember naivitása, aki nem erre a világra való, aki a világ dolgaival valami különös relációban van, aki egyszerre közelebb is van a dolgokhoz, meg távolabb is azoktól, mint más földi halandó. Közelebb, mert életlátását és cselekedeteit nem befolyásolják a gyakorlati élet szokványos beidegzései és mert

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi S. u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

ESTI HIRLAP

Bokros Bieren
1966 FEB 7.
tertő

A KIÁLLÍTÁSOK VÁROSA:

Székesfehérvár

A pestiek közül is gyakran rándulnak le Székesfehérvárra a képzőművészet iránt érdeklődők a gyakori szép és hézagpótló kiállításokra. Fehérvár az idén is rászolgál a kiállítások városa címre. A Fejér megyei múzeumok igazgatósága *tizenkét tárlatot* rendez az István király Múzeumban és a Csók István Képtárban. Márciusban *Horváth Ferenc*, majd *Bencze László*, *Rétfalvi Sándor*, illetve *Kürtös Ilona* munkáit állítják ki.

Augusztusban *Moholy Nagy László* műveinek kiállítását rendezik meg. Sor kerül még a középdunántúli fémművességet reprezentáló bemutatóra, a Fejér megyei képzőművészek őszi tárlatára. A Csók Képtárban az állandó gyűjtemény kiállításán kívül bemutatják a *Gresham és köre* című tárlatot, majd *Bokros-Birkman Dezső* szobrászművész életművéből adnak válogatást.

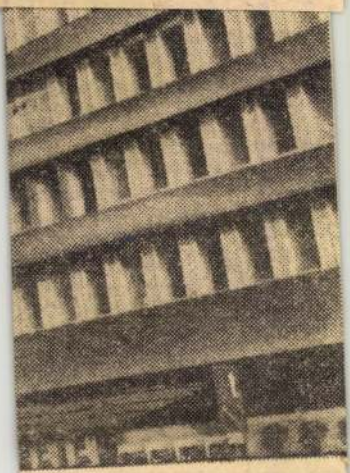

az Országos Tervhivatal új. nem 400 szoba lesz, 834 ablak- zül el.

(Wormser felv.)

☐ A TELEVIZIÓ helyszínközvetítést ad az Állami Operaház Bartók-díszelőadásáról október 5-én. A három Bartók-mű kerül színre.

☐ *MOSZKVÁBAN filmet készítenek Rockwell Kent amerikai festőművész alkotásairól. A film az amerikai művész Moszkvában, Leningrádban és Kijevben megrendezett kiállításának anyaga alapján készül.*

☐ MAGYARORSZÁG KÜLDÖTTEI is részt vettek Varsóban a nemzetközi rádiószervezet televíziós bizottságának IV. konferenciáján. Több határozatot hoztak az együttműködésről; így azt is, hogy különleges adásokban ismertetik az egyes fővárosok életét.

☐ *HALDOR K. LAXNESS, a Nemzetközi Béke-díjas és Nobel-díjas izlandi író a lengyel írószövetség meghívására Varsóba érkezett.*

☐ OTTO KRAUS ÉS ERICH KULKA, a „Halálgyár" című magyar nyelven is megjelent könyv szerzői „Éjszaka és köd" címmel újabb dokumentumgyűjteményt jelentettek meg a hitlerista koncentrációs táborokról. A könyv szerzői leleplezik az IG Farben és a Krupp Művek szoros kapcsolatait az SS vezető köreivel.

☐ *PAUL ROBESON, mint ismeretes, nemrégiben Moszkvában járt. A moszkvai Lenin Stadion sportpalotájában adott hangversenyt. Ezt a koncertet hangszalagra rögzítették. A tekercseket megkapta a Magyar Rádió is, október 4-én, szombaton este hallhatjuk majd a Kossuth-adóról.*

☐ DOBROVITS ALADÁR művészettörténész, egyiptológus, az Iparművészeti Múzeum főigazgatója és Bokros Birman Dezső Kossuth-díjas szobrászművész Moszkvába utazik kéthetes tanulmányútra. A művészeti közélet tanulmányozásán kívül a Szovjetunió iparművészeti főiskolájának oktatási rendszerével is szeretnének közelebbről megismerkedni.

☐ *HÁROMSZÁZ SZOBOR, festmény és grafika érkezett be eddig a Műcsarnokba a moszkvai nagy képzőművészeti biennáléra. — Máris megállapítható — mondja Gádor Emil, a művészeti osztály ve-*

Esti Hírlap
1958. IX. 27
III. 222

Bokros Birman Dezső

nyelven beszéltek már: **Nagy Imréék az ellenforradalmár terroristákra támaszkodva, a maguk hatalmának kibontakozását próbálták biztosítani. Ezért szövetkeztek a terroristákkal, a Köztársaság téri gyilkosokkal, a bent feltámadt, vagy Nyugatról érkezett fasisztákkal, Mindszentyvel**

Mindszenty ismét szolgálata

Mindszentyről szólva, Dobi István elmondotta:

— Miután elítélték és a nyugati sajtó tele volt állítólagos kínoztatásainak vad történeteivel,

a prímás ismételten levelet írt nekem.

Megírta, hogy sajnálja, amit csinált, megbocsátást kért és felajánlotta szolgálatait a rend-

Az amerikai im az ellenfor

— A magyarországi ellenforradalom előkészítése, kirobbantása, fegyveres támogatása és az ellenünk megindított hajsza folytatása a sajtóban, a rádiókban és a diplomácia területén — mondotta egyebek között — kétségtelenül része annak a *hidegháborúnak, amit az Egyesült Államok vezette imperialista tábor a szocialista országok ellen folytat.*

Ez a harc világméretekben és egy-egy országra leszűkítve is folyik. Az ellenforradalomhoz ügynökeiket a politikai

A szovjet—mag szétszakítan

Emlékeztetett a magyar nép egykori sorsára, majd arra, hogy a magyar nép — hiába zárta le a Horthy-ellenforradalom a keleti határt — *a Szovjetuniótól várta sorsa jobbra fordulását.* Méltatta az eredményeket, amelyeket a felszabadulást követően a nagybirtokrendszer megszűnése óta falun elértünk. Szólott a munkások és a parasztok kezébe került államhatalomról, majd meleg szavakkal beszélt a szovjet—magyar barátságról. Ezt a barátságot, ha árulókkal,

Népszabadság 61. VII. 6.

HÉT ÚJ SZOBOR

Látogatás Bokros-Birman Dezső műtermében

Mezitelen aggastyán, teste közel 80 centiméter magas bronz, egyik kezét a feje fölé emeli, és ettől az egyensúlyozó mozdulattól a sovány figurán valami kivételes megállapodottság biztonsága nyugszik: Az öregség sajátos kifejezése ez a szobor, egy a hét közül. A hetvenkét éves mester, Bokros-Birman Dezső, tavaly már úgy határozott: „nyugalomba vonul", pontot tesz szobrai százai után, mert — megöregedett...

Csodálatos dolog lehet ilyenkor rádöbbenni a tévedésre. Arra, hogy az alkotókedv pihent csupán meg, s ez az év újra a munka izgalmaié. Kiszámíthatatlanok a művészpálya szeszélyei. Bokros-Birman Dezső művekben és sikerekben gazdag útja, túl a hetedik évtizeden is, még újabb szakaszára nyílt. Friss egymásutánban hét szobor az idei termés. Valamennyin az öregember-akt egyensúlyos biztonsága: a sok mindent próbált, s mesterségéből immár úgyszólván mindent tudó öreg művész fáradhatatlan nyugalma. Szoborcsoport: az *Űrhajónézők*. És sorban négy portré: fiatal férfi, fiú munkaruhában, két leány, a figurák karakterét mindig tökéletesen meghatározó Bokros emberismeretével megformálva.

Nézegetjük a régebbi művek lényképalbumát.

Itt van a legutóbbi gyűjteményes kiállítás plakátját díszítő *Kalapos önarckép*, az 1942-es március 15-i *Függetlenség-relief*, a harmincasévekbeli pécsi bányászsztrájk emlékezetét őrző jelképes munkásfigura. Az eredetiekből múzeumokban, a Nemzeti Galériában „lakik" már ki tudja mennyi; de íme, egy felvétel a SZOT-székház előtt: Bokros alkotása, a Dózsa György úti kalapácsos szobor is.

Leányportré (1961).

Ugyanott a *Cica*. Kismacska, hamisítatlan mosakodó pózban.

— Jól nézze meg, ez szinte „véletlen" — mutat rá mosolyogva a mester —, az egyetlen Bokros-féle állatszobor... S ez itt, mellette? Cilinderes alak egy torzót ölel át. *Ulysses*... Szeretem a szatirikus jelképeket.

A sok portré közül is éppen a szatirikus szemlélet biztonsága emeli ki a szinte néger totemfigurák különös istenábrázataira hasonlító, vörös anyagból gyúrt fejet: nagyvonalú szobor, néhány erős vonásban minden, ami a modellben lényeges.

— Scheiber Hugó. Amikor annakidején bevégeztem a mintázást — meséli a mester — megnézte Scheiber a saját hatalmas, kopasz fejének mását és — volt benne önkritikai egészség — nevetve azt mondta: Hű, de eltaláltál, te „Dezsi".

— Ez a hórihorgas alak, Mednyánszky. Köztéri szobornak készült, de egyelőre csak itt áll, kis modelljében, az asztalomon. Látszik, ugye, hogy jól ismertem őt?... Együtt voltunk az első világháborúban. Haditudósítókként találkoztunk össze, a fronton.

Aztán két terrakotta-fej: Ady és József Attila. Két nagy művész-kortárs, kortársai mindketten Bokrosnak. Kortársai, a többi között Párizs szeretetében is, ahol termékeny éveket töltött el valaha.

De hát mi az, hogy fiatal? Mert az ismerős arcvonások hangsúlyosabbak, frissebbek, mint a mostaniak?... Bokros-Birman Dezső most hetvenkét éves és olyan lendülettel állt vissza a mintázóasztalhoz, mint akinek még újabb hetvenkét évre való sok terve van. Ő, aki megpihenhetne, hiszen élhetne bőséges életművéből, a kész alkotói múltból, most — ha nem is beszél erről — megint terveiben él.

Hárs György

...svjetumából, Bulgáriából, Csen-
...lovákiából, Lengyelországból és
...ugoszláviából 40 részvevő és 120
...agyar szakember hallgatja majd
... előadásokat.

nap rendezte meg *Farkashegyen* a fővárosi fiatalok immár hagyományossá vált tavaszi találkozóját.

Vasárnap a kora reggeli órák-

...lálkozón az uttörökön és a kiszesé-
ken kívül részt vett sok kommunista veterán is, akik a fiataloknak régi harcaikról beszélgettek.

...nszky Endre emlékére

...etlenségéért, követelte a nemzeti ...nvédelem külpolitikáját.

Elképzeléseihez a szövetségeseket ...indenekelőtt a kisgazda politi...usokban látta, ezért csatlakozott ... Kisgazdapárthoz.

A szovjetellenes háború gyors ...emű előkészítése Bajcsy Zsi...nszky Endrét egyre határozot...bb állásfoglalásra késztette. ...az, hogy kezdetben csak nacio...alizmusa állította szembe a né...et imperializmussal, de ez a ...embenállás mindinkább antifa...zmussá változott.

1940-ben felszólalt a fasiszta ...romhatalmi szövetséghez való ...atlakozás ellen, 1941-ben elítélte ... szovjetellenes háborút, s felis...erte, hogy a nemzet létéért folyó ...zdelemben el kell fogadnia a ...ggetlenségéért harcolni kész ...unkások kezét.

Szakított Eckhardttal, és részt ...llalt a kommunisták által létre...zott Történelmi Emlékbizottság ...unkájában. Mint a függetlenségi ...ozgalom prominens képviselője, ...yütt a munkásság és a paraszt...g képviselőivel, megkoszorúzta ...42-ben Petőfi szobrát. A kato...ai bíróság tárgyalótermében ...chőnherz Zoltán mellett tanús...odott és bátran kiállt népünk ...zabadságharcának hősei, a kom...unisták mellett. Volt erkölcsi ...átorsága szembeszállni saját ...múltjával és korábbi irredenta, ...oviniszta nézeteivel; felismerte a ...ossuthi örökség aktuális monda...ivalóját és kimondta: *„bízzák a ...naga belső erőire a középső Du-na-völgyét"*. A német fasiszta terjeszkedés ellen a szomszéd népekkel való szövetség mellett szállt síkra, amikor vádló szóval követelte az újvidéki vérengzések szervezőinek politikai és büntetőjogi felelősségre vonását.

De még akkor is temérdek illúziót táplált. 1943 nyarán, az olasz fasizmus bukása után memorandummal fordult Kállay Miklós akkori miniszterelnökhöz és Horthy Miklóshoz. Kísérlete kudarcba fulladt. Ám ezután sem látta még át, hogy Horthyék képtelenek az országot kivezetni a katasztrófából és hogy a nemzetnek még súlyosabb szégyenét, az ország német megszállását készítik elő. 1944. március 19-én hajnalban Bajcsy Zsilinszky fegyverrel fogadta a reá törő Gestapopribékeket, mintegy példát mutatva minden magyarnak: fegyverrel kell szembeszállni a fasiszta betolakodókkal.

1944 októberében hazánk történetének legszégyenteljesebb időszakában, szabadult a Gestapo börtönéből. Nagy személyes bátorságáról tett bizonyságot azzal is, hogy az ellenállás polgári szárnyának vezetőjeként egyik alapítója lett a kommunisták által kezdeményezett Magyar Nemzeti Felkelés Felszabadító Bizottságának és vállalta a fegyveres harc szervezését, az ország függetlenségéért. A november 20-i kiáltványban magyar munkáscsapatok alakítását és felfegyverzését javasolta. A Magyarországon tartózkodó szovjet hadsereg egységeihez írott levelében pedig Budapest katonai felszabadításának tervezetét és a szovjet hadsereggel való együttműködés lehetőségeit vázolja fel.

A nyilas terror tobzódása, a hadseregben működő katonai ellenállás politikai gyengesége és árulás következtében a csoport vezetőit vele együtt letartóztatják, így a tervek megvalósítására nem kerülhetett sor. De Bajcsy Zsilinszky a Margit körúti katonai fegyházban és Sopronkőhidán a nyilas bírósági komédia részvevőinek szemébe vágta: *„Amit elkövettem, politikai és katonai meggyőződésből tettem, ez volt az egyetlen lehetőség, mely az országot és a magyar nemzetet a jelenlegi súlyos helyzetből kimenthette volna . . . A kommunisták bent léte a németellenes erők szövetségében elengedhetetlen."*

1944 karácsony előestéjén, mikor a szovjet katonák Budapest felszabadítására sorakoztak, a kommunista fiatalokkal, *Pataki Istvánnal, Pesti Barnabással és Kreutz Róberttal* együtt szenvedett mártírhalált.

Sokatmondó példa volt élete is, halála is. Keserves, s mind mélyebb csalódások árán kellett megtanulnia, hogy az uralkodó osztályok politikája, hazaáruló politika, bátor és hősies harcok közepette ismerte fel, hogy csak a kommunisták, a munkásosztály vezette nemzeti összefogás mentheti meg a hazát, vívhatja ki az ország függetlenségét. Életét tette fel erre a felismerésre, és életét adta érte. Igaz fiai közt őrzi meg emlékezetét a magyar nép.

Bokros Dezső
szobrára

*** Ady-emléktábla leleplezés.** Vettük a következő irodalmi érdekességü meghivót: — A magyar irodalom előtt hódolunk, amikor emléktáblát helyezünk a „Palermó"-kávéház páholyára, hol *Ady* Endre pihenőidejét töltötte, iró- és müvésztársaival találkozott, ahol sok hires kéziratát megirta. *Bokros* Dezső szobrászmüvész munkáját, az *Ady Endre-emléktáblát* szeptember 8-án, vasárnap délelőtt 11 órakor adjuk át a nyilvánosságnak.

Magyarság
1929 IX.5.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

KÖZLEKEDÉS

1984 MKJ 5.

Ecsettel, vésővel fogalmazott vádiratok

— Jegyzetek, gondolatok egy kiállításon —

Tíz év képekbe, szobrokba sűrített történelmet, a Horthy-korszak döbbenetesen igaz társadalomrajzát kapjuk a Nemzeti Galéria nemrég megnyílt kiállításán. És annak a már-már közhelyszerű, de oly gyakran elfelejtett igazságnak a megerősítését is, hogy

művészet és politikai harc nem zárja ki egymást.

A *Szocialista Képzőművészeti Csoport*, amelyet ilyen nagyszabású seregszemle keretében most ismerhetünk meg először, a legnehezebb utat választotta 1934—44 között. Olyan művészek útját, akik kétszeresen szenvednek meg az alkotásért: egyszer azzal, hogy vívódás árán hozzák létre művészetük nyelvét, másodszor úgy, hogy *vállalják harcos kiállásuk következményeit.* És a következmény — a termekben elhelyezett kegyeletes koszorúk tanúsága szerint — sok esetben a *mártírhalál.* A rendőri önkény válasza az *ecsettel, vésővel fogalmazott vádiratra:* géppel írt vádirat, amely az egyik szekrény üvege alatt látható. S a viszontválasz: keserűségük, mély tónusú színeik ellenére hitet sugárzó alkotások sora, amilyen például *Bokros Birman* Dezső görnyedt tartású, de csupaerő útépítője, *Goldman* György magabiztos munkásalakja, egy *Dési-Huber* festmény fenyegetően emelkedő vörös gyárkéménye, *Nolipa* István Pál égőpiros terítős csendélete, *Mészáros László* merész lendületű Szabadság-szobra.

Van a kiállításon egy kép — témaválasztásánál fogva bennünket közelebbről is érdekel —, amelynek *Hídépítők* a címe. *Berda* Ernő festette, s habár technikájában nem a legsikerültebbek közül való, *jól ragadja meg azt a kiegyensúlyozott biztonságot, amelyet csak a munka értelmébe vetett hit adhat.* Egy kicsit talán az osztály elhivatottságának áttételes kifejezője is a festmény. De amiért elsősorban érdemes beszélni róla: a szocialista képzőművészekre vonatkoztatható jelképes értelme. Hiszen *a hídépítők szerepét töltik be a csoport művészei is, ahogy megteremtik az összekötőkapcsot Derkovits Gyula nemzedéke és napjaink leghaladóbb világnézetű alkotó generációja között* — biztosítva a szocialista realizmus »jogfolytonosságát«.

Habár a kiállításon szereplő nevek közül jónéhány szélesebb körben is ismert, ez

a mostani bemutató bizonyos fokig a felfedezés erejével hat.

S e felfedezésnek nem lehet eléggé örülni — olyannyira, hogy a csoport hosszabb ideig tartó elfeledettségét, szektás okokból való méltatlan mellőzését már-már ünneprontás emlegetni. *Az elégtétel tökéletes.* Amit alkottak, a formai sokszólamúság, olykor a botladozó formakeresés ellenére, íme túlélte korát. S legyen is ösztönzője az úgynevezett »száraz« témaválasztástól nem idegenkedő, a munka témáját művészi hőfokon feldolgozó újabb alkotásoknak.

Ocsovai Gábor

KEDÉS

Mérlegbeszámoló, bérügyi intézkedések, a termelési tanácskozások tapasztalatai szakszervezetünk Központi Vezetőségének ülésén

Szakszervezetünk Központi Vezetősége a Köztársaság téri székház tanácstermében tartotta ülését, amelynek az alábbi 3 fő napirendi pontja volt:

1. Jelentés az 1964. I. negyedévi tervismertető termelési tanácskozások feladatairól.

2. Tájékoztató az 1963. évben végrehajtott bérügyi intézkedések eredményeiről és az 1964. évi bérfejlesztési

a dolgozók 10—30 százaléka szólt hozzá a beszámolókhoz. *Bírálták a vezetés, a munkaszervezés hiányosságait, módszereit.* Őszintén és segítő szándékkal foglalkoztak a vállalatokon belül fennálló problémákkal a hozzászólások. Ezek között döntő kérdésként szerepelt az anyag- és alkatrészellátás nehézsége, a tehergépkocsiközlekedésnél a fuvaroztatók közömbössége a gépkocsik kihasználtságára.

zoknál részben jelentkezett bérfeszültség lényegesen csökkent, sikerült megszüntetni az autóközlekedési vállalatok MÁVAUT kalauzainál fennálló aránytalanságokat. Átmeneti megoldásként *sikerült rendezni a rakodómunkásoknál fennállott kereseti aránytalanságokat is addig, amíg a szállító- és rakodómunkások bérét szabályozó 10/1957. évi Mü. M. utasítás módosítására sor kerülhet.* A beszámoló azonban megjegyezte azt is, hogy a *munkaszervezés és munkafegyelem helyzetéből adódóan lényeges eltérések mutatkoznak a teljesítményekben is,* ami érthetően indokolja — a többi között — a keresetek szóródását is.

Az *Országos Tervhivatallal,* a *Fővárosi Tanács Közlekedési Igazgatóságával* és szakszervezetünkkel egyetértésben sikerült az elmúlt évben azt is elérni, hogy a *Fővárosi Autóbuszüzem gépjárművezetőinek a többi gépkocsivezetőkhöz viszonyított lényegesen nagyobb megterhelése a bérezésben is kifejezésre jusson.* A FAÜ gépjárművezetők bérarányosítása fokozott mértékben vetette fel a karbantartó dolgozók keresete aránytalanságának megszüntetését a vállalaton belül.

A probléma megoldásához az illetékes szervek biztosítani tudták a megfelelő anyagi alapot.

A fentieken kívül is — kisebb mértékben — történtek bérarányosítások a fővárosi tanácsi vállalatoknál.

A *Közlekedési és Szállítási Dolgozók Szakszervezete* 1963. évi mérlegbeszámolóját megtárgyalta, majd elfogadta a Központi Vezetőség. *Sziklási* Dezső, a Számvizsgáló Bizottság elnöke a mérlegbeszámolóhoz fűzött észrevételében megállapította, hogy *az 1963. évi bevételek fedezik az 1963. évi kiadásokat.* A kiadások a tervezett mutató alatt maradtak

Végül *Földvári* Aladár,

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307
Bokros Birman Dezső"
1965 DEC 3.
NÉPSZAVA

1021

S TELEVÍZIÓMŰSORA

A televízió előtt

Csütörtök este a »*Földönjáró csillagok*« irodalmi vetélkedő nyitányaként — szokatlan dokumentumfilmet vetített a televízió. A »*Shakespeare — a kor lelke*« című film, ahogy mondani szokás, kiváló film volt a maga műfajában. És még valamivel több is ennél.

Nem ismerjük az eredeti forgatókönyvet, amelyből *Guy Blanchard* angol filmje született. De az bizonyos, hogy az angol változat képi és gondolati kifejezés dolgában kitűnő »alapanyagul« szolgált a magyar adaptálás számára.

A film lényegében azt az utat mutatta meg, amelyet Shakespeare »megjárt« — Stratford-on-Avon és London, az iskoláskor és az érett férfikor között. A képek szinte dokumentumszerűen mutatták a tájat, a házat, ahol az »avoni hattyú« élt, szeretett és szenvedett — s ahol a csodálatos drámák születtek. A magyar adaptálásban — a képsorok mögött (szinte önálló hangjátékként, az ismeretterjesztő szöveg között) — megszólaltak a Shakespeare-hősök. Richard, Macbeth, Henrik és a többiek... Mindez — az okos és példás dramaturgia eredményeként — nem jelentett túlzsúfoltságot, tény- és adathalmozást! A darabrészletek, a szöveg, s a dokumentum erejű képek párhuzamossága nemcsak kitűnő ritmikába, hangulatos színekbe olvadt összese, de szinte egymást értelmezve, segítve és aláhúzva, maximális megismerést nyújtott. Így tehát a magyar változat alkotói — *Varga Éva* rendező, *Raáb György* szövegíró és *Geszty Péter* szerkesztő — minden szerénység nélkül vállalhatják: az angol rendező nyomán egy nagyszerű, művészi, kulturált filmet készítettek Shakespeare életéről, műveiről, s a korról, amelyben élt.

Egy másik kisfilm — szerda este vetítette a televízió — *Bokros Birmans Dezső* Kossuth-díjas szobrászművésznek állított emléket. Ez a film is a korszerű, a hatékony ismeretterjesztés jegyében készült. Ügyes montázsok, hangulatos képek, s a kísérőszöveg is pontosan végigkövette a szobrász életútját, az ember és a művész küzdelmeit. Küzdelmeket — az agyaggal, a kővel, a gondolatokkal, a kifejezés momentumaival. Kár, hogy a remekbeszabott kisfilm szövege olykor nem állt hangulati egységben a gazdag képi megfogalmazással. Néhol patetikusnak tűnt, máskor meg szürkének, monotonnak — a változatos, kifejező képek sokaságában.

De ez a film is — akár Shakespeare életéről szóló alkotás — kitűnő példája volt a sallangmentes, okos ismeretterjesztő filmnek, amely valóban a tudást gyarapítja!

Gantner Ilona

ENSZ-határozat:

Legyen atomfegyvermentes övezet Afrika

Az ENSZ-közgyűlés első számú politikai bizottsága szerda este 105 szavazattal ellenszavazat nélkül, három tartózkodás mellett *(Dél-afrikai Köztársaság, Portugália* és *Franciaország)* elfogadta 28 afrikai államnak azt a határozati javaslatát, hogy *a fekete földrészt nyilvánítsák atomfegyvermentes övezetté.*

Az indítvány szerkesztői szerint a határozat gyakorlati megvalósulása fontos lépés az atomfegyverek további elterjedésének megakadályozása, valamint az általános és a teljes leszerelés felé.

Az afrikai államok felszólítják a világ összes országát, hogy mondjanak le Afrikában az atomfegyverek alkalmazásáról és a fegyverekkel való fenyegetőzésről. Az afrikai földrészen ne próbáljanak ki, ne gyártsanak és ne terjesszenek el atomfegyvereket. Az indítvány különös nyomatékkal sürgeti az atomhatalmakat, hogy *ne adjanak sem magfegyvereket, sem pedig velük kapcsolatos műszaki adatokat az afrikai államoknak.*

Az első számú politikai bizottságban elfogadott indítvány alapját az afrikai állam- és kormányfők 1964-ben Kairóban megtartott értekezletének az a határozata alkotja, amely szerint az afrikai államok tartózkodnak az atomfegyverek gyártásától, és e fegyverekkel való rendelkezés jogának megszerzésétől.

Csatorday Károly, a bizottság elnöke a szavazás kimenetelét a háború kockázatát csökkentő pozitív fejleménynek minősítette. Hazánk képviselője sok sikert kívánt az afrikai államoknak a céljaik eléréséért vívott küzdelemben.

A közgyűlés költségvetési bizottsága 92 szavazattal, ellenszavazat nélkül, egy tartózkodással *(a csangkajsekista klikk képviselője)* elfogadta Franciaországnak azt a határozati javaslatát, hogy az ENSZ és a világszervezet szakosított szervei pénzügyi helyzetének tanulmányozása céljából hozzanak létre különbizottságot. A bizottságot azzal a feladattal ruházzák fel, hogy rendezze az ENSZ pénzügyeit, mivel — mint a francia küldöttség nyilatkozatában rámutat — e kérdésben jelenleg olyan helyzet alakul ki, hogy a tagállamok túlnyomó többsége nem ismeri pontosan a szervezet pénzügyi helyzetét és kiadásait. A különbizottságban 12 állam képviselője foglal majd helyet, az igazságos földrajzi megoszlás elvei szerint.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

ESTI HIRLAP
Bokros-Birman Dezső
1965 NOV 5.

1021

Nyomozás — szobrok után

Ajándék a Sarló fiataljainak ✦ Hol vannak Bokros-Birman Dezső művei ✦ Tv-film készül a mesterről

Zsigmondi Boris, a tv rendezője, 1964-ben elhatározta, filmet készít, amelyben bemutatja *Bokros-Birman Dezső, Kossuth-díjas szobrász* művészetét. Amikor a film első vázlata 1965 elején elkészült, meg akarta írni tervét az idős művésznek, alkalmat akart kérni egy személyes beszélgetésre.

A készülő levelet azonban már nem küldhette el. Bokros-Birman Dezsőt 1965. január 24-én *halálra gázolta egy villamos*. Ugy látszott, a szép terv zátonyra fut, vagy legalábbis hosszú halasztást szenved. Bokros-Birman műveinek *csak töredékéről* — mintegy 60—70 szoborról *tudták, hol, kinél van*. Főleg kisplasztikákat készített, s ezeknek a sokszor csak 20—30 centiméter magas kis figuráknak sorsát természetesen igen nehéz volt nyomon követni. A művész, aki útbaigazítást adhatott volna — halott. (Bár a néhány évvel előbb készített, műveit felsoroló lista azt mutatja, ő maga sem igen tudta, hova kerültek a második világháború előtt készült művei.)

A rendező — makacs

Zsigmondi Boris azonban makacs volt, úgy döntött, hogy *mégis elkészíti a filmet*, akkor is, ha neki magának kell a lappangó szobrokat felkutatnia. Rendelkezésre állt az *1957-ben megrendezett kiállítás katalógusa*, amelyben cím nélkül ugyan, de fel volt sorolva a szobrok tulajdonosának neve. Bokros-Birman Dezső unokahúgánál *megmaradt a művész önéletrajza*. Ebben leírta, hogy készített szobrot tűzifa-nagykereskedőnek fáért, szénért, orvosnak orvosi kezelésért, zsáknagykereskedőnek, persze nem zsákért, hanem pénzért. Ezek voltak az első nyomok, *Zsigmondi Boris* és munkatársa, *dr. Gyurcsányi Zoltán* elindulhattak. Nem volt könnyű dolguk.

Dózsa-öntvény

De megtalálták például egy gipszminta porral lepett töredékeit, amelyből, amikor összeállították, *pompás Dózsa-szobor kerekedett*. Hol lehet vajon, hova kerülhetett az eredeti öntvény? Sok jel azt mutatta: a szobrot háború után valamelyik, azóta már megszűnt *földművesszövetkezet megrendelésére készítette a szobrász*. A kutatást tehát ezeknek a szervezeteknek jog szerinti utódánál kezdték. Később a nyomozás az országhatáron túlra is kiterjedt.

Nem veszett el az Ökör

Mentek a levelek, amelyek a Pozsonyban régebben sokat időző, a baloldali szervezetekkel ott is szoros kapcsolatot tartó művész munkáit keresték. S válaszként hír érkezett egy nálunk eddig nem ismert szoborról, az Ökörről, amelyet a szobrász *a második világháború előtt Csehszlovákiában nagy szerepet játszó Sarló-szervezetnek ajánlott*. A szobor maga nem került elő, de egy budapesti könyvtárban sikerült ráakadni az Ut című újságnak arra a régi számára, amely címoldalán közölte a műről készült fényképet. Azután *jelentkezett valaki Pozsonyból*, aki megírta, az Ökör nem veszett el, a pozsonyi temetőben egy munkásmozgalmi mártír sírján található.

Hosszú hónapok munkájának eredményeképp előkerült a század egyik jelentős magyar szobrászának *száznál több olyan műve, amelyet ő is elveszettnek hitt*. Elkészült a nagyrészt magántulajdonban levő művekről a művészettörténészek, *a Nemzeti Galéria részére nagy értékű dokumentáció*.

Hozzá lehetett kezdeni a film elkészítéséhez.

(mándi)

lyam, 261. szám

ovember 5. péntek

lap

PILAP

STÉJÉN:

helyen
atnak
z-emlékműnél

Pártbizottság, a tanács, a társadalmi szervezetek, a fegyveres testületek képviselői, a mártír parlamenter hozzátartozói, továbbá a helybeli üzemek, vállalatok, intézmények dolgozói helyezték el a

„A szakácsnő nem hagy,

Nem keltett meg
De Gaulle elhat

Nyilatkoznak az eller

• PÁRIZS

De Gaulle végre eloszlatta a köztársasági elnökválasztás körüli bizonytalanságot, és *alig négy héttel a választás napja előtt bejelentette a televízióban: helyén marad, ha a választópolgárok erőteljesen támogatják elhatározásában.*

De Gaulle döntése senkit sem lepett meg.

A legutóbbi közvéleménykutatásnál az egyik háziasszony találóan jegyezte meg: *a szakácsnő nem hagyja ott a tűzhelyet, ahol több lángon, félig kész ételek sülnek.* De Gaulle nem gondolhatott visszavonulásra, miután rendszere nem vert annyira gyökeret, hogy hívei közül bárki is biztosítani tudná folytonosságát. Különösen valószínűtlennek látszott, hogy a köztársasági elnök kockára tenné bizonyos függetlenségre törekvő külpolitikáját, *amely az Egyesült Államok és más nyugati szövetségesek heves ellenállásába ütközik.*

Az ellenjelöltek, röviddel a beszéd közvetítése után, már válaszoltak De Gaullenak.

meglepetés, hogy De Gaulle a legjobb De Gaulle-ista jelöltet — sajátmagát —, állította. Hangsúlyozta, *a baloldal és a haladás képviselőjeként felveszi a harcot a „jobboldal és a XIX. század jelöltje" ellen.*

Tixier Vignancourt, a szél

Ismét
a háborúsk

A famagustai törökök 24

• NICOSIA

A ciprusi helyzet újból kiéleződött. Tegnap éjjel, két napon belül másodszor is, kitört a háborúskodás *Famagusta* városának keleti részén. Fegyvertűz verte fel a környék csendjét.

A tüzelés akkor kezdődött, amikor a svéd válogatott labdarúgócsapatot, amely vasárnap Ciprussal játszik vi-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 31
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Bokros Birman Dezső

1969 NOV 24

MAGYAR NEMZET
Budapest

Bokros Birman Dezső, huszadik századi szobrászatunk egyik legjobb, legkövetkezetesebb életművet maga után hagyott mestere nyolcvan esztendeje született. Pályáját díszítőszobrászként kezdte, ám ez a dekoratív művészeti ág sem tanulóévei alatt, sem később, érett művészként nem elégítette ki: e körben végzett tanulmányai után beiratkozott az Iparművészeti Iskolába, Mátrai Lajos, Simay Imre és Maróti Géza növendékei közé; s az itteni tanulóévek utáni díszítőszobrász-kísérleteit is hamarosan abbahagyta. Bokros Birman Dezső 1914 óta vett részt aktív kiállítóművészként művészetünk életében; s négy esztendő múltán, 1918-ban már önálló kiállítással jelentkezett. 1926-tól 1932-ig Pozsonyban élt, ahol főként portrékat és kisplasztikákat mintázott. Hazatérése után hamarosan kapcsolatot talált a haladó hazai művészek köreivel, s szorosan együttműködve velük, részt vett a Szocialista Képzőművészek Csoportja által kitűzött célok aktív megvalósításában. A felszabadulás utáni alkotóperiódusában Bokros Birman művészete keveset változott, témakör és formarendszere egyaránt annak a korszaknak a folytatása volt, amely a harmincasnegyvenes években teljesedett ki művészetében. Műveit stíluskörük szerint két csoportba sorolja a művészettörténet. Első alkotóperiódusában a sima, fegyelmezett felületekkel határolt, frontális pózban, teljes nyugalommal mintázott szobrok domináltak oeuvre-jében; a másodikban zaklatott mintázású, expresszív témák jelentik munkálkodásának fő vonalát. Emlékezetes fő művei közül a Kalapos önarckép, a Don Quijote, a munkás—paraszt—értelmiségi összefogást szimbolizáló Független Magyarországért című plakettje, valamint a Szocialista Képzőművészek Csoportjával fenntartott kapcsolatai nyomán született Rokkant katona című kisplasztikája a Nemzeti Galéria gyűjteményeinek állandó kiállításán foglalja el méltó helyét. Bokros Birman Dezső pályáját 1965. január 24-én zárta le tragikus baleset okozta halála.

✤

A moszkvai nemzetközi kr[illegible]

szlovák fürdőhelyeken több
ezer szállodai férőhely á
rendelkezésre. A programba
2—14 napos nyári-téli üdülé
sek, turistautak szerepelnek.

AZ I

BUDAPEST
ELSŐ OSZT
FÜRDŐSZO

KÜLÖN B
SZOBÁKA

FIZETŐVENDÉG-SZOLGÁ

JELENTKEZÉSEKET KIZÁ
AZ ALÁBBI CÍMRE BEKÜ

IBUSZ FIZ
Budapest, V
Felszabadulá

1021

BOKROS BIRMAN DEZSŐ: *A dunai népek kórusa*

A mű keletkezésének időpontja 1946, amikor ismét időszerűvé vált a közép-európai népek összefogásának gondolata. Ehhez a programhoz csatlakozott a kor kérdéseire rezonáló Bokros Birman is. Felismerésében valószínűen segítette eddigi életútja. Szülei szlovák vidéken, Vágújhelyen születtek. 1945 előtt a művész többször járt a környező országokban.

Kossuth a dunai népek konföderációját megkésve, politikai úton hirdette meg. Ady és Bartók művészi hitvallássá, emberi programmá tette az egymásrautaltságot, az összefogás szükségességét. Ehhez az attitűdhöz kapcsolódott Bokros Birman is. Együtt éneklő „kórus"-t mintázott meg, a történelem által színpadra parancsolt közép-európai népeket, nemzeti karaktereket, akik nagy csizmás lábukkal, rongyos öltözetben, félszeg, esetleges mozdulatukkal új történelmi rajt képviselnek, az alulról jött, elnyomott népet. A négy figurában plasztikai nyelven megfogalmazva öltenek testet az Ady-sorok: „Magyar, olah, szláv bánat mindigre egy bánat marad... Dunának, Oltnak egy a hangja." Arasznyi a szoborcsoport, mindössze 23 cm, mégis monumentális! Azzá emeli a népek összefogásának gondolata s a vizuális megfogalmazás: a figurák felfelé törő vertikális ritmusa, expresszív kifejezése, a puritán, bensőséges, minden pátosztól mentes mintázás.

A kompozíció egységes, zárt, mégis bartókian disszonáns. Az alakok némileg egyénítettek, egy-egy nép képviselőiként jelennek meg. Ez az egyénítés hangsúlyt kap viseletükben, mozdulataikban, sommázott jellemvonásaikban, különbözően kontraposztos állásukban is. Mintha sárból lennének mintázva. Rusztikus megformálásuk is a gondolathoz illő.

Bánszki Pál

Bokros Birman Dezső

BÁBOSOK

a Mecsek alján

Orion Bábegyüttes: Hetedik ecloga

pécsi bábfesztivál [illegible] arculatú: *felnőtt közönséghez szóló műsorokat mutat be.*

Néhány évvel ezelőtt a bábmozgalom elterjesztése, megerősítése és stabilizálása volt a feladat. Ebben az időszakban a fő figyelmet a műfaj természetes közegére, a gyermekekre kellett fordítani. Hogy e törekvések eredményesek voltak, bizonyítják a *békéscsabai fesztiválokon* és a televízió *„Játsszunk bábszínházat"* című vetélkedőjén részt vevő gyermekcsoportok. Arra is futotta az erőből, hogy a bábjátéknak szélesebb, pedagógiai és pszichoterápikus felhasználásáról is nemzetközi konferenciát rendezzünk.

Ilyen alapozás után fordult a mozgalom a felnőttek felé. Az ehhez kedvet érző együttesek kétévenként felnőttekhez szóló műsorokkal mutatkoznak be Pécsett. E kísérletek azért is külön figyelmet és segítséget érdemelnek, mert a csoportok általában nem kész, kiadott műsoranyagot visznek színpadra, hanem *maguk keresnek,* sok esetben maguk is *dolgoznak fel* bábszínpadra alkalmas művet.

A korábbi években látott, sok problémát felvető egyenetlen színvonalú produk-

tiválokon láthattunk ugyan e[illegible] érdekes e[illegible] J[illegible] p[illegible] k[illegible] ir[illegible] v[illegible] h[illegible] v[illegible] sé[illegible] el[illegible] mutató minden műsora feltétlenül fesztiválra érett volt, és ha nem is láttunk kimagasló, hibátlan alkotást, mindegyikre oda lehetett figyelni.

A témaválasztás igényessége örvendetes. Arany János, Aristophanes, Balázs Béla, Longus, Garcia Lorca, Radnóti és Saint-Exupéry műveit szólaltatták meg az együttesek. A kísérletek mindenképpen dicséretesek. Ha a művészi eredmény nem is érte el mindig a választott mű színvonalát, az *együttesek népművelő, művészeti nevelői feladatukat maradéktalanul teljesítették.* Szakmai fejlődésüket jelzi az a tény is, hogy sokféle stílusban, változatos technikával (kézijáték, síkbábok, kesztyűs játék, élő szereplők és bábszínpad kombináció) dolgozták fel témáikat.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
Bokros Birman
HUNGARIAN REVIEW
Budapest
1970 MÁJ
1021

ART

EXHIBITIONS OF LIFE-WORKS. Modern Hungarian fine arts is discovering its forefathers. If we count the number of posthumous exhibitions of the masters of this century, we might call the past ten or fifteen years a period of feverish search for predecessors and the age of conscious acceptance of inheritance.

Bokros Birman: Self portrait

Modern Hungarian fine arts has much to discover. The Hungarian National Gallery was established only thirteen years ago, and its very youth implies that there is much still to be done. The gallery has more or less completed and scientifically elaborated its collection, and it is a unique one, from the point of view of the lifeworks of past artists, in being homogenous and complete.

But Hungarian art critics are far less satisfied with the gallery's exhibitions of the collection. The programme of forthcoming exhibitions introducing the works of the forefathers of modern art, seems especially overdue. It seems very discreditable that the central institution allows other museums to outdo it by exhibiting collections often borrowed from its own storerooms.

This is exactly what happened with the exhibition of the lifework of the sculptor, Dezső Bokros Birman. The National Gallery this year organized a memorial exhibition from the 107 statuettes, 10 plaquettes and 73 drawings of this master, who died five years ago. But his oeuvre had already been exhibited in the spring of 1968 in the country town of Székesfehérvár.

Bokros Birman's oeuvre is imposing, and despite its oddities, typical to some extent. He was born in 1899, in a suburb of Budapest. When he was young he went to Paris to study museums . . . and to live in misery. His style, typical of the age, of the spiritual uplift of preparing the Hungarian revolution, the monumental sculpture inspired by Cezanne, really developed after the

Béla Bartók by Dezső Birman Bokros

suppression of the revolution in 1919. After the fall of the Hungarian Republic of Councils, he again returned to Paris,and from there went to Berlin and democratic Czechoslovakia. He came home in 1932. His monumental style changed to sculpture which was restless, expressive and fiery. With works like this he participated in the activity of the group of socialist artists, an anti-fascist movement.

The five years following the Liberation were the greatest years for Dezső Bokros Birman, as they were for all those who belonged to the still living first great generation of the century. During these years, he received all the highest Hungarian art honours, and exhibited once more in Paris and Budapest. Masterpieces were created in his studio in later years, too, and would be still, had not a tragic traffic accident terminated the career of the sculptor in 1965.

Gyula Rózsa

Sta

Although stamps representing motor cars have been issued in many countries, the latest Hungarian series is somewhat different. The eight stamps, with a total of 15 forints nominal value, sums up the heroic age of the motor car, from the 1886 Daimler to the 1912 Hungarian Csonka postal vans. You can also get an insight into Hungarian fashion at the end of the last century on the 40 and 60 fillér stamps and those of 1 Ft, 1.50 Ft, 2 Ft, 2.50 Ft, 3 Ft, and 3.50 Ft denominations.

Gyula Péntek

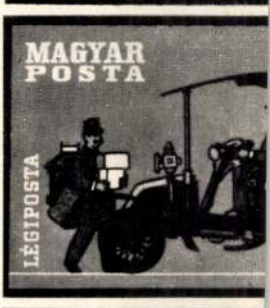

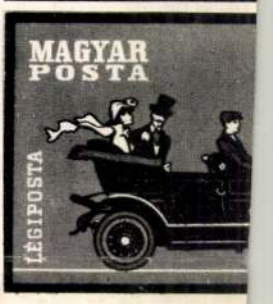

Chef's Corner

When compiling the menu in May let's forget the heavily spiced, rich winter dishes and replace them with meals rich in butter, milk and fresh vegetables.

Dill-soup with egg makes a tasty entrée. Ingredients: 1 tablespoon butter, 1 tablespoon flour, 1 large bunch of dill, 3 hard-boiled eggs, 1 raw egg yolk, 1 decilitre (2 tablespoons) sour cream, salt.

Melt the butter, stir in flour and brown lightly. Add the finely chopped dill and dilute with one litre (2 pt.) water. Salt and boil for a few minutes. Meanwhile dice the hard-boiled eggs and divide between soup plates; beat egg yolk smoothly, add sour cream then put one spoonful of the mixture in each plate. Pour hot soup over the egg mixture, stirring continuously so the egg does not curdle.

Chicken with marjoram is a fresh, spring roast, very easy to prepare. Ingredients: 2 roasting chickens, 2 lumps of butter, the size of a walnut, salt, 2 teaspoons marjoram.

Salt the chickens inside and out, put a lump of butter inside each and sprinkle the cavity with a teaspoon of marjoram. Wrap each chicken in aluminium foil and roast in the oven for 30 to 35 minutes. Serve the roast with its own gravy.

New potatoes with sour cream is a characteristic spring dish in Hungary. Ingredients: 1 kilo (2 lbs.) new potatoes, 1 tablespoon fat, 1 small onion, 3 hard-boiled eggs, 6 table of parsley, salt and red p

Scrape and wash potat onion sautéd till glassy. and salt. Add a small an till potatoes are soft. A cubed, sprinkle with fin sour cream over the pota do not boil. Serve at once

Lettuce with chives mak

Ingredients: 2 or 3 large chopped chives, 1 tabl spoons oil, 1 heaped teas salt, one tablespoon caste

Mix the finely chopped and sugar, then add oil an while wash the lettuce, a dressing just before servin

Strawberry whip can be strawberries but later from

Ingredients: 300 g (9 whites 200 g (8 oz.) caster

Wash and drain strawbe sugar and whites of egg w minutes, but do not beat it. cream. Serve in dessert dis strawberries.

Bokros Birman

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Depó

NÉPSZAVA

1960 APR 8

112

Percek interjú

Bokros Birman Dezső

Kossuth-díjas szobrászművésszel

Fehér gipszszobor. Alig nagyobb egy méternél. Csúnyácska, jelentéktelen nő, ledolgozott, satnya test, sovány, beesett arc. De minél tovább nézem, annál jobban a hatása alá kerülök. Megfog egyszerűségével, újszerűségével.

— *Magam is jónak tartom a szobrot* — mondja Bokros Birman Dezső, Kossuth-díjas szobrászművész Bulcsu utcai műtermében. — *A szobor neve »Lány kötényben«. A név nem fontos, a szobornak kell kifejezni mindent. Kiviszem Párizsba ezt a művemet, ahol az ősszel vagy a tél elején szeretnék kiállítást tartani. De most a jövő héten a Magyar Távirati Iroda székházának kultúrtermében megnyíló kiállításomra készülök.*

Mutatja a többi szobrot is. Nyurga, inas férfiakt, finom női portré, minden izmát megfeszítő, lendületes diszkoszvetőnő.

— *Húsz-huszonkét szobrot, kisplasztikát viszek a kis kiállításra, köztük az »Anya és leánya« című szobrot, amely már 1959-iki gyűjteményes kiállításomon a Műcsarnokban is szerepelt.*

Ez a patinázott gipszszobor egyik legkiválóbb alkotása a művésznek. A térdelő anya magához vonja gyermekét. Milyen forró anyai szeretet, mennyi megejtő líraiság árad ebből a szoborműből.

Késő délutáni homály borul a műteremre. Bokros Birman lassú járással lépeget kedves szobrai között és szinte megsimogatja őket. Leveszi a rongyot egy mellszoborról — az agyag még nedves.

— *Egy lelkes népnevelő portréja* — mondja.

Bokros Birman nem termékeny művész, nem vesz részt pályázatokon, nem fogad el megbízást megszabott feltételekkel, csak akkor dolgozik, ha teremtő ereje munkára készteti. De amit alkot, az remekmű. Legkiválóbb szobrai, mint például a Fekvő lány, Kubikos, Don Quijote, Kalapos önportré, a 20 éves Ady a Nemzeti Galéria gyűjteményében vannak. A Szakszervezeti Tanács székháza előtt álló »Munkás« szobor is az ő alkotása. Művészetével az egész néphez szól. Páratlan kifejező erővel, igen nagy tehetséggel az ő gondolataikat, érzéseiket formálja kőbe még ma is friss energiával, töretlen erővel a hetven éves művész.

Bihari Mihály

Vállalatok, szövetkezetek

Tricikli, 13 darab, jókarban, sürgősen eladó. Érdeklődni: 189—392, Markothné

500-as Jeep oldalkocsis motorkerékpár eladó. Budapest, XV., Beller Imre 39.

Zöld Pannónia, eredeti oldalkocsival 16 000-ért eladó. Pesterzsébet, Téglagyár tér 4. 344—332.

Skoda 440-es Spartak, prima állapotban eladó. Telefon: 256—180.

OHV BSA 250 köbcentis motor, szombat, vasárnap. Budapest, VI., Vörösmarty u. 59. Antal.

Tehervagonok, iparvágányukon történő vontatására alkalmas vágány gépkocsit keresünk megvételre, vagy könyvjóváírással történő átvételre. Soroksári Textilipar.

INGATLAN

Veresegyházán 730 n-öl bekerített gyümölcsös vikendházzal betegség miatt sürgősen eladó. Érdeklődni VI., Kmety u.

Ötvenl
zett
ségi
»Lakás
kiadób

Fodrás
zasság
élettár
budapesti fodrászmester. Üzletem, lakásom van!

Otthonomba negyvenes férjet keresek. »Értelmiségi« jeligére a kiadóba.

28 éves, magas, barna, gépkocsivezető keresi élettársát szigorú erkölcsű komoly, életvidám óvónő vagy tanítónő« személyében. Részletes, önjellemző, lehetőleg fényképes válaszokat »Gyermekkertész« jeligére a kiadóba kérem. Minden fényképet visszaküldök.

Középmagas, barna, csinos, 24 éves, intelligens lány ezúton keresi hozzáillő férfi ismeretségét házasság céljából. »Műszaki« jeligére a kiadóba.

28 éves érettségizett természetkedvelő fiatalember megismerkedne házasság céljából 18—25 év közötti, budapesti lakással rendelkező független dolgozó nővel. Fényképes levelet »Tavasz 2827« jeligére a kiadóba.

TÖBB MINT KÉTEZER ruha közül választha

KÜVŐRE

lyes alkalmakra
kosztümök, öltö-
kellékek kölcsönzése,
BUDAPEST,
oskeméti utca 8.
fon: 386—347.
IEZKÖLCSÖNZŐ
VALLALAT

akal rendelkező 35
nos nő élettársat
»Megértés« jeligére
ba.

azt a szerény, in-
, vékony termetű
nőt, aki felesége
5 éves, 158 cen-
magas intelligens
dolgozónak. Laká-
n. Csak fényképes
»Vallás nem szá-
igére a kiadóba.

lló mérnök öz-
3 éves, keresi kor-
záillő diplomás is-
ét házasság cél-
»Kaland kizárva
jelige a Felszaba-

330—787.

Könyvjóváírással átvennénk, vagy térítéssel vásárolnánk, magánostól Műszaki Bizományin keresztül vásárolnánk. 1 db elektromos, vagy robbanómotoros meghajtású kavicsrostát, 1 db 8 kW teljesítményű hegesztődinamót, 1 db 4 m-es szállítható szalagot és 2 db 10 köbméteres hengeres üzemanyagtartályt. Országos Vízkutató és Fúró V. Bpest, V., József nádor tér 1. Telefon: 381—140.

Eladó 1000 darab kiürített új láda, 40x40x80 cm, ¾ collos, és 1 collos faanyagból, ára Ft 2,18/kg, 300 db új fehér bádogdoboz, 5 literes, olaj, petróleum stb. anyagok tárolására is alkalmas. Kábel- és Műanyaggyár, Anyaggazdálkodás, tel.: 469—315.

Pénzhez jut azonnal, párnáért, dunyháért, bútorért, hagyatékért jól fizetünk. Hívjon. 130—079.

Táskaklinika, — retikülök, táska javítása, — hozott anyagból készítése, bőrdíszműves táskakészítő kisiparos szakműhelyében. VI., Népköztársaság útja 74. — 325—018.

ITT AZ IDEJE!

Már most

rendelje meg

a

SZOBAFESTÉST,

Bokros Birman Dezső

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

19[illegible] APR 10.

NÉPSZABADSÁG

— **Bokros-Birman Dezső** Kossuth-díjas szobrászművész műveiből szombaton kiállítás nyílt az MTI dísztermében.

Bibliotheca Bipontina
Cape

Bokros Biermann

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Depó

1960 APR -9.

MAGYAR NEMZET

A Magyar Távirati Iroda dísztermében szombaton délben nyílik meg Bokros-Bier-

Библиотека Академии
Стр.
1918 Кг-9 .Ж

Bokros Biermann Dezső

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor-u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

NÉPAKARAT

1957 AUG 19.

Vasárnap délben megnyílt a Műcsarnokban Bokros Biermann Dezső Kossuth-díjas szobrászművész gyűjteményes kiállítása.

Ecke: Bei Nacht

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor-u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Bokros Biermann

NÉPAKARAT

Sept

1957 AUG 19.

kezdettel.

Vasárnap délben megnyílt a Műcsarnokban Bokros Biermann Dezső Kossuth-díjas szobrászművész gyűjteményes kiállítása.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor-u. 17
Telefon: 188-296, 188-307
Bokros Birman
NÉPAKARAT
1957 AUG 30
Dezső

610

NYÁRVÉGI KIÁLLÍTÁSOK

Bokros Birman Dezső

A nyárutó kiállításai közül jelentőségben messze kiemelkedik *Bokros Birman Dezső* Kossuth-díjas szobrászművészé, amely augusztus 18-án nyílt meg a Műcsarnokban.

A szobrok fölött a falakon sűrű sorban rajzai függenek. Nélkülük nem lenne teljes a Bokros Birman Dezsőről, a szobrászról alkotott kép sem. A virtuóz könnyedséggel odavetett vonalak friss, közvetlen élményekről tanúskodnak. És ugyanez a közvetlenség töretlenül érvényesül többnyire szigorúan megkomponált szobrain is. A művész érzés- és gondolatvilágának ez a magától értetődő, minden programszerűségtől és formai szándékoltságtól mentes megnyilvánulása teszi több évtizedes munkásságát sajátosan egyénivé és egyöntetűvé.

Korai alkotásai monumentális tömörségűek, ilyen Ady-portréja, fanyar Don Quijoteja, Kalapos önarcképe. A negyvenes években készült, némileg torzított, a mintázás nyomait magukon viselő kisbronzok, mint a pécsi bányászsztrájk alkalmából készült Napbanéző bányász, az emberi erőfeszítés maximumát kifejező Kubikos, a Rokkant katona, a művész szociális problémák iránti fogékonyságáról tanúskodnak. A felszabadulás után életműve újabb alkotások sorával gazdagodott. Egyetlen nagyméretű köztéri szobrának, a Szaktanács székháza előtt álló munkásszobornak kis gipszmodellje mellett olyan újabb művek is szerepelnek a kiállításon, amelyek ezúttal kerültek elsőízben a nyilvánosság elé: Mednyánszky, Vetkőző nő, Nő teknősbékával, 1955-ös önarcképe, az 1957-ben készült Demoszthenész — bizonyítékául az idős mester töretlen alkotókészségének.

II. kerületi művészek

Bokros Birman Dezső kiállításával egyidőben nyílt meg a II. kerületi tanács Mechwart téri székházában, a kerületben lakó művészek alkotásainak tárlata. A lakóhely szerinti alkalomszerű csoportosulásból természetesen nem születhetett tartalmilag egységes kiállítás, s a művek keletkezési ideje és színvonala is igen különböző. Vannak köztük kiérlelt alkotások — nem egy szerepelt már közülük országos bemutatón is — és vannak új, kísérletként ható vagy igénytelen művek. A legszínvonalasabb darabokra a grafikák és a szobrok között akadtunk. A kiállító művészek között *Beck András, Ék Sándor, Fónyi Géza, Kis Kovács Gyula, Konecsni György, Kucs Béla, Pór Bertalan, Végh Gusztáv, Würtz Ádám, Z. Gách György* ismertebb nevei mellett szerepel több kevésbé ismert vagy teljesen új művésznév is — és elsősorban az ő szempontjukból jelentős ez a bemutatkozási lehetőség.

XV. kerület

Hasonlóképpen helyi kezdeményezés a Hazafias Népfront XV. kerületi bizottsága, a Nőszövetség és a Magyar—Szovjet Baráti Társaság rendezésében megnyílt kiállítás (XV., Czabán Samu tér, volt katonai kiegészítő parancsnokság). Ez már önmagában is örvendetes jelenség. De látszólag itt sem játszott szerepet semmiféle elvi szempont a művészek és a művek összeválogatásánál. Meggondolandó, hogy a képzőművészeti kultúra népszerűsítésének nem tenne-e nagyobb szolgálatot olyan kerületi rendezvény, amely határozottabb célkitűzésekkel rendelkezik. Az egyes művészek munkássága az irányzatok, hagyományok, vagy egyazon témakörbe tartozó művek szerinti csoportosítás bizonyára tanulságosabb lenne és ezáltal nagyobb vonzerőt gyakorolna a közönségre, mint a fenti két kiállítás.

ZORIN:

A nyugati hatalm... a jobb kérdésekben egyetlen lépést sem tettek előre

A leszerelési albizottság ülése

London, aug. 29. (MTI)

Mint a *Reuter* jelenti, *Harold Stassen*, a londoni leszerelési tárgyalásokon részt vevő amerikai küldöttség vezetője az albizottság csütörtöki ülésén a nyugati hatalmak nevében *emlékirat formájában beterjesztette a részleges leszerelési tervre vonatkozó javaslatokat.*

A *Reuter* szerint Zorin szovjet küldött a nyugati javaslatok beterjesztése után ötvenperces beszédet mondott és abban kijelentette, hogy »*a nyugati emlékiratot nem lehet úgy tekinteni, mint amely bármi valóban értékeset is kínál*tője felszólalásában helytelenítette a nukleáris fegyverek használatának korlátozására vonatkozó javaslatot. Kijelentette, *ennek a javaslatnak az a célja, hogy törvényesítse a nukleáris fegyvereknek bármely ország tetszése szerinti használatát.*

Zorin hangoztatta: *a nyugati hatalmak a főbb kérdésekben egyetlen lépést sem tettek előre, hanem olyan álláspontra helyezkedtek, amely csak akadályozhatja a leszerelési egyezmény létrejöttét.* Újból kifogásolta, hogy a Nyugat a fegyveres erők létszámának az első szakasz utáni csökkentését politikai problémák megoldásától teszi függővé. Az ezzel kapcsolatos nyugati feltétel — mondotta —, hogy »más jelentős államok« is részvevői legyenek a leszerelési egyezménynek, *azt jelentené, hogy a haderő létszámának további csökkentése Adenauer nyugatnémet kancellár tetszésétől függne.*

Hangoztatta, hogy *az emlékirat nem tesz említést a nukleáris fegyverek betiltását célzó semmilyen tervről sem.*

Zorin kifogásolta, hogy *a nyugati emlékirat nem tartalmaz javaslatokat a külföldi támaszpontokra vonatkozóan, továbbá a Németországban, valamint a NATO és a varsói paktum tagállamainak területén tartózkodó haderők létszámának csökkentésére.*

...nió nagy tudományos ...chnikai győzelme

...et interkontinentális rakéta jelentőségéről

ezer kilométer magasságban repülhetnek az említett rakéták.

A *Columbia Broadcasting System* rádiótársaság hírmagyarázója megállapította: az interkontinentális rakétával végzett sikeres szovjet kísérletek eredménye *súlyos csapást mér azokra az amerikaiakra, akik hozzászoktak ahhoz a gondolathoz, hogy a technika és a termelés szinte minden ágában — ahogy ők hiszik — az Egyesült Államoké a vezetés.*

A *Yorkshire Post* szemleírója, repüléstechnikai kérdésekkel foglalkozva, rámutat: *nincs semmi lehetőség arra, hogy ismert módszerekkel megváltoztassák a rakéta röppályáját.* A lap egyébként szerkesztőségi cikkében óva inti a nyugati hatalmakat attól, hogy »blöffnek minősítsék az interkontinentális irányítható rakéta kísérletekről szóló orosz közleményt«.

Bokros
Birman
Dezső

HIR. 1951 JUN 24

610

Bokros Birman Dezső művészetéről

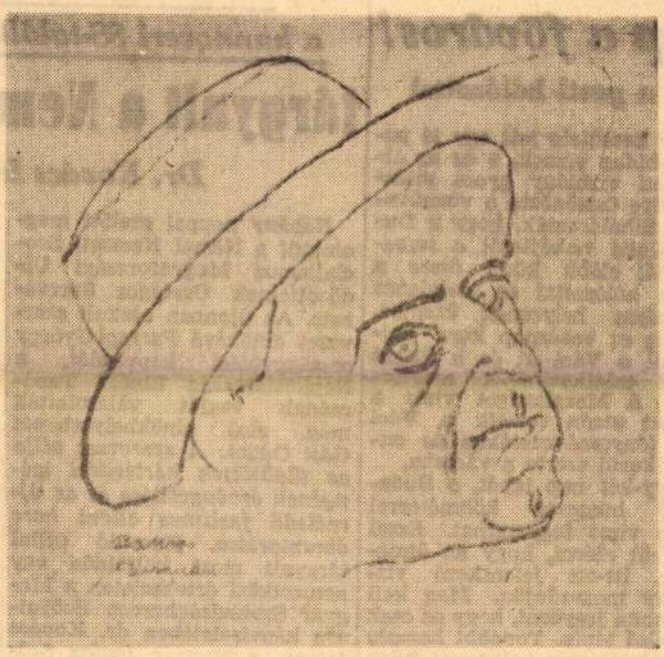

Bokros Birman Dezső: Kalapos fej (rajz)

Augusztus elején nyílik meg a Műcsarnokban *Bokros Birman Dezső*, Kossuth-díjas szobrászművészünk gyűjteményes kiállítása. Bokros Birman Dezső alkotásai a múltban, a Horthy-fasizmusban, a meggyötört és szabadságra törő ember világát jelenítették meg, az emberét, aki szenvedéseken és gyötrelmeken keresztül halad igazságába vetett hitével a győzelem felé. A felszabadulás után az álmodozó Don Quijote-ot, a világháború embertelensége ellen tiltakozó hadirokkantat, az elnyomottak különböző figuráit felváltotta *a magabiztos munkás alakja*, a *„Dunavölgyi népi kórus"*-nak a népek barátságát, együttérzését jelképező, különös ritmikájú kompozíciója. Az egyik legutóbb alkotott, és a görög plasztikai eszményhez kapcsolódó, de modern mozgásritmikájú alakjában, a *„Diszkoszdobónő"*-ben pedig együtt jelenik meg az ifjúság, a szépség és az erő.

Portréiban Bokros Birman Dezső kegyetlenül leleplezi azokat, akiknél szükségesnek találja, hogy a jellem rejtett torz vonásait napfényre hozza. De az emberi nagyságot hozsannázó művésszé válik, amikor például *Ady* Endrének állít emléket. S bár Bokros Birman talán a legkevésbé patetikus magyar szobrász, mégis egyik-másik portréjában és lendületes tusrajzaiban megmutatja erős, sugárzó optimizmusát. **Murányi-Kovács Endre**

LAPKIADÓ VÁLLALAT
SAJTÓFIGYELŐ SZOLGÁLAT
Budapest VII., Lenin körút 9—11
Telefon: 227-651, 221-285

Csillag

Jókai-nyomda 1531

ap a főváros!

ót a pesti hálózattal

agy becsülete lett egy jó po-
ár hideg víznek, s ez az át-
eneti vízhiány gyors intéz-
edésre ösztönözte a vízmüve-
et. Elhatározták, hogy a Du-
a alatti vízbújtatót *a terve-
ettnél előbb kötik össze* a
esti hálózattal és ideiglenes
épházat helyeznek üzembe.
Hát ez vasárnap kora haj-
altól a Váci út és a Sziget
tca találkozásánál megtör-
ént. A Margitsziget vizét a
Sziget utcán vezetik a Váci
úti főnyomóvezetékbe és on-
nan kerül szerte a városba.
Egy-két nap tehát, s Buda-
pest húszezer köbméterrel
több vizet fogyaszthat. Ezzel
sikerül elérni, hogy az átme-
neti, itt-ott jelentkező víz-
hiány megszűnjön. Meg kell
azonban jegyezni, hogy ez csak
az első lépés. *További komoly
intézkedéseket kell tenni,* hogy
a vízmű fejlődése együtt ha-
ladjon a vízigények növekedé-
sével. Áldozni kell a vízmü-
vekre, mégpedig *jelentős ösz-
szegeket,* hogy a múlt mulasz-
tásait pótoljuk, s hogy még a
legforróbb, melegebb kánikulai napokon se jelentsen sehol
gondot egy pohár üdítő, friss
víz...

ka

beszámolómat. Megzavart va-
lami, amit délután Önök is
észrevehettek: a vihar. Az Er-
dei lak kerthelyiségbe zavart
be a monszun időjárás. Mond-
kellemes fogadtatásban

Az I. G. Farben el

a hannoveri SS-találk

tárgyalt a Nem

Dr. Kovács Is

Néhány nappal ezelőtt megalakult a Német Nemzeti Szocializmus Magyarországi Üldözötteinek Országos Szervezete. Az újonnan alakult szervezet elnökévé *Parragi* György országgyűlési képviselőt, a Népköztársaság Elnöki Tanácsának tagját választották meg, első elnökhelyettessé: *Gáti* Ödönt. *A szervezet célja az üldözöttek kártérítési igényének érvényesítése és az újraéledő fasizmus elleni harc ébrentartása.* Hasonló céllal tárgyalt most külföldön egy nemzetközi értekezleten a Magyar Szabadságharcos Szövetség képviseletében dr. *Kovács* István, a Magyar Jogász Szövetség főtitkára, aki szombaton, hazaérkezése után többi között a következőket mondotta a *Hétfői Hírek* munkatársának:

— A Nemzetközi Auschwitz Bizottság e hónap elején a nyugat-németországi *Frankfurt am Main*-ban tartotta ülését. A megbeszéléseken *Csehszlovákia, Jugoszlávia, Lengyelország, Ausztria, Belgium, Franciaország, Svájc, Olaszország, Hollandia, Nyugat-Németország és a Német Demokratikus Köztársaság* volt auschwitzi foglyainak küldöttei, — mintegy negyven delegátus vett részt.

Annak idején én is, mint a Vörös Hadseregben harcoló magyar antifasiszta, részt vettem az Auschwitz felszabadításáért folyó harcokban.

Egynéhánnyal a megmentett foglyok közül most újra találkoztam.

BOKROSS BIRMAN DEZSŐ

Rokkant katona

Ady Endre

Népszabadság 1957 aug. 25

lálkozóra gyűltek össze a szovjet hadsereg és a magyar néphadsereg tisztjei. A találkozón megjelentek a Magyarországon tartózkodó szovjet csapatok tábornokai, ott volt a magyar néphadsereg tábornoki karának több tagja. A baráti est vendégeit *Piszker Tibor* ezredes, a Központi Tiszti Ház pa-

téri színpadán művészi műsor következett, amelynek első részében a Budapesten tartózkodó szovjet csapatok művészeti csoportja szerepelt nagy sikerrel, a második részben fellépett *Mara Petrova*, *Kotlári Olga*, *Joviczky József*, *Turán László*, a *Császár—Groll* harmonikakettős.

☆

Az ellenforradalom leverésében hősies magatartást tanúsított 800 rendőrt tüntettek ki szombat reggel. Képünkön a kitüntetettek egy csoportja.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor-u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Bokros Biermann Dezső

ÉLET ÉS IRODALOM

1957 AUG 16

610

Bokros Birman Dezső: Kalapos önportré

Kozák Lajos felvétele

Szlovák György rajza

— Kár, hogy nem nyomtuk meg egy kicsit jobban — kezdi újra a fiú. — Amilyen kedvem volt reggel...

Az apja fölnevet.

— Akkor mért nem mutattad meg?

— Nem akartam. Ugyis kiadta volna a tüdejét.

— Most mondod?

Jóska kifeszíti felsőtestét.

— Tudja, milyen erőben vagyok?

— Lehet, de engem se fúj el a szél.

— Huszonegy év, meg negyvenhárom év! — hahotázik a fiú. — Tudja, mi az? Ha akarom, hétszer eléje vágok a rendben.

— Egyszer sem csináltad.

— Hogy szégyenben maradjon?

Az apa erre fölkapta a fejét. Tekintetük egymásba fúródik.

kétvállra fektet.
rűs s nagyot p
fogát összecsik
másik oldalra.
a bőrrel ismerl
közelségtől, ide
jain. Sokat bir
delmes izgalma
dulakodna az a

Most egy v
szorításából, föl
len hurokba fog
Csak a gerincé
válla elérje a fö
lődnek a köny
csontja; rúgdal
tudja többé led
rítja lefelé. Kö
még bírja, de ti
tenni.

— Gyerekel

Kivörösödöt
kegyetlenül eltö
nös részegségbe
ismer rá, torz, r

— Na lám,
összeakaszkodta

Rémülten

Harmati ál
mét csúfondár

— A vér
asszonyra néze

— Én? —
gon fölnevetett

— Na-na.

Amazok l
jó messze egy

— Tudtam

Romlott,
titokzatos, döc
vén, himbálóz

A Köszörű
végre felocsudt
de anélkül, ho

Egyenkint
asszony a kosa
egy jó dobásny
júniusi nap, ne
nézték a földet

TÁRLATVEZETÉSEK

a kiállításon

Január 30-án, vasárnap délelőtt 11 órakor :

Dr Rabinovszky Máriusz

Február 6-án, vasárnap délelőtt 11 órakor :

Dr Fehér Zsuzsa

★

KÉPZŐMŰVÉSZETI ELŐADÁSOK

a kiállítóhelyiségben
vetített képekkel

Február 2-án, szerdán délután 6 órakor :

KÉPZŐMŰVÉSZETÜNK
A FELSZABADULÁS UTÁN

Előadó : **Fenyő A. Endre**

Február 9-én, szerdán délután 6 órakor :

A SZOCIALISTA MŰVÉSZET ELŐFUTÁRAI
I. GOYA

Előadó : **Dr Pogány Ö. Gábor**

Belépés díjtalan

★

KÖVETKEZŐ KIÁLLÍTÁS

FESTÉSZET ÉS TÁRSADALOM

Új rendszerű kiállítás a XIX. és a XX. század nagy magyar mestereinek műveiből.

1949 február 12-től március 6-ig

Felelős kiadó: dr Faludi János
Székesfővárosi házinyomda Budapest, IV., Közp. városháza — 120850
Felelős vezető: dr Mihalik Gusztáv

Bokros Birman Dezső

A FŐVÁROSI NÉPMŰVELÉSI KÖZPONT
KÉPZŐMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁSAI

VII., Rákóczi-út 30., félemelet

XXV.

BOKROS-BIRMAN DEZSŐ

szobrászművész
legújabb műveinek kiállítása

1949 január 27-től 1949 február 9-ig

✦

A katalógus díjtalan

Bokros-Birman Dezső szobrai

Van szabványművészet, amely körülírható és meghatározható, amely szétbontható alkatelemeire; minden tulajdonsága igazolja a szabályt, amelyet képviselni hivatott. És van — különösen az utolsó félévszázadban — minden irányelvet gőgösen visszautasító művészet, amely tüntet eredeti, egyetlen és utánozhatatlan voltával, amely önmagának irány és szabály, »saját« és »egyszerű« stílus. Azaz: ilyen irány és szabály óhajtana lenni. Holott túlfeszített eredetieskedése mögött kevés vagy semmi az eredetiség, szabadossága mögött pedig nem rejlik szabadság.

Bokros-Birman művészete mindkét típustól különbözik. Szobrai tiszteletben tartják a plasztika törvényeit és elsősorban szobrok, tehát a három kiterjedés tömörségével és a formák domborodásával és mélyülésével hatnak. Mégis, nem illik rájuk egyetlen egy sem az egyértelmű stílusmeghatározó jelzők közül, nem igazolják sem az esztétikai elméleteket, sem a gyakorlati szemlélet szokványos útjait. Törvényességet éreztetnek és még sincsenek önkény híján. Szeszélyesek, de sohasem hatnak úgy, mintha rajtuk bármi is csupán az ötlet kedvéért létesülne. Gondolatébresztőek és izgatják érzékelő szerveinket, anélkül, hogy megoldásokkal szolgálnának és megbékítenének. Ellentmondással telítettek, ellentmondanak önmaguknak és egymásnak, mégis valamennyiüket összetartja egy közös szellem s a szellemnél tapinthatóbb megnyilvánulás: a mesterségbeli sajátosság, a mintázás szobrászi nyelvezete.

Bokros-Birman ezúttal néhány kisebb plasztikáját állítja ki; a legtöbb az utolsó év terméke. Ezekhez járulnak vöröskrétarajzok az utolsó hónapokból.

Különösen érdekesek a szoborfejek. Bokros kitűnő arcmás-alkotó. Portréi rendszerint hasonlóak, de mindig valami olyan sajátos többletet nyujtanak, ami a művész egyéni felfedezőképessége révén került felszínre. Kegyetlen lélekelemző, aki biztos érzékkel kiszűri modellje belsejéből, ami a nyugtalanító, a megoldatlan benne. Az emberi lélek, tudjuk, sokrétű. Mi magunk gyakran nem veszünk tudomást saját bonyodalmainkról. De Bokros úgy mintáz meg egy fejet, hogy a belsőt leplező formán keresztülszűrődik, keresztülnyomul a rejtett tulajdonságra árulkodó kifejezés. És Bokros különösen azt nem hagyja észrevétlenül, mi diszharmónikus. Így szoborarcai néha tízfelé mutatnak; ha a szem — tegyük fel — lemondó, akkor a száj élveteg, az orr dacos, az áll ernyedt, a homlok szemérmes és a nyak feszülése csupa tiltakozás ... De az arc mégis összeáll, valami hallatlanul eleven emberi egésszé. Bokros tehát egységbeszorítja a nyugtalanító sokszerűséget s ebben biztos emberformáló ösztöne vezeti.

Vannak szoboralakjai, amelyek elevenségüket annak köszönhetik, hogy éreztetik a mozdulatot, amellyel életre keltette őket alkotójuk. Érezzük az erélyes és mégis fáradt lendületet, ahogy a művész feldobta állványára az agyaggöröngyöket, ahogy dombbá halmozta és alakká gyúrta őket. Az agyag, a föld, megérzik rajtuk még akkor is, amikor már bronzba öntve kerülnek ki az olvasztóból. A »Dunai kórus« nagyszerű négyese mintha a közös folyam-anya szikkadt iszapjából tornyosulna fel, kinek barátin, kinek fenyegetőn. Olyanok ezek az alakok, mint Bokros portréfejei: mintha nehezen tudnának beszélni, nehezen tépnék ki magukból a szót, mert túlontúl sok, túlontúl fájdalmas az, ami belül feszít.

Hasonlóan közvetlen hatásúak Bokros rajzai is. Néhány vöröskrétavonás és néhány folt csupán, egy rezzenet, amibe belesűríti az élet minden nyomorúságát. Néha a szépség tör át a sebtiben odavetett rajzon, egy arc sejtelmes mosolyán, egy kinyúló végtagon — kissé zilálton azonban és bizonytalankodón.

Bokros-Birman művészete megoldatlanságában mesteri és vonzó.

Rabinovszky Máriusz.

BOKROS-BIRMAN DEZSŐ

szobrai és grafikai művei

SZOBROK:

Vasmunkás, patinázott gipsz	.....	2.500 Ft
Egységfront. Plakett, terrakotta	.....	1.500 «
Lada Sándor élmunkás «	.....	2.000 «
Bartics Rezső élmunkás «	.....	2.000 «
Bóth Márta élmunkásnő «	.....	2.000 «
Román figura (Bartók-szoborhoz, bronzból)	..	3.500 «
Magyar figura (Bartók-szoborhoz, bronzból)	...	3.500 «
Bukor Béla (bronz	.....	2.500 «
Kubikos (bronz)	.....	3.000 «
Népi kórus (bronz)	.....	3.000 «
Dózsa (bronz)	.....	3.000 «
Útburkoló (bronz)	.....	3.000 «
Útburkoló (bronz)	.....	3.000 «

RAJZOK:

Agitátor	vöröskréta	.....	250 Ft
Lada Sándor	élmunkás «	.....	250 «
Bartics Rezső	« «	.....	250 «
Tanulmány az Agitátorhoz		.....	250 «
« « «	«	.....	250 «
« « «	«	.....	250 «
« « «	«	.....	250 «
« « «	«	.....	250 «
Bukor Béla	«	.....	250 «
Rajz	«	.....	250 «
Rajz	«	.....	250 «

Bokros Birman Dezső

1947 máj

Felelős kiadó: Dr. Kiss Pál
2865.47. Független-nyomda, Budapest. Felelős: Lengyel Lajos igazgató

EURÓPAI ISKOLA XVII.

BOKROS BIRMAN DEZSŐ KIÁLLÍTÁSÁNAK KATALÓGUSA

1947 május 25-től június 8-ig

Megnyitja Mihályfi Ernő

Rendezte Kiss Pál

BOKROS BIRMAN DEZSŐ

SZOBRÁSZ-ÉLMÉNY

Újpesten születtem és ma már határozott választ tudok adni arra, hogy miért lettem szobrász.

Hároméves koromban történt, vagy négyéves is lehettem, mikor Henrik unokabátyám jött el hozzánk látogatóba. Ez az unokabátyám az a rokon, aki az idők folyamán „Anri" lett vagy ötven évvel ezelőtt Párisban, akitől öt frankot kaptam kölcsön a heringcsontváz vacsorákról oly emlékezetes párisi napjaimban. Unokabátyám 14—15 éves inasgyerek lehetett valahol és anyámhoz jött látogatóba, a jó, okos és szép Betti nénihez. Éhes lehetett Henrik bátyám, jót is ebédelhetett anyám konyhaasztalán — noha sokszor semmi sem került az asztalra — ebéd után kihozta számlimat az ajtó elé, ráült és az ölébe vett és bámultam kidülledt nagy szemét, de még jobban kócos nagy fejét. Aztán kifeszítette balkezének öt ujját, amit szerfelett megcsodáltam és jobbkezének mutatóujjával elkezdte számolni, így: ez elment vadászni, ez meglőtte, ez megfogta, ez hazavitte, ez megsütötte és megette, erre szalad a kicsi nyulacska és én nem nevettem, hanem csodálkozva néztem és láttam ujjainak különállóságát és betelt szemem ujjainak ingerlő, fura mozgalmas játékosságával, ezek az ujjak a levegőtérben mulatságos hancurozó mozdulataikkal, külön testiségükkel — ingerlően hatottak rám. Agyam felszívta ezt a háromdimenziós képet örökre.

Vagy amikor az újpesti régitemető homokjában bányásztuk a megsárgult csontmaradványokat, kéz- és lábszárcsontokat, üresszemű koponyákat. A nagyobb fiúk, a kamaszok pedig háborúsdit játszottak, mikor az egyik ökölnagyságú tégladarab — ágyúgolyó — a fejemet találta el. Volt erre nagy ribillió. Az ütközetet befejezték, vége volt a kamaszok háborújának. Rudi, a másik hadakozó fél vezére hozzám rohant, felkapott, nyakába ültetett és én onnan a magasból láttam a temető sárga homokján összefutó ijedtarcú pajtásaimat és a fehérre meszelt kápolna magasba szökkenő tornyát — mint Henrik bátyám felfelé lendülő mutatóujját.

Ezek az emlékképek elkísértek az elemi iskolába, majd onnan a polgári elvégzése után az iparművészeti iskola mintázótermeibe. Sőt Párisba is. És mindenhova, a Louvreba, a Musée Guiméebe. Szóval mindenütt velem, mindenkor velem tartottak elmaradhatatlanul: Pestre is visszajöttek ezek az emlékképek.

Az ülő fiúcska alakját mintáztam 1917-ben, felemelt jobbkezének mutatóujját néző fiúcskát, mint Lionardo ifjú Jánosa. Az ujjak élménye elkísért idáig. Ezek a képek, víziók — nárcizmusomról beszéltek; az önmagába néző, tekintő lélek magát kereső etapja volt ez, az egyéniségét kereső, tapogatódzó lélek a mélybe eresztette, fúrta gyökereit.

E képek, plasztikus látomások, megértek, elsárgultak, lehulltak, de gyökereikben megerősödtek.

L'art pour l'art művészetem korszaka ezzel nagyjából befejeződött. Ami ezek után jött létre, az az emberi figurának bekapcsolása a ma, napjaink történeti adottságaiba.

Négykézláb álló figurám az 1914-es háború víziója. Don Quijote figurám az első világháború első számú áldozata: a suta, szélmalomharcot vívó polgár. Munkásszobrom, a pécsi bányász, a kubikos, az útburkoló, rokkant katonám a szocialista világképből lépnek elő tárgyi mivoltukban.

KIÁLLÍTOTT MŰVEK

		ÁR
1.	Tanulmány a népi kórushoz	280.—
2.	Guggoló. Bronz. 1921. Magántulajdon	
3.	Ülő nő. 1944	280.—
4.	Akt. 1946	240.—
5.	Fiúfej. bronz, 1942. Eladó	
6.	Önarckép. 1947	350.—
7.	Napbanéző. Bronz. 1941. Magántulajdon	
8.	Akasztás. 1947	280.—
9.	Kubikos. Bronz. Magántulajdon	
10.	it kiírtott Szögelné	mgt.
11.	A dunavölgyi népek kórusa. Gipsz. Eladó bronzban	2400
12.	Éhes barátom. 1946	160.—
13.	Férfifej. 1947	230.—
14.	Önarckép. 1943	260.—
15.	Ülő nő. 1947. Magántulajdon	
16.	Ulysses. Bronz. 1947. Eladó	
17.	Önarckép. 1946. Magántulajdon	
18.	Nő teknősbékával. Bronzban, eladó	
19.	Ablakomból. 1947	280.—
20.	Akt. 1943	300.—
21.	Akt. 1942. Magántulajdon	
22.	József Attila. Bronz. A főváros tulajdona	
23.	Önarckép. 1929. Magántulajdon	
24.	Ablakomból. 1947	280.—
25.	Kövező. Bronz. 1943	
26.	Vetkőző nő. Fénymásolat, egyetlen példány	200.—
27.	Akasztás. 1947	250.—
28.	Margithíd. 1947	320.—
29.	Férfiakt. 1944	240.—
30.	Önarckép. 1943. Magántulajdon	
31.	Don Quijote. 1929. A főváros tulajdona	
32.	Tanulmány a népi kórushoz	220.—
33.	Anyám. 1922. Magántulajdon	
34.	Férfifej. Gipsz. Bronzban eladó	
35.	Kalapos, önarckép. Bronz. 1927. A Szépművészeti Múzeum tulajdona	
36.	A Mancihíd. 1947	280.—
37.	Akasztás. 1947	300.—
38.	Akasztott. 1947	260.—
39.	Férfifej. Gipsz. 1947	
40.	Margithíd. 1947	280.—
41.	Tanulmány a népi kórushoz. 1946	260.—
42.	Dózsa	bronzban eladó

Nézzük meg együtt

Bokros Birman Dezső Ulyssesét

„Különös lények a szobrok, különösen azok, amiket Ön faragott ki látomásaiból."

KARINTHY FRIGYES

Egy szobor ismeretéhez vagy megismeréséhez sokféle járat, csapás vezet. Aki szobrokat készít, tudja azt is, hogy az érintés – ujjheggyel, tenyérrel, kézfejjel – mindig megkülönböztetett izgalmat okoz. Itt különösen jelentős ez, tudniillik mindössze 20 cm magas ez a remekmű.

Gondoljuk csak meg, 20 cm-es nagyságú hegy. Arányrendszerében versenyre kel a Mátrával. Ha sokáig nézem mozdulatlanul, félszemmel, erdőket látok, völgyeket, apró falukat, vízmosást... fénypárás patakmedret...

A természet egységét csak az emberi beavatkozás tudja kisstílűvé alacsonyítani. A természeti erők: szél, víz, fagy, földrengés... csodálatosan művelik, alakítják a legkeményebb kőzetet is. Ha az ember felnő a feladathoz és jó helyre épít egy házat, egy hidat, nem bontva meg a hegy nyugalmát, vagy ha a folyón szép ívben lép át a híd, művét érteni fogják később is.

Mit tud Bokros Birman?

Sokat tud!

Tud remek portrékat készíteni. Mindegy, hogy a portré alanya szép vagy csúnya... kövér vagy ösztövér figura. A portré, amit ő készít, belülről fénylik fel, szellemisége itt belül moccan... az agy tornáját követi az „ügyetlen" kéz, a dadogó mozdulat. Az Ulyssesszel nem merném összevetni egyetlen virtuóz szobrászunk munkáját sem, itt vereséget szenvedne a rutin, a szellemnek csak a szellem lehet a partnere, az ügyesség alulmarad.

Kisplasztikái hosszú sorát – mint kolléga tudom, tapasztalatból – a gondolat magvasságán túl egyszerűen a szegénység szülte. A szobrász, ha szegény, szegényebb, mint a költő. A nagy szobor elkészítése komoly akadályokba ütközik mindig. Ha nincs megrendelő, a legolcsóbb anyagból is méregdrága szobor kerekedik, mert élni kell, mert nem lesz kész... csak átmenetileg. A bizonytalanság pedig még a kötélidegeket is elrágja.

A szobrok sokáig készülnek!

Tudott volna nagy szobrot, emlékművet is készíteni?

egyik mozzanatának hordozója, és a befogadó mint az esztétikai érték másik mozzanatának hordozója között jön létre. Ebben a viszonyban pedig mindkét tényező, mind a műtárgy, mind a befogadó, továbbá a végsősoron e kapcsolatban, azaz a tudatban realizálódó esztétikai érték, illetve ennek meghatározott módja is objektíven létező. (Úgy hiszem, az sem kétséges, hogy a tudat is anyagi principium.) És itt hadd szakítsam félbe ezt a gondolatmenetet egy látszólagos kitérő kedvéért.

A körkérdés megszerkesztésében egy dolog volt bevallhatóan és nyilvánvalóan tendenciózus: a válaszolók, illetőleg a válaszok közlési sorrendjének meghatározása. Ebben az a szempont vezetett bennünket, hogy a kérdés kapcsán kifejtett álláspontok egyre szűkülő körben a mi felfogásunkat közelítsék. Ilyen meggondolás alapján követik egymást például a jugoszláv Miodrag B. Protic, a francia Jean Rollin, végül a lengyel Gustaw Zemla nyilatkozatai.

Nagyon fontosnak és egy teljesebb meghatározásba illeszthetőnek tartom Protićnak azt a kijelentését, hogy „a kisplasztika meghitt befogadásra, együttélésre rendeltetett..." (amellyel lényegében egy sajátos *funkció*ra utal), vitatkoznom kell azonban állítása megokolásával: „vagyis nem kell a kollektívan elfogadott jelkép, sztereotípia, társadalmi szokvány jellegét öltenie, ami gyakran megesik a köztéri emlékművel..." Ebben a gondolatsorban méltánytalannak érzem a kisplasztika és a köztéri szobrászat ilyen merev szembeállítását, és különösen az e szembeállítás alapjául szolgáló szempontot nem érzem helytállónak. Ugyanis egy adott, és társadalmilag meghatározott kultúrkörben mindenképpen szükség van bizonyos egyezményes, kollektívan elfogadott jelkép- vagy jelrendszerre, más lapra tartozik, hogy ennek sem a kisplasztikában, sem a köztéri szobrászatban nem szabad a társadalmi szokvány jellegét magára öltenie, és éppen a kisplasztika látszik kiváltképpen alkalmasnak („kísérleti terepnek, laboratóriumnak" ahogy René Berger fogalmazta), arra, hogy ezt a jelkép- vagy jelrendszert gazdagítsa, esetleg új jelrendszert teremtsen, amelynek eredménye termékenyítően hathat a köztéri szobrászatra is.

Ugyancsak a funkció oldaláról közelít a kisplasztikához Rollin is, amikor így fogalmaz: „...az otthon számára készült mű ez, amelyet közelről kell szemlélni..." Könnyű és feltehetően nagyon olcsó fogás lenne a „vegye meg és vigye haza" reklámmondat ízű felkiáltás alapján ezt a megfogalmazást valamiféle műkereskedelem által meghatározott művészetszemlélettel magyarázni. Sokkal inkább arról van szó, hogy ebben egy szélesebben értelmezett társadalmi, ideológiai determináció tükröződik, nevezetten, hogy a mai polgári társadalomban az egyén önmegvalósítása csupán szeparáltan, az otthon falai között képzelhető el, nálunk ezzel szemben az egyéniség érvényre jutásának, megvalósításának közösségi kereteit is meg lehet és meg kell teremteni. Természetesen ez a tény azt is szükségessé teszi, hogy a művészet, a mű befogadása szempontjából is megteremtsük ennek lehetőségét, nevezetten, hogy a kisplasztika fórumának szánt kiállítást olyanná formáljuk, hogy megszűnjön az az ellentmondás, amely jelenleg fennáll a kisplasztika Rollin által meghatározott rendeltetése és a között a közeg között, amelyben pillanatnyilag a befogadó a művel kapcsolatba kerülhet. Ezt a lehetséges formát már a II. Kisplasztikai Biennálé megrendezését követően bővebben is kifejtettem.[2]

Talán az eddigiekben is jól érzékelhető volt már egy gondolatmenet előkészítésének, „felvezetésének" folyamata. Ennek utolsó fázisa Zemla megállapítása, amely a válaszok közül konkrétan először utal egy olyan mozzanatra, amely már nem magyarázható magából a műből. „...A szobrok lényege az emberhez való viszonyban fejeződik ki. Ez a viszony a kisplasztikában a következőképpen alakul: maga az ember a nagy forma és valamilyen viszonyba kerül a kis formával..." És itt szeretném felvenni az általam elejtett fonalat, visszatérve ahhoz a gondolatmenethez, amely alapján magam meghatározhatónak vélem a kisplasztikának, mint műfajnak a sajátosságait. Azt mondhatnám, formailag teljesen egyetértek Zemla meghatározásával. A kulcsot valóban itt kell keresni, a mű és a néző, a befogadó közötti viszonyban. Ám Zemla feltételezésében ez a viszony csupán alaki – méret, forma, lépték szerinti – az ember azonban elsősorban nem mint forma kerül kapcsolatba a szoborral (minden műalkotással), hanem mint befogadó, elsősorban mint „társadalmi lény". Társadalmiságának két egymással dialektikus kapcsolatban levő megjelenési formája van: az ember mint személyiség, aki törekszik önmegvalósítására és az ember mint a közösség tagja, aki tudatában van a közösségre jellemző általános normáknak, s mint ilyen, egyszersmind a társadalmi tudat részese is. Ha a mű ilyen emberrel szembesül, akkor határozható meg, hogy milyen viszonyba kerül az adott műtárggyal. E viszony alakulása egyúttal függ a műtárgy belső törvényszerűségek szerint alakított megjelenésétől, azaz a műtárgy jellegétől, adottságaitól függően más és másként alakul. A kisplasztika esetében a vele viszonyba, kapcsolatba került befogadó domináns oldala, hogy elsősorban mint személyiség kerül a tárggyal kapcsolatba. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy ezáltal megszűnik egy meghatározott közösség tagjának lenni, de feltétlenül más ez a viszony, mint például egy köztéri szobor esetében, ahol a befogadó dominánsan, mint egy közösség tagja szembesül a műalkotással. Másképpen fogalmazva, a kisplasztika, mint műtárgy, közvetítésével az alkotó személyisége közvetlenebbül létesíthet kapcsolatot a befogadó személyiségével, így ez a kapcsolat érzelmileg intimebb, gondolatilag árnyaltabb, intellektuálisabb lehet, mint – maradjunk az ekletáns ellenpéldánál – egy köztéri mű esetében. Így már, e szituációba helyezve, érthetőbbé válik Rollinnek az a meghatározása is, mely szerint „az emberek mindig közvetítő eszközt keresnek a kisplasztikában, képzeteik, álmaik kifejezésére".

Szeretném hangsúlyozni, hogy ez a viszony nem jelent egyúttal viszonylagosságot. Létrejöttének konkrét és meghatározó feltétele az egyik oldalról mindig a sajátos törvények szerint alakított mű, amelyik nem lehet tetszőleges, nem lehet egy általában meghatározott plasztika puszta méret, formátum szerinti variánsa.

Tudom jól, hogy e helyütt csak arra volt módom, hogy a kérdés egyik megközelítési (megoldási?) lehetőségét felvázoljam. És messzemenőkig egyetértek az Aradi Nóra már említett cikkében szereplő következő megfogalmazással: „a budapesti biennálénak nyilvánvalóan nem az a célja, hogy műfaji kérdést tisztázzon, hanem hogy tájékoztasson, s a művészet mai kérdéseiben segítsen jobban eligazodni. A kisplasztika-fogalom tisztázása nem kiállításra, hanem a műfajtörténeti, műfajelméleti kutatásra és vitákra vár; ehhez kínál összehasonlító anyagot maga a biennálé." Csupán azt tenném még hozzá, hogy ehhez a vitához érzésem szerint mostani körkérdésünkkel további adalékokat szolgáltattunk, és újra szeretném megismételni több mint két évvel ezelőtti javaslatomat, egy konkrét művekkel érvelő szakmai vita megindítására.

RIDEG GÁBOR

1. A Budapesti Nemzetközi Kisplasztikai Biennálé céljairól, 1975/9. 3. oldal.
2. Biennálé után – biennálé előtt, 1974/1. 1. oldal

Boldogan írnám ide, hogy igen, de erre pontos választ – felelősséggel – nem adhatok. Egy biztos. Nem az ő hibája, hogy ezt nem bizonyíthatta.

De térjek vissza a választott szoborhoz.

Mitől remekmű ez az arasznyi bronzszobrocska?

Az okosságától? – a képtelen léptékváltásától? – a tematikájától?...

Igen, ezektől is, és még böngészhetném és sorolhatnám az okokat, tényeket rendre. Én most mozdulok tovább, faggatom az Ulyssest. Nézzük meg figyelmesen, milyen faktúrák váltakoznak a szobor felületén.

Kaparászás, lappogatás, nyomkodás... minden bizonnyal plasztilinből készült. A plasztilinnek rengeteg előnye van. Kevésbé „mászik" el, mint az agyag, nem kell vizes ruhával takargatni, itt még váz sem kellett bele... A kisplasztikához a legjobb anyag a viasz lett volna, csak az drágább és hideg szobában szinte lehetetlen vele dolgozni. Az ember türelmét veszíti munka közben. Tehát plasztilin... építkezve rakja egymásra a marokban összenyomott darabokat.

A két súlyos comb fölé került a medence... a has lankái fölött emelkedik egy meredek, halványan domborodó fal: a mellkas... erre könyököl ki a két mell, fennsíkká szelídülve. Nyak, fej, karok nincsenek jelen, párába, ködbe vesztek. A mű így is teljes. Az egész figura nagyságérzetét növeli a skurc, ami következetes arányátépítésből született. (Lemértem a figura alsó legnagyobb kerületét: 43 cm, a felső kerület mérete 23 cm.) Úgy van mintázva, mintha a szemsík a figura térdénél lenne, és a néző szem lassan 60°-ot mozdulna az ég felé.

Zseniális.

De mi ez itt? – egy, a bal comb tömege elé került kisebb hegyecske tetején „ember készítette" építmény, konkrét forma ül. Az egész szobron a legszigorúbb kézzelfoghatóság: egy cilinder. A cilinder karimájának pereme alatt fátyolos, sejtelmes homály... lassan egy férfiarc dereng fel... rabulejtette a fény, az árnyék, a szobrászi lelemény. Ez talán egy férfi látomásos ábrándja?... sejtés, vagy sejtetés? Kínzóbb, mesésebb kaland ez itt. Ez a cilinderes magyar Odüsszeusz épp oly bátor-okos, és épp oly vágytól terhes úton jár, mint görög őse. Világcsavargója.

De nevezzem én inkább Bokros Birman Szindbádjának ezt a kicsi, esendő figurát. Hiszen ez a hegy-asszony, roppant súlyával, ősi titkaival, kincseivel hasonlít a földhöz, a tengerhez.

Itt véget is ér a révület. Néhány keményebb forma, feszesebb perem utal a mintázófa beavatkozására. A bronzban még apró, egyenletes kalapácsütések kerültek a szoborra: finoman cizellált a mester. Néhol visszaüti a fugát az alapsíkig.

Mit lehet még okulásul ide írni, e szobor körüli séta eredményéről?

– Fedezzük fel újra meg újra a magunk számára is az igazi értékeket!

Bokros Birman Dezső nevét pedig nyugodtan írhatjuk oda Medgyessy Ferenc és Ferenczy Béni szeretett neve mellé, és írjuk is oda, mert így tisztességes.

Bokros Birman Dezső:
Ulysses, bronz, 20 cm
Az MNG tulajdona
(fotó Kovács F.)

Néhány szó a cire perdue-ről

Viasz elvesz
bronzöntési
modell köré
majd a minta
és helyébe ö
(Művészettö

SAJTÓIGAZOLÓ
MŰCSARNOK BUDAPEST, IX., Üllői út 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
Művészet

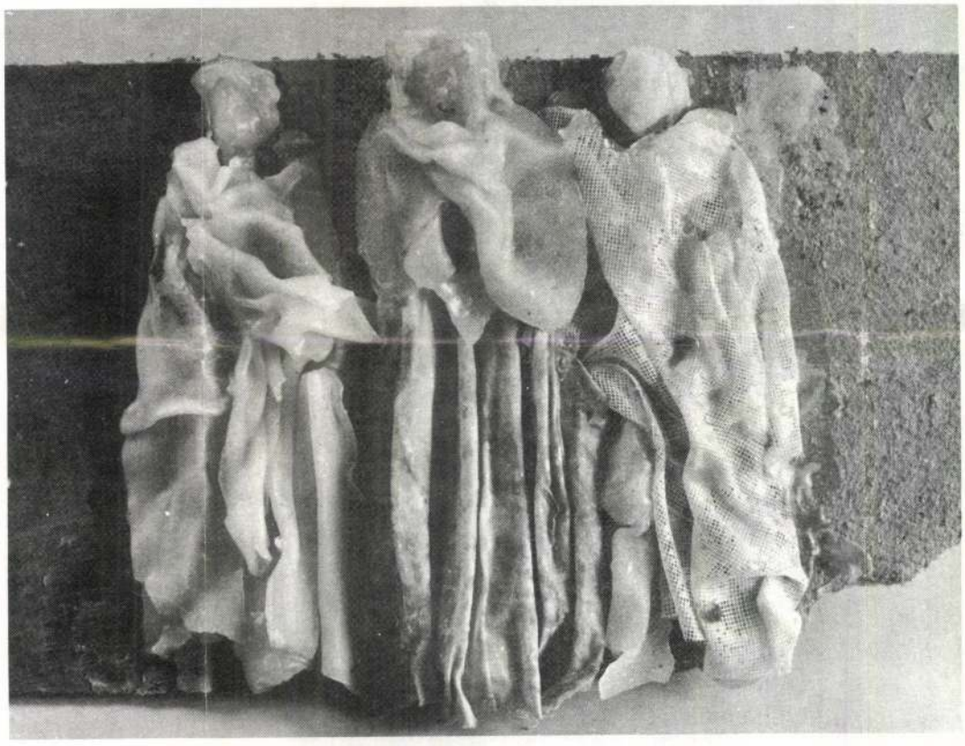

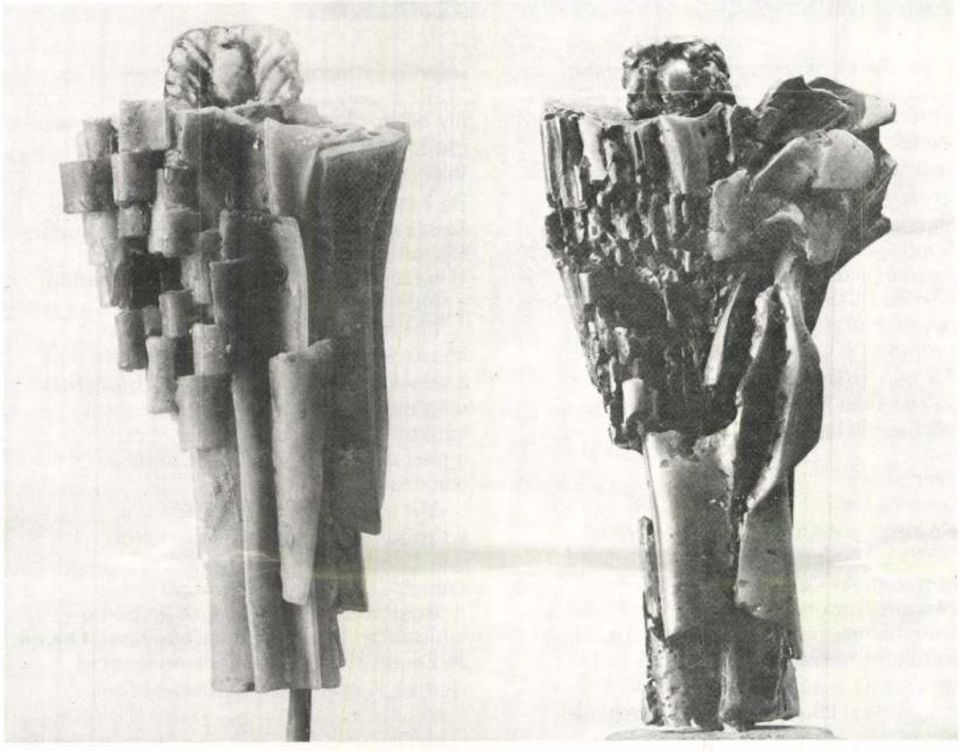

Jóval a görögök, de még az egyiptomiak előtti időben kezdődik a története. Eredete valamelyik történelem előtti rétegbe nyúlik vissza, amikor oly sok, általunk ma is használt találmánnyal segítette önmagát az ember. Az bizonyos, hogy ez a felfedezés technikatörténetileg ugyanolyan jelentős, mint a kerék feltalálása. Ahogy ez az eljárás kialakult a lángeszű ötletek sorozatából, az egy technikai Odüsszeusz ravaszságát és találékonyságát tételezi fel és testesíti meg.

Nagy felfedezés volt a forma előállítása terén a kőfaragás is, de a nagyobb játék ott kezdődött, amikor a „szobrász" a megmintázott tárgyat – amelyet feltehetően nagy gonddal állított elő – odadobta az addig csak képzeletben meglevő eljárás technikai kockázatának, és az öntőformán belül lejátszódó láthatatlan történés eredményeképpen a lekopogtatott forma alól kikandikált barnásan a forró fémtest, és jelezte, hogy engedelmeskedett az ember akaratának. Ez a pillanat már a *homo sapiens* és a *homo faber* együvé érésének ideje. Azt felfedezni, hogy a viasz létezik (bonyolult természeti munka eredményeképpen), gyúrható, mintázható, olvasztható, égethető, a formaképző anyagok tűzre-vízre való reakcióit egymás ellen felhasználni, elképzelni, hogy milyen a negatív forma, hogy mi játszódik le a forma belsejében, amikor az égetés és az öntés történik – igen nagy szellemi teljesítmény. A folyamat valószínűleg több generáció munkálkodásának az eredménye, de az első sikeres öntést feltétlenül *egy* embernek kellett elvégeznie. Ennek a találmánynak köszönhetjük az összes bronzszobrot, ez vezetett el a reneszánsz korában a nagy lovas szobrok öntésének a lehetőségéhez, mely ennek a műfajnak kétségtelenül egyik csúcsa.

Ez a technika az egyetemes művészetben a mai napig sem ment feledésbe. Most is gyakorolják művészetben, iparban; egyre rafináltabb eljárásmódokat kapcsolnak a régi találmányhoz. A szobrászok ezzel szerzik meg maguknak az alkotás teljes végigvitelének örömét. Rejtélyes, hogy Magyarországon miért ment mindez feledésbe, nagy hagyományai ellenére miért nem örvend népszerűségnek a szobrászok körében? Szerte Európában művelik öntödék és maguk a szobrászok. Ugyanis rendkívül gazdag lehetőségeket rejt magában, nemcsak a formai, de a gondolati szférákba is visszahat. A szobrot már az elképzelés stádiumában mássá tudja tenni, más vágányra sodorja, mint az ismert egyéb megoldások, az állandó megújulás lehetőségét adja. A fémnek azt

Mészáros Mihály:
Dombormű-részlet, viasz, 22 cm

Mészáros Mihály: Hommage a Bach,
jobb oldali bronz, bal oldali viasz, félkész állapotban, 25 cm

Bokros Birman Dezső

Lobz. 20. Okt.

1021

A kisplasztikáról:

R. Berger

U. Apollonio

R. Hammacher

G. Jakubonis

M. Protič

J. Rollin

G. Zemła

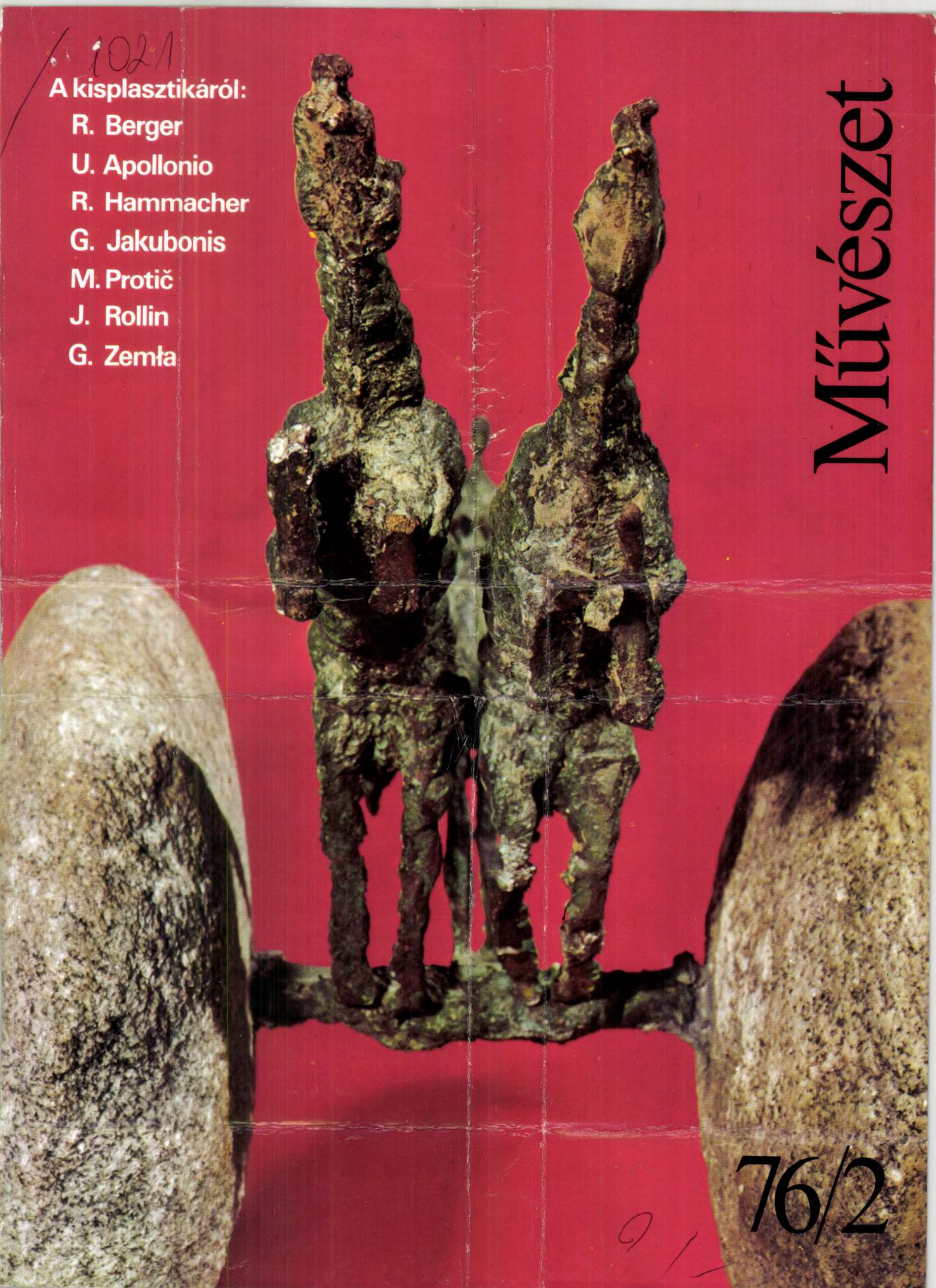

Művészet

76/2

Borros Birman Dezso[4]

festő
- 1930 ban elkészítette az akkori elnök T.G Masaryk fejszobrát,
- Bécsbe, Párizsba utazik elkészíti az Ady-fej bronzöntvényeit
- Kiállításokon vett részt: Nagyváradon, a Tamás Galériában, a l'Art Francaise Independente párizsi tárlatán, majd ismet a Tamás Galériában állít ki Lehel Máriával közösen.
- 1931 ben Pozsonyban csoportos tárlaton szerepel.
- 1939-ben Olaszországba utazik
- 1942-ben tárlatokon vesz részt
- munkaszolgálatra hívják be - megbetegszik
- 1948-ban Genfben és Párizsban volt tárlata
- Megkapta a Pro Arte-érmet
- 1949 ben Kossuth-díjjal tüntették ki
- 1954-ben kiállítása nyílt a Fővárosi Képtárban
- 1957-ben kiállítása nyílt a Műcsarnokban
- Életének 75. évében villamosszerencsétlenség következtében halt meg.

Szuchy M. Emil: Szobrok és Ady-portrék Bokros Birman Dezső művészetében

Irodalmi Szemle 1977/9 820 old.

Szabó Ignác

Bokros Birman Dezső

- 1889 nov. 19-én született Újpesten
- inaséveit 14 éves korától Ney Simon műhelyében töltötte
- esténként ipariskolába járt, ahol Vasary irányította, ízlését csiszolta
- 1908-1910 között az Iparművészeti Iskola rendes növendéke
- A Kézműegylet ösztöndíjával Bécsben, Berlinben, Breslauban és Münchenben járt
- 1911-ben hazatérve szobrászműhelyt nyít de sikertelenül
- 1911-12-ben Párizsban tartozkodik
- 1912-ben részt vesz a Munkácsy-szobrra kiírt pályázaton
- 1915-ben besoroztak katonának - itt is fest
- 1918-ban kerül haza kiállításokon vett részt, első önálló tárlatot tartott a Nemzeti Szalonban
- A Szépművészeti Múzeum megvásárolta a „Fekvő, női akt" szobrát
- Két év múlva Berlinbe utazik - elkészíti könyomatos sorozatát a „Jó6"-ot.
- 1921-ben hazatér
- 1922-ben kiállítást rendez Berlinben
- 1923-ban Budapesten volt közös tárlata Schönberger Armanddal
- 1924-ben készült el az „Ady-fej"
- 1925-ben mutatja be az Ácsim András emlékmű tervét
- 1928-tól - 32-ig kisebb megszakításokkal Szlovákiában tartozkodik.
- kiállítást rendeznek Pozsonyban Bernáth Aurel, Szőnyi István és még néhány magyar

Bolero Birman Dezsö

Bokros Birman Dezső

- szobrai keletkezésének keltezései:
- 1919 - „Fekvő női akt"
- 1921 - „Híd"; „Négykézlábálló"; „Akrobata"
- 1924 - „Ady fej"
- 1925 - András Achim emlékmű terv.
- 1926-30 között „Ébredő"
- 1930 - T. G. Masaryk fejszobra
- 1930-as évek „Kalapos önportré"; „Ady síremlék" tervezete; „Don Quijote"; „Ökör"
- 1931 - „Teremtés"; „Köszönő"; Madame Sans Gene"; M. Jouvet és Schreiber Hugó portréja „Napbánéző bányász"
- 1939 - „Önportré"
- 1941 - „Kubikusok"; „Tékozló fiú megtérése"; „Világ proletárjai egyesüljetek" - plakettek
- 1946 - „Dunavölgyi népek kórusa", „Dózsa György szobor", „Gáspár Endre" portré
- 1942 - „Független Magyarországért" - „József Attila" - portré
- 1943 - „Aszfaltozó"
- 1944 - „Rokkant katona"
- 1945 - „Önportré", „Medmyánszky", „Halász fiú"
- 1957 - „Munkásfiú"; „Vetkőző nő"; „Demonsztrénesz"
- 1960 - „Bartók Béla"; „Meditáló"; „Kötényes lány"
- 1962 - „Szputnyiknéző"
- 1964 - „Alló férfi"; „Kontyos női fej"

Szuchy M. Emil: Szobrok és Ady portrék Bokros Birman Dezső" művészetében
Irodalmi szemle 1977/9 820 old.

Bokros Birman Dezső, szobán

BOKROS BIRMAN DEZSŐNEK, a XX. századi magyar szobrászat egyik kimagasló alkotójának a hagyatékából nyitottak kiállítást vasárnap Székesfehérvárott, az István király Múzeumban. A negyven plasztikát és száz grafikát bemutató tárlat az 1965-ben elhunyt művész legkimagaslóbb alkotásaival, illetve azok terveivel ismerteti meg a látogatókat.

_: Bokros Birman Dezső 8.

Népszabadság, Bp. 1978 szept. 5.

Bokros Birmann Dezső, szobrászművész 2.) Folytatás.

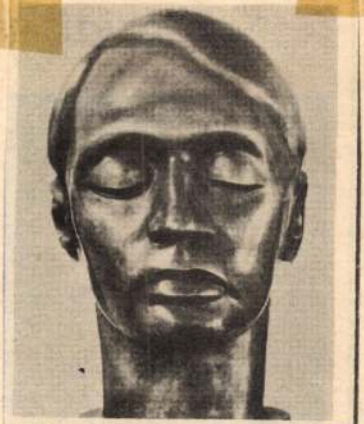

Bokros Birmann Dezső:
Ady Endre 1924.

Heitler László: Az Ady-kép.
Népújság, 1978. júl. 2.
[Tolna]

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1978 JAN

KRITIKA
Budapest

Bokros Birman, Dezső, szobrászművész

1021

Bokros Birman Dezső: Duna-völgyi népek kórusa
FOTÓ: BOKOR ZSUZSA

KÉPZŐMŰVÉSZET

Magyar művészet 1945–1949

Kiállítás a székesfehérvári Csók István Képtárban

Már évtizedes tapasztalat, hogy aki meg akarja ismerni a XX. századi magyar képzőművészetet, az semmiképpen sem elégedhet meg a fővárosi kínálattal, feltétlenül el kell mennie vidékre is. Érvényes ez a múzeumi állandó kiállításokra (gondolok itt elsősorban a pécsi Janus Pannonius Múzeum páratlanul gazdag gyűjteményére), de még fokozottabban az időszaki kiállításokra, amelyek terén Székesfehérvár mellé, ha még kisebb hangsúllyal is, de felzárkózik lassan Szentendre és az utóbbi időben kisméretű, de színvonalas bemutatókkal Hatvan is.

Eltűnik az ország kulturális vízfeje. Budapest monopolhelyzetének megszűnése — a színházi és a képzőművészeti életben is — feltétlenül örvendetes, akkor is, ha az új kezdeményezések nem támaszkodhatnak mindig helyi erőkre. A kiállítások nem a helyben lakó művészek munkáit mutatják be — nem a lokálpátria teljesítményét propagálják —, hanem az egész ország részeként, annak egész teljesítményét tárják a közönség elé. Nem a provinciálisan csökkentett igényűt, hanem a helyét bárhol megálló teljes értékűt, ezért lesznek a helyin túlnőve, országos jelentőségűek.

Az efölött érzett örömöt csak az csökkenti, hogy a vidéki fellendülés nem a budapestivel párhuzamosan történik, hanem inkább azt *pótolja*. Vidéken megrendeznek olyan kiállításokat, amelyeket Budapesten *is* kellene.

A vidéki rendezvények között minden tekintetben — időben, következetességben és módszerességében is — *a székesfehérvári István király Múzeum* XX. századi művészettörténeti kiállítássorozata a legelső. A 60-as évek közepe óta egymást követő bemutatók igyekeznek feltárni minden jelentős irányzatot és művészeti mozgalmat (*A századforduló művészete*, 1965.; *A Nyolcak és aktivisták köre*, 1965.; *Magyar szobrászat 1920—1945.*, 1966.; *Alföldi festészet* 1966—67.; *A Gresham és köre*, 1967—68.; *Derkovits és a szocialista művészet*, 1968.; *Szentendrei művészet*, 1969—70.; *Európai Iskola*, 1973.; *Magyar művészet 1945—49*, 1977.) A kiállítások a tudományos feldolgozás szempontjából nélkülözhetetlen módon összegyűjtik és dokumentálják az anyagot, és egyszersmind a nagyközönség számára is érthető és élvezhető formában be is mutatják azt.

Az 1977 őszén a Csók István Képtárban megrendezett kiállítás a felszabadulás utáni időszak művészetének bemutatása sorában már a második állomás. (Az első az Európai Iskola gyűjteménye volt.) Ez a kiállítás nem egy irányzatot, nem is egy mozgalmat, hanem egy időben ugyan rövid, de történetileg zárt korszakot tárt elénk a maga sokszínűségében. Az 1945 és 49 közötti öt év a magyar művészet szempontjából csomópontnak tekinthető. A megelőző évtizedek különféle tendenciái ekkor szinte egyenlő lehetőséggel, felszabadult energiával éltek egymás mellett és küzdöttek egymással. A Gresham-kör a Színnyei-társaságban, a szentendrei művészet és a konstruktív törekvések az Európai Iskolában, a Szocialista Képzőművészek Csoportja a Közösségi művészet felé című kiállításban talált ismét magára. Voltak átfedések, egy-egy művész több csoportosulásban is részt vett esetleg, de az egymással sok szempontból szembenálló irányzatok ennek ellenére határozottan saját elsőbbségükre törtek, és keményen harcoltak egymással. A küzdelem a *fair play* szabályai szerint folyt; külső erők nem avatkoztak be, nem akadályozták a szemben álló feleket. A korszak végére nem is dőlt el a küzdelem, mindenki megmaradt saját meggyőződésének talaján.

A fehérvári kiállítás legfőbb erénye, hogy a szembenállást és a küzdelmet be is mutatja. (Két évvel ezelőtt a Magyar Nemzeti Galéria „Harminc év"-kiállításával kapcsolatban egyik legfőbb kifogásunk az volt, hogy ott a különböző tendenciák összemosódtak, a rendező nem élt az értelmezés és az összefüggések megmutatásának lehetőségével, és ezáltal lemondott a közönség helyes tájékoztatásáról is.) Székesfehérváron a kiállítóterem mérete által szükségszerűen meghatározott terjedelem ellenére jutott mód arra, hogy a művek összefüggésükben kerüljenek egymás szomszédságába. A kiemelkedő minőségű művek középpontba helyezése

révén vizuálisan is megszerveződtek a köréjük csoportosulók. Az emeleti terem első felében *Korniss Dezső* három műve elemi erővel vonta magára a belépő tekintetét, s csak alapos megnézése után került sor a mellette levőkre. — A néző elsőre megkapta a mércét, utána könnyen tudott már mihez viszonyítani, minden magyarázat nélkül felfogta az Európai Iskola törekvéseit. *Hantai Simon* képe hasonló funkciót töltött be a főfalon, majd ugyanannak a falnak bal oldalán *Bencze László* műve szintén értelmezve vezetett át a „Közösségi" törekvésekhez. Ahhoz az irányzathoz, amely a megváltozott körülmények között saját működési lehetőségeit kutatta. Igyekezett feltárni *az addig meg sem fogalmazott társadalmi igényt*, hogy folyamatosan a választ is megadhassa rá. Nem rajta múlott elsősorban, hogy a gyakorlati megvalósításig nem juthatott már el.

További tanulságokkal is szolgál az 1948-as „Közösségi művészet felé" kiállítás felidézése. A résztvevők által írásban kifejtett elvek verbálisan sokban megegyeznek a következő évtized hirdetett s nem mindenkitől őszintén elfogadott elveivel — de itt őszinték és belülről fakadóak, és ez meglátszik a kompozíciókon; még akkor is, ha azok nem remekművek, sokszor tapogatózó próbálkozások csupán. Őszinteségük meggyőző erejű, sokkal hitelesebbek, mint a néhány évvel később megrendelésre készültek — még ha azok mesterségbeli színvonala esetleg magasabb is. A szakmai tudás sohasem tudja pótolni a mondanivaló őszinteségét (s az őszinteség sem a szakmai tudást!), a művészi hitelt pedig mindig az utóbbi adja meg!

A kiállításon szereplő munkák szemlélete sokféle, színvonaluk is igen változó volt — a rendezés így adott reális képet arról az izgalmas és reményekkel teli fél évtizedről, amelynek művészeti bemutatására vállalkozott.

A képeket nézve éreztük a korszak lendületét, de tudatunkban fájdalmasan benne élt az is, hogyan szakadt vége hamarosan mindennek. Az itt szereplő alkotók egy része hosszú — indokolatlanul hosszú — időre eltűnt a magyar művészeti életből, a kiállítótermekből; mások jelen voltak ugyan, de — néhány kivételtől eltekintve — megtört pályán.

A képzőművészeti alkotásról jó és igaz képet nyújtó kiállítás még érdekesebb lett volna, ha a rendezők eredeti elképzeléseiknek megfelelően a korszak építészetét és iparművészetét is méltóképpen be tudták volna mutatni. De szervezési nehézségek miatt az építészetet néhány kevésbé jó minőségű fotó, az iparművészetet néhány kerámia és egy gobelin képviselte csupán. Jó lett volna néhány sikerült, korai típusbútort is bemutathatni, de a múzeumok akkor azokat nem gyűjtötték, és a magánosok sem becsülték, jelenleg legjobb esetben lappanganak. Reménykedhetünk, hogy talán néhány év múlva „műtárgyként" mégis elő fognak kerülni, és a korszakról kialakított képünket teljesebbé teszik.

GÁBOR ESZTER

Kiss István a Műcsarnokban

A bírálatot író kritikus nehéz helyzetben van, ha nemcsak a kiállított művekkel, de az alkotóval is személyes ismeretségben van. Természetesen nem azért, mert a kapcsolat igazságot kerülő, szándékolt elfogultságot eredményez; de vitathatatlan, hogy nem lehet kitérni a személyiség hatása elől, s nyilván többet és mást is tudhat a művek születésének körülményeiről. Ilyen szituációban csak a következetesség, és az ismeretség során még meg nem beszélt gondolatok, a közös vitákban még nem csiszolódott megjegyzések kendőzetlen kimondása adhat hitelt a kritikus véleményének.

KRITIKA

[illegible] kovácsolódott személyes kapcsolat. A művészeti közélet különböző fórumain közösen kapott vagy közösen vállalt feladatok megoldásáért fáradozva nem volt elkerülhető az sem, hogy szót ejtsünk egymás tevékenységéről. Hol komolyan, hol élcelődve, de tisztességet feltételezve. Nincs tehát kitérő, annál is inkább nincs, mert Kiss István az emberi kapcsolatokban, a maga számára előnyt is elvesztően igazmondó. A hite és véleménye szerinti igazság okainak, összetevőinek és következményeinek szenvedélyes kutatója, véleményének egyenes kimondója. Nem a csak azért is kihívás ez — hiszen vitában érvekkel meggyőzhető —, hanem elveket ismerő és tisztelő, embert, kollégát becsülő magatartás. Feltételezi a partnerről is az egyenességet; kritikusától a művészetért felelős őszinteséget. Mindezek tudatában szeretnék a *Műcsarnokban* rendezett kiállításról néhány gondolatot megfogalmazni.

Nekem tetszik Kiss István munkássága. Csodálom, hogy töretlen szakmai érdeklődéssel foglalkozik az emlékmű-plasztikával, s hogy mondandója érdekében patetikus eszközökkel él. Megdöbbentő emberismeretről, mély humanitásról tanúskodnak portréi és személyes sorsához kapcsolódó alkotásai. Mer kísérletezni, annak ellenére, hogy „skatulyázó hajlamunk" a „protokoll szerint" máshová sorolja. Úgy vélem, hogy művészetének korszerűsége a társadalmi felelősség tudatosságában alapozódik; eszközhasználatának hagyományokat tisztelő rendszere éppen a hatni akarásból következik; szakmai felkészültsége pedig a mívesség precizitása és a technikai ismeretek nagyvonalúsága között, végleteket is próbálva igazolódik. Nyilvánvaló, hogy ezek a jellemzők az életműre vonatkoznak, s a konkrét művek esetében másként aránylanak egymáshoz. Az emlékmű gondolati feladatát hasonlítva a térdíszítés plasztikai problémáihoz, láthatjuk, hogy mindkettőnél érvényesül a didaktikai cél, de az előbbinél az eszközhasználat tekintetében jobban érvényesül a hagyományokhoz való kötődés.

De előfordulhat az is, hogy a technikai bravúr hátrább sorolja a gondolati tartalmat. A konkrét művek sora rajzolja fel a pályát, az összhatásban egy-egy munka ötlet, alkotói „telitalálat" vagy éppen „mellényúlás". Egymást kiegészítő, befolyásoló tények; először azonban mégis az „egész" a döntő. Erről az egészről szólva fogalmazódott a sommázást vállaló előszó alábbi passzusa: „Formaérzéke, mintázási készsége nem idomult, a szobrászat hivatásáról, feladatáról vallott nézete nem változott az »igény-divat« hullámzása szerint. Munkássága — művekkel igazolható eredményeket felmutatva — mindig a köztéri szobrászat, realista hangvételű, elkötelezettségben becsületes és színvonalban minősített alkotói magatartást tükröz. De nemcsak abban az értelemben, hogy magas színvonalon a jelképteremtés gondolati és szakmai igényességével képes megoldani közvetlen politikai mondandójú emlékműveket; hanem úgy is, hogy e nem könnyű világnézeti azonosulást kívánó feladatok mellett felelősséget érez és vállal az emberi életnek közeget adó környezetért is." Gondolom, hogy az összefoglaló vélemény a kiállítás tükrében igaz és vállalható.

Térjünk vissza a konkrét művekhez, amelyek az összkép karakterét saját hangjukkal határozzák meg, vagy éppen feleselnek azzal. Azt hiszem, továbbra is használhatjuk a korábban említett tematikai, illetve funkció szerinti csoportosítást: emlékművek; portrék; személyes sorshoz kapcsolódó munkák, díszítő plasztikák.

Az emlékművek is differenciálhatók. Van egy vonulat, amely lényegében teljes egészében a hagyományok folytatásának tekinthető. Hagyománytisztelet a feladat értelmezése és a feladat megoldása tekintetében, s így ezeknél a munkáknál egy direktebb jelképalakítás és pátosz, valamint statikus fogalmazásmód érvényesül. Példaként a *Dózsa*, a *Prometeuszok*, az *Endrőd*, a *Felszabadulás* említhető. Más jellemzi a *Nomád kapu*, a *Munkástrón*, a *Pest-Buda*, a *Tanácsköztársaság* című műveket, s megint más a személyiségnek emléket állító monumentumokat: *Petőfi*, *Ady*,

Bokros Birman Dezső

Magyar Hírlap

Bokros Birman Dezső (1889—1965) az állandóságot akarta megragadni, az örökkévalóság számára keresett örökérvényű formákat. *Ady-portréja* és fiatalkori *Önarcképének* magabiztossága az önmagába vetett megingathatatlan hitet sugározza. Ehhez az asszír és az egyiptomi művészet formarendjéből leszűrt tanulságokat veszi kölcsön. A szociális fogékonyságú művész azonban a harmincas évek elején kényszerűen szakít ezekkel a tömör, építészeti nyugalmú formákkal, mert úgy érzi: *ezek az eszközök immár alkalmatlanok a kor feszült életérzésének kifejezésére.* Ahogy Derkovits a klasszikusabb formáktól jutott el az expresszionizmusig, úgy jut el Bokros Birman is az idegességtől feszülő formákig.

Bokros Birman Dezső

1936-ban a pécsi, föld alatt sztrájkoló bányászok tiszteletére mintázza meg a *Napba néző bányász* szobrát. A napvilágtalan, föld alatti mélység szorításából felszínre kerülő, és fénybe pislogó szikár alakba sűríti művészi együttérzését. Világszemlélete mind tragikusabbá válik. A *Don Quijote* alakjában még visszacsendülnek önarcképének vonásai, de hol van már a hajdani magabiztosság? Azután a háború döbbenetében mintázza meg a *Rokkant katona* és az *Útkaparó* alakját, valamint *József Attila* portréját. S a hajdani emlékektől nem tud szabadulni már a felszabadulás után sem. A régi, pokoli valóság diszharmóniája egy életre rányomja munkásságára a bélyegét. Közvetlen rokonai — akárcsak Nagy Baloghnak — neki sem voltak.

Bojár Iván

1970. I. 8. 20.35. P.

Láttuk, hallottuk. /6/

- Hátra van még kiállitási beszámolónk.

- Bokross Birrman Dezső szobrászmüvész alk tásairól Amburs Ribor beszél.

- Egy uj kulturával felhalmozott életet élünk. Más társadalom, uj ember, telve a jelen problémáival, kérdéseivel, rendelkezve elődeink rétegeivel. Kb. ez az, ami több-kevesebb sikerrel mindig formába akartam gyurni. Nem sokkal halála előtt ezekbe a mondatokba foglalta össze arcpoétikáját Bokross Dirman Dezső szobrászmüvész. Most születése 8o. és halála 5. évfordulója alkalmából a Nemzeti Galéria disztermében rendezett emlék kiállitásán mintha müvei ismételnék a müvész mondatait. Öt évtizedes müvészpálya kiemelkedő alkotásai adják nyomatékát kimondott szavainak.

1889-ben Ujpesten született. Gyermekkora, ifjusága nyömorban, nélkülözések közt telt. Ujságot árult, hogy a sokgyermekes család gondjait enyhitsen. Szülei kömövesnek szánták, és csak nehezen álltak rá, hogy kőfaragó, gipszöntő mühelybe mehessen tanulónak. Kiskocsival gipszdiszeket cipeltem épülő házakhoz, és közben szobrokról álmodtam. -irta később más éveiről.

Bokros Birman Dezső

1021

1913-ban 24 éves korában kiment Párizsba. 21 fillérrel a zsebében érkezett meg a francia fővárosba, és azonnal a Louvre-ba sietett. Három hónapig maradt, éhezett, csavargott éjelente, a nappalokat muzeumokban töltötte. Az első háboru kitörésekor katonának vitték, hosszu időt töltött a harctéren. Emlékezetes idő volt, mint irta itt találkoztam először a négykézláb emberrel, ki fut, állatmódjára oson ugrik.

A Tanácsköztársaság bukása után önkéntes emigrációba vonult Élt Csehszlovákiában is, Romániában, megjárta többször is Berlint, Párizst, Legszivesebben mégis Szlovákia-i tartózkodására emlékezett. "Sokat dolgoztam itt, sok portrét készitettem, megismerkedtem a sarlósokkal, kommunista ifju munkásokkal, ott mintáztam ellenállási plakettemet is."- irta később.

Müvészete már ekkor elkötelezett müvészet, és méginkább azzá vált az elkövetkező időben. 1937-ben a nagy pécsi bányász sztrájk hőseinek állit emléket a Napba néző figurájával. 1945-től szocialista müvészet csoportjában állit ki, és mintázza a független Magyarországért, és a Világ proletárjai egyesüljetek!,dombormüveit.

Bokross Dirrman Dezősautódidakta müvész. Amit annak idején a gipszöntő mühelyben és az iparrajz iskolánel töltött két és fél év alatt tanult, arra volt jó, hogy az anyagismeret ....kisérletezze végig utját a müvészetén.

Mesterei, - őmaga vallja igy a klasszikusok voltak, de mintha csak azért nézte volna végig, sokszor és hosszan

berlini és párizsi muzeumok görög szobor gyüjteményét, különösen a Milói Vénus-t, hogy a maga igazságában vetett hitet erősitse. Mert az ő szobrai nem derüt és nyugalmat árasztanak, ő kora nyugtalanságát, ellentmondásosságát süriti 3o-4o cm-es monumentális figuráiba.

Egyáltalában hatott rá valamilyen irányzat, vagy stilustörekvés, akkor az csak az expresszionizmus lehetett. De sokkal valószinübb, hogy expresszivitása inkább alkati sajátosság, sem mint külső hatás. Müvészi törekvéseiről szólva azt mondta egyszer, hogy a dolgok inteligenciáját keresi. Ha végig nézzük a Galéria disztermében most kiállitott plasztikáit és rajzait különleges értelmet nyer ez az érdekesen és egyénien megfogalmazott müvészi program.

Amikor első önéletrajzát irta Karithy Frigyestő kért hozzá előszót. Az iró meglátogatta a szobrászt, mert megirta az előszót levélformájába. Ezt irta benne: /idézet az életrajzból/.

Lehet, hogy igaza van.

- Müvészet kritikai müsorunk hangzott el. Szerkeszti Vajda Ferenc.

-x-x-x-x-x-x-x-x-x-x-x-x-

Bokros Birmann Dezső

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRMondó BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

MAGYAR NEMZET

Budapest

1969 NOV 23

8

Bokros-Birmann Dezső szobrászművész születésének 80. évfordulója alkalmából emlékestet rendez a Képzőművészek Szakszervezete és a Fészek Művészklub november 25-én, kedd este 6 órakor. A művészről Kontha Sándor művészettörténész emlékezik meg.

1221

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi S. u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Társadalmi Szemle

Bokros Birman
Dezső

1970 JUN

1021

Bokros Birman Dezső:
Önarckép

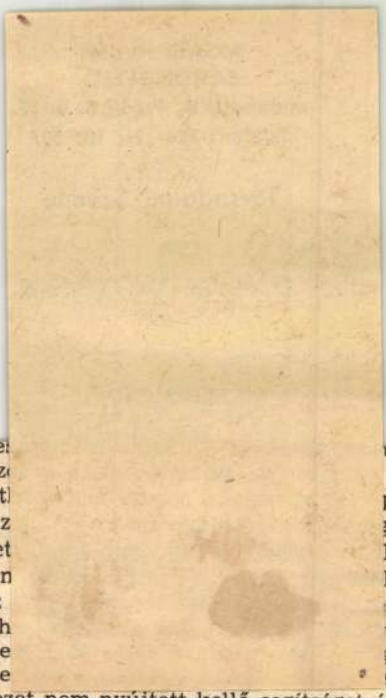

alapszervezeteket és határozathozatali joguk is van. A Titkárság 1969 decemberi határozata megerősítette ezeket az elveket, ugyanakkor felhívta a csúcsvezetőségek figyelmét arra is, hogy ne sajátítsák ki a pártalapszervezeteknek a szervezeti szabályzatban biztosított hatáskörét. Az önálló közigazgatási egységekben (községekben, gazdasági egységekben, intézményekben) működő csúcsvezetőségek, amelyek városi vagy járási pártbizottságokhoz tartoznak, már káderhatásköri listával és személyi ügyekben is önálló joggal rendelkeznek.

Az irányító és segítő munka legfőbb követelménye, hogy a kölcsönös bizalom légköre legyen az uralkodó a területi pártbizottságok és az alapszervezeti vezetőségek között. Ügyelnünk kell arra is, hogy az irányítás folyamatos, rendszeres legyen és ne sértse az alapszervezetek önállóságát. Az alapszervezetek ne szokjanak hozzá a csodavároshoz, a felsőbb szervek pedig ne helyettük, hanem velük oldják meg a felmerülő gondokat. A területi pártbizottságoknak az alapszervezeteket segítő tevékenysége megyénkben ma már rendszeresnek mondható. Titkári értekezleteken keresztül (amelyeket a pártbizottságok most már szakosítottan tartanak, külön-külön az iparban, a mezőgazdaságban és a hivatalokban tevékenykedő párttitkárok számára), az alapszervezetek vezetőségi ülésein való részvétel útján, írásos információs anyagok küldésével, taggyűléseken, pártnapokon való részvétellel és más módon rendszeresen kapcsolatot tartanak az alapszervezetekkel. Gyakran azonban éppen a leggyengébb, kis létszámú pártszervezetekhez jutnak el ritkán a pártbizottságok felelős munkatársai.

vezet nem nyújtott kellő segítséget és ellenőrzést ahhoz, hogy hogyan hasznosítsák a központi és a megyei segítséget. Nem véletlen tehát, hogy a megyében több száz lakás megépítésének lehetőségétől estek el az igénylők.

A jó, önálló alapszervezeti munka alapvetően függ attól, hogy mennyire sikerül az alapszervezetek élére felkészült, munkaképes vezetőséget választani. Különösen a gazdasági területeken fontos most olyan összetételű vezetőségeket létrehozni, amelyek mint testületek, képesek áttekinteni a vállalati, üzemi és a szövetkezeti életet és megfelelő partnerei lehetnek a gazdasági vezetésnek. Megyénkben az 1968-as vezetőségválasztáson megválasztott 3209 pártalapszervi vezetőségi tag közül 1327 volt érettségizett, vagy felsőfokú végzettséggel rendelkező. Arányuk a korábbi 34 százalékról 42 százalékra emelkedett. A vezetőségbe beválasztottak 14 százalékának van műszaki vagy közgazdasági végzettsége, s ez az arány is a korábbi 12 százalékról 14 százalékra emelkedett. A tendencia tehát javuló, de nem feledkezhetünk meg arról, hogy sok még a gyenge pártvezetőség. A X. kongresszusra való készülés menetében az alapszervezeti vezetőségek újjáválasztása során újabb lehetőség nyílik a vezetőségek ösz-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

NÉPSZAVA
Budapest

Bokros Birman Dezső

Bokros Birman Dezső emlékkiállítása

Most, január 24-én lesz öt éve, hogy meghalt *Bokros Birman Dezső*. Rendhagyó halála (megcsúszott és a villamos alá esett) egy kicsit egész életét, rendhagyó művészi pályáját is szimbolizálja. Mert több mint fél évszázados szobrászati munkásságát nehezen lehetne valamiféle iskolás módon is körülhatárolható rendbe foglalni. E pálya egyes korszakai talán még illeszthetők a század művészi stílustörekvéseihez, munkássága elején kétségtelen a klasszicizmus, majd a szecessziós törekvései voltak hatással művészetére, pályája későbbi korszakát pedig az expresszionizmushoz kötik, egészében véve mégis *életműve semmi máshoz nem hasonlítható, csak önmagához.*

Lényegében autodidakta volt. Ebből adódik művészetének stiláris és néha minőségi egyenetlensége, de ugyanakkor ennek köszönhető e művészet természetesen közvetlen, magával ragadó lendülete és ereje is.

A húszas évek végén híres *Don Quijote-szobrában* mintegy egész további művészi küzdelmének ars poetikáját is megfogalmazta. *Nem a mindenkori formai modelljét alkotta meg ebben a szobrában, hanem tartalmilag határozta meg azt az alaphangot,* amely a későbbiekben egy-egy mű szólójában variálva, az egész egységes hangzását biztosítja.

Don Quijotének, ennek a világ jobbításáért magányosan küzdő tragikomikus hősnek az alakja és sugárzó szellemisége végigkísérte Bokros Birman Dezső egész alkotói pályáját.

Elkötelezett művész volt, de ugyanúgy, ahogy kóbor lovag hőse, csupán érzelmileg kötődött az eszméhez, s elkötelezettsége sem művészi iskola vagy társaság, sem valamely társadalmi csoportosulás tagjává nem avatta. Ő is végig magányos maradt, s társtalanul adott hangot indulatainak, progresszív politikai meggyőződésének.

Zaklatott korának embert, művészt próbára tevő, sokszor kegyetlen tapasztalatai *groteszk világlátását* erősítették. Ez a groteszkum iránti nagy érzékenysége elsősorban a negyvenes évek alkotásaitól kezdve szembetűnő.

Bokros Birman nem szelektált, nem tett különbséget szobrászi és szobrászatlan témák között. Ugyanolyan indulattal formázta meg az 1944-es Rokkant katona című kis bronzában a kar nélküli, üres kabátujjat, mint a korábbi karakteres, mármár karikatúra túlzású *Scheiber Hugó-portré* kerekded, vaskos formáit.

A szobor „plasztikai" értékénél, anyagszerűségénél jobban ügyelt az egyes kompozíciók térbeli elhelyezésére, a mozdulatok kontraposztosságára, a gesztusok kifejező erejére. Az 1941-ben készült *Csillagnéző* című, egyalakos kisbronzában például (ezt a motívumot később, 1962-ben egy háromalakos kompozícióban, a *Szputnyiknézőkben* megismétli) szinte klasszikus szigorúsággal követi a kontraposzt törvényszerűségét, s ezáltal helyezi térbe figuráját.

Bokros Birman Dezső életművét nem lehet a hagyományos értelemben vett kritikai mércével értékelni. Ha ugyanis megpróbáljuk analizálni munkásságát, akkor jó néhány művéről kiderülhet, hogy megformálásában elnagyolt, hogy anatómiailag pontatlan, hogy a formák néhány esetben oly mértékig deformáltak, hogy az már kívül esik az esztétikai fogalmán, hogy például az *Achim-emlékmű-terv* esetében a gondolat szobrászi megfogalmazása erőtlen. Ha azonban az életmű egészét és hatását tekintjük, akkor ezek a fogyatkosságok esetlegessé válnak, és összességében feltétlenül jelentősnek kell mondanunk munkásságát.

Külön öröm, hogy a *Csap Erzsébet* által rendezett nemzeti galériai emlékkiállításán *jelentős grafikusként* is megismerhettük a magyar expresszionista és expresszív plasztika úttörő mesterét.

Rideg Gábor

Vil

NÉPS

A MAGYAR SZAKSZERVE

98. ÉVFOLYAM, 4. SZÁM ÁRA 8(

Korszerűbb szak

Alapképzés után specializálás — Megnőtt

Megjelent a szakmu végrehajtás

Mint ismeretes, az országgyűlés néhány hónappal ezelőtt fogadta el a szakmunkásképzésről szóló VI. törvényt, amely a képzést hosszú időre meghatározó alapvető és általános, keretjellegű előírásokat tartalmaz. A törvény végrehajtásáról pedig most jelent meg a munkaügyi miniszter rendelete, amely a szakmunkásképzés valamennyi területét átfogja, egységesíti a jogszabályokat és módosít, illetve megszüntet korábbi rendelkezéseket.

Az oktatás feltételei

A végrehajtási rendelet első része az új országos szakmunkásképzési jegyzékről intézkedik. A túlzott szakosítás megszüntetése érdekében e jegyzék a *korábbi 285 helyett 186 szakma oktatását írja elő.* Ennek megfelelően megkezdik az alapszakmai képzést, amelynek az a lényege, hogy az azonos szakmacsoporthoz tartozó tanulók ezentúl az első időszakban közös szakmai oktatásban részesülnek, s a speciális szakmai ismereteket az oktatás utolsó időszakában sajátítják el. A végrehajtási rendelet megerősíti a szakmunkásképző iskolákban jelenleg is meglevő hagyományos (a), *emelt szintű* (b) és a *középiskolai végzettségűek* (c) *tagozatos oktatását,* s új lehetőséget biztosít a munkaviszonyban álló dolgozók számára iskolarendszerű esti, „d" *tagozat szervezésére. A „d" tagozaton vizsgázottak mind az iskolai végzettség, mind a továbbtanulási kedvezmények tekintetében a*

Megint szép lett

TEGNAP a Kerepesi temetőben megkoszorúzták *Hertelendy János* sírját. A hír, így önmagában, nyilván elsikkadna a huszonötödik évforduló sok kegyeletes aktusa, a róluk szóló híradások között, de a fiatal egyetemista, a *Görgey-zászlóalj* hősi halottjának neve megérdemli a kiemelést. Jóformán most először emlékeznek meg róla így hivatalosan is, mint ahogy zászlóalja, az ügyesen „Prónay-zászlóaljnak" álcázott partizáncsoport munkája is csak mostanában került a kutatás reflektorfényébe.

Ugyanezen a napon tanácskozás kezdődött *Salgótarjánban* a magyar fegyveres ellenállás történetéről, jelentőségéről, a magyar ellenállás kapcsolatáról az északi szomszédország antifasiszta mozgalmával, és a Nógrád megyei partizánok harcairól.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi S. u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Társadalmi Szemle

1970 APR 4

1021

Bokros Birman Dezső

Bokros Birman Dezső: József Attila

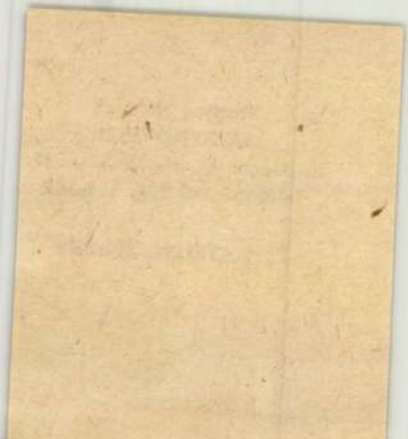

a „sose legyen összább!" felfogástól a közös

Jól emlékszem, hogy amikor megjelentek pártmunkáról szóló párthatározat, még n san, sikerül-e rövid idő alatt áttörnünk a g kell tennem ehhez, hogy akkor már sok olya amely egyértelműen bizonyította: a párt eg a régi vezetés bűneivel és hibáival. Ez idő már tömegesen orvosolták a korábbi törvény dottuk: nem tűrjük a becsületes emberek városban, sem a falun. Ugyanilyen nyíltsággal vallottuk és nem tűrjük a lelki és fizikai terrort, de az önkéntesség lenini elvét szigorúan betartva, a mezőgazdaságban is győzelemre akarjuk vinni a szocializmust.

Amikor megjelent az említett párthatározat, mi is felmértük Nógrádban a tennivalóinkat. A bizalom volt az az alap, amelyből kiindultunk. Ez a bizalom azokban a napokban már a községek gazdasági életében is lemérhető volt. Az egyes családok a szó legszorosabb értelmében versenyeztek a tartalékföldek bérbe vételéért. Pásztón például a rendelet megjelenése után mindössze 4 hold maradt a község kezelésében a 140 katasztrális hold parlagon heverő földből. Héhalom dolgozó parasztjai még Erdőtarcsa környékéről is igényeltek 200 holdat. Az ötvenes évek elején a parasztság szabadulni igyekezett a földtől — az ellenforradalom felett aratott győzelem után pedig ismét megnőtt a föld becsülete. Ebben természetesen a kötelező terménybeadás megszüntetése játszotta a legnagyobb szerepet.

Lényegesen emelkedett az egyéni gépi beruházások mértéke is. Gazdagodott a megye állatállománya. A sertésállomány pl. 1957-től 1959 tavaszáig 31 400 darabbal gyarapodott. Nem volt azonban kevésbé jelentős az sem, hogy erősödött az egyéni parasztoknak a belterjes gazdálkodásra való törekvése. Új növénykultúrákat honosítottak meg a kizárólag ipari megyének mondott, s ezért még a pártmunkások által is kissé egyoldalúan szemlélt Nógrádban és fellendültek a hagyományos termelési szokások is. Hugyagon és Dejtáron például jelentősen fejlődött a korai burgonya, Drégelypalánkon és Legénden a málna termelése. Mindez 5—6 millió forint többletjövedelemhez juttatta ezeknek a községeknek a parasztságát.

A párthatározatot megelőző kormányintézkedések a megye termelőszövetkezeteire is kedvező hatást tettek. (Az ellenforradalom után a tsz-eknek mintegy 50 százaléka maradt meg.) Arra törekedtünk, hogy rendeződjenek a háztáji gazdaságok ügyei. A megyei pártbizottságunk nem tűrte, hogy a tsz-vezetők bárhol is visszaéljenek a háztáji földek kiadásával. Ez is előse-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi S. u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Társadalmi Szemle

1970 MÁR

1021

Bokros Birman Dezső: Kubikus

A harmadik ötéves terv eddig eltelt négy
csaknem kétszeresen meghaladó mértékben, 3 he
évente a reáljövedelem és ugyancsak a tervezettn
százalékkal emelkedett a reálbér. Ezzel szemben
nem haladja meg a terv előirányzatát, sőt az ut
lassabban emelkedett a népgazdasági tervben szán
ez az állapot huzamosan nem tartható fenn, ha
tartalékok mobilizálása és részben a terv tartal
átmenetileg lehetővé. Életszínvonalat emelni, több
hosszabb távon csak akkor lehet, ha többet és te

Amikor manapság termelékenységgel összefüggő kérdések felvetődnek, sokan, különösen vállalati vezetők szóváteszik: változtak-e a vállalatokkal szemben támasztott követelmények, hiszen a nyereséget elismertük a gazdálkodás legátfogóbb minőségi mutatójának, most mégis külön bírálat tárgyát képezi a termelékenység — az egy főre jutó termelési érték mutatója — is. A társadalmi munka termelékenységét a nyereség, a jövedelmezőség jobban kifejezi, mint az élőmunka termelékenységét mérő meglehetősen tökéletlen mutatók. Ha ma több szó esik a termelékenységről, mint például két évvel ezelőtt, akkor ennek az az oka, hogy az ipari vállalatok jó része a jövedelmezőség javításának más helyes forrásai mellett (anyagköltségek csökkentése, termékstruktúra és minőségjavítás) az élőmunka hatékonyabb felhasználását nem szorgalmazta kellően, vagy elhanyagolta. Ha ez a gyakorlat folytatódna, akkor megtorpanna a jövedelmezőség örvendetes javulása, és tovább romlana a munkaerőhelyzet. Nem a követelmények változtak meg tehát, hanem az eddiginél komplexebb szemlélet érvényesül.

A társadalmi szintű termelékenység alakulása 1966—1969 között

A társadalmi szintű termelékenység legátfogóbb mutatója a termelő ágazatokban foglalkoztatottak egy főjére vetített nemzeti jövedelem. A harmadik ötéves terv eddigi éveiben ez a következőképpen alakult:

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi S. u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Társadalmi Szemle

10 MÁR

1021

Bokros Birman Dezső: Bartók Béla

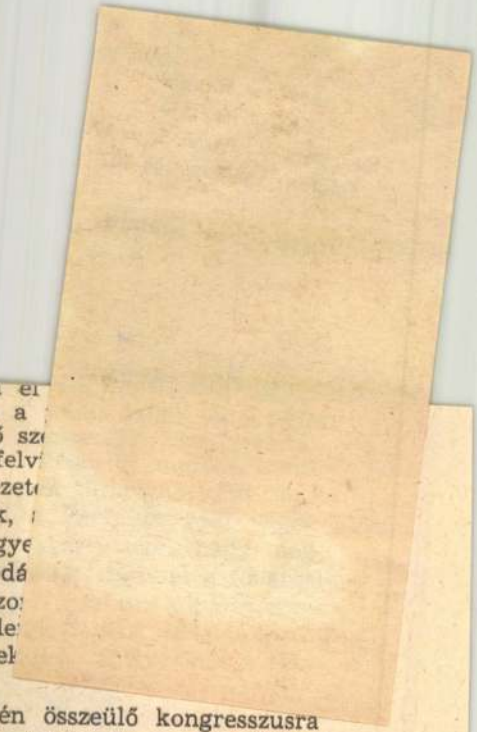

teri nyilatkozata „A párt problémáiról". A kocka el
munkásmozgalomnak ez a jelentős dokumentuma a
szakítást jelenti és megnevezi a jobboldali erők fő sz
A határozat megjelenése után országos méretű felv
meg. A harc néhány nap alatt eldőlt. A pártszervezet
mi nézeteinket tette magáévá. Szélig élgárdájának,
hajtó bizottságnak néhány soros válasza nem is igye
cáfolja egyetlen tézisünket is. „Mélységes felháborodá
végrehajtó bizottságot azért, mert „immár másodszo
zeti szabályzatban megszabott jogkörét és illetéktele
vezetőség megkerülésével és ellenére olyan kérdésel
tés joga egyedül a pártvezetőséget illeti meg."

A felvilágosító munka mellett a március elején összeülő kongresszusra koncentráltuk minden erőnket. Biztosak voltunk abban, hogy a XXXVI. kongresszus baloldali pártvezetőséget fog választani. Miért vettük biztosra győzelmünket? Azért, mert hónapok óta készültünk erre az eseményre. Megtisztítottuk a megyei, járási, városi titkárságokat a jobboldali elemektől. Néhány hónap alatt a vidéki titkárok felét kicseréltük felkészült, dinamikus, szervezőképes baloldali szocialistákra. Egyénenként válogattuk ki az osztályharcos kongresszusi küldöttjelölteket, s a megyei értekezletek meg is választották őket.

A következő lépés a Pest környéki „vörös övezet" meghódítása, az ott élő nagyüzemi dolgozók megnyerése volt. Megszövegeztük a budapesti dolgozók kiáltványát a Pest környéki szociáldemokrata dolgozókhoz, amely felhívta a „vörös övezet" munkásait: legyenek hűek a forradalmi szociáldemokrata hagyományokhoz, tegyék azt, amit osztálytudatos munkásnak tennie kell, és a kommunista testvérpárttal együtt, erőnket nem kímélve, építsük a dolgozó nép államát. Három nap múlva megérkezett a válasz: „A szociáldemokrata nagyipari munkásság állásfoglalása", amely nemcsak Pestkörnyék, hanem az ország valamennyi nagyüzemében dolgozó szociáldemokrata munkás egyetértését és csatlakozását jelentette be. A harc eldőlt, a jobboldali tábornokok hadsereg nélkül maradtak.

Ekkor következett be az az eseménysorozat, amelyet „partszakadás" néven emlegetnek. Tízezrével léptek át a szociáldemokrata párttagok a Magyar Kommunista Pártba. Félő volt, hogy ha ez a folyamat nem áll meg, akkor nem lesz kivel egyesülni. A két munkáspárt egybeolvadásának ez a módszere taszítólag fog hatni a lengyel és a csehszlovák szociáldemokrata pártra, amelyekben most van érőfélben a kommunista pártokkal való egyesülés gondolata. Cselekedni kellett.

Bokros Birman Dezső

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V. Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188—296, 188—307

NÉPSZABADSÁG
1960 JAN 7.

/117

BOKROS BIRMAN DEZSŐ HETVEN ÉVES

Kis újpesti, földszintes házban tizenegy gyereket nevelt egy suszter felesége. A szegénység eltemetett egy-egy gyermeket, az anya kék szemét véresre marták a könnyek. Férje az italhoz menekült, és ha tántorogva hazaérkezett, nem nézte, hová üt, a gyerekek riadtan rebbentek szét előle.

Ezek közül a gyermekek közül való *Bokros Birman Dezső*, Kossuth-díjas szobrászművész, aki most ünnepli hetvenedik születésnapját.

Visszaemlékezve gyermekkorára, elgondolkozva mondja:

— Apám miatt kellett lakásainkat elhagyni. Szegényes holminkkal vándoroltunk utcáról utcára, mindig nyomorultabb otthonba, és végül egy Bakáts utcai pincelakásban kötöttünk ki.

Az anya, akinek ekkor már csak kilenc gyermeke volt, súrolt, mosott, igyekezett otthonná varázsolni a homályos pincét. Itt az ötéves kisfiú felszabadultan ugrándozott, és nagyszerű dolognak tartotta, hogy mezítláb loholhatott, hordhatta mindenhová, ahová kellett, az újságot. Ezzel segítették anyjukat, minden megkeresett fillért letéve elébe. Igy ismerték meg a suszter gyermekei az életet, a korai éhezéstől addig a korai öntudatig, amelyet a munka teremt.

A részeges apa helyett az igazi családfő a hőslelkű anya lett. Ő gondozta, táplálta gyermekeit, s mert az apa minden fillérét elitta, a gyerekek krajcáraiból élt a nagy család. Amikor végre eljött az idő, hogy a tizenötéves, nagy hajú, nagy szemű fiú — aki mindent megnézett és megjegyzett magának — felkészüljön az életre, az anya pallérnak akarta adni, hogy „komoly" kenyér legyen a kezében. De a fiú ellenállt: ő szobrász akart lenni. Nagy keservesen sikerült elérnie, hogy egy dekorációs szobrászhoz adták inasnak. Mint a megszállott kezdett dolgozni. Gazdája furcsálkodó arckifejezéssel nézegette, hogy a fiú nekilátott angyalfejet mintázni, néhány napig tűrte is, de aztán egy négykerekű kocsit megrakott rozettamintákkal, a hevedert a fiú nyakába lökte és elindította. Egy épülő házhoz kellett elhúznia a kocsit: így kezdődött igazi inasélete, annak minden keservével, kegyetlenségével. „Művész úrnak" csúfolták a műhelyben, míg egy látogató meg nem látta az elkészült angyalfejet és fel nem szólította a fiatal fiút, hogy mintázza meg őt is. A csúfolkodás elhallgatott, a portré elkészült, és nagyon tetszett a megrendelőnek. A fiú anyja ámulva nézte a nagy pénzösszeget, amelyet fia átadott neki: első művészi alkotása jutalmát.

Amikor segéd lett, megint csalódást okozott anyjának. Nem fogott kereső munkába, hanem beiratkozott az Iparművészeti Iskolába. A harmadik évfolyamra vették fel és az anya csalódásamellett most már büszkeséget is érzett: lám, a fia igazi művész, ha így elismerik a tehetségét. De ezután otthon a szegénység még nagyobb lett. A küszködő anyában csak a remény tartotta a lelket: ha fia elvégzi tanulmányait, az ő sorsuk is megváltozik. De a fiú három évi tanulás után kimaradt az iskolából, mert kitűnő minősítése ellenére, az egyik tanár állandóan tehetségtelennek mondta és gyötörte az érzékeny lelkű fiút.

A magabízó fiatalember ekkor elhatározta, hogy önállósítja magát. Dekoratív szobrászműhelyt „alapított", de e vállalkozásba

A művész önportréja.

amelyhez nemcsak művészi képesség, hanem üzleti szellem is kellett volna, csúfosan belebukott. Megrongált idegzettel, sértetten Párizsba szökött. Húsz fillérrel érkezett meg, sokat éhezett és fáradt, elgyötört testének nem adott enyhülést a néhány alvással töltött óra a Gare de l'Est fapadjain. De minden gyötrődésért kárpótolta a művészet. Hónapokon át naponta búvta a Louvre termeit, ámultan a gyönyörűségtől és az éhségtől szédülve, álldogált a remekművek előtt. Tehetsége ott kapott művészi célt, ott ismerte fel az igazi művészet hatalmas, évezredeket átszárnyaló erejét. Hogy fenntartsa magát, sok mindennel próbálkozott, még eredeti Van Gogh-rajzokat is hamisított néhány fillérért. Ekkor már fiatalos fantáziára való merész szobortervekkel indult a pályázatokon is. Mintegy másfél évig koplalt Párizsban, de megtelt ismeretekkel, és nagy művészi tervekkel teli érkezett vissza Budapestre. Megismerkedett Bibel úrral, egy ruskicai bányatulajdonossal, aki megengedte a fiatal művésznek, hogy bányájába leszálljon és ott feleslegs márványtömbjeiből szobrot készítsen. Két és fél méteres ülő férfiaktot faragott. Az élet csúf grimasza volt, hogy a szobrot, súlya és terjedelme miatt, a kispénzű szobrász nem tudta elhozatni. Lehet, hogy azóta feldarabolták, elhasználták a szobor márványát, de míg alkotta a fiatal művész, Michelangelónak hihette magát.

Az első világháború lövészárkokba parancsolta. Minden idegszálával, gondolatainak minden rezdülésével ellenezte a háborút: megszökött a frontról... Az elsők között állt a győztes proletárdiktatúra mellé. Ekkor díjazták először művészvoltát: havi négyezer koronát juttattak neki, amiből végre anyjának is adhatott.

A Tanácsköztársaság bukása után apátia vett erőt rajta, nem tudta és nem akarta a „fehér Magyarország" művészetét szolgálni, és újra külföldön keresett otthont. Németországba utazott. Ezután hol itthon, hol más-más országban dolgozott. Külföldi kiállítások után végre Budapesten is kiállított és a sajtó így üdvözölte: *„Íme egy szobrász, aki helyesen értelmezi az anyagot, a formát, akinek mondanivalója van s mondanivalóját a legpuritánabbul közölni tudja."* Ez a puritánság volt az a nyelv, amelyen a nagy tömegekhez akart szólni, ez fejezte ki, hogy a népnek akar művészi élményt nyújtani. Portrékat készített, melyekben félreérthetetlenül érvényesült az emberi lélek és érzésvilág kemény szembeszegülése az igazságtalan társadalmi rendszerrel. „Achim András" dacos feje a szenvedő és szenvedésében harcoló parasztforradalmár erejét példázza. Egyik kiállításán bemutatta a fiatal, húszéves Adyról készített bronzfejet, amely bensőséges melegséggel fejezi ki a költő nagyságát, lelki és testi szépségét. Megalkotja azóta közismertté vált „Kalapos önportréját". „Rokkant katoná"-ja megrázó igazmondásával és azzal az erővel, amellyel tiltakozik a háború ellen, kimondja mindazt, amit a lövészárkokban gyötrődő ember az embertelen háborúnak kiszolgáltatva, elszenvedett. (Ezt a művét egyebek között nagy agitációs ereje miatt állították ki a Szocialista Képzőművészek vasasszékházbeli kiállításán a második világháborút megelőző nehéz időkben. A kiállításnak nagy sikere volt, olyannyira, hogy, miután a munkásság akkor még szokatlan nagy tömegben látogatta, a rendőrség harmadnapra bezáratta.) S a „Napba néző bányász"-szal végleg odaállt a proletariátus harcai mellé. Ezt a szobrát a pécsi bányászsztrájk ihlette.

Bokros Birman Dezső kiváló szobrászunk munkásságát népünk állama nagyra becsüli, néhány évvel ezelőtt Kossuth-díjjal jutalmazta. Művészünk most, hetvenéves korában is dolgozik: férfi- és női portrékat készít egyéni, megkapó stílusában. — Művészetem — mondja —, úgy érzem, összekötő kapocs a klasszikus szobrászat és az új, szocialista-realista szobrászat között.

Balázs Anna

...ában a legutóbbi években egy érzékenységű libellák — vízszintmérők — vizsgálatára automatikus *libella-vizsgáló műszert* szerkesztettek. A kísérleti eredmények szerint a műszer a tudomány szempontjából hasznosnak bizonyult, s ezért az ausztriai a Magyar Tudományos Akadémiát, hogy a műszert mutassák be az érdekelt osztrák szakembereknek. A geodéziai kutató laboratórium háromtagú küldöttsége a napokban utazik Bécsbe, hogy bemutassa a műszert. (MTI)

gatták őket össze, hanem azért, mert mások nem akarták vállalni az állatok gondozását. Mert hiszen aki a jószággal bajlódik, annak nincsen ünnepe, nincsen éjszakája. Akár karácsony van, akár búcsú, az állatnak enni kell. A volt középparasztok boldogan lemondtak az állatgondozásról. Paál elvtársék viszont bebizonyították, hogy mennyire drága nekik a közös tulajdon. Beteg, összeaszott, gubancos szőrű tehenek is kerültek jócskán az új istállóba augusztusban. Ma egyetlen olyan tehén sincs, amelyiket ne ápolnák naponta. Valamennyi állat kigömbölyödött, betegségük megszűnt, a tejhozam fokozatosan emelkedik. Az állattenyésztési brigádban már nemcsak óhaj, de élő szabály: *első a közös, azután a háztáji.* A két jó öreg sertésgondozóról, *Burján Károlyról* és *idős Szigeti Kálmánról* is csak jót lehet elmondani.

PAÁL ELVTÁRS hozta össze ezt a kollektivát. Hatásuk máris érezhető a volt középparasztok körében. Többen hangoztatják: *az egész szövetkezetnek úgy kellene dolgozni, mint az állattenyésztőknek, akkor nem 32 forintot fizetnének munkaegységenként, hanem 46-ot, amennyit terveztek. Vámosi Sándor, Pajor Károly,* meg *Pécsi Károly,* akik ugyancsak a módosabb parasztok közé tartoznak, sürgetik, hogy fogják szigorúbban a lazsálókat, vonják le tőlük a munkaegységet, ahogy az alapszabály előírja.

Ennek az újfajta véleménynek a terjedése figyelemre méltó. Köztudomású, hogy a termelőszövetkezet felépítése demokratikus, a többség szava dönt. Ha tehát a volt középparasztok zöme az állattenyésztésben dolgozó tagokhoz hasonlóan fog vélekedni, akkor a közgyűlések határozataiban *az igazi közösségi érdek* tükröződik majd. Paál elvtárs ezt akarja elérni a kommunisták és a volt szegényparasztok példamutatásával.

ÉS A MAGA példamutatásával. Talán ő az az ember, aki a legkevesebbet alszik a faluban. Legkésőbb hajnali fél négykor ébresztő. Még nem volt arra példa, hogy este 10 előtt lefeküdt volna. Ma is fél tízkor lett vége a szemináriumnak, utána még együtt maradtak s hosszasan elbeszélgettek a falut érintő dolgokról.

Paál elvtárs, életében, pártmunkájában több a küzdelem, mint az eredmény. De ez csak látszatra van így. Igaz, a kukorica csak 20 egynéhány mázsás termést adott holdanként, igaz, a cukorrépa hozama is elég közepes. De ha sorra vesszük, honnan indultak, milyen küzdelmek árán hozták létre a szövetkezetet, milyen áldozatkész magatartással harcolnak megszilárdításáért, akkor kiderül, hogy a *vámosszabadi pártszervezet megtette a magáét,* s az is, hogy jó kezekben van Vámosszabadi sorsának irányítása.

Gerencsér Miklós

hallgatók, mind az oktatók egy része rosszul értelmezi a rendeletnek azt a részét, amely kimondja, hogy a levelező tagozatra csak azok vehetők fel, akiknek jelenlegi munkakörülményeik megkívánják az egyetem elvégzését. Úgy fogják fel, mintha a munkakörülmény *kötelezővé* is tenné a felvételt. A jelentkezők ebből következően gyengébben készülnek fel a felvételi vizsgára, holott — mivel régebben érettségiztek — nagyobb szükségük lenne a tanulásra. A felvételre előkészítő tanfolyamok jó lehetőséget nyújtanak a hátrány behozására, csakhogy a jelentkezők egy része is csupán azért iratkozik be, hogy lássák a nevét. Ha aztán a vizsgabizottság elutasító határozatot hoz, akkor hivatalból megkezdődik a „nyomás". Különböző érvekre — nemegyszer népgazdasági érdekre — hivatkoznak, csakhogy a felvételt kierőszakolják. És sajnos, a kar nem mindig tud sikeresen ellenállni. Pedig a valódi népgazdasági érdek azt diktálja, hogy aki már a felvételi vizsgára sem képes felkészülni, azt minden körülmények között vizsgaismétlésre utasítsák.

Elmaradt órák

Szóljunk most az előadásokról. A levelezőknek mintegy negyedannyi előadásuk van, mint a nappaliaknak. Mindez megkívánná, hogy a hátrányt színvonalas előadásokkal, s időben kiadott részletes jegyzetekkel pótolják. De nincs minden előadásról jegyzet, s a meglevőket is későn kapják kézhez a hallgatók. Ami pedig az előadások színvonalát illeti: a nappaliaknak elsősorban a professzorok és a tanszékvezetők tartanak előadásokat, (bár ott is egyre kevesebben) a levelezőknek viszont csak a kisebb szaktudással és gyakorlattal rendelkező ta-

könyvek megszerzése is. A tanszékek könyvtárai még a nappali tagozatosokat is nehezen tudják ellátni. De ha akadna is elegendő olvasmány a tanszéki könyvtárakban, a levelezők akkor sem tudnának azokhoz hozzáférni, hiszen ezeket általában délután öt órakor bezárják. Maradnak tehát a nyilvános könyvtárak. Csakhogy ezekben általában nem lehet megkapni az újabb kiadásban meg nem jelent forrásmunkákat. S ez a helyzet főleg a vidéki hallgatókat veti vissza a tanulásban. Azt mondhatná valaki, hogy ott vannak a nagy könyvtárak, a Széchenyi- és a Szabó Ervin-könyvtár. Csakhogy este, munkaidő után ezekben már alig lehet helyet kapni. Így aztán előfordul, hogy a hallgatók alapvető művek elolva-

zőokta... *nagyob... teleit,* nem is...

Örve... nácsülé... tűzte a... elhangz... születne... ...vezetések a feltételek jobb megteremtésére, a színvonal emelésére. Az állami vezetésen kívül azonban a bölcsészkari pártszervezetnek s minden ott dolgozó kommunistának kötelessége, hogy a kongresszus szellemében dolgozzanak a levelező oktatás jobb körülményeinek megteremtéséért, s mindenekelőtt azért, hogy az oktatók épp úgy megbecsüljék és segítsék a dolgozó hallgatókat, mint a nappali tagozaton tanulókat.

Tóth László

Cinkotán kikeltek az első idei csibék. A Pest megyei Tanács Állattenyésztő Vállalata telepén januárban kezdték el a csibekeltetést. Tizenegy keltetőgéppel hetenként 30—32 ezer csibét keltetnek.

Bokros Birman Dezső
Kossuth-díjas szobrászművésznek

1021

A tétova lépések kora lejárt?

● Bokros Birman Dezső: Don Quijote

„Amint helyére került a fenti cím, mindjárt zárójelért kiáltott. És azért, hogy kérdőjellel enyhített, óvatos felcímmé szerénykedje magát. Helyébe valóságos címként ezt ajánlja: *„Nemzetközi kisplasztikai biennálé Budapesten."* Mert ebben a végülis megmaradt formájában nagy a veszély, hogy megközelítőleg sem sikerül a benne rejlő összefüggéseket egy jegyzet keretein belül érinteni legalább.

Az ember szívesen elidőzne a számoknál is, csak hogy kibúvót találjon — legalább időlegesen — a bizonyítás kényszere alól. *E ezúttal a számok valóban érdekesek.* De ezt hagyjuk a végére. Nézzük meg inkább: a harmadik nemzetközi kisplasztikai biennálé miért sugallja a bizonyításra szoruló kérdést: *a tétova lépések kora lejárt?*

A viszonyítást, az ellenpontot az életben mindvégig — a negyvenes évek végén tapasztalt rövid életű változást kivéve — méltatlanul mellőzött *Bokros Birman Dezső* Kossuth-díjas szobrászművész alkotásaiból a biennálén megrendezett emlékkiállítás nyújtja.

A. Bokros Birman Dezső majd teljes életművét felsorakoztató kiállítás, a magyar szobrászatban mindvégig helyet követelő, ám azt igazán soha be nem töltő művészhez és műveihez méltó emléktárlat — sokak számára meglepő. Éppen mert *Bokros „saját előzményei"* nélkül kerül itt olyan helyzetbe, hogy, egy nemrégiben vidéken megrendezett tárlatát nem számítva, az *ismeretlenség*-ből lép elénk. Az eddig ismeretlenről a közönségnek túlságosan is nehéz elhinnie a katalógus első mondatait, hihetetlen az, amit jelentésükben hordoznak: a biennálékon eddig életművekkel bemutatott *Ferenczi Béni, Medgyessy Ferenc* és Bokros Birman Dezső művészi teljesítménye (életműve) értékét tekintve *„végső fokon egyenlő"*.

Az elkésett elégtétel is lehet elégtétel. A késés okát kutatva számtalan olyan kérdésre kellene választ adni, ami nem lehet feladata egy kiállítási jegyzet megírására vállalkozónak. Akkor sem, ha ezt szíve szerint örömmel tenné, és akkor sem, ha jó néhányra maga is meg tudná adni a választ. Mert azon valóban kevesek közé tartozik, akik nehéz élete utolsó esztendeiben közel álltak a művészhez.

A mindig gyanús visszaemlékezéses önmutogatás csábítását kikerülve nézzük a tényeket. *Bokros Birman Dezső valóban a magyar plasztika legnagyobb alkotóinak sorába tartozik.* Más kérdés, hogy ezt a közönség mennyire hiszi el. Ma még. A szakmai közönség eddig is így tudta, a többséget tekintve azonban „szemérmesen" hallgatott. Paradox helyzet: a néhány éve tragikus villamosszerencsétlenség áldozataként elhunyt idős művészt *jóval halála után úgyszólván „új" szobrászként kell avatni.* Ez tény. S a tény nem lehet ünneprontó. Csupán figyelmeztető. Hogy nagyon sokat kell még tenni ahhoz, hogy az életben tétován-révetegen előrelépő, nehéz sorsú magyar művészt a magyar közönség megismerje, alkotásain keresztül megközelítse. Életszemléletét, emberségét, szép

● Da Costa: A nevető robot

szándékát, hogy az életet és önmagát adja, s eközben másokat és maga magát is „jobb kedvre derítsen" — szemléletébe, kultúrájába beépíthesse.

A mintegy ötven Bokros-alkotás közül viszonylag könnyű lenne néhányat kiemelni, külön említeni. Mégis helyesebb csupán egyről szót ejteni, és ez *a sokfele változatban megalkotott Don Quijote.* Bokrost és természetesen az irodalmi hőst is ismerve, nem merész az az állítás, amely Birman egyik legkiválóbb magyar ismerőjétől, *Kontha Sándortól* származik: *a tétován előrelépő, sok lelki sebtől vérző, révetegen előre tekintő s valami aligha elérhető magasztos emberi cél felé haladó Don Quijote, illetve változatai és Bokros Birman Dezső azonosak.*

Mérhetetlen intenzitású meditáció eredménye, hogy éppen a mindenkori kívülállása szerint ismert, a különleges, a néhol groteszk, a majd mindig a „furcsa" jelenségek után járó Don Quijote-jét választotta. Elkötelezett volt ugyanakkor kétszeresen is, ami végső soron persze összefüggésben áll egymással: *baloldali, haladó, gondolkodású embernek és realista szobrásznak vallotta magát.* Realistának abban az értelemben, hogy a szobrászat önmagában is nagyfokú absztrakció, hiszen lemond a festészet valamennyi eszközéről, a természet, az élet tükrözését közvetlenül is segítő színek alkalmazásáról, s az embert, az emberi alakot helyezi a középpontba. A karakterisztikus mozdulat megörökítése a legteljesebb absztrakció, egyetlen pillanat megformálása nem lenne egyéb puszta felvételnél. Az ember belső mozgását, lelki gazdagságát a külső gesztussal, az „előre és hátra mutató" humanizált mozgással ábrázolni, s ebben a különlegest, de ugyanakkor mélyen, megindítóan emberit is felmutatni — ez volt Bokros Birman Dezső legfőbb célja. S ezt viszonylag kevés szoborral is elérte.

Mert mindig önmagát adta, mert soha nem téritették el kicsinyes szándékok, divatirányzatok, mert önmagához úgy kapcsolta gondolati vagy valóságos modelljeit, hogy kettejük, s így az emberség kisebb-nagyobb szintézisét adják. Mert mindvégig azt vallotta, hogy a szobrászat 99 százalékban mesterség, és csak a fennmaradó egy százalék az, ami művészetté képes emelni (sokan esetleg ezt megfordítják), mert kisebb célt soha nem tűzött maga elé, amikor új munkához fogott, mint a halhatatlan alkotást. *Mert minden környező értetlenség és veszély ellenére révetegen, kissé bizonytalanul saját magában is, előrelépett minden munkájában, tétován utat és önmagát, társakat keresőn, Don Quijote-ként a hivatalos művészetszemlélet szélmalmai között.*

Ilyen értelemben persze nem járt le a tétova lépések kora. A belső

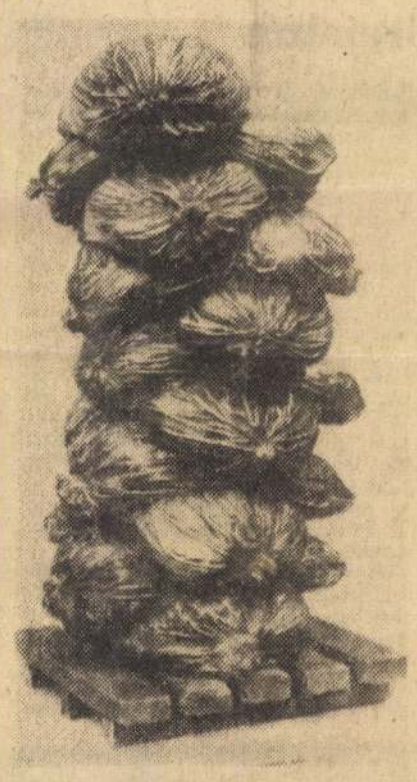

● Ojansivu: Betakarított termés

érték fejlesztése és a szakmai igényesség nem ismeretlen fogalom, és nem is csak fogalom a biennálén részt vevő kortársi szobrászok, magyar alkotók körében sem.

Itt helyénvaló egy nagy gondolati arasszal átfogni a három (1971, 1973, 1975) nemzetközi kisplasztikai biennálé eddigi útját. Nagyszabású képzőművészeti vállalkozásunk sikerrel járt. A kezdeti „tétova lépések", az előzmények nélküli nehézségek és más országokban az elsekélyesedés talajára tévedt biennálék riasztó példái közepette *rangot szerzett a budapesti kisplasztikai seregszemle.* A résztvevő országok harminc körüli száma is azt bizonyítja, hogy élénk az érdeklődés művészek, és a látogatottságot is tekintve, hogy nem csökken, sőt növekszik az igény a közönség részéről is. Bár a számok önmagukban nem jelentenek lényeges értéket, mégis idekívánkozik: *jelenleg a Műcsarnokban több mint ötszáz kisplasztika — vagy annak feltüntetett alkotás — látható!* Gondoljuk meg, ötszáznál több művészi értéket hordozó alkotás, 118 hazai és a világ legtávolabbi pontján élő művész munkája. Ezt akárcsak vázlatosan is átfogni, értékelni — ilyen terjedelemben lehetetlen vállalkozás lenne. A képet csak tovább bonyolítja, hogy *a világ jelenleg valamennyi plasztikai stílustörekvésével találkozunk* a szobor-szemlén. Mindez nagyon hasznos, nagyon jó. Legalább pontosan tudjuk, mi hol tartunk, miben maradtunk el s miben nem. Miben nem is érdemes másokkal együtthaladni. A biennálé megrendezése és mostani „tisztázott" helyzete, az ugyanis, hogy igyekeztek kireskeszteni mindent, ami nem sorolható a kisplasztika körébe és a gyakorlattá erősödő szándék: *„építsük együtt a világot"* — határozott lépésekkel halad előre e találkozó keretében.

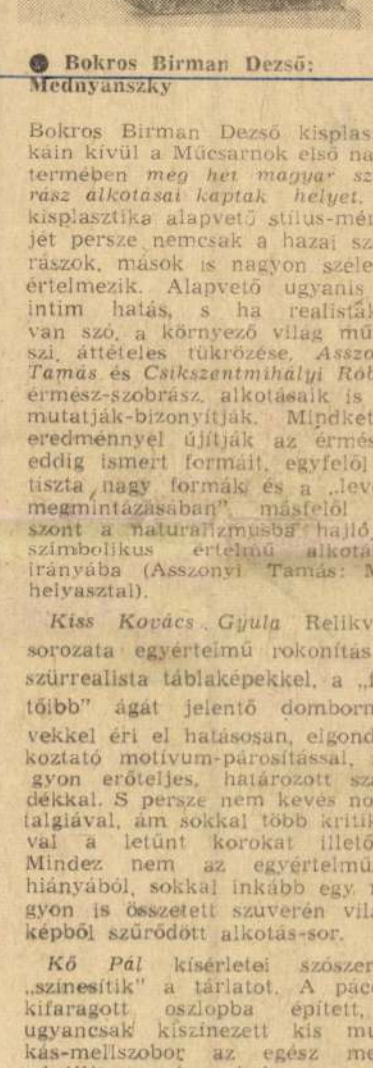

● Bokros Birman Dezső: Mednyanszky

Bokros Birman Dezső kisplasztikáin kívül a Műcsarnok első nagytermében *meg hét magyar szobrász alkotásai kaptak helyet.* A kisplasztika alapvető stílus-mércéjét persze nemcsak a hazai szobrászok, mások is nagyon szélesen értelmezik. Alapvető ugyanis az intim hatás, s ha realistákról van szó, a környező világ művészi, áttételes tükrözése. *Asszonyi Tamás* és *Csikszentmihályi Róbert* érmész-szobrász alkotásaik is ezt mutatják-bizonyítják. Mindketten eredménnyel újítják az érmészet eddig ismert formáit, egyfelől a tiszta nagy formák és a „levegő megmintázásában", másfelől viszont a naturalizmusba hajló, s szimbolikus értelmű alkotások irányába (Asszonyi Tamás: Műhelyasztal).

Kiss Kovács Gyula Relikviák sorozata egyértelmű rokonítás a szürrealista táblaképekkel, a „festőibb" ágát jelentő dombormű-vekkel éri el hatásosan, elgondolkoztató motívum-párosítással, nagyon erőteljes, határozott szándékkal. S persze nem kevés nosztalgiával, ám sokkal több kritikával a letűnt korokat illetően. Mindez nem az egyértelműség hiányából, sokkal inkább egy nagyon is összetett szuverén világképből szűrődött alkotás-sor.

Kő Pál kísérletei szószerint „szinesítik" a tárlatot. A pácolt, kifaragott oszlopba épített, s ugyancsak kiszínezett kis munkás-mellszobor az egész mellé odaállított színes baba-anya, az összhatás, s különösen a valóságos tárgyakat „szobrász-szemmel" felhasznált alkotás (Anyám könyvei) lehet, hogy „előrelépések" saját művészetén belül, az azonban nagyon is kétséges, hogy jó irányba lépked-e általuk.

Mészáros Mihály mellett *Szabó Iván* szép kisplasztikái adnak egyértelműen megnyugtató képet arról, hogy szobrászatunk e mindig fontosnak ítélt ága jó utakon jár. Szabó Iván néhány alkotása (Szerelem, Pár) a legtisztább stí-

● Chromy: Bicikliták

● Szabó Iván: Szerelem

lusú-szándékú kisplasztikák közé sorolható. Nem mondható el ugyanez *Vasas Károly* egyébként csupa mozgást színtiszta lendületet ábrázoló, ám a kisplasztika iránti igényektől meglehetősen távol álló, s a műemléki „nagy" szobrászat szándékait felhasználó, egyébiránt kis méretű szobrairól. Ha nem is tekintették a kiállítás rendezői a nagyobb szabású munkák kis méretű változatának szobrait (ez ugyanis a szigorú szabályok szerint a biennálétól ma már kizáró ok), mégis a megformálás, a tartalmi feszülés egyértelműen a „zsugorított műemlékek" sorába helyezi alkotásait, amelyek ugyanakkor nagy kvalitást hordoznak. Mindenképpen bővítik a kört amelyet a látogató a magyar alkotók művészetét szemlélve bejárhat a biennálén.

Száztíz külföldi kiállító nemzetiség szerinti felsorolása is hosszas lenne. A biennálé további, tehát nagyobbik része *helyenként meglepő, máshol meg talán túlzottan is szórakoztató.* A hagyományosnak nevezhető kisplasztika legjelesebb képviselői közül érdemes kiemelni *Leitner* (Ausztria) Kis fordöző nő-jét, a bolgár *Starcev* Piétá-ját, a csehszlovákiai *Banik* Pihenő munkását, *Pangrác:* Míla címet viselő klasszikusan szép formálású női portréját, a lengyel *Chromy* nagyszerű megoldású „pogány" Piétá-ját és a „kerékbezártságot", magát a kört is sokszorosan visszaadó Biciklista című alkotását, az angol *Vasseur* Vénusz torzóját, az NDK-i *Göbel* Birkózók és honfitársa, *Stötzer* tanulmányát Auschwitzhoz, a norvég *Enstad* kirobbanó erejű iróniával formált Szakértő-jét, a norvég *Hurum* öt kiváló tanulmányát, a portugál résztvevők szinte valamennyi alkotását, a spanyol *Muriedas* szürrealizmusba tartó körplasztikáit, a Svájcot képviselő *Fischer* festői bronz reliefjeit, s az ugyancsak svájci *Hutter* figuracsoportjait, valamint a szovjet *Balasov* szobrait.

Ezenkívül számos, elsősorban amerikai, japán, valamint jugoszláv művész olyan alkotása is megállítja a látogatót, amely kizárólag a széles kisplasztikai skála megmutatása szempontjából jó és hasznos. A különféle műszaki tárgyakat felhasználó vagy azokat utánzó „objetek" és a fény játékos alkalmazásával készített alkotások, az érdekes látványt nyújtó „mobilok" *inkább a díszítőművészet* irányába lépnek semmint hogy a kisplasztika amúgy is széles skáláját bővítenék. Az absztraktok közül osztatlan sikere van a brazil *Da Costa* Vajköpülő vagy a Nevető robot fimű szobrának, ám *senkinek sem jut komolyan eszébe, hogy a tétován előrelépő Emberrel rokonságba „keverje".* A robot ugyanis ül, és csak az ember segítségével képes nevetni.

T. Pataki László

SAJTÓIGAZOLÓ
MAGYAR NAPLÓ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
Kisalföld

Öltözködés, textil, Szombathely

Ipar és esztétikum — textildivat-előrejelzés

E három szó most kapcsolódott össze először, amikoris megrendezésre került Szombathelyen a Savaria Múzeumban a II. Ipari Textilművészeti Biennálé, amely „témájául" az öltözködési textileket választotta.

Szombathely és a textil — ezek viszont elválaszthatatlan fogalmak. A dunántúli nagyváros — és környéke — volt a magyar textilgyártás központja, s ma is jelentős anyaggal látja el az országot. S lassan egy évtizede — pontosabban hét éve — itt rendezik meg a textil-biennálékat, és bár a szó jelentése „két évenkénti" kiállítást jelent, Szombathelyen páros években a művészi textil — textil falikép, faliszőnyeg, tértextil — kap kiállítási lehetőséget, a közbeeső páratlan években pedig az ipari textil, a lakástextil és az öltözködési alapanyag. Bizonyítva ezzel azt is, hogy a művészi textil nem választható el a kiművelt ipari textiltől, kapcsolatban vannak egymással. Az ipari textil gyakran alapanyag az iparművészet számára — divat, lakásberendezés —, művelői számára pedig sokszor mindennapos gyakorlat. Az ipari textil — más oldalról — felhasználja a művészi textil eredményeit.

Ez utóbbi gondolat bizonyítására álljon itt az a tény, hogy a tavaly kiállított művészi textilek között is feltűnt Droppa Judit textil faliképe. Droppa Judité, aki most, az ipari textiliák kiemelt első díját nyerte el, szellemes, változatos lehetőséget biztosító gépi kötésű anyagával. A kiemelt díjjal kitüntetett anyag nem harsányságával tűnik ki, mégcsak nem is szédítően divatos voltával. Türkisz és lila színállásban, nyers színnel kötött minták váltakoznak az egymás mellé helyezett anyagokon. De amikor az ember kézbe veszi Droppa Juditnak a kiállítási anyaghoz mellékelt dokumentációját, azonnal kiderül, hogy miről is van szó: óriási lehetőséggel állunk szemben!

A textilipari rekonstrukció, amelynek során a múlt hagyományozta gépeket modern gépekre — és technológiára — cserélik, nemcsak az anyag elkészítésének műveletét változtatja meg. A technológiában a tervező ötletei, munkája is bennfoglaltatik. Droppa Judit a rekonstrukció alkalmával beszerzett köt-szövő gépen olyan hurkolt mintarendszert állított elő, amelynek elemei egyszerű kombinációval gazdag és dekoratív variációs lehetőséget biztosítanak. Így válik alapjává a technológia az esztétikumnak, amely az ipari forma, a design alapvető követelménye. (A technológia jelen esetben a korszerű nyersanyagfelhasználást is magában foglalja, az esztétikum címszó alatt pedig a divatnak való megfelelés is értendő.

Mindezek a követelmények szerepelnek a kiállítási kiírás feltételeiben. Csak vizsgázott anyag vehetett részt a kiállításon. És a rekonstrukciós követelményekre való odafigyelés mintha eltolta volna az arányokat. Az ipar szempontjai kissé háttérbe szorították a divatét. Az ipar ígérete szerint a kiállításra elfogadott anyagokat a harmadik negyedévtől kezdve gyártani kezdik. Ezek az anyagok, amennyiben nyáriak, már csak jövőre kerülhetnek a kereskedelembe, ezért lehet, hogy addigra divatjamúltnak hatnak majd.

Vigasztalásul, ígéretül azonban ott vannak a díjazott kelmék és a nem díjazottak közül is azok, amelyek egyszerű, de gazdag textúrával, örökérvényű, ha úgy tetszik örökzöld mintázattal rendelkeznek. Például Bellosevich Sándorné egyszínű, gazdagon szövött nyári szövete. Örökzöld pettyek, halszálkás szövetek, a Graboplast szabálytalan pettyes vízhatlan anyaga, a műszőrmék gazdag variációi, a betű- és számmintás gyerekanyagok a biztosíték: jövőre is tudunk majd mibe öltözni.

S befejezésül egy kis divatszínelőrejelzés a szombathelyi tapasztalatok alapján: nyersszín, sötétkék, vörös-barna együtt és külön is, türkisz, lila.

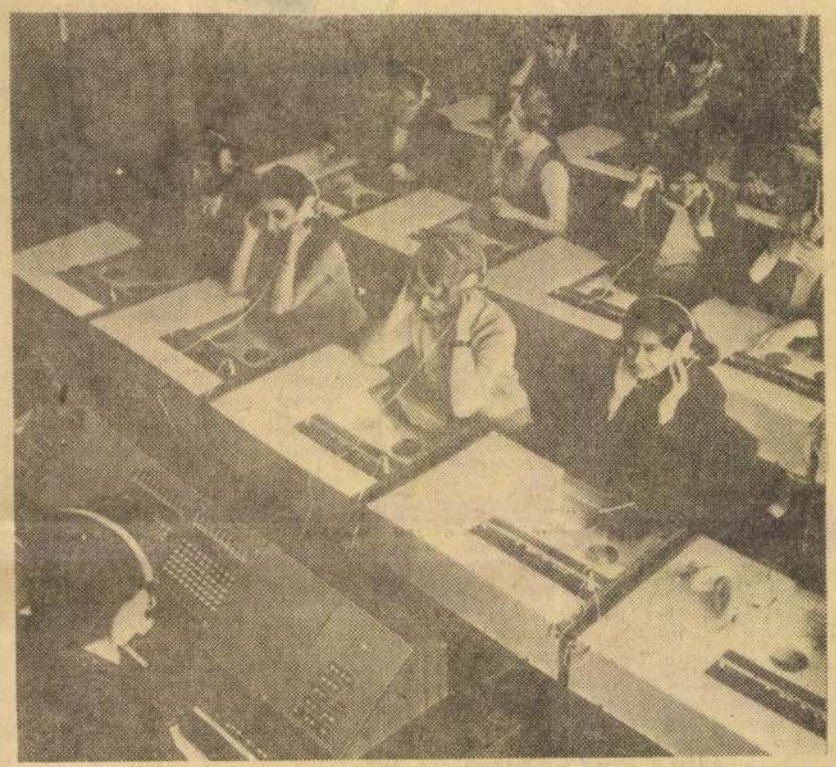

● **KOLLEKTÍV OKTATÓBERENDEZÉS.** Az oktatógépek olyan vizuális, auditív, illetve audio-vizuális ismeretközlést végző berendezések, melyekkel megfelelő, előre kidogozott program szerint folyik a tanítás-tanulás. Segítségükkel a tananyag feldolgozásának mértékéről visszacsatolás révén adatok is tárolhatók (vizsgáztatás). Az oktatógépek lehetnek egyéni használatúak, vagy csoportos oktatásra alkalmas, úgynevezett kollektív berendezések.

A képen egy ilyen, szovjet gyártmányú, kollektív berendezéssel felszerelt laboratórium látható, ahol a tanulók olyan asztalkák mellett ülnek, amelybe egy magnetofon van beépítve, és amely vezetékes kapcsolatban áll az oktatói központi berendezéssel. Mind a tanulók, mind az oktató fülén jó hangszigetelésű hallgató van, amelynek tartókengyelére egy kis mikrofont is felszereltek. Az oktató bármelyik tanulóval hangkapcsolatot tud létesíteni, de egyszerre valamennyi tanuló fülhallgatójára is rácsatlakozhat. Az oktatói berendezésnek is része a magnetofon készülék, amellyel rögzíthetők bizonyos válaszok, de amelyről „bejátszani" is lehet egy-egy, vagy mindegyik tanuló fülhallgatójába.

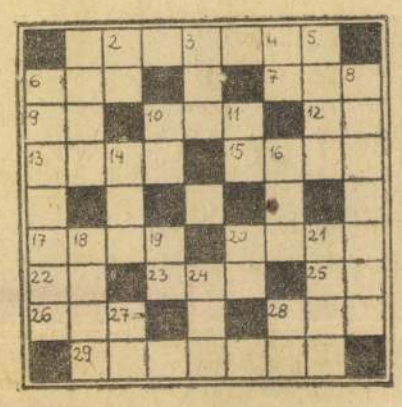

Mértan

Rejtvényünkben, a vízszintes 1. és 29., valamint a függőleges 6. és 8. sorokban olyan szavakat rejtettünk el, amelyek a mértannal kapcsolatosak. Megfejtésül a négy szót kell beküldeni szerkesztőségünk címére október 30-ig, csütörtökig. A megfejtésekre írjátok rá: *hányadik osztályba jártok. A borítékon vagy levelezőlapon tüntessétek fel: Gyermekrejtvény.*

Az ügyes megfejtők között szép ifjúsági könyveket sorsolunk ki.

Vízszintes: 6. Csaknem aula. 7. Fordítva: nyílás. 9. Kovács László. 10. Lesök — mássalhangzói. 12. Félig Zója. 13. Szabó szerszám. 15. Fordítva — becézett női név. 17. Végtelen katód. 20. Kukoricaszár. 22. Nem vesz, hanem... 23. Fordítva, egy helyben várakozik. 25. Azonos magánhangzók. 26. Víz van benne. 28. Összel lepi a határt. (ford.)

Függőleges: 1. A hó teszi. 2. Hamis. 3. Ruhát tisztít. 4. Elöd. 5. Férfi név. 10. Háziállat. 11. Kérdő névmás. 14. Fut ikerpárja. 16. Kevert író. 18. Ülőlapot. 19. Állatlakás. 20. Félig káka. 21. R. I. É. P. 24. Talál. 27. Mássalhangzó kiejtés szerint. 28. A tetjébe. (ék. hiány.)

A megfejtés megkönnyítéséül közöljük, hogy hosszú és rövid magánhangzók között nem teszünk különbséget. A vízszintes 1. első vakbetűje: RO, második vakbetűje: SZ, a vízszintes 29. második vakbetűje: AL, a függőleges 6. vakbetűje: C, a függőleges 8. vakbetűje: B.

Kik nyertek?

A múlt szombati számunkban megjelent gyermekrejtvény helyes megfejtése:

— Puttony — Szőlőkaró — Édes must — Présgép.

Az ügyes megfejtők közül könyvjutalmat nyertek: *Baranyai Ferenc* 3. oszt. tan. 9484 Pereszteg, Petőfi Sándor u. 25. *Takács Gabriella* 6. oszt. tan. 9245 Mosonszolnok, Jókai utca 9.

A könyveket postán küldjük el.

A MÁSODIK GYEREK

A mai gyerekek mind tudják, hogy *a kisbabát nem a gólya hozza.* Beáta például — négyéves korában — így érvelt, amikor anyukája a *„mérnincsnekemkistestvérem"* aznapi, sokadik elhangzásakor „mert nem hoz a gólyaméni"-vel válaszolt: — *Nem baj, akkor szüljél egyet te magad!*

És mégis, ha megérkezik a testvér, sok gyerek nem úgy viselkedik, ahogy szülei várták volna tőle. — Nem szereti a kicsit! — panaszkodik ilyenkor az anyuka. — Nem adja oda a játékait, belecsíp, megüti, ha elfordulok. Mit csináljak ezzel a rossz kölyökkel?

Valóban „rossz" az a gyerek, aki féltékeny a kisebbre — mert általában így igaz, és aligha fordítva —, vagy a szülők hibáztak valahol? Ez utóbbit tartjuk igaznak. És — szinte minden esetben — a tapasztalatlanság, a pedagógiai ismeretek hiánya a bajok forrása.

Mert próbáljuk meg elképzelni, mit érezhet az a néhány esztendős kisfiú vagy kislány, aki egyszercsak testvérkét kap? Eddig — vele kezdődtek és értek véget a napok. Kinyitotta a szemét, és anyut látta; s az utolsó kép, amit a szemhéjai mögé zárt, megintcsak anyu volt, anyu a mesekönyvvel. Csak ő volt „a gyerek".

Kérdéseivel, kívánságaival, igényeivel. Akármilyen okosan is nevelték, akkor is csak egyedül az övé volt a szülők féltése, törődése, és ő volt szeretetük birtokosa is.

— Dehát ő akarta, hogy testvére legyen — mondják az érzelmeikben megbántott szülők. Persze, hogy akarta. Azt hitte ugyanis, hogy az is az övé lesz, úgy, mint eddig minden más. És mi történt? „Ne nyúlj hozzá, menj arrébb, föl ne ébreszd!"

Akkor meg minek van? Még játszani sem lehet vele — gondolja magában az a gyerek, akit nem készítettek elő kellőképpen a testvér fogadására. De a szülő — ha nem sajnálja az időt és a fáradságot —, megteremtheti a testvérek jó kapcsolatának alapjait már akkor, amikor a második még meg sem született.

Hogyan? Először is minél előbb meg kell mondani a gyereknek, hogy anyuka az ő testvérkéjét várja. Már csak azért is örülni jog, mert úgy gondolja, valamiknek máris a részesévé vált, hiszen közölték vele, tud róla, tehát a dolog feltétlenül rá is tartozik. Azután ki kell kérni a véleményét: hova tegyük majd a baba ágyát? Mit gondolsz, a te szekrényedbe belefférnek az ő holmijai is? Melyik kocsit vegyük meg, a pirosat vagy a kéket? És ha igazán nagy örömet akarunk szerezni nagyobbik gyerekünknek, engedjük meg, hogy ő válasszon nevet a kicsinek.

Talán nem mindenki tudja, milyen fontos, hogy az elsőszülött otthon legyen, amikor anyukája hazajön a babával. Ott kell lennie azokban a pillanatokban, amikor négyszemélyessé válik az otthon. Szerepet kell kapnia: „Kislányom, kérlek, vedd csak el tőlem ezt a takarót; kisfiam, igazítsd meg a baba ágyában a lepedőt, szeretném őt lefektetni." Így valahogy. És el ne felejtsük megköszönni a legapróbb segítséget sem!

Ne féltsük aztán túlságosan a nagytól a kicsit. Magyarázzuk meg inkább, hogy csak tiszta kézzel szabad a pólyást megérinteni, anyuka és gyereke akár egyszerre is moshatnak kezet. Legyenek a nagyobbiknak állandó feladatai. Mondjuk, ő nyissa és zárja a csapat, ha fürdővizet készítünk, ő hozza-vigye a hintőport, a kenőcsöt; s közben hangoztassuk, milyen értékes számunkra a segítsége, nélküle talán meg sem tudnánk mindent csinálni.

Az pedig, hogy mindig egyformán jutalmazzunk és büntessünk, dicsérjünk, dorgáljunk, szeressünk — legyen a felnőtteknek olyan természetes, mint a kicsiknek a bontakozó, semmi mással nem helyettesíthető érzés — nevezzük testvéri szeretetnek — ők már nem fogják egyedül érezni magukat, később sem, talán soha.

Szántó István

Züm és Zum kalandjai a virágok bolygóján

Ez a mese akkor kezdődött, amikor már annyira ügyesek és okosak voltak a gyerekek, hogy űrhajósnak is beváltak. Persze akkor sem mindenki vált be, csak a legbátrabbak, s a legügyesebbek és a legokosabbak.

Züm ilyen kislány volt. Zum pedig ilyen kisfiú.

Ők úgy jártak a világűrbe, úgy röpködtek az egyik bolygóra vagy a másik csillagra, mint ahogyan ti jártok manapság, például oda-vissza az óvodába. Néha örömmel, néha almosan, néha kelletlenül.

Egyszer is, amikor éppen újra eljött az indítás ideje, hát csak éppen magukra csapták az űrhajós sisakot, felvették a furcsa, testükre szabott űrhajós ruhát. És alig-alig figyeltek a központ utasítására: merre és hová menjenek. Csak megkezdték a visszaszámlálást, aztán zsupsz. Nagy füst- és lángfelhőt bocsátva, kilőtték magukat.

És ekkor történt a baj.

Nem a jó irányba fordultak űrhajójuk orrával. Már régen eltűntek a földi irányítóközpont szeme elől. Ők sem láttak a hazai földből már semmit, de üticéljuk még mindig nem tűnt elébük. Na most, megvakarták volna a fejüket, de a sisaktól nem értek hozzá a kobakukhoz.

— Te sem látod, Zümike?

— Én sem látom, Zumika!

— Csak el ne fogyjon az üzemanyag, Zümike!

— Én is azt figyelem, Zumika!

De bizony az üzemanyag már egyre kevesebb volt. A műszerek villogtak, kattogtak, egyet-egyet kordult az űrhajó gyomra. Persze igaziból még nem volt éhes, csak így figyelmeztette a gyerekeket. Jó lesz, ha gondoskodik friss táplálékról.

— De furcsa bolygó — kiáltott fel egyszer csak Züm.

— Nem ide indultunk, ugye? — kérdezte Zum.

— De hiába, le kell szállnunk — felelte Züm.

Bekapcsolták a fékező rakétát és közeledtek a földhöz. Amikor már egészen a felszín közelében voltak, hát csak elámultak mindketten. Az egész bolygót virágos rét borította. De nem akármilyen virágok. A mi pipacsunkhoz hasonlítottak, csakhogy olyan nagyok voltak egyenként, mint nálunk egy százemeletes ház. Mint a felhőkarcolók.

Az egyik virágóriás kelyhére szálltak.

Kiléptek a kabinból.

És ekkor tapasztalták a legfurcsábbat. Minden virág szára ívben lehajlott a földre, mintha kelyhük olyan súlyos lenne, hogy nem bírják tartani.

Züm visszament a kabinba, megnézte a műszereket.

— Zumika csak annyi üzemanyagunk van, hogy éppen hazaérhetünk, ha már a magasban vagyunk, de arra nincs elegendő, hogy még fel is szálljunk.

Hej, megijedt erre még a nagyon bátor Zum is. Itt maradunk majd örökre?

— Kitalálunk valamit, Zümike — mondta Zum.

— Találjunk ki valamit, Zumika — mondta Züm.

Ahogyan így gondolkodtak, egyszerre furcsa hangot hallottak. Mintha a szél zúgott volna, méghozzá értelmes beszédet zúgott volna.

— Ha ti segítetek rajtam, én is megsegítlek benneteket.

A virág szólt. Az amelyiknek a kelyhét választották leszálló helyül. Felcsillant a szemük. Ők különben is mindenkin segítettek, hát hogyne tettek volna meg mindent ilyen esetben.

— Mondd, te nagy virág! — szólt Züm.

— Hallgatunk, csak szólj — mondja Zum.

— Annyi virágmézgyült a kelyhembe, hogy már nem tudom a fejem tartani. Szedjétek ki a mézet.

Na, kétszer sem kellett szólnia a virágnak. Nekiáll Züm és Zum. Hét nap, hét éjjel hordta a mézet. A nyolcadik nap így szólt a virág:

— Köszönöm Züm, köszönöm Zum. Most már megkönnyebbültem. A fejem így könnyűszerrel felemelhetném, de még nem teszem. Miattatok várok. Finom a méz, lakjatok jól vele indulás előtt. Adjatok az űrhajónak is. Neki is ízleni fog.

Bizony úgy is volt, ahogyan a virágóriás mondta. Jóllaktak mind a hárman. Akkor azt mondta a virág:

— Most szálljatok vissza az űrhajóba. Kezdjétek meg a visszaszámlálást.

— Négy — mondta Zum, amikor beszállt.

— Három — mondta Züm, amikor elhelyezkedett.

— Kettő — mondta Zum, amikor bekapcsolta a műszereket.

— Zérő — mondta az óriásvirág és olyan hirtelen kapta fel a fejét, hogy a kis űrhajó menten felrepült a világűrbe.

S bizony most már figyelt Züm és Zum, hogy jó irányba kormányozza az űrhajót, ne tévedjenek el, hanem egyenesen hazataláljanak.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

MAGYAR NEMZET

Bokros-Birman Dezső

1962 APR 14

1021

Nemzet

Bokros-Birman Dezső szobrászművész műtermi kiállítása

Műtermi kiállításán mutatja be *Bokros-Birman* Dezső szobrászművész a legutóbbi években készült műveit. A művész kutató szenvedéllyel nézi az életet, a ma emberét. Ez a kíváncsiság, az egyéniség megragadása és nem a szorosan vett külső hasonlóság ábrázolása avatja őt egyik legjobb portréistánkká. Plasztikáit leginkább bronzban képzeli el, ezért nincsenek aprólékosan kidolgozva. A megformálásban a mozdulatok harmóniája és a néger plasztikával rokon kifejezőerő érvényesül. Bartók szenvedéllyel mintázott feje, Mednyánszky szoborterve és a művész régebbi munkái közül Ady képmása ragadja meg a nézőt.

S. M.

Magyar

ozni és élni!"

s tanácskozása

Helyközi Távbeszélő Igazgatóság távbeszélő rendezőnője elmondotta: ma már azok is egyre inkább érdeklődnek a munkahely, a szakma és a társadalom problémái iránt, akiket azelőtt semmilyen módon nem lehetett kizökkenteni közömbösségükből.

Ollé János Békés megyei kubikos a fegyelem meghonosodásáról beszélt, majd *Major* Károlyné, a Kaposvári Textilművek dolgozója arról szólt, hogy üzemükben a kezdeti nehézségek után szilárd alapot teremtettek az új típusú mozgalmak számára.

Szilágyi Imre ormosbányai vájár elmondotta: az eddigi sikerek alapján elhatározták

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
Bokros-Birmann Dezső
NŐK LAPJA
1962 ÁPR 7

Bokros-Birmann Dezső

— Nem szívesen beszélek a munkáimról — mondja Bokros-Birmann Dezső — mert ami még nincs kész, azt »kibeszéli« az ember . . . . . a benne levő feszültséget szavakban vezeti le, amit szobrásznak tenni tilos. Ami pedig készen van, arról minek beszélni? A szobor majd elmondja a magáét. (Ez idáig elég lapidáris és természetesen bizonyos fokig igaz is. De azért jobb megnyőződése ellenére mégis beszélt egy kicsit a művész.)

— 1917-ben készítettem el Don Quijotemat. Meglehetősen régen. Elég kicsi műtermem volt, hogy enyhén fejezzem ki magam (mert akkor se voltam nagyon gazdag). Nem volt nagy perspektivám Don Quijotehoz — már úgy értem, a szó eredeti értelmében. Amikor elérkeztem a munkámmal egy bizonyos pontig, szóltam Füst Milánnak, jó barátomnak, nézze meg, milyen a szobor.

— Jött. Megnézte. Majd azt mondta: ne is dolgozz rajta nagyon tovább . . . Ez volt a legnagyobb bók, amit életemben kaptam. És az, hogy most már megértik az emberek az én Don Quijotemat. Persze, ezt az ember általában nemigen szokta megérni . . . Az idő most — úgy látszik — elég gyorsan forog.

Jegyzek, nem merek felnézni a szobrászra, nehogy észrevegye és elhallgasson.

Ady-portré

— Nagyon sok új lesz ezen a kis műteremkiállításomon. Például a Bartók-szobor. Terrakottából. A fiatal Bartók, úgy, ahogyan én ismertem. Meg Schelber feje. Nagyon csúnya ember volt, de kitűnő festő. Maga még emlékezhetne rá . . . Csúnya ember volt, de gyönyörű! Aztán egy egészen fiatal lányé . . . Az is művész: grafikus. És igen tehetséges. De hiszen ez nem is fontos. Mondtam, az ember ne beszéljen . . . ott vannak a szobrok. Majd ők elmondják a többit . . .

(fedor)

Aná:

Ne keressetek. Disszidáltunk. Lacika egyelőre maradjon nálatok. Mindenkit csókol Juckó

A 18 esztendős Juci férjével együtt eltünt egy napon, 1956 novemberében. A magyarázatot, ezt a kis papírdarabra odavetett pár sort másnap reggel találta meg Hamarné és Laci. A háromhónapos kisfiút ezentúl ők ketten, az idősödő, beteges nagyanya és a tizenöt esztendős »nagybácsi« gondozták, ápolták, nevelték.

A cseperedő, kedves, szép kisfiú alakuló világképében két alak játszotta a főszerepet: nagymama és »apa«. A kamasz nagybácsit szólította így. De nemcsak apának nevezte, annak is érezte. Ragaszkodó, tisztelő és rajongó szeretettel csüggött a fiún. Nagymama képviselte kis Laci életében a becéző gondoskodást, kényeztetést, nagy Laci pedig az irányító, józan, szemérmes, férfias gyöngédséget.

Azt tudta, hogy anyja is van... Valahol messze. Tudta, de nem érezte. Olyan távoli fogalom volt számára, mint az égen bolygó Hold, a csillagok. Még megfoghatatlanabb. Hisz ezeket legalább látta. De az anyja... Nagymamának néha levelet hozott a postás. Sok bélyeggel, sok pecséttel. Feltette az okulárét, úgy betűzte. És sóhajtva megszólalt: — Anyád csókol... — Lassanként a levelek is elmaradtak.

Aztán egyszerre csak hirtelen, váratlanul meghalt Hamarné. A két Laci, a háromesztendős és a tizennyolc éves, magára maradt.

Két éve ennek.

ása,
jel
hogy szívesen magamhoz
akartam megválni tőle.
mert édesanyám mindig
— Ha egyszer én már n
rek legyen a tiéd. Hisze
te ismered a legjobban.

És Laci vállalta a telj
séget; szeretetből, s egy
akarata iránti hűségből.

Ez idő tájt került v
Goldberger-gyárba. Haj
minden áldott reggel.
teendőket a ház körül,
Lacikát, öltöztette, regg
hordta az üzem bölcsőd

Délután hazahozta. F
karított, kimosta a k
fürdette, lefektette. E
vitte.

Hosszú ideig játszot
maga a nagymama, az
jes szerepkörét. Szívóss
den ereje megfeszítésé
megismerte az igazi h
azt a szívet szorítóan s
tőlünk függ egy másik
élete.

Kis Laci szívesen játszik Nellivel

Rédner Márta felv.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor-u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

ORSZÁG — VILÁG

1958 NOV 19

Magyar szobrász a legidősebb szovjet szobrásznál

Bokros-Birmann Dezső, Kossuth-díjas magyar szobrászművész, a Szovjetunióban tett utazása során felkereste Sz. Konyenkov szobrászművészt, aki szobrainak albumba gyűjtött fényképfelvételeit mutatja a magyar mesternek

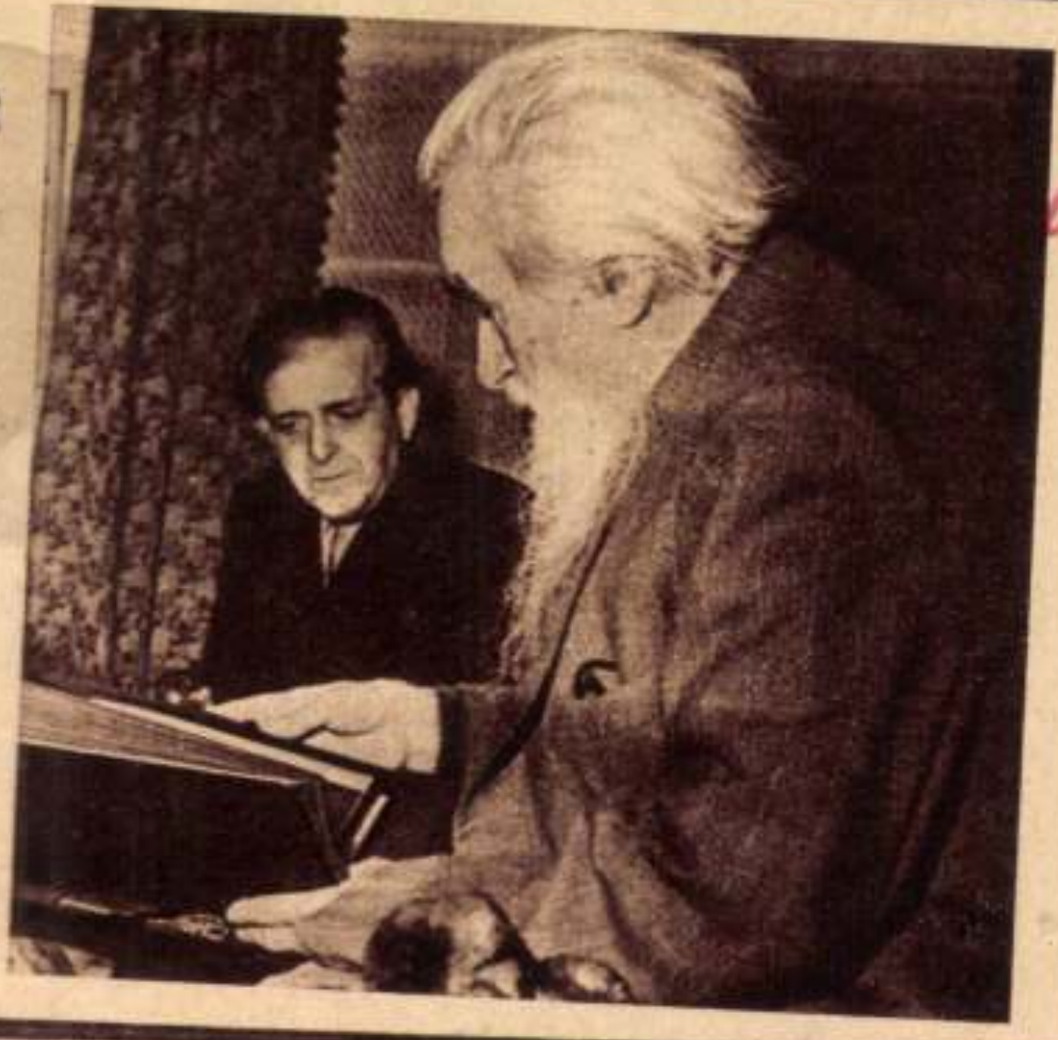

Bokros Birmann Dezső

Ifjuság babonás hitével

Szépen és bölcsen, (bevalljam?) koldusul,
Makacs húzással húzom az életet
S vajjon szabad volna-e halnom
És most meghalni szabadna éppen?

Látom a fajtám bárgyuúl, emberül
S én ráütöttem és féltem magamat:
Mégis talán hátha külömbnek
Lehet az egy s elszántabb – a soknál.

S mégis talán ha nehéz béklyók alatt,
Jó megmondani, amit ma csak lehet:
Magam s fajtám jobban szerettem
Száz hazafias vigadozónál.

Száz tromffal jöhet ez a veszett világ,
Veszhet s nevethet vén szemeim előtt,
Ifjuság babonás hitével
Hinni fogok, mégis hinni – bennünk.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748,340-726

1977 6

Társadalmi Szemle

Bokros Birman Dezső

Szobrászművész

1021

Bokros Birman Dezső: Kalapos önportré

6,– forint

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1977 3

ÉLETÜNK

Bokros Birman Dezső

1021

BOKROS BIRMAN DEZSŐ:
MADAME SANS GENE

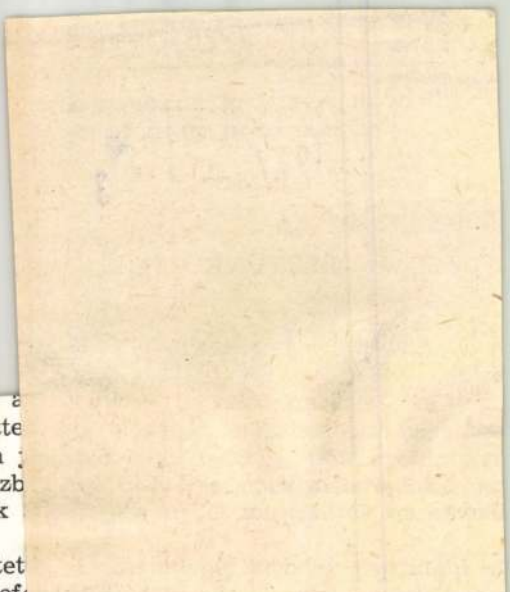

yegettek a
ból követte
ocsmában
mi, útközb
tt is csak

két jelentet
jjak összef
vagy a ko

alommal át
ban. A férfiak elé bor került, az asszonyok két hok
mellett. A két sógor a csontsárgára sikált kecsk
ott egymás egészségére.
tott, hogy a fáskosár melletti sámlira húzódik a
dik egy székre az asztalhoz. Igazában oda vágyott:
a bácsi bal üvegszemének merev pillantását, kefel
ós lapályát a kék nadrág és a kopott, tiszta ing f
ült hatalmas vállán, ingnyaka szárnyai között elő
ete. Összefonta maga előtt combnyi alsókarjait,
körmű ujjait; tisztára sikált tenyerében repedés
na csíkja. Hatalmasságához hozzájárult, hogy b
el a levegőbe, mint a pelyhet, felröpítette a pla
tartotta, akár egy üres kenyereskosarat, olyan kön
n érezte a hóna alatt, és felmosolyogva azt mondta

/A zölddel aláhuzott Miroslav Sutej, Vadas J. cikkének keretében, Julio Hernandez ugyanezen cikk hátlapján található./

Bokros Birman Dezső

Vadas József cikkében, melyet a "Képzőművészeti Világhét"-ről ir, "Szobrok, csata után" cimmel felsorolja a tárlaton szereplő külföldi müvészeket.
A lapban a következő reprodukciók szerepelnek: Schang Hutter, /3.lap/ Sylvia Stone, /7.lap./ Bengt An der, /1o.lap./ Alexandr Belasov, /11.lap./ Miroslav Sutej, /13.lap/ Julio Hernandez, /14.lap./ Claude Viseux, /15. lap./ Dionysios Gerolymatos, /15. lap/ Közülök a két aláhuzott nevet emliti meg a kritika. Hat drb. reprodukció idemellékelve.

Élet és Irodalom Bp. 1975. szept. 27. XIX. évf 39. sz. 13. lap.

Schang Hutter (Svájc): Kis figuracsoport

Világos ezek után, hogy a nyelv

MEGKÉRDEZTÜK

Eörsi Istvánt

— honnan tudja, hogy Lukács György mit akart mondani?

— Egy nagy intellektus haláltusájáról szól az Élet és Irodalomban nemrégiben megjelent elbeszélésed. Azokról a legutolsó pillanatokról, melyekben süketen, vakon egy egész elmeszesedő égboltot tör át a materialista szellem, Lukács György intellektusa. El kell ismernem: van merszed ebben az „Egy beszélgetés"-ben bármily fájdalmas is, valósághűen ábrázolnod Őt, az alig látót, alig beszélőt, aki a tanítványa szájával mégis megszólal. A Mester a saját gondolatait hallja kimondani ebben a halálos, szörnyű és mégis felemelő végső játékban, melyet a tanítványok taktikája ta-

olyan útravalót kap tőle, mely fontosabb a részleteknél: ez az útravaló a gondolkodás, az elemzés öröme, mely már a tárgyától is függetlenül. Olyan embert lát maga előtt, aki saját logikusan levezetett halálos ítélete után is képes átélni a felismerés örömét. Ez azt jelenti, hogy még ebben a reménytelen állapotban is meg tudta őrizni személyiségét. Ez a legnagyobb lecke, amit a tanítvány kapott.

— De miből? Egy megrögzött materialista receptje lenne ez a meghalásra?

— Receptje? Lukács mindig

BA

BÓNIS FERENC:

Három é

A III. zongoraverseny kéziratából már csak az utolsó tizenhét ütem hangszerelése hiányzott, amikor Bartókot, orvosai nyomatékos tanácsára, kórházba kellett

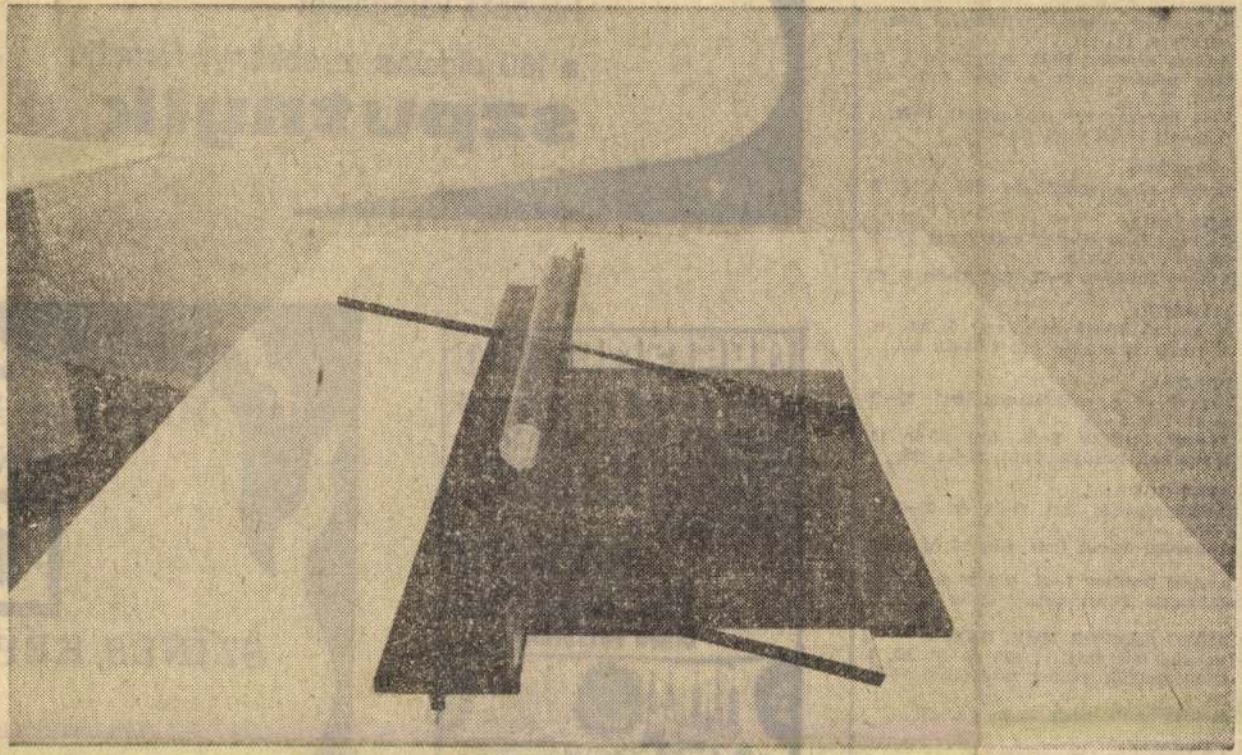

Sylvia Stone (USA): Cím nélkül

FÉNY:
A sandeni gyermekgyilkossági per (NDK) 9, 11, 1.
Andrej Rubljov I—II. (sz) 25-én 3, f7.
Még néhány perc a béke (mb. sz) 26—1, 3, 6.
Volt egyszer egy vadnyugat I—II. (am—ol) 26-án éjjel f10.

KÖLCSEY:
Ereszd el a szakállam (m) 4, 6, 8.

KŐBÁNYA:
Gyilkosságok péntek este (ang) 25—28 és 30—1, f4, h6, 8.
Andrej Rubljov I—II. (sz) 29-én 3, f7.

MADÁCH:
A hosszú búcsú (mb. 'am) 5, n8.
A veréb is madár (m)** 28-án h3.

PALOTA:
Ereszd el a szakállamat (m) 25—26 és 28—1-ig 5, f8.
Andrej Rubljov I—II. (sz) 27-én f6.
Mackenna aranya (am) 28-án n3.

PEST-BUDA:
Örökbefogadás (m) 25-én és 27—1, 5-kor.
A hosszú búcsú (mb. am) 25 és 27—1, n8.
Andrej Rubljov I—II. (sz) 26-án 6-kor.
Zabriskie Point (am)** 28-án h3.

RIDEG SÁNDOR MŰV. HÁZ:
Ne sírj tele szájjal! (fr) 26—28, h5, 7.
Gyilkosságok péntek este (ang) 29—1, h5, 7.
Melody (mb. ang) 28-án du. f3.

TÁNCSICS:
Ereszd el a szakállamat (m) 3, 5, 7.

TÁTRA:
Ostromállapot (mb. fr) f4, 6, f8.

havonta válogatást
a 180 oldalas zsebkönyv formájú
szputnyik

MEGISMERTET
a mai szovjet írónemzedék legtehetségesebb egyéniségeivel; közli a szovjet szellemi és irodalmi élet vitacikkeit a
SZOVJET IRODALOM
CÍMŰ FOLYÓIRAT

Havonta k
ÖNN
SZÍNES, KÉPE

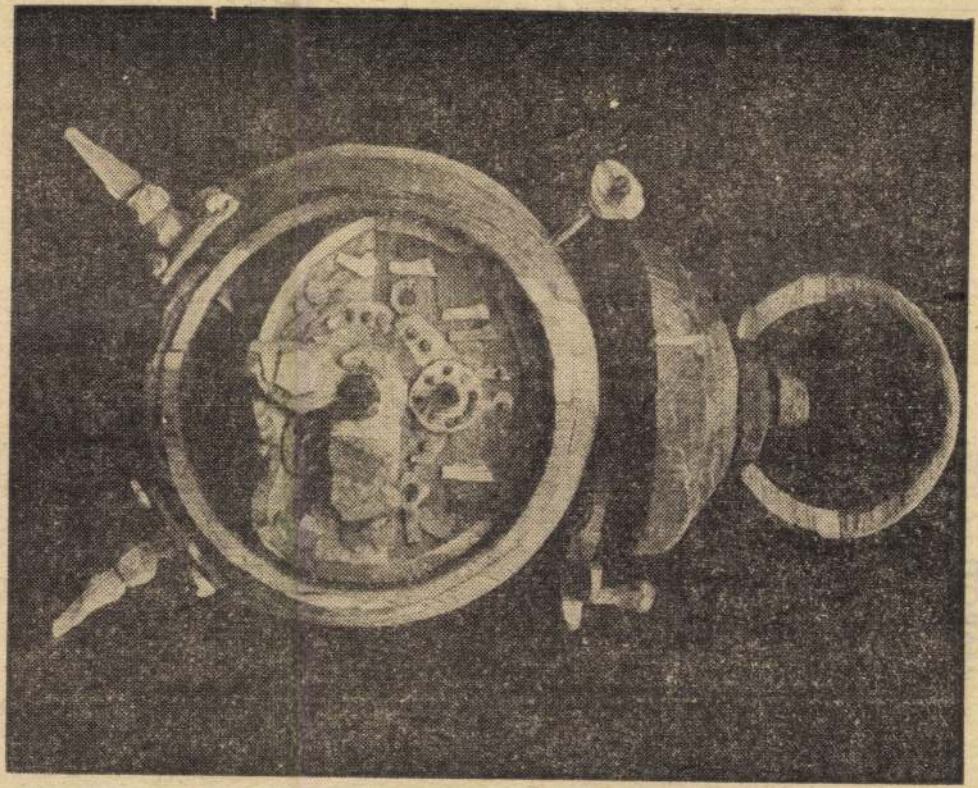

Bengt Ander (Svédország): Ébresztőóra

MARÓTI LAJOS:

Bagatellek

Semmiségek

Játszom. Semmi kis képeket rakok
a világba, a világból:
munka után a matematikus
saját gyönyörűségére számol.

Tél

Fagyott bokrok közt, üveges mezőkön.
Ellen-irányba járom megszokott útjainkat.
Hogy ittmaradt emléked szembejöjjön.

Példázat

A jég fehér. Mindenki tudja.

Mégis, e Balatonból metszett
tömbtáblák színe ritka-kék.
Bennük maradt — versben az ihlet —
egy árnyalatnyi nyári ég.

Genezis

A hetedik nap lett az ünnep.

A surrgó angyalok elültek,
mint telefondróton a fecskék,
és csivitelve egyre lestek

Alekszand Belasov (Szovjetunió): Rénszarvas-tenyésztő család

zándékos, vagy véletlen megfeledezését vagy éppen vállalni nem karását nem vették figyelembe. Bár a költő szándékát, állásfoglalását jelezni azért talán lehetett olna.) A kritikai kiadásnak — em vitatom — megvan a maga idományos szabálya, akik József ttiláét létre hozták, úgy hiszem, éldaszerű pontossággal jártak el. Más kérdés azonban a költő jo- a és az olvasó, a nagyközönség deke. Nyitott kérdés — legalábbis gyakorlat ezt mutatja —, hogy ajon a költő szabadon birtokolatja-e életművét, válogathat-e rmésében, művei vállalásán és tagadásán keresztül megrajzolatja-e azt az önarcképét, mellyel ályája csucsán azonosnak érzi agát, amit az utókorra kíván hanományozni. Ez a kérdés különen akkor is felvetődik, ha egy ltő átírja verseit, fordításait, sd például Szabó Lőrinc esetém. A magam részéről ha nem is továzás nélkül, és kivételeket ykor elfogadva, de *több jogát iserném el és tartanám tiszteletben írónak, mint amennyit a tudósi ljességretörekvés el szokott isterni.* Oly esetben például, mint milyen a Kosztolányi Dezsőé, aki alála előtt közvetlenül összeállítta Összegyűjtött költeményeit és orai verseiből bőven elhagyott, emmiképpen sem helyezném viszza a kötetekbe a kihagyott verset, mint ahogy a propagandakiadás kiváló gondozója, Vargha Balázs teszi, hanem a költő akarata előtt meghajolva csupán függelékbe tenném őket. (Kosztolányi a Négy fal között című korai kötete legmagasabb értéket jelképező József Attila áruvédjeggyel, amely a nagy költővé ért József Attila dehogy is adta volna (*s nem is adta*) a maga aláírását.

★

Mit tehetünk tehát?

1. Írjunk rá a nagyközönségnek szánt propagandakiadásra egy ilyesféle szöveget: „Ezt a gyűjteményt a József Attilával csak éppen ismerkedő olvasó kezdje a közepén. Hogyha már megismerte és megszerette a költőt, elsajátította világát, akkor olvassa csak elölről, hogy nyomon követhesse hogyan lett azzá, aki lett." S akkor a tudomány időrendkényszerén és teljességigényén nem kell [illegible]orbítanunk.

2. De mert ép ésszel egyetlen kiadványra sem lehet ilyesmit ráerőszakolni, próbáljuk meg a nehezebbet: a kritikai kiadás mellett gonddal, körültekintéssel, sok-sok töprengéssel alakítsanak ki a József Attila-kutatók egy új propagandakiadás típust (bő, nagyon bő függelékkel), mely új és az eddigieknél jobban vállalható kompromisszumot valósítana meg egyfelől a tudományosság, másfelől a költő joga s ami vele egybeesik, a nagyközönség érdeke között.

Az új és új nemzedékeknek legyen majd könnyebb József Attilát megszeretni, legyen könnyebb — ez se utolsó szempont — *igazi* értékeiért szeretni. Másrészt senki ördög ügyvédje ne susoghassa többé eleven nagy költőink fülébe: égessetek el még idejében minden ifjúkori füzetet, levelet, fölös holmit, nehogy úgy járjatok, mint József Attila.

Claude Viseux /Franciaország/: Többtestü lakóhely

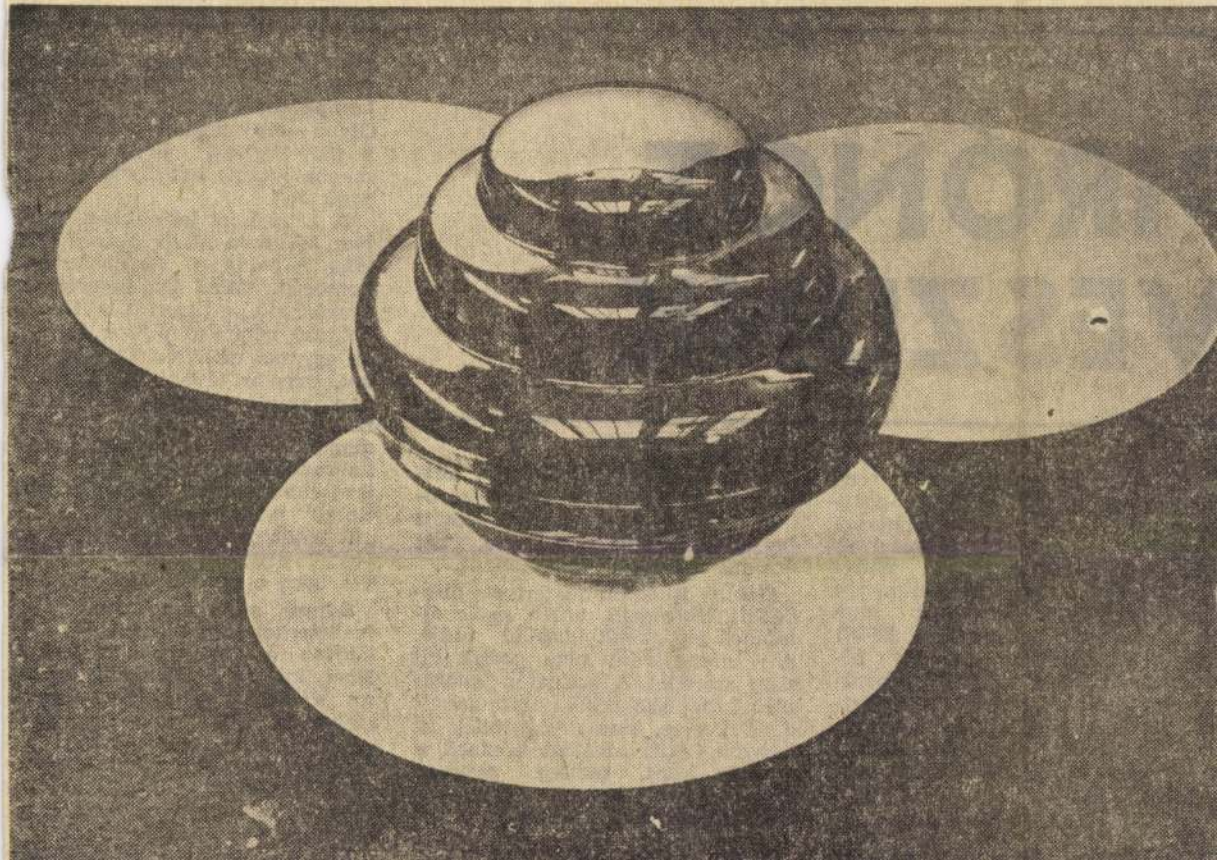

IA:

PÍRÓNŐT VESZÜNK

Július végén Budapesten rendezték meg a XI. Gépíró Világbajnokságot, ezen Frau Johanna Proksch-Steinhauser sebességi és hibátlansági kategóriában világbajnokságot nyert. Teljesítménye IBM elektromos írógépen: harminc perc alatt (másolás) 20 487 leütés. Közben azonban 18 (!) hibát követett, így csak 18 687 betűjét fogadták el. Ezzel is világbajnok lett. A hibátlansági versenyben tíz percen át másolt. Leütött 6 305 betűt és egyetlen hibát sem ejtett.

A díjkiosztás után beszélgettünk. Kiderült, hogy a világ legjobb gépírónője nem is gépíró, hanem tanár. Tanítványai a gyors- és gépíró iskolákban kéthetes kurzusokon képeznek gépírókat. Jelenleg heti 12 óra a kötött foglakozás, ebből mindössze két óra jut a magyar nyelvtannak.

Gépíró iskolába jószerivel mindenkit felvesznek aki a nyolc általánoś elvégzését igazolni tudja. A bizonyítvány nem játszik túl nagy szerepet. A hallgatók javarésze középiskolákból eltanácsolt diák. Persze, vannak kivételek is. Lányok, akik hivatást éreznek a szakma iránt, esetleg gyorsan akarnak pénzt kereni, mégpedig feltétlenül irodai munkával.

A legutóbbi tizenöt évben gyors-

mindig tudom. melyik az alany é melyik az állítmány, vagy eg komplikált szót hogyan kell leírn Olyan szép leveleket fogalmazo a főnökségnek, hogy magam meghatódtam: hát ilyen okos va gyok én?

A géppel írt levelekben, irato ban található hibák hetven száz léka állítólag a Ranschburg-fé homogén gátlás törvényeivel ma gyarázható. Eszerint a tíz újja dolgozó gépírónő olykor felcseré az egymás mellett található betű ket, máskor tévedésből a bal ké kap impulzust, pedig a jobb kéz nek kellene mozdulni, végül magánhangzók gyakorta azono hangzása is sok hiba forrása. Ranschburg-féle homogén gátlá tipikus hibái, hogy: „a" helye „e" betűt ütnek a gépírók; a ked vesből olykor dekves, vagy kek ves lesz; a kellből dell.

Sajnos, a hajdan Amerikába megszerkesztett billentyűzet ser kedvez a magyar gépíróknak Nyelvünkben például igen gyako az „a" és az „e" betű. A gépíró ezeket a billentyűket legügyetle nebb ujjukkal, a kisujjukkal üti le. Ezzel szemben a ritkán előfor duló „j" és „f", a klaviatúra leg előnyösebb helyén, a mutatóujja mozgásterében van.

Mégsem érdemes megváltoztat

Dionysios Gerolymatos (Görögország): Mauthausen

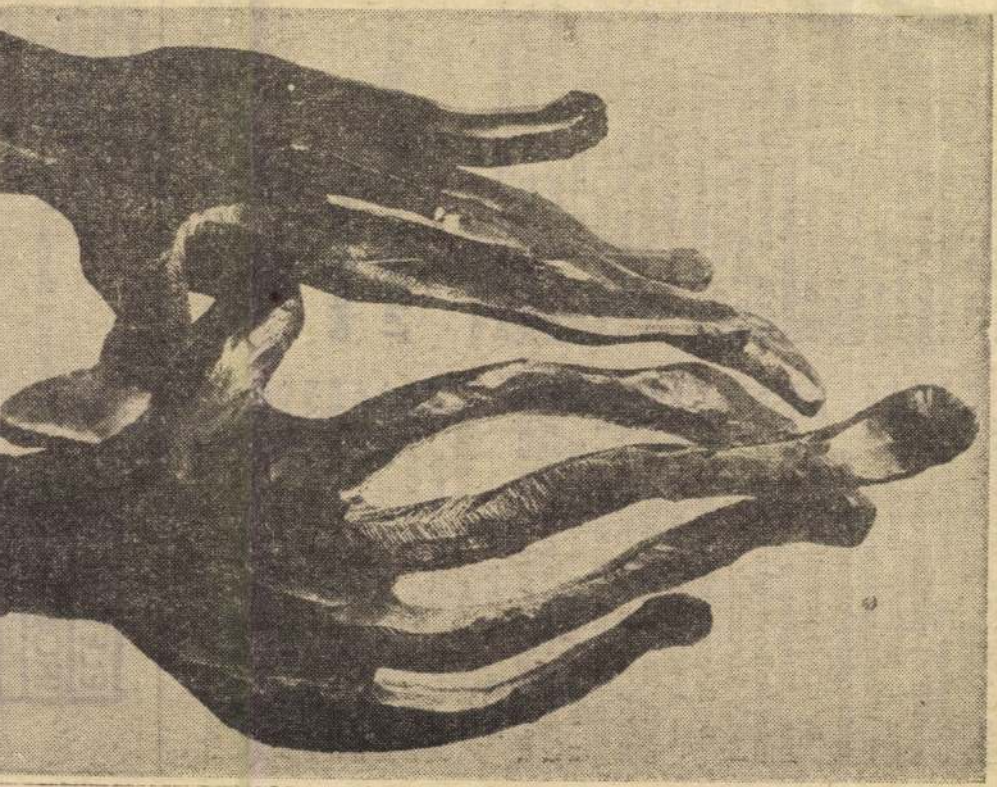

lunk mindenki ír. Grafomániás az egész ország. Az adminisztráció csökkentését is szorgalmazó decemberi párthatározat hatása azon is mérhető lenne, ha időről időre összehasonlítanák a naponta teleírt papírok súlyát.

De mit tapasztal az ember? Kilenc hónappal a párthatározat után, lépten-nyomon hallani: Gépírónőt felveszünk!

D. B. szakközépiskolai tanár:

— A nálunk végzett lányok keveslik, ha csak gépírónői állást kínálnak nekik. Elvégre ők szakközépiskolában érettségiztek. Mióta mindenki tud pötyögtetni az írógépen, ennek a munkának nincs rangja, csak a kereslet nő iránta.

M. M. újságíró:

— Nem is általában a gépírónő, hanem a jó gépírónő kevés. Amit egy jó gépírónő könnyedén leírhatna egyetlen óra alatt, azt manapság három gyengébb írja másfél óra hosszat. Igényes munkára alig lehet gépírónőt találni. Aki valóban tud dolgozni, megfizethetetlen. Egyszerű másolásért is fizettem már oldalanként hét forintot. Szerintem nem több gépaz írógép nyújt.

Az első írógépet mégsem a nők felszabadításának szándékával vásárolta meg egy jómódú gabonakereskedő. Feleségének vette ajándékba, mert az asszony igencsak szeretett levelezni. A levelek egyikére felfigyelt egy Remington nevű pénzember, és mert a fejlődő tőkésgazdaságban nagy szükség volt a gyorsan, olvashatóan és több példányban is készíthető írásokra, gyártani kezdte a masinákat. Ez 1880-ban történt.

Azóta mindenki gépen ír. Van ország, ahol a gyerekek előbb tanulnak meg gépen írni és csak azután kézzel. Így jobban megértik, hogy a szavak betűkből állnak. Nemrég a hírügynökségek közreadtak egy fotográfiát. A képen a pápa látható, amint írógépe előtt ül és ír.

Találkozás a világ legjobb gépírónőjével

A világ legjobb gépírónője.

Ez nem afféle túlzás egy baráti ajánlásban. A hölgynek papírja van arról, hogy ő a világbajnok.

ÉLET ÉS IRODALOM
IRODALMI ÉS POLITIKAI HETILAP

Főszerkesztő: J
Szerkesztőség: 1054 Budap
KÉZIRATOKAT
Kiadja: LAPKIADÓ VÁLLALA
Felelős kiadó: SIKLÓ
Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető: a helyi (
Könyv- és
Előfizetési díj: egy hónapr

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1976 MÁR 20
A JÖVŐ MÉRNÖKE

Bokros-Birmann Dezső

1021

Szocialista képzőművészek

Két éve lesz, hogy a Magyar Nemzeti Galéria útjára indította a Szocialista Képzőművészek Csoportját bemutató vándorkiállítását. A két világháború között alakult, alig tíz évig működő társulás jelentős, új, elkötelezett művészetet képviselt. Munkásságuk lényegében az esztétika nyelvén megfogalmazott ideológiai agitáció. A csoportot olyan nevek fémjelzik, mint Bokros-Birmann Dezső, Dési Huber István, Goldman György, Kondor György, Major Máté, Mészáros László, Szántó Piroska, hogy csak néhányat említsünk. A kiállítás leszűkített és egyben jellemző anyag összeállításával kíván keresztmetszetet adni az ő nemes művészi szándékaikról, eredményeikről.

Várhatóan nagy érdeklődés kíséri majd a műegyetemen is a most ideért vándorkiállítást. Az egyetem R épületbeli klubjában, az R-klubban március huszadikától várja látogatóit a tárlat. A kiállítást Major Máté nyitja meg.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

A JÖVŐ MÉRNÖKE

epeköve var
gálat után
gyítás. M
megvannak
pontok. Eze
metrikusak.
10 vagy 30
rabban merőlegesen kell beszúrni kb. 10 milliméter mélyen. Félóráig maradnak bent. A tűszúrás gyakorlatilag fájdalom nélküli.

Milyen betegségeket lehet gyógyítani vele?

Még korántsincs feltérképezve az összes lehetőség. Mindenesetre a modern diagnosztikus és terápiás beavatkozásokkal ellentétben káros hatása nincs — legfeljebb eredménytelen.

Ez a tudomány is kezd differenciálódni; a legfejlettebb ága a műtéti érzéstelesítés, mely igen elterjedt. Egyre gyakoribbá válnak az ún. funkcionális betegségek, melyek gyógyszerrel nehezen hozzáférhetők. Ez hálás területe az akupunkturának a látványos javulások miatt. A harmadik terület a fájdalomcsillapítás. A legkülönbözőbb ízület-, csont-, izomfájdalmak, fejfájás rövid idő alatt elmúlik. A fájdalomcsillapítás az érzéstelenítéstől abban különbözik, hogy az előbbi végleges. Érdekes, hogy például a csigolyameszesedés teljesen meggyógyítható (azaz megszűnik a fájdalom) annak ellenére, hogy a röntgenlelet változatlan vagy esetleg fokozódott a meszesedés.

A magas vérnyomás is eredményesen kezelhető az aku-

fele magas ...
Valószínűleg az akupunkturával bizonyos centrális receptorokat teszünk érzéketlenné. Tehát hiába van adrenalintúlsúly, vagy hiába termelődik több renin (a vese által termelt vérnyomásemelő hormon) — a vesét tápláló artéria szűkülete miatt. A vérnyomás nem emelkedik.

Milyen betegeket kezelsz most, és milyen eredménynyel?

Jelenleg süketeket kezelek. Amerikai statisztikák szerint 60—70%-os javulás van ezeknél a betegeknél. Kezelek bélbetegeket, magas vérnyomásban szenvedőket, valamint csigolyameszesedést, idegzsábát. Ez utóbbiaknál nagy amerikai statisztikák 80%-os gyógyulást mutattak ki.

Vannak olyan pontok, melyeket megszúrva esetleg meghal a beteg?

Igen. Vannak tiltott területek, melyeket nem szabad megszúrni. Mivel vannak olyan pontok, melyeket megszúrva, megindul a légzés, vagy az áramütött szívműködése, valószínű ennek az ellenkezője is. Ahogy szülést lehet megindítani és fájdalommentesen levezetni, ugyanúgy lehet abortust is végezni.

1021

Jelek és jelzések

A III. Nemzetközi Kisplasztikai Biennálé

Szeptember 20-án nyílt meg a Műcsarnokban a III. Nemzetközi Kisplasztikai Biennálé. A kiállításról szólva, rendszerint hozzáteszik, hogy ez Magyarország képzőművészeti életének legrangosabb nemzetközi eseménye. A szocialista országokon kívül 19 nyugati ország is képviselteti magát. A sorból ebben az évben egyedül csak Olaszország hiányzik.

A Műcsarnok első termében — a Biennálé hagyományainak megfelelően — egy jelentős magyar szobrász életművét bemutató kiállítás fogad. Ebben az évben ez a művész a tíz évvel ezelőtt elhunyt *Bokros Birman Dezső*. Azt hiszem, kevesen vannak, akik ne ismernék sima, végtelenül leegyszerűsített *Don Quijote*-jét, vagy hasonló stílusban készült *Önportréját*, lehunyt szemű *Ady Endréjét*. (Az 1920-as évek alkotásai.) A harmincas évektől ez a sima felület fölborzolódik, s ebben az új, expresszívebb stílusban olyan nagyszerű alkotások születnek, mint a *Rokkant katona*, a *Nő teknősbékával*, és a Don Quijote-hoz mérhető másik csúcspont, az *Ulysses*.

A termekben abc-sorrendben következnek a kiállító országok.

A biennálé részvételi szabályzata — a kiállítás céljával összhangban — csupán a bemutatásra kerülő művek terjedelmét (maximálisan 80 cm magasság és 1 négyzetméter alapterület), valamint a jelenidejűséget (öt évnél nem régebbi szobrok) határozta meg, de sem tematikai, sem az anyagra vonatkozó kikötést nem tett. Úgyhogy inkább a jelenkori művészet tendenciáját, semmint a rendezők valamifajta elfogultságát jelzi, hogy meglepő, új, akárcsak meghökkentő mű is alig szerepel a kiállításon. Az avantgard törekvések legtöbbje elfogadottá vált — vagy kiszűrődött —, s most úgy lehet, inkább az eredmények összehangolásán és finomításán a sor. Ezért a kiállítás egészére a szépség és művésziesség a jellemző, ahol hagyományos és modern anyagok épp olyan békésen megférnek egymás mellett, mint az irányzatok.

A kiállító magyar szobrászok közül *Mészáros Mihály* nevét jegyeztem meg. Furcsa ellentmondásként zöldesre eloxált bronzszobrain a durva megmunkálás aprólékosnak, túl cizelláltnak látszik, és rokokó hatást kelt. *Erich Cardon* (Belgium) kis szörnyei a szürrealizmus, a fantasztikum világába tartoznak. Ezek a csőrből, püspöksüvegből, vékony karokból, lábakból, duzzadó mellekből és páncélzatokból álló kis figurák egyszerre félelmesek és szánalmasak, és nem nehéz rájönni, hogy rólunk, normális emberekről árulkodnak. *Di Teana* (Franciaország) *„Hódolat Lao-Cénak"* című acélszobra egyetlen fölnagyított kínai írásjelhez hasonlít, s mintha a kalligrafikus — írásképre emlékeztető — festészeti stílus tört volna be a szobrászat területére, *Emile Compard* (Franciaország) is egy eltűnt vagy soha nem volt nép rovátkolt betűit vési márványtáblába, és térben álló vékony rajzú betű *Claude Mercier* (ugyancsak francia művész) *„Jelzés"* című szobra. *Myjak* (Lengyelország) szobrainak megtekintésekor is festészeti párhuzam kínálkozik: a szobrok *Francis Bacon* angol festő képeit idézik. Portrék ezek, az emberi forma könnyen kivezető rajtuk, de mintha az anyagot, melyből a szobrász kiformálta, tűz, vagy erős hő érte volna, megolvadtak, elferdültek, az arcvonások összefolytak, felületükbe kék, zöld, barna, ezüst és fekete színeket mart a hőség, s többé már nem valakinek, hanem a névtelen, szorongó embernek a portréi, és nézőiben is felkeltik a szorongást. *Niermeyer* (Hollandia) szobraira mindenekelőtt jellemző az, amit a bevezetőben említettem: absztrakt vasszobrai már nem hatnak meglepően, viszont szépek. A szobrokon megülő rozsda — ahogy a vizes fal — képeket sejtet. Szépek a jugoszláv *Srnec* és *Novak* mozgó, a fényt és a visszatükröződést felhasználó tárgyai. Érdekes látványt nyújtanak a né-

ni, és tanítani kell azt, ami az egyik félnél jobb.

A hivatalos megbeszéléseken túlmenően szakmai programra is sor került. A delegáció Kozenicében megtekintette a ZPB-terv szerint 300 ezer köbméter/év kapacitású felfutás alatt álló gázbetongyárát lengyel UNIPOL-technológiával, valamint a krakkói, részben lengyel, illetve importgépekkel felszerelt 4000 lakás/év kapacitású, nemrég üzembe helyezett házgyárat. Mint ismeretes, Lengyelországban a most befejezéséhez közeledő ötéves tervben saját erőből, szocialista összefogásból és egyéb forrásokból rendkívüli méretű iparfejlesztések és nagyberuházások kezdődtek meg. A fenti két gyár is ennek keretében épült.

A BVM-delegáció is ilyen gyárakat tekintett meg. Mindkettő rendkívül korszerű technológiával készült, a falazóanyagokat gyártó gázbetongyár és házgyár, a Lengyelországban kiemelten kezelt lakásépítési program szerves részét képezik. A munkaerőhiány, pontosabban a szakképzett munkaerő hiánya, az időszakonként jelentkező szállítási nehézségek azonban a modern gyáraknak is gondokat okoznak. Ezek azonban gyermekbetegségek, melyeket kitartó, szorgos munkával a lengyel dolgozók leküzdenek. Reménhetőleg nagy országépítésükhöz a BVM kollektívája is hozzá fog járulni.

Regős István

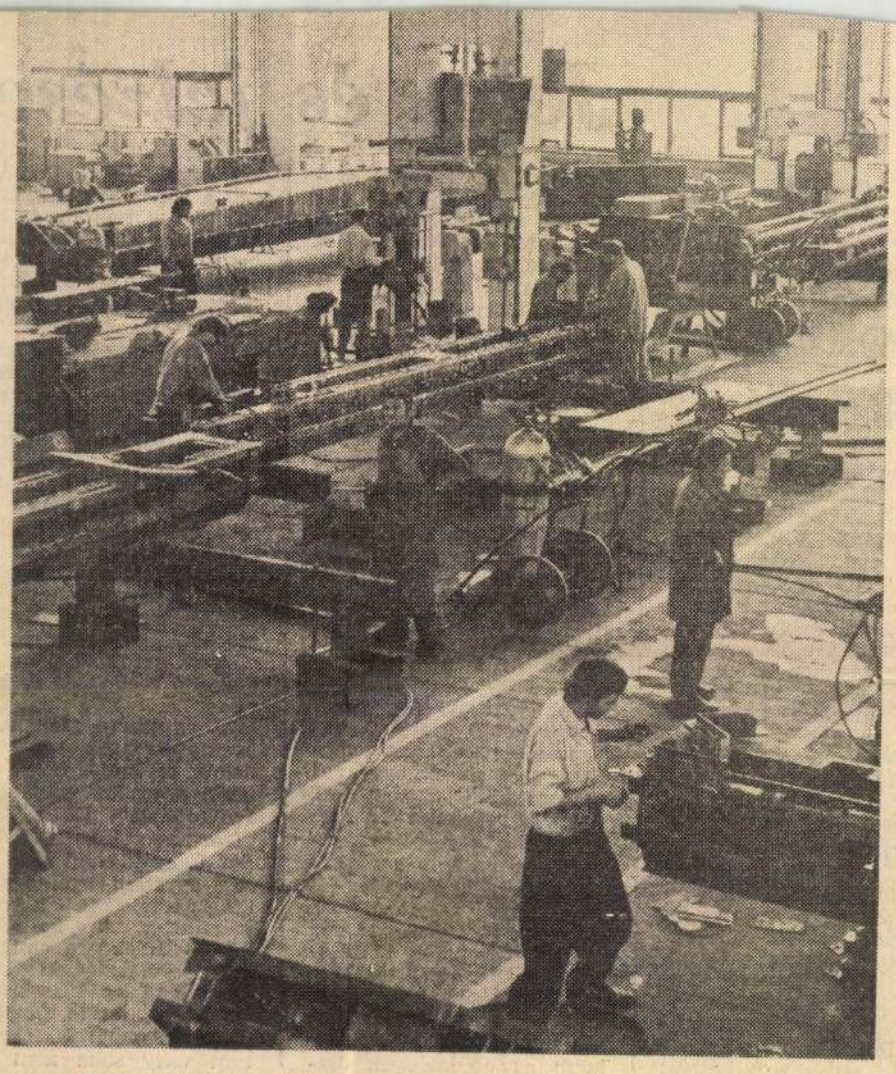

Pillanatfelvétel a Kunszentmártoni Gyár sablongyártó üzeméből

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Bokros Birman Dezső
szobrászművész

Építőelem

1975 OKT 2 3

...zene, szobrászat

Bokros Berman: ULYSSES

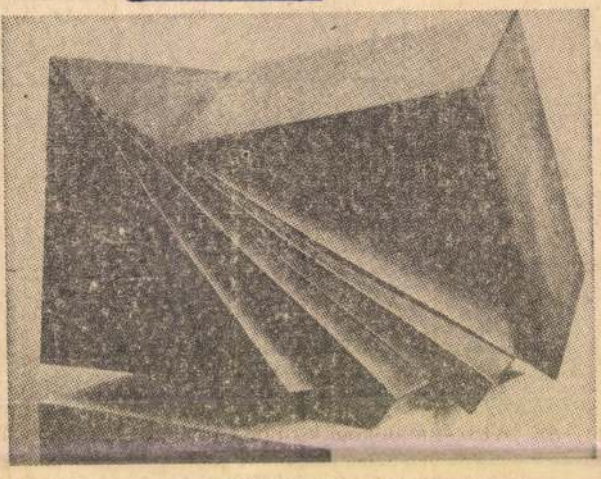

Hauser: fémszobor

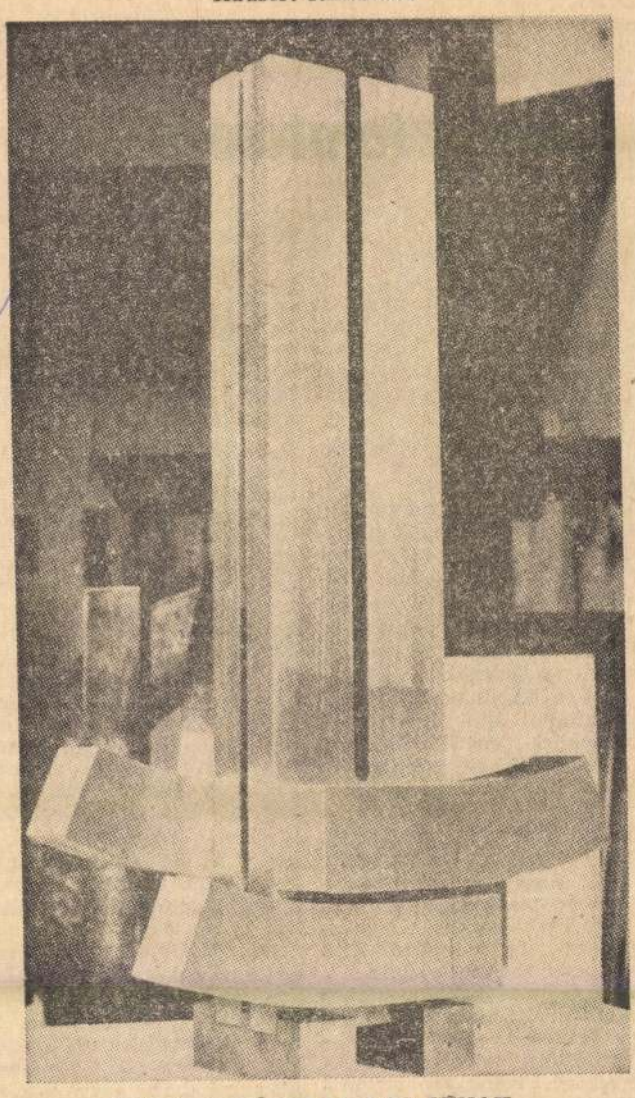

Di Teana: HÓDOLAT LAO-CÉNAK

met *Gruner* „akvamobiljai" (műveit mindig sokan állják körül). Műanyag kockák, lapocskák, lapátkerekek ezek, melyeket a lezúduló víz hoz mozgásba. Mozdulatlanul a mozgás érzését keltik és mindenképpen nagyobb értéket képviselnek, *Erich Hauser* (NSZK) fémszobrai (egymáson elcsúszó vagy szétszakadni akaró fémformák). Az utolsó teremben *Schang Hutter* (Svájc) figuracsoportjai tömegben álló magányos alakok, akiket a véletlen állított egymás mellé, de a talapzaton kívül (Föld) semmi nem köt össze.

A kiállítás november 9-ig tekinthető meg.

Lakatos

Bemutatjuk
Cél: a lako

Előző számunkban hírt közöltünk vállalatunk egyik új terméke, a szolnoki gyárban készített PG körüreges feszített vasbeton födémgerenda bemutatójáról.

Szeretnénk most e terméke részletesebben megismertetn olvasóinkkal, s egyben beszá molni kedvező piaci fogadta tásáról. Minderről *Fogaras Gyula*, az együttműködési é

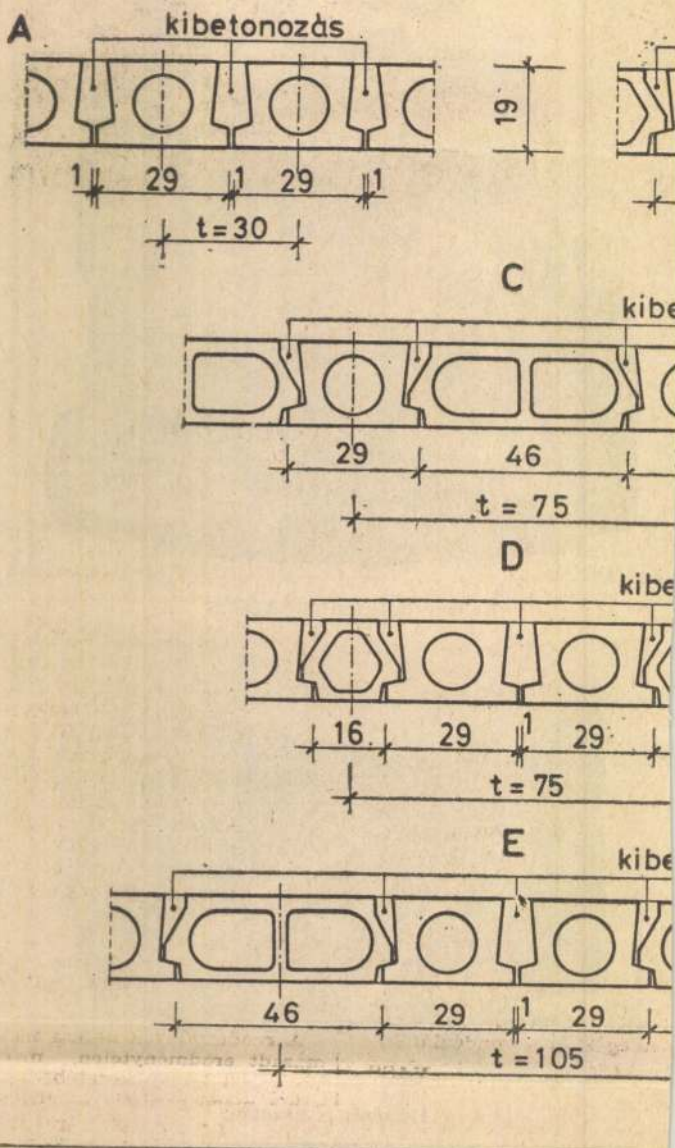

Tapasztalatcsere Lengy

1976-ban az európai országok többségében, így hazánkban is, új ötéves tervperiódus kezdődik. Az 1976—80-as évek feladataira különös gonddal kell odafigyelni, mivel ezek teljesítése jelentős kihatással lehet hazánk és természetesen a többi szocialista ország jövőjére is.

A szocialista országok egységének erősítése, a tervek összehangoltabb meghatározása és a nemzetközi munkamegosztás nagyban hozzájárulhatnak a következő ötéves periódus gazdasági eredményeinek megvalósulásához.

Ennek realizálása nemcsak a KGST-, kormány-, illetve tárcaszinten történhet. Jelentős feladatok hárulnak a termelő vállalatok által folytatott nemzetközi együttműködésre és ezen belül egyre szélesebb körben kialakuló kooperációra is.

Mint ismeretes, a Művek több szocialista ország előre gyártó nagyvállalatával folytat igen hasznosnak értékelhető műszaki-gazdasági együttműködést, így a lengyel ZPB Betonipari Egyesüléssel is.

Lengyelországban hazánkhoz hasonlóan 1976-ban új ötéves terv kezdődik, ezért a BVM—ZPB közötti következő tervperiódusra vonatkozó együttműködés különös jelentőséggel bír.

Ennek meghatározására 1975 októberében Kovács József vezérigazgató elvtárs vezetésével BVM-delegáció utazott Varsóba az 1976—80-as évek közvetlen nagyvállalati szintű műszaki-gazdasági együttműködés irányvonalainak és főbb témaköreinek meghatározására.

A témák kiválasztása olyan szempontok alapján történt, hogy azok teljesítése a tapasztalatok és információk cseré folytán, valamint kereskede mi formában, ne csak névl ges, kimutathatatlan eredm nyeket adjon, hanem mérh tő gazdasági haszonnal is j jon. Ez az alapvető szemp érvényesül a Művek más v lalatokkal folytatott egy működésében is.

A két nagyvállalat vezérigazgatója által a következő tervidőszakra jóváhagyott együttműködési témák alapvetően 5 témakört ölelnek fel, melyeket további pontosítás után a konkrét igényeknek megfelelően évenként. meghatároznak, illetve jóváhagynak.

Ezek főbb vonalakban az alábbiak: komplex együttműködés a gravitációs és a feszített betonnyomócső gyártásában; együttműködés a korszerű, nagy fesztávolságú feszített födémpanel gyártásában; ipari és közösségi, külső, illetve belső falpanelek gyári készültségi fokának növelése; a betontechnológiák tökéletesítése; a késztermék minőségének javítása, a gyártásközi ellenőrzés tökéletesítésével.

A témák meghatározásánál figyelemmel voltak arra, milyen különbségek vannak a két nagyvállalat fejlesztési koncepcióiban, hogy ezen a téren is hathatós segítséget nyújthassanak egymásnak.

Még egy fontos momentum jellemezte a megbeszéléseket, mégpedig az, hogy a két nagyvállalat vezérigazgatója a következő években szorosabbá kívánja tenni és szélesebb körben javasolja elterjeszteni a termelőegységek, gyárak és üzemek közötti közvetlen kapcsolatot, illetve együttműködést, természetesen nagyvállalati koordinálásban az éves tervek szerint.

Bokros Birman Dezső, nobrán

Kisplasztikai biennálé

Szeptember 20-án — 29 ország 112 művészének 530 alkotásával — nyitja meg kapuját a *III. Nemzetközi Kisplasztikai Biennálé.* A *Műcsarnok* összes termeiben kiállítandó művészeti anyag a résztvevő művészek utóbbi öt évben készült alkotásai közül való. A tárlat — a Budapesti Művészeti Hetek egyik eseménye.

A Kulturális Minisztérium, Budapest Főváros Tanácsa, a Képzőművészek Szövetsége, a Kulturális Kapcsolatok Intézete, valamint a Műcsarnok által közösen rendezett biennálén — az előző két tárlathoz hasonlóan — *10 egyenlő értékű díjat adományoznak.* Ezenkívül Budapest Főváros Tanácsa különdíjat adományoz a legjobb magyar részvevőnek.

A látogatók retrospektív kiállításon ismerkedhetnek meg *Bokros Birman Dezső* szobrászművész munkásságával is.

2,

ESTI HIRLAP, B/o.1975. aug. 26.

1974.XI.19. 6,0⁰ N. /11/

Reggeli Krónika II.

- Naptár. Karsai Elek rovata.

- 1889 november 19-én 85 esztendővel ezelőtt született Bokros Birman Dezső. Szobrász volt, a két világháboru között mint az

az expresszionizmus leghatásosabb magyar képviselője szemben állt a hivatalos müvészti ~~alk-~~ irányzattal. Kiemelkedő alkotása a Kalapos önarckép, a Don Quijote, az 1937-es pécsi bányászsztrájk emlékére készitett Napba néző bányász. A II. viláháboru alatt érintkezésbe került a függetlenségi mozgalommal , a munkás parasszt, értelmiségi összefogás eszméit formálta ki A független magyarországért elnevezésü szobrában. Népi demokráciánk Kossuth-dijjal tüntette ki, az Érdemes Müvész cimet és rangot adományozta neki.

Bakros-Bima szobrászmüvész, érd.

- A Reggeli Krónika második kiadása végeg ért.

Bokros Birman Dezső
1021 szobrászművész

Munkásegység!

A Kommunista és a Szociáldemokrata Párt 1944. október 10-i határozata a fasizmus elleni közös harcról és a munkásosztály egységének megteremtéséről

1. A magyar nép harcának sikerét a békéért, s a háború gyors befejezésével az új demokratikus Magyarország kialakításáért, egyes-egyedül a munkásosztály harcos, forradalmi egysége, határozottsága és vezetése biztosíthatja. Ezért az SZDP és a KP megállapítja, hogy elengedhetetlenül szükség van a magyar munkásosztály harcos, forradalmi egységének megteremtésére.

2. Az SZDP és a KP megállapítja, hogy a magyar munkásosztály harcos, forradalmi egységének továbbfejlesztése szükségessé tenné a két párt egyesülésével az egységes és egyetlen forradalmi szocialista munkáspárt megalakítását. A jelenlegi körülmények között azonban a két párt egyesülési feltételeinek a kidolgozása csak gátolná a két pártot a közvetlen és a közös harci feladatok elvégzésében, ezért a két párt az egyesülése kérdésének megoldását a háború utáni időre halasztja.

3. Az SZDP és KP megállapítja, hogy mindkét párt végcélja a szocializmus megvalósítása Magyarországon. Magyarország jelenlegi történelmi adottságaiban ezt a célt a magyar munkásosztály s a magyar dolgozó társadalom a háború azonnali befejezésén és egy független, szabad, demokratikus Magyarország megteremtésén keresztül érheti el.

4. Az SZDP és KP a békéért és a független, szabad, demokratikus Magyarország kiharcolásáért politikailag és szervezetileg a legteljesebben együttműködik.

5. Politikai és szervezeti együttműködésének biztosítására a Szociáldemokrata Párt és a KP azonnali hatállyal összekötő bizottságot alakít a két párt vezetősége között. Az összekötő bizottságnak a két párt megbízottai részéről egységes hozzájárulással meghozott döntései mindkét pártra kötelezőek, és minden változtatás nélkül mindkét párt részéről külön-külön is teljes egészében végrehajtandók.

6. Az SZDP és a KP megállapodott abban, hogy a két párt egymástól független sajtótermékeinek és lapjainak meghagyása mellett, az összekötő bizottság ellenőrzésével és közös szerkesztéssel, egy újságot (lapot) alapít, közös anyagi hozzájárulással. A lap hivatása: egyrészt gondosan őrködni afelett, hogy a magyar munkásosztály és a dolgozók soraiban semmiféle ideológiai, taktikai zűrzavar vagy bizonytalankodás fel ne ütthesse a fejét — és másrészt, hogy a két párt közösen vívott harca, tapasztalatainak összegezésével, elősegítse az egységes forradalmi szocialista munkáspárt szellemének kialakítását.

Éppen e fenti célok szem előtt tartása alapján a lap mindkét párt számára biztosítja a jóakaratú, őszinte és építő munkáskritika gyakorlását.

7. Az SZDP és a KP megtartja politikai és szervezeti önállóságát, függetlenségét és szabadságát, úgyszintén kritikai függetlenségét, szabadságát és nyilvánosságát egymással szemben is.

8. Az SZDP és a KP megállapítja, hogy a két párt egyesülési időpontjától függetlenül haladéktalanul megvalósítandó a magyar munkásosztály egysége a szakszervezetek életében. A szakszervezetek a munkásság gazdasági szövetségei érdekeik megvédésére, helyzetük javításának kiharcolására. A magyar munkásosztály szakszervezeteinek magukba kell tömöríteniük a magyar munkásság minden egyes rétegét és tagját, tekintet nélkül párt- vagy politikai állásfoglalására. Szabad Szakszervezetek Szövetsége név alatt az SZDP és a KP megállapodtak a magyar munkásosztály egységes szakszervezetének megteremtésében. Az SZDP és a KP kötelezi magát arra, hogy ezt a megállapodást azonnali hatállyal külön-külön kiadványokban meghirdeti a magyar munkásosztály számára.

9. Az SZDP és a KP kötelezi magát arra, hogy a Szabad Szakszervezetek Szövetségén belül egyik párt sem épít ki semmiféle leplezett vagy nyílt pártszervezetet (bizottságokat, frakciókat, sejteket stb.), továbbá, hogy a szakszervezetek helyi, szakmai, központi stb. vezetőségeinek a munkásság legdemokratikusabb elvei alapján történő megválasztásánál egyik párt sem akadályozza meg a munkásság szabad akaratának kifejeződését.

A két párt azonnali hatállyal felhívással fordul a Szabad Szakszervezetek Szövetségéhez, hogy csatlakozzon a két párt akcióegység-programjához.

10. Az SZDP és a KP megállapítja, hogy a múltban is a szociáldemokrata és kommunista ifjúság között a legteljesebb mértékben megvolt az egység érzése, úgyszintén szervezetileg és politikailag is a szociáldemokrata és kommunista ifjúság együttműködése, függetlenül a két pártnak egymáshoz való viszonyától, ezért a két párt megállapodott abban, hogy függetlenül a két párt egyesülésének időpontjától, jelenlegi vagy jövőbeni egymáshoz való viszonyától, javasolja külön-külön saját pártja tagozatának, hogy alakítsák meg azonnal a szociáldemokrata és kommunista ifjúság egyetlen és egységes szervezetét: az Ifjú Szocialisták Szövetségét. Az SZDP és a KP kötelezi magát arra, hogy a megállapodást azonnali hatállyal külön-külön meghirdeti a szociáldemokrata és kommunista ifjúság felé, és felszólítja őket, hogy haladéktalanul alakítsák meg az Ifjú Szocialisták Szövetségét, s annak vezetőségét, az OIB-ot, továbbá, hogy az Ifjú Szocialisták Szövetsége tegye magáévá az SZDP és a KP közös programját, és annak alapján kezdje el a szervezési és mozgósítási munkát.

11. A két párt kötelezi magát arra, hogy e határozatot teljes egészében és mindkét párt külön-külön meghirdeti tagsága felé, és felszólítja és utasítja párttagságát, hogy az „Összekötő Bizottság" mindenkori döntéseit haladéktalanul és minden változtatás nélkül hajtsa végre a magyar nép harca sikerének érdekében.

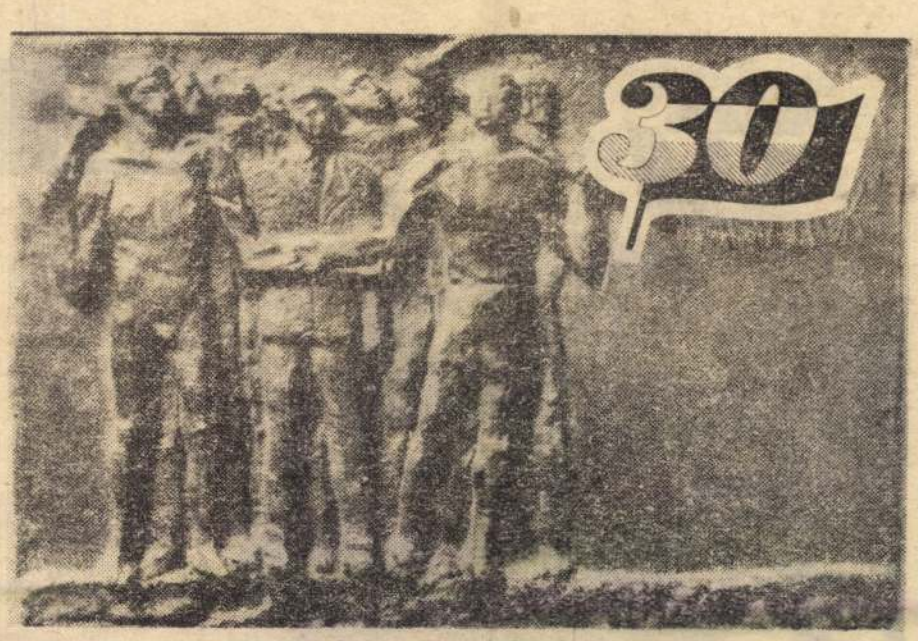

Bokros Birman Dezső:
Független Magyarországért relief.

ZÁRADÉK A HATÁROZATHOZ

Az SZDP és a KP fenti határozat letárgyalásánál részt vettek: Szakszervezetek Országos Szövetsége Szakszervezeti Tanácsának (Hetes Bizottság) teljhatalmú megbízottai (nevüket, tekintettel legális voltukra, titoktartás fedi), azzal a felhatalmazással, hogy egyrészt mint az SZDP vezetőség tagjai a két párt közötti, másrészt mint a Szakszervezetek Országos Szövetsége Szakszervezeti Tanácsának tagjai az SZDP és a KP szakszervezetekre vonatkozó határozataihoz a Szakszervezetek Országos Szövetsége csatlakozását aláírásukkal mindenben megerősítsék. Így a Szabad Szakszervezetek Szövetségével az egységes szakszervezeti mozgalom megteremtése az SZDP és a KP, valamint a magyarországi Szakszervezetek Országos Szövetsége legfelsőbb vezetőségeinek közös határozata.

A szakszervezetek vezetősége a magyarországi munkásság harcos és szervezett egységének továbbépítése szempontjából kötelezi magát arra, hogy:

1. A legteljesebb politikai összhangban együttműködik a Szociáldemokrata és a Kommunista párttal. Az SZDP és a KP Magyar Front politikájával, ezért az SZDP és a KP Összekötő Bizottságának döntéseit a háború mihamarabbi befejezésének, a független, szabad és demokratikus Magyarország kialakításának és a munkásság felszabadításának érdekében mindenkor változatlanul magáévá teszi, és a legalitás körülményeihez képest, valamint a szakszervezeti szempontok szem előtt tartása mellett végrehajtja.

2. A nyilvános bejelentést — tekintve legális voltukat — mellőzve ugyan, de az SZDP-t és a KP-t a szervezési tennivalók sürgős elvégzésében támogatja. Ezért:

a) a Szakszervezeti Tanács (Hetes Bizottság) a lehető legrövidebb időn belül, szakmánként külön-külön összehívja csak a legmegbízhatóbb és harcokban kipróbált szakszervezeti, szakosztályi stb. vezetőséget, tagságot, üzemi bizalmiakat stb., ahol bejelenti az SZDP és a KP és szakszervezetek közötti megállapodásokat a munkásság egységének megteremtésére, és felszólítja őket, hogy politikailag mindenkor kövessék az Összekötő Bizottság döntéseit.

b) Felszólítja e bizalmas értekezletek részvevőit, hogy haladéktalanul alakítsák meg a szakszervezetekben, üzemekben stb. a Magyar Front szakszervezeti, üzemi stb. bizottságait.

c) E bizottságok feladatai: azonnal sztrájkok, tüntetések szervezése a munkásság gazdasági követelései alapján: szabotázsok, robbantások fokozása, előkészület az általános sztrájk kikiáltására és végül a munkásmilícia kereteinek azonnal üzemenkénti és szakszervezetenkénti kiépítése.

d) A vidéki városok szakszervezeteinek legmegbízhatóbb és harcokban kipróbált vezetőinek azonnali felrendelése Budapestre vagy innen a központból megbízható és utasításokkal ellátott kiküldöttek leutaztatása, hogy vidéki városokban, helységekben stb. — beleértve a parasztságot is — az a) és b) pontokban foglalt szervezési munka azonnali hatállyal megkezdődjön. A nagy anyagi kiadásokkal járó vidéki szervezési munkánál az SZDP és a KP hatékony anyagi támogatást vállal, amennyiben pedig az SZDP-re és a KP-ra hárulna a vidéki szervezők kiküldése, az SZDP és a KP vállalja a szervezés teljes anyagi fedezetét.

E Záradék a legteljesebb mértékben bizalmas jellegű. Egészében vagy részleteiben nyilvánosságra hozatalának mellőzésével, úgy az SZDP és a KP, mint a Szakszervezetek Országos Szövetsége nevében a Szakszervezeti Tanács (Hetes Bizottság) kötelezi magát.

A *Határozat* és *Záradék* — a mai napon életbe lép az SZDP és a KP és a Szakszervezetek Országos Szövetsége részéről felhatalmazott megbízottak aláírásával.

Budapest, 1944. október 10-én.

Szakasits Árpád
Szociáldemokrata Párt

Kállai Gyula
Kommunista Párt
Szakszervezetek Országos Szövetsége

A „Határozat 8. pontja 7. sorától (Szabad Szakszervezetek Szövetsége), a 9. és 10. pontok is egyelőre függőben maradnak és éppen így a Záradék tárgyalását is aláírók a napirendről levették."

1944. október 10-én.

Szakasits Árpád
Kállai Gyula

(Pl. Archívum, Gyűjtemény, 474.)

NÉPSZABADSÁG • VASÁRNAPI MELLÉKLET

SZABADSÁG
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., Üllői út 51
Telefon: 138-068, 337-148, 340-726
1974 NOV 17
Népszabadság

AZ 1944. ŐSZI

A második világháború, melyet a fasiszta agresszorok zúdítottak az emberiségre, és amelyhez a horthysta uralkodó körök — a tengelyhatalmak gyors győzelmében bízva — könnyelműen csatlakoztak, a negyedik évében minden borzalmával együtt Magyarország területét is elérte. Vihara végigzúgúldott hazánkon, pusztítva az embereket és az emberi munka alkotta értékeket.

A szovjet seregek Németország határain

1944 nyarán a szövetségesek a június 6-i normandiai partraszállással megnyitották a régen várt második frontot. Ezzel bekövetkezett az, amit a német vezérkar elkerülni igyekezett: Németország két tűz közé került.

A szovjet főhadiszállás ígéretéhez híven, az amerikai—angol csapatok normandiai partraszállásának támogatására, a németek keleti arcvonalának szétdarabolására a Kárpátoktól északra több egymást követő hadműveletet indított. Ezek eredményeként szétzúzta a „Közép"-hadseregcsoportot, *felszabadították Belorussziát és Kelet-Lengyelország jelentős részét, elérték a Visztulát. Sikeresen bontakoztak ki a hadműveletek a Baltikumban is. A szovjet seregek kijutottak Kelet-Poroszország határaihoz.*

A hitlerista hadvezetés — 1944 nyarutóján — a Varsó—Berlin hadászati fő irány lezárása mellett jelentős figyelmet fordított a Romániát és a Balkánt biztosító harcvonal megerősítésére. A román és magyar olajkutak együttesen még ekkor is havonta mintegy 800 ezer tonna üzemanyagot adtak, mely nélkül a háború folytatása csaknem lehetetlen volt. Emellett Hitler Duna menti szövetségesei még augusztusban is jelentős erőfeszítéseket tettek a szovjet hadsereg előnyomulásának megállítására, gazdasági és katonai lehetőségeiket továbbra is a németek szolgálatába állították. Ilyen körülmények között *kezdődött meg a 2. és a 3. ukrán front nagyszabású hadművelete Iasi—Kisinyov körzetében 1944. augusztus 20-án.*

Ez a csapás széttörte a német arcvonal Balkánt tartó láncszemét. A hadászati helyzet Délkelet-Európában gyökeresen megváltozott. *A szovjet hadsereg előtt kapu nyílott a délnyugati hadszíntérre, szabad lett az út Bulgária, Magyarország felszabadításához, Jugoszlávia megsegítéséhez.*

A Iasi—Kisinyov körzetében aratott szovjet győzelem a Duna menti államok történetében sorsfordulót jelentett. Ez a hadművelet kedvező feltételeket teremtett a fasiszta szövetségből való kiváláshoz. A kedvező lehetőséggel élve *Románia és Bulgária szakított a fasiszta szövetséggel és fegyveres erőit Németország ellen fordította.*

A németek elleni fellépésre, a fordulatra a hadászati helyzet — 1944. szeptember elején — Magyarországnak is kedvezett. A hitlerista főparancsnokságnak az országban csak jelentéktelen megszálló erői voltak. Létszámuk az SS-rendőri és a Gestapo-alakulatokkal együtt mintegy 65—70 ezer lehetett. Nem rendelkezett azonnal ütközetbe vethető tartalékokkal sem. Nem tudott elvonni más arcvonalakról sem csapatokat, hogy birtokba vegye és lezárja a Keleti- és a Déli-Kárpátok átjáróit. A magyar fegyveres erők létszáma viszont — 1944. szeptember elején a félmilliót is meghaladta. Az újabb mozgósítással a haderő létszáma állandóan növekedett. Az erőviszony alapján tehát a katonai helyzet alkalmas volt a németek elleni fellépésre az ország belsejében is.

A szakításra kialakult kedvező helyzet azonban, különösen a Kelet felé nyitás, nem felelt meg a magyar ellenforradalmi rendszer politikájának. Horthy augusztus 24-én kérette Veesenmayert és tudtul adta „... *megmásíthatatlan elhatározását, hogy hűen kitart a birodalom mellett, bármi következzen is*". Azt is közölte még, hogy minden rendelkezésre álló honvéd csapatot az arcvonalra dob és a háborút folytatja. A hitlerista politikai és gazdasági vezetés megnyugvással vette tudomásul Horthy tervét. A németek helyzete 1944. szeptember elején annyira súlyos volt a Balkánon és a Kárpát-medencében is, hogy magyar támogatás nélkül képtelenek lettek volna stabilizálni szétesett arcvonalukat.

Ezért a fasiszta főparancsnokság a Iasi—kisinyovi hadműveletben elszenvedett vereség után még fokozottabb figyelmet fordított a Kárpát-medencére és Magyarországra. Úgy vélte, hogy a kedvező terep adta lehetőségek kihasználásával ezen a területen huzamosabb időre viszonylag kis erőkkel feltartóztatja a szovjet hadakat. Alapvető katonapolitikai céljai a következők voltak: távol tartani a Vörös Hadsereget a csehországi, az ausztriai és a dél-németországi hadászati fontosságú hadiipari bázisoktól, amelyek nélkül a háborút nem tudták volna folytatni; továbbra is megtartani a magyar olajat — amely a román olajkutak elvesztése után elsőrendű fontosságúvá vált —, a bauxitot, a mangánt, az élelmet és a hadosztályokat, amelyekre — a háború folytatásához — 1944 őszén szintén igen nagy szükségük volt. Ezért elhatározták, hogy e feladat végrehajtására újabb csapatokat küldenek Magyarországra.

A magyar politikai és katonai vezetés egyetértett a német elgondolásokkal és támogatta azokat, sőt Horthy Guderiantól német hadosztályokat kért. Mindent készek voltak áldozni, csak feltartóztathassák a szovjet csapatokat, míg ideérkeznek az angolszászok. Az augusztus 29-én alakult Lakatos-kormány katonapolitikáját összefoglaló vezérkari főnöki memorandumban *Vörös János* vezérezredes a következőket írta: „*Haderőnk erejének és ütőképességének fenntartására irányuló törekvésünk csak akkor járhat sikerrel, ha... a Német Birodalom oldalán továbbra is szövetségesi hűséggel és szilárd fegyverbarátsággal folytatjuk a harcot mindaddig, amíg a németek is hajlandók... határainkat megvédeni és erre képesek is. Ha azzal számolnánk is, hogy Németország a háborút elveszítette, akkor is végsőkig kell határainkat védeni..., mert a legrosszabb esetben, egy nemzeti tragédia esetén is csak úgy tudjuk nemzetünk* (ti. a Horthy-rendszer — Ö. I.) *fennmaradását biztosítani, ha az oroszokat távol tartjuk, és egy gyászos megszálláshoz az angolszászoknak időt nyerünk.*" Horthyék ezért nem cselekedtek, ezért választották a népellenes háború tovább folytatását. *A Lakatos-kormány, Horthyval egyetértésben, 1944 szeptemberében tíz hadosztályt küldött a harctérre.* Elgondolásuk arra a naiv illúzióra épült, hogy ha sikerül német segítséggel a 2. Ukrán Frontot feltartóztatni, akkor legalább a Dunántúl elérésében az angol—amerikai csapatok megelőzhetik a szovjet hadakat.

Horthyék egész beállítottsága, katonapolitikája lehetetlenné tette a nyitást Kelet felé. Terveiken még akkor sem változtattak, amikor a nyugati szövetségesek is félreérthetetlenül tudomásukra hozták, hogy Magyarország csak a három nagyhatalomtól: a Szovjetuniótól, Nagy-Britanniától és az Egyesült Államoktól egyidejűleg kérhet fegyverszünetet. Horthyékat az a tény, hogy a Szovjetuniótól is fegyverszünetet kell kérni, továbbá, hogy az ügy nem tűr halasztást és a németek elleni fegyveres harcba is be kell kapcsolódni, megdöbbentette. S ahelyett, hogy azonnal és egyértelműen a béke útját keresték volna, tovább segítettek a németeknek és folytatták katasztrófapolitikájukat.

Végül is a kormányzó csak akkor küldte el a fegyverszüneti bizottságot Moszkvába, amikor láthatóvá vált, hogy a 2. Ukrán Front előnyomulását német segítséggel sem tudják feltartóztatni és az angolszászok nem előzhetik meg a szovjet hadsereget, és külön fegyverszünetről még tárgyalni sem hajlandók. Az ország hadszíntérré lett, ahol a váltakozó hevességgel dúló harcok 194 na[illegible] flotta támogatta, [illegible] pülőgép tartozott.

A szovjet főparancsnokság az arcvonal déli szárnyán kialakult kedvező hadászati és a magyarországi katonai helyzetet értékelve úgy döntött, hogy az ellenségnek nem ad lélegzetvételnyi szünetet sem. Elhatározta, hogy támadást indít az Észak-Erdélyben és a Nagyvárad, Debrecen térségében összpontosított német—magyar erők szétverésére, és kilépteti a háborúból Magyarországot.

A hadművelet megindításának kedvezett, hogy Arad és környékének birtokbavételével a 2. Ukrán Front bal szárnya kilépett a hegyek közül és előnyös megindulási helyzetet foglalt egy Arad—Debrecen—Nyíregyháza—Csap irányú támadáshoz, a „Dél" és az „A" hadseregcsoportok megkerüléséhez.

A szovjet vezérkar úgy értékelte a lehetőségeket — írja *Styemenko* hadseregtábornok visszaemlékezésében —, hogy csapatainak kijutása Debrecen térségébe olyan helyzetet teremt, melyből könnyen lehet több irányban támadni: keletre és északkeletre, a német—magyar csapatok kárpát-ukrajnai és északerdélyi csoportosításainak hátába és hadtápterületei ellen; északra a német hadosztályok visszavonulási útvonalainak elvágására, és végül északnyugatra Budapest felé.

Malinovszkij marsall, a 2. Ukrán Front parancsnoka a német „Dél" hadseregcsoport szétveréséhez 1944. október 5-ig 58 hadosztályt (ebből 17 román), 3 lovashadtestet, 825 harckocsit és rohamlöveget, 10 200 löveget és aknavetőt, valamint 1200 repülőgépet vonultatott fel.

Hazánk felszabadításáért vívott harcokat a debreceni hadművelet nyitotta meg. Október 6-án a Nagyvárad—Makó arcvonalon ütközetbe léptek a 2. Ukrán Front fő erői. Ezzel *a Máramarosi havasoktól az Al-Dunáig 850 kilométeres arcvonalon megindult a több mint három hétig (október 6-tól 28-ig) tartó debreceni hadművelet: Észak-Erdély és Tiszántúl felszabadítására.* A front csapatai a hadművelet harmadik napján — október 8-án estig 90—100 kilométert nyomultak előre és kijutottak Püspökladány, Karcag, Kisújszállás körzetébe. Ezzel az előretöréssel a front át[illegible]

A Tiszántúl felszabad

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRLAP

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1974 NOV 19

Békésmegyei Népújság

Bokros-Birman Dezső Kossuth-díjas szobrász- és festőművész

4021

Évforduló

Nyolcvanöt évvel ezelőtt, 1889. november 19-én született és 76 éves korában, 1965-ben halt meg Bokros-Birman Dezső, Kossuth-díjas szobrász- és festőművész.

Mint fiatal épületszobrász iratkozott be az Iparművészeti Iskolába. A Magyar Képzőművészek és Iparművészek Egyesülete (KÉVE) égisze alatt rendezte meg — 1918-ban — első gyűjteményes kiállítását, amely nagy feltűnést keltett. A Magyar Tanácsköztársaság megdöntése után külföldre távozott, s többek közt Bécsben, Párizsban, Pozsonyban alkotott. Utóbbi helyen főleg portrészobrokat és kisplasztikákat készített.

1934-ben csatlakozott a fiatal szocialista képzőművészek csoportjához. Művészetének kialakulására hatott az egyiptomi szobrászat, a görög szépségideál és a reneszánsz éppúgy, mint a század eleji modern szobrászat. Művészete a két háború között harcos szembenállást jelentett a hivatalos művészeti irányzattal. Nevét, életművét mint az expresszionizmus egyik leghatásosabb magyar képviselőjét tartja számon a művészettörténet.

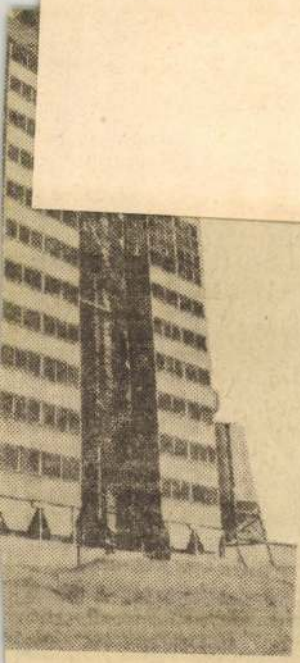

nai

aszárító

tonna óránként

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1974 NOV 19

Bokros-Birman Dezső

Hajdúbihari Napló

Kossuth-díjas szobrász és festőművész

102

ÉVFORDULÓNAPTÁR

Nyolcvanöt évvel ezelőtt, 1889. november 19-én született és 76 éves korában, 1965-ben halt meg Bokros-Birman Dezső, Kossuth-díjas szobrász és festőművész.

Mint fiatal épületszobrász iratkozott be az Iparművészeti Iskolába. Néhány év múltán dekoratív szobrászműhelyt nyitott, de vállalkozása nem járt sikerrel. Ezután Párizsba utazott, ahol évekig — nehéz körülmények között — tanulmányozta a modern francia szobrászatot és festőművészetet. Hazatérve a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Egyesülete (KÉVE) égisze alatt rendezte meg — 1918-ban — első gyűjteményes kiállítását, amely nagy feltűnést keltett. A Magyar Tanácsköztársaság megdöntése után külföldre távozott, s többek közt Bécsben, Párizsban, Pozsonyban alkotott. Utóbbi helyen főleg portrészobrokat és kisplasztikákat készített.

1934-ben csatlakozott a fiatal szocialista képzőművészek csoportjához. Művészetének kialakulására hatott az egyiptomi szobrászat, a görög szépségideál és a reneszánsz éppúgy, mint a századeleji modern szobrászat. Művészete a két háború között harcos szembenállást jelentett a hivatalos művészeti irányzattal. Nevét, életművét mint az expresszionizmus egyik leghatásosabb magyar képviselőjét tartja számon a művészettörténet.

kezdtek a csapatok.

DVSC: Kun — Kuchta, Vachter, Makray, Lipők, Herczeg, Kiss, Erzse, Nagy Bodonyi, Gottdiener (Kósa az 56. percben). — *Dorog:* Schnitzer — Engelbrecht, Tóth, Kácsor, Kiss, Takács, Lódi, Morecz (Gubán, a 65. percben), Rozgonyi, Gabala, Ecker (Abuczki, a 82. percben).

Már az első percben kecsegtető helyzete akadt a DVSC-nek — Gottdiener kapura törhetett volna, de ehelyett keresztbe rúgta a labdát, az alapvonalon túlra. A 8. percben Kiss jó labdával küldte *lyukra* Nagyot, de ő rosszul vette át a labdát — a kapu közelében — és odalett a jó helyzet. Egy perc múlva Makray átadásával Lipők elfutott, beádását Nagy enyhe szögből erős lövéssel küldte kapura, de a berohanó dorogi

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1974 AUG 1

Dunántúli Napló

Bokros Birman Dezső
szobrászművész

1021

DUNANTULI NAPLO

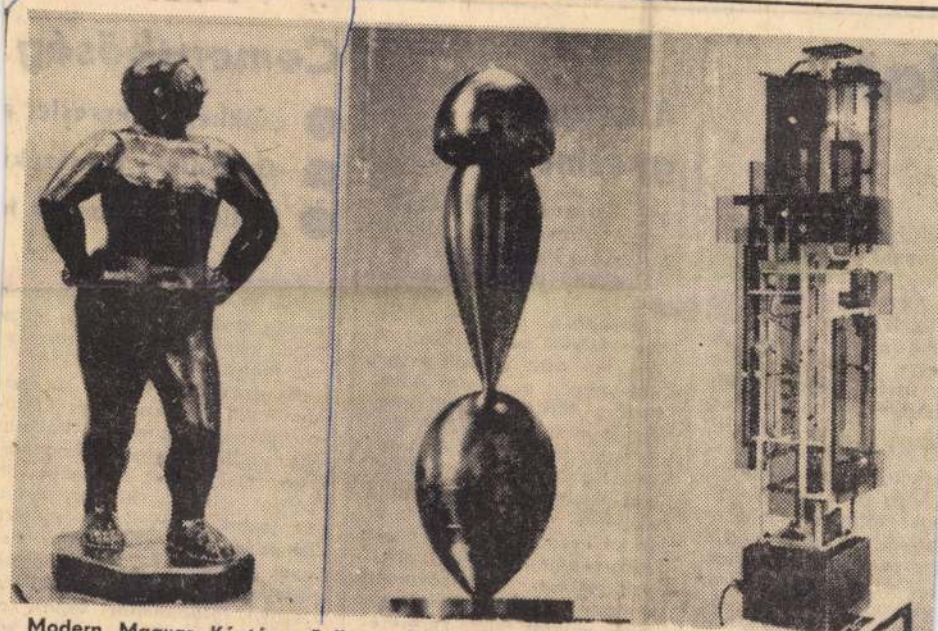

Modern Magyar Képtár műalkotásaiból: Bokros Birman Dezső: Madam Sans Gene. ván: Nőalak. Vedres Márk: Furulyázó fiú.

iak

A „baranyások" közül armadik építőmunkás kor kel, buszozik oda rendszerint este hét- za. S akkor még tesz- mit a ház körül. A és a vasárnap viszont az övé. Ö pedig akkor gészében a háztáji é. Ha nem háztáji, d máshol maszek mun- zépítés, garázsépítés. hogy pihenne, az épí- ok többsége egész zinte megállás nélkül gozza magát. Nincs idő , regenerálódásra. apó mellett aztán az kkal fogékonyabb a ekre. Hiába a téliesí- stag munkaruha és a

A brigád gyermeke

A Lakástextil Vállalat kőzettel abban, hogy Miklósnyi István szocialista brigádja vállalta a kőszegi nevelőotthonban élő sátonyi származású, nyolc éves Simon Miklós patronálását. A gyermek apja a múlt évben halt meg, s az özvegy édesanyára Miklóson kívül még hat gyermek maradt. A brigád megállapodott az intézette abban, hogy Miklósnak tizennyolc éves koráig gondját viselik. Háromezer forint kezdő összeggel máris takarékbetétkönyvet váltottak részére. Ezt követően minden évben egy kommunista műszak teljes keresetével gyarapítják ezt az összeget. Vállalták a brigádtagok azt is, hogy a hét vé

Cementbőség.

- Csökkent a kereslet a
- Miért nincs bátaszéki
- A faipar a második f

Egyes építőanyagokból telítettek a TÜZÉP telepek, számos anyag azonban — ilyen, vagy olyan okok miatt — változatlanul hiánycikk.

Keresztvölgyi József, a Délidunántúli Tüzelőszer és Építőanyagkereskedelmi Vállalat igazgatóhelyettese elmondta, hogy amire évek óta nem volt példa: jelenleg 30 ezer tonna cementet tárolnak a vállalat Baranya, Tolna és Somogy megyei telepein és 20 millió eladatlan tégla is vevőre vár. A tavalyi forgalomhoz képest ez évre csupán 8 százalékos kereskedelmi felfutással számolt a vállalat, s ennek ellenére csa

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HIRDETŐ

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1974 NOV 19

Népújság (Heves)

Bokros-Birman Dezső, Kossuth-díjas szobrász és festőművész

Szeretettel köszöntöm

ERZSÉBET

1021

nevű kedves olvasóinkat!

Erzsébet a legkedvesebb női neveink egyike, az óhéber nyelvből származik, jelentése: „bizalom".

Nyolcvanöt évvel ezelőtt született Bokros-Birman Dezső, Kossuth-díjas szobrász- és festőművész. Párizsban évekig — nehéz körülmények között —, tanulmányozta a modern francia szobrászatot és festőművészetet. Hazatérve a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Egyesülete (KÉVE) égisze alatt rendezte meg — 1918-ban —, első gyűjteményes kiállítását, amely nagy feltűnést keltett. A Magyar Tanácsköztársaság megdöntése után külföldre távozott. Utóbbi helyen főleg portrészobrokat és kisplasztikákat készített. 1934-ben csatlakozott a fiatal szocialista képzőművészek csoportjához. Művészete a két háború között harcos szembenállást jelentett a hivatalos művészeti irányzattal. Nevét, életművét, mint az expresszionizmus egyik leghatásosabb magyar képviselőjét tartja számon a művészettörténet. Művészetének kialakulására hatott az egyiptomi szobrászat, a görög szépségideál és a reneszánsz éppúgy, mint a század eleji modern szobrászat.

Időjárás:

Központi Raktárunkba. Heves megyei Tanács Gyógyszertári Központ Eger Bajcsy-Zsilinszky utca 6.

Autószerelőt FELVESZ

az egri Postagarázs.

Jelentkezni: Lenin út 20.

A Heves megyei Tanács VB. Egészségügyi Gyermekotthona (Eger, Rácz-hegy)

VESZÜNK

most induló

FÜZESABONYI SZABÁSZA-TUNKRA.

Jelentkezés: Konfekció Szövetkezet füzesabonyi üzeme. Füzesabony, Szi-

muttextilművek Budai Gyára munkaerőgazdálkodás 1502 Budapest, postafiók 13.

Füzesabonyi konfekció üzemünkbe ruhaipari technikusi képzettséggel

ÜZEMVEZETŐ,

TERMELÉS-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748,340-726
1975 SEP 29
Budapester Rundschau

1021

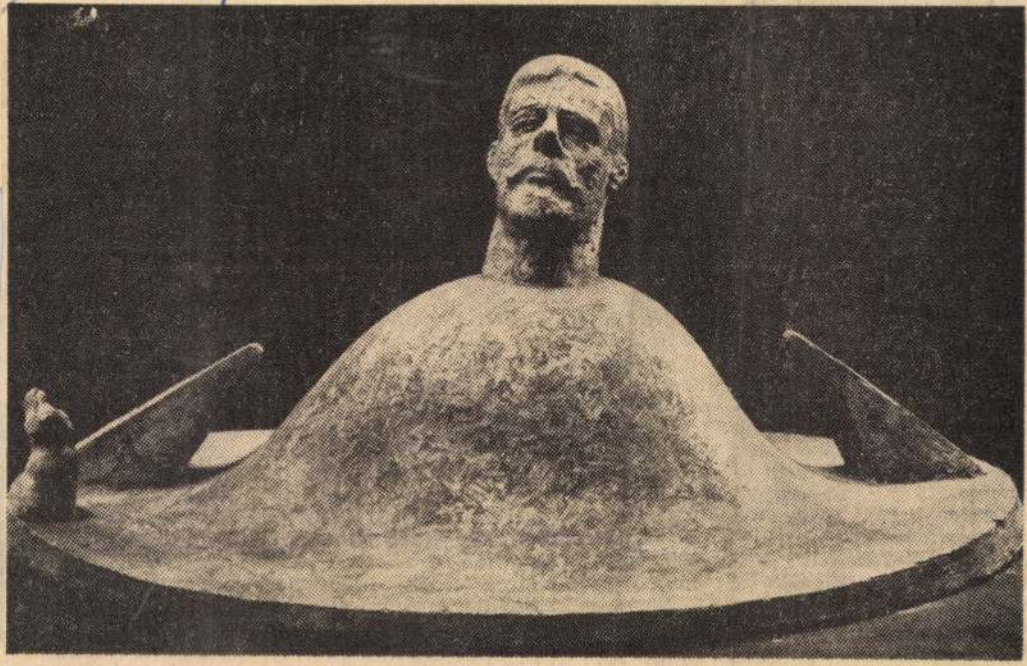

Auf der III. Internationalen Biennale der Kleinplastik in Budapest wurde das Lebenswerk des Bildhauers Dezső Bokros Birman (1889—1965) zur Schau gestellt. Unser Bild: Entwurf zum Denkmal des Bauernführers der Jahrhundertwende, András Áchim (1871—1911), von politischen Gegnern umgebracht

...0. Jahrestag

Diplomatische Be
Ungarn–Sowjetun

Vor dreißig Jahren, am 25. eptember 1945, nahmen das efreite Ungarn und der efreier, die Sowjetunion, iplomatische Beziehungen ueinander auf.

Dieses Ereignis brachte amals eine grundlegende Vende im Leben der jun-en demokratischen Ordnung ngarns. Das Land lag i diesem Zeitpunkt noch in rümmern, ja in seinem estlichen Teil war die olksmacht kaum ein halbes ahr alt. Unter diesen Um-ständen war der Schritt er sowjetischen Re-erung zur Aufnahme nor-aler diplomatischer Be-ehungen von entscheiden-er Bedeutung für das Land, as sich entschlossen dem iederaufbau widmete, für as ungarische Volk, das kraftvoll ein neues Leben schaffen wollte, und bei der Unterstützung der demokratischen Ordnung. Die Sowjetunion, Führer der antifaschistischen Koalition und Hauptbeteiligter am Kampf gegen den Hitlerfaschismus, half Ungarn damit, aus der internationalen Isolation auszubrechen und im Lager des demokratischen Fortschritts Anschluß zu finden. Die internationale Anerkennung wirkte sich natürlich auch günstig auf die innere Entwicklung aus.

Auch die Person des ersten Botschafters, den das neue Ungarn nach Moskau entsandte, brachte zum Ausdruck, daß die Aufnahme der diplomatischen Beziehungen dem nationalen Zusammenhalt der demokratischen und fortschrittlichen Kräfte diente. Gyula Szegfü, Wissenschaftler und Historiker, übernahm diese verantwortungsvolle Aufgabe, man könnte fast sagen: demonstrativ. Gyula Szegfü kam von weit her, fast aus dem gegnerischen Lager, zur Bejahung des demokratischen Ungarn, zur Zusammenarbeit mit den Kommunister und vornehmlich zu jener patriotischen, weisen Erkenntnis, daß die guten ungarisch sowjetischen Beziehungen die aufrichtige Zusammenarbeit mit der Sowjetunion grundlegende Voraussetzung für die Politik des nationalen Aufstiegs sind. Hier sei erwähnt, daß auch die Sowjetunion einen ihrer besten Diplomaten, einen guten Kenner und Freund unse-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748,340-726

1975 SEP 8

Budapester Rundschau

Dezső Bokros Birman

1021

Dezső Bokros Birman: Mutter und Tochter (1922)

auch die vor
aufgenommenen
Gespräche in
denen man zw
über die Beka
Standpunkte
men ist, deren
men jedoch ein wichtiges Zeichen für das Zurgeltungkommen der Realitäten ist.

dies kein unlösbares Problem.

L. Kiss

den Weg der Nazis in Südosteuropa. Daß es auch drüben den Nationalismus gab, nicht nur hüben? Sehr wahr. Und daß ihn bei uns das Trianoner Unrecht (wie bei ihnen das tausendjährige Unrecht) erklärt? Stimmt auch. Als Erklärung können wir es hinnehmen, aber als Entschuldigung — im Licht der Konsequenzen — auf keinen Fall. Recht lange hatten auch der Nazi-Rassismus und die soziale Demagogie ihre Massenbasis. Daß daran der Mangel an Bildung, folglich die politische Manipulierbarkeit, schuld ist? Natürlich! Die Erklärung der Vergangenheit kann aber nicht als Entschuldigung für Gegenwart und Zukunft gelten! Das auf politische Bildung basierte Denken in Kategorien des öffentlichen Lebens ist kein Luxus, sondern eine gesellschaftliche Lebensbedingung.

★

Die vor 30 Jahren erfolgte japanische Kapitulation war durch den Sieg der Alliierten in Europa und die Niederlage der Kwantung-Armee bereits bestimmt. Heute ist es schon allgemein bekannt, daß die im letzten Augenblick abgeworfenen beiden Atombomben von strategischem Gesichtspunkt überflüssig waren. Hiroshima bedeutet nicht das Ende des Zweiten Weltkriegs, sondern den Anfang des Kalten Krieges. Heute können wir vielleicht schon sagen, daß auch dieser zu Ende ist. Das Risiko ist groß, größer denn je im Laufe der Geschichte. Diese vernünftige Einsicht half der sozialistischen Diplomatie auf dem Weg, der von Hiroshima und Fulton nach Helsinki führte. Auf dem Weg zwischen dem Churchillschen „Frieden der gegenseitigen Abschreckung" und dem Frieden des gegenseitigen Vertrauens gibt es aber noch vieles zu tun und wird es auch noch geben, zumal schon Helsinki von einigen als etwas bezeichnet wird, was der Sowjetunion und dem Sozialismus nützt. Die Meinung ist nicht unbekannt, wir haben sie schon gehört. Und auch damals vergaß man hinzuzufügen, daß es zugleich der ganzen Menschheit nützt. Dies aber ist das einzige Kriterium, nach dem die Geschichte jede Politik qualifiziert.

„Historia est magistra vitae" — ja, das wäre heilsam!

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1975 SEP 15
Egyetemi Lapok

Bokros Birmann Dezső
1889-1965 szobrászművész

1071

KIÁLLÍTÁS

A képzőművészeti világhét és a budapesti művészeti hetek keretén belül a Műcsarnokban nyílik meg szeptember 20-án a III. Nemzetközi Kisplasztikai Biennalé. Az immár hagyományossá vált és nemzetközileg is elismert rendezvényre 29 országból 112 művész 530 alkotást nevezett be. Az előző biennalékhoz hasonlóan az idén is változatos képet kaphatunk a különböző országokban élő képzőművészeti irányzatokról, kísérletekről, eredményekről. Mind a szűkebben vett szakma, mind a közönség számára rendkívül tanulságos egy ilyen, a vállalkozókedv esetlegességéből következően helyenként egyenetlen színvonalú tárlat megtekintése, hiszen önmagunk, vagyis a kortárs magyar művészet helyes elfogultságtól mentes megítéléséhez segít hozzá.

A biennalén nemcsak kortársak műveit találhatjuk meg, hanem híven az előző évek gyakorlatához, egy retrospektív kiállítást is láthatunk majd. Az idén Bokros Birmann Dezső (1889—1965) szobrász munkássága kerül bemutatásra. Bokros Birman a XX. századi magyar művészet egyik érdekes eredeti hangú képviselője, akinek műveiben a gondolati tartalom, gúny és irónia sajátos ötvözete testesült meg. A gyűjteményes bemutatás első alkalommal tárja fel teljes egészében a közönség számára a neves alkotó életművét.

A biennalé bővebb ismertetésére a megnyitás és díjkiosztás után még visszatérünk.

nyáron tor

NYÁRI GYAKOR

Először talán magáról a városról, s ez a név nem túlzás, hiszen óriási területen, 385 katasztrális holdon terül el, 10 km szilárd burkolatú út hálózza be a teljesen körülkerített úttörőváros. A nagyság szemléltetéseképpen még csak annyit, hogy a tóparti strandtól a táborépületig, ami ráadásul még a többihez képest közelinek volt mondható, kb. 40 perc volt az út kényelmes sétában.

Az úttörőváros valóban csodás fekvésű helyen terül el. A Zánka—Köveskál és Balatonakali között húzódó Csorsza patak völgyét és az azt övező területet öleli fel. Erdők, hegyek, igazi táborhelynek kínálkozó terület. A város szervezeti felépítésében 8 táborra, ezek mindegyike 3—3; A, B és C altáborra osztható fel. Az „A" altáborok ún. téli tábori épületek, ami annyit jelent, hogy ezekben a kétemeletes modern, fűthető házakban télen őrsvezetőképző táborok vannak. A „B" és „C" altáborok igen érdekes megjelenésű X alakú épületek; a két-két szár a két altábor, s ahol összeér, ott vannak a kétágyas, fürdőszobás, zuhanyozós, külön W. C.-s vezetői szobák. A város 6 emeletes központi épülete, amelyben többek között könyvtár, úttörőtörténeti múzeum, tanácskozók, presszóhelyiség, a külföldi delegációk vezetőinek szálláshelye és az igazgatóság irodái foglalnak helyet, a dísztér Balaton felőli oldalán helyezkedik el. Szemben vele a hatalmas 3000 adagos konyha, 3 önkiszolgáló étteremmel, amelyekben sajnos nem az épülethez méltó a konyhai munka. A pótétkezést az épület földszintjén levő jól-rosszul ellátott kis ABC boltból biztosíthattuk. Van itt még könyvesbolt és ezermesterbolt is. A tér túlsó oldalán, a valóban igen szép 500 személyes előadóterem és a sportcsarnok, mögöttük pedig most épül a stadion. Van még a városban 40 ágyas egészségház

tusai következtek egymás után.

Egy ekkora létesítmény munkájához elengedhetetlen a jó szervezés. Nagy adminisztrációs gárda ügyel arra, hogy akadály nélkül folyjon a táborozás. Valóban reggel fél 7-es ébresztőnél fél 10-es takarodóig mindez óramű pontossággal zajlott le. Mi vezetők a megérkezésünk kor meghallgatott ismertető kívül megkaptuk a 44 oldalas Táborozási Szabályzatot amiben minden benne van a város, a vezetők feladatairól a kötelezően betartandó strandútvonalakig és az el lenőrzési pontokon való je lentkezés szabályaiig. Csak ahogy mondani szokták, sok bába között elvész a gyerek, valahogy ez történt Zánkán is. A sok szervezés túl szervezéssé vált, amire egy példa a szintén megkapó

EDD MEG, AI

...avagy egy szokatlan diplomakiosztásnak adtá a tréfás címet a MALÉV Air Tours Utazási Irod munkatársai — többségük ben a Kereskedelmi é Vendéglátóipari Főiskol volt hallgatói — annak programnak, amelye „hosszas konzultáció" utá „kisütöttek" a hazánkba lá togató turisták örömére Az ötletet a vállalkozó kedvre és a magyar kony ha nemzetközi hírnevér alapozták. A „tanterem ben" többek között a kö vetkező ételek elkészí tése szerepelt: rétes, bog rácsgulyás, paprikás csir ke galuskával, kolozsvá ri töltött káposzta, borjú pörkölt, hortobágyi pala csinta. Az ötnapos prog ram során négy leckét vet tek a résztvevők négy kü lönböző ismert budapest szálloda éttermében. A vendégek buzogtak az akti

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HIRDETŐ

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726

MAGYAR HÍRLAP

1975. szept. 21.

Bakos Birman Dezső

szolcsárszmüvész

Képzőművészeti világhét

Megnyílt a III. nemzetközi kisplasztikai biennále

A képzőművészeti világhét nyitányaként szombaton a Műcsarnok termeiben nyitották meg a III. nemzetközi kisplasztikai biennálét. Az ünnepélyes megnyitón megjelent *dr. Orbán László* kulturális miniszter, *dr. Kornidesz Mihály*, az MSZMP KB osztályvezetője, s ott volt politikai, kulturális életünk sok más ismert személyisége. Huszonnyolc ország több mint száz alkotója mutat be mintegy félezer művet a tárlaton, amelynek megnyitásán a kiállító művészek hazája magyarországi diplomáciai képviseleteinek számos vezetője és tagja is ott volt.

A biennálén *Garamvölgyi József* kulturális miniszterhelyettes mondott beszédet.

— Szükségesnek tartottuk és tartjuk, hogy a világ különféle nemzeteit képviselő képzőművészek, a különböző társadalmi rendszerekhez tartozó országok rokonvonásokat vagy eltéréseket mutató, de mindenkor jó szándékú és humánus tartalmú alkotói törekvéseinek közös fórumot teremtsünk hazánkban. Szocialista társadalmunkban igen fontos és megtisztelő szerep jut a képzőművészetnek, s a kisplasztika ennek szerves, megbecsült ágazata. A magyar művészet alakulásának sajátos tendenciája, hogy a szobrászatnak, elsősorban az utcák, terek, középületek díszítésére hivatott és a modern urbanisztikával együtt fejlődő monumentális szobrászatnak a felszabadulás óta igen fontos szerep jutott. A köztéri szobrászat nagyarányú fejlődése hívta fel ismét fokozott mértékben a figyelmet a kisplasztikára, arra az intim műfajra, amelynek művelése, virágzása a magas színvonalú szobrászati kultúra kibontakozásának nélkülözhetetlen feltétele.

— Ez az impozáns méretű kiállítás igen gazdag. Rendkívül sokszínű, sőt helyenként ellentmondásos képet ad a szobrászat mai állapotáról, az új törekvésekről. Az ellentétek, a vitára serkentő jelenségek bonyolult világunk természetes velejárói. A tárlat, amely sajátos műfaj területén a nemzetközi képző-

hatja korunk haladónak ítélhető útjait, vagy előre figyelmeztethet a zsákutcákra — mondta Garamvölgyi József.

— Biennálénk figyelemre méltó vonása, hogy a közelmúlt értékes, lezárt életműveire is ráirányítja figyelmünket. *Ferenczy Béni*, *Medgyesi Ferenc* művészetének bemutatása után ez alkalommal *Bokros Birman Dezső* retrospektív kiállítását láthatják az érdeklődők.

A miniszterhelyettes a kisplasztikai biennálé elnökségének nevében köszöntötte a kiállító művészeket, sok sikert kívánt alkotó munkájukhoz; kifejezte köszönetét a nemzetközi zsűri tagjainak, elismeréssel adózott mindazoknak, akik közreműködtek a rangos seregszemle rendezésében, szervezésében.

Baranya városaiban kiállításssal köszöntötték szombaton a képzőművészeti világhetet. Pécsett megnyílt a Természetlátás—Alkotás című didaktikai jellegű kiállítássorozat negyedik része. Az alkotó művész, *Lantos Ferenc*, mutatta be az érdeklődőknek a térábrázolást.

Mohácson *Zs. Kovács Dianna* textilművész, Komlón *Altorjai István* festőművész, Szigetváron *Zágon Gyula* faragóművész és Pécsett *Somogyi Soma László* festőművész tárlata fogadja az érdeklődőket.

A Heves megyei eseménysorozat nyitányaként a füzesabonyi művelődési központban szombaton ünnepélyesen megnyitották a megyei képzőművészek legújabb alkotásait bemutató kiállítást. Tizenöt művész ötven alkotása — festmények, grafikák, kisplasztikák — láthatók a tárlaton.

Gazdag közművelődési program kezdődött szombaton Veszprém megyében is. A Bakonyi Múzeumban megnyitották Veszprém dániai testvérvárosa, Gladsaxe művészeinek kiállítását. Itt két művész, *Groth Jensen* és *Bengt Koch* mintegy 40 festményét láthatják az érdeklődők.

Ugyancsak Veszprémben, a Dimitrov Művelődési Központban a fiatal képzőművészek

nek 500. évfordulóját kellett megvárnunk, hogy a nemzetközi Michelangelo-kutatás egyik kiváló, magyar származású képviselőjének, *Tolnay Károlynak* több évtizedes munkásságát összefoglaló két műve, egy kötetben, magyarul is megjelenik.

Mindkét mű megérdemelte volna, hogy már jóval korábban külön-külön kiadásra kerüljön, így elmaradhattak volna azok, a bár kíméletes szerkesztői változtatások, melyek a két szöveg tematikus átfedéseit csökkentették. *A két tanulmány ugyanis egyazon téma különböző oldalról való megközelítése*, egy kutatói korszak eleje és vége — megírásuk közt több mint húsz év telt el és egy hatalmas, ötkötetes Michelangelo-monográfia jelent meg. Együttes kiadásukból mégis talán az a legfőbb jó származik, hogy így *egy kötetből plasztikusan kirajzolódik egy tudományos módszer szerkezete.*

A *Lukács György, Fülep Lajos* köréből induló, a bécsi szellemtörténeti iskola hatása alatt tudóssá érő Tolnay egész életmű*vashatók.* A michelangelói életmű megértése szempontjából a korszak politikai, vallási, filozófiai és esztétikai nézetei csak annyiban érdekesek, amennyiben azok a művész *sajátjává is váltak* és azután is csak abban a mértékben, amennyiben megfelelő kifejezést nyertek a formában.

Tolnaynak a korszakra és a művészre vonatkozó ismeretanyaga igen nagy, lendületes stílusa magával ragadó, az egészről kapott dinamikus kép meggyőző, még ha sok részletéről tudjuk is, hogy csak feltételes. Igen szemléletes az egyes szellemi tényezők *arányváltozásainak* ábrázolása a művész életének során, a politikai, filozófiai, vallásos eszmék növekvő, illetve csökkenő szerepe az ifjú-, az érett és az öregkor műveiben, s egész életfelfogásának lecsapódása a fennmaradt gondolattöredékekből és a művekből *rekonstruált* esztétikájában.

Különösen jól sikerült példái a szerző sokrétű kutatói módszerének a fiatalkori *Dávid-szobor*, az érett korszakot lezáró *Utolsó ítélet* freskó, valamint az öregkori

---

KÖNYVESPOLC

Különös meglepetéseket tartogat egy gyűjteményes kötet még azoknak is, akik amúgy, részletekben, jól ismerik az író életművét. Fejlődésvonalak, szándékok, az írói természet rejtettebb sajátosságai úgy rajzolódnak ki, hogy az ember már-már úgy érzi: a pályaképet akár előre is meg lehetett volna határozni. Hogy egy írónak, a maga adott világában, a maga adott természetével és képességeivel mennyi szabad választása van, azt tudtommal még nem állapították meg; valószínűleg elég ahhoz, hogy az eleve meghatározottság mentségével senki ne élhessen, és alighanem kevés ahhoz, hogy a kritika számonkérő ellenjavallatait minden esetben reálisnak tekinthessük.

A határozott fejlődésvonal még világosabb, ha a gyűjteményes kötet válogatás is, mint *Mészöly Miklós* kötete (*Alakulások*, Szépirodalmi). Visszapillantóban az amit manapság a francia „új regény" módszerének tekintünk — még az „új regény" iskolájának létrejötte előtt: a valóság nagyon aprólékos, nagyon szabatos és pontos leírására. Ez legszembetűnőbb mesterségbeli jegye, s aki mást nem lát meg stílusában, annak is észre kell vennie, mennyire tud írni — műgondját és erejét tanítani kellene fiatalabb pályatársainak, akik hasonló hatásokra törekednek. De Mészöly írásmódja több stílusnál — világlátásának kifejezése, akár olyan modelltörténetekről van szó, mint a kitűnő *Magasiskola*, vagy a *Jelentés öt egérről*, akár egy látszólag köznapi világ igen aprólékos, mondhatni mikrorealisztikus leírásáról, mint a *Pontos történetek* novelláiban, vagy a *Nyomozások*ban.

Különös távlatai vannak e leírásoknak. Azt hinné az ember, hogy az, akinek e pontos és gyötrelmesen részletes leírás a leg-

---

művészet összképét akarja tükrözni, nem lehet homogén. A fogalások utközetése elöseglitett leíró művekben allás-tisztánlátásunkat, igazol-

studiolának valósított munkái-ból nyílt kilátás. A bemutatott 26 fiatal művész szobrai, grafikái és olajfestményei szerepel-nek.

1021

Bokros Birman Dezső szobrászművész

VADAS JÓZSEF:

Szobrok, csata után

KÉPZŐMŰVÉSZETI VILÁGHÉT

Mondhatnék persze küzdelmet. Hiszen a művészet mindig harc volt, egykor a régi beidegződésekkel, ma elsősorban az álművészettel szemben. Hiszen a művészet — ideológiai értelemben — nem lehet közömbös; közömbössége is állásfoglalás. Konkrétan pedig: éppen csak elült a harc a csatamezőn. A koncept art és folyományai, mellékágai, rokonai (az akciótól a fluxusig) már nem általában a múltat vették célba és nem általában a művészet ellen lázadtak fel, mint egykor a konstruktivisták, akik építészetet, kézzelfogható tárgyakat tettek a műalkotások helyébe. Pontosabban: nem fellázadtak, hanem romboltak. Moholy-Nagy László még csak azt mondta (s igaza volt): mindenki tehetséges. A koncept art képviselői már azt vallják: mindenki művész.

A konstruktivizmus programja ez volt: esztétikum hassa át az egész életet, a legkisebb viskót is művészek tervezzék. A koncept art viszont úgy igyekszik — próbálja — megvalósítani ideológiai feladatait (nem ritkán Marxra hivatkozva), hogy lemond a művészetről. Így válik a leghétköznapibb cselekedet is műalkotássá — hívei szemében. Ha a húszas években — a használati tárgyak mögött — a művész szubjektuma háttérbe szorult, most az egyéniség újraéledésének korszakában vagyunk: nem a megszemlélhető mű a fontos, hanem az ember, aki puszta kézjegyével is hitelesíteni képes — például — egy üres kottalapot. Holott éppen a mű alapján érdemelhetné ki a hitelesítés jogát. S ezzel még nincs vége az ellentmondásoknak.

Hogyan is beszélhetnénk társadalomformálásról akkor (márpedig a koncept art jelentős alakjai elkötelezett művészeknek vallják magukat), amikor munkásságuk szinte észrevétlenül beleolvad az életbe? Talán el is veszne benne, ha a fénykép meg nem örökítené és az újság — a művek fotóit — le nem közölné. Így lett a koncept art legfontosabb megjelenési formája a fénykép és így szorult ki — legalábbis átmenetileg — minden időtálló anyagból készült műalkotás. A festmény is. Leginkább azonban a szobor, mert a márvány és a bronz — tanúsítja a húszadik század művészete — szellemi értelemben is ellenállóbb közeg, mint a vászon és az olajfesték.

●

De a viharok előbb-utóbb elülnek.

Két éve koncept art művek is akadtak a *Műcsarnokban*. Akkor még ez a fajta művészet újdonságnak számított. Most, a *III. Nemzetközi kisplasztikai biennálén* már arról kell elsősorban beszámolnunk, hogyan keresi helyét a szobrászat, amelyet nem hagyhatott közömbösen a koncept art figyelmeztetése, amelynek mégis túl kellett lépnie rajta.

A koncept art művészettörténetileg indokolható *jelenség* volt. (Nem szükségszerű és még kevésbé: egyedül érvényes kifejezési forma.) A huszonkilenc országot ábécében felvonultató kiállítás az amerikaiakkal kezdődik; név szerint *Claes Thure Oldenburggal*, a pop art egyik legismertebb alakjával és *Sylvia Stone* minimal art plasztikáival. Tehát mindjárt a kezdet válaszol arra a kérdésre, hogy támadhatott-e jogos hiányérzet a hatvanas évek végén és a hetvenes évek elején. Oldenburg — legalábbis a Budapesten látható kisplasztikákkal — aligha volt képes megsemmisíteni azt a tárgyfetisizmust, amely Stone színes üveglapjainak steril szépségéből is árad, s amely mögött a fogyasztói társadalom elidegenítő és kiközösítő manipulációi érződnek. De — Oldenburggal együtt — a pop art nagyszabású mozgalma sem tudott változtatni a társadalmi viszonyokon. Orvoslás helyett beérte a tünetek felkiáltójelszerűen harsány számbavételével.

Elbűvölő esztétizimusba torkollt az op art, származékaival: a luminodinamizmussal és a minimal arttal együtt. Villódzó szín- és fénymágiája eleve lemondott az élet megismeréséről, s ezzel a kritikáról, szűkebb és tágasabb valóságunk értelmezéséről. A mostani seregszemlén, ha csak a finn *Veikko Hirvimäki* színeivel szinte csilingelő fakonstrukcióit, a holland *Shlomo Koren* mérnöki tisztaságú aluminium íveit, a jugoszláv *Aleksandar Srnec* fényben úszó nikkel tükreit nézem, már akkor is nyilvánvaló: a tiszta szépség és a tiszta harmónia, amelyre olyannyira vágytak a régi görögök és a reneszánsz mesterek, s amelyet (szerencsére) ők sohasem tudtak megvalósítani — napjainkban lett valóság. Igaz, elsősorban a technikai szerkezetek jóvoltából. A csillogó gépezetek és a tökéletesen megmunkált felületek láttán csak gyönyörködni lehet, szenvedni soha. A gyönyörhöz nem járul izzadság és fáradság.

Bokros Birman Dezső: Mednyánszky

Ebből következik: a pop art hangos térzenéje hasonult a könyörtelen valósághoz, az op art tűzijátéka pedig rózsaszínbe burkolta a szürke hétköznapokat. A koncept artnak tehát joga volt tabula rasat csinálni. Kimenekülni a művészetből, amely nem tudta ellátni feladatát. Joseph Beuys, Böll — botrányairól ismert — jó barátja, a koncept egyik apostola, nem habozott kijelenteni: „Tudnunk kell, hogy tulajdonképpen az életvitel a fontos, a produktum ehhez kapcsolódik."

●

Hogy miként vált — válhatott-e egyáltalán — életvitellé a művészet, azt nem látjuk ezen a kisplasztikai biennálén. Hiszen a koncept art a műről a magatartásra helyezte a hangsúlyt. Hiszen a koncept art ideje lejárt. De észrevehetjük: nem múlt el — nem múlt ki — nyomtalanul.

A koncept létformája a film volt; egyetlen álló kép aligha képes rögzíteni az életet, vagy ami azonos vele, a szüntelenül alakuló folyamatokat. Természetes hát, hogy a fotósorozatok nyomán a Műcsarnokban néhány szoborsorozatot is láttunk. Olyan műveket, amelyek egymás mellett kaptak helyet; különálló, de összetartozó darabok.

A japán *Shiro Hayami* kompozíciója két elemből áll. A *Boko* című kőlapon kis kúpocska emelkedik; a *Deko* elnevezésű másik kőlapon pedig a kúp elrejtésére, a nyílás kitöltésére, a két lap egyesítésére (a lehetőségeket ki-ki tovább szaporíthatja) szolgáló hüvely van. A finn *Matti Koskela* könyökcsövekre emlékeztető színes plasztikákat állított ki. Ezeket is együtt kell néznünk. Szépek (miért ne volna szép egy gondosan megmunkált kályhacső?), de már nem gyönyörködésre valók. Feladatunk — elgondolkodni azon: mitől lesz *Egyetlen lehetőség* az a fekete forma, amely kék színben még csak *Kék darab*. volt. Hogy hiába kérdezünk? Hogy a tanulság csupán annyi: alaposan nézzünk szét környezetünkben? A koncept art, amelynek szelleme máig kísért, megértés nélkül azonosult a szüntelenül változó élettel és feltétel nélküli azonosulásra szólított fel.

Olcsó trükk így kitérni a válaszadás elől. Hiszen épp a világ mozgásában rejlik a magyarázat kulcsa. Ezért több, mint érdekes formajáték a nyugatnémet *Erich Hauser* művészete. Művei folyamatábrázolások; egy-egy mértani alakzat — háromszögű hasáb, gömbszelet — alakváltozásait követik nyomon a térben. Ezek a szobrok mozdulatlanok. A jugoszláv *Koloman Novak* fénymobiljainak képernyőjén viszont állandóan változik a kép: színes ábrák rajzolódnak elénk, mintha valamiféle absztrakt televíziót néznénk. E szabályos op art művekhez, (hasonlókat a budapesti Szépművészeti Múzeumban is láthatunk) nincs mit hozzátennünk. Annál érdekesebbek a nyugatnémet *Gottfried Gruner* akvamobiljai. Ezek sem jelentős alkotások, ezek sem nyújtanak katarzist, triviálisak: az áramló víz hozza mozgásba a szerkezeteket, alakítja ki a kellemes látványt. De legalább látjuk: a vízsugárral működő labdajáték, akármilyen közeli rokona az igazi céllövöldéknek (valóságos kis miniatűr lőtér), még nem az élet ábrázalása a művészetben.

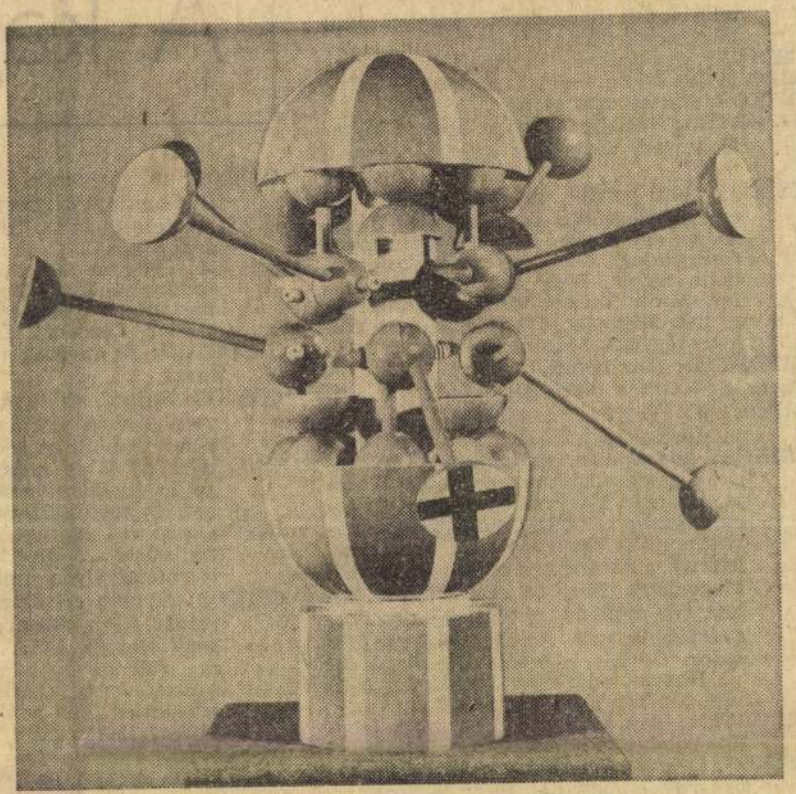

Miroslav Sutej (Jugoszlávia): Kis tárgy

A megfigyelt jelenségeknek művekké kell válniuk — hibáival együtt, erre a követelményre figyelmeztet a svájci *Kurt Sigrist* munkája, egy üvegszekrény, amelynek polcain a koncept art jelszavai sorakoznak — fából kifaragva. A kis piramis, a kis múmia és a vaskos könyv (az egyéb kellékeket most nem említem), többet érzékeltet a valóságból, pontosabban: a történelemből és a történelem emlékeihez fűződő viszonyunkból, mintha igazi múmia, piramis és könyv fényképét látnánk magunk előtt; netán megvalósulhatna az, ami megvalósíthatatlan. Az eredeti arányaiból kivetköztetett és szekrénybe zárt három tárgy még az idő múlását is jobban érzékelteti, mintha a piramisok múltja és az — a koncept ideológiai zsákutcájából, a mindent tudomásul vevő pozitivizmusból — kimenekülni képtelen irányzatra gondolok.

Inkább azokra az alkotókra, akik újra fölfedezték és megidézték az embert, sajátos viszonyaival. A világégések és a művészetégések után, persze: nem kevés kritikus iróniával, groteszk fájdalommal és olykor szinte keserves brutalitással idézték fel. Ezért igen széles a mezőny. A dán *Jorgen Haugen Sorensen* nyers erotikájától a szovjet *Alekszandr Belasov* idillikus családbűvöletéig, a brazil *Joao Frank de Costa* nevető gépördögöcskéjétől az NDK-beli *Wieland Förster* drámai mártiriumáig, a bolgár *Kroum Vasev* mértani rendjétől a lengyel *Bronislaw Chromy* rezzenékeny plasztikáiig — megannyi érzelmi, tematikai és stiláris lehetőség.

Három művészt külön kiemelnék.

A személyes rokonszenv mellett talán a jövőt illusztrálják. A spanyol *Muriedas Ramón* vékony testű és az átlagosnál nagyobb fejű figurái mintha valamelyik gótikus templom homlokzatáról ereszkedtek volna közénk: méltóságosak, mégis az az érzésünk, valami támasz hiányzik mögülük. Egymásra utaltak, az egymásra utaltságban pedig ott a nekünk szóló üzenet: tessék összefogni. A belga *Eric Cardon* emberi tulajdonságokat és típusokat állít pellengérre, kecske-, béka- és taláros fejű figuráiban, amelyeket — egyik szobrának címét kölcsönözve — szörnyalakoknak nevezhetnénk. A biennálé egyik legrangosabb teljesítménye a lengyel *Adam Myjak* nevéhez fűződik. Színes — az égetéstől kékbe hajló vörös — terrakotta szobrokat látunk tőle. Csupa emberi fejet, hátrahőkölő, félrehajló, heves indulatot árasztó mozdulatokban, eltorzított, az erőlködéstől félrecsú-

1975 SEP 2 1
ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest
SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP BUDAPEST, IX., ULLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-176

CSURKA ISTVÁN:

A kampány-herceg

Büntetésvégrehajtási intézmény zord környezete. Csíkosba öltöztetett egyén ül háttal a kamerának, szemből belép a riporter, mikrofonnal a kezében, s igyekszik eljátszani, hogy a találkozás spontán, a csíkos meg éppen fordítva: tudja, mi a dolga.

RIPORTER: Egy felmérést készítünk az intellektuális bűnözésről. Intellektuális bűnözőnek tartja magát?

CSÍKOS: Megtagadom a választ.

RIPORTER: Nyilatkozni hajlandó?

CSÍKOS: Nyilatkozni igen.

RIPORTER: Vállalja, hogy az arca is látható legyen, vagy csak hátulról engedi meg?

CSÍKOS: Mit gondol, mi vagyok én? Én egy intellektuális vagyok, csak a bűnöző, az egy kicsit erős. Megengedem. *(megfordul)* Sminket nem kaptam, noha tudom, hogy ilyenkor smink is jár. Mink idebent elég sápadtak vagyunk. Mindegy, azért talán nem vallok szégyent. Már benne vagyok?

RIPORTER: Már benne.

CSÍKOS: *(mint a meccsen)* Szia, Gizi!

RIPORTER: Térjünk a tárgyra. Ön tehát intellektuális bűnöző. Miben áll ez?

CSÍKOS: *(elégikusan, patetikusan)* Én vagyok a második magyar desodor atyja. Én már kisgyermek korom óta arra készültem, hogy desodort adok ennek a sokat szenvedett kis országnak, népnek, nemzetnek. Mit csináljak? Megelőztek. Mire én odakerültem, fejlett, jól működő, nyereséges desodorgyártásunk volt. Az Első Magyar Desodor. De hát, a szenvedély nagy úr! ... Hogyan adjak *én* desodort a népnek, amikor már van neki?

RIPORTER: Egy jobb desodort. Nem lehetett volna tökéletesíteni a gyártmányt?

CSÍKOS: Dehogynem, de hát mi abban a bóni? Egy ember, aki egész életében...

RIPORTER: Ön vegyészmérnök?

CSÍKOS: Nem, kérem én a szakmámat illetően kabinos vagyok és pedikűrös. A desodor nekem csak a hobbim, a szenvedélyem, a desodor nekem *A Minden!* Érti? A Világ, a Mindenség!

RIPORTER: Értem.

CSÍKOS: Az volt a szerencsém — akkor szerencsém, most már szerencsétlenségem —, hogy fejesek jártak hozzám a pedikűrbe. És így le tudtam építeni az első magyar desodort.

RIPORTER: Ezt viszont nem értem.

CSÍKOS: Nem érti? Hát így pedikűrözgetés közben... Nyissz egy kis tyúkszem, és nyissz egy kicsi az első magyar desodorból! Egy sóhaj: „hej, ez a magyar desodor!"... Csak tudni kell, hogy kinek a bütykit tartja a kezében az ember. Én tudtam, én intellektuális vagyok!

RIPORTER: Hibás, rossz, selejtes volt az első magyar desodor?

CSÍKOS: Az első magyar desodor tökéletes volt. Megfelelt mind a hazai, mind a külföldi igényeknek. Nem csípett, nem okozott sebesedést, hazai nyersanyagból készült, olcsón — de, nem én voltam az atyja.

RIPORTER: Nem keresett jól, mint pedikűrös?

CSÍKOS: Jól kerestem, de engem ez nem elégített ki. Én többet akartam. Nagyobbat. Tenni akartam valamit.

RIPORTER: És mit tett?

CSÍKOS: Részben már céloztam rá. El kellett indítani szakmai körökben egy híresztelést: valami nincs rendben a desodor körül. Csak ennyit: a desodor ... Mi? A desodor... Elindítottam. Aztán néhány befolyásosabb bütyöknek meg benyomtam: kell nekünk desodor? Desodor? Desodor. Érti?

RIPORTER: Ez meddig tartott, ez a folyamat?

CSÍKOS: Sajnos, ez lassú volt, elégedetlen voltam vele. Törtem a fejem. És akkor megtaláltam a dolog archimédeszi pontját. Mint mikor a tyúkszemnek azt az érzékeny magját megleli az ember, és szépen kiszippantja...

RIPORTER: Ha tudtam volna, hogy maga pedikűrös... mezitláb jövök, nekem is vannak ilyen problémáim...

CSÍKOS: Á, nem adnak az én kezembe beretvát itten. Meg aztán, kijöttem a gyakorlatból. Ajaj... Pedig szép szakma volt az is, bár maradtam volna benne... Na, szóval a fő-bütyöknek így tettem fel a kérdést: „Desodor? Miért? Hát izzad a magyar nép?"

RIPORTER: Persze, hogy izzad. Minden nép izzad, ha melege van.

CSÍKOS: Na, na, na, riporter úr: a szocializmus építése közben? Vagy miatt? Netán? Az életszínvonal állandó emelkedése közben? Satöbbi. Elég az hozzá, nekem elhiheti, a hatás elsöprő volt.

RIPORTER: Mit söpört el?

CSÍKOS: Az első magyar desodort. Megszüntették a desodorgyártást. Még szép. Repültek a manusok. Még örülhettek, ha ép bőrrel megúszták! Csak egy bökkenő volt, a dolgozók. A desodortermelő dolgozókat nem lehetett csak úgy az utcára tenni. Ott volt az egész gyár. Színre léptem. Érdemeimre való tekintettel...

RIPORTER: Milyen érdemei voltak?

CSÍKOS: Hát, hogy megmentettem az országot egy szégyenteljes, felesleges iparágtól, hogy tudatosítottam: Nuku izzadás! Hát hogyne! A kampány hercege voltam. A „nem izzadunk" kampány hercege! Én a kis... Rámbízták az üzem átállítását, átszervezését. Nyeregben voltam. Persze, még nem abban a nyeregben, amire vágytam, de már nyereg volt ez is.

RIPORTER: Szóval átállította a desodorgyárat.

CSÍKOS: Át én!

RIPORTER: Mire?

CSÍKOS: Pálpusztai sajtra.

RIPORTER: Miért éppen arra?

CSÍKOS: Ez hiba volt, most már belátom! De hát, vegye figyelembe, hogy nekem tulajdonképpen semmi szakmai képzettségem, gyakorlatom nem volt. Csak az ügybuzgalom. És a józan kabinosi ész. Nahát ezzel az én józan kabinos-eszemmel úgy gondoltam, hogy kutyaharapást szőrivel. Illat-ellenillat. Desodor-pálpusztai.

RIPORTER: De hát ezt hogy képzelte? Ugyanazokkal a gépekkel, ugyanazokkal a melósokkal, ugyanazokkal a műszakiakkal pálpusztait. És ezt engedték?

CSÍKOS: Mondottam már, hogy a kampány hercege voltam akkoriban. Mindent engedtek. A kampány hercege az élet császára. Kiemelés tőlem. Ugyan, ugyan: tegye a szívére a kezét: nem járt maga nálam akkoriban riporton? Mert egymásnak adták a kilincset a firkászok! „Aki elvágta a gordiuszi csomót." „Fejéről a talpára." A tárgyaláson a védőm becsatolta a rólam megjelent magasztaló riportokat.

RIPORTER: Nem... én még akkor nem voltam riporter...

CSÍKOS: Nem? Maga is kabinos volt? Hol? Rudas, Lukács, Gellért?

RIPORTER: Ez nem ide tartozik.

CSÍKOS: Hát, igen, persze... És én vagyok csíkosban... Visszatérve: hiába volt a dolog elvileg megalapozott, hiába... Egy üzemet, amelyik eddigelé éppen a pálpusztai jellegű szagok elhárításán fáradozott, most magának a szagos anyagnak a termelésére átállítani? Bizony, ez nem kis dolog... A dolgozók hümmögtek, a műszaki gárda még némi szabotázzsal is megpróbálkozott, és az értékesítéssel is nehézségeink támadtak. El kell ismerni, kétségtelen, hiányzott a mi pálpusztainkból az a jellegzetes pálpusztai illat. Úgyhogy az első száz vagont át is kellett keresztelni *Illatszerbolt* sajtra.

RIPORTER: Érdekes, nem találkoztam vele a boltokban, pedig nagy sajtfogyasztó vagyok.

CSÍKOS: Nem is. Mert ezt, végül aztán Bábolna vette meg. A Bábolnai Állami Gazdaság. Patkányirtásra. Csak az a bökkenő, hogy már végeztek a patkányirtással. Pesten. De vidéken még ma is használják. Állítólag kiváló.

RIPORTER: És mit tett ön ebben a helyzetben?

CSÍKOS: Elhiheti, álmatlan éjszakáim voltak. Hogyan tovább? A desodorra visszatérni még korai lett volna. Fogcsikorgatva is pálpusztait gyártottunk. Minden erőnket összeszedtük. Az eredmény nem is maradt el: a gépekből lassanként kiszűrődött a desodor jellegzetes illata. Egyre közelebb kerültünk az ideálishoz. A harmadik százvagonos tételünket már el tudtuk adni egy távoli országban szappan gyanánt. Beláttam, hogy ez így nem

RIPO
CSÍK

... tárgyilagosak? Mi az, hogy a magyar nép nem izzad? Talán bizony nem dolgozik a magyar nép? Tudtommal, aki dolgozik, izzad is. Szégyen az, hogy izzadunk?" Ugyan! Emberi dolog.

RIPORTER: Erre a kampányra már emlékszem. Nagy sajtóvita is volt belőle: „Izzadunk-e?"

CSÍKOS: Úgy bizony.

RIPORTER: S nem félt attól, hogy valaki leleplezi, hogy az előző kampányt is maga indította el?

CSÍKOS: Mindenki tudta. Miért? Tegye a szívére a kezét nem látott még ilyet? Ugyan! Ha én hullok, sok más kampány-hercegnek is hullania kellett volna, akik szintén kampányt és ellenkampányt röppentettek föl. Ez egy bevett szokás nálunk. Kár is erről beszélni. A lényeg az, hogy — de hisz erre már maga is emlékszik — minden jeles közéleti elme amellett tört lándzsát, hogy igenis izzadunk. Már csak egy lépést kellett megtennem. Itt voltam a második magyar desodor kapujában. Ha izzadunk, akkor desodorra is szükségünk van. Folytassam?

RIPORTER: Ne folytassa. Magát bízták meg a desodorgyártás talpraállításával. Ezt értem, ez így kerek. De miért került ide?

CSÍKOS: A pálpusztai miatt. Nem kaptam elég pénzt, beruházási keretet, talpraállítási keretet, ugyanazt az üzemet kellett visszaszerveznem. Közben azonban a pálpusztai jellegzetes illata beleette magát a gépekbe. Hát, lehet így dolgozni? Csoda-e, ha csíp, ha büdös a magyar desodor, ha sebesedést okoz. Én bevallom, én eliismerem. De hát, kérem, ezt egy óvodás gyerek is megmondja, hogy abban a kádban, amelyikben eddig büdös sajtot erjesztettünk, most nem lehet desodort mixelni. Ez kétszerkettő!

RIPORTER: Konkrétan miért került ide?

CSÍKOS: Konkrétan, konkrétan... Konkrétan az a helyzet, hogy elvették tőlem az ötszobás balatoni Besodorlak-ot, amelyhez már úszómedencét is építtettem, kútvizeset, nem Balatonvizeset, elvették a Mercedesemet, a telkeimet, amelyeket most akartam részben értékesíteni, részben beépíteni, és kaptam hat évet. Konkrétan. De ha azt hiszi, hogy most jó a magyar desodor, nagyon téved! Nincs jó magyar desodor! És nem is lesz! Konkrétan? Konkrétan egy fűbütyök-illető barátnőjénél súlyos sebesedést okozott az intim-desodor és az illető begorombult. Mert egyes nők mindent a desodorra bíznak, ahelyett, hogy mosakodnának. Konkrétan. Ah, jobb erről nem is beszélni. *(legyint, belenéz, belevigyorog a képbe)*

Vége

RAB ZSUZSA:

Hímzett falvédő

Szívemről lekopott

Az utolsó perc meg az első

Egyik magányt testével szétlökő

1921

Bokros Biermann Dezső, szobrászművész

1975.IX.20. 19,00 N. /11/

Esti Krónika

- A Képzőművészeti Világhét a III. Nemzetközi Kisplasztikai Biennálé megnyitásával kezdődött. Szamári Ilona a biennálé főtitkárát dr. Aradi Nórát kérte a Krónika mikrofonja elé.

- III. Nemzetközi Kisplasztikai Biennálé, Budapest. A Műcsarnok termeiben öt világrészből 112 alkotóművész félezernyi bronza öntött, kőbevésett, fából faragott kis-méretü szobra. Üvegből, acélból, betonból, műgyantából formázott térkompoziciója ad impozáns áttekintést a kisplasztika uj eredményeiről. A nemzetközi seregszemlét kétévenként rendezi meg Magyarország. Az ideit már 29 ország művészeinek részvételével. A budapesti biennálénak elismert rangja van a nemzetközi képzőművészeti fórumok sorában.

- Sok olyan érdekes szakmai kezdeményezésnek, megmozdulásnak lehetünk itt tanui, amelyek révén talán ez a biennálé a hazai visszhangon tulmenő szerephez is fog jutni a kortársművészetben. Azoknak a véleménye szerint, akikaz előző két biennálé valamelyikét a külföldi ... látták, az a vélemény, hogy sokkal inkább a művészeten belül maradt, az emberi érzelmeknek, a humanitásnak egy nagyobb skáláján engedte kibontatkoztatni a művészi magatartást és mondanivalót. A magyar közönség és a magyar művészet és kulturális élet megismerheti azt, ami legaktuálisabb művészeti tett vagy gondolkodás és nem harmad vagy tized kézből sokszoros áttétellel jutunk hozzá egy-egy információhoz, hanem anyagokban, alkotásokban, frissen és azonnal tudunk tájékozódni.

- Az idei biennálén a magyar művészek termében századunk kiváló szobrászművész egyéniségének, az 1965-ben elhunyt Bokros Biermann Dezsőnek az életműve kiemelt helyet kapott.

A nemzetközi zsűri a 10 legjobbnak ítélt kisplasztika alkotóját, köztük van Vasas Károly - Munkácsy-díjas szobrászművész is, egyenként 40 ezer forintos díjban részesítette. A Fővárosi Tanács különdíját Csikszentmihályi Róbert nyerte el. A biennálé november 9-én zárul.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1975 SEP 3

Pesti Műsor

Bokros-Birmann

Dezső kossuth-díjas szobrászművész.

Aug. 28—szept. 3-ig

A Képzőművészeti Világhét megnyitó rendezvénye:

KISPLASZTIKAI BIENNÁLÉ

Immár harmadszor rendezik meg hazánkban a nemzetközi kisplasztikai biennálét. Az első két seregszemle sikere után joggal várható, hogy az idén is számos látogatót vonz majd a képzőművészetnek ez az exkluzív műfaja, melyről a Művészettörténeti ÁBC a következő meghatározást adja: „A plasztikának az az ága, amely az életnagyságnál jóval kisebb méretű, intimebb hatású. Anyaga elefántcsont, porcelán, viasz, agyag vagy fém. Mindenkor kedvelt műfaj volt".

A III. Nemzetközi Kisplasztikai Biennálé megrendezésére a Műcsarnok vállalkozott. Várhatóan 25 ország több mint száz alkotója állítja ki műveit: szám szerint 516 műalkotást. A kiállítás célja, hogy *körképet adjon* főleg *az európai kisplasztikai törekvésekről*, s hogy bemutassa a különböző stíluságramlatok eredményeit a képzőművészet e sajátos területén. (Az előző két találkozó szélsőséges alkotásairól szinte a mai napig cikkeznek az újságok, vitatkoznak a műértők. Itt most csak Erdély Miklós *Miért nem szép Iposteguy agyveleje?* című írására utalnék, amely a *Művészet* júniusi számában látott napvilágot.) Az idei biennálé várhatóan mellőzi a legszélsőségesebb művészeti irányzatok és alkotások bemutatását. Általában elmondható, hogy a realisztikusabb tendenciák fokozottabban érvényesülnek a kiállításon, mint ahogy az korábban volt.

A biennálé keretén belül, annak szerves részeként külön teremben állítják ki a tíz éve elhunyt kiváló magyar alkotó, Bokros Birmann Dezső Kossuth-díjas képzőművész életművét reprezentáló alkotásainak legjavát. Bokros Birmann a modern közösségi művészet megteremtésének igényével mintázta magányos alakjait, mégpedig olyan különös módon, hogy azok egyszerre hatnak valamilyen primitív beszédnek és ugyanakkor a legelvonatkoztatottabb szimbolikus művészetnek is. Egyik méltatója, *Kovalovszky Márta* még 1971-ben ezt írta róla: *„Szobrai olyanok, mintha sárból lennének tapasztva, tömzsi alakjuk súlyos mozdulataiban olykor valami nehézség, félszegség van. Még rajtuk a föld nyoma, a teremtés melege. Körülöttük még görcsös és forró a ter, ez kapcsolja össze alakjait, ez tartja őket valami elemi erejű ősanyag közelében".*

Bokros Birmann művészete a monumentalitást ostromolja, de sajnos sohasem léphetett ki a kis-bronzok, kisplasztikák köréből. Ady-, Mednyánszky-, Bartók-, Dózsa-, Achim-*emlékmű* tervei csak elképzelések maradtak. Pedig munkássága a magyar emlékműszobrászatnak bizonyára új irányt szabhatott volna.

Kalapos önarckép, 1927
(Bokros Birmann Dezső alkotása)

Rajta kívül még 6 magyar szobrász vesz részt a kiállításon. *Asszonyi Tamás, Csikszentmihályi Róbert, Kiss Kovács Gyula, Kő Pál, Szabó Iván* és *Vasas Károly* már számos kiállításon bizonyította, hogy többek között a kisplasztikának is mestere.

A III. Nemzetközi Kisplasztikai Biennálé szeptember 20-tól november 9-ig tekinthető meg a Műcsarnokban.

(Veres)

A KIÁLLÍTÁSI INTÉZMÉNYEK TÁRLATAI

KESZTHELYI MÚZEUM
III. Kisgrafikai Biennalé IX. 12-ig.

HELIKON GALÉRIA
(V., Eötvös Loránd u. 8.)

Donáth Gyula grafikusművész kiállítása (szeptember 7-ig).

ERNST MÚZEUM
(VI., Nagymező utca 8.)

Ilosvai Varga István festőművész 80. születésnapja tiszteletére rendezett jubileumi kiállítás (augusztus 31-ig); **Kubai Grafikai Kiállítás** (augusztus 31-ig).

MŰCSARNOK (Hősök tere):

30 éves a Vietnami Demokratikus Köztársaság című fotókiállítás (szeptember 10-ig).

A kiállítások hétfő kivételével naponta 10—18 óráig tekinthetők meg.

A BTSZ túraajánlatai

VASAS SPORT CLUB TERMÉSZETBARÁT SZAKOSZTÁLYA

Szept. 3. szerda — Budai hegyek. Nyugdíjas kirándulás és minősítő túra. Útvonal: Széchenyi-hegy — Normafa — Makkosmária th. — Kiesvölgy — Sorrentó — Huszonnégyökrös — Törökbálint (16 km). Találkozás: a fogaskerekű alsó végállomásán 8 órakor. Vezető: Angelus Tibor.

Szept. 3. szerda — Pilis. Nyugdíjas kirándulás. Útvonal: Pilisszentlászló — Szarvaskő — Pálóczki rét — Vértesmező — Kalicsa patak — Disznóskút — Mesterrét — Rókahegy — Rókakapu — Sajgóhegy — Dunabogdány (16 km). Találkozás: Batthyány téri HÉV állomáson 7 órakor.

MÚZEUMI HÍREK

Két területen folyt hitelesítő ásatás és leletmentés Igaz község határában. Az első lelőhelyen késő Árpád-kori fazekaskemencét tártak fel a régészek, a másodikon egy II. századi római villa maradványait találták meg. A villa épületében előkerült a fűtőgödör és a padló alatti fűtőcsatornák egy része, a villa alatti rétegben pedig kelta kerámiát találtak.

A Fejér megyei István király Múzeumban „Kortárs Művészet Magángyűjteményekben" címmel augusztus 24-én kiállítás nyílik. A magángyűjteményekből összeválogatott szovjet, cseh, osztrák, német, francia, angol és olasz művészek alkotásait október végéig lehet megtekinteni.

ba felkapaszkodó domboldalon, a Veréb u. 4. sz. alatt a maga nemében páratlan kiállítás, „A Budafoki Barlanglakás" található. Budafoknak ezt a részét egykor Promontornak nevezték. Hosszú évszázadok óta megtelepült itt az ember — a földbe vájt, ún. barlanglakásoknak sajátos a története. A múlt században a hetvenes évekig a domboldalon levő barlangokba vájt kis házakat építettek, amelyek egész utcasort alkottak. 1860-ban még a Gellérthegyen is akadt ilyen barlanglakás! Egy kötélverő lakott benne a családjával.

Budafokon gyakori volt a hegyomlás, ezért a lakók hamarosan kiköltöztek ezekből a barlanglakásokból. A nincstelenek és a lakástalanok az építkezésekhez kivájt kockakövek helyét, a négyszögletes üregeket szállásnak „rendezték be".

A budafoki, Veréb utcai lakás úgynevezett barlanggóc volt. A kimélyített „udvar" három oldaláról nyíltak egykor a lakások. Ezek egyikében rendezték be a kiállítást, amely metszetek, fotók és tárgyi dokumentumok segítségével idézi vissza a mintegy 200 esztendős barlanglakások történetét — egészen a nemrégiben történt teljes felszámolásukig.

Az egyik lakást eredeti formában hagyták meg. A bútorok, a konyha felszerelési tárgyai, a teljes berendezés a helyén maradt. Abban az állapotban, ahogyan azt utolsó lakója, özv. Tóth Győzőné — és hozzá hasonlóan annyi szegény ember — használta.

— y z —

NYERTESEINK NÉVSORA

A Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum rejtvénypályázatára sok helyes megfejtés érkezett.

Íme a szerencsés nyertesek névsora: Fazekas József (1015 Budapest, I. Donáti u. 53), **Tóth Tibor** (1095 Budapest, Soroksári út 48), **Benke Tibor** (9801 Vasvár Pf. 18), **Major Józsefné** (1133 Budapest, Lehel út 32), **Tóth Istvánné** (1024 Budapest, Zivatar u. 5), **Páldy László** (1045 Budapest, Pozsonyi út 2/a), **Lokody Attila** (1073 Budapest, Barcsay u. 11), **Csonka Jenő** (1225 Budapest, Nagytétényi út 319), **Bokor Előd** (9930 Körmend, Berzsenyi út 7), **Lőrincz Lajosné** (9700 Szombathely, Tóth Árpád u. 20).

A nyertesek között a Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum által felajánlott díjakat sorsolják ki.

„Rendhagyó" társulat

A 25. Színház művészeti életünk fontos, elismert része. E társulat átlagosan 170—180 előadást tart évente, az elmúlt évadban a színházon kívül 19 helyszínen 23 előadást „hozott tető alá". Ismerik őket Ózdon, Esztergomban, Mezőkövesden éppúgy, mint Fóton vagy a pesti munkásszállásokon. Fiatal a színház és fiatal a közönsége is, hiszen nézőik 54 százalékának személyi igazolványában a foglalkozás rovatban a tanuló szó szerepel. A színház terveiről, céljairól kérdeztük Gyurkó Lászlót, a 25. Színház igazgatóját.

— Amikor elkezdtünk gondolkodni erről a színházról, leendő feladatairól, három pontot jelöltünk meg, amelyekhez tartottuk is magunkat. Az első elv az volt, hogy ebben a színházban mi csak olyan műveket játszunk, amelyeknek a világnézetével tökéletesen egyetértünk. A második pontunk, hogy meg kellene próbálni áttörni azt a falat, amely az általános polgári színjátszásban a színház és közönsége között emelkedik. Olyan erős kontaktust szeretnénk kialakítani a nézőkkel, amely nem redukálódik arra, hogy a közönség 7 vagy 8 órakor bejön, és amikor lemegy a függöny, kimegy a színházból. Harmadik elképzelésünk pedig az volt, hogy saját mondanivalónkhoz alakítsunk egy sajátos, külön formanyelvet.

— *Mennyiben sikerült ezeket a célokat realizálni az elmúlt öt és fél év alatt?*

— Az elsőt biztosan sikerült teljesen megvalósítani, mert eddig szerintünk csak olyan darabokat mutattunk be, amelyeknek szocialista világnézetű mondanivalója van. Hogy ezek mennyire jó vagy rossz darabok, ez már más lapra tartozó kérdés, de ez az a pont, ahol eddig még nem engedtünk és a jövőben sem fogunk. A másik két követelmény olyan, amit teljesen kielégíteni sosem lehet. Nem lehet a kontaktus a nézőkkel olyan jó, hogy ne lehetne még jobb. Soha nem tudunk olyan művészi eszközöket kialakítani, amelyeknél ne lehetne magasabb szinten kifejezni mondanivalónkat. Ha valaki egyszer megelégszik és azt mondja, elértem a maximumot, akkor és ott végződik a művészet.

— *Hogyan erősítik kapcsolatukat a közönséggel?*

— Nem elégített ki bennünket az, hogy hetente négy alkalommal 90 embernek csináljunk színházat. Az elmúlt esztendőben csaknem harmincszor mozdultunk ki saját otthonunkból és peremkerületi művelődési házakba, munkásszállásokra, vidéki színházakba, kultúrotthonokba, falvakba vittük ki előadásainkat. Két évvel ezelőtt elindultunk szezonkezdet előtt 10 napra Baranyába. Azóta ez már gyakorlattá vált, mert tavaly Bács-Kiskun megyében kezdtük az évadot, az idén pedig Borsod kis bányásztelepüléseit látogattuk meg. Olyan falvakba jutunk el, ahol még színház sosem vagy alig szerepelt. Ott azután játszunk akárhol, piactéren, kultúrházban, kocsmában, tehát ahol mód és lehetőség kínálkozik.

— *Van-e valamilyen speciális, fiataloknak szóló módszerük?*

— Még az első, baranyai turnénkon egy iskola vezetői megkértek minket, nem készítenénk-e nekik műsort. Így alakult ki a „rendhagyó irodalom óra", ahol este játszunk, ott mindenütt elmegyünk délelőtt az iskolába és tartunk egy rövid műsort vagy órát. Megpróbáljuk a mi eszközeinkkel megszerettetni, népszerűsíteni a verset, a zenét, a művészetet. Mi énekelünk nekik, ők énekelnek nekünk, és próbálunk olyan hangulati légkört kialakítani, ami úgy érezzük, hozzásegíti a gyerekeket a művészet megszeretéséhez. Csepel Csillag-telepen színházi napot tartottunk. Délelőtt 10 órakor kimentünk és egy általános iskolában, majd egy szakmunkásképző intézetben tartottuk meg rendhagyó irodalmi óránkat. Koradélután részt vettünk egy találkozón a kerület népművelőivel, tanáraival, közönségszervezőivel, tanács- és pártvezetőivel. Az esti előadásunk után ankétunk a késő éjszakába nyúlt, ahol a forradalmiságtól a demokráciáig igen sok téma szóba került.

— *Hogyan fogalmazná meg a 25. Színház lényegét?*

— Nem szívesen nevezem magunkat politikai színháznak, mert az eredeti politikai színház közvetlenül beleszól a napi politikai eseményekbe. Meggyőződésem szerint a 70-es évek szocialista világában nem ez a színház feladata. Azért mondom inkább világnézeti és nem politikai színháznak. Legalapvetőbb törekvésünk — bár ezt igen nehéz elvontan megfogalmazni — az, hogy a forradalmi magatartás különböző alaptípusait próbáljuk felvázolni, megkeresni a lehetséges módozatait: hogyan él egy forradalmár, miként dolgozhat, mit kell elvállalnia, és mit nem. A forralmiság problematikája volt az, ami erre az öt évre legjobban rányomta bélyegét.

— *Milyen terveik vannak?*

— Reméljük, hogy jövőre már a Várszínházban játszunk és így megoldódnak főbb gondjaink. Októberben, szakítva eddigi hagyományainkkal, nem a színházban, hanem egy kis bányászfaluban, Rudolf-telepen mutatjuk be Moliere—Örkény: Zsugori uram című művét. Ez a darab Moliere Fösvényének átdolgozása, melyet Örkény István végzett el. Terveinkben szerepel Berényi Géza: Zsiráfok futása című darabjának bemutatása, de lehet, hogy Hernádi Gyula: Babeuf-ja kerül színre Andrzej Wajda rendezésében, esetleg Jancsó Miklós készülő darabja. Ezt ma még nem tudjuk biztosan, de az biztos, hogy eredeti céljainkat nem változtatjuk meg.

SIROLA MIKLÓS

KIÁLLÍTÁS

Képzőművészeti Világhét

A Képzőművészek Nemzetközi Szövetsége 1974-ben határozatot fogadott el, melyben a Színházi Világnaphoz hasonlóan 1975-től a Képzőművészeti Világhét évről évre visszatérő megrendezését javasolja. A Képzőművészeti Világhét célja, hogy a kortárs képzőművészet minél szélesebb körben jusson el a közönséghez, azaz az alkotók és a közönség között szorosabbra fűzze a kapcsolatot. A magyar rendezők programja jól illeszkedik a Magyar Szocialista Munkáspárt közművelődési-politikai határozatában megszabott irányelvekhez. Ez különös felelősséget ró a hazai szervezőkre, a Magyar Képzőművészek Szövetségére. Az egész társadalmat mozgósítani kívánó akciók szervezéséhez ezért segítségül hívták a sajtó, a rádió, a televízió, a múzeumok, a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat és a könyvkiadók szakembereit, valamint a különböző társadalmi szervezetek aktivistáit.

Nagy képzőművészeti esemény, a III. Nemzetközi Kisplasztikai Biennálé indítja 1975. szeptember 20-án hazánkban a Képzőművészeti Világhét eseménysorozatát. Ez szinte jelképe a képzőművészet ügyében megszülető nemzetközi összefogásnak. A Műcsarnok összes termeit betöltő kiállításon 25 ország szobrászainak kisplasztikáival találkozik majd a közönség. A biennálé célja, hogy felsorakoztassa a kisméretű szobrászati alkotások különböző műfajú és stílusú törekvéseit, valamint rendszeres nyilvánosságot kíván biztosítani a különböző országok legjobb kisplasztikai alkotásainak. Magyarország szobrászatát *Bokros Birmann Dezső* retrospektív kiállítása, valamint *Asszonyi Tamás, Csikszentmihályi Róbert, Kiss Kovács Gyula, Kő Pál, Mészáros Mihály, Szabó Iván, Vasas Károly* alkotásai képviselik a nemzetközi mezőnyben.

Bokros Birmann Dezső munkáinak bemutatásával régi adósságát törleszti a magyar művészeti élet. A Kossuth-díjas Bokros Birmann Dezső (1889—1965) a XX. század magyar művészetének jelentős alkotója volt. A klasszikus mintázású iskolától kapta indítását s ebből alakította ki sajátos, nagy erejű szobrászatát. Életművében jelentékeny helyet kapott a kritikai látásmód, sokszor a gúny, az irónia. Alkotásainak nagy része életkörülményeiből fakadóan kisplasztika.

A Nemzetközi Kisplasztikai Biennálén szép számmal szerepelnek a szocialista országok szobrászművészei. A Képzőművészeti Világhét időszakában — a biennálén kívül — még két szobrászművész legújabb alkotásaival ismerkedhet meg Budapesten a közönség. A *Helikon Galériában* szeptember 11-től október 5-ig *Kő Pál* alkotásaiból rendeznek kiállítást. Az *Iparművészeti Múzeumban* szeptember 28-tól három hétig *Schair Erzsébet* szobrait tekinthetik meg a látogatók. A Képzőművészeti Világhét eseményei nem korlátozódnak a fővárosra. A kitűzött cél megvalósításának fontos feltétele, hogy országunk minden részén legyenek ebben az időszakban rangos képzőművészeti események. Szeptember 28-án nyílik *Pécsett* az *Országos Kerámia Biennálé*, ami eddigi hagyományainak megfelelően jelentős eseménye a magyar művészeti életnek.

A Képzőművészeti Világhét emblémája

Bokros Birmann Dezső: Kontyos fej

Alekszandr Belasov: Tűzok (Szovjetunió)

Dimitar Bonovski: Föld (Bulgária)

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1975 9.
IFJÚ KOMMUNISTA
Budapest
Bakos-Birman Dezső

A Képzőművészeti Világhét egész országra kiterjedő program-sorozatát természetesen itt és most nem tudjuk ismertetni. De az előzetes információk alapján hisszük, hogy a helyi adottságokat is felkutatva az ország minden részében lesznek olyan képzőművészeti események, amelyek lehetővé teszik az érdeklődőknek, hogy jobban megismerjék jelenkori képzőművészetünk eredményeit. A világhét szervezői gondoskodtak arról, hogy minden esemény, amely a Képzőművészeti Világhét céljait kívánja szolgálni, megfelelő nyilvánosságot kapjon, valamint módja legyen nyomtatványain felhasználni a Képzőművészeti Világhét emblémáját. Izelítőül most felsorolunk néhány olyan kiállítást, melynek ebben az időszakban ad majd otthont galériáiban a Képcsarnok Vállalat.

Csók István Galéria, Budapest: Iván Szilárd Munkácsy-díjas festőművész kiállítása szeptember 18-tól október 2-ig. *Feledi Gyula*, kétszeres Munkácsy-díjas grafikus művész kiállítása, szeptember 25-től október 9-ig.

Szőnyi István terem, Miskolc: Szentgyörgyi Kornél Kossuth- és Munkácsy-díjas festőművész kiállítása szeptember 18-tól október 2-ig.

Benczúr Gyula terem, Nyíregyháza: Baranya megyei festők kollektív kiállítása szeptember 18-tól október 2-ig.

Gulácsy Lajos terem, Szeged: Pataki Ferenc festőművész kiállítása szeptember 18-tól október 2-ig.

Medgyesy terem, Debrecen: Pirk János festőművész kiállítása szeptember 18-tól október 2-ig.

Rudnay Gyula terem, Eger: Kurucz D. István festőművész, Munkácsy-díjas és érdemes művész kiállítása szeptember 25-től október 9-ig.

Stúdió Galéria, Budapest: Somogyi Győző grafikus művész kiállítása szeptember 10-től 27-ig.

Az időszaki kiállításokon kívül — melyekből most csak néhányra hívtuk fel a figyelmet — ***a Képzőművészeti Világhét időszakában: szeptember 20. és 28. között belépődíj nélkül látogathatók az ország múzeumai,*** s előzetes bejelentés alapján tárlatvezetéseket is tartanak. Ezzel kíván hozzájárulni az országos eseménysorozathoz a Kulturális Minisztérium múzeumi főosztálya.

Az állandó kiállítások közül két jelentős múzeumra szeretném felhívni a figyelmet, melyeket feltétlenül érdemes szakszerű vezetéssel meglátogatni. A ***Budapesti Történeti Múzeum,*** a várban olyan élményt nyújt, melyről senkinek sem szabadna lemondani. A múzeum anyaga, építészeti kialakítása, kiállításainak magasszintű rendezése nemzetközi hírű. A másik a ***Szépművészeti Múzeum,*** melynek gyűjteménye, régi és modern anyaga kétségen kívül hozzásegíti a közönséget ahhoz, hogy megismerje jelenkori képzőművészetünk gyökereit és ennek birtokában értőbben szemlélje azt.

A Képzőművészeti Világhét eseményeinek fontos része az a lehetőség, hogy a művészek megismerkedjenek a közönséggel. A Képzőművészeti Szövetség területi szervezetei várják a szocialista brigádok meghívásait, s ezeknek örömmel tesznek eleget. Szocialista társadalmunkban a képzőművészet nem magánügy, hanem fontos közügy. Ezt kívánja ez az eseménysorozat is igazolni. De bármilyen gazdag a Képzőművészeti Világhét programja, a művészek szándéka önmagában kevés. Csak az őszintén érdeklődő közönséggel együtt tudják megvalósítani a maguk elé tűzött célt, ezért a szervező bizottság szívesen vesz minden helyi kezdeményezést, s azoknak megvalósításában aktívan részt vesz. Igazán pezsgő társadalmi méretű képzőművészeti élet csak a művész és közönség aktív kapcsolatából jöhet létre. Az alkotó műhelyek igénylik a társadalom figyelmét, kritikáját, mert csak így érezhetik munkájukat értékesnek és megbecsültnek.

KEVE MÁRIA

Jan Simota: Partizán (Csehszlovákia)

Theo Balden: Vietnami csoport (NDK)

Józef Petruk: Madár (Lengyelország)

Paul Vasilescu: Kompozíció (Románia)

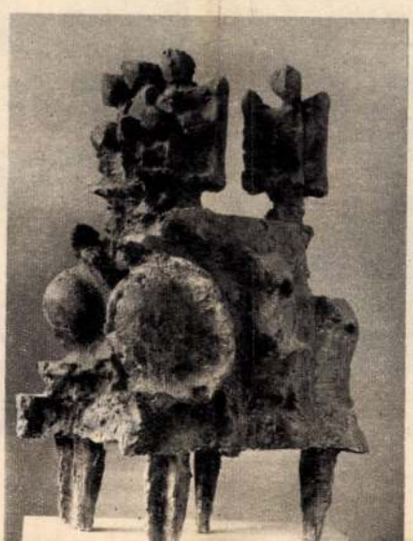

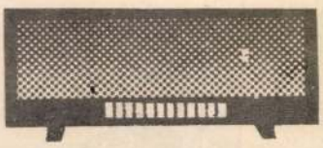

RÁDIÓ

Kevesen, de lelkesen

A sajtóban — hazánkban és külföldön — a központi napilapok mellett egyre nagyobb szerep jut a megyei újságoknak és az üzemi híradóknak. Sok olyan esemény van, amely — helyi jellege miatt — országos érdeklődésre nem tarthat számot, de érdekli azokat az olvasókat, akiket az esemény közvetlenül is érint. A rádiós újságírás is számol ezzel, éppen ezért a Magyar Rádió is megkülönböztetett figyelmet fordít a vidéki stúdiók tevékenységének fejlesztésére..

Naponta 8 és fél órás műsor

Hazánkban jelenleg öt vidéki rádióstúdió dolgozik. Naponta jelentkeznek műsorukkal a győri, a miskolci, a nyíregyházi, a pécsi és noki rádiósok.

A vidéki stúdiók az elmúlt ben naponta hat és fél órás műsort adtak. A műsoridőt az évben további két órával nö így jelenleg naponta nyolc és fél óra önálló műsort készítenek.

A győri stúdió mindennap másfél órás programmal jelentkezik. Hétköznap 17 óra 30 perctől 19 óráig tart a műsor. Vasárnap délelőtt 8.30-kor hangzik fel a szignál és 10 óráig tart az adás.

A miskolciak műsorideje hétköznap megegyezik a győriekével, de vasárnap csak 18 és 19 óra között jelentkeznek.

A nyíregyházi és a szolnoki stúdió egy héten háromszor — hétfőn, szerdán és pénteken — másfél órás műsort sugároz 17.30-tól 19 óráig.

A többi napokon 18 órától 19 óráig tart a műsoridő. Szolnokon ez alól kivétel a vasárnap, amikor délelőtt 9-től 10-ig és délután 18.30-tól 19 óráig hallgatható a magyar nyelvű műsor. A szolnoki rádió 10 órától félórás szlovák nyelvű programot is sugároz, amit hétfőn 19 órától 19 óra 30-ig megismételnek.

A leghosszabb a pécsiek műsorideje: szombaton és vasárnap 17 órától 20 óráig, a többi napokon 17.30-tól 20 óráig. A magyar nyelvű programot mindennap szerb—horvát és német nyelvű műsor követi.

A helyi stúdiók adásai általában az adóállomás 50 kilométeres körzetében vehetők. A hallgatótábor nagyságát — a műsorok színvonalán kívül — befolyásolja, hogy a helyi rádió melyik adó hullámhosszán jelentkezik. Ebből a szempontból viszonylag kedvezőbb helyzetben van Pécs, Győr és Nyíregyháza, mert műsorukat a délutáni időszakban hallgatottabb Petőfi adó hullámhosszán sugározzák. A miskolciak műsora a Kossuth rádió hullámhosszán jelentkezik. A szolnoki rádiósoknak meg kell „küzdeni" az országos adók

A rádió felmérései azt bizonyítják, hogy egy-egy területi rádióállomás hallgatóinak száma 50—120 ezer ember naponta. (Összehasonlításul egy adat: a Szolnok megyei Néplap 50 ezer példányban jelenik meg.)

A helyi adók körzetében a megkérdezettek 80 százaléka a kérdezést megelőző héten legalább egyszer hallgatta a heiyi műsort. A megkérdezettek egy ötöde mindennap rendszeresen meghallgatja a helyi rádió műsorát.

A helyi rádiót hallgatók aránya a városokban általában magasabb, mint az adókörzetbe tartozó kisebb településeken. A város és falu közötti hallgatói aránykülönbség okát részben olyan objektív okokban kell keresni, mint a rádiókészülékekkel való ellátottság különbsége, a vételi viszonyok eltérő jellege.

„Farmer és nyakkendő"

Az elmúlt években a hallgatottságot növelte, hogy javult a vidéki rádiók információs műsorainak színvonala. A másfél órás műsoron belül mindenütt megteremtették a rádiós „napilapot". Ilyen a miskolci rádió műsorában a „Borsodi Tükör", Nyíregyházán az „Észak-Dunántúli Krónika", Szolnokon az „Alföldi Krónika". Ezek a műsorok 18 órakor kezdődnek és általában 15 percesek. Ugyancsak negyedórás a győri rádió 18.45-kor kezdődő „Nyugat-Dunántúli Krónika"-ja, és a pécsi „Dél-Dunántúli Híradó", amelynek 18.30 a kezdési időpontja. Már a címekből is kiderül, hogy nem csupán egy megye

Készül a nyíregyházi rádió „20-on innen — 20-on túl" című ifjúsági műsora. A képen: Ágoston István és Antal György

Podráczki Zsuzsa riporter „vágás" közben

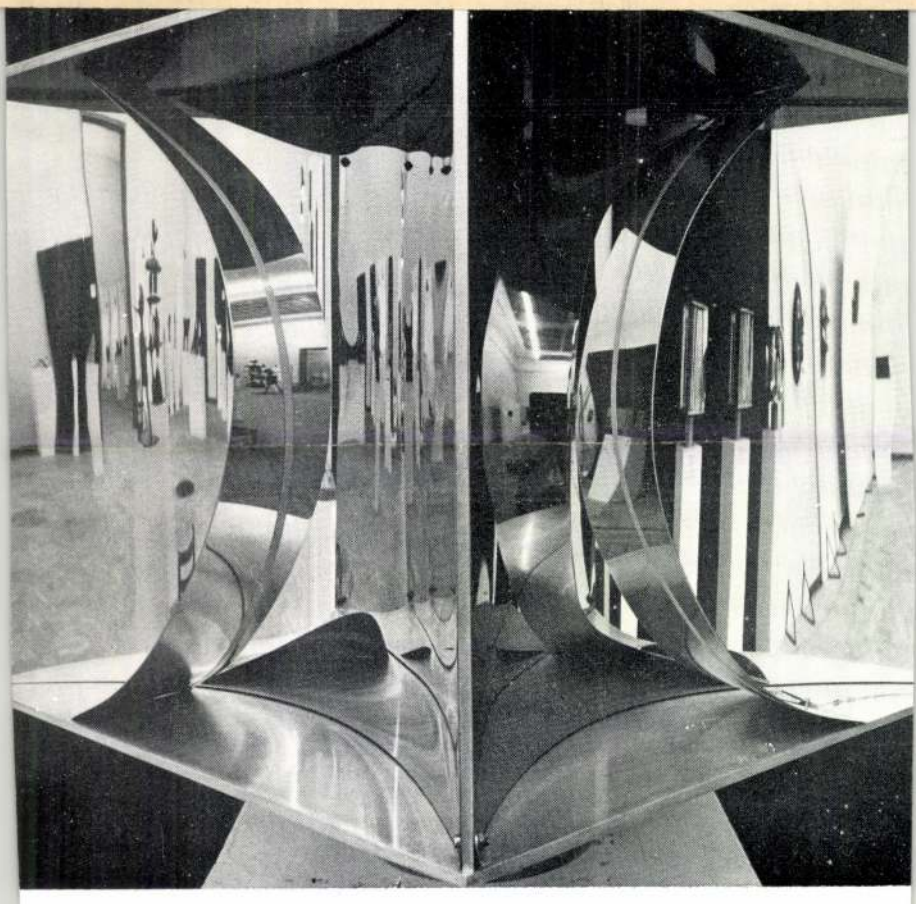

HIRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1976 MAR 8

Közalkalmazott

Bokros Birman
Dezső, szobrászművész,
(1889–1965).
1021

Harminc év felszabadult művészete

● **Olvasóink közül bizonyára sokan ismerik a régi játékot, amely a mai szellemi vetélkedőknek is egyik őse, s így kezdődik: ... ha hosszabb ideig egyedül kellene maradnod egy lakatlan szigeten, s csak két-három könyvet vihetnél magaddal, esetleg hasonlóképpen ugyanennyi képzőművészeti alkotás reprodukcióját — melyek lennének azok? A játék érdekessége, hogy mindenki más és más művet választ, komolysága pedig abban az örök igazságban rejlik, hogyha az ember képes a művészet élvezetére, sohasem lesz teljesen magárahagyott.**

Tudatában vagyunk a válogatás felelősségének és buktatóinak, amikor e számunktól kezdődően új rovatunkban 12 hónapon át 12 művet ismertetünk felszabadulásunk 30 évének képzőművészeti alkotásaiból. Célunk nem a teljességre törekvő ismeretterjesztés, hanem az érdeklődés felkeltése. Olyan művekből adunk itt válogatást, amelyeket az új korszak, a szocializmus építőmunkája teremtett, s amelyek a művészet erejével maguk is teremtettek és alakítottak.

Célunk és reményünk, hogy azok az olvasók, akik hónapról hónapra figyelemmel kísérik a rovatot, többet akarnak majd tudni a művekről és alkotóikról, mint amit lapunk nyújthat, és remélhetőleg kedvet kapnak ahhoz is, hogy a művekkel környezetükben ismerkedjenek, továbbá a javasolt forrásanyagot tanulmányozzák. Így talán ötletekkel is gazdagíthatjuk a szocialista brigádok, a fiatalok és az idősebbek programját. Szívesen vennénk ugyanakkor, ha észrevételeiket, javaslataikat és kérdéseiket is közölnék.

Bokros Birman Dezső

● A múlt évben a Műcsarnokban megrendezett III. Nemzetközi Kisplasztikai Biennále irányította ismét a figyelmet Bokros Birman Dezső (1889—1965) művészetére. A biennálé keretében visszapillantó kiállításon mutatták be műveit, amelyeknek gondolati-tartalmi mondanivalója a modern magyar szobrászat kiemelkedő képviselőjévé teszi. Indulása egybeesik a XX. századi magyar szobrászat kivirágzásának idejével. Az előtte alkotó nemzedék nemcsak az alapokat rakta le, hanem új formát és új mondanivalót is hozott a századforduló anekdotizáló világába, megteremtve a magyar szobrászatot. Nem hamis érzelmeket, életképeket, hanem igazi szobrokat alkottak, amelyek azáltal tudtak fájdalmat és örömet, érzelmeket és gondolatokat olyan érzékletesen kifejezni, mert nem utánozták az életet, hanem a

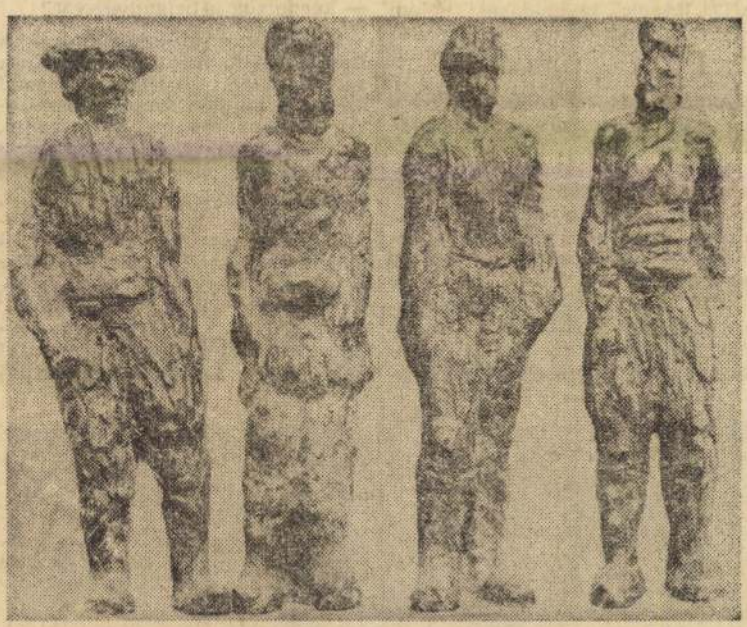

● **Dunavölgyi népek kórusa (1946)**

életérzést, amelyet az 1930-as évek magyar valóságában átélt. Az 1936-os pécsi bányászsztrájk hatására mintázott *Napba néző bányász* (1941) már mélységes fölháborodását, a hagyományos szépségfogalom elleni lázadását tolmácsolja, a vakondok élet után a napba hunyorgó bányász rücskös-ragyás-tépett felületével. Ekkortól válik számára világossá, hogy a rútságot *(Rokkant katona,* 1944), az elesettséget, a munka elcsigázó mozdulatait *(Aszfaltozó,* 1943) megformálni sürgető kötelesség.

Hitt abban, hogy az igazság művészi tükrözése annyi, mint mindenkihez szólóan megvalósítani azt. (Ahogy a primitív népek hisznek abban, hogy egy-egy esemény elképzelése vagy utánzása a mágia erejével is egyfajta teremtés, úgy Bokros Birman szobrait is a művészet erejébe vetett hit jellemzi.) Persze tévedés volna azt állítani, hogy akár a történelem, akár a magánélet drámai szituációit csupán a művészet társadalomalakító, embertformáló erejével feloldhatónak tartotta. A *Napba néző bányász*, a *Kubikos* (1941), vagy a felszabadulás után született *Dunavölgyi népek kórusá*nak (1946) alakjai olyan hősök, akik sorsuk drámájának középpontjában állva, az ismeretlen kezdetet éppolyan érzékletesen megjelenítik, mint a reményt hozó vagy lesújtó feloldást.

Ismét megjelenik — bár változott formában — a napba néző, a kubikos, a Dózsa György és a Don Quijote figurája a *Dunavölgyi népek kórusá*ban, amelyben — a történelmi valósággá vált gondolat — „rendezi végre közös dolgainkat" ölt testet. A szlovák, a román, a magyar és a szerb paraszt, közös történelmünk névtelen hősei a főszereplői e kompozíciónak, amely egy tervezett Bartók-emlékmű változatának tekinthető. A figurák különállása, a részleteket elhagyó felületalakítás tág teret enged a néző fantáziájának, miközben félreérthetetlenül jelzi a négy figura nemzeti hovatartozását (a szlovák paraszt széles kalapot, a román tüszőt és bocskort, a magyar kucsmát és csizmát, a szerb törökös nadrágot és jánus-sapkát visel).

A figurák inkább színpadi, mint szobrászi térre emlékeztető elrendezésben állnak. Ami megtörtént, elmúlt — sugallják —, közös feladatunk, hogy egymással és önmagunkkal szembenézve, immár szövetségesekként kezdjünk új életet. A Bartóki gondolat fogalmazódik meg a *Dunavölgyi népek kórusá*ban, amely szép példája a napjainkban is oly aktuális szocialista hazafiság és nemzetköziség témájának — elkötelezett művészhez méltó — megközelítésére. Nem látványos gesztusokkal, sematikus megoldásokkal jelzi a négy nép egymásrautaltságát, a nemzeti sajátosságokat figyelmen kívül nem hagyható közös törekvések fontosságát, hanem visszafogottan, a figurák alakjainak árnyalt kidolgozásával éri el, hogy nem egy lezárt gondolatot közöl, hanem a nézőnek lehetősége van továbbgondolni a mű által csak jelzésszerűen fölvillantott mondanivalót.

Bokros Birman Dezsőt munkásságáért Kossuth-díjjal (1949) és Érdemes művész (1964) címmel tüntették ki. Műveinek nagy része a Nemzeti Galériában tekinthető meg. Az Akadémiai Kiadó 1974-ben jelentette meg a Bokros Birman Dezső önéletrajza, levelezése, művei című könyvet.

Menyhárt László

● **Kucsmás paraszt (1948)**

A történelem eseményei személyesen is érintették; állásfoglalását, társadalmi hovatartozását szobrai félreérthetetlenül jelzik. A groteszk elemek olykor karikatúrába hajló hangsúlyozása figyelhető meg a *Kalapos önportré*ján, amely művészi fejlődésének fordulópontján született. Bár tiszta formáival, az egyiptomi fáraószobrok állandóságát sugalló geometrikus szerkezetével összegzése eddigi életművének, kifejezése emberi-művészi hitének, megérzi: ez a stílus nem fejezi ki teljes mértékben azt az

1969-ben alakult az első a nagykátai járásban

Állatorvosi szocialista brigád

● Megkérdeztük *dr. Kiss Elek György* nagykátai járási főállatorvost, aki húsz éve dolgozik a járásban, — hogyan jött létre sajátos munkaterületükön a szocialista brigádmozgalom?

— Még 1969-ben vetődött fel a gondolat; kellene valamit tenni a hivatalos érintkezésen felül, hogy jobban összefogjuk a járásban szétszórtan élő és önállóan dolgozó hatósági és üzemi állatorvosokat. Ennek megoldását velem együtt többen is egy létrehozandó munkabrigáddal gondoltuk megvalósíthatónak.

A járásban működő állatorvosok lelkesen fogadták a javaslatot. Az illetékes párt-, állami és szakszervezeti szervek is biztosítottak bennünket támogatásukról. Így alakult meg az országban Marek József — a világhírű állatorvos — nevét viselő állatorvosi munkabrigád.

1970 októberében — az Állategészségügyi Állomás hivatali munkaértekezlete, addigi munkásságuk elismeréseként megszavazta a brigádnak a „Szocialista Brigád" kitüntető címet. 1972-ben a bronz brigádérmet és jelvényeket, a múlt évben pedig az ezüstkoszorús érmet és jelvényeket érdemelték ki. Tizennégyen kezdték, most tizenheten vannak, tíz hatósági és hét üzemi állatorvos.

— A szocialista brigádcím, a bronz és az ezüst fokozat elnyerése mögött milyen munka van? — kérdeztük a brigádvezetőt?

Egy vaskos albumot mutat, a brigádnaplót. Ez az események sorrendjében rögziti a brigád életének minden fontos mozzanatát. Valamennyi brigádtag tanul. A brigád három tagja megszerezte a szakállatorvosi, egy brigádtag pedig a szakmérnöki képesítést, öt brigádtag most vesz részt szakállatorvosi tanfolyamon. Emellett a szakmai ismeretek bővítésére az önképzésen kívül a legkülönfélébb módszereket alkalmazzák: tervszerű és szervezett tanulmányi kirándulások, tapasztalatcserék a járás, a megye mezőgazdasági nagyüzemeiben, de a megyén túl is. Szakmai előadások sorozatát szervezték. Például a nagyüzemi húscsibenevelésről, a sertéstenyésztés állategészségügyi problémáiról, az élelmiszerhygiénéről, a borjak vírusos megbetegedéséről, sőt még a méhbetegségekről és a halak fertőző betegségeiről is. A tsz állatgondozók részére is tartottak szakmai előadásokat.

Jelentős munkasikereket értek el. Egyebek között a gümőkórmentesítésben — különös tekintettel az üszőakció és az exportszállításokra: a hygiénes fejés segítésére, a fertőtlenítés bevezetésében; a szarvasmarha brucellózis és gümőkór, a sertésbrucellózis mentesítésében, a baromfi törzsállományok tífuszmentesítésében, a fejős tehenek tőgygyulladásának felderítésében és a betegség megelőzésében. Ez utóbbi témában *„A tőgygyulladások elleni védekezés megszervezése külterjes viszonyok között"* címmel a brigád tagjaiból alakult munkaközösség tudományos dolgozatot is írt. Sajnos a dolgozat sorsáról még ma sem tud semmit a brigád.

Sok mást is tettek. Két esetben is vállalták, hogy a betegállományban levő kolléga helyett elvégzik a körzetébe tartozó községekben a sertésállomány brucellamentesítését. A munkáért befolyt pénzt a beteg állatorvos megkapta. Két Szabolcs megyei károsult állatorvos család részére hatezer forintot gyűjtöttek.

A brigádértekezleteket, a tanulmányi kirándulásokat, a hivatali rendezvényeket, ünnepségeket arra is felhasználják, hogy a hivatalos részt követően a brigád a családtagokkal is összejöjjön. Az állatorvosnak aktív segítője a felesége. A brigádvezető felesége még a brigádnapló vezetését is elvállalta.

— Mi a véleménye a szocialista brigádról a hivatalvezetésnek? — kérdeztük *dr. Kéri Miklóst*, a Pest megyei Állategészségügyi Állomás igazgató főállatorvosát.

— Az állomás vezetése a nagykátai állatorvosok kezdeményezését örömmel fogadta, munkájukat kezdet óta támogatja, síkra szállt mellettük, amikor egyesek kétségbe vonták a brigádmozgalom életképességét. A brigád munkája pozitív, bennük látjuk csíráját az egész megyében kibontakoztatható munkamozgalomnak.

Nagyon kritikus és tárgyilagos volt a szakszervezeti bizottság értékelése a szocialista brigád öt éves munkájáról.

Dr. Eckhardt György szb-titkár elmondotta: bár úttörők, eredményeik tiszteletreméltóak. Több figyelmet és törődést érdemelnek az szb részéről, s többet kell tenni a további ösztönzés, elismerés és megbecsülés terén is. Bevezetik az eddigi nehézkes értékelés helyett a brigád munkájának önértékelését.

Bizonyos, hogy a szükséges támogatás, a további ösztönzés és a nagyobb erkölcsi-anyagi elismerés nem marad el. Megérdemlik.

Holló János

● **Az állatorvosi szocialista brigád vezetője átadja a jutalmakat a brigád tagjainak**

---

mert létük veszélyez-
megvalósulását. En-
a ténymegállapító fel-
ján feleslegesnek mi-
sztrációs tevékenység
v úton. Az intézmény

Hasonló jellegűnek minősíthető az építési eljárások engedélyezésével kapcsolatos szabályozás és gyakorlat. A szabályozás gyakorlati következménye, hogy az állampolgárnak igen nagy számú szakhatósági, szakvállalati stb. engedélyt kell beszereznie ahhoz, hogy az építési engedélyt a hatóságtól megkapja. Tulajdonképpen az építési engedélyezési eljárás meg-
sa a terveszerű fejlődés egyik eszköze,
n pozitív jellegű. Az alapgondolathoz
san kapcsolódó rész-szabályok és gya-
nár negatív tendenciájú kísérő jelen-

n típusú hibák kiküszöbölésének
a kormányhatározat a jogalkotók
lkalmazók részére ajánlja, hogy
ban *jobban támaszkodjanak a la-*
inti bizalomra. Megítélésünk sze-
rban a helyi jogalkalmazó állam-
szervek feladata, hogy jobban
ák a állampolgárok, a lakosság ja-
Továbbá önkontrollal tárják fel a
munkájukban tapasztalt kedvezőt-
sorban az állampolgár részére ked-
jelenségeket. E szervek joga és kö-
hogy a helyileg megoldható nehéz-
ját hatáskörben és gyorsan orvo-
központi intézkedést igénylőkről
amatosan informálják a felsőszin-
gazgatási szerveket.

tatás vagy szolgálat?

k divatos zsargonja a szolgáltató
gatási tevékenységről beszélni.
ni azonban csak olyan javakat le-
lyeket már megtermeltünk, arról
szélve, hogy ezen ágazatok jelenle-
ta nem nyújthat összehasonlítási
államigazgatási tevékenység szá-
véljük, az igazgatási dolgozóknak
atás tevékenységi körénél közvet-
mélyebb, más formájú kapcsola-
ialakítani az állampolgárokkal és
kkel.

migazgatási szervezetekben vég-
a *politikai tevékenység, szolgálat,*
osztály és az össztársadalom szol-
szocialista típusú társadalmi vi-
özött nem lehetséges másképpen.
sítéka annak, hogy egy szocialis-
államban, így hazánkban sem lé-
rokrácia, vagyis a hivatal öncélú
ovábbá egyik biztosítéka az állam-
tevékenység intenzív továbbfej-
, az egyszerűsítésnek és a korsze-

Dr. Mihály Lajos

● **A kecskeméti jogásznapokon,** melyet február 13—14 rendeztek meg, dr. Jókai Lóránd a MJSZ főtitkárának megnyitója után, dr. Korom Mihály igazságügy-miniszter tartott előadást „Az MSZMP XI. kongresszusa határozatainak végrehajtásából a jogászságra háruló feladatok" címmel. A rendezvény keretében több időszerű témájú előadás hangzott el, s a résztvevők megtekintették a Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó kiállítását a megyei bíróság dísztermének előterében.

● **Jogászbált** rendezett az MJSZ Veszprém megyei szervezete és a Közalkalmazottak Szakszervezete megyei Bizottsága a Hotel Veszprém helyiségeiben.

● **Nagy érdeklődés kísérte** a Budapesti Bizottság sportbizottsága által meghirdetett tekeversenyt. A budapesti közalkalmazottak közül 325-en vettek részt a versenyeken.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748,340-726

1977 1

Népművelés

Bokros Birman Dezső

Bokros Birman Dezső: József Attila (1942)

ottak a
ól érez-
kérdez-
yesmi a
szóra-
egészi-
nelyben
ót.

as négy
usan fej-
A megfe-
s, a gaz-
z intéz-
ítékai a
vtárban
ik, kicsi
zsúfolva
kétszer
sú köz-
ői ezek.
ommen-

ménye-
ilágítja

A Gerényesi Művelődési Ház díszítőművészeti köre
A Hajdú-Bihar megyei Művelődési Központ faragóköre
A Fiatalok Népművészeti Stúdiója (Csillebérci jubileumi úttörőtábor)
A pécsi József Attila Művelődési Ház díszítőművészeti köre

*

A miskolci Diósgyőri Vasas Fotókör
A salgótarjáni Nógrád Fotóklub
A Budapesti Amatőrfilmklub
A Győri Amatőrfilmstúdió
A Nyíregyházi Amatőrfilmklub
A pécsi IXILON Amatőrfilmstúdió

*

Az IKARUSZ H. U. R. K. A. Irodalmi

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726

1975 AUG 27

NÉPSZABADSÁG

Bokros Birman Dezső
szobrászművész

kenységét, sőt együttműködésü- Országos Pedagógiai Intézet

1021

Szeptember 20-án nyitják meg a Műcsarnokban

III. nemzetközi kisplasztikai biennálé

Szeptember 20-án — 29 ország 112 művészének 530 alkotásával — nyitja meg kapuját a III. nemzetközi kisplasztikai biennálé. A Műcsarnok összes termeiben kiállítandó művészeti anyag a részt vevő művészek utóbbi öt évben készült alkotásai közül valók. A biennálé célja felsorakoztatni a kis méretű szobrászati alkotások különböző műfajú és stílusú törekvéseit. A tárlat — a budapesti művészeti hetek egyik legkiemelkedőbb eseménye — jó lehetőséget nyújt a különböző országok művészeti eredményeinek megismerésére, az országok közötti művészeti kapcsolatok erősödésére, a nemzetközi szakmai értékelésre.

A Kulturális Minisztérium, Budapest Főváros Tanácsa, a Képzőművészek Szövetsége, a Kulturális Kapcsolatok Intézete, valamint a Műcsarnok által közösen rendezett biennálén — az előző két tárlathoz hasonlóan — tíz egyenlő értékű díjat adományoznak. *Dr. Aradi Nóra*, a biennálé főtitkára vezetésével szeptember 16-tól tíztagú, nemzetközi szaktekintélyekből álló zsüri ülésezik, s döntésük nyomán adják majd át a díjakat szeptember 22-én. Ezenkívül Budapest Főváros Tanácsa különdíjat adományoz a legjobb magyar részvevőnek.

A látogatók retrospektív kiállításon ismerkedhetnek meg *Bokros Birman Dezső* szobrászművész munkásságával is, amelynek gondolati-tartalmi mondanivalója művészi, plasztikai értékei alkotóját a modern magyar szobrászat egyik legrangosabb mesteré vé emelik.

rado éjjel a nyugat
szági Rennes-ben a
ter lakásánál. Szemé
nem történt, az anya
lentős.

— **Munka közben öt és magasból lezuhant a** leti Szamuely utca egyik folyó tás alatt álló házánál és szörnyethalt Osztos László 17 éves ipari tanuló; a baleset körülményeinek tisztázására és a felelősség megállapítására vizsgálat indult.

— **Most jelent meg:** Maupassant: Korzikai történet. Elbeszélések — Ovidius: Átváltozások. Versciklus. Ford. Devecseri Gábor. Bibliotheca classica sorozat. — Avi-Saul: Aranyító. Elbeszélések — Sírjaim. Kisregény (Európa). — Kozma Tamás: Hátrányos helyzet. Egy oktatásügyi probléma társadalmi vetületei — Kozéki Béla: Motiválás és motivációk — Ranschburg Jenő: Félelem, harag, agresszió. Pszichológia nevelőknek sorozat (Tankönyvkiadó). — Magyar kódexek a XI—XVI. században. Összeáll. Berkovits Ilona. 2. kiad. (Magyar Helikon—Corvina).

nak Szíriának, és ismét ... Ciprusra is.

— **Leugrott** a Keleti pályaudvarról induló expresszvonatról és a kerekek alá került Kálmán Istvánné 66 éves budapesti lakos; a szerencsétlen asszonyt a vonat halálra gázolta.

— **Táskarádió nagyságú műszert** szerkesztett a strandvizek szennyezettségének gyors mérésére dr. Maurer József, a Békés megyei KÖJÁL igazgatója és munkatársa, Hotya János. A kis szerkezettel negyedóra alatt kimutatható a strand- és fürdővizek karbamidmennyisége, ami egyenes arányban áll a szennyezettség mértékével.

— **Válságos helyzetbe hozták** az indiai Bihar állam fővárosát, a félmillió lakosú Patnátot a monszun évszak hatalmas esőzései és áradásai. A várossal minden összeköttetés megszakadt; a hadsereg és a légierő nagyarányú mentési akciókat indított.

Bokros Birman Dezső, szobrai

Nemzetközi kisplasztikai biennálé

Bokros Birman retrospektív • Kilenc díj a vendégeknek

A képzőművészeti világhét alkalmából a *Műcsarnokban* megnyílt a III. nemzetközi kisplasztikai biennálé. *Huszonnyolc ország több mint száz művésze* küldte el félezernél is több alkotását. A nagy számok törvénye alapján azt is gondolhatnánk: a mai szobrászat, jobban mondva, kisplasztika olyan, amilyennek ezen a kiállításon látjuk. Ez azonban vitatható. Hiszen kevés kivételtől eltekintve, a bemutatott művek a múlt és közelmúlt évtizedekben koros-szakállasra érett irányzatok, stílusáramlatok formai köntösében keresik önmagukat, a kifejezés lehetőségeit.

Bokros Birman Dezső Anya gyermekével című kisplasztikája. (MTI foto — Fényes felv.)

Aréna

A négy évvel ezelőtti első biennálén a szélsőségek tűnhettek fel. Azóta ezek megszűntek. Sajnos, kettős értelemben is. Eltűntek azok a „szobrok" (mint például az akkor bemutatott *Piritós kenyér*), amelyeket semmiképpen sem sorolhattunk a művészet körébe. De mintha eltűntek volna azok a művek is, amelyek friss látásmódról, fontos mondanivalóról, a ma társadalmi kérdéseiről és emberi problémáiról szólnak a plasztika nyelvén.

Ennek az utóbbi követelménynek a mostani kiállításon legjobban az 1965-ben elhunyt, retrospektív anyaggal bemutatott *Bokros Birman Dezső* felel meg. Ez a szobrászat a maga fejlődésében, egyes jelentős alkotásaiban híven tanúskodik arról, hogy a művésznek az emberről és az emberrel kapcsolatosan kell szólnia. A vele egy teremben bemutatkozó magyar művészek közül elsősorban *Csikszentmihályi Róbert* rendkívül kifejező *Aréna-sorozatát* és *Asszonyi Tamás* új utakat, megoldásokat kereső érmeit említjük meg. *Vasas Károly* munkái a művészi szándék felől nézve, nemes alkotások, a kész művek inkább illusztrálják, mint kifejezik a művész eszméit. Az igen tehetséges *Kő Pál* is családást kelt. Bemutatott munkáival inkább az elbeszélés, a „plasztikus mese" felé csúszik el. A magyar képzőművészetet képviseli még *Kiss Kovács Gyula, Mészáros Mihály* és *Szabó Iván.*

Nevetőgép pléhdobozban

A biennálé zsűrije Vasas Károlyon és Csikszentmihályi Róberten kívül *kilenc művészt díjazott.* Ezek: a belga *Cardon,* a lengyel *Chromy,* a holland *Elderembos,* az NSZK-beli *Hauser,* a spanyol *Muriedas,* a svájci *Sigrist,* a jugoszláv *Srnec,* a bolgár *Vasev* és a brazil *Vlavianos.* Az értéksor a nagyszerű lírai groteszktől, az absztrakt kubizmuson át, a nonfiguratív megoldásokig és mobilokig terjed. A lengyel és a spanyol művész esetében nagyszerű *mélyebb emberi tartalmakat is felfedezhetünk.* A többiek inkább a szobrász válaszadásánál maradnak a szobrászat problémáira.

Jó lehetőség

S ha ez a helyzet a díjazottaknál, mit mondhatunk a többiekre? Sokszor úgy érezhetjük, hogy nem alkotással állunk szemben, hanem egy ügyeskedő és gondos mesterember ismeretlen rendeltetésű kezemunkájával. A csiszolt, krómozott, gömbbé, kályhacsőformává alakított, hajlított fémfelületek, a nagy pontossággal egymás fölé s mellé helyezett színes műanyaglapok, a ravaszul megszerkesztett, vízzel működésbe hozható mobilok, vagy a robotot formázó, pléhdobozba zárt nevetőgép, az összedobált rozsdás fémdarabok, sötétkék bársonyra helyezett, meghajlított drótszálak: a különféle anyagok felhasználási módjáról és alakíthatóságáról tanúskodnak. Jobb esetben arról is, hogy a szobrásznak a tér dilemmájával kell szembe néznie. Mindez kevés azonban ahhoz, hogy a kiállított tárgy az alkotás, a jel rangjáig emelkedjék.

Mint a korábbi két biennálé alkalmából, ezúttal is felmérhetjük: *jó lehetőség ez a nemzetközi tárlat,* mert a magyar szobrászat nemzetközi eredményekhez mérheti magát, számbaveheti értékeit. Ugyanakkor a látogatóknak *széles kitekintésre* nyílik módjuk.

Harangozó Márta

z ENSZ-közgyűlés 30. lésszakán részt vevő szóvt delegáció vezetője hétn a világszervezet székhe-én megbeszélést folytatott *ans-Dietrich Genscher* ugatnémet külügyminiszrrel. A felek eszmecserét lytattak a szovjet—nyutnémet kapcsolatok künböző kérdéseiről, valaint egyes nemzetközi oblémákról.

A téma: Kisköre

Egerben a megyei tanács ékházában ma délelőtt egkezdődött a Középtiszaléki Intéző Bizottság pleris ülése, amelyre megyták Heves és Szolnok egye párt- és állami veőit is.

Az ülés napirendjén a skörei üdülőkörzet kikításával kapcsolatos szerű kérdések szerepelk.

RÓL

ENDENCIÁK

tokat, mind a Fegyveres k Mozgalmát, *egyre nabb hatással lesznek a*

zottságának első titkára vezeti.

Fogadásukra a Ferihegyi repülőtéren megje-

te és *B. P. Ivanov* vezerezredes, az ideiglenesen hazánkban állomásozó szovjet déli hadseregcsoport parancsnoka.

Hazánkba látogat az indiai államelnök

Losonczi Pálnak, a Népköztársaság Elnöki Tanácsa elnökének meghívására *F. A. Ahmed*, az Indiai Köztársaság elnöke szeptember 26. és 30. között hivatalos látogatást tesz Magyarországon.

BEATRIX ALLENDE KUBÁBAN

CHILE, A BÖRTÖNORSZÁG

Havanna, szeptember 23.

Király Ferenc, az MTI tudósítója jelenti:

A chilei fasiszta junta a két évvel ezelőtti puccs óta,

több mint 40 ezer hazafit gyilkoltatott meg

— mondotta *Beatrix Allende*, a meggyilkolt chilei elnök lánya tegnap *Havannában*, a karib-tengeri és közép-amerikai országok nemzetközi nőkonferenciá-, amelyen húsz ország döttei vesznek részt.

— Hazámban — folytat- Beatrix Allende, aki ben a chilei ellenállók ottságának titkára is — **inden ötödik felnőtt lakos megjárta a börtönöket,**

illetve a rendőrségi fogdákat. *Több mint 150 ezren elhagyták az országot. Chile ma nem más, mint egyetlen nagy koncentrációs tábor.*

Ezután Beatrix Allende bejelentette, hogy novemberben *Görögországban* nemzetközi konferenciát tartanak a chilei néppel való szolidaritás jegyében.

A havannai rádió tegnap este gyorshírben jelentette, hogy

Chilében tovább növekednek a gazdasági gondok.

A munkanélküliek száma elérte a 800 ezret. A junta újból kénytelen volt leértékelni a nemzeti pénzt, az escudót, ezúttal újabb öt százalékkal. Az idén ez volt a *huszadik pénzdevalváció.*

letkísérlet llen

golyó az elnöktől hámmeternyire falba ütözött és a földre patnt.

n Franciscóban

rendőrség nyomban lertóztatta a füstölgő piszlyt még kezében tartó erénylőt,

éves *Sarah Jane Moore* onyt, kihallgatása meg-

MINISZTÉRIUMI TÁJÉKOZTATÓ

A minden állampolgárról gondoskodó egészségügyi törvény végrehajtása új szervezeti feltételek meg-

...y Márta elrende... ...n
...en

...OKROS BIRMAN DEZSŐ

...m éve elhúnyt szobrászunk ...nár klasszikusnak tekinthető ...it láthatjuk. Csupa kismé... alkotás, néhány gipsz kivé...vel mind bronzban. Sok kö...k régi ismerőse lehet a láto...oknak, hiszen egy sajátos ...sztikai életmű jelképes figurá...ként él a magyar művészetben ... *Kalapos önarckép*, a *Don Qui...te* vagy a *Madame sans gene* és ... *Napbanéző*, s ez kapcsolja ösz...ze őket, bár a formázásnak kü...önböző eszközeivel készültek, az ...előbbiek (a huszas évekből valók) sima csiszoltsággal, az utóbbiak a felület nyugtalan darabosságával. Ez az anyaggal való küzdelmet őrző mintázási mód jellemzi a későbbi alkotásokat is, a *Dózsa Györgyöt*, a *Dunavölgyi népek kórusát* és a *Mednyánszkyt* is. Bokros-Birman az expresszionizmushoz tartozott, annak az irányzatnak eszmevilágát őrzi későbbi szobrain is: az emberi őstípusok alakjaiban (Don Quijote, stb.) a magányos vívódás ölt testet. Különös hatást keltenek kalapot viselő figurái; tragikus pózt változtatnak groteszkké a Don Quijote-akton, egyéni jellegűvé teszik az Önarcképet, titokzatos tragikomédiává fokozzák az Ulyssest. A kalap is hozzátartozik ennek a plasztikai világnak a jelképrendszeréhez.

A szoborkiállítás fölött, a képtár emeleti termében, még látható a tavalyi ajándék-kiállítás: a magyar művészek által a Múzeumnak adományozott képek és szobrok (sőt, tavaly óta szaporodtak is). Érdemes benézni oda, hiszen néhány olyan művésztől is csak ritkán (pl. Korniss Dezsőtől láthatunk munkát, akiket máshol egy igen szép, nagyméretű kalligráfiát). S el ne feledjem, a Múzeumban magában is van még látnivaló: az ásatások anyaga, benne a bájos kis remekmű, a táci Vénusz. Mert Fehérváron nemcsak az ünnepekre jelenik meg a művészet, ott van mindig.

Élet és Hof
dalom
68 V. 17

utott, hogy az anyja egyik
ő elaludt, bejött és leöntötte
el. Milyen megalázó érzés
re felébredni. Elöntötte a
El kellene költöznie, albér-
csi bemegy Antellhez az
r szépeket hallhat majd ró-
beszélgetniük kell. Szegény
lyen kínos lesz neki. Sajnál-
mert Antell biztosan kipa-
mondott. Antell már vele is
gy éppen neki kéne megbe-
Az apjára való tekintettel.
t felelte — Apámnak éppen
t, hogy anyámat megtermé-
megölték... Mint tudja,
Antell hápogott Ez a cso-
történt. Gábor felállt a cso-

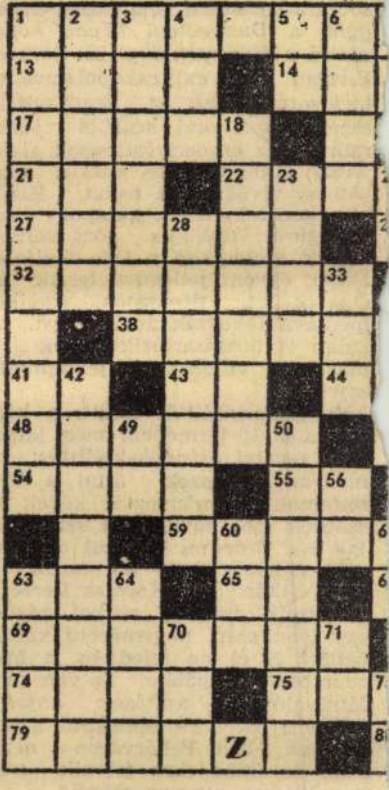

BBD szobrászt húsmérgezéssel a Rókusba vitték

HOLNAP KEZDŐDIK A PESTI NAPLÓ MÁSODIK

Olvassa el a Pesti Napló vasárnap reggeli számát

10.000 pengős pályázata!

200.000 pengő a Pesti Napló előfizetőinek!

„A MAGYAR FAJ KITARTÓ TUD LENNI"

Gömbös miniszterelnök érdekes nyilatkozata a Nemzetközi Vásárról

Nem elég az olcsóság, propaganda kell hozzá

— *Az Est tudósítójától* —

Az Est már többször beszámolt arról, hogy nagyszabású előmunkálatok folynak az ezévi budapesti Nemzetközi Vásárra. A vásárváros már csaknem teljesen elkészült és máris megállapítható, hogy *az ezévi vásár sokkal impozánsabb lesz, mint az elmúlt évi volt.* Külföldről is élénkebb figyelemmel kísérik a Nemzetközi Vásár előkészületeit.

Azok a kereskedelmi tárgyalások, amelyeket a magyar kormány a velünk barátságos országokkal lefolytatott, az illető országok gazdasági köreinek figyelmét fokozott mértékben terelték a magyar ipar és kereskedelem felé éppen úgy, mint a magyar mezőgazdaság felé is. A márciusi mezőgazdasági vásáron már látszott a külföldnek ez a fokozott érdeklődése és az eddigi jelentkezések után bizonyosra vehető, hogy ugyanez a jelenség meg fog mutatkozni a Nemzetközi Vásár alkalmával is.

A kormány a maga részéről is a legteljesebb figyelemmel kíséri a Nemzetközi Vásár előmunkálatait és *minden szükséges intézkedést meg fog tenni annak az érdekében, hogy a vásár sikere felülmúlja úgy belső, mint nemzetközi viszonylatban is az előző évekét.*

Munkatársunknak alkalma volt erről a kérdésről ma délelőtt *Gömbös* Gyula miniszterelenökkel beszélni. A miniszterelnök a Nemzetközi Vásár jelentőségéről a következőket mondotta:

— Azt mondják, hogy a magyar fajnak egyik eredendő hibája a kitartás hiánya. Örömmel állapítom meg a magyar gazdasági élet küszöbön lévő demonstrációjáról, a Budapesti Nemzetközi Vásárral kapcsolatban, hogy

a magyar faj tud kitartó lenni.

Huszonkilenc év óta folyó szakadatlan munka a termelő élet összefogásának ezen intézmény keretében gyakorolt ereje olyan eredményekre vezetett, amely a *Budapesti Nemzetközi Vásár elnevezés alatt ismert magyar export-demonstrációt a legutóbbi évtizedekben nemzetközi hírűvé és gazdasági jelentőségű eseménnyé tette.*

— A jelentések szerint a jövő héten megnyíló Budapesti Nemzetközi Vásár új haladásról tesz tanuságot. A magyar ipar, a kézműipar és az ipari feldolgozásban érdekelt mezőgazdasági ágak megértették a kor szavát. Tisztában vannak azzal, hogy *a belföldi piac megőrzéséhez nem elegendő a jó minőség, nem elegendő többé a versenyképes, olcsó, tehát elsősorban a mezőgazdaság és fogyasztás érdekeit szem előtt tartó olcsó ár sem.* Haladni kell a korral.

Propagandával kell alátámasztani az áruk kelendőségét.

Nemcsak akkor, ha exportra, hanem akkor is, ha pusztán a belföldi piac megtartására gondolunk. *A magyar ipar az utóbbi években erőteljesen kiterebélyesült.* Termelési programját a kedvezőtlen gazdasági viszonyok ellenére is szélesbítette. Az új ágazat és a termékek népszerűsítése szempontjából az elengedhetetlen propaganda kimagasló eszköze: a Budapesti Nemzetközi Vásár.

— A vezetésem alatt álló kormány és — ezt örömmel állapítom meg — Budapest székesfőváros is céltudatosan támogatja ezt az intézményt, amelynek közhasznú jelentősége az ország nemzetgazdasága szempontjából régen elismert tény. Nagy érdemet szerzett a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara azal, hogy ezt a vásárt gondozásába vette és a mai magas színvonalára emelte. Megelégedéssel állapítom meg, hogy *a kamarát ebben a munkájában a magyar gyáripar is kitűnően támogatta,* éppen úgy, mint ahogy segítségére voltak mindazok a szervezetek, amelyek a felelősség érzetével szolgálják a rájuk bízott gazdasági ágak érdekeit.

— Meg vagyok győződve arról, hogy a *termelő erőknek ez az összefogása az idén is megfelelő eredménnyel fog járni.* Abban a tényben, hogy a vásáron ot fogjuk látni a magyar termelőtényezők mellett számos külföldi ország képviselőit is, elismerését látom annak a gazdasági jelentőségnek, amely Magyarországot megilleti.

— Szívesen várjuk külföldi vendégeinket akár mint kiállítók, akár mint látogatók érkeznek a vásárra, mert bizonyosak vagyunk afelől, hogy *rövid itt tartózkodásuk alatt meglátják és átérzik azt a komoly törekvést, amellyel Magyarország a nemzetek közötti gazdasági együttműködés kimélyítését szolgálja.*

Eddig szól a miniszterelnök nyilatkozata. A vásárt, mint köztudomású, május 4-én Gömbös Gyula miniszterelnök fogja megnyitni. A megnyitáson tudomásunk szerint ismét szólni fog a vásár nagy jelentőségéről.

Egy pillanatra...

A fiatal Franciaországra apellált *Eckhardt* Tibor revíziós előadásában. Arra a fiatal Franciaországra, amely fel fogja ösmerni azt az igazságot, ami nem fiatal és nem öreg, mert az igazság örök.

Gróf Castelbarco-Pindamente Emánuel első feleségének pere Toscanini Vally, a második feleség ellen

— *Az Est tudósítójától* —

Érdekes ügyben tűzött ki mára tárgyalást a budapesti törvényszéken *Malonyai* Béla bíró. A felperes gróf *Castelbarco-Pindamente* Emánuelné, Erba Ercolina, az alperes pedig a grófné volt férje és volt férjének jelenlegi felesége: *Toscanini* Vally, a világhírű olasz karmester lánya. Az olasz grófné

házasság létezésének megállapítására

indított pert a gróf és a jelenlegi feleség, *Toscanini* Vally ellen. Gróf *Castelbarco-Pindamente* Emánuel évekkel ezelőtt vette feleségül *Erba* Ercolinát, egy dúsgazdag olasz család lányát. A gróf később megismerkedett *Toscanini* Vallyval és *halálosan egymásbaszerettek.* A grófné azonban nem volt hajlandó válni, mire a gróf Budapestre jött, megszerezte a magyar állampolgárságot, ilyen módon

sikerült elválnia

és nőülvehette *Toscanini* Vallyt. *Erba* Ercolina azonban ebbe nem nyugodtak bele. *Az olasz törvények szerint ugyanis házasságuk még mindig fennáll.* A budapesti törvényszék eelőtt prt indított annak megállapítására, *létezik-e egyáltalán a Castelbarco—Toscanini házasság?*

Ebben az ügyben tartott ma tárgyalást *Malonyai* bíró, aki *a tárgyalásra megidézte a feleket is.*

Délelőtt 10 órakor kezdődött a tárgyalás, amelyen azonban a perben szereplő érdekes felek közül egyik se jelent meg személyesen, csak *ügyvédjükkel képviseltették magukat.* A tárgyaláson előadták a tényállást, majd a bíró elnapolta a tárgyalást.

Víkend-premier a fővárosnál

— *Az Est tudósítójától* —

A főváros hivatalaiban ma tartják az idei *víkend-premiert.* Ma lép életbe a nyári munkarend-beosztás, amelynek értelmében

szombaton 12 órakor befejeződik a hivatalos idő.

A főváros valamennyi közigazgatási hivatalára és számos más hivatalára is vonatkozik ez a víkend-rend.

Az államnál jövő szombaton kezdődnek a kiadós hétvégi pihenők. *A legtöbb minisztériumban és állami hivatalban május elsejével kezdődik a víkend-munkarend.*

A víkend-munkarend szeptember 16-áig lesz érvényben.

Víkend a törvényszéken is

A víkend ma délben a tisztviselők nagy örömére

a törvényszéken is megkezdődött.

Ma délelőtt rendelet érkezett, amely szerint a törvényszéki tisztviselők mától kezdve

délben 12 órakor abbahagyhatják a munkát és a víkendszezón tartama alatt szombat déli 12 órától hétfő reggelig szabadok.

Bokros-Biermann Dezső szobrászt húsmérgezéssel a Rókusba vitték

— *Az Est tudósítójától* —

Ma éjjel három órakor a Sziget utca 29. számú ház előtt rosszul lett *Bokros-Biermann* Dezső szobrászművész. A mentők a Rókusba vitték, ahol *az öngyilkosok termében* helyezték el. Amikor munkatársunk ma reggel felkereste, *mosolyogva cáfolta meg azt, mintha öngyilkosságot akart volna elkövetni.*

— Mindössze az történt, hogy az este *töltött paprikát* vacsoráztam és úgy látszik, *húsmérgezést kaptam.* Három órakor a Sziget utcában voltam, amikor *hirtelen rettenetes gyomorgörcsök* fogtak el. Kerestem egy embert, aki segíthetett volna rajtam. Egy kis bolthelyiséget találtam, amelyben világosság volt a lehúzott redőnyök mögött. Dörömbölni kezdtem és egy szabó nyitott ajtót. *Berohantam a boltba és lerogytam egy székre.* A szabó nyugodtan vasalni kezdett. Olyan fájdalmaim voltak, hogy

nem tudtam beszélni.

Intettem neki: *hívjon rendőrt.* Ő valószínüleg *ittasnak tartott, rám se hederített* s csak sokára hívott rendőrt. Ekkor már görcsökben fetrengtem és a rendőrnek *nem tudtam megmondani, miről van szó.* A rendőr azt hitte, hogy *mérget vettem* be. Kihívta a mentőket, a Rókusba hoztak, ahol

gyomormosást végeztek rajtam.

Lázam már nincs. Szeretnék mielőbb kikerülni innen. Délután már két sürgős dolgot is kellene elintéznem. De legalább ez egyszer *jól kipihenem magam.*

A világ legtökéletesebb alakú nője: 64 kiló

London, április 28
(Az Est londoni szerkesztőségétől)

Lehet, hogy Párizs még ma is vezet a női divat terén, de az bizonyos, hogy *a manekinek kultusza terén Londoné az elsőség.* Nemcsak azért, mert az angol nők pompás alakúak, de azért is, mert a legtöbb párizsi divatvilágcégnek *óriási londoni telepei* vannak s ezek, a legszebb angol nők mellett,

a világ manekin-gyöngyeit

idehozzák Londonba. A fantasztikus árú ruharemekeket *ma Londonban tudják a legjobban megfizetni* s azok — éppenúgy, mint az arany — természetesen ide is áramlanak!

Legutóbb olyan manekin-versenyt rendeztek Londonban, amely igazán párját ritkítja. Miután saját szépség-szakértőikkel, *beauty-expert*-jeikkel végigvizsgáltatták már az egész »anyagot«, most *Amerikához* fordultak, az amerikai filmrevük, színpadi látványosságok rendezőihez, híres színészekhez, igazgatókhoz, szépségápolókhoz és *velük vizsgáltatták végig az »anyagot«.* Fényképek, moziképek, de az »anyag« tényleges megszemlélése útján is

huszonnégyezer amerikai szakértő

mondotta el véleményét a londoni manekinekről s végül is úgy találták, hogy a világ legszebb alakú próbakisasszonya, egyben talán a világ legszebb alakú nője is — a tizenkilenc esztendős Miss *Dawn,* egy londoni westendi divatház direktrisze.

Miss Dawn arányai, sajnos, erősen alkalmazkodnak az angolszász »szabályokhoz«. Miss Dawn

igen magas, sudárnövésű hölgy,

olyannyira, hogy lényegében *nem is hasonlítható* a kontinens alacsonyabb típusaihoz, bármilyen tökéletes alakúak legyenek is azok, a maguk nemében!

A világ legtökéletesebb alakú nőjének méretei egyébként a következők: súlya *9 stone és 4 font* (körülbelül *hatvannégy kiló),* mellbősége 35 hüvelyk (körülbelül *89 centiméter)* és csodálatos módon *csípőbősége (nem derékbősége!) ugyanennyi: 89 centiméter).*

A hölgy *magasságát* nem jelölik meg a híradások — ezt titokban tartja a kisasszony cége, mondván, hogy *minden »üzleti titkot«* mégsem adhat ki a kezéből...

Bizonyára félnek, hogy valaki utánozni fogja azt az alakot...

A NÁNÁSI ÚTI VILLAMOS MEGKERÜLI AZ AKADÉKOSKODÓ BIRTOKOSOK TELKÉT

A közlekedési vállalatok a Monostori út mellett döntöttek, amely negyedmilliós megtakarítást tesz lehetővé

— Az Est tudósítójától —

A BESzKÁR igazgatóságának végrehajtó bizottsága újból tárgyalta a tervezett római parti—csillaghegyi villamos építésének ügyét. *Csillóry* Dezső igazgató előadta, hogy

a kereskedelmi miniszter megadta az építési engedélyt és a pályázatot már ki is írták, de még mindig nehézségek vannak a terület átengedése körül.

Négy telektulajdonos, névszerint *Beringer* János és neje, *Breitner* Dezső, *Szeift* Pál és *Kollár* Vendel még mindig nem hajlandó ingyen átengedni a villamosvonal vezetéséhez szükséges területet, hanem *négyszögölenkint 70 pengős megváltási árat követel,* ami összesen 15.000 pengőt tesz ki. Ezenkívül egy 175 négyszögöles telekért 5660 pengőt, egy 1648 négyszögöles részletért pedig 34.000 pengőt követelnek, úgyhogy összesen

mintegy 55.000 pengőt kellene telekvásárlásra fordítani.

Ezzel szemben *1958 négyszögölről az ingatlantulajdonosok díjtalanul lemondottak,* de többen kijelentették, hogy *nem hajlandók ingyen átengedni a területet akkor, ha mások pénzt kapnak az átadott telekrészletekért.*

De nemcsak anyagi nehézségek vannak. A négy akadékoskodó telektulajdonos miatt

kisajátítási eljárást

kell megindítani, amely elhúzná az építkezés megkezdésének idejét.

Dr. *Perczel* György, a jogügyi osztály igazgatója ismertette ezután a jogi helyzetet. *A kisajátítási tervek jóváhagyásához legalább két hónapra van szükség,* egyhamar tehát nem lehet az építkezést megkezdeni.

Ilyen körülmények között hívta fel az illetékesek figyelmét dr. *Miklós* Ferenc igazgatósági tag arra a megoldásra, hogy

az új villamosvonal vezetésénél kerüljék meg azoknak a birtokosoknak telkét, akik pénzt kérnek a terület átengedéséért.

Ebben az esetben az új vonal *nem az Aranyhegyi árok partján ágazna* el a HÉV csillaghegyi vonalából, *hanem a Monostori uton* fordulna le a Nánási útra.

Ez a terv igen *nagy megtakarításokat* ígér. Elsősorban nem kell 55.000 pengőt fizetni a területek megváltásáért. Másodszor *1500 méterrel rövidebb lesz a vonal,* ami 150.000 pengő megtakarítást jelent. Harmadszor *feleslegessé válik két zsilip átépítése,* ami további 40.000 pengő kiadást tesz feleslegessé. A Monostori úton át tehát közel

negyedmillió pengővel olcsóbban lehet az új villamosvonalat megépíteni.

Hosszú vita után a végrehajtóbizottság egyhangúan elhatározta, hogy *nem az Aranyhegyi árok mellett, hanem a Monostori úton vezeti a Nánási útra az új villamost* és ezért felkéri a kereskedelmi minisztériumot, hogy az új útvonal közigazgatási *pótbejárását* sürgősen tartsák meg s a *pályázati felhívást* ennek megfelelően módosítsák.

A Beszkár végrehajtóbizottságának ezt a határozatát tegnap délután a *HÉV igazgatósága* elé terjesztették. Ott is már-már arra gondoltak, hogy a teleknehézségek miatt az egész építkezést el kell halasztani, de *Lévai* Sándor és más igazgatósági tagok felszólalása után

a HÉV igazgatósága is elfogadta a Beszkár határozatát.

Egy hét múlva megtartják a Monostori úton a közigazgatási pótbejárást és rövidesen megkezdik az új villamosvonal építését. A római part—Nánási úti villamosvonal tehát mégis megépül és teljesedésbe megy 40.000 pesti víkendező olyan régi kívánsága.

TENISZPÁLYÁK
A SZENT MARGITSZIGETEN
egész napra, vagy a nap bizonyos szakára olcsón bérelhetők
Telefon: 20-6-20, 56-0-30

MŰSOROK

Szombat, április 28.
Vasárnap, április 29.

Színház

OPERA: Ma: *Giuditta* (D. bérlet; ½8). V.: *Trubadur* (½8). — NEMZETI: Ma: *Az ember tragédiája* (7). V.: *Rokonok* (½4); *Aranybástya* (½8). — VIG: Ma, V. d. u. és este: *Az orvos* (½4, 8). — MAGYAR: Minden este és V. d. u.: *Tisztelt Ház!* (½4, 8). — BELVÁROSI: Ma és V. este: *A sziget* (8). V. d. u.: *Helyet az ifjúságnak* (4). — KIRÁLY: Ma, V. d. u. és este: *Ördöglovas* (½4, 8). — FŐVÁROSI: Ma, V. d. u. és este: *Szeresen, kedves!* (½4, 8). — KAMARA: Ma és V. este: *Mamuci, papuci, babuci!* (8). — ANDRÁSSY UTI: Ma, V. d. u. és este: *Vadvirág* (4, 9). — TERÉZKÖRÚTI: Ma, V. d. u. és este: *Kacagó vásár* (4, 9). — KOMÉDIA: *Vissza a légióba* (¾9). V.: (½5). — BETHLEN TÉRI: *Nincs elvámolni valója?* (½6, ½9). — ROYAL: *Fekete szivárvány* (½5, ½9). VÁROSI: Ma, V. d. u. és este: *Az ezüst kócsag* (4, 8). — BUDAI SZINKÖR: V.: *Sárga liliom* (½8, ½6, ½9).

A színházak jövő heti műsora

OPERA. Hétfő: Hangverseny. Kedd: Bohémélet (Helge Roswaenge vendégfellépésével. Bérletszünet). Szerda: Sába királynője (C. 25). Csütörtök: Az álarcosbál (Helge Roswaenge vendégfellépésével. Bérletszünet). Péntek: Lecouvreur Adrienne (Olcsó ciklus I. estje). Szombat: Aida (Helge Roswaenge vendégfellépésével. Bérletszünet. Felemelt helyárak). Vasárnap: Tannhäuser (Olcsó vasárnapi ciklus II. előadása). Hétfő: A cremonai hegedűs; A törpe gránátos (Ifj. előadás 4 órakor). Kedd: Varázsfuvola (Olcsó ciklus II. estje). Szerda: Giuditta (Bérletszünet).

NEMZETI. Hétfő: A falurossza (B.) Kedd: A velencei kalmár (Shakespeare-ciklus II. előadása). Szerda: A falurossza (D.) Csütörtök: A falurossza (K.) Péntek: Az ember tragédiája. Szombat: A krétakör. Vasárnap d. u.: Öreg tekintetes; este: A falurossza (C.) Hétfő: Nóra (F.) Kedd: Romeo és Júlia (A Shakespeare-ciklus III. estje).

VIG. Egész héten minden este és vasárnap délután: Az orvos.

MAGYAR. Hétfő: Tisztelt Ház! Kedd: Caprice (A Burgtheater vendégjátéka). Szerda: Domino (A Burgtheater vendégjátéka). Csütörtök: Ringlispiel (A Burgtheater vendégjátéka). Péntek: Asien (A Burgtheater vendégjátéka). Szombat: Tisztelt Ház! Vasárnap d. u. és este: Tisztelt Ház!

KIRÁLY. Egész héten minden este és vasárnap délután: Ördöglovas.

FŐVÁROSI. Egész héten minden este és vasárnap délután: Szeressen, kedves.

BELVÁROSI. Hétfő: Helyet az ifjúságnak! Kedd: A sziget. Szerda: Helyet az ifjúságnak! Csütörtök: A sziget. Péntek, szombat, vasárnap d. u. és este: Helyet az ifjúságnak!

ANDRÁSSY UTI. Egész héten minden este és vasárnap délután: Vadvirág.

KAMARA. Egész héten minden este: Mamuci, papuci, babuci!

BETHLEN TÉRI. Egész héten minden este és vasárnap délután: Nincs elvámolni valója?

Mozi

ALKOTÁS (Alkotás utca 11. Tel.: 553—74): A párizsi csirkefogó (Maurice Chevalier). Ha én szabad volnék (Iréne Dunne). (¾4, ½7, ½10). — **BELVÁROSI** (Irányi u. 21. T.: 833—29): Ida regénye (Jávor Pál, Ágay Irén). Az asszony megbocsát (Kay Francis) (Jobbterem: 5, ½8, 10; balterem: ½9). — **BUDAI APOLLÓ** (Csalogány u. 46. T.: 51—5—00): Ida regénye (Ágay Irén, Jávor Pál). Alompalota (Liane Haid). Híradó (½4, ½7, ½10). — **CAPITOL** (Baross tér. Keleti pályaudvar mellett. T.: 343—37): Csibi (Gaál Franciska, Halmay Tibor). Hihetetlen furcsaságok (színes riport). Híradó (½4, ½6, ½8, ½10). — **CASINÓ** (Eskü tér 5. T.: 831—02): Panoptikum (Lionel Atwill). Híradók (4, 6, 8, 10). — **CITY** (Vilmos császár út 36. T.: 111—40): Arrowsmith (Helen Hayes). Híradó (4, 6, 8, 10). — **CORSÓ** (Váci u. 9. T.: 87—4—02): Arrowsmith (Helen Hayes). Híradó (¾4, ¾6, ¾8, ¾10). — **CORVIN** (József körút és Üllői út sarok. T.: 395—84): Egy nagy ember barátnője (Nagy Kató, Carl Ludwig Diehl). Kísérő műsor (½6, ½8, ½10). — **DÉCSI** (Teréz körút 28. szám. Telefon: 213—43): Szerelem iskolája (Lilian Harvey). Jaj, Zsuzsikám! Híradók (4, 6, 8, 10). — **ELIT** (Lipót körút 16. szám. Tel.: 161—51): Ida regénye (Jávor Pál, Ágay Irén). Az asszony megbocsát (Kay Francis). Alomország (színes rajzfilm) (4, 7, 10). — **FÓRUM** (Kossuth Lajos u. 18. T.: 897—07): A cárnő (Elisabeth Bergner). Híradók (4, 6, 8, 10). — **GLÓRIA** (Thököly út 56. T.: 446—00): Ida regénye (Ágay Irén, Jávor Pál). Kém voltam (Conrad Veidt) (4, ¾7, ½10). — **KAMARA** (Dohány ucca és Nyár ucca sarok. Telefon: 44—0—27): Ahány város, annyi lány (Madeleine Caroll). Pompás kísérő műsor (4, 6, 8, 10). (Kedvező idő esetén nyitott tetőt) — **NYUGAT** (Teréz körút 41. T.: 271—62): A borzalmak szigete (Charles Laughton). A párizsi csirkefogó (Maurice Chevalier). Híradó (4, ¾7, ¾10). — **OLYMPIA** (Erzsébet körút 26. szám. Telefon: 429—47): Prolongálva! Krisztina királynő (Greta Garbo). Eszkimó (Az északi sark éposza). Híradók (4, 7, 10). — **OMNIA** (József körút és Kölcsey ucca sarok. Telefon: 201—25): Arrowsmith (Helen Hayes). Híradó (4, 6, 8, 10). — **PALACE** (Erzsébet körút 8. T.: 365—23) Csibi (Gaál Franciska, Hermann Thimig). Híradók (4, 6, 8, 10). — **PÁTRIA** (Népszínház u. 13. T.: 45—6—73): Ida regénye (Jávor Pál, Ágay Irén). Eszkimó (W. S. van Dyke filmremeke) (4, ¾7, ¾10). — **PHÖNIX** (Rákóczi út 68. T.: 379—10): Az asszony megbocsát (Kay Francis). Te vagy az ideálom (Joe Brown). Müller és a gyermeke (Paul Heidemann). Híradó (4, ¾7, ½10). — **RÁDIUS** (Nagymező u. 22—24. T.: 220—38): Prolongálva! Vágyak ritmusa (Joan Crawford). Főzőcske (színes film). Híradó (2—6-ig folytatólag, azután 6, 8, 10). Vasárnap délelőtt 11 órakor gyermekmatiné: Legújabb burleszkek és trükkfilmek. — **ROYAL APOLLÓ** (Erzsébet körút 45. Tel.: 419—02 és 429—46): Jennie Gerhardt (Töviskoszorú) (Sylvia Sidney). Híradók (4, 6, 8, 10). — **TIVOLI** (Nagymező ucca 8. szám. Tel.: 230—49): Ida regénye (Ágay Irén, Jávor Pál). Bakfisasszony (Jenny Jugo, Paul Hörbiger). Alomország (színes rajzfilm). Híradó (½4, ½7, ½10). — **TURÁN** (Nagymező u. és Mozsár u. sarok. T.: 264—20): Eszkimó (W. S. van Dyke világfilmje). Borzalmak szigete (Charles Laughton). Alomország (színes film) (½4, ½7, ¾10). — **UFA** (Nyitott tetőt) (Teréz körút 60. T.: 197—67): Arrowsmith (Helen Hayes). Híradó (½6, ½8, ½10). — **URÁNIA** (Rákóczi út 21. T.: 460—46): A szerelem iskolája (Lilian Harvey). Jaj, Zsuzsikám! (trükkfilm). Híradó (½6, ½8, ½10). — **VESTA** (Erzsébet körút 39. T.: 32—6—39): Ida regénye (Ágay Irén, Jávor Pál). Az utolsó négy (Erich v. Stroheim). Matyóföldön (¼4, ½7, ¾10-től folyt.).

Könyvnapra jelenik meg!
Babits Mihály
Az európai irodalom története
Hófehér famentes papír. 320 oldal 100 illusztráció. Aranyozott egészvászonkötés
Nyugat-kiadás
Előfizetési ár ..... P 3.20
Megjelenés után ..... P 4.80
Jegyeztesse elő már most **Az Est könyvkereskedésében,** mert a mű első — 3 P 20 filléres — kiadása korlátozott példányszámban készül; a második kiadás ára már 4 P 80 fillér lesz.

Meghűlésnél, náthaláznál, torokgyulladásnál, mandulalobnál, fülkatarrusnál, valamint idegfájdalmaknál és szaggatásnál naponta fél pohár természetes **Ferenc József** keserűvíz nagyon jót tesz, mert a gyomorbélcsatornát alaposan kitisztítja és desinficiálja, azonkívül pedig megfelelő emésztést biztosít. Egyetemi orvostanárok véleménye szerint a **Ferenc József** víz hatása gyors, kellemes és megbízható, s ezért használata járványok idején is igen célszerűnek bizonyul.

Bokros Birman Dezső

* **(Kiállítás.)** A Tamás Galériában Bokros *Birman* Dezső szobrászművész állítja ki legújabb művészi termékeit. Erőteljes portréi és kisebb figurái nagyon jók. Különösen kisebb plasztikáiban mutat rendkívüli megkapó eredetiséget. A kiállítást *Bor* Pál festőművész finomszövésű művészi szőnyegei egészítik ki.

Budapesti Hírlap

1935 május 12

[illegible]

[illegible] szombaton két új szereplővel került [illegible]. A királykisasszonyt először adta Szabó Ilonka, akinek bájos megjelenése és diligrán madárhangja, illett ahhoz a szerep-hez, különösen ott, ahol a zenekar nem nyomta el az amúgy is csekély vivőerejű szópránt. Sajnos azonban, Ferencsik Já-[illegible] magyar

Bokros-Birman Dezső

— **A Tamás Galéria csoportkiállítása.** Bokros Birman Dezső, aki a Tamás Galéria most megnyíló kiállításán a szereplő három művész közül a legjelentékenyebb egyéniség, a sajtóbemutatóra mindössze nyolc szobrát tudta beküldeni a katalógusban szereplő tizenkilenc alkotása közül. Késedelme megfoszt bennünket attól, hogy művészetével behatóan foglalkozzunk. A beérkezett szobrok kivétel nélkül képmások, amelyeket mély lelkitartalom és finoman átérzett forma-látás jellemez. Leányfeje, mely a Fővárosi Képtár tulajdona, fanyar bájával és a kifejezés expressziv hevületével kelti fel a figyelmet. A festők közül Jándi Dávid nagybányai tradiciókból kiinduló művészete képviseli a komolyabb törekvéseket. Pasztellképei dekorativ színérésükkel borongós lelkihangulatokat rögzitenek le. Gyenes Gitta olajfestményei egészitik ki a bemutató anyagát, amelyek stilizáló konturjaikkal és kétdimenziós beállitottságukkal egy szelemeskedő fantázia játékos alkotásainak tünnek.

(B. P. L.)

N. Ú. 937 III. 7

Erläuterungen zu Tabelle 7.

1.	Portré	márvány	magántulajdon
2	Madame sans gêne	bronz	eladó
3	Portré	bronz	magántulajdon
4	Győzelem	terracotta	eladó
5	ady fej	bronz	eladó
6	Masaryk	terracotta	magántulajdon
7	Mária	bronz	eladó
8	Dr Klauber	terracotta	magántulajdon
9	Dr Kovács	terracotta	magántulajdon
10	Keményveges hölgy	gipsz	magántulajdon
11	Szépő férfi	bronz	eladó
12	Mussolini	gipsz	eladó
13	Kezdet	bronz	eladó
14	Stalin	gipsz	eladó
15	Portré	gipsz	magántulajdon
16	Portré	terracotta	magántulajdon
17	Don Quijote	bronz	eladó
18	Portré	terracotta	
19	Portré	terracotta	magántulajdon

Bokros Birman Dezső szobrai a Tamás-Galériában

Bokros Birman Dezső szobrászművész tehetségét nagyon régen ismerik és elismerik mindazok, akik az igazi művészetnek értői és értékelői. A polgári ízlés is csak azért nézte kissé barátságtalanul a kiváló művész alkotásait, mert nemcsak hogy soha semmi megalkuvást nem mutatott a kellemes, tetszetős felé, hanem mintha kereste volna a kellemetlenül groteszket. Amit csak hibátlanul tiszta formaérzéke olvasztott harmóniába — de hány embernek van érzéke az ilyen harmóniák iránt?

Nos, most nyíló kiállításán is bőven találkozunk karakterizáló, sőt karrikirozó érzékének a groteszket különösen hangsulyozó alkotásaival, de már csak ott, ahol ennek valóban helye van és ahol talán kíméletesnek és elnézőnek kellene lennie, hogy ne ilyen formákat lásson. Az igazi művészet: ezeket a formákat mintázni magasabb egységbe. Ismert és ismeretlen fejeket mintázott meg kegyetlenül őszinte karrikirozó tehetségével. De hogy ez a művész milyen mélyen lírikus is tud lenni, arról ez a kislány feje győz meg: Elragadóan bűbájos kis portré, aranyosan, kedvesen komikus a gicces minden édessége nélkül.

Ugy-e? (m—i)

M. 8. 935. V. 12.

vezérkara. Wolffék *Homonnay* Tivadarral indulnak, új emberek a listán *Uhlar* Béla, *Peregriny* Sándor, *Barsch* Kál..án és *Várady* János. Friedrichék *Nádayl* Gyula szövetkezeti tisztviselőt indították.

A XIV. kerületben tulajdonképpen *Boross* László szerkesztő a listavezető, akinek szerepeltetésére *nagy súlyt helyez a polgári egyesült ellenzék. Timár* Dezső, *Diószeghy* János és *Klein* Fülöp jönnek utána. Wolffék *Petrovácz, Michalovits* és *Gyurkovics* Henrik után felléptetik ifj. *Paulheim* Ferencet az apja helyett és *Drégely* Dezsőt. Friedrichék itt *Castelli* Kont építésszel indulnak.

A boletták kikézbesítése

A *Magyarország* munkatársa érdeklődött illetékes helyen, hogy mikor kezdik a boletták kikézbesítését és azt a választ kaptuk, hogy *a központi választmány és a beosztott tisztviselők egész éjszaka dolgoznak* és ha holnap estig el tudnak készülni a munkával, úgy a *boletták postai kikézbesítése hétfőn reggel megkezdődik*, ellenkező esetben csak *kedd reggel kezdik meg a szavazóigazolványok kikézbesítését.*

Kedvezményes jegyek A vallomás 100-ik előadására és az Ezüstlakodalom-ra

Az Est-lapok színházjegyirodája a legnagyobb áldozatokkal a legérdekesebb előadásokhoz is bérel helyeket, hogy olvasóközönségünket olcsó színházjegyekkel elláthassa. Csütörtökre a Belvárosi Színházban »A vallomás« 100-ik előadásához, továbbá a Vígszínházban felújított »Ezüstlakodalom«-hoz nyujtunk olcsó jegyeket. Műsorunkon szerepel e héten is Heltai Jenő sikeres darabja, a »Jó üzlet«, a »Lovagias ügy« három utolsó előadása; a Magyar Színház mulatságos operettje Bársony Rózsival; az Andrássy-úti Színház kitünő két Molnár-egyfelvonásosa; a Royal Orfeum vidám operettje; a Terézkörúti Színpad színes műsora és a Bethlen-téri Színház hangulatos életképe: a »Katz bácsi«. Színházjegy-irodánk külön telefonja 43—8—88.

Bokros-Birman Dezső

— **Szobrok és szőnyegek.** Tegnap nyílt meg a Tamás Galéria *Bokros-Birman* Dezső újabb plasztikáiból és *Bor* Pál szőnyegeiből rendezett kiállítása. Budapesti talajon szokatlan csodás groteszk *Bokros-Birman* művészete. Képben, szoborban, sőt még írásban is rendkívüli az emberi gúnynak ez a magasrendű művészi formája. *Bokros-Birman* iróniája sohasem a témában merül ki, sosem a gondolat egészíti ki az anyagot: minden alkotása százszázalékosan térbenható plasztikus élmény. Testi humor, testi világszemlélet, háromdimenziós kritika a »Don Quijote« szobor, amely megérdemelné, hogy Budapest valamelyik közterén kapjon helyet. — *Bor* Pál szőnyeglírája méltó háttere a szép kiállításnak. *P. J.*

Est
1935. V. 14

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Bokros-Birman Dezső

MAGYAR H

1955 FEB 15

1021

*

Bokros-Birman Dezső, Kossuth-díjas szobrászművész, a Magyar Népköztársaság Érdemes Művésze 75 éves korában elhunyt. A képen: a művész az önmagáról készített szobor-portréval

et nyugdíjas, az MVSZ
gyar Állami Operaház
Magyar Kereskedelmi

tett jelentéseket elfoga
Magyarok Világszövetsége
rsainak munkájáról. Az el-
z idén is — kiemelkedő, ön-
elismeréseképpen — több
pja meg a Magyarok Világ-

ökség a Magyar Hírek szer-
ére. Az ülés dr. Bognár Jó-
ával ért véget.

Szamosközi István református püspök, a Református Egyetemes Konvent alelnöke

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

ESTI HÍRLAP
Budapest

1969 NOV 20

1021

Tv-notesz

● Nem egyetlen tükörben, hanem mesterien egymás mellé illesztett tükrök rendszerében ismertük meg a gazdag életű, tragikus halálú művészt, Bokros-Birman Dezsőt. Születésének nyolcvanadik évfordulóján felújított tévéfilmben megszólaltak kortársai és harcostársai — Kassák Lajost és Szalatnai Rezsőt hallottuk a közös évekről —, felidézték emlékét a barátok és a futó ismerősök, akik a Luxorban voltak napjainak tanúi. Megszólalt ő maga is, a húsz évvel ezelőtt megjelent Önéletrajzából vett részletekben. Zsigmondi Boris úgy illesztette egymáshoz a tükröket, hogy a több síkon visszatükröződő képből minden fölöslegeset, esetlegeset és lényegtelent kiszűrt, a művészre volt kíváncsi, és ezért tudott olyan sokat elmondani az emberről is. A háttérbe húzódik, a művészt és a műveket hagyja élni képein, nem magyaráz, hanem érzelmeket kelt. Így váltja ki a néző kötődését a film témájához. A szó, az emlékezések ereje és a nagyszerűen fotózott képek párhuzamos sorozata váltott ki szuggesztív hatást.

(bársony)

Bokros Birman Dezső

rtes

éta

rében

asai

hagynak a legördített kőzetdarabok a „fejkráter" oldalán.

Houston, november 20.

Conrad és *Bean*, magyar dő szerint 7 óra 30 percor elérte a Surveyor holdzondát, amely leszállásaor 6315 televíziós felvéelt készített a Holdról. A ét űrhajós első észrevétele z volt, hogy

az eredetileg fehérre, illetve egyes helyeken kékre festett Surveyor világos, sőt, néhol sötétbarna színeket öltött.

másik észrevételük az olt, hogy a holdkráter,

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1969 NOV 12.

NÉPSZABADSÁG
Budapest

művét. Az irodalmi tv-adás elsősorban a műsor készítőinek próbája.

JOVÁNOVICS MIKLÓS

1021

Bokros Birman Dezső

ezt ajánljuk

A televízió műsorából:

Zsigmondi Boris mestere a képzőművészeti portréfilmnek: a Ferenczy Béniről készített megrázó művét immár a televízió „klasszikus" alkotásai között tartjuk számon. A jövő héten ismétlésben láthatjuk a *Bokros-Birman Dezső* életére és munkásságára emlékező filmjét *(szerdán, 18.25-kor)* és *szombaton 18 órakor* mutatják be *Ki látott engem?* című műsorát. Ebben *Ady Endrét* idézik meg poéták, írók és képzőművészek a nagy költő születésének évfordulóján.

Wiedermann Károly, Mátray Mihály és *Poór Klára* az NDK televíziójának meghívására egy hónapot töltött Zwickauban, Weimarban és Rostockban. A stáb összeállításából kitűnik, hogy ezúttal nem szokványos rutinbeszámolóra, anziksz útifilmre számíthatunk a *Barátokra találtunk* című adásban. *(Csütörtök, 18.05.)*

A rádió műsorából:

Az ifjúsági rádió *Különleges tudakozója (hétfőn, Kossuth, 18.00 óra)* a *Szerelem és szexualitás* tárgykörében feladott telefonkérdésekre válaszol, *dr. Hirschler Imre Máriássy Judit* és *dr. Popper Péter* útján.

Szerdán (Kossuth, 19.25) Inkább fájjon. Galgóczi Erzsébet Minusz című elbeszélését *Major Anna* alkalmazta rádióra. Rendező: *Baksa Soós László.*

— Galgóczi Erzsébet elbeszélését az írónő egyik legjobb írásának, a maga nemében szinte remekműnek tartom — mondja *Simon Emil,* a *Lavina* című figyelemre méltó tv-játék szerzője, „civilben" a rádió sajtótitkára. — Pártos szenvedéllyel ábrázolja benne a mai falu sokszor nyomasztó ellentmondásait, a növekvő anyagi jólét és a tudati megrekedtség olykor elképesztő egymásmellettiségét, az igények egyenlőtlen fejlődését. Dramatizálása, véleményem szerint, igen jól sikerült, meggyőződéssel ajánlhatom a hallgatóknak.

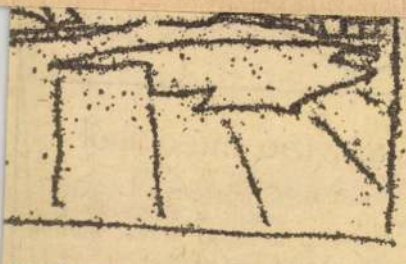

IPOS GYULA:

Mire várunk?

ire, akinek volt elég ereje és bátorsága, hogy leüsse a gazfickót, aki mocskos szavakkal sértegette menyasszonyát. fiatalember alig tudta elkerülni a örtönt, mert törvényeink nem ismerik z önbíráskodást. És a prédikálók közül ki kockáztatja ruháját, testi épségét, i vállalja a kihallgatásokat, jegyzőönyveket, bírósági tárgyalásokat csak zért, hogy egy verekedésbe beavatkozon, egy szemmel látható igazságtalanág, sértés ellen föllépjen!

De ne menjünk messzire.

Közvetlenül a villamos után — még indig sütött a nap — fölszálltam a uszonegyes autóbuszra. Ott sem volt ég csúcsforgalom. Egy szép, egészséges ifjú leány ült előttem, mellette egy okszabynok külsejű fiatalember, előtik pedig lábujjhegyen, kapaszkodva lt egy kedves, kicsi, fonnyadt öregsszony. A lány föltette fekete szemvegét, a fiatalember pedig belemélyedt z Élet és Irodalomba.

— Tessék belém kapaszkodni — mondm az öregasszonynak —, ezek a fialemberek nyilván betegek és nagyon iradtak.

A lány elpirult, de nem állt föl. A atalember nem pirult el, nem állt föl, i pedig a nénikével beszélgetni kezdnk jó hangosan arról, milyen az élet, betegség, a fáradtság, az öregség. A ú hamarosan leszállt. A néni is. S amor a legközelebbi megállónál kisgyerekes anya lépett az autóbuszba, a fe-

Bokros Birmann Dezső

1989 NOV 11

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HIRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

DIÓSGYŐRI MUNKÁS

Diósgyőr

— Úgy látszik, *megulcnál is vízhiány van.*

1021

— **A művészetek kedvelőinek** rendez előadást művelődési központunk. November 19-én Bokros Birmann Dezső életéről és munkásságáról tartanak elsőadást a neves szobrászművész születésének 80. évfordulója alkalmából. A rendezvény a vasasklubban 18 órakor kezdődik.

1962 OKT - 8

Műteremlátogatás

Bokros-Birman Dezső Kossuth-díjas szobrászművésznél

A Nemzeti Galéria egyik szerény sarkából bizonytalanul, tapogatózva, mintha a semmibe lépne, indul a „Rokkant katona". Botjába kapaszkodik jobbkeze, míg üresen lógó bal kabátujja lazán zárja elől a kompozíciót. Arca összeszabdalva a katonasapka alatt, a vakok érzékelő vágyával mereven nyújtja fejét előre. A 27 cm-es bronzszobor szinte megszólaló belső tűzzel fejezi ki tiltakozását a nácizmus, a háború ellen, példának

„Dunavölgyi Népek Kórusa"

tárva a világ számára saját gyámoltalan voltát. Annyira megragadott a figura életteli lénye, hogy felkerestem Bokros-Birman Dezsőt Bulcsu utcai műtermében, hogy a „Rokkant katona" születéséről és magáról a mesterről, életművéről közvetlenül megtudjak valamit.

Először hitvallásáról, művészi etikájáról kérdeztem:

— Mi az az ösztönző erő, amely arra készteti, hogy állandóan dolgozzon, hogy újra és újra legyőzze, uralma alá kényszerítse az anyagot?

Kicsit elgondolkozva válaszolt:

— Ezen már sokat töprengtem én is. Olyan ez, mint némely emberben a hozzászólási vágy. Naponta gyötörtem magam az emberi alak korszerű ábrázolása miatt. Izgatott a téma; mi a mai ember habitusa, mi az, ami problematikussá teszi ábrázolását? Ma is ugyanaz a küzdelem, mint az én fiatalságom idején, csakhogy más erkölcsi-etikai követelmények szerint.

— Mégis, hogy képzeli a Mester, mi adja az új ember lényegét? — próbáltam közelebb jutni a válaszhoz.

— Egy új kultúrával felhalmozott életet élünk. Más társadalom, új ember, telve a jelen problémáival, kérdéseivel, rendelkezve elődeinek rétegeivel. Körülbelül ez az, amit több-kevesebb sikerrel, mindig formába akartam gyúrni.

Rátérek a „Rokkant katonára". Szavaim nyomán felcsillan az idős művész szeme.

— Az én katonám — mondja — *valóban él és lélegzik. A háború rettegett napjaiban született, amikor igen sok időt voltunk kénytelenek kettesben eltölteni, s higgye el, ez a katona beszélgetett velem.*

Rágyújtok egy cigarettára. A Mester elnéz fejem felett és emlékezni kezd.

— Kiadták a parancsot rohamra — meséli egyszer nekem a katonám. Előreszegezett szuronnyal lódultunk előre, neki az ellenségnek. Egyszerre elvágódtam. Nem történt semmi bajom, csak a bakancsomba szorult egy kavics, vagy talán egy fűszálon csúsztam el. Abban a pillanatban az orosz katonák közül is kizuhant egy, pontosam elém. Megsebesült, vagy ő is elcsúszott, nem tudom. Feküdtünk lihegve egymással szemben. Olyan közel volt, hogy éreztem a lehületét és láttam, hogy az orrában ferdén nőtt egy szál szőr, amit a borbély elfelejtett lenyisszantani. Néztük egymást. Lassan megmozdítottam a középső ujjam és óvatosan megérintettem az öklét. Gyenge áram indult körbe rajtunk. Az orosz elvigyorodott. — Kamerdád — mondtam neki és az én szám is elhúzódott. — Ilyeneket mesélt nekem az én katonám.

A cigarettám szívatlanul égett végig. Az egyszerű szavak nyomán fellebben a fátyol és kibontakozik egy élet hullámvasútja, emlékeket, apró titkokat tudok meg művészetéről, s magáról a Művészről. Főleg kisplasztikában dolgozott. Egy-két nagyobb szobor, és körülbelül 60—70 kisplasztika szerepel hazai és külföldi múzeumokban, magángyűjteményekben. Első kiállítását 1914-ben rendezte a Belvedere Galériában, ettől kezdve majd minden évben kiállított. Utolsó kiállítása a Csók Galériában az 1942 március 29-én rendezett „Antifasiszta Kiállítás" megismétlése volt, a 20. évfordulón. A Szépművészeti Múzeumban és a Nemzeti Galériában állandóan szerepelnek művei. Genfi és párizsi kiállításai után egyik kritikusa, *Rodin* és *Maillole* mellé állította művészetét. Fiatalkori munkáit simára fényezett bronz, kidolgozott határvonalak, tiszta, áttekinthető formák jellemzik. Talán a legnagyobb visszhangot vert kiemelkedő darabja: a „Don Quijote" 117 cm-es alakja. A figura hátratolt kalappal fején, igazába vetett biztos hittel, kissé fölényesen néz előre. Egyedüllétét magárahagyatottságát a ruhátlan, sima bronz antik egyszerűsége kiválóan érzékelteti. A Mester így beszél alkotásáról.

— Talán ez a darabom okozta a legnagyobb gyötrődést, küzdelmet. Régen bennem élt a gondolat, de nem éreztem egyik formát sem kielégítőnek. Számtalanszor alakítottam, gyúrtam, nem tetszett. Mikor egy nap töprengve megyek haza reggeli után, jön velem szembe egy toprongyos alak, talán munkanélküli volt. Megnézem és utánafordulok. Látom, hogy a Döbrentei téren leül egy padra, megtörli izzadt homlokát, kicsit kifújja magát, feláll és megy az Erzsébet-híd felvezető lépcsőkön. Ahogyan viszik lábai előre a testét, aztán fenn a hídon megáll, majd eltűnik a szemem elől... Sietek haza a műterembe — kalapács, szeg, seprűnyél a kezemben — a seprűnyél volt a gérüst (szoborváz), hozzáerősítem a nyak, a fej tartóvasát, két egyforma hosszúságú vasrudat markolok meg, az egyiket megtöröm szögben a jobbkar könyökének, a másikat hosszan lelógatom. A jobb lábán áll, a bal lábával mintha lépne előre — oldalt, talán még hátrafelé is. Ki tudja? Felrakom, felpofozom az anyagot, fejére kalapot teszek, és megy révetegen előre, mintha sehová sem nézne.

A harmincas évek új színt hoztak művészetébe. A „Kubikos" alig mintázott, robosztus alakja, amint nekifeszül a nyers kőtömegnek, a „Napbanéző" feltörni vágyó, tiszta figurája, a háborúellenes, lázadó „Rokkant katona" különös szépségű darabjai ennek a korszaknak. Beszélni kell vizuális portréművészetéről, kiváló emberábrázoló készségéről, amelyről Thomas Mann a legnagyobb elismerés hangján nyilatkozott. Megmintázta József Attila, Ady és az utóbbi években Bartók miniatűr portréját is.

Bokros-Birman Dezső 1942-ben csatlakozott a „Független Magyarországért" mozgalomhoz. Azt otthonratalálás, az emberi megnyugvás tükröződött művészetében. Megszületett a „Dunavölgyi Népek Kórusa" négyfigurás kompozíciója, a „Munkás, Paraszt Értelmiség" plakettja. A SZOT székháza előtt felállított „Vasmunkás" biztos hitet, monumentális erőt sugároz izmos, zárt egységével.

1949-ben, az emberi tisztaságot, humanitást hirdető művészetének jutalmaként megkapta a Kossuth-díj ezüst fokozatát. Mindegyik alkotásának, egész életművének ismertetése lehetetlen volna. Ezért próbáltam egy-két jellemzőbb figurát, állomást említeni gazdag oeuvre-jéből. Reméljük, mielőbb megjelenik gyűjteményes albuma, amely elénk tárja műveinek dús repertoárját.

Don Quijote

Az idős művész háromalakos szoborcsoporttal köszöntötte a holdrakéta fellövését. A már említett önéletrajzának albumos kiadása után Olaszországba készül. Jelenleg egy női portrén dolgozik.

Kívánjuk, hogy elképzeléseihez híven megvalósíthassa terveit és még sok újszerű, Bokros-plasztikával gazdagítsa hazánk művészetét.

Egri Mária

Moldova György:

fák a barlangban

Néha még fél tizenegykor is kint voltunk a téren. A Kiskör két lámpája alatt esti sakkmeccseket játszottunk, ilyenkor csak három oldalról fogtak körül minket az emberek, nehogy elállják a világosságot.

Olykor éjjeli razzia vonult át a téren, a felügyelő ismerte az egyik drukkert, egy félkezű portást, akiből a felettesei nyomozót szerettek volna nevelni, de az öregnek nem fogott a feje, inkább maradt portás. A felügyelő intett a rendőrnek, hogy minket ne zavarjanak.

— *Sakkozók* — mondta, és magyarázólag összeráncolta a homlokát.

Amíg beosztottjai átfésülték a környéket, ő szótlanul megállt a nézők között, és figyelte a táblát. Mikor végeztek, megemelte a kalapját, és elment. Az öreg félkezű azt mesélte, hogy a felügyelő valaha még a zuglói munkássakkörben versenyzett Starkkal, Szávaival és a többi háború előtti mesterekkel.

Egy ilyen esti mérkőzésen Bélával játszottam. Kibiceink már elmentek, fáradt szemünkkel belehunyorogtunk a sötétbe. Már elmúlt a nappali zsinatolás, csak a szél kavarta a leveleket a bokrok alatt. Nem kezdtünk több partit, de a figurák még ott álltak össze-vissza dobálva a táblán.

— *Miért nem megy már haza?* — kérdezte Béla.

— *Még nagyon melegek a falak, nem tudnák elaludni.*

— *Próbált már egy hideg vánkost a hóna alá fogni?*

— *Már próbáltam, de az is hamar átmelegszik. És maga miért ül itt?*

— *Valami baj van?*

— *Nem azért, csak furcsa, hogy nyár van, és semmi dolga a világon.*

Béla elhúzta a száját.

— *Miért pont nyáron lenne? Tulajdonképpen nekem egész életemben nem akadt semmiféle dolgom. Maga nem fogja dicsekvésnek venni, de én soha életemben nem tudtam bekerülni egyetlen társaságba sem.*

— *Azért olyan nincs, hogyha valaki nagyon akar, egész életében ne találjon társaságot magának.*

— *Először is van ilyen, másodszor, ettől függetlenül én nem egész életemben voltam egyedül. A felszabadulás után itt a Kun utcában megcsináltuk a MADISZ-t. Tudja milyen évek voltak azok?*

— *Igen, azok szép idők voltak.*

Béla gúnyosan nézett rám.

— *Hány éves volt maga akkor? Hat?*

— *Tíz. De attól még lehettek szép idők, nem?*

Béla komoly dühbe gurult.

— *Nemcsak lehettek, de voltak is. Csak ezt maga nem tudhatja. Utálom, mikor valaki elsajátítja a mások véleményét és megfigyeléseit.*

— *Jól van, nem sajátítom.*

nak, és persze, mindig a legjavát. A hangulat is kezdett elromlani. Ha összegyűltünk, nem éreztem már a levegőben, hogy ezt az estét biztosan jól fogjuk eltölteni. Lehet, hogy csak azért volt, mert idősebbek lettünk két-három évvel, bár ha meggondolom, nem valószínű, nagyobb változásoknak kellett történni, és nemcsak a mi MADISZ-alapszervezetünkben. Egyre kevesebb ismerős arcot láttam, és egyre több papirost. Egyszer csak körülnéztem: úristen, hová lett a világ körülöttem?

Elhallgatott, kimeresztette a szemét, úgy gondolkozott egy darabig.

— *Mi is történt azután? Valahogy kimaradtam a MADISZ-ból vagy már a DISZ-ből? Nem is tudnám megmondani azt se, hogy miképpen csináltam. Akkor szereztem itt ezt az üzletlakást. Maga járt nálam?*

Bólintottam.

Egyszer, mikor jöttem át a Kálvária térről, ott mentem el Béla lakása előtt. Fel volt engedve a redőny az ablakon és a kirakaton is. Béla ott gombfocizott a helyiség közepén Szabóval, az elcsapott kisipari szövetkezeti elnökkel. Megálltam, figyeltem a játékukat, a zöld, igazi hálós kapuval ellátott pályán, és csak úgy futólag körülnéztem a lakásban is. A betonpadlót mindenütt rongyszőttesek takarták be, ezen álltak a régimódi bútorok, melyeket Béla még a szüleitől örökölt. A sarokban egy nagy világvevő rádió, a rádió fölé egy bendzsó volt függesztve, és a polcon néhány könyv, ennyi az egész.

Béla folytatta:

— *Egy darabig lakásomnak éltem. Műszaki szerkesztő vagyok, nem keresek rosszul, tudtam venni egypár apróságot. De azt hamar meguntam, nem tudok barlangban élni. Mindent megpróbáltam, hogy újra emberek között legyek, hogy újra olyan jókedvűnek érezzem magam, mint a MADISZ első éveiben. Beiratkoztam mindenféle tanfolyamra, most például kezdő fokon tanulok franciát és bendzsózni, haladó fokon pedig németet. Találkozom mindenféle emberrel, az ilyenféle tanfolyamokon, megpróbálok szóba elegyedni velük, de abban a pillanatban, ahogy megszólítom őket, megérzik rajtam, hogy én magányos ember vagyok, akinek nincs társasága, és elhúzódnak tőlem. Az úristen tudja, miről lehet rájönni, hogy a másik magányos ember. Én igazán nem hagyom el magam, sem ruházatban, sem lelkileg, talán valami szaga van ennek, vagy a lélek másképp alakul, mint valami kolloid kocsonya, amely nem kapta meg a szükséges ráhatásokat? Vagy csakugyan van valamilyen könyv, ahol le van írva az olyan emberek sorsa, mint én vagyok, és ez ellen nincs föllebbezés? Nem tudom, de velem csak olyan emberek állnak szóba, amilyen magam is vagyok. Dehát az ilyen beszélgetés mire való nekem, vagy annak a másik nyomorultnak? Mi újat tudunk mi mondani egymásnak? Olyan ez, mintha egy piacon csupa szőnyegkereskedő volna, és egyforma szőnyegeket árulnának egymásnak. Hát érdekes volna ez?*

Bólintok.

— *Nem nagyon. Pedig sok ilyen ember van.*

— *Ugye sok?*

Béla elhúzta a száját.

— *Én sokszor gondolkozom az időről, néha el is tudom képzelni, ahogy múlik. Egy nagy teremben mindenkinek van egy blokkórája, ezek állandóan ketyegnek, és nincs is olyan messze az idő, mikor le kell adni a kártyáinkat. És a mi perceink olyan üresek. Mondja, nem kár a mi perceinkért? Mibennünk is van érték, nemcsak azokban, akiknek a jó modoruk, a gyerekkoruk vagy a szerencséjük érdekes nagy közösséget adott, és akár minden este elmehetnének valahova látogatóba, nemcsak céltalanul sétálnak az utcán, mint például én. És nem kár? Ha volna valami értelme az életünknek, ha volna magánéletünk, az nemcsak nekünk volna kellemes, mennyi hasznos dolgot tudnánk csinálni! Ha volna kedvünk igazán dolgozni, probléma lenne a Szahara homokjából kivonni az urániumot? Na de, hiába, ez sohasem fog megtörténni, hogy miért nem, ki tudja?*

Megdörzsölte a homlokát, és valamilyen keringő dallamát dúdolta félhangosan.

Magyar Hirdető
SZAKOSÍTÓGYELŐ
Budapest V., petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
JÓVÓ MERNÖKE

RTE:

eddig
nálunk.
l hoz-
rmájá-
tv-já-
a börtönbe című novelláját. A most kiadott Kaputt című könyve azonban nagy sikeraratott — néhány nap alat hiánycikké vált.

Különös mű — de írója sen hétköznapi egyéniség. Tosca na-i születésű — volt katona diplomata, újságszerkesztő é haditudósító a második világ háborúban. „Törzsvendégként tartotta számon Mussolini bi rósága — vádlotti minőségbe — kétszer volt lakója a róma Regina Coelia börtönnek, egy ideig emigrációban is élt. Ner volt kommunista, útálta a ná cikat és a fasisztákat, de jó barátságban volt Ciano grófja Mussolini vejével.

Ennyit az íróról — ezt csak azért, mert az adato szoros kapcsolatban vannak megjelent könyvvel.

Műfaját nem könnyű me határozni, hiszen regényne semmiképpen sem nevezhet de nem is haditudósítás gyűjteménye. Talán még le inkább úgy lehetne jell mezni: dokumentum-filmko kák nyomtatásban, a szovj hadszintérről, a megszállt Le gyelországból. Moldvá Finnországból, Németország ból, Olaszországból és a ser leges Svédországból.

HAT FŐ RÉSZBEN építi f a színhelyek sokaságában, tematikájában is hatalm anyagot; ezen belül fejezetel re tagolja.

E szerkezeti kérdésnél fe tétlenül meg kell állnunk eg kicsit ,mert az író e téren va lóban remeket alkotott. A ta talom és forma egységét – melyben az utóbbi kitűnőe segíti és alátámasztja a m egész mondanivalóját — bra vúrosan valósítja meg. Ner véletlenül használtuk előbb dokumentumfilm meghatáro zást. Döbbenetes beszédesség gel „vágja" mindig egymá mellé a képeket. Világítsu meg ezt két példával.

EGYIK KÉP. Főszereplő: megszállott Lengyelország fő kormányzója. Malaparte, ami

— *Pedig nem is vagyun gyekben csavarogtam, és túl barlangot. Sohasem fogom el jebb két lépésnyire kis fa magját, úgy eredt meg. A kis vekedés közben egészen elő lebb. De már sárgultak a lev és sohasem jutott ki a barl beszéltem.*

Nevetni próbált, de nem lehangolt maradt.

— *Már rég nem beszélte*

— *Pedig jó, ha az emb*

— *És magának nem volt*

— *Nem.*

— *Vannak magának hug*

— *Vannak.*

— *Mennyi idősek?*

— *Az egyik tíz, a másik*

— *Kár, hogy ilyen kicsik ségül. Rendes embernek bizt*

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Bokros Biermann D.

NAGYVILÁG

1964 7

1021

A SZOCIALISTA

Bokros Biermann Dezső: Don Quijote

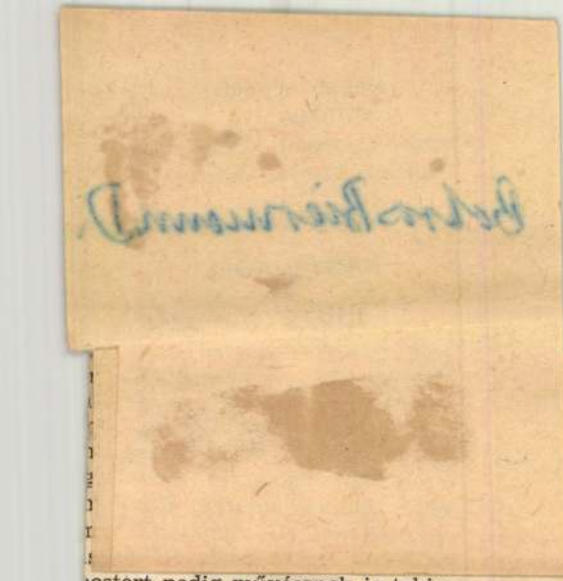

estert pedig művésznek is tekin-
núgy művészet volt a retorika és
rséges kettéválasztás csak az új-
n napjainkig. A legkiválóbb szel-
természetes egységlátást, mint a
tanulmányairól Heisenberg szá-
örténet minden időben a XX. szá-
felismerte a szintézis szükséges-

eredményekre vezetett az év-
abszolút idő és tér feltételezése.
összefüggések felismerése és meg-
kék egymástól független pillanat-
sebességének) feltételezése útján
is igyekezett eloszlatni, vagy a
egységben tárgyaló klasszikus fizi-
teni.
yos világkép relációit kell meg-
ár megért erre. Kétségtelen, hogy

kultúráról" című tanulmányához (l. a Nagy-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Bokros-Birman Dezső

ESTI HÍRLAP

1962 AUG 1

1021

□ *BOKROS-BIRMAN DEZSŐ, Kossuth-díjas szobrászművész mondja: „A Képzőművészeti Alap megvásárolta Mednyánszky-terme részére a nagynevű festőművészről készült figurális bronzszobromat, amely ezentúl a Mednyánszky-teremnek lesz jellegzetes dísze. Egyébként erősen dolgozom, előkészítem jövő évi kollektív kiállításom anyagát."*

A

a görög mithológiát. **Szabó Iván** kihajtott ingű figurájának mozdulata és mintázása hangsúlyozottan naturalista. **Tar István** robusztus aktja merész formájú, de nem fogja meg a költő egyéniségét. **Vedres Márk** könyvbeíró diákja nagyon szép szobor, még az ülő alakban is elég erő feszül, hogy a készülő nagy költőt érezhessük benne.

A díjazatlanok közül **Laborcz Ferenc** anya-szobra tünt fel, amely szintén érdemes lett volna a méltánylásra, ha nem marad megoldatlan a reliefet és kútat hordozó súlyos kőtömb. **Vilt Tibor** nyugtalan felületű figurájának kisplasztikai értéke nagyméretű kivitelezésben eltévesztené a hatását.

V. B.

A FRANCIA ÉPÍTÉSZETI KIÁLLÍTÁSRÓL

NIERMANS, E. és J.: Elöljárósági épület homlokzata.
JANNIOT, A.: Dombormű

Az európai építészet és művészet nagyon sokat köszönhet a francia mérnökök, festők és szobrászok munkájának, s a francia irányok és példák mindig megértésre és követésre találtak Magyarországon, ahol a francia szellemet rokonnak érzik.

A Nemzeti Szalonban a francia építészeti kiállítás bemutatja a legújabb francia építészeti törekvéseket, amelyek a célszerű és egészséges épületalkotások kiváló példái. A modern építész nemesen egyszerű megjelenésű és belül nagyszerű térhatású műveket alkot, amelyeken kitűnően érvényesülnek a modern szobrok és freskók. Minthogy az építészeti kiállítás érthetően csak a mérnöki rész harmonikus és mesteri megoldásait mutatta be, egy képpel rávilágítunk az építészi és szobrászi munka élménytadó összhatására.

Képünk egy kb. 40.000 lakosú francia kisváros, Puteaux elöljárósági épületét ábrázolja, amelyet Jean és Edouard Niermans tervezett, teljesen alkalmazkodva a jelen követelményeihez. A szobrászati alkotások Alfred Janniot művei. A bejárati dombormű a munka himnusza, amely mozgalmas szépségével ellensúlyozza az épület síma vonalait.

A domborművön kívül az épület belsejét freskók díszítik. A bejárati nagy csarnok monumentális freskóját Dionizi festette, meleg színekkel ábrázolva az emberi élet kellemességeit, a zenét, táncot, szüretet. Az anyakönyvi hivatal házassági termében boldog, gondtalan fürdözőket, szép tájakat és az anyai öröm allegóriáját festette meg.

M. Abonyi Arany

Az a növekvő érdeklődés, amivel művészek és pedagógusok az utóbbi időben a gyermekrajz felé fordulnak, kezd átterjedni a nagyközönségre is. Felnőtt művészek primitíveskedései s az absztraktok ákom-bákomjai a lebecsült gyermekrajznak egyszerre más értéket adtak. A gyermekrajznak kétségbevonhatatlan őszinteségét, nem egy művész irígyli. Azok az értékek, amiket a gyermekrajzok és festmények sokszor megdöbbentően revelálnak, olyan problémákat vetnek fel, amelyek megoldása még függőben van. Ezért rendeztek a franciák az idén nemzetközi kiállítást a gyermekek munkáiból, amire 45 ország 30.000 munkát küldött. Ebből helyszűke miatt csak 1500 került falakra. A francia anyagot témák szerint csoportosították: álom, Isten és ördög, a víz, a kert, a nap, az ünnep, állatok arckép: az „apa", az éjszaka, a tűz, eső, személyek, a hó, virágok, vegyesek. Utána beküldési sorrendben a többi ország. Magyarország 49 munkával szerepel s a katalógus 25 reprodukciójából is egy magyar. Sajnos, dacára annak, hogy az általános iskola a gyermekrajz alapján reformálja a rajztanítást, egyetlen magyar szakember sem ment ki Párisba s így az az óhaj, hogy az anyag hozzánk is eljusson, meddő marad. Ez azonban ne legyen akadály hasonló hazai kiállítás rendezésére, ami a fővárosban és vidéken komoly érdeklődésre tarthat számot.

A. Tóth S.

1947

KIÁLLÍTÁSI NAPTÁR

Felhivjuk a kiállító művészeket és a kiállítóhelyiségek vezetőit, hogy minden hónap 18-ig a következő hónap kiállítási programmját küldjék be a szerkesztőségbe. Csak azokat a kiállításokat tudjuk ismertetni, amelyekről előzetes értesítést és a sajtóbemutatóra meghivót kapunk.

Beck Ö. Fülöp szobrászművész emlékkiállítása, Szépművészeti Múzeum, október 4-től, naponta 10—½2-ig. Tárlatvezetés **KBK**-tagok részére 12-én, 19-én, 26-án. Belépés díjtalan.

Viski-Balás László festményei a Magyar Képzőművészek Szabadszervezetének emeleti helyiségében, (VI., Andrássy-út 69) október 5—12-ig.

Pap Gyula festményei ugyanott október 19—26-ig.

Román György festményei ugyanott a földszinti teremben október 19—26-ig.

Gáborjáni Szabó Kálmán festményei és grafikája, ugyanott, emeleti terem, november 1—9-ig.

Conrád Pál rajzai ugyanott, földszinti terem, november 1—9-ig.

Vajda Lajos festményei, Európai Iskola, Üllői-út 11, szeptember 28-tól október 12-ig.

Forgács Hahn Erzsébet szobrai és rajzai, Európai Iskola, október 19-től nov. 2-ig.

Braun Miklós Béla festményei, Szalmássy Galéria, szeptember 28-tól október 8-ig.

Ujságrajzolók karikatúra kiállítása, Nemzeti Szalon, október 11-től november 2-ig.

1964 APR 19
1021

Irodalomtörténet

Élete a proletár utókoré

Tanulmány József Attila és a párt kapcsolatáról

Téves adatok, meghamisított tények, amelyek „felelőtlenül ellenőrizhetetlen híresztelésekből" értékítéletté, majd tézissé merevedtek, „beszivárogtak az irodalomtörténetbe, egészen a tankönyvekig, sőt nyomot hagytak a párttörténetben is". Egy ilyen irodalom- sőt párttörténeti balvéleménnyel számol le egy most [sajnos kis példányszámban] megjelenő, izgalmasan érdekes tanulmány, Vértes György műve*.

A tényeket meghamisítva, nem sokkal József Attila tragikus halála után közkeletűvé vált annak hangoztatása, hogy József Attilát „kizárták a pártból". Ez az állítás a felszabadulás után erőteljes, mondhatni hivatalos megerősítést kapott.

A költő és a párt kapcsolatára vonatkozólag eddig három különböző verzió volt. 1. József Attilát 1931—32 körül zárták ki a pártból, a kizárás hatása alatt írta a „Bánat" című versét. („Csak egy pillanatra martak ki, csak. / Zúgj, erdő elvtárs! Szinte csikorgok. / Egy pillanatra sem martak ki, csak / az az elvaduló csahos rámtámadt...") 2. A „pártból való kizárást" semmilyen hitelt érdemlő adat nem támasztja alá, ilyen határozat nincs. 3. A kizárás 1934-ben történt.

A „kizárásról" szóló állítás a felszabadulás után először Horváth Mártonnak egy 1945-ben tartott előadásában bukkant fel: ezt az előadást 1950-ben a „Lobogónk: Petőfi!" című kötetben is kinyomtatták. Erre hivatkoznak például József Attila összes művei 1952. és 1955. évi kiadásai — az Akadémiai Kiadó kiadványai. Horváth Márton álláspontjával szemben Révai József és Tamás Aladár azt állították, hogy a költő aktív tevékenysége a KMP-ben 1933 februárjában megszakadt. Sándor Pál viszont azt mondja, hogy 1934-ben a Moszkvai Írókongresszus után zárta ki az akkori pártvezetés a költőt a KMP-ből.

Vértes György minden állítását tényekkel bizonyítja, visszaemlékezéseket szembesít aprólékos kutatómunkával írott tanulmányában.

A tanulmány öt pontban summázta a megállapítások, tények légióját. Ezek szerint:

1. József Attila Párizsból hazatérte után, 1928—30-ban szakított az avantgardizmussal és közeledett a KMP-hez.

2. 1930-tól 1933 februárjáig a KMP tagjaként aktív tevékenységet fejtett ki. (Vértes György a párttal való szorosabb kapcsolat kezdeti időpontját is jelzi: 1930 tavaszán a Zugligetben három órán át beszélgetett a

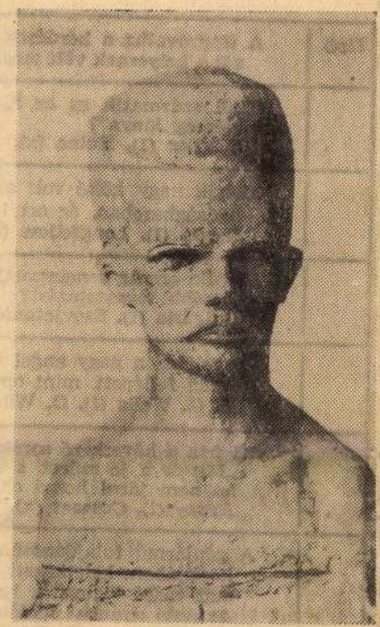

BOKROS BIRMAN DEZSŐ SZOBRA
Szemináriumvezető a Körös utcában

ság" szerzői körét: Radnóti Miklós, Forgács Antal, Kelemen János, Bálint György, Újvári László, Remenyik Zsigmond. József Attila lefordította Engelsnek egy irodalomról szóló levelét és Lukács György Goethe cikkét a folyóirat számára, amelybe Rajk László (Firtos József néven) a szegénydiákság problémáiról írt.

1933 februárjában jelent meg egy József Attilát durván „lebunkózó" cikk a Társadalmi Szemlében. Rendkívül érdekes Vértes György tanulmányának az a része, amely e cikk megszületésének körülményeit világítja meg; tények, adatok mutatják meg, hogy a költőt ért méltatlan támadás születése körül korántsem volt minden rendben.

Hasonlóképpen nagy erénye Vértes tanulmányának, hogy végre összegyűjtve közli egy József Attilát ért másik támadás — a moszkvai Sarló és Kalapácsban megjelent „plattformtervezet" — születésének vázlatos történetét. Ma már tudnunk kell, hogy ez a szektás „plattformtervezet" semmiképpen sem fejezte ki a pártálláspontot.

3. 1933 februárja után a „Társadalmi Szemle" betiltását követően a költő nem kaphatott elégtételt a támadásért, pszichoanalitikus kezelése miatt megszakadt a pártkapcsolata. De a kapcsolatok megszakadásában szerepe volt a költőhöz közelálló kommunisták letartóztatásának is.

4. 1934 augusztusában a költőt súlyos csalódás érte, mert nem hívták meg a Moszkvai Írókongresszusra. (A meghívást Illyés Gyula és Nagy Lajos kapta.) Hangsúlyozni kell: a költő nem is remélhette volna, mint ahogyan remélte a meghívást, ha kizárták volna a KMP-ből... A csalódás hatása: fokozottabban a pszichoanalitikusok hatása alá került.

5. 1935 végén a KMP támogatásával, a „Szép Szó" egyik szerkesztőjeként a költő szoros kapcsolatban állt az illegális kommunista párt legális folyóiratával a „Gondolat"-tal, harcos antifasiszta tevékenységet fejtett ki. (Erről az időszakról Vértes, mint a Gondolat volt szerkesztője érdekes részleteket ír meg.)

A párthoz való viszony egyáltalán nem lehet mellékes a magyar irodalom egyik legnagyobb proletárköltője (ő írta: „...élete, ha van élte még egy / a proletár utókoré") életművének vizsgálatánál. Fájdalmas, hogy „a Déry Tibor és Németh Andor által elindított, majd Horváth Márton és Arthur Koestler által terjesztett és Sándor Pál által továbbfejlesztett legenda" József Attilának a KMP-ből „kizárásáról" (Vértes György könyve 92. oldal) még a tankönyvek, akadémiai kiadványok egy részébe is behatolt. Éppen ideje e „legendát" leleplezni.

Vértes György könyve minden részletében dokumentált, szenvedélyesen, igazságkereső munka — olyan vita megindítója, amely nagy segítség irodalomtörténetünk számára e fontos kérdés eldöntésében. Tényleg csak 4500 olvasót érdekelne az igazi József Attila megismerésében ma már egyszerűen nélkülözhetetlen tanulmány? Mert csupán 4500 példányban jelent meg.

NAPLÓ

Rejtvény

Szellemi toto

Főnyeremény: társasutazás

Kulturális 13 + 1

NYEREMÉNYEK:

13 + 1 találatra	**3000,— Ft-os**	**külföldi társasutazás.**
13 találatra	**2 db 500,— Ft-os**	**OTP nyeremény-betétkönyv.**
12 találatra	**3 db 300,— Ft-os**	**kiskönyvtár.**
11 találatra	**10 db 100,— Ft-os**	**könyvcsomag.**
10 találatra	**30 db 50,— Ft-os**	**könyvcsomag.**

Mai számunkban a szokásos külpolitikai totonktól eltérően kivételesen egy könnyebb és magasabban díjazott szellemi toto-pályázatot közlünk, a Magyar Könyv Kereskedelemi Vállalat megbízásából.

A pályázaton bármelyik olvasónk részt vehet, ha legalább az egyik, mai számunkban megjelent könyvsorozatot megrendeli, és 10 kérdésre helyes megfejtést küld be. Akik mind a két sorozatot megrendelik, 2 pályázati szelvényt tölthetnek ki, és kétszer juthatnak nyereményhez.

A megfejtést a megrendelő és a pályázati szelvénnyel egybefüggően kell beküldeni a Magyarország szerkesztősége címére (Budapest, VIII., Blaha Lujza tér 3.). A borítékra kérjük ráírni: „Szellemi toto".

Beküldési határidő: 1964. május 18.

Mint a nyereményjegyzékből kitűnik, a 13 + 1-es teljtalálaton kívül még a 10 találatos szelvénynek is van nyerési esélye. A toto hasonló nyereményfelosztásától eltérően nem az egyes kategóriákra eső nyeremény kerül az egyforma találatot elérők között felosztásra, hanem azok között sorsolás dönti el a nyeremény nagyságát, természetesen a találatok számának figyelembevételével.

A 13 + 1 találatra biztosított főnyeremény nyertese a 13 találatosok részére biztosított nyeremények sorsolásán is részt vesz, tehát szerencsés esetben két díjhoz is juthat.

Tipp	**A tipprovatba a kérdések után következő válaszok közül a helyesnek vélt megfejtés jelét (1, x, 2) kell beírni.**	
	Kitől származik ez az idézet: „A takarékosság a bölcsesség lánya"? **Schiller (1), Heine (x), Goethe (2)**	**1.**
	Melyik nagy költő volt az, aki részt vett a görög szabadságharcban, és ott lelte halálát? **Byron (1), Longfellow (x), Carducci (2)**	**2.**
	Melyik ország tengerpartjára indítja az IBUSZ a legolcsóbb társasutazást? **Bulgária (1), Szovjetunió (x), Románia (2)**	**3.**
	Ki volt az a nagy angol író, aki ifjú korában rendszeresen fellépett, mint operaénekes? **H. G. Wells (1), O. Wilde (x), G. B. Shaw (2)**	**4.**
	Ki írta a következő sorokat: „Mit ér a jó szüret, s a gazdag aratás, ha nem járul hozzá okos takarítás", **Arany (1), Czuczor (x), Tompa (2)**	**5.**
	A gépjármű tulajdonosának saját személyében és gépkocsijában keletkezett károkra is fedezetet nyújtó autó-cascó biztosítás havi díja mitől függ? **Az autó gyártási idejétől (1), Az autó márkájától (x), Az autó üzemeltetésének idejétől (2)**	**6.**
	Ki volt az a nagy orosz regényíró, akinek az eredeti neve Alexej Peskov volt? **Gorkij (1), Gogol (x), Csehov (2)**	**7.**
	Melyik vállalat feladata a külföldi és belföldi turisták utazásának szervezése? **MÁV (1), IBUSZ (x), MALÉV (2)**	**8.**
	Mi a címe József Attila versének, amely miatt az egyetemről eltanácsolták? **Döntsd a tőkét... (1), Tiszta szívvel (x), Lázadó Krisztus (2)**	**9.**
	Az Állami Biztosító melyik két országgal állapodott meg a legutóbbi időben, hogy ott se legyen szükségük a magyar gépjárműveknek zöld kártyára? **Ausztria és Jugoszlávia (1), Olaszország és Svájc (x), Svédország és Norvégia (2)**	**10.**
	Ki az a szovjet regényíró, aki az „Egy igaz ember" c. regényt írta? **Fagyejev (1), Szimonov (x), Polevoj (2)**	**11.**
	Melyik nagy költőnk halt meg a Váci utcai Kappel-háznak azon az emeletén, ahol egy negyedszázaddal előbb Kisfaludy Károly hunyt el? **Bajza József (1), Kölcsey Ferenc (x), Vörösmarty Mihály (2)**	**12.**
	Milyen színű a 13 + 1-es kollektív toto-szelvény? **Fehér (1), rózsaszín (x), zöld (2)**	**13.**
	+ 1 pótkérdés	
	az új rendszerű toto-játékban? **Négy (2)**	

Bokros Birman Dezső (1889–). Rokkant katona. (1944, bronz.)

ház u. 10. 286

LAKÁS—INGATLAN

Kiadó fiatal házaspárnak szoba. Görömböly, Lövi Sándor u. 7. (Temetőalja.) Érdeklődni 15 órától 20 óráig. 67117

Két szoba, konyhás, magános ház beköltözéssel eladó. Vörösmarty u. 20. (Hátsó épület.) 0373

Gyermektelen házaspár üres albérleti szobát keres konyha használattal meghatározott időre. Telefon: 14-131, 745 mell. 7-től 15 óráig.

Eladó OTP-kölcsönnel épült háromszobás, kertes családi ház. Uttörőpark, Kürt u. 9. Telefon: 36-384. 67163

Kétszobás, gázfűtéses szövetkezeti lakásomat elcserélném lehetőleg gázos garzonért. Kandó K. u. 26. II. 4. 0448

Eladó beköltözhető szoba-konyhás ház 600 négyszögöl szőlő-gyümölcsössel. Miskolc-Tapolca, Zója u. 67. Érdeklődni vasárnap. 0344

Beköltözhető kétszobás családi ház szőlővel és gyümölcsössel eladó. Érdeklődni: Diósgyőr, Felső-Majláth, Móra Ferenc u. 49. 0434

Szőlő-gyümölcsös, 1200 négyszögöl, 15 percre a várostól (Közép-Ruzsin) eladó. Érdeklődni: Nagy Sándor u. 20. Telefon: 36-506. 0453

méretben gyárt és javít Bezzegh sodronyáru üzeme, Miskolc, Zsolcai-kapu 15. Telefon: 15-615. 14411

Drohoka biztoshatású tyúkszemirtó tapaszt 3,60-ért küldi Horváth drogéria, Szombathely. 288

Elveszett csokiszínű tacskó, nőstény kutya. Nyomravezetőjét jutalmazom. Baross Gábor u. 28/a.

Televízióját megjavítom otthonában. Kormos rádióműszerész. Kazinczy u. 10. Udvarban. Telefon: 16-490. 67143

Karambolos gépkocsit szakszerűen megjavít Sasvári motorjavító, Dankó P. u. 35. 0468

Halálbiztos!

Légyre, szúnyogra és minden káros rovarra

Chemotox

aerosolos rovarirtó

Több éves gyakorlattal rendelkező

mérnököt vagy technikust

főmechanikus munkakörbe keresünk. „TMK" jeligére a miskolci Hirdetőbe, Széchenyi u. 83.

A 3. sz. AKÜV azonnali belépéssel

autószerelő-, autóvillamossági szerelő-, lakatos szakmunkásokat, nagy gyakorlattal rendelkező gépkocsivezetőket, autóbuszvezetőnek vidéki telephelyre (Kazincbarcika, Ormosbánya) keres felvételre. Jelentkezés a vállalat I. sz. üzemegység munkaügyi csoportjánál, Miskolc, József A. u. 72. (Irodaház, I. em. 44. szoba.) 67107

F. k.: Fitz Jenő — 68.3369 FMNYV

MEGHÍVÓ

A FEJÉR MEGYEI MÚZEUMOK
MEGHÍVJA ÖNT

BOKROS-BIRMAN DEZSŐ

SZOBRÁSZMŰVÉSZ

EMLÉKKIÁLLÍTÁSÁRA

SZÉKESFEHÉRVÁR, CSÓK ISTVÁN KÉPTÁR
1968. MÁJUS 12-TŐL JÚLIUS 7-IG

NYITVA HÉTFŐN, SZERDÁN, PÉNTEKEN 11–18,
KEDDEN, CSÜTÖRTÖKÖN, SZOMBATON 13–18,
VASÁRNAP 10–18 ÓRÁIG

A
KIÁLLÍTÁST MEGNYITJA

NÉMETH LAJOS

MŰVÉSZETTÖRTÉNÉSZ

1968. MÁJUS 12-ÉN, VASÁRNAP
DÉLELŐTT FÉL 12 ÓRAKOR

A CSÓK ISTVÁN KÉPTÁRBAN

F. k.: Fitz Jenő — 68.3369 FMNYV

MEGHÍVÓ

A FEJÉR MEGYEI MÚZEUMOK
MEGHÍVJA ÖNT

BOKROS-BIRMAN DEZSŐ

SZOBRÁSZMŰVÉSZ

EMLÉKKIÁLLÍTÁSÁRA

SZÉKESFEHÉRVÁR, CSÓK ISTVÁN KÉPTÁR
1968. MÁJUS 12-TŐL JÚLIUS 7-IG

NYITVA HÉTFŐN, SZERDÁN, PÉNTEKEN 11–18,
KEDDEN, CSÜTÖRTÖKÖN, SZOMBATON 13–19,
VASÁRNAP 10–18 ÓRÁIG

A
KIÁLLÍTÁST MEGNYITJA

NÉMETH LAJOS

MŰVÉSZETTÖRTÉNÉSZ

1968. MÁJUS 12-ÉN, VASÁRNAP
DÉLELŐTT FÉL 12 ÓRAKOR

A CSÓK ISTVÁN KÉPTÁRBAN

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR

Az egyik fényképen dacos és hetyke, a másikon bujkáló mosoly szája szögletében, a harmadikon szeme, mint a magány feneketlen kútja, a negyedikről öntudatos, népét „nem középiskolás fokon" tanító költő néz ránk. Mindegyik *József Attila.* Egy-egy fotográfia egy-egy pillanat, egy-egy emberi állapot megfagyott, megmerevedett dokumentuma. Hűvösen valóságos pillanatok emlékképei. A képzőművész ennél többet szeretne, ennél többre vállalkozik. Tömörít, sűrít, kiemel, elhagy, keresi a lényeget, felnagyít, torzít, átrendez. Egy képbe, egy szoborba világot sűrít. Egy portréban, egy arcmásban életet, költészetet – esetünkben az egész József Attila-i világot igyekszik teremteni. Sikerül-e, sikerülhet-e egyáltalán?

szobrásaművész

Bokros Birman Dezső

„Mióta éltem, forgószélben próbáltam állni helyemen. Nagy nevetség, hogy nem vétettem többet, mint vétettek nekem."

(Íme, hát megleltem hazámat . . .)

Az első időkben nem volt szerencsés József Attila és a képzőművészet találkozása. Mindössze három köztéren álló szobor érdemel ezúttal említést. *Beck András* angyalföldi szobra, mely magyarázó mutatóujjal, zsebében papírköteggel jelzi a népet tanító munkásköltőt. *Tar István* alkotása Makón áll, s a kissé visszafogottabb, nem annyira patetikus tartáshoz a költő ifjabb arcvonásait mintázza meg. Az erőteljesen, nagy tömbökből formált alak még így is szónokias, keveset tud közölni velünk József Attila költészetének lényegéből. *Varga Imre* egészalakos szobra Szegeden, a költőről elnevezett egyetem előtt látható. Alacsony talapzaton, szinte közöttünk áll. Mégis ő a *költő,* a kiválasztott. Gondolkodó, töprengő alak, a modern poéta típusa, aki tudja a holnapot, „az adott világ varázsainak mérnöke". Az előbbi szobroknál több érzelmi töltéssel, közvetlenebb plasztikai eszközökkel készült.

A mellszobrok, portrészobrok sora sokkalta hosszabb, s itt már néhány értékes, kimagasló alkotásra is akadunk. *Radó Károly* szigorú, lényegre tö[illegible] gipszszobra, *Ferenczy Béni* fájdalmas már-

láson, pincében, ill
bejedett gödrökben.

De: évről évre
lakbérek miatt."

És ha a képekre
látunk. A felső eg
luxushölgy és melle
a dunyha alá, mert
ég alatt lakik. A k
Horthy Istvánt pill

dbe vájt, deszkával

a megfizetbetetlen

n a lapon két képet
előkelő urak, egy
egy kislány húzódik
ulja, hogy a szabad
zoló képpel szemben
játszik. Alul a nyo-

Varga Imre

„A költő – ajkán csörömpöl a szó,
de ő (az adott világ
varázsainak mérnöke)
tudatos jövőbe lát
s megszerkeszti magában, mint ti
majd kint, a harmóniát."

Tar István

„Mikor születtem, a kezemben kés volt –
azt mondják, ez költemény.
Biz tollat fogtam, mert a kés kevés volt:
embernek születtem én."

(Azt mondják)

Beck András

„Én egész népemet fogom
nem középiskolás fokon
tani

Bokros Birman Dezső, Kobrák

Megnyílt a 3. nemzetközi kisplasztikai biennálé

A képzőművészeti világhét nyitányaként szombaton a Műcsarnok termeiben nyitották meg a *3. nemzetközi kisplasztikai biennálét.* Az ünnepélyes megnyitón megjelent *dr. Orbán László* kulturális miniszter, *dr. Kornidesz Mihály*, az MSZMP KB osztályvezetője, s ott volt politikai, kulturális életünk sok más ismert személyisége. Huszonnyolc ország több mint száz alkotója mutat be mintegy félezer művet a tárlaton, amelynek megnyitásán a kiállító művészek hazája magyarországi diplomáciai képviseleteinek számos vezetője és tagja is ott volt.

A megnyitón *Garamvölgyi József* kulturális miniszterhelyettes mondott beszédet.

— Szükségesnek tartottuk és tartjuk, hogy a világ különféle nemzeteit képviselő képzőművészeknek, a különböző társadalmi rendszerekhez tartozó országok rokonvonásokat vagy eltéréseket mutató, de mindenkor jó szándékú és humánus tartalmú alkotói törekvéseinek közös fórumot teremtsünk hazánkban. *Szocialista társadalmunkban igen fontos és megtisztelő szerep jut a képzőművészetnek, s a kisplasztika ennek szerves, megbecsült ágazata.* A magyar művészet alakulásának sajátos tendenciája, hogy a szobrászatnak, elsősorban az utcák, terek, középületek díszítésére hivatott és a modern urbanisztikával együtt fejlődő monumentális szobrászatnak a felszabadulás óta igen fontos szerep jutott. A köztéri szobrászat nagyarányú fejlődése hívta fel ismét fokozott mértékben a figyelmet a kisplasztikára, arra az intim műfajra, amelynek művelése, virágzása a magas színvonalú szobrászati kultúra kibontakozásának nélkülözhetetlen feltétele.

Ez az impozáns méretű kiállítás igen gazdag Rendkívül sokszínű, sőt helyenként ellentmondásos képet ad a szobrászat mai állapotáról, az új törekvésekről. Az ellentétek, a vitára serkentő jelenségek bonyolult világunk természetes velejárói. A tárlat, amely e sajátos műfaj területén a nemzetközi képzőművészet összképét akarja tükrözni, nem lehet homogén. A művekben rejlő művészi állásfoglalások ütköztetése elősegítheti tisztánlátásunkat, igazolhatja korunk haladónak ítélhető útjait, vagy előre figyelmeztethet a zsákutcákra — mondta Garamvölgyi József.

— Biennáléink figyelemre méltó vonása, hogy a közelmúlt értékes, lezárt életműveire is ráirányítja figyelmünket. Ferenczy Béni, Medgyessy Ferenc művészetének bemutatása után ez alkalommal Bokros Birman Dezső retrospektív kiállítását láthatják az érdeklődők.

A miniszterhelyettes a kisplasztikai biennálé elnökségének nevében köszöntötte a kiállító művészeket, sok sikert kívánt alkotó munkájukhoz; kifejezte köszönetét a nemzetközi zsűri tagjainak, elismeréssel adózott mindazoknak, akik közreműködtek a rangos seregszemle rendezésében, szervezésében, hozzájárulva ahhoz a végső célhoz, hogy a mű eljusson a művészetet igénylő és befogadó közönséghez.

8.

szept. 21.

platformon tömörülnek mindazon erők, amelyek készek megakadályozni a fasizmus visszaállítását. — A PKP kormányban való részvételéről pedig kijelentette, hogy az a munkásosztály és a dolgozó nép eddig elért forradalmi vívmányainak védelmét szolgálja.

Figyelemre méltó a PAP lengyel hírügynökség megjegyzése, amely szerint, bár a hatodik ideiglenes kormány „centristább" az előző kormányoknál, a szélsőjobboldali erők részéről mégis

Tripoli utcarészlet, csata után. I hevességű harcok folytak jc

sítja, hogy a világpolitika egyik legérzékenyebb területe a változatlanul feszült

közel-keleti helyzet.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Szabad Föld

1975. MÁRCIUS 2.

Bokros Birman Dezső
szobrászművész

1021

Régi idők – új könyvek

Hetek óta csak múltban járó könyveket olvasok. Az Akadémiai Kiadó olyan kiadványait, melyek némelyike sok száz évekkel kalauzolja vissza az embert a régi időkbe. Mócsy András két könyve (Pannonia a korai császárság idején, valamint Pannonia a késői császárkorban) csaknem két évezred messzeségbe pillant. Olyan tényeket közöl a Pannoniának nevezett római tartományról — melynek felét a Dunántúl jelentette —, amelyek a magasabb iskolázottságú emberek körében sem ismertek. Például, hogy mit jelentett „a dák kérdés" a római politikában; hogy Augustus nagy néptömegeket telepített át egyik helyről a másikra; hogy már az ókorban is előfordult gerilla hadviselés a háborúkban. Importról és piacpolitikáról; a hadseregek összetételéről és a helyiipar kialakulásáról; vallási áramlatokról és a római eredetű földrajzi nevekről (pl. Arabo = Rába, Salla = Zala, Savus = Száva) éppúgy ír, mint a korabeli kereskedelmi fellendülésről, a nagybirtokrendszer szerepéről.

A magyar nyelv hagyományaival elmélyülten foglalkozók tábora bizonnyal örömmel fogja kézbe a Régi magyar prózai emlékek című sorozat harmadik kötetét, melynek címe: Kecskeméti Alexis János prédikációs könyve. Ez a protestáns szellemiségű könyv nem azzal vált becses históriai emlékké, hogy Dániel próféta könyvének magyarázatát adja. A Szuromi Lajos által sajtó alá rendezett könyv a csaknem négy évszázaddal ezelőtti magyar nyelv kincsestára. Mai írásmódra átírva ilyen mondatok fordulnának elő seregestől a csaknem kilencszáz oldalas könyvben: „... a bűnért senki az orcapirulástól üres nem lehet... a mi gyalázatunk befödözött minket... semmi teremtett állat nincsen olyan, aki önnönmagában meg ne állhasson..."

Aki szórakoztató olvasmányt keres, ne vegye kézbe ezt a kiadványt. Azokat boldogítja ez a könyv, akik régi magyar szavaink csengésében, illatozásában is gyönyörködni képesek. Azoknak szól, akik értőn figyelik azt a roppant erőfeszítést amellyel egy történelmi viharokban élő nép (a törökdúlás idején született ez a mű) a bonyolult tartalmak kifejezésére is alkalmassá csiszolja drága anyanyelvét.

Aztán egy honfitársunk műve, melyet németről fordítottak magyarra: Turóczi-Trostler Józsefnek Petőfi belép a világirodalomba című munkája. A nemrégen elhunyt szerző nagyobb szabásúra tervezett művének papírra vetett első két fejezete kerül most a magyar olvasó kezébe. Különös élmény úgy olvasni Petőfi-verseket, hogy az eredeti mellett tüstént lássuk a német fordítást is. A magyar nyelv és Petőfi megragadó tömörsége világlik ki a fordításokból, hisz a németbe ültetett versek mind terjedelmesebbek, mint a magyar alapköltemények. Egy címmel érzékelteive ezt: Petőfi ezt a címet adta: Hortobágyi korcsmárosné — a német cím: Mein Engel hortobágyer Schenkin, Flinke!

Petőfi lángolása átsütött a még gyenge fordítások köpenyén is, a magyar szabadságharc költője utat tört eszméinek a világirodalomba. Vajon milyen népszerűvé vált volna a mi legnagyobbunk a világ előtt, ha olyan tehetségű költők tolmácsolják verseit, mint amilyen ő maga volt?!

És végül egy könyv a tegnapról. Kontha Sándor rendezte sajtó alá századunk egyik jelentős magyar szobrászának, Bokros Birman Dezsőnek önéletrajzát, levelezését, fotón bemutatta a mester 92 művét.

A szobrász néhány esztendeje hunyt el. Kossuth-díjas volt, a munkásmozgalom régi katonája. Ez a könyv mégis megrendítő erővel idézi föl nemcsak múltbeli küzdelmeit, de azt is, miként kellett utolsó napjáig szinte kicsikarni korától az elismertetést. A levélanyag érdekessége: nem kizárólag olyan írásokat tartalmaz, amelyek rokonszenves oldaláról mutatják be a művészt. Nem egy dokumentum vall szomorú megalkuvásairól, emberi viszályairól, anyagi kudarcairól. Így valósul meg vele kapcsolatban az is, amit a köztéri szobortól is elvárunk: körüljárható legyen s minden nézőszögből élményt jelentsen annak, aki látja.

Bokros Birman alakja így válik plasztikussá az utókor előtt, amely jobban becsüli őt ma, mint ahogyan méltányolta életében.

B. N. E.

VILÁGPOL

A béke szolgálatában

Nagyon régi, több évszázados az a mondás, hogy az államférfi szándékait különösen abból lehet megismerni, amit a katonáknak mond.

Talán sokaknak jutott eszébe ez a múlt héten, amikor a lapok közölték Leonyid Brezsnyev üdvözletét, amelyet a fegyveres erők egyik alakulatához intézett a szovjet hadsereg 57. születésnapjának előestéjén, a fasizmus felett aratott győzelem közelgő 30. évfordulójával kapcsolatban. A tudósítás első mondatai ezt idézik az üdvözletből:

„Az utóbbi években jelentős pozitív változások történtek nemzetközi síkon. Ezek a változások megfelelnek a világ népei várakozásainak és reménykedéseinek. Eltökélt szándékunk, hogy ezt a pozitív folyamatot egyszer s mindenkorra visszafordíthatatlanná tegyük."

Felismert összefüggés

Ugyanazok a mondatok, amelyek lényege elhangzott a legmagasabb szintű államközi tárgyalásokon vagy Gromiko legutóbbi genfi tárgyalásain éppen úgy, mint a bécsi haderőcsökkentési konferencián. A Szovjetunió ott is és mindenütt ezt az álláspontot képviseli. Hadseregét is ez a szellem hatja át, ennek a célnak a szolgálatában áll.

A szovjet hadsereg ünnepén a külpolitikai kommentátoroknak alkalmuk nyílt összefüggést keresni a mostani, lényegében az enyhülés jegyében kibontakozó nemzetközi helyzet és a Szovjetunió fegyveres ereje között. Még a nyugati stratégák is aláhúzzák, hogy ez az erő az egyik döntő tényező a békés egymás mellett élés elvének térhódításában.

Igaz, ők ezt csak a szovjet hadsereg erejével, legkorszerűbb felszerelésével, fegyvereinek korlátlan hatósugarával, a történelmi győzelmek révén kivívott tekintélyével magyarázzák. Azzal, hogy ez az erő az Egyesült Államokat és minden más hatalmat józan megfontolásra int: a vitás problémákat tárgyalások útján kell rendezni, elkerülve a fegyveres összetűzést.

A helyes, kétségtelen tényeken alapuló felismerésből azonban nem minden tekintetben vonnak le megfelelő következtetéseket. Ezért van az, hogy főleg az USA-nak a haditermelésben érdekelt körei a fegyverkezési hajsza fokozását hirdetik, ebben látják azt az utat, amelyen járva az USA megszerezheti az uralkodó szerepet a nemzetközi életben. Ez a tevékenységük súlyos terheket ró az emberiségre, anyagiakat és lelkieket egyaránt, hiszen a fegyverkezési verseny szítása nemcsak költséges, hanem veszélyeket is rejt magában. Nem is szólva arról, mennyire akadályozza, lassítja azt a pozitív nemzetközi folyamatot, amelynek célja: biztos alapokra helyezni az emberiség békés fejlődését.

A világpolitika fórumain több év óta létfontosságú kérdésről folytatódó tárgyalások már rég eredményes döntéseket hozhattak volna, vagy előbbre tartanának, ha ezek a körök nem fékeznék az előrehaladást.

De ez esetben temérdek haszon maradt volna el és sok-sok kis és nagy személyi hatalom oszlana szét. Ezért próbálják a háborús körök mindenféle hamis elmélettel fenntartani a fegyverkezési hajszát.

Ezek központi „gondolata" az állítólagos „szovjet veszély", az a jóslat, hogy „a Szovjetunió meg akarja támadni a Nyugatot".

Ezért szorul háttérbe a nyugati kommentárokban a szovjet hadseregben kialakult szellem elemzése. Az a tény, hogy a szovjet haderő szervezésénél már az első napjaiban Lenin mennyire a védelmi jellege domborította ki. A hadsere-

---

teremthessen. Egyben értesítette a központot, hogy Himmler, Wolf tábornok révén már tárgyalásokba bocsátkozott Allan Dulles-szal.

Stirlitz a peronon állt a vámvizsgálat alatt. Megkönnyebbülten sóhajtott fel, amikor a kapcsoló felé nyúlt, amikor jól ismert hang szólalt meg.

— Ne gyújtson fényt!

„Ez Holthoff — gondolta Stirlitz. — Hogy került ide? Valami súlyos dolognak kellett történnie."

A BIRODALMI SS vezető-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
Bokros Birman Dezső
ORSZÁG VILÁG
1964 DEC – 2

KÉPES VILÁG

Bokros-Birman Dezső

A művész műtermében
(Bojár Sándor felv.)

1021

BUDAPEST: **Bokros-Birman Dezső Kossuth-díjas szobrászművészt 75. születésnapja alkalmából eddigi munkássága elismeréséül a Népköztársaság Elnöki Tanácsa »A Magyar Népköztársaság Érdemes Művésze« címmel tüntette ki. Az idős szobrászművész ma is rendszeresen dolgozik, most rakja fel agyagból 2 méter 30 centiméteres méretben a »Napba néző férfi« figurát, amely a Budakeszi Szanatórium parkjában kerül felállításra**

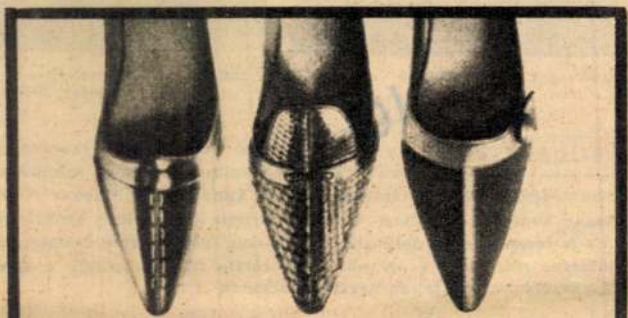

Bokros Birman
Dezső

1021

bb 62. kitüntetés

sk-lm hk

1964. november 18.

a magyar forradalmi munkás-paraszt kormány bokros-birman dezső, kossuth-díjas szobrászművészt 75. születésnapja alkalmából eddigi munkássága elismeréséül a magyar népköztársaság érdemes művésze címmel tüntette ki./mti/

-.-

bb 64. elutazott a jugoszláv szakszervezeti küldöttség

k vt/nné-lm zs 1964. november 18.

szerdán hazautazott a jugoszláv szakszervezeti szövetség küldöttsége, amely vajo szkendzsicsnek, a szövetség főtitkárának vezetésével - a szot elnökségének vendégeként - nyolc napot töltött magyarországon. a delegáció itt-tartózkodása során ellátogatott a minőségi cipőgyárba, a székesfehérvári villamossági [illegible] és rádiókészülékek gyárába, a budapesti csokoládé-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

ZALAI HÍRLAP

1968 MÁJ 25

Bokros Birman Dezső

A nemrég elhunyt kiváló szobrászművészünk, Bokros Birman Dezső életművét mutatja be a székesfenérvári Csók István Képtár legújabb kiállítása. A kisméretű, többnyire bronzba öntött alkotások között éppúgy megtalálhatjuk a már ismert, klasszikus alkotásokat, a Don Quijote-t, a Kalapos önarcképet, a Napbané-

zőt, mint a későbbi kompozíciókat, a Dunavölgyi népek kórusát, Dózsa Györgyöt. Az igényes tárlatot Kovalovszky Márta rendezte.

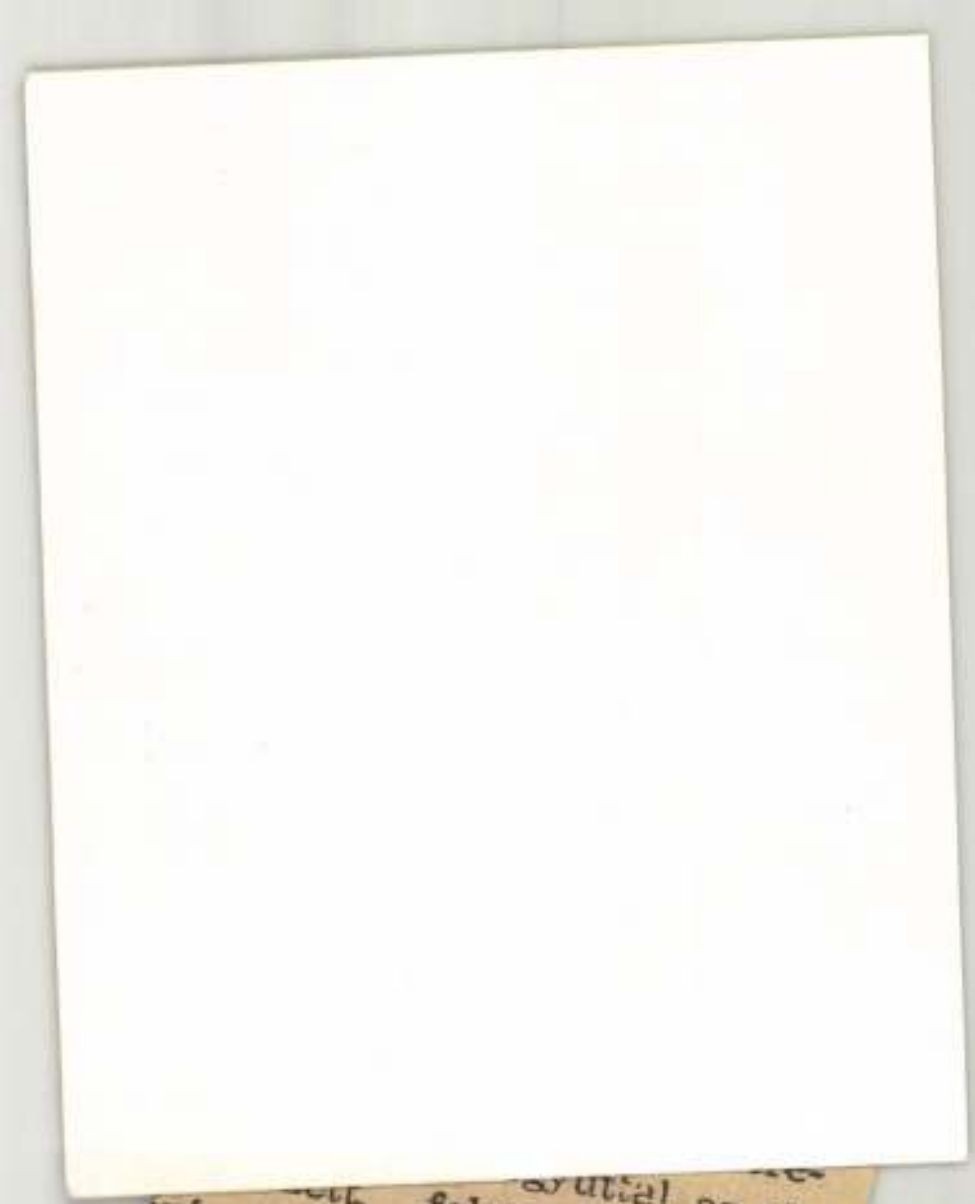

...gyúttal az el-
...ett, felelősségét érző
...ró válasza is a regény prob-
...lémáit sűrítő kérdésre. (Mag-
...vető Könyvkiadó.)

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307
Bokros Birman
MAGYAR NEMZET

1964 NOV 19.
1021

Magyar Nemzet

Műteremlátogatás

a 75 éves Bokros Birman Dezsőnél

Bokros Birman Dezső Kossuth-díjas szobrászművész a Lehel út és Bulcsú utca sarkán lakik. Földszinti műterem-lakásban. Távol az égtől, közel a földhöz. Munkásnegyedben, egyszerű emberek között.

A festőállványon készülő kép, mellette barna svájcisapka, munkaköpeny, régimódi szekrény, tetején alma.

— Nem kell nekem díszműterem, szalonnal, nekem egy sezlon kell, nyugodt munkahely, környezet, érdekes embersokaság. Lehel téri piac.

Bokros Birman Dezső: Önarckép

A piacon kacsát árul egy vidéki asszony és egy munkás nyugodtan alkuszik.

A munkás, mintha egyik szobra volna.

— Újpesten születtem, kilencen voltunk testvérek, apám alig keresett, ivott, hatéves koromban rikkancs lettem a Dohány utca és Klauzál utca sarkán, gázlámpa tövében, és figyeltem, hogyan nőnek vagy kisebbednek az árnyékok...

A műteremben a korszak jellegzetes figurái: az *Útkaparó*, a *Négy szegény paraszt*, a *Kubikos*, és grafikája, az *Akasztás*...

— Az iskolában tanítóm külön rajzórákat adott, de szüleim pallérnak szántak és csak hosszú könyörgés után adtak szobrászműhelybe inasnak. Kiskocsival gipszdíszeket cipeltem épülő házakhoz, és közben szobrokról álmodtam. A gipszdíszek láthatók a pesti házakon, szobraim a múzeumokban, és én *75 éves lettem*, sajnos.

Nagy kortársak

Karinthy Frigyes így írt 1928-ban, Bokros Birman Dezső műtermének megtekintése után: »...azokra a különleges, megdöbbentő és lenyűgöző figurákra kellett gondolnom, melyek előtt nemrég álldogáltam az Ön műtermében, ideges, nyugtalan arccal és hunyorgó szemekkel kapkodva a fejem, megkerülve őket, megint szembenézve velük, míg ők mozdulatlanul és rejtelmes nyugalommal néztek keresztül rajtam kőszemeikkel... Különleges lények a szobrok, különösen azok, amiket Ön faragott ki látomásaiból.«

Barátai, ismerősei voltak a századforduló nagy művészei. Kis szobájában portrék sorakoznak; Ady, József Attila, Mednyánszky, Bartók...

— Három év után fellázadtam. Meguntam, hogy más gipszfaragványait cipelem. Önálló szobrászműhelyt nyitottam. Megbuktam, nem tudtam megélni, és mint egy őrült, idegileg tönkremenve kimentem Párizsba. Huszonegy fillér volt a zsebemben, három hónapig mindennap a Louvre-ba jártam és áldoztam a Milói Vénusznak.

Négyheti sötétzárka

Első szobra, a *Fiú akt* 1912-ben készült. Műtermében, szerény helyen, sarokban áll. Mellette az 1922-ben készült *Anya és lánya*. Ha ma Párizsban kiállítanák, nyugodtan elmondhatnák: tegnap készült.

— Ötvenegy évvel ezelőtt visszajöttem Pestre. Tizennégyben feje tetejére állt a világ. Kitört a háború. Engem is a harctérre vittek. Itt találkoztam először a *Négykézláb emberrel*, aki fut, állat módjára oson. Megszöktem, szobrok után vágytam, és négyheti sötétzárka után ismét dolgozhattam... Sosem felejtem el, milyen szegények voltunk. Scheiber Hugó, a legtehetségesebb magyar piktor mindennap a Wesselényi utca és Körút sarkán kis padon ült, s mikor elmentem előtte, felnézve így szólt: »Hé, Dódi, van egy pengőd?« Adtam neki, nekem is alig volt, de biztos maradt még egy.

Mappában szobrokról készült fényképfelvételek. Kiemelkedő az 1942-ben készített harcos kompozíció, a *Független Magyarországért*.

— Egész életem kettős harccal telt. Életem java része harc a külvilággal és harc az anyaggal, a művészi megformálásért.

A Napbanéző

Harminc centiméter nagyságú a *Napbanéző*. Mégis monumentális. Látása óriási erőt és bizakodást ad.

— 1937 volt. Budán, kávéházban ültem, és a nagyméretű pécsi bányász-sztrájkról olvastam. Az esemény megrázott. Azonnal hazamentem és hozzáfogtam a *Napbanéző* megformálásához. Most, huszonhét év után ugyanezt a szobrot két méter húsz centi nagyságban újraálmodom. Nemrég felkeresett a budakeszi Korányi Tbc. Szanatórium főorvosa, s felkért, hogy készítsem el. Az intézet parkjában kívánja felállítani. Szívesen tettem eleget kérésének, úgy érzem, ezzel méltón ünneplem 75 éves születésnapomat, munkásságom mindenkori szándéka tükröződik ezen a szobron, a *Napbanéző* az erő és a vágy optimizmusa.

A *Napbanéző* hatalmas agyag-alakja a földszinti műteremlakásból felfelé néz.

November van, de süt a nap.

Bokros Birman Dezső szobrászművész 75 éves.

Kis munkaasztalán jegyzetfüzet. Rajta két mondat: *Kedden az önéletrajz írását folytatni. Sartre: A szavak című könyvét megvásárolni.*

H. B. I.

Bokros Birman Dezső érdemes művész

A magyar forradalmi munkás-paraszt kormány *Bokros Birman* Dezső Kossuth-díjas szobrászművészt 75. születésnapja alkalmából eddigi munkássága elismeréséül a Magyar Népköztársaság *érdemes művésze* címmel tüntette ki.

Magyar Nemzet

ította z élüzem címek határozatot

sáról szóló jelentés lőtt

és n ján először 1966. május 1-e alkalmából adják át a vörös vándorzászlókat és az élüzem kitüntetéseket.

tesebben gépkocsikat!

erencia fontos megállapításai

A tanácskozáson dr. *Horváth* László Gábor, a pszichológiai tudományok doktora, a KPM pályaalkalmasságvizsgáló intézetének vezetője »Személyi tényezők szerepe a forgalombiztonságban« címmel tartott előadást. Nyomatékosan hangsúlyozta, hogy *a balesetek zömét a vezetők figyelmetlensége*, illetve vezetésre való alkalmatlansága okozza. Ahhoz, hogy megállapíthassuk, *alkalmas-e valaki gépkocsivezetésre*, meg kell tudnunk, milyen a jelölt alkalmazkodó képessége a járműhöz, az úthoz és a forgalmi viszonyokhoz. Tudni kell, milyen a tűrő- és ellenállóképessége, az önuralma. A balesetek okai közt gyakran található a *sebesség mámora*. Ennek hatására legtöbbször csökken a veszélytudat, szűkül a realitásérzés, nyomában pedig bekövetkezik a baleset. Rámutatott arra is, hogy a közlekedésben *csak egészséges testi állapottal*, ép érzékelési és mozgásszervekkel rendelkezők vehetnek részt. Ismertette azt a tudományos megállapítást is, hogy az időjárásváltozás kedvezőtlenül befolyásolja a balesetek alakulását, s *nemcsak az alkohol, de a sok gyógyszer fogyasztása is káros.*

A konferencián *Kucsara* Pál, a KPM autófelügyelet csoportvezetője »Az oktatás és propaganda feladatai a balesetmegelőzésben« címmel tartott referátumot, s tájékoztatták a konferencia résztvevőit a közúti balesetelhárítási tanács és a vidéki közúti balesetelhárítási tanácsok tevékenységéről. A tanácskozás *Kiss* Dezső közlekedés- és postaügyi miniszterhelyettes zárszavával ért véget.

Lyndon B. Johnson köszönete Dobi Istvánhoz

Lyndon B. *Johnson*, az Amerikai Egyesült Államok elnöke köszönetét fejezte ki *Dobi* Istvánnak, az Elnöki Tanács elnökének, elnökké választása alkalmából küldött jókívánságaiért.

Fock Jenő fogadta a japán gazdasági kormányküldöttség vezetőjét

Fock Jenő, a Minisztertanács elnökhelyettese szerdán délután hivatalában fogadta *Tokusaburo Kosakát*, a japán kormány hazánkban tartózkodó gazdasági küldöttségének vezetőjét. A fogadáson jelen volt *Biró* József külkereskedelmi miniszter és *Ken-Ichiro Yoshida* budapesti japán nagykövet.

A delegáció tiszteletére szerdán este Biró József külkereskedelmi miniszter vacsorát adott, amelyen megjelent *Baczoni* Jenő külkereskedelmi miniszterhelyettes, a Külügyminisztérium, a Külkereskedelmi Minisztérium, valamint a gazdasági élet számos vezető személyisége. Részt vett a vacsorán Japán magyarországi rendkívüli és meghatalmazott nagykövete is.

Az országgyűlés kereskedelmi bizottságának ülése

Az országgyűlés kereskedelmi bizottsága szerdán dr. *Bognár* József elnöklésével ülést tartott az Országház Gobelin-termében.

Baczoni Jenő külkereskedelmi miniszterhelyettes a világkereskedelmi értekezletről, *Dergács* Ferenc élelmezésügyi miniszterhelyettes, *Panák* László, a SZÖVOSZ elnökhelyettese és *Sebes* Sándor, a belkereskedelmi miniszter első helyettese a felvásárló kereskedelem helyzetéről és fejlesztésének irányáról tájékoztatta a bizottságot.

Az ülésen felszólalt *Dénes* Sándor, *Geiszbühl* Mihály, *Mokri* Pál, dr. *Móricz* Virág, *Pála* Károlyné, *Rameisl* Ferencné, *Szapor* Kálmán, *Széll* János és dr. *Udvardy* Károlyné.

Kitüntetések

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa dr. *Lányi* Andornak, a mátraházi Állami TBC Gyógyintézet igazgató-főorvosának, a tüdőgümőkór elleni küzdelem terén kifejtett kiváló munkássága elismeréséül, 70. születésnapja alkalmából, a *Munka Érdemrend arany fokozata* kitüntetést adományozta.

A kitüntetést *Kisházi* Ödön, az Elnöki Tanács helyettes elnöke nyújtotta át. Jelen volt a kitüntetés átadásánál *Kiss* Károly, az Elnöki Tanács titkára, és dr. *Szabó* Zoltán egészségügyi miniszter.

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Sulyok* Bélának, a pénzügyminiszter első helyettesének, több évtizedes eredményes munkássága elismeréséül, 60. születésnapja alkalmából, a *Munka Érdemrend arany fokozata* kitüntetést adományozta.

A kitüntetést Kisházi Ödön, az Elnöki Tanács helyettes elnöke nyújtotta át. Jelen volt a kitüntetés átadásánál Kiss Károly, az Elnöki Tanács titkára és *Timár* Mátyás pénzügyminiszter.

Magyar küldöttség a berlini katolikus béketanácskozáson

»Békés rendezés bizalom és szerződések útján« — ez a vezérgondolata annak a több napos tanácskozásnak, amelyet Berlinben az új Kongresshalleban tartanak 12 európai ország — Magyarország, az NDK, Nyugat-Németország, Csehszlovákia, Lengyelország, Franciaország, Belgium, Hollandia, Anglia, Olaszország, Ausztria és Svájc részvételével. Magyarországról dr. *Babocsa* Endre újpesti apátplébános vezetésével öttagú papi küldöttség érkezett a tanácskozásra. A berlini katolikus béketanácskozás valamennyi szónoka állást foglalt az ellen, hogy akármilyen kerülő úton is atomfegyvert adjanak a nyugatnémet Bundeswehr kezébe

bb 82. bemutató a madách kamara szinházban

t s/tm-lm fm 1964. szeptember 25.

egy héttel a ,,bolond lány,, premierje után ismét bemutatót tartottak a madách szinház kamara szinházában. pénteken este első izben adták elő hubay miklós ,,késdobálók,, cimü szinmüvét. az elsőadást vendégként makkai péter rendezte. a női főszerepet vass éva alakitja. a férfi főszerepben a madách szinház uj tagja, a szolnokról átszerződött mensáros lászló mutatkozott be./mti/

-.-

bb 83. szinházi évadnyitó szolnokon - különvonatok ,,az ember tragédiája,, előadására

vid j-lm fm 1964. szeptember 25.

pénteken madách centenárium jegyében nyitotta meg kapuit a szolnoki szigligeti szinház. a fiatal müvészgárda az évadnyitón berényi gábor rendezésében bemutatta ,,az ember tragédiáj,,-t. a müvet hosszu évek óta nem játszották a szolnoki szinpadon. ezért nemcsak a tisza-parti városban, hanem az egész megyében rendkivül nagy az érdeklődés. eddig jászberényből, jászapátiból, kunszentmártonból és kunhegyesről 500-500 személyes különvonatok érkezését jelezték egy-egy előadásra./mti/

-.-

19.15/llm -45-

bb 85. uj kiállitás az ernst muzeumban és a fényes adolf teremben

Bokros Birman

t tf/tr szb fm 1964. szeptember 25.

1021 két uj képzőművészeti tárlattal bővült pénteken este a fővárosi kiállitási programja.

az ernst muzeum termeiben sok érdeklődő és művészeti életünk számos ismert képviselője jelenlétében ünnepélyesen megnyitották szöllősi endre szobrászmüvész kiállitását. a gazdag életmüvét bemutató mester - az egykori szocialista képzőművészek csoportja egyik alapitó tagja - munkásságát a megnyitón oelmacher anna művészettörténész méltatta:

- ha sajátos, egyéni izü müvészetének forrását keressük, leginkább bokros-birman nyomait fedezhetjük fel. szöllősi kompoziciói zártak, egyetlen felesleges vonás sem zavarja a jól körülhatárolt formákat. rajzai különösen szépek, a ritka, jó-szobrász rajzok közül valók - mondotta többek között. a tárlaton körülbelül 60 szobor - közöttük számos portré - alkotja az anyag gerincét, ezenkivül több mint 40 szines és fekete-fehér grafika, jó néhány kisméretü dombormü és mintegy 30 vázlatrajz nyujt betekintést a mester életmüvébe.

a rákóczi uti fényes adolf teremben v. bazsonyi arany festőmüvész kiállitását szij rezső müvészeti iró nyitotta meg. a fiatal festőnő 1957 óta rendszeresen szerepel a fővárosi és vidéki országos tárlatokon. önálló kiállitással ez alkalommal mutatkozik be először. az anyagban mintegy 50 festményével és grafikájával ismerkedhet meg a közönség.

mindkét kiállitást október 18-ig tartják nyitva. /mti/

-.-

19.30/a

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307
ÉLET ÉS IRODALOM
1964 NOV 28.
1021

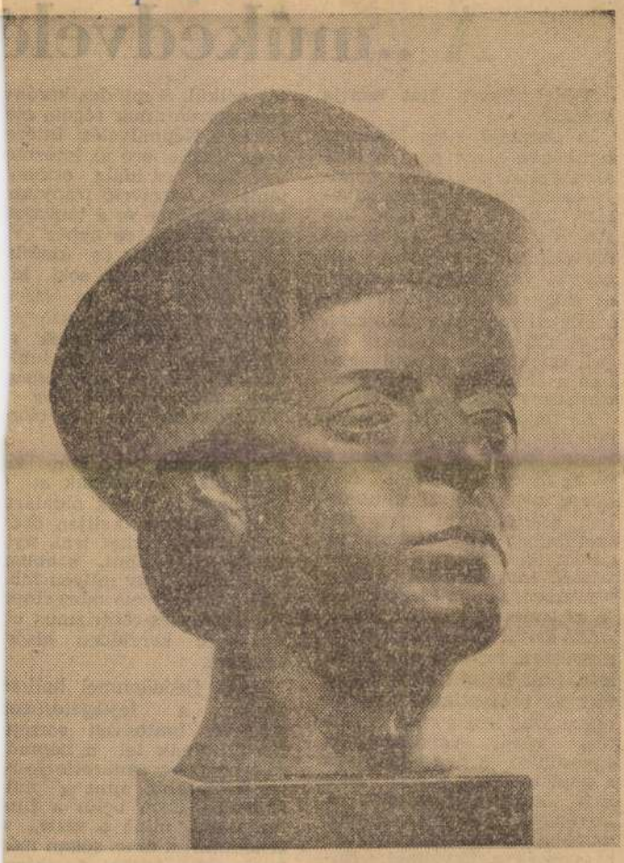

Bokros Birman Dezső: Kalapos önarckép

Bokros Birman Dezső 75 éves

Thomas Mann dicsérte műveit. Karinthy Frigyes írt róla hódoló előszót, már fiatal korában olyan nagy művészettörténészek méltatták, mint Rabinovszky Máriusz, vagy Genthon István. Épületszobrász inasból lett művésszé. Egyik legerőteljesebb résztvevője volt a szocialista művészcsoport 1942-es kiállításának. Az elsők között kapta meg a Kossuth díjat. Ezt azonban a „Jókai" pincére is csak akkor hitte el, amikor az étterem előtti hirdetőoszlopra kiragasztották kiállítási plakátját, melyet felnagyított —, ma már emblémaszerű — *Kalapos önarcképe* díszített.

Játékos hencegéssel, gúnyosan, és öniróniával azt szokta mondani, hogy a magyar művészetnek három nagy szobrásza van: „A Bokros, a Birman és a Bokros Birman." Hallottam egyszer egy megjegyzést: Bokros Birman csak remekműveket tud csinálni. Mindebben persze van túlzás, de lényegük *igazság*. Ha még azt is hozzá teszem, hogy a Nemzeti Galériában talán ő szerepel a legtöbb szoborral, azt hihetné az olvasó, hogy ez a nagy szobrász ma művészeti életünk prominense. Pedig csak a papírforma szerint az. Bokros Birman Dezsőt elfelejtették, holott itt él Pesten, jó egészségben; meg lehet találni a Jókaiban, a Savoyban, este a Luxorban. Sőt a műtermében is, a XIII. kerületben. A *Kalapos önarckép*, a *Don Quijote*, a *Napbanéző*, a *Nő teknősbékával*, az *Ulysses*, vagy az 1942-ben készült *Független Magyarországért* című plakett alkotója. Akit a modern művészek mesterüknek, ősüknek tekintenek. Akinek ezrével hevernek a szobájában albumba kívánkozó remek rajzok. Néhány oldalas önéletrajza már többször megjelent, de irodalmi erejű, furcsa memoárja még nem látott napvilágot.

Tüskés egyéniségéhez nem illenek a 75. születésnapkor szokásos kenetteljes szavak, öregúrnak járó üdvözlések. Minden ilyen mondat után szinte hallom szarkasztikus visszavágását. Nem is próbálkozom.

Az újságban olvastam, hogy most a kormány *érdemes művész* címmel tüntette ki. Örülök neki. Nem írhatom le, hogy őszintén örülök, mert örömöm valóban őszinte. És kihasználom helyzetemet, a nyomtatott betű erejét: becsüljék meg Bokros Birman Dezső művészetének beláthatatlan értékeit, ne pazaroljuk gazdagságunkat.

F. J.

A „mukedvelé

Védelmében? Hát bántja valaki?

A „bántás" nem egészen nyilvánvaló, sőt nem is egészen szándékos. Nem mondja senki, hogy a „műkedvelés", tehát a népi tánc, kórus és amatőr színjátszó mozgalom eleve rossz, gonosztól való vagy felesleges, és hogy adminisztratív eszközökkel meg kell szüntetni. Csak azt mondják, hogy fel kell számolni a népművelésben a hibás, „népművelés-centrikus" szemléletet.

Ez rendben is volna, ilyen műkedvelés-centrizmus valóban volt, emlékezhetünk rá az ötvenes években. Akkor a népművelési munkában aránytalanul nagy helyet foglalt el az amatőr mozgalom (elsősorban a népművészeti mozgalom) és a kultúrverseny, s ezt megsínylette az ismeretterjesztés, az iskolán kívüli művelődés, sőt a művészeti nevelés sok területe. Sok népművelőt áthatott a romantikus illúzió: egyre több lesz a népi együttes, végül valamennyien egyesülünk a népdalban és a népi táncban, s már kész is a „kultúrforradalom". A látványos gyors eredmények valóban egyoldalúan magukra vonták a figyelmet. Ennek a kirakatpolitikának a maradványait — ha vannak még — fel kell számolni.

Mégis valami rosszat sejtek a műkedvelés-centrikusságról szóló megjegyzéseket hallva. Az ember már szinte látja a következményeket, amint itt is, ott is elhúzzák a szájukat a kórusok és a néptánc-csoportok láttán:

elég volt elvtársak, a műkedvelésből,

vegyük el tőlük a pénzt, a próbalehetőséget, s tartsunk helyette ismeretterjesztő előadást, az most a „vonal". S aztán megindul az „átszervezés", itt is, ott is azzal az eredménnyel, hogy „véletlenül" éppen a kórus és a néptáncmozgalom marad segítség, irányítás nélkül. Mert ugyebár, ilyen körülmények között a központosított irányítást „le kell építeni", kevesebb tanfolyam, kiadvány, konferencia, dalosünnep, előadás szükséges (végre egy terület, ahol harcolni lehet a bürokrácia ellen) — az alsó szervek, az alsófokú irányítás pedig eközben mégsem épül fel. Bekövetkezik tehát a régi séma: „leépítés — felépítés nélkül. S mindez korántsem agyrém: már régóta esedékes a Népművelési Intézet átszervezése, azé az intézményé, ahol ez idáig otthont támaszt, *hozzáértő* irányítást talált a kórus- és a táncmozgalom, hosszú és nehéz viták, sok tévedés és kísérlet és főleg iszonyúan sok, lelkes munka után. Az átszervezés következtében bizonyára világosabbak lesznek a újjászületett intézmény funkciói, de hogy e világosság ban hogy fér majd meg „műkedvelés" — egyelőre még kérdés.

Vigyázzunk, nagyon vigyázzunk, ne essünk át a közismert ló másik oldalára. Vigyázzunk, ne kelljen öt év múlva újra cikket írni, nyilatkozatokat tenni, s abban elmondani, hogy milyen hibás volt a műkedvelő mozgalom a műkedvelés-centrizmus elleni harc keretében elsorvasztani.

Némi ijedelemmel hallom azokat a fejtegetéseket amelyek fontossági sorrendet állítanak fel a népművelésben. Az ismeretterjesztés fontosabb, mint a műkedvelés, azon belül a film fontosabb, mint a zene, a zene, mint a tánc, sokan még talán azt is tudni és mérni vélik, mennyivel. Jó, jó, még azt is megengedem, hogy ez így igaz is. De mit kezdjen ezzel a rangsorral a működő 2500 néptánc-együttes lelkes tagsága és még lelkesebb vezetője? Térjenek át a filmre? vagy a mezőgazdasági ismeretterjesztésre?

De gúnyolódás nélkül:

Bicskát kéne köszörültetni. Vigyem valami szövetkezetbe? Soká lesz kész. Gyerünk inkább a piacra! Ott biztosan akad valami vándorpiacos. Tíz perc alatt végez vele.

Elindulok a körút felé. Innen már csak egy kis utca a szegedi piac helye, a Marx tér. Az utcán asszonyok, szatyorral, garabollyal, a szatyrokban, garabolyokban alma, vágni való csirke, sárgarépa, virág...

Alighogy kiérek, már látom is az én emberemet. Egy eperfa alatt nyomkodja a pedált. A masinája amolyan biciklis köszörű.

— Hoztam ezt a bicskát — nyújtom oda az aggancsosnyelűt. — Köszörülni kéne!

Az öreg kalauzsapkás mester nézegeti, próbálgatja, aztán bólint egyet.

— Jó — mondja. — Nézzen vissza egy

végigtapogat mölcsöket, s árát meg a rabolyát me

Annak a s maga a pia üresen leng, csetlik-botli kályhamód gyeli, hogya anyagsütő, s szélben a zs rított marh

Bokros Birman

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

ÉSZAKMAGYARORSZÁG

1964 NOV 19

1021

ARORSZÁG Csütörtök, 1964. november 19.

Bokros Birman Dezső 75 éves

Uj kiállitással ünnepli 75. születésnapját haladó szobrászművészetünk egyik legtehetségesebb alakja, Bokros Birman Dezső.

Nehéz feladat röviden összefoglalni ezt a munkában és küzdelmekben eltelt háromnegyed évszázadot. Egy sokgyerekes, újpesti szegénycsaládban született 1889-ben. Oldalakat lehetne teleírni a nehéz gyerekévekről és a még nehezebb ifjú korról, arról a kanyargós útról, amely a tanoncságon és a félbemaradt iskolákon át az igazi művészetig vezette. Párizsban a Louvre műkincsei feledtették el az éhséget, s közben művésszé ért. A francia fővárosból hazatérve, 1914-ben már egyenesen Ruskicára, a márványbányába megy, ahol egy fölöslegesnek ítélt, kegyelemből kapott tömbbe belefaragja első igazi szobrát. Nem sokáig örülhet azonban tehetségének, őt is katonának viszik, s ott, a világháborúban kezdi először megismerni a társadalmi pokol lényegét. A Tanácsköztársaság őt is, mint annyi más tehetséget, fölemeli. Az ellenforradalom mélyebbre taszítja.

Már 1919-ben sem bírja az itthoni légkört, Berlinbe megy, majd sokszor próbálja újra meg újra megvetni lábát a Horthy-Magyarországon — eredménytelenül. Rövid hazai évek után, Európa legreakciósabb állama nem tűri a baloldali művészetet, mindig külföldre kényszerül, Párizsban, később, amíg lehet, Berlinben keres alkotó légkört, s végül a liberálisabb polgári Csehszlovákia ad otthont néhány évre haladó emberségének és művészetének. De akármennyit is van távol az otthontól, gondolata, felelősségtudata nem hagyja elszakadni az országtól, s ezt tartalmas szobrai mutatják leginkább.

Az 1924-ben alkotott, a forradalmár költészetet kiválóan tükröző Ady portréja már mutatja irányát. Ekkor még a Berlinben megcsodált régi egyiptomi szobrászat súlyosságára, erőteljes hangjára rímel művészeti szava, de ahogy élesedik mondanivalója, úgy válik idegesebb-kifejező stílusává, expresszívebbé, művészi formája is. S a mondanivaló a két világháború között egyre bátrabb. Az Ady-szobor után megtervezi Achim Andrásnak, a legendás parasztforradalmárnak emlékművét, hatalmas erővel és együttérzéssel mintázza meg a Kubikost, szatírával, élesen a Kapitalistát, s csodálatos emléket állít az 1937-es pécsi bányászsztrájk harcosainak a Napbanéző bányásszal. Később már a szocialista művészcsoport kiállításának egyik főszereplője. 1942-ben a Történelmi Emlékbizottságot erősíti művészi plakettjével, s a háborús években alkotott Rokkant katona című szobra az egyik legkérlelhetetlenebb művészi vádirat a fasiszta háború ellen.

A felszabadulással megjavul művészete és élete. Megbecsülés és szeretet övezi, Kossuth-díj jutalmazza Bokros Birman Dezsőt, aki most, a nyolcadik évtized derekán is alkot, kiállít és ír. Az életműnek még nincs vége, s az a nagyszerű ebben az évfordulóban, hogy egy művészettörténeti értékű pálya felidézését azzal fejezhetjük be: gratulálunk és hosszú életet kívánunk az alkotónak.

R. Gy.

Tanácsi munka a szerencsi járásban

A szerencsi járás területe 131 810 katasztrális hold, lakosainak száma 74 890, 32 községe közül 23 tsz-község 8 206 taggal. 26 ipari üzeme van és 455 kisiparosa. 31 községi tanács tartozik a járási tanácshoz, amely Szerencsen székel. A járási tanács elsősorban mint *gazdasági szervező* és mint *a kulturális nevelő feladatok végrehajtója* látja el irányító szerepét.

Hogy hogyan, arról az alábbiakban igyekszünk képet adni.

Mivel foglalkoztak?

A fentebb felsorolt irányító tevékenység során a tanács megállapította és jóváhagyta a járás évi költségvetését, zárszámadását, valamint művelődésügyi tervét, megbírálta a tsz-ek gazdasági tevékenységét, és alapelveket fogadott el a jövőbeni munkára vonatkozóan. Megtárgyalta a körzeti orvosok tevékenységét, a tsz-ekben történt beru-

múlt két esztendőben, a felszólalások átlaga az 1963-as 13-ról az idén 18-ra emelkedett egy-egy alkalommal. A meghozott határozatok átlagának képe is szép fejlődésről tesz tanúbizonyságot, mert a tavalyi ötről ez évben már tizenegyre emelkedett. A községi tanácsüléseken megjelentek átlagszázaléka azonos a járáséval.

A vb tagjai a Népfront segítségével lakásukon is felkeresik a tanácstagokat, és beszélgetéseik eddig nem kevés ererdményt hoztak. Nyilván ez is hozzájárult, hogy a tanácstagok eleven kapcsolatot tartanak fenn a járás lakosságával, az állandó bizottságok vizsgálatai egyre *szaporodnak*, amelyek segítették az ellenőrzött szerv munkáját.

A tanácstagok munkájára jellemző az is, hogy tavaly csupán 78 százalékuk tartotta meg rendszeresen fogadóóráit, az idén viszont 86 százalékuk.

nos, két hely még mindig *betöltetlen.*

...és amin még segíteni kell

Hibák természetesen a szé eredmények ellenére is adó nak. Fokozni lehetne még 74, illetve 76 százalékos rés: vételi arányt is a tanácsülé seken, de nagyobb baj a hogy az átlagoshoz viszony tott létszám egy-egy alkalon mal *65 és 92 százalék közö ingadozik.* Az állandó bizott ságok még mindig nem fog lalkoznak eleget távlati fela datokkal. Jó lenne, ha a ha tározati javaslatok nemcsa elvi jelentőségűek lennének hanem sokkal *konkrétabbak* Ezenkívül az is fontos, hogy jövőben még több gondot for dítsanak különösen *a kiseb községek tanácsainak munká jára.* Itt arra is ügyelni kel hogy hogyan tanácskoznak é miről.

A gazdasági szervező mun

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
Bokros Birman
NÓGRÁDI NÉPUJSÁG
1964 NOV 19.
1021

GRÁD 1964 november 12. csütörtök

Bokros Birman Dezső 75 éves

Uj kiállítással ünnepli 75. születésnapját haladó szobrászművészetünk egyik legtehetségesebb alakja, Bokros Birman Dezső.

Nehéz feladat röviden összefoglalni ezt a munkában és küzdelmekben eltelt háromnegyed évszázadot. Egy sokgyermekes újpesti szegénycsaládba született 1889-ben. Oldalakat lehetne teleírni a nehéz gyermekévekről és a még nehezebb ifjúkorról, arról a kanyargós útról, amely a tanoncságon és a félbemaradt iskolákon át az igazi művészetig vetette. Párizsba a Lourve műkincsei feledtették el az éhséget, s közben művésszé ért. A francia fővárosból hazatérve, 1914-ben már egyenesen Ruskicára, a márványbányába megy, ahol egy fölöslegesnek ítélt, kegyelemből kapott tömbbe belefaragja első igazi szobrát. Nem sokáig örülhet azonban tehetségének, őt is katonának viszik, s ott, a világháborúban kezdi először megismerni a társadalmi pokol lényegét. A Tanácsköztársaság őt is, mint annyi más tehetséget, fölemeli. Az ellenforradalom mélyebbre taszítja.

Már 1919-ben sem bírja az itthoni légkört, Berlinbe megy, majd sokszor próbálja újra meg újra megvetni a lábát a Horthy — Magyarországon — eredménytelenül. Rövid hazai évek után — Európa legreakciósabb állama nem tűri a baloldali művészetet — mindig külföldre kényszerül, Párizsban, később — amíg lehet — Berlinben keres alkotói légkört, s végül a liberálisabb polgári Csehszlovákia ad otthont néhány évre haladó emberségének és művészetének.

Az 1924-ben alkotott, a forradalmár költészetet kiválóan tükröző Ady portréja már mutatja irányát. Ekkor még a Berlinben megcsodált régi egyiptomi szobrászat súlyosságára, erőteljes hangjára rímel művészeti szava, de ahogy élesedik mondanivalója, úgy válik idegesebb-kifejezőbb stílusává — expresszívebbé — művészi formája is. S a mondanivaló a két világháború között egyre bátrabb. Az Ady szobor után megtervezi Achim Andrásnak, a legendás parasztforradalmárnak emlékművét, hatalmas erővel és együttérzéssel mintázza meg a Kubikost, szatírával, élesen a Kapitalistát, s csodálatos emléket állít az 1937-es pécsi bányászsztrájk harcosainak a Napbanéző bányásszal. Később már a szocialista művészcsoport kiállításának egyik főszereplője.

A felszabadulással megújul művészete és élete. Megbecsülés és szeretet övezi, Kossuth-díj jutalmazza Bokros Birman Dezsőt, aki most, a nyolcadik évtized derekán is alkot, kiállít és ír. Az életműnek még nincs vége, s az a nagyszerű ebben az évfordulóban, hogy egy művészettörténeti értékű pálya felidézését azzal fejezhetjük be: gratulálunk és hosszú életet kívánunk az alkotónak.

R. Gy.

Az emberségről

Az emberség fogalmába nagyon sok minden beletartozik. Általában azt illetjük ezzel a szóval, aki megérti, segíti a másikat bajában, méltányosan intézi el a hozzáfordulók panaszát. De mindemellett mégsem csak ezt jelenti az emberség.

Még a nagy nyári munkák idején történt, hogy az egyik termelőszövetkezetben dicsekedve mesélték a vezetők, hogy náluk milyen jól halad az aratás-cséplés. De mikor a traktoristákkal beszéltem, ők mást is mondtak. Éjtnappallá téve dolgoznak, de nincs hol aludniok. Mit lehet erre mondani? Vagy mit lehet mondani arra az agronómusra, aki ezt mondta: „Nem azért jöttek ide, hogy paplanos ágyban aludjanak, hanem dolgozni. Aki elfárad, kipihenheti magát az istállóban is, a szalmán."

Az utóbbi eset szereplőjéről még a legelnézőbb ember sem mondana jót, legkevésbé azt, hogy emberséges. Vajon gondoltak-e ezek az emberek arra, hogy értetlen viselkedésükkel mit váltottak ki embertársaikból?

Találkoztam már olyan emberekkel is, akik elmondták, hogy ebben vagy abban az üzemben nem dolgoznak szívesen, ha csak tehetik eljönnek onnan. Gyárak, földek embere; a föld mélyét vallató bányász, a modern automatagép kezelője, vagy a kapát emlegető tsz-tag nemcsak termelési eszköz, hanem érzelmi lény is. Olyan érzelmi lény, aki örömre és boldogságra született; és megértésre. De amennyire igaz az, hogy az embert a munka emelte naggyá, lendítette az úr magasságaiba, az is igaz, hogy az érzelmi tényezők hiányában beleszédülhet a mindennapok egyhangú szürkeségébe.

Egyik ismerősöm ezt mondta legutóbb: „Nekem mint embernek éreznem kell, hogy törődnek velem. Nemcsak azon, hogy rendesen megkapom a fizetésem, naponta kiadják a munkát, s megmossák a fejem, ha nem sikerül valami. Hanem azon is, hogy időnként megkérdezzék hogyan élek, s néha megköszönjék, ha jól dolgozom". Érthető, jogos kívánság az övé. Tudom, hogy erre sokan azzal védekeznének, hogy nincsen idő egymás kérdezgetésére. Ez azonban nagyon sovány érv.

Ugy vélem, mindenki kötelessége, hogy megvizsgálja hányadán áll az emberséggel. Tegye azért, hogy ne fordulhassanak

Megyénk legfiatalabb

— Lehet, hogy a grófkisasszony szobája volt, ahol most vagyunk — mondja kedélyesen Kelemen Gábor, szerszámkészítő, megyénk legfiatalabb üzemének, az Országos Üvegipari Vállalat Salgótarjáni Síküveggyár Pásztói Mechanikai Üzemének helyettes vezetője.

Igaz, akkor nem így nézett ki mint most ez a nagyúri gazdaságot, elkülönülést jelképező rezidencia, amely úgy áll a környező izléses kislakásos tengerében, mint ahogy annak idején Gulliver a törpék országában.

A volt grófi családot most egy nagyobb család, a vasmunkások egyre népesebb kollektívája váltja fel, itt és az emberi megbecsülést méltóan kifejező nemrég épített új, modern, tágas világos munkacsarnokban. Azt mondják a helybeliek: Úgy kellett ez az üzem, mint egy falat kenyér...

Hazajönnek

Az új honfoglalók izigvérig vasasok. Majd nem ötvenen vannak. Hazajöttek. Régebben Sal-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

TOLNAMEGYEI NÉPÚJSÁG

1964 NOV 19

1021 Bokros Birman

Bokros Birman Dezső 75 éves

Új kiállítással ünnepli 75. születésnapját haladó szobrászművészetünk egyik legtehetségesebb alakja, Bokros Birman Dezső.

Nehéz feladat röviden összefoglalni ezt a munkában és küzdelmekben eltelt háromnegyed évszázadot. Egy sokgyerekes újpesti szegénycsaládban született, 1889-ben. Oldalakat lehetne teleírni a nehéz gyerekévekről és a még nehezebb ifjúkorról, arról a kanyargós útról, amely a tanoncságon és a félbemaradt iskolákon át az igazi művészetig vezette. Párizsban a Louvre műkincsei feledtették el az éhséget, s közben művésszé ért. A francia fővárosból hazatérve, 1914-ben már egyenesen Ruskicára a márványbányába megy, ahol egy fölöslegesnek ítélt, kegyelemből kapott tömbbe belefaragja első igazi szobrát. Nem sokáig örülhet azonban tehetségének, őt is katonának viszik, s ott, a világháborúban kezdi először megismerni a társadalmi pokol lényegét. A Tanácsköztársaság őt is, mint annyi más tehetséget, fölemeli. Az ellenforradalom mélyebbre taszítja.

Már 1919-ben sem bírja az itthoni légkört, Berlinbe megy, majd sokszor próbálja újra meg újra megvetni a lábát a Horthy-Magyarországon — eredménytelenül. Rövid hazai évek után — Európa legreakciósabb állama, nem tűri a baloldali művészetet, — mindig külföldre kényszerül, Párizsban, később — amíg lehet — Berlinben keres alkotói légkört, s végül a liberálisabb polgári Csehszlovákia ad otthont néhány évre haladó emberségének és művészetének. De bármenynyit is van távol az otthontól, gondolata, felelősségtudata nem hagyja elszakadni az országtól, s ezt tartalmas szobrai mutatják leginkább.

Az 1924-ben alkotott, a forradalmárköltészetet kiválóan tükröző Ady-portréja már mutatja irányát. Ekkor még a Berlinben megcsodált régi egyiptomi szobrászat súlyosságára, erőteljes hangjára rímel művészeti szava, de ahogy élesedik mondanivalója, úgy válik idegesebb-kifejező stílusává — expresszívebbé — művészi formája is. S a mondanivaló a két világháború között egyre bátrabb. Az Ady-szobor után megtervezi Achim Andrásnak, a legendás parasztforradalmárnak emlékművét, hatalmas erővel és együttérzéssel mintázza meg a Kubikost, szatírával, élesen a Kapitalistát, s csodálatos emléket állít az 1937-es pécsi bányászsztrájk harcosainak a Napbanéző bányásszal. Később már a szocialista művészcsoport kiállításának egyik főszereplője. 1942-ben a Történelmi Emlékbizottságot erősíti művészi plakettjével, s a háborús években alkotott Rokkant katona című szobra az egyik legkérlelhetetlenebb művészi vádirat a fasiszta háború ellen.

A felszabadulással megújul művészete és élete. Megbecsülés és szeretet övezi, Kossuth-díj jutalmazza Bokros Birman Dezsőt, aki most, a nyolcadik évtized derekán is alkot, kiállít és ír. Az életműnek még nincs vége, s az a nagyszerű ebben az évfordulóban, hogy egy művészet történeti értékű pálya felidézését azzal fejezhetjük be: gratulálunk és hosszú életet kívánunk az alkotónak.

R. G.

kai és gazdaságszervező
lna megyei Mezőgazdasági
pjavító Vállalatnál

z hasonlítva, annak szakmai felkészültsége mellett nagyobb a felelősségérzete, áldozatkészsége, amelyet — úgymond — a vezető beosztásban nem lehet mellőzni.

SOK GONDOT OKOZ a pártvezetőségnek a munkások képzése, iskoláztatása. Hasonló gond a különböző műszaki fejlesztési, újítási tervfeladatok, programok megoldására mozgósítani a munkásokat. A gondokat az is növeli, hogy esetenként ellenállással találkoznak. Ezek egyrészt maradiságból, másrészt irigységből származnak. Egyes újítások alkalmazását a munkások egy része kenyérkérdésből, mások presztizskérdésből nem támogatták, sőt akadályozták. A pártszervezet vezetői e jelenségeket — esetenként konkrétan felismerve — politikai munkával segítették tisztázni. Megmagyarázta, hogy az újítás bevezetése előrelépés, a közösség érdekeit szolgálja. Ezek a körülmények is hozzájárultak ahhoz, hogy a vállalatnál több jelentős újítás, kezdeményezés született. Az elmúlt öt évben 234 újítást nyújtottak be, amelyből 88-at elfogadtak és 70-et bevezettek. Állandóan propagálják az újítási feladatokat, a tervek végrehajtását. Jó példaként lehet megemlíteni, hogy az üzemben a műszaki fejlesztési tervet, évenként legalább 3—4 alkalommal, párttaggyűlésen tárgyalják.

A Mezőgazdasági Gépjavító Vállalatnál a párttagság 30 százalékának megvan a középiskolai végzettsége. Jelenleg 18-an végzik a gépipari technikumot. Az újítók 20 százaléka párttag. A vállalat dolgozói közül 58-an járnak középiskolába. Az elmúlt évben 70 dolgozó szerzett munkás-bizonyítványt. Jelenleg 27 olyan dolgozó jár előkészítőre, kik a jövő év januárjában vizsgáznak szakmunkásvizsgát. Az elmúlt években 21, az idén 24 brigád versenyez a szocialista brigád cím elnyeréséért. Ezen túlkell az árnyékos oldalról is. A pártszervezet gazdaságszervező, irányító munkája sok esetben figyelmen kívül hagyja a helyes gazdaságpolitikai elveket. Nem alkalmazzák helyesen a rendelkezésre álló anyagi ösztönzőket. Az egyenlősdi következtében a prémiumot legfeljebb bérkiegészítésnek lehet felfogni. A munkát inkább az elért mennyiség alapján értékelik, ahelyett, hogy a keresletet, illetve a termékek értékesítési lehetőségeit, a létszámgazdálkodást és egyéb, a népgazdaság érdekeit képviselő mutatókat vennék figyelembe.

Az üzemi pártszervezet aktívan dolgozik, de hiba az, hogy nem léptek fel elég határozottsággal az egyes újítási feladatok körüli rossz hangulatkeltéssel, huzavonával szemben. Nem vizsgálták meg, mi az oka annak, hogy az elmúlt öt évben benyújtott újítások közül miért csak 37 százalékot fogadtak el, és mi az oka, az utóbbi időben az újítási aktivitás csökkenésének. Visszaesés van a benyújtott javaslatok elfogadásánál is. És ha az árnyoldalról beszélünk, szólni kell a vállalatnál jelentkező fluktuációról is, amely jelentős.

A pártszervezet irányítása mellett a tömegszervezetek aktivitása a városban ismert átlagos színvonalon mozog. Az üzem jelentősége, szerepe azonban a jelenleginél nagyobb igényt támaszt a szakszervezettel és a KISZ-szervezettel szemben. Az üzemben dolgozó KISZ-korosztályú fiataloknak mindösze 40 százaléka KISZ-tag. Lehetne növelni a szervezettséget is. A dolgozóknak 13 százaléka nem tagja a szakszervezetnek. A nőmozgalom aktivizálása szintén feladatot ró a pártvezetőségre, tekintettel arra, hogy a vállalatnak 94 nődolgozója van.

A PÁRT MUNKÁJÁT nem lehet elválasztani az üzem vezetősége előtt álló komplex feladatoktól. E cikken belül azokat a kér-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Bokros Birman

MAGYAR NEMZET

1964 DEC 6

14

1021

Tisz

Miért nem kap megbízást Bokros-Birman?

Nagy örömmel olvastuk lapjuk egyik legutóbbi számában a Bokros-Birman szobrászművészről szóló cikket. Bokros-Birmant 75. születésnapja alkalmából érdemes művész címmel tüntették ki. Mi, fiatalok úgy hisszük, hogy egy régi igazságtalanság jóvátételéről van szó. Bokros-Birman mesterünk azon kevesek közül való a magyar szobrászok között, akinek egyéni hangja, mai mondanivalója van. Ha összehasonlítjuk munkásságát más szobrászokkal, akkor ez az igazságtalanság még inkább szembetűnő.

Bokros-Birmannak egyetlen állami megbízása sincs.

Németh István

Két levél a trolibuszról

Hozzászólva a 76-os trolibusz

mák

művei könyv alakban

áldozata, tudjuk, hogy tragédiájának az az oka, hogy nem tud szabadulni bizonyos pózoktól, szerepektől, amelyek mögött nincsen már színdarab. A szinte eszelősen földhözragadt, kisszerű Stanley-vel való kontrasztban azonban rokonszenves a gyengeségnek ez a Blanche-ból sugárzó, sajátos lírája. Williams azonban nem volna igazi költő, ha csak a fehéret és feketét vetné össze, ha csupán azt érné el, hogy Blanche-ot mániái ellenére is sajnáljuk. Az ő alkotó ereje úgy képes visszaadni azt az egész New-Orleans-i külvárost — háttérben a »Vágy«-ról elnevezett, zakatoló villamossal —, hogy a kisszerű Stanleyt sem vetjük meg és vetjük el végleg, hiszen ő is annak a társadalmi légkörnek a szülötte, amely itt az embereket for-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Bokros Birman

PESTMEGYEI HIRLAP Dépő

1964 NOV 19.

KITÜNTETÉS

A magyar forradalmi munkás-paraszt kormány *Bokros Birman Dezső*, Kossuth-díjas szobrászművészt 77. születésnapja alkalmából eddigi munkássága elismeréséül a *Magyar Népköztársaság érdemes művésze* címmel tüntette ki.

1021

Ezsiás Béla —, mive
vagyok.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

1964 NOV 7 9.

NÉPSZAVA

Bokros Birman Dezső

1021

Kitüntetések

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *dr. Lányi Andornak*, a Mátraházai Állami TBC Gyógyintézet igazgató főorvosának, a tüdőgümőkór elleni küzdelem terén kifejtett kiváló munkássága elismeréséül, 70. születésnapja alkalmából, és *Sulyok Bélának*, a pénzügyminiszter első helyettesének, több évtizedes eredményes munkássága elismeréséül, 60. születésnapja alkalmából, a *Munka Érdemrend arany fokozata* kitüntetést adományozta.

A kitüntetéseket *Kisházi Ödön*, az Elnöki Tanács helyettes elnöke nyújtotta át.

*

A magyar forradalmi munkás-paraszt kormány *Bokros Birman Dezső*, Kossuth-díjas szobrászművészt 75. születésnapja alkalmából eddigi munkássága elismeréséül a *Magyar Népköztársaság érdemes művésze* címmel tüntette ki. *(MTI)*

Megbol

SZAV

EZETEK KÖZPONTI LAP

0 FILLÉR 1964. NOVE

tanács

megtárgyalta, elfogadta és határozatokat hozott.

A kormány a Szakszervezetek Országos Tanácsának előterjesztése alapján módosította a vörös vándorzászlók és az élüzem címek adományozásáról a Minisztertanács és a Szaktanács által 1961-ben kiadott határozat egyes rendelkezéseit.

A kormány ezután napi ügyeket tárgyalt.

szlók

Bokros Birman Dezső

1964. november 19., csütörtök

Bokros Birman Dezső 75 éves

1921

Új kiállítással ünnepli 75. születésnapját haladó szobrászművészetünk egyik legtehetségesebb alakja, Bokros Birman Dezső.

Nehéz feladat röviden összefoglalni ezt a munkában és küzdelmekben eltelt háromnegyed évszázadot. Egy sokgyerekes újpesti szegénycsaládban született 1889-ben. Oldalakat lehetne teleírni a nehéz gyerekévekről és a még nehezebb ifjúkorról, arról a kanyargós útról, amely a tanoncságon és a félbemaradt iskolákon át az igazi művészetig vezette. Párizsban a Louvre műkincsei feledtették el az éhséget, s közben művésszé ért. A francia fővárosból hazatérve, 1914-ben már egyenesen Ruskisára, a márványbányába megy, ahol egy fölöslegesnek ítélt, kegyelemből kapott tömbbe belefaragja első igazi szobrát. Nem sokáig örülhet azonban tehetségének, őt is katonának viszik, s ott a világháborúban kezdi először megismerni a társadalmi pokol lényegét. A Tanácsköztársaság őt is, mint annyi más tehetséget, fölemeli. Az ellenforradalom mélyebbre taszítja.

Már 1919-ben sem bírja az itthoni légkört, Berlinbe megy, majd sokszor próbálja újra meg újra megvetni a lábát a Horthy-Magyarországon — eredménytelenül. Rövid hazai évek után — Európa legreakciósabb állama nem tűri a baloldali művészetet — mindig külföldre kényszerül, Párizsban, később — amíg lehet — Berlinben keres alkotói légkört, s végül a liberálisabb polgári Csehszlovákia ad néhány évre otthont haladó emberségének és művészetének. De bármennyit is van távol az otthonától, gondolata, felelősségtudata nem hagyja elszakadni az országtól, s ezt tartalmas szobrai mutatják leginkább.

Az 1924-ben alkotott, a forradalmár költészetet kiválóan tükröző Ady-portréja már mutatja irányát. Ekkor még a Berlinben megcsodált régi egyiptomi szobrászat súlyosságára, erőteljes hangjára rímel művészeti szava, de ahogy élesedik mondanivalója, úgy válik idegesebb kifejező stílusává — expresszívebbé — művészi formája is. S a mondanivaló a két világháború között egyre bátrabb. Az Ady-szobor után megtervezi Achim Andrásnak, a legendás parasztforradalmárnak emlékművét, hatalmas erővel és együttérzéssel mintázza meg a Kubikost, szatírával, élesen a Kapitalistát, s csodálatos emléket állít az 1937-es pécsi bányászsztrájk harcosainak a Napba néző bányásszal. Később már a szocialista művészcsoport kiállításának egyik főszereplője. 1942-ben a Történelmi Emlékbizottságot erősíti művészi plakettjével, s a háborús években alkotott Rokkant katona című szobra az egyik legkérlelhetetlenebb művészi vádirat a fasiszta háború ellen.

A felszabadulással megújul művészete és élete. Megbecsülés és szeretet övezi, Kossuth-díj jutalmazza Bokros Birman Dezsőt, aki most, a nyolcadik évtized derekán is alkot, kiállít és ír.

R. Gy.

*

A Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt kormány Bokros Birman Dezső, Kossuth-díjas szobrászművészt 75. születésnapja alkalmából eddigi munkássága elismeréséül a Magyar Népköztársaság Érdemes művésze címmel tüntette ki. (MTI.)

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
KISALFÖLD

VILÁG P

Kisal

GYŐR, 1964. NOVEMBER 19., CSÜTÖRTÖK

AZ MSZMP ÉS A ME

Új mérföldkő

Szovjet–amerikai me

Bonn engedményre k

Moszkvában szovjet—amerikai megállapodást írtak alá a tengervíznek többek között atomenergia felhasználásával történő sótalanításában való együttműködésről.

A megállapodást két évre kötötték, s az az aláírás pillanatában lépett érvénybe.

A szovjet kormány megbízásából az egyezményt *Gromiko* külügyminiszter és *Petroszjan*, az állami atomenergia-bizottság elnöke, az Egyesült Államok kormányának megbízásából *Foy D. Kohler* nagykövet és *Hornig*, az elnök tudományos tanácsadója írta alá.

Az egyezmény aláírásakor mondott beszédében Andrej Gromiko kijelentette: *Nagyon jó lenne* — mondotta —, *ha a Szovjetunió és az Egyesült Államok kormánya elősegítene olyan megállapodást, amely lehetővé tenné az atomenergia kizárólag békés célokat szolgáló felhasználását.* Gromiko rámutatott, hogy *a szovjet kormány az egyetemes béke megszilárdítása érdekében javítani akarja az összes államok, köztük a Szovjetunió és az Egyesült Államok kapcsolatait.*

Foy Kohler nagykövet emlékeztetett azokra a fontos dokumentumokra, amelyeket a Szovjetunió és az Egyesült

Feszültség a
— Én leszek

Takarékossági okokból

Felszán

néhány elavult

Hilsman új Kína-

McNamara amerikai hadügyminiszter szerdán sajtó-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

NÉPSZABADSÁG

1964 NOV 22.

1021 Bokros Birman Dezső

9

BOKROS BIRMAN DEZSŐ HETVENÖT ÉVES

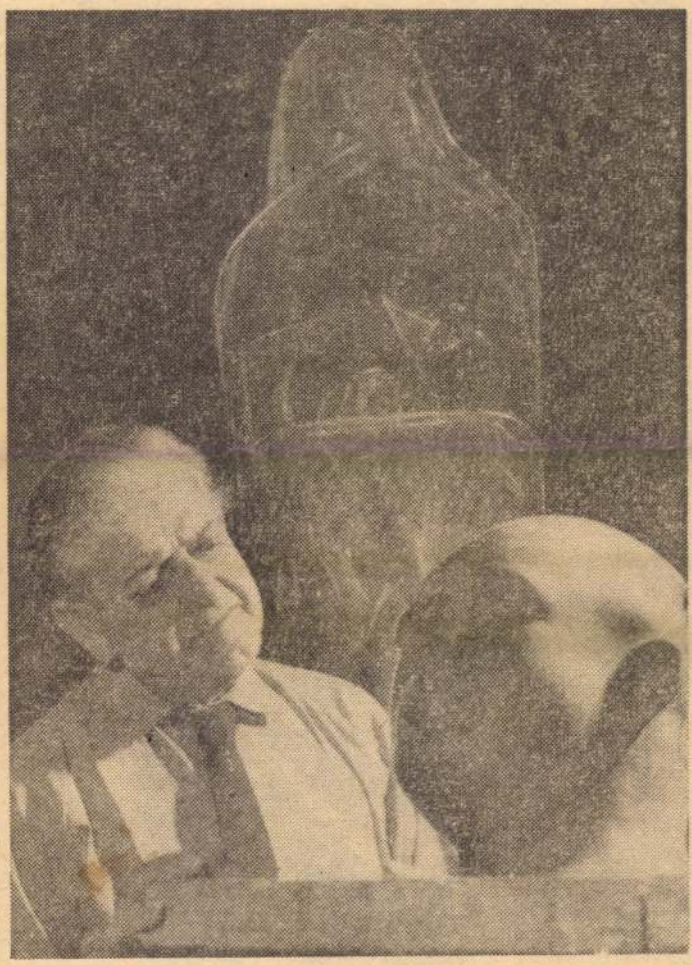

Mai képzőművészetünk egyik kiváló alakja, Bokros Birman Dezső Kossuth-díjas szobrászművész, most ünnepli hetvenötödik születésnapját. Életművének legtöbb alkotása kisplasztika; különösen a bronz a kedvenc kifejező anyaga. Művészetében érdekes harmóniában ötvöződnek expresszionista és realista törekvések. Kiemelkedő művei a Don Quijote (1930), az 1937-ben, a pécsi nagy bányászsztrájk nyomán alkotott Napbanéző, s az 1940-es években készített művei: a függetlenségi mozgalomnak 1942-ben mintázott és a munkás-paraszt-értelmiség szövetségét ábrázoló domborműve: a Független Magyarországért, Útburkolója, Rokkant katonája, Portréiban (a fiatal Ady nemesen egyszerű bronz arcmása. Önarcképe, József Attila-portréja stb.) igen nagy a jellemábrázoló erő.

Képünk a hetvenöt éves mestert műtermében mutatja be egyik — Scheiber Hugó festőművészről alkotott — portréjával.

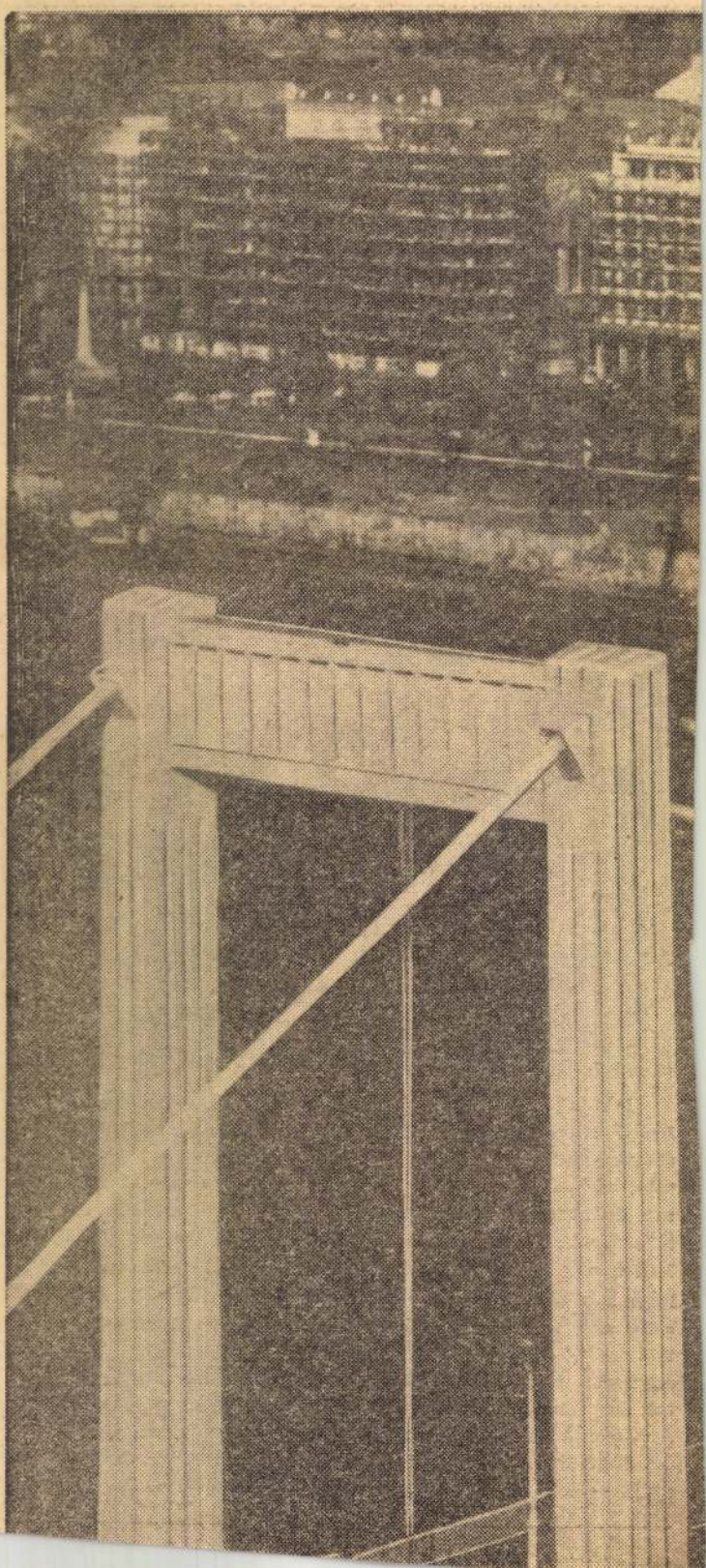

Irányítson, vezessen és szervezzen az állam, de ne szabályozza agyon a gazdaságot — mondotta Bud János a Közgazdasági Társaságban

Előadás a gazdasági kubizmusról, amely a teljes zűrzavar és megsemmisülés felé vezet

A Magyar Közgazdasági Társaság csütörtökön este a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara dísztermében rendkívüli közgyűlést tartott. *Éber* Antal elnöki megnyitója után *Heller* Farkas egyetemi tanár, a társaság alelnöke emlékbeszédet mondott *Matlekovics* Sándor, a klub néhai elnöke halálának tizedik évfordulója alkalmából.

Ezután *Bud* János ny. miniszter tartott előadást »A kereskedelempolitika válaszúton« címmel. Előadásában a vámpolitikai rendszereknek a világháború előtti küzdelméből indult ki. Kifejtette, hogy a szabadkereskedelmi irányzat és a védvámos politika között nagy és komoly harc volt. Akkor is *nemzedékek állottak szemben egymással.* Az egyikük, amely látta a szabadkereskedelmi irányzat diadalrajutását és attól várta a további fejlődést, a másik, a fiatalabb nemzedék, akkor kapcsolódott bele a gazdaságpolitikába, amikor a szabadkereskedelmi irányzat a tengerentúli államok versenye és a gazdasági nacionalizmus előretörése kapcsán már kezdett erőt veszíteni. A kereskedelmi szabadság elve azonban megalkuvásra kényszerítette a két irány képviselőit. Ennek a következménye volt, hogy a józan határok között mozgó *védvámos politika nem tette túl magát a nemzetközi kapcsolatokon*, a szabadkereskedelmi rendszer viszont nem tévesztette szem elől a nemzeti gondolatot.

Ezt a harmóniát megbontotta a világháború, amely politikailag, társadalmilag és gazdaságilag teljesen felforgatta az európai népek és az egész világ struktúráját. Most már többé nem egyszerű vámpolitikai rendszerek állanak szemben egymással, hanem *világnézetek csapnak össze. A politika lett úrrá a gazdasági életben.*

Bud János előadása további során felállította a mult és jelen gazdaságpolitikájának mérlegét. A világháború előtt kétévtizedenként megkétszereződött a nemzetközi áruforgalom. Ma, húsz évvel a háború után, *az 1913-as évi színvonalat is alig közelítjük meg.* A belső termelés, a nemzeti jövedelem állandóan emelkedésben voltak, a világválság lecsökkentette a nemzeti jövedelmet mindenütt az 1910 körüli mértékre. A tőkegazdag államok tőkefeleslegeikkel a tőkeszegény gazdasági területek segítségére siettek, a jelenlegi gazdaságpolitika ezzel szemben *csak tőkemegsemmisülést tud elkönyvelni* s igaza lesz Mussolininak, hogy lassan proletárrá zülleszti a világ javarészét. A mult gazdaságpolitikája hatalmas népességi fejlődésnek volt a mozgatóereje, ma éppen a művelt világ szinte *rohamosan siet a népesedési összeomlás felé.* A jelen gazdaságpolitikáját túlzás nélkül *gazdasági kubizmusnak* lehet nevezni, amelyet a teljes zűrzavar jellemez.

A jövő gazdaságpolitikájában az államnak intenzívebb szerepe lesz, mint a multban volt. Az állam hivatása azonban *nem lehet az agyonszabályozás, a gazdasági és társadalmi erőknek gúzsbakötése.* Irányítson, vezessen, okosan szervezzen, a szükséghez képest ellenőrizzen, de egyúttal jöjjön annak tudatára, hogy a jobb jövőt csak egy gondolat hozhatja meg: több és szabadabb levegőt a lábadozó gazdasági életbe — ezzel fejezte be Bud János nagy tetszéssel fogadott előadását, amely után *Nagy* Dénes főtitkár előterjesztette az igazgatóválasztmány javaslatát az alapszabályok módosításáról, minek értelmében a társaság ezentúl a vidéki városokban »helyicsoportokat« alakít.

Megvámolják a Dobogókő vendégeit

Az új úton az autók vámja 2.50 pengő, az autobuszoké 12 pengő lesz

(Saját tudósítónktól.) Pest vármegye vármegyei kezelésbe vette és a vámos utak közé sorozta a pilisszentkereszt—dobogókői községi közlekedési közutat és vámsorompó felállítását is elrendelte. Egyben máris kimondta, hogy az esztergom—dobogókői községi közdülőút kiépítése esetén még egy vagy két vámsorompó felállítására vonatkozó igényét is fenntartja s arra kéri a kereskedelemügyi minisztert, hogy a vámsorompó felállítására az engedélyt ilyen értelemben adja meg. *A vám személygépkocsi után 2.50 pengő,* pneumatik- és tehergépkocsi után, pótkocsi nélkül, 5 pengő, pótkocsis tehergépkocsi után 7 pengő, tömör gumiabroncsal felszerelt tehergépkocsi után 10 pengő, ugyanilyen pótkocsis tehergépkocsi után 14 pengő, *autobusz után 12 pengő, motorkerékpár után 50 fillér* és lófogatú kocsi után 1 pengő lesz. Kimondta a vármegye határozatában azt is, hogy ezen az útvonalon kerékpárral vagy kézikocsival közlekedni tilos. *A vámdíjak beszedésére a vármegye 1800 pengővel díjazott vámőrt alkalmaz.*

A Dobogókőnek vámsorompókkal való elzárása semmi esetre sem fogja népszerűsíteni a Dobogókőt. Ilyen körülmények között csak kevesen engedhetik majd meg maguknak, hogy Dobogókőre kiránduljanak.

Ki lopta el a MABI gyógyszereinek hatóanyagát?

A CITO vegyészeti gyár ismeretlen tettes ellen feljelentést tett

(Saját tudósítónktól.) A MABI gyógyszerbotrányával csütörtök óta *a rendőrség is foglalkozik.* Csütörtökön délelőtt megjelent a főkapitányságon *Szalay* Béla gyógyszerész, a CITO vegyészeti gyár tulajdonosa ügyvédje, dr. *Sebestyén* Ernő társaságában és *bűnvádi feljelentést tett ismeretlen tettes ellen, aki a MABI gyógyszereiből elsikkasztotta a hatóanyagot.* Elmondotta a rendőrségen a gyógyszerész, hogy a rendőrségnek kell megállapítania, hogy azok a gyógyszeranyagok, amelyeknek a tablettákba be kellett volna kerülniök, hová tűntek. A CITO *bérmunkát* végzett a MABI számára, a MABI gyógyszertárából küldött gyógyárukat tablettákba csomagolta. Elmondotta a gyógyszerész a rendőrségen, mint azt a *Pesti Napló* munkatársának már tegnap kijelentette, hogy *a CITO-gyár nem eredeti gyári csomagolásban kapta a nyersanyagot a MABI tól, hanem nyitott papírzacskóban.* Először tiltakozott a gyógyszerész a szállítások e módja ellen és kijelentette, hogy nem vállalhat felelősséget, de a MABI nem változtatott a szokásokon.

A főkapitányságon dr. *Egry* Péter Pál rendőrtanácsos és dr. *Szatmáry* Róbert detektívfelügyelő kezdte meg a nyomozást. *A rendőrség munkája meglehetősen bonyolult lesz,* mert meg kell állapítani a gyógyszerek nyersanyagának útját attól a pillanattól kezdve, amikor a gyógyszerárugyárból kikerült, egészen addig, amíg végül tabletta formájában a MABI gyógyszertárába jutott. *Rengeteg kézen megy át ez alatt az idő alatt a gyógyszer.* 1935 január 1-én belügyminiszteri rendelet jelent meg, amely minden gyógyszertárnak kötelességévé teszi saját hatáskörében ellenőrizni az odaérkező gyógyárunyersanyagokat. A multban többször előfordult, hogy egyes gyógyszertárak a nagy munka miatt ezt a belügyminiszteri rendeletet nem tartották be, nem vizsgálták át szakszerűen a gyógyáruszállítmányt, hanem bízva a szállítóban, a csomagokra egyszerűen rávezették a nevüket, mintha a vizsgálatot megtartották volna. A rendőrségnek most azt kell megállapítania, hogy a különböző kezek, amelyeken átmentek a gyógyszeranyagok, betartották-e a belügyminiszteri utasítást. A főkapitányság detektívjei a közeli napokban *kénytelenek lesznek magukat valósággal gyógyszerészekké kiképezni.* Meg kell tanulniok, hogy a gyárak összeszitálás, a gyógyszerészek pedig összedörzsölés útján keverik a gyógyszereket. Az összedörzsölés a fontosabb keverési mód, mert az összeszitálásnál előfordul néha 10—12 százalékos eltérés is. A hivatalos gyógyszerkönyv is ismeri ezt a 10—12 százalékos eltolódást és ennyit engedélyez is.

A gyógyszerészek között keltette a legélénkebb feltűnést a MABI-botrány. Nem tudják ugyanis elképzelni, hogy kinek volt az érdeke a tablettákból kivonni a hatóanyagot. Tízezer darab kodeintablettához 200 gr kodein szükséges, tehát egy-egy tablettában 0.02 gramm tiszta kodein van. Az egy-egy tablettában levő kodein olyan csekély értékű, hogy ezért hamisítani nem érdemes. Valószínűnek tartják az érdekeltek — a detektívek állapítják majd meg, hogy így van-e — hogy a MABI gyógyszertárában a nagy munka miatt a személyzet nem ért rá vegyelemezni a gyógyárukat. Ebben a gyógyszertárban 10—12 ember dolgozik és naponta átlag 1200—1500 receptet készít el.

Elég bonyolult a gyógyszer útja a gyárostól a betegig és legalább ilyen bonyolult lesz a rendőrség munkája is.

A MABI-gyógyszerügyekben csütörtökön *Preszly* Elemér államtitkár vezetésével *értekezlet* volt a belügyminisztériumban. Később a MABI vezetősége a gazdasági minisztérium illetékes tisztviselőivel folytatott tanácskozást. Illetékes helyen kijelentették, hogy a minisztérium megkapta a jelentéseket, a vizsgálatot teljes erővel folytatja és az eddigiek alapján úgy látja, hogy a MABI-ügyről forgalomba került hírek túlzottak.

Hindy Zoltán, a MABI vezérigazgatója, a következőket mondotta:

— *Szalay* gyógyszerész úr úgy nyilatkozott, hogy a MABI-tól nem eredeti csomagolásban kapta a gyógyszereket. Miután a vizsgálat folyamatban van, azonnal intézkedtem, hogy a gyógyszerész úrnak ezt az állítását is megvizsgálják és megállapítsák, hogy a gyógyszereket hogyan szállította a MABI gyógyszertára a CITO gyógyvegyészeti gyárnak. Megjegyzem egyébként, hogy két nappal ezelőtt személyesen tartottam ellenőrzést a MABI gyógyszertárában. Amikor bementem, akkor éppen a CITO-gyárnak szállításra előkészített nagyobbmennyiségű gyógyszer feküdt a pultokon. *Határozottan emlékszem, hogy rendes, szabályos csomagolásban vártak elszállításra a gyógyáruk.* Hogy régebben történtek-e olyan dolgok, amilyeneket Szalay gyógyszerész állít, azt most nem tudom megállapítani, éppen errevonatkozóan indítottam vizsgálatot, amely remélem, rövid időn belül befejezést nyer és akkor tisztázódni fognak a dolgok. Azirányt is intézkedés történt, hogy minden szállítmányból 30 darab tablettát a Közegészségügyi Intézet megvizsgáljon.

Hindy Zoltán még kijelentette, hogy más cég nem szállított a MABI-nak, csak a CITO és hogy *ezidőszerint nincs alap a bűnvádi feljelentés megtételére, mert nincs a kezében bizonyíték.*

Kétszázezer frankot zsákmányolt egy párizsi bankból fényes nappal három bandita

Párizs, január 16.

Három felfegyverzett rabló ma behatolt a város egyik legforgalmasabb pontján levő pénzintézetbe. Kettő közülök előreszegzett revolverrel feltartóztatta a bank alkalmazottait, míg a harmadik *kiürítette a pénztárt, amelyben 200.000 frank készpénz volt.* A rablók ezután beszálltak az épület előtt várakozó gépkocsiba és elmenekültek.

Hasonló — de sikertelen — rablótámadás történt egy párizsi építész irodájában is. Négy fiatalember megtámadta az építészt és alkalmazottait, de ezek revolvert rántottak és három bandita lefegyvereztek. A negyedik elmenekült.

„A vöröshadsereg harckészsége bármely más hadseregét felülmúlja" — mondotta Tuhacsevszki tábornagy

Ujabb mongol-orosz határincidens

Moszkva, január 16.

Tuhacsevszki tábornagy a kommunistapárt központi végrehajtó bizottságának ülésén ismertette Japán hadikészülődéseit és hangsúlyozta, hogy Oroszorszsnak nyugaton és keleten egyaránt *»ugrásra készen« kell állnia.* Ma már ott tartunk, — mondotta Tuhacsevszki — hogy az orosz haderő az ország bármely pontján akcióképes. Az ejtőernyős csapatok létszáma 60.000-re emelkedett, a sorkatonaság békelétszáma 1.3 millió ember, ami a mult esztendővel szemben 350.000 főnyi növekedést jelent. *A vöröshadsereg harckészsége bármely más hadseregét felülmulja.*

Csütörtök reggel a mongol határtól 25 kilométernyire a Karanor-tó közelében mandzsu katonai osztag szovjet-területen *rálőtt egy szovjet őrjáratra.* A mandzsu katonák ezután elmenekültek, de az oroszok bekerítették őket és *valamennyiüket elfogták.* Az elfogott hét katona *japán puskákat hordott.* A lövöldözésnél senki sem sebesült meg.

A vádlottak kártyázni fognak, míg az esküdtszék a Stavisky-perben ítél

1956 kérdést intéznek a bírák az esküdtekhez

Párizs, január 16.

A Stavisky-per most már elérkezett *utolsó szakaszához.* A bírák nem kevesebb, mint 1956 kérdést intéznek majd az esküdtekhez válaszadás céljából.

A bűnösség kimondására és az ítéletek megszavazására irányuló tanácskozások idején a törvény értelmében az esküdtek nem távozhatnak el a törvényszék épületéből. Mivel pedig a tanácskozások legkorábban pénteken délután fejeződnek be, *az esküdtek tárgyalóteremében 18, a póteskü dtek termében pedig 6 tábori ágyat állítottak fel.* Az esküdtek azt ajánlották, hogy »önkéntes őrizetük« idején az állami hatóságok lássák el őket élelemmel. A bíróság hozzájárult ehhez a kérelemhez és minden esküdtnek 15—15 frankot utalt ki az egyes étkezésekre. Az egyik szomszédos vendéglőből hozzák az ételeket az esküdteknek, de az ételt szállító pincérek *nem léphetnek be a tárgyalóteremben.* Az esküdtek viszont kijelentették, hogy nem hajlandók a pincérek szerepét játszani. Végül is úgy döntöttek, hogy az étkeket ünnepi ruhába öltöztetett bírósági szolgák fogják feltálalni az esküdteknek.

A Stavisky-perben letartóztatásban lévő vádlottaknak az esküdtek tanácskozása alatt szintén a törvényszék épületében kell tartózkodniok. A vádlottak kérték, hogy a várakozási idő alatt *kártyázhassanak.* A főügyész megadta az engedélyt, de kikötötte, hogy *pénzben nem szabad játszaniok.*

NAPI HÍREK

JÓ REGGELT!

Csütörtökön végre hidegre fordult az idő. Mégis igaz lesz az a régen elfelejtett babona, hogy télen hidegebb van, mint nyáron.

Hangos filmet vesznek fel Hauptmann kivégzéséről. Az ünnepélyes aktusnál az elítélt tartja a (villamos) székfoglalót.

Beszélgetés a kávéházban: Olvastad? Üres gyógyszerdobozt adtak ki a MABI-nál, de megígérték az esetek orvoslását.« »Reménhetőleg most már valódi orvossággal.«

A nap aktuális kérdése: »Vajjon az a várhegyi telek, ami átcsúszik a pesti oldalra, sokkal többet ér?«

A nap hőse: Laval, aki ismét bukás előtt áll. Annyira hozzászokott ehhez az állapothoz, hogy most már önmagát kezdi támadni.

Műhóval bonyolítják le a téli olimpiászt. Sok műhóval és sok hűhóval.

Beszélgetés a villamos perrónján: »Olvastad? Sikkasztott és megszökött egy vidéki bankár.« »Mégis igaza lesz a naptárnak. Az 1936-os esztendő valóban szökő-év.«

Mindenben első a Pesti Napló

— **Kormányzói elismerés.** A kormányzó a honvédelmi miniszter előterjesztésére megengedte, hogy *Lehel* Jenő genovai kereskedelmi hajóstársasági igazgatónak a honvédelmi érdekek támogatásáért, továbbá dr. *Salamon* Géza székesfővárosi tanácsnoknak, vitéz dr. *Bárány* László székesfővárosi tanácsjegyzőnek és vitéz *Biczy* Elemér szombatheiyi városi műszaki tanácsosnak a hősi temetők létesítése és karbantartása körül kifejtett eredményes munkásságukért elismerését tudtul adják.

— **A felsőbíróságok újévi beszédeinek első visszhangja.** A bírói függetlenség és az igazságszolgáltatásba vetett bizalom megerősítése érdekében *Osvald* István, *Puky* Endre és *Degré* Miklós felsőbírósági elnökök szinte feltűnő egyértelműséggel emlékeztek meg újévi beszédeikben arról a téves köztudatról, mely a bíróságokba vetett hitet alkalmas megingatni. Ennek az állásfoglalásnak visszhangjaként mutatkozik dr. *Gál* Jenő ügyvédnek, a Budapesti Ügyvédi Kamara választmányi tagjának most előterjesztett indítványa, amely ekképpen szól:

»A bírói függetlenség intézményes biztosítása céljából oly törvényjavaslat benyujtását tartja a Budapesti Ügyvédi Kamara célszerűnek, mely a m. kir. Kúria ítélőbírói állásainak betöltését a kúria autonóm elhatározási jogkörébe utalja az államfői megerősítés alkotmányjogi garanciáinak épségben tartása mellett.«

Az indítvány indokolása felemlíti, hogy már *Deák* Ferenc és *Tisza* Kálmán is helyeselték, hogy a legfelsőbb ítélőszék tagjait ne a kormány előterjesztésére nevezzék ki, hanem a legfelsőbb bíróság kebelébe csak az juthasson, akit oda maga a kúria meghív. Az indítványt a Budapesti Ügyvédi Kamara legközelebbi választmányi ülésén fogja tárgyalni.

— **Kinevezés.** A kormányzó az igazságügyminiszter előterjesztésére *Gedeon* Richárd soproni kir. országos fegyintézeti főtisztnek a VII. fizetési osztály jellegét, özv. *Molnár* Emilné rákospalotai kir. javítónevelőintézeti családfőnek és *Nemcskéri* István budapesti kir. országos gyüjtőfogházi főtisztnek a VIII. fizetési osztály jellegét, végül dr. *Bukovszky* József budapesti kir. országos gyüjtőfogházi fogalmazónak a IX. fizetési osztály jellegét adományozta.

— **Megkezdték a pásztói petíció tárgyalását.** *Ivády* Béla a Nep elnöke egyhangú képviselője lett a pásztói kerületnek, mert a választási biztos *Cseresnyés* Aladárnak, a kisgazdapárt jelöltjének ajánlásait elutasította. Az elutasítást azzal indokolták, hogy *Cseresnyésnek* nem volt elég érvényesnek elfogadható ajánlása. A kisgazdapárti jelölt hívei 1150 aláírással *petícióval* támadták meg *Ivády* Béla mandátumát. A választás megsemmisítését és annak megállapítását kérik, hogy a Nep-jelölt ajánlási ívein *hamisítások* történtek. A közigazgatási bíróság csütörtökön kezdte tárgyalni az ügyet. *Brückler* Jenő választásvédő 600 oldalas védőiratot nyujtott be, de alaki kifogásokat is emelt. *Páczner* Jenő petíciós ügyvéd meghallgatása után *Bothos* tanácselnök kihirdette: szombaton délelőtt 10 órakor közli a határozatot az alaki kifogások dolgában.

— **Sok beteg, kevés pénz, sok nehézség a klinikák jelentésében.** Most, hogy ismeretessé vált a *Korányi*-klinikát és a *Grósz*-klinikát a tanév végével megszüntető kormányintézkedés, kétszeresen aktuális a budapesti tudományegyetem tavalyi klinikai betegforgalmáról szóló jelentés, amely csütörtökön jelent meg. Kitünik a jelentésből, hogy a *Korányi*-klinika 162 ágyában 3699 beteget, a *Grósz*-klinika 136 ágyában pedig 1849 beteget ápolt az 1934—35-ös költségvetési évben. Az I. számú szemészeti klinika egy év alatt 21.716, a III. számú belgyógyászati klinika egy év alatt 3452 bejáró beteget kezelt. *Grosz* Emil professzornak a klinikai jelentéshez irott bevezetése elmondja, hogy a klinikák költségvetésének redukciója a tudományos és gyógyító intézmények működésére bénítólag hatott. Szinte semmire sincs fedezet, ha csak nem a klinikák szegényes saját bevételéből. A redukció súlyos következménye az is, hogy a klinikák betegágyainkat nem tudják kihasználni. A fedezet csak 500.000 ápolási napra elégséges, holott az ágyak teljes kihasználása 700.000 ápolási napot jelentene. Mindez pedig még megtakarítást sem jelent, hiszen a klinikáról kiszoruló betegek amúgy is a kórházakat terhelik meg. Igy aztán a klinikákon kényszerből állandóan többszáz ágy áll üresen s ugyanakkor a jelentkezők és rászorulók száma — évi 140.000 jelentkező közül csak 25.722-t vettek fel — sokkal nagyobb. Teljesen indokolatlan az is, hogy a Pasteur-kórház az egyetemi költségvetésben szerepeljen. Azt az egymilliót, ami a betegpénztáraktól s a magánosoktól befolyt, a szegény betegek ápolására fordították.

— **A főiskolai hallgatók vasúti kedvezménye.** Hosszú évek küzdelme után végre szeptemberben rendezték az egyetemi és főiskolás ifjúság vasúti kedvezményének ügyét s ezzel hosszadalmasabbá vált a kedvezmény megszerzése, mint eddig volt. A Magyar Nemzeti Diákszövetség most hosszabb memorandumban fordult a kereskedelemügyi miniszter úrhoz, amelyben kéri az utazási kedvezmények méltányos rendezését.

— **Kiállítás a Fészekben.** A Fészek-klub emeleti kiállítótermében a modern magyar művészgárda leghaladóbb szellemü képviselői mutatják be újabb műveiket. A kiváló tehetségü három fiatal festő: *Barcsay* Jenő, *Gadányi* Jenő és *Hinz* Gyula mellett itt találjuk az idősebb művészek sorából *Scheiber* Hugót és *Kádár* Bélát, megkapó, érdekes és értékes képeivel, azonkívül gróf *Cruy Chanel* Lászlót, végül *Bokros-Biermant*, *Szandait* és *Vilt* Tibort, akiknek új szobrai stilusosan egészitik ki a nivós, előkelő kiállítást.

— **Nem tudott övéiről gondoskodni, — öngyilkos lett a 17 éves »családfő«.** *Újvidékről* jelentik: Telecskán feakasztotta magát a 17 éves *Magyar* György. Levelében azt irta, hogy az apja, mint nazarénus, nem akart fegyvert fogni és ezért 10 évre ítélték. Családjáról a fiatal gyermeknek kellett volna gondoskodnia, de nem talált munkát. Anyja és testvérei *éheztek*. Nem tudta tovább nézni kínlódásukat, ezért vált meg az élettől.

— **Légvédelmi értekezlet lesz a városházán.** A főváros hatóságai az új építtetőket minden esetben figyelmeztetik, hogy építsenek gázvédelmi helyiségeket. Az újabb, nagyobb építkezéseknél rendszerint csak akkor adják meg az építési engedélyt, ha gázpincét is építenek. További óvórendszabályok életbeléptetésének megbeszélésére pénteken értekezlet lesz a városházán.

— **Két kis diák eltünése.** Két kis diák eltünésének ügyében indult csütörtökön nyomozás a főkapitányságon. A Delej ucca 51. számú házból eltünt *Szauer* József 13 éves diák. Édesapja *megszidta*, valószinüleg ezért bujdosott el. Dr. *Mészner* Tivadar táblabiró bejelentette a főkapitányságon, hogy 10 éves Sebestyén nevü fia eltünt. A táblabiró is *megdorgálta* a kisfiút, ez is valószinüleg ezért akart világgá menni.

— **A Lipótvárosi Társaskör jubileumi ünnepségei.** A Lipótvárosi Társaskör *január 23-án* este 9 órakor jubileumi díszvacsorát rendez, amelyen *Adám* Lajost, *Bessenyey* Zénót, dr. *Budai-Goldberger* Leót, *Bun* Józsefet, *Chorin* Ferencet, *Herczeg* Ferencet, *Légrády* Ottót, *Sipőcz* Jenőt, *Szendy* Károlyt, szurdai *Szurday* Róbertet és *Vida* Jenőt fogják díszelnöki, illetve tiszteletbeli tagságukba beiktatni. *Február 1-én* este ½10 órai kezdettel jubileumi díszhangverseny lesz, amelyen *Ottrubay* Melinda, *Relle* Gabriella, *Székely* Mihály, *Kenessey* Jenő és *Sándor* György fog közreműködni. *Február 20-án* este ½9 órakor *Herczeg* Ferenc tart előadást.

— **Őrizetbe vették a kecskeméti hordójelzőhivatal vezetőjét.** *Kecskemétről* jelentik: A hordójelzőhivatalban elrendelt ellenőrző vizsgálat *szabálytalanságot fedezett fel*, mire *Kiss* Endre polgármester felfüggesztette *Iván* Jánost, a hivatal vezetőjét. A kihallgatás során Iván János beismerte, hogy a hivatal pénzéből *500 pengőt a saját céljaira fordított*. Lakásán házkutatást is tartottak, majd pedig a rendőrség őrizetbe vette.

= **A szenvedő, beteg nőket** reggel éhgyomorra egy kis pohár természetes »Ferenc József« keserüvíz 2—3 óra alatt könnyü, lágy bélkiürüléshez segíti.

= **Az ötvenéves férfi** vérkeringése, szíve fokozott egészségápolásra int. Ebben a korban a vérnyomás emelkedése, kisebb keringési zavarok sokszor a has teltségére vezethetők vissza. Artin-dragée az ideális hashajtó, amely enyhén, de biztosan kiüríti a béleket, fertőtleníti az emésztőszerveket, megszünteti a has püffedtségét, normálisra helyezi a rekeszizom állását. Este vegyen mindenki 2—3 szem Artin-dragéet és reggelre normális ürülése lesz anélkül, hogy eszébe jutna, hogy előzőleg hashajtót vett be.

— **Kozma belügyminiszter szombathelyi beszámolója.** *Szombathelyről* jelentik: *Kozma* Miklós belügyminiszter, Szombathely országgyülési képviselője, felesége társaságában szombaton délben érkezik Szombathelyre, ahol az állomáson ünnepélyesen fogadják. A belügyminiszter szombaton este résztvesz a Faludi-Társaság irodalmi estéjén, ahol felolvasást tart, vasárnap délelőtt pedig *beszámolóbeszédet* mond a kultúrház nagytermében. A beszámolóra a vasmegyei képviselőkkel együtt huszonkét képviselő jelentette be részvételét. Az eddigi tervek szerint *Kozma* Miklós belügyminiszter hétfőn délelőtt utazik vissza Budapestre.

— **Tápay-Szabó László előadása.** *Tápay-Szabó* László egyetemi tanár, a *Pesti Napló* csillagos cikkeinek irója január 18-án, szombaton este ½9 órai kezdettel a Központi Demokrata Körben *A jövő demokráciája* cimen előadást tart.

— **Szörtsey pörei miatt egyelőre nem tartanak TESz-közgyülést.** A mult parlamentben történt, hogy gróf *Somssich* Antal éles támadást intézett *Szörtsey* József, a TESz ügyvezető alelnöke ellen. *Szörtsey* rágalmazási pert indított *Somssich* ellen, mert a képviselő levelében is olyan dolgokat állított, amelyeket *Szörtsey* sértőnek ítélt. A per még folyik. Politikai körökben úgy tudják, hogy a TESz-nek eredetileg január 16-ikára kitüzött közgyülését nem tartják meg mindaddig, míg a perek folynak, mert felesleges és káros volna, ha a Szörtsey—Somssich-ügy hullámai a közgyülés ünnepélyes lefolyását esetleg megzavarnák.

— **Uj osztályparancsnokot kapott a VI. kerületi rendőrség.** Dr. *Ferenczy* Tibor főkapitány a szolgálat érdekében *Sándor* Albert rendőrfelügyelőt, aki eddig az I. kerületi kapitányságon osztályparancsnok volt, ugyanilyen megbizatással a VI. kerületi rendőrkapitányságra helyezte át. Sándor felügyelő a rendőrtiszti kar egyik legképzettebb tagja, tizenöt éven keresztül ő ügyelt a szentistvánnapi körmenet rendjére. A kitünő rendőrtiszt többizben részesült magas elismerésben és kitüntetésben.

— **Koponyasérülés az őrizetes cellában.** A pesterzsébeti rendőrkapitányságra egy rendőr előállította *Kancs* Árpád 48 éves ócsai lakost, aki meglehetősen italos állapotban volt. *Kancsot Somogyi* Ferenc taxisofőr jelentette fel. Feljelentésében elmondotta, hogy *Kancs* több társával a fővárosból *Pestszenterzsébetre autózott*. Társai otthagyták és *Kancs* nem hajlandó a taxi viteldíját kifizetni. *Kancsot* a rendőr az őrizetes helyiségbe vezette, ahol egyedül maradt. Amikor a rendőr visszatért, hogy Kancsot a tisztviselő elé kisérje, *Kancs* a helyiség betonpadlóján hanyattfekve eszméletlen volt. Valószinüleg megtántorodott, nekiesett az ajtófélfának, majd lezuhant a földre, ahol *koponyasérülést* szenvedett. A mentők kórházba szállították.

— **A Dunába ugrott egy fiatal tanítónő.** A Margithídról csütörtökön este a Dunába ugrott *Szegedy* Georgina 19 éves tanítónő, aki a Podmaniczky ucca 102. számú házban lakik. A motoros rendőrök kimentették, majd a mentők a Rókus-kórházba vitték. A rendőrség fogja megállapitani, hogy miért akart a fiatal tanítónő meghalni.

— **Agyongázolt egy hadirokkantat az autó.** Halálos autókarambol történt csütörtök délben a Bethlen Gábor téren. A BA 908. rendszámú autó, amelyet *Muraró* János mechanikus vezetett, összeütközött a Fanto Rt. BD 249. rendszámú autójával, amelynek kormánykerekénél *Weit* Károly sofőr ült. Az összeütközés olyan heves volt, hogy *a Fanto-autó felszaladt a járdára és ott egy gázoszlopot kidöntött, majd halálra gázolta a járdán álldogáló Neuwelt József 75 százalékos hadirokkant gyümölcsárust*. A Fanto-autóban ült dr. *Fábry* Jenő vezérigazgató felesége, aki könnyebben megsérült, őt a MABI-kórházban részesítették első segélyben. A két autó sofőrjét *előállították* a főkapitányságra.

— **Halálos autógázolás az orosházi tanyai úton.** *Orosházáról* jelentik: Dr. *Elekes* Oszkár csorvási orvos gépkocsija, melyet *Priskin* György vezetett, elgázolta *Németh* Lajos 49 éves orosházi tanyai gazdát, akinek *mindkét karja eltörött, a melle összezúzódott és a fején is nyilt sebek tátongtak*. Priskin György a gázolás után azonnal jelentkezett Orosházán a csendőrségen és kérte a mentőket, hogy hozzák be a gazdát a kórházba. A mentők azonban *már nem tudtak a gazdán segiteni*. A nyomozás megállapította, hogy Németh Lajos Simkó József gazdatársa kocsiján utazott a tanyája felé. Amikor a tanya elé értek, *Németh leugrott a kocsiról*, de éppen akkor kerülte el tülkölve az orvos gépkocsija a lovasfogatot. Németh Lajos a gépkocsi elé ugrott. A gépkocsivezető hiába fékezett, a szerencsétlenséget nem tudta megelőzni. A nyomozás folyik.

— **A szabálytalanul haladó triciklistát elgázolta a villamos.** A Váci út 8. számú ház előtt egy J-jelzésü villamos, amely a Nyugati pályaudvar felé haladt, halálra gázolta *Maszár* János 38 éves kifutót, aki *triciklijével szabálytalanul előzött* és úgy hajtott a villamoskocsi elé, hogy *Varga* József kocsivezető már hiába fékezett, a szerencsétlenséget nem tudta elkerülni.

— **Izr. istentiszteletek.** A pesti izr. hitközség templomaiban: Péntek este az összes t. ½3-kor, szombat reggel a hősök, t., a Csáky uccai és a nagyfuvarosuccai t. ¾7-kor, a többi t. 7-kor (a zuglói templomban nincsen istentisztelet), szombat délelőtt a Rombach uccai, pávauccai és a zuglói t. 9-kor, a többi t. 10-kor, szombat délután a nagyfuvarosuccai t. ¾4-kor, a hősök t. ½5, a többi t. 4-kor, szombat este az összes t. 5.05-kor. — Hétköznap reggel a nagyfuvarosuccai t. ½7-kor, a hősök t. 7-kor, a többi t. ¾7-kor; hétköznap este az összes t. ½5-kor. — A budai izr. hitközség templomaiban (XI., Verpeléti út 4—6., II., Öntőház ucca 5—7., III., Zsigmond ucca 49.): Péntek este ½5-kor, szombat reggel 7-kor, délelőtt 10-kor, délután 3-kor. E hó 17-től, péntektől kezdve hétköznap reggel ¾7-kor, délután ½5-kor.

UJ LAKÁSÁBA IZLÉSES
függönyt,
szőnyeget,
Kézimunkát
LEGOLCSÓBBAN
szerezheti be
Mimóza
IPARMŰVÉSZETI ÉS HÁZIIPARI KFT.
VIII., József körút 11.

Lármás eső

Irta: Kemény Simon

Kopog a tetőn a piros cserép,
Kocogtatja konok őszi eső,
Pattog rajta a hideg viz-serét.

A ház tetejét veri az eső,
A csatornán nevetve fut a viz,
Egy perc mulva a föld mélyén lesz ő.

Elszakadt tán a felhők gyöngysora,
Zuhogva csapkod a ház tetején
Az elszabadult gyöngyök zápora.

Az unalom kopogósát verik,
A szomorúság kinos zörejét
Hallgathatom ma megint reggelig.

Felkel vackáról az emlékezet,
A holt barátok s halott rokonok
Nyüzsgő serege most megérkezett,

S fakó hajnalig én álomtalan
Némán nézem a néma árnyakat.
Számitsam-e közéjük már magam?

67 áldozata van a marseillei tűzvésznek, 100 millió a kár

Hiányos felszerelése volt a tűzoltóságnak — Három nagy szálloda és tíz emeletes ház pusztult el

Párizs, október 29.

A közvélemény szombaton reggel a marseillei tűzkatasztrófa hatása alatt áll. A lapok többoldalas jelentésekben számolnak be a tűzvész részleteiről.

Marseille főútvonala, a Cannebière, reggelre füstölgő romhalmazzá vált. A tűzvész, amelynek tovaterjedését valamivel éjfél után sikerült meggátolni, *három nagy szállodát és mintegy tíz emeletes palotát pusztított el.* A sajtó értesülései szerint a romok alatt még legalább *30—40 halott van.* Az anyagi kár *megközelíti a 100 millió frankot.*

A tűzvész gyors elharapódzása a heves misztrál-szélnek, valamint a *tűzoltók elégtelenségének és hiányos felszerelésének tudható be.* Vízben is igen nagy hiány mutatkozott. A szivatytyúk szintén rosszul működtek és a tűzoltó csövek vize csak az első emeletet érte el.

A hatóságok kénytelenek voltak igénybevenni a régi kikötőben horgonyzó Alerte tűzoltóhajót és a hajóról a vizet egy kilométer hosszú csővezetéken juttatták a Cannebière-re. A hajószivatytyúk először szintén hibásan működtek és a sós tengervíz első sugarai először a rendfenntartó közegeket és az ujságírókat söpörték végig.

Hat holttest

A tűzvész színhelyén eddig *hat holttestet* találtak; közülök négynek állapították meg a kilétét. *Tizenheten* eltűntek.

Az eddigi nyomozás során csak annyit tudtak megállapítani, hogy a tűz a Noailles-szálló első emeletén ütött ki, ahol éppen nagyobbszabású átalakítási munkálatok voltak folyamatban. Az átalakításnál felhasznált faburkolati anyag fogott tüzet. A teaszalon, ahol mintegy harminc vendég tartózkodott, az alatt az elsőemeleti helyiség alatt volt, amelyben a tűz kitört.

Százezer frank gyorssegély

Sarraut belügyminiszter Daladier miniszterelnökkel egyetértésben a Bouches-Rhône megyei prefektusnak *százezer frankot bocsátott rendelkezésére azzal az utasítással, hogy ezt az összeget a marseillei Nouvelles Galeries áruház tűzkatasztrófája alkalmával áldozatul esettek családtagjai közt ossza ki sürgős segélyként.*

Fosztogatás

A lapok jelentései szerint a marseillei alvilág kihasználta a tűzokozta zűrzavart és ahol lehetett, *fosztogatott.* A fosztogatók betörtek a nyitvahagyott lakásokba, felfeszítették a szekrényeket, pénzt és ékszert raboltak és minden mozgathatót elvittek. A *Figaro* értesülése szerint *mintegy hatvan embert raboltak ki.*

A szörnyű pusztulás részletei

Párizs, október 29.

A marseillei tűzkatasztrófa pontos mérlegét ma este még nem lehet megvonni. A legutóbbi marseillei táviratok szerint *a halottak és eltüntek száma hatvanhét.* Öt holttest személyazonosságát sikerült megállapitani. A sebesültek száma jelenleg tizennyolc. Az áldozatok legtöbbje a Nouvelles Galeries áruház alkalmazottja volt.

A *tűz elpusztította a Nouvelles Galeries palotáját, a Varieté-színház épületét, a Noailles- és a Grand Hotel nagyszállókat, a Noailles mozgószínházat, a Thiers-főgimnáziumot, a Société Générale nagybankot és az Air France társaság helyiségeit.*

A romok egy része még füstölög. A tűzoltóság folytatja az oltási munkálatokat. A falmaradványokat közbiztonsági okokból *dinamittal felrobbantották.* A Nouvelles Galeries egyik nagy betonoszlopának ledöntése céljából egy *37 milliméteres ágyút* vettek igénybe.

A hatóságok vizsgálatot indítottak a szerencsétlenség okának kiderítése céljából. A hatóságok nézete szerint *a szándékos gyujtogatás feltevését el kell ejteni.* Valószínű, hogy a Nouvelles Galeries épületének első emeletén, ahol egy munkáskülönitmény új tűzvédelmi berendezések megépítésével foglalkozott, *rövidzárlat* állt elő. Az első emeleten elhelyezett, *sűrített oxigénnel telített palackok felrobbanásának tulajdonítható, hogy a tűz villámgyorsan hatalmas méreteket öltött.*

A sajtó marseillei tudósítója szerint kétségtelen, hogy ha a misztrál az éjszakai órákban nem ült volna el, *Marseille nagy része a lángok martalékja lett volna.*

A jobboldali sajtó nézete szerint feltétlenül felelősségre kell vonni Marseille polgármesterét és szocialista városi tanácsát, mert az egymillió lakosu város tűzvédelmi berendezését elhanyagolták.

Marseille, október 29.

(A Pesti Napló tudósítójának telefonjelentése.)

(United Press.) A romok eltakarításának munkája közben estig *19 megszenesedett holttest* került elő. A jelek szerint *a tűzvész halálos áldozatainak száma lényegesen nagyobb, mint hitték.* Egyedül az áruház alkalmazottai közül hiányzik *55 személy.* A vizsgálat megállapította, hogy a hatalmas áruház villamos felvonója útközben ismeretlen okból elakadt és *ez is legalább 12 személy halálát okozta.*

Száguldó lázas lüktetés, bombaként lecsapó események. E regényben az angol politikai és társadalmi élet hibái és erényei ép ugy feltárulnak, mint a „Réztábla a kapu alatt"-ban az orvosok élete.
DANTE Füzve P 9.50. Kötve 11.50

Rendelet a fegyvergyakorlatra bevonult gazdatisztekről

A *Budapesti Közlöny* kormányrendeletet közöl a rendkívüli fegyvergyakorlatra bevonult *gazdatisztek* szolgálati viszonyairól.

A gazdatiszt szolgálati viszonyát bevonulása ideje alatt felmondással sem lehet megszüntetni. A rendelet hatálybalépése *előtt*, de a bevonulás ideje *alatt* történt felmondás *még akkor is hatálytalan, ha a gazdatiszt azt tudomásul vette.* A bevonulás előtt történt felmondás esetében a felmondási idő a bevonulás tartama alatt *szünetel.*

Ha a gazdatisztnek eltartottja nincs, a birtokos nem tartozik kiszolgáltatni a járandóságát, *lakását, kertjét, földjárandóságát és állattartását azonban köteles meghagyni.* Ha a gazdatiszt *a legénységi állományban* teljesit katonai szolgálatot, akkor a birtokos a szerződés szerint járó készpénzfizetés *felét* is tartozik folyósítani.

Ha a bevonult gazdatisztnek legalább egy eltartottja van, a lakáson, a kerten, a tüzelőanyagon, a földjárandóságon, az állattartáson kívül *még kell kapnia a pénzbeli és egyéb természetbeni járandóságok felét.* Ha a gazdatisztnek *több* eltartottja van, a birtokos azok számára a járandóság *háromnegyedét* köteles kiszolgáltatni. *Az egész tejjárandóságot* ki kell szolgáltatni, ha a gazdatiszt eltartottjai között 12 éven aluli gyermek van.

Ha a gazdatiszt bevonulásakor járandóságaira nézve megállapodást kötött, a megállapodás csak akkor érvényes, ha az a gazdatisztre, illetve eltartottjára nézve a rendeletben megállapított járandóságoknál *kedvezőbb* elbánást biztosit.

Ha a birtokos a bevonult gazdatiszt helyére *kisegítőt* alkalmaz s a kisegítő gazdatisztet másként nem lehet elhelyezni, *a bevonult gazdatiszt családja köteles lakást és a szükséghez és lehetőséghez képest ellátást adni a kisegítőnek, az általa* értékét azonban a birtokos *megtéríteni* tartozik.

Mussolini tiának esküvője

Róma, október 29.

Bruno Mussolini repülőkapitány, a Duce második fia, szombat délelőtt tartotta esküvőjét a Via Nomentanan levő Szent József templomban Gina *Ruberti* kisasszonnyal. A fehérruhás menyasszonyt a *Duce* vezette az oltárhoz. Tanuk voltak Bruno *Mussolini* részéről *Biseo* és *Castellani* óceánrepülőezredesek, Gina *Ruberti* részéről *Alfieri* közoktatásügyi és *Bottai* nemzetnevelésügyi miniszter. A templomot zsúfolásig megtöltötték a meghivott előkelőségek. Az esketési szertartás végeztével a fiatal pár a repülőtisztek kettős sorfalának kard-ive alatt haladt ki a templomból. Távolabb a Duce muskétásai tartották ívben töreiket az elvonuló új házaspár felett.

Átmenetikabátok 78 pengőtől, közismert Fehér M. Miksa nőségben Károly kir. út 12

A KUT kiállítása a Nemzeti Szalónban

Amikor tizennégy esztendővel ezelőtt a *Képzőművészek Új Társasága* zászlót bontott, ennek az indulásnak sok tekintetben forradalmi íze volt. Az akkor uralkodó, már a konzervatív irányok jobbjai által is túlhaladottnak érzett akadémizmus, valamint az öncélú naturalizmus ellen indultak harcba a KUT fiataljai és az azóta eltelt tizennégy esztendő, a tizennégy év során ismétlődő reprezentatív kiállítások bizonyítják, hogy ez a harc nem volt eredménytelen. Sok célkitűzés, mely tizennégy évvel ezelőtt merész kísérletezésnek tűnt fel, ma már természetes és magától értetődő művészi szemponttá, sőt a konzervatívabb irányok szempontjává vált. És amikor most ismét megjelenik a KUT együttese, hogy nehéz időkben tanuságot tegyen művészi hitvallása mellett, most látjuk csak igazán, milyen korszakot záró és korszakot nyitó szerep jutott a KUT-nak a magyar művészet történetében.

Ötvennyolc művész vonul fel a Nemzeti Szalón termeiben. Köztük van a KUT induló generációja, a ma beérkezettjei, de egyben a mai fiatalok: a holnap reménységei is. A nagyterem a maga tökéletes elrendezettségében és teljességében impozáns seregszemle. Itt van a KUT-ból kivált, de a kiállításra most ismét ellátogató *Csók* István egy reprezentatív alkotásával, jellemző, és szuggesztív balatoni képével. A régiek közül itt látjuk *Derkovits* Gyula két kompozícióját, *Nagy* István monumentális »Juhász«-át, *Rippl-Rónai* József híres kisleány-képét, amely egymagában egy darab művészettörténet. Azután itt van a fiatal *Barcsay* Jenő egy nagyszerű képe, amely mutatja, hogy a többnyire komoly, sőt komor hangulatot visszatükröző művész a színekkel is tud bánni, ha akar. *Berény* Róbert Kernstok-portréja, *Bernáth* Aurél elgondolásban és kivitelezésben nagyszabású Lago Maggiore-ja, *Czóbel* Béla Csendélete, *Egry* József három kitűnő képe, közte a reprezentatív halász-jelenet, *Ilosvai Varga* István egy finom alkotása, *Kernstok* Károly megdöbbentően beszédes erdőképe, — ez a nagyvonalú kompozíció a kiállításnak egyik legkülönb értéke, — *Kmetty* János három jellegzetes képe, *Szobotka* Imre festői kártyajelenete, *Szőnyi* István és *Tornyai* János egy-egy műve képviseli a KUT festőgenerációja első harcvonalának őszinte és meggyőző portréját. A terem közepén *Medgyessy* Ferenc Szent István-szoborterve áll: elgondolkoztató és hatalmas kompozíció.

De a maguk nemében harmonikus és tökéletes egészet adnak a kisebb termek is. Itt látjuk *Bor* Pál két finom pasztelljét, *Bornemisza* Géza igen sikerült akvarelljeit, *Deli* Antal jó rajztudásról tanuskodó krétarajzait, *Ferenczy* Béni néhány finom rajzát, *Ferenczy* Noémi rokonszenves vízfestményeit, *Hincz* Gyula nagyon érdekes szentendrei táját és csendéletét, *Jándi* Dávid erőteljes nagybányai képét, *Márffy* Ödön jellegzetes, artisztikus olajfestményeit, *Novotny* Emil Róbert havas táját, *Paizs-Goebel* Jenő különös elgondolású, nagyon tehetséges *Fák* című munkáját, *Perlrott-Csaba* Vilmos üde tájképét és kettős arcképét, *Vörös* Géza két nagyvonalú kompozícióját. De tulajdonképpen ide kellene írni valamennyi kiállító művész nevét, hiszen egy-két kivétellel mindnyájan harmonikusan és stílusosan illeszkednek a nagyszerű együttesbe.

A kiállítás szobrászati része nemkevésbé sikerült. Feltűnik különösen *Beck* Ö. Fülöp Babits-portréja, *Bokros-Birman* Dezső matyómenyecskéje, *Csorba* Géza nagyszerű turáni harcosa, *Gádor* István ismert kedves kerámiái, *Halápy Takács* Júlia női képmása, a nagyon tehetséges *Schaár* Erzsébet gyermekfeje, *Vedres* Márk férfiaktja és *Vilt* Tibor kis bronzkompozíciója.

Az egész kiállítás nálunk szokatlan harmóniával, nyugalommal fogadja a nézőt. Látszik, hogy *Kárpáti* Aurél, aki a kiválogatás nehéz és hálátlan munkáját végezte, sok szeretettel, teljes szakértelemmel és fanatikus lelkesedéssel igyekezett a mai viszonyok közt elérhető legtöbbet nyujtani. Hogy a kiállítás még a más művészeti elveket valló, de a becsületes törekvést méltányolni tudó közönség előtt is sikert és megbecsülést fog aratni, az nem utolsósorban az ő érdeme.

(k. i.)

Japán leveszi Kína nyakáról a "fehér igát"

Japán, „az első hatalom Kínában", hatálytalanítja az összes eddigi szerződéseket Kína és az idegen hatalmak között

London, október 29.

A Reuter-iroda szerint tokiói japán körök hangoztatják, hogy *Arita* új japán külügyminiszter kineveztetése a lehető legjobb választás Kína újjáépítése szempontjából, amely most Hankau és Kanton eleste után haladéktalanul megkezdődik. *Japán különös figyelmet fog fordítani Angliához és az Egyesült Államokhoz való viszonyának módosítására és a japán-német-olasz kommunistaellenes egyezmény megerősítésére. Arita,* mint az egykori Hirota-kormány volt külügyminisztere, annakidején vezető szerepet vitt a japán-német egyezmény megkötése körül.

Az Isahi Simbun szerint Konoje herceg miniszterelnököt a külügyminiszter megválasztásánál az a kívánság vezérelte, hogy *erősítse a Berlin—Róma—Tokiói-tengelyt.*

Mint a félhivatalos japán Domei-iroda jelenti, *Chamberlain* miniszterelnök *Sigemicuval*, az új londoni japán nagykövettel rövidesen tárgyalni fog a kínai angol és japán érdekek elrendezéséről.

A *Daily Express* szerint Japán azt követeli, ismerje el Anglia, hogy *Japán az első hatalom Kínában.* Japán csütörtökön hatálytalanítani fogja a Kína és az idegen hatalmak közt fennálló valamennyi szerződést, mint az új kelet helyzettel össze nem férő határozmányokat. Egyidejűleg kijelenti majd, hogy keleti újjáépítési programjának főelve:

1. Kína területi épségének tiszteletbentartása a kínai új kormányzati rendszer alatt.

2. együttműködés Olaszországgal és Németországgal, úgyszintén más országokkal is, amelyek a kommunista Internacionale ellenségei,

3. *az együttműködés megtagadása mindazokkal az államokkal, amelyek nem ismerik el az új helyzetet.*

Az idevonakozó nyilatkozat szövege előreláthatólag kedden kerül jóváhagyás végett a japán minisztertanács elé.

Egész Kelet-Hopeit elfoglalták a japánok

Tokió, október 29.

A legújabb harctéri jelentések szerint a japán csapatok elfoglalták *Hopei* tartománynak a Peking—Hankau vasútvonaltól *keletre eső egész területét.*

A japán csapatok bevették a Tapien hegyen a kínaiak leghátsó védelmi vonalát és elfoglalták a Hankautól 30 kilométernyire északkeletre eső *Puszingci* városát. A kínaiaak négyezer embert vesztettek.

A japán csapatok elfoglalták továbbá a macsengi úttól 20 kilométernyire keletre eső Paikuo városát. Előzetesen megsemmisítették a kínaiak egyik, 5000 főnyi hadoszlopát.

Japán repülőgépek Kanton környékén röpcédulákat szórtak, amelyek felszólítják a lakosságot, hogy térjen vissza Kantonba.

A japán tengerészeti minisztérium közli, hogy a japán hadihajóknak sikerült eltávolítaniok és lerombolniok a Gyöngy-folyam hajózását gátló aknákat és folyamzárakat.

Őszi nap virága

Irta: Móricz Zsigmond

A pék remekszép fiú volt. Mikor ment a biciklijén, minden lány utána nézett. Természetesen legjobban Zsófi.

Ezen nem is lehet csodálkozni, mert a pék olyan szép volt, az egész világ szerette, Zsófi pedig árva volt, senki sem szerette. Mért ne szerette volna ő akkor a péket? Sőt, el volt ragadtatva; a pék kedves, kapós és körülzümmögött legény!

Nem is legény volt, hanem egy igaz úr. Egy érettségizett nem elegánsabb nála. Ha vasárnap felöltözött, olyan volt, mint egy nyaraló s hétköznap meg olyan, mint egy futballista.

Zsófi sem röstelte magát, mert világ árvája lévén, egészen csinos és érdekes kislány volt s kivált ha dalolt, mindenki megállott s azt mondta, hej haj! Mert Zsófikának csak egyszer kellett hallani egy dalt, ő már másnap sokkal hangosabban énekelte, mint a minta.

Ezen az őszön sokáig nagyon szép volt az idő. A nap úgy sütött, mintha ki akarná pótolni a szeptemberi esős, ködös, borús napokat, amik megrothasztották a szőlőt. Egész október a legpompásabb vénasszonyok nyara lett, csak az utolsó három nap borult el hirtelen, a kertészek nagy bánatára, akik elhanyagolták a gyökerek kiszedését. Zsófika is ott dolgozott a kertben s ha a rácskerítésen kívül elment a pék, pompás új biciklijén, még jobban lehúnyta a fejét, észre ne vegye valaki a kerek világon, mennyire tetszik neki a pék.

S ez nagyon csodálatos is volt. A péknek a zsebében valószínűleg volt valami mágnes, ami messze sugárzott s a Zsófika bluza alatt a legkülönösebb kavarodást csinálta. Drótnélküli mágnes volt az s igazán teljesen érthetetlen, mért éppen a pék zsebében volt? Zsófika már akkor is érezte a közeledését, ha háttal volt az útnak, — ami különben ritkán esett meg, mert mindig ott volt félszeme az úton, nem jön-e véletlen erre a pék.

Közben a világban a legnagyobb zavarok voltak, háborús készülődések. A péknek akkora haja volt, mint egy fekete felhő s nem viselt kalapot, sem sapkát, hanem piros arcot és fekete szemeket. Fekete szeme messze villogott s piros arca olyan volt, mint a kelő nap.

Zsófika szeretett volna egy szál napvirágot adni neki.

Igen szép napvirágok voltak az idén. Eddig be sem kellett vinni a szobába, konyhába, a szabadban a leggyönyörűbben éltek, fejlődtek, virítottak s rezgő szirmuk kitárulkozott az ég felé. Olyanok voltak, mint a nap fordított képe: mintha a nap tükröződnék ebben a kedves virágban, a sugarai is látszottak. Ebből a virágból a legszebbet oda kellene adni a péknek.

Azt hiszem ez mindent eldöntene.

De lehet odaadni? Oda lehet adni?

Milyen tehetetlen és boldogtalan egy kislány a mai világban. Nem teheti, semmiképpen sem teheti meg, nem vághatja le tőből a szál virágot, mely úgy áll a féllábán, mint valami fehér madár. Először is, ha levágná, hű, lenne abból haddelhadd. A bácsi agyonütné a nagybotjával, a néni kettévágná a nyakát az ollóval s ami ennél mindnél nagyobb baj lenne: kiderülne a titok. Már pedig inkább meghal az ember, úgye Zsófika, de a titkot megőrzi kis szívében. Meg is kell őrizni, mert ilyen még soha senkivel nem történt, pláne kislánnyal, soha világ teremtése óta, mint ez a rettenetes nagy titok. Az lehetetlen volna még képzeletnek is. Soha nem volt még kislány, aki egy péknek napvirágot akart volna adni.

Fiúval lehet, megtörtént, én pl. úgy emlékszem, valamikor, nagyon régen, valami félszázaddal ezelőtt, valami ilyen bennem is volt. De az más, úgye Zsófika? én fiú vagyok s a fiúknak sok minden szabad, ami a lányoknak nem. S én teljes részvéttel is vagyok irántad, Zsófika, s megvallom, a te helyedben éppen olyan zavarban és kínban volnék s én sem tudnám az öreg fejemmel kitalálni, miképpen s mimódon tudnám azt a dúsvirágú remek napvirágot odaadni a péknek. Mert azt át kell adni, az tény s az átadásnak abszolute észrevétlennek kell lenni. Bizony, ha ki nem ment volna divatból, legjobb volna ilyenkor szellemnek lenni... Csak, sajnos, a szellemjárás kiment divatból, kis Zsófim, legfeljebb álomban jönnek elő. Képzeld, az éccaka is mit álmodtam, nem hiába halottak napja közeledik: azt álmodtam, egy szép asszony, akit én igen féltettem, karcsú magas szőke asszony, a hatodik emeleti erkélyen, ellenemi dacból az erkély lépcsőjén ringatta magát s aztán ki is vetette magát s én egy negyedpillanatnyi habozás után utána dobtam magam és a legnagyobb meglepetésemre amint leestünk, már táncolva, kar-karban haladtunk tovább, nagyon boldogan, felszabadulva és egymásra találva s ettől igen vidáman s kacagva néztünk vissza s egy csöppet sem érdekelt, lent az ucca kövén az ottmaradt két összeroncsolódott hulla... Nézd csak Zsofka, milyen furcsa, akár megtörténhetne: a holttestből kiváló szellem boldogan él tovább s megmenekültnek érzi magát, mióta nincs terhére, mint valami nyűg, az ottmaradt volt testiség.

Milyen szerencse, nem kell a kislányokat félteni. Zsófika teljesen és tökéletesen tisztában van magával. Meg van nyugodva, mint egy szellemmé vált élet, mit is fog csinálni.

A világon a legegyszerűbb dolog az egész.

Már itt is van a vasárnap. Úgy repül az idő, mint a mesében. Zsófika felöltözött a legszebb ruhájába. A haját kifényesítette fésűvel és a boldogság villanyszikráival. És elment a templomba. De mielőtt elment volna, levágta a legszebb napvirágot, de mielőtt levágta volna, egy sort írt egy darab papirosra s ebbe a papírba csavarta a napvirágot.

Aztán elment a templomba s véletlenül ott találta a péket. Csak a szemével találta meg, de megtalálta s ez a fő.

Aztán elmúlt az Istennek az ő tisztelete, s repült az idő, mint a mesében s a népek el-

Ára:
40 fillér

Magyar Nemzet

Péntek
1947 május 30
III. év 120. szám

Kihallgatások a köztársasági elnöknél

A Magyar Távirati Iroda jelenti:

A köztársasági elnök a rendkívüli minisztertanács óta álland6 tárgyalásokat folytat a pártok vezetőivel. A köztársasági elnököt *Rákosi* Mátyás miniszterelnökhelyettes felkereste.

Külön kihallgatáson fogadta a köztársasági elnök *Oltványi* Imre volt minisztert, *Ortutay* Gyula és *Mihályfi* Ernő miniszteret és *Balogh* István miniszterelnökségi államtitkárt.

Belpolitikai tárgyalások

Az MTI jelenti:

A belpolitikai tárgyalások során *Oltványi* Imre volt miniszter, *Ortutay* Gyula és *Mihályfi* Ernő miniszterek tárgyalásokat folytattak *Rákosi* Mátyás és *Szakasits* Árpád miniszterelnökhelyettesekkel.

Minisztertanács

A kormány tagjai csütörtökön délelőtt *Rákosi* Mátyás miniszterelnökhelyettes elnöklésével rendes heti minisztertanácsot tartottak. A napirend tárgyalása során elfogadta a minisztertanács *Ortutay* Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztését a munkástanfolyamok és munkásszemináriumok szervezésére vonatkozó rendelet kiegészítéséről. A rendelet kimondja, hogy az ilyen tanfolyamok elvégzését tanusító bizonyítvány a jogvagy államtudori oklevéllel, továbbá a közgazdasági tudományegyetem tudori oklevelével egyenlőnek tekintendő a közigazgatásban való alkalmazás szempontjából. Szabályozza a kultuszminiszter rendelete a szigorlati módozatokat is.

A kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszter javaslatára hozzájárult a minisztertanács a magyar-lengyel kereskedelmi tárgyalások felvételéhez. A korábbi árucsereforgalmi megállapodás meghosszabbítása végett rövidesen lengyel kereskedelmi delegáció érkezik Magyarországra.

A pénzügyminiszter előterjesztésére elfogadta a minisztertanács *az egyes pénzintézetek ellenőrzéséről szóló rendeletet.* A rendelet szerint a pénzügyminiszter a hatálybalépéstől számított 8 napon belül a minisztertanács hozzájárulásával a Pénzintézeti Központ I kúriájába tartozó pénzintézetekhez további intézkedésig, legfeljebb azonban ez év december 31-ig terjedő hatállyal egy-egy miniszteri biztost vagy szükség esetén helyettest rendel ki. Szabályozza a rendelet a miniszteri biztos jogkörét és a kizáró okokat. A miniszteri biztos ellenőrzi azt, hogy pénzintézetek a közérdekű feladatokat folyamatosan ellássák és vagyonállagukat épségben megtartsák. A miniszteri biztos büntetőjogi védelme és felelőssége a közhivatalnokokéval azonos. A rendelet intézkedik a miniszteri biztos jogkörének gyakorlásához szükséges biztosítékok tárgyában. Rendezi a felvilágosítási és adatszolgáltatási kötelezettséget. Feljogosítja a miniszteri biztost, hogy a Pénzintézeti Központ szakértőit igénybevehesse. Intézkedik abban az irányban is, hogy az I. kúriába tartozó pénzintézetek az 1947 május 31-i állapotnak megfelelő forintmérleget is készítsenek. A miniszteri biztosnak a rendelet szerint joga van óvást emelni bármilyen ügylet ellen, ha az ügylet a pénzintézetek közérdekű feladatának folyamatos ellátását, illetőleg vagyonállagának épségbentartását fenyegeti. Az óvás halasztó hatályú és végső esetben a pénzügyminiszter dönt. A miniszteri biztos óvási jogával szemben kártérítésnek helye nincs. Taxatíve felsorolja a rendelet, milyen esetekben kell kikérni előzetes hozzájárulást és szabályozza a miniszteri biztos titoktartási kötelezettségét. A miniszteri biztos működésének részletes szabályait a pénzügyminiszter állapítja meg. A miniszteri biztos a pénzintézettől és a vele kapcsolatos bármely vállalattól sem közvetlenül, sem közvetve juttalást nem fogadhat el. Jogügyletet nem köthet. Költségeit az államkincstár viseli, de ezt köteles az a pénzintézet megtéríteni a kincstárnak, amelyhez a miniszteri biztost kiküldték.

A rendelet intézkedik a büntetőjogi szankciókról és a feleslőségrevonás kérdéséről, amennyiben a pénzintézetek e rendelet előírásait nem tartják be.

Ugyancsak a pénzügyminiszter előterjesztésére elfogadta a minisztertanács a közforgalmi vasúti vállalatok forintmérlegére vonatkozó szabályok módosítását, továbbá az adópengő takarékbetétek kártalanítására vonatkozó tervezetet.

Egy másik rendeletében a pénzügyminiszter a fogyasztási adó alá eső termények előállításával foglalkozó vállalatoknál állandó fogyasztási adóellenőrzés megszervezéséről intézkedik.

A külügyminiszter előterjesztésére felhatalmazást adott a minisztertanács arra, hogy a jugoszláv kormánynak kulturális közeledésről és együttműködésről szóló egyezmény megkötésére tehessen javaslatokat.

A minisztertanács tárgysorozatán még kinevezési ügyek és hitelkérdések szerepeltek.

Pártközi értekezlet a Városházán

Szakasits Árpád elnöklésével pártközi értekezletet tartottak a városházán. Foglalkozott az értekezlet a pártokból kizárt bizottsági tagok mandátumának kérdésével. A törvényhatóság elnöke ugyanis saját hatáskörében megszüntette azoknak a bizottsági tagoknak a megbízatását, akiket a pártokból kizártak. Ezek panasszal fordultak a közigazgatási bírósághoz, amely az elnöki határozatot megsemmisítette és kimondotta, hogy a bizottsági tagság megszüntéséről kizárólag az igazoló választmány jogosult dönteni. A pártközi értekezleten most elhatározták, hogy a júniusi közgyülésen megalakítják az igazoló választmányt. A választmány azután a közigazgatási bíróság intencióinak megfelelően fog dönteni a kizárt fővárosi bizottsági tagok mandátumának megszüntetéséről.

A kisgazdapárt politikai bizottságának döntése

A kisgazdapárt politikai bizottsága csütörtökön délután 5 órakor ülést tartott, amelyen foglalkozott a politikai helyzettel és különösen a szerdai rendkívüli minisztertanács határozatával. A politikai bizottság *egyhangú helyeslással* vette tudomásul a rendkívüli minisztertanács döntését, amely felkérte *Nagy* Ferenc miniszterelnököt, hogy szabadságát szakítsa meg és térjen haza.

A politikai bizottság ezután a bankok államosításával kapcsolatos újabb pártközi tárgyalásokkal, a hároméves tervet irányító Tervtanács és Tervhivatal kérdésével és folyó ügyekkel foglalkozott.

Végül tudomásulvette, hogy *Szenner* József nemzetgyűlési képviselő kilépett a pártból.

A kisgazdapárti képviselőcsoport ülése

A kisgazdapárt képviselői csoportja csütörtök délután Szabó Árpád képviselő elnöklete alatt ülést tartott. Az ülésen *Oltványi* Imre beszámolt a politikai helyzetről, majd *Csejkey* Ernő, a Nemzeti Bank elnöke, az államosítás kérdéséről és különféle gazdasági problémákról nyujtott tájékoztatót.

A párisi szovjet nagykövetet helyettes külügyminiszterré nevezték ki

Párisi tudósítónk telefonjelentése: A francia nemzetgyűlés vizsgálóbizottsága most kutatja az 1940-es katasztrófa okait. Az egyik párisi napilapban *Picard* tábornok, akit ellenfelei siralmas politikusnak mondanak, de akiről mindenki elismeri, hogy kitűnő katonai szakértő, összeméri azt a német és francia páncélos erőt, amely a flandriai csatatéren 1940 május 10-én és a következő napokban összecsapott. A németek összesen 3580 páncélos járművet vetettek harcba, de ebből csak 2000 volt modern csatakocsi. A franciák 3627 páncélost vonultattak fel, tehát számszerű fölényben voltak a németekkel szemben, viszont csupán 528 modern, támadásra kész és áttörésre alkalmas egységgel rendelkeztek.

A többi kocsi, a francia nagyvezérkarnak a korszerű hadviselésre vonatkozó téves elgondolásai következtében, nem volt használható. Kétezer harckocsival szemben tehát 528 állt. *Négy egy ellen!* Ezért veszett el a háború első, döntő viadala.

Hadd emlékezzünk vissza arra, hogy annakidején mindkét oldalról 6—6000 páncélos harcbavetéséről számoltak be. A valóságban összesen is csupán 3000 harckocsi állhatott szemben egymással. A történelem utólag — néhanapján — korrigálja az agyak elkődösítését.

A mult második nyilvánosságra kerülő adata: a felszabadítást követő francia tisztogatás mérlege. Az ellenséggel való együttműködés miatt 1947 április 1-ig 127.233 esetben indítottak eljárást és eddig 50.066 marasztaló verdiktet hoztak. *Ebből halálos ítélet 5386 volt*, de ez ítéleteket csak *634 ízben hajtották végre*, vagyis kilenc halálraítélt közül Franciaországban nyolc megmentette a koponyáját. Jellemző adat, hogy 45.988 személyt „nemzeti érdemtelenség" bélyegével sujtottak, ami a politikai jogok megfosztásával jár. Ez adatok azt bizonyítják, hogy *a német áfium aránylag jelentős mértékben támadta meg a francia nemzet-test egyes részeit is.*

Ez érthetővé teszi, hogy Franciaország súlyos gyanuperrel telten figyel a Rajna túloldalára és keserű szójízzel veszi tudomásul, hogy Németország angol és amerikai zónáinak parancsnokai kiadták már a német gazdasági tanács megalakításáról szóló közös jelentésüket. *Nyugat-Németország tehát csütörtöktől kezdve elvben egységes* és a németek — ámbár még az angolszász tábornokok jóváhagyásától függően — újból alkotnak és gyarapítanak, illetve e gyarapítás csak London és Washington vágya. Majd a közeljövő megmutatja, hogy kalkulációjuk helyes volt-e.

Németországnál tartva, megemlítendő, hogy a nürnbergi fogházban *újabb öngyilkosság* történt. Franz *Boehle* tábornok, aki szerdán este levetette magát a fegyintézet harmadik emeletéről, csütörtökön koradélután meghalt. Boehle, aki Jugoszlávia teljhatalmu tábornoka volt, június folyamán állt volna bíróság elé a balkáni és délkelet-európai rémtettekért felelős többi generálissal együtt. 1945 ősze óta ez az ötödik öngyilkosság a nürnbergi fogházban.

Végül két jelentős hír: *Bogomolov* párisi szovjet nagykövetet helyettes külügyminiszterré nevezték ki, a másik pedig az, hogy *a londoni szovjetorosz nagykövetet Moszkva jelentéstételre hazarendelte.*

J. E.

Gasperi kormányalakítása

Rómából jelenti az MTI, hogy *Gasperi* kormányának közeli megalakulását várják. Gasperihez közelálló körök szerint, az új kormány *70 százalékban keresztény-demokratákból, 10 százalékban kisebbségi szocialistákból, továbbá pártonkivülliekből fog állni.*

Togliatti a kommunista párt főtitkára, nyilatkozatban bírálta Gasperi legujabb tervét, amelyel *kisebbségi kormányt* akar alakítani a három párt koalíciójának megszüntetésével és ezzel *jobbfelé tólja az olasz belpolitikát.*

— Gasperi — mondotta *Togliatti* — néhány óra alatt megalakíthatná a parlament többségének megfelelő kormányt, a demokratikus módszerekkel való szakítás nélkül. Az ilyen módon megalakuló kormány kétségtelenül a siker reményével vehetné fel a küzdelmet az ország súlyos gazdasági helyzetének megoldása érdekében. Ha Gasperi a demokratikus módszerekkel való szakítás mellett dönt, nem marad más számunkra, mint, hogy *megértessük vele: helytelen úton jár.* Pártunk mindazonáltal fontosabbnak tartja az ország gazdasági helyzetének orvoslását minden más feladatnál és ezért *nem gördít semmiféle akadályt Gasperi kormányalakításának útjába.*

Érdekes felszólalások a margatei konferencián

A *United Press* jelenti, hogy az angol munkáspárt margatei konferenciáján az ellenzék szónokai követelték: *a munkáskormány tagadja meg a segítséget az Egyesült Államoktól Görögországban és Törökországban.* Az ellenzék követelte a Szovjetunióval való szorosabb kapcsolatokat is. Nagy érdeklődés előzi meg *Bevin* részletes külpolitikai válaszát.

Wallace vádjai Truman ellen

Az *MTI* jelenti, hogy *Wallace*, az Egyesült Államok volt alelnöke egy sajtóértekezleten azzal vádolta *Truman* elnököt, hogy Truman elnök bátorítja Európát, vegyen részt az Egyesült Államok oldalán Oroszország ellen folytatandó háborúban, anélkül, hogy ilyen háború esetén Európa megvédésére a leghalványabban is gondolna.

— Felszólítom — mondotta Wallace — az Egyesült Államok hadügyminisztériumát: figyelmeztessen bennünket, mielőtt túlkésö lenne, vajjon képes-e Európát, vagy csak Angliát is egy, az egész világ ellen folytatott atomháború esetén megvédeni. Ha Európát fel kell adni, azt az amerikai atombombák teljesen elpusztítanák, még mielőtt a háborút megnyernék. A háború minden esetben öngyilkosságot jelent Európa számára.

A moszkvai rádió az amerikai gazdasági válságról

Az *MTI* jelenti, hogy a moszkvai rádió közlése szerint: *az Egyesült Államok gazdasági élete válság küszöbén áll.* A nagy pénzbőség az árszinvonal állandó emelkedését okozza. Ennek következtében *a munkásság bérének vásárlóereje csökken.* A moszkvai rádió utalt arra, hogy a bérek és árak közötti eltolódás a vásárlók hallgatólagos sztrájkját idézte elő, ami *az iparágban kényszerü munkáselbocsátásokra vezetett.*

Éles ellenzéki hangok a török parlamentben

A *United Press* jelenti, hogy a háborús kivételes állapot további hat hónappal való meghosszabbításáról szóló javaslat vitájában *éles ellenzéki felszólalások hangzottak el a török parlamentben.* A miniszterelnökhelyettes a szükséghelyzettel védekezett.

A szovjet szakszervezetek kérték a halálbüntetés eltörlését

A moszkvai rádió megemlékezett arról a rendeletről, amelyet a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsának elnöksége adott ki és amely békeidőre eltörölte a halálbüntetést. *A szovjet alkotmány a legbölcsebb humanista gondolkodók álmait váltja valóra.* A halálbüntetés — a szovjet nép szemében — rendkívüli intézkedés, amelyhez csupán az esetben lehet folyamodni, amikor a nép alapvető érdekeit fenyegető veszélyről van szó. A szovjet törvények — a legtöbb külföldi ország, köztük Anglia és az Egyesült Államok törvényeivel ellentétben — a halálbüntetést nem tekintik a büntetőjogi rendszerben alkalmazott közönséges büntetésnek, hanem olyan jelenségnek, amelyet rendkívüli körülmények tettek szükségessé. A Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsának elnöksége ezért kimondta, hogy *a béke állapotában halálbüntetésre nincs szükség* és a szakszervezetek kérésének eleget téve *eltörölte békeidőben a halálbüntetés kiszabását.*

Folytatják az angol-szovjet kereskedelmi tárgyalásokat

Londonból jelenti az MTI, hogy — a *Daily Herald* közlése szerint — *a jövő héten Londonban folytatják az angol-szovjet kereskedelmi tárgyalásokat.*

Összeomlott a görög kormányoffenziva

A newyorki rádió jelenti Athénból, hogy Görögországban senki sem csinál titkot abból: *a görög kormánycsapatok támadása a szabadságharcosok ellen összeomlott* és a görög kormány fokozott terrorral dolgozik a baloldali pártok hívei ellen. A lakosság száz- és ezerszámra menekül a hegyekbe és veszni hagyja az ezévi termést. Ilyen körülmények között azt lehet mondani, hogy az amerikai segítség már elkésett és minden dollár kidobott pénz. *Csupán új választások kiírásával és addig is széleskörü közkegyelemmel lehet a kedélyeket megnyugtatni.*

Az „Humanité" Franco amerikai kölcsönének híréről

Az *MTI* közli, hogy a moszkvai rádió — az *Humanité* cikke alapján — beszámolt arról, hogy *Franconak az amerikaiak, hír szerint, 200 millió dollárt folyósítanak.* Sőt, a washingtoni kormány szemet húny afelett is, hogy ellenőrizze, mire használják fel a kölcsönt. Az a vélemény hogy ezt a kölcsönt, valamint a 100 millió dolláros perui kölcsönt, *repülőtérhálózat kiépítésére használják fel.* A hálózat amerikai ellenőrzés alatt állana.

A „Bolsevik" cikke az amerikai gazdasági helyzetről

Moszkvából jelenti az *MTI:*

A *Bolsevik* című folyóirat legutóbbi száma az Egyesült Államok gazdasági helyzetével foglalkozik. A cikkíró megállapítja, hogy Amerika egész termelési rendszere erősen megnövekedett és a tőke a második világháború alatt nagy mértékben koncentrálódott. A kereskedelemügyi minisztérium adatai szerint az amerikai vállalkozók tiszta nyeresége 8.9 milliárd dollárt tett ki a háború alatt, szemben az 1936—39-i évek 3.9 milliárdos nyereségével. Amerika 36 legnagyobb üzemének tőkéje ma már egyébként meghaladja a 100 millió dollárt. A háború után Amerika több árut tud termelni, mint azelőtt, de a belső piac a munkásság korlátozódott vásárlóképessége folytán a termelt mennyiséget nem tudja felszívni. Ezenkívül kiesett Japán és Németország, amely az amerikai ipar két legerősebb versenytársa.

Az Egyesült Államok számára most piacként nyitva áll [redacted] és Japán s így az [redacted] növelése valóban élet-halál kérdés. Már most is mutatkoznak annak jelei, hogy az amerikai tőke kiszorítja Angliát egyes piacokról.

A háború utáni gazdasági rendszernek jellemzője a rekonverzió, a háborúsról a béketermelésre való átállás. Az amerikai nagytőke rátért a béketermelésre és az átmeneti időben offenzivát indított a munkásság életszínvonala ellen. Ezt az átmeneti időt a termelés átmeneti csökkenése jellemzi. 1947-ben Amerika ipari termelése az 1945. évinek körülbelül harmadával csökkent. Ez együttjárt a munkanélküliség növekedésével, amit csak a leszerelés ütemének csökkentésével tudtak mérsékelni. Igy végeredményben a rekonverzió minden terhét a munkásságra hárították. Az átmeneti idő után megkezdődött az ipari termelés emelkedése, de ez nem volt normális és különleges okokra vezethető vissza.

A cikkíró három ilyen okot sorol fel: 1. A lakosság elköltí a háború folyamán gyüjtött pénzét; 2. az áremelkedés és a háború alatt bevezetett árellenőrzés eltörlése; 3. a kormány katonai jellegű gazdasági intézkedései. A kormány ugyanis az első világháború utáni időkben ellentétben nagy hadiipari termelést tart fenn s az üzemek a hadfelszerelési rendelések teljesítésén dolgoznak. Ezek a «haláláruso» a háború után is hatalmas nyereségeket zsebelnek be a hadügyminisztérium rendeléseinek következtében.

Egyes közgazdászok azt állítják, hogy ez az emelkedő irányzat hosszú ideig fog tartani. Az igazság azonban az, hogy a nagy tömegek a pénzhiány következtében nem tudnak vásárolni. A tények gazdasági válság közeledtét jelzik. A munkásság életszínvonala csökkent és állandóan lemorzsolódik a farmerek jövedelme is. Ezek a jelenségek a komoly közgazdáknak súlyos gondokat okoznak. A túltermelés következtében Amerika árukészletei nagyobbak, mint bármikor is történelme folyamán. Ez a túltermelés következtében fenyegető válság Angliában is komoly aggodalmakat kelt, mert azzal fenyeget, hogy Amerika csökkenti nyersanyagvásárlásait az angol gyarmatokon, ami viszont azzal a következménnyel jár, hogy Angliának nem lesz pénze amerikai áruk vásárlására.

Vezető amerikai közgazdasági körökben két módot látnak a válság elkerülésére: A teljes szabadkereskedelemhez való visszatérést, vagy az állami beavatkozást a nemzetgazdaságba. A többség — úgy látszik — most inkább az első megoldás felé hajlik.

A fenyegető gazdasági válság a belpolitikai harc kiéleződésére vezetett és komoly összetűzésekre a monopol-tőke és a munkásság között. A belső politikai reakció és a nemzetközi viszonylatban az imperialista reakció egyaránt a monopol-kapitalizmus érdekeit szolgálja és ki akarja terjeszteni uralmát más országokra, részben nyersanyagok, részben piacok megszerzése céljából. A monopol-tőke nyomasztó feltételek mellett kölcsönöket ajánl fel és teljesen rab-

szolgasorsba akar dönteni egyes országokat. Ez a helyzet például Kinában, Görögországban, Japánban és másutt.

A közeledő gazdasági válság csak megerősíti az Egyesült Államok imperialista terjeszkedését és csak sulyosbítja az ellentétek kiéleződését más tőkés országokkal.

Németországban csak a szovjet zónában nincs éhínség

A *United Press* jelenti Berlinből, hogy a szovjet katonai kormányzat kijelentette:

— *A szovjet zóna élelmiszeradagai teljes mértékben kaphatók,* míg Németország többi részében a történelem legsúlyosabb élelmiszer-krízise dul.

A szovjet zónában — hivatalos jelentés szerint — egy személy napi 1735 kalóriát kap, szemben a brit és amerikai zónák 1550 kalóriás adagjával. *A szovjet zóna adagjai stabilok és a lakosság minden élelmiszert megkap,* ami jegyre jár. Azokat a németeket, akik az élelmiszerelosztás terén hibásan teljesítik kötelességeiket, súlyosan megbüntetik.

Finn összeesküvő szervezetet lepleztek le

Az *MTI* jelenti Helsinkiből, hogy a finn rendőrség *titkos szervezetet fedezett fel,* amelynek tagjai főként konzervatív ifjúsági elemekből tevődtek össze és amelynek *célja az volt, hogy tevékenységet fejtsen ki a Szovjetunió és a finn baloldali pártok ellen.* A szervezetnek külön kémkedési és szabotálási alosztálya volt. A rendőrség 5 puskát, 2 géppisztolyt és 500 töltényt talált Helsinki különböző pincéiben.

A *Vaapa Sana* szélsőbaloldali finn lap azzal várolja a konzervatív ifjúsági szövetséget, hogy *az ő tagjai voltak azok a merénylők, akik a közelmultban gyujtóbombát dobtak be az orosz követség ablakán.*

A külpolitika hírei

Clay és *Robertson* tábornok — mint hivatalosan jelentik — megállapodásra jutott abban, hogy felállítják az egyesített angol-amerikai megszállási övezet gazdasági tanácsát. *(MTI)*

Belgrádból jelenti az *MTI*, hogy a jugoszláv kormány a közeljövőben bizottságot küld Magyarországra. A bizottság feladata lesz a Szovjetunióból hazatérő hadifoglyok közül átvenni és tovább irányítani a jugoszláv illetőségűeket.

Belgrádból jelentik, hogy a samac-szarajevói vasútvonalra indult 160 magyar és 48 magyarországi délszláv ifjú megérkezett munkahelyére, Zenicére.

A *Tanjug* közli, hogy Jugoszláviában a magyar kisebbség teljes politikai szabadságot élvez és megvan nemzeti kulturális felemelkedésének szabadsága is. Mindenütt, ahol megfelelő számú magyar tanuló van, magyarnyelvű elemi iskolák, népegyetemek, kultúrotthonok, könyvtárak és olvasótermek nyilnak.

Belgrádból jelenti az MTI, hogy a magyar magánalkalmazottak képviselői, *Köves* András, *Sándor* Dezső és *Ligeti* László Belgrádba érkeztek a rokonszakszervezetek tanulmányozására. Onnan Szófiába utaznak.

Ankarából jelentik, hogy Törökországban javában folynak a tárgyalások az amerikai katonai bizottság s a török vezérkar képviselői között. *(Tass)*

Az MTI jelenti Washingtonból, hogy a görögországi amerikai katonai küldöttségnek katonai személyekből és tanácsadókból álló 16 tagú második csoportja repülőgépen elindult Athén felé. A küldöttség harmadik csoportja a közeljövőben utazik Görögországba.

A brit munkáspárt margatei értekezletén *Dalton* pénzügyminiszter kifejtette: «Anglia legsúlyosabb problémája az, hogy milyen gyorsan tudja kiegyenlíteni a behozatal és kivitel között mutatkozó különbséget. *Anglia nem számíthat további külföldi kölcsönre,* hanem mielőbb saját lábára kell állnia.»

A newyorki rádió jelenti, hogy a szenátus jóváhagyta Robert *Lovett*-nek külügyi államtitkárrá történt kinevezését. Lovett tudvalevően *Achesont* követi ebben a tisztségben.

A Reuter-iroda jelenti Washingtonból, hogy *az Egyesült Államokban július 1-től kezdve az adófizetők legnagyobb része 20—30 százalékkal kevesebbet fizet majd.* A szenátustól szerdán megszavazott törvényjavaslat, amely csökkenti az adótételeket, az Egyesült Államok kormányának négymilliárd dollárjába kerül. *(MTI)*

Leszállítják a kenyérfejadagot

A *Gazdasági Főtanács* a közellátásügyi minisztérium előterjesztésére a kenyérfejadagot országosan *átmenetileg* csökkenti. Ezt az intézkedést kényszerkörülmények hatása nyomán kell megtenni, mert az Amerikából várt kenyérgabona és liszt időben nem érkezett meg és annak megérkezéséig — *mindenesetre június végéig* — a fejadagot *ideiglenesen csökkenteni kell.* Kilencszáz vagon gabonát és 360 vagon lisztet várunk Amerikából, aminek beérkezése a kenyérellátást előnyösen befolyásolja. A fentiekhez járul az, hogy a gazdák elszámoltatása nem járt teljes eredménnyel, míg a később tett intézkedések eredményei csak ezután fognak jelentkezni. A közeli napokban egyébként 25 vagon amerikai liszt beérkezése várható. A közellátásügyi minisztérium a kenyérfejadag átmeneti csökkentésével szemben a dolgozók csökkentett fejadagját más élelmiszerekkel, így cukorral pótolja.

A kiadott rendelet értelmében azoknak a fejadagja, akik eddig 15 dg-t kaptak, *10 dg-ra,* akik eddig 20 dg-t kaptak, *15 dg-ra változik.* A kenyérlisztre jogosultak júniusban 10 dg-s fejadagnak megfelelően 2 kilogr., a 15 dg-s fejadagnak megfelelően pedig 3 kilogramm kenyérlisztet kapnak. *Változatlan marad a testi munkások, a nehéz testi munkások, valamint a terhes és szoptatós anyák kenyérpótadagja.*

Az Interparlamentáris Unió kairói konferenciájáról *Károlyi* Mihály érdekes előadást tartott. — Mi magyarok — mondotta — nem akarunk Amerika vazallusa lenni. Nem akarunk az oroszok vazallusa lenni, az oroszok nem is akarják, hogy vazallusokká legyünk, hivatalosan amerikaiak sem óhajtják. — Beszélt az angol külpolitikáról és ismertette az Interparlamentáris Unió tanácskozásaira kiküldött magyar bizottság közös álláspontját. A nagy tetszéssel fogadott előadáshoz elsőnek *Dessewffy* Gyula szólt hozzá. *Orbán* László *Károlyi* Mihálynak Kairóban tartott beszédét emelte ki. *Buchinger* Manó az Interparlamentáris Unió intézményét méltatta.

Gazdasági hírek

A tőzsde

A tőzsdei forgalom csütörtökön minimális keretek között mozgott, az eladási megbízásokat alig lehetett végrehajtani. A legtöbb részvénynél eladatlan maradt a felkínált áru. A bankrészvényeknél mutatkozott a legnagyobb kínálat. Ebben a kategóriában egyetlen kötés jött létre: Kereskedelmi Bank 34 forinttal. Lanyha volt a kötvénypiac is, a visszaesés elérte a maximális 10 százalékot. Árfolyamok: Bauxit 105. Szén 94, Salgó 7.25, Ganz 5.25, Rima 12.75, Nasici 48—50, Trőszt 26, Magyar Cukor 147, Népszövetségi dollárkötvény am. 875, 27-es fővárosi 1150. Eszerint összesen 11 részvényben jött létre kötés, 19 értékpapírcsoportból mindössze nyolcban volt üzlet. Kötés nélkül: Hitelbank 20 áru, Nemzeti Bank 117 áru, Szlovák Bank 4 áru, Pesti Hazai 14 áru, Georgia 22 áru, Dreher 130 áru, Gschwindt 700 áru, Gumi 72 áru, Népszövetségi fontkötvény 370 áru, 14-es fővárosi 90 áru. Zárlatkor is kínálat volt túlsúlyban.

Külkereskedelmi

kérdéseket tárgyaltak a budapesti *Kereskedelmi- és Iparkamarában* tartott értekezleten. Dr *Székely* Artur főtitkár ismertette a genfi világgazdasági konferencia célkitűzéseit és eddigi munkáját. A felszólalók aggodalmukat fejezték ki a közellátás érdekeinek hangoztatásával kifejtett kivitelellenes propaganda miatt. Kifogásolták, a be- és kiviteli üzlet *monopolizálását* és a régi üzletemberek kizárását. A kereskedelemügyi minisztérium és a *Külkereskedelmi Igazgatóság* képviselői kijelentették, hogy a hároméves terv megvalósítása érdekében a kivitelt nagyobb mértékben *jövőre nézve* sem külkereskedelmi monopóliumokat *csak egészen kivételes esetekben léptetnek életbe. Szarka* Gábor dr a Külkereskedelmi Igazgatóság elnöke skandináviai útja eredményeiről számolt be.

Közepes jó termést várnak a méhészek

Többnapos vándorméhészeti szemleúton látta vendégül a hazai, valamint a külföldi sajtó képviselőit a földművelésügyi minisztérium a Börzsönyhegység északkeleti vidékén. A földművelésügyi miniszter képviseletében *Nyiry* Nándor dr miniszteri osztályfőnök üdvözölte az ujságírókat és vázolta a hároméves terv mezőgazdasági részében a méhészetre vonatkozó tennivalókat. A vándorméhészek munkáját *Örösi* Pál Zoltán dr zoológus, a gödöllői méhészeti intézet vezetője szervezte és kitért a méhészek jelenlegi problémájára. A háború előtt 40.000 méhész dolgozott az országban, a béke évek átlagtermése 200 vagón méz volt. Ma 30.000 méhészt tartanak nyilván. A jelenlévő méhészek egybehangzó véleménye alapján *közepes, jó termésre lehet számítani.*

A szegedi ipari vásár

A szegedi ipartestület rendezésében június 1-én, vasárnap nyitja meg kapuit a 15. szegedi ipari vásár, amelynek megnyitásán jelen lesz *Tildy* Zoltán köztársasági elnök, a vásár fővédnöke. Budapestről vasárnap 50 százalékos menetjegykedvezménnyel különvonat indul. A különvonatra az egyes nagyobb állomásokról fel lehet szállni. A különvonat vasárnap, az esti órákban érkezik vissza Budapestre. Felvilágosítás az IBUSZ-nál.

A Magyar Gyáriparosok Országos Szövetsége

idei rendes közgyűlését *június 12-én, csütörtökön délután fél 5 órakor* fogja megtartani, amelyen előterjesztik a Szövetség évi jelentését és betöltik az év közben megüresedett tisztségeket.

Svéd celluloze

érkezik Magyarországra — jelentik Stockholmból. A svéd kormány a kereskedelmi szerződés kontingensein felül engedélyezte 2500 tonna celluloze, 500 tonna viscoze-celluloze és 1000 tonna papiroshulladék kivitelét Magyarországra.

Mi a baj?

Az a baj, hogy még mindig nem rendezték az üzletek zárásának, illetve nyitásának időpontját. Sokezer dolgozó asszony számára megoldhatatlan probléma a vásárlás, mikor az üzletek reggel 8-tól 5-ig vannak nyitva, ők pedig reggel 7-től 5-ig dolgoznak. A bevásárlást vagy másokra kell bízni, vagy külön megfizetni a kereskedőnek, hogy megmaradt árujáit zárás után kiadja. Legalább az élelmiszerüzleteket nyissák reggel 6-kor és tartsák este 6-ig nyitva, annál is inkább, mert a mostani beosztás megfelel azoknak, akik csak a háztartással foglalkoznak, viszont a munkáscsaládok tízezrei sinylik meg. *(Szabó Sándorné)*

Az a baj, hogy nem jut senkinek eszébe az özvegyek klubjának megalapítása. Pedig egész biztos, hogy egyedülálló férfiak és nők örömmel lennének tagjai egy ilyen klubnak, amilyen például Amerikában több is van. Ideje volna nálunk is megszervezni most, amikor olyan sok nő és férfi vált özveggyé. *(Egy régi előfizető)*

Az a baj, hogy még mindig nem rendezték a postás nyugdíjasok ügyét. Egy ellenőr például havi 136 forintot kap, de ezt is csak márciustól. Nem értjük, miért bánnak velünk mostohábban, mint a többi nyugdíjassal, de az biztos, hogy a nélkülözést mi sem bírjuk náluk jobban. *(Egy szerencsétlen postás nyugdíjas)*

A Rádió műsora

BUDAPEST I.

6.30: Falurádió. 6.45: Torna. 7: H. 7.20: Áttelepítési közlemények. 7.30: Reggeli zene. 8: E. 8.15: Szórakoztató BBC hanglemezek. 9: A Vasutasok hangversenyzenekara. 10: H. 12: H. 12.15: Vig Judit hegedül. 12.45: E. 13: A házi együttes. 14: H. 14.10: E. 14.30: Mesterek muzsikálnak. 15.15: Rádióiskola. 15.55: Műsorism. 16: Uj magyar tánczene. 16.40: Párisi hangképek. 17: H. 17.10: Szakszervezeti tanácsadó. 17.20: Szakszervezeti hiradó. 17.30: Magyar Hadifogoly Hiradó 17.35: Vöröskereszt. 17.40: Sport. 17.55 Áttelepítési közlemények. 18: Csak egy kis sanszon és semmi más. 18.30: Dolgozók Rádiósarkháza. 19: Beszélgetés Molnár Erikkel. 19.15: Cigányzene 19.45: Faluhiradó. 20: H, sport. 20.20: Szórakoztató zenekari muzsika. 20.45: Fodor József verseiből. 21: Világhirü operaénekesek lemezei. 21.25: Hangos hiradó. 21.40: Angol nyelvoktatás. 21.50: H oroszul. 22: H. 22.20: Mit hallunk holnap. 22.30: Áttelepítési közlemények. 22.35: Magyar tánczene. 22.45: Külügyi negyedóra. 23: Csajkovszkij és Kalinnikov műveiből. 24: H. 0.10: H franciául. 0.20: H angolul.

BUDAPEST II.

17: Jazz. 18: H. 18.05: A Magyarországi Munkásdalegyletek. 18.30: Hangos hiradó. 18.50: Irókról olvasóknak 19.15: Rádióhang világhiradó. 20: E. 20.30: A Rádió Szabadegyeteme. 21: H 21.15: Hanglemezek. 22: E. 22.15: Modern muzsika.

Színházi hírek

Kodály Zoltán Leningrádba utazik — jelenti a moszkvai rádió. — *Kodály* a moszkvai rádió munkatársának kijelentette, hogy a Szovjetunióban tett első útja során meg akar ismerkedni azokkal a kultúrértékekkel, amelyeket a Szovjetunió tehetséges népe alkotott.

Troyanov balett akadémiája vasárnap délelőtt ½11 órakor tartja első vizsgaelőadását a *Fővárosi Operettszínházban.*

Mindszenty József bíboros a kultuszminiszternél

A Magyar Távirati Iroda jelenti, hogy *Mindszenty* József bíboros-érsek csütörtökön délután viszonozta *Ortutay* Gyula kultuszminiszter néhány hét előtti látogatását. A bíboros-érsek és a kultuszminiszter közel félórán keresztül beszélgettek.

Dorosy táblabírót a NOT ötévi börtönre ítélte

A *Népbíróságok Országos Tanácsa* fellebbezés folytán csütörtökön tárgyalta *Dorosy* Dezső táblabíró bűnügyét. *Perecz* László főügyészhelyettes felszólalása és a védelem meghallgatása után dr *Sarlós* Márton tanácselnök kihirdette a *NOT* ítéletét, mely szerint *Dorosyt ötévi börtönbüntetéssel és állásvesztéssel* sujtotta, de a hozzátartozók nyugdíjigényét érintetlenül hagyta.

Thomas Mann az emberiség jobb jövőjéről

Thomas *Mann* Londonban kijelentette:

— *Nem hiszem, hogy elpusztul a világ,* mert az emberiség nagyon szívós macska és majd csak kibír mindent. Még egy új háborút is, bár ez, mint nemcsak remélem, hanem hiszem, *elkerülhető.* Alapjában véve *az egész világ visszaretten a legújabb pusztító eszközök alkalmazásától s az a fizikai és erkölcsi szétzüllés,* amelyet az új háború magával hozna, elég megbízható előzetes óvóeszköz ilyen őrült vállalkozás ellen. *Derülátó vagyok* s azt hiszem, hogy az utóbbi évtizedekben az emberiség jelentős lépést tett előre a szociális érettséghez vezető úton. Ha sikerül a békét megóvni, akkor az emberiség, ha nem is idealizmusból, de szükségszerűségből, *lépésről lépésre közelebb jut a ma még utópiának tetsző célokhoz: a népek egységéhez egy világkormány alatt* és az egész világ közös gazdasági közigazgatásához. *(MTI)*

Bokros Birman Dezső kiállítása

Az *Európai Iskola* XVII. kiállításaként nyílt meg *Bokros Birman* Dezsőnek szobrokból és rajzokból álló tárlata. Rajzai az utolsó év termékeit mutatják, szobrai esztendők munkáját jelentik. Bokros Birman rajzai és szobrai — amelyek a vérbeli művész kezenyomát viselik magukon — az emberi figurák bekapcsolását jelentik napjaink történeti adottságaiba. *Kubikos-a, Kövező-je, Dózsa György* szobra egy-egy ragyogó kifejezője ennek a művészi elvnek. Rajzai akár az összerombolt Margithidat, akár férfiaktot ábrázolnak, megfogóan életszerűek, kitűnő vonalvezetésűek, művésziek. *(v. zs.)*

Szemlécske

Olvassuk: «A fővárosi iskolák igazgatói a nagybankok államosítása mellett». — Ezek után el lehetünk készülve rá, hogy a bankigazgatók az iskolák államosítását fogják követelni. (S ez nem lesz jó a fővárosi iskolaigazgatóknak!)

★

Nem régen idéztük Révai Józsefet, hogy Magyarország nem lesz sem Franciaország, sem Görögország. Most viszont Szakasits Árpád állapította meg: «Nem akarunk sem Törökország, sem Görögország lenni». Reméljük: a világ összes többi országának felsorolására is sor kerül. Mert: *semilyen* más ország nem akarunk lenni!

Biztosították a behozási cukrot

A közellátásügyi minisztérium a 600 vagón csehszlovákiai cukor beérkezése előtt 200 vagón magyar cukrot bocsátott szabad forgalomba. Ez a mennyiség lehetővé teszi a befőzési cukor beszerzését. A rövidesen megérkező csehszlovák cukorból 7.60 forintos hatósági áron június 1-én 25 *dkg pótfejadagot* fognak kiosztani. A nehéz testimunkások a jelenlegi fejadagjukon felül *további 50 dkg pótfejadagban* részesülnek. A befőzési célokra további szabadcukrot fognak forgalomba bocsátani.

Újjáépítés Olaszországban

Lantos Zoltán fővárosi műszaki főtanácsos előadást tartott „Újjáépítés Olaszországban" címmel. Ismertette az olasz magántulajdon rendszerét. A világhírű templomok és a tízezernyi márványpalota fenntartását és őrzését az állam semmiképpen sem vállalhatná, azért is ragaszkodnak a magántulajdon elvének fenntartásához. A háztulajdonosok, akik megrongált épületeiket helyre akarják állítani, az államtól 150.000 tíráig, vagyis *120.000 forintig* terjedő kölcsönt kaphatnak. Ezt húszévi részletekben kell visszafizetni. A lakbéreket bizottság állapítja meg. A lakbért havonta 10-éig kell fizetni. *Amerikai és svájci építőtársaságok is bekapcsolódtak az olasz újjáépítésbe.*

Három és félmillió forint szállodák ujjáépítésére

A *Gazdasági Főtanács,* különös tekintettel az 1848-as szabadságharc centenáriumának ünnepségeire, a budapesti szállodák újjáépítésére *három és félmillió forintos hitelkeretet engedélyezett.* A hitelt kizárólag budapesti szállodák építkezési céljaira lehet felhasználni, berendezések pótlására abból semmi sem fordítható. A hitel futamideje hat hónap és azt egyszer meg lehet hosszabbítani. A szállodaépítkezések költségvetéseit az építési és közmunkaügyi minisztérium felülvizsgálja és az építkezéseket ellenőrzi.

Szovjet tudós sikeres szívátültetési kísérletei

A *United Press* jelenti, hogy — a moszkvai rádió közlése szerint — Nikoláj *Szintufij* professzor szovjet patológus *sikeresen végzett szívátültetési kísérleteket békákon és kutyákon,* anélkül, hogy egy kísérleti állat elpusztult volna.

A rádió még bejelentette, hogy Waldemar *Demikhov* mintegy 50 szív- és lábátültetési operációt végzett kutyákon.

ERICH v. STROHEIM
HALÁLÓRA
Mától: VÁROSI SZÍNHÁZ

Ferenc József keserűvíz

MADELEINE SOLOGNE
HALÁLÓRA
Mától: VÁROSI SZÍNHÁZ

ÁTADÓ
Petőfi Sándor-utcában
DIVATÁRU ÜZLET
áruraktárral, berendezéssel
„200.000 Ft 13702" jeligére
a kiadóba.

Izgalmas, különleges francia film
HALÁLÓRA
Mától: VÁROSI SZÍNHÁZ
¼4, ½6, ½8

CHARLES BOYER
IRENE DUNNE
ebyetlen közös vígjátéka
VÉGRE EGYÜTT
Ma premier!
Columbia—Mopex-film
CORSO-DÉCSI

Salamon Béla Balatonfüreden „unokájával" napozik

SZEPTEMBER 14-ÉN mutatkozik be a budapesti közönségnek a román rádió harminckét tagú tánczenekara Vasile Dinicu vezetésével. A rádióból jól ismert zenekart a Trió Harmónia vokálegyüttes, Kica Petrescu és Dorina Draghici kíséri Budapestre.

*

HÁROM ÚJ TÁRSULAT kezdi meg munkáját néhány nap múlva Budapesten. A társulatok közös neve: „Peremszínház". Pestkörnyéki városokban és falvakban játszanak majd. A három társulat igazgatója: Bérczi Pál, Járai Ferenc és Hegyi Péter, a főrendező pedig Tarnay József.

*

MŰVÉSZETI ÉS DRAMATURGIAI TANÁCS alakult a Petőfi és Jókai Színházban. A két tanács feladata az igazgató támogatása. A művészeti tanács tagjai: Dayka Margit, Bánki Zsuzsa, Horváth Teri, Kovács Károly, Kamarás Gyula, Peti Sándor, Neogrády Miklós díszlettervező és Vincze Ottó zeneszerző-karmester. A dramaturgiai tanács munkájában Boldizsár Iván, Földes Mihály, Goda Gábor, Illés Endre, Tabi László, Orbán Endre Vass István, Szűcs László, s a színház két dramaturgja, Boross Elemér és Kemény György vesz részt. Mindkét tanács titkári teendőit Sivó Emil látja el.

ÉRDEKES ÚJ színházi könyv jelent meg: „A vándorszínészettől az állami színházig" — ez a címe Joós Ferenc monográfiájának amely a kecskeméti színjátszás krónikáját adja. Lelkiismeretes, áldozatos kutatómunka gyümölcse ez a könyv, szerzője hasznos adatokkal gyarapította a magyar színháztörténetet.

*

AZ OPERAHÁZI ZENEKAR tagjaiból alakult Lehár Ferenc Koncertzenekar tizenöt hangversenyt adott Moszkvában a Világifjúsági Találkozó Idején. Mészáros György karmester elmondotta, hogy a tizenöt tagú zenekar továbbra is együtt marad, s arra készül, hogy csaknem száz számból álló műsorát a magyar közönségnek is bemutassa.

*

A DISQUES című francia hanglemez szaklap legutóbbi számában a Liszt Magyar fantáziájáról szóló mikrofelvételről írva, megállapítja, hogy Antal István zongorajátéka felülmúlja Iturbi spanyol művész és mások felvételeit.

*

MÉG NÉHÁNY HANGLEMEZ HÍR: Darvas Gábor, a Magyar Hanglemezgyártó Vállalat művészeti vezetője rövidesen a Német Demokratikus Köztársaságba utazik. A német állami hanglemezvállalattal folytat majd tárgyalásokat. „Bennünket — mondja — elsősorban a német klasszikus zene érdekel, német barátainkat pedig Liszt, Bartók, Kodály és az új magyar szerzők művei. Meghallgatom a felvételeket és javaslatot teszek felvételek cseréjére is. — A csehszlovák vállalattal is csereakciót tervezünk."

*

SZÖNYI ZOLTÁN, a Csinn-Bumm Cirkusz szerzője most a Biribum Színházzal kedveskedik az ifjú nézőknek. A Biribum Színház első előadása szeptember közepén lesz, a tervek szerint az Uránia filmszínházban. A színház vasárnap délelőtti előadásainak főszereplője Latabár Kálmán, vagy Rajz János.

WEINER LEÓ nyitotta meg augusztus 20-án Bokros Birman Dezső Kossuth-díjas szobrászművész gyűjteményes kiállítását a Műcsarnokban. Több mint százötven grafikai és plasztikai művet láthatunk a kiállításon, közöttük Bartos Gyulának, a Nemzeti Színház néhány éve elhúnyt művészéről készített plakettet is.

— Jászai Mari és Pethes Imre mellett Bartos Gyula színészete tette rám a legmélyebb hatást — mondja Bokros Birman Dezső. — Sok szerepében láttam Bartos Gyulát, ma is emlékezem Lear Királyára, Tiborcára, Fösvényére. Évtizedekkel ezelőtt elhatároztam, hogy megmintázom, de erre nem volt alkalom. Betegségem alatt, amikor a Kútvölgyi úti kórházban ápoltak, meghallottam, hogy a szomszéd szobában fekszik Bartos Gyula. Átmentem hozzá és ott a kórteremben mintáztam meg a nagy színészről ezt a plakettet.

*

NÉHÁNY ÉRDEKESSÉG a Kossuth Klub őszi műsorából: A százhúsz éves Nemzeti Színház címmel Solt Andor színháztörténész tart előadást. Szeptember 15-én Staud Géza emlékezik Somlay Arturra. Az előadás illusztrálására részleteket vetítenek a nagy művész filmjeiből. Kósa György és Molnár Ágnes kamarazene-estet ad. A Csehszlovák Kulturával együttműködve bábfilm-estet tartanak szeptember 14-én. Imre István, bábfilm-rendező tart előadást.

AZ EMBER, AKI SOHA NEM NEVETETT

Film készül Hollywoodban Buster Keaton életéről

Buster Keaton a helyes fejtartásra és kalaphordásra tanítja filmbeli megszemélyesítőjét, Donald O'Connort (Donald O'Connor, Cecil B. DeMille és Buster Keaton)

A némafilm egyik legnépszerűbb hőse Buster Keaton volt, az a komikus, aki sikereit annak köszönhette, hogy soha el nem mosolyodott. Faképűnek hívta őt mindenki világszerte. Filmjei — túlzás nélkül mondhatjuk — kivétel nélkül világsikert arattak. De Hollywood kegyetlen. Amikor a némafilm helyét a hangosfilm foglalta el, Buster Keaton eltűnt a vászonról. A hangosfilm más játékstílust kívánt, mint a némafilm, azok a filmsztárok, akik néma a közönség kedvencei voltak, nem rendelkeztek játéktudással az új szerepek megelevenítéséhez és a hangjuk sem volt jó. Kiváltképpen a komikusok vesztették el a talajt a lábuk alól. Harold Lloyd is eltűnt, Buster Keaton is néma maradt, sőt Chaplin sem találta meg egy ideig igazi helyét a hangosfilm világában.

A komikusok alkonyának legfőbb oka az volt, hogy valamennyien, mint Chaplin is, az artisták soraiból kerültek a „világot jelentő vászonra". A némafilm sokban hasonlított, főleg ami a komikusokat illeti, a pörond némajátékaira, ahol csak a gesztusok, a mimika és néha egy egy szó volt lényeges, de a legfontosabb a „gag", az ötlet. Buster Keaton évekig abból élt, hogy ilyen filmötleteket adott el a hollywoodi gyáraknak.

Évekkel később, amikor Chaplin már saját vállalkozásában elkészítette a *Nagyvárosi fények* című filmjét, amelyben egy öregedő clown történetét vitte filmre, egy kis szerepet adott a filmben Buster Keatonnak. Már akkor felmerült a gondolat, hogy Buster élettörténetét, tragédiáját filmre kellene vinni. A gondolat azóta is többször felmerült, míg most végre megvalósul. A Paramount-filmgyár *„Az ember, aki sohasem nevetett"* címmel filmet készít Buster Keatonról. A film hőse Buster, a színész, akit a hangosfilm elsodor a közönség elől. Főszerepét Donald *O'Connor* játssza. Sydney *Sheldon* rendező kívánságára a filmhez, mint művészeti tanácsadót, szerződtették magát Buster Keatont is, aki betanítja az ő személyét játsszó főszereplőt a szerepre. Buster felújítja régi ötleteit, elismételi régi trükkjeit, amelyek ismertté és népszerűvé tették és így a mai közönség évtizedek után mulathat azokon a jeleneteken, amelyeken az előbbi generáció rendkívül sokat kacagott.

Hogy a film valóban híven elevenítse fel a régi filmjátszás stílusát is, a Paramount világhírű rendezője, Cecil B. de *Mille*, aki most aratott nagy sikert Tízparancsolat című hatalmas filmjével, szintén résztvesz a film munkájában.

„Az ember, aki sohasem nevetett" sok nevetést fog kelteni előreláthatólag a világ minden részében, és talán egy kis mosolyt csal a sokat szenvedett Buster Keaton ajkára is. **(R—6)**

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi S. u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Budapesti Rundschau

1021

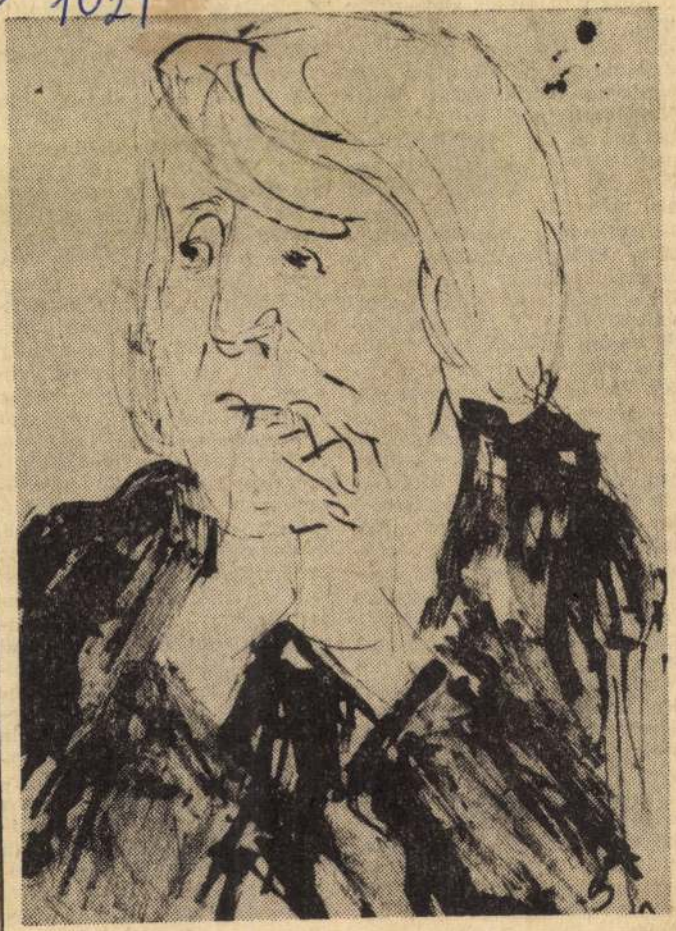

Bokros Birman

Grafik von Dezső Bokros-Birmann

politischen,
psychologischen
mitsamt ihren Folge
sieren und nützen w
Aufgrund dieser v
und gründlichen
läßt sich eindeutig f
daß die soziale Funk
modernen Wissensch
Neueinschätzung bed
bei die in der sozia
und in der kapita
Ordnung als gleiche
als zweierlei Ersch
auftretenden wisse
chen Errungenschaf
unterschiedlicher
Zielsetzung und von unterschiedlichem Inhalt sorgfältig zu analysieren, ihre in den zwei verschiedenen Ordnungen voraussichtlichen Auswirkungen entsprechend zu unterscheiden sind. Schließlich ist zu beachten, daß das Ringen im weltweiten Wettlauf der Systeme auch das Gebiet der Wissenschaft erfaßt hat, daß die wissenschaftlich-technische Revolution als ideologische Waffe zum Beweis der Erneuerung der kapitalistischen Gesellschaftsordnung bzw. zur Widerlegung des zwangsläufigen Aufkommens der kommunistischen Gesellschaft oder zur Entkräftung ihrer Argumente benützt wird.

In diesen Analysen und Erwägungen haben wir die Fallen von zwei sich leicht verbreitenden Anschauungsweisen zu vermeiden. Einerseits dürfen Wirklichkeit und Zukunft — der Zustand von „Sein" und „Sollen" — nicht

echni-
en Er-
inzige
haftli-
auf-
heren
weihin,
echni-
echni-
haupt
Menes ge-

Vergnern

qualifizieren jedoch die wissenschaftlich-technische Revolution nur dem Anschein nach als ein technisches Problem. In Wirklichkeit sehen sie darin ein stilles, nichtrevolutionäres Mittel, um die Unterschiede der zwei Gesellschaftsordnungen zu beseitigen, so daß die „Industriegesellschaft" aufkommen könnte, in der die revolutionäre Rolle der Arbeiterklasse verblassen würde. Die „Mittelstandsgesellschaft", die „nachindustrielle Gesellschaft" — und wie die neuen, die Erneuerung der kapitalistischen Gesellschaftsordnung suggerierenden Bezeichnungen alle auch heißen — würde die Produktivkräfte — selbstverständlich den gut geölten Triebkräften des Profits entsprechend — kontinuierlich vervollkommnen, dieser Fortschritt würde das gesellschaftlich erreichbare Niveau bestimmen und sich automatisch zum Wohle des Men-

Bokros Birman Dezső

1021

ERNŐ MIHÁLYFI

Ein sozialistischer Bildhauer

Zum 80. Geburtstag von Dezső Bokros-Birman

ES WAR IM FRÜHJAHR 1942. Der Bildhauer Dezső Bokros-Birman kam mit seinen typischen, ein wenig watschelnden Schritten in die Redaktion der Wochenschrift *„Független Magyarország"* (Unabhängiges Ungarn), die wir mit Endre *Bajcsy-Zsilinszky* als antifaschistisches Montagsblatt herausgaben. Der Bildhauer legte ein schwarzgebranntes Relief auf meinen Tisch. Im linken Feld standen drei Männer, die einander die Hand reichten: ein Arbeiter, ein Bauer und ein Geistesschaffender. Hinter ihnen — nur mit den Köpfen angedeutet — eine drängende Menge von Demonstranten. Im rechten Feld war folgendes zu lesen: *„Für ein unabhängiges Ungarn, 1942".*

Damals hatten wir die erste legale Gruppe des Widerstands gebildet, den *Historischen Gedenkausschuß* (Történelmi Emlékbizottság) und bereiteten für den 13. März die Kranzniederlegung am Petőfi-Denkmal vor, einen Gedenkakt, der inzwischen selbst Geschichte wurde: er löste nämlich die erste Budapester Großkundgebung gegen Krieg und Faschismus aus.

Im selben Jahr war Dezső Bokros-Birman, Mitglied der *Gruppe der Sozialistischen bildenden Künstler,* einer der Organisatoren und Teilnehmer der Ausstellung dieser Künstlergruppe. Schon immer hatte er mit seiner Kunst auch politisiert: er hatte gekämpft, Widerstand geleistet, andere ermutigt und unterstützt. Die künstlerische Aussage war für Dezső Bokros-Birman immer auch politische, sozialistische Stellungnahme, ohne daß er dies programmatisch erklärt hätte, ohne daß er damit Argumente zu der Debatte über die künstlerischen Richtungen hätte geben wollen.

Nach 1945, anläßlich einer der ersten Ausstellungen von Dezső Bokros-Birman nach der Befreiung, kam ich darauf zu sprechen, daß er immer ein streitbarer Künstler war, daß seine künstlerische Revolution einen integranten Teil der Revolution der sozialistischen Kunst in Ungarn darstellte.

Seine nächste Ausstellung wurde 1949 veranstaltet. Damals begann ich meine Eröffnungsrede mit dem überraschenden Satz: *„Vor dreißig Jahren starb Endre Ady. Diese Ausstellung von Dezső Bokros-Birman möchte ich nicht zufällig mit diesem nur scheinbar unangebrachten Satz beginnen. Ich meine nämlich, daß dieser Jahrestag in diesem Saal eine noch größere Bedeutung hat als Endre Ady im Leben von uns allen heute haben kann."* Bokros-Birman verfertigte 1924 die Büste des zwanzigjährigen Ady. *„Das ist meine intimste, meine innerlichste Vorstellung von dem großen Lyriker"* — schrieb er damals von diesem Werk. Und diese halb als Totenmaske gearbeitete, halb den Lebenden beschwörende Büste hat die Probe der Zeit bestanden. Sie drückt auch nach Jahrzehnten den wahren Ady am getreuesten aus.

DIE GROßE KUNST von Dezső Bokros-Birman und seine menschliche Haltung, die sich in dieser Kunst offenbarte, sollte durch sein Werk, das nach 1945 entstand, restlos bestätigt werden. Damals stellte er auch schon seine neuen Themen, seine nach der Befreiung geschaffenen Bildwerke aus. Das waren zumeist Arbeiterporträts, von denen er nicht mit literarischen Mitteln, sondern in der Sprache seiner abgeklärten Plastik all das zu sagen wußte, was ihn von den neuen Problemen der Zeit bewegte, wie er auch in der Sprache der reinen Plastik über die großen Leiden des Menschen, auch über seine Leiden zu klagen wußte.

Damals durfte ich bei der Eröffnung einer weiteren Ausstellung hervorheben, daß er während seiner ganzen künstlerischen Laufbahn immer von aktuellen Gegenwartsproblemen gesprochen hatte, immer eben als sozialistischer Künstler eine zutreffende Antwort gefunden hatte. *„Vielleicht* — so sagte ich damals — *klingt es scherzhaft, aber diese Bildwerke wären auch dann Bestarbeiten, wenn sie nicht Porträts der besten Arbeiter wären."*

Das Porträt — das in seiner Kunst kein geringerer als Thomas Mann gerühmt hatte —, das menschliche Antlitz, die Darstellung des Menschen blieb für ihn zeitlebens eines der drängendsten, inneren Anliegen. Diesem künstlerischen Drang verdanken wir neben dem Ady-Porträt sein

Selbstporträt

wunderbares „Selbstporträt mit Hut", sowie die Bartók- und die Attila-József-Büste.

Dezső Bokros-Birman verfaßte mehrere Selbstbiographien. Das erstemal schrieb der bedeutende Humorist, der Schriftsteller *Frigyes Karinthy* in Briefform ein Vorwort zu seinem Lebenslauf. Dem Scharfblick des Humoristen war es nicht entgangen, wie restlos sich der Bildhauer in seinem Material mit den Mitteln der Plastik auszudrücken wußte. Karinthy meinte:

„In ihrem Atelier hätte ich keine Antwort gewußt, wenn Sie das willkürliche Schlagwort der gedankenzentrischen Welt umkehren und — auf die Bildwerke hinweisend — Ihre innerste Überzeugung bekennen: Die Seele ist sterblich, unsterblich aber ist der Leib.

Möglich, daß Sie recht haben."

DER LEBENSLAUF von Dezső Bokros-Birman ist die Selbstbiographie eines Bildhauers. Unverkennbar hat er mit der für ihn weniger vertrauten Materie, mit den Worten zu ringen. Als könnte er aus diesem Stoff sein Selbstporträt nur mühsamer, klobiger herausmeißeln. Aus Lehm, Marmor, Bronze ging es leichter — jedenfalls für ihn.

Und doch hatte er es nicht leicht. In einer anderen, nach 1945 verfaßten Selbstbiographie berichtet er bereits von einem zwanzig Jahre längeren Lebensweg, den er rückgehend noch um weitere drei Jahrzehnte ausweitet: *„Meine Mutter wurde 1859 in Vágújhely geboren."* Betrachten wir eines seiner schönsten Bildwerke, den *„Chor der Donauvölker"*, so geht uns die Bedeutung dessen auf, daß die Eltern von Bokros-Birman in der Slowakei geboren wurden. Zur Entstehung dieser Gruppenplastik mag auch beigetragen haben, daß der Künstler inmitten der Hoffnungslosigkeit der Horthy-Zeit bald in Bratislava, bald in Siebenbürgen Zuflucht fand.

Dezső Bokros-Birman selbst wurde 1889 in Budapest geboren. Der Sohn des armen Schusters trug schon in seinen Kindesjahren mit dem kargen Verdienst des Zeitungsjungen einige Scherflein zum Haushalt der Familie bei, in dem nur allzuoft Schmalhans Küchenmeister war.

Im Alter von 15 Jahren wurde er Lehrling in der Werkstatt eines Gipsdekorateurs. Zur selben Zeit bezog er die Kunstgewerbeschule. Nach knapp drei Jahren zerstritt er sich mit einem seiner Lehrer, der ihn für unbegabt hielt und in sein Zeugnis eine Null eintrug. Er verließ die Schule und ging mit 21 Heller in der Tasche nach Paris. Über die Hungerjahre in der Seine-Metropole schreibt er trotzdem mit fröhlichem Humor: *„Ich hungerte und fälschte für einen Kunsthändler Van-Gogh-Zeichnungen..."*

VOR DEM ERSTEN WELTKRIEG kehrte er nach Ungarn zurück, erlitt als Soldat die Kriegsjahre und konnte 1918 endlich seine erste Ausstellung veranstalten. Das erste Künstlerhonorar erhielt er 1919, im Alter von 30 Jahren, zur Zeit der Räterepublik.

„So kam die Oktoberrevolution und dann die Diktatur des Proletariats. Der junge Künstler konnte damals sogar seine Familie unterstützen. Ich erhielt als Kunstschaffender ein Monatssalär von 4000 Kronen. Davon konnte ich auch meiner Mutter einiges überlassen. Sie brauchte es sehr, denn wir waren in der Familie furchtbar viele Kinder. Aber nur zwei verdienten, zwei meiner Brüder. Der dritte war nun ich, allerdings für kurze Zeit, dank der Räterepublik."

Aus dem Lande des Weißen Terrors flüchtete Dezső Bokros-Birman nach Berlin und Paris. Kam er später für einige Monate nach Ungarn, so mußte er seinen Unterhalt mit einigen Porträtbestellungen verdienen.

In den Jahren von 1926 bis 1932 lebte er hauptsächlich in der Slowakei. *„...hier arbeitete ich viel, konnte zahlreiche Porträts fertigstellen. Ich lernte die Sarlós-Bewegung (Sichel-Bewegung), die kommunistischen Jungarbeiter kennen. In ihrem Kreis schuf ich meine Widerstandsplakette, die heute im Besitz des Instituts für Geschichte der Arbeiterbewegung ist. Ich lebte sechs Jahre lang in der Slowakei, weil ich als Kommunist daheim einfach keine Existenzgrundlage hatte. Später aber wurde ich auch aus der Slowakei ausgewiesen. Ich stellte mit den sozialistischen bildenden Künstlern aus. Die Ausstellung wurde jedoch von der Polizei geschlossen. Damals beteiligte ich mich das erstemal mit meiner Plastik ‚Erdarbeiter' und mit einigen anderen Werken an einer Ausstellung. Ich lebte unter sehr schwierigen materiellen Verhältnissen..."* So schrieb der Bildhauer 1954 über diese Zeit.

ER GING DANN NACH NAGYVARAD, Kolozsvár und später wiederum nach Budapest. Es waren tragische Jahre und ein elendes Leben. Im Alter von 56 Jahren erlebte er 1945 die Befreiung. In den letzten zwei Jahrzehnten seines Lebens wurde ihm die Genugtuung für die erlittene Unbill seines früheren Lebens, die Anerkennung des Volkes, der sozialistischen Heimat zuteil: vor zwanzig Jahren war er unter den ersten, die die größte Auszeichnung, den *Kossuth-Preis* erhielten. Dezső Bokros-Birman starb 1965 im Alter von 76 Jahren infolge eines Verkehrsunglücks, dessen Umstände niemals völlig geklärt werden konnten.

In der jüngsten kunsthistorischen Studie ist folgende Einschätzung seines Schaffens zu lesen: *„Er war der größte Bildhauer des Expressionismus in Ungarn."* Während jedoch der Expressionismus in der Malerei und in der Grafik auch in Ungarn fast gleichzeitig mit seinem Auftreten in anderen europäischen Ländern aufkam, meldete er sich in der Plastik nur mit einiger Verzögerung. Erst nach dem ersten Weltkrieg brach er sich in den Werken von Dezső Bokros-Birman Bahn, in jenen Schöpfungen, in denen er seine Innenwelt — seine Empfindungen, Gefühle und Gedanken — mit mobilisierender Kraft, expressiv offenbarte.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi S. u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Budapesti Rundschau

JÁNOS ELBERT

Leningrader Gorki-Theater in Budapest

KLEINBÜRGER

Nach dem Moskauer Künstler-Theater kam jüngst das Leningrader Akademische Dramatische Große Theater „Gorki" nach Budapest. Das rege Interesse, mit dem die Budapester kulturelle Öffentlichkeit „das Theater von Towstonogow" erwartete, galt nicht nur dem weltberühmten, fünfzigjährigen, doch bereits traditionsreichen Ensemble, sondern auch den Möglichkeiten eines „Anderseins" — der breiten und vielstimmigen sowjetischen Bühnenkultur.

Die spannungsvolle Erwartung wurde von einer Erklärung, die am Vorabend der Budapester Premiere der „Kleinbürger" verlautete, nur gesteigert: Georgi Towstonogow versprach, die „Barbaren" von Gorki voraussichtlich 1971 im Budapester Nationaltheater auf die Bühne zu stellen.

Die Aufführung der „Kleinbürger" zeigte dem Publikum nicht nur die souveräne Persönlichkeit eines hochbegabten Regisseurs und das äußerst bewußte, bis in die letzten Einzelheiten geschliffene Spiel eines vorzüglichen Ensembles, sondern trug auch mit einer neuen Note zum Theaterdisput um den Stil der Stücke von Tschechow und Gorki bei. Sah man in Leningrad Towstonogows Inszenierung der „Drei Schwestern" — die scheinbar keinen Platz mehr im Repertoire des Budapester Gastspiels fanden —, weiß man, daß dort der Bruch mit den Traditionen offener und krasser erfolgte, die Interpretation, die auch in ihren Bühnenmitteln mutig das Neue sucht, fiel stärker auf. Die aus großen menschlichen Augenblicken und kleinen Genre-Zügen spinnwebenfein gewobene Welt Tschechows („Hier wird ein Liebesgeständnis gemacht und zwischendurch fällt ein Stuhl um", sagte der große ungarische Dichter Kosztolányi treffend von dieser Dramaturgie) teilt Towstonogow mit der Ungeduld des modernen Menschen in zwei Ebenen: Die über Leben und Philosophie aussagenden Helden werden mitsamt dem Diwan bis zum Proszenium vorgeschoben, während hinten als Andeutung der zeitgemäße Hintergrund der Namenstagsfeierlichkeit summt.

Auf den ersten Blick scheint die Aufführung der „Kleinbürger" viel mehr von den Traditionen bewahrt zu haben. Allmählich werden wir jedoch gewahr, wie sehr sie sich vom traditionellen Gorki-Bild des Künstler-Theaters unterscheidet. Und wenn wir nachträglich, langsam befreit vom lähmenden Zauber des Spiels, das Erlebnis auch einer rationellen Analyse unterziehen, bemerken wir plötzlich die von Towstonogow meisterhaft gehandhabten Mittel der Regie und erfassen auch den Gedankengang seiner nicht nur mitreißenden, sondern auch äußerst überzeugenden Interpretation.

Diese Regie reißt mit ihren gewagten Tempowechseln das Stück aus der gewohnten und seit Jahrzehnten als verbindlich betrachteten „authentisch russischen Monotonie der Jahhundertwende" heraus und bringt gerade an den aufregenden Wendepunkten eine Annäherung an ein heutigeres, groteskeres Bühnendenken. Wie sehr das aktualisierende Verfahren des Regisseurs dem Wesen des Stückes entspringt, wie sehr es Gorkis Kritik über die seichte kleinbürgerliche Welt des Bessemenow-Hauses verschärft, dürfte aus zwei Beispielen hervorgehen. Die mit der Welt unzufriedene, lebensmüde Tatjana begeht Selbstmord — auf der Bühne eine unermeßliche gesteigerte Panik, Hin- und Herrennen, Zuschlagen von Türen und Herumjagen beinahe im Stil einer Stummfilmburleske — und neben dem Selbstmord empfinden wir bereits die ironische Kritik des „großen Entschlusses", wie es der großartig herbe Arzt in den „Sommerfrischlern" von Gorki ausdrückt: „Hier stirbt nie einer." Die Aufruhr der Jugend vollzieht sich, Bessemenow, der tyrannisch kleinbürgerliche Vater, brüllt seine unartikuliert entrüstete Klage in die Welt hinaus, denn eine Weltordnung zerfällt ja vor seinen Augen, sein Schrei wird vom markerschütternden Gelächter des betrunkenen Kantors kontrapunktiert und wir glauben, dieses eigenartige „Hörspiel" minutenlang zu hören. Das Spiel steht und mit ihm die Zeit — und mit jeder Sekunde wird die mit waghalsiger Intuition karrikierende Darstellung des Bessemenowschen Zornes ätzender und satirischer. Die Geräusche des Hauses Bessemenow wären einer besonderen Studie wert: Towstonogow spielt hier in magistraler Weise mit dem Effekt der vergrößerten Details, der grotesken Übertreibung und der Fetischisierung der Gegenstände. Das Geräusch, verursacht vom Aufziehen einer Wanduhr, gemahnt an die komisch-fürchterliche Monotonie einer Lebensform, das Knarren einer Türe an ihre Muffigkeit; die großen Phrasen von Aufruhr und Philosophie stellt das leere Knattern eines abgelaufenen Grammophons — der Ton hallt über die ganze Bühne — in Frage.

Was immer auch die pilosophierenden Helden des Stückes über das Leben sagen mögen, das Haus überwältigt sie in beängstigender Weise mit den „Geräuschen der Stille", Towstonogow fühlte, daß in diesem Stück die Atmospähre, das Erlebnis der muffigen Welt wichtiger ist als der Konflikt, und zugleich stieß er auch auf neue Mittel des „Stimmungmachens", die wirkliche Trouvaillen sind.

Die Absichten des Regisseurs werden vom Ensemble mit mächtiger Kraft unterstützt, wir sahen ein Reihe hervorragender Schauspieler und eine ganz besonders große Leistung Pawel Pankows als Teterow.

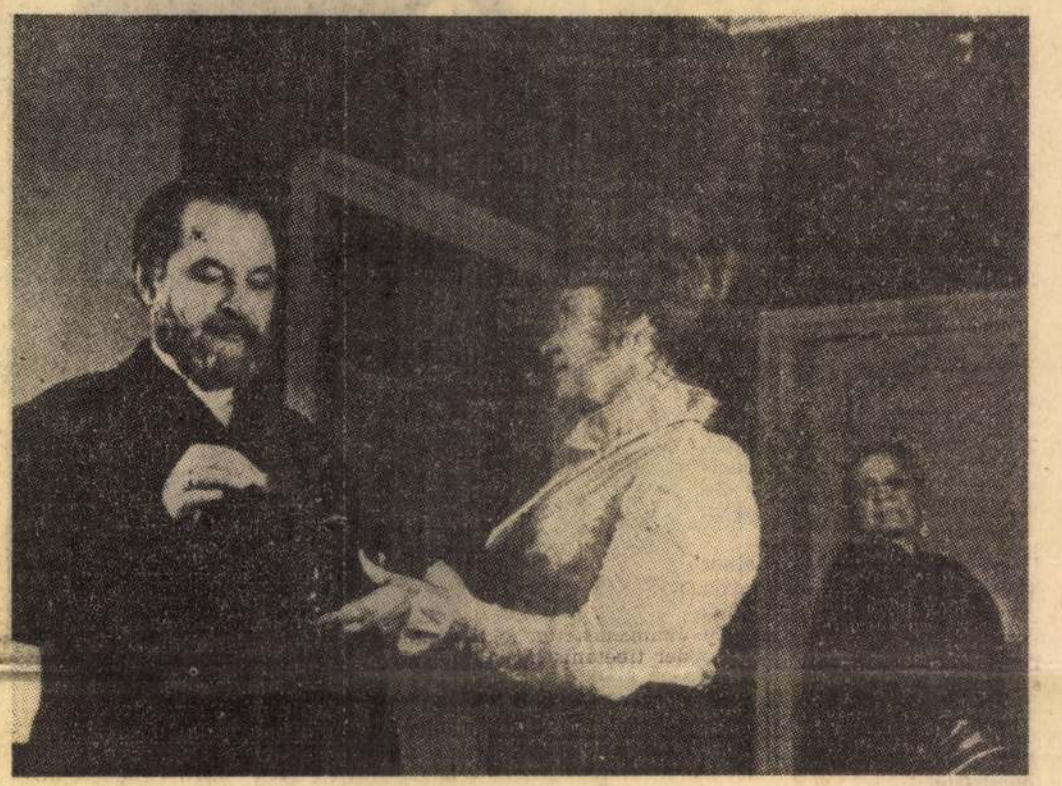

Bessemenow — J. A. Lebedew, Jelena — L. J. Makarowa

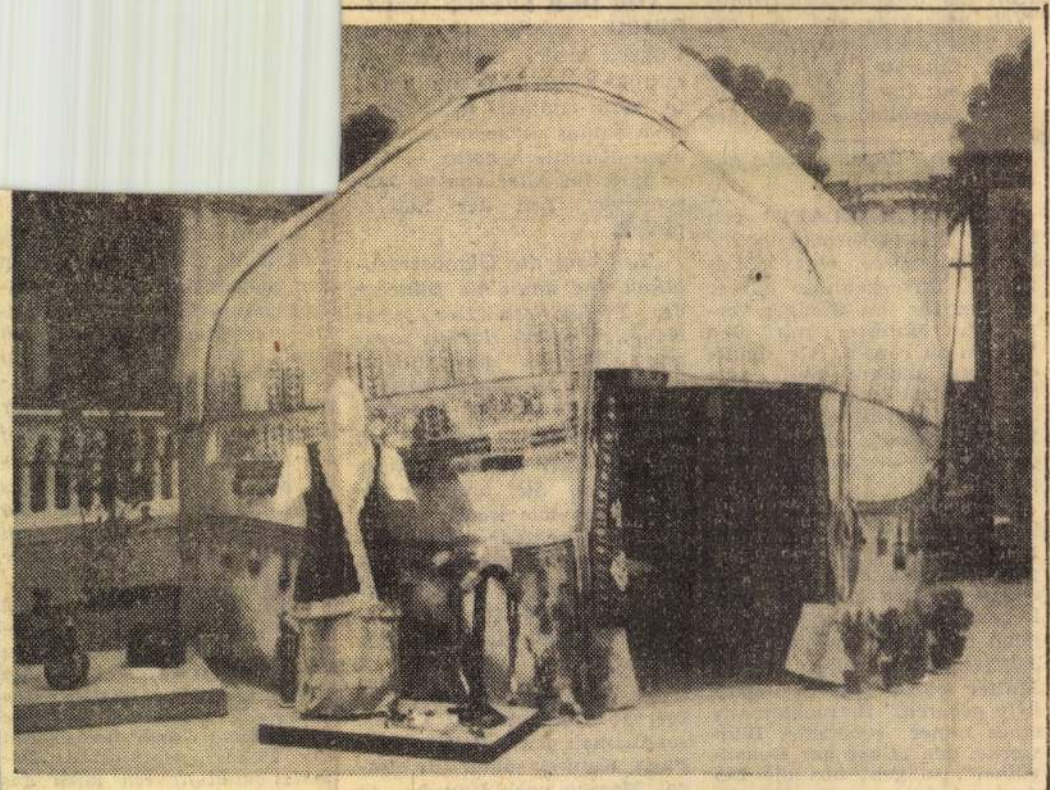

Ernő Mihályfi, Präsident der Gesellschaft für Ungarisch-Sowjetische Freundschaft, eröffnete im Museum für Angewandte Kunst eine Ausstellung Kasachstaner Volkskunst. Bei der feierlichen Eröffnung war auch der sowjetische Botschafter in Budapest, F. J. Titow, zugegen. Auf unserem Bild eine reichverzierte alte Jurte

Filmrichtung,

und andererseits die erschreckend hohe Teilnahme der westeuropäischen Hippies an den Aufführungen. Nie zuvor sah ich auf den Gängen der Stadthalle so viele grüne und rote Seidenhosen, verfilzte Pelze und schwarze Sombreros. Einige dieser Jungen betrachtete die Filme auf dem Boden liegend. Ihr Leiter, ein Lahmer, gab aus seinem Rollstuhl den Takt an, wann und wie die ihm nicht zusagenden Filme gestört werden sollen. Die Hippies hatten allerlei Requisiten: Autohupen, Klappern, sogar Platzpatronen. Der im Rollstuhl brüllte zeitweise seine Forderungen ins Dunkel des 1200 Personen fassenden

beit zu ziehen. Freilich, zu Zeiten des Erfolges kann man sich Bemerkungen leisten, daß hinsichtlich Tempo, Wirkungsgrad, Originalität und Nachdruck der Aussage noch vieles zu verbessern wäre.

Die Jury sprach den Großteil der Preise auf herkömmliche Weise, doch aufrichtig und anspruchsvoll produzierten Filmen zu,

so den Reportagen mit der Frische einer Tagesschau, die in Italien und Deutschland über die vorjährigen Studentenbewegungen gedreht wurden. Mehrere Preise kamen tschechoslowakischen Cinéasten zu, die mit wirkungsvollen Mitteln ihren aktuellen Problemen Ausdruck verliehen, und der einzige Preis, der den Jugoslawen überreicht wurde, scheint zu

A MAGYAR NEMZETI GALÉRIA

MEGHÍVJA ÖNT

BOKROS BIRMAN DEZSŐ
EMLÉKKIÁLLÍTÁSÁNAK MEGNYITÁSÁRA

1969. DECEMBER 21-ÉN, VASÁRNAP DÉLI 12 ÓRÁRA

MEGNYITÓ BESZÉDET

GÁDOR ISTVÁN

KOSSUTH-DÍJAS KIVÁLÓ MŰVÉSZ

MOND

69 12 fnyv 14 6789

MEGHÍVÓ

BOKROS-BIRMANN DEZSŐ szobrászművész

80. születésnapja

alkalmából rendezendő estjére tisztelettel meghívja Önt a Képzőművészek Szakszervezete és a Fészek Művészklub Igazgatósága.

A művészről beszél:

KONTHA SÁNDOR

művészettörténész

1969. november 25-én, kedden délután 6 órakor

F. k.: Varga Imre — 400 db — 69.45071 Közl. Ny.

FÉSZEK MEGHÍVÓ

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V. Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

NÓGRÁD

1021

Bokros Birman Dezső

Pataki László

KALAPOS PORTRÉ

Azt mondják, akik látták meghalni, hogy a barna, egyenletesen felhajtott szélű kalap végig a fején maradt. Akkor is, amikor a villamos ormótlan sárga testé meglódította és később is, amikor már a két kocsi közé ékelődve próbált lépést tartani az egyre gyorsuló szerelvénnyel. Azt a versenyt nem birhatta, senki sem birta volna. Bekerült a kerekek alá... Nem sikoltott, nem kiabált, nem könyörgött az életéért, némán küzdött. Csendben, egyedül harcolt egész életében. Miért lett volna egyszeriben hangos, amikor váratlanul, értelmetlenül a végére ért? Tulajdonképpen mindig számítani lehetett arra, hogy örök és tőretlen makacssága egyszer majd végzetes veszélybe sodorja — arra azonban nem gondolt senki, hogy ez a veszély éppen egy poros kerekű villamos formájában jelenik meg. Túlélt két világháborút, az elsőben maga is részt vett, ha jól emlékszem az erről szóló elbeszéléseire, haditudósító volt és valamilyen hegyek között lövöldöztek rá, túlélte a rendszereket, azokat is, amelyek halálra ítélték, megbélyegezték, túlélte őket. A nemzetmentőket-vesztőket, talán azért mert békés eszközeivel: mintázófával, rajzszénnel, kalapáccsal és vésővel csendben, de nagyon határozottan harcolt ellenük. És annyi veszély, valóságos végzet után éppen egy villamos... Megjelenhetett volna — meg is jelent életében nem egyszer — emberibb formában. Emberiben, emberként, gyilkosan.

Most huszonnégy éve, hogy Kassák Lajos vékonyka könyve megérte a kiadást (talán a legelső háború utáni könyvünk ez), ilyen címmel: Kis könyv haldoklásunk emlékére. Azt írja Kassák, Bokros Birman Dezsőről, az egyik legnagyobb tehetségű, legelfeledettebb magyar szobrászról, hogy egyedül élt. Ő mindig egyedül élt. Nemcsak akkor, amikor haldoklásuk idején a nyilas fasizmus éveiben (éveiben? — inkább vesszekedett csaknem csankodásának. őrületének utolsó pillanatában) ők ketten összetalálkoztak. Bokros szerette hangsúlyozni, hogy nem tartozik senkihez, de valójában mindenkihez közel volt — akár ötszáz évvel ezelőtt, akár a jelenben élt az illető — aki így vagy úgy küzdött az emberi csúfságok ellen. Nem volt mestere, autodidakta volt a legnemesebb értelemben: az önképzés szüntelen, véget nem érő dolgát végezve, nem volt diplomája sem. (Díszítő szobrászként rövid időt töltött a főiskolán, és mert egyetlen tekintélyt ismert, az átlagon felüli munkát, „kíméletlenségét" eltanácsolással torolták meg tanárai. Akkor mindentől elköszönt és mindenkitől, Párizsba ment, hogy azzal a tíz fillérrel, ami a hosszú út után a zsebében maradt, valamilyen értelmes életet kezdjen. Műteremről műteremre járt, ismerős festőknél, szobrászoknál dolgozott, és közben mindenkitől tanult. Akkoriban kezdte hordani a később jellegzetesen, egyedül rá jellemző módon megformált és viselt kalapot. Kalapja lehetett akárhány, mindig egyféleképpen hordta, és ettől úgy tűnt, — évtizedeken át ugyanaz egy van a fején. Az egyenletesen felhajtott szélű, tarkóján támaszkodó fejfedő az egyik legsikeresebb önportréja révén vált igazán széles körben ismertté. A Kalapos önportré-t fiatalon mintázta, aki látta már, biztosan emlékszik a forma végtelen tisztaságára, a kalap és az alatta plasztikusan mintázott arc elválaszthatatlan egységére).

A senkihez sem tartozás nem jelentett elzárkózottságot, legalábbis nem abban az értelemben, ahogy a világtól útálkozó zsenit és az elefántcsonttornyot szoktuk emlegetni. Különállást jelentett, az igaz, hogy dacos és sokak előtt érthetetlen makacsságú elkülönülést mindentől, ami divatos. Tulajdonképpen ezt fejezte ki a kalap is, amely sohasem változott. Visszatérve Kassákra és arra, amit az új élet születése előtti pillanatokról és Bokrosról írt — szólni kell bátorságáról is. Ez mindenki számára kielégítő magyarázatát adja Bokros Birman Dezső sokat és sokféleképpen, „kódosítve" is emlegetett különállásának, de legfőképpen hovatartozásának.

Kassákot szerette. Ez kiderül a festő-költő visszaemlékezéséből is. Amikor találkoztak, Bokros már viselte a kabátjára varrt megkülönböztető jelet. Emiatt hívta félénken (Kassákot féltve, nem önmagát) magához a műterembe. Műterem? Egyetlen helyiség, amely valamikori üzlet átalakításával válhatott műteremmé és lakássá is egyben — ebben a környezetben találkozott az író Bokros bátorságával. Nagyon régen olvastam a könyvet, ezért nem tudom pontosan idézni, csak annyira, amennyire emlékezetemben megmaradt a kép: a szobrász az ablakkal háttal ülteti le az írót, hogy a legjobb megvilágításban láthassa legutóbbi munkáját. Az a szobrocska (alig arasznyi az egész, ma a Nemzeti Galériában látható) félkarú, rokkant katonát ábrázolt. Ez is a címe: Rokkant katona. Akkor mintázta, amikor a „nagy" szobrászok és festők egymással versengve vésték köbe, öntötték bronzba, mázolták vászonra a magyar vitéz Don-kanyarban is helytálló alakját, amikor a virtus és nem az eleresettség, az értelmetlenül megnyomorodás ábrázolása volt a kifizetődő — ezt követelte ő őméltósága is, akiről számos, vagy inkább számtalan büszt és egészalakos szobor készült abban az időben. Erre mondta Kassák szintetizálva mindazt, ami őt és mást, mindenkit, aki gondolkodni tudott és mert meghatározott — „haldoklásunk ideje."

Az új élet, az új rend megbecsülte: az elsők között kapott Kossuth-díjat egyik köztérre állított szobráért, az emlétlenért, amely sok társától eltérően kikerült a műterem, a múzeum zárt légköréből — betöltve minden szobor hivatását, azt, hogy körüljárható — nézhető. A szobor Budapesten, a Dózsa György úton áll: kalapáccsal üllőre támaszkodó vasmunkást ábrázol. A folytatás azonban elmaradt. Nyugdíjat kapott az államtól, műtermet — megbízást nem. Keveset dolgozott, de nagy tervek foglalkoztatták. Megbízatást szeretett volna, alkalmat, helyet a kiállításra, mert mint mondta, „semmit sem ér az a szobrász, amelyik önmagának dolgozik." Ilyen élő tőről fakadt az a terve is, amelyet évekig dédelgetett, de amelyet végül is csak azután tudott megvalósítani, hogy a véletlen hozzá vezérelt, tanítványává tett. A terv csak mostanában vált szokatlanná, azelőtt egyre-másra rendezték a festők és szobrászok a műtermi kiállításokat. Manapság a művésznek már nem elég ott kiállítani, ahol dolgozik, ma inkább évekig vár a sorára a fiatal festő, grafikus vagy szobrász, hogy valamelyik nagyforgalmú kiállító helyiséget megkapja.

Nem emlékszem, hogy akkoriban — hat-hét évvel ezelőtt — bárki is rendezett volna ilyen tárlatot. Ha meggondolom, nem is olyan egyszerű ilyet rendezni. Ki kellett festeni a hét méter magas Lehel téri műtermet, napokba tellett, amíg a mészfoltokat sikerült eltüntetni, és csak hosszas utánjárással tudtunk megfelelő állványokat szerezni a Műcsarnoktól. A meghívókat egyszerű géppapírral iratta a Mester, a Luxor kávéház irodájában. A lapokat — ötven-hatvan darab lehetett — sorra aláírta és borítékba téve földaltuk a barátoknak, ismerősöknek, elküldtük „az egész szakmának" — ahogy ő mondta. Itt mutatta meg először azt a Bartók-portrét, amelyet nem sokkal a műtermi kiállítás megnyitása előtt fejezett be. Pontosabban két Bartók-portrét állított ki (úgy tudom, mindkettőt megvette a Nemzeti Galéria). Nehéz eldönteni, semmiképpen sem vállalkozom rá, hogy melyikkel okozott nagyobb meglepetést. A túldimenzionált portré olyan asszimetrikus formákban ábrázolta a nagy zeneszerzőt, amilyent a külső hasonlóság valamelyes megtartása mellett egyáltalán elképzelni lehet, a másik éppen ellenkezőleg, miniatűr méretével (négy és fél centi volt a kis plasztika „magassága", ehhez mintegy tíz centiméteres oszlopszerű posztamens tartozott, az egész együtt nem volt tizenöt centiméter) okozott őszinte csodálatot, megdöbbenést. Mindenki a vérmérséklete szerint reagált ezekre a Bartók-portrékra, amelyek akkor készültek, amikor még nem volt divat Bartókot mintázni. Sajnos, nem vagyok zenész, zenekritikus sem elég jó, mégis úgy éreztem akkor és úgy vélem ma is, hogy a két munkában jelentkező harmonikus finomság és az ellenpontozott asszimetria nem idegen Bartóktól.

Persze sokan ebben a műtermi tárlatban is az extravagánsságot és semmi mást — Bokros örökké tartó különállását, sehova-tartozását látták. Sokan nem jöttek el, elintézték az egészet egy kézlegyintéssel, de azok, akik értették Bokrost, vagy legalábbis szerették volna megérteni, mind ott voltak. Eljött egy pedagógus, aki magával hozta az egész osztályát. Műtermi kiállításról lévén szó, természetesen nem szedtünk beléptidíjat. A gyerekek megnézték a tárlatot, egyáltalán mindent megnéztek, amit lehetett: minden ajtót kinyitottak, mindenhova bekukkantottak, mindenen csodálkoztak, mindennek nagyon örültek, azután, amikor kifelé vonultak, egyikük felrohvott és azt mondta: — A nagy Bartók-fej alá tettük a pénzt... — Elkésve tiltakoztam, a Mester nem is tudott a dologról, csak akkor tudta meg amikor a negyvenkét egyforintost az asztalára borítottam.

Ez a házi kiállítás egyúttal nekem az első és egyben utolsó képzőművészeti szereplést jelentette. A tárlaton kiállíthattam egy terakotta önportrémat és három rajzomat, s mint ahogy az ilyenkor szokás — mindenki „nagy jövőt" jósolt az idős Mester tehetséges tanítványának. De végül az üzött el tőle, amit éppen tőle tanultam: ne higgyek a nagy neveknek, nevekkel nem lehet semmit sem alkotni, semmi lényegest, a rutinból végzett munka pedig egyetlen fabatkát sem ér, látszat, alkalmas a megtévesztésre, de végeredményben semmi másra. A művészethez semmi köze. Mi a művészet, mi a szobrász művészete? Erre azt mondta:

— Az egész nem más mint kilencvenkilenc százalék gyakorlat, azt meg lehet tanulni az iskolában is. Azt az egy százalékot, ami még ezután van, mindennél fontosabbnak tartom... Nem lehet tanulni, vagy benned van vagy nincs, de az értékét is az adja, ha „tisztán" rutinnal nem sekélyesíted el...

Rutinról persze magamról szólva még nem beszélhettem, de nem nagyon hittem abban sem, hogy középszerű szobrásznál valaha is jobb lehetek, vagyis eljutok majd a rutinig, de legalábbis a rutinirozottságig, s mindahhoz, ami ezzel együttjár — nagyon szigorúan fogalmazva — a tucatmunkáig. Ilyet ő sohasem csinált. Ilyet meg sem nézett, elsiklott felette, mintha nem létezne, ha mégis belebotlott azt mondta: — Ez rossz, rosszabb, mint az, ami a helyén volt. A levegő. A levegő jó, nagyon.

Nagy tervekkel élt együtt úgy, hogy mindig egyedül volt. Szerette volna felnagyítva újramintázni egyik korábban készített, kisplasztikáját. A szobrocska tudtommal az egyetlen Mednyánszky szoborvázlat, még 1924-ben készítette. Köztéri szobrot akart belőle, fáradhatatlanul járta a hivatalos utat. A villamoson elgondolkodott, már csengettek, amikor lelépett.

egész verseny és az operatőrnek, aki a kellő időben mindig rájuk irányítja a kamerát.

Felesleges az értelmező szótárakban keresgélniök a „tapsilányok" kifejezést. Én találnek semmi köze az igazi bírálathoz, vissza kell utasítanom. Ebből ugyanis csak az világos, hogy az általam igen tisztelt panasztevőnek fogalma sincs a kugligolyó-gömbölyítés rejtelmeiről és objektív nehézségeiről. Munkavállalóink száma csökken, a leg-

(A Wochenpresse karikatúrája)

VASÁRNAPI FEJTÖRŐ

Költészet

A költészet napja alkalmából József Attila vízszintes 33. című verséből közlünk idézetet rejtvényünk vízszintes 1., függőleges 12., valamint függőleges 66. számú soraiban.

VÍZSZINTES: 1. Idézet a költő vízszintes 33. szám alatti verséből (folytatása a függőleges 12. és 66.) 12. Küzd. 13. Egyidejűleg született testvér. 14. Dél-amerikai főváros. 15. Egyforma betűk. 16. Becézett női név. 17. Szarvasfajta (—'). 19. Svájci kanton. 21. Dél-amerikai kérődző állat. 23. Fejfedő. 25. Francia világi pap. 27. Időegység. 28. Igen — oroszul. 29. Juttat. 31. Nem — latinul. 32. Napszak röv. 33. Az idézett József Attila-vers címe. 36. Rövidhullám. 37. Német személyes névmás. 38. Küldemények szállításával foglalkozik. 39. Egyforma magánhangzók. 41. Meleg bélesanyag. 43. Az egyik hónap. 46. Angol helyeslés. 47. Elektromos töltésű atom. 49. Becézett női név. 50. Kínai hosszmérték. 52. Egy hosszú és két rövid szótagból álló versláb — névelővel. 55. Személyes névmás. 56. Portéka. 58. A legtöbb ABC kezdete. 59. Pipa közepe. 60. Agg. 61. Kukoricaszárító. 63. Illattal párosult zamat. 66. Fog. 67. Harag — latinul. 69. A máj választja ki. 70. Levegő — görögül. 71. Személyes névmás. 73. Angol külügyminiszter volt. 75. Bánt. 77. Egyszerű gép.

FÜGGŐLEGES: 2. Tojás — németül. 3 .Szín. 4. Móka vége! 5. A germanium vegyjele. 6. Juh tejtermék. 7. Gyümölcs. 8. Mint vízszintes 55. számú. 9. Ausztráliai madár. 10. Latyakja. 11. Kicsinyítő képző. 12. A versidézet folytatása (befejező része a függőleges 66.) 16. Fohász. 18. Kártyajáték (—'). 20. Arab előnév (jelentése — fia). 22. Mint vízszintes 56. számú. 23. ... tenger, a Szovjetunióban. (sz=s). 24. Folyóvíz. 26. Szeszes ital. 28. Orvosi névtáblákon is látható rövidítés. 30. Edit része (!). 33. Pálmafajta (—'). 34. Törpe lovak. 35. Eton-ból való. 37. Győri sportegyesület névelővel. 40. Durva pamutkelme. 42. Ady költészetének ihletője. 44. Kiszolgáló asztal (ford.). 45. Dunántúli csatorna (ford.). 48. Portugál város (ford.). 51. Tejtermék. 53. Mint függőleges 40. számú. 54. Mint vízszintes 49. számú. 55. Megnézi a súlyát. 57. Mint vízszintes 19. számú. 60. Sebképződmény. 62. Érzékel. 64. Rezdül (föld). 65. Rege. 66. A versidézet befejező része. 68. Állami bevétel. 70. Menyasszony. 72. Állathang. 74. Ebéd egynemű betűi. 76. Létezik. 77. Egyforma betűk.

BEKÜLDENDŐ: a vízszintes 33., valmint a vízszintes 1., és függőleges 12., 66. számú sorok megfejtése.

A vasárnapi keresztrejtvény helyes megfejtése: ..." Ó, csermelyhangú csízek, illatok, édes ízek..." Tóth Árpád, Áprilisi capriccio.

Könyvjutalmat nyertek: Ivony Istvánné Salgótarján Mahmnka József Nagybátony, és Szabó Katalin Salgótarján.

A könyveket postán küldjük el!

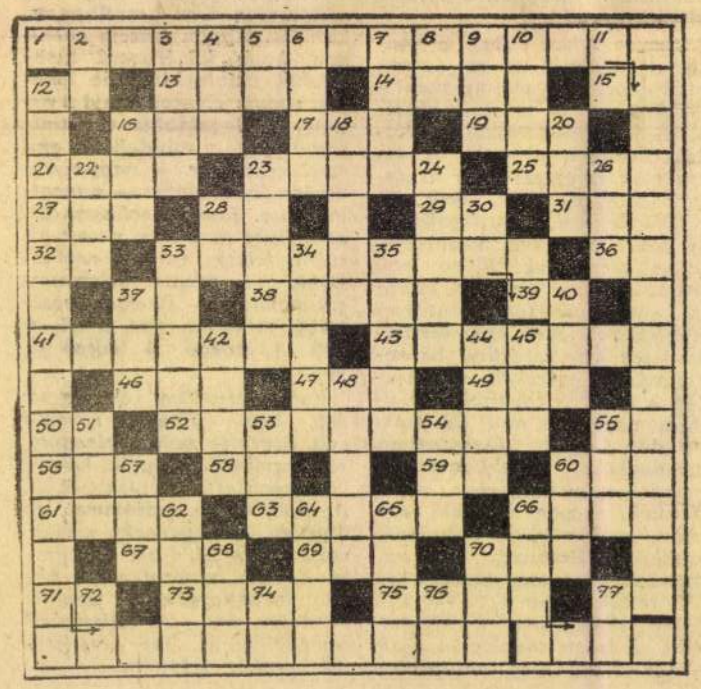

Dolgoztatja a postásokat!

John Glenn, az első amerikai űrhajósok egyike, személyes irattárát az amerikai parlament könyvtárának adományozta. Ez a 90 000 darabból álló gyűjtemény főleg azokból a levelekből gyűlt össze, amelyeket Glenn Föld körüli repülése után kapott az ország minden részéből. A levelekben azonban nemcsak gratulálnak a bátor űrrepülőnek, hanem igen sok levélben véleményét kérik különféle dolgokról: például a gyermekek neveléséről, az ifjúság tudományos kiképzéséről, az űrrepülés jövőjéről, és sok más változatos témáról.

Most vásároljo

kályhacse

A TÜZEP-VÁLLALAT

EGRI,
GYÖNGYÖSI,
HATVANI,
RECSKI,
SALGÓTARJÁNI,
PÁSZTÓI telepein.

KEDVEZMÉNYES KÁLYHACSEMPE-VÁSÁRT

RENDEZ CSAK ÁPRILIS HÓBAN!

Régi ár: 1417 Ft. Új ár: 1179 Ft.

EGER—SALGÓTARJÁN TÜZÉP V.

Értesítjük a Kismotor- és Gépgyárban, valamint az Ipari Szerelvény- és Gépgyárban 1959-ig gyártott

MIA és MIB típusú motorok üzemben tartóit,

hogy a gyárakkal egyetértésben, 1971-től ezekhez a benzin-, illetve petróleumüzemű motorokhoz

nem árusítunk pótalkatrészeket

Kérjük, hogy az említett motorok kiselejtezéséig még szükséges pótalkatrészeket

április 30-ig rendeljék meg

a Gépipari Termelőeszköz-Kereskedelmi Vállalat

Géppótalkatrész-forgalmazási osztályától

Budapest, VII., Madách Imre u. 8.

A már korábban megrendelt és nálunk előjegyzésbe vett alkatrészeket — ismételt megrendelés nélkül — folyamatosan szállítjuk.

Ipari tanulókat veszünk fel

KŐMŰVES,
ÁCS,
PARKETTÁS
ÉS HIDEGBURKOLÓ

szakmára. Tanulóinknak kollégiumi elhelyezést és teljes ellátást nyújtunk, munkaruhát és bakancsot adunk, ösztöndíjat fizetünk.

Jelentkezés személyesen vagy írásban szakoktatási csoportunknál:

43. sz. Állami Építőipari vállalat.

Bp. XI., Dombóvári út 19.

Bokros Bierman Dezső

1969. XII. 2o. 19,oo /6/ RJ

1021

Esti krónika I.

Folytatjuk hazai beszámolóinkat. Király Edit egy kiállitás megnyitásáról tudósit.

-Bokros Bierman Dezső munkásságát idézi fel, születésének 8o. évfordulóján a Nemzeti Galéria holnap nyiló emlékkiállitása. Mintegy 8o szobrot és 5o rajzot helyezett el a Galéria diasztermében Csap Erzsébet a kiállitás rendezője. Itt van Az alvó lány-szobra, a művész egyik legkorábbi alkotása, 1916-ban faragta márványba. Hasonló nagyméretü szobrot később már nem készitett. A klasszikus szépségideált , az arányokkal való szakitás korszaka váltotta fel. A helyke Madame sona gene aktja, a térdelő Könyörgő vagy a jóval későbbi Vetkőző, a valóság elemeinek groteszk megjelenitése. De érdekesek a kettős női alakok, az egymás felé forduló álló vagy térdelő aktok. Jól kielemezhető rajtuk a féltés, a szeretet, az együvétartozás gondolata. Minden oldalról mást mutatnak, nem egy fő nézetre komponálta őket a szobrász. Férfi szobrai egy külön csoportot képviselnek. Mély emberi részvéttel mintázta meg A rokkant katona alakját 1944-ben. Munkásábrázolásai közül pedig A kubikos különösen kiemelkedő. Az első ürhajók inditása idején készitette A szputnyik-nézők hármas csoportját. Két, félig egymás mögött álló férfi néz a magasba, mellettük egy kislány, annyira lenyügözi őket a látvány, hogy csak a testük van a földön. Szólni kell még a rajzokról, a kréta,- toll,- és ceruzarajzokról. A Tanácsköztársaság bukása után készitett Jób illusztrációit ugyan nem követte egy ujabb sorozat, de a rajzkészségének bizonyitéka

Bodnár Hermann Dezső

1969. XII. 20. 19,00 /6/ DJ

Esti krónika I.

Folytatjuk mezei beszámolóinkat. Kivály Edit egy kiállítás megnyitáról tudósít.

-Nekros Hermann Dezső munkásságát idézi fel, amületésének 60. évfordulóján a Dezsenti Galéria Holnap nyíló emlékkiállítása. Mintegy 80 szobrot és 50 rajzot helyezett el a Galéria elsőtérzésére Csap Brzoebot a kiállítás rendez je. Itt van Az alvó lány-azoura, a művész egyik legkorábbi alkotása, 1916-ban faragta mérványba. Hasonló nagyadretü szobrot később már nem készitett. A klasszikus emberi idealt , az arányokkal való szakítás korszaka váltotta fel. A helyke Madame sans gene aktja, a tördelő Könyörgő vagy a jóvel későbbi Vetkőző, a valóság elemzinek grotesek megjelenítése. Be érdekesek a kettős női alakok, az egyik 1 ld forduló álló vagy tördelő aktok. Jól kiszemelhető rajtuk a fáltás, a szeretet, az együvétartozás gondolata. Nincen előszerel mást mutatunk, nem egy fő mézetre kompanálta őket a szemmel. Férfi szobrai egy külön csoportot képviselnek. Mély emberi részvéttel mintázta meg A rokkant katona alakját 1946-ban. Munkásábrázolásai közül pedig A kubikos különösen kiemelkedő. Az első Brhajók indítása idején készitette A szputnyik-mezők sörmes csoportját. Két, félig egymán zögött álló férfi néz a magasba, mellettük egy kislány, annyira lenyügöni őket a látvány, hogy csak a testük van a fölsön. Szólni kell még a rajzokról, a kréta,- toll,- és ceruzarajzokról. A Tanácsköztársaság bukása után készitett Jób illusztrációit ugyan nem követte egy ujabb sorozat, de a rajzkészségének bizonyítéka

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

TÁRSADALMI SZEMLE

1969 NOV

1024

Bokros-Birman Dezső:
Dunai népek kórusa

fejlesztésében a testü
és minden olyan jogk
tosítását, amely elősegí
a kormány határozata
sainak megfelelően a
dekeinek legmegfelelő
lessenek.

A helyi lakosság ér
vève, feltétlenül szük
munka további decent
dolgozók ügyeit egy h
intézzék. Az államhatalmi és államigazgatási szervek megerősítése szükségessé teszi a személyi feltételek javítását, a hatáskörök decentralizálását, és nem utolsósorban azoknak a gazdasági feltételeknek a megteremtését, amelyek a helyi önkormányzat működéséhez elengedhetetlenül szükségesek.

Az 1968. január elsejével bevezetett új gazdaságirányítási rendszerben megnövekedett a tanácsok felelőssége. Ez elsősorban a költségvetési és fejlesztési alap új tervezési módszereiben mutatkozik meg, abban, hogy a korábbi éves tervkészítés helyett a középtávú tervezés kerül előtérbe. Ez növeli a tanácsok felelősségét, biztonságérzetét, és munkájuk tervszerűségét, egyúttal pedig nagyobb az ösztönző hatása is. Véleményem szerint az önkormányzat továbbfejlesztésében — amely az új gazdaságirányítási rendszer alapján további előrehaladást jelent — a következő alapkövetelmények vannak:

ük
ge
. A
ezet
k fe
vítés
k lé
ütkö
szül
őter
elő
veté
ket kell mind műszakilag, mi
juk szélesítésével fejleszteni,
adott község kommunális szü
kielégíthessék. A viszonylag sz
ipari kapacitás és a helyi igé
zötti összhang megteremtésére
is kívánatos a költségvetési üz
lumenének növelése, elsősorba
sokban és községekben. Szüks
új üzemek létesítése is indoko

A minisztériumi vállalatok
csi gazdaság közötti jobb össz
teremtése érdekében célszerűn
hogy a lakossági szolgáltatás
függő, helyi anyagokkal dolg
a gyártott terméket helyben
náló minisztériumi vállalatok
húsipari vállalat stb.) tanácsi
be kerüljenek át.

A költségvetési intézmények
decentralizálása már megkezd
indokolt volna, hogy a megye
további intézményeket adjana
ponti költségvetésükből az ér

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi S. u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

ESTI HIRLAP

1968 MÁR 22

Családi kiállítás

Elkészült a kiállítási intézmények idei programja, amely sok érdekességet ígér a műalkotások kedvelőinek. A *Nemzeti Galériában* 22 időszaki kiállítás lesz ebben az évben. Kiállítást rendeznek többek között *Bokros-Birman Dezső, Kovács Margit, Uitz Béla* műveiből és a Ferenczy család világhíres tagjainak alkotásaiból. Bemutatják a *Medgyessy Ferenc* hagyatékát.

A *Néprajzi Múzeum* a fő erőt ebben az évben a szentendrei szabadtéri kiállítás előkészületeire fordítja. Áprilisra tervezi az első paraszthéz építésének megkezdését; további 14 épület felállítása szerepel még az idei programban. A *Petőfi Irodalmi Múzeum Borsos Miklós* és *Franz Kafka* műveiből tervez kiállítást, és még ez évben megnyitja a magyar irodalom Aranytól — Adyig terjedő történetét bemutató tárlatát. A Természettudományi Múzeum *Szunyoghy János* tanzániai gyűjtőútjának termését mutatja be.

lása

nácsban, az izraeli
viszont azt mondott
nem szabad bízni a

tonsági Tanács kötelessége elítélni a Jordánia ellen elkövetett legújabb izraeli agressziót.

A Biztonsági Tanácsnak mindent meg kell tennie annak érdekében, hogy *megakadályozza az ilyen támadások megismétlődését.*

k a harcok

sõ éjjelre *megszűnt mindenütt a lövöldözés* és mint ma reggel közölték, azóta is csend volt a tűzszüneti vonal körzetében.

1021

VII. évfolyam, 12. szám
1964. december

Socialista MŰVÉSZETÉRT

A MŰVÉSZETI SZAKSZERVEZETEK LAPJA

A MUNKAVÉDELEM ÉS A VÁLASZTÁSOK

Írta: ÓVÁRI GYŐZŐ

A Művészeti Szakszervezetek Szövetségének elnöksége, majd központi vezetősége a közelmúlt hetekben foglalkozott a művészeti vállalatok és intézmények munkavédelmi helyzetével, és annak javítása érdekében megfelelő intézkedési tervet fogadott el. Az említett két tanácskozás, valamint az október 19-én állami vezetők és szakszervezeti funkcionáriusok részvételével az új munkavédelmi rendelet végrehajtása tárgyában tartott országos megbeszélés munkavédelmi tevékenységünk számos hiányosságát felszínre hozta.

A három fórumon felmerült kérdések, észrevételek és hiányosságok munkavédelmi munkánkban *alapvető szemléleti változás szükségességét* vetik fel: a munkavédelmi tevékenység fokozott *decentralizálásának* gondolatát. Eddigi gyakorlatunk egyik fő jellemzője volt, hogy a vállalatok, intézmények ilyen irányú tevékenységét a központi — elsősorban központi szakszervezeti — szervek ellenőrző tevékenysége határozta meg. Ezek hagyták jóvá a műszaki terveket, ellenőrizték a munkavédelmi szemlék és oktatás helyzetét, ellenőrző szemléik során felfedték a hiányosságokat, vizsgálták a dolgozók túlfoglalkoztatásából eredő veszélyeket és törvénytelenségeket.

Megállapítható, hogy ez a gyakorlat nem vezetett — mert nem is vezethetett — kielégítő eredményre. A központi ellenőrzés mindig csak átfogó, nagyvonalú vagy szúrópróbaszerű lehet. A balesetek túlnyomó többségét okozó részhiányosságokat — származzanak azok az oktatás formális voltából, alapos helyismerettel fellelhető műszaki hibából vagy belső szervezetlenségből — csak közvetlen helyszíni tapasztalatokkal rendelkező, munkavédelmileg képzett szakemberek fedezhetik fel.

A fentebb mondottakra rendkívül meggyőző példa *a műszaki munkák tervdokumentációi jóváhagyásának kérdése.* A terveket készítő tervezőmérnökökre ugyanúgy kötelezőek a munkavédelmi előírások, mint a terveket jóváhagyó szervekre. Mégis általános tapasztalat, hogy a tervezők ezeket vagy nem ismerik, vagy nem veszik figyelembe. A jóváhagyóknak valóságos *vadászatot* kell folytatniuk a tervekben rejlő hibákra, hiányosságokra. De ezek közül is csak azokat fedezhetik fel, amelyek a rajzokból, leírásokból kitűnnek. A többi csak a kivitelezés során ismerhető fel. Ekkor kerül előtérbe a kivitelezők és műszaki ellenőrzést végző személyek munkavédelmi kötelezettsége. Végül sor kerül a műszaki átadásra, üzembehelyezésre, amikor az összes eddigi szervek munkájának hiányosságai kiderülhetnek, hacsak nem tolódik a felfedezés időpontja az üzemeltetés időszakára.

Hol szükséges itt — az eddigi gyakorlattal szemben — decentralizálás? A munkavédelmi előírások következetes és maradéktalan figyelembevétele a tervező, mindenegyes kivitelező részleg és a műszaki ellenőrzés kötelessége. A tervek részletes munkavédelmi felülvizsgálatát az azokat és a helyi viszonyokat alaposan ismerő *üzemeltető* és annak szakszervezeti bizottsága végezheti el a legeredményesebben. A felsőbb munkavédelmi szervek ellenőrzése csak a *főkérdésekre* (alaprendezés, munka- és egészségvédelmi alapkoncepció az érintésvédelem, fűtés, szellőzés, tisztálkodás, nehéz fizikai munka csökkentése terén stb.) terjedhet ki. Jóváhagyásuk is mindenkor *általános* utalásokat tartalmaz a részletes munkavédelmi előírások betartására vonatkozóan. Nélkülözhetetlen és *csak a helyi szervek által* ellátható feladat a *kivitelezés közbeni* ellenőrzés, amely hivatva van a műszaki tervekből ki nem derülő kivitelezési részfeladatok és a biztonsági előírások egyeztetésére. Megfigyelhetjük, hogy a feladatok zöme a közvetlenül érdekelt személyekre és szervekre decentralizálódott.

Sorolhatnánk a példákat a munkavédelmi tevékenység minden területéről, mindig ugyanarra az eredményre jutnánk: a színvonalat a közvetlenül „a munkapadnál" irányító, a részletkérdésekben intézkedési jogkörrel bíró állami vezetők és az ezeazzal a hatáskörrel és lehetőséggel, amelyet a 34. sz. tvr. és a végrehajtási utasítás biztosít. A beruházási és felújítási tervek például csak akkor kerüljenek kivitelezésre, ha ahhoz a szakszervezeti bizottságok hozzájárultak. Segítsenek az szb-k a vállalati, intézményi egészségügyi és munkavédelmi éves komplex tervek elkészítésében. Az elnökség azt is megállapította, hogy a felsőbb szervek hathatós közreműködésének elmaradása mellett igen gyakran az igazgatók és a szakszervezeti bizottságok nem oldottak meg olyan munkásvédelmi problémákat, amelyeket pedig *minden anyagi ráfordítás nélkül, önerőből* elvégezhettek volna. Utalt a beszámoló a balesetelhárítási oktatás formális voltára, a színházi bemutatókat megelőző munkásvédelmi szemlék elfeledésére, egy-egy új művészi produkció késve előkészítésére és az ebből adódó kapkodásra, túlmunkára, s nem utolsósorban hangsúlyozta: gyakran okoz balesetet egyes dolgozók fegyelmezetlensége, felelőtlensége is.

Az elnökség beszámolója nyomán élénk, felelősségtudattal áthatott **vita** alakult ki. A központi vezetőség tagjai szóvátették az új művelődési otthonok korszerű volta és a **színházak elmaradottsága** közti ellentmondást. Az **artista** szakma képviselői felhívták a figyelmet a műszaki személyzet fluktuálására, az artistabalesetek minősítésére, a **szakmai nyugdíj** kérdésének rendezésére. Hangot adtak a felszólalók annak a tapasztalatnak, hogy nem elégséges a dolgozók munkakörülményeinek megjavítására és egészségvédelmének fokozására az az erőfeszítés, amit egy-egy intézmény, vállalat dolgozó kollektívája, szakszervezete kifejthet, az is szükséges, hogy **a minisztériumok biztosítsák a végrehajtási utasításban megjelölt feladatok megoldásához szükséges anyagi és személyi kapacitást is.** Bírálták a beszámoló statisztikai számainak summás értékelését, egyes intézmények és vállalatok vezetőit, szakszervezeti bizottságait, mivel még érdemben át sem tanulmányozták a végre-

— Folytatás a 2. oldalon —

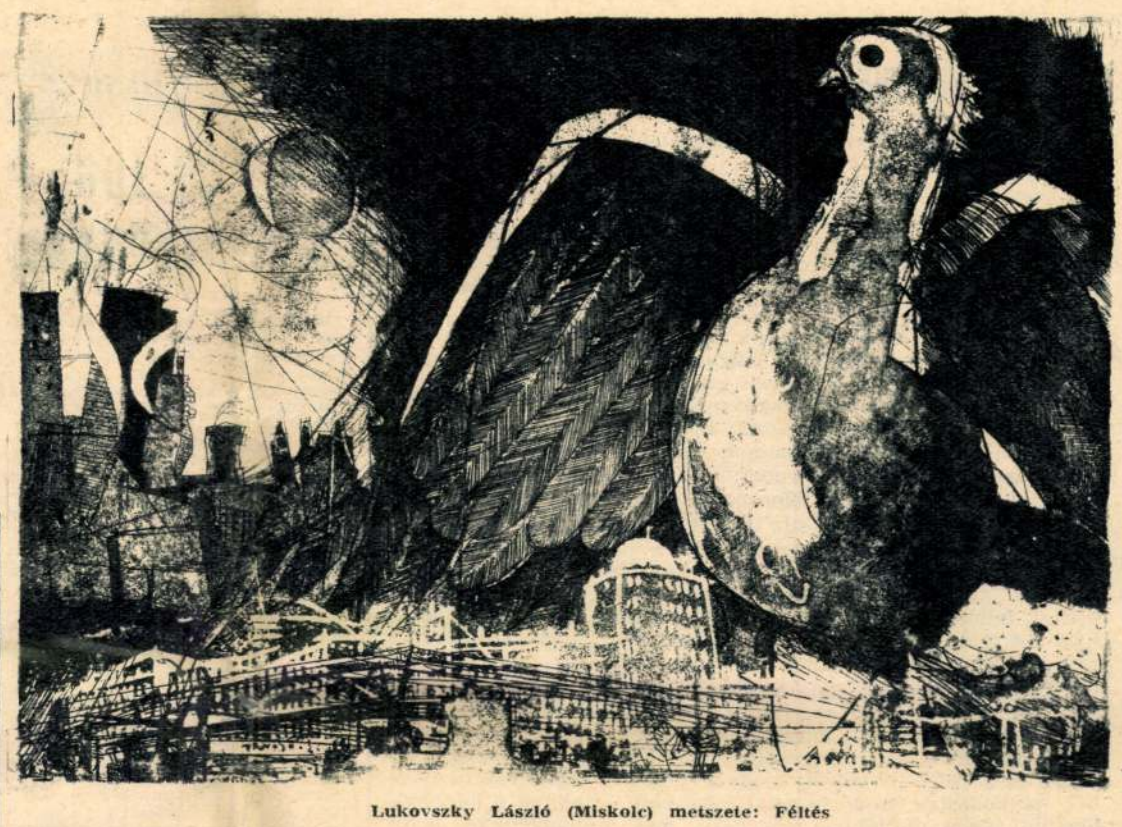

Lukovszky László (Miskolc) metszete: Féltés

A munka- és egészségvédelmi helyzetről

tanácskozott központi vezetőségünk

November 2-án a Rátkai címmel elnyerésének feltételei Színészklubban ülést tartott a megállapításánál jelentős szeMűvészeti Szakszervezetek repet kapott a balesetek csökSzövetségének központi vezekentése.

tősége. Meghallgatta és megvi- Feltárta az elnökség beszátatta az elnökség beszámolóját molója ugyanakkor, hogy az *a dolgozók egészségét és testi igazgatók, művészeti vezetők, épségét védő 1963. évi 34. sz. valamint a szakszervezeti bitörvény végrehajtási utasításá-* zottságok többsége még nem *nak gyakorlati tapasztalatairól,* teljesítette a végrehajtási uteljesítette a végrehajtási utaaz állami és szakszervezeti sításból következő kötelezettvezetők további tennivalóiról. Az elnökség beszá- ségeket, *nem fogtak hozzá a* molóját *Lukács István* titkár *feladatok végrehajtásához.* tartotta. Többek között elhanyagolják

Az elnökség beszámolója rá- az új dolgozók balesetelhárímutatott arra, hogy napjaink- tási oktatását, a biztonságban egyre inkább előtérbe kerül technikai vizsgáztatásokat, a a dolgozó emberek védelme, a munkavédelmi szemlék rendmunkásvédelem problémája. szeres megtartását, a balesetek A Szakszervezetek Országos rendeletben előírt kivizsgálá-Tanácsa október 3[illegible]-teljes ülésén mélyreható elemzéssel foglalkozott általában a szakszervezetek munkavédelmi és egészségügyi tevékenységével. Szövetségi elnökségünk is több ízben tárgyalta a művészeti terület munkásvédelmi problémáit. Az elnökség megállapította, hogy az általános fejlődés ellenére is az utóbbi években a szocialista építés, ezen belül *a művészeti élet általános előrehaladásával nem tart lépést a munkásvédelem javulása.* Az elnökség 1963-ban tett megállapításait az illetékes állami vezetők figyelembe vették, és több intézkedést tettek a helyzet javítására. A Művelődésügyi Minisztérium például *központosította a beruházási és felújítási keretet;* a Fővárosi Tanács hatvan millió forintot irányzott elő a felügyelete alá tartozó *színházak korszerűsítésére* (Bábszínház, József Attila Színház); eredménynek tulajdonítható, hogy a Rádió- és Televíziónál *új stúdiókat* hoztak létre; a *prémium* feltételek, valamint a *kiváló vállalat*

sát és a felelősség megállapítását. Egyes vállalatoknál — különösen a *képzőművészeti* vállalatok, *a Magyar Cirkusz és Varieté, a Televízió* esetében — a dolgozók munkakörülményei kedvezőtlenek. A vállalatok és intézmények munkájának tervszerűsége nem kielégítő, sok helyen nem alakult még ki az egyenletes munkaütem. Az elnökség az elmúlt években számos helyen szóvátette a *túlóráztatás* csökkentését és a pihenő-időnek a törvényben meghatározott biztosítását. Javulásról azonban nem beszélhetünk, ez a balesetek alakulásában is érezteti hatását. A fizikai munkák könnyítése, gépesítése elmaradt a követelmények mögött.

A végrehajtási utasítás jelentőségét abban látja az elnökség, hogy *először szabályozza a művészeti területen az állami és szakszervezeti vezetők feladatát egységesen és egymással összefüggésben.* Az elnökség felhívta a szakszervezeti bizottságok figyelmét, hogy fokozottabban éljenek

A Szegedi Nemzeti Színház tagsága az október 18-i jubileumi előadás előtt. Jobbszélen Vaszy Viktor érdemes művész, igazgató ünnepi beszédet mond (Somogyi Károlyné felv.)

BOKROS BIRMAN DEZSŐ szobrászművész november 19-én ünnepelte 75. születésnapját. Kormányunk érdemes művész címmel tüntette ki. Képünk: a Mester Férfiakt című új szobrával

ÁRA 1 FORINT

A MUNKAVÉDELEM ÉS A VÁLASZTÁSOK

— Folytatás az 1. oldalról —

ket közvetlenül ellenőrző, támogató szakszervezeti funkcionáriusok tevékenységének színvonala határozza meg. Az új munkavédelmi rendelet is ebben a szellemben foglalt állást, amikor részletesen intézkedett ezen szervek kötelességeiről, egyben megadta az ezek teljesítéséhez szükséges jogokat és módszereket is.

Mindezekből egyértelműen kiviláglik a művészeti vállalatok és intézmények szakszervezeti bizottságainak megnövekedett felelőssége, feladatainak számbeli és színvonalbeli gyarapodása. Ez egyben munkavédelmi tevékenységünk gyökeres megjavításának kulcsa is. A szakszervezeti bizottságok ott élnek a helyszínen, minden legapróbb baleseti veszélyt fel tudnak deríteni, származzék az az épületből, géptől, legyen az rossz munkaszervezésből vagy létszámelégtelenségből adódó túlhajtottság, hibás vagy elégtelen szerszám stb. Ugyancsak *az szb-k látják legpontosabban* a túlóráztatás helyzetét, a nehéz fizikai munkák gépesítésének lehetőségeit, tehát *a munkásvédelem összes helyi teendőit.* Az szb-knek *joguk van* betekinteni a beruházási, felújítási, fejlesztési tervekbe, befolyásolni azok kialakítását. Amilyen mértékben sikerül a helyi viszonyokat ismerő szakszervezeti bizottságok helyi befolyásának növelése az éves műszaki tervek kialakításában, a műszaki tervdokumentációk (beruházási, tervezési programok, műszaki tervek) jóváhagyásában, a munkavédelmi oktatás, ellenőrző szemlék rendszeres és színvonalas megtartásában, a biztonságtechnikai fegyelem megtartásában és a dolgozók túlzott igénybevételéből, a szervezetlenségből, kapkodásból eredő közvetett baleseti veszélyek kiküszöbölésében, olyan mértékben növekszik meg munkavédelmi tevékenységünk eredményessége.

Éppen ezért rendkívül fontos, hogy a most következő szakszervezeti választásokon már a jelölőbizottságok fokozott gondot fordítsanak erre a kérdésre: munkavédelmi szempontból jólképzett, kellő szakmai súllyal rendelkező aktívák is kerüljenek az új szakszervezeti bizottságokba, mint a megfelelő reszortok várományosai. Tudomásul kell vennünk, hogy a munkavédelmi felügyelői reszort *speciális funkció.* Ellátásához nem elég a társadalmi tevékenység készséges vállalása, az általános politikai és szakszervezeti tájékozottság. Mindezek mellett rendkívül széleskörű *tételes és tárgyi ismeretek* szükségesek a munkavédelmi előírások terén. Nélkülözhetetlenek ezenkívül széleskörű műszaki ismeretek az építészeti és gépészeti rajztól a technológián keresztül az elektrotechnikáig. Fel kell tételeznünk, hogy ilyen műszaki képzettséggel maradéktalanul rendelkező személy alig biztosítható, de a megnövekedett feladatokat egy személy társadalmi munkaként volumenében sem tudja ellátni. Szükségesnek látszik tehát a társadalmi munkavédelmi felügyelő mellé *megfelelő munkavédelmi és különböző vonatkozású szakmai ismeretekkel rendelkező aktívák beállítása.* Így jelentkezik a feladatok decentralizálása az eddig ismert legkisebb egység, a társadalmi munkavédelmi felügyelő szintjén is.

Az előzőkben tárgyalt kérdések felvetését indokolta a bevezetőben említett megbeszéléseken kikristályosodott két megállapítás: *növekedett a baleset következtében kiesett munkanapok száma,* tehát *a balesetek súlyossága; a munkavédelmi feladatokkal történő foglalkozás messzemenően nem kielégítő.* Időszerűséget adott viszont a kérdés sürgős elemzésének a választások közeli időpontja, miután az új szakszervezeti bizottságok személyi összetételének alakulása ismét évekre megszabja munkavédelmi tevékenységünk színvonalát, az emberről történő gondoskodás egyik legfontosabb megjelenési formáját.

Óvári Győző

Ismerkedjünk

AZ ÚJ JOGSZABÁLYOKKAL

A társadalombiztosítás szervezetének egységesítésére vonatkozó egyes kérdéseket szabályozza az 5/1964. (XI. 6.) SZOT szabályzat (megjelent a Magyar Közlöny 1964. november 6-i számában). 1964. szeptember 1. napjától kezdődően azokat a jogokat, amelyek a társadalombiztosítási jogszabályok értelmében a munkaügyi minisztert illették — a Szakszervezetek Országos Tanácsa gyakorolja. Az 1964. augusztus 31-én megszűnő Országos Nyugdíjintézet feladatait a SZOT Társadalombiztosítási Főigazgatósága Nyugdíjfolyósító Igazgatósága veszi át.

A külföldi állampolgárok felsőoktatási intézménybe való felvételének engedélyezéséről és tanulmányai folytatásáról rendelkezik a művelődésügyi miniszter 152/1964. (MK 20.) MM sz. utasítása (megjelent a Művelődésügyi Közlöny 1964. október 15-i számában). Az utasítás szerint a külföldi állammal, külföldi állami vagy társadalmi szervvel, illetőleg nemzetközi szervezettel kötött egyezmény (megállapodás) alapján a Magyar Népköztársaságba felsőfokú tanulmányok folytatására küldött, továbbá egyezményes megállapodáson kívül magyar felsőoktatási intézményben továbbtanulni kívánó külföldi állampolgárt a művelődésügyi miniszter által kijelölt felsőoktatási intézmény egyéb felvételi feltételek vizsgálata és — a művészeti főiskolák és a Testnevelési Főiskola kivételével — felvételi vizsga nélkül köteles nappali tagozatra felvenni. A Magyar Népköztársaság területén személyi körülményei folytán **tartósan megtelepedett** és magyarországi középiskolában végzett külföldi állampolgár felvétele a magyar állampolgár jelentkezőkkel azonos feltételekkel történik, a művelődésügyi miniszter külön engedélye nélkül. A külföldi állampolgárok tanulmányai folytatásával kapcsolatos egyéb szabályokról a művelődésügyi miniszter 153/1964. (MK 20.) MM sz. utasítása rendelkezik.

A háborús bűntettek és a miattuk kiszabott egyes büntetések **elévülésének kizárásáról** rendelkezik az 1964. évi 27. sz. törvényerejű rendelet (megjelent a Magyar Közlöny 1964. november 10-i számában). A háborús bűntettek elkövetőinek nagy részét a felszabadulás óta eltelt időben felelősségre vonták, s a rájuk kiszabott büntetéseket végrehajtották. Egyes háborús bűnösök azonban külföldre szökéssel vagy más módon kivonták magukat a büntetőjogi felelősségrevonás, illetve a kiszabott büntetés végrehajtása alól. Annak érdekében, hogy e rendkívül súlyos bűncselekmények elkövetőit az időmúlás ellenére felelősségre lehessen vonni, vagy a velük szemben kiszabott büntetések közül a legsúlyosabbakat végre lehessen hajtani — a tvr kimondja, hogy a háborús bűntettek büntethetősége, valamint az ilyen bűntettek miatt kiszabott 15 évi szabadságvesztés vagy ennél súlyosabb büntetés nem évül el.

(Bné dr.)

PÁSZTOR JÓZSEF EMLÉKEZETE

Akik jelen voltak szakszervezeti szövetségünk elnökségének szeptember 21-i ülésén és tanúi voltak, Pásztor József, a Művészeti Szakszervezetek Szövetsége számvizsgáló bizottságának elnöke mily megható javaslatot tett a nemrég elhúnyt, feledhetetlen Pór Bertalan emlékének megörökítésére, talán azokat döbbentette meg leginkább a váratlan hír: október 22-én, életének 66. évében szívbénulásban elhunyt Pásztor József, számvizsgáló bizottságunk elnöke. Pásztor József az első világháború alatt kapcsolódott a Galilei-kör mozgalmába, tevékenyen részt vett a Magyar Tanácsköztársaság harcaiban, emiatt 1919—21-ben két ízben is internálták. Ifjú korától kezdve szakadatlanul, önfeláldozóan résztvett a munkásmozgalomban, 1916 óta szakszervezeti tag, 1934 óta választott szakszervezeti funkcionárius. A művészeti szakszervezetek számvizsgáló bizottságának elnöki tisztét 1950 óta egyfolytában ő töltötte be. 1928 óta a filmszakma dolgozója volt, s 1945—50 között Pásztor József volt a filmes szakszervezet elnöke. A felszabadulástól kezdve tagja a kommunista pártnak, s mint az MSZMP II. kerületi bizottsága aktivistája lelkes és eredményes munkát végzett a művelődésügy terén. Pásztor József elvtársat a művészeti szakszervezetek tagsága elvhűsége, emberszeretete miatt kegyelettel megőrzi emlékezetében.

TUDNIVALÓK

a nyugellátás igényléséről, megállapításáról

Nyugellátást, öregségi vagy rokkantsági nyugdíjat, özvegyi nyugdíjat, szülői nyugdíjat, árvaellátást az arra illetékes szerv csak az érdekelt igény bejelentése, illetve kérelme alapján állapíthat meg. Az igényt a SZOT Társadalombiztosítási Főigazgatósága helyi igazgatóságánál vagy kirendeltségénél kell előterjeszteni. Fenti esetekben a helyi igazgatóság, illetve kirendeltség hoz határozatot, mely ellen 15 napon belül lehet fellebbezni a társadalombiztosítási bizottsághoz. E bizottság az illetékes igazgatóság mellett működik.

Nyugellátási igényt a SZOT Társadalombiztosítási Főigazgatósága Nyugdíjfolyósító Igazgatóságánál (volt ONYI) kell előterjeszteni az alábbi esetekben:

— meghalt nyugdíjas hozzátartozóinak özvegyi nyugdíját, árvaellátást, szülői nyugdíjat,

— az 55. év betöltésekor az ideiglenes özvegyi nyugdíjban részesülő állandó özvegyi nyugdíjigényét,

— az újból férjhezment özvegy végkielégítési igényét,

— házastársi pótlék vagy családi pótlék igényét, ha azt a jogosult a nyugdíj megállapítása után kéri,

— az árvaellátási igényt, ha munkaképtelenség vagy középiskolai tanulmányok végzése címén továbbfolyósítását kérik,

— az árvaellátás felemelésének igényét, ha az árva a nyugdíj megállapítása után vált szülőtlenné.

A felsorolt esetekben a Nyugdíjfolyósító Igazgatóság bírálja el a jogosultságot és hoz határozatot,

A nyugdíjigényt hivatalos űrlapok kitöltésével személyesen kell benyújtani. Azoknál a vállalatoknál, intézményeknél, ahol nyugdíjelőkészítő albizottság működik, az igényfelvételt a helyszínen intézik. Az igényt felvevő köteles az űrlapok adatait a személyi igazolvány alapján ellenőrizni.

Az igény bejelentésével egyidejűleg a jogosultság és a nyugellátás mértékének megállapításához szükséges adatokat és igazolásokat is elő kell terjeszteni. Közölni kell az 1929. január 1-től fennállott munkaviszonyok adatait, a munkáltatók nevét és címét, a munkaviszony idejét, az alkalmaztatás minőségét. Megkönnyíti az igénylő igénye elbírálását, ha csatolja a birtokában levő munkaviszony-igazolásokat is (korabeli szerződések, munkáltatói igazolások stb.). Csatolni kell a régi munkakönyvet is, amennyiben az rendelkezésre áll. Be kell adni továbbá az új munkakönyvet is.

A munkakönyvben nem szereplő szolgálati időket a SZOT társadalombiztosítási igazgatóságai, kirendeltségei a munkáltatók bejelentései alapján vezetett meglevő korabeli nyilvántartásból állapítják meg. Ellenőrzik azonban az egyéb munkaviszonyok fennállását is.

A színházak művészeti dolgozói — ideértve az ének- és tánckarok tagjait is — csak 1950. február 1-től, a színházi zenekari tagok pedig 1951. május 31-től lettek öregség esetére biztosítva. Nyugdíj szempontjából az 1929. január 1-től szerzett szolgálati időt is beszámítják, ha a színházi működés igazolására hitelt érdemlő bizonyítékok állnak rendelkezésre. (Pl. korabeli szerződés, Országos Színészegyesület-i nyugdíjpénztári tagsági, Állami Színházak Nyugdíjintézetének tagságát igazoló okmány.)

Amennyiben a bizonyítékok elvesztek vagy megsemmisültek — szakszervezetünk javaslatára — a működési időpont és hely megjelölésével, az igénylő kérésére az Országos Széchényi Könyvtár a birtokában levő plakátok és egyéb dokumentumok alapján igazolást ad. Ha a művész az Országos Színészegyesület-i nyugdíjpénztárnak vagy az Állami Színházak Nyugdíjintézetének volt tagja és erre megfelelő igazolások állnak rendelkezésére, tagsági idejét teljes mértékben figyelembe kell venni.

Ha a dolgozó az állított munkaviszonyt az előzőekben közölt módon nem tudja igazolni, a nyugellátáshoz szükséges legkisebb szolgálati idő egyötöd részét — de legfeljebb két évet — a fellebbezési eljárás során tanúvallomással is igazolhat. Tanúként a vitatott időben vele együtt dolgozó munkatársai vallomását fogadják el.

A szolgálati idő számításánál figyelembe kell venni az 1929. január 1. és 1944. dec. 31. közötti időt, ha a dolgozó ez idő alatt és ezt követően a munkásmozgalomban — folyamatosan — részt vett.

Ha a munkaviszonyok között egy huzamban 5 évnél hosszabb megszakítás van, a megszakítás előtti munkaviszony nem vehető figyelembe.

A nyugdíj igények munkahelyen történő felvételére a SZOT titkársága 1959-ben hozott határozatot. A határozat célja: megrövidíteni a nyugdíjazással kapcsolatos utánjárások és az ellátatlanság idejét. Ahol nyugdíjelőkészítő albizottság működik, a nyugdíjigények előkészítése még a munkaviszony fennállása alatt megtörténik. Így a dolgozó legtöbb esetben még a felmondási idő során megkapja nyugdíjmegállapító határozatát. A tapasztalatok azt mutatják, hogy ez a módszer bevált, a megállapító határozatok ideje lerövidült, a dolgozók megelégedéssel beszélnek a nyugdíjelőkészítő bizottságok munkájáról.

Művészeti területen az Állami Operaháznál, a Fővárosi Moziüzemi Vállalatnál, a MAFILM-nél, a Nemzeti Színháznál, a Magyar Rádió és Televíziónál, valamint két vidéki moziüzemi vállalatnál működik nyugelőkészítő bizottság. (O. V.)

A zeneművész alapszervezeteknél folyó

TOVÁBBKÉPZÉS

néhány szervezeti és tartalmi problémája

Szakszervezeti taggyűléseken és egyéb fórumokon a Zeneművészek Szakszervezete tagsága szakmai, ideológiai továbbképzést, előadások megszervezését kérte a szakszervezeti bizottságoktól. A művészeti szakszervezetek V. kongresszusa az oktatási munka előtérbe helyezését jelölte meg a szakszervezeti bizottságok egyik főfeladatának. Szerencsésen találkozott az alulról és felülről jövő igény, és úgy tűnt, egy **szervet** kellene létrehozni, amelyik megfelelő módon összefoglalja és irányítja e feladatok megszervezését és végzését. A Zeneművészek Szakszervezete 1963-ban létrehozta **oktatási bizottságát.** Ez a testület olyan emberekből alakult, akik a sokrétű tagság egy-egy szakágát képviselik; a szórakoztatózenészeket, a zenepedagógusokat és a művészeti intézmények különböző és igen sokféle érdeklődésű dolgozóit.

A zenepedagógusok eredményes továbbképzése érdekében a zenepedagógus szakosztály és a Művelődésügyi Minisztérium oktatási osztálya az igényeket elemezve közösen dolgoz ki egységes, átfogó tematikát. A nőbizottság és az ifjúsági bizottság sajátos adottságainak és lehetőségeinek figyelembevételével a szokott központi előadásokon kívül olyan tematikai javaslatokat készít, melyek útmutatóul szolgálhatnak az alapszervezetek jövő évi réteg-oktatási munkájához.

1964 nyarán a határozatok értelmében színesebb, sokrétűbb tematikai javaslatokat kaptak az alapszervezetek. A tagság által igényelt előadásokra előadók, adott esetekben szemléltető eszközök bármikor megkaphatók.

A zenepedagógus szakosztály tematikai javaslatai: — A zeneirodalom, a zenetörténet jelentősége a zenei nevelésben. — A lapról játszás — Az ars nova és a reneszánsz zenéjéről — Realizmus a klasszikus mesterek életművében — Szocialista realista tendenciák századunk zenéjében — Tartalom és forma a zenében — A zeneirodalom kimagasló egyéniségeiről egyes művek elemzésével (Bach, Mozart, Beethoven, Liszt, Debussy és a XX. század mesterei: Bartók, Sztravinszkij, Prokofjev, Schönberg, Kodály stb.).

Ismeretterjesztő előadások **zenepedagógusok részére:** Absztrakt törekvések — Toulouse Lautrec — A magyar történelmi festészet — Közélet és magánélet (filozófiai) — Egyéniség és szocializmus (filozófiai) — A technika fejlődése és az ember (műszaki) — Így írtok ti (irodalmi) — „Tiszta igazságot", Mai magyar költők (irodalmi).

A szórakoztatózenészek szakszervezeti bizottságait a politikai iskolák fokozott és járásokig lemenő szervezésén kívül a következő TIT előadásjavaslatokkal látta el az oktatási bizottság: — Hogyan ismerjük meg embertársainkat (pszichológiai) — A szocialista ember erkölcsi tulajdonságai (pszichológiai) — Nagy gondolkodók az emberiség jövőjéről (filozófiai) — Csodák a tudomány életében (filozófiai) — Alkoholizmus és bűnözés (etikai) — Vendéglátás és idegenforgalom (közgazdasági) — Egy faj-e az emberiség (biológiai) — Aktuális külpolitikai kérdések.

Az oktatási bizottság felhívta a szórakoztatózenei szakszervezeti bizottságok figyelmét arra, hogy rövid időn belül szervezzék meg a nyolc általános iskola elvégeztetésének lehetőségét és az igényelt szakmai továbbképzést. A budapesti művészeti intézmények alapszervezeteit az oktatási bizottság nagy tapasztalatcserére hívja össze, hogy az előadóművészek körében folytatandó ideológiai munka végzését közösen munkálják ki.

Biztató jelnek tekinthetjük, hogy minden alapszervezet — kivétel nélkül — megküldte oktatási tervét, és ezek a tervek az elmúlt évinél színesebbek, s igyekeznek a megyeszékhelyeken kívül dolgozó tagokat is részeltetni a továbbképzés, ismeretterjesztés javaiból.

SZENDRŐ MÁRIA

TANÁCSKOZOTT KÖZPONTI VEZETŐSÉGÜNK

— Folytatás az 1. oldalról —

hajtási utasítást. A vitában résztvett **Ungvári László** (Nemzeti Színház), **Baranyi László** (MCV), **Poldauf Medárd** (Képzőművészeti Kivitelező és Iparvállalat), **Malonyai Dezső** (Nemzeti Színház), **Budai László** (MCV), **dr. Lugosi Andor** (Művelődésügyi Minisztérium), **dr. Szirtes György** (Operaház), **Lakatos Éva** (Műsorigazgatóság), **Császár Ferenc** (Vas m Moziüzemi V.), **Vass Imre** főtitkár összefoglalójában megállapította, hogy a központi vezetőség ülésein eddig is rendszeresen hangot adtak a különböző munkásvédelmi problémáknak. Ezek a kérdések a 34. sz. tvr. és a végrehajtási utasítások megjelenése után sokkalta nagyobb hangsúllyal vetődnek fel, és a szakszervezetek, az alapszervezetektől a központi vezetőségig felelősek azért, hogy nem éltek a törvény adta jogaikkal és kötelességeikkel. A központi vezetőség elfogadta a beszámolót, és a vitában felvetett javaslatokkal kiegészítve az elnökség javaslatát határozattá emelte.

Vass Imre főtitkár ezek után ismertette az elnökség irányelveit az **alapszervezeti vezetőségek újraválasztására.** A központi vezetőség az irányelveket, valamint az elnökség intézkedési tervét a választások előkészítésére és lebonyolítására jóváhagyta és határozattá emelte.

November 2-án délután került sor a Rátkai klubban a művészeti szakszervezetek szb-titkárainak országos tanácskozására. **Vass Imre** főtitkár ismertette az alapszervezeti vezetőségek újraválasztásának módját, gyakorlati tennivalóit, majd válaszolt a résztvevők kérdéseire. November 3-án délelőtt a szakmai elnökségek tartottak megbeszélést alapszervezeteik vezetőivel.

HUSZONNEGYEDIK ÓRA...

Munkásvédelmi gondok a Kivitelező Vállalat bronzöntödéiben

1964. április 1-én új törvényerejű rendelet lépett életbe, mely a dolgozók egészségével és testi épségével kapcsolatos kérdések szabályozását tartalmazza. A 89. § 1. bekezdése így szól: „Az egészséges és biztonságos munkakörülmények megvalósításával kapcsolatos feladatok végrehajtásának irányítása és összehangolása — e törvény és a Minisztertanács által kiadott rendelkezések keretei között — a Szakszervezetek Országos Tanácsának jogkörébe tartozik."

És a rendeletnél nem álltunk meg. 1964. október 19-én országos értekezleten vitatták meg a művelődésügyi tárcához tartozó művészeti intézmények és vállalatok féléves tapasztalatait. Az értekezlet nem hozta a várt eredményt: sok helyen hozzá sem fogtak a rendelet végrehajtásához, mások megkezdték ugyan, de nem a rendelkezés szellemében. Már pedig minden rendelet annyit ér, amennyi megvalósul belőle.

Ha már így van, nézzünk körül a magunk területén. Keressük fel a *Képzőművészeti Kivitelező Vállalat* Jász utcai *bronzöntödéjét*, és kérdezzük meg *Komár György* elvtársat, az üzemi szb elnökét, milyen náluk a munkásvédelem helyzete, hogyan kezdtek ők a munkához?

— Nem először csináltunk már munkásvédelmi vizsgálatot, de magunk sem tudjuk, hol kezdjük el a munkát. Az üzem épülete olyan állapotban van, hogy életveszélyes. Húsz éve megérett már egy generáltatarozásra. Az épület süllyed, a falak téglái kilazultak, nincs megfelelő wc, mosdó. Rosszak a munkaviszonyok nálunk. Öt éve volt egy felújítási tervünk, de nem került sor a megvalósításra, mert vártuk, hogy elkészül az új műhely, nem akartunk feleslegesen invesztálni. Most ott tartunk, hogy akár megéri, akár nem a befektetést, sürgősen tenni kell valamit, mert felelősek vagyunk az itt dolgozó emberekért. Hát ilyen körülmények között a munkásvédelem alapkövetelményeinek megvalósításáról sem beszélhetünk. De menjünk ki a műhelybe, és hallgassuk meg az embereket, mit jelent a mindennapi munkában ez.

— Tulajdonképpen 1958-ban született egy SZOT-határozat, mely szerint az öntödei munkát le kell állítani az életveszélyes munkakörülmények miatt — mondja *Vignali* mester, a vállalat művezetője. — De a munkára szükség van, egyetlen ilyen üzem vagyunk az országban, így azóta is dolgozunk. Toldozzuk-foltozzuk a bajokat, hogy eleget tudjunk tenni a követelményeknek, de ez csak ideig-óráig segít, nem megoldás. Hát tessék így eleget tenni a munkásvédelemnek! Csak ígérgetjük az embereknek, hogy rövidesen meglesz az új épület, mint ahogy nekünk is évek óta ígérgetik. De már magunk sem hisszük, hogy vége lesz egyszer ennek a kálvárjának. Egyformán szorít a felelősség és a tehetetlenség. Pedig nem a szándékon, nem is a pénzen múlik. Csakhát a bürokrácia olyan kört vont körénk, hogy nem tudunk rést ütni rajta.

Az omladozó falak között folyik a munka. Az emberek alig férnek el egymástól a szűk helyiségben. Kicsit félek felhúzni a zsilipeket, hiszen csak körül kell nézni. No, és nem először mondják már el, mi fáj, talán nem is hiszik, hogy értelme lenne. De a felháborodás helyett megfontolt, felelősséggel végiggondolt mondatokat hallok. Beszélnek, hiszen róluk van szó. Érződik, hogy szeretik a munkájukat, szeretik ezt az üzemet. Jól dolgoznak — ezt is tudjuk. Itt vannak az *Ányos-brigád* tagjai is, már találkoztunk velük. Jogos a megbántottságuk. *Vigh Lajos, Vincze Tibor, Galambos Károly, Zimán Árpád, Krausz József* és *Jeckl József* — mind-mind az átérzett felelősség szenvedélyével szólnak:

— Kicsi és szűk a hely. Sötét van, rossz a világítás. Alig látjuk, hogy mit csinálunk.

— Több mint tíz ember dolgozik együtt. Tűz van, dohányzunk és nem lehet szellőztetni.

— Télen hideg, nyáron meleg.

— Helyhiány miatt lehetetlen az anyagmozgatás, nem tudjuk a gipszmintákat hová tenni.

— Itt szocialista brigádok is vannak. Nem akarunk egyebet, mint emberi körülményeket a munkához. Talán nem érdemelnénk meg?

— Azt mondják, vannak nemzetgazdaságilag fontosabb tennivalók, mint a mi üzemünk felépítése. Nem tudom, igaz-e így? Az egész ország területén ott van a mi munkánk is a felállított fémszobrokban. Ha komolyan vesszük, hogy ezeknek művelődéspolitikai jelentősége van, akkor igenis nemzetgazdasági érdek vagyunk.

— Dolgozunk külföldre is. Sok delegáció fordul meg itt nálunk. Restelljük idehozni őket. Kicsit az egész ország helyett szégyelljük, hogy a szocializmus viszonyai között még lehet így dolgozni.

És elmondják, hogy a legelemibb balesetvédelmet sem tudják így biztosítani. Megmutatják, a saját erőből összehozott *mosdót*, ahonnan a 40 fokos melegből egy 150 méterre levő öltözőbe kell naponként átmenniök. Hát ez valóban nem egészségvédelem! És a *Kucsma utcai telepen* — ha lehet — még rosszabb. Sem öltözőjük, sem ebédlőjük nincsen. Persze, hogy elégedetlenek az emberek.

De itt nem állhatunk meg. Mit mond a vállalat vezetője? Hiszen a felelősség elsősorban az igazgatót terheli. *Poldauf Medárd* igen reálisan látja a helyzetet, nem rajta múlik, hogy... De ne vágjunk elébe, hallgassuk meg őt is:

— Elmarasztalják a vállalatokat, mert a balesetek statisztikája emelkedő tendenciát mutat. Azonban a munkásvédelemnek két oldala van. Egyik, amit saját erejéből tehet az üzem, a rendelkezésére álló emberi és anyagi erők segítségével, másik, ahol a szándék már kevés, mert hiányzanak az alaplehetőségek. Persze, hogy mindent megteszünk, mert ha valamit elmulaszt a vezetés, súlyosan megbüntetik érte, és igazuk van. Mindent megtesznek a dolgozók is, hiszen elsősorban az ő érdekük. De nálunk már *nem erről van szó*. A mi statisztikánk jó, ha csak a számok tükrében nézzük. Tegyük fel, hogy egy évben egy ember lábát töri, egy másik kisebb égési sebet kap. De túl a számokon, ki tudja, hogy hány ötvenévesnek van szilikózisa? Ebből a statisztika nem mutat semmit. Mi tudjuk, hogy van, és azt is, hogy mi okozza.

— Több mint 100 éves az üzem, az épület rozoga, életveszélyes. Elavult kohókkal, darukkal, 100 éves technológiával dolgozunk. Egy műhelyben történik a homokfúvás, cizellálás, veszélyezteti az emberek egészségét. Nem tudunk védekezni a szilikózis ellen. Egyetlen módja van, a modern üzem. Munkásainknak több mint fele fiatal. Nem akarnak öregkorukra szilikózist kapni, és igazuk van. De mit tehet a vezető? A rendeletek kötelezik. Ugyanakkor a mi rendeleteink nincsenek összhangban a lehetőségeinkkel. *Új, modern szoboröntöde kell!!* Nem akarok most arról beszélni, hogy ez a minőségi követelmények feltétele is lenne. Hogy művelődéspolitikailag ez a vállalat milyen fontos poszton áll.

— Hol akadt el a modern üzem megvalósításának terve?

— Három évig tartott, amíg telket kaptunk hozzá. Először *Vácott*, majd *Rákospalotán* jelöltek ki helyet. De nekünk nem mindegy, hogy hol van. Szoros kapcsolatban kell lennünk a művészekkel, nekik ott kell lenni a munkafolyamat minden fázisában. Nem egyszerű ipari kivitelezésről, művészi munkáról van szó. Azután a budapesti pártbizottság segítségével kaptunk egy telket a Száva és a Barabás utca sarkán. Újabb három év után jutottunk el odáig, hogy lett egy jóváhagyott beruházási programunk is. Ezt az Alumíniumtervező Vállalat készítette el. De a kivitelezési tervek elkészítését nem vállalta, mert nincsen hozzá *tervhivatali mutatónk*. E nélkül nem számít a tervteljesítésbe. Nem kapunk építési kapacitást, nem kapunk kivitelező vállalatot, hiába van meg a pénzünk is hozzá. Az Alap önfinanszírozó vállalat, nem tartozik a kialakult sémák egyikébe sem. Nőnek a feladataink, a felszabadulás 20. évfordulójára felállítandó szobrokkal különösen, nő az emberek türelmetlensége, nő a felelősségünk is — és tehetetlenek vagyunk.

Szokásos circulus vitiosus: tervek, akták, tárgyalások és ígéretek. Rengeteg emberi és anyagi energia veszik kárba. Ha egy ügy nem fér bele egyik bürokratikus mechanizmusba sem, mert hiányzik a „mutatója", gondoljanak az illetékesek arra is, hogy a számok mögött emberek vannak. Ha a meglevő száz formula közül egy sem használható, találjanak ki egy százegyediket. Minden bizonnyal sikerül majd.

Szabó Éva

A SZAKSZERVEZETI VILÁGSZÖVETSÉG FŐTANÁCSA

Budapesten ülésezett

Mint olvasóink előtt bizonyára ismeretes, október 19—24. között az Építők Rózsa Ferenc Művelődési Házában tartotta 13. ülésszakát a Szakszervezeti Világszövetség Főtanácsa. A tanácskozáson a nemzetközi szakszervezeti és munkásmozgalom számos ismert, kiemelkedő képviselője vett részt. Köztük volt Renato **Bitossi,** az SZVSZ elnöke, Louis **Saillant,** az SZVSZ főtitkára, Benoit **Frachon,** a Francia Általános Munkásszövetség (CGT) főtitkára, Viktor **Grisin,** a Szovjet Szakszervezetek Központi Tanácsának elnöke, S. A. **Dange,** az Összindiai Szakszervezeti Szövetség főtitkára, Herbert **Warnke,** a Szabad Német Szakszervezeti Szövetség (FDGB) elnöke, Ignacy **Loga-Sowinski,** a Lengyel Szakszervezetek Országos Tanácsának elnöke, Frantisek **Zupka,** a Csehszlovák Szakszervezetek Központi Tanácsának elnöke, Eurique **Pastorino,** az Uruguayi Bőripari Szakszervezetek elnöke, Agostino **Novella,** az Olasz Általános Munkásszövetség (CGIL) főtitkára, **Somogyi** Miklós, a SZOT elnöke, **Brutyó János,** a SZOT főtitkára, továbbá az SZVSZ titkárai, több európai, ázsiai, afrikai és latin-amerikai szakszervezet vezetője, az SZVSZ-hez tartozó nemzetközi szakmai szövetségek néhány főtitkára.

A tanácsülés napirendjén Louis **Saillant,** az SZVSZ főtitkára ismertette a végrehajtó bizottság beszámolóját a dolgozók érdekeinek és jogainak védelméért folytatott harc eredményeiről, az V. szakszervezeti világkongresszuson elfogadott akcióprogram végrehajtásáról. A több napos, elemző vita után az ülésszak szótöbbséggel jóváhagyta a végrehajtó bizottság beszámolóját, több határozatot fogadott el, valamint egy felhívást, melyet a békéért, a nemzetközi munkás- és szakszervezeti mozgalom egységéért, a társadalmi haladásért, a tőkés kizsákmányolás és a kolonialista iga ellen intéztek a világ dolgozóihoz. Az ülésszak megválasztotta az SZVSZ alapszabályzatának felülvizsgálásával foglalkozó bizottságot.

A Főtanács 13. ülésszakát a MUNKA decemberi száma részletesen ismerteti, ezúton is felhívjuk a szakszervezeti bizottságok és aktivisták, politikai iskola-vezetők figyelmét e közleményekre.

Hónapról hónapra

— A szerkesztő naplójából —

Gyümölcsöző beszélgetések

zajlottak le a múlt hetekben különböző szakszervezetekben *Vass Imrének* a *Munka* októberi számában megjelent *„A szakszervezeti mozgalom befolyása a művészetekre"* című cikkéről. Mint kiderült, nemcsak a Szaktanács és az ipari szakszervezetek vezető szervei vették észre, hogy ebben a cikkben a munkás köznapok *eleven kérdései* íródtak le, várják a választ, a vitatkozást, hanem például egyes bányász-szakszervezeti *aknabizottságok* már októberben maguktól meghányták-vetették a cikkben foglaltakat, de ezen túl is — a munkások, a kétkezi dolgozók és a művészek kapcsolatának éppen náluk aktuális kérdéseit. Részt vettünk három iparági ankéton, a budapesti építőipari és vasas dolgozóknál, ott voltunk a *Tatabányán* rendezett, majd minden bányacentrum képviselőit megszólaltató öt órás tanácskozáson, s a filmművész klubban a művészeti élet felelősséget érző képviselői is elmondták véleményüket. Oly gazdag tapasztalatanyag gyűlt össze, annyi megható és elgondolkoztató javaslat, tanács, vélekedés hangzott el, hogy nem egy jegyzet, de még bő cikk sem foglalhatná méltóan össze a fizikai, műszaki és művészeti dolgozók gazdag gondolatait.

Egy dolog bizonyos: mindkét „fél", a munkások és a művészek *keresik egymás kezét*. Nem tudok szabadulni a képtől, amint egymás után két nappal egy neves művész és egy javakorabeli bányász nyújtotta ki karját: „Keressük őket, és nem érünk egymáshoz..." mondták mindketten. És annak a *dorogi* szocialista brigádvezetőnek szava igazolta a SZOT és a Munka szerkesztőbizottsága akciójának helyességét, aki kimondta, hogy igenis *a szakszervezeteknek kell a közelhozás, az összebarátkozás fontos missziót vállalni.* Megvilágosodott a beszélgetések során, hogy nem a nagy tömegek előtti szereplések, a fehéraszta mellett vidám találkozások az igazán gyümölcsözők, hanem azok az *emberi kapcsolatok, amikor* egy-egy felelősséget érző művész egy bizonyos, keményelhatározású szocialista brigáddal köt hosszú időre barátságot. Színészek, festők, szobrászok, írók az elmondhatói, mit kaptak ember- és életismeret dolgában egy-egy ilyen baráti brigádtól, s nemcsak levelekben, de ez alkalmakkor is elhangzott, mit nyertek egy ilyen művész barátságától a brigádok tagjai is műveltségben, emberekkel bánni tudásban.

Lehetetlen azonban nem napvilágra tárni néhány olyan jelzést is, amit a kétkezi munkások tettek egyes, körükben megfordult művész művészi és emberi megnyilvánulására. Nem szeretik a munkások, ha a produkcióáért megfizetett színész a lelkes és hálás közönségnek nem hajlandó újrázni, mondván, azt nem fizetik meg, mert az ilyen szatócskodást méltatlannak érzik a művészhez. Nem kérnek a bányászok és parasztok az olyan művészből, akinek tiszteletére ők maguk feketébe öltözve gyűlnek össze, s ő művészsége pedig az ócska ruhában megy fel az enkezükkel készített színpadra, amelyikben odahaza a pincéből hordta fel a tüzelőt. Elhiszik a *Vidám Színpad* művészei, mennyire kinevették őket a borsodi bányászok, mert egyik társuk, aki látta a *Kurittyán* községben adott csapnivaló fellépésüket, újságíró-riporternek adta ki magát, mire a művészek hirtelen olyan parádés előadást rittyentettek a másik községben, mint a Révay utcában. És nemcsak a „drót" megyen ám arról, hogy a „munkavédelmi vidám brigád" vezetője kemény ötszáz forintért hajlandó lenne 17 bányász művelődési otthonba fővárosi elitművészeket levinni, vagy hogy az operaénekes kész lenne 200 forintot adni minden hely után a kultúrásnak, ha „eladja" műsorát a többi művelődési otthonnak is, mondom, nemcsak erről ment ám a „drót" megyéről megyére, szakmáról szak-

— Folytatás a 4. oldalon —

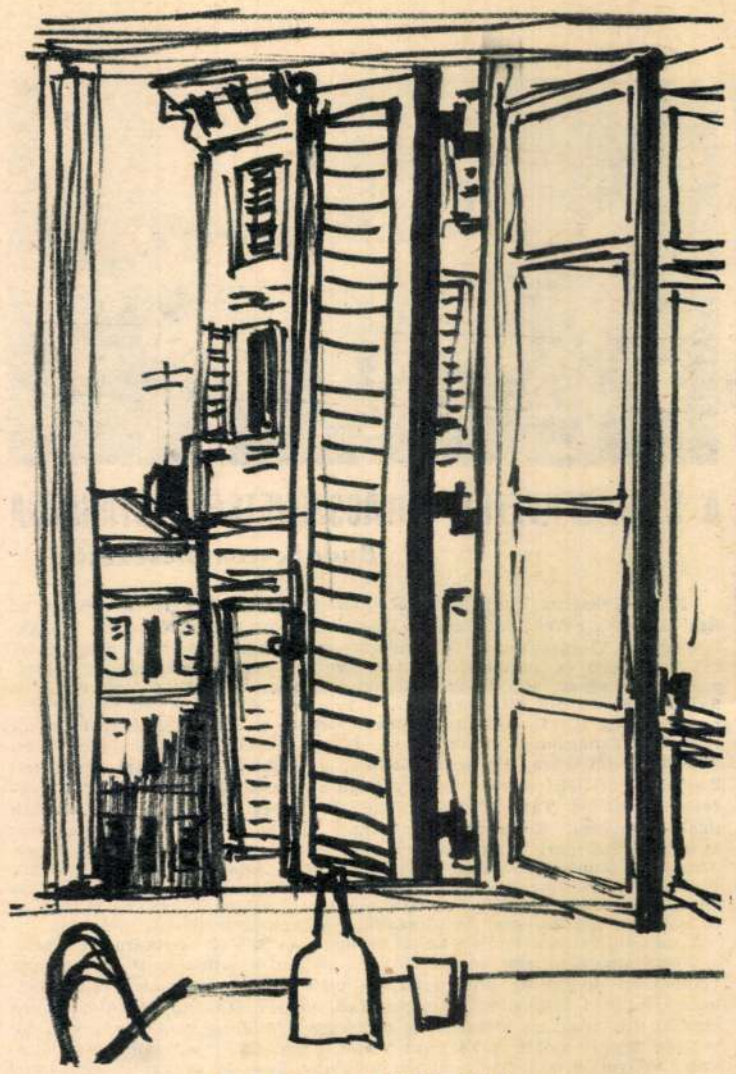

Perhács László: Itállai vázlat

— Folytatás a 3. oldalról —

mára, de terjedt az — *elítélés* is. Mert viszont azt is tudják, látják, mondják az építők és bányászok, hogy a *miskolci fiatal színészek* szívesen és természetes segítenivágyással járnak szálláshelyekre, ifjúmunkások közé; szeretik azokat a képzőművészeket is, akik odaállnak a tárlatok képei alá, s magyarázzák azokat a „fránya modern" képeket, ha már nehezebben találnak benne gyönyörűséget a hozzájuk nem szokott kétkezi dolgozó nézők. Szeretik az ilyen művészeket, mégha nem is mindig értik. *„A bányásznak ha kérges is a tenyere, de a szive nem!"* mondta az egyik tatabányai vájár, aki írókkal, festőkkel vált gyakran szót a világ és a művészet dolgairól. És nemcsak a művészet-pedagógia professzora mondhatta ki, hogy nem lesz elégséges az *oktatási reform* a korszerű szocialista ember neveléséhez, ha hiányzik belőle a *korszerű műveltség elsajátításának biztosítása*, de a tatabányai bányászok is elmondták, brigádvezetők és szakszervezeti aktivisták: jöjjenek el közénk a művészek, írók és festők, színészek és zenészek, fogják meg a kezünket, *tanítsanak* a művészetek élvezésének első fogásaira. Ime, ebben is találkozott a két igény. Ám az is tavaszi bizakodással tölthet el, hogy a SZOT és a MUNKA szerkesztőbizottságának kezdeményezése szóról szóra egybeesik az ipari *alapszervezetek* véleményével: a szakszervezetek vezető testületei, a szakszervezetek megyei tanácsai vegyék most már kézbe, gondjaik elejére a dolgozók és a művészek közelhozásának ügyét. Mert ez nemcsak *érdeke* a szakszervezeti tagságnak, de kifejezett *igénye* is...

Csendes kérdés nívódíjak dolgában

Igaz örömmel olvastam a DUNÁNTÚLI NAPLÓ november 6-i számának első oldalán, hogy **Právicz Lajos** szmt-titkár átadta a Baranya megye Tanácsa, Pécs város Tanácsa és a Szakszervezetek Baranya megyei Tanácsa közös művészeti díjait **Simon Béla** festőművésznek, aki a 10 ezer forintos nagydíjat kapta, valamint **Örsi Ferenc** írónak, **Antal György** karnagynak, **Lázár Ervin** írónak, **dr. Vargha Károly, dr. Rónai Béla, Muszti László** tanároknak, **Bertók László, Makay Ida, Galambosi László** íróknak és **Fürtös György** iparművésznek. Kell-e méltatni a tanácsok és a szakszervezetek áldozatkészségét, amikor ezeken túl 1965-re még külön **művészeti ösztöndíjat** adtak **Bertha Bulcsu** és **Gyenis József** íróknak, **Bocz Gyula, Dombay Győző, Erdősi János** és **Szabó Margit** képzőművészeknek, valamint **Halász Rezső** fotóművésznek? Olvasván a Dunántúli Napló november 7-i számában az új, 1965. évi művészeti díjakra és ösztöndíjakra kiírt pályázat szövegét, egy szerény gondolat azonban szót kér, s ezt nem lehet nem elmondanom: Miért nem lehet részesíteni évről évre — hasonlatosan a SZOT művészeti díjaihoz — a kimagasló baranyai irodalmi, képzőművészeti, zeneművészeti alkotások mellett, ezekkel együtt művészeti díjjal kitüntetni a **Pécsi Nemzeti Színház művészeinek legjavát?** A pályázati felhívásból **úgy tűnik ki**, hogy a nemes elhatározású mecénasoknak az eredeti művészi alkotások létrehozásának díjazása van szándékában. Viszont érdemes azon is elgondolkodni, vajon a múló időben leginkább eltűnő művészi produktumok (**színészi alakítás, tánc**) nincsenek-e hasonló hátrással a közönségre, nem vesznek-e részt hasonló erővel az ízlés és erkölcsök nemesbítésében, mely tudvalevőleg a művészetek **közös és ősi jellemzője.** Ily csekély módosítással — úgy véljük — a művészek **teljes** családja vehetne részt e tisztes vetélkedésben...

Tallózás

A 80 ÉVES OPERAHÁZ

balettkarának történetében

Operaházunk fennállásának 80 éves jubileumát 1964. szeptember 27-én ünnepelte. Gondolom, nem volna érdektelen, ha röviden áttekintenénk, mi történt nemzeti művészetünk e fontos „műhelyében" a balettművészet terén az elmúlt nyolc évtizedben. Az 1884. szeptember 27-i ünnepélyes megnyitáson az Operaház vezetésével Podmaniczky Frigyes bárót bízták meg, vezető balettmesternek és egyben koreográfusnak Campilli Frigyest.

CAMPILLI olasz származású táncos volt, és 1847-ben Bécsből érkezett hazánkba, hogy az akkori mintegy 30 főből álló és a Nemzeti Színházban működő balettegyüttest vezesse. Munkássága alatt a magyar balett nem fejlődhetett; a nemzeti táncokat nem engedte a színpadra, hiszen ehhez férfi táncosokra lett volna szüksége. Ő, valószínűleg azért, hogy rajta kívül (aki csak klasszikus táncokban lépett fel) más férfi táncos ne szerepelhessen, csupa olyan koreográfiát alkotott (főleg balett divertissementeket), amelyben a főszerepet váltakozó primabalerinákkal ő táncolta, a többi férfiszerepet fiúnak öltözött leányok járták. Ezért a férfi táncosok mind elhagyták a színházat. Az Operaház megnyitása után két évvel, 1886-ban több évtizedes munkásságának elismeréséül magas kitüntetéssel nyugdíjba ment és Bécsbe költözött.

Helyére az olasz MAZZANTINI Lajos került, aki nagyobb létszámú, a szólistákkal és ösztöndíjasokkal együtt mintegy 70 főből álló balettkar élén dolgozott, ahol a mesteren kívül a vezető szólisták is külföldiek. Mazzantini igyekezett balettjeiben a magyar nemzeti táncnak teret engedni, és fáradságot nem kímélve azokat felgyűjteni, színpadra alkalmazni. Sőt mivel férfitáncosban hiány volt, székely legényeket hozott fel Pestre, élükön Tóth Györggyel és Péter Mózessel, akik „Viora" című balettjében a híres „Borica" táncot óriási sikerrel járták. Gyors egymásutánban három balett-újdonságot hozott színre, 1890-ben a „Csárdás"-t, 1891-ben a „Viora"-t és 1893-ban a „Dárius kincse"-t. Mindhárom mű szövegírója magyar, zeneszerzőik e balettek zenéjét népi, illetve műzenei dallamokból alkották, koreográfusa pedig Mazzantini.

Már-már úgy látszott, hogy a magyar balettnek befellegzett, a közönség nem látogatta a balettelőadásokat, a művészek elkedvetlenedtek. Ekkor döntő fontosságú esemény történt, amely a magyar balettművészet fejlődésére mindenféle szempontból nagyon serkentőleg és példamutatóan hatott. A szentpétervári udvari operaház balettművészeiből alakult 18 tagú együttes vendégszereplésre érkezett. A kis együttes két évre tervezett külföldi turnéjának első állomása Budapest volt, s zsúfolt nézőtér előtt mutatkoztak be 1899. júniusában. Az együttes tagjai Petipa Márius balettmester neveltjei, akik Petipa által alkotott koreográfiákban csillogtatták kiváló technikai felkészültségüket, kitűnő mimikával és mély művészi átéléssel párosítva. A nagy siker nem annyira az előadott balettműveknek szólt, hanem maguknak az előadó művészeknek, és annak a csodálatos művészi levegőnek, amely az előadásokon az interpretáló művészekből áradt. Nem kisebb nevek léptek fel, mint Preobrazsenszkaja Olga, Mosszolova Vera, Petipa Mária, az együttes vezetője (Petipa leánya), a férfiak közül Fokin, Gorszkij, Cecchetti, Legat stb. Ezen nevek azóta már mind világhírűvé váltak.

E vendégszereplés hatására a sajtó, a közönség és az operai művészek sürgetésére, az Operaház vezetősége 1902-ben meghívta Bécsből a jóhírnevű, olasz balettmester, Guerra Miklóst és Brada Ede szólótáncost. GUERRA 12 éves működése alatt, fáradhatatlan munkával felnevelt egy biztos technikával rendelkező, fegyelmezett balett-együttest, mely mesterükkel együtt a közönség és a sajtó teljes elismerését kivívta. Guerra itt tartózkodása alatt 18 új balettet mutatott be, amelyek közül többnek ő írta a szövegkönyvét is. Balettjeiben a látványosság dominált, kitűnő színpadi érzéke volt. Híresek voltak csoporttánc kompozíciói, amelyek változatosak, ízlésesek és ötletesek voltak. Számos nagysikerű balettje közül a Sziklai Adolffal együtt alkotott művét, a „Törpe gránátos"-t kell kiemelni. Ez a mű több mint száz előadást ért meg, és az első olyan balett az Operaház színpadán, amelyben az összes férfi szerepeket valóban férfiak táncolták. Guerra rendkívüli szigoráról volt híres, amelyet csak munkaszeretete szárnyalt túl. Érdemei nagyok és dicséretreméltók, mert megszerettette és felkeltette az érdeklődést a balett iránt. A háború kitörésekor, 1914-ben elhagyta hazánkat. Utódja, a háború alatt és az ezt követő években, a bécsi ZÜBISCH Ottó volt, akit nemcsak a körülmények gátoltak, hanem hiányzott belőle a kezdeményezőképesség is.

GUERRA MIKLÓS 1910-BEN

Friss vérkeringést hozott és ismét óriás hatást gyakorolt a magyar balettművészetre az 1912—13-ban Budapesten fellépő GYAGILEV társulat (szintén a pétervári Opera művészei), élükön Nizsinszkijjal és Anna Pavlovával, akik szélesskálájú műsorukkal és kiváló művészeikkel ismét bebizonyították, hogy világviszonylatban első helyen állnak ebben a műfajban. Sajnos, távozásuk után nem volt megfelelő mester (mivel Guerra is elment), aki a látottakat itthon kamatoztatni tudta volna. Kivételt képez, hogy Karsavina és Nizsinszkij világhírű számát, a „Rózsa lelkét", Nirschy Emília és Nádasy Ferenc kitűnő előadásában nálunk is színrehozták.

Az 1920—30-as években világviszonylatban új tánc-műfaj, a „mozgásművészet" lép előtérbe. Ez a magyar Operaházban levő új balettek bemutatóin is meglátszik. A hagyományos balett-repertoár mellett a meghívott vendégkoreográfusok egy része is ezt a stílust képviseli. Így az úgynevezett „táncjátékok" szereplőgárdája legtöbbször nem is balett táncosokból állt, hanem részint drámai művészekből (Bajor Gizi), vagy énekes művészekből, akik a maguk területén ugyan vitathatatlanul nagyok, ám más műfajt képviseltek, aminek a baletthez semmi köze sincs. Az első világháború után bemutatott első nagy balett az 1921-ben előadásra kerülő „Mályvácska királykisasszony". Szövegét az Operaház szcenikusa Kéméndy Jenő írta, zenéjét az akkori igazgató, Máder Rezső szerezte, koreográfiáját Brada Ede készítette. Ez a balett bővelkedett színpadon megvalósítható technikai trükkökben, számtalan különböző stílusú tánc előadásában, és pazar látványos kiállítás révén óriási közönségsikert aratott. Így Máder igazgatása alatti időben 1921—25-ig közel 60-szor került színre. Utódja az igazgatói székben, Radnai Miklós, a Zeneakadémia tanára, aki nagy zenei és általános műveltséggel rendelkezett, és az 1935-ben bekövetkezett haláláig kemény kézzel vezette az Operaházat.

(Befejezése következik.)

GÉCZY ÉVA

Győri körkép

November első és második munkanapján megtartotta központi vezetőségünk ülését, az szb-vezetők is meghányták-vetették az alapszervezeti választás előtti tennivalók dandárát, ilyenkor érdemes is, érdekes is bekukkantani egy-egy megyeszékhelyre, s szétnézni a szakszervezeti „portákon", mi is valósul meg ott az országos tervekből és határozatokból... A győri alapszervezetekhez azért tartom érdemesnek a bekopogtatást, mert ott, valamelyik szervezetnél mindig lel az ember valami figyelemfelkeltőt. Persze, következik ez abból is, hogy a Szakszervezetek Győr-Sopron megyei Tanácsa szemét is, kezét is rajta tartja az olyan „szórvány" alapszervezetek tevékenységén, minő az ottani négy művészeti alapszervezet.

Egyszóval bekopog az ember, s az aggyonisten mellé odateszi a „keresztkérdést": hogy is állunk a választási előkészületekkel? A mozi üzemi vállalat agilis szb-tagjai, csupa áldozatos munkát végző nődolgozó, mindjárt az asztalra rakja a választ: — Csupáncsak úgy állunk, hogy már megtartottuk a taggyűlést is, megválasztottuk a jelölő bizottságot is, mégpedig egy tagot az egyik nagymoziból, másikat a másikból, a harmadikat pedig a műszaktól. És már hozzá is kezdtek a tagsággal való beszélgetésnek... Persze, a szórakoztatózenész alapszervezetnél nem lehet meglelni a titkárt, hogy is lehetne, mikor a szakszervezetnek nagy nehezen lehetett heti négy (!) órára egy kicsinyke szobafélét biztosítani az szmt székházában kedd és szombat 10—12 között, s mivel a szerkesztő ezt nem tudhatja, ugyan kereshette a titkárt az OSZK-kirendeltségnél, ami szintén albérlő a KPVDSZ egyik előszobájában. Legfeljebb azt tudtam meg, azért is pang a szervezeti élet, mert egyáltalán nincs hol összejöjjön a szerteszét dolgozó szórakoztatózenész tagság. Nemhogy összejöjjön, mindez ideig nem sikerült Győr városában az OSZK-stúdiónak sem termet biztosítani. (Talán azt is meg kellene fontolni az illetékeseknek: érdemes-e Győrre bazírozni egy ilyen jelentős oktatási intézményt, ha a helyi hatóságok nem tudnak egyetlen talpalatnyi „telephelyet" biztosítani?!) Azt ugyan kedvderítő volt hallani, hogy a májusi taggyűlésen kooptálással kiegészített szb egészen másként dolgozik, mint az előző, hogy már járási taggyűléseket is tartottak, olyan székhelyeken, ahonnan eddig csak a tagdíjak beszedését tartották fontosnak. A választások felől már folyik a szóbeszéd a szórakoztatózenészek közt, de hogy a jelölőbizottság mikor választódik meg, azt nem tudta senki nékem elárulni... Bezzeg a színháznál, ahol éppen Felkai Ferenc új, Madáchról szóló színművének olvasópróbájára gyűlt össze a tagság, Várady György igazgató adta meg a feleletet, mintha már előre megfogalmazta volna a választ. (Lehetséges, hogy akadnak színházi vezetők, akik gondolkodnak a szakszervezet dolgain is?!) — Egy bizonyos: a jelenlegi szb tevékenysége nem kielégítő. Úgy látom, sem a tagság, sem a színház vezetősége nem tartja elégségesnek. Ezen a helyzeten a színészszakszervezet előtt álló feladatok miatt is, de a Kisfaludy Színház kollektívájának érdekében is, jobbítanunk kell. A december 11-i taggyűléstől azt várom, már a jelölőbizottság megválasztásával is kifejezze, hogy a jövő év eleji választáskor a legérdemesebb művészek és művészeti dolgozók kerüljenek az szb keretébe. Ebben segít a színházi vezetés is, gondolom, ezzel ti is egyetértetek... (Teljes mértékben!)

S mikor a déli harangok megkondultak, bekopogtam a Liszt Ferenc zeneiskola tanári szobájába, s ott ült az asztal körül a zenepedagógus szakszervezeti bizottság, éppen rendes havi ülését tartotta. Kilencven perc tanácskozás, s ebben szó esett az országos titkári ülésen hangzottakról, a november 18-i taggyűlés titkári beszámolójának tartalmi kérdéseiről, az SZVSZ budapesti főtanácsi üléséről, a taggyűlésen javaslandó jelölőbizottság összetételéről, az új és fiatal tanárok szervezéséről, a költségvetésről, a más városokban levő iskolák tagságával találkozásról, a jövő évi kulturális tervről...

Mindezt csak azért írtam ebbe a naplóba, mert e tényekedéseket a tagság, a szakszervezeti bizottságok maguktól csinálták, az égvilágon senki sem gyanította szerkesztői kíváncsiskodásom. Végtére is a megye központi felelőse egy nappal előttem járt ott, s aznap már nem is „befolyásolhatta" a győri szaktársakat. Éppen ezért vélem példásnak és dicséretesnek tevékenykedésüket. (VARGA)

Háztűznézőben az NDK táncpedagógusainál

Első ízben vettek részt magyar táncpedagógusok külföldi tanulmányuton a szakszervezet szervezésében és anyagi támogatásával. Tizenöt táncpedagógus és négy családtag, köztük 10 vidéki, tanulmányozta szeptember 30 és október 10-e között a Német Demokratikus Köztársaságban működő táncpedagógusok helyzetét, szervezeti és működési viszonyait, tanítási módszerüket, a tanfolyamok beosztását, a kezdő, haladó és versenytánc tanfolyamok tematikáját, a versenytáncosok oktatását és a táncversenyek rendezését.

Megtekintettük Lipcsében Helmut ZEIFERT táncpedagógus kezdő fokú tanfolyamát, a D és C, valamint a Sonderklasse tréningjét, REGEHR táncoktató munkáját, továbbá Drezdában Werner GRAF tánciskolájában a kezdő- és gyermek tanfolyamokat, valamint az A, B és a Sonderklasse tréningjét. Táncversenyt láttunk a „Tanzkreis Drema Leipzig" rendezésében. A versenyen 13, nyilvános versenyen még nem indult vendégpár, valamint hét pár a D. II. és három pár a C. Senior osztályba sorolt versenyző vett részt. Az NDK-ban kezd divat lenni a 8—12 éves gyermekek versenytánc stílusban tanítása. Egyéni véleményem szerint azonban a versenytáncokban a gyermekek úgy hatnak, mintha idomítva lennének. Leunában az ottani üzemi táncklub rendezésében láthattuk a latin-amerikai táncokból az „Első német országos mesterbajnoki verseny"-t.

Igen tanulságos beszélgetéseket folytattunk a „Zentralhaus für Kulturarbeit, Sektor Tanz" vezetőjével Himar GÜNTHER valamint Rolf SCHNEIDER elvtársakkal. Megtudtuk, hogy náluk a táncpedagógusok működéséhez három lehetőség van, éspedig: saját tánciskolában, szerződéses alkalmazásban, valamint művelődési házakban, üzemekben, sportegyesületekben, mint kinevezett (státuszban levő) oktató. Az állami felügyeletet és irányítást a Zentralhaus és a Művelődésügyi Minisztérium látja el.

A kezdő, haladó stb. tanfolyamok általában három hónapig tartanak, heti egyszeri két órás foglalkozással, tehát 24 óra tanítással, ezeken kívül középfokú és tanfolyamzáró táncestélyt tartanak. A tanfolyam tandíja DM 50.— személyenként. Az NDK fiatalságának mintegy 60%-a tánciskolában tanul táncolni. (Nálunk sajnos kb 5%-a.) A szerződéses táncoktatók egy tanfolyam levezetéséért havi 200—300 DM tiszteletdíjban részesülnek, a státuszban levő oktatók havi fizetése 700—1000 DM. Az NDK-ban a táncpedagógusok ifjúságnevelő munkájukért nemcsak tisztes elismerésben és támogatásban részesülnek, hanem ez az elismerés megmutatkozik az anyagiakban is.

A táncpedagógus képzés az e célra alkalmasnak talált és kijelölt táncpedagógusnál kezdődik. A jelöltnek előzőleg vizsgát kell tennie, majd ezután vesz részt központi tanfolyamon. A sikeres vizsga után a jelölt mint asszisztens, két évig a kijelölt táncoktató mellett dolgozik, és csak aztán lehet önálló. Klub-vezető, vagyis tréner csak táncoktató lehet. Az oktatónak külön klub-vezetői vizsgát nem kell tennie. Minden öt évben felülvizsgálják a tagságot, és azokat akik nem vesznek részt rendszeresen a továbbképzésben, megintik, esetleg még működési engedélyüket is visszavonják.

Az igen hasznos tapasztalatcsere nagyon barátságos légkörben folyt le, és sikerült nemzetközi kapcsolatainkat tovább építeni

SELENYI VILMOS

JUBILEUM SZEGEDEN

— A felszabadult ország első színházi előadását ünnepelték —
Kitüntetés szakszervezeti munkáért

Megkapóan szép kép tárult október 18-án este a Szegedi Nemzeti Színház nézőterét megtöltő közönség elé. Felgördült a függöny a szokásos időpontban, de nem az aznapi előadás kezdődött. A színpadot a **társulat tagjai** népesítették be, az első soraikban azok voltak láthatók, akik annak idején részesei voltak a felszabadult Szeged első színházi előadásának, s ezzel az egész országban az első, már szabad földön tartott színházi előadásnak.

Szeged az első nagyváros volt, amely felszabadult a fasiszta iga alól. Országos ünnepségekkel emlékeztek erről most október 11-én Szegeden. Ebbe az ünnepségsorozatba illeszkedett a **18-i színházi jubileum** is, amely nem kevesebbet fejezett ki, mint azt, hogy **alig egy héttel a város felszabadulása után, ismét hangot kapott a művészet,** a dal, a tánc a nemrég még halotti, pusztító komorságban élő város falai között.

Sokan már nem élhették meg ezt a két évtizedes jubileumot, s természetesen olyanok is vannak, akik azóta más városba kerültek innen. Ez utóbbiak közül azonban legtöbben eljöttek erre a szép ünnepségre, hogy ők is átvegyék **Vaszy Viktor**tól, a színház ünnepi beszédét mondó igazgatójától a **megyei jogú városi tanács és a színház közös emléklapját.**

Emléklapot kapott elsőként a már 81 éves **Herczeg Vilmos,** az egykori első előadás lelkes rendezője és konferansziéja, a Szegedi Nemzeti Színház egyetlen örökös tagja, továbbá **Gaál** Ferenc, **Bozsó** István, **Zucker** Hilda, **Pintér** Béla, **Pintér** Béláné, **Bányász** Ilona, **Gera** Zoltán, **Bölcsházy** Ilona, **Radnóthy** Éva, **Czimer** István, **Bondy** Endre, **Markó** Valéria, **Kovács** Ernő, **Bene** Jánosné, **Horváth** Ferenc, **Ungvári** Imre, **Csillag** István, **Ungvári** István, **Sándor** János, **Deák** Pálma, **Rácz** Imre, **Vizy** Piroska, **D. Nagy** Erzsi, **Juhász** Ágoston, **Káldor** Jenő, **Haller** Sándor. Valamennyien a húsz év előtti társulat tagjai, színészek, műszakiak, akiknek részük volt a színházi élet új szellemű megindításában.

Vaszy Viktor érdemes művész, igazgató szavai után **Kovács József,** a szegedi mj. városi tanács vb művelődésügyi osztályvezetője adta át **a városi tanács végrehajtó bizottságának jókívánságait,** majd újabb szép pillanatok következtek. A színház két lelkes szakszervezeti aktivistája vett át kitüntetést dicséretes és csaknem két évtizedes szakszervezeti munkájáért. A Művészeti Szakszervezetek Szövetsége nevében **Gál** Sándor, az elnökség tagja közvetlenhangú beszéd kíséretében adta át a **„Szakszervezeti Munkáért" kitüntető jelvény** arany fokozatát **Káldor Jenő** színművésznek, a bronz fokozatot pedig **Bene Jánosné** jelmeztervezőnek.

A közönség és a társulat egyaránt melegen ünnepelte a kitüntetetteket és a húsz év előtti együttes tagjait. Végül **Kovács János,** a színház művésze adta elő Petőfi Sándor **Színészdalát.** A jubileumi előadás közönsége ezután **Hubay** Miklós: **Egy szerelem három éjszakája** című zenés játékát tekintette meg.

(Lőkös)

MI TÖRTÉNT a képzőművészeti életben

BUDAPEST. — A két lapzárta közti időben az alábbi kiállításokat rendezték: **Lengyel iparművészeti** kiállítás az Ernst Múzeumban — **Novotny Emil Róbert** festőművész kiállítása a Fényes Adolf teremben — **Réti Mátyás** festőművész kiállítása a Derkovits teremben — **Végh Gusztáv** grafikusművész kiállítása a Dürer teremben — **Kürthy Sándor** festőművész kiállítása a Kulturális Kapcsolatok Intézetében — **IX. kerületi képzőművészek** kiállítása a József Attila telep MSZMP székházában — **Varga Hajdú István** festőművész kiállítása a Bercsényi klubban — **Istók János** szobrászművész gyűjteményes kiállítása a pesterzsébeti múzeumban — **Mira Benesová-Kodymová** csehszlovák festőművész kiállítása a Csehszlovák Kultúrában — **Mihályi Pál** festőművész kiállítása a Csók Galériában — **Hajdú Katalin** festőművész kiállítása a Mednyánszky teremben — **Scheiber Hugó** emlékkiállítás a Magyar Nemzeti Galériában — A **Tretyakov-képtár** kamarakiállítása a Szépművészeti Múzeumban — **Miguel Alandia Pantoja** bolíviai festőművész kiállítása az Ernst Múzeumban — **Kass János** grafikusművész kiállítása a Dürer teremben.

VIDÉK. — Ez időszakban a következő kiállítások megrendezése jutott tudomásunkra: **Áron Nagy Lajos** festőművész és **Laborcz Ferenc** szobrászművész kiállítása Székesfehérvárott — **Győr-Sopron-i őszi tárlat** a győri Műcsarnokban — **Mende Gusztáv** festőművész emlékkiállítása Sopronban — **Horváth István** festőművész kiállítása a győri Műcsarnokban — **Falusi téli tárlat** Nagyatád művelődési házában a Műcsarnok rendezésében — **Zágon Gyula** festőművész a pécsi Magyar Írók Könyvesboltjában — **Platthy György** kiállítása a pécsi Zsolnay Múzeumban — **Gádor Emil** festőművész kiállítása a pécsi Képcsarnokban — **Bér Rudolf** festőművész kiállítása a veszprémi Képcsarnokban — **Kiss Rooz Ilona** keramikusművész kiállítása a kecskeméti Katona József Múzeumban — **Hódmezővásárhelyi festőművészek** a kecskeméti városi művelődési házban — **Bokros László** festőművész kiállítása Szolnokon, a Verseghy Megyei Könyvtárban — **Mai festőművészek** kiállítása a Képcsarnok rendezésében Újszász művelődési házában. — **Takáts Gyula** színes rajzai a szolnoki Szigligeti Színházban — **„Az Alföld nagy festői"** címmel 20 muzeális értékű kép bemutatása a gyulai Erkel Ferenc Múzeumban — **Békés megye képzőművészeinek XI. kiállítása** a gyulai várban — **Hajdú-Bihar megye grafikusainak** kiállítása a debreceni művész klubban — **Mai magyar grafika** a debreceni Ady Endre Művelődési Házban — **Tilles Béla** művei a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen — **Perez János** ötvösművész kiállítása a szegedi Móra Múzeumban — **Vincze András** festőművész kiállítása szegedi műtermében — **Szász Endre** grafikái a szegedi Képcsarnokban — **Cs. Patay Mihály** festőművész kiállítása a szegedi Móra Múzeum képtárában — A **Fejér megyei képzőművészek** őszi tárlata a dunaújvárosi kiállító teremben.

Az ízlésnevelés újabb iskolája

Ahhoz, hogy művész, művészet és közönség között állandó, áramló hatást, szervezett kapcsolatot teremtsünk, szakszervezeti mozgalmunk a maga eszközeivel már eddig is sok segítséget nyújtott. Művészek vezetik a különböző szakszervezeti képzőművészeti köröket, ahol a fejlett ízlésű közönség jórésze nevelődik. Művészek közvetlen kapcsolatokat teremtettek üzemekkel és állami gazdaságokkal, vállalták szocialista brigádok művészeti nevelését, *önzetlenül,* de annak tudatában, hogy a „befektetés" megtérül. Néhány művész — és sajnos csak néhány, mert annyi egyéb mellett anyagi korlátok is szorítanak —, szakszervezeti megbízatáshoz jutott. Évről évre többen részesülnek a SZOT művészeti díjában, a megyei tanácsok, a szakszervezetek megyei tanácsainak díjaiban. Évről évre megrendeztük a *„Dolgozó emberek között"* című országos kiállítást, arra törekedve, hogy ebből az alkalomból alkotó véleménycserére kerülhessen sor a művész és közönség között. A Műcsarnokkal, Képcsarnokkal és az Iparművészeti Vállalattal közösen egész sor üzemben, vidéki nagyvárosban rendeztünk olyan bemutatókat, ahol a művészek és közönség találkozása mély tartalommal valósult meg. Az iparművészek lelkesedéssel vállalnak öltözködési, lakásművészeti tanácsadást, a különböző szakszervezeti művelődési otthonok, szakszervezeti üzemi lapok kérésére.

Terjed, növekszik, szélesedik a mozgalom a művészet megismerése és megszerettetése érdekében, szakszervezetünk keretei között és azon jóval túl is, hiszen ez mindenekelőtt ma már *állami* feladat. S ha nem származik belőle azonnali és közvetlen anyagi haszon, történik valami más, ami ennél több. S hogy mennyivel *több,* érzik és tudják a művészek.

S most arra gondoltunk: kíséreljük meg egyszer azonos közönség előtt végigvinni ugyanazt az élő művészeti anyagot. Mégpedig olyan közönség előtt, amely azokból áll, akik — tovább nevelnek.

Bod László: Férfifej

akik maguk olyan helyzetben vannak, hogy érdeklődésüket, szívügyüknek tekintett meggyőződésüket, környezetüknek tovább adhatják.

A NÉPFRONT

vezetősége nemrégiben felajánlotta Belgrád rakparti klubhelyiségét állandó bemutatók céljaira. A klub *zártkörű,* tehát a művészek számára ez a bemutatkozás nem jelenti, hogy esetleg általa nem részesülhetnek az ötévenként sorra kerülő egyéni kiállítás lehetőségében, amely a rendelkezésre álló (és milyen kevés!) kiállító termekben, széles közönség előtt történik. Ez a klub zártkörű. A Népfront vezetői és társadalmi munkásai előtt *kis kamarakiállítások* jelzik majd *mai művészetünk* útját. A képek, szobrok, grafikák között bemutatkoznak az *alkotók* is, ismertetve a munkájuk alapelveit, kutatásaik, eredményeik, küzdelmük lényeges vonásait. Egy-egy kiállítás 6—8 hétig tart, s ez alatt az idő alatt több alkalommal kerül sor véleménycserére azonos közönség előtt. E találkozók alapgondolata, amely egyforman fűt művészt és érdeklődő közönséget: megismerni annyi, mint megszeretni. Megismerni és megszeretni annyi, mint gazdagodni, találni valamit megint, ami szebbé teszi az életet.

AZ ELSŐ KIÁLLÍTÁSRA

még novemberben sor kerül, először a Nemzeti Galéria új anyagából, 20 kép és 10 szobor kerül a Népfront klubhelyiségébe. A 30 alkotóművész közül bizonyara sokan vállalkoznak a személyes részvételre. Néhányuknak nem kenyere a szó, részt vesz majd mint hallgató, vagy csak művében lesz jelen. A jövő esztendőben ezt követi egy érem és grafikai kiállítás, majd mai portréművészetünk bemutatása. Érdekesnek ígérkezik a *„Vázlat és megvalósítás"* című kiállítás, amely közönség elé tárja a művész eredeti elképzelését, s mellette a megvalósult művet. A kiállítássorozat keretei között bemutatjuk az eddigi *SZOT-díjasok* munkásságát is. A kiállításon *csak zsűrizett* művek szerepelnek. Ugyanezzel a munkával egy időben *a szakszervezetek központi klubjában szakszervezeti funkcionáriusok és aktivisták előtt hasonló bemutatók lesznek.*

A módszer: a magasszínvonalú, könnyen érthetőtől — fokozatosan haladni a nehezebb, az elvontabb irányba. Ismerkedni a kor mondanivalójával, a kor képzőművészeti nyelvén, mindig ugyanazon állandó törzsközönség előtt. S egy év után levonni majd az újabb következtetéseket, amelyek újabb feladatokat jelentenek.

Szigeti Zsuzsa

Putolova Irina szovjet művészettörténész rendezte a Tretyakov Képtár anyagából a Szépművészeti Múzeumban bemutatott kamara-tárlatot

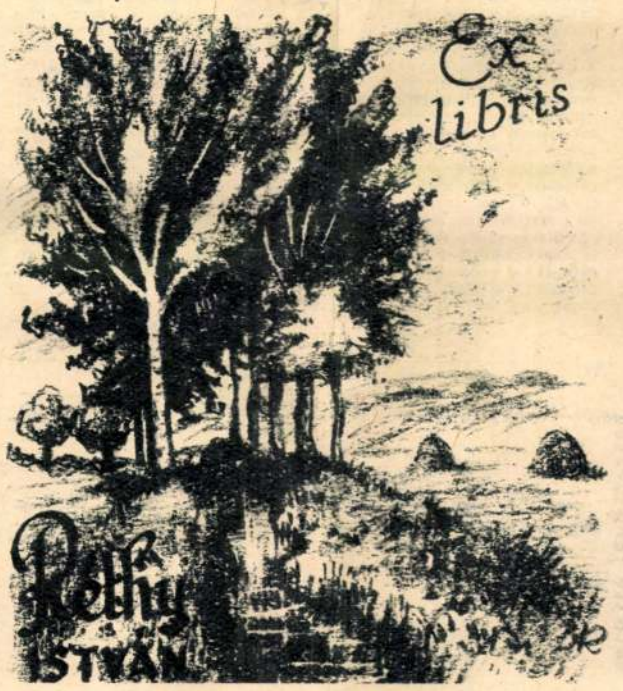

Az idén lesz 60 éves Kertes-Kollmann Jenő, a Bonyhádon élő exlibris-grafikus. Íme, egyik műve . . .

A fiatal képzőművészek kedvelik Hódmezővásárhelyt. A fiatal képzőművész kolónia egyik ismert tagja, Németh József műtermében

A pápateszéri új mozi

TAPASZTATCSERE LÁTOGATÁS

A Veszprém megyei Moziüzemi Vállalat moziparkjának zöme a Balaton parti városokban, községekben van. A meglátogatott mozik, mint Balatonalmádi, Balatonfüred, Tihany, Veszprém, Sümeg, Balatonszabadbattyán, Hévíz, mind-mind nagyon szépek. Rend és tisztaság honol mindenütt. Külön ki kell emelni Tihany moziját; külsőleg nem mutat modern szépségnek — a Tihanyi Apátság egy régi magtárában épült —, de belül, belső kiképzése ultramodern. Nem is költséges megoldásokkal.

Közönségszervezés és propagandamunka szempontjából az a megállapításom, hogy a Veszprém megyei munkatársak az ez irányú tevékenységüket meglehetősen a spontaneitásra bízzák. Sehol nem találkoztam a községekben — a mozi közvetlen környékét kivéve — propaganda objektumokkal. Sem műsorplakát, sem képes plakátok nem voltak láthatók. Még a megye székhelyén, Veszprémben is csak két-három helyen találtunk hirdető oszlopot. Nem tartják talán szükségesnek?

Egy igen lényeges dolgot tapasztaltunk: minden helységnek megvan a terem-mozija mellett külön a nyári kertmozija is. Persze, ehhez az szükséges, hogy legyen hozzá területi adottság is. Másodszor pedig, ahol megvan: ott feltétlenül ki is kell használni.

Látogatásunk eredményét összesítve meg kell állapítanunk, hogy kulturális fejlődés vonatkozásában a két megye: Szabolcs és Veszprém megye között legalább tíz év előrehaladás mutatkozik Veszprém megye javára, ez nagyban megkönnyíti az ottani moziüzemi dolgozók munkáját. Ha az országos eredményeket figyelembe vesszük, és mérlegeljük a kulturális adottságokat, mi büszkék lehetünk a magunk munkájára. Annak érdekében azonba, hogy legalább azt a színvonalat elérjük, még nagyon sok a tennivalónk. A közönségszervezésben, a tudatformálásban, a kulturáltabb tárgyi feltételek megteremtésében nagyon sokat kell előre haladnunk.

PALUGYAI JÁNOS (Balkány)

Veszprémi tudosítások

MŰSZAKI TAPASZTALATOK

Alkalmunk volt négy napon keresztül betekinteni a Veszprém megyei Moziüzemi Vállalat munkájába, és néhány műszaki tapasztalatot szeretnénk közreadni. A brigádmunkában részt vett a Pest, Komárom megyei Moziüzemi Vállalat és a FÖMO egy-egy képviselője, valamint a megyei tanács népművelési csoportjának munkatársai.

Veszprém megyében a felszabadulás előtt 12 üzemelő mozi volt, 1945-ben ez a szám 20-ra emelkedett. A jelenlegi moziellátottság: szélesvásznú mozi 28, normál mozi 11, kertmozi (széles) 7, keskeny fix mozi 131, körzeti vetítés 98, vándormozi 3. Ezeken kívül működik még a megye területén 10 normál és 18 keskeny társadalmi mozi is. A közigazgatási helyek közül mindössze 5 községben nincs jelenleg vetítés, ami számottevő eredmény a mozival való ellátottság terén.

A műszaki osztály létszáma 19 fő. Ebből a tmk és az üzemellenőrzést 5 műszaki ellenőr végzi. A karbantartó részleg: 2 műszerész, 3 villanyszerelő, 2 ipari tanuló és 1 asztalos szakmunkásból áll. A műszaki ellenőrök telephelye egy-egy nagyobb megyei város területén van, és így a beütemezett mozik tmk-ja rendszeres, viszonylag kevés utazással és kiszállóidővel. A műszaki ellenőrök hetenként **egy-egy** napot töltenek a megyei központban, ahol beszámolnak a végzett munkáról és a szükséges irányítást kapják. A vetítőgépházak megfelelő állapota arra enged következtetni, hogy a műszaki ellenőrök és vetítőgépészek munkájukat jól végzik.

Nem egyértelmű a **művelődési házakban működő mozik** kérdése. Létrehozásuknál a moziüzemi vállalat, de sok esetben még a megyei tanács sem tudja biztosítani, hogy ezek a létesítmények korszerű filmvetítésre is alkalmasak legyenek. A művelődési házak a **községek saját hitelkeretéből** épülnek, és a tervezésnél a moziüzemi vállalatot legtöbbször **egyáltalán nem** vonják be. A községi tanácsok utólag és későn veszik észre, hogy a nagy költséggel megépített művelődési házakat nem tudják megfelelően a kulturális célokra kihasználni, és szükség van a filmelőadások megtartására is.

A tapasztalatok alapján levont néhány következtetés:

1. A műszaki munka kielégítő volta nagy részben annak a harmonikus együttműködésnek eredménye, amely a megyei tanács népművelési csoportja, a vállalat és a vállalaton belül az egyes társosztályok között az idő folyamán kialakult.

2. A mozirekonstrukciók eredményesnek mondhatók, azonban tervszerűbben kell a fejlesztést végrehajtani, kiragadva például a **veszprémi** szélesvásznú és a **csopaki** keskeny mozik elhanyagolt állapotát.

4. A mozik tmk-ja jól szervezett, ami kihat azok kielégítő műszaki állapotára. Emelni kell azonban a mozik üzemelés alatti ellenőrzésének számát, elsősorban a képhangleadás minőségi szempontokat figyelembe véve.

5. Igen hasznos munkát végez a vállalat vertikális részlege, amely évi 350 000 Ft értékű munkát végez el. Ügyelni kell, hogy ezek a munkák ne terheljék a műszaki dolgozókat olyan mértékben, hogy az a mozik üzemeltetésének rovására menjen.

MÜLLER FERENC
főmérnök

Milyen is az az egységes oktatási terv?

A központi vezetőség 1961. júliusi határozata alapján minden év szeptember 15-éig a szakszervezeti bizottságoknak el kell készíteniök az egységes oktatási tervet, mely összegezi a párt, a szakszervezet, a KISZ által szervezett politikai, közművelődési és szakmai oktatást. Ezzel kapcsolatban igen sokan fordultak hozzánk, ezért **mintaként** közreadunk két tervezetet.

A MOKÉP SZAKSZERVEZETI BIZOTTSÁGA EGYSÉGES OKTATÁSI TERVE

I. Állami oktatás:	
1. Általános iskolát végez	2 fő
2. Középiskolát (gimnázium, technikum)	33 fő
3. Felsőfokon tanul (főiskolán, egyetemen)	10 fő
Összesen:	45 fő
II. Előadásos propaganda:	
1. Pártoktatásban részt vesz	
a) Marxizmus középfokú iskolán	3 fő
b) MSZMP titkári iskolán	1 fő
c) Időszerű kérdések szemináriumon	10 fő
d) Kerületi előadás-sorozaton	6 fő
e) Elmélet spec. tanf. (etikai)	2 fő
	22 fő
2. Szakszervezeti oktatás:	
a) Két szakszervezeti politikai isk.	62 fő
b) Kirándulások (aug.-ban Sopronba)	— fő
	62 fő
3. KISZ-oktatás	26 fő
Összesen:	110 fő
III. Szakmai oktatás	
a) Mérlegképes könyvelői tanfolyamon	3 fő
b) Irodakezelői tanfolyamon	1 fő
c) Testnevelési szakiskolán	1 fő
d) Mozigépész üzemvezető tanfolyamon	7 fő
e) Szabadegyetemen (Filmművészet I.)	1 fő
Összesen:	13 fő
IV. Nyelvtanfolyamok	
a) Német nyelvtanfolyamon	7 fő
b) angol nyelvtanfolyamon	3 fő
c) francia nyelvtanfolyamon	1 fő
Összesen:	11 fő

Végeredményben 179 dolgozó tanul a MOKÉP-nél, a szakszervezeti tagság 48%-a vesz részt a továbbtanulásban.

A FÖMO SZAKSZERVEZETI BIZOTTSÁGÁNAK EGYSÉGES OKTATÁSI TERVE

I. Állami oktatás:	
1. általános iskolát végez	1 fő
2. középiskolát (gimnázium, technikum)	81 fő
3. felsőfokon tanul (főiskola, egyetem)	26 fő
Összesen:	108 fő
II. Előadásos propaganda:	
1. Pártoktatásban résztvesz	146 fő
2. Szakszervezeti oktatás	
a) szakszervezeti politikai isk.	244 fő
b) TIT előadásokon vesz részt (minden hó első kedd d. e. 10 órakor a Vörös Csillag mozi klub-helyiségében 8 alkalommal)	60 fő
c) kirándulás negyedévenként 50—60 fő	— fő
d) egyéb (3 zárkörű klubnap)	— fő
Összesen:	450 fő
3. KISZ-oktatás (politikai oktatás)	20 fő
Összesen:	470 fő
III. Szakmai oktatásban vesz részt	
a) üzemvezetői tanfolyamon	142 fő
b) gépész tanfolyamon	234 fő
c) pénztáros tanfolyamon	161 fő
Összesen:	537 fő

A FÖMO 1115 dolgozója vesz részt valamely szervezett tanulási, művelődési formában, a szakszervezeti tagság 82%-a.

(KAPUSI)

FILMSZÍNHÁZI VETÍTŐERNYŐK

Mostoha szerepe van filmszínházainkban a vetítőernyőnek, pedig ez a képvisszaadás egyik igen fontos összetevője: erre vetítik a képet, ezen lesz látható a kép a nézők számára. De gazdaságosság szempontjából is érdemes helyesen megválasztani a vetítőernyőt, mert jobb fényvisszaverő-képességűvel sokkal kevesebb lesz a vetítéshez felhasznált villamos energia. A jó vetítőernyőtől megköveteljük, hogy a képvisszaadást rosszul ne befolyásolja, vagy éppen meg ne hamisítsa. A kinotechnika fejlődése a némafilmtől a hangos, színes panorámafilmig kihatással volt a képernyők formájára és kivitelére is, úgyhogy ma már nemcsak egyszerűen „mozivászon"-ról beszélünk. A képernyő főfeladatául maradt ma is a kép láthatóvá tétele, mégpedig úgy, hogy azt a nézőtér valamennyi helyéről egyformán jól lehessen látni. Ez a követelmény csak akkor teljesül, ha az ernyő minden megvilágított pontjáról a rásugárzott fény minden szükséges irányban visszaverődik (1. ábra). Visszaverődési tényező, fényeloszlás és visszaverési jelleg szerint háromféle, tulajdonságaikban egymástól lényegesen különböző képernyőt különböztetünk meg:

1. diffuz, vagy szóróernyők,
2. fémbevonatú ernyők,
3. kristálygyöngy-ernyők.

Diffuz-ernyő minden szövött textilből, vagy műanyagból készített fehér felület, továbbá a kertmozikban alkalmazott gipszfelület, vagy fehérre spriccelt falemez-felület. Ezek a ráeső fényt közel egyenletesen verik vissza minden irányban az ernyő előtti minden helyre.

Az ideális szóróernyőnél, a szemlélés irányától függetlenül, a fénysűrűség mindig azonos. Szórásszögük (melyen belül a fényt közel azonos intenzitással verik vissza) magasságban és szélességben is majdnem 180°. Tehát nemcsak a nézőkhöz jut el a visszavert fény, hanem az oldalfalakra, mennyezetre, padlóra is. Az ilyen fényelosztás miatt kis rész jut a nézőhöz a visszavert fényből, melyet az ernyő ún. visszaverődési- (reflexió) tényezője jellemez.

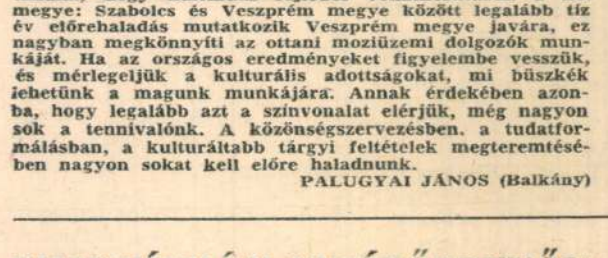

1. ábra. A vetített kép látásának elve

A képernyők jellegét diagrammban ábrázolhatjuk (2. ábra). A diagramm merőleges fénybeesésre vonatkozik. Az 1. jelű egyenes a 100% rel. visszaverődésű „ideális" képernyőre érvényes, mely nemcsak szóróan ver vissza, hanem elnyelési vesztesége sincs. Az ideálishoz közelálló a 2. jelzésű gipszfal karakterisztikája, melynél az elnyelési veszteség miatt a rel. fénysűrűség középen kb. 80%. A széleken viszonylag kevés esés van a visszaverőképességben. A 3. jelű görbe 10%-os lyukazású szövött hangosvászon, a 4. jelű pedig egy perforált műanyagernyő karakterisztikáját mutatja.

Előző években majdnem kizárólag szövött képernyőket készítettek varrat nélkül a szükséges szélességben, mintegy 1 mm²-es lyukakkal, melyek az összfelület kb. 10%-át tették ki, s megfelelő hangáteresztőképességet biztosítottak. Felületüket cink-, barit, vagy titán-fehérrel vonták be, mellyel jó diffuzvisszaverődést és kevés elnyelési veszteséget tudtak elérni. Ilyen a hazánkban általánosan alkalmazott „FITE" vetítőernyő is, melynek jelleggörbéje kb. a 3. jelűnek megfelelő, mert a lyukak miatt a gipszfalához képest kb. 10%-kal csökken a fénysűrűség. A filmszínházakban a képernyők bepiszkolódnak, beporosodnak, emiatt az elnyelési veszteségek igen erősen megnövekednek, s a kép sötétebb lesz. A szőtt és fehérített ernyőket nehezen lehet tisztítani és regenerálni. Ebből a szempontból igen előnyös az említett hazai gyártmányú vetítőernyő, melynek fényvisszaverőképességét évente többször lefújással is állandó értékkel lehet biztosítani.

Tizenegy évvel ezelőtt kezdték el a képernyőket műanyagfóliákból előállítani. Többnyire PVC-ből vagy polyetilénből készítik, melynek felülete fehér festékréteggel van bevonva oldhatatlan tapadással. Kb. 1 m szélességű csíkokból hegesztik az ernyőt, alig látható függőleges varratokkal. A hangáteresztőképesség ennél is kb. 10%-os perforálással van biztosítva (1—1,5 mm átmérőjű lyukak). Főirányban a fényesebb felület miatt a fénysűrűség valamivel jobb, mint a szövött ernyőknél, mint ahogy a 2. ábra 3. és 4. jelű görbéiből is látható.

Diffuz ernyőt igen sok filmszínházban alkalmaznak, bár nem nagy a visszaverődési tényezője. Előnyei: olcsó, varratok nincsenek, vagy nem láthatók, nagy szórásszöge által minden nézőhelyről egyenletesen világos a kép, könnyű tisztítási lehetőség, s fénytechnikai okokból nincs szükség az ernyő görbítésére, vagy hajlítására. Ezen tulajdonságai alkalmassá teszik valamennyi kis mozi részére, de a közepes és nagyobb filmszínházaknál is jól megfelel, ha tudomásul vesszük, hogy alkalmazása több áram- és szénfogyasztással jár. A háromdimenziós eljárás kivételével bármelyik film vetítéséhez alkalmasak a diffúz ernyők. Alkalmazhatóságuk határa ott van, ha a vetítőgépek hasznos fényárama már nem elegendő a legjobb minőségű szenekkel, objektívokkal, torzítókkal sem a nagy képmező kellő megvilágításához. Ez a határ kb. 14—16 m képszélességnél van. A hangszórók a filmszínházakban általában a vetítőernyő mögött vannak, s ha ez nem perforált, a magas hangfrekvenciákat erősen csillapítja, mert az ernyő anyaga tehetetlenségénél fogva nem képes együttrezegni. De a szokásos 10% perforációjú ernyőknél is észrevehető a magas hangok esése úgy a szövött, mint műanyag ernyőknél; 10 kHz-nél 6—8 dB eséssel lehet számolni (3. ábra).

(Folytatjuk)

FERENTZI JÁNOS
mérnök

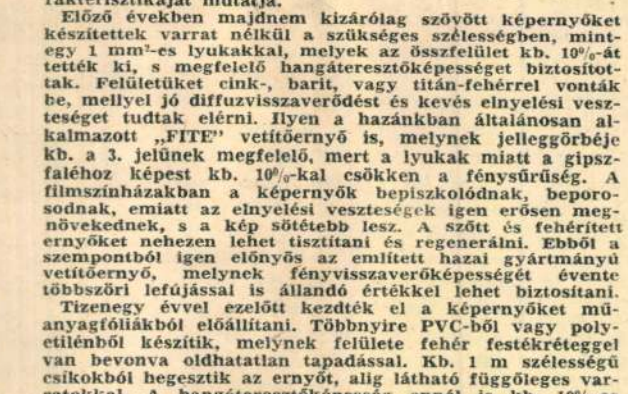

2. ábra. Relatív fénysűrűség a visszaverődési szög függvényében

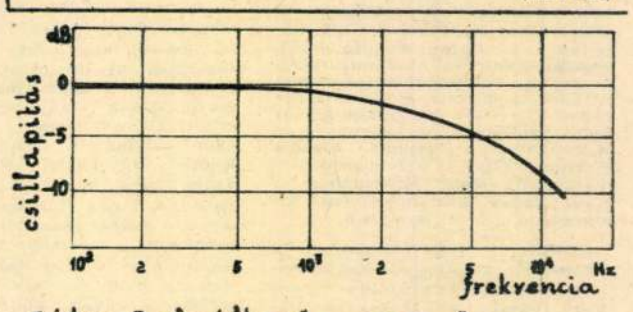

3. ábra. Perforált műanyagernyő frekvencia menete

KOLLÁR PÁLNÉ

szül. Gaál Klára, a Szegedi Zeneművészeti Szakiskola nyugalmazott igazgatója hosszú szenvedés után, 56 esztendős korában, október 27-én elhunyt.

BOROSS DEZSŐ

tánctanár 66 éves korában, október 25-én elhunyt.

TEMESVÁRI JÁNOS

érdemes művész, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola aranydiplomás kamarazene-tanára, a Magyar Állami Operaház tagja életének 73. évében elhalálozott.

KIRÁLYFALVI KRAFT KÁROLY

festőművész-restaurátor október 21-én 85 éves korában Balatonkenesén elhunyt. Lotz és Benczur tanítványa volt, s mint restaurátor, jelentős érdemeket szerzett.

ID. VERES KÁROLY

prímás, a szakma és a nagyközönség által nagyrabecsült zenekarvezető 74 éves korában elhunyt. Október 30-án nagy részvét mellett temették el a Farkasréti temetőben.

VÁNDORI GUSZTÁV

színművész 83 éves korában elhunyt. November 23-án búcsúztatták el a Farkasréti temetőben. Vándori Gusztáv a némafilm korszakban egyik legjelentősebb filmszínész volt.

VÖRÖSMARTY LILI

színművész, az Állami Bábszínház tagja, ismert rádiószínész november 20-án autóbaleset következtében elhunyt.

Emléküket kegyelettel megőrizzük!

Hasznos és szép ajándék a

SZŐNYEG

Röltex, Budapest, VI., Lenin krt. 73., VII., Rákóczi út 26.

Apróságok, akadályok

— A filmforgalmazás vitájához —

A filmforgalmazás vitája egyre szélesebb, egyre többen mondják el véleményüket. Úgy vélem, talán nem lesz egészen érdektelen, ha most az „ostor végéről" is elhangzik néhány szó. Annál is inkább, mert mi közvetlenül észleljük (és elmondhatjuk: érezzük) mindazt a jót és rosszat, amit a vita már eddig is felvetett. És talán szolgálhatunk néhány olyan tapasztalattal is, amely esetleg előre segítheti a már-már megrekedni látszó szekeret.

Úgy látom — többek között —, hogy a filmszínházak üzemvezetőinek rendkívül korlátozott lehetőségük nyílik a vezetésük alatt álló filmszínház műsorpolitikájának kialakítására. Espedig azért, mert a mozivállalatok is csak egy megadott kópiaállományon b e l ü l gazdálkodhatnak (most premier vonatkozásban beszélek), és nyilvánvalóan csak azokat a filmeket oszthatja be a premier filmszínházakba, amelyeket a MOKÉP rendelkezésére bocsátott. Mostanában pedig — legalább ezt vélem felfedezni — ezek a lehetőségek is egyre korlátozottabbak. Újabban ugyanis a MOKÉP szokásba vette, hogy megszabja: ez és ez a film abban a megyében csak premier filmszínházakban osztható, éspedig ennyi, vagy annyi napig. Ezzel a megalapozatlan és a realitásokkal nem számoló nézettel szembe kell szállni. Fel kell ugyanis tételezni, hogy a vidéki városokban is a k a d h a t n a k h o z z á é r t ő emberek, akiknek e mellett még rendelkezésükre állnak a helyi tapasztalatok, ismerik a helyi adottságokat, amelyek nélkül pedig semmiféle művelődéspolitikai feladatokat sem kitűzni, sem megoldani nem lehet. Nem hiszem ugyanis, hogy a MOKÉP-nél lévő olyan tisztviselők, akiknek a mozilátogató közönséggel — éppen beosztásuk miatt — semmi kapcsolatuk nincsen, szokásaikat, kívánságukat, összetételüket egyáltalán nem ismerik (és ha igen, legfeljebb a fővárosit), jobban meg tudják állapítani, hogy mi, meddig kell például Miskolcon. Azt már felesleges is hangsúlyozni, hogy a nyilvánvalóan téves elképzelésekhez persze feleslegesen ragaszkodnak, így esik aztán, hogy állandóan műsorcseréért ostromoljuk a MOKÉP-ot. De hát ha ilyenkor hozzá is járulnak a cseréhez — ez már nem eredeti. Ugyanis más szerepel az eredeti műsorplakáton, a műsorfüzetben, — a csere folytán pedig mást játszunk. Az eredmény a szakmában jártasak előtt nem szorul magyarázatra.

Ez még nem minden. Miféle műsorpolitikát, milyen minőségű műsorosztást lehet elkívánni attól a műsorbeosztótól, aki azt sem tudja, hogy mit oszt? Hová adja és mennyi időre? Erre példát is mondok. A f e b r u á r i kópiaelosztásban, amelyből a februári műsort rögzítik — s amelyet n o v e m b e r 13-i g (!) kellett a MOKÉP-hez felküldeni, három magyar film is szerepel. Így: Magyar film (I.), Magyar film (II.), Magyar film (III.). Csodálatosképpen megadták a film méterhosszát (!), azt, hogy takarásos, vagy normál, a kísérőműsor hosszát, címét (tehát tudják, hogy valójában melyik filmről van szó), szóval minden rendelkezésre áll, csak éppen a címe nem. Most már kérdés: miről szólnak ezek a filmek, milyen közönségsikerre számíthatnak, — paraszt, vagy munkás tárgyúak, könnyű vígjátékok, vagy nehéz drámák? Mit csináljon a műsorbeosztó? Kérem, ez az igazi csákbamacska, csakhogy itt nyerési lehetőség úgyszólván nincsen. Lehet ezt így csinálni, lehet itt tervszerű munkáról, műsorpolitikáról, művelődéspolitikai tevékenységről beszélni? Azt hiszem jogos az igény, hogy az ilyen felelőtlen „filmdobálás" egyszer s mindenkorra megszűnjön.

És ha már a hiányosságoknál tartunk, megemlíteném, hogy vidéken a p r o l o n g á c i ó teljesen kiment a divatból. Mi hosszú évek során hozzászoktunk, hogy telt házzal menő filmeket — amelyeket pedig még hosszú ideig műsoron lehetne tartani — le kell venni a műsorról. Éspedig azon egyszerű oknál fogva, mert prolongációs kópia nincsen, vagy ha van, azt már Budapesten lekötötték. Talán nem lenne időszerűtlen külön vidéki prolongációs kópiát is biztosítani, s akkor nem kellene olyan filmek hosszútávú beosztásához ragaszkodni, amelyekről már az iskolás gyermek is tudja, hogy a felállított műsoridőt nem bírják ki.

Essék szó a p r o p a g a n d á r ó l is. Mi a propaganda anyagot a MOKÉP-től kapjuk, az lát el bennünket — közvetve — plakáttal, osztogatóval, és a többivel. Ám mikor és hogyan?

Néhány esetet megemlítenék. Mi eléggé nevetséges módon például a M á s f é l m i l l i ó, K é p e k a m a g y a r n é m a f i l m t ö r t é n e t é b ő l, A l t o n a f o g l y a i, A z i f j ú s á g é d e s m a d a r a és még néhány más film képes osztogatóit akkor nyomtuk a mozilátogató kezébe, amikor az már — jeggyel — ugyanezeket a filmeket m e g n é z n i jött a filmszínházba! És itt hiába hivatkozunk nyomdai kapacitásra, meg miegyebekre. Ez tény, ezen változtatni kell. Nem vételen, hogy ezek a propaganda-anyagok elvesztették hitelüket, és leginkább csak a nézőtér szemetéül szolgálnak. Azt is el kell mondani, hogy az időben érkező propagandaanyagok egy része viszont teljesen felesleges. Gondolok itt azokra a k ö n y v j e l z ő k r e, amiket a MOKÉP a „Sándor Mátyás" és a „Némo kapitány" című filmekhez készíttetett. Sokat beszélgetünk önköltségről, arról is, hogy kevés a propagandakeret. Dehát akkor miért használják el i l y e n filmekre? Hiszen e filmek közönségsikere egyértelműen előrelátható volt minden külön, drága propaganda nélkül is. Ezt a pénzt fel lehetett volna használni más, jelentősebb és talán nehezebben utat találó filmek propagandájára.

Nem sokkal másabb a helyzet az e l ő z e t e s s e k k e l sem. Most csak ezt említem: a MOKÉP legutóbb kiadott egy úgynevezett őszi közös előzetest. Ám az előzetesben propagált filmek nagy részét a premier filmszínházak m á r l e j á t s z o t t á k a k k o r r a, mire a közös előzetes megérkezett. De vetíteni kellett, még akkor is, ha százszor nevetségesekké válunk, mert ha nem, jön a speciális MOKÉP-fegyver, a k ö t b é r.

Apropó, még egyszer a film-címek. Baj van a plakátokkal is. Csak hogy a legutóbbit említsem: a plakáton ez olvasható: Ha egyszer 2 0 év múlva. A novemberi műsorfüzetben viszont: Ha egyszer h ú s z év múlva. Most már melyik az igazi? Ennek a műsorfüzetnek egy régebbi száma egy teljes oldal ismertetést ad egy bemutatásra kerülő szovjet filmről. Elmondja a tartalmát, dicséri a főszereplőket: Bisztrickáját és Cserkaszovot. De hogy melyik ez a film, — itt nem derül ki. A film címét ugyanis elfelejtették a hosszú ismertetésben közölni. Vagy most tettük ki az „Ivana és a futball" című film plakátjait. Csakhogy ez a cím két méter távolságról így olvasható: Nana és a futball. Mert így van összerajzolva az I és a V betű. Mármost ez mindegy? Még valaki Z o l a: N a n a című művére gondol, — s ezt a következtetést vonja le: „ejnye, ejnye, hát mire merészkedik ez a filmművészet?" Ezek a jelenségek — sok más bosszúság és kerékkötés között — sajnos fellelhetők, s bennem azt a gondolatot érlelték: talán itt lenne az ideje, hogy a filmforgalmazás egy-irányítás alá kerüljön, mert: úgy látszik a jelenlegi kettősség egyre inkább gátja, mint előrevivője a filmforgalmazásnak. Ezért szükségtelennek vélem, hogy két külön vállalat „feleljen" a filmműsorokért, nemegyszer ellentétes érdekektől vezérelve. Egységes vezetés egységesebbé tehetné a munkát, és jobban érvényesülhetnének azok a helyi adottságok, körülmények, amelyek pedig fontos tényezői a filmek sikeres forgalmazásának.

A vitában nagyon érdekesnek és hasznosnak tartom C s á s z á r F e r e n c cikkét, és bár a lényegi kérdésekkel egyetértek, annyit mégis szeretnék megjegyezni, hogy a filmforgalmazás jelenlegi állapotában különböző műfajú filmszínházak létrehozását — egy-egy szűk réteg számára — nem csak gazdaságilag, de politikailag is elhibázott lépésnek tartom. (Ennek kifejtése hosszadalmas lenne, talán csak annyit: ez valójában a szűk réteg elit-problémája, akik egyébként minden filmet megtalálhatnak minden filmszínház műsorán — előbb, vagy utóbb.)

Császár Ferenc az említett cikkben továbbá szomorú képet fest a Vas megyei s z a k k á d e r helyzetről. És persze akarva-akaratlan a Vas megyei Moziüzemi Vállalat kádermunkájáról is, ahol ilyen állapotok uralkodhatnak. Ennek — többek között — nyilvánvalóan oka lehet a jelenlegi bérezési rendszer is, — mindazonáltal azt kell mondanom: ahol a moziüzemvezetők többsége olyan, hogy még a filmek címét sem tudja megmondani, ott a hiba nemcsak és nem is elsősorban a moziüzemvezetőkben van.

A gyakorlati munkából a példákat mindössze azért sorakoztattam fel, hogy némileg bizonyítsam: hogy Miskolcon mi jó és mi nem jó, azt talán itt is el tudják dönteni. A mozilátogató közönséggel itt találkozunk, leginkább itt látjuk, mi az, ami szükséges. És ha most elhangzana az ellenérv: „dehát a közönségnevelés, dehát a színvonal!" — arra azt kell mondanom: ezt is itt, helyben kell elsősorban megoldani. A közönséget nem nevelheti, formálhatja eredményesen az, aki nem is találkozik vele. És különösen nem a felszínre került tapasztalatok figyelmen kívül hagyásával, az „egyedüli bölcs" nézőpontjából.

(Miskolc)

SZEKRÉNYESI LAJOS

SAKK

JÁTSZMÁK A BP. II. OSZT. CSAPATBAJNOKSÁGRÓL

Szabálytalan megnyitás

Világos	Sötét
Galther János	**Szatmári András**
Bp. Művész SK	Bástya

1. e4,c5 2. Hf3,Hc6 3. Hc3,d6 4. d4,Fg4 5. d5,He5?? (Hd4) 6. H:e5! (Ennél a lépésnél idézte János bácsi Steinitz mondását: „Habár öreg vagyok, nem szeretem, ha valaki az ujját a számba dugja, mert akkor megharapom.") 6. . . . . F:d1 7. Fb5†, Vd7 8. H:d7,Kd8 9. H:f8, (Ez már nem is csapda, hanem verem.) 9. . . . . a6 10. Fd7†,Hf6 11. Fh3,Fh5 12. He6†, f:e 13. F:e6,Kc7 14. f3,h6 15. Ff4,g5 16. Fg3,Fg6 (vergődés) 17. e5!!,He8 18. 0—0—0,Bf8 19. h4!,Ff5 20. h:g, h:g 21. He4, g4 22. F:f5,B:f5 23. f:g,Bf7 24. Hg!,Bg7 25. He6†,Kd7 (illene feladni) 26. H:g7,H:g7 27. Bdf1, Bg8 28. e:d,He8 29. d:e,K:e7 30. Bh7†,Kd8 31. B:b7, B:g4 32. Bf7,Bb4 33. Ba7, sötét feladta.

Középcsel

Világos	Sötét
Galther János	**Béres János**
Bp. Művész SK	E. Gyógyszer

1. e4,e5 2. d4,e:d 3. Hf3,c5 4. Fc4,Hc6 5. Hg5,Hh6 6. h3,d6 7. f4,Fe7 8. 0—0,0—0 9. c3,Kh8 10. Hd2,F:g5 11. f:g,V:g5 12. Hf3,Vh5 13. Fe2,Vg6 14. Hg5,f5 15. Fh5,Vf6 16. Fd2,Ve7 17. Va4,Fd7 18. c:d,c:d 19. Bae1, Vd8 20. Vc4,Bf6 21. Bf2,Vb6, 22. Bef1,He5 23. Vc2, Be8 24. Vb1,Fb5 25. Fe2,Fc6 26. Kh1.Bf8 27. e:f,Fd5 28. Fd3,F:a2!! 29. V:a2,H:d3 30. Bf3,V:b2 31. V:b2, H:b2 32. g4,Hc4 33. Fc1,He5 34. Bg3,d6 35. Ff4,Hc1 36. He6,Bf6 37. H:d4,Ba6 38. Be1,Bf8 39. g5!.Hf7 40. He6, Be8 41. g6!,Hfd6 42. Bg5,He4 43. Bh5,Hf6 44. Bh4, Hd6 45. F:d6,B:d6 46. g:h,H:h7 47. B:h7!!,K:h7 48. Hg5†,Kh6 49. Hf7†,Kh5 50. B:e8,Bf6 51. Bh8†!!, Bh6 (a sötét állása összeomlik) 52. H:h6, 52. . . . g:h 53. Bg8, sötét feladta.

Míg Sötét a Világos vezérszárnyú gyalogosokat eprészte, addig Világos döntő királyszárnyi támadást készített elő, melyből Sötét csak bástya áldozattal tudta a mattot elhárítani, s játszmát vesztett a három szabad gyalog dacára. A játszma külön érdekessége, hogy a 86 éves János bácsi a befejező nehéz kombinációs támadást az ötödik (!) órában bonyolította le fiataloknak is becsületére váló stílusban és frisseségben. János bácsi az idén került hozzánk, és lebilincselő, kedves szerény modorával nagy közmegbecsülést szerzett magának. (E. N.)

1963 nyarán, amikor még dr. Martin Luther King néger lelkész nem volt Nobel-díjas . . .

Ilku Pál művelődésügyi miniszter gratulál a „Csend" című szovjet film két főszereplőjének: V. Konyajevnek és Natalja Velitkonak. Alsó képünk: Nagysikerű hangversenyt adott november 10-én a Zeneakadémián David WILDE angol zongoraművész, az 1962. évi Liszt-verseny győztese

Levelesláda

Tisztelt Szocialista Művészetért!

Vállalatunk igazgatója elrendelte, hogy több filmszínházunknál körülbelül 350 db moziszéket szedjünk ki és szállíttassuk el. Ezzel — az érintett mozik befogadóképességét csökkentve — elérjük, hogy a megyei filmszínházak kihasználtsági százaléka megnövekszik, és a megyék közti versenyben jóval előrébb kerülünk, aminek eredménye az, hogy a vállalat vezetői jutalmat kapnak.

A népgazdasági kár úgy látszik egyáltalán nem lényeges, pedig ha legszükebben is számoljuk, az érintett filmszínházaknál évente legalább 10—20 teltház van. A székek kiszedése miatt viszont évente mintegy 10 ezer látogatót vesztünk el, ami legalább 30 ezer forint kár. Nem hiszem, hogy ilymódon kívánják a filmforgalmazási versenyt lebonyo-

EGY BÁCSI OLVASÓ

SVÉD TURNÉ

A „MALMSTENS" név Svédországban általánosan ismert és szerfelett népszerű. Svédország nyári szórakoztatásának tradicionális lebonyolítója a Malmstens Varieté. A névadó világhírű kerékpározó artista volt, aki idősebb korában alapította a „Malmstens Trup"-ot, amely Malmstens halála után is évről évre a svédek legnépszerűbb nyári szórakoztatója. Évtizedek óta vagy száz város várja minden nyáron a Malmstens Varietét, minden előadása teltház előtt folyik, tekintet nélkül az időjárásra. Ez a népszerűség arra kötelezi a varietét, hogy időről időre a világ minden tájáról a legjobb artistákat szerződtessék. Ezek az artisták viszont szerencsének és megtiszteltetésnek tartják, ha egy szezont Svédországban Malmstensnél dolgozhatnak.

Ezt a kis ismertetőt azért tartottam érdemesnek elmondani Malmstensről, mivel e vállalat immár harmadízben foglalkoztatott magyar zenészeket. 1961-ben a **Martiny-trió**, 1962-ben a **Váradi-trió**, 1963-ban pedig a **Heczkó-trió**t. Tärnklev igazgató kijelentette, hogy műsorkísérésre, de általában színpadi munkára a magyar zenészek igen alkalmasak. Az igazgató e véleménye meggyőző biztosíték a magyar zenészek jövőbeni szerepeltetésére is. E szép elismerés nem a véletlen szülötte, erre alapot teremtett az említett három trió, amelyeknek tagjai mind szakmai munkájukkal, mint magatartásukkal jó hírnevet szereztek Svédországban.

Hogy milyen együttes keretében érdemelték ki a magyar zenészek az igazgató elismerését, jellemzésül felsorolok néhányat a nyári műsor szereplőiből. Fellépett Elenn Miller Tex Benekével, Paul Anka 18 személyes zenekarral, Woody Hermans 18 tagú zenekara, Ray Charles — Manhattan Parádé King Cole-lal, Varieté International teljesen cseh szereplőkkel, a a Beatlesek . . .

A turné rendkívüli élményünk volt. Svédország csodálatos tájai, szép városai, modern színpadjai, a trup nemzetközi színessége feledhetetlen emléket jelentenek. Amikor hálával emlékezünk meg az Országos Szórakoztatózenei Központról, kívánjuk, hogy munkájukkal sok ilyen lehetőséghez juttassák a magyar zenészek társadalmát.

KRATOCHWIL JENŐ

SZERENCSE SORSJEGGYEL

— szerencséje lesz!

A Magyar Újságírók Országos Szövetsége — a Nemzetközi Újságíró Szervezet megbízásából — november elejétől 4 Ft-os áron

SZERENCSE SORSJÁTÉK

címen sorsjegyeket bocsát ki. A tárgysorsjáték **1965. február 28-i** nyilvános húzása alkalmával a sorsjegyek tulajdonosai családi házhoz, gépkocsihoz, motorkerékpárhoz, külföldi utazáshoz, lakberendezéshez, háztartási gépekhez és sok más értékes nyereményhez juthatnak. A tárgysorsjáték bevétele az újságírók nemzetközi szolidaritási alapjának célkitűzéseit segíti.

A 4 forintos sorsjegyeket a hírlapárusok, áruházi elárusítók, Budapesten a házfelügyelők is terjesztik. Üzemekben, intézményekben és iskolákban a szakszervezeti bizottságok és a KISZ-szervezetek segítik a terjesztést.

VEGYEN „SZERENCSE" SORSJEGYET!

Az Operaház szakszervezeti bizottsága nyugdíjba vonulókat búcsúztatott (Békéssy felv.)

Híreink

— KITÜNTETÉSEK. A Népköztársaság Elnöki Tanácsa a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 47. évfordulója alkalmából a szakszervezeti munkában elért kiemelkedő eredményeikért szakszervezeti tisztségviselőket tüntetett ki. A „Munka Érdemrend" aranyfokozata kitüntetést adományozta **Vass Imré**nek, a Művészeti Szakszervezetek Szövetsége főtitkárának, a „Munka Érdemrend" ezüst fokozatát adományozta **Tóth Péter**nének, a Zeneművészek Szakszervezete titkárának, **Vásári Lajos**nak, a Művészeti Szakszervezetek Szövetsége munkavédelmi felügyelőjének, a „Munka Érdemrend" bronz fokozata kitüntetést adományozta **Gere György**nek, a Budapesti Szórakoztatózenészek Szakszervezeti Bizottsága titkárának.

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa november 7-e alkalmából a „Munka Érdemrend" ezüst fokozata kitüntetést adományozta **Grosz Károly**nak, a Magyar Rádió és Televízió pártbizottsága titkárának; eredményes munkája elismeréséül a „Munka Érdemrend" ezüst fokozata kitüntetést adományozta **Szlovák László**nak, a Fővárosi Operettszínház igazgatójának.

A művelődésügyi miniszter eredményes munkájuk elismeréséül a **győri Kisfaludy Színház** dolgozói közül a „Szocialista kultúráért" kitüntető jelvényt adományozta **Pethő Endre, Tóth Mihály** és **Ballai István** színművészeknek, **Somlai István** koreográfusnak; „Miniszteri dicsérő oklevelet" adományozott **Várady Anna** színművésznek, **Gárdonyi László** főpénztárosnak és **Bérczes György** zenésznek. 40 éves munkássága elismeréséül „Kiváló dolgozó" címet és kitüntetést adományozott **Friedrich Ferenc**nek, a Déryné Színház műszaki felügyelőjének.

— A HARMADIK BUKARESTI ENESCU versenyről és fesztiválról, valamint a Liège-i kamarazene-versenyről november 2-án a TIT Kossuth-klubjában beszámolót tartottak a fesztiválokon résztvett küldöttek: **Antal István** zongoraművész, főiskolai tanár, **Sándor Frigyes** főiskolai tanár és **Kollár Endre**, a Zenepedagógus Szakosztály titkára. Közreműködött a **Bartók-vonósnégyes, Homoki György** hegedűművész és **Hepke Péter** zongoraművész.

— GÁDOR ENDRE, a Művelődésügyi Minisztérium képzőművészeti osztályának vezetője tartott tájékoztatót a minisztérium munkatervéről a Képzőművészek Szakszervezete elnökségének legutóbbi ülésén. A tájékoztatót meghallgatták az elnökség tagjain kívül a Magyar Képzőművészek Szövetsége és a Fiatal Képzőművészek Stúdiója megbízottai is. Elhatározták, hogy a közös feladatokat szakmánként is megvitatják; a minisztérium és a szakszervezet a jövő évben néhány hatáskörі kérdést tisztáz.

— MEGJUTALMAZTA a Zeneművészek Szakszervezetének elnöksége november 7-e alkalmából az eredményesen dolgozó szb-titkárokat. Ajándéktárgyakat adtak **Szendrő Mária, Körössy Marianne, Hegyeshalmy Ákosné, Matusovszky Andrásné, Zsadon Antal, Borsay Pál, Somsich Géza, Magyar József, Lossó Sándor Csorba Géza, Rácz Alajos, Ruha Rudolf, Faragó József, Molnár Pál, Tauz István** és **Szirányi László** szb-titkároknak.

— MEGALAKULT december hónapban a képzőművészek szakszervezetében a nagyüzemi iparművészek szakosztálya.

— A NYÍREGYHÁZI HÍREK. A rostoki egyetemi hallgatók kórusa hangversenyt adott Nyíregyházán. A kórus vezetői meglátogatták a zeneiskolát, elbeszélgettek a tanárokkal, akik rögtönzött hangversennyel kedveskedtek a vendégeknek. — A zeneiskola tanárai hangversenyt adtak a vajai Vay Ádám Múzeum megnyitása alkalmából. — A nyíregyházi zeneiskola szakszervezeti bizottsága az szmt és a TIT támogatásával **„Művészeti Akadémia"** címmel nyolc előadásból álló sorozatot indított. Az első előadást **Kollár Endre** tartotta, aki beszámolt a nemzetközi zenei versenyek tapasztalatairól. Az előadást követő műsorban fellépett Ághyné Bocskai Ibolya, Babka József, Korondi György, Szálkayné Győrffy Judit, Tariska Edit. **(Babka József)**

— BALETT ÉLMÉNYEIKRŐL számoltak be november 9-én klubdélután keretében dr. Körtvélyes Géza és Barkóczy Sándor, akik London, Párizs, Brüsszel és Stuttgart balettegyütteseit látogatták meg.

— FELOLVASÓ SZÍNHÁZI ESTEKET rendeznek szombat éjszakánként a mai világirodalom kiemelkedő drámáiból a **kecskeméti** Katona József Színház művészei a Szakszervezetek Bács-Kiskun megyei Tanácsa értelmiségi klubjában.

— CSOPORTOKBA szervezi a képzőművészek szakszervezetének festői szakmai bizottsága a szakszervezeti tagokat, s ily módon biztosítja, hogy minden festő szakosztályi tag tájékozódjék a szakszervezeti élet eredményeiről. A szakmai bizottságok minden összejövetelükre meghívják az állami irányítás és a társadalmi szervezetek képviselőit. — A képzőművész szakmai bizottság folytatja pedagógia-elméleti előadássorozatát, melyen nagy számban vesznek részt a két főiskola, valamint a Képzőművészeti Gimnázium tanárai.

— ISKOLA-MŰSORT adtak elsőízben november 12-én a **győri** közgazdasági technikum ipari tagozatának IV/d osztályában a **Kisfaludy Színház** művészei. A magyar óra keretében irodalmunk halhatatlanjainak alkotásait adták elő az osztály, az iskola tanárai, valamint más iskolából meghívott tanárok előtt.

— HÁROMEZREN váltottak tíz előadásra szóló bérletet a kaposvári Csiky Gergely Színháznál. A vidéki bérletesek száma 703. A múlt évadban két és félezer bérletese volt a színháznak.

— KETSZÁZADIK előadását tartotta november 17-én a **Pécsi Balett.** Az idén két önálló balettestre készülnek.

— A MAGYAR ZENEOKTATÁSI RENDSZER felépítéséről és eredményeiről 5 előadást tartott Ruit, Stuttgart, Frankfurt, Düsseldorf és Remseid zeneiskoláiban november 6—16 között Erdélyi Lászlóné, a miskolci Egressy Béni zeneiskola igazgatója.

— A VESZPRÉMI BAKONYI MÚZEUMBAN november 7-e tiszteletére a megyei őszi tárlat alkalmából kiosztották a megyei tanács és a Szakszervezetek Veszprém megyei Tanácsa által adományozott képzőművészeti díjakat. Jutalmat kapott **Bartha László** Munkácsy- és Egry-díjas, **Udvardi Erzsébet** SZOT-díjas, **Nagy Gyula** Egry-díjas és **Vágfalvi Ottó** festőművész.

— A 150 ÉVES veszprémi színjátszás jubileuma alkalmából színháztörténeti kiállítást rendeztek a veszprémi Petőfi Színházban, megjutalmazták a városi tanács és a Színházi Dolgozók Szakszervezete ajándékaival Császár Kamilla, Komáromi Gizi és Bodonyi Béla régi veszprémi színészeket. A jubileum alkalmával tartották Németh László „Nagy család" című drámája II. részének premierjét.

— A MŰVÉSZETEK BARÁTI KÖRÉT alapította meg a KISZ Veszprém megyei Bizottsága és a megyei tanács művelődésügyi osztálya. A kör keretében ez évadban a reneszánsz kor építészetével, színházával, irodalmával, zenéjével és táncával foglalkozó előadásokra, tárlat-látogatásokra kerül sor. Az első ilyen kör **Ajkán** kezdte meg működését.

— A SZÍNHÁZ MÚLTJA ÉS JÖVŐJE címmel három fordulós rejtvénypályázatot közölt a veszprémi NAPLÓ hasábjain a Veszprém megyei Petőfi Színház. A három hibátlan megfejtőnek a színház bérleteket adott jutalmul.

— FILMESZTÉTIKAI tanfolyamot indított a **Bács-Kiskun** megyei Tanács művelődési osztálya középiskolai tanárok részére. A húsz előadásból álló tanfolyamon azok a tanárok vesznek részt, akik 1968-tól kezdve középiskolákban filmesztétikát tanítanak. Kecskeméten 44, Baján 33 tanár vesz részt a tanfolyamon, akik végezetül vizsgát tesznek.

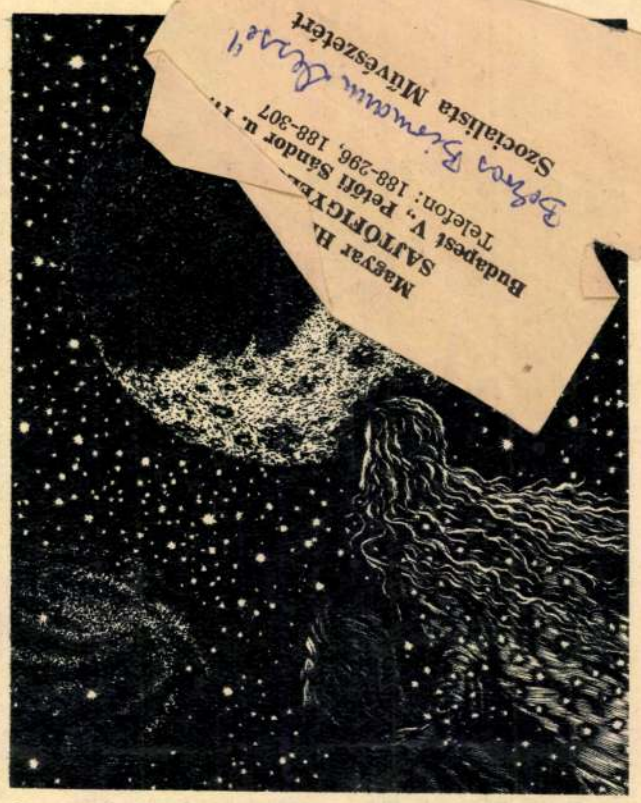

Gy. Szabó Béla ismert kolozsvári grafikusművész Dante-illusztrációkon dolgozik. Mutatóban közöljük a „Foltok a holdon" című művét

— AZ IDÉN TARTOTT XII. Országos Amatőr Filmfesztiválon 101 amatőr játékfilm és 30 ismeretterjesztő film érkezett a bíráló bizottsághoz. A felszabadulás óta az idei volt a IV. országos találkozó.

— A SZOLNOKI SZIGLIGETI SZÍNHÁZ november 6—8-án **Újvidéken** és **Szabadkán** mutatta be Gáspár Margit „Hamletnek nincs igaza" című darabját.

— A VIDÉKI ZENEKULTÚRA KÖZPONTJAI címmel igen értékes cikket írt a Hajdú-Bihari Napló november 1-i számában Havasi Tihamér a megye zeneiskoláinak pedagógiai és ismeretterjesztői tevékenységéről.

— HETVEN FIATAL MŰVÉSZ jelentkezett a KISZ Hajdú-Bihar megyei Bizottsága által indított esztétikai előadássorozatra.

— MUNKATERVÉBE VETTE a dél-magyarországi képzőművész csoport a jugoszláviai, közelebbről a Szabadka melletti művésztelepen élő jugoszláviai képzőművészekkel kapcsolat felvételét, cserekiállítások, kölcsönös meghívások formájában.

— VIDAM MŰSORT ADTAK a szegedi Nemzeti Színház művészei, **Mucsi Sándor, Káldor Jenő, Kovács Zsuzsa, Benkóczi István, Szegedi Molnár Géza** a szegedi Roosevelt téri öregek házának klubjában. A színész-brigád minden hónapban új műsorral szórakoztatja az öregeket.

— A NEMZETKÖZI DZSESSZFESZTIVÁL. Október végén Prágában nemzetközi dzsessz-fesztivált rendeztek, amelyen a többi között részt vett a Jakobs-trió kíséretében Rita Reis holland énekesnő, az A. Bilek holland klarinétzenekar, D. Douglas néger énekes, Garay Attila magyar zongoraművész, Körösi János román zongoraművész, A. Mangelsdorf nyugatnémet trombonista kvintettje és több csehszlovák zenekar és szólista.

EMLÉKEZTETŐ

December 7. 1918. Megjelent a Kommunisták Magyarországi Pártja hivatalos lapja, a VÖRÖS ÚJSÁG. E napon ünnepeljük a Magyar Sajtó Napját;

december 9. 1905. Az orosz munkások fegyveres felkelése a cári önkényuralom ellen;

december 14. 1955. A Magyar Népköztársaságot felvették az ENSZ-be;

december 22. 1944. Debrecenben független, demokratikus kormány alakult;

december 25—29. 1904. A szakszervezetek III. országos kongresszusa elfogadta a Szakszervezeti Tanács szabályzatát (az első alapszabály);

december 29. 1944. A fasiszták Budapest határában meggyilkolták Osztyapenkó és Steinmetz kapitányokat, szovjet parlamentereket;

december 30. 1918. A Kommunista Ifjúmunkások Szövetségének megalakulása;

december 30. 1947. E napon kiáltották ki a Román Népköztársaságot.

Biralmas!

A trompf

(Félig tréfa)

— Na, jó reggelt, jó reggelt, Méta elvtárs, lépkedjen be szaporán. Sajnos, rögtön értekezletem lesz. Mizujs? Mi volt tegnap azon a taggyűlésen? Lement rendesen?

— *Kicsit hosszabb lett, Kangyal elvtárs, de hát ilyen nagyvállalatnál a taggyülés is nagyobb, nemdebár?*

— Bravo. Szóval megvolt a választás? Rendben? Nem hőzöngött senki?

— *Meg. Rendben ment. Úgy ahogy az szb javallta, simán.*

— A maga szpícse is sikerült? Megvolt benne minden?

— *Meg, meg. Kül és bel, termelés, művészetexport, művészetimport, miegyéb, az szb munkája, fejenként és kollektive.*

— Időben?

— *A munkaidőből egy órát elfusiztunk, aztán a szabadidőből kettőt. Így is hétkor ért véget.*

— Ne mondja! Addig itt ette a penész a társulatot?

— *Persze. Kangyal elvtárs igazán sajnálhatja, hogy nem hallotta. Hogy mit mondtak itt például a tv filmvásárlásairól, vagy az építőipar remekléséről a Nagymező utcai színháznál.*

— Nagyon is tudhatná már, Méta elvtárs, az ilyen . . . hogyis mondjam csak: improduktív időt az én szerencsétlenül telezsúfolt életem nem bírja el. Maga azért van, az egész mélyen tisztelt szb is azért van, hogy tájékoztasson engem . . .

— *No, azért talán mégsem egészen, igazgató elvtárs.*

— Na nézd, micsoda erős hangja lett a fiatalembernek, hogy újra megválasztották szb-titkárnak! Megértem én, fiatal barátom, persze, hogy megértem. Majd megjámborodik maga úgyis, hehehe . . . csak aludjon hármat a választásra. Én gondoskodom róla! Majd nem örül maga, fogadok, ha behívom ide tárgyalni. Mikor majd *magának* is osztozni kell a felelősségben, barátocskám! . . .

— *No, igazgató elvtárs, az még nem biztos, hogy engem hív meg. És aki lesz majd, az talán . . .*

— Hogyhogy, Métácska? Nem maga lett mégse a góré az szb-ben? Hát nem magát választották meg?

— *Nem. Cséve Gyulát.*

— Csévét? Mire jó az? Ki mondta, ki en-ged-te, hogy ő legyen az szb-titkár?!

— *Nem szb-titkár, Kangyal elvtárs. A jelölőbizottság elnöke!*

— Na, ne lacafacázzon nekem, Méta. Mi az a jelölőbizottság?

— *Az a három tagú testület, igazgató elvtárs, amelyik most majd egy hónapig firtatja a tagság körében, kiket jelöljön a vezetőségválasztó taggyűlés elé.*

— Ugyan már! Menjen a jó . . . majdnemmondom micsodába evvel a lacafacával! Mire való ez a rongyrázás, Métácskám?

— *No, nem egészen rongyrázás, Kangyal elvtárs. A jelölőbizottság azért van, hogy a mi szeretett ARS művészeti ex-imp vállalatunk minden szakszervezeti tagjától megtudakolja, kiket látnának szívesen a szakszervezeti bizottságban, hogy nyugodt lelkiismerettel jelölhessék.*

— Ne bölcselkedjünk, Méta, nem idevaló a filozófia! Küldje be mindjárt ezt a Csévét, ezt a főjelölnököt, majd én megsúgom neki, kivel tudok én együtt dolgozni, és kész. Nem érünk rá, szaktársam, efféle demkoratikus lacafacára.

— *Sajnos, nem tudom beküldeni. Cséve elvtárs, a párttitkárunkkal együtt kiszállt a soroksári telepünkre, ellenőrzésre és — közvéleménykutatásra. Különben tessék nyugodt lenni, úgyis bekopog Cséve elvtárs az igazgató elvtárshoz is, és megtudakolja, hogy . . .*

— Drága titkárom, kis ideig még titkár Méta elvtársam. Mondok én magának valamit. Ha Shakespeare remek színházat tudott csinálni szakszervezet nélkül, úgy én is tudok jó művészeti ex-impet produkálni efféle szakszervezeti játszadozás nélkül. Érti?

— *Szívesen elvitáznék, Kangyal elvtárs, magával erről, sajnos, akad nékem is ennél a vállalatnál némi mellékfoglalkozásom, három külföldi képviselő jön mindjárt hozzám. Azt hiszem különben, Jean-Paul Sartre magának adná a Nobel-díjat, ha a hatszázötven dolgozója nélkül megcsinálná ezt a kis művészeti ex-impet. Pardon, holnap reggel jelentkezem majd . . .*

— Hallatlan, hallatlan! Hát minek nézik már az embert a saját vállalatánál! Inci! Incike! Jegesné! Jöjjön kérem, azonnal . . .

— *Mindjárt, mindjárt, igazgató elvtárs. Csak feljegyzek pár nevet.*

— Miféle neveket jegyezget maga, Incike?

— *Óóó, nem tudja, igazgató elvtárs? Én is tagja lettem a jelölőbizottságnak, és akivel össze akadok, mindjárt informálódok tőle is . . . De szentisten, szentzsérárfilip és zsángában, hisz ez elájult!*

Varga Imre

Szocialista MŰVÉSZETÉRT

Kiadja a Művészeti Szakszervezetek Szövetségének Elnöksége. Felelős kiadó: Vass Imre. Szerkeszti a szerkesztő bizottság. Szerkesztő: dr. Varga Imre. Szerkesztőség: Budapest, VI., Gorkij fasor 38. I. e. Tel.: 425-756. Lapzárta minden hó 10-én. Terjeszti a Népszava Lapkiadó Vállalat. Budapest, VII., Rákóczi út 54. Előfizetési díj egy évre 12 Ft, félévre 6 Ft. Befizethető a 75.915 001 sz. számlára Népszava L. V., Budapest címre. A terjesztéssel kapcsolatos észrevételeket és az előfizetési díjakat kérjük a Népszava Lapkiadóhoz eljuttatni.

64.6305 Egyetemi Nyomda

Borsos Birman Dezső

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRLAPÍRÓ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1969 DEC 29

NÉPSZAVA

Budapest

HORIZONT

— A művész születésének 80. évfordulója alkalmából vasárnap Borsos Birman Dezső-emlékkiállítás nyílt a Magyar Nemzeti Galériában. A hagyatékként, és 22 magángyűjtőnél őrzött gazdag anyagból 80 szobor és 50 rajz reprezentálja hazánk egyik leghatásosabb expresszionista szobrászának sokrétű művészetét.

— Tompa Sándor Kossuth-díjas érdemes művész temetése 1969. december 24-én szerdán délután 14 órakor lesz a Farkasréti temetőben.

Pardi Imre utalt arra, hogy az elmúlt hetekben a legmagasabb párt- és

gunk fejlődését, s ennek tükrében az *életszínvonal*

Bokros Birman Dezső

MTI SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HIRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1989 DEC 23

MAGYAR NEMZET

Budapest

A művész születésének 80. évfordulója alkalmából vasárnap Bokros Birman Dezső-emlékkiállítás nyílt meg a Nemzeti Galériában. A szobrászművész munkásságát a tárlat megnyitásakor Gádor István Kossuth-díjas kerámikus művész méltatta.

1025

Bokros Birman Dezső

KORTÁRS (15) ill.
1985/1/11–32.

Így harangozza be mindig a semmit.
Shakespeare, *Minden jó, ha vége jó,* II. felv. 1. szín.

Úgy szerettem, hogy most is benne élek,
s bár nem akarom: élem s szeretem...
Maurice Scève, *Délia*

Szentkuthy Miklós

GONDOLATOK A KÉPTÁRBAN

Veterán magántanuló elmélkedései és történelmi capricciói az Európai Iskola utolsó padjában

Egyik legvonzóbb arcvonása az I. Erzsébet- vagy I. Jakab-korabeli angol reneszánsz drámáknak, hogy halál- és végzetvemhes tragédiák vagy tündér-maskarádok és tróger-trágár komédiák ily kerteléstelen *in medias res* belépőpofonnal kezdődnek: „Hát oly arcátlan volt valóban, hogy választ sem adott és a Szentszék követének szentségtörőn ülepét mutatta?" – avagy: „Ha Dárius minden kincsét nyerted el, mért jelensz meg színünk előtt tékozló fiúként, büzlő kanász-gatyában?" – avagy: „Hogy mondod? Szerelmet vallott neked, kórágya kripta-előlegében, miközben koporsójára vettek mércét köpködő asztalos-tanoncok?" – avagy csak így: „No és?"... – utána, pár sorral lejjebb: élet és halál, szerelem és történelem minden szent és megfejthetetlen titkát feszegető manierista metafora-áriák, bölcs közmondások, polgárpukkasztó paradoxonok, bűn és megtisztulás karnevál-kálváriái.

Mért jut eszembe mindez? Mert mikor itt merengek magamban, az utolsó padban, az Európai Iskola szép auditóriumában, Prosperónak (hogy Shakespeare-nél maradjunk) vagy a Vén Cigány elbúsult hallgatójának, minden Farsang, Világfarsang sírva vigadó kórusvezetőjének érzem látomásos-jómagam. Az Iskola Vergiliusa (és az enyém), Kállai Ernő kissé már elrongyolt (csókos ujjaim emlékeképpen, ó édes bűnjelek!) Cézanne-könyve van „iskolatáskámban", igen: Cézanne és a XX. század konstruktív művészete, Anonymus-kiadás, évszám nélkül.

Dedikálta nekem, 1950 körül. Ha valaha volt értelme szenttestvéri és művészeti barátságnak, a miénk kamasz-tajtékosan az volt. A könyvet egy tündérszökevény, morál és immorál opálfényeiben tovaillanó, distancia-donicella Najádtól kaptam –, és Kállai („Ubul") később dedikálta nekem, saját portré-karikatúrájával ékesítve szövegét: „Te, Miklós, olyan remek vízilénytől, Magdustól kaptad ezt a könyvet, hogy nem is érdemelsz dedikációt. Különben

1984 október 10-én nyílt meg az Európai Iskola kiállítása (Budapest Kiállítóterem) Szentkuthy Miklós bevezető szavaival. Az itt közölt szöveg független a megnyitóbeszédtől.

ölellek, mert remek pofa vagy. Ubul. (Az „önarckép" alatt:) Ez én vagyok, Ubul, meglehetősen tökrészegen! Annyi baj legyen."

A pálinka halálos narkózis volt számára (sokszor valék kumpánja, ha tán – oh, méltatlanság! – nem is hű ikerként „tök" fokon...), számára, aki a „személyi kultusz"-nak becézett-kozmetikált idők halálraítéltje, Parnasszus- és Múzsahitű vértanúja lett.

Lám! Ez a dedikáció is olyan, mint az Erzsébet- és Jakab-kori intrádák – és *utána?* Fantasztikusan termékeny életmű páratlan Paradicsoma, a legmodernebb művészet érdekében, jottányit sem alkuvó heroikus harcban, leggyalázatosabb moslék-tragédiába taszítva. Ebbe a Paradicsomba jártak „legelni" (átkozott legyen, ki rosszra gondol!) minden modern festők és szobrászok. Jézust nem ostromolták (zsarolták...) úgy a betegek, mint Ubult a tarka táncot, többértelmű processziót járó avantgarde-ok, osztályon felüli minőségtől infra-olimpuszi kóborkutyákig.

Az Európai Iskola kiállítása és Kállai ezerstrófás *Summa Modernitatis*a arra sarkall, hogy immár tartsunk életgyónást, egyetemes művészettörténeti lelkiismeretvizsgálatot, parádés szellemidézést, aranyhajú *prók* és gorgóhajú *kontrák* felvonulásával, századunk minden újító (vagy magát prófétikusan újítónak vélő) irányzatával kapcsolatban. Jövel! Dadaizmus, kubizmus, konstruktivizmus, aktivizmus –, te két vezérdémon, bibliai Szűrreál és Absztrahál! Próbáljuk őket mérlegre tenni, még ha kezünkkel együtt ma is remeg a Mérleg nyelve serpenyőstül, de hát a bécsi Singspielek, commedia dell'arték Pulcinellája is odasúgja a közönségnek: „Man probiert!"

Kállai a dessaui Bauhausból érkezett vissza hozzánk, és, legérthetőbben, mámorok mámora volt nekem: Kandinskyről, Feiningerről, Kleeről (akik számomra szinte elvont műtörténeti adat-totemek, múzeumi őröktől védett dokumentációs hófehérkék voltak), szeretettel, humorral hallani ezer *emberi,* mindennapi, anekdotikus, pletykás történetet, *nagy* esztétikai dogmákat, eretnekségeket, esetleg Ikarusz-sorsot sejtető téziseket –, s mindezt valóban papucsban és pongyolában. Édesen szerény Ubul helyett *én* voltam büszke kissé bizonytalan lépegetésű Hungáriámra, mikor a Bauhaus című folyóirat 1928–29-es évfolyamát kezembe véve, a címlapon az ő fényképét láttam, a fenti, gyakran burzsoá-botránysztárok különböző grimászai között, és a szöveg: *schriftleitung ernst kállai* (főneveket kisbetűvel – ortodox hittétel).

Ubul is tisztában volt vele, csak tán nem olyan mértékben, mint most az Európai Iskola utolsó padjában jó-ég-tudja miként prosperáló dilettáns Prospero: a Bauhaus ellentmondások pazar egy gubanca volt, és nem is éppen forradalmi első kezdeményező, számos kompromisszum szépségflastromnak nem minősíthető ki- és beütésével. (A Times Literary Supplement 1963. szeptember 13-i számából sokat tanulhattunk: ott bírálat jelent meg Hans M. Wingler *Das Bauhaus* című könyvéről).

Beszélgetéseink egyik „zsinati" nagytémája: az úgynevezett ultramodern művészet, elsősorban az absztrakció és – növényvilág, őslényvilág, sejtek, molekulák, mikrofotók összefüggése. Engem persze fenemód izgatott a játék („bioromantika" volt aranykeretes névjegye vagy belépőjegye ennek a széphistóriának), hiszen 1928 és 1932 között írt, *Prae* című kamasz-brosúrámban mindenre elszánt tudatossággal próbálkozám párhuzamot, összefüggést, azonosságot teremteni növény-alakzatok és lélektani, emberi alakzatok között –,

legelvontabb matematikai, csillagászati, ásványtani, magfizikai felfedezésekben és a legutolsó napok női divatjában is *egy* gyökér, *egy* közös nevező után szaglászva.

Akik ezekre az elíziumi mezőkre óhajtanak Ibusz-week-endre kirándulni, azoknak első útikönyvként két Kállai-füzet ajánlatos. *A természet rejtett arca*, 22 képpel. És: az *Új Világkép* kiállítás. 1947. februári katalógus.

Fél-vitáinknak, fél-egyezéseinknek három tengelye volt. Egy: az absztrakt festészet kezdetben *nem* a „természet rejtett arcát" akarta leleplezni, nem röntgen-gép és mikroszkóp sugalmazta műveiket. Mikor Mondrian a reális, naturális almafát kezdé gyanús geometriákká absztrahálni (*Horizontális fa*, 1911, *Virágzó almafa*, 1912), *nem* a növényvilág biológiai leleplezésére törekedett, *nem* szuperokos vagy ultranaiv módon Pythagoras-tételeket próbált elorozni a háremhölgyként lefátyolozott Természettől. Inkább az ecsetkezelésből útközben adódó játék ez, amivel kapcsolatban egyeseknél (ez aztán valóban bioromantika!) fokozott teória-képződés indul meg.

Ugyanez tökben vagy zöldben Kandinskynál. Csak még érdekesebben, szinte lépésről lépésre tapintható, taposható lépcsőfokokkal, 1902 és 1911 között: a *Kék Lovas*, a *Hollandiai fürdőkabinok*, *Saint Cloud parkjának fái*, egy szecessziós orosz jelenet, és aztán már – Hannibál a kapuk előtt! – a *Tornyos tájkép* (1908), a *Murnaui vasút* (1909), a *Mindenszentek*, az *Improvizációk* (1909–1910) és *Impressziók* (1911)! Érzéki gyönyörűség itt minden, csak *nem* Dame Nature szűzies rejtezkedésének, belseje belsejének kolumbuszi megerőszakolása! Lásd az úgynevezett „első absztrakt akvarell"-t (1910)...

Másik „szent konverzáció"-témánk: bizonyos „absztrahótok" (Joyce *Finnegans Wake*-jét olvasva mindketten szerettük a szójátékokat. Olcsók? lényegrebökkenők? boldog bohóckodás házasult ezekben legeslegalaposabb, pozitivista művészet-filológiai tudással, éppen Mr. Joyce nyomán). Szóval: sáskajárásként és siserahadként jelentek meg a színen azok a képírók, akik sokkal *később* jöttek rá, hogy mikrobiológiai alakzatok szajkózása, másolása, kérődzése a legolcsóbb és legegyszerűbben iparosítható cikk. Elő a biológiai lexikonnal! A medenceöv szeméremcsontjai! A kecskebéka bőrkeresztmetszete! Csonthüvely és velőüreg! Kígyószisz virága! És egy kis fejespenész kristályosított fehérjékkel!

Arról nem is beszélve, hogy a természet *legnyíltabb* arcának infantilis-édes másolására is rájöttek: kiöntött lábvíz a parkettán, árnyékok optikai tánca gyűrődő csipkefüggönyön, WC-kagylóba dobott rohadt virágok kaleidoszkópja, rúzsfolt a papírszalvétán, vénasszony ülepének homorműve autóbusz laticell-párnáján... Gyenge-elméjű is tudja, hogy ez a sok aprólék (rendőrségi orvos és nyomozótan ikrei) szépvilágunkban: kacagtatóan végtelen kvantum kvantórum, így hát kacagásunk hajókürt-hangos ásításra van predesztinálva.

Harmadik, humor mosolyával édesített „zsinati határozatunk": ha telivér Múzsák és igaz tudások tanulságos játéka, pasziánsza, termékeny pihenője, pikáns szellemi ugródeszkája (és nem több!) a mikrotermészet és az absztrakt (vagy szürrealista) művészet között párhuzamot látni, sejtek és avantgardok plutarchosi párhuzamos életrajzait felfedni: ezt a legkönnyebb élvezetet dehogy mulasztottuk volna el! *A természet rejtett arcá*ban a káposztafej keresztmetszete és Franz Kupka *Teremtés* képe egymás mellett: helikoni móka. Ráadásul: az eszterlánc porzói – és egy pár elemi részecske atom-aktját is odakanyaríthat-

juk! – hiszen Kállai Planckot, Bavinkot, az orvosprofesszor K. von Neergardot idézi. Az *Új Világkép*-katalógusban Picasso és egy húsevő növény testvériségét magyarázza; a *Tévedések Vígjátéká*ban az ikrek vághatnak ilyen pofát, mikor már azt se tudják, melyikük melyik.

Itt mutat rá Kállai, helyesnél helyesebben a természet két hipnotizáló grimaszára: ezer, százezer növény, ősállat, újállat bolondházba illő *bolondsága* és egy másik bio-banda, az ijesztő szörnyetegek, horror-varangyok, kísértethüllők világa (vigasztalásul és ráadásul: orchideák megváltó pornográfiája...).

Ennek a kifogyhatatlan szívélyességgel minket bűvölő iparnak és játékgyárnak egyik legszebb színes kódexét: *Kunst und Naturform*, három derék professzor adta ki, Schmidt, Schenk és Portmann. *Itt* már világból kihajtó unalom volna kubista képek és aranygőzben oxidált alumínium-kockák vérfertőzéseit tovább szellőztetni, de *Kállai szempontjából* valóban félelmetesen érdekes az első remek Cézanne-reprodukció *(Sous-bois)*. Szinte kezdjük elhinni, hogy a kubizmus szent hóbortja: Cézanne ecsetkezelésében talál apukájára, és! és! ezáltal is bebizonyosodik, hogy itt *nem* a világ holmi geometriai struktúrájának lemeztelenítéséről van szó.

Ezt az albumot dr. Miczbán Izabellától kaptam ajándékba, Kállai Ernő közeli rokonától (*A Természet rejtett arcá*-ban olvasom a ceruzával írt dedikációt: „Icának szeretettel Ernő"). Ha Kállai Ernőt, danteszk mimus-színjátékban az Európai Iskola és főleg az *egész* avantgardista magyar művészet Vergiliusának neveztem, dr. Miczbán Izabella égi-vígan lehetne Beatricéje, hiszen ő, a sejtkutató tudós, aki éjjeleket nappallá téve leste mikroszkópja alatt a gyomorrák sejtjeinek viselkedését, halál-behaviour-jét, ő írt a legnagyobb rajongással a nonfiguratív művészet és a citológia analógiájáról. Egy német nyelvű előadása (itt a címét magyarul idézem): „Kísérlet a citogrammok információi és a nonfiguratív képzőművészet közötti párhuzam vonására, Kállai Ernő bioromantikájának értelmében". Itt – legcsúfosabb szerénytelenség részemről? mea culpa! – a *Prae*ben és az *Orpheus*ban is a bioromantika, vagy még inkább a bio-klasszika (és matematika) ügyeletes statisztáját látja. Hasonló cikke jelent meg a *Clio Medicá*ban (1983, Amsterdam), sajnos már posthumus. Ubul, Bellus, Miklós: utolsó percig ihlettük, meghatároztuk, elemeztük (harsogó kacajjal kritizáltuk!) egymást.

Alább szólok arról, milyen *távol* állt Kállai és Pán Imre mindenféle frustrafrustra dogmatizmustól. Izabella ebben is tanító őrangyalunk lehetett. Katolikus Egyházának hű leánya volt és ugyanakkor liberálisabban gondolkozott, mint az ilyen címszó alatt hivatalosan és egyenruhában nyilvántartottak. Éppen a természet kimeríthetetlen konkrét káprázataival kapcsolatban kiáltotta, wagneri walkür szenvedélyességével (imádta ezt a zenészt, de karöltve járt az egész világirodalommal is, félelmetes memóriával!): „Mit nekem arany legendákban a szentek csodái! *Ez* a virág! *Ez* a madártoll! Kristályok! Csillagok! A világegyetem évmilliárdjai! *Ez a csoda!*"

Az 1950-es évek elején (la belle époque!), egy budagyöngyei elhagyatott, elvadult kocsmakertben éppen ezeket a csodákat néztem, mikor megjelent asztalomnál Ubul (ez már vértanúságának Via Dolorosa idejében volt –, ő, a Bauhaus német Schriftleitere, a parlamentben elhangzott szónoklatokat (fillérekért) fordította azonnal németre végtelen órákon át...az idők változnak) –, kezében ajándéka saját könyvtárából (mennyit kaptam tőle, néha rá

Bokros Birman Dezső: Önarckép

tudtam erőszakolni az árát!), hatalmas album: *Urformen der Kunst* (Blossfeldt-Nierendorf), 96 nagy fotót tartalmaz fantasztikus növényalakzatokról. Akkor, részeg elragadtatásunkban, édes anyanyelvünk káromkodásainak „Urformen"-jeivel küldtünk fenébe minden művészetet, szofosz vagy szofista összefüggéseket –, csak! csak! csak Izabella természeti csodáit élveztük, a latin és német virágnevek költészetével, bolondságával, mítosz-spórázásával és goethei zenéjével! Parnassia és cucurbita, andromeda és florida... csak éppen Joyce Anna Livia Plurabell-je hiányzik.

És az amsterdami Wendingen folyóirat kagyló-száma, csigaházak őrjítő-szép röntgen-felvételei, ezek ebben a pillanatban is minden művészeti szándékom múzsái, kariatidái, hetérái, „vallásalapítói".

Közben? – minden zokogó keserűség forrása – ezeket a képeket interpretálta főiskolai hallgatóinak, ezért halt meg száműzetésben.

Közjáték. Izabellával lapozgattuk David V. Tansley: *Subtle Body* képeskönyvét. Misztikus, akupunkturás, asztrológ és alkémiás ábrák az emberi testről, Paracelsustól az előre sejthető végső humbugig –, de: Jackson Pollock úr is (*Europe*, 1950) találkozik, minő szerencse, a kisagy kérgének vagy mijének neuronjaival. Ebben a könyvben egy W. Blake-akvarell is kínálkozik: *A Nap a Kelet Kapujában*. Apolló, Vénusz, angyal, efébosz, feltámadt Krisztus, legszebb nő, Ariél, Impudica Virginalis, a természet akt-alakja. És beszélgettünk (a nonfiguráció örvényeiben, az ortegai dehumanizáció divatáruházában) a figura! a figura örök mágiájáról, vallási, művészeti nélkülözhetetlenségéről, anatómiai buja dogma ultimumáról.

Joyce farzsebében hordta az írországi miniatúrák varázslatos gyűjteményét, paperback formájában: a *Book of Kells*t. Én? Az Insel–Bücherei Nr. 789-et, Picasso *Minotaurosát* (1963). Ebben: egyvonalas rajzok, görög vázaképek, hellén kontúrfonalak, tündér-klasszicizmus, mennyországi transzparencia, pókháló-erotika és ökörnyál-veneria, a „szép alak" lehelletei. A bika-álarcok egy része, a torreádor-, vénasszony-, gyerek- és majom-képek szintén a tollvonás „ultrahangjai", ibolyán-túli szűzpihék... jó dolog „sur-humaine" figuráknak ez az apoteózisa! Hogy szörnyetegekkel párosulnak, az nem erre az Izabella- és Blake-lapra tartozik.

Viszont ide tartozik egy monumentális albumom: Picasso, *Ritratti di Donna*, a párizsi Cercle d'Art-kiadvány olasz változata (Electa Editrice). Sajnos ebből a „szörnyasszonyok" lidérc-gyűjteményéből *hiányoznak* a kurtán „antik" szépségűnek nevezhető szerafi nimfa-arcok, pedig éppen e két stílus szembeállítása, a rubato és a giusto kantilénázó, tenné „modern" világunkat gazdagabbá.

Egyébként az album alakját, súlyát, papírját, szagát, betűit, a képek laptükörbe helyezését, kötését, tokját: részeg hedonizmussal, szenzualitással, totemként, fétisként bálványimádom. És ezt *nem* ízléstelen és végfölösleges „memoárkodásból" jegyzem ide, hanem a legszigorúbb műtörténeti pedantériából, amennyiben: a modern plasztika (sőt festészet is) ismételten az anyag anyagszerűségét élvezi, márvány, kő, születése alakjában megjelenő kristály „originál" szépségét, alig zavarva a geológiát valami „téma" rátukmálásával (az már „littérature" a kőfaragó urak és hölgyek szemében). Brancusi: *Világkezdet* (1924) márványból... és utána a legpompásabb képes telefonkönyv, *Knaurs Lexikon der Modernen Plastik* (1961, franciából fordítva).

Ami meg a „horror-gorgó" Picasso-donnákat illeti, ezekkel itt vagy később

legkönnyebben be- és fel- és leszámolhatunk – mit élvezünk bennük és miért? (mert jónéhányan s jómagam: élvezzük!). Picasso és uszályában megszámlálhatatlan „picassien" miért imádják a gyerekrajzokat, távoli évezredek idoljait, Afrika és Óceánia álarcait, őrültek neuro-hieroglifáit, a hivatalos téboly ákombákomait? Nyilván mert megőrizték gyerekkorukból a kedves kis ösztönt: önijesztő grimászokat vágni tükör előtt, mert szeretik (szeretjük) a kirakós játékokat és az emberi szem, fül, orr, lábujj egy-egy ilyen színes kocka, melyeket szíves bohóc-kedvvel dobáltunk összevissza, sakkfigurákból is auto da féket rögtönöztünk a parti végén. Aztán van az emberben „egészséges gyönyörködés a horrorokban", ahogy Chesterton mondja, és van, van a legépeszűbb, legracionálisabb emberben is (Freud bábáskodására nem is kell tiszteletdíjat pazarolnunk itt) „Drang", törekvés az ész elvesztésére, mámorra, kábulatra, ámokfutásra, sámán- és tánc- és sex-őrjöngésre (szép keresztény karneválok sem maradnak ki a képből, meg commedia dell'arték maszkjai). Kétségbeeséseink is gyakran képrombolók, néha-néha sírva röhögünk a Lét egyetemes hülyeségén.

Ez a képlet egyszeregynél egyszerűbb. Itt csak azért célozgattunk rá, hogy mégegyszer magasan lobogtassuk az eszményi szép *figurák* és arcok zászlaját – „torzítások" bacchanáliája fölött: a Magyar Helikon által 1968-ban kiadott *Klasszikus francia költők* borítóján Picasso női arca, az anti-gorgó, a legyőzött medúza szimbóluma, az Égi Harmónia szentképe.

Perdöntő akta és statutum: sem Kállai Ernő, sem Pán Imre, az Európai Iskola lelkes arkangyala, *nem* voltak szürrealizmus vagy absztrakció bornírtan dogmatikus agitátorai, nem voltak Hyde Park Corner-i giccsprófétáknak és vurstli-megváltók (persze egy-egy szeplő, egy-egy felhőcske, violett gőzöcske mindig, mindenhol akad...). Mosolyognom kell: Van Eyckről, ikonokról, reneszánsz, barokk és rokokó iktatott sztárjairól, száz „naturálisnak" és hiper-figurálisnak címkézhető művészről – rajongással! – tán *többet* beszéltünk, mint az avant-gardok fenyegető vagy ígéretes árvizéről.

Max Ernst nem vala vaskalapos, ókonzervatív akadémikus és? A View folyóirat (New York, 1941) első-belső lapján „elmondja", magyarázó szöveg nélkül, plakát-szerűen dobálva a neveket, *kik* a múltban kegyeltjei. Altdorfer! Piero della Francesca! Carpaccio! Cosimo Tura! Crivelli!...

Nemrégiben Kállai Ernő 1949-ben írott levelét olvastam (Gedő Ilka festőművész székesfehérvári kiállításának [1980] katalógusában): „Ne törődjék a hiper-okos aktualitás-hajszolókkal és a sznobokkal, akiknek Van Gogh »túlhaladott álláspont« és akik szerint Picasso vagy az elvont művészet után »kell igazodni«. Mindenfajta esztétikai dogma és irány-programmszerűség mondvacsinált, meddő dolgok. A művészetben nincs egyedül üdvözítő út."

És Pán Imre? Az Európai Iskola 1948-as *Index*-füzetében (21–24 szám) ezt mondja: „Nem zárkózunk be semmilyen elvbe. Nem mondjuk, hogy a művészet formanyelve »csak tárggyal ábrázoló«; sem azt, hogy »csak nem tárggyal ábrázoló« lehet!" (Jézus hol kegyetlen élességgel és karddal választja el az Újszövetséget az Ószövetségtől, hol meg éppen az Ószövetség beteljesedését, érett életfa érett gyümölcsét, biológiai tisztult konzekvenciáját hirdeti...).

A bölcs lojalitás szavai még ott csengtek fülemben, mikor (tán épp a fenti szavak barcarola és berceuse-édessége következtében) elszunnyadtam, és álmomban igazán *Prospero* lettem.

Szigetemen régi római színház öltöző-fülkéit (vagy tán tengeri fürdő kabinjai? keresztény temető sírkamrái?) ezer gyökér, bojtorján, fojtogató lián, moha és gaz lepte be, de én varázspálcámmal megérintettem az első dzsungel-gubancot. A kétfelé nyíló ajtón fiatalember lépett ki. Egyik kezében mintha a pisai ferde torony, vagy mezopotámiai spirális zigurát csontvázát tartotta volna; másik kezében is csontváz-féle, félszárnyú denevér, legbonyolultabb aeroplán félelmetes aszimmetriái. Bemutatkozott, Vlagyimir Tatlin, és romantikus lelkesedéssel így kínálta őket:

– A jövő művészete a konstrukció elvein fog épülni... valódi anyag lesz a valódi térben... megszületik a művészet, a tanultság és a technikai tudás szintézise!... Választottuk a vasat és az üveget, a modern klasszicizmus anyagait (1920)... De (1932) a „konstruktivizmust" idézőjelbe tettem, mert nem számolt munkájában az anyag és a koncentráció szerves kapcsolatával, a dekoráció és grafika felé fordult.... Művészi kompozícióm tárgyának egy repülőgépet választottam, mert ez a legbonyolultabb dinamikus forma, ami a szovjet tömegek mindennapi eszköze, közönséges használati tárgya lehet...

És valóban: a legpedánsabb aprólékossággal magyarázta a juharfa-szán és -szék előnyeit, hadat üzent a fiókos szekrényeknek és pohárszékeknek, téli kabát- és női ruha-terveket mutatott, puritánakat, normál- és típus-divat manifesztóit.

A második ajtó meg se várta, hogy varázspálcámmal szétválasszam rajta az elvadult növényzetet: Rodcsenko harsogva lépett elém.

– Kíméletlen háborút hirdetünk minden művészet ellen általában. Le a művészettel! Éljen a technika! Vallás – hazugság. Művészet – hazugság. Öld meg az emberi gondolkodásban az utolsó maradékot, mely a művészethez köt! (1920)

A harmadik ajtó ugyan kinyílt, de nem láttam senkit, csak szózatot hallottam óriási fekete négyzet mögül. Első mondatából persze hogy Malevicsre ismertem.

– A Szuprematizmus, azaz az új festői realizmus formái már az Intuitív Értelem által megtalált, a semmiből létrehozott formák bizonyítékai... Csak akkor fedezhetjük fel a valódi festői alkotásokat, ha majd leszokunk arról, hogy a képeken a természet zugait vagy szemérmetlen Vénuszokat keressünk... Szabad alkotás csak akkor lehetséges, ha minden művészetet megszabadítunk a *téma* kispolgári gondolatától... Szuprematizmuson a tiszta érzet szupremációját értem (1915).

És továbbra is láthatatlanul a bűvös négyzet mögül: új téri problémák megoldásáról beszélt, így hát *testek* is kaptak belépőt rendszerébe, méghozzá repülő testek, melyeknek „harmonikus integrációja" valami kozmikus balanszot szül a világűrben.

Eliézer Liszickij csattant elő a negyedik öltözőből, széttárt karokkal állt a fekete négyzet elé, mint új megváltó új szabásminta szerint készült diadalmas crucifixre, hirdetve fennen:

– A szuprematista négyzet fáklyája lett a világnak! Unovisz – a világépítés szuprematizmusa! ... Káoszba jött el a szuprematizmus és kimondta, hogy a négyzet önmagában forrása a teremtő jelenségeknek... A világösszeomlás robajában szuprematista utunk végső állomásán (a nyomtatott manifesztóban itt bombázó nagybetűk következnek!) mint húsból és vérből való lényt felrob-

bantottuk a régi képet, és szemlélőjét a földi határokon kívülre helyeztük. Ahhoz, hogy a képet megértse, a szemlélőnek bolygóként kell keringenie a középpontban álló kép körül! (1920).

És Prospero elmerenghetett természet és emberi lélek változatosságán, paradox gazdagságán, hiszen ez az „Unovisz" szuper-kozmikusság Liszickij művében a mindennapi élet legegyszerűbb szükségleteivel jelent meg. Liszickij, Tatlin módjára szorgosan foglalatoskodott, absztrakt gyerekkönyveket készített, Chagall – nem éppen kocka-karika jellegű tündérálom festészetének – hatása alatt jiddis könyveket illusztrált.

Prosperóként az ötödik ajtó előtt hiába manipuláltam – és? A hatodik ajtó pattant fel, Van Doesburg úr ugrott elő, engem szinte félrelökve, és *ő* nyitotta ki az ötödik ajtót: Mondrian öltöző-budoárját. Elég pikáns fordulat egy profi varázsló életében.

Kart karba öltve hirdették ex cathedra dogmáikat, Castor és Pollux, Rómeó és... Rómeó, hol egyik, hol másik, aztán meg duettben, Don Carlos és Póza márki összeesküvése is lehetett volna Verdi operájában.

Elementarizmusról hallottam a metafizikai realizmus és neoplaszticizmus polarizált fényében. Tanulmányoztuk térkontrasztok, térdisszonanciák, térkomplementumok törvényszerűségeit: ezek a térvariációk kiegyensúlyozott egységként kezelhetők (1923), és a művészet szépséggel tölti be az életet, mindaddig, míg teljesen eggyé nem válik azzal, de a környező valóság és a művészet egyaránt azt mutatja, hogy külső világunkat is *redukálni* kell (1922). Az új műveltség megalapítói, a természetes Forma eltávolításával elsöpörték azt az akadályt, mely útjában állt a mindenkori művészet végső céljának, a tiszta művészi kifejezésnek (1918). Az a megrögzött nézet, mely szerint az építésznek háromdimenziósan kell gondolkodnia, tévhitre vezet (1922).

A kiáltványok kísértet- és szellem-színjátékának finálé ja? Mint mennydörgős ménkü, Zeus Tyrannus, trónkövetelő, minden manifesztók királya csavargatta varázspálcámat szorongató kezemet, apokaliptikus viharként üvöltve:

– Az élet alapvető problémáit csak úgy oldhatjuk meg, ha totálisan megszabadulunk az értelem, az esztétika, a morál ellenőrzésétől, hiszünk az álmok mindenhatóságában és a gondolat igazi funkcióját elhanyagolt asszociációk automatikus rögzítésében látjuk – ez a Magasabb Valóság! (André Breton, 1924).

Ezek után illem és etikett is megkövetelte a felébredést.

Voltak, vannak egyedek, akik az elhangzott, tetszik-nemtetszik, históriai jelentőségű műsorban csak frázisokat, szó-totemeket és fals-metafizikus fogalom-fétiseket, csökkentett következetességet, kukorékoló fanatizmust, esetleg blöfföt, polgárpukkasztó hajlamot, gyermekkuckó-naivitást, impotens ementháli-lukas Herkules-álarcokat láttak és látnak.

Két dolog bizonyos. Akik kételkedéssel néztek az izmusok dagályára: *nem* okvetlenül kispolgárok, nagypolgárok, akadémikusok és „régi szép idők" fáradt nyelvű nyalogatói. Lehet bíráló jellegű glosszákat suttogni vagy megafonozni Prospero szellemvendégei ellen a *legmodernebb oldalról* is! Az avantgardizmusnak *nem* csak fenti receptjei vannak. Talán ilyen nem okvetlenül kispolgár írta a Magyarok című folyóirat 1947. októberi számában a *Gyermekkereszteshadjárat* című cikket...

Másik bizonyosság: az orosz konstruktivizmus, a Bauhaus – győzött! Épité-

szet, gépformák, bútorok, kanalak, női divat, tipográfia a Bauhaus-világ letagadhatatlan leszármazottja. Joggal van tele középiskolások irodalomtankönyve Mondrian- és Vajda Lajos-képekkel.

És éppen 1947 októberében írta ugyanez a kéz az Európai Iskola szobrásznőjének, Forgács Hann Erzsébetnek kiállítási katalógusában: „Azt hisszük, hogy az expresszionizmus az az izmus, amelybe aztékok és kínaiak, egyiptomiak és barokk katolikusok, pápuák és neandervölgyiek a legjobban belefférnek. Műveik izgalma: egyrészt látom az emberi fejet, az anatómia még ott van –, másrészt ezt az anatómiát őrült ornamenssé változtatja az az indulat, melyet az anatómia látása az alkotóban felkavar."

Kállaitól kaptam ajándékba (éppen ilyen gondolatok dúskáló igazolása érdekében) a modern művészet megértéséhez nélkülözhetetlen albumot: *Les arts primitifs français* (Jean Verrier, Léon Gischia, Lucien Mazenod, 1939, Paris). Kompjuter nélkül fabrikáltunk izgatóan tanulságos statisztikát: a művészet világtörténetében *több* a Naturát *nem* másoló alkotás. Közben reverenciás kacagással képzeltük el Goethe fizimiskáját, mikor ilyen „primtif français"-k kerültek szeme elé. Fantasztikus, hogy alig száz esztendő alatt az emberi művészeti ízlés *ekkorát* változhatott: Winckelmann hellenisztikus (Canova! Canova!) preferenciáitól – Dubuffet ganéjból „relievált" emberióhullái, Hartung ecsetszemetelései és Yves Klein *Semmi*jének szépiránya, szépirálya felé...

A francia „nouveau roman"-nal és a század eleji dadaista mozgolódással kapcsolatban is volt alkalom elmondani: irodalom, zene, képzőművészet tulajdonképen néhány fürge század folyamán *minden* lehetőséget kijátszott, fotonaturalizmustól nonsensig, tébolyig, spektakuláris öngyilkosságig. A női úszóruhák divatfordulóit vettük oktató példázatnak: anyáink még páncélban és búvár-kosztümben mártogatták magukat a század elején –, kedves leányaik és unokáik monokiniben, spárgára fűzött háromszögecskékkel adják át magukat a fürdőzés higiéniájának. Aztán a teljes meztelenség és – nincs tovább!

A képzőművészetben, a jövőt illetően, három dolog lehetséges: eklektikus kérődzés, semmi, valami totálisan kiszámíthatatlan csoda. Igazán tehetséges, becsületes fiatal művész ijesztően nehéz helyzetben lehet, hacsak nem csábul frivol halálugrásra az absztrakció hulladékaival üzletelő szélhámos pozőrök és fezőrök közé.

Elszóltam magam? Egyelőre nem szívom vissza, mert művészeti közérzetemet hipochonderként vizsgálgatva, mintha valami gyanakvás kezdene spórázni bennem. Századunk busójáró végecskéjén: nem lehet-é, hogy egy univerzális svindliről vagyon szó? Esetleg túlsúlyba lendült, bukfencezett a bourgeois-bosszantás? Tán itt a Nonsens banális rutinná, triviális könnyűiparrá változott? Nagy-handlé műkereskedők részben bérelhető, részben zagyvafejű „esztétákkal" összeesküdve és dollármarkoló kezükbe röhögve kihasználják egy művészethez hülye vagy sznob közönség bukszáját? Feltehető: hivatásukhoz híven ragaszkodó klinikai bolondok érzik (ablakaik rácsát széttörve), hogy a századvég, a szekuláris week-end végre meghozta az ő szezonjukat is? Morálisan és művészetileg milyen más volt például Kassák Lajos forradalma, a Ma, még ha ott is találunk malignus sejteket...

Legszelídebb, legártatlanabb (Songs of Innocence...), legóvatosabb sejtegetéseinket tán kissé roborálja, ha elővesszük a hamburgi *Art, das Kunstmagazin* bármelyik számát (egyébként „klasszikusokról" is a legingerlőbb reprodukci-

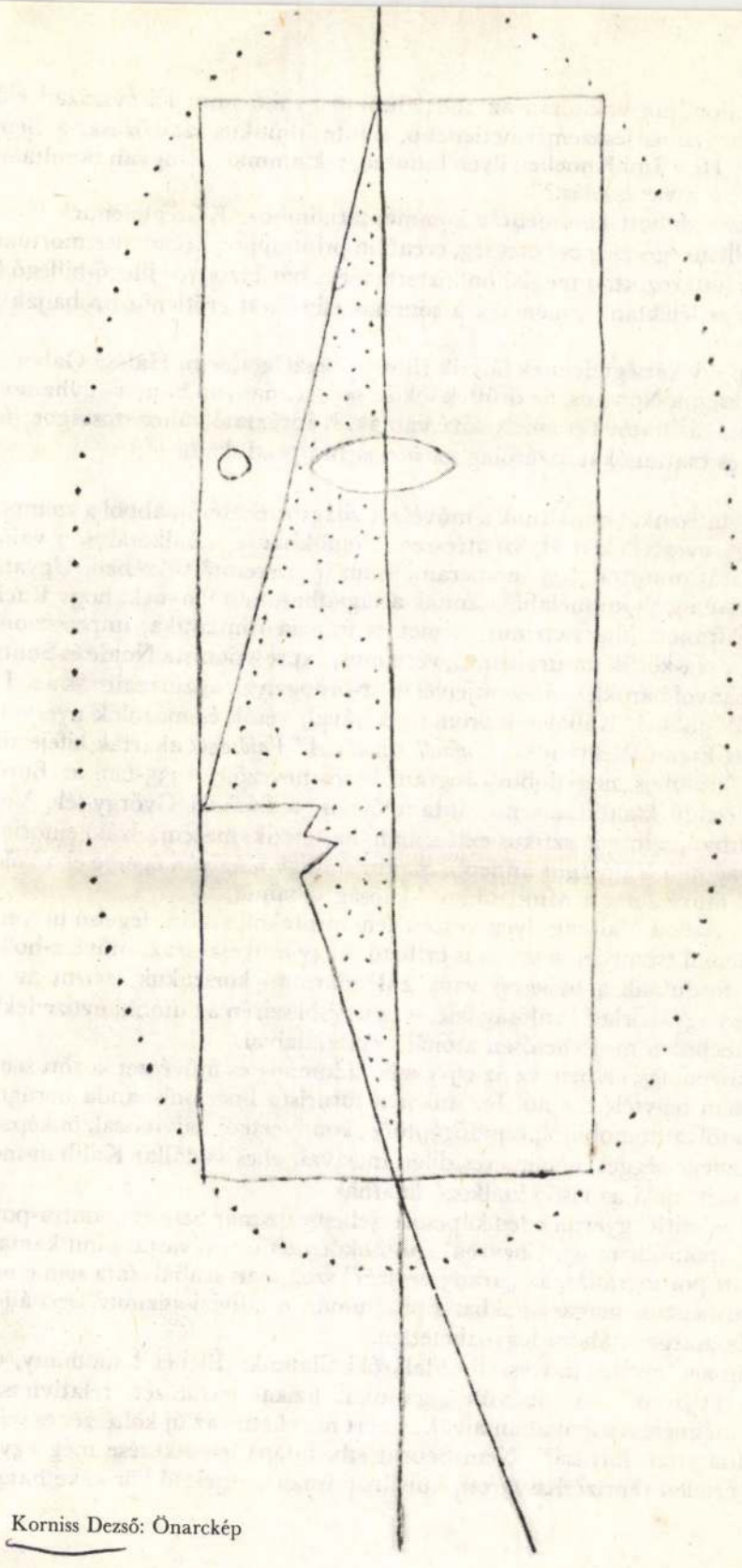

Korniss Dezső: Önarckép

ókkal!), mondjuk vaktában az 1984. júniusit: több mint fél évszázad előtti konstruktivizmus legszemérmetlenebb, szinte idiotikus szajkózása, a Beuys-tanítvány Herr Imi Knoebel, ilyen humbug reklámmal: „Hogyan tanulta meg egy aszkéta a varázsolást?"

Kis közbedobott kommentár kommentárjaimhoz. Kétségtelennek látszik, hogy szellemi egészség és betegség, création printanière, décadence mortuaire: élesen és határozottan megkülönböztethetőek, bár bizonyos illegő-billegő határsávok és lélektani átmenetek a sommás elintézést erőtlenül próbálják zavarni.

És épp így kétségtelennek látszik (hosszú beszélgetéseim Halász Gáborral): a bolondság, a Nonsens, az őrültek lökött sóderei nagyon hamar egyhangúvá, unalmassá, ásíttatóvá és émelyítővé válnak. Káprázta tó változatosságot, meglepetést és csattanókat kizárólag az *értelem* tud produkálni.

Ubullal statisztikát csináltunk a művészet világtörténetéről, abból a szempontból, hogy évezredeken át, szentrészeg trionfókban a műalkotások a valóság átalakítását mutatták egy temperamentum újrateremtő tükrében. Ugyanakkor nincs-e megható mélabája annak a tagadhatatlan ténynek, hogy Racine-korabeli francia klasszicizmus, német és francia romantika, impresszionista képírás, Zola-körüli naturalizmus, verizmus, expresszionista Nolde és Soutine-világ, spanyol barokk védőszentjeivel és őr-ördögeivel, a szürrealisták az „Ultima Reál"-jukkal, Kállai a bioromantikájával, vésők és mázolók nyersen fogyasztott Freud-lélektanukkal, *mind! mind! „A" Valóságot* akarták kifejezni, *ez* minden kisdobos, nagydobos program közös nevezője. 1935-ben az Európai Iskola leendő kandidátus magántanulója is, a Sárközi György-féle Válasz folyóiratban, szinte misztikus extázisban, ha tetszik, matematizáló eufóriában a Valóságot! a Valóságot ünnepli, majdnemhogy máglyán égetve el a koldus-szegény művészetet a Mindenható Valóság lábainál.

Ha egyszer a Valóság ilyen veszett-fene protokoll szerint legelső helyen ül, vakító fényű trónusán, nagyon is érthető, hogy művész-urak, művész-hölgyek mohón fordulnak a *tudomány* vagy kalendáriumi korszakuk szerint az őket környező „gyakorlati" valóság felé; – ez utóbbi szirén az utóbbi évtizedekben: a gépi technika meglehetősen atonális csábdalaival.

No hiszen, így elvben, ez az eljegyzés tudomány és művészet között semmiképen sem helyteleníthető. De mikor a futurista Boccioni-banda berúgott a sebességtől, automobiltól, repülőgéptől –, könnyeztető naivitással, önképzőköri kezdetlegességgel, hétcímeres dilettanciával, éhes vadállat Kalibán-mohósággal esett neki az első kínálkozó falatnak.

Ez a primitív, gyermekded kapcsolat jellemezte már Seurat „pontra-pontizmusát" (pointillizmus). Chevreul színtankönyvét úgy olvasta, mint kamaszok pad alatt pornográfiát, az „aranymetszés" szolgálati szabályzata sem emelkedett parnasszusi magasságokba. Epitáfiumán a „divizionizmus" szó áll –, a kabbala-zsargon tábora legyőzhetetlen?

Az op-art (optikai művészet) oldaláról hallatszik: (Élet és Tudomány, 1984. IX.21. 1191. o.) „A kibővült gigantikus fizikai természet, relativitásával, elektromágneses és fényullámaival... mért ne lehetne az új költészet és szépség kiapadhatatlan forrása?" Nem Seurat stb. infáns jelentkezése még egyszer? Nem vértelen repríz? Kisvárosi, külvárosi ismeretterjesztő köröcske hangula-

ta?... Mintha bennszülötteket babonázna meg egy telefonkészülék, de azok legalább isten-mítoszokat kreálnak a kirakodóvásárnak ebből a szenzációjából. Itt a „gigantikusan kibővült fizikai természetet" – egy pár görbe tükör elé állított sakktábla képviseli.

Atomfizikával, gépekkel (F. Léger), molekulákkal, teleszkópokkal és mikroszkópokkal, freudi lélektannal: a „művészek" siheder-balfácán incselkedése (lézer-fény ki ne maradjon!) nem ilyen amatőr felületességgel funkcionálgat?

A művészetek történetében szinte menüett-szerű ritmusban fordul elő: miután az újítók, a legeslegújabban rekedtre ordították magukat a saját „soha ilyen még nem volt"-jukkal, kikiáltási szünetben *ősöket* keresnek, akárcsak parvenük középkori őrgrófokat, családfájuk feudális kozmetikálására; régi századokban újításra „beprogramozott" (szavak édessége...) előfutárok, elődök után kutatnak. Hát akkor (divertimento) játszva, könnyen, gyorsan tanuljunk tőlük.

A kerti törpe is, az Akasztott Ember is (bécsi folyóirat címe, 1922) unosuntig tudja, hogy a szürrealizmus *nagy*-stílben, *nagy*-skálával H. Bosch festészetében található. Mind a törpe, mind az akasztott ember unokái a gyermekkuckóban csak osztrigákban paráználkodó aktokkal és négylábú eprekkel szeretnek játszani.

Pillanatra félbeszakítom magamat, neveletlenül közbeszólok. Az avantgardok gyakran keresnek mintegy önigazolásukra ősöket, de – százszor gyakrabban *elfelejtik*, hogy vannak elődeik, méghozzá sokkal *jobb* minőségben. Ezekután:

A manieristák a szürrealizmusnak oly káprázatos óceánjával árasztották el a világot, hogy mai utódjaik hozzájuk képest sápadt, szegényházi ápoltaknak látszanak. Antoine Caron de Beauvais *Tivoli Szibillája*! Giulio Romano mantovai freskói stb, stb. És kedves kubista barátaik, Luca Cambiaso vagy G. B. Bracelli, aki joggal-kánonjoggal nevezi cubus-kalandjait, karikatúráit „bizarrie"-nek, 1624-ben. Bibliás embereknek e szerény sorokat rózsafüzérező magántanuló a legforróbban ajánlhat egy bibliát: *Il Manierismo in Europa* (Jacques Bousquet, Bramante Editrice, Milano, 1963).

Salvador Dali nem kissé elkésve érkezett vendég, ha druszájának, Salvator Rosá-nak képét nézzük: *Boszorkányok és Varázslatok?* Csontvázak, gyertyás kísértetek, legkéjesebb aktok, akasztott ember égő haja és babonás pedikűrözése, strucc-madár csontozatának kunkori bordásfala, ősállatok csecsemő-zabálása, 1646 tájáról, mikor fantasztikus *Boszorkány*-ódáját is írta. André Breton *L'Union libre*-verseddel mersz melléje állni?

Heinrich Füssli (1782): orgazmus, agónia, furulyázó majom, Bereniké-hajú vadcsődör, tükör *(Lidérces álom);* és Max Ernst szemébe kacagó Victor Hugó rajza (1866), *Az eddystone-i világítótorony!* Szürrealizmus „minden szinten szinte minden".

1957-ben André Breton, hitelvei ellenére, önmaga eretnekjeként, világosan és őszintén, cáfolhatatlan legalitással ünnepelte Gustave Moreau-ban (1826–1898) a szürrealizmus előfutárát, erotikát, freudikát, misztikát, „összmítosz" szindrómáját. William Blake tán egyedül őt tüntette volna ki ösztöndíjjal, miután megfestette, megrajzolta felül alig múlható dantei *Pokol*-illusztrációit. Ezek a reprodukciók az FMR című olasz „luxus"-folyóirat 1983. júniusi számában láthatók.

Ó, sweet szecesszió! Art Nouveau és Jugend-stíl! Hányszor temettek, hányszor exhumáltak, hányszor köpködtek, undorkodtak körtáncban körülötted! Hányszor ültettek díszpáholyba, apoteózis-fesztivállal, valamilyen divathullám fénylő üledékeként!... Az Európai Iskola utolsó padjában gubbasztó magántanuló *mindig* szeretett téged –, ó, távolról sem feltétlenül és minden megnyilatkozásodban (nem egy épülettől, bútortól, síremléktől nekem is émelyem volt), de Beardsley (1872–1898) fekete-fehér rajzaiban minden századunk-végi „modernség" sátáni evangéliumát láttam.

Mi van Wilde *Salomé*jának illusztrációiban? Valóban: modern művészet, irodalom, ha tetszik krízis-teológia és exit-exisztenciál „filozófia" alapkőletétele. (Hangfogó e bigott chansonhoz elvégre vígan használható...). *Salome temetése:* perverz mágiájú női porno-szent meztelenség, irreális fantasztikus hajviselet, púdertartó koporsó, szatír és sátán kéjei mellé finom ízlésű Baudelaire sem találhatna karvalyorrúbb, szamárfülesebb ördögöt. Elkárhozás-refrénjei közben: stilizált rózsák, karneváli álarc, komédia, ironizált rokokó (összes műveiben a „paróka szifilida": balett és lélekharangos Dies Irae...). Nincs *teljesen kész* itt minden? Hát még a Lukianosz-illusztrációkban! A derék antik szerző *Igaz történetei*ben egy nő nélküli Hold-birodalomról ír, ahol férfiak közösülnek férfiakkal (finoman... semmi vulgár figura) és a gyermekeket az eféboszok combjából metszik ki. De Beardsley rajzain az embriók fertelmes szörnyetegek, szépvirágok meg csúfbohocók veszik körül őket, szarvas hímnimfák vigyorognak, bajazzó és nyomorék lábhüvelyk sem hiányzik. Kék-ofélia és fekete varangy egyrakáson: Picasso hellénika, Picasso drakónika, japán sex-horror filmek.

És mikor most Nagy Finálében sumér *Surréál* és akkád *Abstraél* bálványai körül Max Ernst és Salvador Dalí, bolondok, erotománok, barokk bigottok és blaszfemálók, képrombolást is képrombolók és absztrakciót is absztrahálók, politikai poéta-piktor agitátorok búcsúzóul elvonulnak, lehetetlen nem *táncolva* képzelni a seregszemlét. Ha éppen táncrend koreográfia kell, itt van egy kimeríthetetlen gazdag album: *Sacred dance, Encounter with the Gods* (Maria–Gabriele Wosien; Thames and Hudson, 1974) és... a *Véres Szamár* XXIII. fejezetének tánc-passzusa. Miként négerek, hellének, etruszkok, ókeresztény eretnekek Jézusa vagy up to date amerikai revügörlök, Strauss-Beardsley Saloméja vagy Gluck-opera meg Walpurgis-éj tündérei és boszorkányai lejtik táncukat, így vonulnak fel előttünk festők figuráikkal és nonfiguráikkal, témáikkal és vakhittel vallott témátlanságaikkal.

Max Ernst a kórusvezető, mert hiszen valóságos pedagógiai múzeuma, legpedánsabban berendezett archívuma mindenféle szürreáliáknak (absztrakció is akad ebben a „Boutique Internationale"-ban). Viszont itt *semmi* sem készült Breton „automatizmus"-receptje és álom! álom!-diktatúrája szerint (... tán egyetlen bezupált szürrealistánál sem...). Épp ellenkezőleg: itt minden *legtudatosabb,* legracionálisabban kicirkalmazott, kigondolt-kiagyalt produktum. Monsieur Magritte aligha álmodta ábráit. Legjózanabbul kitervelte őket. Mi sem természetesebb tehát, mint hogy Ernst 1969-ben kijelentette, kerek perec: „bizonyos távolságban tartottam magam a szürrealisták doktrináitól..."

A montázs és kollázs témája türelmetlenül tolakszik ide, mint prózát ránga-

tó sétáltatott kutyus a legelső fatörzs kívánatos tövéhez. Úgynevezett modern világunk, rádiók, televíziók, képeslapok fojtogató özönvizében mindenki kvázi percek alatt értesül: a világegyetem keletkezésének legújabb teóriájáról, eljövendő századok tápanyagairól, az angol királynő fogadóestjéről, Mao Ce-tung restaurált vagy lerombolt szobrairól stb. stb. Érthető, ha ezt az alig kordában tartható összevisszaságot egyesek (sokak) mindenféle összeragasztott szövegecskékkel, képecskékkel, textilminták tervezéséhez használt kaleidoszkópokkal igyekeznek valahogy kifejezni, „információ"-egyveleget artisztikusan szervírozni. Fizikából, csillagászatból, vegytanból is hallottak (célozgattunk már erre) valamit harangozni, mi szerint az anyagi, csupa-sugárzás világban egyszerre legtávolabbi dolgok összekerültek, a legközelebbiek meg félelmetesen szétrugaszkodtak. Így hát Picasso maraszkinó-palackos csendéletét (1914) vagy Juan Gris hegedűjét (1916) érzéki és intellektuális élvezettel tartjuk korunk ellenállhatatlan szirén-hangjának. Ha ebből a metódusból aztán *ipar* lesz (ennek szólt fenti gúnyolódásunk a kaleidoszkóppal): tűrhetetlen és unalmas.

Hasonló helyzettel találjuk magunkat szembe a festészetben, költészetben dúsan föl-fölbukkanó *blaszfémiák* esetében. Van mélyen átérzett, vallásos és mitikus értékű, szent és tragikus blaszfémia, Isten, Nihil, Erósz, Desperáció örvénye. És van legolcsóbb, legtalmibb: trágárságok és szentségek motorizált egymásra fényképezése.

Hogy mindaz, amit az Ernst-féle pedagógiai intézetben látunk: a világ mélyebb értelmét fedezte volna fel? Vagy hogy ezek az ábrák a világ átalakítását szolgálnák? Van itt banális „op-art" szolíd kockák hasasra hullámoztatva, olcsó játék (milyen?) gyerekeknek; már 1909-ben absztrakt tájkép; szentiványéji tündér Chagall és a világot valóban, feketén, tragikusan újravajúdó Soutine (ez utóbbi szívesen látott vendég!); Grünewald catholico-Sade expresszionizmusa nem vett nyakába hangfogót; kubizmus minden változatban, uraknak: „analitikus", hölgyeknek: „szintetikus"; Dada: szűzi érintetlenségben egy párizsi plakáton (1920): „sortie facile", kényelmes kijárat... itt Chirico is jelen; gépek mértankodó halandzsa-rajzai igen praktikus célokkal, például *Ettől hugyozni tudok* (1919); színes kollázs-montázs szemétdomb a szokásos blöff-titulussal: *Hosszú Tapasztalás Gyümölcse* (1919). Jelen alapítólevél írója (szakító-, házasság-, szerelmes-, és keresztlevél? interdiktum?) játékos, hiperszenzuális jókedvében mitagadás, *élvezi* formák és színek szemtelen szitu-ját, fintorát. Horror bonctan, hullapástétom, szörnyetegek (1927-ben a Hitler-banda őrült apokalipszisét idézi).

Szatirizáló, zaftos szavakkal gúnyolni ezeket még a legkisebb látókörű kritikus számára is méltatlan, szinte tisztátalan feladat; morális háborgás: vénkisasszonyok és az Üdv-hadsereg buta belügye. De: „fricskázó szeretet" az, ami e tájakon tán legálisan leginkább gyakorolható műfaj... És az az ünnepélyes, bámészkodó humor is pontosan helyén van, amellyel Max Ernst fantasztikus (*ál*-álom...) tájképeit már tökéletesen egészében készen találjuk például a manierista Bertoja tájképen (Hát mi ez, ha nem „izgisen" kacagtató!) – (*Der Italienische Manierismus*, Giuliano Briganti, VEB Verlag der Kunst, Dresden, 1961 –, 83. kép).

Erotika: tenyészik, burjánzik. Tenyéssz! Burjánozz! Hellén Phryné szépségében, Szent Ceciliával, parázna Lesbos-allűrökkel, filmsztárokkal, műszerekkel

és masinákkal, Évával, Madonnával, Szentlélek Galambjával, protuberáló hasnyálmiriggyel... Jó és hasznos dolog mindenféle Európai Iskolákban az ilyen összefoglaló ismétlés, Fejezet a Szerelemről, Szent Blaszfémius Breviáriuma...

Növények *szépsége*, hajszálfinom ábrázolása (Lionardo! Dürer, Maria Sibylla Merian!), precízió és már-már Hans Bellmer combfuvallatok az Ernst-képen: *Loplop Introduces*, (1929-30). És a poétikus mikro-pontosság mellett Lautréamont sátánféreg világa, csigolya-idolok (*Khimérák* 1935), gyalult fa naturális gyűrű-gyűrődései (1956), akaratlan hommage Kállai Ernő és dr. Miczbán Izabella bioromantikájának!

Műtörténeti fantáziánk és fúgánk nagy tánc-fináléjának színpadára huncut rendezők a spanyol Salvador Dalí *Bacchanália* című balettjének magatervezte kulisszáját tolták: a képen Léda-hattyú vagy Krisztus-pelikán, jégcsapfürtös feltépett barlanghassal, a háttérben danteszk Purgatorió-heggyel, csúcsánál vaginális „belátóban" Perugino vagy Raffael körtemploma...

E szöveg írójának egy életen át Spanyolország volt mindene. Eléggé bebizonyította. *Eszkoriál* szentje Borgia Ferenc, *Cynthiáé* Keresztes János, *Európa Minoré* Turibius, *Véres Szamáré* Villanovai Tamás. Most készülő Don Carlos-fantáziájának – *Dogmák és Démonok* – vezérmotívumai (spanyol királyi színekben: Hesperida aranysárgában és Danaida feketében) – őrület, kéj, halál és katolicizmus. Mindezzel vérrokon Salvador Dalí, aki „képi kódex"-párja írott kódexeimnek.

Don Quijote úgy olvasta lovagregényekben, hogy ezek a Grál-szent szerelmes hősök néha megőrülnek. A spanyol illemtan kötelez: Don Quijote elhatározza, hogy ő is megőrül –, félmeztelenre vetkőzik, tombol, táncol, bukfencezik; Gustave Doré egyik remek illusztrációja ezt ábrázolja. Dalíval kapcsolatban másoknak is nyilván ez az elhatározás és jelenet jut eszébe. Az analógia egyrészt helyes és találó: Dalí nyilatkozatai, vallomásai, blöffjei, aforizmái és pukkasztó paradoxonai – valóban a meztelen fenekét Holdnak kínáló, tudatosan bolond Don Quijote műsorához tartoznak. Másrészt: Dalí *opusa* (szűrni, szelektálni persze itt is lehet...) *valóságos* démónia, alvilági, égvilági kényszer, századunk summa „theologicá"-ja, Codex Gestationis Canonicae. (A „gestatio": viselkedés, századunk művészeti behaviour-je.)

Paragrafusok? Állomások? Hittanulóknak katekizmus-tételek? 1963-as rajz, női akt, jódarabig ariél-aériél hajszál-erotika és – polip, ősállat, ősidők őstengere; halálfej.

1929-es *Nagy Maszturbátor* (agyoncsépelve, sírja is letaposva, de hát paragrafusként a Kódexben nélkülözhetetlen): minden úgynevezett perverzió hiánytalan sex-parádéja, halál, csontváz, tompor virginalis, hormon-décor, a tárgyhoz szigorúan nem illő tárgyak. A paragrafus három „korollárium": legszögezendő bizonyos motívumok eszelős ismétlése; diadalmasan hangsúlyozandó a Van Eyckhez és Holbeinhez legméltóbb rajztudás, szín- és ecsetkezelés; nyomozóösztönt kielégítő érdekesség: az ópium-álmok mögött gyakran legplasztikusabb, legtermészethűbb *Valóság* rejtezik, például a maszturbátor és egyéb fejek modelljei kísértetiesen emberarcú sziklák, Port Lligat, Playa Confitera tengerpartján.

A Thanatos és Eros, halál és orgazmus témáját, hitregei és mélylélektani

szótárát immár alig, illetve sehogyse bírjuk. De *élni*, rendületlenül éljük, és ha nagy művész juttatja kifejezésre (nomen est omen!), halálosan (1), élvezzük (2). Példák Dalínál ömlesztve állnak rendelkezésünkre: fallusz, tojás, csont, mirigy, ősember fogsora, velő, daganat, felhőfolyadék.

1938 táján Dalí találkozott Freuddal, le is rajzolta. *Narcissus Metamorfózisát* (ilyen című és témájú verset is írt Dalí. Narcissus kőzetté válásáról) megmutatta Freudnak. Itt csak kettőt füttyentünk: Dalí képein lélektanilag minden rikoltva-sikoltva világos, itt aztán igazán nincs mit „freudizálni", az *exhibició* abszolutumával állván szemben; tehát *leleplező* mozdulat elég nevetséges volna. A másik (ha már épp röhelynél tartunk); sok „jó vicc", komédia, humor, kulissza-szaggató nagypojáckodás van Dalíban. (Miro-honfitársát éppen „Kozmikus Mikiegér" világa miatt simogatom szememmel.)

Az emberi test (hatféle?) ábrázolása nemcsak festészeti téma, tartalmaz ez írói, bölcselő, természetkutató, theos és atheos ingereket és ingerkedéseket is.

(1) Idomok kéjvastag, expresszionista megpedálozása.

(2) Őrjöngő deformációk, szétfolyatás, egyrészt nyomorék-puporék-, másrészt bio-formák irányába. Dalí jegyezte meg: „Freud szerint a külső világ, a fizika világa az, melyet át kell erotizálni, kvantifikálni". Belek labirintusa, hédon-hím-tojások, mellek, hasak, ülepek anonim felcserélhetősége a Teremtés kaméleon-kezdetű sokértelműségében. Az ember szája ilyenkor Arp és Moore-szobrok felé is szívesen eljár.

(3) Dadaista Magritte-maskarádé, nyakkendő androgin pojáca, feje helyén szeméremtölcséréből fekete pillangókat ejakulálva.

(4) Szinte csontváz, szinte Pisanello „Luxuria"-manekenek, à la Giacometti elégett csillagszórói.

(5) A legtökéletesebb antik szépség, ibolyántúli sugárzású hiperanatómia, Girodet (1767–1824) Endymionjának, vagy Prudhon (1758–1823) Psychéjének nyomában: legyen az a meztelen Gala vagy San Juan de la Cruz Krisztusa, a Lét holttengere fölé vízszintesen zuhanva.

(6) Sejt és ér és mirigy és ideg és izomrost-szuggeráló hústapéta, aranyhalakkal, halálhalakkal, pornos-pofákkal és krimikésekkel koszorúzva. (Tonhalászok.)

Ami a nagyspanyol nagykatolikus képeket illeti: bizonyára játszott itt rókagraciőz szerepet holmi Franco-flörtölés és vatikáni konjunktúra, dehát sagrada Hispániában, ellenreformált és greco-kolostorált Ibériában a bennszülöttek egyszerűen *égi* apropóból katolikusok, misztériumdrámás nagyheti körmeneteikkel, szuperverista, agyonmázolt szentszobraikkal. Ha elfogultak e múlandó marginániák, hát bocsáttassanak meg vagy ítéltessenek el, de: Dalí *Nukleáris Keresztje* vagy *Hypercubus* Jézus Krisztusa (lábánál Eluard elvált feleségével, Galával...) számomra *nem* talmi atomkodás és mértankodás.

A *Port Lligat Madonnája*, az *Ökumenikus Zsinat* (a „sombra voluptuosa", a kéjes kísértet, nőstény-evangelista, közarcú, legprózaibb Gala: el nem maradna, ördögi eretnek-alluziókkal... de jó ez így!), az *Utolsó Vacsora, Amerika felfedezése, Komposztélai szent Jakab*, mind-mind az 1603-ban Spanyolországban következőként vagy követségi kísérőként járt Rubens szenttárgyú képeit idézi (értékítéletünk iránytűje, esztétikánk mérlegének nyelve a túlzások passzátszelében meg se rebben! Nolite timere, ne féljetek...).

Megint kis szubjektívum, megint kis anekdotikum: untam és kikacagtam a

„bohém" külsejű artificiális artifexeket (hosszú haj, habverővel kavart kravátli, műhely-kosztüm stb). Rubensek diplomáciai eleganciája vonzott, Bach, Thomas Mann, Goethe, Saint-John Perse „maszkja" – akiknél a démon *belül* és a *műben* dolgozik. Az anekdota? 1603-ban III. Fülöp volt a spanyol király, Rubens lefestette, bajusza! bajusza! – Dalié.

A kegytárgynál kegyesebb, új manierista, eszkoriál-ikonok, szentképek – legtermészetesebb lélektani testvérei Dalinál a szentségtörő Walpurgis-éj és Lilith-lidérc festmények: *A Szent Ostya Profanációja* (1929), *A Forrás* (1928) –, kéjnők, aggok, szörnyek, a maszturbátor és szöcskéje, a mélyszexualitás William Blake-hullámvonalai misekehely és Hostia körül (ilyet nyújt az angyal a vérrel verítékező Jézusnak az Olajfák hegyén, így lesz véres a korporálé Bolsenában, 1264-ben, az Oltáriszentségben kételkedő pap kezében... és így nyüzsög menses-vér és koprofágia a spanyol festő Mária-kongreganista, Fülöp-bajuszos fejében).

Efféle fekete vagy ha tetszik „liliata" divertimentók végesvégig kísérik az embernek nevezett zoológiai grupp „szerelmi" életét, nagyon jó tehát Francis King *Magic* című pompás albumának alcíme: *the western tradition*. Ebben minden fekete-mise története, Templáriusoktól kezdve megtalálható („papjaik" gyakran valóban papok voltak és apácák, Rózsakereszt katolikus lovagrendje, szent Grál temploma, Irgalmasság Munkásai, Kármel Kápolnája: efféle sweet-szent vignetták *mögött* Dalí-daliztak; 1848-ban IX. Pius pápa joggal ítélte el őket).

Az „erotikum ultimum", nemiségünk nemi komédiáinak legvégső konzekvenciáit valóban Hans Bellmer festő, grafikus és szobrász vonta le, úgy hogy igazán legszerencsésebb véletlennek nevezhető Hans Bellmer egyik élettársának egzaltált berohanása nagy-finálé táncos színpadunkra. Mindenki sejti mindenféle lexikonból: Unica Zürn-ről van szó, klinikai skizofrén, erotomán és comme-il-faut „szorongo-mán", *Hexentext*-es grafomán, a gyermekkor fixációs rabszolganője, 1970-ben Párizsban kiugrott az ablakon, meghalt. Gyöngéd élettársa, Hans, leláncolva és meztelenül, a pornográfia szolgálati szabályzata szerint lefényképezte 1957-ben és az Indiszkréció hasonlóképpen szigorú kötelmei szerint a képet valami szürrealista hitvédelmi lapocskában közölte.

Hogy jelent meg? Ebben a kosztümben? A La Rochelle-i ideggyógyintézet egyenruhájában? Talán szárnyatlan röptében a párizsi ablakból? Így vagy úgy, ennek tisztázása inkább Agatha Christie-re tartozik. Az Európai Iskola el-elábrándozó magántanulója számára csupán az érdekes, hogy a Hölgy most *igazat* mondott, Kasszandraként, akinek (Apolló átka következtében) senki nem hitt soha, bolondnak tartották. Unica Zürn valóban „bolondos" volt, de mi a meglepő abban, hogy néha épp ez a psziché-zsáner találja fején a szöget?

Kasszandra kikiáltja:

– Hans, rajzaival, festményeivel, szobraival per saecula saeculorum statuálta a tények tényét: a szerelem, a szexualitás a Természetben maga az anarchikum, paradoxonok paradoxona, milljó-értelmű, szétszáguldó káosz. Képzeletében, gyakorlatában, határt nem ismerő érzékies érzékeléseiben a legelső ősszejt polivalenciájához, vagyis ezerféle *akármi* lehetőségéhez nyúlt vissza. És ehhez a sex-archaeológiai „arché"-hez, biológiai kezdethez, proto-proto plazma-alfához egy össze-vissza törött játék-*baba* segítette hozzá! Caballero Dalí

Egry József: Önarckép

sejtett mindebből valamit, de az abszolút formulát az én Hansom fogalmazta meg. Az ősszejtben mell lehet tompor, comb lehet fallusz, szirénhaj férfi-fan; minden testrész víg szabadsággal és pán-lehetőséggel lehet *másik* testrész, de lábujj, talp, csókcsutka nyelv, szeméremajak, Isis-szemhéjj –, végig, végig sex-ornamentum, biológiai kártyakeverés, melynek variációs eshetőségeit szuper valószínűségszámítás *sem* értheti utol vagy előzheti meg.

Az embrió hetekig nő is meg férfi is, kétneműség (százneműség?) minden felnőttben fiziológiai és lélektani prezencia. Nemi határvonalakat már csak Dickens-korabeli fiskálisok és szunyi-szende nénikék huzogatnak! Auto-erotika, homo-erotika, hetero-erotika Hans ábrái szerint teljesen egyértelműek. Mit affektálunk? Minek finomkodunk? Mit distingválgatunk „aljas, piszkos, büdös, undorító", meg – angyali, lírai, szférai, ideál-lelkicés, szenteltszűz égi szerelem között? – kérdik (nem elsőként, de fokozhatatlan határozottsággal) Hans *rajzai*. Az „aljas, piszkos" testi funkciók nem ugyanott inszcenálódnak-e, ahol platonikus trubadúrok eliziumi, szentlélek-ibolya szerelme szokott lehorgonyozni?

Hans szerint, ha visszatérünk legheroikusabb, legvakmerénylőbb következetességgel az ősszejt ős-szerelmének milljószirmú szélrózsájához: megszűnik monogámia, féltékenykedés, hárem vagy nem-hárem, angyal vagy hetéra, Madonna vagy állatnász különbsége. Élvezhetjük a legvégtelenebb, leggátlástalanabb, legfelszabadultabb szabadságot, rossz-líra pacsulis zsebkendője kihull kezünkből, műmorál, álmorál torokgyík kényszerképzete feloldódik...

Aki Hans tudományos értelmű opusában a pornográfia hitvédelmét, lesboslebujok és efébosz-butikok apológiáját vagy naiv reklámügynökségét látná: bolond! Hans leszögezte tombolóan precíz figurációval „szerelmi" testünk és lelkünk lényegét, protozoától 1975-ig.

Kasszandra Unica vagyok és Kasszandrához illik a tárgyilagosság. Ezért kell itt, a rivalda előtt elmondanom (dehogy újdonság!): mikor Hans illusztrálta Georges Bataille francia írót (1897–1962), együtt érzett annak halálos gyötrelmeivel, a kéjőrület menthetetlen halál-telítettségével, Avilai szent Teréz és Sienai szent Katalin szent-olvasásaival, Sade- és Freud-kutatásaival. Krisztus sírja mellett lehet az ember az ultra-szexualitás szuper-kodifikálója, de ponyvarongy kéjipar rikkancsa soha!

A Dalí-kulissza előtt ágáló Unica primabalerina és szólóénekesnő *nagy számának* hallatára persze rivaldánk elé rohantak a „bolondok", jogaikat követelve: Wols úr alkoholizmusával és bikini-erotikájával, zagyva taoizmussal és az elmebeteg Artaud-val való „amitié amoureuse"-évél; Trouille, a manekenmázoló, múmiákkal és kripta-kupi babákkal, röhögő Krisztussal és titkos obszcenitás-múzeummal; Max Ernstné őnagysága, drága Dorothea Tanning, maszturba-virginiáliákkal és persze gyilkos depressziókkal, hűségesen lakájkodó szorongásokkal; Tanguy is megkapta a maga szorongásos, lidércтelepes, „szuperfüggetlen", hiperneurotikus arájat (Kay Sage), alkohollal, Afrikával, a „Pán-Nihil", elől menekülő kalandorkodással, Lautréamont *Maldoror*-ja őt is pictor maledictus-szá, „Látomás Rend"-ek kóbor lovagjává ütötte, avatta; Niki de Saint-Phalle stockholmi clitoris-csilláros, ortodox sex-sanctuariumába lépve: a hölgy idegállapotát többen nem találták megnyugtatónak.

Ugyancsak többen nem találták megnyugtatónak szürreálok és absztrahálók belépéseit, kilépéseit, félrelépéseit a *História*, a politicum quotidianum kezdettől fogva meglehetősen eklektikus ízlésben épült székesegyháza körül. Ez a székesegyház mintha, néha, ahhoz a Zen-buddhista kolostorhoz hasonlítana, melyben egy ideig Mark Tobey absztrakt festő tartózkodott –, ott nyilván megismerkedett azokkal a tanításokkal, melyek szerint „ha a létről kérdeznek, felelj a nemléttel, ha a nemlétről faggatnak, felelj a léttel". Az elhagyott ürülék repedezésének zenéje: Buddha nirvána-szimfóniája: az igen a nem, a nem az igen, a semmi a minden és így tovább.

A szürrealizmus enciklopédiájá-ban (R. Passeron, Corvina kiadó, 1983), a 11–13. oldalon effélékről értesülünk: Aragon, Breton, Eluard 1926 óta a kommunista párt tagja... a párt 1933-ban kizárja őket (Aragont nem)... egy hölgy meggyilkolt egy fasiszta-neokatolikus-royalista-sovinisztát: a hölgy fotója díszíti az egyik szürrealista lapot és benne? – Az öngyilkosság kérdése, álomismertetés, automatikus írások... cikkek „a rossz növésű pápához" és „elmegyógyintézeti főorvosokhoz"... Aragon vitája egy kommunista folyóirattal... 1927 táján átpolitizált cikkekről értesülünk, a „nagy ankét" szomszédságában: „Milyen reményeket fűz Ön a szerelemhez?"... Breton: trockijista!... Aragon a Nagy Szocialista Forradalmat csak holmi kormányválságnak tartja és a fasiszta hiéna-katolikus Maurras-t egy kalap alá veszi Moszkvával. (13. oldal fent), de a harkovi irókongresszuson „beleszeret a kommunizmusba"... Eluard és Breton patológiás szimulációs kísérleteket végeznek a költészet területén 1930-ban... Breton nekimegy Freudnak 1931-ben és 1934-ben, (*A szürrealizmus politikai állásfoglalása* című cikkben) írja: „Marx azt mondta: átalakítani a világot, Rimbaud pedig azt: megváltoztatni az életet – ez a két felhívás számunkra egyet jelent"... Sztálin és Zsdanov és a szocialista realizmus idején visszahúzódnak a mítosz labirintusába: ez a *Minotaure* lakosztálya...

(Orosz konstruktivizmus, francia szürrealizmus, picasso pikasszizmus, szocialista realizmus: sokszor nősült, sokféle Múzsával a társadalmi haladásért küzdő világmozgalom.)

A nagy Finálé-táncnak vége, díszletek kitolva, függöny összecsapva. Utolsó capriccio az absztrakcióról (az Európai Iskola álmodozó magántanulója már a ruhatárban keresi kabátját?...).

1990-ben Medici-pápa ül a trónon, nagyobb művészet-pártoló akar lenni, mint családja régi híres mecénásai. Az Egyház: Jézus Krisztus kétezer éves születésnapjára készül. A Medici-pápa (miként semmiféle pápa) *Péter* nevét nem vette, nem vehette fel, de a második pápáét, *Linus*-ét már igen. II. Linus a duó-millénium ünneplésére Jeruzsálemben templomot és világraszóló zarándokházat óhajt építeni, a modern építészet legelőrehaladottabb stílusában, és a két jubiláris edificiumot a XX. század klasszikussá vált avantgardistáinak képeivel és szobraival ékesíteni. Megbízza az Apostoli Kamara élén álló bíborost (szenvedélyes művészetbarát), Camerlengo Nicola da Sacrofontanét, állítson össze gyűjteményt, állítsa őket ki sorba a Via Appián (megfelelő védelméről gondoskodnak), ő, II. Linus, majd szakértő társasággal a pineák alatti kiállítást megszemléli, válogat, dönt.

Sacrofontane azt csinálja, mint anonim bárki más: fogja Seuphor: *Absztrakt Festészet* albumát, válogat 530 ragyogóan reprodukált képei közül, Picassótól Riopelleig, Kandinskytól Mathieuig, konstruktivistáktól tubus- és paletta-feti-

sisztákig (a nevek már szinte archeológia-illatot árasztanak). Majd sorba házal múzeumokban, hercegi és nagyhandlé palotákban: cipeli zsákmányát a Via Appiára, Sua Santità szeme kedvtelésére.

II. Linus pápa kíséretével végignéz mindent (majdhogynem Nápolyig sétál), és így cseveg „beatific" szent-etikett mosollyal ajkain Nicola da Sacrofontánéval:

– A legmodernebb építészetet mindenek előtt és fölött szeretem. A világon legmagától legérthetőbb faktum: ehhez az építészethez, mely valóban eredeti, mint a gótika vagy barokk, nem lehet természetutánzó szobrokat, vagy képeket „mellékelni". Nem is fogunk!

– Az úgynevezett absztrakt képek számomra első és utolsó sorban végtelen érzéki élvezetet nyújtanak, gyönyörködöm, evangéliumi szenzualizmussal, színek, formák, különböző matériák szentiványéji tündérjátékában, tobzódásában. Dekoratív! dekoratív! dekoratív! Jó dolog ez, más felé egy pillanatig se igényeskedjenek! És a bájos játékosság mellett van gyakran *apokaliptikus* íze a dolognak, ami számomra dogmatice is kielégítő, hiszen sok szent zsinatunk statuálta az Ördög hatalmát földünk világában.

– Egyébként – és ez csökkentett értelemmel is látható – ember, élet, természet, Isten, halál, történelem *lényegéről* ezek a képek (décor! décor!) még véletlenül sem szólnak. Ha (irataikban) valamit „szólnak", édes otthonukról a mulandóság csendes szájai, papírkosaraim gondoskodnak, „megváltásaik" és „teóriáik" requiescant in pace. Száz százalékban elfogadom a dehumanizáción del'arte tényét, de elfogadom a másik tényt is: az ember él tovább, érez, szenved, gondolkozik, természet és történelem erői egyre fojtogatóbbak és problematikusabbak – erről az absztrakt művészet (ornamens!) *nem* beszél. Épp ezért a jeruzsálemi jubiláris *templomba* egyetlen képet sem fogok elhelyezni szorgosan összegyűjtött képeidből, kedves Nicola da Sacrofontane. A zarándokházakhoz *illenek* a nem-figurás jokulátor-trükkök, de a templomban: az *ember* végső sorsáról kell szólnia mindennek. *Ennek*, az új művészetben nem látom kifejezését. Szinte kedvem volna oltárt állítani (à la „Deo Ignoto") az Ismeretlen Művésznek.

– Tudom, hogy ultra-hippyk és szuper-beatek „műveit" csak tréfából hoztad el nekem, épp ezért ezeket a Via Appián a szőlőskertekben, a Scipio-család földalatti temetőjébe dugdostad: szurokkal összevisszakent maszattáblák, rakás autóroncs rontott rozsdatemetője, vasalódeszkára okádott mázolóvödör és rongyos spanyolfalra ragasztott törött levesestányérok (mind hatvan-nyolcvanezer dollárért kapható, mint hallom, szalonok szajhái hörögve és véresen harcolnak értük, tudományegyetemi árveréseken).

– Csalókra, megszállottakra, mocskos kalmárokra, tolvajnyelven gajdoló, sznob-etető álesztétákra és a filozófia szemérmetlen dummer–augustjaira nem, nem és nem pazarolunk interdiktumot, anathémát és exkommunikációt –, az ilyesmit komoly Antikrisztusoknak tartja fenn Szent Péter széke. Ehelyett, gyűjteményed e végdarabjait, Luna-parkoknak, Prátereknek, vurstliknak, játszótereknek, barlangvasutaknak ajándékozzuk; – hiszen a legtragikusabb középkori Passió és misztérium-játékok felvonásai között burleszken és farceokon kacagott a nép, kacagjon most is!

És most, kedves Camerlengo Nicola: procedamus in pace, térjünk békében utunkra.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

1965 JAN 26.

KELETMAGYARORSZÁG

Bokros-Birman

Meghalt Bokros-Birman Dezső szobrászművész

1021

Bokros-Birman Dezső, Kossuth-díjas szobrászművész, a Magyar Népköztársaság érdemes művésze, életének 75. évében villamosszerencsétlenség következtében meghalt. Az elhunyt művészt a Magyar Képzőművészek Szövetsége és a Magyar Népköztársaság képzőművészeti alapja saját halottjának tekinti. Temetéséről később történik intézkedés.

megnövekedése is — ha nagy sebességgel előzi meg valami hatalmas autóbusz vagy teherautó?

Szinte megszámlálhatatlan kérdés vár még válaszra. A kutatások eredménye a veszélytényezők felderítésével a balesetek megelőzéséhez já-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Bokros-Birman

TOLNA MEGYEI NÉPUJSÁG

1062 JAN 26

1021

TOLNA MEGYEI NÉPUJSÁG

Meghalt Bokros-Birman Dezső szobrászművész

Bokros-Birman Dezső, Kossuth díjas szobnászművész, a Magya Népköztársaság érdemes művésze életének 75. évében villamossze rencsétlenség következtében meg halt. Az elhúnyt művészt a Ma gyar Képzőművészek Szövetség és a Magyar Népköztársaság Kép zőművészeti Alapja saját halottjá nak tekinti. Temetéséről későb történik intézkedés.

t dűlő

község pusztulása

volt, most népéből ami vagyo
Decsön lakik".

Még ötven esztendő múlva
állt az etei templom kétemelete
tornya. A települést, régi rangjá
sejtető szóval, sokáig „Ete váro
puszta" néven emlegették

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Bokros Birman

ZALAI HIRLAP
Pertő

1965 JAN 26.

1021

Meghalt Bokros-Birman Dezső

Bokros-Birman Dezső, Kossuth-díjas szobrászművész, a Magyar Népköztársaság érdemes művésze, életének 75. évében villamosszerencsétlenség következtében meghalt. Az elhúnyt művészt a Magyar Képzőművészek Szövetsége és a Magyar Népköztársaság Képzőművészeti Alapja saját halottjának tekinti. Temetéséről később történik intézkedés. (MTI)

tot:

„Elrendelem Bogár István nagykutasi lakos Fő utca 35. szám alatti házingatlanból való kilakoltatását... A kilakoltatást 1964 augusztus 1-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Bokros-Birman 1965 JAN 26.

CSONGRÁDMEGYEI HIRLAP

Orosz

1071

Meghalt Bokros-Birman Dezső szobrászművész

Bokros-Birman Dezső, Kossuth-díjas szobrászművész, a Magyar Népköztársaság érdemes művésze életének 75. évében villamosszerencsétlenség következtében meghalt. Az elhunyt művészt a Magyar Képzőművészek Szövetsége és a Magyar Népköztársaság Képzőművészeti Alapja saját halottjának tekinti.

Temetéséről később történik intézkedés.

Bács megye
a birkózóbaju

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Bokros-Birman

PESTMEGYEI HIRLAP

1965 JAN 29

1021

MEGYEI

Hétfőn temetik Bokros-Birman Dezsőt

Bokros-Birman Dezső Kossuth-díjas szobrászművészt, a Magyar Népköztársaság érdemes művészét *február 1-én, hétfőn 14 órakor temetik a Farkasréti temetőben*, a fővárosi tanács által adományozott díszsírhelyen.

Tárlap

a jó

tésen maga teheti fel az őt érdeklő kérdést és személyesen kap erre választ, sokkal jobban érdekli és meg is érti azt. Az ilyen műsorok és előadások sokkal élményszerűbbek, hatásukban versenyre kelhetnek a legjobb tv-műsorral is.

-.-

bb. 53. nétfőn temetik bokros-birman dezsőt

1021 k/tf/tr/a/fm

1965. január 28.

bokros -birman dezső, kossuth-díjas szobrászművészt, a magyar népköztársaság érdemes művészét, február 1-én, hétfőn 14 órakor temetik a farkasréti temetőben, a fővárosi tanács által adományozott díszsírhelyen./mti/

-.-

15.25/s

15.45 Cs.

[illegible] árpád, az országos béketanács elnöke nyitotta meg a tanácskozást. javaslatára az ülés részvevői néma felállással adóztak bóka lászlo, pór bertalan és tóth lászló, az országos béketanács elhunyt tagjai emlékének. ezután dr. dezséry lászló főtitkár terjesztette elő a mult évi munkáról szóló beszámolót és az idei program tervezetét. előljáróban többek között hangsulyozta:

- közvéleményünk egységes abban, hogy az emberiség igazi biztonságát nem a fegyverkezési versenyben, hanem a leszerelésben kell keresni. ezt tükrözte immár hagyományos tavaszi demonstrációnk mult évi sikere is. a leszerelési hónap nagyszabásu eseménysorozatának gyülésein, összejövetelein csaknem két és félmillió ember foglalt állást a fegyverek és háboruk nélküli világ megteremtése mellett. csupán a társadalom különböző rétegeinek részvételével lebonyolitott találkozókon mintegy 200 000 orvos, ügyvéd, pedagógus, tsz-tag, kisiparos, stb. folytatott véleménycserét korunk nagy kérdéseiről.

II. évfolyam, 194. szám — Ára 60 fillér — 1957. augusztus 19, hétfő

Esti Hírlap

FÜGGETLEN POLITIKAI NAPILAP

A meteorológia ígéri: még strandolni is lehet a kettős ünnepen

Egyiptomi lap szerint Hruscsov Kairóba és Damaszkuszba látogat

Minden hatalom

A Duna magyar partjain, a Tiszán innen és túl, városban és falun ünnepre készül a magyar nép: az alkotmány ünnepére. Mit jelent, mit testesít meg az alkotmány? Nem kevesebbet, mint azt, hogy e hazában, ahol alig több, mint egy évtizede föld, gyár, bánya, bank, kaszárnya, iskola és templom még az elnyomók rendjét szolgálta, a dolgozó népé lett minden hatalom. Minden hatalom! Korfordulót rögzített az alkotmány: igazságtevést, ítéletet. Amiért e hon legjobb fiai történelmünk folyamán küzdöttek, a nagy Petőfi-látomás az élet rendje lett: „a víznek árja", a milliós nép vált a hatalom birtokosává és gyakorlójává.

A népelnyomás évszázadai után új esztendők jöttek: küzdelem, viaskodás új feladatokkal, a régi, a rossz maradványai ellen. Az egykori kisemmizettek fiai foglalták el az állami élet, a politika, a gazdaság, a művelődésügy és honvédelem vezető posztjait. Nagy vívmányok születtek. Olyanok, amelyekre építeni lehet a jövőt. Hibák is történtek. Ártottak a nép és a szocializmus érdekeinek, hátráltatták, visszavetették a fejlődést. Imperialista körök, egykori urak és mindenfajta cinkosaik felhasználták ezeket a hibákat. Az árulók előkészítették számukra a talajt, hogy fegyverrel törhessenek a néphatalomra. A hibákat akarták kijavítani? Nem! A történelmet akarták „kijavítani", az alkotmányt szerették volna szétzúzni. Már az első lépésük az volt, hogy a népköztársaságról lehasították a „nép" szót s nem is rejtették véka alá szándékukat, hogy a néphatalom helyett a nép ellenségeinek hatalmát, az ellenforradalmi erők uralmát akarják visszaállítani.

Terveik meghiúsultak. Kísérletük vereséget szenvedett. A dolgozó nép maradt a hatalom birtokosa, amely a Magyar Szocialista Munkáspárt, a kormány politikáját követve munkájával javítja ki a hibákat. Módja van erre azért, mert sokéves fáradozásának eredményeit, hatalmas vívmányait testvéri népek segítségével megvédte.

Ujból ünnepel a magyar nép. Megszegi idei kenyerét. Az ellenforradalom dúlása után friss életkedv árad a gyógyuló országban. Telnek a magtárak, duzzadnak a szőlőfürtök. A Nagykunság szívében, az Alföldön és a Dunántúlon a Duna—Tisza közén és a fővárosban száz és száz helyen seregszemlére gyülekeznek a győztesek. Fogadalomként harsog az alkotmány szava: A Magyar Népköztársaságban minden hatalom a dolgozó népé.

Ezt hirdeti ország-világnak augusztus 20-a, a népi alkotmány ünnepe!

Az adófizetési morál javulásáról, a földadóról és a juttatott földek végleges megváltásáról

nyilatkozik a pénzügyminiszter első helyettese

Augusztus 20-a küszöbén, mint minden évben, most is befejezéshez közeledik az országban a cséplés, gyűlik a termés az állami és termelőszövetkezeti magtárakban, az egyénileg gazdálkodó parasztok kamráiban és padlásain. Ebből az alkalomból megkérdeztük *Polónyi Szücs Lajost*, a pénzügyminiszter első helyettesét, hogyan alakul az idén a *földadó befizetésének* helyzete, és mik a tapasztalatok a pénzügyi szerveknek általában az *adófizetésről*.

— A lakosság első félévi adóbefizetései a korábbi évek hasonló időszakához viszonyítva mind összegszerűség tekintetében, mind pedig a bevételi tervekhez képest *kedvező eredményeket mutatnak* — mondotta *Polónyi Szücs Lajos*. —

A lakosság 90 százaléka önként tesz eleget adóbefizetési kötelezettségének.

Az adófizetési készség a politikai helyzet megszilárdulásával párhuzamosan javult. E javulásnál természetesen döntően esik latba mind

a mezőgazdasági lakosság, mind pedig a magánkisiparosok anyagi helyzetének megerősödése.

Ez az anyagi megerősödés tette lehetővé azt is, hogy a múlt év negyedik negyedében az ellenforradalmi események következtében be nem folyt adótartozások *ez év első felében nagyrészt ugyancsak befolytak.*

A lakosság adófizetési kötelezettségei között igen fontos a *földadó*, amit búzában kell megfizetni. Kivételek a négy holdnál kevesebb földdel rendelkező gazdálkodók, akik

a búzakilogrammban kivetett földadót készpénzben is kiegyenlíthetik.

A földadó befizetésével kapcsolatban a pénzügyminiszter első helyettese hangsúlyozta, hogy a minisztérium rendelkezésére álló adatok szerint *a gabonafélékben elért terméseredmények olyan kedvezőek, hogy a mezőgazdasági lakosság minden megerőltetés nélkül eleget tud majd tenni adófizetési kötelezettségének.* A gazdálkodók adófizetési készsége — anyagi helyzetük megerősödésével párhuzamosan — *igen észrevehetően megjavult.* Igy tehát előreláthatóan távolról *sem kerül sor a kényszerintézkedések olyan mérvű alkalmazására, mint a megelőző években általánosságban szükség volt.*

— Meg kell állapítani — tette még hozzá a pénzügyminiszter első helyettese, — hogy most, a harmadik negyedév első hónapjaiban az adófizetések alakulásánál *némi visszaesés észlelhető.* Ennek azonban egyrészt az az oka, hogy a parasztság *az időszerű mezőgazdasági munkákkal, aratással, csépléssel stb. foglalatoskodik, másrészt pedig most folyik a magánkisiparosok első félévi jövedelmének számbavétele.* E munkálatok után feltétlenül

számolni lehet a bevételek ugrásszerű emelkedésével,

amit lehetővé tesz az is, hogy *a mezőgazdasági lakosság állami szabad felvásárlási áron korlátlan mennyiségben értékesítheti termékeit.*

Polónyi Szücs Lajos ezután arról a napokban megjelent pénzügyminiszteri rendeletről beszélt, amely

a juttatott mező- és erdőgazdasági ingatlanok végleges megváltási árát állapította meg

s ezzel jelentősen megszilárdította a parasztság anyagi biztonságát. Az eddig érvényes rendeletek ugyanis nem engedélyezték a földbirtokrendezés idején juttatott ingatlanok szabad forgalmát, az ilyen földeket a megváltási ár kifizetése esetében is csak külön engedéllyel lehetett eladni. Most az a helyzet, hogy

a megváltási ár kifizetése után ezek a földek eladhatók.

A pénzügyminiszteri rendelet a végleges megváltási árat a föld minőségét kifejező kataszteri koronánként *60 kilogramm búzában állapítja meg.* A juttatott föld tulajdonosa természetben, búzával is fizethet. Ez azt jelenti, hogy például egy kataszteri hold tízkoronás föld megváltási ára búzában 600 kilogramm, ami pénzben 1320 forintnak felel meg.

A megváltási ár fizetése alól *mentesek az igazolt partizánok, az 1956 októberi ellenforradalom során a proletárdiktatúra megvédéséért vívott harcban megrokkantak, vagy az akkor elesettek hozzátartozói, a termelőszövetkezetek, a földművesszövetkezetek, a szakszervezetek, a társadalmi szervezetek és azok, akiket Csehszlovákiából, vagy Bukovinából telepítettek át.* Szünetel a megváltási ár fizetésének kötelezettsége azoknál a juttatott földtulajdonosoknál, *akik mezőgazdasági termelőszövetkezetbe léptek be.* Ha tehát a juttatott földtulajdonos termelőszövetkezeti tag marad, nem kell megváltási árat fizetnie.

Nagy kedvezményben részesülnek azok, akik még ebben az évben kifizetik a megváltási árat.

Miután idén sokhelyütt igen jó a termés, erre igen sok juttatott földtulajdonosnak lehetősége van. Azok, akik a juttatás időpontjában gazdasági cselédek, mezőgazdasági munkások, vagy telepesek voltak és

ingatlanuk megváltási árát ez év december 31-ig kiegyenlítik, a megváltási árból 35 százalék, az egyéb juttatottak pedig 20 százalék kedvezményt kapnak.

Amennyiben ezt a kedvezményt nem veszik igénybe, úgy a volt gazdasági cselédek és mezőgazdasági munkásoknak tíz év alatt, az egyéb juttatottaknak pedig

négy év alatt kell negyedévi részletekben megfizetniök a megváltási árat.

Mindazonáltal, akik csak 1957. után, de egy összegben egyenlítik ezt ki, annyiszor három százalékos kedvezményt kapnak — mindkét kategóriában — ahány évvel a törlesztési idő letelte előtt fizetik ki a megváltási árat.

Igen nagy jelentőségű az, hogy a pénzügyminiszteri rendelet ezzel *megszünteti azt a bizonytalanságot, amely a földosztás után még hosszú ideig fennállt a megváltási ár összege körül, a rendelet helyes végrehajtása pedig a tagosítás, a cserekártalanítás stb. folytán* keletkezett vitás kérdéseket is rendezi a juttatott ingatlanoknál.

Lóránt László Endre

Ünnepi forgalom a piacokon

A legkeresettebb cikk a hal, a baromfi, a sertéshús és a tojás volt. A Baromfi- és Tojásértékesítő Vállalat 400 000, a szövetkezeti vállalat pedig 200 000 friss tojást dobott piacra. A nagy forgalom ellenére több cikknek leszállították az árát. A szövetkezeti árudák a főzőtök kilóját 50 fillérért, a zöldpaprika kilóját 1 forintért, a görögdinnyét 1,80 forintért, a magvaváló szilvát 2 forintért árusították. Olcsóbb lett a petrezselyemgyökér és a sárgarépa is. A gyökér csomóját 90 fillérért, a sárgarépát 70 fillérért adták. A csemegetengeri árát csövenként 70 fillérre szállították le.

Az alkotmány-ünnep nagygyűlései

Dobi István és Kádár János Kisújszálláson

Az alkotmány ünnepén a Hazafias Népfront országszerte nagygyűléseket rendez. Augusztus 20-án délelőtt Kecskeméten lesz nagygyűlés, melyen *Dögei Imre* földművelésügyi miniszter beszél. Miskolcon *Biszku Béla* belügyminiszter, Mezőkövesden *Rónai Sándor*, az országgyűlés elnöke, Sárospatakon *Mihályfi Ernő* művelődésügyi miniszterhelyettes, Hódmezővásárhelyen *Nyers Rezső*, a SZÖVOSZ elnöke, Sztálinvárosban *Földes László*, a Központi Bizottság tagja, Kapuváron *Tömpe István*, a belügyminiszter első helyettese, Berettyóújfalun *Kállai Gyula* művelődésügyi miniszter, Hatvanban *Uszta Gyula* vezérőrnagy, a honvédelmi miniszter első helyettese, Cegléden *Ortutay Gyula*, az Eötvös-egyetem rektora, Szobon *Dinnyés Lajos* képviselő, a népfront-tanács tagja, Kaposváron *Apró Antal*, a Minisztertanács elnökhelyettese, Nyíregyházán *Fehér Lajos*, a Politikai Bizottság tagja, Vasváron *Trautman Rezső* építésügyi miniszter és *Parragi György*, a Népfront elnökségének tagja, Szombathelyen *Kiss Károly*, a Központi Bizottság titkára és *Vadász Elemér* akadémikus, az Eötvös-egyetem tanára, Veszprémben *Kisházi Ödön* munkaügyi miniszter és *Ortutay Zsuzsa*, az Országos Nőtanács tagja, Devecseren *dr. Nezvál Ferenc* igazságügyminiszter, Pápán *Kossa István* közlekedés- és postaügyi miniszter, Zalaegerszegen *Tausz János* belkereskedelmi miniszter és Kisújszálláson a nagykun-napokat befejező nagy népfront-gyűlésen *Kádár János*, a kormány elnöke, és *Dobi István*, az Elnöki Tanács elnöke. Mindezeken kívül még országszerte lesznek gyűlések.

Lampionos csónakfelvonulás a Dunán

A kettős ünnepen a fővárosban is változatos ünnepi program lesz. Augusztus 19-én ünnepli Budapest fiatalsága az ifjúság napját, sok vidámsággal, művészi bemutatókkal és sportversenyekkel. A Városligetben, a Margitszigeten, a Városmajorban és a Népligetben hangversenyek, vidám műsorok, jazz-karneválok és bábelőadások lesznek. 20-án este pedig a Dunán nagy lampionos csónakfelvonulás.

Budapest nagyobb üzemei is nagy fénnyel ünnepelnek. Csepelen zenés ébresztő, gyermekműsor, babakorzó és kerti bál lesz. A Ganz Kapcsolók Gyára hajókirándulást szervez Dömösre, a Goldberger-gyár fiataljai pedig Nógrádverőcére látogatnak el. A Lőrinci Fonóban és sok más üzemben nagyszabású sportbemutató, a város legtöbb nagyüzemében reggelig tartó táncmulatság lesz.

Ünnepel a vidék

Vidéken is sok érdemes esemény lesz az ünnepeken. A váci Duna-szakaszon 19-én este lampionos csónakfelvonulás lesz, a Dunai Hajógyár több új hajója is részt vesz rajta. Debrecenben megkoszorúzzák a felszabadító harcok során elesett román hősök emlékművét. Az aszódi járás művelődési házában megrendezik a galgamenti cigánybált és éjfélkor a prímásversenyt.

Szegeden tiszai napok lesznek, melyet a Bánk bán szabadtéri előadásával fejeznek be. Az IBUSZ különvonatot indít a tiszai napokra. Sztálinvárosban a Vasmű munkásai és az óváros parasztjai közösen tartják meg az aratóünnepet és az ünnepi nagygyűlést. Győrben a fiatalok gyűlnek össze és meghallgatják a VIT-küldöttség beszámolóját.

Száll a dal... A csillebérci úttörőtábor úttörői az ünnepekre készülnek. A margitszigeti Úttörő-stadionban szerepelnek majd.

(Bozsán felvétele)

Az „Erdő"-vel nyit a Néphadsereg Színháza

Új tagok: Páger Antal, Pethes Sándor, Zách János

A Néphadsereg Színházának együttese augusztus 26-án tartja évadnyitó társulati ülését. Az együttes új tagjai: *Páger Antal, Pethes Sándor, Zách János* és *Győrffy György.*

Az új szezont *Osztrovszkij* „*Erdő*" című darabjának emlékpróbáival kezdik. Ebben a főbb szerepeket *Sulyok Mária, Tábori Nóra, Kiss Ferenc, Deák Sándor, Bilicsi Tivadar* és *Szathmáry István* játssza. Rendező: *Szendrő József.* Ugyancsak megkezdik *Patrick* amerikai szerző „*Teaház az Augusztusi holdhoz*" című vígjátékának próbáit is. Ez a színmű a második világháború után, az amerikaiak megszállta Okinawa szigeten játszódik, s hatásos művészi eszközökkel érzékelteti az amerikai erőpolitika morális gyengéit. *Patrick* darabját *Kazán István*, a színház főrendezője viszi színre. *Ruttkai Éva, Páger Antal, Benkő Gyula, Pándi Lajos* és *Pethes Sándor* közreműködésével.

A tavalyi repertoárból egyelőre három darabot tartanak műsoron: a „*Földindulás*"-t, a „*Hajnalban, délben, este*"-t és „*A hattyú*"-t. Valószínű, hogy később az „*Esperanzá*"-t és a „*Szent Johanná*"-t is játsszák majd.

Tervezik még, hogy előadják Gerhardt Hauptmann „*Naplemente előtt*"-jét, amelynek főszerepét a tervek szerint *Ajtay Andor* játssza. A darab rendezéséhez *Apáthi Imrét* hívják meg. Bemutatják *Németh László* „*Villámfénynél*" című társadalmi drámáját és *Gladkov* kedves szerelmi történetét, a „*Szilveszter*"-t.

A dramaturgia több új magyar darabról is tárgyal. *Tamási Áron* az 1945 utáni Magyarországon játszatja új színművét. *Balázs Sándor* darabja is a második világháború utáni magyar társadalom problémáit viszi színre. Két történelmi darab készül. *Hollós Korvin Lajos Pázmán lovagról, Hegedüs Géza* pedig *Szent Istvánról* ír drámát.

A tavalyi studió-előadások nagy sikere arra indítja a színház vezetőit, hogy folytassák ezt a sorozatot. Elsőnek *Lovászy Márton* és *Róna Tibor Robin Hoodról* szóló új darabját játsszák el. A szombat délutánokra és vasárnap délelőttökre tervezett studió-műsor elsősorban az ifjúság számára készül.

d. t.

Kiállítás a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 40. évfordulójára

A Nemzeti Galéria és a Műcsarnok felhívása

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 40. évfordulója alkalmából, kiállítás nyílik a Műcsarnokban. Ezen bemutatják a magyar képzőművészek olyan alkotásait, amelyek a haladó társadalmi eszmék, a szabadságért és a szocializmusért vívott harc kifejezői.

A kiállításra zömében múzeumi anyag kerül, beleértve az elmúlt tizenkét év termését is. A kiállítás körülbelül húsz százalékban a legújabb műveket kívánja bemutatni, amelyek beküldésére a Magyar Nemzeti Galéria és a Műcsarnok felkéri a művészeket.

Magyar művész sikere Bécsben

Geszler György, a Fővárosi Zeneiskola tanára, a Liszt—Geszler átiratok világszerte ismert szerzője, az Universal zeneműkiadó cég meghívására ez év februárban Bécsbe utazott. Bécsi bemutatkozása a Brahms-teremben zsúfolt ház előtt kitűnően sikerült.

A premier átütő sikerére való tekintettel a bécsi ünnepi zenei hetek programjában új műsorral, ugyancsak a Brahms-teremben tartotta második szerzői estjét. A magas szakmai színvonaláról ismert bécsi kritika osztatlan elismeréssel adózott a magyar zeneszerző művészetének. Első szerzői estjéről a Neuer Kurier így ír: Olyan erőteljes muzsikust ismertünk meg, akinek hegedű-zongora szonátájában vérbeli dallamalkotó képessége, és szokatlanul magasrendű, fölényes technikai tudása nagyszerűen érvényesül.

A bécsi szerzői estek nagy szakmai és közönségsikere után a bécsi és a svájci rádió több önálló Geszler-műsort iktatott programjába, és a szerző több önálló estre kapott ismét meghívást. Igy összel ismét útrakel, s valószínűleg európai hangversenykörútra indul.

Bokros Birman Dezső gyüjteményes kiállítása a Műcsarnokban

Bokros-Birman Dezső számára a művészet nem mesterség, a hivatásnál is több: életfunkció. Művészete: agyagba írt, bronzba öntött életrajz és — kortörténet. Negyven évvel ezelőtt faragta márványba *Alvó lánykáját.* Az a küzdelmes feszültség, mely ebben az ifjúkori remekműben izzik, Bokros-Birman életművének mintegy előre-összefoglalása.

Ady portré

Pedig idővel de messze távolodott formaviláguktól!

Arcmásainak egy része a rideg logika öntőműhelyében készült. Leegyszerűsítettek, körvonalaikat mintha egy dimenziókat uraló karcolótű véste volna a térbe. Kíméletlen élességgel fúrja szemét a modell lelkivilágába, s kérlelhetetlen igazsággal rögzíti karakterét.

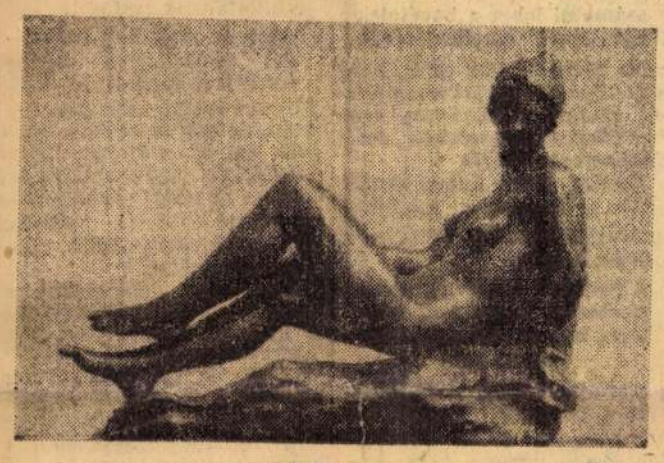

Női akt

Semmiféle hangulati, érzelmi elem nem zavarja a lényeg sűrítését, a formákat roppant fegyelem építi tömbbé. Egyértelmű vallomások ezek a portrék a kor emberéről: az erő és az enerváltság, a fanyar cinizmus vagy a kétkedő bölcsesség emlékművei lehetnének. Időtlenségbe nőnek, akár az egyiptomi szoborarcmások.

Embertolmácsolásának másik végletét a *Gáspár Endre* arcmás képviseli legfrappánsabban. Hasonló műveinél az architektorikus szigorúság mélyen a külső formák alá rejtőzik, hogy helyet adjon a bonyolult érzelemvilág csak remegő újakkal megfogható rezdüléseinek. Kisplasztikájának dúsidomú asszonyai csupa ösztönlények, a tömény erotika testesül bennük. Ősnőstények, s élettermő földanyák egyszerre, az emberi halhatatlanság letéteményesei. Sose-volt-asszonyok, ilyeneket művész nem termett eddig, talán csak a barlangi ősember tudta így mészkőbe álmodni Willendorfi Vénuszát.

Mellettük a riasztó soványságú férfifigurák, kiknek testét sóvárság sorvasztja, inaikat a fizikai kínná vetülő belső gyötrődés nyomorítja. Heroikus erőfeszítéssel hordják zaklatott lelkük roppant terhét ezek a csupa-fájdalom emberek. Nem gyenge panaszkodók, hanem vádlón kiáltó próféták, kik a sötét éjszakában is mertek a napba tekinteni, — mert hittek a holnapban, s önnön magukban. A humanista forradalmár műyész hite az övéké, akinek volt bátorsága világgá kiáltani a háború embert nyomorító tragikumát a dühöngő terror napjaiban is. *(Rokkant katona 1944.)* Ezidőtájt készített munkásfigurái — a robusztus *Kubikos*, az anyaföldnek ez a félelmes heggyé tornyosulása, vagy az *Útburkoló* oszloptagú óriása — méltó párjai a teltidomú asszonyoknak. Magyar munkások, de túlmutatnak szülőhazájuk határain, túl önmagukon — a küzdő s győzelemre predesztinált Emberiség szimbólumaivá magasodnak. Bokros művészetében a lét lényege kap magasrendű kifejezést: a gyomor örök éhsége és a szerelem ősi akarása, s mindaz, mi e két fogalommal összefügg, sarjad belőlük: az egész élet. *Teljességre törekvő művész Bokros-Birman, mondanivalója egyetemes:* ezért tudott megértő, sőt rajongó hívekre találni Berlinben, Genfben és Párizsban. *S tudna ma is!*

Artner Tivadar

Vas István beszél a Trisztánról

A Jókai Színház jövő évadját *Illés Endre* és *Vas István* „Trisztán" című verses drámájával nyitja meg, amelyet *Gellért Endre*, a Nemzeti Színház főrendezője rendez. Trisztán legendáját — amelyet mind ez ideig a színpadról Wagner hatalmas zenei orchestrálásán keresztül hallgathattunk, most a két kitűnő magyar író zengő tolmácsolásában is élvezhetjük majd. A dráma születéséről és megírásáról ezeket mondja Vas István:

— Megkértek, fordítsam le Bédier „Trisztán és Izolda" című regényét. Ahogy szoktam, belemerültem az eredeti Trisztán és Izolda legendába, amely annyira elbűvölt, hogy nem fordítottam le a könyvet, hanem elhatároztam, inkább magam dolgozom fel valamilyen formában. Az a véleményem, hogy a Romeo és Julia mellett másik alaptémája a szerelemnek, a Julia a tiszta szerelem, a Trisztán a bűnös szerelem alaplegendája. Egyben valahogy a modern szerelem jelentkezése a világirodalomban, azé a szerelemé, amely már ismeri a bűn fogalmát, szemben az antik szerelemmel. Az ragadott meg belőle, ami az *én* mondanivalóm a szerelemről, és amit, mint lírikus, nehezen írhattam volna meg, mert sok minden gátlás, szemérem visszatartott volna.

— Először balladafüzért akartam csinálni a témából, aztán rájöttem, hogy az drámát kíván, és csodálkoztam is, hogy még senki — Wagner híres zenéjét kivéve — nem nyúlt hozzá drámai szempontból. De hamar észre kellett vennem, hogy nem tudok belőle drámát csinálni, túlságosan belebonyolódtam az eredeti legenda ágasbogas szövevényébe. Illés Endréhez fordultam tehát. Illés „bele is kapott a horogba". Aztán mesteri szerkesztéssel és kellő átalakítással, élménnyel persze megragadta a legendának azokat a csomópontjait, amelyekre a mi *modern* mondanivalóinkat rá kellett bízni. És ezzel alkalmat adott nekem, hogy — legalábbis úgy érzem — saját költészetemnek is legjavát írjam meg ebben a drámában. Teljességgel közös munka volt ez tehát, a tavalyi nyarunk nagy gyönyörűsége, és remélem, ugyanolyan gyönyörűséget és izgalmat fog szerezni a közönségnek, mint nekünk, és ugyanannyira szívükből fog szólni, mint ahogyan a mi szívünkből szól. A cselekmények és a dialógusoknak a legkisebb fordulata is közös megbeszélések és viták eredménye volt, és végül is mindig meggyőztük egymást, kivéve egy esetben, az első két kép, tehát a darab indításának kérdésében. Én ugyanis ragaszkodni akartam a legenda sárkánymotívumához, Illés ellene volt. Ennek az eltérésnek következménye, hogy az első két képnek más változata szerepel a most megjelent könyvben, mint amit majd a színpadról hallani fogunk. A könyvben az én elgondolásom, a színpadon Illés Endréé érvényesül. A közönség eldöntheti majd, melyiket szereti jobban.

b. c.

Ma hallottuk

□ *TEGNAP DÉLBEN bensőséges háziünnepségen köszöntötték Ascher Oszkárt, a Faluszínház igazgatóját 60. születésnapja alkalmából a színház dolgozói és a meghívott vendégek. A Kossuth-díjas előadóművészt közvetlen munkatársain kívül a minisztérium, a kerületi párt- és szakszervezet képviselői is üdvözölték az ünnepi alkalomból.*

□ HATSZÁZ VENDÉGET befogadó, színvonalas magyar étterem működik majd a brüsszeli világkiállításon — mintegy hat hónapig. A művészeti szereplők, zenekarok, énekesek kiválogatása már folyik.

□ *BÁNKY ZSUZSA személyében új Sasfiók lép színre. A művésznő régi álma teljesedik, amikor eljátssza Sarah Bernhardt híres szerepét.*

□ LESLIE HOWARD, az aradi születésű, hírneves angol színész, akinek Pygmalion című filmje nálunk is hatalmas sikert aratott, náci támadás áldozata lett. Repülőgépét, amelyen a háború alatt Liszszabonból Angliába tartott, német vadászgépek lelőtték. Érdekes életéről és rejtélyes haláláról lánya, a Kanadában élő Mrs. Dale Harris most könyvet írt.

□ *SOPHIA LOREN a hírek szerint házasságot köt Carlo Ponti olasz filmproducerrel, aki Svájcban kíván letelepedni ifjú hitvesével.*

□ A „HALHATATLAN HATTYÚ" című angol filmet a gyártó cég képviselői a moszkvai Nagy Színház művészeinek és balettiskolája növendékeinek ajándékozták. Az Anna Pavlova, a világhírű orosz balerina életéről és művészetéről szóló filmet szerdán a Szovjetunió londoni nagykövetségén levetítették.

□ *SPANYOL—ARGENTIN koprodukciós filmeket készítenek még ebben az esztendőben. Az egyik film címe: „A virágáruslány", a másiké „Georges Sand élete".*

□ ENRICO MAINARDI, a világhírű olasz gordonkaművész, aki esztendők óta nagy sikerrel hangversenyez Európa úgyszólván valamennyi fővárosában — ősszel Budapesten gordonka mellől két koncerten vezényli az Állami Hangversenyzenekar kamarazenekarát.

□ *KATHERINE HEPBURN, aki a nemrégiben lezajlott Strattford on Avon-i Shakespeare-hetek során a Velencei kalmár Portiáját játszotta a fesztivál társulatával, az ősszel Párizsban vendégszerepel a Nemzetek Színházában. A francia fővárosból Katherine Hepburn európai körútra indul.*

□ AZ OPERAHÁZ előcsarnokában augusztus 21-én déli 1 órakor kezdik meg az egyéni bérletek kiadását. A torlódások elkerülése végett és a dolgozók munkaidejéhez igazodva a bérletosztály augusztus 21-től 31-ig minden hétköznap déli 1 órától este 8 óráig áll a közönség rendelkezésére.

□ *ERICH MARIA REMARQUE, a világhírű német író felcsapott színésznek. Szer-*

Színházak és mozik műsora

Színházak ünnepi műsora:

Operaház Szabadtéri Színpada a Margitszigeten vasárnap: Bahcsiszeráji szökőkút (8); hétfőn és kedden: János vitéz (8). — **Majakovszkij Színpad** vasárnap (8 és fél 12), hétfőn és kedden (fél 5 és 8); Maya; hétfőn éjjel: Szenzáció a Szigeten (Harry Williams néger jazzénekes felléptével, fél 12). — **Vörösmarty Színpad** (Margitsziget) vasárnap és hétfőn: Csókos asszony (8), kedden: Csókos asszony (6). A román szakszervezeti tánc- és zenekar vendégjátéka (fél 9). — **Dózsa Stadion** (Margitsziget) vasárnap és hétfőn: Nem kell Párizsba menni (éjjel 11). — **Állatkerti Szabadtéri Színpad** vasárnap: Gül Baba (fél 9), hétfőn és kedden: „Budapest szépe" (szépségverseny középdöntője, műsorral 8). — **Budai Parkszínpad** (Városmajor) vasárnap, hétfőn és kedden: Jazzkarnevál (Harry Williams néger jazzénekes felléptével, 8). — **Óbudai József Attila Szabadtéri Színpad** (III., kerület, Szél u.) vasárnap: Bolondok grófja (4 és 8); hétfőn: A néma levente (Gázgyár színjátszói 8). — **Károlyi-kert** hétfőn: Állami Hangversenyzenekar (A-bérlet 5; Vezényel: Borbély Gy., közreműködik: Kovács D., 8). — **Központi Tiszti Ház** hétfőn: Somogy megyei Népi Együttes 100 tagú ének-, zene- és tánccsoportjának műsora (szabadtéri színpad, fél 9). — **Kulich Gyula Szabadtéri Színpad vasárnap:** „Cigánykaraván" (A mátészalkai kitűntetett cigányegyüttes műsora, fél 9). — **Csajkovszkij Park Színpad** hétfőn és kedden: Házasság is lehetséges (vidám műsor, 8). — **Hunyadi Kertmozi** vasárnap: Az utolsó Verebély lány (éjjel 11). — **Petőfi-kert** (Bakáts tér sarok), vasárnap, hétfőn és kedden: Sporthumor (sportkabaré, fél 9) — **Fasor Színpad** (Gorkij fasor 41.) vasárnap: Slágerszerzők a zongoránál (8) — **Fővárosi Nagycirkusz** vasárnap, hétfőn és kedden: Rendevú a porondon (4 és 8).

Változások és ünnepi műsorok 19—21-ig:

AIDA (olasz) **PASARÉTI VASAS KERTMOZI** (Pasaréti út 11—13.) f9. — **A KÖLNI KAPITÁNY** (német) **HAZÁM** (Váci út 150.) 4, n7, f9. — **Magyar híradó, 16. számú Világhíradó, Város, amely élni akar, A nagyvilágon e kívül:** HIRADÓ (Lenin krt. 13.) 9 22 óráig folytatólag.

A két Lotti (nyugatnémet) (Angol u. 26.) 4, n7. kertmozi f9. — **A kis dobos** (szovjet) JÓKAI (Budatétény) 19-én 3, n6, f8. — **Két színésznő, egy szerep** (szovjet) CSILLAG (Csillaghegy) 4, n7, f9. — **Gróf Monte Christo I—II. rész** (olasz—francia) BÉKE (Mautner Sándor u. 48.) 4, f8. — **Átkozott pénz** (jugoszláv) MAGYAR NÉPHADSEREG KÖZPONTI TISZTIHÁZ (Váci u. 38.) 20-án f9. (Szabadtéri Színpad).

Augusztus 19—21-ig, ünnepi műsorok a következő mozikban:

BUDAPESTI TAVASZ (magyar) UJLAKI (Bécsi út 69.) f4, h6, 8.

Sophia Loren, Afro Poli

AIDA

színes olasz operafilm

URÁNIA, MÁJUS 1. ALKOTMÁNY. SZIGET (Margitsziget). 19-től VASAS KERTMOZI (Pasaréti út) is.

— **CIVIL A PÁLYÁN** (magyar) AKADÉMIA (Üllői út 101.) 4, n7, f9. — **ÉN ÉS A NAGYAPÁM** (m) MARX (Landler Jenő u. 39.) f4, h6, 8. — **HINTÓNJÁRÓ SZERELEM** (magyar) ZRINYI (Lenin krt. 26.) f10, f12, h2, 4, n7, f9. — **KIS KRAJCÁR** (magyar) DIADAL (Krisztina krt. 87.) f4, h6, 8. — **BEFEJEZETLEN ELBESZÉLÉS** (sz) RÁKÓCZI (kertmozi, Csepel) 4, n7, f9. — **KÉT VALLOMÁS** (magyar) TAVASZ (Rákospalota) h6, 8, 19., 20-án f4-kor is. — **GÁBOR DIÁK** (magyar) BÉKE (Rákospalota) f6, h8, 19., 20-án f4-kor is. — **2x2 NÉHA 5** (magyar) SZIGETHY (Albertfalva) h4, 6, n9. — **CIRKUSZ** (szovjet) OTTHON (Soroksár) f6, h8, 19., 20-án f4-kor is. — **EXPRESS-SZERELEM** (szovjet) TÜNDÉR (Ujpest) f6, f8, 19., 20-án f4-kor is. — **A SIKER ÚTJÁN** (szovjet) Kísérőműsor: Párizsi jégrevü VILÁGOSSÁG (P.-erzsébet) h6, 8, 19., 20-án f4-kor is. — **VALAHOL MÁR TALÁLKOZTUNK** (szovjet) TERV (Pestújhely) 20-án f4, h6, 8. — **NYÁRI VALCER** (német) TERV (Pestújhely) 19-én f4, h6, 8, 21-én h6, 8. — **ÜNNEPI VACSORA** (magyar) PETŐFI (Nagytétény) n6, f8. 19-én 20-án 3-kor is. — **Erkel** (magyar) KULTURA (Pesthidegkút) n6, f8 19., 20-án 3-kor is. — **SZAKADÉK** (magyar) SZABADSÁG (Csákyliget) f6, h8, 19., 20-án n4-kor is. — **MÁGNÁS MISKA** (magyar) JÓKAI (Budatétény) 20-án 3, n6, f8. — **Ezenkívül:** BÁNYÁSZ B-terem (József krt. 63.) f4, h6, 8, 19., **9-es számú kórterem** (magyar) 20., **Déryné** (magyar). 21-én **Uri muri** (magyar) VERSENY (Pataki István tér 14.) f6, f8, 19., 20-án f4-kor is, 19., **Kis karmester** (francia), 20., **Idegen tollak** (német), 21., **Ganga** (indiai) ALKOTÁS (Alkotás u. 11.) f4, h6 8, 19., **Liliomfi** (m) 20., **Beszterce ostroma** (m) 21., **Állami áruház** (magyar) ÉVA (Erzsébet királyné útja 36.) f4, h6, 8, 19., **Két vallomás** (magyar) 20., **Talpalatnyi föld** (magyar). 21., **Déryné** (magyar)

Tó szélesvásznú mozi (Városliget) előadás kezdés este f9, f11-kor is. — **Koldusdiák** (Millöcker operája, színes német filmen). — **Pasaréti Vasas kertmozi** (Pasaréti út 11—13.) f9. — **Aida** (Verdi operája színes olasz filmen).

Fővárosi mozik matinéműsora:

1957. augusztus 19—20-án:

19-ÉN:

Csavargó (indiai) UGOCSA (Ugocsa u. 10.) 10. — Oké Néró (olasz) TINÓDI (Nagymező u. 8.) f10, f12. — Sötét csillag (német) OTTHON (Soroksár) 10. — Őrs a hegyekben (szovjet) PETŐFI (Nagytétény), 10.

20-ÁN:

Gábor diák (magyar) FÉNY (Ujpest) f10, f12. — Rákóczi hadnagya (magyar) UGOCSA (Ugocsa u. 10.) 10. — Mese a 12 találatról (magyar) TÁTRA (Pesterzsébet) 10. — Talpalatnyi föld (magyar) HUNYADI (Kispest) 10. — Dankó Pista (magyar) TINÓDI (Nagymező u. 8.) f10, f12. — Karneváli éjszaka (szovjet) MADÁCH (Pestlőrinc) 10. — Két vallomás (magyar) ÓBUDA (Selmeci u. 14.) 10. — Mágnás Miska (magyar) HALADÁS (Bartók Béla út 130.) f11. — Én és a nagyapám (magyar) IPOLY (Hegedűs Gyula u. 65.) f10. — Elveszett nyom (csehszlovák) HAZÁM (Váci út 150.) 10. — Ezerarcú hős (szovjet) REGE (Széchenyi-hegy) 11. — Bűvös szék (magyar) MARX (Landler Jenő u. 39.) 11. — Farkasvér (szovjet) TERV (Pestújhely) 10. — Halló, itt Gabriella (olasz) MIKSZÁTH (Sashalom) 2. — Bátor emberek (szovjet) JÓKAI (Rákoshegy) 10. — Különös házasság (magyar) BALASSI (Pestimre) 10. — Jégmezők lovagja (szovjet) KULTURA (Pesthidegkút) 10. — Fel a fejjel (magyar) NAP (Népszínház u. 31.) 10. — Hyppolit, a lakáj (magyar) SPORT (Thököly út 56.) 10. TÜNDÉR (Ujpest) 10. — Timur és csapata (szovjet) TAVASZ (Rákospalota) 10. — Riadó a hegyekben (román) SZÉCHENYI (Pestújhely) 10. — Körhinta (magyar) OTTHON (Soroksár) 10. — 2x2 néha 5 (magyar) PETŐFI (Nagytétény) 10.

VÍZIREVŰ

(Pesti Hableányok) 6 képben. 1957. **augusztus 18-án.** este 9 órakor, **augusztus 19—20-án.** este fél 9 óra.

Közreműködnek: az Operaház balettművészei. **Helyárak:** 15.— és 10.— Ft. Jegyek elővételben: Nemzeti Sportuszoda pénztáránál. Fővárosi Villamosvasút. VII., Akácfa utca 15. és az üzemi közönségszervezőknél.

Bokros Birman Dezső

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAPTÖ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1969 DEC 22

DÉLI HÍRLAP

KIÁLLÍTJÁK A KALAPOS ÖNARCKÉPÉT. A művész születésének 80. évfordulója alkalmából Bokros Birman Dezső emlékkiállítás nyílt tegnap a Magyar Nemzeti Galériában. Egyik leghatásosabb expresszionista szobrászunk művei közül kiállítják többek között az Ady és a Mednyánszky-szobrot, a Don Quijote-t, a Kalapos önarcképet és a Rokkant katonát.

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

ESTI HÍRLAP
Budapest
1970 JAN 16.

Kalapos önarckép, Don Quijote

1021

BOKROS BIRMAN-KIÁLLÍTÁS

Két önportréja vallomás. Művészi és emberi törekvésének tükre, sorsa, életútja. Az elsőt, a *Kalapos önarcképet*, 1927-ben mintázta. Az ívek és vonalak klasszikus vezetése, feszült nyugalmat, dacot, az ifjúság férfias erejét fejezi ki. Utolsó önportréja 1955-ben készült. Sok megpróbáltatáson átment embert ábrázol. A mintázás drámaisága, a fejforma erőteljessége, az arc zárkózottsága egy magányos, idős férfi egész sorsát mutatja meg. Ami ifjúkori önmagára emlékeztet: a határozottság és a dac.

A *Magyar Nemzeti Galéria* kiállítása a néhány évvel ezelőtt elhunyt mester, *Bokros Birman Dezső Kossuth-díjas szobrászművész* munkásságának állít emléket. Bokros Birman a magyar expresszionista szobrászat jeles alakja. Indulása keserves volt. A szó valós értelmében önerejéből lett művész. Amit elért: egyesegyedül magának köszönhette. Életét, művészi akarását, kudarcok, megpróbáltatások kísérték. De ezek mindig, élete minden szakaszában jelentős művészetté értek. Eredménnyé, ha nem is volt sohasem úgynevezett „sikeres" szobrász. Egy-két nagyobb méretű alkotásán kívül köztéren nem találkozhatunk szobraival. És talán nemcsak azért, mert ehhez élete során nemigen volt lehetősége, hanem azért sem, mert egyéniségének inkább megfelelt a rendkívüli drámai sűrítést lehetővé tevő kisplasztika, amelyben a magyar szobrászaton belül szinte „verhetetlen". Plasztikái közül külön figyelmet érdemel a *Napbanéző és a Don Quijote*. Ez utóbbi alkotása a férfiakt különös és merész megfogalmazása.

Művészi szemlélete, elkötelezettsége Kubikus, Aszfaltozó, Rokkant katona alkotásaiban mutatkozik meg leginkább: állásfoglalás a lét küzdelmeit vívó munkások, parasztok mellett.

Mint jelentős portrészobrász, különös képességgel ragadta meg az ember karakterét. A portré anyagának megválasztásával és a felület megmunkálásával is az ábrázolt egyéniségét erősítette. A gipsztől a rendkívüli tisztaságot sugárzó márványon át a bronzig választotta anyagát. Markáns portréi *(Bartók, Ady, József Attila, Hatvany Lajos, Bíró Henrik, Gáspár Endre)* nemcsak egy-egy ember arcmását, de a XX. századi ember megpróbáltatásokról tanúskodó arcát is megmutatják.

Az eredeti rendezés Csap Erzsébet művészettörténész érdeme. **Harangozó Márta**

vábbké
találjai
A pá
adó kö
munká
vetkeze
Negyve
emelt s
a fiata
elsajátí
ugyanal
rá, hog
sával.

különbözeti vizsga nélkül beiratkozhassanak a szakközépiskolákba.

Figyelemre méltó, hogy a jövő ősztől kezdve a lakatos szakmában csak emelt szintű képzés lesz Budapesten. *Megváltozik a szakmunkásképzésre jelentkezés eddigi* egyarant megrendezik.

Egy részük szakmai végzettséget is nyújt,

például műszaki rajz, gép- és gyorsírás, könyvesbolti és egyéb tanfolyamok. Ezenkívül szerveznek bank-, postagyakornoki, közlekedési, gépi adatfeldolgozó és egyéb tanfolyamokat. (MTI)

HATÁROZAT

Szibéria fejlesztéséről

Szibéria olajbányászatának továbbfejlesztéséről, tízéves távlati programjáról hozott együttes határozatot az SZKP Központi Bizottsága és a szovjet kormány. A tegnap elfogadott irányelvek értelmében 1970—1980 között

csupán az Ob folyó térségében 230—260 millió tonna olajjal számolnak.

Nyugat-Szibéria rendkívül gazdag *„fekete arany"* kincsének feldolgozása, finomítása *több új, nagy ipari centrum* létesítését teszi szükségessé.

leti szervezet
r napja

és gazdasági szakértők és amerikai üzletemberek tartanak előadásokat a többi között a népgazdaság új ötéves tervének távlatairól, a gazdasági kapcsolatok fejlesztésé-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V. Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Bokros-Birman

Hajdubiharmegyei Népujság

— BUDAPESTEN a kasréti temetőben nagy részvéttel kísérték utolsó útjára Bokros-Birman Dezső Kossuth-díjas szobrászművészt, a Magyar Népköztársaság érdemes művészét. A ravatalnál dr. Pogány Ö. Gábor művészettörténész, a Magyar Nemzeti Galéria főigazgatója mondott gyászbeszédet.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Bokros Birman
ÉLET ÉS IRODALOM
Dezső
1965 JAN 30.

1021

Bokros Birman Dezső

(1889–1965)

Vasárnap este levelet írtam barátomnak, vidékre: kérésére közöltem Bokros Birman lakcímét, még túlzó gondossággal azt is, hogy a Lehel utcai villamossal menjen, és a második megállónál szálljon le. Ennél a megállónál, talán ugyanabban a pillanatban érte a nagy művészt a halálos baleset. Botladozó járásával nehezen jutott a villamos ajtajáig, a kalauz már lecsengette a kocsit, amikor leléptett.

Alig két hónapja írtam köszöntőt 75. születésnapja alkalmából az Élet és Irodalomban. Akkor közöltük egyik főművének reprodukcióját, a ma már emblémaszerű *Kalapos önarcképet*. Azt írtam, hogy Bokros Birman Dezsőt elfelejtették. És akkoriban, a jubileumi születésnap idején kezdték „újra felfedezni". Érdemes Művész címet kapott — régi Kossuth-díja mellé — a sajtó többet foglalkozott művészetével. Abban az időben kapta meg élete első *közteri* szobormegbízását, a *Napbanézőt* (pontosabban a másodikat, de a régebbit, a nagyítás, a kivitelezés hibái miatt sohasem vallotta magáénak). Halála előtti napon a XIII. kerületi Népfront műteremlátogatást rendezett nála. Vagy negyvenöt ember kereste fel — művésznek az ilyesmi mindig jólesik. Halála után két nappal vette át a zsűri a *Napbanéző* gipszét. Majd ezután fogják bronzba önteni és a Korányi tbc-szanatórium kertjében állítják fel. Még a születésnap idején foglalkozott munkásságával a televízió. S úgy hallottam, tévé-kisfilm rendezését is tervbe vették.

A méltatlanul kései sikereket még élvezhette a mester, bár ezt az időt betegség, kórház keserítette. A posztumusz szoborleleplezés talán ad majd utólagosan — némi elégtételt. Igaz lenne, hogy a festőt, szobrászt csak a halála után becsülik meg? Csak akkor szökik fel a művek értéke?

Adósságunk van. Tartozunk Bokros Birman Dezsőnek. Beláthatatlan értékű hagyományt örökölt az utókor ettől a — ki merem mondani, nem a nekrológ ürügyén, hanem felelősséggel — *zseniális* művésztől. Akiről, csaknem negyven éve, 1928-ban írta *Karinthy Frigyes*: „Kedves szobrász... a különleges, megdöbbentő és lenyűgöző figurákra kellett gondolnom, melyek előtt nemrég álldogáltam az Ön műtermében, ideges, nyugtalan arccal és hunyorgó szemekkel kapkodva a fejem, megkerülve őket, megint szembenézve velük, míg ők mozdulatlanul és rejtelmes nyugalommal néztek keresztül rajtam kőszemeikkel, valahová messze, a végtelenbe. A Tér vagy az Idő messzeségeibe néznek az Ön szobrai? Nem tudom, nyilván Ön sem tudja. Különös lények a szobrok, különösen azok, amiket Ön *faragott ki látomásaiból.*"

Frank János

igazság a Bartók-hagyaték ügyében (3. oldal)
káról (3. oldal) — Lapokban olvastuk (7. oldal)

Élet és Irodalom

IX. ÉVF. 5. SZ. IRODALMI ÉS POLITIKAI HETILAP 1965. JAN. 30.

SZABÓ GYÖRGY

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Bokros-Birman

NÉPSZABADSÁG

Dezső

1021

1965. február 2. kedd

Nagy részvéttel temették el Bokros-Birman Dezső szobrászművészt

Hétfő délután a Farkasréti temetőben nagy részvéttel temették el *Bokros-Birman Dezső* Kossuth-díjas szobrászművészt, a Magyar Népköztársaság érdemes művészét. A temetésen megjelent *Garamvölgyi József*, az MSZMP Központi Bizottsága kulturális osztályának helyettes vezetője, a társadalmi, kulturális és művészeti élet számos képviselője, a művészeti intézmények vezetői, az elhunyt pályatársai, Kossuth-díjas, kiváló és érdemes művészek, az egykori Szocialista Képzőművészek Csoportjának több tagja, a társadalmi és tömegszervezetek képviselői, a mester sok tanítványa, barátja és tisztelője.

A ravatalnál — amelyen a koszorúk között bíborpárnán elhelyezték az elhunyt kitüntetéseit — *dr. Pogány Ö. Gábor* művészettörténész, a Magyar Nemzeti Galéria főigazgatója mondott gyászbeszédet.

A sírnál *Kiss István* szobrászművész, a Magyar Képzőművészek Szövetsége szobrászszakosztályának titkára búcsúzott az elhunyttól, majd a díszsírhelyet elborították a kegyelet virágai.

Benedek Marcell rádiókritikája:

PÓDIUM 65

Hadd mondjak el bevezetésül annyit, hogy a *Pódium 65* előadása fordulópontot jelentett életemben. Gyermekéveimtől hetvenegynéhány esztendős koromig a szem és a fül élményei egyformán kapcsoltak a színházhoz. Tizenhét esztendős koromtól fogva majdnem állandóan írtam színikritikát, most hatvan éve vettem részt a *Thália* alapításában, s 1945—47 közt mint dramaturg, vendégrendező és a Kamaraszínház vezetője szolgáltam a kolozsvári magyar színészetet. Színházi kapcsolatom csak az utolsó tíz évben vezetett be, *Jean Genet* műve, *Négerek*. Fordította és rádióra alkalmazta *Feleki Ingrid*. Itt még az előbbinél is kétesebb kérdés, vajon alkalmas-e a darab rádióelőadásra? A szereplők valamenynyien négerek, de a darabban, amelyet a fikció szerint előadnak, négy szereplő fehér embert játszik, képén fehér álarccal. Ezt a tisztán vizuális motívumot a rendezés úgy próbálja a hallgatókhoz közelebb hozni, hogy a „fehéreket" emeltebb hangon beszélteti. Ez a megkülönböztetés igen viszonylagos értékű, s meg is ne-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Bokros - Birman

NÉPSZAVA 1963 FEB - 2

Dezső

Nagy részvéttel kísérték utolsó útjára Bokros Birman Dezső szobrászművészt

1021

Hétfőn délután a Farkasréti temetőben nagy részvéttel kísérték utolsó útjára *Bokros Birman Dezső* Kossuth-díjas szobrászművészt, a Magyar Népköztársaság érdemes művészét. A temetésen megjelent *Garamvölgyi József*, az MSZMP Központi Bizottsága kulturális osztályának helyettes vezetője, a társadalmi, kulturális és művészeti élet számos képviselője, a művészeti intézmények vezetői, az elhunyt pályatársai, az egykori Szocialista Képzőművészek Csoportjának több tagja, a társadalmi és tömegszervezetek képviselői, a mester sok tanítványa, barátja és tisztelője.

A ravatalnál — amelyen a koszorúk között bíborpárnán elhelyezték az elhunyt kitüntetéseit — *dr. Pogány Ö. Gábor* művészettörténész, a Magyar Nemzeti Galéria főigazgatója mondott gyászbeszédet. A sírnál *Kiss István* szobrászművész, a Magyar Képzőművészek Szövetsége szobrász szakosztályának titkára búcsúzott Bokros Birman Dezsőtől.

A Magy
Munkáspár
zottságának
január 29-
gatásra ha
zett *L. I.*
Szovjetunió
Pártja Köz
gának első
V. Podgor
unió Kommunista Pártja Központi Bizottságának
Központi Bizottsága el- első titkárával és a Ma-
nökségének tagja, a Szov-

225 új tanácstagot vá
vasárnap a fővár

Az 1963-as választások óta a fővárosban sok tanácstagi hely megüresedett betegség, lemondás,

ket január 31-én, vasárnap bonyolítottak le Budapesten.

A választást megelőző

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Bokros-Birman

1965 JAN 26. Dezső

Hajdú-Bihar megyei Napló

tők volt.

— **Bokros-Birman Dezső** Kossuth-díjas szobrászművész, a Magyar Népköztársaság érdemes művésze, életének 75. évében állami szerencsétlenség következtében meghalt. Az elhunyt művészt a Magyar Képzőművészek Szövetsége és a Magyar Népköztársaság Képzőművészeti Alapja saját halottjának tekinti. Temetéséről később intézkednek. (MTI)

1071

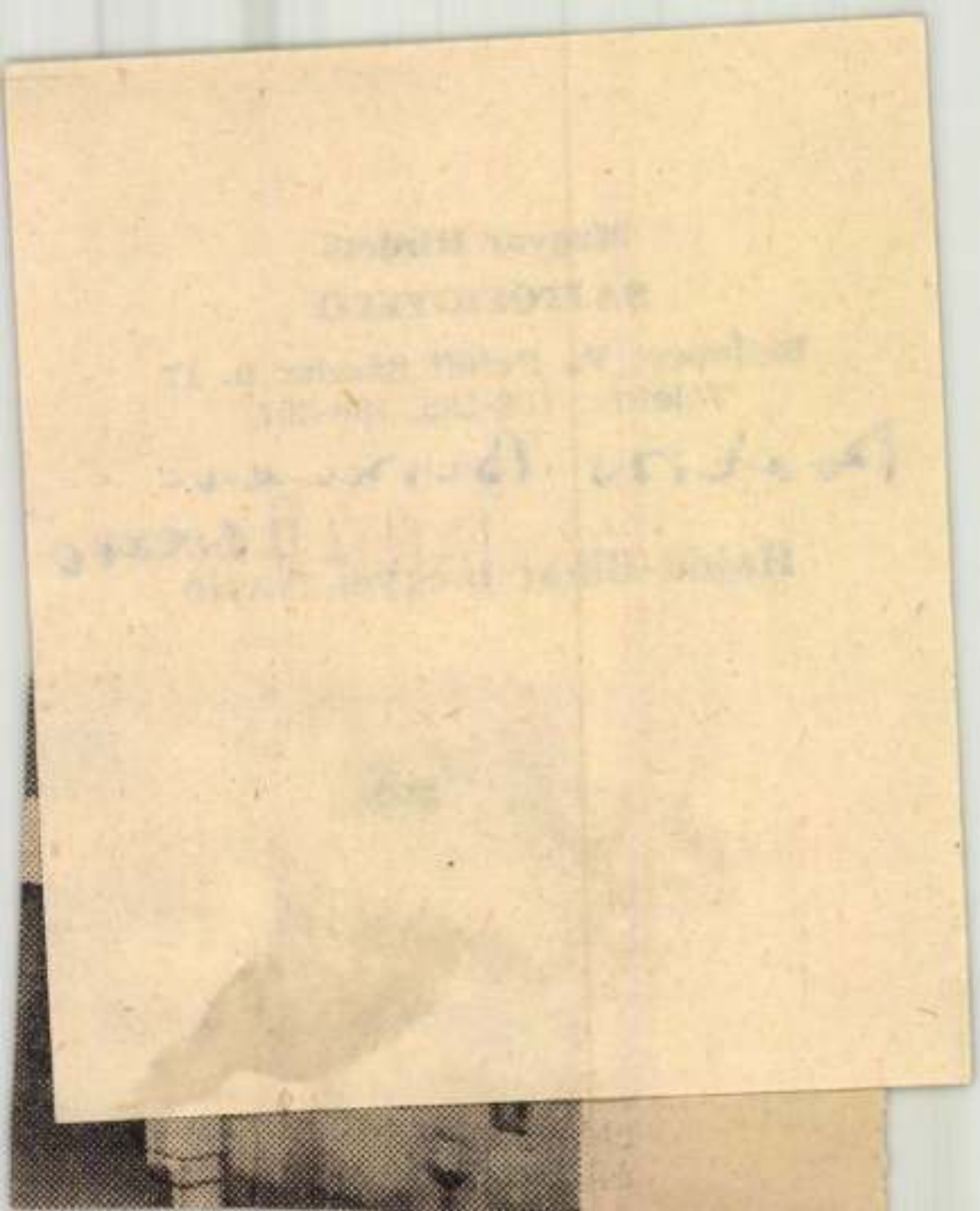

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Bokros - Birman Dezső

MAGYAR NEMZET
1965 FEB 21.

Bokros Birman Dezső temetése

Hétfőn délután a Farkasréti temetőben nagy részvéttel kísérték utolsó útjára *Bokros Birman Dezső* Kossuth-díjas szobrászművészt, a Magyar Népköztársaság érdemes művészét. A temetésen megjelent *Garamvölgyi* József, az MSZMP Központi Bizottsága kulturális osztályának helyettes vezetője, a társadalmi, kulturális és művészeti élet számos képviselője.

A ravatalnál — amelyen a koszorúk között bíborpárnán elhelyezték az elhunyt kitüntetéseit — dr. *Pogány* Ö. Gábor művészettörténész, a Magyar Nemzeti Galéria főigazgatója mondott gyászbeszédet:

— Munkásságát mindvégig a fiatalos lendület, a töretlen bizalom jellemezte, művészete nem ismerte az önismétlés kényelmét, minden műve egyedi alkotás, konkrét élmény, egyszeri inspiráció terméke. Azok közé az igazi művészek közé tartozott, akik érzékenyen reagáltak a világ változásaira, az élet váratlan fordulataira, az emberek cselekedeteire. Lelkesedése mindig készen állt a dolgozó emberiség, a nép és az egyes ember szolgálatára — mondotta.

A sírnál **Kiss István** szobrászművész, a Magyar Képzőművészek Szövetsége szobrász-szakosztályának titkára búcsúzott Bokros Birman Dezsőtől.

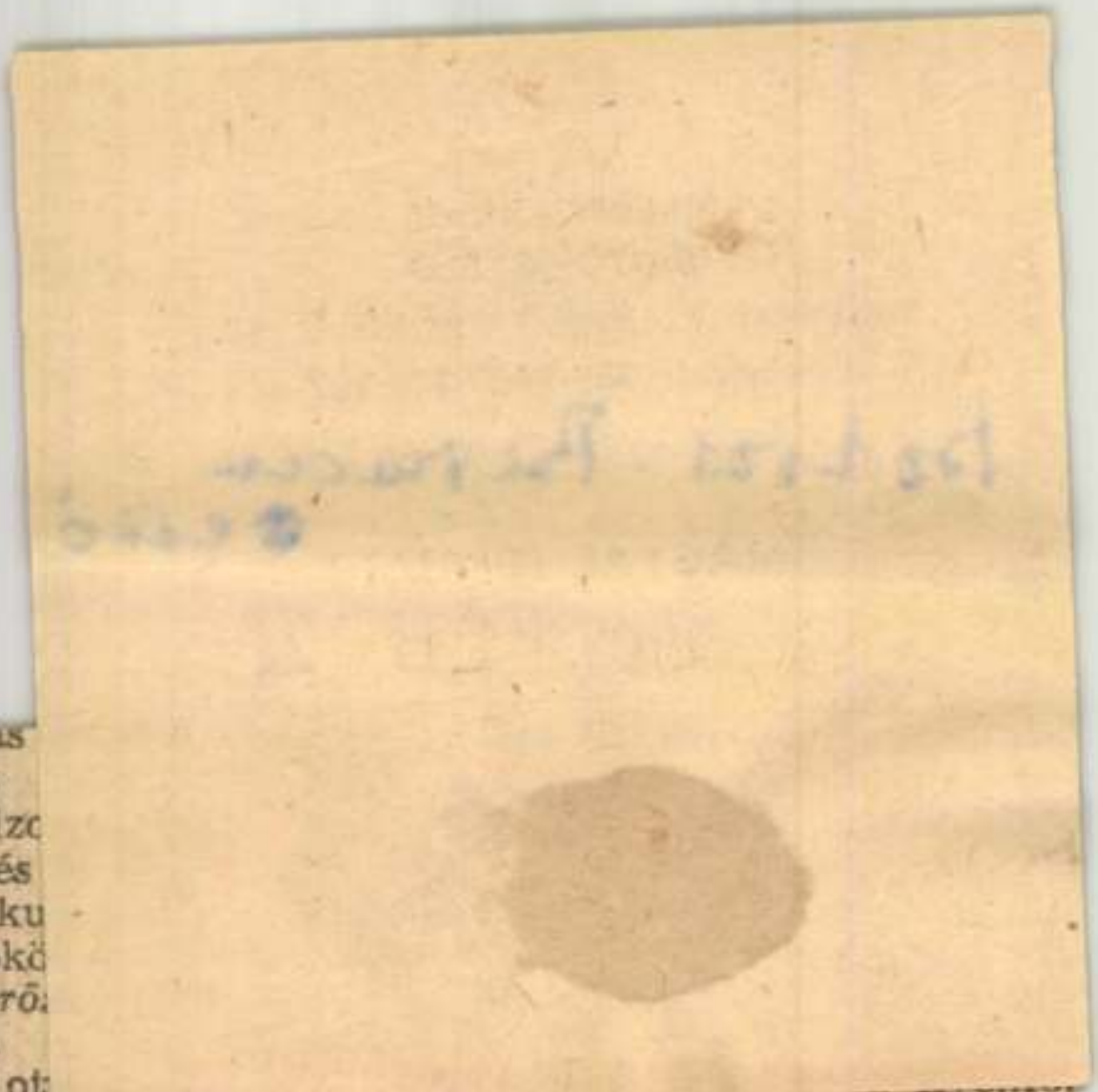

vizió-előadás
a Hazafias
kerületi bizo
jában. Őt és
vőt: techniku
kat, mérnökö
kat az »erő
csoportjába
Többségük ot
gathatta volna dr. *Bognár* József egyetemi tanárnak az *Export és világhírnév* című előadását — *a Hazafias Népfront és a tv közös új műsorának első témáját* —, de amikor ilyen érdekes, minden embert érintő kérdés van napirenden, azt mondják, jobb társaságban lenni, együtt a vitapartnerekkel. Így frissiben megbeszélhetik egymás véleményét, javaslatait, közösen kereshetik az eligazodást a bonyolult dolgokban.

Elveszett napok és milliók

mán mire a termék megjelenik a piacon, már *félig elavult.*

Az exportra alkalmas több és jobb minőségű áruk előállításával szorosan összefügg *termelés szervezettsége, az irányítás szakszerűsége.* A Csepel Vasmű szereldéiben például az elmúlt években gyakran elő fordult, hogy a dolgozókna két-három hétig nem tudta munkát adni. A negyedévek félévek végén mindig »rá kel lett verni a melóra«. S ilyen kor természetesen a minőségr soha nem lehetett elég figyel met fordítani.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Bokros Birman Dezső

MAGYAR NEMZET

/1021

Kedd, 1965. január 26.

Bokros Birman Dezső meghalt

„Énem... szétgurult az út porában"

Bokros Birman Dezső, Kossuth-díjas szobrászművész, a Magyar Népköztársaság érdemes művésze, életének 75. évében villamosszerencsétlenség következtében meghalt. Az elhunyt művészt a Magyar Képzőművészek Szövetsége és a Magyar Népköztársaság Képzőművészeti Alapja

Bokros Birman Dezső: Kalapos önarckép

saját halottjának tekinti. Temetéséről később történik intézkedés.

*

Vasárnap este váratlanul, az utcán halt meg Bokros Birman Dezső. Angyalföldi műteremlakása előtt, a Lehel út és a Bulcsú utca kereszteződésénél egy mozgó villamosról akart leszállni, a kocsi alá esett és a helyszínen meghalt. Hetvenöt éves múlt, néhány héttel ezelőtt, 1964. november 19-én ünnepelte az ország 75-ik születése napját. Ebből az alkalomból tüntették ki az érdemes művész címmel is. Hirtelen halála a művészvilágban, a széles közvéleményben részvétet és megdöbbenést keltett. Mintha életrajzának sorai váltak volna valóra az angyalföldi este homályában:

»Énem, mint az összetört tűzmérőben a higany, aprócska golyóként szétgurult az út porában.«

Ki volt az angyalföldi villamosutas, aki élete alkonyatán, pályája magaslatán az út porában lelte halálát?

A legbátrabb, a legszenvedélyesebb magyar képzőművészek egyike volt. A szegényekért lobogó szenvedély volt éltető eleme egész életében, s kísérő társa élete nagyobbik felében a nélkülözés, az üzöttség, a filléresnél is nyomasztóbb gond. Ezzel azonban nem mondunk sem rendhagyót, sem különöset; az elhunyt haladó magyar művész volt, s élete nagy része egy dúlt, zaklatott, mostoha időre esett. Bokros Birman Dezső a szenvedőkkel együtt szenvedett, a szenvedők szenvedéseit fejezte ki régi alkotásaiban, s a felszabadulás elérkezéséig a szenvedők életét járta végig.

A Vág völgyében született, édesapja suszter volt, édesanyja tizenegy gyermeket hozott a világra, a gyermek Bokros Birman Dezső ifjúkora pedig a proletárok, földhözragadtak, a gyári munkások és lázadók újpesti negyedében telt el. Ez az a családi és társadalmi környezet, ahonnan fellobbant élete, művészete, egy teljes életre eljegyezve őt azokkal, akik közül vétetett. A szegénység volt az anyajegye, a nehéz sors a bölcsődala. Ez égett homlokán, ez zengett harangok kondulásával nehéz mozdulatú művészetében egész sorsán át. Bátor, haladó művész volt, élete hegyvonulatának csúcsain már a forradalom hitével is találkozott.

Pallérnak akarták adni — iskolába ment. Rajzolni akart tanulni s rikkancsnak kényszerült. A Nyár utca sarkán volt a posztja. Művész szeretett volna lenni — de az iparművészeti iskola tanára két nullát rajzolt félévi bizonyítványának rajzolási rovatába. A szobrászat, a kifejezés márványban, bronzban kőben — ez volt vágyai csúcsa, végül inas lett egy szobrászműhelyben, épülő házakhoz gipszdíszeket cipelt. A rácsokat, amelyek abroncsként szorultak sorsára, nem tudta szétfeszíteni, az élet szívósan ellenállt, nem hagyta bevenni magát.

A fiatalember kitört a rács mögül: 21 fillérrel Párizsba érkezett, 3 sout kapott érte a beváltásnál, pénz hiján a Gare de l'Est csarnokában hált, másnap besétált a városba, elment a Louvre-ba, s csodálta napokon át. Párizs kezdte pallérozni a nyers tehetséget, a Louvre kezdte mintázni benne a sorsot, amelynek részesévé vált. A Louvre lett otthona, a hazája, a bibliája, a klasszikus, nagy nyugalmú művészet a tanítómestere, a régi nagy olaszok a mentorai — s közben mindig a hazai szegénységre, az újpesti sivár világra, a szenvedő emberekre gondolt: forma és tartalom lassan ölelkezni kezdett az eszméletben, abban a földi álomvilágban, amelynek művészet az igazi neve.

A proletársors indította el, Párizs nevelte, végül a front döbbentette rá arra a társadalomra, amelyben él. E rádöbbenés emlékét őrzi a *Négykézláb Ember* című alkotás, az öldöklő frontemberét, »aki fut, állat módjára oson, ugrik«. A Négykézláb Ember megtanította látni a szegénység fiát.

A szegénység fia 1919 bukása után szertenézett s nem lelé honját a hazában. Berlinben keresett menedéket, azután többször Csehszlovákiában, Romániában, élt Pozsonyban, kiállított Váradon, járt Kolozsvárt — a *Dunavölgyi népek kórusa* című négyalakos szoborkompozíciójában ezt a forró és közös sorsot fogalmazta meg.

Menekvő vándorútjairól mindig hazatért; megalázottság várta, közöny, az öngyilkosság kísértése. Semmi jó.

Lázadása egyre teltebb, egyre szárnyalóbb: az 1937-es nagy pécsi bányászsztrájk hőseinek állít emléket a *Napbanéző*, ez a lemeztelenített, vad és erős tiltakozás, s 1941-ben már a szocialista művészet kiállításán szerepel a vasasok székházában Budapesten.

Mindent tud; lát; vádol; ítél. A tizenegy gyerekes család tiprott, üzött fia helyét megtalálta, meglelte a hangot, amelyen szólni kell, s fölfedezte az erőt, amely képes eltörni a rácsokat, amelyek minden homlokot szorítanak. Részt vesz a szervezett ellenállás első csoportjának, a Történelmi Emlékbizottságnak a működésében, a munkás-paraszt-haladó értelmiség történelmi összefogását jelképező domborművet készít, *Független Magyarországért* aláírással.

A felszabadulás után sok elismerésben és sikerben is része lett. Az elismerések és sikerek birtokában is egyszerű, s szerény maradt; angyalföldi műteremlakásban élt, kedvelt negyedében, munkások, háziasszonyok, angyalföldi srácok, egyszerű emberek közt lakott.

Életkorát nagyon kezdte érezni már; járása kissé megroggyant, akadozott. Vasárnap este — bizonyára haza tartott — jött az a rossz emlékezetű 12-es villamos! S a művész, a küzdelmekben, harcban, szenvedésben gazdag élet az út porában »aprócska golyóként szétgurult«.

B. P.

Új távlatok a C-vitamin gyár

A kukorica is — vegyipari ny

A huszadik század nagy technikai korszakának egyik legszembetűnőbb jellegzetessége a vegyipar rendkívül gyors fejlődése. Évről évre meglepőbb híreket olvashatunk az egyes országok vegyiparának fejlődéséről. *A világ összipari termelése az elmúlt húsz esztendő alatt mintegy két és félszeresére növekedett, ezzel szemben a vegyipar négy és félszeresére nőtt.*

Hazánk vegyipara is a gyorsuló fejlődés útjára lépett. *1965-ben a vegyipari termelés az 1960. évihez képest háromszorosára nő.* Ez a fejlődés nem jelent egyoldalúságot, de annak a felismerésnek a következménye, hogy *vegyiparunk fejlesztését szükségessé teszi a népgazdaság valamennyi iparága.* Elég csak egyetlenegy példára hivatkoznunk: a műanyagok alkalmazása nélkül ma már szinte elképzelhetetlen a technikai fejlődés az építőiparban, a gépiparban, a híradástechnikában, az elektrotechnikában.

A vegyipar, a rohamos fejlődés miatt, mindig *újabb és újabb kiinduló alapanyagokat keres.* Ebben az alapanyag-keresésben a figyelem szinte hagyományszerűen elsősorban az olaj és a földgáz felé fordul, és már-már megfeledkezik arról, hogy *a mezőgazdaságnak is alapanyagbázist kell adnia a vegyipar számára.* Hazánkban a mezőgazdasági kémiára eddig alig fordítottak kellő figyelmet, pedig sok külföldi példa utal ennek nagy jelentőségére. Ez alkalommal csak egyetlen olyan kémiai alapanyagról kívánunk szólni, amelyet a mezőgazdaságtól nyerhetünk: a kukoricáról.

Kukoricából cukor, száz év előtt

Kevesen gondolnak arra, hogy a szemes kukoricából nyerhető keményítő, és az abból előállított úgynevezett *dextróz* milyen fontos vegyipari termék. A kukoricakeményítő, és belőle a cukorgyártás, minden bizonnyal már évszázados múltra tekint vissza. A napokban az Országos Széchényi Könyvtárban a *Vasárnapi Újság* száz év előtti évfolyamát lapozgatva, a lap 1865. évi január 22-i számában érdekes hírre lettem figyelmes az Egyveleg-rovatban: *»Kukoricából cukor. Goesling tanár Cincinnatiban felfedezte, hogyan lehet a kukoricából a legfinomabb cukrot csinálni. Találmányát New Yorkban egy társaság megvette, négyszázezer dollárért, s nagyban készül az újmódú cukorgyártáshoz«.*

Nem ismerjük azt a fejlődést, amelyet e száz év előtti hír óta elértek Amerikában a kukoricából nyerhető cukor gyártásában. De arra vonatkozóan van néhány adatunk, hogy az utóbbi években milyen *hihetetlen arányban fejlődött a kukoricából nyert dextróz gyártása, illetve a dextrózból nyerhető C-vitamin gyártása.* A gyógyszeripar C-vitamin gyártásának alapanyaga a kristályos dextróz. Az Egyesült Államokban a legnagyobb a világon a C-vitamin gyártás. Míg 1954-ben nyolcszázharminckét tonszembetűnő a fejlődés Japánban is, ahol 1954-ben mindössze hetvenhét tonna C-vitamint gyártottak, 1961-ben pedig kereken hatszáz tonnára emelkedett az évi mennnyiség. A baráti államok közül Lengyelországban 1955 és 1964 között évi tizennyolc tonnáról évi százötven tonnára emelkedett a C-vitamin gyártás.

A gyógyszeriparon kívül ma már egyre több alkalmazási területe van a C-vitaminnak az élelmiszeriparban is. Külföldön például sok C-vitamint használnak fel a borászatban vele javítják az erjedőképességet; C-vitamint kevernek a tésztába kenyérdagasztáskor, hogy javítsák a liszt sütőképességét.

A C-vitamin gyártás hazai fejlesztéséért

Mi történik hazánkban a C-vitamin gyártás fejlesztése érdekében, hiszen a magyar gyógyszeripar, amely ma már világhírű, egyre több dextrózt igényel — ezzel a kérdéssel fordultunk a Nehézipari Minisztériumban *Haidegger Ernő* vegyészmérnökhöz, a vegyipari beruházási főosztály műszaki osztályának vezetőjéhez.

— A gyógyszeripar szükségletét a C-vitamin gyártás alapanyagából, a kristályos dextrózból eddig sajnos nem tudjuk kielégíteni megfelelő korszerű dextrózgyártó berendezés hiányában — mondta Haidegger Ernő osztályvezető. — Bár az elmúlt esztendőben is százezer dollárnál nagyobb értékben hoztunk be külföldről kristályos dextrózt, 1965-ben már több mint félmillió dollár értékű alapanyagot igényel gyógyszeriparunk a keményítőipar termékeiből. Ez a mennyiség 1970-ben pedig mintegy egymillió dollár értékre növekszik. Kézenfekvő hogy *növelnünk kell dextrózgyártó kapacitásunkat,* a *Szeszipari Országos Vállalat* ászári *kukoricakeményítő gyárában.* A kristályos dextrózt elsősorban a C-vitamin gyártásában használja fel a gyógyszeripar. *A magyar C-vitamin gyártás egyik súlyos problémája, hogy keményítőiparunk nem kielégítő fejlettsége miatt import nyersanyagból kénytelen termelni.* Ezt lenne hivatott megszüntetni a tervezett keményítőipari fejlesztés. A megfelelő minőségű hazai, tehát import nélküli dextróz alapját szolgáltatja majd egy másik lényeges vegyipari fejlesztésnek is. A C-vitamin gyártás első szintézisében előállított úgynevezett szorbit gyártásának hazai nyersanyag bázisát is megteremthetjük egyúttal. A szorbit egyben már kész terméknek tekinthető, sok célra be lehet vezetni. Így például kozmetikai, háztartási, különböző vegyipari és konzervipari célokra hasznosítható.

Jelentős deviza takarítható meg

A Nehézipari Minisztériumban kapott értesülés alapján a tervezett fejlesztésről megkérdeztük a másik érdekelt felet is, az Élelmezésügyi Minisztérium illetékes vállalatát, a Szeszipari Országos Vállalatot. *Bolgár* Pál vegyészmérnöktől, a Szeszipari Országos Vállalat keményítőipari osztályának vezetőjétől ezt a felvilágosítást kaptuk:

— A keményítőipar fejlettsége valamely országban a

NKET,

ÜLETI BOLTUNKBAN
VII., Hernád utca 9.)

KÍVÜLI IGÉNYEIKET
GYÁRTMÁNYOKBÓL

IELEGÍTJÜK:

, átvezető, impulzus, fólia, belenzátorok. Hőérzékeny keráezetők (termisztorok).

PGÉPIPARI KÉSZLETEZŐ
RESKEDELMI VÁLLALAT

VI.13. 21.5o Ené.

TV.Képről-képre .

Bokros Birmann Dezsőnek a XX. századi magyar szobrászat egyik legjelentősebb képviselőjének munkásságáról ad át fogó képet a Székesfehérvár-i István király Muzeumban julius elejéig nyitva-tartó emlékkiállitás.

Bokros Birmann Dezső életmüvét nemrégiben röviddel elhunyta után részletesen ismertettük "Arcképek- találkozások" cimü sorozatunkban . Ezuttal egyetlen alkotását mutatjuk be a kiállitás gazdag anyagából, a Rokkant katona cimü kisméretü bronz-szobrot, amelyik hiven érzékelteti a müvész alkotói erényeit, a társadalmi kérdések iránt tanusitott élénk érdeklődését, páratlan kifejező erejét, és az emberi élet

1021

VI.15. 21.5e Rné.

IV.Képről-képre .

Bokros Birmann Dezsőnek a XX. századi magyar szobrászat egyik legjelentősebb képviselőjének munkásságáról ad át fogó képet a Székesfehervár-i István király Muzeumban ju lius elejéig nyitva-tartó emlékkiállítás.

Bokros Birmann Dezső életművét nemrégiben röviddel elhunyta után részletesen ismertettük "Arcképek- találkozások" cimü sorozatunkban . Ezuttal egyetlen alkotását mutatjuk be a kiállítás gazdag anyagából, a Bokkant katona cimü kisméretü bronz-szobrot, amelyik hiven érzékelteti a művész alkotói erényeit,a társadalmi kérdések iránt tanusitott élénk érdeklődését, páratlan kifejező erejét, és az emberi élet

legapróbb rezdüléseit és érzékenyen tolmácsolni tudó mintá
zó készségét.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Boleros-Birman

MAGYAR NEMZET Dezső

1965 JAN 29.

Boleros Birman Dezső Kossuth-díjas szobrászművészt február 1-én 14 órakor temetik a Farkasréti temetőben, a fővárosi tanács által adományozott díszsírhelyre.

△

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Bokros-Birman Dezső

NÉPSZAVA

1965 JAN 29.

Hétfőn temetik Bokros Birman Dezsőt

Bokros Birman Dezső, Kossuth-díjas szobrászművészt, a Magyar Népköztársaság érdemes művészét, február 1-én, hétfőn 14 órakor temetik a Farkasréti temetőben, a fővárosi tanács által adományozott díszsírhelyen.

(MTI)

1965. január 29

...egyenesen odáig meg
vizsgálat« szükségességét
Amíg ez meg nem tö
shington első számú vilá
hetedik puccs után jöhet
és a karikaturistáknak ne
ahhoz, hogy már most m
mányférfiakat, amint cell
tik: *»Van egy olyan érzés*

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
Bokros-Birman
KISALFÖLD
1965 JAN 26. Pécs

1021

Meghalt Bokros-Birman Dezső szobrászművész

Bokros-Birman Dezső, Kossuth-díjas szobrászművész, a Magyar Népköztársaság érdemes művésze, életének 75. évében villamosszerencsétlenség következtében meghalt. Az elhunyt művészt a Magyar Képzőművészek Szövetsége és a Magyar Népköztársaság Képzőművészeti Alapja saját halottjának tekinti. Temetéséről később történik intézkedés. (MTI.)

nagyobb gond a trá
trágyalé kezelésével,
a fejés tisztaságával
termelőszövetkezetek
rendelkeznek megfele
zökkel a trágyalé sz
ra, a tejházak sem
meg az előírt egés
követelményeknek.

A vitában dr. Kolarszky Miklós, a KÖJÁLL igazgatója rámutatott, hogy legfontosabb mindenütt az állandó egészségügyi felelősök kijelö-

végrehajtó bizottság *Kő Antal* megyei felelős bejelentését, amely szerint a járás községei élenjárnak a véradómozgalomban.

Bokros - Birman Dezső

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

1065 JAN 29.

CSEPEL

MEGHALT BOKROS-BIRMAN DEZSŐ

1021

Bokros-Birman Dezső Kossuth-díjas szobrászművész, a Magyar Népköztársaság érdemes művésze, életének 76. évében meghalt. Halála nagy veszteségé a mai magyar művészetnek. Alig néhány hónapja — 75. születésnapján — tüntették ki az érdemes művész címmel és most, tragikus módon villamosszerencsétlenség érte. Bokros-Birman Dezső az egyik legbátrabb művészünk volt, proletársors volt az övé. Küzdelmes életpályát írt le, lázadó szellemmel. Csak a felszabadulás után érte elismerés a munkásságát.

Nappal volna,
sötétes borongás
Olmos szürke a
Fémes tompaság
a felhőgomoly é
érezni lehet, ho
fehér színeket f

a taj
A bolyhos — bár
völgyek, hegyek, mezők
szürkeségén, mint a tenger á

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Bokros Bernáz D.

MAGYAR NEMZET
1966 FEB 3

A robogó villamos

Szinte megszoktuk már, hogy újságunkban naponta közlekedési balesetekről olvasunk. Nyugtalanul keressük a rövid beszámolókban az áldozatok nevét: vajon nem találunk-e ismerőseket közöttük.

Nemrég az egész fővárost megrázta egy ilyen tudósítás. A hetvenhat esztendős szobrászművészt rengetegen ismerték, bizonytalan, jellegzetesen imbolygó járásával a város legkülönbözőbb pontjain tűnt fel. Barátai, kollégái, tisztelői lépten-nyomon megállították. Mindegyikükhöz volt egy-egy közvetlen szava, érdekes története. Amikor utoljára találkoztunk — a katasztrófa előtt talán mindössze egy héttel — valamilyen nemzetközi pályázatról beszélt, amelyen feltétlenül részt akart venni.

És akkor jött ama ködös, barátságtalan januári este, kinn a Lehel utcában. A hivatalos jelentés szavait idézve, leugrott a robogó villamosról és az halálra gázolta. »A balesetet saját vigyázatlansága okozta.«

Saját vigyázatlansága... És itt fel kell tennünk a kérdést, nem kezd-e nálunk veszedelmesen terjedni az effajta saját vigyázatlanság. A forgalom növekedésével a közlekedési szerencsétlenségek száma természetesen emelkedik. Így van ez nemcsak nálunk, hanem az egész világon. De vajon a természetes emelkedés mögött nem találhatóak-e egyáltalában nem természetes esetek számai? Mert mégsem fogadhatjuk magától értetődőnek, hogy 76 éves férfiak ugráljanak a robogó villamosról, hogy — és most csak egyetlen nap baleseti krónikájánál maradok — Szombathelyen »figyelmetlenül a villamos elé lépjen« egy 69 éves asszony, vagy Szegeden halálra gázolja egy teherautó azt a 75 éves nyugdíjast, aki »az utolsó pillanatban váratlanul lépett a járdáról a kocsi elé«, vagy pedig a trolibusz alól szedjék ki holtan azt a csaknem 80 esztendős nyugdíjas nőt, aki »vigyázatlanul át akart szaladni az utca egyik oldaláról a másikra«.

Nem hiszem el, hogy ezeknek a szerencsétlenségeknek meg kellett történniük. Mert nem menthető ugyan, de legalább magyarázható, ha valaki ügyes-bajos dolga után futva, vagy a munkahelyről való elkésés elkerülése miatt megszegi itt-ott a kötelező elővigyázati rendszabályokat. Nekik sem éri, nem érheti meg, hiszen pár perces időnyerés helyett esetleg több hetes kórházi kezelés várja őket — és még nem is ez a legrosszabb eset. Ámde mivel magyarázzuk azt a különös jelenséget, hogy az utóbbi időben egyre emelkedik a balesetet szenvedők átlagos életkora, hogy nyugdíjas, tehát kétségkívül ráérő nők és férfiak úgy száguldoznak ideoda Budapest és a vidéki városok utcáin, mintha valamilyen »játszóutcában« rollereznének veszélytelenül a kisfiúk és kisleánykák.

Ezzel az indokolatlan és már-már tömegjelenséggé váló felelőtlenséggel szemben fel kell vennünk a harcot. Nézzünk körül családi körünkben, barátaink között: mindenütt találunk időseket, szép számmal. Nagyszerű alkalom adódik a szó legnemesebb értelmében vett népnevelő munkára: beszélgessünk velük az öreg szobrászművész tragédiájáról csakúgy, mint a névtelenek naponta megismétlődő baleseteiről. Próbáljuk megmagyarázni nekik, hogy hiába tolódott ki az átlagos életkor, hiába fedez fel a tudomány állandóan új és új gyógyszereket, ha ők maguk indokolatlanul és oktalanul lépten-nyomon kockára teszik testi épségüket, életüket. És el kell mondanunk nekik, hogy társadalmunknak még ebben az előrehaladott korukban is szüksége van reájuk: tapasztalataikra csakúgy, mint arra, hogy segítsék a fiatalok munkáját. Legtöbbjüket szeretettel várja otthon valaki. Vigyázzanak, hogy ne várják őket hiába.

A gyakorlati tapasztalatok alapján február elsejétől ismét megváltozott a közlekedési szabályok egy része. Ez így helyes, hiszen az élet nemegyszer mást mutat, mint amit a paragrafusok kigondolói, akár a legjobb szándékkal elterveznek. De anélkül, hogy KRESZ-szakértő lennék, bizton megállapíthatom: csupán egyes előírások módosításával a probléma lényegét nem tudjuk megoldani. Ha a balesetek számának állandó és rohamos emelkedését meg akarjuk állítani, csak egyetlen dolog segít: a fegyelem. De ez is csak akkor, ha azt nem kizárólag másoktól várjuk, hanem magunk is vállaljuk belőle a reánk eső részt. És nem elég akkor dühöngenünk, amikor a volán mellett ülünk, és váratlanul, szabálytalanul elénk ugrik vagy sétál a járókelő. Nem, mi magunk is elgondolkozhatunk azon, hányszor megyünk át a tiltott helyen, holott a szabályos átkelési pont alig ötven lépéssel van odébb. Vannak, akik még véletlenül sem közlekednek ott, ahol szabad. Azt hiszik talán, hogy a zebra alá van aknázva?

Ugye, milyen szépen tudunk arról beszélni, hogy a legfőbb érték az ember. De miért csak mástól — egyénektől és államhatalomtól — kívánjuk meg, hogy erre az értékre vigyázzanak? Még akkor is, ha ez az érték — mi magunk vagyunk...

Ismétlem: megdöbbentőek a közlekedési balesetek számai. Persze, egyoldalúság volna a problémát az öregekre korlátozni. Sajnálatosan gyakoriak a gyermektragédiák, és jócskán akadnak a java korabeliek között is, akik fütyülnek mindenféle közlekedési rendre. Nem gondolnak arra, hogy nem a szabályok megtozóival »tolnak ki«, hanem saját bőrüket viszik vásárra. Ezúttal azonban csak az idősek szemszögéből akartam megvilágítani a kérdést, mert — amint már említettem — ijesztően szaporodik szereplésük a szerencsétlenül jártak rovatában. Örülünk annak, hogy manapság egyre több olyan ember jár-kel közöttünk, aki éveit meghazudtolva friss, fürge, fiatalos. Életünk száz és száz ágazatában ezek be is bizonyíthatják tettrekészségüket, mozgékonyságukat, lendületüket. A mozgó villamosról való fel- és leugrálás azonban semmiképpen sem tartozik az effajta megnyilatkozások közé. Ha mindenki naponta csak egy idős embertársunkat tudja erről az igazságról meggyőzni, akkor máris nagy lépéssel jutottunk előre.

És akkor nem kell majd egy-egy baleseti beszámoló olvastán oly gyakran elgondolkoznunk arról, hogy a fegyelmezetlenség mivel és mennyivel károsította meg társadalmunkat. Vagy hogy visszatérjek oda, ahonnan elindultam — milyen értékek kerülhettek volna még ki az idős szobrászművész keze alól, ha ugrás helyett egy állomással tovább utazik és a visszavezető utat gyalog teszi meg.

Kemény István

Manszur egyike volt az
nak a politikusoknak, akik
sah által útnak indított ú
nevezett »reformpolitika« h
dozóiként tervet dolgoztak
a teljesen elkorhadt, erőt
és összeomlással fenyeg
iráni társadalmi strukt
megmentésére. Ennek a ha
mi szerkezetnek kórképe va
lóban »tipikus«: a lakosság 80
százaléka falun él, ahol száz
ember közül 95 írástudatlan.
A hatalom a nagybirtok és az
egyházi hatalmasságok kezén,
a modern nemzeti burzsoázia
jóformán csak kialakulóban,
az is mindenekelőtt az ország
északi részén. A munkásosz-
tály és szervezetei kemény
elnyomás alatt.

Ezt az építményt jóformán
a második világháború befe-
jezése óta a

tömegelégedetlenség

valóságos áradata

ostromolta. 1946—47-ben tíz-
ezreket elpusztító vérfürdő
fojthatta csak el a forradalmi
megmozdulásokat. Hosszú po-
litikai ájultság után *Moszadik*
és az általa képviselt nemzeti
burzsoá rétegek 1951 és 1953
között kinyújtották kezüket a
nemzetközi kartell kezében
levő iráni olajért, s ezzel
együtt a tényleges hatalomért.
Ezt a kísérletet a sah és az
udvar, a katonai reakció, va-
lamint az amerikai és angol
titkos diplomácia együttes
szorítása roppantotta össze. A
nemzetközi olajkartell gazda-
sági hatalmának megszilárdí-
tásával párhuzamosan a Mo-
szadik-kísérletet leverő *Za-
hedi* tábornok a *terroruralom
rendszerét* vezette be. Gazda-
ságpolitikailag az ultrareak-
ciós hullámnak ezt az időszak-
át az jellemezte, hogy az
amerikai olajtrösztök a Mo-
szadik-válság előtt gyakorla-
tilag teljesen angol kézben
levő olajérdekeltségekben 40
százalékos részesedést szerez-
tek. Ezzel a hatalmi betöré-
sel párhuzamosan természe-
tesen erősödött az *amerikai
befolyás* az ország külpoliti-
kájában.

A terror csak meghatáro-
zott, rövid ideig működött,
mint „stabilizációs eszköz".
Zahedi 1955-ben lemondott, s
attól kezdve Iránban *Reza
Pahlevi* sah nemcsak uralko-
dik, hanem kormányoz is. A
Zahedi-szakasz után következő
első években a sah és kor-
mánya az egyre hevesebb,
egyre robbanékonyabb tömeg-
elégedetlenséget különböző, át
nem gondolt és szemfényvesz-
tésnél alig értékesebb reform-
intézkedésekkel próbálták le-
szerelni. Ezek a kísérletek
sorra kudarccal végződtek és
a feszültség az országban
forrpontig emelkedett. Az
1960 nyarán tartott országos
választás csalásai után pél-
dául a felháborodás ereje
olyan volt, hogy a sah kény-
telen volt meneszteni *Egbalt*,
az akkori miniszterelnököt.
Egy esztendővel később, az
1961-es választások után már
*valósággal szétverték a parla-
mentet a munkás- és diáktün-
tetések, a karhatalom és a la-
kosság összecsapásai.* Az *Ema-
mi* miniszterelnök által vezе-
tett kormány ezúttal is bele-
bukott a válságba.

Az 1961-es krízis kezdte
*megérlelni az uralkodóban,
valamint az nemzeti burzsoá-
ziának az udvarral együttmű-
ködő köreiben azt a meggyő-
ződést, hogy a monarchiát és
az osztályuralom lényegét
csak az addiginál átfogóbb
reformprogrammal lehet meg-
menteni a pusztulástól.*

Ennek a meggondolásnak a
szülötte volt az 1963 elején
kidolgozott híres

hatpontos reformprogram.

Ennek lényege a következő
volt: 1. Kötelezni az ötszáz
hektárnál nagyobb földbirto-
kok tulajdonosait, hogy föld-
jüket adják el a parasztok-
nak, illetve az államnak. 2.
Az erdőbirtokok államosítása.
3. Egyes állami vállalatok el-
adása — reprivatizálása —,

*latilag ugyanolyan megterhe-
léssel sújtja, mintha továbbra
is a földesúrnak fizetné a bér-
leti díjat.* (A kártalanítás
mértéke egyébként is hozzá-
férhetetlenné teszi a földet
éppen a legszegényebb és leg-
radikálisabb parasztrétegek
számára. Nem beszélve arról,
hogy az 500 hektáros határ a
földesurat mint uralkodó tár-
sadalmi-hatalmi tényezőt to-
vábbra is *konzerválja.*) Egy
másik ellentmondás: az állam-
kapitalista pozíciók *önkéntes
gyengítése* a gazdaságban —
a földesurak maradéktalan
kártalanítása kedvéért.

A hatpontos programot az
udvar és a program polgári
hívei joggal nevezték *„fehér
forradalomnak"*, ezzel jelezve,
hogy felülről végrehajtott és
gondosan *körülhatárolt* kísér-
letről van szó, amelynek tár-
sadalmi-politikai célja: né-
hány elengedhetetlen kompro-
misszummal megmenteni a
rendszert az összeomlástól.
Mindez természetesen azon
nem változtatott, hogy *iráni
viszonyokhoz képest* ez volt
az addig tapasztalt legátfo-
góbb reformprogram. Ennek
megfelelően a feudális birto-
kosok, az egyház, az ország
déli részének törzsi hatalmas-
ságai és az egyházi hatás alatt
álló bigott kereskedő-rétegek
*nem voltak hajlandók méltá-
nyolni a változások »fehér«
voltát.* A hatpontos progra-
mot úgy tekintették, mint *ki-
váltságaik ellen irányuló tá-
madást*, nem értékelve annak
valódi célját: azt, hogy kifog-
ja a szelet a *tényleges* társa-
dalmi változásokat követelő
ellenzéki mozgalom vitorlái-
ból.

Mindezek az események a
korábbiakhoz képest

új frontvonalakat

*hoztak létre az iráni belpoli-
tikában.* A reformprogramért
vívott politikai küzdelem *egy-
ben a központi hatalom meg-
erősítéséért vívott harccá is
vált a tartományok feudális
és egyházi hatalmasságaival
szemben.*

Ebben a politikai harcban
a központi hatalom és a hat-
pontos program pártjaként az
»új Irán« párt lépett fel,
amely az 1963-ban megtar-
tott választásokon képviselő-
házi mandátumok 43 százalé-
kát megszerezte. *A meggyil-
kolt Manszur az Új Irán Párt-
nak volt egyik alapítója és
vezéralakja, s a merénylő
lövései a feudális ellenzék ér-
tetlenségét és ellenállását fe-
jezték ki a »fehér forrada-
lom« programjával szemben.*
Az új miniszterelnök, *Hovei-
da*, Manszur elvbarátja, s egy-
ben az olaj-politika egyik
szakértője. A miniszterelnök-
váltás azonban távolról sem
oly egyszerű és harmonikus,
mint azt a felszín mutatja.
A Manszur-kormány idő-
szakában a szovjet—iráni vi-
szony nagymértékben norma-
lizálódott — *az arab ország-
okkal és mindenekelőtt az
EAK-kal fenntartott kapcso-
latok viszont bonyodalmak-
kal fenyegetnek.* Ennek leg-
mélyebb oka, hogy éppen a
reformprogram felemás volta
miatt az iráni rendszer *külö-
nösen érzékeny az arab natio-
nalizmus radikális irányzatai-
val szemben.* Ez komoly fe-
szültséget teremtett az *ország
déli határain.*

Hoveida a 23 éve uralkodó
sah tizennyolcadik miniszter-
elnöke. Elődje meghalt, mi-
előtt elérte volna hivatali ide-
jének egyéves évfordulóját. *A
kormányváltás pillanatában
Irán távol van minden poli-
tikai stabilitástól és továbbra
is kétséges, hogy ezt a stabi-
litást egyáltalában meg le-
het-e teremteni a »hatpontos
program« alapján.*

— ie —

V.31. 19.25.

Láttuk, hallotukk

- A székesfehérvári Csoól István Képtárban látható Bokros Birman Dezső emlék kiállitása.

- Havas Lujza beszámolóját hallják a kiállitásról.

- A székesfehérvári István Király Muzeum több éves programja a XX. századi magyar müvészet bemutatása. Ebben illeszkedik Bokros Birman Dezső gyüjteményes kiállitása amelynél teljesebbet csak 10 évvel a Mücsarnokban láthattunk. Kis plasztikák, portrék, grafikák, amelyek elférnek a fehérvári Csók István Képtár előcsarnokában és lépcsőfeljáróján. De nem a méreteken mulik milyen erővel szól egy mü. Bokros Birma munkásságában mindig ott érezni a világ eseményeinek jelenlétét. A huszas évek elején Ángel Andrásnak készitett emlékmütervet. Bányász sztrájk adott inditékot a napba nézö figurájához. A háboru alatt ké-

szült a Rokkant katona az első világháboru utáni években a Dunavölgyi népek korusa. A legtöbb szobor azonban nem ilyen közvetlen utalásokkal fejezi ki azt az emberi magatartást, amelyhez a müvész maga sorsa ellevel közdve jutott el. Ilyen a fanyar mosolyu szikár Don Quijote, ilyen a kézzel lábbal földhöz tapadó még is erőt sugalló ritmikus mozgásu Aszfaltozó, a trónhoz kötözött Józsa György, vagy a szálfa egyenes Medgyánszki, fájdalmasak de töretlenek. Hősiességük póz nélkül valók, sőt néha éppenséggel irónikus és kihivó, mint Madam Han Jeun. Nem győztes, még is legyőzhetetlen emberek Bokros Birma alakjai. Portréi amelyről Tomas Mann is elismeréssel szólt, amikor egy budapesti kiállitáson látta őket, a lélekbe látás mélysége, az arcvonásokra kiülő belső lélek emeli a müfaj legkiválobb alkotásai közé. Különösen megrázó az élete utolsó éveiben készitett Bartók képmás, amely egy kicsit önarckép is és amelyen eddig gondosan megőrzött külső hasonlóság jegyeit is feláldozta, szinte hozzágyurta a koncentrál és fájdalmas belső kifejezés érdekében. A szobrok fölött a falakon ás mellettük a tárlokban grafikái láthatók. Ujdonságául annak, hogy Bokros Birman Dezső csak mint szobrász volt sokoldalu.

- Müvészet kritikai müsorunk hangzott el. Szerkeszti Vajda Ferenc,

MH SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Bokros Birman Dezső

NÉPSZABADSÁG

Kossuth-díjas szobrász-művész

1981. február 15., vasárnap 1021

Székesfehérvár új képtára

Impozáns műemléképületben, egy XVIII. századi belvárosi volt kolostorban nyitotta meg első termeit és helyezkedik el végképp a székesfehérvári képtár. Az 1744 és 1756 között épült jezsuita, később pálos, majd cisztercita rendház és iskola hajdan a többi között Ányos Pál, Virág Benedek, Vörösmarty Mihály tanár- és diákéveinek volt a színhelye, és a legutóbbi időkig kollégiumként működött. A gazdagon díszített — és mint kiderült: kitűnően megvilágított — palotát a közelmúltban bocsátották a méltán országos hírű fehérvári képzőművészeti gyűjtemény rendelkezésére. A több mint háromezer műtárgyat — elsősorban e századi és kortárs alkotásokat — őrző intézmény már a műemléki felújítás első szakaszában, ebben a szezonban megnyitotta első termeit; kezdetként négy elhunyt modern mesternek, Bokros Birman Dezsőnek, Vajda Lajosnak, Ország Lilinek és Kondor Bélának a hagyatékából rendeztek be egy-egy állandó emlékgyűjteményt az építészetileg is igen gazdag műemlékbelsőben.

A barokk képtárépület műemléki helyreállítását folytatják a Március 15. utcában. A munka befejezése után az emeleti teremsorban a kortárs műveket, a földszinten XVIII.—XIX. századi (részint várostörténeti vonatkozású) alkotásokat mutatnak be. Képeink a már látogatható termekben készültek.

Bokros Birman Dezső szobrai a barokk boltívek alatt.

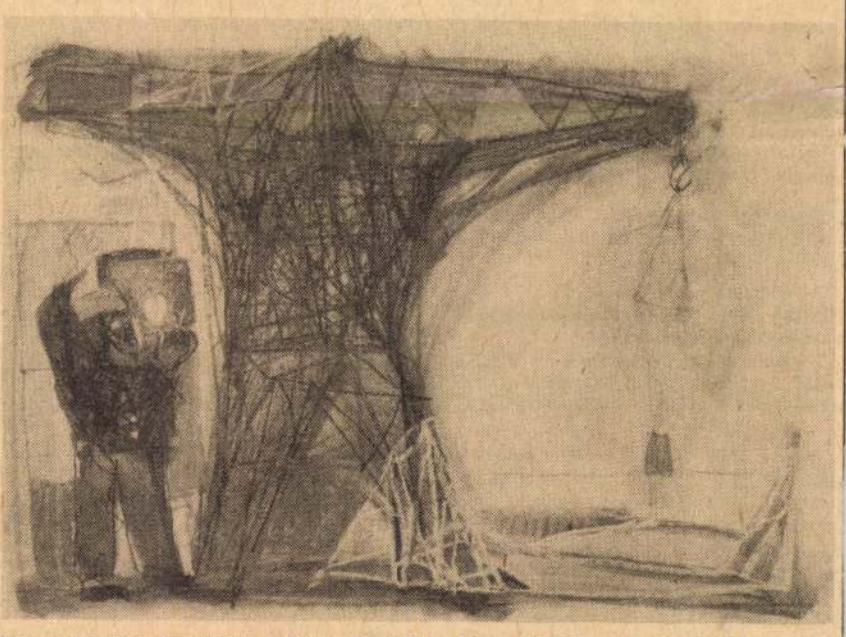

Egy mű a Kondor Béla-gyűjteményből: a Daru (Építkezés) című olajpasztell 1963-ból.

Ország Lili: Ikon-kompozíció, 1961. GELENCSÉR FERENC FELVÉTELEI

vesztél? Kinek-minek nézel engem? igazad van, ha én nekiállok veled réfálni... Összetévesztel a magadhoz illő büfés Katával..." Elkotródott, a legközelebbi találkozásnál félve köszönt, a lány, bizonyítva, hogy mennyire semmibe veszi, hogy haragra se méltatja, teszi, mintha semmi se történt volna: „Hogy vagy, délceg ifjú?"

A közös öltöző és „Oszizás" idején — talán éppen a Gomböntővel kapcsolatosan ajánlotta Faragó: „A helyedben másik színháznál próbálkoznék; ott, ahova fehér lappal állítsz be, és mindent újra kezdel, okosan, nekirugaszkodva..." Köntörfalazott, hogy így meg amúgy; kivallani szégyelli: nem bízik magában, örül a

ávidot

KERTÉSZ N. LÁSZLO RAJZA

pillanatnyi helyzetnek, saját jószántából azon változtatni nem mer, és nem is fog, hacsak...

— Hacsak?

Most fejezi be, amit akkor szavakba formálni nem tudott:

...hacsak valami csoda... brutális tény... földrengés, megrázó csapás nem késztet merész próbálkozásra.

— Addig?

Addig nem mozdulunk a helyünkről; jó kis színház a miénk, ahol esténként, nyitott szájjal, nehogy a régi hibába essünk, bárgyún szövegelünk valamicskét, majd Szmodits atya láthatatlan vezényletével legyőzettetjük magunkat... Amellett igazi tehetségünket fitogtathatjuk a Magda-mosópor kékít, illatosít, kíméli a ruhát televíziós reklámjában, amikor ruhástul fejest ugrunk a kádba... Anya hallgass, kérlek, engem nem érdekel, hogy a felettünk lakó Roznigné miként vélekedett szereplésemről... Az se érdekel, hogy a talpbetéttel megtoldott esténként macerál, mit, hogyan tegyek, nehogy a nagyérdemű közönség gátoltassék az ő zavartalan szemügyrevételében... Emberek, figyelem, a helyzet tegnap váratlanul enyhült, szóban forgó kínzóm isten teremtményének méltóztatik tekinteni engem, s intéz vala hozzám szavakat ekképpen: „Ismersz a belvárosban valamiféle osztályon felüli üzletet, ahol készen vehetek tropikál öltönyt? Utálok próbára járni, és érezni a potyajegyet kunyeráló szabók gyökérfogának a szagát..."

Elérkezett a 25., a jubiláris előadás. A meghatott szerző mutatós ajándékokat osztogat, pezsgőt bontat. Némelyek, az italtól nekiveresedve, vakmerőn újabb aktualitásokat rögtönöznek, Sault ajatollahnak titulálják, Rizpa, a király ágyasa, a sodomai barlang helyett a Blaha Lujza téri aluljárót emlegeti. A birkózási jelenet a szokásosnál két perccel tovább tartott. Az ördög bújt Faragóba; gáncsol, karmol, Oszkár ringbe illő durvasággal reagál, válldobás után merész hídlás, a színfalak mögött az egykori olimpikon hadonászik, olyan hangosan biztatja Dávidot, hogy csaknem a nézőtérre hallatszik:

— Csípőzd le... szaltó... az istenségeteket!

Alig szökkent magasba a vakmerő gondolat, tett követte. A pillanat ezredrésze alatt. Zsebe később úgy érezte, a kettő között hallotta atyja hegyibeszédét, eszébe jutott volt osztálytársa, Agid Berci, akivel nemrégiben az Emke előtt találkozott, gratulált kandidátusi kinevezéséhez, az elszontyolodva felelt: „Nem érdekel! Anyám, aki törvénytelenként felnevelt, nem érhette meg..." ...A megesett Agid leány helyett, Isten, részeltesd jóban az én szüleimet... Elkövetkezett a földrengés, a brutális tény, a csoda ideje...

Az ügyelő azt ordította:

— Függönyt..., függönyt!

Stollga a haját tépte, mint a görög sorstragédiák megvakított hőse, és bár 36 évvel ezelőtt játszott Reinhardtnál harmadrendű szerepeket, folyékonyan, bécsi akcentussal szórta az átkokat a Schweinkerl, a Verfluchte, Arschloch Zsebe Oszkárra, aki csak neki köszönhette, hogy a szerződését megújította az igazgatóság... Faragó Zoltán, a kámforszagú, a kopaszság ellen undorságokkal küzdő; Faragó, aki nem büfé Katákkal enyelgett, hanem titokzatos Leonkák üldözik szerelmükkel, kishatárrá lötyötyenve terpeszkedett a földön, és amikor már mozdulni tudott, a kockás pulóver ujjával törölgette beesett arcát, az orrát, mert, amikor sírt, nemcsak a szeméből hullott a könny. Ami — mint a legtanulságosabb — még feljegyezhető, Gerelyes Ágnes, immár nem mint Saul Sassoon-frizurás idősebbje, hanem a teremtés koronája, az Örök Éva, bújt ahhoz, akinek oldalbordájából vétetett.

— Deli ifjú, isten bizony klassz voltál! Remek! Csodálatos... Vesszek meg, ha valaha értem ilyet! Kopogj be értem; hazakísérhetsz...

Az úton Oszkár keveset beszélt, Ágnes sokfélét kérdezett. Ilyeneket mondott: „A lapok ráharapnak... Esküszöm, címlapon közlik a fényképedet..."

Kettőjükről úgy beszélt, mintha valamikor régen, sok mindenben megállapodtak volna. Oszkár néha az eget nézte, a Corvin Áruház felett kibukkant a hold, a Rókus középkori várnak látszott... A lány arcának színét meg-megváltoztatták a fényreklámok. Oszkár megsimította a homlokát, ott, ahol a haja kezdődött... Sohasem hitte, hogy a boldogság ilyen egyszerű, ilyen pontosan, szinte fizikailag érezhető, mint jó étel..., mint a szellő dédelgetése ezen a kora tavaszi estén.

Három év múlva, amikor közös beleegyezéssel elváltak, a kétszobás pasaréti lakás megmaradt Ágnesnek, az autó Oszkáré lett. A magyar—francia kooperációban készülő Zola-filmet részben Párizsban, részben Plassansban forgatták. A képeslapon (a rue de la Paix az Operával) pontosan azt írta, amit 12 éves korában a balatoni üdülőtáborból: „Kedves Szüleim! Az idő kedvező, egészséges vagyok, amit tőletek is hallani kívánok..." Egy hét múlva levél érkezik az Akácfa utcába, keltezve a Riviérán, Cap St. Martinban: „A rue Garanciere-n, anyakönyvvezető előtt tegnap kötöttünk házasságot Alma-Rose-zal. Boldog vagyok, remélem, szeretni fogjátok őt..."

Alma-Rose sötétszürke kosztümöt viselt, amikor az ura karján belépett a kissé rendetlen ebédlőbe. Magyarul ennyit tudott: „Nekem van éhes... igen... igen... szíves leszek..." Karcsú, tetőtől talpig néger, de szép vonalú szája hihetővé teszi azt, amit Zsebe Oszkár — mint enyhítő körülményt — harmadszor ismétel: „Az apja, dr. Heinrich Schickele kereskedelmi konzul volt Dakkarban, Alsó-Núbiában... Etiópia királya néha meghívta ebédre..."

Alma-Rose kalitkában csókát tartott, megtanította beszélni, szóváltásba akkor keveredett az anyósával, amikor a negyedik gazdátlan kutyust csempészte a lakásba.

Két gyerekük született. A kislány fekete, a fiú aranyszőke hajú. Nyolcadnapon, annak rendje s módja szerint, felvétetett Ábrahám szövetségébe; a bonyhádi dédapa kedvéért elneveztetett Efraimnak.

AFIÚSZARVAS

csörtető-ordenáré lármája
eg csak alábbhagyott

zarvas
oskadva is fölérzett
tálytiszta dallamára

tt belőle
erősebb lett

t reszkettető zongoráján
a-zengte-sírta-sikoltotta
NKAT
va sóváran remélt
ő
aságot

Bokros Birman Dersö

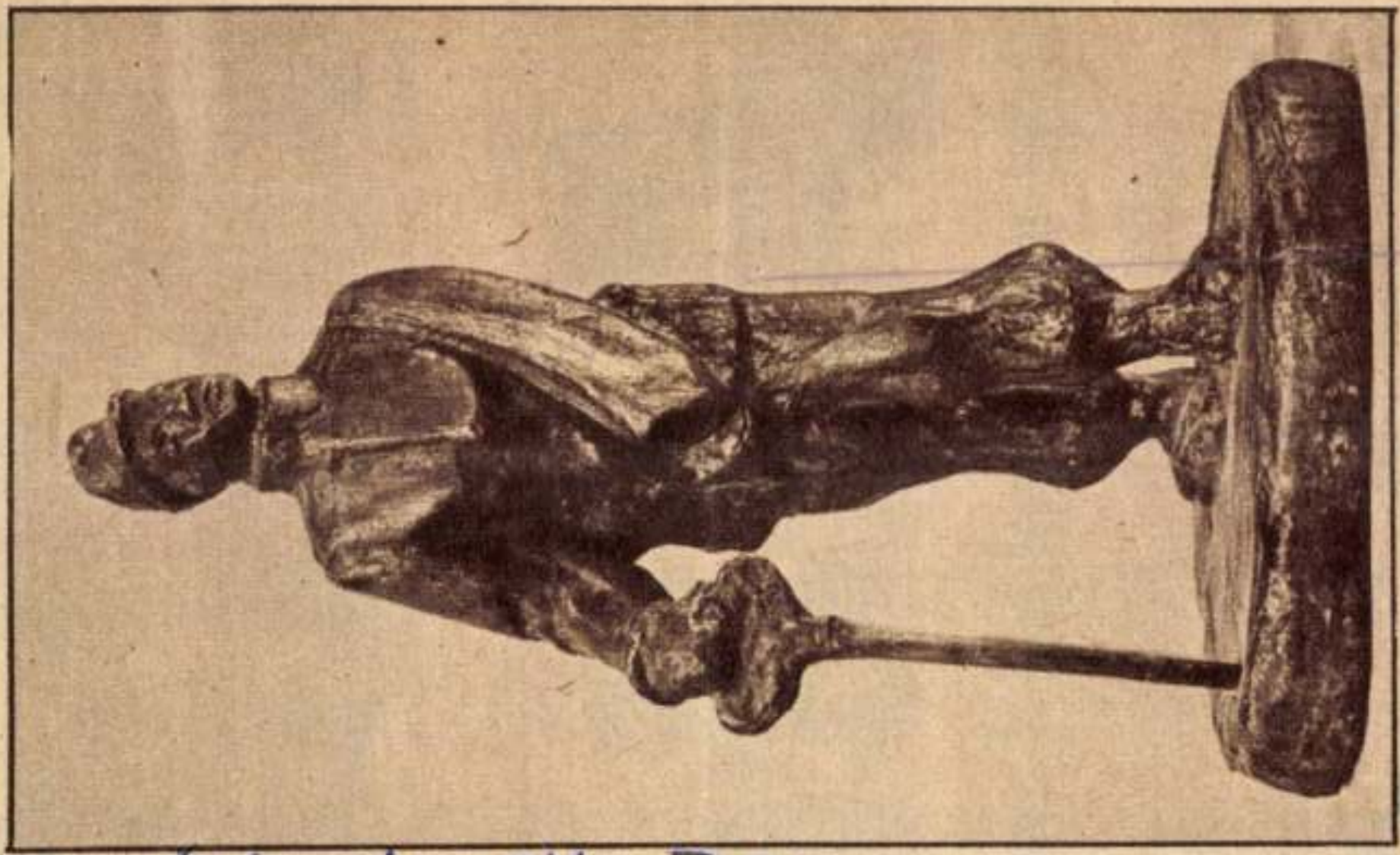

Rokkant katona, Bokros Birman De-

Kobogó 1970 I. 14

Duisburgban: 1. Lewe, 2. (jobbról, a felső ver
Wichmann

Dely Károly:

Út az aschrámokból Európa

Az emberi ismeretek elterjedését néha egésze
csa okok idézik elő. Braziliában például vannak
azért tanulnak meg írni és olvasni, hogy elolvasl
kedvencüknek, Pelének a könyvét. Indiában pe
papi rendhez nem tartozó fiatalok azért sajátítl
el a jógát, mert a századforduló idején megindu
angol gyarmati elnyomás elleni küzdelem.

BOKROS-BIRMAN DEZSŐ: A művész arcképe

Nyugat 1925 nov. 16

A NYUGAT TANULMÁNY-PÁLYÁZATA

A Nyugat irodalmi tanulmány-pályázatára október 31-ig, a pályaművek beküldési határidejéig, huszonnyolc dolgozat érkezett. A pályaművek a következők:

1. Ady Endre és a biblia
2. Weigand és Társa (Egy öreg magyar feljegyzései)
3. Karinthy Frigyes
4. Molnár Ferenc színművei
5. Ady
6. Juhász Gyula
7. Karinthy Frigyes
8. Az Ady-vers genézise
9. Egy megjegyzés a Szabó Dezső-nevű betegséghez és a gyógyulásról való elmélkedés
10. Kassák Lajos
11. Földi Mihály
12. Ady Endre
13. Babits, a költő
14. II. József császár
15. Szabó Dezső
16. Tersánszky Józsi Jenő
17. Ady helye a történelemben
18. Babits Mihály és a Kártyavár
19. Babits Mihály művészete, mint a fejlődés törvényszerű útja
20. Molnár Ferenc — Heine géniuszának reflektor-fényében.
21. A legnagyobb magyar költőnő
22. Bocsássatok meg, ezt meg kellett írni *(Jelige nélkül érkezett)*
23. Tormay Cecile műveiről
24. Tiszavirág. — Rákosi Jenő könyve
25. Tersánszky Józsi Jenő
26. Gellért Oszkár
27. Ady vallásos költészete
28. Kosztolányi Dezső

A Nyugat minden közleményéért írója felel. A szerkesztésért felelős: BABITS MIHÁLY, GELLÉRT OSZKÁR, OSVÁT ERNŐ. A kiadásért felelős: KÁLDOR MIKSA igazgató. Kiadótulajdonos: NYUGAT KIADÓ ÉS IRODALMI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG. Szerkesztőség és kiadóhivatal: VII., Ilka-utca 31. Telefon: József 71—46. Szerkesztőségi fogadó-órák: minden kedden és pénteken d. e. 10—12. Fiókkiadóhivatal: VI., Andrássy-út 6. Tel.: 211—12.

Hungária Hirlapnyomda R.-T. Budapest. — Felelős: Schmidek Géza.

Bokros-Birman Dezső"
mokrán

Bokros-Birman Dezső és Bor Pál gyüjteményes kiállitása

„A plasztika nem a naturának agyagból, kőből vagy bronzból való mása, hanem a testről való képzetnek az anyagban megérzett és végiggondolt egyetlen legfőbb kifejezője." Művészi hitvallását ezekkel a szavakkal öntötte formába *Bokros-Birman* Dezső. Azóta is hü maradt elveihez. Az idő azonban meghozta művészetének tisztulását, kiküszöbölte a sokat emlegetett hatásokat és ma tisztán, egyénien áll előttünk Bokros-Birman. Megtisztulása nem jelenti a megnyugvást. Az érzések nyugtalan, lázas kitörése egyre tart tovább és erőtadóan táplálja alkotókészségét. Kis figuráit a konstruktiv elemek összességéből épiti fel. Nem a részleteken bibelődik, hanem a nagy formák, sikok feszitő erejét keresi. A lélek vivódását a meggyötört formák és az alakok keresett nyujtózkodó mozgása hüen kifejezi. Don Quijote cimü szobra vékony végtagjaival, indulásra kész mozgásával a messzeség után való epedés hű megtestesitője. Portréiban tévutakra tévedt. Erőszakosan, sokszor drasztikusan keresi az ábrázolt lelkiségének a kidomborítását. Karikaturának hatnak. Es mint minden jólsikerült karikatura,

Nemzeti Ujság 1935. V. 12.

Bokros Birman Dezső

A cikk címe: Kiállítások. Hírlap 1949. febr. 1

Bokros-Birman Dezső szobrász és grafikus újabb műveinek gyűjteményét a Népművelési Központ állította ki. E szobrok és rajzok egyképen olyan művész alkotásai, akinek nemcsak külsőségeket megfigyelő tanulmánya az emberi arc és testalkat, hanem az arc vonásaiban, a testtartásban, a tagok mozdulataiban az ábrázolt ember természetének, életmódjának, jellemének lenyomatát a valóság elemeivel fejezi ki. Fejszobrain — kivált a *Both Márta* címűn — a jellemtükröző tekintetnek plasztikailag nehezen visszaadható megrögzítésére talál módot, ami kivételes anyagismeretre és szobrászi készségre vall. Kis bronza, a *Tálicskát toló kubikos* az izmok megfeszülésével és a nehéz súly alatt meggörnyedő alkat beállításával, eredeti realizmusú ábrázolás. Terrakotta domborműve összefonódó alak-csoportozatainak plasztikai és jelképi hatásával, valamint térelosztásával oromzatdísznek, nagyszabású friznek kínálkozik. A *Dózsa György* monumentális hatásra megkomponált vázlata azonban a tüzes trónon ülő test embertelen kinjait nem érezteti. Sikeres kisplasztikai mű a *Vasmunkás*, kár hogy nem mozgásban, nem munka-lendületben örökíti meg. Rajzai jobbára kevés eszközzel jellemzett emberi alakok. Kőbe, bronzba kívánkoznak, különösen érezzük ezt az *Agitátor* című csoportképén.

Tamás Ernő

Magy. kir. postatakarék számla szám 12.004. Osztrák postatakarék

Telefon: Budapest 12-92. és 171-72.

kálatokra nekünk 5% k

2576.58.-koron

tisztelt Épitész urat

kiutalni.-

Ajánljuk ma

1909. december hó 22.

5% késedelmi kamat 191

5% késedelmi kamat

2498.02 kor.után VIII/

1912. március 15.-ig

1911. aug.7. fizetés

Bokros Birman Dezső

l.

Pog Wien 1948

30 f

Hundert Jahre ung.
bildende Kunst

(Wien, 1948)

ST WASMUTH

LAG, ARCHITEKTURBUCHHANDLUNG

KUNSTANSTALTEN A.-G.

ZAHLSTELLEN FÜR:

Deutschland: Deutsche Bank (Conto-Centrale in Berlin)
Postscheckkonto: Berlin No. 573

Oesterreich: Wien: k. k. Postsparkasse, Clearing-Conto 804 582

Ungarn: Budapest: K. ung. Postsparkasse, Clearing-Conto 3437.

Berlin W.8, den 21. März 1 12.

Markgrafen-Strasse 35

h e r,

r der Landescommission zur Erhaltung

ienkmale,

B u d a p e s t.

Bokros Birman Dezső

l.

Szabad Nincsnél

1948. 212. l.

Pojány G. G.

Az új m. szobrászat

szobrokkal ékes.
lus, a barok kihunyása után sem csökken
klasszicizmus és a romantika stilus
tészetünkben és a képzőművészetben
em tartozik szorosan előadásom tárgy-
os kitünő barátomnak előadása a kato-
éről és e problémának gyökerei ide

ma kimerithetetlen. Az egyház történet
kotják a müvészetek pártolásáról szólók
pák, biborosok és püspökök kaphattak
ról
t sem szabad itt megfe-
y templomát, az Isten házát miként
hogy itt részletekbe elmerülnék enged-
umaimnak megfelelően kissé hosszasabban
áz kapcsolatairól. Különösen aktuális-
ágon, mint Európában mindenütt a kato-
élvezett a multban, jogokban és
lágitani nehány szóval, csak az én
ből az anyagi előnyökből mennyit fize-

Bokros Birmann

Dezső

nehán

rząd

Péter II

187. l.

A m. mův. tisk.

1930

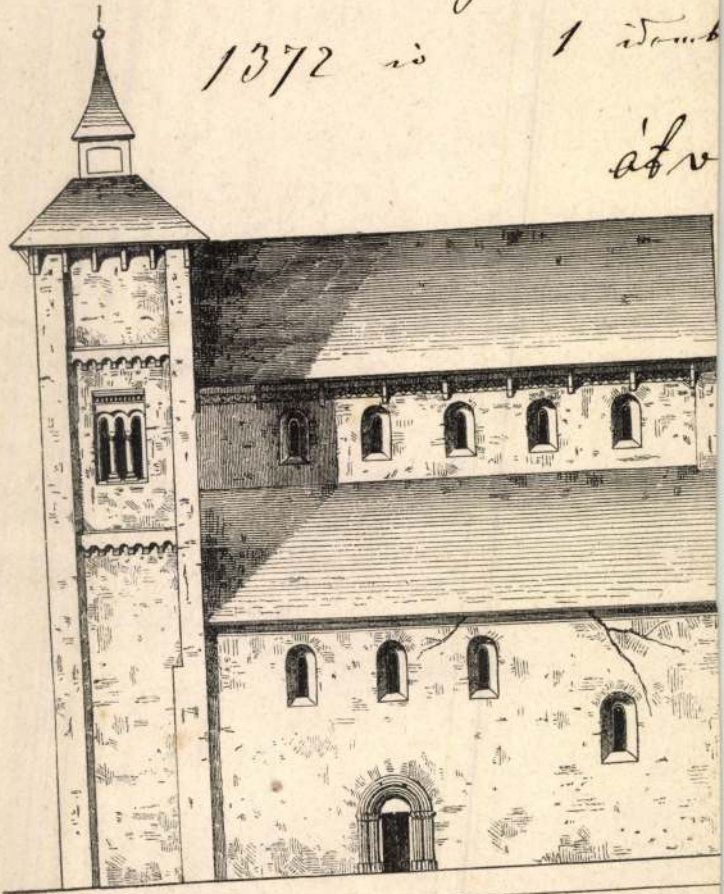

4.

TÁRLATVEZETÉSEK

a kiállításon

Január 30-án, vasárnap délelőtt 11 órakor:

Dr Rabinovszky Máriusz

Február 6-án, vasárnap délelőtt 11 órakor:

Dr Fehér Zsuzsa

★

KÉPZŐMŰVÉSZETI ELŐADÁSOK

a kiállítóhelyiségben
vetített képekkel

Február 2-án, szerdán délután 6 órakor:

KÉPZŐMŰVÉSZETÜNK
A FELSZABADULÁS UTÁN

Előadó: **Fenyő A. Endre**

Február 9-én, szerdán délután 6 órakor:

A SZOCIALISTA MŰVÉSZET ELŐFUTÁRAI
I. GOYA

Előadó: **Dr Pogány Ö. Gábor**

Belépés díjtalan

★

KÖVETKEZŐ KIÁLLÍTÁS

FESTÉSZET ÉS TÁRSADALOM

Új rendszerű kiállítás a XIX. és a XX. század nagy magyar mestereinek műveiből.

1949 február 12-től március 6-ig

Felelős kiadó: dr Faludi János
Székesfővárosi házinyomda Budapest, IV., Közp. városháza — 120850
Felelős vezető: dr Mihalik Gusztáv

A FŐVÁROSI NÉPMŰVELÉSI KÖZPONT
KÉPZŐMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁSAI

VII., Rákóczi-út 30., félemelet

XXV.

BOKROS-BIRMAN DEZSŐ

szobrászművész
legújabb műveinek kiállítása

1949 január 27-től 1949 február 9-ig

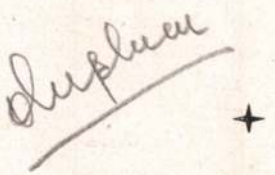

✦

A katalógus díjtalan

Bokros-Birman Dezső szobrai

Van szabványművészet, amely körülírható és meghatározható, amely szétbontható alkatelemeire; minden tulajdonsága igazolja a szabályt, amelyet képviselni hivatott. És van — különösen az utolsó félévszázadban — minden irányelvet gőgösen visszautasító művészet, amely tüntet eredeti, egyetlen és utánozhatatlan voltával, amely önmagának irány és szabály, »saját« és »egyszerű« stílus. Azaz: ilyen irány és szabály óhajtana lenni. Holott túlfeszített eredetieskedése mögött kevés vagy semmi az eredetiség, szabadossága mögött pedig nem rejlik szabadság.

Bokros-Birman művészete mindkét típustól különbözik. Szobrai tiszteletben tartják a plasztika törvényeit és elsősorban szobrok, tehát a három kiterjedés tömörségével és a formák domborodásával és mélyülésével hatnak. Mégis, nem illik rájuk egyetlen egy sem az egyértelmű stílusmeghatározó jelzők közül, nem igazolják sem az esztétikai elméleteket, sem a gyakorlati szemlélet szokványos útjait. Törvényességet éreztetnek és még sincsenek önkény híján. Szeszélyesek, de sohasem hatnak úgy, mintha rajtuk bármi is csupán az ötlet kedvéért létesülne. Gondolatébresztőek és izgatják érzékelő szerveinket, anélkül, hogy megoldásokkal szolgálnának és megbékítenének. Ellentmondással telítettek, ellentmondanak önmaguknak és egymásnak, mégis valamennyiüket összetartja egy közös szellem s a szellemnél tapinthatóbb megnyilvánulás: a mesterségbeli sajátosság, a mintázás szobrászi nyelvezete.

Bokros-Birman ezúttal néhány kisebb plasztikáját állítja ki; a legtöbb az utolsó év terméke. Ezekhez járulnak vöröskrétarajzok az utolsó hónapokból.

Különösen érdekesek a szoborfejek. Bokros kitűnő arcmás-alkotó. Portréi rendszerint hasonlóak, de mindig valami olyan sajátos többletet nyujtanak, ami a művész egyéni felfedezőképessége révén került felszínre. Kegyetlen lélekelemző, aki biztos érzékkel kiszűri modellje belsejéből, ami a nyugtalanító, a megoldatlan benne. Az emberi lélek, tudjuk, sokrétű. Mi magunk gyakran nem veszünk tudomást saját bonyodalmainkról. De Bokros úgy mintáz meg egy fejet, hogy a belsőt leplező formán keresztülszűrődik, keresztülnyomul a rejtett tulajdonságra árulkodó kifejezés. És Bokros különösen azt nem hagyja észrevétlenül, ami diszharmónikus. Így szoborarcai néha tízfelé mutatnak: ha a szem — tegyük fel — lemondó, akkor a száj élveteg, az orr dacos, az áll ernyedt, a homlok szemérmes és a nyak feszülése csupa tiltakozás... De az arc mégis összeáll, valami hallatlanul eleven emberi egésszé. Bokros tehát egységbeszorítja a nyugtalanító sokszerűséget s ebben biztos emberformáló ösztöne vezeti.

Vannak szoboralakjai, amelyek elevenségüket annak köszönhetik, hogy éreztetik a mozdulatot, amellyel életre keltette őket alkotójuk. Érezzük az erélyes és mégis fáradt lendületet, ahogy a művész feldobta állványára az agyaggöröngyöket, ahogy dombbá halmozta és alakká gyúrta őket. Az agyag, a föld, megérzik rajtuk még akkor is, amikor már bronzba öntve kerülnek ki az olvasztóból. A »Dunai kórus« nagyszerű négyese mintha a közös folyam-anya szikkadt iszapjából tornyosulna fel, kinek barátin, kinek fenyegetőn. Olyanok ezek az alakok, mint Bokros portréfejei: mintha nehezen tudnának beszélni, nehezen tépnék ki magukból a szót, mert túlontúl sok, túlontúl fájdalmas az, ami belül feszít.

Hasonlóan közvetlen hatásúak Bokros rajzai is. Néhány vöröskrétavonás és néhány folt csupán, egy rezzenet, amibe belesűríti az élet minden nyomorúságát. Néha a szépség tör át a sebtiben odavetett rajzon, egy arc sejtelmes mosolyán, egy kinyúló végtagon — kissé zilálton azonban és bizonytalankodón.

Bokros-Birman művészete megoldatlanságában mesteri és vonzó.

Rabinovszky Máriusz.

BOKROS-BIRMAN DEZSŐ

szobrai és grafikai művei

SZOBROK:

Vasmunkás, patinázott gipsz	2.500 Ft
Egységfront. Plakett, terrakotta.....	1.500 «
Lada Sándor élmunkás «	2.000 «
Bartics Rezső élmunkás «	2.000 «
Bóth Márta élmunkásnő «	2.000 «
Román figura (Bartók-szoborhoz, bronzból) ..	3.500 «
Magyar figura (Bartók-szoborhoz, bronzból) ...	3.500 «
Bukor Béla (bronz	2.500 «
Kubikos (bronz)	3.000 «
Népi kórus (bronz)	3.000 «
Dózsa (bronz)	3.000 «
Útburkoló (bronz)	3.000 «
Útburkoló (bronz)	3.000 «

RAJZOK:

Agitátor vöröskréta	250 Ft
Lada Sándor élmunkás «	250 «
Bartics Rezső « «	250 «
Tanulmány az Agitátorhoz «	250 «
« « « «	250 «
« « « «	250 «
« « « «	250 «
« « « «	250 «
Bukor Béla «	250 «
Rajz «	250 «
Rajz «	250 «

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

SZOCIALISTA MŰVÉSZETÉRT

Bokros Birman Dezső

1981 ÁPR

Kossuth-díjas szobrászművész

1021

Bokros Birman Dezső 1961-es Bartók-szobra

LÉR Ferenc
ltő születés-

let Hadsereg
lszabadítását

UDELAIRE,
tő születés-

napja; JÓ-
napja

k napja

1 BECKETT
)ja

ETH László

LENIN (Ul-

PROKOF-
zeneszerző

SZ alakuló
anciscóban

filmvetítés

MIT ÍRNAK KOLLÉGÁINK?

A SZOT-díjas szegedi író, *Tóth Béla* „Megyei nagybőgős" címmel egész oldalas színes írást adott közre a *Népszabadság* március 1-i, vasárnapi számában *Kiszin Miklós*ról, az OSZK Csongrád megyei kirendeltségének vezetőjéről, központi vezetőségünk tagjáról.

A „Népművelés" 2. számában *Szále László* cikkezett „Rossz az egér?" címmel a november végén tartott „Művészet és közművelődés" című, művészetpolitikai nyílt vitánkról.

A „Szakszervezeti Jogsegélyszolgálat" című Táncsics kiadványsorozat 80/11. számában tallózták a múlt év nyarán a veszprémi jogsegélyszolgálatunkról közölt *Páder József*-cikket.

egnagyobb
vigaszt

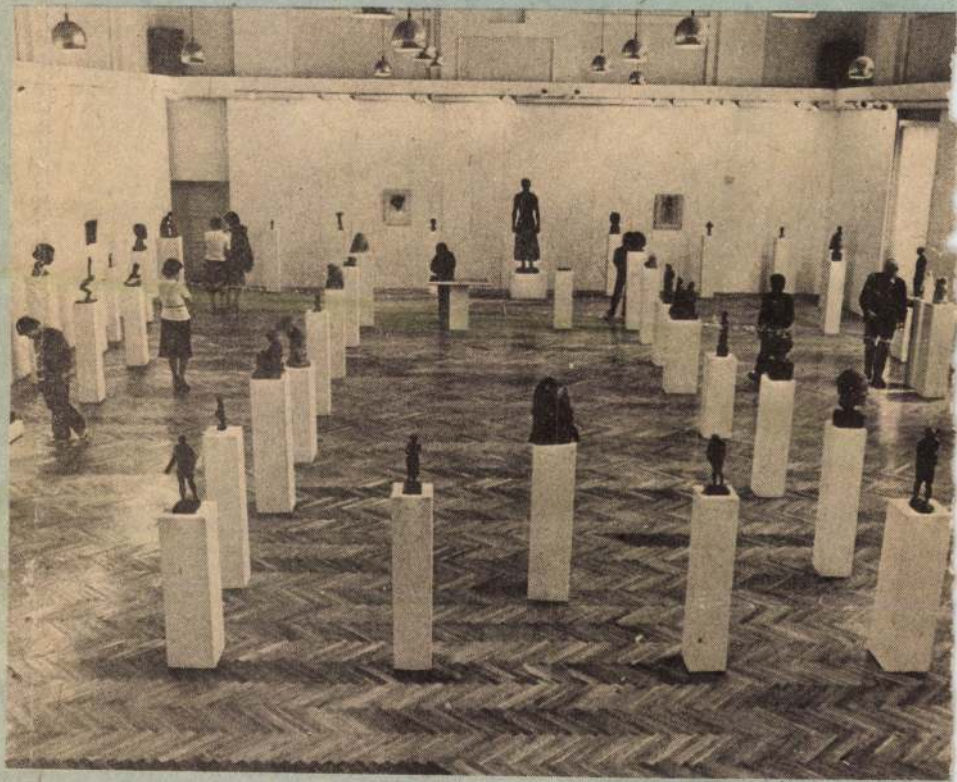

ságc
valy
ért e

Sza
szakt
Felad
terjed
lászato
nyítja
szeptemb
daságban

— Elő
kám —
ivadékne
kozni, de
szokni e
takészség
taggazda
ke nem
jó érzék
remteni.
hetőség
akad te

Erzsi
sikerrel
pályáza
kek has
gazdálk
Javasla
megval
tartalm
mányké
karmán
dére sil
lyázatu
díjat.

Szöv
óta dol

— Di
ban sze
ismerte
ránk, n
gálatok
pontját

A tett alás

Bokros Birman Dezső
Rokkant katona 1944
bronz

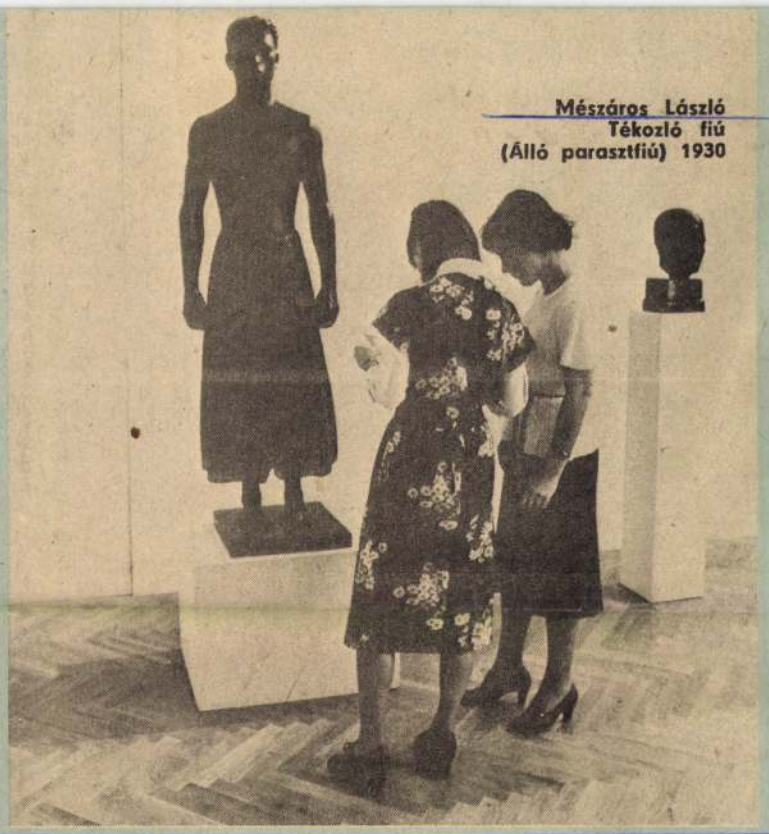

Mészáros László
Tékozló fiú
(Álló parasztfiú) 1930

Ferenczy Béni
Danae 1939
bronz

Szombathelyen egyetlen teremben mutatják be a szocialista szobrászatot. A katalógus címoldalán két dátum szerepel: 1919—1945. Erről a kiállításról hiányoznak a máskor megszokott girlandok, kapaszkodók: nincs virág, felesleges magyarázó szöveg. A Savaria Múzeum kétemeletnyi magas nagytermében szobrok vannak. Többségében kisplasztikák — példás rendben.

Attributumok nélkül is észrevehetjük, hogy keresnek, kutatnak, valami új felé vágynak az akkori fiatalok: Vilt Tibor, Szabó Iván, Bokros Birman Dezső, Goldman György, Mészáros László, Ferenczy Béni, Mikus Sándor és társaik. Kezdetben ösztönösen, de később már ráéreznek arra a Lukács György-i hagyatékra, amely 1909-es elhangzása óta egyre inkább nyitott fülekre, szemekre, de leginkább azonosulni vágyó szellemekre talált: „A rendnek ez a művészete el kell, hogy pusztítson minden sensatio- és hangulat-anarchiát. Hadüzenet ennek a művészetnek puszta megjelenése és létezése. Hadüzenet minden impresszionizmusnak... minden rendetlenségnek és értékek tagadásának, minden világnézetnek, amely első és utolsó szavának az „én" szót írja le."

Könnyű a Nyolcak csoportosulásának első szóbeli megtámasztását kölcsönkérni. De Szombathelyen az is bebizonyosodik, hogy az új, társadalmi közadakozásból felépülő képtár elkészültéig is kell egy állandó és mindig élő, agitáló terem a szocialista Magyarországon, amely nemcsak közszemlére tesz, hanem bevezet és megismertet újabb és újabb generációkat azokkal, akik — a korszak tudós értőjét, Kontha Sándort idézve — a rátalálás erejével pontosan azt nyújtották, amit a kor leginkább megkövetelt: leplezetlen valóságfeltárást, igazságot, teljességet, a feltörekvő osztály forradalmi hitét, optimizmusát.

Ezekből az esztendőkből a közéletben leginkább a dalárdák emléke maradt fenn. A szoborkultúra — az első világháborús emlékművekkel ellentétben — mindössze madzagnyi volt, s mint megannyi József Attila-i „azámhazám", vált alkalmi köldökzsinórokká. Mert éltették a küzdelmet, mert nem tűrtek csüggedést. Bár ezek nem a szobrászat megítéléséhez tartozó állapothatározók, mégiscsak voltak. Akár munkásotthonokban, vagy belvárosi galériákban is mutatták be őket, éppúgy agitáltak a polgári közönség táborában, mint a harmincas-negyvenes évek szemináriumain alkotóik. Lázadás volt ez a művészet, de nem öncélú vihar egy edényben. Annál sokkal feszültebb, vállalóbb és őszintébb: tudatos felsorakozás az értelem rangja mellé, megőrizve a forradalmi hagyományok szellemét, térben és időben.

„Most nem olyan művészetre van szükség, amely nyugtalanít, hanem olyanra, amely vigasztal!" — idézte 1932-ben Bálint György egy közeli ország rendőrtisztének kijelentését. A paprikajancsis mondat megkérdőjeleztetett, s a később mártírhalált halt publicista a válasszal sem maradt adós. „Megvigasztal az a művész, aki megmutatja, hogy az élet bonyolult, nehéz és gazdag, kínokban, válságokban, fájdalmakban és harcokban gazdag — írta. — Megvigasztal az a művész, aki elégedetlen, aki azt hirdeti, hogy tenni kell valamit. Megvigasztal az elégedetlenség, mert elégedetlenség nélkül nincs tett, tett nélkül nincs fejlődés, fejlődés nélkül nincs kultúra, és kultúra nélkül nincs művészet... A tett a legnagyobb vigasztalás... és az lesz a legnagyobb művészeti tett, amely majd kiüti az emberek kezéből a húszfilléres giccseket, és felnyitja szemüket. Ez a nagy tett, ez a dinamikus elégedetlenség lesz a legnagyobb vigasztalás."

A Savaria Múzeumban 1981-ben nincs helye a vigasztaló szónak. Szombathely múzeumának kiállítási terme harsogóbb, öntudatosabb annál, hogy bármiféle mankóra támaszkodjon. Megteszi azt Bokros Birman Dezső Rokkant katonája, amely a háborús évek egyik legizgatóbb plasztikája. De nemcsak a mindig újrakezdő, a felcsírázó élet utáni vágy, a tiszta szellem, a munkásököl ereje hat meg Szombathelyen. A fájdalom keserves őszintesége, tüntetésszámba menő vállalása Gábor István Gondjában, a munka apotheózisa László Jánosnál, az emberi harmóniák remélt és nemcsak elképzelt szépsége Ferenczy Béninél, a harcosság tömegsúlyai Goldman György plasztikáin.

Az indulatok és a klasszikus rendet felrúgó, közösségi művészetté szerveződő szobrászat kiállítása nem válik hősiessé. Szíven üt, de már nem karistol sebeket. Szombathelyen valamennyi szobor üzenet. Megértésük az immár harminchat esztendős békében válik egyre inkább egyértelművé.

Molnár Zsolt

Fotó: Horváth Péter

MAGYAR IFJÚSÁG
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-148, 340-726

Nevetgélő fiatal lányok és fiúk kacsázó léptekkel sétálgatnak az Állami Népi Együttes székházának halljában. Az előadásra várva üdvözlik tanáraikat, az Állami Balettintézet balettmestereit. A koreográfusokat felismerve összesúgnak. Aztán megtelik a színházterem. A széksorokban a magyar balett vezető egyéniségei és kedvelői.

Az előadás első része klasszikus koncertszámokból áll; részletek, variációk és pas de duex-k Csajkovszkij-, Hacsaturján-művekből. Jobbára ismeretlen nevek a műsorfüzetben, nem mindig hibátlan forgások, ugrások a színpadon. Most nem segít a „nagyszínpad", a jelmez, a díszlet. A fellépő tizenöt operai táncos többsége először kapott lehetőséget szólisztikus szerepek eltáncolására.

A szünet után *Ivánka Sándor* koreográfiáját láthatja a közönség. Albinoni lírai hangvételű barokk zenéje, a vele harmonikusan párosuló mozdulatsorok méltán aratnak szép sikert.

— Régóta szükség volt már arra, hogy kamaraegyüttesek alakulhassanak és mutatkozhassanak be kisebb vagy nagyközönség előtt — mondja az előadás után *Fodor Antal* a Magyar Állami Operaház koreográfusa. — Most, hogy a Táncművészek Szövetsége lehetővé tette és megszervezte a Táncfórum rendezvénysorozatot, lám azonnal akadtak jelentkezők. A mai estén, véleményem szerint tehetséges, fiatal koreográfus-jelölt mutatkozott be Ivánka Sándor személyében. A koncertszámokkal talán nem volt szerencsés az előadás párosítása, inkább ajánlanám a közös fellépést a szárnyaikat bontogató koreográfusoknak.

— A közeljövőben lesz ilyen is — mondja később *Ivánka Sándor*. — Április 13-án, a Budai Vigadóban, *Keveházi Gábor, László Péter*, az én koreográfiáimat láthatja majd a közönség.

— *Hogyan, és mi célból szerveztetek balettstúdiót és milyen összefüggésben áll ez az Opera bezárásával?*

— Engem régóta foglalkoztat a koreografálás, s mint operai táncos igyekeztem nyitva tartani a szememet. Nem debütálás volt ez a mostani, mert korábban, több alkalommal felkértek színházak és

FARAGÓ VILMOS

Böske

Tollforgatóval, amilyen én is vagyok, nem szokott ilyesmi történni. Ilyesmi csak mással történik, és a tollforgatónak annyi a szerepe a történelemben, hogy ő írja meg. Mindig színesen, de hol iróniával, hol elérzékenyüléssel, színezve írja meg, hogy mi történt mással: sohasem látott, sohasem ismert közeli rokonai bukkantak elő, olyan váratlanul, mintha valaki házépítés vagy kútásás közben aranykincsekhez vezető tárnába pottyan.

Már túl vagyunk az első találkozáson, de még mindig zavartan toporgok a számomra szokatlan helyzetben: sohasem látott, sohasem ismert közeli rokonaim bukkantak elő a Szovjetunióból, olyan váratlanul, mintha valaki az utcán sétálva egyszer csak szembetalálja magát réghalott hozzátartozója inkarnációjával. Én magam mintha hároméves koromban elveszített édesanyámmal találkoztam volna most, hiszen a testvérhúga bukkant elő, hatvan év irdatlan mélységéből, tyotya Bjoske, ahogy gyermekei, vejei, unokái tréfásan hívják — Böske néni, ahogy meghatódva én szólítottam.

Ritka, de történelmileg keményen meghatározott sors az övé: az első világháborús orosz hadifoglyok sokasága dolgozott annak idején parasztgazdáknál. Magyarországon; szülőfalumban, Újkígyóson is (az utolsó háború volt ez, amelyben hadifogolynak lenni még szinte kedélyes állapot), Böske néni ekkor esett szerelembe egy szép szál orosz legénnyel, aki Újkígyóson tanult meg a pékmesternél foszlós magyar kenyeret sütni, s aki önként jelentkezvén Stromfeld katonájául, a tiszai vereség után visszalopózott Böske nénihez, elvette feleségül, és Kígyóson éltek volna, míg meg nem halnak, ha 1921-ben nem jön a rendelet: a volt orosz hadifoglyok menjenek haza. Böske néni akkor 21 éves fiatalasszony, falusi szemhatárral, politikai, sőt földrajzi tájékozottság nélkül, kegyetlen választáskényszer előtt: a szülőkhöz, a testvérekhez, az akácfás utcákhoz ragaszkodjék-e, ahhoz a teljes univerzumhoz-e, amelyben létezni megtanult, vagy egy szál szerelméhez, aki idegen világba ragadja. Belorussziában telepedtek le végül, jöttek a gyerekek, három lány, egy fiú, jöttek a családtörténet hátterében a politikatörténet eseményei, és jöttek 1941-ben a németek. A család evakuál, lovaskocsin indulnak kelet felé, az úticél Gorkij, a volt Nyizsnij Novgorod, a Volga északi folyásánál, a távolság kétezer kilométer. Az út története mint egy fantasztikus regényé olyan, és olyan szokványos, mint sok millió szovjet családé akkor. Mit gondolt Böske néni, amikor a bombaverte úton egyre idegenebb csillagok alatt menekültek kelet felé? Böske néni négy gyerek, anyja volt, valószínűleg csak rájuk gondolt akkor, Verára, aki Leningrádban rekedt és a három kisebbre, akik a szekér alján gubbasztottak. Aztán vissza megint, 1945-ben Belorussziába. Ahol nemcsak a lakásnak, de a háznak, de a városnak is hűlt helyét találják. Mit gondolt Böske néni megint? Mit gondolhat egy anya, akinek Leningrádból előkerül nagylánya és akire egy hattagú család gondja és öröme súlyosul? Azt, hogy élnek, hál' istennek, tehát dolguk van a világon: megmaradni.

Aztán a happy end: voltam náluk. A litván fővárosban élnek most, Böske néni halsalátát készít és orosz levest főz a töltött káposztához a négyszobás telepi lakás konyhájában, kizavar, ha fazeka körül lábatlankodom, majd utánam jön, arcom simogatja és elpityeredik, fürge kis öregasszony, nyolcvanéves, őszülő kontyocska, eleven szemek az arc gödreiben — ilyen lett volna édesanyám, ha ezt a kort megéri. Gyermekei útra bocsátva, unokái jó kezekben, hatvan év után most érezte úgy, hogy magára is gondolhat. A sebre, amelyet hazulról elszakadása ütött rajta. És elindított egy palackpostát haza. Kockás irkalapot, rajta ákombákom betűkkel az adatai és hogy kiket keres. A postát szovjet-litván turistacsoport egyik nőtagja hozza, a postás Siófokon találkozik egy magyar házaspárral, az irkalap kalandos úton jut el hoz-

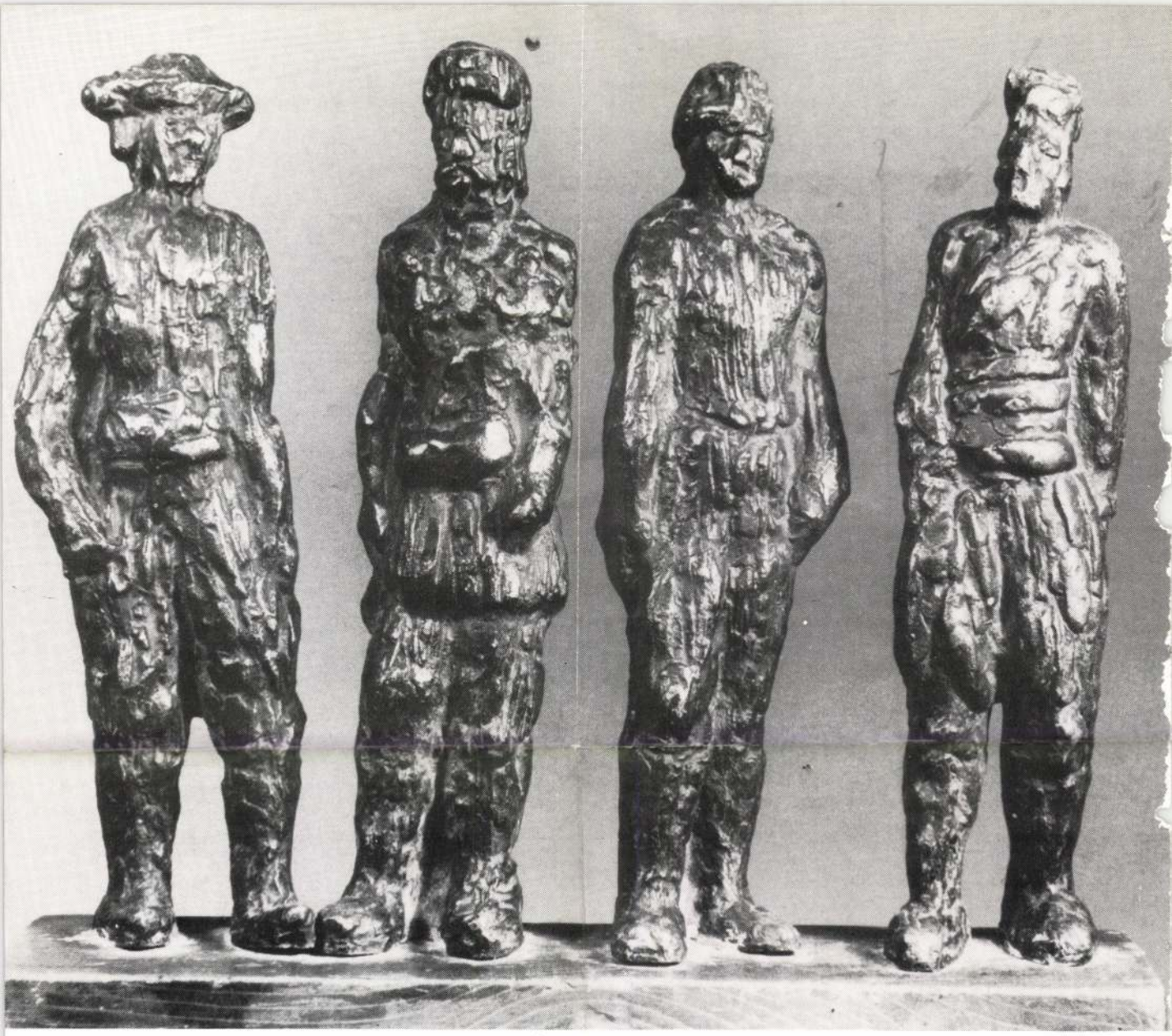

77.

BOKROS BIRMAN DEZSŐ

BOKROS BIRMAN DEZSŐ
(1899–1965)

77. Dunavölgyi népek kórusa 1946
bronz, 23,5 cm
MNG, Itsz: 57.33-N.

Magyar művészet
1945-1949

85.

MAHIR SAJTOFIGYELO

1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Dezső Bokros Birman,

BUDAPESTER RUNDSCHAU

1982 MÁR 1 5

1021

Dezső Bokros Birman: Porträt des Malers Hugo Scheiber, rotbemalter Gips, 1933

Ungarische bildende Kunst in der Levy-Galerie

tes werden!

der Patriotischen Volksfront (r.) mit dem Leiter einer Dele- ublikanischen Partei Alfonso

MAHIR SAJTOFIGYELO
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Dezső Bokros Birman,

BUDAPESTER RUNDSCHAU

1982 MÁR 1 5

1021

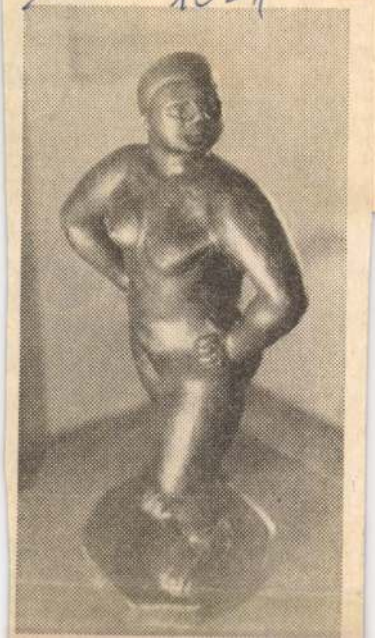

Dezsö Bokros Birman:
Madame Sans-Gene, Bronze, 1934

Ungarische bildende Kunst in der Levy-Galerie

1943

KALAUZUNIFORMISBAN ÜNNEPELTE A LIGET május elsejét

Mint már évek óta, az idén is hűvös éjszakán köszöntötte a liget május elsejét. Csípős szél száguldott végig időnként a bódék között a vurstliban.

A záróra a ligetben is 11 órakor van és mire az éjféllel beköszöntött a május, már csend volt a mutatványos utcákban. Egyéként is *szokd, csendes, május elsejére virradt az idén Budapest.* Lehet, hogy a rossz időjárás is oka volt; kevesen mentek ki az idén a ligetbe a tavasz fogadására. A mutatványosok szomoruan panaszolták másnap: *még nem volt ilyen rossz május elsejéük.*

A hangulat csak szombaton délután kezdett felengedni. A szél megállt, a nap melegen sütött, szombat délután is volt és így négy óra után már óriási tömeg hullámzott a vurstliban.

A ringlispilnek persze változatlan sikere volt s délután négy és hat között volt idő amikor sorba kellett állni a jegyekért. De nemcsak ez a sorbanállás emlékeztetett arra az idei május 1-én, hogy háború van. *Fakanalat 1943 május elsején alig lehetett kapni.* A régi fakanál-árusítóhelyek a híres Pelfrásokkal úgy látszik, megszűntek és helyükbe léptek új cégek. Mindössze egyetlen bódéban árultak fakanalat, ott is nagyon kicsi volt a készlet, de a kereslet még kisebb. A fakanál eltűnt és helyette új színként jelent meg a *kalauznők és postáskisasszonyok uniformisa.*

Nagy tömeg állta körül a *„Huszadik század egyetlen csodáját, a világ legkisebb élőlényét, amely itt Budapesten látható".* A fáradtarcu törpe, ha ugyan nem is a legkisebb élőlény, de azért nem magasabb fél méternél, blazirtan hajlongott a tapsokra. Bent a liliputi színházban a falak mellett is álltak az emberek. *A műsor nagyrésze a háborúról szólt.* Az első szám nagy finaléját hat törpe énekelte és táncolta békebeli huszár uniformisban. A refrén így kezdődik: *„Pajtás, pajtás jössz te velem".* Azután egyszerre megjelenik a liliputi színházban maga Tolnay Magda, aki ugyan nem törpe, de mégis a liget sztárja és kicsit rekedten, kicsit halkan elénekli a nótákat a Donról, a tábori levelezőlapról, Jóskákról, Pistákról és Marcsákról. A hátsó sorokban alig lehetett hallani a hangját, mégis mindenki sírt és percekig dübörgött a taps.

A panoptikumnak csak mérsékelt sikere volt, mert mindenki a mellette lévő pavillon körül tolongott, ahol *a hölzseket és urrakkat a kéz nélküli született ember, a világ legcsodálatosabb jósnője, a kigyóember és a késdobáló csalogatta a Csodák Házába.* A kézmélküli ember a lábával sodort cigarettát, Mr. Shanghai karikán préselte át magát, a bűvész női kombinékat varázsolt elő férfi zsebekből és a jósnő az érdeklődőkkel nyílt színről közölte, hogy *a szép szőke kalauzkisasszony nagy örökséget fog kapni, a közhonvédet nagy boldogság éri, csak ne legyen féltékeny és a fiatalurnak ügye hivatalos helyiségben kedvezően intéződik el.*

A *hajóhinták repültek* május elseje koraestjének langyos szellőjében, azután kigyultak a csillagok a liget felett is. A vendéglőkben szólt a zene, harsogtak a kikiáltók. *Így ünnepelte meg a liget május elsejét 1943-ban.*

NOMÁD SZÉLJEGYZETEI

A napokban akaratlanul is végig kellett hallgatnom egy társaság vitatkozását. Arról volt szó, hogy e világon a gonoszság-e a több, vagy a jóság? Mosolyogtam a feltett kérdésen, hiszen sem a gonoszságnak, sem a jóságnak nincs megbízható statisztikája. Amellett az olyan háborús időben, amilyen ez a mostani, a legtöbben hajlamosak arra, hogy inkább a rosszat, az igaztalant, a kegyetlen dolgot lássák meg, mintsem a jóságot. Még ha a jóság ott virul is a közvetlen közelségükben.

*

Nem mintha nem volna minden korszakban túlságosan is sok az emberi gonoszság. Hiszen az eszményi állapot az volna, ha az emberek semmi gonoszságot sem követnének el egymás iránt. De valami megtéveszti néha még a komolyabb megfigyelők optikáját is.

A rossz cselekedetek, a gonosztettek ugyanis sűrűn megjelennek a nyilvánosság reflektorfényében, — ámbár, sajnos: nem mindig. A jó cselekedetek azonban nem. Ha valaki gyilkol, rabol, uzsoráskodik, szélhámoskodik, arról előbb-utóbb tudomást szerez a nyilvánosság. De arról, hogy hányan nem gyilkolnak, nem rabolnak, nem uzsoráskodnak, nem szélhámoskodnak s még a harctéren is emberségesek maradnak, nem igen van irott krónika. Már csak azért sem, mert az igazi jóság szerénybb a közmondásos ibolyánál is. Nem igényli a nyilvános feljegyzetést és elismerést. Bűnkrónika mindig volt, erénykrónikát nem igen írnak. Általában: az emberek szívesebben mondják el embertársaikról azt a rosszat, amit azok el sem követtek, — mintsem azt a jót, ami méltán válna dicséretükre.

*

Mindezt azért vetettem papírra, hogy még a mai világban is megnyugtassam némely embertársaimat: van jóság, becsület, hűség, áldozatosság is, — nemcsak ezek ellentéte jellemzi az emberiséget. Az, hogy rendszerint nem az erényeket éri külsőséges jutalom, nem is fájhat erkölcsi lénynek. Ősi igazság, hogy az erénynek önmagában van a jutalma, a gonoszságnak önmagában van a büntetése. Nem is szólva arról, hogy minden gonoszság előbb-utóbb külön, nyilvánosan is megbüntetődik. Ahogyan egy híres német vers mondja: „Die Sonne bringt es an den Tag" — egyszer napfényre kerül.

Nomád

Séta Bokros-Birmannal a szobrai között

Kicsinységükben is monumentálisan ható figurák között kalauzol *Bokros-Birman* Dezső kiállításán a *Tamás Galériában.* Szeretném, ha mondana valamit a belső kényszerről, amely friss és örök művekké alakul a keze nyomán.

— Nem lehet kitárni a műhelytitkokat — mondja. — Nem igen tudok beszélni, az anyag szól helyettem. *Ott nem dadogok.* Nézze ezt a női figurát: én Vénusznak nevezem. De a mai nő kiállása van benne, semmi köze a görög ideálhoz, nem csak önmagáért való.

Valóban, a női figura a klasszikus kompozició merő ellentéte. Semmi lebegés, semmi könnyűség, elszántság és erő a súlypontja, *csak egy modern nő állhat így ma a világban.*

A kubikos munkástéma. A műben a talapzat, a talaj épp olyan lényeges, mint a tetézett talicskának minden izmával nekifeszülő figura. Ezt mindjárt meg is erősíti *Bokros-Birman:*

— A fásládára mintáztam a kubikost, hogy érezzem a talaj ellenállását. Az lett, amit akartam.

A fekete fényben sugárzó anyagba mintázott, lehúnyt szemű, álmodó *Ady* arcára a halál megbékéltsége ömlik, de a lezárt szemhéjjak végtelen szomorúságot rejtegetnek A *József Attila-portré* előtt ez mondja a művész:

— *Attila jó barátom volt: ezt vizionáltam róla.* Nagy válságomban csináltam, inkább csak a képzeletre támaszkodva. Nem tudja azt senki, mi az, *visszatükrözetni valakit, aki már elment.* Ez egy lelki portré a költőről, de a szobrásznak a valóságot kell adnia, bármennyire is elvont, átszellemült az.

— Különben sem vagyok az a szobrász, aki studiumokat csinál. 1920-ban volt egy érzéskomplexusom, akkor vetettem papírra ezt a vázlatot — mutat egyik rajzára. — Szöveget is írtam rá: *„Valamikor nagy kétségeim voltak emberekről, önmagamról, valamelyik éjszaka valamelyik órájában kibujtam az ágyból és a tükörbe néztem."* Aztán huszonkét évig hordtam magamban a témát, amíg kiérett annyira, hogy plasztika legyen belőle. A *Tékozló fiú* is sok éven át hordott magzat volt. Ha rajzolok, rajzaim csak kísérő jelenségek a plasztikai kiteljesedéshez.

— Ez itt Szalmás Piroska síremlékének modellje — mutat rá egy zárt tömbbe mintázott kompozíciójára. — A háttérben, a sík felületen éneklő fejek emelkednek egymás mellett, a háttal álló asszony alakja kiterjesztett karjával, lendületes mozdulatlansággal vezényli az örök kórust — Ez a másik, *Hunyady Sándor síremléke.* Szalmás Piroskáét már felállították a temetőben, ez itt marad nekem — mondja és szeretettel nézi a meztelen férfialakot, *Hunyady Sándor arcát.*

A *„Független Magyarország"* című plakett *a munkásság, parasztság* és *dolgozó értelmiség összefogásának* víziója.

— Minden kor, minden idő alkalmas arra, hogy a művész megnyilatkozzon — mondja *Bokros-Birman* a plaket előtt. — *A művész sohase csinál mást, mint ami korának problémája.* Ilyenféleképpen *művészprogramom nincs is. Magamat, az embereket, az életet akarom kifejezni.*

József Attila

EZT LÁTTUK *a moziban*

EGY BOLOND SZÁZAT CSINÁL

Hosszú hónapokig énekelték évekkel ezelőtt az egyik budapesti kis színház színpadán: *„Egy duc, meg egy duc egy párduc"* és táblás házak mellett estéről-estére tomboló taps fogadta *Latabár* Kálmán *afrikai oroszlánvadászt.* Ő volt az az egy bolond, aki százat csinált. És hogy a széria száznál se álljon meg, az Egy bolond százat csinál, most áttette működési helyét a film vásznára. Utóvégre nevetni mindig kell és ha van, amin szívből, őszintén hahotázni lehet, az kétségkívül az *Egy bolond százat csinál. Szalma* Dömötör, mint gróf Rodrigo Suarez, elbocsájtott főpincér és ál-oroszlánvadász okozza azokat a felmérhetetlen bonyodalmakat, amelyekből később minden nevetés származik. Ebben a darabban mindenkit összecserélnek mindenkivel s a végén a néző se tudja, hányadán áll, nem tudja, hogy melyik Latabár az oroszlánvadász és melyik a főpincér. Holott csak egy Latabár játszik a darabban. *A Kálmán. Hausz* Mária legfrissebb produkciója igen jó szereposztásban kerül a vászonra. *Mály* Gerő, *Rajnay* Gábor és vitéz *Benkő* Gyula játssza Latabáron kívül a férfi főszerepeket. A két szép hölgy, akibe grófok, halbiológusok és egyéb lokálalkalmazottak fülig szerelmesek, *Hidvéghy* Vali és *Egry* Mária személyében képviseli a romantikát az *Egy bolond százat csinál* filmváltozatában. Az új magyar bohózatot, amelynek nagy sikere lesz, a *Scala*-mozi mutatta be a napokban.

Vakok hangversenye a vak honvédeknek

Vakok rendeztek hangversenyt vasárnap délelőtt a Zeneakadémián a vak honvédeknek. A világtalanná lett hősök a zene és ének szárnyán találkoztak a művészettel, az élettel, a szépséggel. Fekete szemüvegek felelgettek egymásnak, nézőtérről és színpadról, vak színjátékban, melyben a gesztus, az arc elveszti jelentőségét, de új, mélyebb életre kél a hang.

— **A Magyar Ruggyantagyár Rt.** most publikálja 1942. évi mérlegét, amely 762.000 pengő tiszta nyereséggel zárul, az előző évi 773.250 pengővel szemben. Az eredmény tehát változatlan niván mozgott, noha a nyersanyagellátás kérdése kétségtelenül befolyásolta a vállalat produkcióját. A brutto jövedelem 16.5 millió pengő volt, az előző évi 10.4 millió pengővel szemben. A vállalat ingatlanait és gépi berendezéseit 9.5 millióra értékeli, az adósok tétele 11.4 millióra emelkedett, a készletek 4.8 millióval szerepelnek.

Megnyílt a haditudósító kiállítás

A Vigadó épületében vasárnap nyitotta meg a magyar királyi honvéd haditudósító osztály parancsnokságának kiállítását vitéz nagybaczoni *Nagy* Vilmos vezérezredes, honvédelmi miniszter. A miniszter méltatta a haditudósítók harctéri cselekményeit és rámutatott arra, hogy a haditudósító fegyverrel is harcolt, ha a helyzet úgy kívánta. A kiállításon megjelent többek között *József* királyi herceg, tábornagy, dr. *Antal* István nemzetvédelmi propagandaminiszter, vitéz *Szombathelyi* Ferenc vezérezredes, a honvédvezérkar főnöke.

— **Hirtelen meghaltak.** *Kaltán* Mihály 65 éves ügynök a Klauzál-téren összeesett, a mentőautóban meghalt. — *Szücs* István 75 éves napszámos a Népszínház-utcában esett össze és azonnal meghalt. — *Strempel* Jánosné 59 éves asszony a Királyhágó-uti kórházban volt látogatóban és a *betegszobában hirtelen meghalt.*

milyen ragyogó nevek!

A világhírű HAGENBECK VEGYES VADÁLLATREVÜJE: oroszlánok, tigrisek, jegesmedvék, barnamedvék

RENITA KRAMER táncos szt[illegible]

ezenkül Busch tüneményes táncos paripái
5 Albertis a levegő királyai, a legbravurosabb légtornász együttes
ÉS 10 MÁS VILÁGSZÁM
Mindennap 2 előadás: fél 4 és fél 7-kor
Minden délután a teljes esti műsor!
Fényes cirkusz
Telefon: 221-444 és 420-364

A MÁK közgyűlése

A *Magyar Általános Kőszénbánya Rt.* most tartotta 51. évi rendes közgyűlését. A közgyűlés egyhangulag tudomásul vette az igazgatóságnak az 1942. évről szóló beszámoló jelentését.

A közgyűlés megállapította az 1942. évi mérleget és jóváhagyta a nyereség hovafordítására vonatkozó javaslatot.

Ezután a közgyűlés beválasztotta az igazgatóságba dr. *Varga* József titkos tanácsos, ny. iparügyi minisztert, akit a közgyűlést követő igazgatósági ülés az igazgatóság elnökévé választott. A felügyelőbizottságba pedig a közgyűlés báró Rohonczy Imrét, dr. Scitovszky Aladárt és gróf Széchenyi Károlyt választotta be.

Divathölgy nyáron harisnya helyett csak MORISSON harisnyapótlót használ!
Kapható drogéria, illatszerüzletekben

Ha kell, használjon MORISSON SZŐRTELENITŐT

— **Két halálos gázolás.** Pestszentlőrincen az Üllői-út és a Garam-utca sarkán 30—36 év körüli férfit gázolt halálra az 50-es villamos. Iratai szerint *Hornyák* Ferencnek hívják. A villamosvezető szerint a férfi a villamos sínekben feküdt. *Rapi* János 8 éves tanulót a 91-es villamos elütötte Ujpesten a Mária-utca és Anonimus-utca sarkán. A mentők kórházba vitték, azonban nemsokára meghalt.

— **Kifosztották egy rendőrtanácsos lakását.** Rákospalotán, az Apponyi-tér 18. számú házban, *Rónai* Antal rendőrtanácsos lakásán betörők jártak. Felfeszítették az ajtót és 2400 pengő készpénzt, férfi és női alsóruhaneműt vittek el.

— **A Magyar Kender-, Len- és Juta-ipar Rt.** közgyűlése változatlanul 1.60 pengő osztalék fizetését határozta el. A vállalat multévi mérlege kedvező fejlődésről tett tanuságot. Az üzemi bevétel 16 millióról 24 millióra növekedett. Az alkalmazottak kegydíjellátását szolgáló alapot 800.000 pengővel, az értékcsökkenési tartalékot 533.647 pengővel dotálták. A tiszta nyereség 484.766 pengő, az előző évi 362.645 pengővel szemben.

Házbérkönyvek, házbérnyugták
Lakónyilvántartási könyv, lakásper blanketták!
MINERVA PAPIRHÁZ Andrássy-út 3

Használt ruhákért, mindenféléért legtöbbet fizetek SCHMERGEL RUHAÜZLET, Rottenbiller-u. 37. sz. TELEFON: 42-22-69. Hívásra jövök. Eladás — Vétel — Csere

KULACS
VIHARKABÁT
HÁTIZSÁK
KENYÉRZSÁK
MOLNÁR GYULA
VII., KÁROLY-KÖRÚT 3/c
SAROKÜZLET. TELEFON: 42[illegible]-375.

Mozilátogatóknak, filmre készülőknek:
HEVESY IVÁN:
A FILM ÉLETRAJZA
A film őskora és hőskora. A filmjátszás dramaturgiája.
320 oldal, 60 nagyon érdekes fényképpel. Hafa-kiadás. Ára: 12 pengő. Kapható könyvkereskedésekben, vagy az ár előzetes beküldésével a Független Magyarország kiadóhivatala útján: Budapest, Vilmos császár-út 34.

Három robbanó csomagot küldött nőismerősének és vetélytársainak egy féltékeny szerelmes

Az egyik doboz felrobbant, a merénylő öngyilkos lett

Vasárnap délben *a főkapitányság* a következő *hivatalos közlést* adta ki:

Folyó hó elsején a délelőtti órákban megjelent a főkapitányság panaszfelvételi irodájában *Schultz* Ernő szőnyegnagykereskedő és egy papirosba csomagolt dobozt adott át azzal a bejelentéssel, hogy azt a reggeli órákban az egyik budapesti bovyállalat küldönce vitte hozzá.

A csomag megvizsgálása közben felrobbant, azonban egész jelentéktelen karcolásos sérülésen kívül anyagi kárt nem okozott.

A nyomban bevezetett nyomozás során minden kétséget kizáró módon nemcsak az nyert megállapítást, hogy *a fentemlített csomagot Bence Gyula dohányárus, szentendrei lakos küldte,* hanem azonkívül az is, hogy *ezenkívül még egy Szentendrén lakó férfi- és nőismerősének is küldött hasonló csomagot.* A beszerzett bizonyítékok szerint *a csomagokat szerelemféltésből küldte vélt vetélytársainak és közös nőismerősöknek.*

Bence Gyula a csomagok szétküldése után folyó hó 1-én a délelőtti órákban *egyik budapesti szállodában öngyilkosságot követett el és meghalt.*

Búcsúlevelet is hagyott hátra, amelynek tartalma a rendőrhatóság megállapításait teljes mértékben igazolja. A robbanási szakértő véleménye szerint *testi épség veszélyeztetésére alkalmas vadászpatrón volt a dobozokban elhelyezve, mely azok fedelének felnyitása folytán robbant.*

Budapest, 1943. május 2.

dr. Bozzay s. k.
rendőrfőtanácsos, a bűnügyi osztály vezetője.

Hogy követte el a merényleteket és az öngyilkosságot egy megbomlott agyú ember?

A szerelmi dráma részletei a következők:

Jól öltözött nyulánk, **szőke férfi** állított be a főkapitányság épületébe a rendőri riporterek szobájába. Kezében barna papírba burkolt csomag volt. Azt mondotta, hogy egy

rendkívül gyanus küldeményt akar beszolgáltatni a rendőrségnek.

pár perccel később a panasziroda asztalára került a huszonötször harminc centiméteres doboz. *Simon* Ferenc rendőrkapitány a sérülési osztályból éppen panaszfelvételi szolgálatban volt, megnézte a csomagot, amelyen a következő címzés állt: *Falu szőnyegkereskedő vállalat, Marx Lóránd címén Schultz Ernő úrnak Vilmos császár-út 19/c.* A csomag átadója Schultz Ernő volt, a címzett Simon rendőrkapitány a legnagyobb óvatossággal nyult a csomaghoz, *csak a papírburkolatot akarta lefejteni,* a következő pillanatban

detonáció rázta meg az egész szobát, a doboz ezer darabra repült, az ablakokat kivágta a légnyomás és az udvaron és a szobában üveghulladékok hevertek mindenfelé.

A szobában öten tartózkodtak,

senkinek nem történt szerencsére komolyabb baja.

Csodával határos módon, amikor a füstfelhő elszállt és a szomszédos irodahelyiségekből berohantak, látták, hogy *a rendőrkapitány keze vérzik,* egy panaszos asszony *Kiss* Istvánné, aki lopás miatt jött feljelentést tenni, *a szeméhez kap a kezével.* Az elsősegélynyújtó rendőrorvos megállapította, hogy

légnyomást kapott.

A rendőrkapitány jobbkezén sérült meg könnyebben. Egy rendőr, Schultz és egy másik férfi tartózkodtak még a robbanáskor a szobában, nekik

semmi bajuk nem történt.

A fegyverszakértők rögtön megállapították, hogy

rugóra rögzített vadásztöltény gyutacsal, serétekkel és puskaporral tömített robbanószer volt a küldeményben.

A robbanószerkezet faforgáccsal volt körülburkolva.
A kivülről ártatlan, belül pokoli szerkezetű csomagot

Bence Gyula küldte.

Bence 52 éves férfi, nagytrafikos, három éve került Szentendrére és a Fő-téren megkapta a nagytrafikot.

Bence Gyulát keresték, nem volt üzletében, még előző nap bejött Pestre.

Semmi kétség,

idegileg megbomlott ember vad szenvedélyétől ihtve agyalta ki a pokolgépes csomagokat,

hogy ilyen módon tegyen el láb alól három embert.

A budapesti főkapitányság és a szentendrei rendőrség még lázasan nyomozott, a két rendőrség állandó kontaktusban állt egymással, amikor

a Rákóczi-úti Pannonia-szálló egyik szobalnasa benyitott az egyik vendég szobájába s azt ágyában fekve holtan találta.

A halott férfi Bence Gyula volt,

a szentendrei trafikos nikotinoldattal ölte meg magát.

Az éjjeliszekrényén búcsúleveleket találtak. *Megírja, hogy szerelmi bosszút akart állni a három pokolgéppel.*

A főkapitányságon vasárnap az ügyet már le is zárták.

Andrcánszky István

Felborult egy Bart-autóbusz hat súlyos sebesült

Budakeszi közelében súlyos autóbusz szerencsétlenség történt. Egy robogó Bart autóbusz, a perbáli országúton. Budakeszitől négy kilométerre, *felborult. Az autóbusz tömve volt utasokkal.* A vármegyei mentők egymás után emelték ki a sebesülteket, akik között *hatan egészen súlyosan sérültek meg,* köztük *Bakay* Mártonné tisztviselő-felesége *koponyaalapi törést szenvedett. Liszt* József 43 éves magántisztviselő *bordatörést, Emerling* György vágott sebeket szenvedett, *Rupert* János, *Rupert* Tamás, özvegy *Kévés* Sándorné sérült még meg súlyosabban. A szerencsétlenségnek összesen tizenöt sérültje van.

CÉLLÖVŐ PUSKÁVAL SZIVENLŐTTE MAGÁT A NÉPLIGETBEN

Vasárnap a Népligetben a mutatványos téren a céllövöldében *céllövő puskával szivenlőtte magát Barok István 29 éves segédmunkás.* Haldokolva vitték a mentők a Rókus-kórházba.

Böröcski Erzsébet 24 éves háztartási alkalmazott a Kaas Ivor-utca 9. számú munkahelyén kinyitotta a gázcsapot. Megmentették és a Rókus-kórházba vitték.

Német Erzsébet 30 éves leány, a Komáromi-út 40 számú lakásán ammóniákoldattal, *Német* Mihályné 40 éves takarítónő a Horthy Miklós út 141. számú lakásán szevenállal megmérgezte magát.

Gépkocsibaleset érte az SA törzskari vezetőjét

Berlin, május 2. (Német Távirati Iroda) Viktor Lutzet, az SA törzskari vezetőjét május elsején szolgálati útjáról visszatérőben Potsdm mellett gépkocsibaleset érte. (MTI)

„HÁBORÚ UTÁN"

Lyon, május 2.

Mint a 7 *Jours* című francia hetilap írja, az angol ujságok új rovatot nyitottak. A címe: *After War (Háború után).* A német lapok többször beszámoltak már róla, mennyire elterjedt az angolszász országokban az a szokás, hogy mindenki a háború utáni dolgokról tervezgessen. Ez az új rovat kizárólag ilyen terveknek és javaslatoknak van fenntartva. Nagy részét az olvasók levelei töltik ki. Az angol ujságoknak régebben is jelentős anyagát szolgáltatták az olvasóknak a szerkesztőhöz intézett levelei. Ezek a levelek most nagyrészt a háború utáni dolgokkal foglalkoznak. Az angol tervezgetők érdeklődése a legkisebb részletekre is kiterjed. Pontos terveket nyujtanak be például, *hogyan kellene újjá építeni Londonnak azokat a részeit, amelyeket a bombatámadások elpusztítottak.* Sok levél foglalkozik *India és a gyarmatok függetlenségének kérdésével.*

+ SPORT +

A Csepel-Vasas és a Ferencváros-Kispest találkozó a tizedik bajnoki forduló nagy mérkőzései

Vasárnap délután kezdődtek meg a tavaszi labdarugóbajnokság tizedik fordulójának mérkőzései. Ezúttal a fővárosra és a vidékre is 4—4 mérkőzés jutott. A budapesti mérkőzések közül az érdekesség és látogatottság szempontjából a *Csepel—Vasas* és a *Ferencváros—Kispest* találkozó emelkedett ki.

A mult évi bajnok *Csepel* és a jó formában levő *Vasas* találkozó egyenlő erejű ellenfelek kemény küzdelmét igérte. Az elmult összel az ujonc Vasas kiadós vereséggel küldte haza a csepelieket, akik most a saját pálya előnyét figyelembe véve, revánsra készülődtek. A saját pálya előnyével szemben a munkásegyüttes legendás lelkesedését és hihetetlen küzdőképességét vonultatta fel, amelylyel NB. I. szereplése alatt nem egy nagytudású ellenfelére mért vereséget. *A Vasas drukkertábora hatalmas tömegben kisérte el kedvenc csapatát Csepelre,* bízva abban, hogy a piroskék színek viselői ezúttal is kitesznek magukért. A mérkőzés mindkét csapat szempontjából jelentős volt, a Csepelnek a bajnokság megszerzése, a munkásegyüttesnek pedig az élcsoportban való maradás lebegett szeme előtt.

Nehéz feladat elé állította az Üllői-úton a *Kispest* a *Ferencvárost.* Nagyváradon a titkos bajnokjelölt *NAC* mérkőzött az utolsó helyezett *Szegeddel.* Az *Elektromos—SBTC, Haladás—Gamma, Törekvés—Ujpest, Szolnok—DiMÁVAG, Kolozsvár—Ujvidék* mérkőzések közül több igért meglepetést.

A Hősök tőr-emlékversenye

A Műegyetemen bonyolította le a Vivó Szövetség a Hősök Emlékversenyének egyik részét, a tőrversenyt. A bajnok *Hátszeghy* kivételével az élgárda minden tagja elindult a viadalon. A döntőbe a következők kerültek: Gerevich, Berzsenyi, Palócz (MAC), Bedő, Maszlay (HTVK), Pamuk, Szüts (LASE), Gerevich II. (BSzKRt) és Balthazár (Postás).

Meglepetések a birkózó csapatbajnokság döntőjében

Szombaton késő este kezdődtek meg az idei birkózó csapatbajnokság első fordulójának küzdelmei. A MAC nagy meglepetésre símán győzött a kitűnő Debreceni VSC birkózók ellen 5:2 arányban. Mihályfi I., a kitűnő debreceni birkózó, hatalmas küzdelemben győzött a válogatott Kinizsi ellen. A WMTK—BSzKRt viadal (3:1-re vezetett a WMTK) félbeszakadt az elsötétítés miatt. A küzdelmet kedden folytatják. A csapatversenyben a MAC áll az élen 2 ponttal. 2. WMTK, 3. DVSC, 4. BSzKRt. A bajnokságot szombaton folytatják. A bajnokság a MAC és a WMTK között dől el

A Magyar Lovaregylet

május 8-án és 9-én

d. u. 3 órakor versenyt tart.

LÓSPORT

I. futam, 1. **Szonáta** (1 és fél Frekl. 2 Csongor (pari) Weissbach. Futottak még Lókötő II., Itália. Tot.: 10:29, befutó: 57.

II. futam. 1. **Kontrás** (pari), Klimscha, 2. Hiu (10) Seidig. Futottak még: Földesur, Soros, Kukilkó, Mignan. Tot.: 10:18, 17, 52, befutó 305.

III. futam: 1. **Sabária** (3), Szokolai, 2. Marcoki (6:10), Kajári, 3. Barnabás (2½), Klimscha. Futottak még: Harsogó, Marosfő, Repül, Anyu.

IV. futam. 1. **Aladin** (2), 2. **Rafael** (3), 3. Armando (2½).

A japán császár és a Führer táviratváltása

Berlin, május 2.

(Német Távirati Iroda) A *Tenno,* május 1-e alkalmával a következő táviratot intézte a *Führerhez:*

„A Birodalom nemzeti ünnepnapja alkalmából örömmel küldöm Nagyméltóságodnak legmelegebb szerencsekívánataimat, Nagyméltóságodnak jó egészségei, országának pedig virágzást kívánok őszintén. Megragadom ezt az alkalmat, hogy az Ön vitéz hadseregeinek sikert kívánjak, ugyanakkor pedig kifejezzem közös ellenségünk megsemmisítésére irányuló szilárd eltökéltségemet. *Hirohito.*"

A *Führer* a következő választáviratot küldte:

„Kérem Felségedet, fogadja szívből jövő köszönetemet a német nép nemzeti ünnepnapja alkalmából nekem küldött szerencsekívánatokért. Egyetérzek Felségeddel abban a rendíthetetlen eltökéltségben, hogy közös ellenségünket megsemmisítjük és győzelmünkkel a világ igazságos rendjét és tartós békéjét biztosítjuk. Őszintén kívánok én is Felségednek jó egészséget, és a vitéz japán nemzetnek boldog jövőt. *Adolf Hitler.*" **(MTI)**

ELSÜLLYEDT EGY BRIT TORPEDÓROMBOLÓ

Amszterdam, május 2.

(Német Távirati Iroda.) A brit admiralitás közli, hogy a Rodney *Price* sorhajóhadnagy parancsnoksága alatt álló *Beverley* romboló elsüllyedt. **(MTI)**

Csi Nai Ngan: Szung, a szegénylegény. — A kiadó szolgálatot tesz a magyar kulturának, hogy egy klaszszikus kínai regényt ismertet meg velünk. A XVIII. században irták ezt a könyvet, de meglepően modern hatást tesz az olvasóra. Hőse Wu Szung, a szegénylegény, egy kissé az idealizált magyar Rózsa Sándorhoz hasonló. A regényt *Janovics* András szépen lendületesen fordította magyarra. *(Dante)*

— **Csőrepedés a Kritina-körúton.** A Krisztina-körúton, közvetlenül a Krisztina-templom mellett *csőrepedés történt még szombaton délután.* Eltörött a vízművek főnyomócsöve, hatalmas gejzirként szökelt fel a víz, majd tengerré változott a Krisztina-körút, ömlött le a víz az Alagut-utcába. Az Erzsébethíd felé közlekedő villamosokat 45 percig szünetelt a forgalom.

— **A Gyermekvédő Liga közgyülése.** Vasrnap délelőtt tartotta évi rendes közgyülését az *Országos Gyermekvédő Liga. Albrecht* királyi herceg elnöki megnyitójában bejelentette, hogy az idei *gyermeknapi gyüjtést május 7-én és 8-án tartják.* A gyüjtés iránt nagy érdeklődés nyilvánul meg, eddig 131 urnára történt jelentkezés és a megváltási jelvények összege a multévi 525.294 pengővel szemben az idén 1,103.039 pengő. A közgyülés során dr. *Kádár* László Levente belügyi államtitkár tartott előadást a gyermekvédelem kérdéséről.

A Budapesti Ügetőverseny Egyesület
május 6-án
VERSENYEKET RENDEZ.
A versenyek 2 órakor kezdődnek

NYILT-TÉR*

NYILATKOZAT!

Hedry Béla úr az Ügetőverseny Egyesület nevében, az elmult évben bűnvádi feljelentést tett ellenem. Az ügyben (— okirathamisitás B/IV. 7413/1942. sz.) 1943. febr. 19-én megtartott tárgyaláson, bűncselekmény hiányában, a vádat elejtették, illetve jogerősen megszüntették. Ezekután Hedry Béla úr ellen, hatóság előtti rágalmazás miatt, a bűnvádi eljárást folyamatba tettem.

Pilday Jenő,
hirlapíró-szakíró,
az Országos Magyar Sajtókamara tagja.

E rovatban közlöttekért a szerkesztőség

Május 1-én megnyilt
a főváros legszebb, virágos, tavaszi lombos, pázsitos parkjában a
SZENT GELLÉRT HULLÁMFÜRDŐ!

A sirokápolása
ugy a régi Kerepesi-úti, mint az **új központi izraelita temetőben**
folyamatban van
BEFIZETÉSEK
a **Pesti Chevra Kadisa** székházában,
VII., Erzsébet-körút 26. alatt eszközölhetők, esetleg ugyanoda **postán is** beküldhető. T. **222-240**

FÜGGETLEN MAGYARORSZÁG
Hétfői politikai lap
Kiadja a
Független Magyarország lapkiadó kft.
Felelős szerkesztő és kiadó:
Dr. MIHÁLYFI ERNŐ
Szerkesztőség és kiadóhiv.: Vilmos cs.-út 34
Telefon: 113—933
Vasárnap 118—622 hivandó
Előfizetés 1 évre 8, ½ évre 4.40, ¼ évre 2.50 P
Lapengedély száma: 8718/1941. M. E. H.
Terjesztési engedély száma: 193.206—1942. VIII. a.
Hungária Hirlapnyomda Rt., Budapest, V., Vilmos cs.-út 34. Felelős: Pék Béla

Bokros Birman Dezső

Pesti Napló 1935 máj. 12.

Bokros-Birman Dezső szobrai

A *Tamás Galériában* ma nyílik meg *Bokros-Birman* Dezső szobrászművész kiállítása. A jól összeválogatott anyag jellemző képét adja a kiváló modern művész egyéniségének, nagy kultúrájának és magasrendű törekvéseinek. Egész sor kiforrott plasztikai érzékre való, olykor groteszk felé hajló, de mindig artisztikus erejű portré és kisebb figurális tanuskodik itt Bokros-Birman izig-vérig szobrásztehetségének elmélyüléséről, leegyszerűsödéséről és teljes kiegyensúlyozottságáról. Különösen megkapó *Mussolini*-feje, egy gyengéd, finom kislányportréja és fiú-aktja.

Bor Pál fejlett ízlésre való, modern szőnyegei adnak kellemes kíséretet a kiállított szoboranyagnak.

ló erők összpontosításával és az egész páncélos és tüzérségi erő latbavetésével inditott és amelynek el kellett döntenie az elalameini arcvonalon immár tiz napja duló csatát, Rommel tábornagy fölényes vezetése és a német-olasz páncélos hadsereg 24 óráig tartó elkeseredett hősies ellenállása következtében összeomlott.

A harcok pillanatnyi állása és azok után a borzalmas veszteségek után, amelyeket a támadók emberben és hadianyagban elszenvedtek, meg lehet állapitani, hogy nem sikerült az ellenség kisérlete: minden eszközzel áttörést kierőszakolni a német-olasz állásrendszeren keresztül. Az Alexander-offenziva eddigi legnagyobb támadása óriási érvágást jelent a 8. angol hadseregre.

Járatlan ösvényekért folynak a harcok a Kaukázusban

A német gránátosok és vadászcsapatok, a véderő főparancsnokságához beérkezett jelentések szerint a tuapszei arcvonalszakaszon ismét több ellenséges kiserődállást törtek át. A hegygerincek ellen végrehajtott rohamok folyamán ellenséges erőket zártak be és megsemmisitettek. Az összeköttetéseiktől és a visszavonulási utjuktól elvágott bolsevisták többizben megkiséreltek, hogy a magas hegyeken át délfelé egérutat nyerjenek, de minden kisérletük meghiusult. Az egyre vastagodó hótakaró ezentul lehetetlenné teszi a további támadásokat. A harcok majdnem kizárólag keskeny ösvényekért folynak, amelyek megszámlálhatatlan kigyóvonalban huzódnak a több mint kétezer méter magas meredek hegyoldalban. Ezek az évtizedek óta alig használt utak az ellenségre életbevágó fontosságot nyertek. Részünkről a műszaki csapatok a régi ösvényeket annyira kiszélesitették, hogy azokon teherhordó állatokkal lehet az utánpótlást szállitani. A bolsevisták minden támadása, akiknek hosszu felvonulási utat is meg kellett tenniök, hatástalan. Az Elbrusz-menedékház ellen legutóbb végrehajtott támadásnál is két napig másztak fölfelé, amig támadni tudtak. Közben a németek elfogták a Szovjet előretolt biztositó csapatait. A több mint száz támadó közül egy sem tért vissza. Amikor az ellenséges csapat sulyosan sebesült katonai parancsnoka a menedékházhoz közeledett, hogy legénységének maradékával együtt megadja magát, a csoporthoz beosztott biztos agyonlőtte, de röviddel ezután maga is elesett.

Egy másik helyen mintegy hatvan szovjet hegyivadász a hágó felől mászta meg a jégmezőt. A támadást előkészitő tűz során kézigránát-telitalálat érte a keskeny ormon levő német állást, amelyet négy hegyivadász tartott. Három német katona megsebesült. A negyedik, épen maradt hegyivadász géppuskájával felvette a tűzharcot és arra kényszeritette a rohamozókat, hogy fekve maradjanak a jégmezőn, valamint a jeges sziklagerincen, mig a leváltás meg nem érkezett. A hegyivadászok ekkor támadásba mentek át és közelharcban leszoritották a bolsevistákat a gerincről. Ezután a magasabban fekvő sziklákat és a szomszédos gerinceket is megtisztitották az ellenség maradványaitól. Ebből a bolsevista harci csoportból sem találta meg senki a völgybe visszavezető utat.

A tengely erői ismételt ellentámadásokba mentek át Egyiptomban

Az olasz főhadiszállás közleménye:

Az egyiptomi arcvonalon hétfőn is fokozott heveséggel folyt a csata. A tengely csapatai sikeresen megállitották jelentékeny ellenséges páncélos erők előrenyomulását és ismételten ellentámadásokba mentek át. Az ellenség tekintélyes veszteségeket szenvedett páncélgépkocsikban, amelyek közül több mint 80 pusztult el. A tengely veszteségei is elég jelentősek. Az ádáz harcok még folynak.

A légi erő is hathatósan résztvett a küzdelemben: szembeszállt az angol repülőgépekkel, bombázta az ellenséges hadoszlopokat és szünet nélkül támadta az arcvonal mögött levő táborhelyeket és raktárakat. A légi párharcok során olasz vadászok három, németek 12 ellenséges repülőgépet lőtték le.

Halifax fia elesett Egyiptomban

Peter Wood, lord Halifax washingtoni brit nagykövet második fia, az egyiptomi harcokban elesett — jelenti a brit hirszolgálat Washingtonból. — Peter Wood mint repülőtiszt vett részt a sivatagi arcvonal harcaiban.

Egy csatanap története

Honvédeink hősi harca az egyik Don-könyökért

Doni arcvonal. Lassan dereng. A nap még bujkál. Tul a Donon. Valahol a szembelévő dombok mögött.

Egyszéles fennsik keleti szegélyén nyakig beásva lesek bele a hajnalba. Ma indul meg a nagy támadás a Don egyik nagy könyökéért.

Titokzatos homályba burkolózva nyulik el előttem a terep, csak sejthetem, de még ki nem vehetem a dombok hajlását, falvak lapulását, erdők szegélyét.

Körülöttem keskeny árokrendszer huzódik, szeszélyes zeg-zugos vonalban. Helyenként kitérőket épitettek honvédeink, kis fülkéket a távbeszélő állomásoknak, megfigyelőknek. Innen irányitják a támadásnak egyik jelentős szakaszát. A hely ugyanis, ahol állok, az egyik hadosztályparancsnok harcállláspontja. Az a tervem, hogy egy napot itt töltök, mig a nagy támadás általános képe kialakul, aztán előre megyek, a küzdő csapatokhoz. Izgat a kérdés: hogyan alakul ki egy nagy ütközet általános képe...

Körülöttem nagy a sürgés-forgás. Már amennyire a keskeny árokrendszer ezt megengedi. Távbeszélőkészülékek zümmögnek. Fojtott hangon jelentkeznek a készülékek mellett szolgálatot teljesitő honvédek.

Mellettem áll a hadosztály tüzérparancsnoka, egy ezredes, szükebb törzsével. Most telepitik a szögtávmérőt. Pontosan beállitják, aztán a távbeszélőkészüléket próbálják ki.

Az arcvonalon minden csendes.

— Hány óra? — kérdezem az egyik tüzértiszttől.

— Háromnegyed négy...

Marokkal elfödött cigaretták parázslanak bent az árokban.

A fák körvonalai lassan kibontakoznak. A hold halavány, vékony C-betü, de bal felől fényes csillagok izzanak még a hajnalban.

Szemben velünk, tul a lapos völgyteknőn, fent a szembelévő dombok peremén vajjon tudja-e az orosz, hogy ma támadás indul állásai ellen? A domb legfelsőbb peremvonalánál, a dombtetőn, ritka ködbe burkolódzva fekszik a község. Azt kell elfoglalniok honvédeinknek ezen az arcvonalszakaszon.

A községen tul folydogál a Don...

Félelmetes ülöltésbe kezd a „Hitler-furulya"

Mintha világosodna. Keleten, a hold alatt néhány felhő uszik. Fölöttünk sürü bárányfelhők bodrozódnak.

A távbeszélőkön sorba jelentkeznek a hadosztályhoz tartozó, vagy beosztott csapatok. Bemondják fedőneveiket.

— Halló! ... Itt Széna ... Lucerna ... Szalma ...

— Halló! ... Paprika előretolt...

— Ez a mi állásunk, a hadosztály parancsnoki harcálláspont fedőneve.

Összhangba hozzák a rádiókat is.

A völgyet vékony ködfátyol boritja. A dombok teteje azonban megszabadult már a párától.

A hadosztály vezérkari főnöke távbeszélőn parancsokat ad.

Valahol egy gépkocsi dübörög a hajnalban.

Néhány percig csend honol, majd fent a magasban három német Focke—Wulf repülőgép morog. Kelet felé szállnak.

Jobbra tőlünk hirtelen megszólalnak tüzérütegeink. A községet lövik. A község balszélét kezdik veretni. A lövedékek szinte méternyi pontossággal csapódnak be. A község házai között sürü villanások jelzik a becsapódásokat, majd fekete, fehér füstgomolyagok bodrozódnak. Oly sürün csapódnak be a tüzérségi lövedékek, hogy szinte percek alatt eltünnek a község házai a hatalmas füstben.

Most kel a nap a községtől balra.

A pokoli zajban jobbra előttünk, alattunk egyszer csak kisérteties üvöltés rezegteti meg a levegőt.

— Plö-lö-li-lu-lö-lö-li-lu-lö ...

— Mi ez? — kérdezem nem kis szorongással a szivemben.

— Ez a hires titkos német fegyver, a „Hitler-furulya", vagy ahogy a németek elnevezték: a „Stuka zu Fuss", a gyalogstuka. A hatása félelmetes. Ahová egy ilyen német üteg lövedékei becsapódnak, ott széles körzetben megszünik az élet. Nem ejt sebet a lövedéke, de légnyomással öl.

... Hogy sisteregnek a titokzatos lövedékek a levegőben! Mintha acélból lenne a levegő és rozsdás furóval furnák ...

A gyalogság pompás együttműködése a tüzérséggel és a légi erővel

Öt óra.

A községet tizennégy német repülőgép bombázza. Déli irányból repültek a célra. Bombáik pontosan célbatalálnak.

Alig kanyarodik el a cél fölött nyugatnak az első hullám, már célra repül a második is. Tizennyolc nehéz bombázó.

A három Focke-Wulf fent kering a magasban. Biztositják a bombázók zavartalan működését.

Az ellenség légvédelmi tüzérsége vadul lövi bombázóinkat.

A tüzérségi tüz, a bénitó tüz tovább tart. Üvölt az ég. Szemben pokoli tüzek villannak.

— Na, — jegyzi meg valaki mellettem. — A községben sem szeretnék háztulajdonos lenni!...

Ijedt károgással hatalmas varjucsapat száll el felettünk.

A községben tüzek csapnak fel. Égnek a házak. A községtől jobbra, de jóval mögötte, ott, ahol a Donkönyök elmélyül, fekszik egy másik község. Ott is lángban állnak a házak.

A villanások az előbbi faluban egyre ritkulnak. Ugy látszik, hátrább helyezik tüzüket Szent Borbála derék katonái.

...A gyalogság közben előre gyülekezett. Megindult a támadás végig az egész arcvonalon. A könyök északi részén német kötelék támad, tőle délre a magyarok.

Szinte menetrendszerü pontossággal halad előre a támadás.

A nap már tüzel. A terepet jól látjuk. Ugy törnek előre honvédeink, mintha nyári hadgyakorlaton lennének, valahol a dunántuli dombok között és az „ellenség", a „piros fél" nem éles, hanem csak gyakorló lőszerrel tüzelne.

A szovjet tüzérség lövi felvonuló, támadó gyalogságunkat, a mi tüzérségünk pedig a Donon tul keres uj célokat.

Berreg a távbeszélő. Az egyik ezredparancsnokság jelentkezik.

— Egyik zászlóaljunk 2. százada csatlakozott a „Sógorok" balszárnyához. Lendületesen támadunk... Vége. „Kalarábé" jelentkezett.

Honvédeink betörnek a községbe

Most már szinte szünet nélkül berregnek a távbeszélők. Mindenünnen jelentések érkeznek. Az irnokok sietősen jegyzik fel a távmondatokat.

— Bent vagyunk a faluban X. pontnál...

— A „Sógorok" elértek a községet...

„Sógor" fedőnévvel a német hadosztályt jelölték meg.

...Negyed hét...

Vakitóan szembetüz a nap. A világosság az ellenségnek kedvez...

Fent a magasban ujabb bombázószázad érkezik. Két vadász kiséri őket.

Az ütközet keményen, hevesen folyik. Elől iszonyatos a zürzavar. Pokoli hangorkán hallatszik. Gránátvetők, aknavetők tüzelnek. Házak égnek, repülőgépek bombáznak. Géppuskák, golyószórók kattognak. Kézigránátok robbannak.

Ujabb jelentések jutnak be: ujabb honvéd egységek értek a községhez.

A németek támadása a község északi szélén meglassult. Ködösítenek.

Szörnyü lehetett, szörnyü lehet ott elől a harc. A Szovjet a falu előtt, a terep felénk eső részén széles aknamezőt telepitett, de aknákkal rakta tele északi részét is, ahol a németek támadnak.

Haláltmegvető bátorsággal dolgoznak vitéz utászaink. Heves ellenséges tüzben tisztitják meg a terepet az aknáktól.

Az oroszok azonban tulestek az első meglepetésen. Keményen ellenállnak. A könyököt egy gárdahadosztály védi. Bent magában a községben pedig azok a szovjet tisztiiskolások harcolnak haláltmegvető bátorsággal, akik már Korotojáknál is megmutatták, hogy értenek a verekedéshez és nem félnek a haláltól.

Most velük szemben támadnak honvédeink. Ellenük.

A percek lomhán telnek, legalább is nekünk. De ott elől, ott megszünhetett az idő...

Fél nyolc...

Távmondat érkezik:

— A ... gyalogezred egyes részeivel áttört a községen. Elérte a Dont...

Szeretnék felkiáltani az örömtől, de hallgatok. Távcsövemen keresztül figyelek előre. Lassan azonban semmit sem látok a községből. Ellepte a füst teljesen.

Háromnegyed nyolckor ujabb távmondat érkezik:

— U. községet is elfoglalták honvédeink...

Ez a község a könyök déli szárnyán fekszik.

Szóval minden megy előre, rendben, ugy ahogy a felsőbb vezetés tervezte.

Kemény dió az orosz: de feltörhető!

...Mereven bámulok az előttem levő község füstrengetegébe.

Elmult már dél.

A községben elkeseredetten folyik a harc. A helységharc a harcfeladatok legnehezebbike. Itt szó sem lehet „villámháboru"-ról. Az orosz nagyszerüen ért a községek megerősitéséhez. Minden ház egy külön kiserőd, amelyet be kell venni. Házról-házra, utcáról-utcára folyik a harc.

A füstgomolyagokból fel-felszállnak a rakéták. Csapataink jelzik, meddig jutottak előre. Azokat a részeket, amelyekben a muszka még tartja magát, sorban érik a légi támadások. Tizennyolc, husz, tizennégy gép bombázik egyszerre, ötnegyedóránként.

Valaki felsóhajt mellettem.

— Kemény dió az orosz, de feltörhető. Lassan majd kialakul a községben a helyzet.

Alighogy elhal szomszédom ajkán a sóhaj, kelet felől az égen hét apró pötty jelentkezik. Sebesen közelednek.

— Vigyázat! Jönnek a szovjet bombázók...

Már a község felett vannak...

Érdekes a látvány.

Mennyire más világot képvisel ez a hét szovjet bombázó, mint a mi bombázóink vagy a németeké. Mi zártrendben hajtjuk végre a bombázást, pontos rárepüléssel, célzással, pontos bombavetéssel és természetesen pontos találati eredménnyel.

A szovjet gépek ugy jönnek, mint a kamaszok, amikor csoportban szaladnak. Össze-vissza. Szeszélyesen. Légvédelmi tüzéreink tüz alá veszik őket. A szovjet gépek sebesen cikáznak. Össze-vissza szórják bombáikat a község nyugati szegélyére, ott, ahol már a mi csapataink állnak.

Merészen támadnak. Mélyen alászállnak. Géppuskáznak. Meg kell vallani: merészek.

Merészek és — ostobák.

A hét gép közül légvédelmünk kettőt lelő. A többi öt erre pánikszerüen elmenekül.

... Szovjet támadt, Szovjet bánta...

A községben folyik a harc. A füst mindent belep. A látási viszonyok egyre rosszabbak.

A pokoli zaj egyre tart. Üvölt a levegő, jajgat. A szomszédban ujra megszólal a távbeszélő. Közli a távmondat, hogy az első községbe további két gyalogezredünk egységei is betörtek.

A levegőben a szél a gyermekláncfü szárnyas magjait kergeti.

Tombor Tibor haditudósító.

A G. P. U. áldozatai

III.

A GPU tevékenysége nem szoritkozik kizárólag a Szovjet-Unióra, hanem tulajdonképpen az egész földgolyóra kiterjed. Ennek kétszeres célja van. Egyrészt az, hogy felügyeletet gyakoroljon a Szovjet saját kommunista ügynökei és a külföldi antibolsevista körök munkássága felett, másrészt, hogy megakadályozza saját ügynökeinek esetleges árulását és harcoljon az antibolsevista körök munkássága ellen.

Ezeknek a céloknak megvalósitására a Szovjet-Unió minden diplomáciai képviselete mellett egy GPU sejt működik, amelynek hivatalos neve „Információs osztály" és ez az illető követség sajtótitkárának van alárendelve. E mellett azonban minden országban titkos képviseletei vannak a GPU-nak, amelyeknek feladata elvégezni azt, amit ezek az információs-osztályok, tekintettel hivatalos jellegükre, mégsem végezhetnek el. Ezeknek a titkos képviseleteknek hatáskörébe tartozik a politikai gyilkosságok stb. végrehajtása.

A GPU különleges feladatai közé sorozza az orosz emigránsok tevékenységének leküzdését is. Ezeknek száma a mult világháboru végén csaknem két és félmillió volt. Az emigránsoknak a szovjeturalom számára oly kevéssé kivánatos tevékenysége abban állott, hogy minden ország közvéleményét, ahol az emigránsok megtelepedtek, felvilágositsák a Szovjet-Unióban uralkodó állapotokról és a bolsevisták igazi céljairól. Ebből az a furcsa helyzet keletkezett, hogy ezeket a többnyire szükölködő és a legnehezebb anyagi helyzetben élő embereket a szovjet kormány komoly veszedelemnek tekintette, amelyet minden eszközzel le kell küzdeni. A GPU tehát gyakran ahhoz a bevált eszközhöz nyult, hogy titkos sejtjei révén a legszörnyübb hirreszteléseket terjesztette el a külföldön az emigránsok kiemelkedő személyiségeiről, hogy ezeket a közvélemény szemében lehetetlenné tegye és ezzel adataikat valószinütleneknek tüntesse fel.

Olyan esetekben, amikor ez nem volt elegendő, gorombább eszközökhöz nyult a GPU, például a gyilkossághoz. Elsőizben az emigráció egyik legkiemelkedőbb képviselőjével, báró *Wrangel Péterrel* szemben használták ezt a fegyvert. Mint emlékezetes, a déli Oroszországban folytatott polgárháboru idején, tehát 1918—21-ben, „fehér" uralom állott fenn, vagyis kommunistaellenes volt a kormányzat. A fehérek által megszállt orosz területek élén báró Wrangel állt mint államfő, de nemcsak a katonai, hanem a polgári kormányzat is az ő vezetése alatt állt. Igy például a törvényszéki itéleteket is az ő nevében hirdették ki és istentiszteleteken mint államfőért imádkoztak érte. A fehér uralom összeomlása után Konstantinápolyba költözött Wrangel, innen pedig Brüsszelbe utazott. Kiséretében volt inasa, aki már a világháboru idején is szolgálatában állott és legmegbizhatóbb hiveihez tartozott. Báró Wrangel körülbelül 195 centiméter magas ember volt és szinte duzzadt az egészségtől. Néhány hónappal Brüsszelben való megtelepedése után panaszkodni kezdett egészsége felől, megbetegedett, lassan-lasson elsorvadt és anélkül, hogy valaki is tudta volna ennek okát, meghalt. Ugyanaznap eltünt inasa. A hivatalos nyomozás kideritette, hogy a Szovjet-Unióba szökött. A boncolás megállapitotta, hogy Wrangelt lassan ölő, lappangó méreg tette el láb alól. Wrangel ételeit mind inasa készitette el, éppen azért, hogy minden lehetőségét kizárják annak, hogy a GPU ügynökei megmérgezhessék. Hogy itt mi történt, az ezek után világos.

Hasonló ehhez Kutyepov tábornok esete. Ez még az előbbinél is nagyobb feltünést keltett. A tábornok Párisban élt és az orosz emigránsok egyik vezető személyisége volt. Nyiltan beszélték, hogy a szovjeturalom bukása esetén ő lesz Oroszország diktátora. 1930-ban egy nap elhagyta lakását, hogy egy ismerőst meglátogassa. Ez délután történt. A lakásban, ahova várták, nem jelent meg, de haza sem tért többé, azóta senki sem látta. Minden nyomozás eredménytelen maradt, Kutyepov nyomtalanul eltünt. Az ut, amelyre elindult, körülbelül tizenötperces sétát jelenthetett. Ezen a rövid utvonalon történt tehát vele valami. Erre nézve csak a következő támaszpontokat sikerült kinyomozni: A Kutyepov lakása és ismerőseinek lakása közötti utvonalon a kérdéses időben egy nagy gépkocsit láttak, amely a párisi szovjet követségé volt. Ugyanaznap, néhány órával később, ugyanazt az autót, nagy ládával megrakva, szédületes sebességgel száguldani látták, a Párisból Le Havre kikötője felé vezető uton és további pár óra mulva a kikötőben szovjet lobogó alatt horgonyzó „Spartakus" nevü vitorlásgőzös felszedte horgonyát és ismeretlen úticéllal elhagyta a kikötőt. Kutyepovról senki sem hallott többé.

A harmadik és legérdekesebb eset Miller orosz tábornoké, aki szintén egyike volt a legkiemelkedőbb bolsevistaellenes harcosoknak Párisban. 1937 őszén történt, hogy Miller, lakásáról, ahol feleségével lakott, elindult egy összejövetelre, melyre a szintén Párisban emigránsként élő Skoblin orosz tábornok hivta meg. Skoblin azt mondta Millernek, hogy ezen az összejövetelen bemutat neki valakit, aki sok érdekeset beszél majd neki a Szovjet-Unióban uralkodó helyzetről. Miller elindult az összejövetelére és többé senkisem látta. Az ő utvonalán is látható volt azonban a szovjet követségnek ugyanaz a gépkocsija, s később ez is Le Havreba száguldott, ahonnan ugyanaznap megint elindult egy szovjet lobogó alatt horgonyzó hajó ismeretlen célja felé. Ebben az esetben Skoblin tábornok személyében mégis maradt valami, ami nyomra vezethette volna a hatóságokat. Mikor azonban Skoblint keresték, ő is eltünt, de megtalálták feleségét, aki Plevitzky néven valamikor hires hangversenyénekesnő volt. Letartóztatták és bíróság elé állitották. Ekkor kiderült a szörnyü valóság, hogy férje, Skoblin tábornok maga is a GPU szolgálatában állott és Miller tábornokot egyszerüen kelepcébe csalta, hogy a szovjet hatóságoknak kiszolgáltassa. Skoblin nyomtalanul eltünt és számos adat merült fel arra, hogy őt magát is, miután feladatát elvégezte, kivégeztette a GPU, nehogy titkából valamit elárulhasson. Feleségét a francia bíróságok huszévi kényszermunkára itélték, emberrablásban elkövetett bűnrészesség cimén.

Ez a GPU külföldön végzett munkájának egyik legjellegzetesebb esete, amelyben magát a GPU ügynökét is egyszerüen „likvidálták", ami annyit jelent, hogy meggyilkolták és holttestét eltüntették. A GPU azonban a neki gyanus szovjethivatalnokokat gyakran vissza is hivja Moszkvába, hogy ügyüket „megvizsgálják". Ez a vizsgálat legtöbbnyire agyonlövetéssel végződik, amiért is gyakran megtörténik, hogy igen magas szovjethivatalnokok, akik külföldön élnek, egyszerüen nem engedelmeskednek a visszahivási parancsnak, hanem szivesebben helyezik magukat az illető ország rendőrségének védelme alá, hogy mint emigránsok éljenek tovább.

Az elmondottak csak rövid vázlatát adták a GPU tevékenységének. Csak a bolsevizmus bukása és a GPU levéltárának átkutatása után válik majd lehetségessé, hogy a hirhedt szervezet munkájáról teljes képet kapjunk.

Inönü államelnök szigoru intelme a török sajtóhoz

Ankara, nov. 3. (Német TI) A török lapok egyre gyakrabban birálják a török kormány intézkedéseit az ellátás biztositását illetőleg. Inönü államelnök több lap főszerkesztőjét magához kérette és felhivta a figyelmüket arra, hogy a sajtó feladata támogatni a kormányt mostani sulyos munkájában és a lakosságot ennek megfelelően felvilágositani. Semmi esetre sem engedhető meg, hogy a jelenlegi viszonyok mellett a török lapok éppen az ellenkezőjét teszik annak, ami a lelkiismeretes sajtónak kötelessége lenne az állam iránt.

Közölték a török sajtóval, hogy a kormány, törvényes felhatalmazása alapján, nem fog habozni eljárni azokkal az ujságokkal szemben, amelyek nem a kormány elgondolása alapján irnak. A sajtószabadsággal elkövetett visszaélést többé nem lehet eltürni. Az Istanbulban történt lapbetiltások figyelmeztetésül szolgálhatnak. A török sajtóhoz eljuttatott közlemény megállapitja, hogy a főszerkesztőkhöz intézett figyelmeztetés nemcsak a belügyi és a gazdasági vonatkozásu hirszolgálatra vonatkozik, hanem a lapok külpolitikai és katonai hirszolgálatára is, különösen, ha az Törökországot magát érinti.

A KUT kiállítása

A magyar képzőművészet barátja, aki egy ideje egyre csüggedtebben járta a különböző „nagy" kiállítások kép- és szoborsivatagait, joggal érezheti ugy, mintha virágzó, termékeny és üde oázis tárulna fel előtte hirtelen, amint belép a *Képzőművészek Uj Társasága* kiállitására, a Nemzeti Szalonban. Igen, ez végre megint a magyar képzőművészet nagy multjához méltó seregszemle, olyan, amelyből örömmel láthatjuk, hogy a nehéz idők ellenére is mennyi nemesebb és magasabb becsvágy fűti festőinket, szobrászainkat, amikor túlemelkedve a jelen súlyos létgondjain, átmenteni igyekeznek egy jobb jövőbe azt, amit a magyar képzőművészet világszinvonalának nevezünk.

Szinte ujjászületve lép elénk *Bernáth Aurél*, három remek képével. Egykori aszkétikus elvonatkozottságát, önkinzó borulátását levetve, csupa egészséget és összhangot áraszt két szolnoki tája és csendélete, a színek dús örömét, a konstrukció szerességét, a legtartalmasabb festőiséget, — gyönyörüség látni! *Berény Róbert* három képe közül különösen a csendélet zeng egy mestergordonka pompás tónusával, *Szőnyi István* viharos tája, *Márffy Ödön* ragyogó kékjei egy tóparti tájon, *Czóbel Béla* őszi hangulatának rozsda és lila színszépségei, *Farkas István* három kompozíciójának festői mélységei, *Egry József*, *Szobotka Imre*, *Diener-Dénes Rudolf*, *Barcsay Jenő*, *Hintz Gyula*, *Basch Andor* egy-egy uj munkájának komoly értékei, az első termet szinte „mintagyüjteményévé" avatják mai festészetünknek.

A többi terem is a felfrissülés képét mutatja. *Nagyborosnyói Bartha Lászlónak* egy vizfestménye (Lovak az erdőben): igazi kis remekmű; *Hatvany Ferenc* egy mesteri arcképe, *Dési Huber István*, *Frank Frigyes*, *Ilosvai Varga István*, *Gadányi Jenő*, *Hrabeczy Ernő*, *H. Mattioni Eszter*, *Keresztesné Endresz Alice*, *Modok Mária*, *Beck Judit*, gróf *Pálffy Péter*, a színtén erőteljesen megujult *Perlrott Csaba Vilmos*, azután *Pohárnok Zoltán*, *Vén Emil*, *Vörös Géza*, *Kelemen Emil*, *Novotny Emil Róbert* és az érdekesen romantikus látásu *Závai Lucy* munkái különösen kiemelkedők. És két mestermű: *Ferenczy Noémi* faliszőnyegtervei.

Kár, hogy a szobrászok kissé háttérbe vonulnak a festők elől. Kizárólag kisplasztikával szerepelnek, de ugyanezeket a művészeket már szerencsésebb művekkel is láttuk szerepelni. *Vedres Márk*, *Ferenczy Béni*, *Bokros Birman Dezső*, *Örkényi István*, *Halmágyi István*, *V. Schaár Erzsébet*, *Szandai Sándor*, *Borsos Miklós* egy-egy figurája, ha nem is hangsulyozza, legalább jelzi mai szobrászatunk szinvonalát. F. J.

II., FILLÉR-U. 21.

(Ezredes-u. sarok)
befejezés előtt levő

1 és 2 szobás hallos öröklakások

eladók. A lakások már megtekinthetők. Központi melegvizszolgáltatás, mellékhelyiségek központilag fütve. Bérbeadás esetén 6% tiszta jövedelem. Minden lakás önálló telekkönyvi tulajdon.

AZ ÉPÜLET ÖSSZES FÖDÉMEI ACÉLBETÉTESEK, LEGMODERNEBB LUXUS ÓVÓHELYEKKEL ELLÁTVA.

Kőhomlokzat, márványbejárat. Érdeklődés a helyszinen egész nap vagy telefonon hétköznap délelőtt: 117—773.

Ugyanott november 1. beköltözéssel lakások kiadók.

Nyolcszáz fiatal leányt soroztak be a honvédelmi hiradó szolgálatra

Az Önkéntes Honvédelmi Munkaszervezet Eskü-ut 6. szám alatt levő központi helyiségében mintha népvándorlás volna. Nem hisszük, hogy filmsztárokat kereső mozgalom alkalmával ilyen nagy tömegben jelentkeztek volna a reménység lázától átfütött szép, fiatal nők. A folyosókon és a lépcsőházban felsorakozott várakozók izgatott kiváncsisággal vizsgálják a kijövőket s mit nem adnának, ha az „alkalmas" szóval őket is besorozták volna már ebbe a táborba, amelynek tagjai háromhetes tanfolyam hallgatása után levizsgázva, elhelyezést kapnak *mint rejtjelzők, távirászok, rádiósok, telefonkezelők vagy mint légvédelmi megfigyelők* a postákon, laktanyákban s más fontos állomásokon. A tanfolyamra beosztottak közül a fővárosiak három pengős, a vidékiek 7 P 50 filléres napidijban részesülnek. Ha pedig minden rostán keresztülmentek szerencsésen, akkor állomáshelyükön havi 150 pengő fizetést kapnak.

A sorozóbizottság hosszu zöld asztalnál ül s a belépők megszeppenve szegik kiváncsi, sóvár tekintetüket a sorozást vezető őrnagyra és főhadnagyra, majd dr. Dálnoki Veress Juliannára, a munkaszolgálat vezető nagyasszonyára, vitéz Csathó Béláné Berzevitzy Eleonórára, az I. ker. bizottsági elnökére. Ordódy Istvánnéra, aki a neveket olvassa fel és Csapodyné dr. Mócsy Mártha orvosnőre, aki rövid orvosi szemlét tart a jelentkezők felett. Még vagy öt fiatal nő és férfi segiti elő a sorozás nagy munkáját lajstromozással, könyveléssel s a jelentkezők kordon elé való állításával.

A sorozottak korhatára a 16—26 év. A fiatal nők java része állásban volt s a hirszolgálatos alkalmaztatás kedvéért szakit eddigi foglalkozásával.

A jelentkezők gyári munkáslányok, varrónők, fogorvosi asszisztensek, levélhordók, villamoskalauzok, kereskedő tanoncok, közélelmezési előadók, fodrászsegédek, de akadnak köztük egyetemi hallgatónők, tisztviselőnők, sőt férjezett asszonyok, tisztviselők, kalonatisztek, bankhivatalnokok és orvosok feleségei is.

Minden remény megvan hozzá, hogy a magyar nők is épp ugy beválnak e téren, mint például német kollégáik, akikről egyik német törzstiszt ugy nyilatkozott, hogy az ugyanolyan képesitésü férfiak és nők csoportjában a nők sokkal jobban feleltek meg a hiradó minőségben, mint a férfiak. A honvédelmi vonatkozásu szolgálatok körül ebben tünt ki leginkább a nők szorgalmuknál, becsvágyuknál, gyors felfogásuknál és jó emlékezőtehetségüknél fogva. *De meglepetést szereztek idegegészségi szempontból is, mert bátrak, önfegyelmezettek és lelkiismeretesek.* Pedig a sorozó őrnagy s a vezérasszonyok is több alkalommal figyelmeztetik a jelentkezőket az éjjeli szolgálatra s a légvédelemmel kapcsolatban az idegek megpróbáltatásaira. De a kis amazonok vitézül tartják magukat, mintha csak versenyezni akarnának máris — ki bir el többet s ki végzi munkáját jobban.

Akad a jelentkezők közt olyan is, aki nappal tisztviselőnői állást, éjjel hirszolgálati munkát akar vállalni. Természetesen ezt a tulbuzgót az „alkalmatlan" megjegyzéssel bocsátják el, mert tulméretezte erejét. A hiradóstól a józan itélőképességet is elvárják. Aki félszegen, szégyenkezve áll a sorozó bizottság elé, máris vesztett ügye van. A hiradósnál ugyanis fontos a határozottság és önbizalom. A legtöbbje bátor, határozott, komoly s feszes testtartással lép a zöld asztal elé. Most soroznak egy leventelányt. Vegyi üzemben dolgozott eddig. Szabályos vigyázz-állásban adja okos, kimért feleleteit. Boldogan lélekzik fel, amikor meghallja, hogy — „alkalmas". — „Szebb Jövő"-vel köszön el. Most egy varrónő áll elő.

— Rossz a szezon, télen nem varrhatok — mondja csüggedten.

— De tavasszal is helyt kell állni a hiradósoknak — jegyzi meg az őrnagy. — Akkor nem lehet már visszakozni!

A besorozott hiradós boldog mosollyal feleli:

— *Szivesen a helyemen maradok éjjel-nappal!*

Most egy fényképésznő személyi lapjából szólitják a jelentkezőt. De tulhalkan válaszol a kérdésekre. Kerüli az r betüt. Az őrnagy észreveszi s felszólitja:

— Mondja kérem hangosan: *Ritka árpa, ritka buza, ritka rozs...*

Nagy derültség fogadja ennek visszhangját.

Nagy zavarba jön a jelentkező, mert kiderül, hogy nyelvhibája van. Elhangzik a fájdalmas itélet:

— Raccsol, telefonra nem alkalmas.

Jól megtermett, ügyes leány s szemébe kétségbeesett könny tolakodik. Az elnökasszony odasugja az őrnagynak:

— Talán a légvédelemhez alkalmas?

Ujra a bizottság elé kerül s végre eldől a sorsa, fölveszik a légvédelemhez. Boldogan egyezik bele az éjszakai szolgálatba is.

Négy kislány bánatosan vonul visszza. Az alkalmasnak minősitettek is később még átesnek egy alapos orvosi vizsgálaton: rendben van-e a szivük, tüdejük, idegeik.

— Fontos, hogy a hiradós teljesen egészséges legyen.

Most egy villogó szemü, magasra nőtt, fiatal leányka áll a sorozóbizottság elé.

— Hány éves? — kérdi az orvosnő.

Gyengének látszik és sovány.

— Tizenöt . . . leszek — feleli szepegve a kislány. Zokogva vonul visszsza, mert elhangzik a végzetes „alkalmatlan" szó. Még kitör belőle. Sirva szótagolja:

— Pedig nagyon szerettem volna bennmaradni! Nagyon.

De könnyre öröm derül, visszahivják s kijelentik, hogy ha már annyira szeretne hiradós lenni, fölveszik a tanfolyamra s ha betölti a tizenötödik évét, akkor talán beosztást kaphat. Boldog mosollyal, vigasztalódva köszöni szerencséjét. Most egy fiatal asszony következik.

— A férje beleegyezik-e? — kérdezi a bizottság. Az asszonyka mosolyogva feleli:

— Azzal én már nem törődöm, mert elváltam az uramtól. — A vőlegényem pedig beleegyezik.

A kérdések gyakran ismétlődnek a bizottság tagjai részéről:

— Hány éves? Mit végzett? Tud-e gyors- és gépirni? Beleegyeznek a szülei? Nem fél a megerőltetéstől? Eibocsátását megszerezte-e előbbi helyén? Szivesen vállalja a munkát?

Erre majdnem mindég a határozott — igen a felelet. Igy sorakoznak fel a vidékről is, főképpen Pestkörnyékéről a jövendő hiradószolgálatosok, akik annak is nagyon örülnek, hogy egyenruhát kapnak s ennek előfutára a hivatalos karszalag.

Az első és második csoport sorozása után beözönlik az utolsó százötven leány is a sorozó terembe és minden elölről kezdődik.

A bizottság vezető tisztje üdvözli a csoportot s röviden tudtul adja hirszolgálatos hivatását és kötelességét. Megtudják, hogy férfiakat kell munkahelyükön helyettesiteniök, mert azokat fontosabb helyre osztják be.

E hiradósok szolgálati helye Budapest. Fotoriporterek rendezgetik a csoportot, uj arcok, uj szorongások teszik változatossá a sorozást. Ismét egy csapat fiatal nő várakozik feszült izgalommal. Legtöbbje más hivatást, állást, kenyérkeresetet hagy ott a szolgálat kedvéért. Van az uj jelentkezők közt állami női ipariskolát végzett, van közgázdász, szerelő gyárimunkás. Egyik az apja épitészeti irodájában dolgozott, a másik gumikesztyüket készitett egy gyárban, a harmadik galvanizáló-üzemben munkálkodott. Akad olyan is, aki konzervgyárban nem birta az erős bors szagát. Előlép egy csinos szőke nő, akinek orvos a férje, a következő pedig — alezredes lánya. Van köztük több diplomás nevelőnő, mechanikai üzem volt alkalmazottja, gyáros leánya, stb. Mellettem ül az önkéntes Honvédelmi Munkaszervezet ujvidéki csoportjának szervezője, *Vidákovich Jolán*, aki szeretne országos propagandát inditani, hogy a középosztály leányait még jobban átfütse a munkaszervezet honmentő gondolatával:

— *Az ürinőnek épp ugy kell a fészkét őrizni, mint a munkásnőnek* — szól — általános a panasz az egész országban, de főkép a visszatért Délvidéken, hogy a társadalomnak a tanultabb rétegeiből nem jelentkeznek oly arányszámban, mint várni lehetett.

— Most már hamarosan munkába áll háromszáz kiképzett hiradó szolgálatos, akik a napokban fejezik be az első tanfolyamot, — jegyzi meg a bizottság egyik tagja. Megtudjuk, hogy *ez az első tanfolyam eredményben felülmulta a várakozást.* Bizunk benne, hogy a magyar hirszolgálatos nők sem maradnak más nemzetbeli társaik mögött.

Nyolcszáz öntudatos, boldog és büszke fiatal magyar honleány indul hiradós szolgálatra a női honvédelem zászlója alatt.

Sz. Solymos Bea.

Kinában már háromezer évvel ezelőtt operáltak

Érdekes beszélgetés dr. Chao Tung Sung professzorral

Gondolkodó arcu, középtermetü férfi dr. Chao Tung Sung, a nankingi egyetem magántanára. Csak sárgás arcbőre árulja el kinai származását, másképpen teljesen európai a külseje. Nemcsak hazájában, hanem az egész világ orvosi köreiben ismerik a nevét: ő fedezte fel az „ephedrin" nevü gyógyszert, amely az asztma és vérszegénység legbiztosabb ellenszere.

Szállóbeli lakóján beszélgetünk vele s mondanivalója olyan érdekes, hogy igy, minden változtatás nélkül átadjuk olvasóinknak. Egyébként a professzor ur több előadást tartott már Európában. Egy éve, hogy eljött hazájából s még egy évig marad Európában. Hozzánk a Magyar-Keleti Társaság hivta meg, hogy előadást tartson a Kelet és Európa között fennálló orvostudományi kapcsolatokról.

Egy ősrégi orvosi kódex

Dr. Chao Sung Sungot nemcsak gyógyszerfelfedezéséről ismerik, hanem arról is, hogy az ő tulajdonában van a világ legrégibb, helyesebben legelső orvosi kódexe. Biblianagyságu könyv ez, finom pergamenlapokkal, barnára fakult piros tintával irva. Egyes lapjain már csak nagyitóval olvashatók a kinai irásjelek kézzel rajzolt betüi. Orvosi tanácsokat és a diagnózis felismerésére vonatkozó utmutatásokat tartalmaz a kódex. Világos stilusa ma is könnyen érthető.

— Kina nemcsak az európai müveltséget előzte meg, hanem az európai orvostudományt is, — kezdi el érdekes nyilatkozatát a professzor ur. — A mai Peking már évezredekkel ezelőtt város volt s a „Menny Fiainak" kolostora mellett ma is látható az ó-kinai stilusu mohostetejü épület, amely ezelőtt háromezer évvel egyetem volt. Egyetem a szó mai értelmében, ahol szakképzett előadók tartottak gyakorlati és elméleti előadásokat az orvosi pályára hajlamot érző ifjak számára. Csak előzetes vizsgák után vették fel az orvosi szakra jelentkező hallgatókat, több próbán mentek ezek keresztül, mig elértek a végleges felvételhez. Helyesebben, száz jelentkező közül csak huszat, harmincat ha alkalmasnak nyilvánitottak. A ma is meglevő összes orvosi szakok megvoltak ezen az ősi egyetemen. Állatokon, betegeken, sőt egészséges embereken is folytatták a tanulmányokat és az egyik kolostor szerzetesei is felajánlották szolgálataikat védőoltás, vérvétel stb. céljából. Bármilyen hihetetlenül hangzik is, de Kinában ezelőtt négyezer évvel már ismerték a tifusz kórokozóit, a betegség lefolyását és kezelését. A gyógyitási mód felfedezése előtt a betegek harminc százaléka tifuszban pusztult el. A gyógyitási mód felfedezése után négy százalékra csökkent a tifuszos halálesetek száma.

Milyen volt a háromezer év előtti mülét?

— De ennél még sokkal meglepőbb a sebészeti szak fejlettsége — folytatja dr. Chao Tung Sung némi büszkeséggel a hangjában. — Krisztus előtt ezer évvel már volt egy hires sebészünk, Lao-Fu, akihez messze földről hozták a betegeket, mert csodatevő ember hirében állt. Pedig nem volt ő csodatevő, csak nagytudásu orvos, aki sok dologban megelőzte a későbbi orvostudományt. Ő rendelte el és alkalmazta elsőnek a sterilizálást, azt, hogy az operációs müszereket forró vizbe kell beletenni és főzni egy félóráig. Természetesen ezek a „müszerek" akkor még nem voltak olyan tökéletesek, mint ma, de tekintve, hogy évezredek előtti időről van szó, — mikor az európai orvostudomány még a babona útvesztőiben tévelygett, — meglepően felkészültek az akkori orvosok egy-egy operációra. Fehér vászonnal letakart asztalra helyezték a beteget, kezét, lábát befásliták, hogy mozgásával ne zavarja az operáló orvost. És ha szükségesnek látszott, ópiummal elkábitották a pácienst, hogy ne érezzen semmi fájdalmat. Ollók, késék, borotvaéles müszerek főttek az erre a célra használt edényben s az operáló orvos csipeszszel szedegette ki őket a forró vizből. Kivüle nem is nyulhatott más az operáló eszközökhöz. Segédei, bekötött fejjel és szájjal állták körül az operációs asztalt és visszafojtott lélekzettel figyelték mesterük minden mozdulatát. A vakbélmütétes operáció olyan mindennapi, sőt olyan veszélytelen volt már akkor Kinában, akárcsak ma.

A régi és a mai orvostudomány

A régi kinai orvostudomány alapvetően más elveken épült, sokszor filozófiai és logikai alapon — teszi hozzá Chao doktor. — De az eredmények azt mutatják, hogy a régi gyógymódok — még ha kezdetlegesnek látszanak is — majdnem olyan eredményesek voltak, mint a mai modern orvostudomány gyógyeszközei. Éppen ezért nem kell lekicsinyelni az ősi orvosi felfedezéseket és gyógyitóeszközöket, ezt hirdetem a nankingi egyetemen is. A régi irányzat sok tekintetben nagyszerü eredményeit nem szabad veszni hagyni, hanem a két irányzat jó oldalait egyesiteni kell. Mi átvettük a Nyugat modern orvosi felfedezéseit, de a mi ősi módszereinket sem hanyagoljuk el. Hisz az „ephidrint" is alkalmazták már ötezer év előtti orvosaink is — fejezi be diákos mosollyal a professzor ur. — Csak ők nem a mostani alakjában alkalmazták, hanem egy kicsit körülményesebben. De hatása ugyanilyen volt... Simon Margit.

Sztrájk egy angol hajógyárban

Stockholm, nov. 3. (Német TI) Az angol hirszolgálat jelentése szerint a clydesidei hajógyárban kétszáz szegecselő segédmunkás beszüntette a munkát, aminek következtében ötszáz szegecselő munkás szintén kénytelen volt munkáját abbahagyni. A munkások kifogásolják azt a rendszert, amelynek alapján nem kapnak kétszeres vasárnapi munkabért azok a munkások, akik hétközben nem dolgoznak.

Budapesten ujra szabályozták a lisztjegyek beváltását

A főváros közélelmezési ügyosztálya felhivja a közönség és a kereskedők figyelmét arra, hogy a közellátási miniszternek a finomliszt helyett *kenyérliszt* kiszolgáltatására kiadott rendelete értelmében *a polgármester fogja Budapesten esetenkint megállapitani, hogy melyik lisztjegy szelvényre kell finomlisztet és melyikre kenyérlisztet kiadni.*

A polgármester a novemberi lisztjegyek beváltására vonatkozólag ugy rendelkezett, hogy a november 1—7-ig érvényes 5. sz. finomlisztjegy szelvényre, továbbá a november 16—23-ig érvényes 7. sz. finomlisztjegy szelvényre egyenkint 40 dkg. finomlisztet, mig a november 8—15-ig érvényes 6 sz. és a november 24—30-ig érvényes 8. sz. finomlisztjegy szelvényekre egyenkint 40 dkg. kenyérlisztet kell kiszolgáltatni.

Rizst további intézkedésig ezután is csak a finomliszt kiszolgáltatására jogositó lisztjegy szelvényekre (tehát a november havi 5. és 7. sz. szelvényekre) szabad kiszolgáltatni.

A lisztkiskereskedőknek a kenyérliszt beszerzésére jogositó utalványokat az Élelmiszerjegy Központ még a héten kiküldi.

A koksz és melléktermékeinek uj eladási árai

A főváros Gázművei a külföldi gázszén árának nagy emelkedése következtében — a felsőbb hatóságok jóváhagyásával — november 15-étől ujra szabályozták a koksz és melléktermékeinek eladási árait. A gázkoksz uj eladási ára a Gázművek belső telepein átadva a következő: darabos koksz métermázsánként 10.85 P, dió I. koksz métermázsánkint 11.20 P, dió II. koksz métermázsánkint 10.35 P, öntödei koksz métermázsánkint 11.15 P, darakoksz métermázsánkint 4.35 P.

Egyidejüleg ujra szabályozták a Gázművek a házhoz szállitásért felszámitható dijakat is. Az uj fuvardijak ugyancsak november 15-étől kezdődőleg érvényesek.

Az áremelés a gázra nem terjed ki és a Gázművek változatlanul a jelenleg érvényben levő eladási egységárakon szállitja a gázt fogyasztóinak.

Külpolitikai hirek

A német télisegélyakció javára rendezett utcai gyüjtés eredménye a németbirodalmi fővárosban két nap alatt 2,062.452.47 márka volt a multévi 1,256.327 márkával szemben. Az idén tehát 111.8 százalékkal több folyt be, mint a mult évben.

Londonban megjelent az első amerikai napilap „Star and Stripes" cimmel, mint az Angliában tartózkodó amerikai hadsereg sajtóorgánuma. Ugyanezzel a cimmel már 1918-ban is hetilap jelent meg az akkori amerikai expedicios hadsereg számára. A mostani háboruban is először hetilapot adtak ki az amerikai katonáknak, most azonban Eisenhower tábornok kivánságára napilappá alakitották át. A lap példányszámát titokban tartják, hogy ne lehessen abból következtetni az amerikai expedicios hadsereg erejére.

Négyszáz ismertnevü amerikai beadványt intézett Roosevelt elnökhöz és a Spanyolországgal való diplomáciai kapcsolatok azonnali megszakitását követelte. Követelésüket azzal indokolták, hogy az Egyesült Államok hadbanáll a fasizmussal, Spanyolország pedig fasiszta állam. A „New York Times" megállapitja, hogy a diplomáciai kapcsolatok folytatása Spanyolországgal kihatással lehet a nyugati félteke államaira gyakorolt amerikai befolyásra.

A Finnország és Németország közti kulturális, gazdasági és személyes kapcsolatok ápolására életre hivott német-finn társaság megalakulása alkalmából Kivimäki tanár, Finnország berlini követe a „BZ am Mittag" cimü lapnak melegen nyilatkozott a két nép fegyverbarátságáról.

Morgenthau sajtóértekezleten közölte, hogy doveri utja alkalmával hosszabb megbeszélést folytatott Smuts tábornagy délafrikai miniszterelnökkel. Kijelentette, hogy utjának nem volt hivatalos jellege. Morgenthau nem volt hajlandó nyilatkozni arról, vajjon Smuts az Egyesült Államokba utazik-e, megjegyezte azonban, hogy Smuts esetleges amerikai utját előzetesen nem jelentenék be.

A japán földmivelésügyi minisztérium a következő adatokat közli a gabonatermésről: árpa 10.118.181 mázsa, rozs 9.936.719 mázsa, buza 15,171.802 mázsa. Az előző évi termés-eredményekhez képest az árpa 3.8 százalékkal emelkedett, mig a buza 5.2, a rozs pedig 1.9 százalékkal csökkent.

A svéd parlament rendkivüli ülésre ült össze. Hanson miniszterelnök áttekintést nyujtott a gazdasági helyzetről. A gazdasági miniszteri tárcák vezetői is beszámoltak a gazdasági kérdésekről, elsősorban a tüzelőanyagellátás kérdéséről. Günther külügyminiszter csütörtökön zárt ülésen nyilatkozik a külpolitikai helyzetről.

Bokros Birman Dezső szobrai a Tamás-Galériában

Bokros Birman Dezső szobrászművész tehetségét nagyon régen ismerik és elismerik mindazok, akik az igazi művészetnek értői és értékelői. A polgári ízlés is csak azért nézte kissé barátságtalanul a kiváló művész alkotásait, mert nemcsak hogy soha semmi megalkuvást nem mutatott a kellemes, tetszetős felé, hanem mintha kereste volna a kellemetlenül groteszket. Amit csak hibátlanul tiszta formaérzéke olvasztott harmóniába — de hány embernek van érzéke az ilyen harmóniák iránt?

Nos, most nyíló kiállításán is bőven találkozunk karakterizáló, sőt karrikirozó érzékének a groteszket különösen hangsulyozó alkotásaival, de már csak ott, ahol ennek valóban helye van és ahol talán kíméletesnek és elnézőnek kellene lennie, hogy ne ilyen formákat lásson. Az igazi művészet: ezeket a formákat mintázni magasabb egységbe. Ismert és ismeretlen fejeket mintázott meg kegyetlenül őszinte karrikirozó tehetségével. De hogy

Olasz-abesszin háború küszöbén

Angol-francia akció Olaszország visszatartására

Párizs, május 11.

A NewYork Herald párizsi kiadásának római jelentése szerint Olaszország a Népszövetség elé azt az indítványt terjeszti, hogy *az abesszíniai rend és nyugalom helyreállítása és a rabszolgaság megszüntetése céljából Olaszország megfelelő megbízatást kapjon a Népszövetségtől.*

Angol-francia diplomáciai lépés Rómában

London, május 11.

A *Daily Telegraph* értesülése szerint *az angol és a francia kormány Rómában közös lépést akar tenni az olasz kormánynál az Abesszinia ellen irányuló olasz háborús készülődések miatt.* A két kormány e célból diplomáciai érintkezésbe lépett egymással. A Rómában megteendő diplomáciai lépés célja valószínűleg *Olaszország figyelmeztetése lesz.* E figyelmeztetés során a két nagyhatalom *rámutat az esetleges támadó eljárás következményeire* és ugyanakkor biztosítja *Mussolinit* arról, hogy el akarja kerülni oly helyzet esetleges bekövetkezését, amely a Népszövetség részéről Olaszország eljárásának elítélésére vezethetne.

A francia kormány nagy súlyt vet arra, hogy a Népszövetségnek már jelentést lehessen tenni *az olasz-abesszíniai békéltető bizottság* működésének megkezdéséről. Ha ez nem lenne lehetséges, akkor Abesszinia a népszövetségi alapokmány 15. cikkelye alapján kétségtelenül *a Népszövetség elé terjeszti indítványát.* Ez a cikkely tudvalevőleg az olyan viszályok elsimitásáról gondoskodik, amelyeket a szembenálló felek nem terjesztettek döntőbíróság elé. Úgy a francia, mint az angol kormány meggyőződése szerint ily körülmények között lehetetlen elkerülni a kérdés tárgyalását és az Olaszország, valamint a kollektív európai eljárás érdekében egyaránt sértő határozat meghozatalát.

Általános mozgósítás Abesszíniában

London, május 11.

A Daily Telegraph külön tudósítója jelenti Addis Abebából, hogy értesülése szerint *a négus általános mozgósítást fog elrendelni, amely gyorsan bonyolódik majd le, mert már hetek óta folyamatban van.*

Önként jelentkezett a rendőrségen a kardnyelő rabló

Társát, a „Légiós Ferit" keresik a detektívek

(A Magyarország tudósítójától.) Különös bűnügyben folytat kihallgatásokat a főkapitányság bűnügyi osztálya. Még március 30-án a Kerepesi úton *három fiatalember megtámadott egy ismeretlen 40 év körüli vasutast, leütötte és kirabolta.* A vasutas, érthetetlenül, nem tett feljelentést a rendőrségen és a rablásra a rendőrség csak véletlenül jött rá.

Nemrégiben razziát tartottak a detektívek és az egyik hatósági *melegedőben gyanus férfit* találtak. Amikor megmotozták, az egyik zsebéből értékes öngyujtó került elő. Megkérdezték, honnan vette, zavarba jött és beismerte, hogy — *rabolta.* Pénzzel és órával egyetemben két társával együtt egy ismeretlen vasutast fosztott ki a Kerepesi úton.

Pallust Pált, a rabló napszámost, letartóztatta a rendőrség és *keresni kezdte két társát.*

Ma délben kopottruhájú fiatalember érdeklődött a Zrinyi uccai rendőrőrszemnél.

— Hol kell, kérem, jelentkezni?

— Milyen járatban? — kérdezte a rendőr.

— *Rablási ügyben* — felelte a kopottruhás férfi.

— Maga a panaszos?

— *Nem, kérem, én a tettes vagyok* — hangzott a meglepő válasz.

Igy került a bünügyi osztály egyik detektívszobájába *Vladár* Gyula 22 éves *cirkuszi kardnyelő artista.* Restelkedve mondotta el, hogy ő volt a társa *Pallus* Pálnak a kerepesiúti rablásban. Megtudta, hogy a rendőrség keresi a tetteseket. Éppen indulni akart egy falusi vándorcirkuszhoz kardot nyelni, gondolta, hogy mégis jobb lesz, ha előbb elintézetlen ügyeit elrendezi. Nem ment el a cirkuszhoz, hanem inkább jelentkezett a rendőrségen, mert *bűnhődni akar.*

A kardnyelő rabló artista valóságos szakelőadást tartott a detektíveknek nehéz mesterségéről. Büszkén mesélte, hogy egészen fiatal gyermekkorában *hajlékony fabajonettal tanulta a kardnyelést,* aminek most már olyan mestere, hogy *minden nagyobb baj nélkül le tud nyelni 70 cm hosszú kardot is.*

— *Meg is hajolok a közönség előtt, karddal a testemben,* — mondotta dicsekedve.

Barátságos hangon folyt a kardnyelő rabló kihallgatása. Vladárt egészen elbűvölte a fogadtatás és váratlanul a kihallgatás után ismét megszólalt:

— Ha már ilyen kedvesek az urak, *beismerek még valamit.* Két héttel ezelőtt a váciúti plébániáról a nyitott ablakon át kiemeltem egy női kabátot és *50 fillérért eladtam a Teleki téren.* Tudjanak meg mindent rólam az urak. *Most rendezem a számlámat, azután jöhet ismét a kardnyelés ...*

Vladárt kihallgatása után letartóztatták. Harmadik társukat, akinek csak a *gúnynevét ismeri a rendőrség,* most a detektívek egész serege hajszolja. A harmadikat »*Légiós Feri*« néven becézik az alvilágban, mert megjárta az idegenlégiót.

Mackensen vezértábornagy programja

A volt cs. és kir. 10. huszárezred tisztikara közli:

Mackensen vezértábornagy fia látogatására május 15-én Budapestre érkezik.

A látogatás *magánjellegű,* de a *vezértábornagy* ezt az alkalmat felhasználja arra, hogy ezredének, a volt császári és királyi 10. huszárezred hőseinek emlékét május 17-én *Székesfehérvárott megkoszorúzza.*

A volt császári és királyi 10. huszárezred tisztikara, altisztikara és legénysége ez alkalommal fogadja a vezértábornagy urat.

Gyülekezés május 17-én, reggel *9 órakor Székesfehérváron az ezred volt pótkeret-laktanyájában.*

Az ezred tisztikara felkér minden volt 10-es huszártisztet, altisztet és huszárt, hogy a vezértábornagy látogatása alkalmával Székesfehérvárott jelenjék meg, de jelenjenek meg azok is, akik a címjegyzék hiányossága folytán *meghivót nem kaptak.*

Féltékenységi dráma a szántóföldön

Esztergom, május 11.

Rahó Mártonné, 30 éves földmüvesasszony *Kisgyarmaton* szántóföldjén dolgozgatott, amikor *Szüts* Gábor lövöldözni kezdett rá és *súlyosan megsebesítette.* Életveszélyes állapotban szállították be az asszonyt az *esztergomi Kolos-kórházba. Szüts* valószínűleg féltékenységből követte el tettét.

Sertésvásár

A mai ferencvárosi sertésvásárra felhajtottak 353 darab sertést, tegnapról visszamaradt 84 darab. Árak élősúlyban kg-ként: zsírsertés, öreg 350 kg-on felül, I. 60—62, II. 50—54, fiatal, nehéz 340 kg-on felül 72—74, kivételesen 75½, közép 65—68, könnyü 60—62, szedett közép 64—66, silány 44—56 fillér. A vásár irányzata *változatlan* volt.

Húsvásár

Készlet: borjú 50 (40), süldő 28 (0). Zárjelben az eladottak száma. Az irányzat *lanyha* volt.

Árak: borjú, bőrben II. 90—100 fillér.

Erős, vérbő, kövér emberek igyanak naponként, reggel éhgyomorra egy kis pohár természetes **Ferenc József** keserűvizet, mert ez rendes gyomor- és bélműködést biztosít, számottevően előmozdítja az emésztést és kitünően szabályozza a vérkeringést. Számos szakorvosi nyilatkozat tanusítja, hogy a **Ferenc József** víz szív- és idegbajosoknak, vese- és cukorbetegeknek, valamint köszvényben és csúzban szenvedőknek is nagyon jót tesz.

AZ ATHENAEUM NOVELLA SOROZATA

HELTAI JENŐ

ÚTAZÁS ENMAGAM KÖRÜL

MOST JELENT MEG ÁRA 1·60 P.

LEGUTÓBBI KÖTET: KÖRMENDI: TÓPARTI MUZSIKA ÁRA 1·60

Felsorakozott a fővárosi pártok teljes frontja

Mára a „titkolódzó" pártok is nyilvánosságra hozták listájukat — Az egyesült polgári ellenzék, a Wolffék és Friedrichék teljes jelöltnévsora

(*A Magyarország tudósítójától.*) Véget kellett vetni a titkolódzásnak és azoknak a pártoknak is be kellett mutatni a közönségnek listájukat, amelyek eddig azt hét pecsét alatt tartották. A nagy pártok közül eddig csak a Nep és a szociáldemokrata-párt hozta nyilvánosságra jelöltjeit, most az *egyesült polgári ellenzék*, a *keresztény községi párt* és a *keresztény ellenzék* tette az asztalra kártyáit.

A keresztény községi párt és a keresztény ellenzék listája egyben egyezik. *Mind a kettő minden kerületben a párt vezérét mint listavezetőt szerepelteti. Friedrich* István és *Wolff* Károly minden kerületben listavezető.

A budai listák

Az I. kerületben az egyesült polgári ellenzék nem állít külön listát, hanem a *Ripka-párt listáját támogatja*, amelyen másodiknak *Apponyi* György gróf szerepel, azután *Abt* Albin magánzó, *Tóth* Ernő dr. ügyvéd, *Lénárd* Gusztáv vasúti főfelügyelő, *Bodnár* Dömötör kereskedő, *Bulya* Pál húsiparos, *Gulden* Richárd jószágigazgató, *Höser* Viktor óraműves, *Seliger* Ágoston postaigazgató, *Tucsay* József pékmester, *Novák* Ferencné következnek. A Wolff-párt jelöltjei: *Bocsáry Spur* Kálmán, *Pakányi* Ferenc, *Temesváry* László, *Szőts* László dr. és *Váczy* Ferenc. Friedrich István pártjának listavezetője *Hüttl* Károly dr.

A II. kerületben az egyesült polgári ellenzék listáját *Rassay* Károly vezeti, Budán még a III. kerületben is ő a listavezető, a II. kerületben utána *Pfeiffer* Ignác következik, majd *Rátkay* Béla törvényszéki bíró, aki eddig nem volt bizottsági tag, azután *Garzó* Zoltán, *Román* Ernő, *Hoffmann* Lajos és *Lissauer* Emil. Wolffék tulajdonképpeni listavezetője *Toperczer* Ákosné örökös tag, tehát a legjobb helyet kapta *Molnár* László, majd *Divényi* László, *Gidro* László és *Riesz* Lajos. *Valamennyien új emberek a községi életben.* Friedrichék listáján *Sármezey* Endre és *Wein* Dezső szerepel.

A III. kerületben az egyesült ellenzék listavezetője *Vörösváry* Miklós. Uj ember *Schlemmer* Oszkár ny. DGT felügyelő, *Milkovics* Vazul, *Radó* Sándor ügyvéd, *Gattein* Henrik fuvaros és *Kovács* Ernő kereskedő. *Wolffék is csupa új nevekkel jönnek. Kuncze* Lajos dr., *Gáldy* Béla, *Seidl* József. *Peöthy* Béla és *Schröder* Ferenc most kezdenek szerepet játszani a községi életben. Friedrichék listáján Hüttl után *Schlosser* János következik.

A pesti oldal jelöltjei

A IV. kerületben ugyancsak *Rassay* Károly vezeti az ellenzéki listát. A pesti oldalon ezenkívül még listavezető az V., a IX., a X., XI., a XII. és a XIV. kerületben. A tulajdonképpeni listavezető a Belvárosban *Láng* Lajos, azután *Szegő* Béla, *Franckl* Kornél, *Garzó* Zoltán következnek, új ember *Lukács* Ferenc szabómester és *Szőcs* Richárd kereskedő, Wolfféknál *Raffay* Sándor, *Szőke* Gyula és *Miklós* Ferenc után *Kronberg* József következik, aki most indul először, *Vucsenek* István pedig *Nagy* Ferenc mandátumának megsemmisítése után került be a törvényhozásba. Friedrichék *Ötvös* Tibor ügyvéddel és *Kirchenbaum* nagyiparossal startolnak.

Az V. kerületben *Sándor* Pál után *Gál* Jenő a tulajdonképpeni ellenzéki listavezető, aztán *Párkány* Frigyes, *Nagy* Andor, *Scheuer* Róbert volt bizottsági tagok következnek. Új név *Zsolt* Béla író, Wolfféknál Lázár Ferenc után *Koós* Jenő, *Nagy* László, vitéz *Csik* László és *Kartsoke* Alajos következik. Friedrich újra szerepelteti *Hüttl* Károlyt, majd *Friedrich* Boldizsár következik.

A VI. kerületben az egyesült polgári ellenzék listáját *Vázsonyi* János, *Bródy* Ernő, *Pollatschek* Elemér vezetik, *Reisz* Sándor új név, azután *Kleiner* Artúr, *Tarr* Béla, *Zimmermann* Géza dr., *Krausz* Ferenc és *Torda* József jönnek. Wolffék *Szakáll* Antal dr., *Minnich* Jenő, majd *Kemény* Lajos, *Schmiedt* József és vitéz *Vággyörgyi* Ferenccel indulnak. Ezek is jobbára új emberek. Friedrichék jelöltje ebben a kerületben *Tauffer* Gábor.

A VII. kerületben: *Ruppert* Rezső, *Bródy* Ernő és *Magyar* Miklós után új ember *Dénes* Lajos nyugalmazott tankerületi főigazgató az ellenzéki listán, azután dr. *Schmidl* Dávid, *Bálint* Lajos, *Székely* Gyula, *Brieger* Sándor és *Nagyfalussy* Andor jönnek. *Wolffék Szabó* Józseffel indulnak, a többiek *Munkácsi* Gyula, *Keszler* Károly, *Tobler* János, *Ehrlesbeck* Györgyné *új emberek a városi politikában.* Friedrich listáján *Landy* János és *Vida* Jánosné a jelöltek.

A VIII. kerületben *Fábián* Béla és *Vitéz* Aladár után *Görög* Frigyes, *Dévay* Jenő, *Szabó* Károly, *Weisz* A. Lajos és *Erdős* Dezső új emberek az ellenzéki listán. *Wolffék* Müller Antallal, *Baján* Ferenccel, *Krizs* Árpáddal, *Szabados* Jánossal és *Lillin* Józseffel indulnak. Friedrich itt *Bizbet* Józsefet akarja behozni a törvényhatóságba és indul még *Bogenfürst* György.

IX. kerületben *Diószeghy* János után *Breitner* Ödön, *Lukacsevich* Lajos, *Patzauer* Rezső, *Dömölki* Mihály és *Kun* László az ellenzék jelöltjei. Wolffék *Veréb* Jenő után új embereket hoznak, még pedig *Aichner* Albert, *Csoma* Zsigmond, *Lotz* Antal és vitéz *Hárs* Károly a jelöltek. Friedrichék *Micheller* Istvánnal és *Korody Katona* Jánossal veszik fel a küzdelmet.

A X. kerületben *Payr* Hugó vezeti a listát. *Hanasievicz* Oszkár, *Ehrenthal* Aladár, *Endrédy* János és *Nagy* Lajos az ellenzék jelöltjei. Wolffféknál *Viczián, Szabó* József, *Hatolkay* Kázmér és *Pilis* Károly után *Ránky* Kálmán az új jelölt. Friedrichék *Takács* Istvánt tették meg listavezetőnek.

Az új kerületek

A XI. kerületben az egyesült ellenzék listáját *Kabakovics* József volt bizottsági tag vezeti, *Borbás* Gáspár, *Ziegler* Béla, *Songott* János, *Metzger* József és *Varsányi* Elemér új nevek. Wolffék *Csillery* András, K. *Császár* Ferenc, *Nemes Nagy* Mihály után *Hegedüs* Armand, *Szentgály* Antalnét hozzák, aki különben eddig is bizottsági tag volt. Friedrichék részéről *Halmay* Zoltán veszi fel a küzdelmet, utána *Kovács* Géza következik.

A XII. kerületben *Hann* Arnold, *Nagy* Lajos után *Kenyeres* Artur, *Gózon* Géza, *Sass* József és *Kun* Bertalan az ellenzék jelöltjei. Wolffék *Cselényi* Pállal, *Kasics* Margittal, *Váry* Ferenc, *Mohaupt* Gyulával és *Bihari* Ferenccel startolnak, Friedrichék listavezetője *Csapó* Ferenc ny. rendőrkapitány.

A XIII. kerületben *Bajcsi-Zsilinszky* Endre a listavezető, utána fut még *Rupert* Rezső, aki a VII. kerületben is szerepel, majd *Sebestyén* Ernő, *Arany* Lajos, *Schön* Marcel, *Szigeti* Miklós és *Jeney* Mihály, az egyesült polgári ellenzék vezérkara. Wolffék *Homonnay* Tivadarral indulnak, új emberek a listán *Uhlar* Béla, *Peregriny* Sándor, *Barsch* Kál...án és *Várady* János. Friedrichék *Náday* Gyula szövetkezeti tisztviselőt indították.

A XIV. kerületben tulajdonképpen *Boross* László szerkesztő a listavezető, akinek szerepeltetésére *nagy súlyt helyez a polgári egyesült ellenzék. Timár* Dezső, *Diószeghy* János és *Klein* Fülöp jönnek utána. Wolffék *Petrovácz, Michalovits* és *Gyurkovics* Henrik után felléptetik ifj. *Paulheim* Ferencet az apja helyett és *Drégely* Dezsőt. Friedrichék itt *Castelli* Kont építésszel indulnak.

A boletták kikézbesítése

A *Magyarország* munkatársa érdeklődött illetékes helyen, hogy mikor kezdik a boletták kikézbesítését és azt a választ kaptuk, hogy *a központi választmány és a beosztott tisztviselők egész éjszaka dolgoznak* és ha holnap estig el tudnak készülni a munkával, úgy a *boletták postai kikézbesítése hétfőn reggel megkezdődik*, ellenkező esetben csak *kedd reggel kezdik meg a szavazóigazolványok kikézbesítését.*

Kedvezményes jegyek A vallomás 100-ik előadására és az Ezüstlakodalom-ra

Az Est-lapok színházjegyirodája a legnagyobb áldozatokkal a legérdekesebb előadásokhoz is bérel helyeket, hogy olvasóközönségünket olcsó színházjegyekkel elláthassa. Csütörtökre a Belvárosi Színházban »A vallomás« 100-ik előadásához, továbbá a Vígszínházban felújított »Ezüstlakodalom«-hoz nyujtunk olcsó jegyeket.

Ez-e? (m—)

ez a mutvész milyen mélyen lírikus is tud lenni, arról ez a kislány tesz bizonyságot. Fiatalságban bubájos kis portré, aranyosan, kedvesen komikus a jelenet minden édességével.

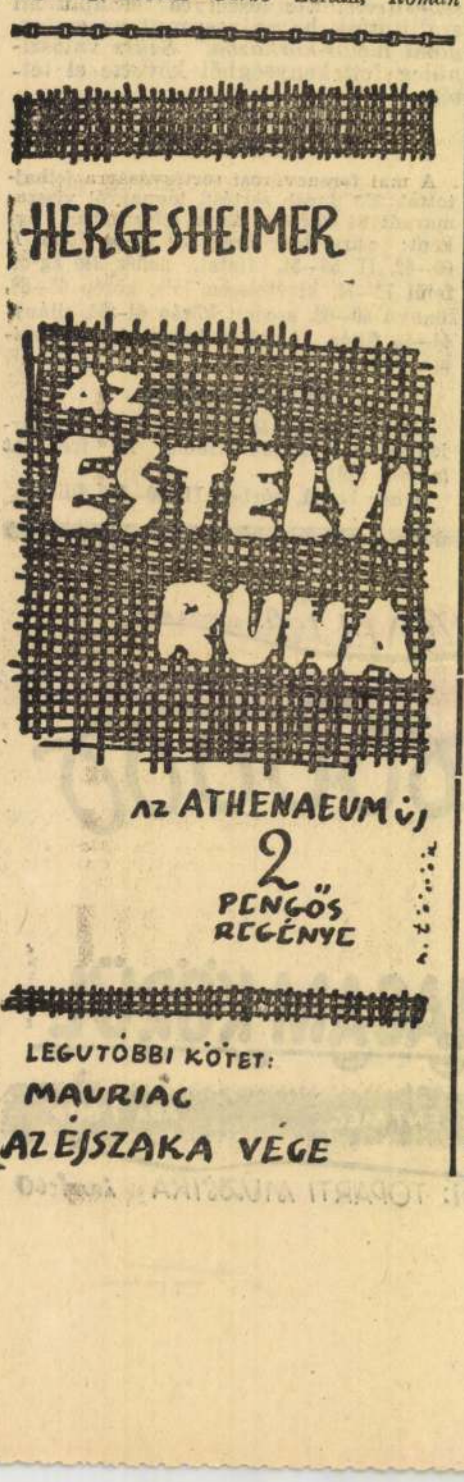

Kod
fényképezőgé
oly kedvező áron
kiváló, márkás k
Vágja le és töltse
vele mielőbb a le
Kodak 620 kész
tehát 58 pengő he
Siessen, mer
rövid ideig
Kedvezménye
melynek átadása ellenében n
rab KODAK 620 készüléket
zárral P 58.— ár helyett a b
tehát **tízpengő** engedmér
(Kitöltendő) Név:.....
Cím:.....

П Р И Г Л А Ш Е Н И Е

ВЫСТАВКА ХУДОЖНИКА

ДЕЖЁ БОКРОША БИРМАНА

Венгерских экспрессионистов связывает друг с другом не что-то, а отсутствие чего-то...

В венгерском искусстве экспрессионизм не обрел форму самостоятельного стиля, направления, точно так же, как не существовало венгерского кубизма или венгерского сюрреализма. Мы знаем, что их отсутствие имеет глубокие причины, кроющиеся в особенностях общественной и духовной жизни страны, еще не до конца созревшей, но уже впавшей в кризис...

Культурный, научный и информационный центр

Венгерской Республики

имеет честь пригласить Вас

8 апреля 1993 года в 18.00

на открытие выставки

ВЕНГЕРСКИЙ ЭКСПРЕССИОНИЗМ.

ПРОИЗВЕДЕНИЯ ХУДОЖНИКА ДЕЖЁ БОКРОША

БИРМАНА (скульптура, графика)

Выставку открывают:

д-р Д.ФЮЛЁП, директор музея Короля Иштвана в г.Секешфехервар

и И.Е.СВЕТЛОВ, кандидат искусствоведения, Российский институт искусствознания

Адрес: ул.Мытная, дом 1.

Проезд: ст.м. "Октябрьская"

Телефоны для справок: 230-17-53

230-06-54

ДЕЖЁ БОКРОШ БИРМАН

(1889 - 1965)

С 1907 г.	занимался в Школе прикладных искусств на отделении скульптуры.
С 1911 по 1912 г.	жил в Париже.
В 1918 г.	организовал первую выставку своих произведений.
В 1919 г.	выехал в Берлин.
С 1926 по 1932 г.	попеременно жил в Будапеште, в Словакии и в Париже.
С 1945 по 1947 г.	являлся членом Европейской школы.
В 1949 г.	стал лауреатом премии Кошута.
В 1954 г.	в Будапеште проходила выставка произведений Д.Бокроша Бирмана.
В 1965 г.	стал жертвой трамвайной катастрофы.

Bokros Birman Dezső
1889-1965

A huszadik századi magyar szobrászat egyik legjelentősebb mestere életművével különös, másoknál aligalig megszólaló hangot, új formálásmódot és stílust hozott modern plasztikánkba. Az egyiptomi szobrok, Michelangelo és az ókori Kelet művészetének hatása alatt kezdett dolgozni; a méretük ellenére is nagyszabású formák, a sima, egymástól élesen elváló felületek, a keletiesen szabott szemek időt nem ismerő kifejezése, a gesztusok, mozdulatok időn kívüli véglegessége a tizes évek közepétől egészen a harmincas évek elejéig jellemző volt szobraira (Alvó leány, 1916; Ady-fej, 1924; Kalapos önarckép, 1927; Újvári Péter, 1927; Scheiber-portré, 1933; Madame sans gêne, 1934). De már szinte indulásától átütött a nyugalmas felületek mögül, a mozdulatok, az emberi testek mélyéről valami nyugtalan indulat, görcsösebb, lázasabb érzelmi világ, groteszk és fanyar formarend, amely azután kizárólagossá válik és mindvégig meghatározza Bokros Birman művészetét. Ez az a pont, ahol elválik a kortárs magyar szobrászat többnyire klasszicizáló tendenciákat követő mestereitől, hogy egy láthatatlan, régóta elejtett szálat felvéve, az

Einer der bedeutendsten Meister der ungarischen Bildhauerkunst des zwanzigsten Jahrhunderts hat mit seinem Lebenswerk einen eigenartigen, bei anderen kaum vernehmbaren Ton, eine neue Formgebung und einen neuen Stil in unsere Plastik eingeführt. Er begann unter dem Einfluß der ägyptischen Statuen, der Kunst Michelangelo's und der Antike des Ostens zu arbeiten; trotz ihrer Dimensionen sind die Formen großzügig, die Flächen scharf abgegrenzt, die östlich geformten Augen haben einen zeitlosen Ausdruck. Die außerzeitliche Begrenztheit der Bewegungen waren von der Mitte der zehner bis Anfang der dreißiger Jahre charakteristische Merkmale seiner Statuen (Schlafendes Mädchen, 1916; Ady-Porträt, 1924; Selbstporträt mit Hut, 1927; Péter Újvári, 1927; Scheiber-Porträt, 1933; Madame sans gene, 1934). Aber bereits bei seinen ersten Arbeiten bemerkt man hinter den ruhigen Flächen eine unruhige Emotion, die von der Tiefe des menschlichen Körpers heraufstrebt, eine fieberhafte Gefühlswelt, eine herbe und groteske Formordnung werden von nun an anschließlich und bestimmen bis zum Ende

expresszionizmus tanulságait hasznosító törekvésekhez (Mészáros László, Goldman György, Vilt Tibor) kapcsolódjon. Érdes, reszelős bronzai, csapzott agyagcsomói különös alakokat idéznek fel, a külvárosok magányos csavargóit, a munka gyötrelmeit testükben hordozó bányászokat és kubikosokat, a bizonytalanon tűnődő férfiakat, a magukat meg nem adó, hetyke és szemtelenül magabiztos, öntudatos lényeket (Köszöntő, 1935, Madame sans gêne, 1934; Nő teknősbékával, 1947), az emberi jó- és rosszsorsot, az emberi nem minden esendőségét magukkal cipelő figurákat (Teremtés, 1932; Demoszthenész, 1957; Meditáló, 1960). Ezek maradtak szobrászatának központi hősei mindvégig, ehhez a néhány alaptípushoz élete folyamán többször visszatért, másfelől közelítve hozzájuk, variációkat rögtönözve újra meg formálta őket. Egyenletes pályájának íve az ötvenes évek elején tört meg: kritikusai formalistának nevezték, hiszen elgyötört, belülről szárazan ízzó, görcsös formái, teremtményeinek fátyolos szomorúsága nagyon messze állt a korszak optimista-klasszicizáló ideáljától. Bokros tett néhány kísérletet az új stílus irányába, ezek azonban hiábavalónak bizonyultak: az alkalmazkodni nem tudás hőse, Don Quijote volt ő maga is. Az ötvenes évek végén, az idős és beteg mester utolsó művei (Önarckép, 1955; Vetkőző nő, 1957; Meditáló, 1960) méltó folytatói és befejezői az életműnek: velük a szobrász – ha keserű felismerésekkel, az öregkor szomorúságával és beszivárgó homályával megterhelve is – visszatalált saját alakjaihoz.

Bokros Birman Dezső hagyatékát – szobrot és grafikát – a művész halála után a család gondozta. 1977-ben a Kulturális Minisztérium megvásárolta múzeumunk számára. Addig is, amíg a gyűjtemény elfoglalhatja végleges helyét tervezett állandó modern képzőművészeti kiállításunkban, ez alkalommal kívánjuk bemutatni látogatóinknak.

Itt mondunk köszönetet a családnak és a Kulturális Minisztériumnak, hogy lehetővé tették e kivételes életmű közkinccsé tételét.

Bibl.: Bokros Birman Dezső szobrász albuma. Bpest, 1928. Karinthy Frigyes előszavával, Kállai Ernő tanulmányával – Bokros Birman. Bpest, é.n. (1949) Hungária. Mihályfy Ernő előszavával – Kovalovszky Márta: Bokros Birman Dezső, Corvina, 1971. – Bokros Birman Dezső emlékkiállítása, Székesfehérvár, 1968. IKMK, D. sor. 59. sz. – Bokros Birman Dezső önéletrajza, levelezése, művei. Akadémiai Kiadó, 1974. Kontha Sándor tanulmányával.

die Kunst von Bokros Birman. Das ist der Punkt, wo er sich von der Kunst der zeitgenössischen, meist den klassizisierenden Tendenzen folgenden Meister trennt, um einen unsichtbaren, längst vergessenen Faden aufzugreifen, und sich jenen Tendenzen, die die Erfahrungen des Expressionismus ausnützen, zu nähern (László Mészáros, György Goldman, Tibor Vilt). Seine rauen, gefeilten Bronzen, seine Tonklumpen bilden eigenartige Figuren, wie einsame Landstreicher der Vorstädte, die Mühe der Arbeit an ihrem Körper zeigenden Bergleute und Erdarbeiter, die Ungewißheit des Daseins meditierende Männer, selbstbewußte Wesen (Begrüßung, 1935; Madame sans gêne, 1934; Frau mit Schildkröte, 1947), Menschen mit gutem oder schlechtem Schicksal, die Gebrechlichkeit des Menschengeschlechts mit sich tragende Figuren (Schöpfung, 1932; Demosthenes, 1957; Meditierender, 1960). Diese blieben bis zum Ende die zentralen Helden seiner Kunst; zu diesen einigen Grundtypen kehrte er im Laufe seines Lebens immer wieder zurück, wobei er die Themen aus dem Stehgreif variierend neuformte. Seine künstlerische Laufbahn erlitt Anfang der fünfziger Jahre einen schweren Schlag; seine Kritiker bezeichneten ihn als Formalisten, da seine von Leid geprüften Helden, im Innern trocken lodernden, krampfhaften Formen, die schleierhafte Traurigkeit seiner Schöpfungen vom optimistischen, klassizisierenden Ideal jener Epoche stark abwich. Bokros unternahm einige Versuche dieser neuen Stilrichtung, diese Arbeiten erweisen sich aber als unnütz: der Held des Nichtanpassungsvermögens, der Don Quijote, war er selbst. Am Ende der fünfziger Jahre waren die letzten Werke des alten und kranken Meisters (Selbstporträt, 1955; Sich entkleidende Frau, 1957; Meditierender, 1960) würdige Fortsetzungen und Krönungen seines Lebenswerkes: mit diesen fand er, wenn auch mit bitteren Erkenntnissen, der Traurigkeit des Alters und mit der immer stärkeren Dämmerung beladen, zu seinen Figuren zurück.

Der Nachlaß von Dezső Bokros Birman – seine Statuen und seine graphischen Arbeiten – wurde nach seinem Tod von seiner Familie betreut. 1977 kaufte das Kultur Ministerium seine Werke für unser Museum. Bis diese Sammlung seinen endgültigen Platz in der geplanten ständigen, modernen kunsthistorischen Ausstellung bekommt, wollen wir diese Kunstwerke unseren Besuchern zeigen.

Wir möchten sowohl der Familie als auch dem Kultur Ministerium dafür danken, daß sie uns ermöglichen, dieses außergewöhnliche Lebenswerk dem Publikum zugänglich zu machen.

Bibliographie: Bokros Birman Dezső szobrász albuma (Album des Bildhauers Dezső Bokros Birman). Budapest 1928. Vorwort von Frigyes Karinthy, Studie von Ernő Kállai. – Bokros Birman. Budapest, ohne Datum (1949) Hungária. Vorwort von Ernő Mihályfy. – Márta Kovalovszky: Bokros Birman Dezső. Corvina, 1971. – Gedachtnisausstellung Dezső Bokros Birman. Székesfehérvár 1968. IKMK, Serie D. no. 59. – Bokros Birman Dezső önéletrajza, levelei, művei (Autobiographie, Briefe, Werke von Dezső Bokros Birman). Akadémiai Kiadó, 1974. Mit einer Studie von Sándor Kontha.

Szobrok / Statuen

Jónap Andorné/Frau A. Jónap, 1915 körül/ um 1915
terrakotta, 33 cm
Itsz/Inv.–Nr: 77.52.1.

Anya és gyermeke/Mutter und Kind 1922
Gipsz, festve/Gips, bemalt, 88 cm
Itsz./Inv.–Nr:77.37.1.

Áchim András-emlékműterv/ Áchim-Denkmalentwurf 1924
bronz/Bronze, 37 cm
Itsz./Inv.–Nr: 77.32.1.

„A Mentor-beli kiállításomon, amely 1925-ben volt, végre megmutathattam a monumentális szoborról való elképzelésemet. Az ....Áchim András szobor tervében: a sík terület, az ég és a föld horizontjában emelkedik Áchim András dacosan hátravetett feje. Kétoldalt hüvelykujjszerű motívum mutat fel rá: íme, a föld dacos fia!" (Önéletrajz, 1949)
Az emlékműterv koncepciója azonos a következő évben készült Ady-emlékművével, ahol a költő óriási portréját egy lépcsős piramis tetejére helyezte. Mindkét esetben ezt a meghökkentő *direkt* megfogalmazást használta fel, hogy a műfaj évszázados sémáitól elszakadhasson. Hőseit, kiszakítva gyászos és ünnepélyes közegükből, visszahelyezte a valóságba, már-már természeti jelenségekké, átütő erejű jelképekké növelte őket.

„In meiner Ausstellung im Jahre 1925 in Mentor konnte ich endlich meine Vorstellungen einer monumentalen Statue zeigen. Im Entwurf der Statue des András Áchim steigt der trotzig hochgehaltene Kopf des András Áchim in einer ebenen Fläche, im Horizont zwischen Himmel und Erde, auf. An beiden Seiten weisen zwei daumenartige Monumente auf ihn: hier der trotzige Sohn der Erde!" (Autobiographie, 1949)
Die Konzeption des Denkmalentwurfs ist mit dem im folgenden Jahr fertiggestellten Ady-Denkmalentwurf identisch, worauf er das Riesenporträt des Dichters auf die Spitze einer Stufenpyramide stellte. In beiden Fällen benützte er diese verblüffende *direkte* Auffassung, um sich von dem Jahrhunderte alten Schema dieser Kunstgattung trennen zu können. Seine Helden aus ihrem traurigen oder festlichen Milieu herausreißend stellte er sie in die Wirklichkeit bereits als schon natürliche Erscheinungen zurück, und formte sie dadurch zu sich durchsetzenden Symbolen.

Édesanyja keze/Hand seine Mutter 1925
bronz/Bronze, 19 cm
Itsz/Inv.–Nr: 77.73.1.

Galicza Gyuláné/Frau Gy. Galicza 1926
gipsz/Gips, 36 cm
Itsz/Inv.–Nr: 77.54.1.

Don Quijote 1929
bronz/Bronze, 35,5 cm
Itsz/Inv.–Nr: 78.16.1.

„...mikor egy nap megyek haza a reggeli után, jön velem szemben egy toprongyos alak – talán munkanélküli volt. Megnézem és utána fordulok. Látom, hogy a Döbrentei téren egy padon leül és megtörli izzadt homlokát, kicsit kifújja magát. Feláll... ahogyan viszik lábai előre, a léptei mintha sehová sem léptek volna, de mégis viszik előre a testét... Sietek haza a műterembe... Felrakom, pofozom az agyagot, fejére kalapot teszek, és megy révetegen előre, mintha sehová sem nézne – a bolond. Hát hova is nézne ő, a senkiházi ember? A boldogtalan ember ...A Don Quijote."

(Önéletrajz, 1956)

Pályáján gyakran felbukkan ez a magányos férfialak, hol mint a több változatban készült Don Quijote, hol Napbanézőként (1931), Demoszthenészként (1957), Meditálóként (1960). Művészetének kulcsfigurája a Don Quijote. A hórihorgas figura csipőre tett kezével, csúcsos kalapjával, egész tartásával, egyszerre tétova és hetyke állásával, különös szellemi állapotot fogalmaz meg. A huszas évek értelmisége nézhette önmagát és a történelmet ilyen irónikus pillantással.

„...als ich eines Tages nach Frühstück nachhause ging, kam mir eine in Lumpen gehüllte Figur entgegen – er mag ein Arbeitsloser gewesen sein. Ich sah ihn an und drehte mich nach ihm um. Ich sah, wie er sich am Döbrentei-Platz auf eine Bank niedersetzte, seine schweißgebadete Stirne abwischte und sich ein wenig ausschnaubte. Er stand auf ...wie ihn eben seine Füsse vorwärts trugen als ob er nirgends hinginge, aber doch seine Füsse seinen Körper trugen. ...Ich beeilte mich nachhause in mein Atelier ...Ich nahm den Ton, trug den Ton auf, setzte ihm einen Hut auf und er ging ziellos vorwärts als ob er nirgends hinblickte – der Narr. Wohin würde er auch schauen, dieser Nichtsnutz? Der unglückliche Mensch ... der Don Quijote".

(Autobiographie, 1956)

Während seiner künstlerischen Laufbahn tritt diese einsame Männergestalt öfters in Erscheinung, so in mehreren Varianten als Don Quijote, oder als in die Sonne starrender (1931), als Demosthenes (1957), als Meditierender (1960). Eine Schlüsselfigur seiner Kunst ist der Don Quijote. Die hagere Figur mit seinen auf die Hüften gestützten Händen, seinem spitzen Hut, seiner zugleich ungewissen und frechen Haltung stellt eine eigenartige Geisteshaltung dar. Die Intelligenz der zwanziger Jahre mag sich selbst und die Geschichte mit einem so ironischen Blick betrachtet haben.

Scheiber Hugó 1933
gipsz, festve/Gips, bemalt, 35 cm
Itsz/Inv.–Nr: 77.48.1.

Madame sans gêne 1934
bronz/Bronze, 31 cm
Itsz/Inv.–Nr: 78.17.1.

Pán Imréné/Frau I. Pán 1935
bronz/Bronze, 36 cm
Itsz/Inv.–Nr: 77.53.1.

Könyörgő/Anbetende 1939
bronz/Bronze
Itsz/Inv.–Nr: 78.28.1.

Kubikus/Erdarbeiter 1941
terrakotta, 16 cm
Itsz/Inv.–Nr: 77.41.1.

Világ proletárjai, egyesüljetek!/ Proleterier der Welt vereinigt euch! 1941
terrakotta, 30x19 cm
Itsz/Inv.–Nr: 77.67.1.

Függetlenségi plakett/ Unabhängigkeits-plakett, 1942
terrakotta, 35x23 cm
Itsz/Inv.–Nr: 77.65.1.

Ruth és Noémi/Ruth und Noemi, 1944
bronz/Bronze, 26 cm
Itsz/Inv.–Nr: 77.42.1.

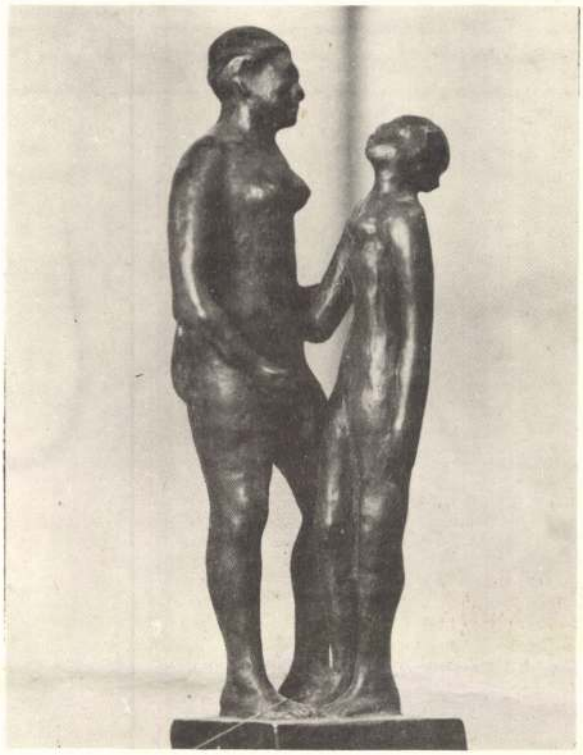

Bokros Birman élete folyamán szobrászatának néhány alaptípusához újra meg újra visszatért. Így alakult ki például a kétfigurás kompozíciók sora, a korai Anya és leánya (1923) című festett gipsztől a Tékozló fiún (1941), a Ruth és Noémin (1944) keresztül a Szputnyiknézőkig (1962).
A közös szobrászi térbe helyezett alakok tartalmi és plasztikai értéke egyenlő: nem-nélküli, csaknem azonos lények ők, akiket mozdulatuk különös, testvéri viszonyba kapcsol. Többi szobrának fanyar és irónikus, vagy elgyötört és lobogó formavilágát kiegyensúlyozott, harmonikus kettősökkel kísérik.

Im Laufe seines Lebens modellierte Bokros Birman mehrere seiner Figuren immer von neuem. So entstanden z.B. die Reihen seiner zweifigurigen Kompositionen, in der Frühzeit Mutter und Tochter (1923), bemalte Gipsfigur, dann der verlorene Sohn (1941), ferner Ruth und Noemi (1944) bis zu den Sputnik-Zuschauern (1962).
Die in eine gemeinsame bildhauerische Ebene gestellten Figuren haben einen gleichen inhaltlichen und plastischen Wert: das sind geschlechtslose, fast identische Wesen, die durch ihre eigenartigen Gesten in einem geschwisterlichen Verhältnis verknüpft sind. Die herbe und ironische, die abgeplagte oder lodernde Formenwelt seiner anderen Statuen begleiten ausgeglichene und harmonische Doppelfiguren.

Dózsa György 1946
bronz/Bronze, 40 cm
Itsz/Inv.–Nr: 78.18.1.

Bocskoros paraszt/
Bauer mit Riemenschuh 1948
gipsz/Gips, 67 cm
Itsz/Inv.–Nr: 77.33.1.

Kucsmás paraszt/Bauer mit Pelzmütze 1948
gipsz/Gips, 69 cm
Itsz/Inv.–Nr: 77.34.1.

Ulysses 1949
bronz/Bronze, 20 cm
Itsz/Inv.–Nr: 78.19.1.

A téma első formájában egy rajzon tűnik fel: itt még csupán egyetlen figura jelenik meg, a vándor, nyughatatlan Ulysses, kürtőkalapos Krúdy-hősként, papírból csavart elegáns sétapálcájával bolyong keresztülkasul a világban. Az elkészült szobor már két alakot komponál össze, két ellentétes tartalmú és formálásban is elütő figurát, s ezzel az ellentétpárral a téma sajátos, gazdag értelmezését teremti meg. Ulysses eltörpül az előtte emelkedő, hatalmas női torzó mellett. A ködlovag, a messzi időkből felbukkanó árnyékfigura egyszerre szembesül a diadalmas anyaggal, a lebírhatatlan természettel, és ámulva próbálja kibogozni annak titkait.

Das Thema taucht in der ersten Version auf einer Zeichnung auf: hier ist nur eine Figur, ein Wanderer, ein rastloser Ulysses; als ein Krudy-Held mit Klapphut und einem aus Papier gedrehten eleganten Spazierstock geht er in der Welt hin und her. Die Statue wurde bereits mit zwei Gestalten zusammenkomponiert, zwei gegensetzliche und in der Formgebung abweichende Figuren und mit diesen Gegensetzlichkeiten erfährt das Thema eine eigenartige, reiche Sinngebung. Ulysses sinkt vor dem vor ihm stehenden, großen mächtigen, weiblichen Torso zusammen. Der Nebelritter, die aus weiter Vergangenheit auftauchende Schattenfigur steht der siegreichen Materie, der unbesiegbaren Natur, gegenüber und versucht staunend ihre Geheimnisse zu erforschen.

Téglahordó/Ziegel schleppender Mann 1949
bronz/Bronze, 48 cm
Itsz/Inv.–Nr: 78.20.1.

Halászfiú/Fischerknabe 1954
bronz/Bronze, 24 cm
Itsz/Inv.–Nr: 78.21.1.

Mednyánszky 1955
terrakotta, 37 cm
Itsz/Inv.–Nr: 77.39.1.

Mednyánszky László síremlékéhez készült pályázati terv. Ez is a Don Quijote-változatok sorába tartozik. A festő alakja magasra húzott vállaival, nyurga alakjával messze kiemelkedik környezetéből Átlép a hétköznapokon, és szinte lebegni látszik a valóság fölött. Ha emlékeztet is Krudy ködlovagjaira, elszántabb, keményebb alkat náluk: felvetett feje, domború mellkasa, ökölbe szorított keze csupa büszkeség és ellenszegülés.

Entwurf des Grabmals von László Mednyánszky für einen Wettbewerb. Auch diese Statue gehört in die Reihe der Varianten des Don Quijote. Die Gestalt des Malers mit den hochgezogenen Schultern, der schmächtigen Figur ragt weit über seine Umgebung heraus. Er steigt aus dem Alltag heraus und scheint

über der Wirklichkeit zu schweben. Wenn er auch an die Nebelfiguren des Dichters Krudy erinnert, er ist entschlossener und hat eine massivere Konstitution; sein hochgetragener Kopf, seine runde Brust, die geballten Fäuste zeigen Stolz und Widerstand.

Vetkőző nő/Sich entkleidende Frau 1957
bronz/Bronze, 20 cm
Itsz/Inv.–Nr: 77.42.1.

Cica/Kätzchen 1957
bronz/Bronze, 8,5 cm
Itsz/Inv.–Nr: 78.22.1.

Demosthenes 1959
bronz/Bronze, 24 cm
Itsz/Inv.–Nr: 78.24.1.

Szenes Zsuzsa 1959
terrakotta, 24 cm
Itsz/Inv.–Nr: 77.51.1.

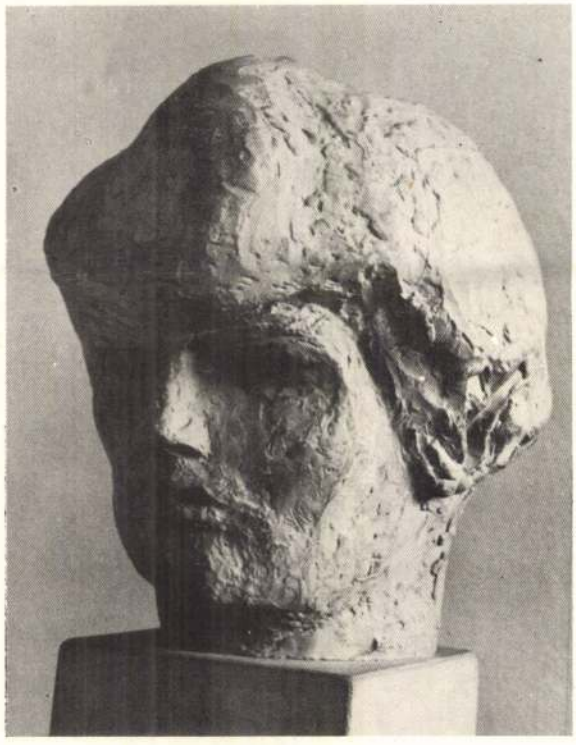

„A plasztika nem a természetnek agyagból, kőből vagy bronzból való mása: hanem a testről való képzetnek az anyagban megérzett és végiggondolt egyetlenegy, legfőbb kifejezője. Így a portrénál nem az efemer, a múló, formai adottságok adják a lényegest, hanem a konstruktív elemek összessége. . Minden fej egyformán érdekes és egyformán érdekel."
(Önéletrajz, 1949)

Sok remek portrét mintázott, de alig találunk közöttük átlagos értelemben szépet vagy harmonikusat. Hasonlítanak természetesen külső vonásaikban is modelljükhöz, de e vonások mögül meglepő, ellentétes, ellentmondó, szabálytalan, ismeretlen részletek, önkéntelen rezdülések, a mimika önfeledt játékai törnek elő. Ezek Bokros Birman számára fontosabbak voltak a hasonlóságnál, mert tudta, hogy a dolgok valahol a mélyben hűségesek igazán önmagukhoz. Így érezte meg ebben a szép és derüs leányfejben is, a befelé figyelő, elmélyült arc és a lezúduló hajtömeg ellentétében az egyéni sors drámai összeütközéseit.

„Die Plastik ist nicht das Ebenbild der Natur aus Ton, Stein oder Bronze, sondern der Ausdruck der durchdachten Vorstellung des Körpers in Ton nachgefühlt. Somit ist das Wesen beim Porträt nicht durch vergängliche formale Gegebenheiten gesichert, sondern die Summe der konstruktiven Elemente... Jener Kopf ist gleichermaßen interessant und jeder interessiert mich gleichermassen."
(Autobiographie, 1949)

Er formte viele gute Porträts, man findet jedoch unter diesen kaum welche, die allgemein als schön und harmonisch bezeichnet werden können. Natürlich haben sie manche ähnliche äußere Züge mit ihrem Modell, doch kommen hinter den Zügen unbekannte Einzelheiten zum Vorschein, die unbewußten Spiele des Gesichtsausdrucks werden festgehalten. Diese waren für Bokros Birman wichtiger als die Ähnlichkeit, weil er wußte, daß die Dinge irgendwo in der Tiefe wahrlich treu zu sich selbst sind. So empfand er in diesem schönen und harmonischen Mädchenkopf den Gegensatz zwischen dem nach innen beobachtenden, vertieften Gesicht mit den dichten Haaren den dramatischen Zwiespalt des individuellen Schicksals.

Meditáló/Meditierende 1960
bronz/Bronze 89 cm
Itsz/Inv.–Nr: 78.23.1.

Bartók Béla 1961
terrakotta, festve/Terrakorra, bemalt, 30 cm
Itsz/Inv.–Nr: 77.55.1.

Szputnyiknézők/Sputnik-Zuschauer 1962
bronz/Bronze, 51,5 cm
Itsz/Inv.–Nr: 78.25.1.

Álló férfi/Stehende Mann 1964
bronz/Bronze, 93 cm
Itsz/Inv.–Nr: 78.33.1.

Kis önarckép/Kleines Selbstporträt; é. n./ohne Datum
terrakotta, 6 cm
Itsz/Inv.–Nr: 77.72.1.

Grafikák / Graphik

Ácsim András I (1924?)
p.cer., satirozás/Papier, Bleistift, Schattierung
206x170 mm
j.n./Ohne Signatur
Itsz/Inv.–Nr: 77.127.1.

Ácsim András II (1924?)
p. grafit,/Papier, Graphit, 209x168 mm
j.j/signiert: Békéscsabai Ácsim-szobor
Itsz/Inv.–Nr: 77.128.1.

Ácsim András (1924?)
p. grafit/Papier, Graphit, 210x17 mm
j.n./ohne Signatur
Itsz/Inv.–Nr: 77.129.1.

Férfi hátakt/Rücken eines Mannes 1937
p,szén/Papier, Kohle, 440x216 mm
j.j.l./signiert: BB. 1934
Itsz/Inv.–Nr: 77.123.1.

Ülő férfiakt/Sitzender Männerakt 1941
p. szén/Papier, Kohle, 313x470 mm
j.j.l./signiert: BB 1941
Itsz/Inv.–Nr: 77.125.1.

Vetkőző nő/Sich entkleidende Frau 1942
p. tus, nádtoll/Papier, Tusche mit Schilffeder,
495x257 mm
j.j.l./signiert: BB 1942
Itsz/Inv.–Nr: 77.103.1.

Gépírónő/Stenotypistin
p. kék tinta/Papier, blaue Tinte, 228x154 mm
j.j./signiert: BB 1943
Itsz/Inv.–Nr: 77.18.1.

Asztalnál ülő férfi/
Beim Tisch sitzender Mann 1943
pausz, tus/Paus, Tusche, 375x212 mm
j.j.l./signiert: BB 943
Itsz/Inv.–Nr: 77.83.1.

Férfiakt/Männerakt 1943
pausz, tus/Paus, Tusche, 380x212 mm
j.j.l./signiert: BB 43
Itsz/Inv.–Nr: 77.115.1.

Tanulmány a népi kórushoz I/
Studie zum Volkschor I. 1946
pausz, tus/Paus, Tusche, 491x221 mm
j.j.l./signiert: Bokros 1946
j.b.l.: Tanulmány a népi kórushoz
Itsz/Inv.–Nr: 77.120.1.

Tanulmány a népi kórushoz II
Studie zum Volkschor II.1946
p. tus,/Papier, Tusche, 402x244 mm
j.j./signiert: Tanulmány a népi kórushoz
Bokros Birman 1946
Itsz/Inv.–Nr: 77.140.1.

Férfi aktvázlat/
Schkizzentwurf eines Männeraktes 1946
pausz, tus/Paus, Tusche, 344x216 mm
j.j.l./signiert: Bokros Birman 1946
Itsz/Inv.–Nr: 77.117.1.

Tanulmány a népi kórushoz III./
Studie zum Volkschor III. 1944
p. tus/Papier, Tusche, 399x246 mm
j.j.l./signiert: Tanulmány a népi kórushoz
Bokros Birman 1947
Itsz/Inv.–Nr: 77.104.1.

Önarckép/Selbstporträt 1947
pausz, tus/Paus, Tusche, 422x302 mm
j.j.l./signiert: Bokros Birman 1947
Itsz/Inv.–Nr: 77.132.1.

Szobrai és rajzai között egyaránt számos önarcképet találunk. Kiemelkedik közülük az 1927-es bronz Kalapos önarckép, a késői gipsz mellkép (1955) és ez a tusrajz. Húsz év távlatából mintha a kalapos portré büszkén magasra tartott homloka, merész öntudata visszhangzana itt, de már kissé áthangolva, némi gyanakvó figyelés és keserű tapasztalat színezi. A tusvonalak határozott kalligráfiája épp olyan élesen metszi ki az arc fő plasztikai tömegeit, mint korai szobrainál.

Sowohl unter seinen Statuen als auch unter seinen Zeichnungen finden wir viele Selbstporträts. Von diesen sind besonders das Selbstporträt mit Hut (1927), das aus der Spätzeit stammende Gipsporträt (1955) und diese Tuschzeichnung beachtenswert. Als ob nach zwanzig Jahren die stolze Kopfhaltung des Porträts mit Hut und das gewagte Selbstbewußtsein noch widerklingen würden, aber bereits gedämpft mit dem Ausdruck der mistrauischen Beobachtung und der bitteren Erfahrungen. Die Kalligraphie der Tuschlinien formen ebenso scharf die plastischen Hauptmerkmale des Gesichts wie bei den frühen Statuen.

Margithíd/Margarethen-Brücke 1947
pausz, tus./Paus, Tusche, 284x426 mm
j.j.l./signiert: Bokros Birman
b.l.: Margithíd 1947
Itsz/Inv.–Nr: 77.78.1.

Fiú félakt/Halbakt eines Knaben 1948
pausz, cer./Paus, Bleistift, 340x270 mm
j.j.l./signiert: Bokros Birman 1948
Itsz/Inv.–Nr: 77.105.1.

Fiúakt/Knabenakt 1948
p. cer./Papier, Bleistift, 278x202 mm
j.j.l./signiert: Bokros Birman 1948
Itsz/Inv.–Nr: 77.114.1.

Tanulmány az agitátorhoz/
Studie zum Agitator 1948
p. vörös kréta/Papier, rote Kreide, 309x237 mm
j.j.l./signiert: Bokros Birman 1948
b.l.: Tanulmány az agitátorhoz
Itsz/inv.–Nr: 77.133.1.

Könyöklő fiú/
Sich auf den Ellbogen stützender Knabe 1949
p. vörös kréta/Papier, rote Kreide, 302x239 mm
j.j.l./signiert: Bokros Birman 1949
Itsz/Inv.–Nr: 77.135.1.

Vázlat Ulysseshez/Skizze: Ulysses (1949?)
p. cer. vörös kréta/Papier, Bleistift, rote Kreide, 345x233 mm
j.j./signiert/Ulysseshez – tussal megrajzolni/
Zum Ulysses – mit Tusche zu zeichnen
j.l./signiert unten: Jobb kézben újságpapirból csavart pálcika, bal karját hátul tartja, bal zsebéből újságok halmaza lóg ki. Gondolj Domijerre (sic!) – de ne csináld!/In der rechten Hand aus Zeitungspapier gedrehter Stab, in der linken Tasche virle Zeitungen. Denke an Domijer (sic!) – mache aber nicht!
Itsz/Inv.–Nr: 77.130.1.

Női fej-vázlat/Frauenkopf, Skizze 1951
p. kék cer./Papier, blauer Bleistift, 217x165 mm
j.j.l./signiert: BB 1951
Itsz/Inv.–Nr: 77.112.1.

Feltűrt ingű férfi/
/Mann mit aufgekremptem Hemd 1952
p. vörös kréta/Papier, rote Kreide, 343x230 mm
j.j.l./signiert: BB 1952
Itsz/Inv.–Nr: 77.116.1.

Önarckép/Selbstporträt 1952
pausz, vörös kréta/Paus, rote Kreide, 344x267 mm
j.j.l.: BB 1952
Itsz/Inv.–Nr: 77.122.1.

Önarckép/Selbstporträt 1954
p. vörös kréta/Papier, rote Keide, 248x250 mm
j.j.l./signiert: 1954 BB
Itsz/Inv.–Nr: 77.126.1.

Ülő fiú/Sitzender Knabe 1955
p. lav, tus./Papier, lavierte Tusche, 301x256 mm
j.j.l./signiert: 1955 BB
Itsz/Inv.–Nr: 77.121.1.

Önarckép/Selbstporträt 1955
p. kék tinta/Papier, blaue Tinte, 258x208 mm
j.j.l./signiert: BB 955
Itsz/Inv.–Nr: 77.136.1.

Önarckép/Selbstporträt 1955
p. vörös kréta/Papier, rote Kreide, 164x116 mm
j.j.l./signiert: BB 1955
Itsz/Inv.–Nr: 77.81.1.

Férfiakt/Männerakt 1957
p. kék cer./Papier, blauer Bleistift, 210x297 mm
j.j.l.:/signiert: BB 1957
Itsz/Inv.–Nr: 77.123.1.

Női akt/Frauenakt é.n./ohne Datum
p. piros cer./Papier, rote Bleistift, 299x211 mm
j.j./ohn Signatur
Itsz/Inv.–Nr: 77.90.1.

Női akt/Frauenakt é.n./ohne Datum
p. kék cer./Papier, blauer Bleistift, 298x212 mm
j.n./ohne Signatur
Itsz/Inv.–Nr: 77.81.1.

Női akt/Frauenakt é.n./ohne Datum
p. kék cer./Papier, blauer Bleistift, 298x210 mm
j.n./ohne signatur
Itsz/Inv.–Nr: 77.84.1.

Női akt (Ősanya)/
Frauenakt (Ahnfrau) é.n./ohne Datum
p. fekete kréta/Papier, schwarze Kreide, 176x125 mm
j.j./signiert: Plasztelinből felrakni/
Aus Plastelin auftragen
Itsz/Inv.–Nr: 77.118.1.

Fiúakt/Knabenakt é.n./ohne Datum
p. vörös kréta/Papier, rote Kreide, 490x273 mm
j.n./ohne Signatur
Itsz/Inv.–Nr: 77.91.1.

Anatómiai tanulmányok/
Anatomische Studien é.n./ohne Datum
p. szén/Papier, Kohle, 298x210 mm
j.n./ohne Signatur
Itsz/Inv.–Nr: 77.99.1.

Emlékmű-tervezet/
Entwurf eines Denkmals, é.n./ohne Datum
pausz, cer., szén/Paus, Bleistift, Kohle. 309x296 mm
j.n./ohne Signatur
Itsz/Inv.– Nr: 77.97.1.

Fiú félalak/Halbakt eines Knaben é.n./
ohne Datum
pausz, grafit/Paus, Graphit, 303x230 mm
j.n./ohne Signatur
Itsz/Inv.–Nr: 77.131.1.

Női akt/Frauenakt é.n./ohne Datum
p. fekete kréta/Papier, schwarze Kreide, 300x213 mm
j.n./ohne Signatur
Itsz/Inv.–Nr: 77.93.1.

Akt é.n./ohne Datum
p. szén/Papier, Kohle, 295x210 mm
j.n./ohne Signatur
Itsz/Inv.–Nr: 77.94.1.

Önarckép/Selbstporträt é.n./ohne Datum
pausz, tus/Paus, Tusche, 280x242 mm
j.n./ohne Signatur
Itsz/Inv.–Nr: 77.88.1.

Önarckép/Selbstporträt é.n./ohne Datum
p. piros tintacer./Papier, rote Tintenbleistift,
338x208 mm
j.n./ohne Signatur
Itsz/Inv.–Nr: 77.87.1.

Önarckép/Selbstporträt é.n./ohne Datum
p. tus/Papier, Tusche, 280x203 mm
j.n./ohne Signatur
Itsz/Inv.–Nr: 77.86.1.

Az István király Múzeum Közleményei Bulletin du Musée roi Saint Étienne ■ D. sorozat – Série D. No. 124. HU ISSN – 0586 – 3759 ■ Szerkeszti – Rédacteur Fitz Jenő ■ A katalógust összeállította – Catalogue K. Kovalovszky Márta ■ Katalógusterv – Maquette G. Lakat Erika ■ Fotók – Photographies Gelencsér Ferenc ■ A kiállítást rendezte – L'exposition a été realisée par K. Kovalovszky Márta ■ Székesfehérvár, István király Múzeum 1978. szeptember 12 – október 2. ■ Székesfehérvár, Musée roi Saint Étienne le 12 septembre – 2 octobre 1978.

79.6121 FEJÉR

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Dezső Bokros Birman

1931 FEB 16

BUDAPESTER RUNDSCHAU

1021

In dieser Nummer bringen wir auf Seite 10 einen Beitrag über die Ausstellung „Sozialistische Bildhauerkunst 1919—1945" in Szombathely. Reproduktionen der ausgestellten Werke finden Sie auf den Seiten 2, 4, 6, 7 und 10. Bild oben: Dezső Bokros Birman (1889—1965), Asphaltarbeiter, 1943

sein in den Organisat
der internationalen A
terklasse, der I
der Gewerkschaften fü
Sache, die sie vertreten
die Sache der Arbeiter
se, der Zusammena
Auch in den kritischste
gen des verstrichenen
raums trat kein bedeute
Bruch in unseren Bezie
gen ein, sie bestehen w
und erstarken. 1981 kc
es in Europa zu zahlrei
gemeinsamen Veranstal
gen. Zum vierten Mal auf unserem Kontinent treffen sich die Vertreter der Gewerkschaftszentralen Europas, um Fragen zu diskutieren, die die Werktätigen unmittelbar betreffen, und Beschlüsse zu fassen, die den nationalen und internationalen Interessen der Arbeitnehmer entsprechen."

Die meisten Ergebnisse wurden also in Europa erzielt, was in erster Linie in den bereits regelmäßigen Genfer Beratungen zum Ausdruck kommt. Wird diese Verständigung der europäischen Gewerkschaften fortgesetzt und wenn ja, mit welchem Inhalt?

Die bilateralen Beziehungen der ungarischen Gewerkschaften spannen ein Netz praktisch über die Welt. Sollen in der nächsten Periode vor allem die bestehenden Kontakte gepflegt oder eher neue angeknüpft werden?

Wir sind eine kleine Organisation. Daran müssen wir unsere Rolle und Bedeutung messen und uns angemessene, bescheidene Aufgaben in der internationalen Gewerkschaftsbewegung übernehmen.

Wir haben zu fast allen Organisationen der Gewerkschaftsbewegung der Welt Beziehungen ausgebaut. Das

MTI SAJTOFIGYELO
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 336-748, 340-728

Dezső Bokros Birmann

BUDAPESTER RUNDSCHAU

1984 JAN 3 01

1021

Dezső Bokros Birmann (1889—1965): Kriegsinvalide
Kunst des 20. Jahrhunderts in der Nationalgalerie

Das Budapester Institut für qualifiziert Freiland-Saatgut u reinheit

Der in der Schweiz lebende Geiger Sándor Végh hält an einen Meisterkurs für Violine

SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 53.
Telefon: 337-748, 340-726

Bokros Birman Dezső
művészeti Kossuth-díjas

BUDAPESTER RUNDSCHAU
1984 JUL 21

1021

Dezső Bokros Birman (1889—1965): Selbstbildnis, 1943
Gombosi-Album

sich die Ausgaben auf 549,8 Milliarden beliefen. Das Defizit von 6,1 Milliarden liegt demnach um 4,1 Milliarden unter dem eingeplanten Betrag.

Der Finanzminister erklärte, die Reduzierung des Haushaltsdefizits sei ohne Beschneidung der die Lebensbedingungen beeinflussenden Ausgaben bewirkt worden. Für Institutionen und Sozialversicherung wurden 280 Milliarden Forint, die Hälfte der Gesamtausgaben verwendet. Die finanziellen Zuwendungen für die Bevölkerung stiegen um 10

BOKROS BIRMAN DEZSŐ

SZOCIALISTA SZOBRÁSZAT

Szombathely, Savaria

Derkovits Gyula városa nagy fia művészetén túlmenően rendszeresen fogadja és bemutatja a szocialista képzőművészet hazai termését. Dési Huber István, Roxi Ránki József, Háy Károly László, Sugár Andor és Bán Béla képeit láthattuk már egy-egy önálló kiállításon. Most az 1919 és 1945 közötti, szocialista szellemű magyar szobrászat java alkotásait fölvonultató nagy kiállítás az újdonság.

Ilyen még nem volt — ezt nyugodt lélekkel állíthatom. A témával foglalkozó kutatóknak nem volt még alkalmuk együtt látni mindazt, ami — legjobb darabjaiban — méltó tár-

7. sz. 3. o.

sa Derkovits műveinek. A rendező, Várkonyi György, igen alapos munkát végzett az anyag válogatásában; és logikusan — szemléletesen építette föl a kiállítást.

A Szocialista Képzőművészek Csoportjának tagjain (Goldman György, Vilt Tibor, Szőllősi Endre, Kania István, Gádor István, László János, Szabó Iván, Farkas Aladár) és a munkájukkal csatlakozókon (Mészáros László, Bokros Birman Dezső) kívül szerepelnek itt mindazoknak idevágó témájú alkotásai, akik a két háború közti időben művekben mutatták meg, hogy a szocialista eszme gondolkodásuktól — művészetüktől nem idegen.

Goldman, Mészáros, Bokros Birman és Vilt művei határozzák meg a ... tárlat alaphangját.

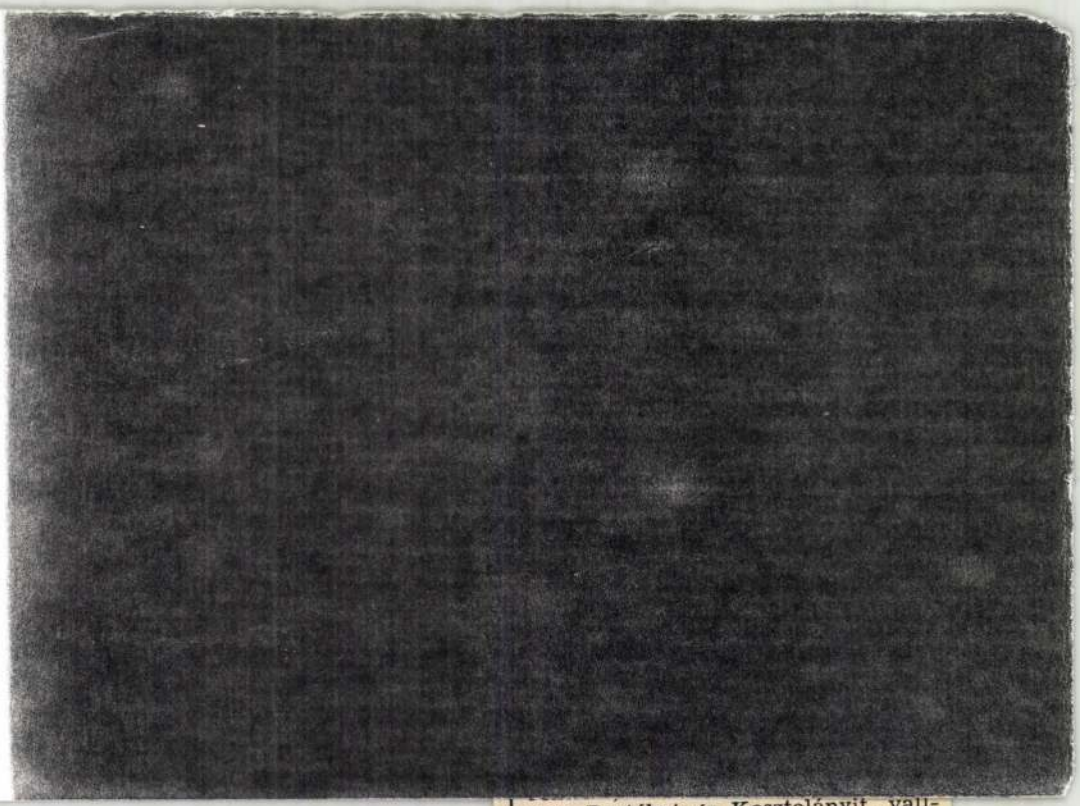

hoz. Bartókot és Kosztolányit, valljuk be, nemigen szoktuk együtt emlegetni. Mit mond viszont a nyilatkozó irodalomtörténész? Hogy a bartóki modell és Kosztolányi között rokonságot lát. A magyar sorskérdések dolgában például. Ezek iránt a homo aesteticusnak tartott költő szinte éppolyan érzékeny volt, mint Illyés Gyula. „... a sorskérdésekkel, a magyarság ügyeivel úgy összeforrt bartóki modell, ennek képviselői és Kosztolányi között ezekben a lényeges dolgokban nem lehet szakadékot ásni." „... Kosztolányit elválasztani ettől a gondtól, műveiből kiszűrni ezeket a jegyeket, ez éppen olyan csonkítás volna, mint hogyha a létproblémákat szűrnénk ki költészetéből." „Átélte a magyarság akkori helyzetét."

S végül még egy jellegzetes mondat a fontos megnyilatkozásból: „... a mai irodalomszemlélet vagy az irodalommelléki szemléletek egyik jellegzetes téveszméje, talán öncsalása is, hogy lényeges dolgokban vél áthidalhatatlan különbséget látni: Ady, József Attila és Kosztolányi vagy a mai magyar költészet olyan alakjai, mint Nagy László, Csoóri és Kosztolányi között."

Ökrös László

Bokros Birman Dezső, Kossuth-díjas szobrászművész (1889–1965)
Földes Mária: Bokros Birman Dezső: Kalapos önarckép.

Bokros Birman Dezső: Kalapos önarckép, bronz, 32 cm, 1927
(fotó Mester Tibor)

Művészet, 1989., 2., 63-old,

Bokros Birman Dezső

1889. Budapest–1965. Budapest

1908-ban iratkozott be az Iparművészeti Iskolára. Harmadéves korában összetűzésbe került tanárával, ezért kizárták. Mikor meghiúsult kísérlete egy díszítőszobrász-műhely megalapítására, Párizsba ment, ahol három évet töltött. Első korszakának alkotásai, melyek az akadémikus kezdetektől induló, a sommás, expresszív, egyéni kifejezésmódot megtaláló fejlődés állomásait jelentik, együtt szerepeltek a KÉVE művésztársaság 1918-as kiállításán a Nemzeti Szalonban. A Tanácsköztársaság kulturális kormányzata segélyekkel és vásárlásokkal támogatta.

A forradalom bukása után az emigrációt választotta, 1920-ban Berlinbe költözött. Második alkotói periódusának első kiemelkedő alkotása a Jób-mappa, mely munkásságán belül stílárisan a legközelebb állt a német expresszionizmushoz. A berlini múzeumok ókori keleti gyűjteményeit igen figyelmesen tanulmányozta, s az itt látottak nagy hatással voltak rá. 1921-ben hazatért, majd 1922-ben három hónapot ismét Németországban töltött. Berlinben készült grafikáit és kisplasztikáit 1922-ben a berlini Graphisches Kabinettben, 1923-ban pedig a budapesti Belvedere kiállítóhelyiségében mutatta be gyűjteményes kiállításon. Itt találkozott Thomas Mann-nal. Többször járt Párizsban.

1924–1928 között portrék és kisplasztikák mellett emlékműtervek is foglalkoztatták. Munkáit 1925-ben Budapesten a Mentor könyvkereskedésben, 1927-ben Nagyváradon, az újságírók egyesületének dísztermében, 1929-ben Scheiber Hugóval együtt a Tamás Galériában mutatta be. 1929–1932-ig Pozsonyban élt, ahol a Sarló-mozgalom vonzáskörébe került. 1930-ban a L'Art Française Independant kiállításán, Budapesten a Tamás Galériában, 1931-ben pedig a pozsonyi Carlton Szálló termében szerepelt. 1932-ben visszatért Budapestre. Csatlakozott a Szocialista Képzőművészek Csoportjához. 1945-től az Európai Iskola tagja volt. 1948-ban kiállítása nyílt Genfben és Párizsban. 1957-ben nyílt meg gyűjteményes kiállítása a Műcsarnokban.

(B. K.)

1908 begann er seine höheren Kunststudien an der Budapester Kunstgewerbeschule. Im dritten Studienjahr wurde er wegen des Konfliktes mit seinen Professoren verwiesen. Nach dem Scheitern seines Versuches ein Bildhaueratelier für Dekorationsarbeiten zu gründen verbrachte er drei Jahre in Paris. Die Werke am Anfang seiner Laufbahn zeigen eine Entwicklung vom Akademismus zu einer individuellen, lakonisch-expressiven Ausdrucksweise. Die Kleinplastik von dieser Periode wird in der Ausstellung der Künstlergesellschaft KÉVE im Nemzeti Szalon gezeigt. Er wird von der Ungarischen Räterepublik von 1919 durch materielle Unterstützung und durch Ankäufe gefördert.

Nach dem Sturz der Revolution emigrierte er nach Berlin. Das erste hervorragende Werk seiner zweiten Schaffensperiode ist die Lithografie-Mappe „Hiob", deren Blätter in seinem Lebenswerk stilistisch zum deutschen Expressionismus am nähesten stehen. Die Kulturdenkmäler des Alten Orients in der Berliner Museen, wo er oft arbeitete, übten einen starken Einfluss auf seine Werke aus. 1921 kehrte er nach Hause. 1922 verbrachte er 3 Monate wieder in Deutschland. Die in Berlin entstandene Kleinplastik und Graphik wurde 1922 im Graphischen Kabinett in Berlin, dann 1923 im Budapester Belvedere ausgestellt.

1924–1928 schuf er vor allem Porträts und Kleinplastiken, daneben entstanden seine bemerkenswerten Denkmalentwürfe. Diese Werke wurden 1925 in der Galerie der Buchhandlung Mentor, 1927 im Prunksaal des Journalistenverbandes der Stadt Nagyvárad, 1929 in der Tamás Galerie in Budapest ausgestellt. 1929–1932 lebte er in Pressburg, wo er sich dem Kreis der Zeitschrift Sarló (Sense) annäherte. Die Werke von dieser Periode wurden 1930 in Paris l'Art Française Indépendants und in der Budapester Tamás Galerie, bzw. 1931 im Prunksaal des Hotel Carlton in Pressburg ausgestellt. 1932 kehrte er nach Budapest zurück und gesellte sich zu der Gruppe Sozialistischer Bildender Künstler. 1945 wurde er Mitglied der sog. Europäischen Schule (Gruppe progressiver Künstler). 1948 fanden seine Ausstellungen in Genf und in Paris statt. 1957 wurde eine grosse Retrospektive in der Budapester Kunsthalle veranstaltet.

IRODALOM:
Elek Artúr: *Bokros Dezső szobrász*. Nyugat, 1928. II. 709–710.
Bokros Birman Dezső: *Önéletrajz és tanulmányok*. Bp., 1928. 767–768.
Kassák Lajos: *Bokros Birman Dezső szobrász albuma*. Nyugat, 1928. II.
Rabinovszky Máriusz: *Hét év termésből. Bokros Birman Dezső szobrász*. Bp., 1928.
Bokros Birman Dezső: *Önéletrajza és képei (bev. Mihályfi Ernő)*. Bp., 1949.
Kovalovszky Márta: *Bokros Birman*. Bp., 1971.
Kontha Sándor (bev. szerk.): *Bokros Birman Dezső önéletrajza, levelezése, művei*. Bp., 1974.
Kovalovszky Márta: *Bokros Birman*. Bp., 1982.

7. JÓB. „ÉS CSAK ÉN MAGAM SZALADÉK EL? HOGY NÉKED HÍRT TENNÉK!" 1920
Hiob I.

8. JÓB. „ÉS VÓN EGY CSEREPET...", 1920
Hiob III.

BOKROS BIRMAN Dezső

Magy. graf. Külföldön

Bokros Birman Dezső

7. JÓB. „ÉS CSAK ÉN MAGAM SZALADÉK EL? HOGY NÉKED HÍRT TENNÉK!" 1920
Hiob I.
litográfia, 415 x 320 mm
J.j.l.: Bokros Birman 20
MNG Ltsz.: E 832/1

8. JÓB. „ÉS VÓN EGY CSEREPET..." 1920
Hiob III.
litográfia, 410 x 340 mm
J.j.l.: Bokros Birman 20
MNG Ltsz.: E 832/3

9. JÓB. „MEGÁTKOZÁ SZÜLETÉSÉNEK NAPJÁT..." 1920
Hiob IV.
litográfia, 418 x 332 mm
J.n.
MNG Ltsz.: E 832/4

10. JÓB. „NEM AZ EMBEREK NAGYJAI BÖLCSELKEDNEK..." 1920
Hiob VIII.
litográfia, 370 x 307 mm
J.j.l.: Bokros Birman
MNG Ltsz.: E 832/8
A 9 litográfiából álló sorozat az Amicus kiadásában jelent meg Budapesten, 1923-ban.

205 BIRMAN Dezső

ARTS

NHQ 32. 1968

CURRENT EXHIBITIONS

Bokros Birman, sculptor

The exhibitions of the István Museum* in Székesfehérvár offer at one and the same time an experience in art and information. They are arranged according to a careful schedule, in essence surveying the progress of modern Hungarian art, registering major trends and presenting the work of artists. This time one of the most original personalities of the Hungarian art scene between the two world wars, Dezső Bokros Birman, was introduced to the general public.

Bokros Birman (1889–1965) was the leading Hungarian Expressionist. He did not start as an Expressionist but ruthless Hungarian reality forced him to follow this dramatic and emotional method. Modern Hungarian sculpture tended to follow the path trod by Maillol, or Neo-Classicism. Both Ferenc Medgyessy and Béni Ferenczy, the two leading Hungarian sculptors of that age, were part of the classical sculptural tradition, Medgyessy giving this tradition a taste of folk-realism, while Ferenczy showed psychological sensitivity.

At the start Bokros Birman's career suggested a similar direction. His works were characterized by compact plastic forms, and a closed composition. Like to Medgyessy the initial influences were Egypt, the Assyrians, and Michelangelo. His nudes are vital, animal figures, and his early Self-portrait with Hat (1924) spoke of himself in the lapidary form language of statues of Egyptian Pharaohs. Well-considered composition, folksy sculptural language: this is the road of Maillol, of Medgyessy and of Béni Ferenczy, though the severity of that early self-portrait, its ruthless self-examination already indicate that in Bokros Birman forces are also at work that are contradictory to the classic ideal of beauty, the cheerful harmony of natural tranquillity.

Bokros Birman belonged with the kind of artists who are responsive to social problems. Without ever stepping out of the world of sculpture and turning to literary, illustrative methods his art nevertheless echoed the movements of social reality. In his autobiography he wrote that the plastic experience of his childhood was the human hand, viewing the playful hands of his cousin he experienced the first sculptural emotion of his life: "...I looked wonderingly at, and saw the separateness of his fingers, my eyes were filled with their exciting, strange and mobile playfulness, these fingers with their funny, frolicking movements in the air space, with their separate corporality: their effect was to stimulate me by their plastic essence. My mind sucked up once and for all this

* For a detailed review of the Museum's activities see Zoltán Halász: "Alba Regia in the Age of Electronics" in No. 29 of *The New Hungarian Quarterly*.

three-dimensional picture... In 1917 I modelled the figure of a small boy sitting, a boy looking at the index finger of his upraised right hand, just as Leonardo's Young St. John. The experience of the fingers accompanied me right to that day. These pictures and visions spoke of narcissism; it was the stage of the soul looking into itself, searching for itself, the soul gropingly searching for its individuality drove its roots into the depth.

"These pictures and plastic visions ripened, yellowed, and fell off, but their roots grew stronger.

"My *l'art pour l'art* period, when I attempted to be an individualist, more or less came to an end with this. What I produced from that time onward was a connecting of the human figure with the given historic experience of the day, of today.

"My figure kneeling on all fours is a vision of the War of 1914. My Don Quixote is the principal victim of the First World War: the clumsy citizen fighting against windmills; my next sculptures: the Workman, the Miner of Pécs, the Navvy, the Road-Paver, the Invalid derived out, in their material essence, from the socialist world view."

Thus toward the end of the twenties Bokros Birman woke up to the fact that that full-blooded health which characterized his early small bronzes, or that majestic monumentality which exudes from his Self-portrait was unable to express the feelings of a progressive artist who lived through the Hungarian reality of the middle thirties. An external experience gave him the final push: in 1936 he modelled the Miner Looking into the Sun in honour of the miners of Pécs who had been on strike for days on end in the underground galleries. The stupefying real force of the subject could not be conveyed in classical forms. His elementary anger and his sympathy could be interpreted only with the aid of a style that by the very excitement of its modelling, of its revolt against the traditional concept of beauty, by stressing the distorted and the singular, already directly suggests a tragic and dramatic experience. And this he found in the style of Expressionism. The pitted and pockmarked, jagged modelling of the haggard nude of the miner looking into the sun after living like a mole seems to anticipate the nerve-like sculpture of Giacometti.

Besides the Miner Looking into the Sun several other works, too, indicated the change in Bokros Birman's style. Though the formal language of his statue of Don Quixote modelled some years earlier still showed a kinship with his Self-portrait with Hat the attitude of this statue was already different, the self-assurance of that early self-portrait had disappeared.

The major works in his Expressionist style were born in the forties. At that time he modelled a series of Expressionist small bronzes portraying the horrors of the war years and their humiliation: these are the most tragically inspired works in Hungarian sculpture. Suffering, broken and mangled figures that had gone through the inferno, the invalids of that anti-human world, now appeared in his art instead of the triumphant, animal eroticism of his earlier nudes, bursting with health. It is distorted and disproportioned, with pock-marked patterns. This dramatic form characterizes the mature period of the sculptor, from the forties up to his death.

The art of Bokros Birman represents a particular flavour within Hungarian sculpture. Whereas the larger part of Hungarians at the time worked at the sculptural transposition of classical harmony, of human purity, he himself faced the inferno chosing a style springing forth from this very experience, a style differing from classical harmony and capable of expressing disharmony. Thus his art is also a moral example showing that the artist who wants to be in relation with his own age is bound to follow the changes taking place in this age even if they may carry anti-artistic overtones. Bokros Birman dared to smash to

pieces the classical ideal of beauty because he felt that it had become an empty form, and he confronted that "ideal" with the truth.

*

Margit Anna, painter

A significant artistic event of the spring season was the exhibition of Margit Anna in the Ernst Museum in Budapest. The painter, one of the typical representatives of a European School which played a great part in modern Hungarian art, had her last one-man show back in 1948. Those conversant with modern Hungarian art know, however, how she has developed artistically since that time, how her style has become truly individual in these two last decades. The present exhibition offers only a small selection from her work of the end of the forties, the bulk of the exhibited material is paintings of the fifties and sixties.

Margit Anna was considered a gifted artist already at the beginning of her career. At that time her style was akin to that of her husband, Imre Ámos, the eminent avant-gardist who was murdered by the fascists. After a short Post-Impressionist period the art of Chagall, and her personal friendship with the painter deeply impressed her. This set free her artistic vision, and from that time onward she dared to depict the world of her subtle fantasy. Beginning with the experience of Chagall the artistic projection of a dreamlike entrancement, the sometimes playful overgrowth of fantasy, then again the anguish welling up from the very depth of the soul played a larger and larger part in her art. The Post-Impressionistic vision was replaced by an associative way of representation.

But Chagall's art only had the effect of opening her eyes, she did not become his follower. Her art is linked with many more threads to the great dreamer of modern Hungarian art at the beginning of the century: Lajos Gulácsy. Gulácsy's psychosis-imbued art is one of the most original products of the modern Hungarian style. It was coloured first by the effect of English Pre-Raphaelism, then the psychically broken painter who struggled with his inner demons and visions arrived at the threshold of Surrealism. Margit Anna responded sensitively to Gulácsy's world of symbols, lyric and neurotic at the same time, to his over-refined form language. Also in her work, especially in her pastels and her water-colours, the nostalgic memory of Art Nouveau, and the symbol-suggesting range of themes of Surrealism, its absurd interrelations, flashed forth simultaneously. The very titles of the paintings of that period are characteristic: Ophelia, Clown, White-haired Girl, Art Nouveau, Rococo, Rose, Veiled Woman; the innocent recollection of times long gone is mingled, in these works, with a deep inner anguish, with memories of tragedies. Behind the pure form, the finely meandering lines, anguish and grief is hidden.

Nearly simultaneously with this Art Nouveau-Surrealistic series the virginally pure world of children's drawings and of folk art appeared in the art of Margit Anna. Gingerbread dolls, the requisites of peasant life, mysterious regions, lonely cottages: it was their pictorial metamorphosis which she searched for. These paintings with their primitive style are dominated by a sound now playful, and then again symbol-suggesting yet hidden behind a mask of naivety. But in the depth of this primitiveness there is a profound artistic certainty, an aesthetic sovereignty. Even if she formally differs from them this type of her paintings is closest to the Surrealist branch of the Szentendre School, to the range of problems present in the art of Dezső Kornis and Endre Bálint.

The products of the last one and a half years, Margit Anna's most recent period, keep a certain kinship with the Neo-Primitive style, yet also bear witness to a renewal of her art. These paintings are overwhelmingly one-figure compositions: Girl with Violoncello, Blue Doll, Leonora, Beata,

Red-haired Doll, Head of a Girl, Angel, Muse, Bride. What she sought for in her earlier primitive-style phase now, in this new series, has become pictorial reality. These works are characterized by the overwhelming pictorial joy, the gaiety, and at the same time the almost religious humility, a delight in colours loud enough to be close to gaudiness and yet offering a deep colour experience, a competent draughtsmanship and a flavour of folk art. In this series the spirit of folk art is truly raised to the level of high art, the spirit of "market-fair art"; ancient peasant art pushed to the periphery here, all of a sudden, flares up into new life. In the nervous features of one or the other face, in their eyes especially, there is still a memory of that world of anxiety which characterized that phase of hers which was permeated by reminiscences of Gulácsy, now above all that vital force, that plebeian merriment is at work which was characteristic of the art of the circus: of the *commedia dell'arte*. Margit Anna has travelled a long way. In her new period she has digested all her preceding search for ways, she is aesthetically self-assured and yet inherently naive, rich in forms and invention, capable of singing guilelessly in the language of colours. With this series she has risen into the front rank of contemporary Hungarian art.

LAJOS NÉMETH

METALCRAFTS AT THE TIME OF THE HUNGARIAN CONQUEST

The peoples of medieval Europe came to know the Hungarians, who had made raids on Europe from the East, in connection with these very raids. Tenth century West European sources reveal to us the picture they had of the Magyars, descriptions from which one may infer that the marauding, heathen Hungarians did not love beauty or honour art. This opinion, which had gained ground all over Europe, may account for the fact that although scholars were attracted by the peculiar originality of the Hungarian heritage from the time of the Magyar conquest, for a long time they refused to believe that the objects had been made by Hungarians. According to their view the martial Hungarian spirit ran counter to domestic industry and to the quiet practice of crafts and trade.

Not long ago Hungarian art treasures from the Middle Ages were exhibited in London, and prior to this in Paris. * From the earliest section of this exhibition the visitor could form an idea about the singular art of the Hungarians at the end of the ninth century. These works of art, showing a high level of craftsmanship, not only suggest that the views formed about the conquering Magyar hardly stand the test of thorough scrutiny but they also contribute to the emergence of a new and clarified picture about them.

Historical research in Hungary has only in recent decades summarized the details lately discovered about the way of life of Hungarians at the time of the Conquest. By now we have realized that the Magyar people of the late ninth century did not include only warriors who raided distant countries and herdsmen who remained at home and freely roamed with their animals. There is incontestable proof that as early as the time of the conquest this society was well organized, and that the powerful leaders commanded not only warlike soldiers

* See the articles by Nikolaus Pevsner and Iván Boldizsár in No. 29. of The N.H.Q.

FRANK JÁNOS:

Memoár

Bokros Birman Dezső — (1.) Nyílt napok

— Mondd, Frank, ez már a Bajcsy-Zsilinszky út?

— Nem, Bokros, Nem, de ilyen megálló nem is jön; a 15-ös busz vonala párhuzamos a Bajcsy-Zsilinszky úttal, sohasem fogja keresztezni.

— Mondd, Frank, ez már a Bajcsy-Zsilinszky út?

— Dehogyis stb. stb., mint fenn. Ezt a játékot vagy fél évtizedig, csaknem hetenként folytattuk Bokros Birman Dezső szobrászművésszel, persze csak — a Lehel téren ma is így mondják — héklerozott engem, nagyon is jól tudta, merre megy a busz hazafelé. A nyílt napokat nem a Mester adta — hiszen akkor nem kellett volna utánuk egy irányban hazautaznunk —, hanem Tehel Péter kollégám, barátom. 1954-ben nősült meg, lett lakása a Molnár utcában. Akkoriban kezdtük, mi, fiatal művészettörténészek előkelősködni. Beültünk a Bristolba (ma Duna Intercontinental) egy-egy üvegtányér franciasalátára, az újonnan megnyílt Hungáriában (New York) pedig erőlevessel kezdtük és feketével végeztük, csak a két fogás közt nem volt semmi (a kávé persze szimpla, akkor még volt ilyen), ritka italozásunk egy pohár sörig terjedt (egy forint, hetven). Már csak a minden csütörtöki nyílt nap (Open day, jour fixe) hiányzott az elegáns világnak (különbenis, kinek volt telefonja?). Tehel, a házigazda — az idén rekapituláltuk Ausztriában — a művészek, kollégák körénél tágabb szalont akart; fiatal képzőművészekre alig emlékszem, a művészettörténészek közül, talán Bojár Iván fordult meg ott, és minden alkalommal ifj. Baránszky Jób László (azonos Baránszky László New York-i költővel), mindennek a lelke, a mindenkori fő-szervező. (Különben mind Teheléknek, mind Baránszkyéknak én voltam az esküvői tanúja; Laci meg is írta, versben.)

Tehel malevicsi szuprematizmussal mértani, sárga-vörösre festette a falait, még egy konstruktivista fotelt is tervezett — inkább eszkábált — új otthonába. Baránszky fölvonultatta az egykori ciszter gimnáziumi osztálytársait: Lukácsy András, Abódyt, Garai Gábor is föltűnt egyszer kifényesedett sötétkék vasutas-ruhájában. Sok egyéb vendégre nem is emlékszem, hiszen, ha későn értem haza Szentendréről, már el se mentem az estre. Említettem, hogy kevés művész-vendég jött, a néhány háznyira lakó Korniss Dezső inkább csak délelőtt szaladt föl Tehelékhez, a nyílt napok díszvendége — nem akárki — a társaságnál másfél emberöltővel idősebb Bokros Birman Dezső szobrászművész (1889—1965) volt.

Bokrosnak már az első világháború előtt neve volt, igen fiatalon is klasszikus modernnek tisztelték már, az önéletrajzához 1928-ban éppenséggel Karinthy Frigyes írt előszót. 1949-ben Kossuth-díjat kapott, de aztán, mivel nem állt be a szocreálba, a pálya szélére szorult; akkoriban nem volt három T, úgy mondanám, Bokros nem tűrt, hanem megtűrt maradt, vele járt, hogy sosem volt pénze. Valószínűleg meglepődött, hogy Tehel Péter fiatal művészettörténész, egyáltalán meghívta, sőt, udvartartást szervezett köré. (Rangjához méltón.) Bárcsak emlékeznék Bokros keserű bon mot-ira, meghogy mi mindenről beszéltünk ezeken a nyílt napokon? Politikáról, az akkor úgynevezett kincstári művészet rémségeiről, maximákról, és a Nyugatról gyéren érkezett folyóiratok képeinek szűrőjén át észlelhető új művészeti irányzatokról. Meg pletykákról, marhaságokról.

Aztán jött az 1956-os forradalom, 1957-re eljött a csalóka képzőművészeti szabadság, a Tavaszi Tárlat — nota bene: ezen debütált Tehel, mint absztrakt festő —, meg sok más. Csodák-csodája, szegény Bokros is tárlatot kapott — úgynevezett kiemelt helyen — a Műcsarnok első nagytermében. Baránszky messze járt már, Bokros Birman Dezső gyűjteményes kiállítását együtt kezdtük rendezni Tehelíel, de ő a munkánk derekán disszidált, egyedül fejeztem be. (Minderről később, sokkal részletesebben.)

Bokros mester sajnálta, hogy a Tehel-féle szalon megszűnt, kitalálta, folytassuk a Mátyás-pincében, minden pénteken. (A fiatalok kedvéért: akkor még a Mátyás is megfizethető volt, a sörözö még olcsóbb, főleg ki-ki alapon. A művész persze nem tudta volna vendégül látni a fiatalokat, mi sem bírtuk volna összeadni az ő halászlevét.) Ki mindenki járt a sörözö tágas boxába, nem emlékszem, egy valakire mindenesetre, a szobrász nagy reverenciával bejelentette, hogy Erdély építész is jön, hangsúlyozta annak foglalkozását, valahogy imponált neki, ha valakinek diplomája van. (Ez az okl. építészmérnök azonos Erdélyi Miklóssal — 1928—1986 —.)

És miután a vendéglő Kéménysepről utcája éppen Tehelék Molnár utcája mellett van, a vacsorák után továbbra is a 15-össel mentünk haza Angyalföld felé. Bokros hű maradt önmagához, katatonosan ismételgette — majd megpukkadtam —:

— Mondd, Frank, ez már a Bajcsy-Zsilinszky út?

KOVÁCS ZOLTÁN:

Televízió

És hamarosan a sötétség

Hétfőn este Zemplényi György, az úszóválogatott menedzsere új fejezetet nyitott a magyar televíziózás történetében: miközben nyilatkozott, a feje helyén jókora sötétség tátongott, vagyis a képernyőn nem látszott semmi, csak a magyarázó felirat, hogy ez Zemplényi György hangja. Az agilis sportszervező (és utazási szakember is!) mindjárt az elején kifejtette, hogy fölösleges az ő fejét mutogatni, ő csak egy szimpla menedzser, mutassák a sportolókét, úgyis azokra kíváncsi a néző.

A nem kevésbé agilis, sőt kifejezetten fürge Komlósi Gábor — aki nem megy a szomszédba egy kis trouvaille-ért — minden további nélkül belement az ügybe s ezzel kettőjük áldásos tevékenységének eredményeként a televízióból legott sikerült rádiót csinálni, ami az idődimenziókat illetően nem kevesebb, mint negyven év visszafelé — ha csak a magyar tévétörténetet tekintjük.

Igen komoly televíziós tett: a televíziózás lényegi elemei közül — kép és hang — elhagyni a meghatározót, a látványt. Azt a piciny csodát.

Ennél persze nagyobb tett lett volna, ha a riporter mondjuk megszólaltatja az ügy érdekeltjeit. Miután Egerszegi Krisztina esetleges átigazolásáról volt szó, talán éppen Egerszegi Krisztinát. Vagy a lány apját. Igen ám, csakhogy azt meg nem lehet, mert a menedzser — aki letakartatja a fejét, mondván, hogy mutassák a sztárokat — egy füst alatt valamilyen szerződést lobogtatva megtiltja, hogy a sztárok nyilatkozzanak. Mondván, nem tesz nekik jót a nyilvánosság, azok csak úsznak.

Vagyis majd ő eldönti, hogy kik szerepeljenek a képernyőn és kik nem. Normális esetben ezt szerkesztők döntik el, műsorvezetők, riporterek; mostantól fogva a menedzser. Új világ van, profizmus. Megjegyzem, az eredményt tekintve engem ez leginkább a Kádár-korszakra emlékeztet, amikor még vállalatigazgatók határozták meg a magyar riportirodalom sorsát egy Mezei nevű Hunyarocamion-igazgató (igen, az ezüst nyakkendős) rendelkezett úgy, hogy márpedig nem Moldova György ír riportkönyvet a kamionsofőrökről, hanem a népszabadságos Cserhalmi Imre. Ez a Mezei egyszersmind szigorúan megtiltotta a kamionosoknak, hogy nyilatkozzanak, még olyat is mondott nekik, hogy ellenkező esetben fölbontja a munkaszerződésüket. Legföljebb úgy nyilatkozhattak, ha ott volt maga, a vezérigazgató is.

Ez a Zemplényi, ez kicsit más. Ő ugyanis nem a kamionsofőröknek tiltja meg, hogy nyilatkozzanak. Zemplényi a kamionsofőröknek nem tilt meg semmit. Csakis az úszóknak. És nem a kamionsofőrök munkaszerződéseit bontja föl, hanem az úszók szponzori szerződését. Viszont belátó annyiban, hogy az úszók nyilatkozhatnak, ha ő maga, Zemplényi is ott ül — nem a kamionsofőr meg a riporter, hanem — az úszó és a riporter között.

Merőben új világ. Ami persze az olvasót meg a tévénézőt illeti, hát igen, az megint ráfarag. Annak megint csak a korlátozás jut, csak akkoriban Mezei vezérigazgató dumált bele, most meg Zemplényi menedzser.

Patthelyzet a televízióban. Se egy Zemplényi-fej, se Egerszegi, utóbbinak még csak a hangja sem. Mit tesz ilyen vákuumszituációban az oknyomozó riporter? Természetesen maga áll a kamera elé és hosszú-hosszú kommentárba kezd:

„Mely szülők tennének másként, akiknek ilyen lánya van?"

Több birtokos — több birtok, több birtokos — egy birtok, olyan mindegy. Végeredményben a néző tényleg Egérkét akarja látni.

KOLTAI TAMÁS:

Színház

Mennyibe kerül ez nekünk?

Borzasztó melodráma megy a Kálvária téren, a *Budapesti Kamaraszínházban.* Szerelmi szenvedély, gyilkosság méreggel, felvilágivá züllött, elhagyott szerelmes, bosszúeskü, tetszhalott a hullaház bonctermében, ébredés koporsók között, bigámia, boncolóorvos kézjegye a föltámadt nő karján, perre vitt személyazonosság és egyéb nyalánkságok. Mindezt *Jókai Mór* követte el *A hulla férje* címmel 1851-ben, és Böhm György dramaturg injekciózta új életre 1991-ben.

Így elmondva is világos, hogy stílusjátékról van szó. Kellenek hozzá virtuóz színészek és hatásos színpadi effektusok. Legalábbis egy *Egri Kati*, aki valóságos testi-szellemi metamorfózison megy keresztül, sápadtra maszkírozott arcán jéghidegen izzik a szenvedély, orrcimpái remegnek az esküdt férfigyűlölettől, és a korát megelőző feminista érzéki önérzetével rebegi el a női sors predesztinált borzalmát. Egri Kati tudja, hogy minél őszintébben éli át, minél komolyabban veszi a romantikus túlzást, annál finomabban — mondhatni intellektuálisan — ironikus lesz. *Derzsi János*, néhány kackiás-peckes gesztusának tanúsága szerint, szintén tisztában van ezzel, és úgy látom, *Rátóti Zoltán* is érzi a lírai groteszk lehetőségét, amint ijedt hevülettel szorgoskodik a szeretett tetszhalott föltámasztásán.

Nem állítom, hogy az alakulóban levő együttes minden tagja máris birtokolja a hasonló „játszási finomságokat", de azért az előadás stílusban van tartva. A rendező *Csizmadia Tibor* fejből tudja a darabot, lelke színpadán föltehetően — és a látottak alapján is — megjelent egy tökéletes előadásképe; ám a tökéletesedést két dolog akadályozza. Egyrészt némi dramaturgiai helyzetkihagyás — mely szép lett volna például, ha sikerül darabhosszíglan meglebegtetni azt a bizonytalan érzést, hogy a főhős talán a főhősnő nemzőatyja —, másrészt a színpadi körülmények eredendő technikai alkalmatlansága. S ebben nem a tervezők — *Schäffer Judit* és *Csanády Judit* — hibásak, ellenkezőleg, ők tehetségükből kifolyólag mindent elérnek, amivel stílt adnak a látványnak, bevetik a stilizáció és a színpadi perspektíva ravasz eszközeit, hangulatot keltenek, fölidézik a gördülékeny masinéria játékos—festett utánzatát. Itt azonban az anyag természete egyfajta direkt hatásosságot kívánna, pompát és sejtelmet, teret és anyagszerűséget, a kelmék és bútorok választékosságát, vacogos nyirkosságot a hullaházban, pókhálós szögleteket és ködös távlatokat, a színpadmélybe vesző, sötét temetőkertet, zivatart és a vészjósló kripta körül villámfényben kóválygó alakokat — a romantikus stíljáték színházi kellékeit.

Nagy színpad és sok pénz kellene hozzá. A látott előadást szinopszisnak tekintve, mindkettő kijárna Csizmadia Tibornak. Egy másik színházi struktúrában meg is kapná. Kicserélné a szereposztás egy részét, és fölépítené az igazi pro-

Kárpáti Tamás rajza

dukciót. Nagy közönségsikert aratna. Valaki tán még üzletet is látna benne...

Innen már nem folytatom. Inkább elgondolkodom. Hogy Csizmadiáék csapatában „van valami", azt ma már mindenki látja. Sokan *előre* látták, amikor két évvel ezelőtt a kecskeméti színház kapuján kopogtattak. Csak a kecskeméti tanácsi urak (elvtársak?) nem látták. A történelem ismétli önmagát. Most Sopronban jelentkezik egy csikócsapat. Tudni nem, csak sejteni lehet, hogy övék a jövő. A soproni önkormányzati urak többsége nem akarja sejteni. Ők a kockázatmentes üzleti haknikra szavaznak, a színházpártolók mokány kis csapatával szemben. Nem fűti őket az értékteremtés presztízse, nem akarnak úgy bevonulni a történelembe, mint a kultúra mecénásai, mint a szellem emberei, mint az „az is bolond, aki poétává lesz Magyarországon" hagyományát megtörők partnerei. Majd csak egy év múlva lehet játszani a soproni színházban, de ők már ma biztosra akarnak menni.

Attól félek, hogy ez sokba kerül nekünk. Az egyik ablakot bezárjuk a szellem elől, a másikon kihajítjuk a pénzt...

Két héttel ezelőtt Karinthy Márton ugyanitt felhívta a figyelmemet önmagára, föltételezve, hogy a Karinthy Színházról állítottam: pumpolja az államot, noha azt ígérte, fönntartja önmagát. K. M. szerint egy szavam sem volt igaz. Szíves unszolására utánanéztem, hogyan működik a Karinthy Színház, amely „valódi kisszövetkezet", és „hivalkodás nélkül is látszik, hogy mindeddig eltartotta magát". Az alább következő számok a Művelődési és Közoktatási Minisztérium Statisztikai Tájékoztató című kiadványából valók, amit bárki megvásárolhat 330 forintért. A fölmérés az 1990-es naptári évre vonatkozik, az adatokat maga a színház szolgáltatta.

Eszerint a Karinthy Színház 1990-ben 62 előadást tartott (saját épületében hatvanat, tájon kettőt), 8179 fizető néző előtt. A színház befogadóképessége 216, az egy előadásra jutó fizető nézők száma 130. A teljes működési költség 7 752 000 forint, ebből a jegybevétel 726 636 forint, nem egészen tíz százalék; a többi támogatás. A szorosan vett állami (költségvetési) támogatás 2 millió forint; egy előadásra 31 746 forint; egy nézőre 199 forint. Az utóbbi számban a nem fizető nézők is benne vannak (a nem fizetőkkel kiegészített összes nézőszám: 10 069). Ha a fizető nézőkre bontjuk le a támogatást, az 244 forint 50 fillér, ami azt jelenti, hogy ennyit tett hozzá az állam a Karinthy Színház minden egyes fizető nézőjének minden egyes jegyéhez (átlagban 89 forinthoz). Mellékesen jegyzem meg, hogy az állami színházak normatív támogatásának országos átlaga, az úgynevezett fejkvóta kevesebb: 230 forint.

Ami tehát a Karinthy Színházat illeti, a címben föltett kérdésre a válasz: 244 forint 50 fillér. Ennyibe. Nézőnként.

Felhívás

Az utóbbi évek kedvező politikai változásai lehetővé tették, hogy kisebbségi sorsban élő finnugor rokonaink a korábbinál aktívabban és hatékonyabban tevékenykedjenek identitástudatuk megőrzése, nemzeti nyelvük és kultúrájuk fejlesztése, fizikai és szellemi életszínvonaluk emelése érdekében.

Észtország nemrég visszanyert függetlensége, amit szívből üdvözlünk, bizonyára tovább erősíti majd az észt nemzeti törekvéseket. Finnországban és Magyarországon is erősödtek a finnugor népek rokonságát hangsúlyozó törekvések. Ennek jeleként az említett országokban több olyan egyesület alakult, amely a finnugor népek közti kapcsolatok ápolását tűzte ki célul.

Kénytelenek vagyunk azonban azt is megállapítani, hogy a kisebb finnugor népek nyelve és kultúrája egyre fokozódó mértékben tűnik el. Ez az utóbbi évtizedekben, sajnos, különösképpen felgyorsult folyamat nemcsak az ún. északi kis népeket, legközelebbi rokonainkat: a vogulokat és az osztjákokat érintette, hanem a százezereket számláló zűrjéneket, votjákokat, cseremiszeket, mordvinokat, karjalaiakat és másokat is. A finnugor népek többsége saját autonóm köztársaságában, saját államalakulata területén vált nemzeti kisebbséggé.

Napjainkban a történelem utolsó lehetőséget kínál ezeknek az évezredes kultúrával rendelkező finnugor népeknek az újjászületésre, a nemzeti konszolidációra. Ezeknek a lehetőségeknek a megvalósítása nemcsak a szóban forgó népektől függ, hanem tőlünk, magyaroktól is. Úgy véljük: hazánkban az eddiginél sokkal szélesebb körű tevékenységre van szükség, hogy az eddig elnyomott kisebbségi finnugor népek számára konkrét támogatást nyújtson a velünk való rokonság, és a finnugor rokonság egyben erősítse saját nemzeti tudatukat is.

Ezért felhívjuk a rokon népek egyesületeit és kulturális intézményeit, a hazai oktatási és kulturális intézményeket (iskolákat, könyvtárakat, múzeumokat), hogy — egy régi hagyományt felújítva — saját lehetőségeiknek megfelelően emlékezzenek meg október harmadik hetében a Rokon Népek Napjáról.

Felhívjuk az egész magyar társadalmat, intézményeket és magánszemélyeket, hogy törekedjenek közvetlen kapcsolatok kialakítására a rokon népek intézményeivel és képviselőivel, hogy nyújtsanak szellemi és anyagi támogatást a kisebbségi rokon népeknek. Az említett kapcsolatok és támogatás jelentősen segítheti rokonainkat a fennmaradásért folytatott küzdelemben.

A Reguly Társaság és a felhívást aláíró többi társaság szívesen nyújt segítséget a Rokon Népek Napja megünnepléséhez (előadók, háttér- és szemléltető anyagok), illetve a közvetlen kapcsolatok kialakításához és vállalja az anyagi támogatás továbbítását is.

Reguly Társaság
Magyar—Észt Társaság
Magyar—Finn Társaság
Kalevala Baráti Kör

Frank János kérésére – *a pápa magyarországi látogatásától nagyjából függetlenül* – idemásoltam önéletrajzi festményem

KADMIUMSÖTÉT BRILIÁNSVÖRÖS ÉLETVONALÁT

Szabados Györgynek

1

AMIKOR KEZEM KIÍRJA SZÁMBAVESZI AZ UNIVERZUM MIKRO- vagy
makrokozmikus metszeteit a spontán felkínált teremtés
részlehetőségeit
a TEREMTÉS szakadékaiba dobált hegygerinceket
jégrágta szétszakadozó partvonalak csipkeszegélyeit
a csipkerácsba szorult állatszőrmét fókazsírt bálnaolajat
rozmáragyat a rákot a vízöntőt az ikreket
homoksivatagok mélyére süppedt archaikus játékokat
az ezüstcsigolyán játszadozó kínai ékköveket a tigrist
az ezerszeresen vak vágyak múmiatekercseit
szútratekercsek gyémánthegyeit a kost a bikát a vaddisznót
a disznósajtot rózsaszínharisnyás rózsás műlábakat mankót
50 db rizssüteményt — mochi — a Magdalén időben kigondolt
azóta berozsdásodott fogaskerekeket vesekőlövő lézerpuskát
AMIKOR
azt mondod nem bírod tovább de mégis minden megy
ugyanúgy Tovább vérszivárgást a skorbutos inből kitörött
eszkimófogakat mediterránzöld tengerágyban a halat
folyékony paplan alatt meszesedő merev spirálrugókat a skorpiót
az Atlanti acélkék sínein startoló éhes cápák áramvonalas
futását a madarak konferenciáját Perzsiában
SZERELMEID
SZERELMEINEK
SZERELMEIT
a gesztenyebarna szénfekete türkiz-kő-szín férfi
tekintet édengyűrűibe foglalt női malachit- és jadeszemeket
a kobrát a folyékony és szemcsés mosószereket
a harmadik szemed fehér elefánttrónusán uralkodó szerelmedet
azt aki túl van már mindezeken a patkányt a majmot a lovat
a vaskefeből kiálló fertőző rozsdás tüskéket
a sündisznót a kiszerelt mosógépben amikor hajnali
3-kor kakaót adsz neki — röhejes mondod jó röhejes —
a bronzbamártott egymást becéző testrészeket a Tiédet és a
Minden

Kiét (ezt azért még megfontolom)
a Taoista I Chingből
a férjhezmenendő lányt a bölcset és a nefritmarkolatú
áldozati edényt téged amikor beszállsz a csónakba és Őt
amikor kiszáll a helikopterből Alaszkában a karibut afrikai
magamat amikor a kétüléses Nissant 220-al vezetem a bivalyt
és Őt ahogy sehogyse találja a helyét és Őt aki meg
100 helyett akar egyszerre helyet
a lakóházakból préselt penészes
farostlemezeket a rátapadó vért a vérbenfirkálás örömét
a ragacsos tenyéren vérittas évszámokat a győztest és a
vesztesét a tiltakozást toporzékolást tépelődést
a sárkányt a nyilast a bakot a szelíd disznót is meg a kecskét
a tehetetlenség olajszürke kedélyvilágát a kedélytelenséget
a megaláztatást a gyűlölet szájhagyományait amikor befáslizod
mind a három fejed a Teremtőét a Pusztítóét a Megtartóét
a bosszú kelyhéből váratlan rádnevető legédesebb könyörületességet
a Fehér Kwannont aki Kuan Yin a kard markolatát a hasamban
a rettegő sirást hogy elmentél hogy elmentem és más-más
ereklyékkel térünk vissza az örömet hogy felismerjük régi
erényeinket Buddha utolsóelőtti lábujját a körömmel együtt
1148 augusztus kilencedikén Szent Hildegard szemében az
alkonyfényt a bárány nyakán a töviskoszorút hátán a kristály
szemű keresztet a Názáreti Jézus bölcsőjében a nádtöreket
télikabátom csontgombjait amikor a bostoni csillagvizsgáló
tornyában mind leszakadt Szent Anna és Mária nevét Szent
Erzsébet a Rektenwald jobb kezét védákat az upanisádokat a tórát
Márk evangéliumát a Jánosét a gránátalmában visszhangzó
szúfinevetést a hermafrodität az égben gyökerező fát a kelyhet
és a kupát továbbá még mindig a tarokk kártyából az akasztott
embert a remetét a mértékletességet a cipőket a fényképező
gépet az evőpálcikákat a japán és kínai ecseteket papirokat
a fűbeszaró gyerekeket a zuhanyozó rózsáit tekergetve a (liberal)
férjeket az öregedő abesszín feleségeket a kopaszodó oroszlánfejet
a vértizzadó fehér selyemszövetet kigyót békát fekélyeket
a macskát a magasabbrendű- meg a kisebbrendűségi érzés közül
valamelyiket a választ a munkanélküliséget a tanácstalanságot
a lerobbanást a tehetségtelenséget a kiüresedést a nyomor
okádékot bugyborékoló
moslékvályújának rohadásba süppedt legrohadtabb üregét amikor
farbarúgással elküldenek a jó büdös francba egy jól időzített irányzott
köpedelem kiszúrja a szemed a honvágyat amikor egy lidérc
a halálvágyat előtte
közben és utána a halál forró köhögését amikor eltörik a kezed
forró csokoládét rumosládákat az ürüléket a modern
személyi
séget a modern életet az élet előtti és az élet utáni életet
amikor szaladsz a tengerparton és nevetsz az aranykori életet
a nyakadba akasztott ezüstláncon függő c o n i u n c t i o - t
vagy u n i f i c a t i o - t : c o i n c i d e n t i a = megyegyezés
o p p o s i t o r u m (kibékülő ellentétek) az egyesülés leg
szentebb megtisztult eszményét menny és föld házasságát a
k é m i a i n á s z b a n legeslegutolsó életedet napodnak
100%-osan utolsó
földön
futó
óráját
a 80 éves indián tölgyfahercegnő
zöld ereit
igaz levélarcát az ősembert a hülyeséget a misztikába
csavarodott szaladó hírvivő kukoricaszemeket a Kennedyről
landoló legkisebb asztrofiziológus iróasztalfiókjában felejtett
asztroszimbolikus szuperelméleteket a fajansz mosdótál törött
kőrózsáiból tenyerembe ömlő vizuális dráma selyem
gubó
szálait
a megelevenedő brokátot
AMIKOR KIVILÁGOSODIK *a rejtett alkimista*
SZÖVETKÉP és a rászakadó záporozó mézszínű
fényben
s z á r n y a k
az U J J A I M.

2

AMÚGY MEG AZÉRT KEZDTEM EL KÉPEKET FESTENI és ragasztani,
mert nem tudtam magyarul írni Amerika angol—francia nyelv-
területein. Eleinte egészen tisztességes horderejű zseniá-
lis meglátásaim voltak és ebből öt halhatatlan „Screw up Script"
magyarul: felsrófolt szöveg, kérlelhetetlen élű mű látott
napvilágot, de akkor hirtelen leesett a tantusz én meg ki-
sétáltam a képből. Nem volt kérdéses, teljes bedobással
sprintelek az ellenkező irányba, a víztisztán csillogó Örü-
let felé, ha továbbgondolom azt, amit érzek, az érzéseimet
meg nem akartam kifacsarni, azaz visszafordítani gondolko-
dássá. N a p k i t ö r é s e i m voltak és égtem, mint az oliva-
olajbamártott papirusztekercsek, mint a barnárasült szent iratok
Róma végnapjain, vagy bármi más, ami nem csak imitálja de
valóságosan is elég és égtek az álmaim a Champlain tó fe-
nyőerdőiben a gyantaszagú indián kenukban, a paleolit nyíl-
heggyel a szívembefúródva, a tavipisztráng csobbanásával a
jobb és az amerikai rigó hajnali füttyögetésével a bal fü-
lemben, vagy a 209-es parti kondó vízrenéző, lebegő erké-
lyein, ahol J+J, azaz Ő+ÉN végigbeszélgettük a forró vermonti
éjszakákat. Az ezer wattos égők láncreakcióban gyulladtak
ki szemeimben, mind a száz szememben és ez még az én szoká-
sos kivilágítási viszonyaimat is sokszorosan felülmúlta;
óvatosan
átléptem a fejemen és kezdtem leoltogatni sorjában mind
a százat, a szemeim éjszakát pásztázó távolbalátó reflekto-
rait, annyira vágytam az éjszaka sötétjében pislákoló szelíd,
kicsi fényekre, valamint a hajnali pirkadat csöndes vörösére . . .
Megsimogattam az amerikai szarvas ölembehajtott fejét, de-
rengő aranyfénnyel körülrajzolt pihés agancsait, elültettem
a szent növények magvait és fölszámoltam hiú reményeink kö-
zül 475-öt.

Az 1985—87-es BURLINGTON—BOSTON kollázsok azonban pompásan elszórakoztattak, könnyedén, gyorsan festettem a leg-eredetibb, legkézenfekvőbb látványtechnikák sikeres fel- és elhasználásával. Az amerikai technikusévek után 1987—1989-ig bezáróan, budapesti kényszerleszállásom idején, mely egybe-esett a magyarok legeslegújabb ki- és bevonulásának történelmi bonyodalmaival, élve az alkalommal és a felkínált belső disszi-dálás lehetőségeivel, megfestettem az EGYETEMES (UNIVERZÁLIS) ÍRÁS TÖRTÉNETÉNEK 37 darabból álló FÉNYMÁSOLATAI-t (ragasztgatás nélkül) amiket viszont egy sebészeti műtét előzött meg.

résztvettek. — Országos ünnepségeket
Homesteadon, Clevelandban, East Chica
New-Yorkban, körzetit Bridgeporton. N
nagyszámú közönség volt jelen.

Lesz-e szervi egység? Az utóbbi időb
gyarországi egyház figyelme fokozottabb
ben fordult az amerikai magyar reformát
és az egyik konventi jegyzőkönyvi pon
felmerült az egységnek egy olyan formája
magyarországi református egyházzal kap
annak joghatósága alatt gyüjtené össze a
házi csoportba széthullott amerikai mag

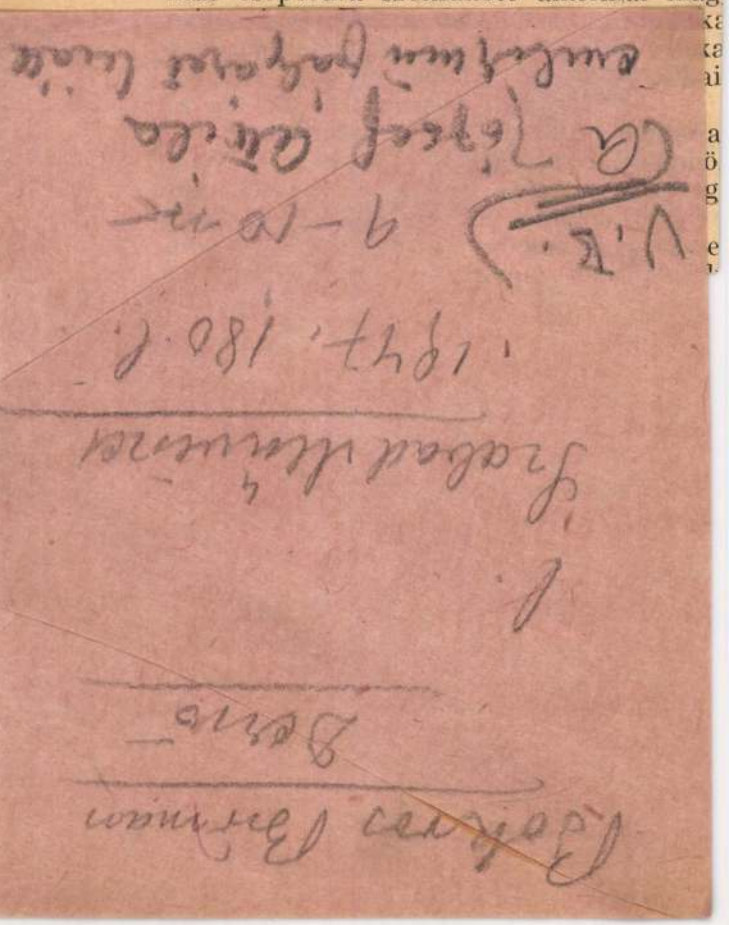

„Kossuth papja: Ács Gedeon" címen könyamelyben Kossuth udvari káplánjának, eon református tábori lelkésznek írja meg és emlékiratait. Ács Gedeon egyike volt a bb magyar kálvinista szellemeknek. Végiga szabadságharcot, elkísérte emigrációs Kossuthtot, majd Newyorkban, kilencven lőtt megalapította az első Magyar Egyházat. os amerikai pályafutása után a bosztoni n tanított, ahol igen nagyra értékelték ágát. Amikor hazajött számüzetéséből, még sem akartak neki adni s öreg napjaiban amenti községben, elfeledve, hirdette Isten cs Tivadar könyve a napokban jelent meg. mint forrásmunka, hanem mint érdekes kor- olvasmány is, számot tarthat az érdeklő-

ly Gyula tiszainokai lelkésztestvérünk közli: yszer meghirdetett újabb könyvem „*Szolgáljatok* címen megjelent. Magábafoglalja az ünnepes mainak igehirdetését, advent első vasárnapjától, ıságvasárnapjáig. A könyv ára 2·50 P. Megvár szolgatársi szeretettel: *Szokody Gyula.*

— **Lehel Mária kiállitása a Tamás-Galériában.** *Lehel Mária* — a legpárizsibb magyar festő. Annyira párizsi, hogy már nem is magyar. Ezt azonban nem mondjuk szemrehányásképen: a pikturában mindenáron nemzeti vonásokat keresni és követelni, ellenkezik a művészet lényegével, amely mindenki nyelve. És minden művészet akkor válik nemzetivé, amint — nemzetközi viszonylatban is érték. Lehel Mária azonban kivétel, azért, mert évtizedes párizsi munkássága során annyira felszivódott belé a Montparnasse művészi atmoszférája, hogy ebben a nagyon tehetséges magyar festőben, ha idegen névvel jönne haza kiállitani, mindenki Párizs illatát fedezné fel elsősorban és csak azután kérdezné: ki is ez az érdekes, különös, vonzó festőegyéniség? Mi azonban már jól ismerjük régebbi kiállításairól és most, hogy nagyobb kollekcióval lép elénk a *Tamás-Galériában*, nem jelent számunkra meglepetést, csak ujból a viszontlátás örömét. Főként azért, mert régebbi „szimultanizmusát" már-már tulhaladott álláspontnak látjuk ujabb munkáiban, amelyekben csak elragadó — persze, nagyon franciás — vonalkultúrája maradt a régi, mert az elméleti problémák kereső nyugtalanságai helyett ma már a szinek és formák nyugodtabb összhangját, a vonalaknak és szineknek igazibb ritmusát látjuk munkáiban, mint azelőtt. A vonalak lélegző, vibráló életének pompás példája a „Nusi stoppol" cimü pasztell, a 2. számu portré és néhány akt, az ujra élénkülő természetlátás — ez, ugy látszik, általános tünet ma Párizsban — finom eredményei pedig egy-egy csendélet, tengerparti táj és különösen az Agave. Nem csodálkoznánk, ha ennek a páratlan asszimilálódó képességü magyar festőnőnek munkáit a maga javára irná a párizsi piktura. — A képek közt *Bokros Dezső* négy kisebb szobra, három bronz, közöttük egy érdekesen egyszerü megoldásu akt és egy erős öregasszonyi portré. *(f. j.)*

ɔzpont meginditotta rotaprintes for-
köteteként a
pzőművészeti Élete"
ımely a Közoktatásügyi Népbiztosság
a Budapesti Kir. Ügyészség 1919-es
tkozó részét tartalmazza. Ára: 15.- Ft.

iadványai közül kapható
k 1954-55."
zpont évkönyve. Ára: 75.- Ft.

k 1956-58."

ĸ a Művészettörténeti Dokumentációs

— **Scheiber Hugó és Bokros Dezső kiállitása a Tamás Galériában.** Igen érdekes kiállitás nyilt meg csütörtökön este a Tamás Galériában, a Modern Kiállitás Szervező Bizottság rendezésében. Az egyik kiállitó *Scheiber* Hugó festőművész. Képei első tekintetre vonalak és formák szines zürzavarának hatnak. De lassanként akklimatizálódik hozzájuk a szem és ilyenkor kibontakozik a kép novellája. Mert Scheiber Hugó képeinek rendesen novellisztikus tárgyuk van, csak megoldásuk szélső avantgarde stilus. Scheiber Hugó tehát még mindig nem szakad el teljesen a természet ábrázolásától, nem fest tárgytalan absztrakciókat, hanem a természetes alakokat, geometriai ábrákra és idomokra bontja fel s ezekből az idomokból stilizálva bizonyos előre meghatározott ritmus szerint fonja egymásba az alakokat. Rendkivül ügyes az egyszerü, élénk szinek tetszetős megválasztásában. Képeinek, akár egyszerü fehér, fekete grafikák, akár erősen polichromok, igen erős dekorativ hatásuk van. Scheiber szigoruan véve nem tartozik egyik ma divatos irányhoz sem. Stilusában a kubizmus, a konstruktivizmus és a régebbi futurizmus eredményei egyesülnek. Ennek a három stilusnak az összeolvasztásával s az asszociativ elemeknek erős bekapcsolásával sikerül képein a mozgást a legkifejezőbben érzékeltetnie. *Ringlispil, Revue, Local. Kórus, Táncmozdulat, Reflektorfényben* cimü képei igen érdekesek. Van ugyanebben az egyéni stilusban két rendkivül karakteres portréja, az *Önarckép* és *Chaplin* cimü. — *Bokros* Dezső szobrász erős egyéni utakon járó talentum. Nem keresi a tetszetős formákat, nem merül apró részletekbe, hanem lehetőleg sima felületekkel igyekszik szobrain ugy az arc, mint a testmozdulat formáival egy-egy mély, az egész testet átitató lelki indulat kifejezésére. Portréi ezért különösen karakteresek. Két nagyobb aktján a legegyszerübb formákkal igen erős érzéseket tud kifejezni. *(K.)*

N. Ü. 929 VIII 8

Bokros Dezső

ezt hirdeti, hogy az alkohol öl, butit és

a drága terhet vivő autó kormányához
Ez azonban nem eléggé diplomatikus el-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Magyar Nemzet

Bokros Birman Dezső

1021

Vasárnap, 1968. május 19.

Bokros Birman Dezső emlékkiállítás Székesfehérvárott

Három esztendővel ezelőtt a közlekedési baleseti krónika sorai közt olvashattuk a megdöbbentő hírt: — *Bokros Birman* Dezső, az újabb magyar szobrászat egyik legnagyobb alakja villamosbaleset áldozata lett. Az idős mester már visszavonultan élt, de aki egy kicsit is tájékozott volt a magyar képzőművészet területén, az tudta, hogy milyen múlt áll e név mögött, és sejtette azt is, hogy milyen jövője lesz még e névnek. Mégis, e nagy és jelentős név ismeretében kissé hanyagul és pazarlóan bántunk Bokros Birman örökségével.

Most a fehérvári múzeum összegyűjtötte a mester életművének zömét, hogy tisztelegjen a művész emléke előtt. A Nemzeti Galériában fellelhető szobrok és a hagyatéki anyagból válogatott alkotások mellett néhány magángyűjtemény szobor-kollekciójából gyűlt össze az az anyag, amelyet *Kovalovszky* Márta rendezésében most a *Csók Képtár* földszinti termében láthatunk. Mintegy harminc plasztika, és mellettük grafikai lapok, litográfiák rajzolják föl Bokros Birman életművének kontúrjait.

Fanyar, szókimondóan bátor, s közvetlen erejű életmű ez, amely a magyar szobrászat történetében egészen sajátos és fontos fejezetet alkot. *Madame sans gêne*, ez a csípőre tett kezű, zömök kiállású, és a néptribunok leszármazottjaként rátarti aktfigura áll a katalógus címlapján, mintegy jelezve és összefoglalva Bokros Birman művészetének karakterét. Igen, ez a művészet valahol a francia forradalom eszmevilágában gyökerezik, az egykori barikádok hőseinek mozdulataiban és plebejus gesztusaiban. De mégsem tekinthető a XIX. századi eszmék egyszerű ismétlésének, tapasztaltabb és keményebb humanizmus ez, a klasszicitás, vagy a Marseillaise romantikus dallamvilága helyett érdekesebb és természetesebb mozdulatokba öltöztette alakjait Bokros Birman. A szépség helyett gyakran inkább a fájdalom olvasható le e figurákról, az egészség helyett sokszor a csonka test tiltakozó sutasága.

Mert ez a szobrászat a két világháború közti évek atmoszférájában született, akkor, amikor a patetikus mozdulatok hitele már a múlté volt, az igazság is gyakran keserű szavakban tört fel, és a művészet egészsége azon múlott, hogy tud-e a szobrász a beteg társadalomról őszintén beszélni.

Ha csak tisztán szakmai-művészettörténeti szempontokból közeledünk Bokros Birman életművéhez, akkor is ez a teljesebb és árnyaltabb plasztikai világ bontakozik ki előttünk. A századforduló után megjelenő puritán mesterek, Beck Ö. Fülöp, Fémes Beck és Vedres Márk munkája elsősorban sterilizáló, rekonstruáló munka volt. Fertőtleníteni kellett a magyar szobrászatot a közben rárakódott eklektikus sallangoktól, parvenü cicomáktól és álhazafias modorosságoktól. Medgyessy és Bokros Birman voltak azok, akik aztán a következő lépést is megtették, a tiszta alapokra személyes ízű, történelmi hitelű életművet építettek; egyikük a népi-paraszti világ keleties mozdulatlanságáról beszélve, másikuk — Bokros Birman — a városlakó ember tapasztalataiból kiindulva, a külvárosok lakóiról vallva.

A két mester nagyságát mutatja, hogy egyikük sem maradt meg a kiindulópontnál. Medgyessy szobraiban kontinenseket átfogó nyugalom és derű honol, Bokrosében ugyancsak kontinensek nyugtalansága és válsága örvénylik.

Konkrétan is megfogalmazta Bokros ezt az internacionalizmust, amikor a *Dunamenti népek kórusa* című szoborművét mintázta. Különös szobor ez a négy alakból komponált együttes. Szálkás ritmusukkal, szőrmés-kucsmás felületjátékukkal mintha a folklór balladáiból érkeztek volna — mégsincs bennük semmi regényes, vagy romantikusan balladaszerű. Profán pózuk mint a *Cantata Profana*, érdes figurájuk mint József Attila *Medvetáncának* strófái, s valóban ezeknek a műveknek a rokonságába tartozik, az avantgarde-on át a népi művészethez érkező, és a népit az egyetemes szférákban tükröztető alkotómunka körébe.

Bokros Birmanról feljegyezték, hogy művészete az expresszionizmus stiláris bátorságából is merített — ezt szatirikusan karikírozott portréi, *Kalapos önarcképe*, a *Scheiber Hugó*-portré vagy a szemüveges *Biró Henrik*-fej éppúgy mutatják, mint különös pózú figurái; a *Híd*, vagy a *Guggoló nő*. De Bokros nemcsak a külsőségeit tanulta el a forrongó kortárs művészeteknek, hanem lényegi mondandóját is elemezte, indítékait is megértette. A polgárvilág szatirikus-keserű pszichoanalízise, a Joyce-féle *Ulysses* egy hatalmas akttorzót ölelő cilinderes alak formájában visszhangzott Bokros Birman oeuvrejében. Ennek a cinikus, vagy inkább kétségbeesetten erotikus menekülésnek az ellenpólusaként pedig ott van a felejthetetlen tömörséggel mintázott *Ady-fej*, és a kifejezőerőben, újszerűségben, témaválasztási bátorságban nem kevésbé forradalmi kisplasztikák sora, a *Kubikos*, a *Napbanéző*, az *Aszfaltozó*.

Ha a végletek művészete az expresszionizmus, akkor mindenesetre Bokros Birman a receptből nem a művészkedő modort, hanem a megismerés dialektikáját, a valóság végleteinek a különös összecsengését, harmonikus egésszé teljesedő ritmusát választotta. Úgy tetszik, gondolkodott, és inkább gondolatainak a törvényszerűségeit tette át plasztikává, mintsem fordítva, a plasztika stíluslehetőségeit gondolati kánonná. Ezért van az, hogy míg az ilyen utóbbi stílustörvények, formakánonok előbb-utóbb megporosodnak, mosolyogni való avittsággá válnak, Bokros Birman szobrai ma is élnek, evidensek, és győzik azt a sok epigonterméket, ami utánuk következett.

A tehetség komplex dolog, nemcsak mintázni kell tudni, hanem élő figurákat, helyzeteket teremteni is. Az aszfaltot teregető munkásalak görnyedt póza például nem egyszerű szobrászati bravúr, és nem csupán egy új területnek, egy új témakörnek a felfedezése. A szülő nők kínja, a birkózó atlétatestek diadala és az olvadt fém, a salak izzó, izzasztó heve együtt van jelen ebben a kompozícióban — vajon hatna-e ez a szobor, ha csak ezek egyikét mintázta volna meg Bokros, a »munkást«, az »atlétát«, vagy a »salakot«? Elég csak az azóta keletkezett, és ezen komponensek egyikét-másikát bemutató iskolagyakorlatokat a mű mellé helyezni, hogy lássuk, milyen távoli és változatos elemek forrnak össze egy kis darab bronzban, amíg az valóban szoborrá lesz.

Bokros Birman emlékkiállítása így kis méretei ellenére is monumentálisnak hat. Elkoptatott közhely arról beszélni, hogy a kisplasztika, a portré műfajában is lehet valaki monumentális. Bokros Birmanról azonban többet mondhatunk el. Jelleme, pályafutása — melynek egyes fejezeteit a *Szocialista Képzőművészek Csoportjával* való együttműködés fémjelezte — a XX. századi művész harcosabb, dinamikusabb típusát állítják elénk. És itt van a kiállításon a dimenziókban is hatalmasnak elgondolt szoborterve, az *Áchim L. András emlékmű*, a modern piramis, az expresszionista portré és a Húsvétszigeti monumentumok, vagyis a plasztika nyelvén megfogant folklór különös szintézise. Bokros Birman hányatott korának tragédiája, hogy ezt a hatalmas emlékművet nem tudta elfogadni, nem volt ideje kivitelezni. De talán nem késő Bokros Birman emlékkiállításának küszöbére legalább a figyelmet, a művet most már elfogadó elismerést és tiszteletet mint virágcsokrot elhelyeznünk.

Perneczky Géza

Tudósítónk telefonjelentése Cannes-ból

A franciaországi sztrájk iránti s

félbeszakadt a fe

Először részletes beszámolót akartam adni a cannes-i fesztivál legutóbbi napjaiban bemutatott filmekről. A helyzet azonban drámai fordulatot vett és ezek az új események fontosabbaknak látszanak a filmek értékelésénél. Néhány nappal ezelőtt a párizsi megmozdulások során megszállták a filmfőiskolát. Május 17-én délután *a főiskolán mintegy ezer részvevővel nagygyűlést tartottak a francia filmművészet legismertebb személyiségei*, főleg a fiatalabbak. A nagygyűlés részvevői felhívással fordultak a cannes-i fesztiválon részt vevő kollégáikhoz, rendezőkhöz, kritikusokhoz és a külföldi delegációkhoz, hogy legyenek szolidárisak a nagy francia sztrájkmegmozdulással és tiltakozásképpen vessenek véget az idei fesztiválnak. 18-án, szombaton, a délelőtti órákban *francia filmrendezők és kritikusok megszállták a fesztiválpalota nagy vetítőtermét* és a tizenegy órára tervezett bemutatóra már nem is került sor. Azóta egyfolytában folyik a nyilvános vita a fesztivált folytatni és megszüntetni akarók között. Időközben *ugyancsak szolidaritásképpen a zsüri négy tagja — nevezetesen Monica Vitti, Terence Young, Louis Malle és Roman Polanski beadta lemondását.* A zsüri ezek után nyilatkozatot adott ki, hogy négy tagjának lemondása miatt *nem folytatja tevékenységét.*

Ezek szerint *díjak odaítélésére már nem kerülhet sor* és a filmek versenye ezzel gyakorlatilag *véget ért.*

Vita folyik arról, folytassák-e a vetítéseket tájékoztató

Kiállítás, díjkiosztás, országjáró utak a Könyvhét alkalmából

Az idei Könyvhetet *május 25-én, szombat délben 12-kor a hagyományokhoz híven a Liszt Ferenc téri Ady-szobor előtt felállított könyvsátorban nyitják meg ünnepélyesen.* A megnyitó beszédet *dr. Újhelyi* Szilárd, a Művelődésügyi Minisztérium Kiadói Főigazgatóságának vezetője mondja. Aznap délelőtt nyílik meg a *könyvheti kiállítás* is a Könyvklubban, és itt adja át *dr. Siklós* Margit, a Kiadói Főigazgatóság helyettes vezetője *Az év legszebb könyve 1967* című könyvművészeti verseny díjait.

Az ünnepi Könyvhéten *szinte az egész írótársadalom országjáró utakra indul.* A megyeszékhelyek mellett a kisebb vidéki városok és falvak is nagyon sok írót, költőt, irodalomtörténészt hívtak meg baráti találkozóra.

Hétfőn kezdődik a miskolci rövidfilmfesztivál

Nagy érdeklődés előzi meg *a hétfőn kezdődő 5. miskolci rövidfilmfesztivált.* A hazai filmeseken kívül többek között a Szovjetunióból, Jugoszláviából, Csehszlovákiából, Finnországból várnak vendégeket, és első alkalommal képviseltetik magukat a japánok.

Miskolc ünnepi díszbe öltözött a filmszemlére. Elkészültek a műsorfüzetek, a meghívók, *nyomdában van már a fesztiválújság* is. Szombaton kiállítás nyílt meg a Libresszóban *Rajzfilmek fázisrajzai* címmel a Pannónia Filmstúdió anyagából.

„Elsőnek és sikeresen"

A Rádiózenekart dicsérik a prágai lapok

A Magyar Rádió és Televízió Szimfonikus Zenekarának csütörtök esti sikeres bemutatkozása után a péntek esti hangversenyen zsúfolásig megtelt terem tapsolt a magyar művészeknek Prágában. A szombati prágai lapok dicsérőleg emlékeznek meg a magyar szimfonikus együttes kiváló zenei teljesítményéről, megemlítve, hogy elsőnek szerepelt a zenekar a külföldiek közül az idei Prágai Tavaszon. Erre utal a *Vecerny Praha* címe: *Elsőnek és sikeresen*, megállapítva, hogy a közönségsiker valóban szívélyes és meleg volt. A *Lidova Demokracie* hangsúlyozza, hogy a magyar zenekar *egységes, jól megalapozott együttes* benyomását kelti. A méltatás szerint az est legnagyobb élményét Bartók *A kékszakállú herceg várának* koncertszerű előadása jelentette. A *Prace* a péntek esti műsorból kiemeli *Mihály* András Gordonkaversenyét, amelynek magánszólamát *Perényi* Miklós játszotta.

Elismerően emlékeznek meg a csehszlovák lapok *Lehel* György karmesterről is, megállapítva, hogy a Rádiózenekar vezetője »*tudja, mit és hogyan kell játszani*«.

NAPLÓ

Az ötven lemezre tervezett Bartók-összkiadás első három darabja rövidesen forgalomba kerül. A Hanglemezgyártó Vállalat e három Bartók-lemezen a vonósnégyeseket adja közre a Tátrai-kvartett előadásában.

★

Tánc a fotóművészetben címmel szombaton a Nemzeti Galériában kiállítást nyitott meg Rábay Miklós Kossuth-díjas Táncművészek Szövetségének elnöke. A tárlaton, amelyet a Magyar Táncművészet Hete alkalmából rendeztek meg, a Magyar Táncművészek Szövetsége, illetve a Fotóművészek Szövetsége tisztelet-díjjal és diplomával jutalmazta Féner Tamás, Friedmann Endre, Ikladi László, Keleti Éva, Korniss Péter, Rédner Márta és Szalay Zoltán fotóművészeket.

#

Szombaton befejezte szegedi látogatását Vardaunis Edgars, a rigai opera és balettszínház Állami-díjas díszlettervezője. A művész megtekintette a Dóm téri szabadtéri színpadot, és bemutatta a Csajkovszkij Hattyúk tava című balettjéhez készített díszletterveit.

⊕

Pályázatot hirdetett a Baranya megyei és a pécsi városi tanács a Tanácsköztársaság kikiáltása 50. évfordulójára baranyai középiskolások részére. A dr. Doktor Sándor orvosforradalmár nevét viselő munkásmozgalmi pályázat egyik témája a lakóhely Tanácsköztársaság korabeli történetének ismertetése.

Bartók és Kodál a Tudományos

Bartókot 1936 tavaszán választották akadémai levelező taggá népzenekutatási munkásságáért, de már három éve dolgozott ezen a »menedékhelyén« — ahogyan ő nevezte az Akadémiát —, midőn a germanofil Zeneakadémiáról a Hóman—Hubay-féle klikk kimarta és ömaga kérte áthelyezését. Balogh Jenő akadémiai főtitkár örömmel befogadta a zenefolklór és a komponálás világszerte elismert nagyságát, s a Patkós-termet ajánlotta fel munkahelyéül, egyúttal nagyobb segélyösszeget szavaztatva meg a további népdalgyűjtési és az összehasonlító *Magyar Népzenei Corpus*-kiadványt előkészítő munkálatokra.

Ezt a munkaszobát (éppen szemben a Halászbástyával, a Duna-parton) a hatalmas méretű patkó alakú asztaláról nevezték el, s ma egyik falán Pátzay Pál remekbe sikerült márvány domborműve hirdeti — Bartók legjobb portréja! —, hogy a mester ott dolgozott hét éven át és innét indult el a zenei folklóranyagok tudományos feldolgozása. Később Kodály és munkatársai munkaszobája lett ez a terem, innét irányítva a népzenei kincstár, sok-sokezer magyar népdal rendezését és közlésre való kiválasztását. Ma már

MŰVÉSZETI ÉLET

A művészet is megérzi a társadalmi-gazdasági lét nagy változásait: eltünt, vagy eltünőben az a nagypolgári és gazdag réteg, mely vásárlásaival ébrentartotta Budapest művészi életének mozgékonyságát és nem egyszer az ízlést is irányitotta. Másfelé fordulnak most művészeink is és nem egyszer üdvözlik is ezt a változást: nem érezték-e magukon nyügnek ezt a túltelitett és dús polgári ízlést, maguk közt nem gyártottak-e annyi anekdótát a gazdagokról, újgazdagokról?... Most egyszerre a művészetnek egészen más szerepe lép előtérbe, még hozzá ez a szerep tudatos és határozott vállalkozás: a hajdani mecénások, műpártolók helyére odakövetkezik, a közösség, melynek a művész is megbecsült része s ugyanekkor a művész sem élhet többé finom elzárkózottságban, ami a XIX-ik század olyan jellemző attitüdje volt. — új közönség nevelődik és a művésznek ezt már tanítania kell. Mint tölti majd be ezt a feladatot, rengeteg fordul ezen művészetünk közeli fejlődésében, — hiszen a művész sem élhet elzártan, a művész is társadalmi lény, éppen mert egy magasabb emberség megjelenítője és megelevenítője. Az új közösség bizonyos céllal és programmal növekszik hatalommá és segítségül hívja ennek megvalósításához a művészetet is: nemrég egy kiállítás tanuskodott róla, miként hajlamosak a művészek is erre a feladatra, mely egyszerre nevelőmunka is az ízlés és emberség irányában és egyben bizonyos monumentális, programmszerű feladatokat is követel. És közben egyszerre itt van a szabadság, a művészi alkotás szabadságának kérdése: miként hasonul ez össze a társadalmi programmokkal és célokkal, amelyek realisztikus, közérthető törvényszerűségekkel teljesek?

Íme, egyéniség, szabadság, közösségi feladatok harmóniája látszik *Bokros-Birman* Dezső szobrászművész alkotásain. *(A Fővárosi Népművelési Központ kiállítása.)* Pár rajzzal és szoborral szerepel itt ez a művész, akiről addig is ismertük progresszív meggyőződését, mely nemcsak művei programmszerűségéből, témáiból, emigrációjából és emberi és politikai magatartásából vált nyilvánvalóvá, — de abban a korszakban nyilvánvaló volt művei tudatos módszere által is. A haladás hősi alakjai érdekelték; emlékszünk Adyról, Masarykról, Áchim Andrásról készült megtenő szobrairo, — most meg itt látjuk egy Dózsa György vázlatát. Mondanivalója érdekében hajlott a társadalmi és humanista szimbólizmus felé: közben meg semmiképpen sem tévesztette szem elől a realizmus és közösségi érthetőség követelményeit. Mostani alkotásaiból, melyek már a felszabadultság érzetéből fakadtak, szintén érezzük a dolgozók iránti figyelmet és szeretetet. Ezeket a műveit, akárcsak pár igen jellemző és biztos portréját a külvilág iránti klasszikus figyelmen kívül valami leküzdhetetlen belső feszültség és dinamika hatja át. A mozgás és a feszültség művésze; nemcsak az alakok és arcok megragadásában, de a felületek érzékeny kezelésében is. A feltétlen plasztikai és szerkezeti biztonságon túl minden felülete örök feszültség, mozgás és lendület, minden síkmak és minden fordulatnak különleges értelmet és jelentőséget talál.

Mérlegképes könyvelői vizsgára, üzemi könyvelésre
előkészít a
Könyvvizsgálói Szeminárium
V. Teleki Pál-utca 22. II. 4.
Új tanfolyamok indulnak - Értekezés köznaponként d. u. 3 és 5 óra között.

Bokros Birman Dezső

Gogolák Lajos: < >
Magyar Nemzet 1949. jan. 30.

annak a nevelő munkának, melyet *Kodály* Zoltán kezdeményezésére és az ő nyomán a gyermek- és felnőtt-kórusok végeznek a zenei ízlés megjavítására és a zeneértők táborának növelésére. *Az egész zenei oktatás a legmesszebbmenően korszerű és kiváló Magyarországon.* A tehetségek felemelésére és kiemelésére minden lehető megtörténik. Pompás, új zongorista- és hegedűs-nemzedék nevelkedik *Bartók* Béla „*Mikrokozmosz*"-án és a modern ma-

neteben. Február 1-én, a magyar köztársaság kikiáltásának

merteti a Függetlenségi Népfront programmját.

Hírek Svédországból

A közvélemény nagy érdeklődéssel tekint a Riksdag, a svéd parlament februárban kezdődő külügyi vitája elé. Az oslói és kopenhágai államközi tanácskozások végeredménye Svédország teljes semlegességének kihangsúlyozása volt. A 135 év óta békében élő Svédország «mindenképpen a teljes semlegesség álláspontjára helyezkedik».

—o—

Az egyik svéd lap külföldi lapjelentés alapján közli, hogy Josef *Horak*, aki 1924-ben Prágában bombát dobott *Heydrichre*, Csehország vérengző zsarnokára, január 19-én repülőszerencsétlenség áldozata lett. Josef Horak a merénylet után Prágából külföldre szökött, a

Az UNO egy különleges orvosi berendezéssel ellátott repülőgépet bocsátott a kopenhágai szérum elosztó központ rendelkezésére, amely első útja alkalmával 25.000 kilogramm oltóanyagot vitt magával és idejében eljuttatta az oltóanyagot rendeltetési helyére.

—o—

Az ujságok megismétlődő jelentéseket közölnek az influenza frontról. Ezek szerint csak Hollandiában és Angliában vannak komolyabb járványos megbetegedések. Jelenleg — írja a svéd lap — csak Olaszországban, Spanyolországban és Magyarországon nincs számottevő influenza megbetegedés. A betegség mindenütt jóindulatú lefolyású. Hampsteadban, Angliában

MŰEMLÉKEK OSZTÁLYA BIZOTTSÁGA
669/1914 szám
Érk.: 914 szept. hó 12. n.

tási szerződések mennyi időre /:mely
és mely biztositási intézettel köt-
tott állami értékek után biztositási
zimén mely összegek fizettettek éven-
őtartam alatt fordult-e az illető
éreset alkalmával milyen összeg té-
ő biztositó intézet részéről?
.évi augusztus hó 29.
r rendeletéből:

[signature]
miniszteri osztálytanácsos

Csontváry Tivadar:
AZ AKROPOLIS ROMJAI

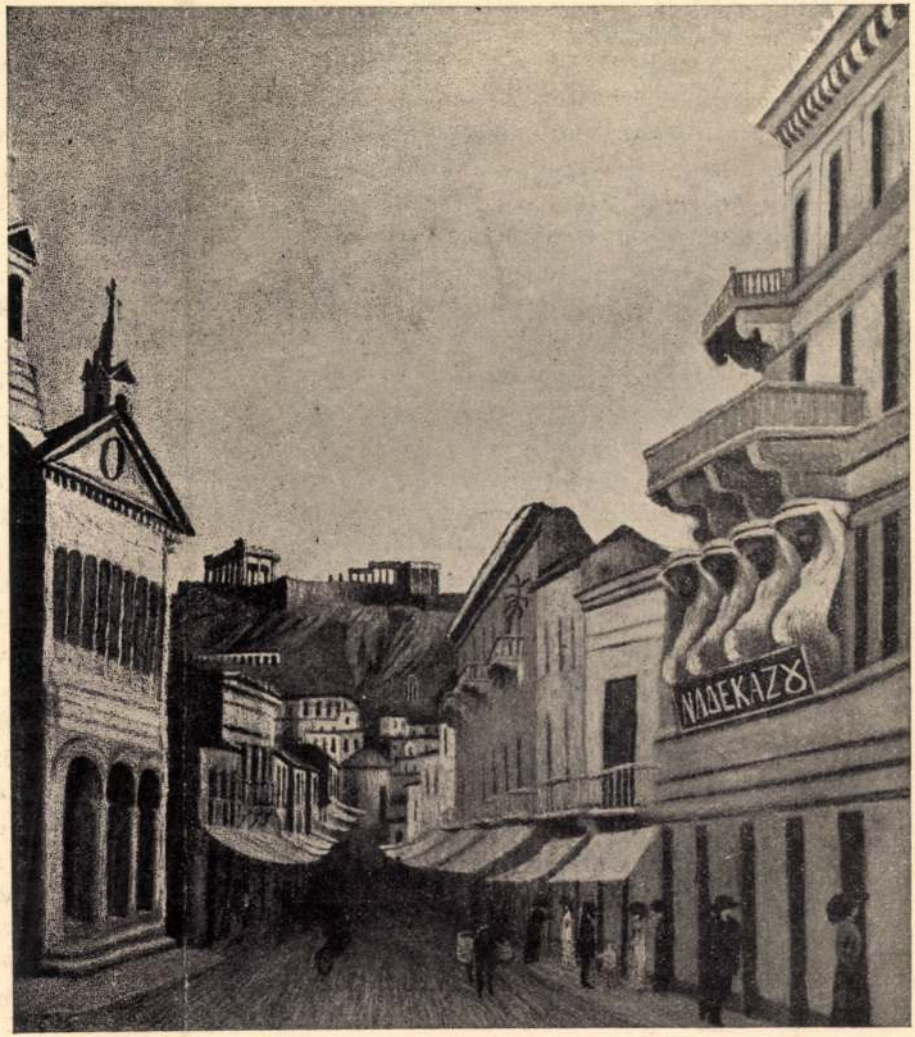

Szerdahelyi Béla gyüjteménye

BOKROS DEZSŐ nehány portréjával és aktjával a Tamás Galériában újra bebizonyította, hogy a legjobb magyar szobrász. S hogy ez ne hangozzék sablónos bóknak, amit minden alkalommal akárkire vesztegetnek, pontosan lemérve megállapítom, hogy még Beck Fülöpnél is jobb, még Medgyessy Ferencnél is. Előbbinél korszerűbb is, jóllehet ez a minősítés őt se nagyon illeti meg, amint általában a szobrászok, a franciákat is beleértve, nem tudtak a kor szellemével lépést tartani. Egyesek, akár a kubista úttörők, akár a történelmi reminiszcenciákra támaszkodók eljutottak a neoklasszikus formapróbálkozásig, de az érett szimultanista szobrászat megoldását senki sem kísérelte meg. Talán tulságosan festői lett volna? Mindenesetre Bokros, mint Medgyessy nem ment tovább a Mayol-féle neoprimitivizmusnál. Nem akarok itt pro és kontra érveket fölvonultatni a mellett, hogy a szobrászat tartozik-e zártabb formájú lenni, mint a festés, hogy a festői szobrászatnak van-e létjogosultsága, sha igen, meddig terjed a festőiségének határa. Különbenis a Bokros szobraival kapcsolatban inkább az irodalmi szobrászatról lehetne vitatkozni, amit éppenúgy kifogásolnak. Holott kétségtelen, hogy mindennek van létjogosultsága; lényeges csak az, hogy a művész az érzését minél áthatóbban szuggerálja. Nos, a Bokros előadásánál, annak ellenére, hogy nagy föladatokat nem vállal, senkié sem szuggesztivebb; érzése legmegragadóbb. Más kérdés aztán, hogy a megragadás után az ő érzése magához vonz-e, vagy eltaszít. Eddig az ő világa inkább kellemetlen volt, pesszimizmusa tulságosan beteges. Mostanában azonban kedve jobbra fordult s nehány olyan gyerekportrét csinált, melyek torzítottságuk ellenére is roppant kedvesek, ölelnivalók. Egy állatlan és halszemű úr arcképe is határtalanul szimpatikus. Hál' Istennek; jobb is, okosabb is. Minek idegesíteni az embereket. Nem az Ibsenek korában élünk, de olyan időben, mikor a közönségnek a kellemetlenségek iránt nincs türelme. S bizony a Bokros nagy aktja tulságosan undorító. Ez nem egy bányászt ábrázol, mint ő állítja, de egy szerencsétlen idétlent, amelynek már ükapját magtalaníttatni kellett volna. Máma így érzünk a nyomorékokkal szemben s nem úgy, mint a XIX. században; kár tehát a művészetet effélére pazarolni. Hiába látom, hogy ez a test fokozhatatlan odaadással van mintázva (a csontbőrré aszott végtagok még megindítanak, a szűk mell is felkölti részvétemet, noha ezek nem szenvedés nyomai, csak degeneráltságé) ám a feje, ez igazán nem egy sivár sorsú emberé, kit egészségtelen életmódja silányít el; nem, ez nem fejez ki semmi emberit, még az állatiból is csak a legalacsonyabb rendűt. Ilyet a legjobb magyar szobrász többé ne csináljon!

Sajnos ez a remek művész nem tehet róla, hogy a természete ilyesmi felé tolja. Az életben nem

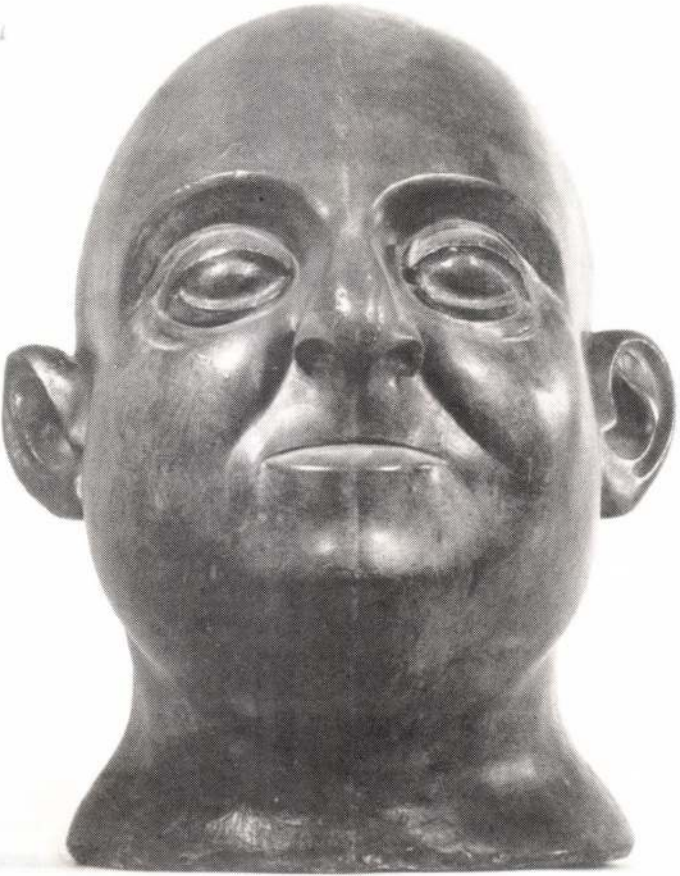

BOKROS BIRMAN Dezső

A székesfehérvári István Király Múzeum
meghívja Önt

**BOKROS BIRMAN DEZSŐ
ÉS KORTÁRSAI**

című kiállítására,
melyet

BEKE LÁSZLÓ
művészettörténész,
a Magyar Nemzeti Galéria
főosztályvezetője nyit meg,

1989. június 10-én, szombaton
délelőtt fél 12 órakor
az István Király Múzeumban.

A kiállítás megtekinthető:
1989. június 10-től augusztus 27-ig,
hétfő kivételével naponta 10–18 óráig.

Fotó: Gelencsér Ferenc

F. k.: Kovács Péter – 1948146 Vörösmarty

DÍJELŐLEGES

Kontha Sándor müv.tört.

BUDAPEST

Uri u.62.

1o14

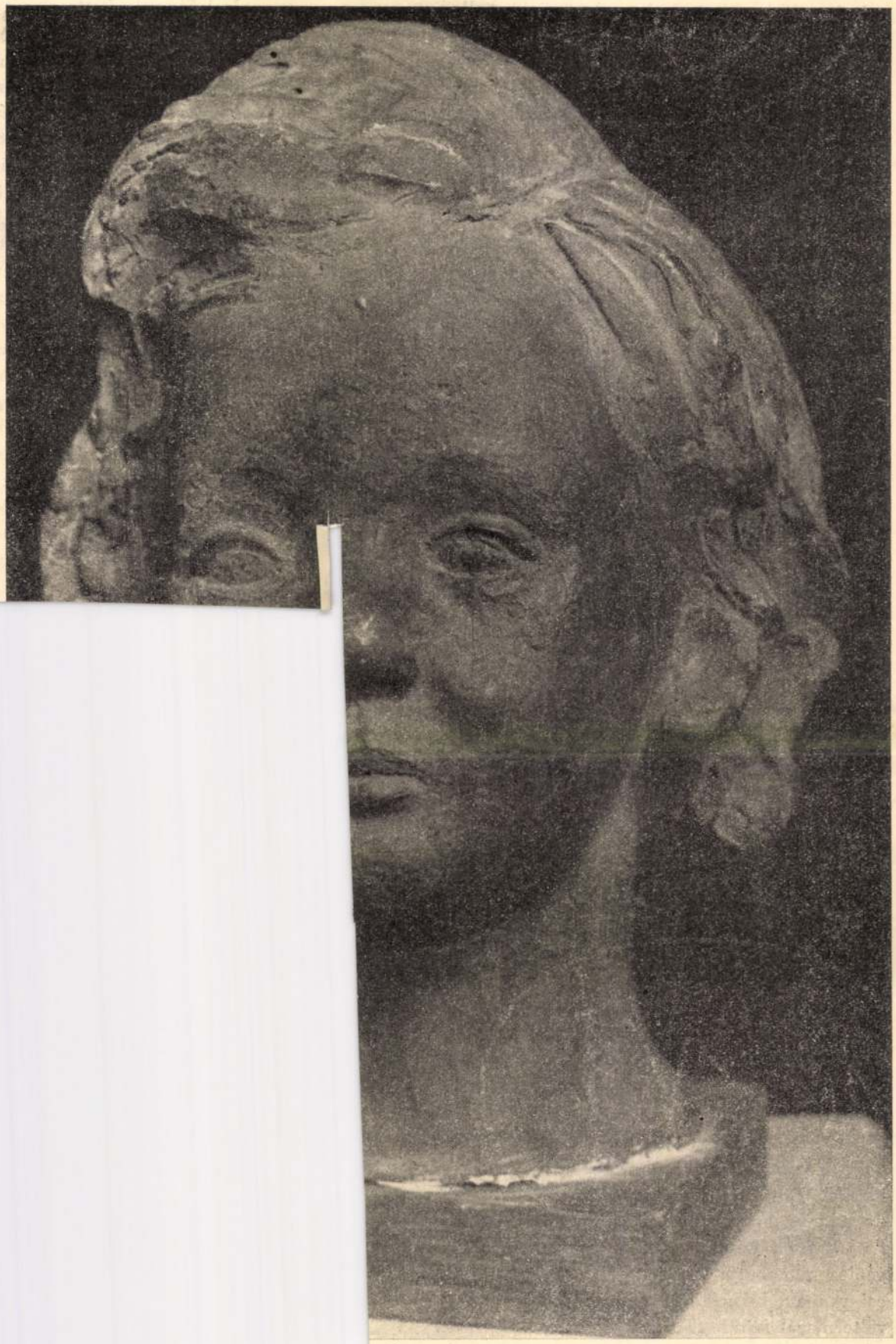

ÉKARCKÉP Schulteisz M. tulajdona

Borsos Dezső: Gyerme

147. l.

tud ellenállni a vágynak, hogy barátainak kellemetlenségeket ne mondjon. Ugyancsak becsülni kell őt, hogy ezekután kitartson mellette az ember. Elmesélek két mulatságos történetet, amelyek találón jellemzik a Bokros társadalmi símulékonyságát.

Egy kiállításán, melyet egy jeles festővel együtt rendezett, figyelmébe ajánlottam társának, miszerint helyezzék a szobrokat úgy, hogy azok jól érvényesüljenek, mert ez csak jót tesz a képeknek. Mire Bokros: „Az lehet, hogy a szobrok jót tesznek a képeknek, csak kérdés, hogy a képek jót tesznek-e a szobroknak". Egy más alkalommal a Művészeti Tanács elnökének, a finomlelkű Ugron Gábornak, akinél senki lelkiismeretesebben nem látná el ezt a tisztet, meglátogatva a Bokros kiállítását is, megakad a tekintete egy öreg asszony fején, kinek pápaszeme egészen különösen volt megmintázva. A szemgolyó volt rárakva a kerek lapocskára. Az elnök rendkívül érdekesnek találta ezt a megoldást, még érdekesebbnek azonban a Massaryk, cseh államfő arcképét, mit a szobrász reprodukcióban mutatott meg, s aminek szemüvege ugyancsak effélekép volt megoldva. A kegyelmes úr itt mégis kifogásolta a szobor keskeny vállát, hisz az, mint indián szoboré, cölöpre volt ráfaragva; nem találta az államfőt így elég tekintélyesnek. Mire a művész kihívóan: Miért ne lehetne egy államfőnek keskeny a válla? Különb ember az, mint én vagy ön?

A BECZKÓI BIRÓ GYÜJTEMÉNYT dúsan illusztrált könyvben ismerteti Lázár Béla. Azzal az óriási ismeretanyaggal és lüktető, szinte szenvedélyes előadásban, mi neki sajátja, s ami által írásai az olvasót mindig lekötik. A könyvből élethíven domborodik ki a gyüjtő szobra, kivételes rokonszenvet ébresztve még azokban is, kik őt személyesen nem ismerik. Valóban ritka az ilyen Mecénás, ki egész életét gyüjteményének szenteli (abból soha egyetlen darabot el nem adva) s aki az idők mulásával nem öregszik, de fiatalodik, érdeklődését a konzervativek felől az újítók iránt fordítva, míg végre 250 főből álló kollekciójában Benczurtól Rippl-Rónaiig, a legidősebb Borsostól a legfiatalabb Aba-Novákig az egész új magyar festészeti fejlődést együtt láthatja. Nem mintha Beczkói Birót a teljesség gépies szempontja vezette volna. Neki kedvencei vannak, kiknek képeiből egy-egy sorozattal vette magát körül. Tornyai, Koszta, Burghardt stb. kitünő, de nem divatos mestereknek festményei tízével szerepelnek az anyagban, ahol a legelsőbbrendűek, Székely, Ferenczy is szép darabokkal vannak képviselve. Elismerésreméltó Biró Henriknek határozott, önálló ízlése, amelylyel függetlenítette magát a köztetszéstől, kivárva, hogy az idő neki adjon igazat. Ő olyan időben állt Tornyai mellé, mikor az még nem volt népszerű és akkor hangoztatta a Burghardt kivételes értékét, mikor még nem kapta egymásután a kitüntetéseket. Persze nem voltak ezek fölfedezések; egyik is, másik is ismert nevű művész volt, csak élelmességük hijján nem reklámozottak, akiknek pályáján sokat tett egy olyan lelkes gyüjtő kitartó barátsága, ki minden alkalmat megragadott, hogy az ő „Burchartját" emlegethesse. Tévedni persze Beczkói Biró is tévedett, különösen kezdetben. A Béli-Vörös iránti előszeretetében, mondanom sem kell, nem osztozom s a Pentelei- képeinek sem vagyok barátja, holott az ő gyüjteményének darabjai komoly munkák. De hogy Burghardtot választotta szíve művészének, ezt igen szerencsés választásnak tartom, mert ez a keveset beszélő, ritkán szereplő festő óvatos modernsége mellett is mélyen érző lélek. (Minek is sietett volna, mikor csak keveset kellett várnia, hogy Szönyiék visszatérjenek őhozzá.)

148 l.

/1021

DÉVÉNYI IVÁN

BOKROS BIRMAN DEZSŐ

Két esztendővel ezelőtt, 1965 januárjában a magyar művészetet fájó veszteség érte: egy villamos halálra gázolta Bokros Birman Dezső Kossuth-díjas szobrászt, a Magyar Népköztársaság érdemes művészét, az újabb magyar szobrászat idősebb nemzedékének egyik legkiválóbb mesterét.

Bokros Birman egy-két szobra köztérre került (így a Dózsa György úti SZOT-székház bejáratánál felállított kalapácsos munkásfigura), azonban művészi szerepét, alkotói jelentőségét még ma sem ismerik eléggé. Pedig Kassák Lajos, a költő már két évtizeddel ezelőtt így írt róla: „Bokros Birman nagyszerű szobrász; eddigi munkáival rég bebizonyította alkotóképességét. Ha modern szobrászaink közül a három legtehetségesebbet kellene megneveznem, kétségtelenül az ő neve is köztük lenne."

A művész Újpesten született, 1889. november 19-én. Apja – akit a jobb megélhetés reménye az egykori Felvidékről csalogatott le Pest környékére – küszködő kisember volt: suszter vagy ügynök. (A források ellentmondóak.) A szülőknek tizenegy gyermek felneveléséről kellett gondoskodniok. Bokros Birman élete alkonyán is gyengéd szeretettel emlékezett vissza édesanyjára, a „szép Betti néni"-re. Az apa ivott, a család népes volt: a kisfiúnak hét-nyolc éves korában már pénzt kellett keresnie; újságot árult a pesti utcán.

Jó rajzkészsége már a polgári iskolában megmutatkozott; egyik tanára azt jósolta, hogy szentképfestő lesz belőle. Egy ideig az iparművészeti iskolába járt, majd – a század első évtizedében – pár fillérrel a zsebében kiment Párizsba, ott sokat nélkülözött. Egyetlen támogatója egy kint gyökeret vert rokona volt, aki azonban maga sem élt fényes körülmények között. Bokros Birman hónapokig rótta bódultan a Louvre termeit; a Milói Vénusz és Michelangelo rabszolgái ejtették rabul, és a keletázsiai művészet kincseit őrző Musée Guimet indiai, tibeti, kínai, japán, indonéziai szobrai, faragványai. „De sokat tanultam Rodintől is és különösen Maillol-tól. Szomjas szívvel hallgattam Debussy zenéjét, amikor még csak kevesen fogták fel szépségeit". (Haits Géza: Bokros Birman Dezső műtermében, Művészet, 1963. szeptemberi szám.) Franciaországba még háromszor tért vissza élete

folyamán a művész. Párizs után eljut Rómába, Firenzébe is, – itt Michelangelo Dávidja az életreszóló élménye. Az első világháború előtt hazajött Pestre. 1915-ben behívták katonának, ún. „hadifestő" lett. Így ismerkedett meg Mednyánszky Lászlóval, a nagy festőművésszel, aki – idős kora ellenére a harctereket járva – sorra festette megrendítő képeit a szerbiai és oroszországi hadjáratok sebesültjeiről, fásult foglyairól, a hóban heverő halottakról. (Bokros Birman élete utolsó éveiben szép szobor mintázásával emlékezett vissza a különc, zseniális festőre.) A fronton, a lövészárkok sarában találkozott „Négykézlábember" című szobrának modelljével, aki „fut, állat módjára oson, ugrik: az őrjöngve gyilkoló emberrel." (Az idézett szavak a művész önéletírásában olvashatók; a továbbiakban – ha külön nem jelöljük meg a citátumok forrását – azok Bokros Birman részben publikált, részben kiadásra váró önéletrajzi feljegyzéseiből valók.)

Bokros Birman első gyűjteményes kiállítását a KÉVE („Magyar Képzőművészek és Iparművészek Egyesülete") rendezte meg 1918-ban. Egy másik tárlatát, amelyre Schönberger Armand festő társaságában a Váci utcai Belvedere Galériában került sor a húszas években, az akkor Budapesten járó Thomas Mann is megnézte. „Tehetségesnek tartott, – különösen portré-szobraim vizualitását dicsérte. Még sok kiváló dolgot fogok csinálni, – jósolta."

Az őszirózsás forradalom és a Tanácsköztársaság törekvéseivel, politikai küzdelmeivel Bokros Birman is rokonszenvezett, mint a magyar művészek, írók legtöbbje. A kommün idején anyagi támogatásban is részesült: „Négyezer koronát kaptam havonta, mint művész. Ennek egy részét anyámnak adtam; kellett neki a támogatás, hiszen sok – még nem kereső – testvérem volt... A Tanácsköztársaság leverése után elvágyódtam az ellenforradalmi Magyarországról. 1919 végén Berlinbe utaztam. Első utam az Altes Museum egyiptomi szobraihoz vezetett... Lázasan kerestem régi ismerősömet, IV. Amenophisz fáraó szobrászát. Dobogott a szívem, mikor megtaláltam."

A prehisztorikus, az ókori és a tengerentúli (belsőafrikai, óceániai stb.) művészet, a primitív korok és népek sommázó, tömbszerű formalátása rendkívüli mértékben befolyásolta a XX. század európai művészetét (Picasso, Brancusi, Zadkine, Joan Miró, Henry Moore, Medgyessy Ferenc, Borsos Miklós stb.); a fiatal Bokros Birman is az egyiptomi, az etruszk (és általában az archaikus), valamint a néger plasztikában talált igazolást a maga szobrászi törekvéseire: a formák puritán összefogottságára, a modell egyedi vonásait mellőző szűkszavúságra, a naturalista, barokk és impresszionista szemlélet megtagadására, a kompozíció stabilitására és architektonikusságára.

A Bokros Birman-szobrokkal egyidőben számos rajz is születik. Mint grafikust, Osvát Ernő, „a kortársaira hipnotikus hatást gyakoroló szerkesztő-genie" (Schöpflin) fedezte fel. A húszas évek elején jelent meg a művésznek a bibliai Jób történetét felidéző kőrajz-sorozata, Elek Artúr, a Nyugat főmunkatársa kísérő szövegével. A sokat szenvedő, de hitét a legszörnyűbb megpróbáltatások között is megőrző ószövetségi aggastyánról készült kilenc litográfia kifejezi a művésznek az 1918/19-es forradalmi mozgalmak bukása utáni keserű lelkiállapotát, de hajlíthatatlanságát is. Később is szívesen és gyakran rajzolt. Grafikáin – amelyek eltérnek a jellegzetes „szobrász-rajz"-októl – édesanyját, barátait, ismerőseit, önmagát örökítette meg vibráló, érzékeny, ideges vonalakkal. Rajzainak egyrésze a készülő szobrokkal kapcsolatos műhelytanulmány, – zömük azonban nem kroki, hanem önálló, teljes értékű műalkotás. Bokros Birmant a magyar grafika nagy művelői között is külön hely illeti meg.

A művész a húszas évek közepén készítette el a fiatal Ady bronzfejét, a magyar szobrászatnak mindmáig egyik legkiemelkedőbb, legbensőségesebb ábrázolását költészetünk nagy megújítójáról. Emelkedettség, őszinte pátosz, a megmintázás nagyvonalúsága jellemzi a megbékélt, kisimult arculatú, lehúnyt szemű géniusznak, az „ifjú szívekben élő" forradalmi

poétának – „szent lázadások, vágyak s ifjú hitek örökös urának" – portréját. Mind időben, mind stílusban közel áll az Ady-fejhez Bokros egyik méltán legismertebb chef-d'oeuvre-je, a magabiztos tekintetű, nemes egyszerűséggel komponált, markáns „Csúcsoskalapos önportré."

A két háború között készült el Bokros Birman egy sor arcmása festő- és író-barátairól, így Scheiber Húgóról, a weimari Németországban is jólismert expresszionista festőről; Keleti Artúrról, a „preraffaelita" költőről, Gulácsy Lajos hű barátjáról és itáliai útitársáról; Újvári Péter íróról, publicistáról. E szobrok – átható karakterérzékükkel, tartalmasságukkal, művészi koncentráltságukkal, monumentális fogalmazásukkal – Bokros Birman művészetének egyik régebbi kommentátorát a quattrocento-szobrokra emlékeztették. A férfiportrék mellett néhány emlékezetes, életteljes női és gyermek-arcmást is alkot. „A portrénál nem az efemer, a múló formai adottságok adják a lényegeset, hanem a konstruktív elemek összessége", – foglalta össze lapidárisan az arcábrázolással kapcsolatos felfogását a mester.

Ez idő tájt – 1930 körül – születnek olyan – mély humánummal teli – szobrai, mint az „Anya és gyermeke", a „Szerelmespár" és a búsképű spanyol nemesről, az igazság és a becsület Grál-lovagjáról készült, groteszkségében is szívenütő látomás: Bokros Birman nyakigláb, suta, fájdalmas grimaszú Don Quijoté-ja, – ez az iróniával, egyszersmind szeretettel, együttérzéssel megformált bronzfigura. Mednyánszky László, Pablo Picasso és Czóbel Béla kiváló monografusa: Kállai Ernő azt írta e szoborról, hogy „Honoré Daumier munkáitól eltekintve nincs több példa ilyen megkapó Don Quijote-ábrázolásra az európai művészetben." E korszak produktuma az ízesen megmintázott „Guggoló" című női akt is, meg a barbár erejű, pogány érzékiségű „Madame sans gene", aki mintegy a nyárspolgári szépelgőknek, a konzervatív ítészeknek nevet az arcába . . . E műveket az éles ítéletű Karinthy Frigyes is igen jelentőseknek, hogy őt idézzük: „különlegeseknek, megdöbbentőeknek és lenyűgözőeknek" érezte.

Bokros Birman műveiről szóló áttekintésünket rövid időre megszakítva, hadd ejtsünk néhány szót a művész nyílt, őszinte, ne kerülgessük a szót: tüskés emberi lényéről. A társadalmi simulékonyság távol állott tőle, – szókimondásával, szarkazmusával sok ellenséget szerzett magának. Egyik kiállításán, amelyet egy festő-kollégájával közösen rendezett, Lehel Ferenc művészeti író azt tanácsolta a festőnek, helyezzék el a Bokros Birman-szobrokat úgy, hogy azok jól érvényesüljenek, mert ez csak jót tesz a képeknek. Mire Bokros fanyarul megjegyezte: „Az lehet, hogy a szobrok jót tesznek a képeknek, – nagy kérdés azonban, hogy a képek jót tesznek-e a szobroknak? . . ." Egy másik jellemző eset a két háború közötti Művészeti Tanács elnökével, ifj. Ugron Gáborral kapcsolatos, aki egy Bokros Birman-kiállításon melegen gratulált a művésznek, megjegyezte azonban, hogy szakadatlan számára Masaryk elnök portréjának keskeny válla. A szobrász ingerülten intette le a meghökkent excellenciás urat: „Miért ne lehetne egy államfőnek keskeny a válla? Különb ember az, mint én vagy ön?" Bokros Birman képtelen volt a személyes érintkezésben diplomatikusan viselkedni, óvatosan hallgatni, engedményeket tenni, ügyeskedni, megalkudni. Nem volt a kompromisszumok és a konformizmus embere, – sem az életben, sem a művészetben.

„Horthy-Magyarország gyűrűjében úgy éreztem magam, mint a körbe-körbe futkározó egér az egérfogóban. Nyomasztó, elviselhetetlen itt az élet. El innét!" – írta memoárjaiban. A húszas években sokat tartózkodik Párizsban, Csehszlovákiában és Romániában. Csucsán, az egykori Boncza-kastélyban, majd Bukarestben felkeresi Goga Oktaviánt, a román író-minisztert, aki megvásárolja az Ady-fej egy példányát. Elutazik Jugoszláviába is, ahol megismerkedik Iván Mestrovic , a világhírű horvát szobrász alkotásaival. Pozsonyban

megmintázza Tomas Masaryk csehszlovák köztársasági elnök portréját, – Párizsban Maria Elena Vieira da Silváét, aki később a nyugateurópai nonfiguratív festészet vezető alakja lett. Itthon Beczkói Bíró Henrik műgyűjtő arcmását készíti el, – izgalmas újszerűséggel oldva meg a szemüveges szem szobrászi ábrázolásának problémáját.

A húszas években egy haladó politikai szervezet, a szlovenszkói földművespárt megbízásából tervet készít a meggyilkolt békéscsabai parasztvezér, a földbirtokreformot követelő Áchim L. András emlékművéhez. Bokros Birmannak szívügye volt ez a monumentum, amelynek felállítása végül is meghiúsult. A fennmaradt kisméretű makett azonban fogalmat ád koncepciójáról a tervezett műnek, „amelynél magyarabbat, megrázóbbat keresni kell. Vázlatában is megőrzi nevét annak, aki komor vízióját lerögzítette", – írja Genthon István.

Bokros Birman a Horthy-korszak éveiben a hivatalos művészetpolitikával szembenálló KÚT (Képzőművészek Új Társasága) tagja volt, – Rippl-Rónaival, Márffyval, Vaszary Jánossal, Kernstok Károllyal, Ferenczy Noémival s más prominens művészeinkkel együtt. A harmincas években és a negyvenes évek elején a kommunista párttal együttműködő Szocialista Képzőművészek Csoportjával is „a legszorosabb kapcsolatban állott". (Németh Lajos: A szocialista képzőművészek csoportjának története, Bp., 1953.) A csoport történetét feldolgozó másik két szerző – Vértes György és Erdős László – ugyancsak úgy emlékezik meg Bokrosról, mint a szocialista művészcsoport szobrászainak doyen-jéről.

1937-ben a pécsi bányászok nagy földalatti éhségsztrájkjának hírét olvasta a művész. E munkásmegmozdulás hatására született meg a „Napba néző bányász" alakja. Az előre feszülő áll céltudatos akaraterőt, elszántságot éreztet, – azt a meggyőződést, hogy a ma megalázottjai és megnyomorítottjai elkerülhetetlenül győztesei lesznek a holnapnak. Goethe gondolatát fejezi ki e szobor a plasztikai művészet nyelvén: „Azokhoz tartozunk, akik a sötétségből a világosság felé törekednek." Az elkészült szobrot, amelyet „döbbenetes nyerseség, dinamikus erő, belső fűtöttség és expresszionista torzítás" (Németh Lajos) jellemez, a kommunisták folyóirata, a Gondolat külön cikkben elemezte és üdvözölte.

1942-ben a Magdolna utcai vasas-székházban rendezték meg a szocialista képzőművész-csoport „Szabadság és nép" című nagy kiállítását. Az idősebb művészek közül elküldötte a tárlatra munkáit Perlrott Csaba Vilmos, Kádár Béla és Kmetty János, a fiatalabb nemzedékből résztvett – többek között – Dési Huber István, Ámos Imre, Anna Margit, Goldmann György, Háy Károly László, Korniss Dezső, Bálint Endre, Szántó Piroska. Szerepelt a jónéhány éve halott Derkovits néhány munkája is, és pár németellenes beállítottságú polgári művész: Berény Róbert, Bernáth Aurél, Szőnyi István, Diener-Dénes Rudolf. A szobrászok közül kiemelkedett Bokros Birman kis kollekciója. A mester – a felszabadulás után – így pillantott vissza e mind művészileg, mind etikailag-politikailag nevezetes tárlatra: „Megpróbáltunk hangot adni – képben-szoborban – a nép szabadság utáni vágyának. A kiállításnak nagy sikere volt; a munkásság tömegesen látogatta, s már a díjak odaítélésénél tartottunk, amikor a rendőrség harmadnapra bezáratta a kiállítást". Néhány művészt, akik alkotásaikkal szerepeltek a tárlaton, őrizetbe is vettek.

Ugyanebben az évben (1942) keletkezett Bokros Birman antifasiszta, ellenállási szellemű plakettje, az ipari munkás, a paraszt és a haladó entellektüel szövetségét, barátságát kifejező „Független Magyarországért!" feliratú kompozíció. A békéért, az emberi méltóság tiszteletbentartásáért, – azért, hogy „mi ne legyünk német gyarmat", emeli fel kezét az 1942-es – Füst Milán tulajdonába került – „Könyörgő". Folytatódnak a munkás-ábrázolások, 1943-ban kettő is születik, a „Kubikoló" és az „Aszfaltozó"; érett, sodró erejű, szuggesztív munka mindkettő. Találóan jegyezte meg Bokros Birman e korszakának alkotásairól Farkas Zoltán: „E szenvedélyes és szenvedő szobrok, amelyeken nincs egy nyu-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
Bokros Birman Dezső
LÁTÓHATÁR
19 FEB

godt felület, a sorssal szembefordulás fájdalmas jelképei". (Szabad Művészet, 1948. március 1-i szám.)

A második világháború és a rohamos fasizálódás sötét éveiben fordul a szocializmussal mélyen és régen rokonszenvező szobrász a legnagyobb magyar szocialista költő alakja felé. József Attila testvéri érzülettel megmintázott büsztje – Bokros Birman egyik legharmonikusabb, legkiegyensúlyozottabb műve – 1942-ben öltött alakot, „az utca és a föld fia" halálának ötödik évfordulóján.

„Kitört a háború. Féllábú, félkarú, katonasapkás emberek sokasodó alakjával lett teli az utca". A magyarságot megtizedelő háború iszonyodást vált ki a művészből. Megalkotja vádoló, bátor művét, a mankójára támaszkodó „Rokkant katoná"-t, amelynek sikoltó emberségét, félreérthetetlen mondanivalóját Kassák szép, értő szavakkal fogalmazta meg: „A hideg agyag intenzív életet él, szenvedő emberi életet; örök mozdulatlanságra kárhoztatottságában is mozog minden porcikájával, érzékelteti a sorsát és a fájdalom együttérzését váltja ki belőlem."

Az 1944. március 19-i német megszállás után Bokros Birman személyében is üldözötté vált. Sárga csillag viselésére kötelezték őt is, nyilas süvölvények egy alkalommal tettlegesen is bántalmazták, de munkakedve nem apadt el. Mikor a régi barát, Kassák Lajos e szomorú hónapokban felkereste lakásán az idős, egyedülálló szobrászt, frissen elkészült, még nedves agyagszobrokat és születőfélben levő műveket látott nála.

A felszabadulás után újraéledő művészeti életbe Bokros Birman az elsők között kapcsolódott be. „A szocialista és munkás képzőművészek tavaszi kiállításá"-n (1945.) több szoborral szerepel. Ekkor készíti el a „Dunavölgyi népek kórusa" című négyalakos szoborcsoportját, a magyar, a jugoszláv, a román és a csehszlovák nép közötti kiengesztelődés, egymásratalálás szimbólumát. A mű Ady szellemét idézi: „Dunának, Oltnak egy a hangja . . ."

Bokros Birman az új, demokratikus Magyarország művészeti csoportosulásai közül – pár idősebb jeles művészünkkel, így Egry Józseffel, Márffy Ödönnel, Czóbel Bélával együtt – az avantgardista festőket, szobrászokat (Barcsay Jenő, Martyn Ferenc, Vilt Tibor, Bálint Endre, Szántó Piroska, Bán Béla, Lossonczy Tamás, Rozsda Endre stb.) összefogó „Európai Iskolá"-hoz csatlakozik. Részt vesz az Európai Iskola tagjainak csoportkiállításán, majd önálló kiállítását is megrendezi e művészeti társulás.

Közben portréinak sora is bővült, – famulusa: Bukor Béla és Gáspár Endre író, műfordító arcmásával. Termékeny s minőségileg is értékes ez a periódusa: vetkőző női figurák, teknősbékával játszó, testes női akt, James Joyce regénye által ihletett cilinderes „Ulysses"-szobor, – munkás-, földműves, leányka-, halász-, sportoló-ábrázolások, játékosan hempergő kismacskák a témái munkáinak. Az első mesterséges hold felröpítésekor fogalmazódott meg a mesterben az „Űrhajónézők" című kompozíció gondolata. Az életmű utolsó darabjai a nyugodt, masszív Demoszthenész, egy Bartók-ábrázolás és a lelki rokonának érzett Mednyánszky László álló szoboralakja.

Bokros Birman Dezső művészete megbecsülésben részesült az 1945-ös történelmi fordulat utáni első esztendőkben. A mester a Kossuth-díjat is elnyerte, munkásságáról önálló kis kötetet is kiadtak, Mihályfi Ernő előszavával, a művész visszaemlékezéseivel és jópár művének reprodukciójával, munkáit Párizsba, Genfbe is kivitték, a Bokros-szobrokat a nyugateurópai közönség és a francia, svájci kritika is magasra értékelte. Az 1950–52 körüli idők dogmatikus művészetpolitikája azonban mellőzni igyekezett az egész életművével a közösségi és forradalmi eszméket, a társadalmi megújulást segítő, az 1945 előtti hivatalos Magyarországgal mindig harcban álló, mindenkor *„sculpture engagée"*-t művelő, eredeti, hiteles és erőteljes művészt. Bokros Birmannak mindez rosszulesett, de különösebben nem méltatlankodott. Jól tudta, hogy munkái – az Ady-fej, a Kalapos önarcmás, a Napba-

néző, a Don Quijote, a Madame sans gene, az Újvári-portré kiiktathatatlanok a magyar művészet történetéből.

S mikor 1964-ben a Nemzeti Galéria földszinti termeibe Képzőművészek Csoportjának retrospektív kiállítását, Bokros Birman művészetét tizenhat szobor képviselte ott . . . S még azt is megérte az öreg mester, hogy 1964 végére megjelent Erdős László „Valami készül – Harc a szocialista realizmusért" című könyve, amelynek képtábláiról az ő főművei sem hiányoznak, – halála előtt két hónappal, hetvenötödik születésnapján pedig ünnepélyesen átnyújtották neki az Elnöki Tanács által adományozott „érdemes művész"-i diplomát.

Bár Bokros Birman Dezső halála óta még csak két esztendő telt el, s a mester összmunkásságának tudományos igényű feldolgozása még nem történt meg, annyi bizonyos, hogy a művész helye századunk első felében élt magyar szobrászaink legelső sorában van.

Bokros Birman Dezső önarcképe

Kiállított müvek jegyzéke.

1/	Fekvő akt	bronz	1915.	Sz.M.
2/	G-né portréja	bronz	1916	m.t.
3/	Ady portré	bronz	1926	m.t.
4/	S-né portréja	bronz	1926	m.t.
5/	Kalapos önportré	bronz	1927	Müv.t.
6/	Don Quijotte	bronz	1929	Sz.m.
7/	Kalapos önportré	bronz	1929	m.t.
8/	Baba feje	bronz	1932	Müv.t.
9/	Férfiportré	bronz	1936	m.t.
10/	Férfifej	terrakotta	1936	Sz.M.
11/	Leányfej	bronz	1936	Sz.M.
12/	Madame sans gene	bronz	1936	m.t.
13/	Édesanyám plakett	bronz	1937	Müv.t.
14/	Kubikus	bronz	1941.	m.t.
15/	Függetlenségi plakett	terrakotta	1942	Müv.t.
16/	Térdeplő	bronz	1942	m.t.
17/	Napbanéző	bronz	1942	m.t.
18/	Gabi feje	márvány	1942	m.t.
19/	József Attila	bronz	1942	Müv.t.
20/	Tomi feje	bronz	1942	m.t.
21/	Aszfaltozó	bronz	1943	m.t.
22/	Noémi és Ruth	bronz	1944	m.t.
23/	Rokkant katona	bronz	1944	Müv.t.
24/	Dunavölgyi népek kórusa	bronz	1949	Müv.t.
25/	Bukor Béla portréja	bronz	1941	m.t.
26/	a Vasmunkás /A SZOT székház előtt álló szobor modellje	bronz	1951	Müv.t.
27/	Géspár Endre iró portréja	bronz	1952	m.t.
28/	I.V.Lenin	bronz	1952	Müv.t.
29/	Élmunkás portré	bronz	1952	Sz.M.
30/	Diszkoszvető nő	gipsz	1952	Müv.t.
31/	Bartos Gyula plakett	terrakotta	1953	Müv.t.
32/	Ifjumunkás portréja	gipsz	1953	Müv.t.
33/	Mednyánszky László szoborterv	gipsz	1954	Müv.t.

- . - . -

1/	Apám	ceruzarajz	1917	Müv.t.
2/	Anyám	tollrajz	1922	Müv.t.
3/	Önarckép	vöröskréta	1952	Müv.t.

Sz.M. = Szépmüvészeti Muzeum tulajdona
M.t. = Magántulajdon
Müv.tul. = Müvész tulajdona.

Készült
a Magyar Nemzeti Muzeum-Történeti Muzeum
Rotaprint Üzemében
300 példányban 0.8 iv terjedelemben
F.v.:Dajbukát Gergely

A MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZEK
ÉS IPARMŰVÉSZEK SZÖVETSÉGE ÉS
A MŰCSARNOK KIÁLLÍTÁSAI

BOKROS BIRMAN DEZSŐ

KOSSUTH-DÍJAS
SZOBRÁSZMŰVÉSZ

GYŰJTEMÉNYES
KIÁLLÍTÁSA

FÉNYES ADOLF-TEREM
VII. RÁKÓCZI-ÚT 30.
1954. AUG. 7-21.

BOKROS BIRMAN DEZSŐ

kiállitása.

Kis kiállitótermünkben több fiatal művész bemutatkozása után egy idősebb szobrász állitja elénk müveit: Bokros Birman Dezső. Szobrai már évek óta nem kerültek nagyközönség elé, most e tárlatán azt mutatja be, mi foglalkoztatta ezekben az években, melyek ujabb eredményei. Uj müvein, vázlatain kivül megtekinthetjük egyes állomásait, régebbi müvészetének jellemző darabjait.

Kisplasztikái, arcmásai egy érzékeny lelkialkatu művész alkotásai embertársairól, tipusokról, az őt körülvevő világról. Korának szobrászata főként a nyugateurópai plasztikát tartotta követendőnek, mely a természetes formát felbontotta, egyszerüsitette, vagy geometrizálta. Ebben élt, ebben érett művésszé Bokros Birman Dezső. De mig kortársainak zöme a format tartotta elsődlegesnek, elvesztették kapcsolatukat a külső világgal, addig Bokros Birmannak mindig emberi mondanivalója volt, a megszokott formákat csak azért cserélte föl meglepőbben hatóakkal, hogy még bensőségesebben, még mélyrehatóbban jellemezze ábrázoltjait. Természetes, hogy ujabb munkáiban nem tudott teljes mértékben elszakadni több évtizedes stilusfelfogásaitól. Ennek ellenére ezek az ujabb kisérletek, vázlatok értékes darabjai nemcsak a művész életművének, de az utóbbi évek magyar szobrászatának is.

Életéről a legplasztikusabb képet ő maga állitja elénk a szobrász. Életrajzként álljon itt a művész irása.

Önéletrajz.

Ujpesten születtem 1889-ben. Apám suszter volt. Ötéves koromban rikkancs voltam. A polgári iskola elvégzése után dekorativ szobrászinasnak mentem. Mikor segéd lettem, beiratkoztam az Iparművészeti Iskolába, ahol mühelygyakorlatomra való tekintettel a III. évfolyamra vettek föl. Az iskola elvégzése után, dekorativ szobrászmühelyt nyitottam, de vállalkozásomba belebuktam. Nemsokára katona lettem, részt vettem az első világháboruban. Ugy vélték, hogy az orosz fronton a Dnyeper partján jó lesz az önkéntes tizedes ágyutöltelléknek. De beteg lettem, hadikórházba kerültem. 1917-ben az olasz fronton voltam. A piavei összeomlás után Pesten küzködtem, dolgoztam.- A Tanácsköztársaságtól 2.000 korona havi fizetést kaptam mint művész. Először ért életemben igazi megbecsülés.

Már 1911-ben is voltam egyszer Párisban, ahol éheztem és Van Gogh rajzokat hamisitottam egy holland mükereskedő kivánságára, aki minden rajzért 5-5 frankot adott. A Tanácsköztársaság bukása után ismét Párisba mentem. Másfél évig maradtam ott. Utána többizben jártam Berlinben, 1923-ban ott állitottam ki a Grafisches Kabinetben. Jártam Jugoszláviában, ott megnéztem Mestrovic müveit, Bukarestbe elvittem a Nagyváradon kiállitott és megvásárolt Ady szobromat és megismerkedtem a roman szobrászattal.

1926-tól 1932-ig Szlovákiában éltem, ahol sokat dolgoztam, sok portrét készitettem. Megismerkedtem a Sarlósokkal, a Kommunista Ifjumunkásokkal, ott mintáztam ellenállási plakettomat, amely ma a Munkásmozgalmi Intézet tulajdona. Azért voltam hat évig Szlovákiában, mert mint kommunista itthon nem tudtam létezni, de aztán Szlovákiából is kiutasitottak. Itthon a Szocialista Képzőművészekkel kiállitottam, de a rendőrség a kiállitást bezárta. Ott állitottam ki először a "Kubikus" szobromat, és mást is. Ekkor nehéz anyagi viszonyok között vergődtem. Üzlethelyiséget béreltem müteremnek, ott is laktam. Igy is művészi hirnevet szereztem. De az állam nem bánta, hogy élnek vagy halnak-e a művészek, kivéve azokat, akik érdekeinek megfelelően dolgoztak. Évenként a Tamás Galériában kollektiv kiállitást rendeztem. 1942-ben készitettem a "Független Magyarországért" cimü plakettomat. A Szépművészeti Muzeum több szobromat megvásárolta.

1949-ben kiállitásom volt Genfben és Párisban, hogy a Magyar Népköztársaság művészetét propagáljam. A külföldi kritika igen nagy elismeréssel fogadott. A Magyar Népköztársaság kormánya ekkor Kossuth-dijra tartott érdemesnek.

Az utóbbi esztendőkben több kiváló munkás és sztahanovista portréját készitettem el. Ez az az ut, amelyen tovább haladva ugy érzem legjobban szolgálhatom azt a népi demokráciát, amelyért egy életen át harcoltam és amelytől megbecsülést, munkalehetőséget kaptam.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Babits-Birman Dezső

Napjaink

Irodalomtörténet

1976 AUG

1021

Babits és társai hívebb emlékezetéért

A megemlékezések korát éljük. De az idősebbek tükre néha már helytelen arányokat mutat. A fiatalabbak pedig, nemegyszer ösztönükben bízva, szabnak az épp kezükbe került kaptára. Elek Artúrt születésének 100. évfordulóján „halványan dekadens novellák" szerzőjének ecsetelte az Élet és Irodalom kritikusa, és műbírálataiért, melyek, úgymond, „különösebb feltűnést sohasem keltettek", vállon veregette. Pedig ez a „korrekt és árnyalt" kritikus gondozta 1911-ben a Nyugat első költői antológiáját, a még ismeretlen Mórickot ő vezette a folyóirathoz, és a magyar képzőművészeti kritikának új értelmet adott. Nagy Balogh művészetének első apostola volt, és Koszta szerkesztett természete viruló, transzponált színeinek formanyelvét, mint személyes dráma kifejletét jellemezte. Négy Rippl-Rónai tanulmánya szemlélteti, a művészi érzékenység mindig belső indíttatású párbeszéd még olyan irányzattal is, mint az impresszionizmus; mindamellett a festő portréinak gyöngéit is észrevette. A pályakezdő Bokros-Birman lényegkifejező szoborfelfuletelben meglatta az ókori és ősi minták szellemi rokonságot is elárulo hatását, de jós szemmel figyelt föl a puritán anyagformálás és a szobrász belső élete közti ellentmondás művészi feloldhatatlanságára. Egy csoportkiállítás művészei közül ígért nagy jövőt az induló Barcsay-nak. Giorgione néhány hiteles festménye alapján megragadta a harmóniák álmodójának félreismerhetetlen pikturális és személyiségjegyeit, s alig egy-két műemlékkel ékes dél-német kisvárosok leírásában egy-egy természeti környezet lelkét is életre keltette. Páratlan beleélésre valló műkritikái ember és alkotása együttlátására adtak példát, alighanem azért, mert igazi novellistaként ismerte a szív örvényeit és a sors dramaturgiáját. Inkább hiszek én Illyésnek, aki ódát írt Elek Artúr halálára. A kritikus szíve joga, hogy ne szeresse Eleket, de nem ildomos épp évfordulóján lefitymálni. Irodalmi erkölcseinkre pedig fölöttébb káros „a lehető tökéletességig fokozott eszményét" elmarasztalóan a l'art pour l'art-ral azonosítani, mert ez az amatőr elképzelés az ösztönös pongyolaságot, a hevenyészett alkotást emeli pajzsra, holott épp ez irodalmi fejlődésünk egyik kerékkötője.

Mennyivel több megértéssel idézi Osvátnak nemcsak szerkesztői nagyságát, hanem különben nem méltányolt kritikusi tevékenységét Komlós Aladár. Milyen kár, portréját elcsúfítja az az állítás, hogy „Babitsnak például sosem bocsátotta meg 1920-as cikkét a Tanácsköztársaságról, és későbbi ingadozását a Napkelet irányában." Csak a tények valódiságát vonom kétségbe. A cikk 1919-ből való, és nem 1920-ból, és az irodalomtudomány eddig egyértelműen azt vallotta, Babits következetesen elháríotta, hogy közreműködjék Tormay Cécile folyóiratában. Komlósnak van tekintélye, s aki nem ismeri a tényeket, elhiszi állítását. Tormay Cécile 1929. június 14-én többek között ezt írja Babitsné Török Sophie-nak: „Mondja meg neki (ti. Babitsnak), hogy a kérés, melylyel akkor fordultam hozzá, élőn él ma is, és várja az ő válaszát. Mikor a Napkeletet elgondoltam, első gondolatom feléje fordult. Mondja meg neki, hogy az a folyóirat, melynek Török Sophie munkatársa, hazavárja őt, és én nem érzem beteljesülésnek a küldetést, melyet vállaltam, amíg ő nem jön közénk." (OSzK Kézirattára, Babits-archívum, III/1309). Tehát Babits még feleségét sem követte a Napkelet táborába, mert meggyőződését élettársánál is jobban szerette! Tormay Cécile 1923. április 9-én korábbi beszélgetésükből támadt két vitatémájukra utal: „Az egyik — bizonyosan emlékszik rá — szomorúsággal vegyes megdöbbenést, a másik súlyos aggodalmat váltott ki belőlem. A Károlyi-forradalom utolsó napjaiban megjelent „Szózat c. cikkére tértünk volt át, mikor a kérdéssel kapcsolatban megjegyezte, hogy ma ugyanazt írná meg, de nem ugyanúgy." A kifogásolt cikk, „Az igazi haza" az emberiség eszményét a nacionalista gyűlölködéssel állítja szembe és magasztalja. Babits 1925-ben csakugyan újraírta hitvallását: ez a *Hazám!* című verse, mely a szabadon szálló képzelet útját választva kompozíciós elvül, művészi rátalálással tágítja a szülőföld eszményét azonos kiindulópontból az egész emberiség sorsává.

A másik aggályt burkolt fenyegetések kísérik: Babits ne közölje Hatvany cikkét a Nyugatban, mert úgymond, az író elválaszthatatlan írásától, már pedig Tormay szerint Hatvany az ország összeomlásáért felelős. Ismeretes Babits válasza: pár hét múlva közreadta a Nyugatban Hatvany *Ady világá*-t. Így „ingadozott" Babits, de Osvát ez idő tájt nem is kárhoztatta.

Gál István *Babits Adyról* címen a tárgyba vágó cikkek és versek gyűjteményét jelentette meg. Könyvének lehetnek kisebb hiányai és fogyatékosságai, bevezetője sem mindenben reális, de kiadványa hasznos, megjelentetése dicsérendő, mert előítéleteket oszlat el. Eörsi István az előítéletek szószólójaként csökkenteni igyekszik Ady és Babits kölcsönös becsülésének jelentőségét. Egyetérthetünk vele abban, hogy Babits „a magyarság, az egyetemes emberi értékek és a modern költészet sorsáról vall színt" Ady melletti kiállásával. De az ötvennyolc dokumentumnál hogy tarthatja lényegesebbnek egy 23 éves korban írt magánlevelében kifejtett idegenkedését Adytól? Pedig Babits elismerést is hangoztat, ellentétben Kosztolányival, akinek sorai ezt a választ előingerelték. Eörsi szerint Babits *Petőfi és Arany*-ában már a kortársak is olyan „költői tipológiát láttak", mely a szerzőt Adyval állítja szembe. Ha ez igaz volna, egy év múlva a Nyugat szerkesztői, akik rajongtak Adyért, nem adták volna ki könyvalakban is. Egyikük, Fenyő Miksa 1910. november 27-én így ír Babitsnak: „Az Arany—Petőfi-tanulmány pompás volt; *mindenki* elragadtatással olvasta." (OSzK Kézirattára, uo. III/1438). Ugyanő 1911. április 3-án ezt írja Babitsnak, újabb verseskönyve fogadtatásáról: „Ady Endre, ki betegen fekszik most Pesten, a legőszintébb, s igazán meleg elismeréssel beszélt kötetéről." (Uo.) Ady Elek Artúr antológiájának is egyedül azt rótta föl, hogy Babitsot nem mutatja be méltóképpen! (Babits elégedett volt.) Barátságukat Ady kovácsolta, s ez jellemének dicsérete: „Babits Mihály, akit Ady nagyra tartott, s akinek barátságát Ady kereste, s nem hiába" — írta Fenyő Miksa a Nyugatban.

Megfontoltabban kellene mérlegelnünk, mennyi a *Petőfi és Arany*ban az irodalomtörténeti polarizálás, és mennyi az önarcképfestő elem: Eörsi melléfogásai erre intenek. Babits korai esszéi kibővített bírálatok, s amennyire önálló Ady-képe, „nyárspolgári" Petőfi-je csakugyan Hartmann János *Petőfi-tanulmányok*-jának gondolatait élezi ki. Nem igazságos kép, de alkalmazott „naiv" jelzője régebbi kritikánkban annyit jelent, népies, népi. Ezt érdemes meggondolni.

Ellentétben Eörsi közlésével, Lukács és Hatvany dicsérte A Holnap Babits-verseit. „Ritmusaiban megszólal valami, amit nálunk még nem lehetett hallani, valami vad gazdagság, a látások izzó részegsége és az érzések mélységes, komplikált és mégis töretlen primitivitása. Egy ősi nagy természetből fakadt, minden körülményektől független energia" — írta Lukács. Hatvany szerint „vizionárius ereje rendkívül nagy."

A tények igazságát kérjük nagyjainknak!

RÁBA GYÖRGY

AINK

kulturális lap 1976. augusztus

S JÓZSEF

ÉBEN

tel állíthatom, hiszen nemcsak gyakori tanúja voltam meg-megújuló tusakodásának, olykor élesztője is; komolyan vette a maga számára megfogalmazott eligazító igazság követelményét, fáradhatatlanul faggatta önmagát, barátait: valóban azt csinálja-e, amire igazán hivatott, s nem futott-e tévútra?

Ilyen volt, szemünk előtt, nem ritkán velünk összecsapva vívta meg a maga hivatástudatának harcát, alakította ki szolgálatvállalásának körét, éppen ezért a lehető legbensőségesebb kapcsolat teremtődött közötte és munkatársai között. Egy kissé leegyszerűsítve úgy is mondhatom, hogy hivatali, mozgalmi tennivalóit is íróként fogalmazta végig. Meggyötrődve velük, mintha novellát, vitairatot vagy éppen regényfejezetet írna. A félelmetesen szép, egyszerű és megismételhetetlen élet végső nagy kérdéseire keresve a választ. Ilyenkor is író módján nemcsak az adott mának, hanem mindig a holnapnak is. Kölcsey Ferenc szavaival élve: a messze jövendőnek is szánta gondolatait, tetteit.

Nem messze ide történt, Szabolcs-Szatmár megyében, a tiszalöki járásban. Tiszaeszláron voltunk író—olvasó találkozón ezelőtt nyolc évvel. Hárman: Darvas József, Bihari Sándor és én. Lefelé jövet az autóban állandóan korholt, szidott: minek már ide megint eljönni, ilyen messze. Nem lehetett volna valami közelebbi helyet találni, ott is csak vannak olvasók?! Te minden őrültséget kitalálsz! Szóval, szidott a szokásos értelemben, ahogy egy idősebb barát, pedagógus szidhatja a fiatalabbat, a kicsit növendékének tartott embert. Aztán megtörténtek a találkozók, megfelelő, kedves légkörben lebonyolódtak, azt is mondhatnám, hogy jól sikerültek, és utána meghívtak bennünket vacsorára, ahogy ez faluhelyen szokott lenni eddig hallgattuk magukat, elvtársak, nagyon szép volt, nagyon jó volt, nagyon tetszett, most én olvasok fel valamit. Ettől egy kicsit megrémültünk, mert nem tudtuk, mit olvas vajon? Egy saját vers az lehet jó is, lehet rossz is, vagy ki tudja?! De ő azt mondta, hogy Darvas József írását olvassa föl. Na, ettől aztán még nagyobb lett az izgalom, hogy vajon mit? S hogyan? Az elnök nem idegeskedett, elővett egy nagyon régi kalendáriumot, és abból olvasott föl egy írást, egy olyan vitairat-félét, amelyet Darvas József arról írt a harmincas évek elején, hogy addig nem létezik egészséges irodalmi élet, amíg a munkásoknak, parasztoknak nincs beleszólása az irodalmi életbe. Ahhoz pedig, hogy beleszólása legyen, nem elég itt csak írni-írni a műveket, hanem meg is kell teremteni a lehetőséget arra, hogy az ő véleményük, igényük visszahasson az írókra és az igész irodalmi életre. Nem akarom most elmondani önöknek, mert nem is tudnám, milyen hatása volt ennek az írásnak Darvas Józsefre. Amint elmondotta, utólag, visszafelé menet az autóban, már régen el is felejtette ezt a dolgozatát, tudta, hogy valami effélét írt egy kalendáriumban, de hogy ezt valaki őrzi és valaki ötven év múlva vagy ötvenegynéhány év múlva fölolvassa neki, azzal, hogy ő eszerint él és eszerint próbálja a maga életét megszervezni, kialakítani, ezt sohasem gondolta volna. Úgy gondolom, nemcsak az ő számára, de számunkra, Bihari Sándor és az én számomra is felejthetetlen élmény volt ez, mert rájöttünk az írott szó félelmetes erejére és hatására. Nem akarom azt mondani, mert biztos, hogy nem lenne egészen pontosan igazam, hogy talán éppen ez az élmény volt az, ami Darvas Józsefet többek között az Olvasó népért mozgalom elindítására, meghirdetésére késztette. Mondom, hét-nyolc évvel ezelőtt történt, tehát az Olvasó népért mozgalom még nem létezett. Nagy a gyanúm azonban, vagy legalábbis biztos a sejtésem, hogy ez az élmény is belejátszott abba, hogy megtegye

(Folytatás a 2. oldalon)

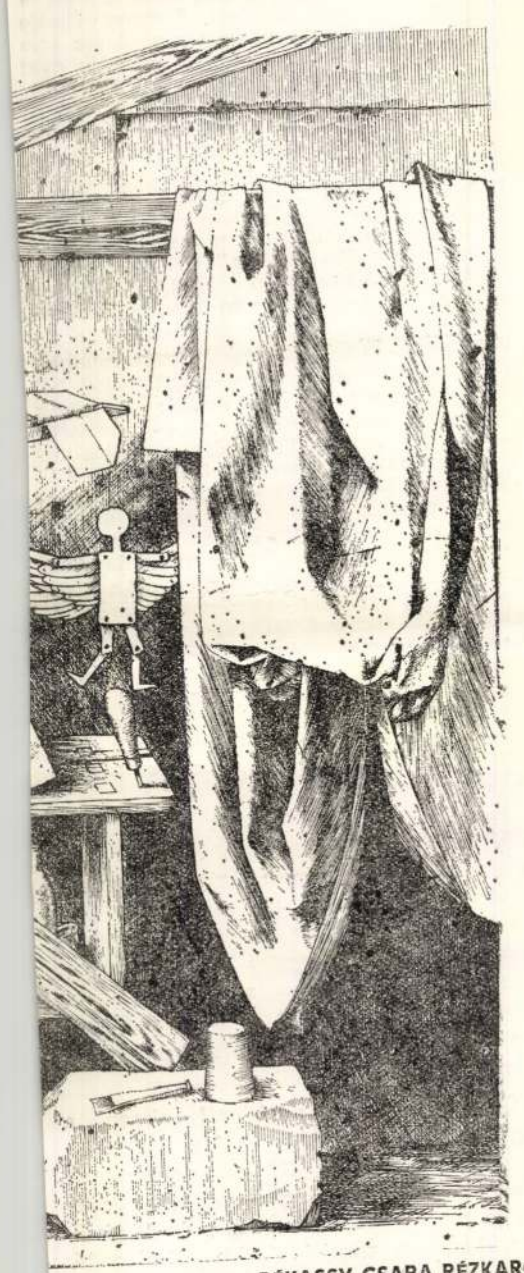

RÉKASSY CSABA RÉZKARCA

Bokros Birman Dezső

Magyar Nemzet

„Köd a Szajnán"

1980. II. 23

F. Rácz Kálmánra emlékezve

Hétfőn, február 25-én három órakor temetik F. Rácz Kálmán írót.

Az éjszaka orvosa — ez a hatvanas évek elején megjelent, de máig sem feledhető, remek hírlapi tárca címe. Szerzője a napokban eltávozott, kitűnő író, *F. Rácz* Kálmán. Ez az írás egy (akkor) ismert, pesti figuráról szól, aki orvosi táskával járkált az éjszakában, hogy ezzel is imponáljon az ismerkedésre amúgy is hajlamos hölgyikéknek. Az éjszaka orvosa azonban — ahogyan azt F. R. K. atyai barátja, éveken át fő asztaltársa a *Luxor* kiskávéházban, Bokros Birman Dezső szobrászművész megállapította — valójában nem volt más, mint maga a tárca szerzője. Igen, ő, aki mindig megfutott egy-egy diploma megszerzése elől, akinek életében sem volt semmilyen táskája, és aki a „micisapkás" időkben, népművelési funkcionáriusként is szürke puhakalapot hordott, s egyáltalán, úgy öltözködött, úgy mozgott, úgy élt, mint azelőtt és azután.

Bokros azonban tudta, hogy alig van valaki a városban, akivel több bajt, életkonfliktust, elszomorító vagy groteszk kudarcot közöltek volna, mint F. R. K.-val. A bölcs szobrász éppen azért nevezte őt *igazi* doktornak, mert senki sem tudta olyan nyugodtan — és ettől rögtön megnyugtatóan — meghallgatni a frusztrációsorozatokat, hogy aztán sohasem sekélyes, de derűs és emberséges beszélgetésben oldja fel azokat. Méghozzá nem idegorvosi rendelőben, hanem kávéházakban, vagy a zárás utáni, hosszú, éjszakai sétákon. „Páciensei" — akik közt akadtak híres művészek és hírhedt (de mégsem valódi) életművészek is — annyi mindent mondtak el neki a Margit-híd pesti hídfője és a Csokonai utca között, hogy Günther Wallraff kis könyvtárt írt volna össze az „anyag"-ból. Volt olyan partnere, akivel — például — az Elnök utcában kötöttek ki (ahol egyiküknek sem volt semmi dolga, különösen hajnalban), mert az illető életregényének aktuális fejezete éppen erősen kanyargós volt.

F. R. K. azonban nem volt Wallraff és csak egy töredékét írta meg annak, amit meg- és bevallottak neki. (Így is többet és jelentősebbet, mint ami a kézikönyvek „jóvoltából" első pillanatra látszik.) Ellentétben a profi analitikusokkal, akik akkor is pénzt kérnek a betegtől (mert különben nincs „jelképes áldozat"!), ha az kolduszegény, ő még ilyen áttételes „honoráriumot" sem kívánt elfogadni. Lehet, hogy az „éjszaka orvosá"-ról is csak azért írt, mert *csupán távolról* ismerte hősét, aki nem fordult hozzá panaszaival... S tért visszavissza, például *Köd a Szajnán* című, szép kis kötetében, ifjúkora Párizsához, mert annak figurái már régen a Szajnába vagy a Hádeszbe merültek...

Különös képessége volt F. R. K.-nak a konfesszióra ihletés; az éjszakai séta szokását azonban olyan nagyoktól „örökölte", mint Nagy Lajos, mint József Attila. De mestere volt — ebben is — Bokros és Lázár Vilmos, akivel szintén sokat barangolt annak idején, a gyógyítandó világról beszélgetve.

Évekig kísérte haza a *Luxor*-ból is Bokrost, akivel azonban — nem sokkal az említett tárca megjelenése után — már nem lehetett bandukolni; a szobrász kénytelen volt taxin hazavitetni magát. Nem sokkal ezután pedig kicserélődött a *Luxor* közönsége és légköre, míg aztán a sokak által „újmódi fórum"-nak nevezett kiskávéház szintén eltemetődött; önkiszolgálóvá.

F. R. K. még kísérletezett. Egy állandó asztalt próbált — ám reménytelenül — biztosítani az irodalom és a társalgás számára, majd átköltözött a *Hungária*-ba, ahol azonban a helyiséget túl tágasnak, a társaságot meg túl szűkösnek érezte. Amikor — néhány éve — egy meghittnek tetsző „vendéglátóipari üzemegység"-et újítottak fel a Körút és a Rudas László utca sarkán, az író rögtön lecsapott rá, és — amit azelőtt sohasem tett — toborzásba kezdett. De mintha az emberek — a híresek, meg a hírhedtek — nem kívántak volna már beszélgetni. Csak ettek és ittak az „üzemegység"-ben, ez pedig nem az igazi.

Így hát végül hősünk lakásukon látogatta meg — ha ritkán is — régi, kedves barátait, akik még megmaradtak. Elbeszélgetett az otthonukat alig elhagyó nagypapákkal, és — ameddig csak tehette — gyalog bandukolt haza. Gyalog az éjszakában, szürke puhakalapban, nyakán gondosan megkötött sállal, táska, de immár „paciensek" nélkül is. S most eltűnt a ködben, valahol a Szajna fölött...

Antal Gábor

NAPLÓ Február 23

…ünnepség részvevői, majd Vlagyimir *Szivenok* vezérezredes, a déli hadseregcsoport parancsnoka mondott ünnepi beszédet. Az ünnepség első része az Internacionálé hangjaival ért véget, majd a déli hadseregcsoport ének- és táncegyüttese adott nagy sikerű műsort.

…rúzás …badulási emlékműnél

A Magyar Partizán Szövetség nevében *Sárközi* Sándor, a szövetség titkára, *Halas* Lajos és *Nagy* Gábor, a szövetség választmányának tagjai koszorúztak.

A Magyar—Szovjet Baráti Társaság országos elnökségének koszorúját *Ábel* László vezérőrnagy és *Drucker* Tibor, az elnökség tagjai; a Magyar Honvédelmi Szövetségét *Kiss* Lajos vezérőrnagy, a szövetség főtitkára, *Bokor* József ezredes és *Tringer* Gyula alezredes, a szövetség főtitkárhelyettesei helyezték el.

Részt vettek a koszorúzási ünnepségen a főváros dolgozóinak és ifjúságának képviselői is. A koszorúzási ünnepség az Internacionálé hangjaival ért véget.

Ugyanezen a napon emlékeztek meg a szovjet hadsereg és haditengerészeti flotta megalakulásának 62. évfordulójáról az ország több városában, településén, elhelyezve a hála és az emlékezés virágait a szovjet hősök emlékművénél.

tos kérdéseket. Elemezték a balatoni üdülőkörzet regionális rendezési tervének végrehajtására készített intézkedési programot és az ezzel kapcsolatos közös feladatokat.

Igazságügyi küldöttség

Pénteken dr. *Szilbereky* Jenő államtitkár vezetésével hazaérkezett Moszkvából a KGST jogi értekezlete ülésszakán részt vett magyar küldöttség. Az értekezleten több más nemzetközi jogi kérdés megvitatása mellett az államközi gazdasági szervezetek jogállását szabályozó egyezményt készítettek elő.

Magyar—csehszlovák baráti találkozó Pakson

Magyar—csehszlovák baráti találkozót rendezett pénteken Pakson a Hazafias Népfront Tolna megyei bizottsága a budapesti Csehszlovák Kulturális és Tájékoztató Központ közreműködésével. A városi ifjúsági és úttörőházban lezajlott találkozón Pavol *Gombos*, a budapesti Csehszlovák Kulturális és Tájékoztató Központ igazgatója köszöntötte a résztvevőket, majd levetítették a Csehszlovákia fejlődését bemutató színes filmet és megnyitották a pozsonyi biennále anyagából rendezett kiállítást.

A nehézipar nemzetközi kapcsolatai

A következő években tovább erősödnek, bővülnek a nehézipari ágazat két- és sokoldalú gazdasági kapcsolatai a szocialista országokkal tavaly megkötött tíz kormány- nyászati, színesfémkohászati, vegyipari és villamos energia állandó bizottságaiban folytatott tárgyalások. Így a vinnyica—albertirsai 750 kilovoltos távvezetékhez hasonlóan

Bokros-Birmann Depré

sovább

Világ. 1948 dec. 22

A Rippl-Rónai Társaság kiállítása

Több kisebbméretű jelentkezés után most a Nemzeti Szalon termeiben tart seregszemlét a ma már hatvanegy művészből álló Rippl-Rónai Társaság. Névadó patrónusuk kultúrája és megbecsült helye a magyar művészet történetében kétségkívül magas kötelezettségeket ró reájuk, amit *Rabinovszky* Máriusz katalógus-előszava úgy fejez ki, hogy »szolgálják az új társadalom szigorú, de megtisztelő követelményeit a legtisztább művészi eszközökkel.« Ami a művészi eszközöket illeti, arra már a szereplők névsori is biztosítékot nyujt.

A társaság elnökének, *Egry* Józsefnek három fényittas tájképét öröm ismét látni, de nem kisebb élmény a viharzó színlátomások drámai erejű mesterének, *Frank* Frigyesnek férfias, zamatos festészete. *Benkhárd* Ágost tiszta kompozicióinak lágy színharmóniája, *Berend* Ilona könnyed és mégis oly tartalmas nagy olajképe (megvásárolta a kultuszminisztérium), *Bolmányi* Ferenc elragadó mesélőkedve, *Bényi* László kipompázott színessége, *Gál* István különös hangú kompozíciói, *Kelemen* Emil, *Boross* Géza, *Marosán* Gyula, *Schalk* László (két kiváló képpel szerepel), *Schönberger* Armand, *Vörös* Géza festményei, *Ungváry* Lajos, *Szanday* Sándor, *Tar* István, *Forgács Hann* Erzsébet, *Bokros-Biermann* szobrai méltóak ahhoz a magas színvonalhoz, amit művészetünkben Rippl-Rónai szelleme reprezentál. (d. m.)

ik azok, akik helkuroznotok és így azok

volnának. Hangsúlyozni kívánom, hogy

zhetetleneket lesz módomban jelenlegi

meghagyni.

1935. évi julius hó 24-én.

szter rendeletéből:

Hadán

miniszteri tanácsos.

ottsága

Elnökségének,

Budapest.

IX. Rákos-utca 10.

BOKROS BIRMAN DEZSŐ

VADAS JÓZSEF:

Képzőművészet

Újra újrealisták

1936. októberében *Újrealisták* címmel kiállítás nyílt a Tamás Galériában. Akkor kevesen tudták: a résztvevők a Szocialista Képzőművész Csoport tagjai voltak; s még kevesebben gondolták: e Szociáldemokrata Párt szervezetében működő kis társaság tevékenységét az illegális kommunista párt irányítja. Az 1936-os kiállítást most rekonstruálta a *szombathelyi Savaria Múzeum*, negyven év után is időszerű kérdések újragondolására késztetve a látogatót.

Elgondolkodtat már a katalógus is. A mostani, amely fotókópiában közli az eredeti, négy évtizeddel ezelőtti tárlat katalógusát. Innen tudjuk: azon a bizonyos 1936-os bemutatkozáson huszonkét művész vett részt húsz festménnyel, huszonnyolc grafikával és tizenkét szoborral. Most tizenöt művésztől összesen huszonnyolc művet látunk. Kevesebbet, mint annak idején, s nem is egészen ugyanazokat a darabokat. A részletes összevetésből az derül ki: csupán tizenkilenc olyan munkát sikerült felkutatni a rendezőknek, amely szerepelt a Tamás Galériában.

Igazából nem is a művészek és művek hiányoznak. Hiszen a legfontosabb egyéniségek (Bán Béla, Berda Ernő, Fenyő A. Endre, Háy Károly László, Schubert Ernő) jelen vannak, s az elpusztult vagy lappangó műveket is sikerült korabeliekkel jól helyettesíteni. A szobor-együttes szinte teljes; a festmények — a kiegészítésekkel — ugyancsak érzékletes képet adnak; csupán a grafikai kollekció mondható szegényesnek — mármint az eredetihez képest. Mert bizonyos értelemben szegényes volt az eredeti tárlat is. Hiába szerepelt az akkori fiatalok között a már két éve halott Derkovits Gyula *Hajnal* című képével, nem találjuk a kiállítók között a korabeli szocialista képzőművészet legnagyobb élő alakját: azt a Dési Huber Istvánt, aki a később csoportba szerveződő szocialista művészek közül elsőként fogalmazta meg máig ható érvénnyel Derkovits jelentőségét, azokban az írásaiban, amelyekben — mellesleg — az új realizmushoz vezető út elvi feltételeit is tisztázta.

Major Máté, a Szocialista Képzőművész Csoport egykori tagja, a Dési Huber István egybegyűjtött írásait méltató kritikájában részletesen szólt e hiány okáról, a csoport és Dési Huber ellentétéről. Felidézte azt az 1934-es megbeszélést, amelyen Lukács György *Tendencia vagy pártosság* című írása volt a téma. Amennyire ennyi idő távlatából rekonstruálni lehet az eseményeket, Dési Huber a pártosság értelmezése felé hajlott, a tematika mellett elsőrangú kérdésnek tartotta a tartalmat szuggeráló formát, s a művészi megvalósítás igényességét. Ezzel szemben a csoport inkább a tendencia mellett foglalt állást.

Az egykorú kritika sem hallgatta el véleményét.

Kállai Ernőről van szó, aki a harmincas években már ismét idehaza tevékenykedik. Nem is akárhogy: Dési Huber István és Bálint György mellett neki is nagy szerepe van Derkovits elismertetésében. Derkovitscsal érvel az a cikke is, amelyben a *Gondolat* hasábjain beszámol az Újrealista csoport kiállításáról.

Mintha csak Dési Huber vélekedését folytatná. Az esztétikai megformálás hiányosságait, az alakítás pontatlanságait, a szándék-esztétikából következő pongyolaságokat veti a fiatalok szemére. Főként a lírizálás bántja; az, hogy a hangulati, a felületi, a sejtető elemek dominálnak, s mögöttük háttérbe szorul a valóságlátás és láttatás. Nem bántó élű a kritikája; együttérzéssel szól a csoport munkájáról, de az igényeiből sem enged: „Ez a szociális érzület rokonszenvesen egyszerű, keresetlen kifejezést ölt magára, de a csoport formai felkészültsége, megjelenítő- és alakítóereje egészében véve igen szerény."

Kállai — tanulmánynak is beillő magvas kritikáiában — rámutat arra: a szociális felelősségtudat, a művekben helyet kérő élet logikus következménye a történelmi helyzetnek. A gazdasági válság után, a harmincas években az emberek társadalmi állásfoglalást várnak a művészettől. Nem csupán személyes indítéka van tehát a szocialista képzőművészek munkásságának, hogy példákat mondjak: Fenyő A. Endre képein a munkaeszközöknek, Szántó Piroskánál az elgyötört arcú kofáknak, Goldmann György emlékművében a kalapácsnak, Háy Károly Lászlónál a munkásfiguráknak. De a szociális szempont nem lehet mentség; az élet valóságának bemutatása önmagában még nem realizmus. Legalábbis Kállai szerint: „...ne érjük be határozatlan, félszeg taglejtésekkel. Ha realizmus, úgy legyen valóban realizmus. Tények, történések ábrázolása legyen és az ábrázoláson mégis túlmagasodó eszmei értékű forma."

A cikk nem tesz különbséget személyek és művek között. Azt azonban kiemeli: a szobor-együttes színvonalasabb, mint a képek. Egyetérthetünk: az a bizonyos eszmei értékű forma máig eleven erőt ad Bokros Birman Dezső, Goldmann György és Gádor István plasztikáinak. Igaz, Kállai az elismeréshez odabiggyeszti: a legművészibb Bokros Birman nem realista.

MŰVÉSZET

Mi hát akkor a realizmus?

A kérdést nem én teszem fel, a kérdést Háy Károly László fogalmazta meg. Ugyancsak írásban, ugyancsak a *Gondolat* hasábjain, a lap egyik következő számában, a csoport nevében válaszolva Kállainak.

Tetszik nekem ez a cikk. Először is azért, mert nem a kritikát vitatja; egyetlen szó nem íródik arról, hogy nekik más a véleményük saját teljesítményükről, hogy talán nem is határozatlanok és félszegek a taglejtéseik. Nem vitatják Kállai azon megállapítását sem, amely szerint a csoport „formai ténykedése egyelőre bátortalan és kezdetleges", pedig ezek igencsak súlyos szavak. Egyszóval: nem személyeskednek; nem a művész válaszol itt kritikusának. Olyan elvi vita ez, amelyet nagyon hiányolunk mai közéletünkből.

De a hangnál is fontosabb Háy Károly László mondandója. Kállai azon mondatába kapaszkodik bele, azt a megállapítást kérdőjelezi meg, amely megkérdőjelezhető: „A festői realizmus mindig is tárgyak, lehetőleg részletező és anyagszerű, testileg hangsúlyozott, tehát plasztikus erejű, határozott rajzú ábrázolását jelentette." Háy joggal állítja, hogy két értelemben beszélhetünk realizmusról: stílusról és módszerről. Kállai ott követi el a hibát, hogy módszert említ, de a módszert stílusként jellemzi. Ezzel szemben olyan realizmus-fogalomra van szükség, érvel Háy, amely egyformán érvényes Leonardóra és Velázquezre, Rembrandtra és Frans Halsra, sőt Goyára is. Igaza tudatában ilyen szép szavakkal önti formába saját törekvéseik indítékait: „Ha a művészet valóban kifejezője akar lenni annak a valóságszemléletnek, mely az emberiség minden eddigi ismeretét foglalja egységbe egy magasabb síkon, úgy meg kell ragadnia mindazokat az eszközöket, melyeket a valóság művészi megjelenítésére az évezredek hosszú során át felhalmoztak..."

Megragadja-e?

Bizonyos fokig igen: az újrealisták műveiben ott a Daumier-féle realizmus, a Picasso-féle szintetikus kubizmus, az egyetlen névhez nem köthető drámai expresszionizmus. Csak meg kell nézni a tömbszerű formákat, a ritmizáló síkokat, a fáradt arckifejezéseket. Olyannyira nem kapcsolódnak az éppen akkor uralkodó stílusirányzatokhoz, hogy formanyelvük akár eklektikusnak is mondható. Hogy úgy mondjam: megszorítással. Mert Bokros Birman Dezső mesterművei, Gádor István komplett szobrai, Szántó Piroska erőteljes vonalai, Bán Béla nagyvonalú képei mellett Buti István, Hevő István vagy Kühner Ilse munkái eklektikusnak sem nevezhetők. Inkább szakköri próbálkozásokként hatnak. De, hogy ne legyünk igazságtalanok, tegyük hozzá: egészében véve ez a tárlat induló, készülő, helyüket kereső embereket mutat. S legkevésbé olyanokat, akik már birtokában vannak a művészet teljes eszköztárának.

Hogy a Háy Károly László által említett szintézist miképpen kell elképzelni eklektika nélkül, azt a mostani tárlaton is Derkovits Gyula művei mutatják: a *Hajókovács*, a *Rakodómunkások*, a *Szövőmunkás* realista és mégsem realisztikus, varázslatos és mégsem elkábító látomásai. Az eszmei tanulságot ezek a festmények hordozzák: lehet, hogy Kállai egyetlen mondatban rosszul fogalmazott, kritikai következtetése azonban vitathatatlan. Derkovitsot nézve ma bátrabban mondhatjuk, mint 1936-ban: a csoport tagjai műveikben megmaradtak a szándék programszerű rögzítésénél.

Persze, a szándék is fontos.

Ezt ugyancsak Kállai vette észre. Nemcsak bírált, de a fiatalok kezdeményezésének jelentőségével is tisztában volt, sőt le is írta: „Az újrealista csoport ehhez a világhoz köti magát. Ezt érdeméül kell betudnunk..." Hiszen arra vállalkoztak, hogy az élet, az akkori élet konfliktusait tárják elénk. Nem valamely művészeti mozgalomhoz csatlakoztak: vitát sem kezdtek — sem a Gresham körével, sem az avantgarddal. Munkások voltak, a munkásság soraiból jöttek. Innen ered valóságszomjuk, innen az, hogy friss szemmel néztek az életre. Legalábbis megpróbáltak újat hozni. Nem vállalták az izmusokat, de nem is átkozták ki az újítókat, dehogyis akartak feltámasztani régi sablonokat. Ma még mindig hajlamosak vagyunk szembeállítani egymással avantgardot és társadalmi felelősségtudatot, elkötelezettséget és modernséget, pedig, sok más mellett, megszívlelhető volna az a hitvallás is, amelyet az újrealista csoport katalógusának előszavában olvashatunk. Még ők, a Lukács Györggyel és Dési Huber Istvánnal vitatkozó „tendenciművészek" is valami mást akarnak, mint ami volt, s ezért nem a múltba, hanem a jövő felé tekintenek: „E csoportkiállításon részt vevő művészek nem becsülik le az elődök formaproblémáit, de úgy érzik, a mai valóság ezen túlhaladt és az új élettartalom a maga sokrétű összefüggéseivel új művészi formákat követel."

A kiállítók egy része (Sugár Andor, Goldmann György, Fehér György) nem érte meg a felszabadulást. Más részük (Schubert Ernő, Háy Károly László, Gádor István) részben vagy teljesen felhagyott a képzőművészettel: iparművészetet művelt. Csak egy kis gárda maradt meg a képzőművészetnél. Közülük is csupán Szántó Piroskának és Bokros Birman Dezsőnek sikerült jelentős életművet építeni. Az alapok azonban, amelyeket leraktak, állnak.

ÉLET ÉS IRODALOM
Bp.
1977. június 11. XXI. évf.
24. sz. 12. lap.

ALFÖLDY JENŐ:

Az önkifejezés ihlete

■ *Csoóri Sándor: A látogató emlékei (Magvető, 122 old.)*

Csoóri Sándornál nagyrahivatottabb egyéniséget nem ismerek irodalmi nemzedékében. Esszéivel, film-forgatókönyveivel, verseivel és személyes jelenlétével azt a szabadságharcos forradalmi tüzet szítja, mely korunkban oly hajlamos a rossz előjelű füstölgésre és redves sistergésre. Felszólalásai intézményeket pótolnak, élükön pörgő kockáztatásaitól szédül a lelkiismeret.

Prométheuszi emberként mégis lépten-nyomon a sziszüphoszi mí-

asítva

helygondok eluralkodása is akadályozza az olvasót az azonosulásban. Talán az is ok, hogy Somlyó képzelt szerzője nem annyira átélni és közvetíteni akarja a maga élményét, mint inkább analizálni és értelmezni; az élmény nem árad szét, hogy az olvasóba ivódjék, hanem bezárva gomolyog egy laboratóriumi retortában. És talán az is, hogy Somlyó képzelt költőhőse korántsem teljes dimenziójú — vagyis szeretetre és azonosulásra késztető — ember. Életének két extrém magánügy-vonatkozása jelenik meg előttünk: lelkesedik az antikvitásért és rajong a nőkért; előbbit egy társadalmiságtól megfosztott „örök" szépségkultusz magyarázza, utóbbit egy vegetatív életkedv, amely a kórházi ágyon még „alhasi vérbőséggel" is párosul. A regényhős és példája alig hordoz konkrét társadalmi jelentést, ezért általános emberi jelentése is kicsi — nehezen ismerünk rá benne magunkra.

Holott mint mondtam: a fontos nem az, hogy ráismer-e benne akárki is a portré eredetijére. Hanem az, hogy az olvasó a hetvenes évek Magyarországára és nagyvilágára ismer-e benne. Önmagára.

k barátja

radni látszott volna Tandori Dezső a *jel* szenvedélyes kutatásában, és néhány *játékos* ötlettől eltekintve — kérem, ne hangozzék sértőnek — klasszikus szonettekkel örvendeztette meg az ízlésében Babitson, Kosztolányin és Szabó Lőrincen csiszolódott közönséget. Sőt..." Nos, sőt. A verseskötet előlegzi a prózai kötet legtöbb motívumát. A jelsai nyaralást, a fényképezést, a hajdani gombfocit. Természetesen a *koalákat* is. A *Kondor Bélának* címzett versben például így: *„...Lesz például nemsokára / egy fényképezőgépem, melyet a koalák — mert ennyit legalább / hadd mondjak: én a koalák barátja vagyok — doktor Suzukinak / neveznek máris."* A szonettciklus pedig még a titokzatos T. C. Hükümetiről is föllebbenti a fátylat: lévén radír.

„Kibújt a szög a zsákból — örvend az Okos Olvasó. — Szóval ez a próza annak a magánmitológiának folytatása, amelyet Micimackó neve fémjelez, s nem csak szerzőnknél, hanem a konzeniális fordító, Karinthy Frigyes óta oly sok más írónknál, költőnknél. Remélem, tudja, hogy a mitoló-

tosz motívumába ütköztet bennünket. A cselekvő költészet hiábavalóságát, hiábavalóságának tragikumát érezteti.

Lírája ennek a tragikumnak tudatos-önkéntelen kibeszélése. Akit vállalásaiból, akarásaiból, közösségért izzó szenvedélyeiből csonkítatlan személyiségnek ismertünk meg, az fázósan és elárvultan szorong új verseiben. Aki a magyar nyelv egyik legjobb mestereként mutatkozott be prózáiban, s a költészet egyik leghitelesebb értelmezőjének bizonyult, az gémberedett szájjal ejti ki most anyanyelve szavait. Nincs itt *bel canto*, nincs archaizálás, nincs kísérlet és modernizmus — csak megnyilatkozás, csak lélek van jelen.

A látogató emlékei című új kötete a végletekig vitt valamit, ami két, előző könyvében (*Második születésem*, 1967, *Párbeszéd, sötétben*, 1973) már tendenciaként mutatkozott. Nem a vers megformálása, nem a tökéletes műalkotás szándékával írja verseit, hanem mindent egyetlen lapra tesz föl: a költői személyiségre. Elhivatottsága így több is, kevesebb is, mint költői elhivatottság.

A kockázat — mint Csoóri esetében mindig — most is rendkívüli.

Szinte szükségszerűen bekövetkezik az, amit például Schöpflin Aladár állapított meg egy másik, ugyancsak prométheuszi alkatról, Vajda

eszmém lett a »hét ív«. Főleg, hogy: semmiképp se többet. »Karcsú kötet«. És tizenegy rész." A kész *dolog* ezzel szemben — Maurer Dóra talányos fotógrafikáival és a Gill betűkből szedett versszerű oldaltükrével —: könyvészeti remek. Ha átpörgetjük ujjaink között a lapokat.

Olvasva azonban... bánjunk csínján azzal, hogy a könyv ellen a könyvből vett idézetet fordítunk. És főleg a „magánmitológia" hangoztatását fontoljuk meg. Vegyük például az *Egy délelőtt: Alacsony meg én* című fejezetet. Felszélről — koalák nélkül — érdektelen karácsonyi bevásárlás története. Máskülönben... „Modernista tupirozással!" — kiált közbe a Rosszmájú Olvasó. Egy pillanat türelmet: a forma hellyel-közzel szokatlan, de amiről itt szó van, kulcsa annak, hogy Tandori Dezső nem a Nagy Események helyett, hanem azok*ban* élve beszél *ért*ünk. A „játékos" Tandori egyszercsak így szólal meg: „ha feljegyezzük magunkat, akkor megvagyunk, és éppen ezért kell feljegyeznünk magunkat". Az alkotás *miért*je tárul fel; hétköznapjaink *fel*jegyzésének szükségessége a felületek szürkesége, az Idő porlasztó hatalma ellen. Ilyen értelemben a micimackóizmus — a szerzővel szólva — mindössze „vonatkozás", amely szemérmesen, de sokat sejtetően utal arra az „érdemes állapotra", amelyben érdemes *meg*-

Jánosról: a költői személyiség nagyobb, mint a mű.

Csoóri lírai hőse átéli a személyes integritás, az emberi teljesség válságállapotát, de öntudattal tudja: ahogyan ő éli át ezt a válságot, az több hősiességet követel, mint hősies korban az élen haladni. A gátakba ütköző dühöt, a szomorúságot kifejezni több, mint muzsikás békévé oldani. Ha ezt nem tudná, akkor kiváló versszakértő létére nem bízná verseit egyrészt a formátlanul feltörő gondolatra, másrészt a szabad asszociációra; tudja, tudnia kell, hogy ezek a módszerek egyrészt anakronisztikusak, másrészt a versszerkezet felbomlásával fenyegetnek. Tudnia kell az *Anyám fekete rózsa*, a *Sirályvonal* és más régebbi remeklések szerzőjének, hogy az ilyen szövegek nem egyebek, mint közvetlen lélekkifejeződések: „menni, lélegzetemet megelőzve, / mintha valaki elé, / valaki után, / pedig senki elé, / senki után" *(Megosztva a homályt)*; „Mert volt idő, hogy napok se voltak, / se délelőtt, se dél, se délután" — „csak elfutottam és visszatértem, / csak ott voltam, ahol seb voltam, / csak a testem voltam, kezem és lábam" *(Mert volt idő)* — és így tovább. S a szándékoltan zeneietlen sorok: „lélegzeteddel lélegezzenek" *(Senkinek senkije)*; a ziháló, görcsös, esztétikailag szinte fulladozó sorok: „és még így se, még akkor se és még ott se, / talán majd lent, alul, fölött, mögött — — —" *(Sose harmadnapon)*.

Mindez közérzet-megnyilvánulás, állapot-rögzítés, érzelemkifejezés. Márpedig József Attilától is tudjuk, hogy a vers nem érzelemkifejezés, hanem ihlet, műalkotás, ami több, mint maga az ember. Csakhogy: van úgy, volt már úgy, hogy előbb maga az ember lett műalkotás, akihez képest a mű csak „cifra szolga". Csoóri ezt az utat, a ma legnehezebbet választotta, a „cifra szolgát" rongyossá degradálva egyszersmind magasztosítva.

Ha Schöpflin azt állította Vajdáról, hogy formaművészetét *nem tudta* felnöveszteni hőséhez, akkor én azt hiszem, hogy Csoóri *nem akarja* ezt. Nem akarja, mert az egyéniség válsága idején az egyéniség legutolsó menedéke az őszinteség. Annak bevallása, hogy a tökéletesség csak látszat lehet. Átélte a tökéletesség szégyenét, mint valamivel korábban, de föltétlenül más korszakban a bibliai Lázárnál szegényebb költő, Pilinszky János. Csoórinak ez a csődbevallás a megismételhetetlen és utánozhatatlan *ihlete* — ezt hozza létre a papíron, a mű egészét tekintve, mint *műalkotást*.

Jövőbe látó képesség híjával nem tudhatom, vajon erre a stiláris görcsösségre és stiláris nihilizmusra (?) ráérez-e úgy az utókor, mint Bartók „hangzavarára" vagy Pilinszky formaszegény költészetére. Az esély megvan rá, mert ott áll mögötte fedezetül a személyiség. Nem óvatosságomat, hanem ha kell, érzéketlenségemet, lemaradásomat fogalmazom meg azzal, hogy Csoóri törekvései, harcai mellé bizalommal odaállok, de új versei nagy részükben védekező reflexekre ingerelnek.

Megértem és elfogadom, hogy ez a költő nem hajlandó elzsongítani, kecses mentsvárakat építeni, utunkat verscimbalommal kirakni, hogy derűsen sétáljunk a szkafanderes majmok birodalmába.

Olyankor örülök, amikor a bennem kialakult *befogadói ihlet* ilyen költőiségre talál: „és megszaporodott a szégyen, a bukás kacatja /.../ országok vakvágányra tolva / ... / s nők jöttek arany öngyújtót csattogtatva, mint a kémek, / kicserélhető fejjel" *(És megszaporodtak)*.

Ám nekem minden szempontból József Attila a tökéletes, az eszményi költő — nem Ady és nem más —, talán épp azért, mert a művet mindennél fontosabbnak tartotta. A Csoóri-vers csupa szervesülni nem hajlandó kép, csupa fogcsikorgás, *a zene gyűlölete*, a sérülések nemcsak a személy, hanem egyúttal a vers sérülései. Nem tetszenek ezek a versek! De a tetszés nem minden. A tetszés: reflex-szerű ráhangolódás a versre, ahogy Pavlov kutyái csorgatják nyálukat a megszokott lámpavillanásra. Reflexeim most tiltakoznak — és azt hiszem, addig lehetek a Csoóri-vers alkalmas befogadója, míg tiltakozom. Amíg meg nem szokom a diszharmóniát, míg felkavart vegetatív idegrendszerem narkotikummá nem békíti.

ÉLET ÉS IRODALOM

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

MAGYAR NEMZET
Budapest

1969 DEC 31

Bokros Dezső

Bir

Magyar Nemzet

Bokros Birman Dezső emlékkiállítás
a Nemzeti Galériában

A *Magyar Nemzeti Galéria* dísztermében megindító kiállítás idézi fel a magyar expresszionista szobrászat, eredeti, önerejéből művésszé lett, magányos egyéniségét. *Bokros Birman* Dezső típusa lehetne, akár regényalakja, a társtalan, magányos művésznek, noha elkötelezte magát. Ez az elkötelezettség azonban számára elsősorban az eszmét jelentette, semmint csoportot,

Bokros Birman rajza: Áchim András

csoportosulást. Származása, nélkülözésekkel telt, újpesti, keserves gyermekkora, ifjúságának küzdelmes évei, évtizedei nyitották fel szemét a kiszolgáltatottak, az élet peremére szorítottak reménytelenséggel kövezett társadalmi helyzetére. Vállalta a sorsközösséget, kezdetben ösztönösen, később tudatosan. A két világháború között mintázott figurái: a *Napbanéző bányász*, az *Útburkoló*, a *Kubikos*, a *Rokkant katona*, már egy tudatos szocialista világkép ihletében fogantak, kaptak tragédiákat hordozó jelentést, sommázott, annak idején újszerű formai megfogalmazást.

Négy éve közlekedési baleset okozta halálát. Múlt novemberben töltötte volna be 80. évét. Emlékkiállítása — *Csap* Erzsébet átélt rendezésében — hiánytalanul vezet végig egy sajátosan egyéni életúton, amelynek korai állomása a kubizmus vívmányain átszűrt, széles egyiptomias, vagy talán a sumér összefoglaltságra jellemző formákból felépített, magabiztos *Kalapos önportréja*. Szűkszavú ez az önvallomás, a tömör lényeget mondja el benne, mint ahogy Bokros Birman a személyes érintkezésben sem volt ékesszóló. Hümmögve, tömondatokban beszélt, nehezen formálta gondolatait mondattá. És ugyanolyan küzdelmekkel fizetett gondolatainak plasztikai és grafikai kifejezéseiért. Kalapos önportréján szinte a végletekig elemezte önmagát, arcának, fejének minden formáját. Csak ezzel a módszerrel érte el a kompozíció megmásíthatatlan, bálványszerű zártságát, valamint az örökérvényűségből, s ugyanakkor a nagyot akaró ifjú legbenső dinamizmusának tükrözését. Az emlékkiállítás záróakkordjaként idős korában készített *Önportré*-ja vesz búcsút a látogatótól. A dacos ifjúkori fej nyakban meghajlik, a tekintet sem a jövőbe néz; a szaggatottabb ritmusú körvonalakkal határolt mellszobor, egymásbasikló, puha formáival az életútra való emlékezés meditáló légkörét szuggerálja, mint aki számot vet és mintha azt mondaná: nincs korrigálni, megbánni valóm.

Tulajdonképpen autodidakta volt. Mestereit, példaképeit a Louvre-ban és Párizs nagy ázsiai gyűjteményében, a Musée Guimet-ben találta meg. De valószínűleg Käthe Kollwitz markáns egyénisége, szilárd jelleme is alakítólag hatott fejlődésére, főképp a társadalmi érdeklődésű művész kifejezési kelléktárának puritánsága vésődött emlékezetébe.

Ahogy önéletrajzában is írja, az első világháború frontélményei, megpróbáltatásai zárják le „egyénieskedő" korszakát. A korai klasszicizáló, majd a széles formákból statikusan építkező szobrászi stílus nem bizonyult már megfelelő eszköznek zaklató mondanivalóinak tolmácsolására. Monumentális szobrok alkotására nem adatott lehetősége. Maradt hát a kisméretű bronz, vagy a terrakotta. S Bokros Birman tanúságot tett amellett, hogy a tehetség túlteszi magát az adottságokon. Kiáltani akart, felháborodását, izzó érzelmeit kürtszóval harsogni. Hangját sokan meghallották, sokan felfigyeltek arra, amit csinált. Azóta számtalanszor reprodukált, aranyszínél alig nagyobb bronzalakjai a legmélyebb emberi együttérzés, azonosulás döbbenetes kifejezői. A vékony lábakon álló, ösztövér testek pozitív és negatív formáit meggyűrte, megtépte, megcibálta, mint jelképekbe lényegített modelljeit az élet. Az emberi alak belső dinamikájának hangsúlyozására felhasználta a torzítást. Érzelmi világa, indulatai, ellágyulásai és humora, a groteszk iránti érzéke diktálta, egyre inkább esztétikailag indokolt szobrainak arányait; túlzott és elhanyagolt, mintázásában, látomásainak engedett szabad utat. Emlékműveiben — mint a *Duna-völgyi népek kórusa*, a *Független Magyarországért* című 1942-es plakettje, vagy az 1962-ben készült háromalakos, keresetlenül emelkedett szellemű *Szputnyiknézők* — is mindig megkereste a mozdulat, a kontraposzt, a két, vagy több alak összefűzésének, összetartozásának legjellemzőbb motívumát. Érzelem, kordában tartott szenvedély hatja át kisplasztikáinak különös, elgondolkoztató darabjait.

Bokros Birman Dezső munkássága leválaszthatatlanul összeforrt a két világháború közötti magyar képzőművészet történetével. Egyik legérdekesebb, legizgalmasabb alakja. Úttörő szerepet vállalt, küldetést témában, mondanivalóban, az expresszionizmus stílusának hazai kialakítását. És vállalta a nélkülözést, a szegénységet. Pedig potrészobrászként is számottevő munkásságot fejtett ki *(emlékkiállítása a kitűnő grafikusra hívja fel a figyelmet)*. Képmásai nemcsak jellemeket ábrázolnak, életek és sorsok sejtelmes légköre sugárzik belőlük. Keleti Arthúr, Scheiber Hugo, Ujvári Péter, Hauswirth Magda portréi — és még említhetnénk jó néhányat — törésmentesen illeszkednek Bokros Birman általános emberi kérdésekkel telített, eszmeiség vezérelte, belső forróságot árasztó többrétű életművének maradandó alkotásai közé.

Dutka Mária

rsodban

alsóbb rendű útvonal

gyékben még összesen 79 bekötő út járhatatlan.

Még az elmúlt napok havazásának a következménye, hogy *a vasútállomásokon ezrével sorakoznak a megrakott vasúti tehervagonok.* A MÁV szinte hiába sürgeti a fuvaroztató vállalatokat, hogy gyorsítsák meg a vagonok ki- és berakását. Éppen e miatt a szállítási akadály miatt jutott a MÁV olyan kényszerhelyzetbe, hogy azokkal a vállalatokkal szemben, amelyek az árut nem rakják ki, árufelvételi korlátozást rendelt el.

A Duna magyar—jugoszláv határmenti szakaszán kedden *a magyar jégtörő hajóknak sikerült megbontani és útnak indítani a határ mentén korábban kialakult 28 kilométeres jégmezőt.* Ennek az akadálynak eltávolítása lehetővé tette, hogy szerdán támadást indítsanak a bajai hídnál megakadt mintegy 4 kilométer hosszú jégmező ellen is.

ezet az építkezőknek,
lemfejlesztés,
zdálkodás

hajtó bizottságai üléseztek

get és itt oldják meg a szombathelyi csökkent munkaképességűek foglalkoztatását is.

Hajdú-Bihar megyében az 1967. évi választásokat megelőző jelölő gyűléseken *9000 közérdekű javaslat,* észrevétel hangzott el. Ezeknek a megvalósításáról tárgyaltak Debrecenben a végrehajtó bizottság tagjai.

Szabolcs-Szatmár megyében a megyei tanács ülésén a *megye mező- és élelmiszer-gazdaságának eddigi eredményeiről* s az új évre vonatkozó főbb feladatokról tárgyaltak.

A kereskedelmi hálózat fejlesztéséről tárgyalt kedden a *Zala megyei tanács* végrehajtó bizottsága.

rejű rendelet
ányos Akadémiáról

Az Akadémia véleményt nyilvánít, javaslatokat dolgoz ki a tudománnyal kapcsolatos,

Köszönő távirata

Josip Broz Tito, a Jugoszláv Szocialista Szövetségi Köztársaság és a Jugoszláv Kommunisták Szövetségének elnöke, továbbá Mitja *Ribicsics*, a kormány elnöke táviratban fejezte ki köszönetét *Kádár* Jánosnak, az MSZMP KB első titkárának, *Losonczi* Pálnak, az Elnöki Tanács elnökének és *Fock* Jenőnek, a forradalmi munkás-paraszt kormány elnökének a jugoszláv nemzeti ünnep alkalmából küldött jókívánságaikért. Mirko *Tepavac*, jugoszláv külügyminiszter ugyancsak táviratban mondott köszönetet Péter János külügyminiszternek a hozzá intézett jókívánságokért.

Magyar kitüntetések a moszkvai KGST-palota építéséért

Bondor József építésügyi és városfejlesztési miniszter kedden fogadáson látta vendégül a moszkvai KGST székház építésében részt vett hét magyar vállalat vezetőit és legjobb dolgozóit. A legnagyobb érdemeket szerzett szakembereknek és dolgozóknak kitüntetéseket adott át. A Munkaérdemrend arany fokozatát kapta *Kis Markos* Ferenc, a Fémmunkás Vállalat műszaki vezérigazgató-helyettese. Hárman kapták meg a Munka Érdemrend ezüst és négyen a bronz fokozatot. Harmincan vették át az „Építőipar Kiváló Dolgozója" kitüntetést, miniszteri dicséretben részesült 32 dolgozó.

Bolgár műszaki hét

Az OMFB és az MTESZ január 7—16 között rendezi a bolgár tudományos egyesületek közreműködésével a Bolgár Műszaki Hetet a Technika Házában. Részt vesz a rendezésben 28 bolgár és 19 magyar tudományos egyesület, illetve szerv. Január 7-én délelőtt 11 órakor *Kiss Árpád* miniszter, az OMFB és az MTESZ elnöke nyitja meg a tanácskozást, az ünnepi beszédet Ivan *Popov* egyetemi tanár, a bolgár OMFB elnöke tartja. A műszaki hét folyamán 21 előadást tartanak a legkiválóbb bolgár műszaki szakemberek a bolgár műszaki tudomány fejlődéséről. Pécsett, Miskolcon, Székesfehérvárott, Egerben, Nyíregyházán, Szombathelyen, Esztergomban is tartanak hasonló előadásokat a bolgár vendégek.

Influenza Európában

Hazánkat — néhány helygóctól eltekintve — mindeddi *elkerülte,* Európa több országában azonban tovább tar az influenza-járvány. A *NSZK* egyes tartományaiban lakosságnak mintegy harmin százaléka betegedett meg. A *olasz* hatóságok közlése szerin az országban a *járvány eltűnő ben* van. *Angliában* viszon kedden a bejelentett megbete gedések száma *hét év óta a leg magasabb volt,* s az egész or országban önkéntes ápolónők áll tak szolgálatba. *Finnországba* Helsinki és Turku után Tam peréből is több influenzá megbetegedést jelentettek. *cseh* közegészségügyi miniszte közlése szerint az országba *terjed az influenza-járvány* A legtöbb megbetegedést Prágából, Plzenből, valamint a ország keleti és északi körzeteiből jelentették. Igen nehé helyzetben van a prágai város közlekedés, mert kedden 42 autóbuszvezető és 614 villamosvezető jelentett beteget Szlovákiában az influenzás *megbetegedések száma csekély*

BOLDOG ÚJ ÉVET KÍVÁ

HIBABEJELENTÉ
BUDAPESTEN AZ
A 33—33—33 TELI

ÜNNEPI ÜGYELET
NAGYOBB VÁROSOKBAN

Fent: Független Magyarországért **Lent: Kubikos** **Ady (Petrás István felvételei)**

élmunkák lennének akkor is, ha nem élmunkásokat ábrázolnának.

Akkor írta róla a kiállítás katalógusának előszavában Rabinovszky Máriusz* művészettörténész:

Különösen érdekesek a szoborfejek. Bokros-Birman kitűnő arcmás-alkotó. Portréi rendszerint hasonlóak, de mindig valami olyan sajátos többletet nyújtanak, ami a művész egyéni felfedező képessége révén került felszínre. Kegyetlen lélekelemző, aki biztos érzékkel kiszűri modellje belsejéből, ami a nyugtalanító, a megoldatlan benne. Az emberi lélek, tudjuk, sokrétű. Mi magunk gyakran nem veszünk tudomást saját bonyodalmainkról, de Birman úgy mintáz meg egy fejet, hogy a belsőt leplező formán keresztül szűrődik, keresztül nyomul a rejtett tulajdonságra áruló kifejezés. És Birman különösen azt nem hagyja észrevétlenül, ami diszharmonikus. Így szobrainak arcai néha tízfelé mutatnak; ha a szem — tegyük fel — lemondó, akkor a száj élveteg, az orr dacos, az áll ernyedt, a homlok szemérmes és a nyak feszülése csupa tiltakozás, de az arc mégis összeáll valami hallatlanul eleven emberi egésszé. Bokros-Birman tehát egységbe szorítja a nyugtalanító sokszerűséget s ebben biztos emberformáló ösztöne vezeti."

Karakterizáló érzéke néha már a karikatúra határát is súrolja — így *Scheiber* Hugó festőművész portréján. A portré, az emberi arc, az emberábrázolásnak legfőbb belső kényszere egész művészi pályáján végig kíséri. Ennek köszönhetjük az Ady-portrén kívül a nagyszerű kalapos önarcképet, *Bartók* és *József Attila* fejét és más arcképeit, amelyek közül sok elkallódott.

Önéletrajzát többször is megírta. Legelső alkalommal *Karinthy Frigyes* írt hozzá előszó-levelet. Arra figyelt Karinthy, hogy milyen hiánytalanul fejezi ki magát anyagban a plasztika eszközeivel. Ezt írta róla:

„Az Ön műtermében nem tudtam volna felelni, ha megfordítja a gondolatcentrikus világ önkényes jelszavát és a szobrokra mutatva megvallja hitét: a lélek halandó, csak a test halhatatlan. Lehet, hogy igaza van."

Szobrász-önéletrajz az írása. Érezhetően küzd a neki idegenebb anyaggal, a szóval, ebből mintha nehezebben, darabosabban fejtené, bontaná ki önarcképét. Agyagból, márványból, bronzból könnyebb — neki.

Pedig neki sem volt könnyű. Sok szobrászt figyelhettem meg munka közben, de egyet se, aki ilyen elkeseredetten birkózott, küzdött volna az anyaggal.

Egy másik, a felszabadulás után született önéletrajzát, amely már húsz évvel hosszabb életútról számol be, visszafelé is meghosszabbítja harminc évvel: *„Anyám Vágújhelyen született 1859-ben."* És ha nézzük egyik legszebb szobrát, a *Dunai népek kórusát*, éreznünk kell, milyen jelentősége van annak, hogy anyja és apja is szlovák vidéken született. És a Duna-völgyi népek figuráinak megszületésében nyilván része van annak is, hogy a Horthy-korszak reménytelenségében hol Pozsonyban, hol Erdélyben talált menedéket a szobrász.

Bokros-Birman Dezső Budapesten született 1889-ben. Gyerekkorában rikkancs volt a szegény suszter fia. *„Az én rikkancsposztom a Nyár utca sarkán volt, Berci bátyámé a Körút sarkán. Fogcsikorgató téli este hazavittük a 20—30 krajcár keresetet, anyámnak kis krumplira, kenyérre valót, és ha 20 krajcárért fát is akartunk venni, hogy meg ne fagyjanak a fűtetlen szobában, a krumpli egyrészéről le kellett mondani..."*

Tizenöt éves korában egy dekorációs gipsz-szobrász műhelyébe került inasnak, és ugyanakkor beiratkozott az iparművészeti iskolába. Két és háromnegyed év után összekülönbözött egyik tanárával, aki tehetségtelennek tartotta és két nullát írt be bizonyítványába. Kilépett az iskolából és 21 fillérrel a zsebében Párizsba utazott. Vidáman ír nyomorgásáról: *„Éheztem és Van Gogh-rajzokat hamisítottam egy műkereskedőnek..."*

Az első világháború előtt hazajött, végigszenvedte katonaként a háborút, és első kiállítását végre 1918-ban rendezte. *És az első művészi honoráriumhoz 1919-ben, harmincéves korában, a Tanácsköztársaság alatt jutott.*

„Jött az októberi forradalom, majd a proletárdiktatúra. A fiatal művész akkor még a családján is segíthetett. 4000 koronát kaptam havonta, mint művész. Ebből adtam [illegible]mnak, nagy[illegible]en bor[illegible] sokan [illegible] sa-ládban kereső ember meg csak kettő volt, két bátyám, a harmadik én lettem, rövid időre, a Tanácsköztársaság jóvoltából."

A fehérterror országából Berlinbe, Párizsba menekült. Ha hónakpokra hazajött, itthon néhány portré-megrendelés biztosította megélhetését és munkalehetőségét. *„Nincs nekem való és nem nekem való portré-feladat. Mindegyik egyformán esete a szobrásznak. Minden fej egyformán érdekes és egyformán érdekel..."*

1926—32-ig többnyire Szlovákiában élt. *„... ahol sokat dolgoztam, sok portrét készítettem. Megismerkedtem a Sarlósokkal, a kommunista ifjúmunkásokkal, ott mintáztam ellenállási plakettemet, amely ma a Munkásmozgalmi Intézet tulajdona. Azért voltam hat évig Szlovákiában, mert mint kommunista, itthon nem tudtam létezni. De aztán Szlovákiából is kiutasítottak. A Szocialista Képzőművészekkel kiállítottam, de a rendőrség a kiállítást bezárta. Ott állítottam ki először a Kubikos szobromat és mást is. Nehéz anyagi viszonyok között vergődtem..."* — ezeket írja 1954-ben kelt önéletrajzában.

Nagyvárad, Kolozsvár, aztán megint Budapest következik. Tragikus korszak, nyomorúságos élet. Ötvenhat éves korában érte meg a felszabadulást, azután utolsó húsz évétől kapta meg az elégtételt, a nép, a szocialista ország elismerését s ennek jeléül — éppen húsz évvel ezelőtt — az elsők között a legnagyobb kitüntetést, a Kossuth-díjat.

1965-ben halt meg 76 éves korában, villamosszerencsétlenség következtében. Súlyosbodó betegsége egyre bizonytalanabbá, botladozóbbá tette járását, lehet, hogy leesett a villamos peronjáról, lehet, hogy vigyázatlan útitársak meglökték s így került a kerekek alá, amelyek halálra gázolták. A szerencsétlenség körülményei sohasem derültek ki.

A legújabb összefoglaló művészettörténeti tanulmány így értékeli: *„Ő volt a magyar expresszionizmus legnagyobb formátumú szobrásza."* Magyarországon ugyanis az expresszionizmus a festészetben és a grafikai művekben csaknem nyomon követte e megjelenítési mód első európai példáit, de a szobrászatban — késve jelentkezett. Csupán az első világháború után tört utat Bokros-Birman ama műveiben, amelyekben a maga belső világát — érzelmeit, gondolatait — vetítette ki mozgósító erővel, vagyis expresszionista módon.

Mihályfi Ernő

NYOLCVAN ÉVE SZÜLETETT BOKROS-BIRMAN DEZSŐ

Don Quijote

Rokkant katona

Napba néző bányász

Mednyánszky-emlékterv

Madame sans gène

József Attila-fő

Scheiber Hugó arcképe

Megnyitó beszédemet meglepően ható, váratlan mondattal kezdtem:

— *Ma harminc éve halt meg Ady Endre* — és nem véletlenül nyitom meg ezzel a látszólag egyáltalában ide nem tartozó mondattal Bokros-Birman Dezső kiállítását. Úgy érzem, hogy ennek a dátumnak, ennek az évfordulónak ebben a teremben még nagyobb a jelentősége, mint amennyit mindnyájunk életében jelent ma Ady Endre.

Bokros-Birman 1924-ben mintázta meg a húszéves Ady arcát. *„Ez legmeghittebb, legbelsőbb elképzelésem a nagy lírikusról"* — írta erről a szobráról. És ez a félig halotti maszk, félig az élőt idéző portré évtizedek vizsgája után is leghűségesebben fejezi ki az igazi Adyt.

Még egyszer találkozott Bokros-Birman művészete Ady Endrével, s akkor is méltónak bizonyult hozzá: akkor *sír-emlékére* készített tervet. Emlékszem, szokatlannak hatott akkor a terv, de nagyon méltó volt a nagy költőhöz a monumentális elgondolás, a hatalmas gúlát koronázó Ady-fej. Valamennyi szobrászunk között ő jutott legközelebb ahhoz az Adyhoz, akit ma ismerünk.

Bokros-Birman művészetét és művészetén át megnyilvánuló egész emberi magatartását a felszabadulás utáni évek hiánytalanul igazolták.

Akkor már új témáit, a felszabadulás után készült szobrait is kiállította. Ezek az új témák *élmunkások portréi* voltak, akikről nem irodalmi eszközökkel, hanem tiszta plasztikai nyelven mondta el mindazt, ami mondanivalója a kor új problémáiról volt, aminthogy tiszta plasztikai nyelvén panaszolta el mindig nagy emberi szenvedéseit is.

Ezen a kiállításon mondottam el azt is, hogy egész művészi pályáján mindig mai kérdésekről beszélt és mindig helyes feleletet adott azokra, mindig szocialista művész volt. Talán tréfásan hangzik — mondottam —, *ezek a szobrai*

1021

Bokros Birman Dezső

3

NYOLCVAN ÉVE SZÜLETETT BOKROS-BIRMAN DEZSŐ

Találkozások a művésszel

1942 kora tavaszára emlékezem. *Bokros-Birman* Dezső szobrászművész jellegzetes, kicsit kocsázó lépteivel feljött a Független Magyarország szerkesztőségébe — *Bajcsy-Zsilinszky* Endrével együtt indítottuk ezt a fasizmus elleni hétfői hetilapot — és letett asztalomra egy feketére égetett terrakotta domborművet. Bal oldalán három — egymás kezét fogó — férfialak, egy munkás, egy paraszt és egy értelmiségi, mögöttük sűrűn sorakozó, csak fejekkel jelzett felvonulók. Jobboldalt a szöveg: „Független Magyarországért, 1942."

Ekkor alakítottuk meg a szervezett ellenállás első nyilvános csoportját, a *Történelmi Emlékbizottságot*, ekkor készültünk március 15-e megünneplésére, a Petőfi-szobor megkoszorúzására, amelyből a ma már történelmi emlékezetű első budapesti háború- és fasizmusellenes tüntetés született. Az illegalitásban működő Kommunista Párt ekkor indította útjának a jelszót: „Munkás—paraszt—értelmiségi összefogás". Bokros-Birman Dezső domborműve ezt az összefogást szimbolizálta, gyönyörűen.

Abban az évben a művész részvevője és egyik rendezője volt a Szocialista Képzőművészek kiállításának. Önéletrajzában így ír erről:

„1942-ben megrendeztük a szocialista művészet kiállítását a Vasasok székházában, a Magdolna utcában. Megpróbáltunk a nép szabadság utáni vágyának hangot adni ezen a kiállításon képben és szoborban. A kiállításnak nagy sikere volt. A munkásság tömegesen látogatta s már a díjak odaítélésénél tartottunk, amikor a rendőrség a harmadik napra bezárta a kiállítást. Egynéhányunkat letartóztattak..."

Tagja volt a Szocialista Képzőművészek Csoportjának. Művészetével politizált, harcolt, küzdött, ellenállt, bátorított, biztatott. Nála a művészi kifejezés mindig politikai, szocialista állásfoglalás volt, anélkül is, hogy programszerűen akarta volna, anélkül is, hogy tudatosan érv akart volna lenni művészeti irányok vitájában.

A *felszabadulás után* az egyik első kiállításon az ő műveit mutatták be az Európai Iskola* Erkel utcai helyiségeiben.

Ennek a kiállításnak megnyitóján arról beszéltem, hogy Bokros-Birman Dezső mindig harcos művész volt és művészi forradalma része volt a magyar szocialista művészet forradalmának.

A következő kiállítása 1949-ben volt.

Fenti képünk: Kalapos önarckép

„Az Est Hármaskönyve" 1938.

SZOBRÁSZOK — MUNKÁBAN

A legutóbbi évek városrendező-törekvései és nagyarányú építkezései friss lendületet adtak szobrászatunk eleven életének is. Budapest egyre több köztéri szoborral gazdagodott a közelmultban s az új épületek díszítő elemeként mind sűrűbben jelentkezik a sokáig elhanyagolt plasztika, amelyet a korszerű építő-stílus túlzásba vitt puritanizmusa hosszú ideig méltatlanul mellőzött. Mint a művészeti virágzás legjobb korszakaiban, a szobrászat ma megint belekapcsolódott az architektúrába s ezzel együtt a modern városkép kialakításába. Persze, ez a külső körülmény egyedül legfeljebb csak megnövekedett munkaalkalmat jelentett volna a szobrászok számára, ha nem párosul egy olyan szerencsés belső adottsággal, amely magának a mai magyar szobrászatnak erőre kapását és diadalmas kibontakozását tette lehetővé. Ez az adottság: az igazi, kiváló tehetségű művészek számának váratlan gyarapodása. Az elmult évtized során — a kedvezőtlen anyagi viszonyok ellenére is — egész sereg fiatal, eredeti szobrásztehetség bukkant fel nálunk. S amint a műtermekben a munka megindult: egyszerre a kritika és a közönség érdeklődése is fokozottabb mértékben fordult a szobrászművészet mai alkotásai felé. Több önálló plasztikai kiállítás nyílt meg a fővárosban s a közvetereken felállított új szobrok a képtárlatokhoz hasonló, méltató bírálatban kezdtek részesülni.

Mindebben legfontosabb és legörvendetesebb jelenség: a jó művészek számának megszaporodása. Három nemzedék ad egymásnak találkozót legkiválóbb szobrászaink vezető seregében. Ez a korbeli különbözőség pedig nemcsak a művek stílusának változatosságát, hanem a nemes verseny eredményének magasabb színvonalhoz igazodó értékét is biztosítja. Az »öregeket« olyan mesterek képviselik ebben a válogatott együttesben, mint *Kisfaludi-Stróbl* Zsigmond, aki főkép Angliában szerzett dicsőséget a magyar portré-szobrászatnak, *Pásztor* János, akinek érdekes Rákóczi-szobrát nemrég állították fel az Országház téren, *Horvai* János, aki termékeny tehetségének annyi régi és újabb budapesti szoborral adta meggyőző tanujelét, *Szentgyörgyi* István, aki mindmáig töretlen, fiatalos kedvvel dolgozik és *Sidló* Ferenc, akinek klasszicizáló hajlandósága legszebben talán a balassagyarmati Madách-szobron érvényesült. A középkorúak élén *Medgyessy* Ferenc áll. Körötte a modern törekvések rokonképviselői: a kitünő *Beck* Ö. Fülöp, az Ady-síremléket és a szigeti Napozót mintázó *Csorba* Géza, az idegesfinom, rendkívül kulturált *Pátzay* Pál és a groteszk felé hajló, erős plasztikai zártsággal komponáló *Bokros-Bierman* Dezső. Ők vezetnek át a legfiatalabb generációhoz, amelynek kiemelkedő, egyéni értéke: *Vilt* Tibor, *Viltné-Schaár* Erzsébet, *Grandtner* Jenő és *Borbereki Kovács* Zoltán.

Ez a névsor korántsem teljes. De így is eléggé beszédes bizonysága a tehetségekben való gazdagságnak.

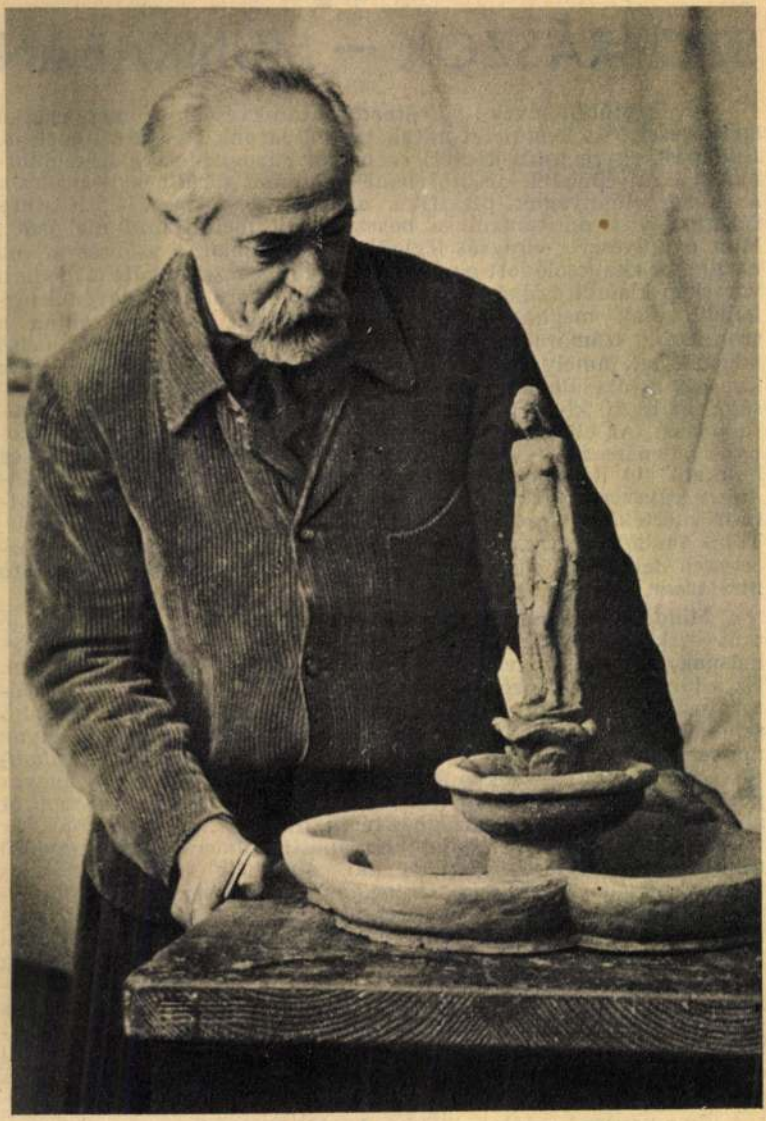

BECK Ö. FÜLÖP KÜTTERVEN DOLGOZIK

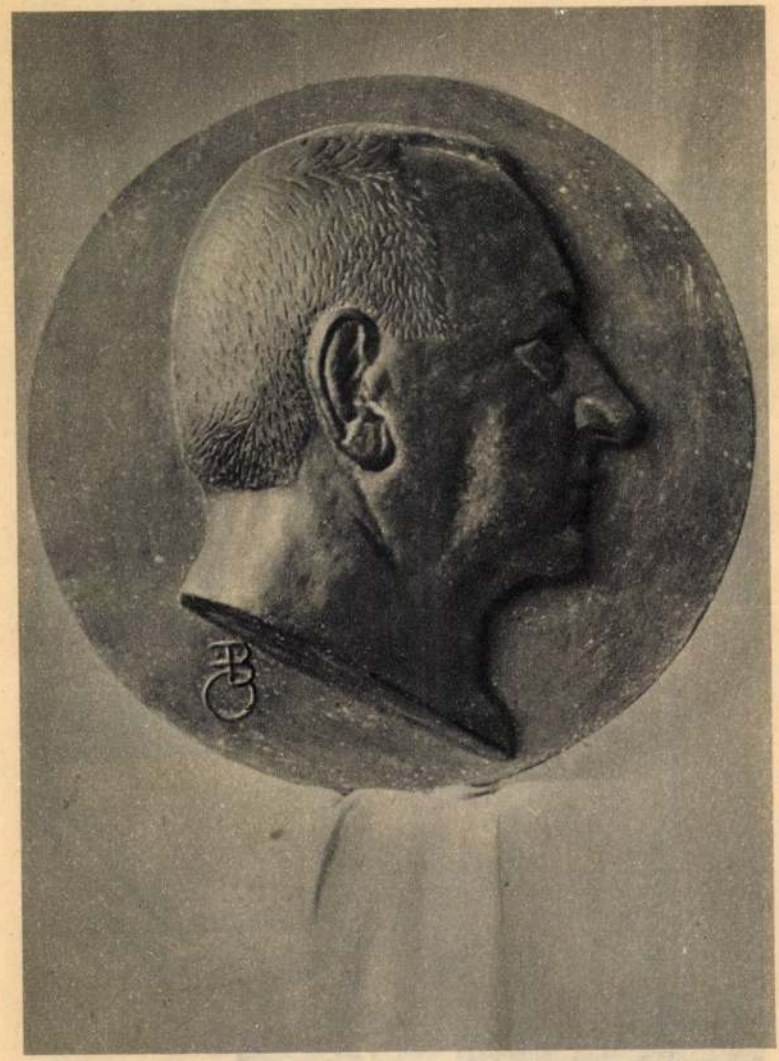

BECK Ö. FÜLÖP PLAKETTJE:
TÓTH ISTVÁN PROFESSZOR ARCKÉPE

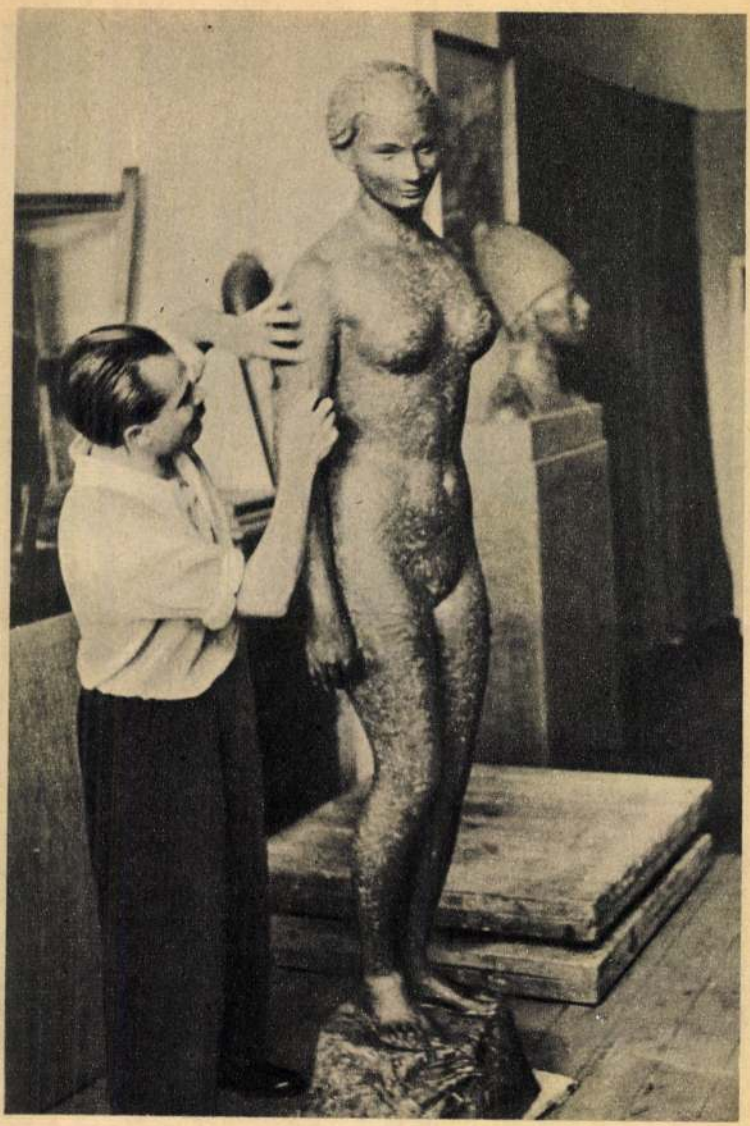

BORBEREKI KOVÁCS ZOLTÁN NŐI AKTOT MINTÁZ

BORBEREKI KOVÁCS ZOLTÁN ÖNARCKÉPE

BECK ANDRÁS PORTRÉT FARAG FÁBA

BECK ANDRÁS : MUNKÁS

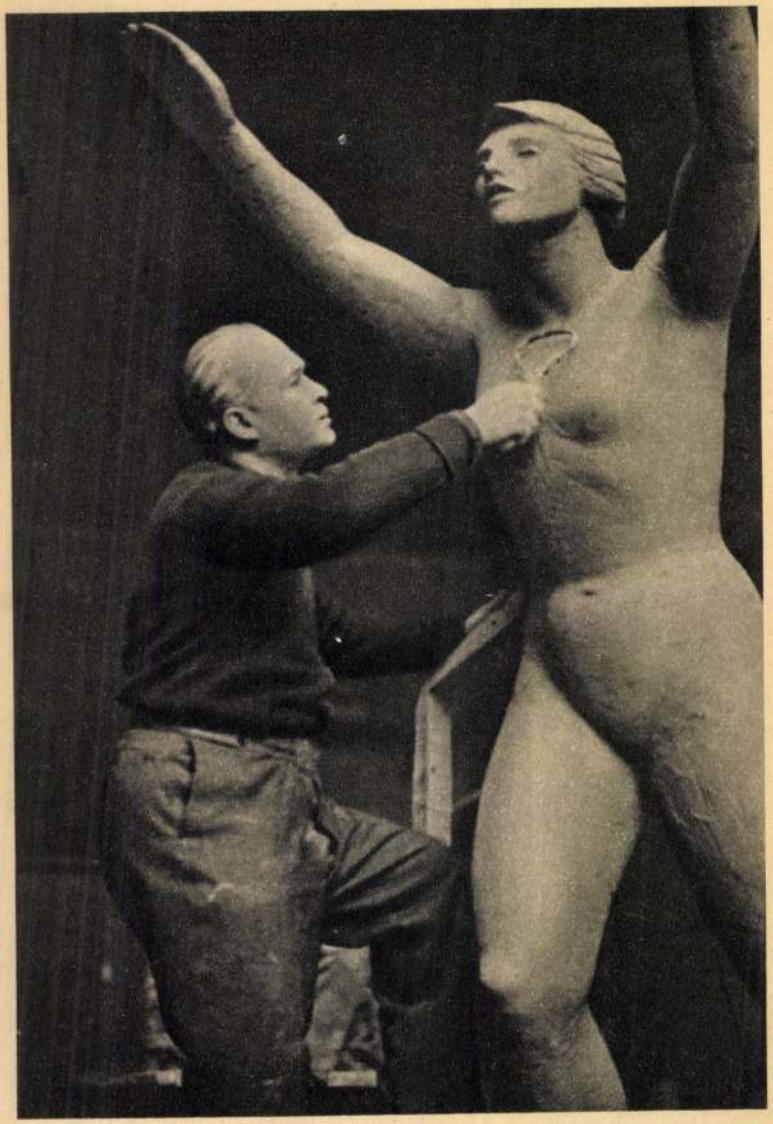

CSORBA GÉZA MUNKÁBAN

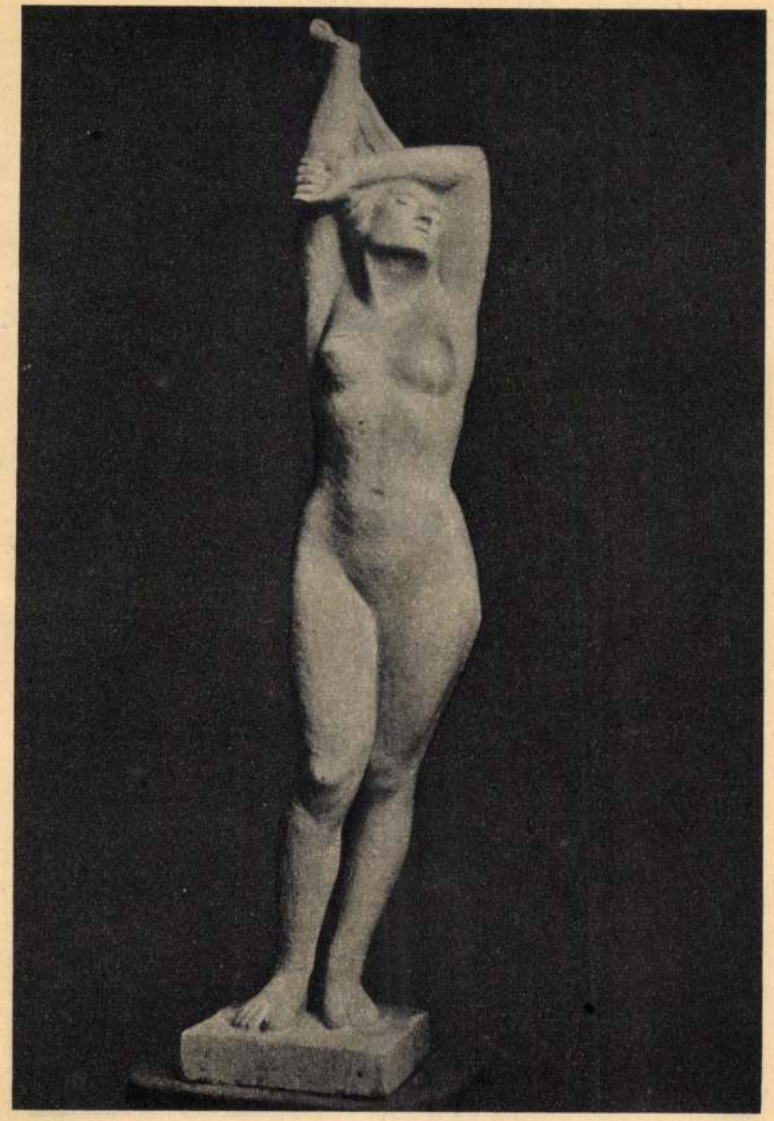

CSORBA GÉZA ÚJ SZOBRA: A »NAPOZÓ«

GÁDOR ISTVÁN AGYAGVÁZÁT MINTÁZ

GÁDOR ISTVÁN MAGYAROS KERÁMIÁJA

GRANDTNER JENŐ A KLEBELSBERG-SZOBOR
MELLÉKFIGURÁJÁN DOLGOZIK

»TERMÉKENYSÉG.« GRANDTNER JENŐ ÚJ SZOBRA

HORVAI JÁNOS BEETHOVENT MINTÁZZA

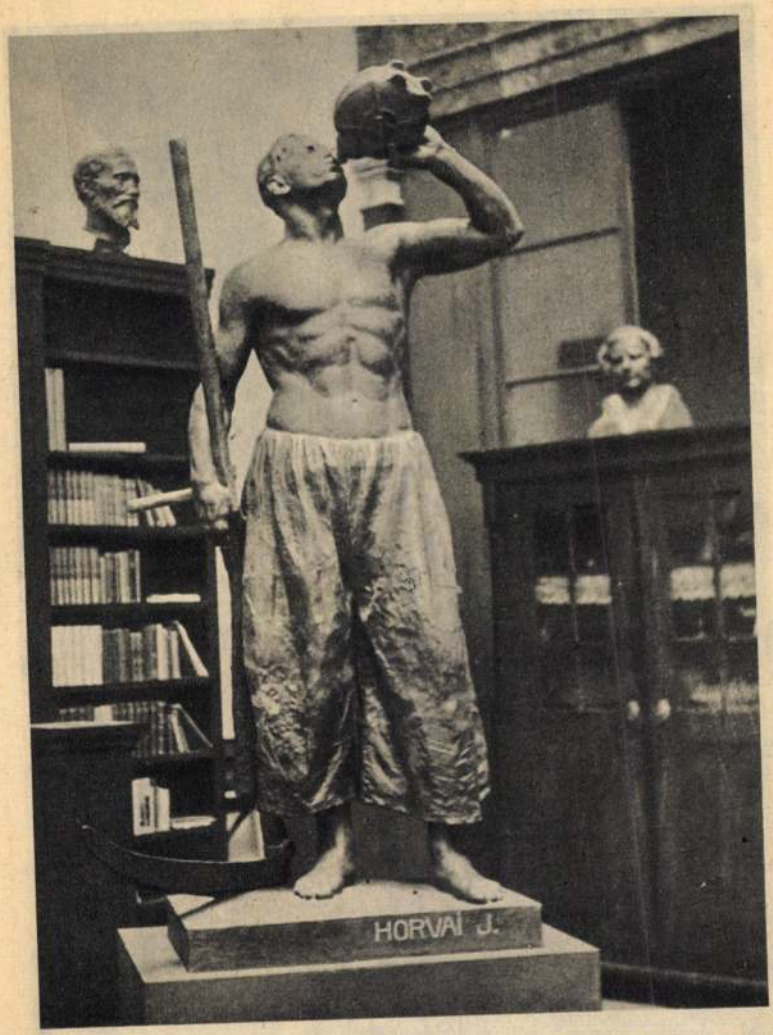

HORVAI ÚJ SZOBRA: »CSOBOLYÓS«

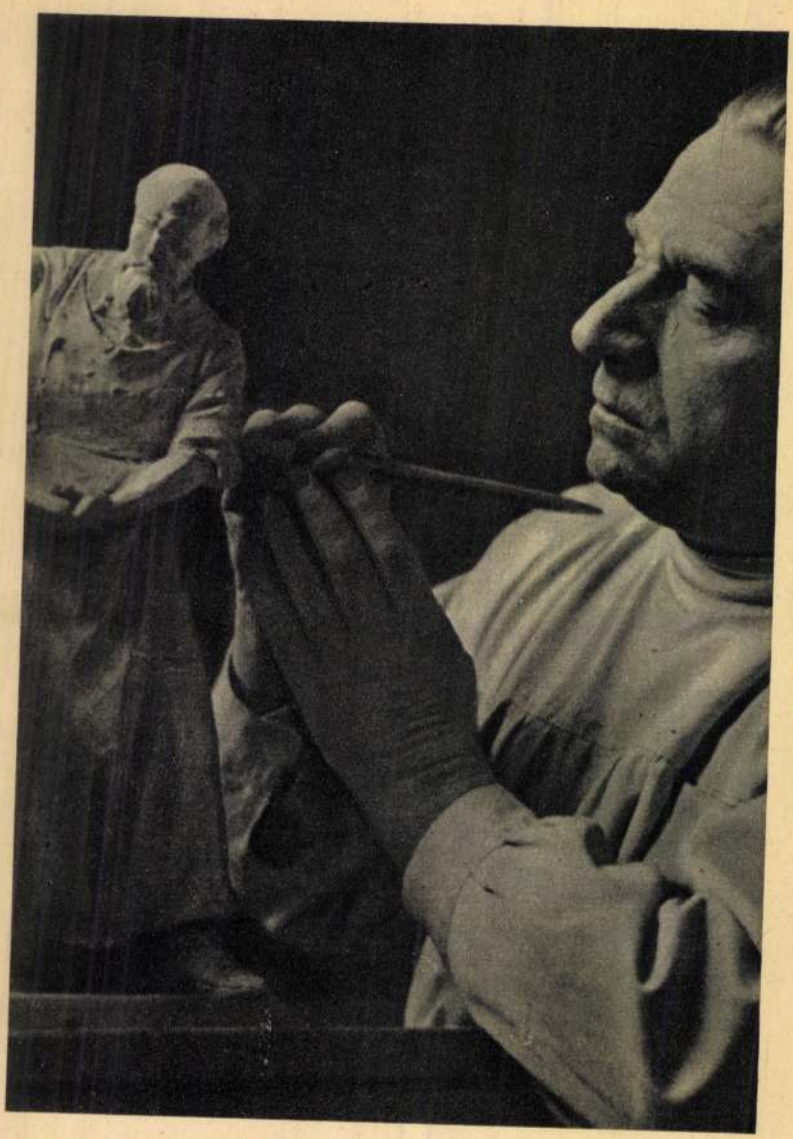

KISFALUDI-STRÓBL ZSIGMOND MUNKAKÖZBEN

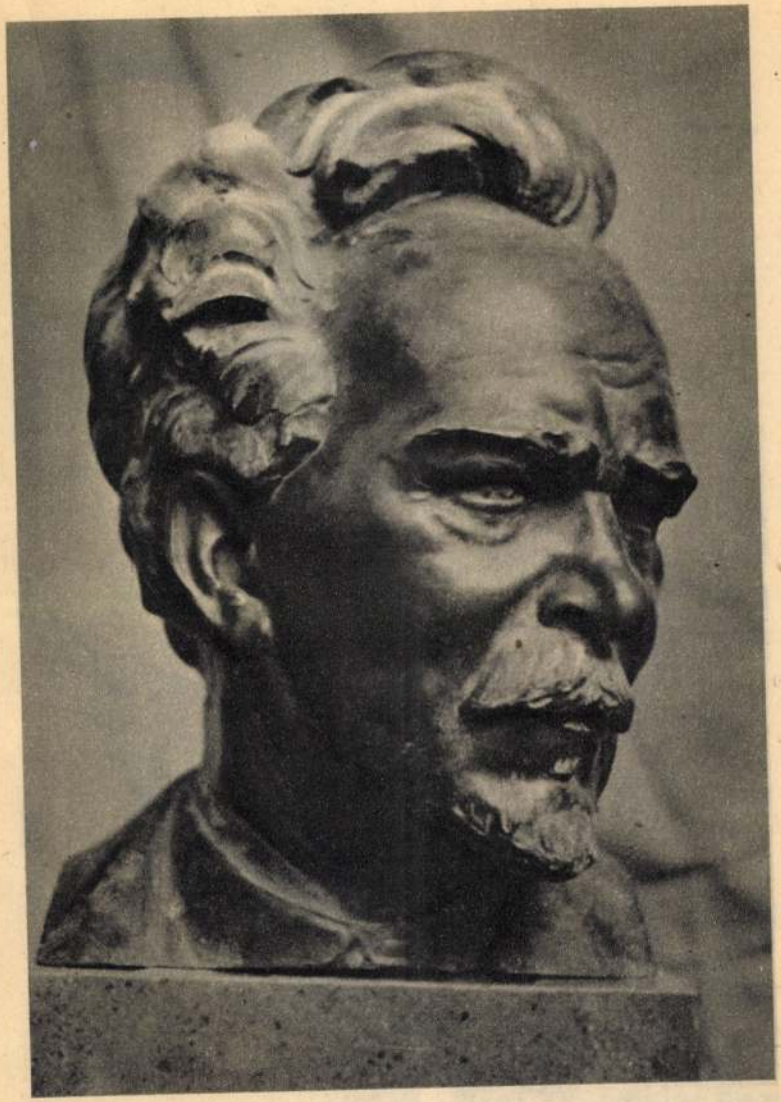

HUBAY JENŐ PORTRÉJA
KISFALUDI-STRÓBL ZSIGMOND ALKOTÁSA

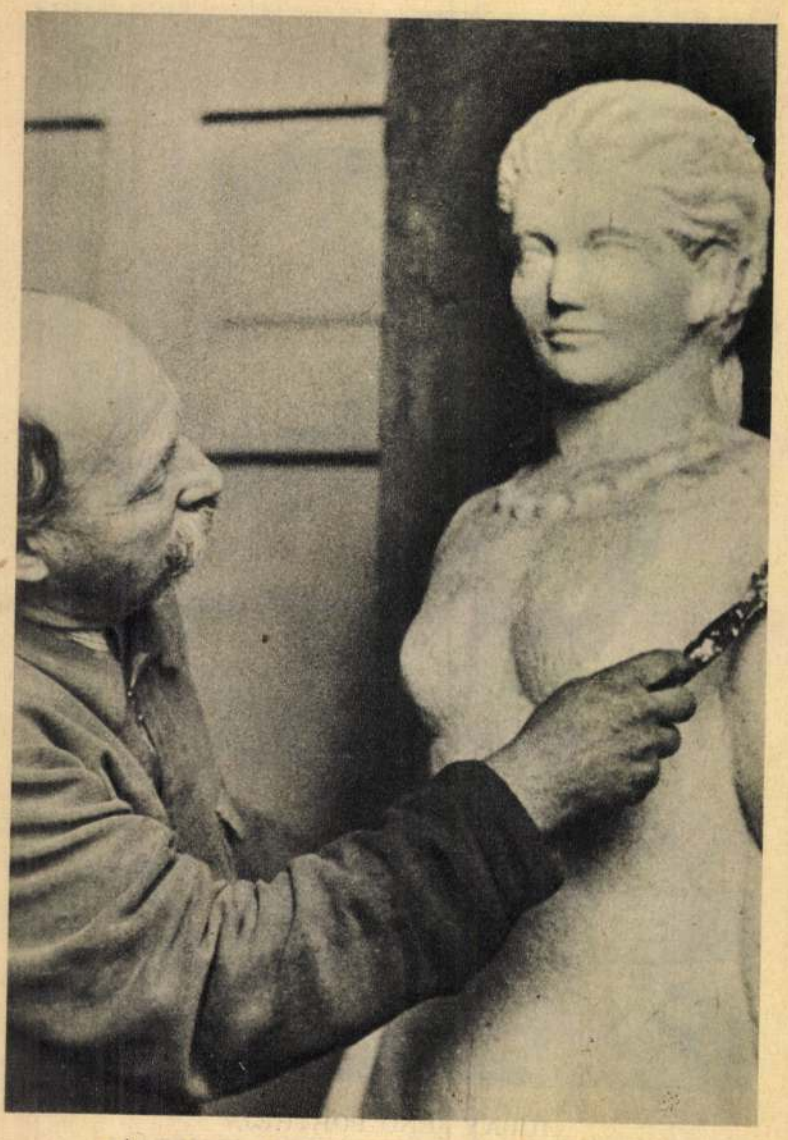

MÉDGYESSY FERENC NŐI AKTOT MINTÁZ

MEDGYESSY FERENC: LEÁNYFEJ

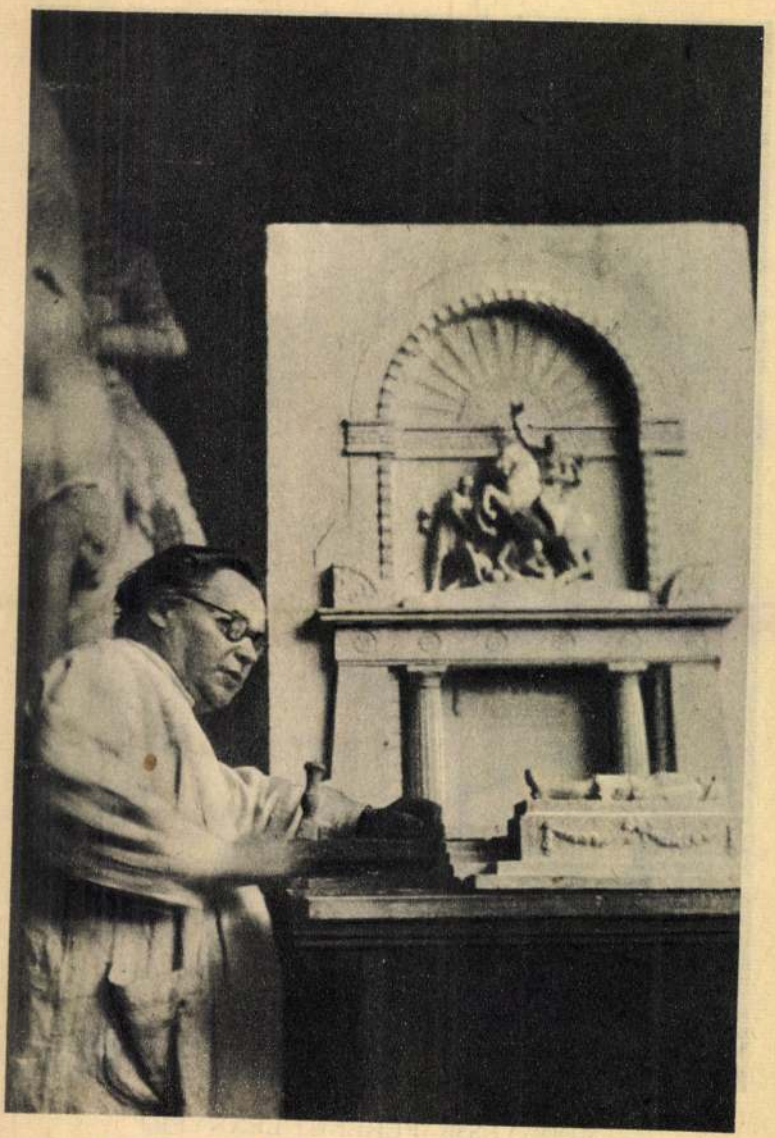

PÁSZTOR JÁNOS EMLÉKMŰVET TERVEZ

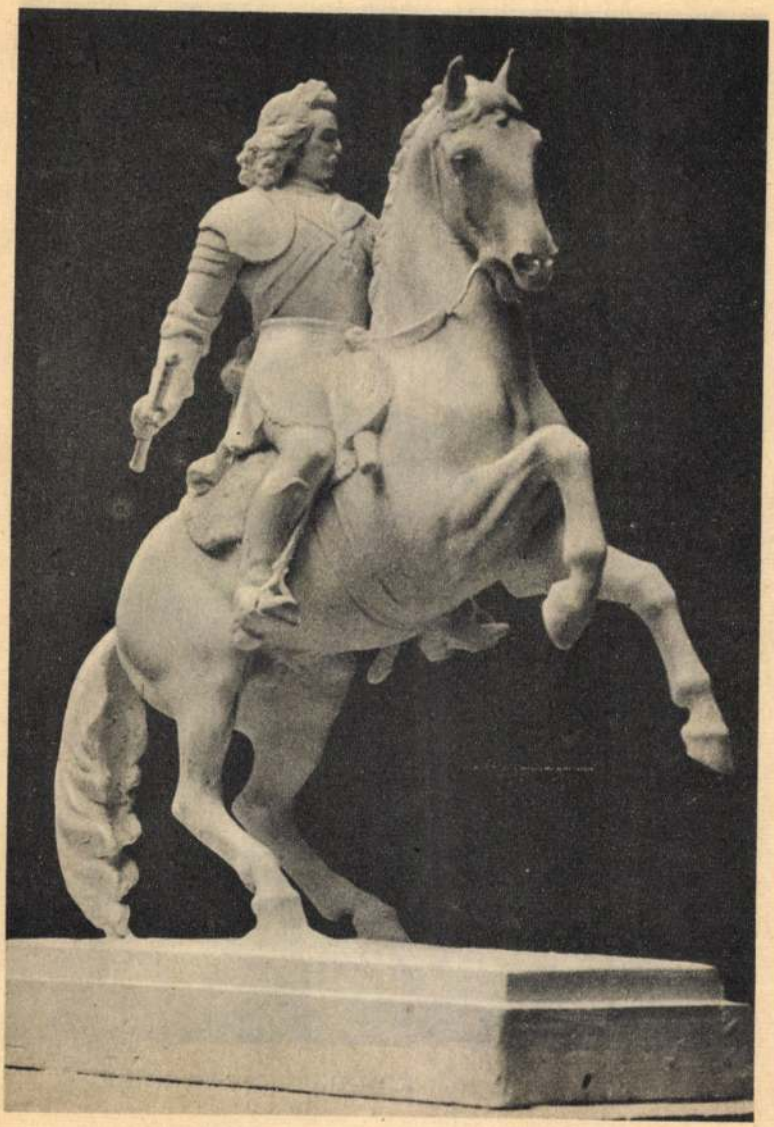

A RÁKÓCZI-SZOBOR, PÁSZTOR JÁNOS ÚJ NAGY MŰVE

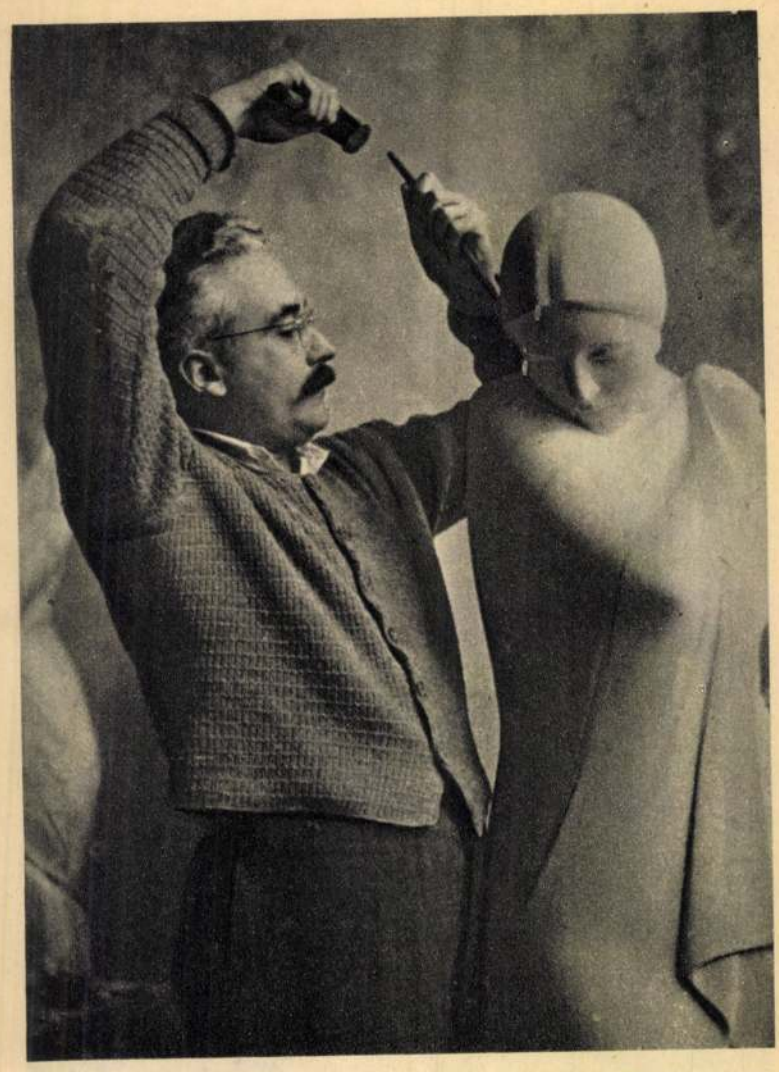

PÁTZAY PÁL NŐI FIGURÁT FARAG KŐBE

PÁTZAY PÁL LOVASSZOBRA

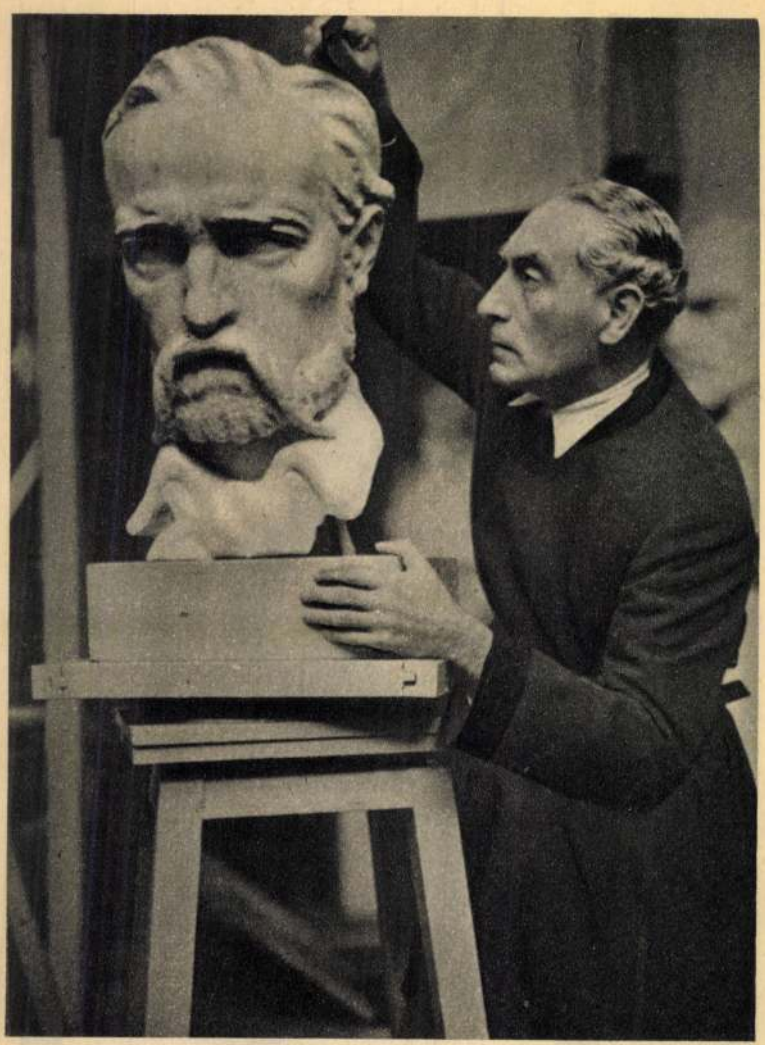

SIDLÓ FERENC MADÁCH PORTRÉJÁVAL

RÉSZLET SIDLÓ EGYIK ÚJ RELIEFJÉBŐL

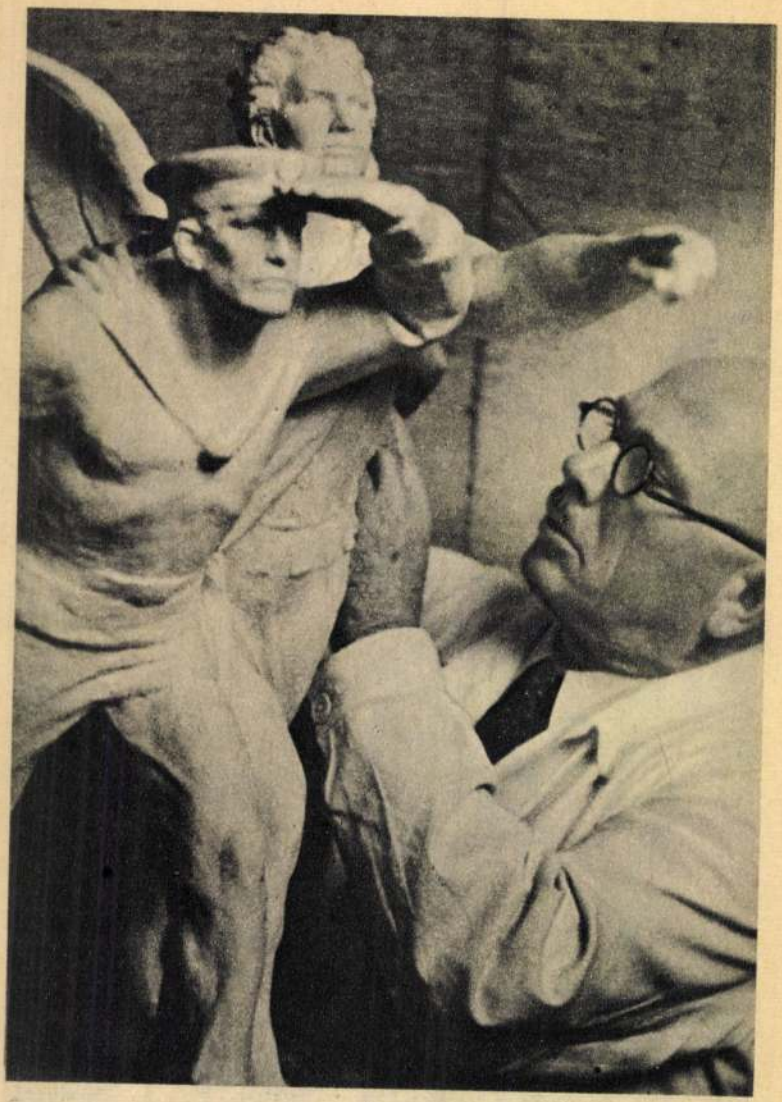

SZENTGYÖRGYI ISTVÁN A TENGERÉSZ-EMLÉKMŰ MODELLJÉVEL

SZENTGYÖRGYI ISTVÁN: ANYA GYERMEKÉVEL

SCHAÁR ERZSÉBET A BRUNSWICK TERÉZ EMLÉKMŰ MODELLJÉT KÉSZITI

SCHAÁR ERZSÉBET: GYERMEKFEJ

VILT TIBOR FASZOBROT FARAG

VILT TIBOR ÚJ AKTSZOBRA

BOKROS-BIERMANN DEZSŐ GYERMEKFEJET MINTÁZ

»FÉRFIARCKÉP« BOKROS-BIERMANN DEZSŐ ÚJ SZOBRA

1021

KÉP, KÉPZELET, VALÓSÁG

SPORT

A sportoló ember igen régi, de nem állandó képzőművészeti téma. Különösen olyan korokban fontos, amikor megnő az egyén szerepe a társadalmi életben.

Közismert a sport eszményítő szerepe a klasszikus görög szobrászatban. A testi harmónia és szépség a humanizálás egyik megnyilvánulása. A sportünnepélyek, olimpiai játékok eredetileg vallási szertartások voltak: az Olümposz, az istenek világa a tökéletes emberek világa volt, s e tökéletességhez hozzátartozott a testi szépség is. Az atléta- és az Apolló-szobrok egyazon eszmény kifejezői.

A sport témája hiányzott a középkor, a reneszánsz művészetéből, és csak az újkori történelemben jelent meg. Figyelemre méltóak első előfordulásai az észak-amerikai művészetben: a 18. század végén pl. korcsolyázó férfi, a 19. század közepétől birkózók küzdelme, majd úszóverseny jelzi azt a szerteágazó témakört, amelynek kiindulópontja az egyénnek a természettel vívott küzdelme.

1. Myrón: Diszkoszvető (i. e. 450 körül)

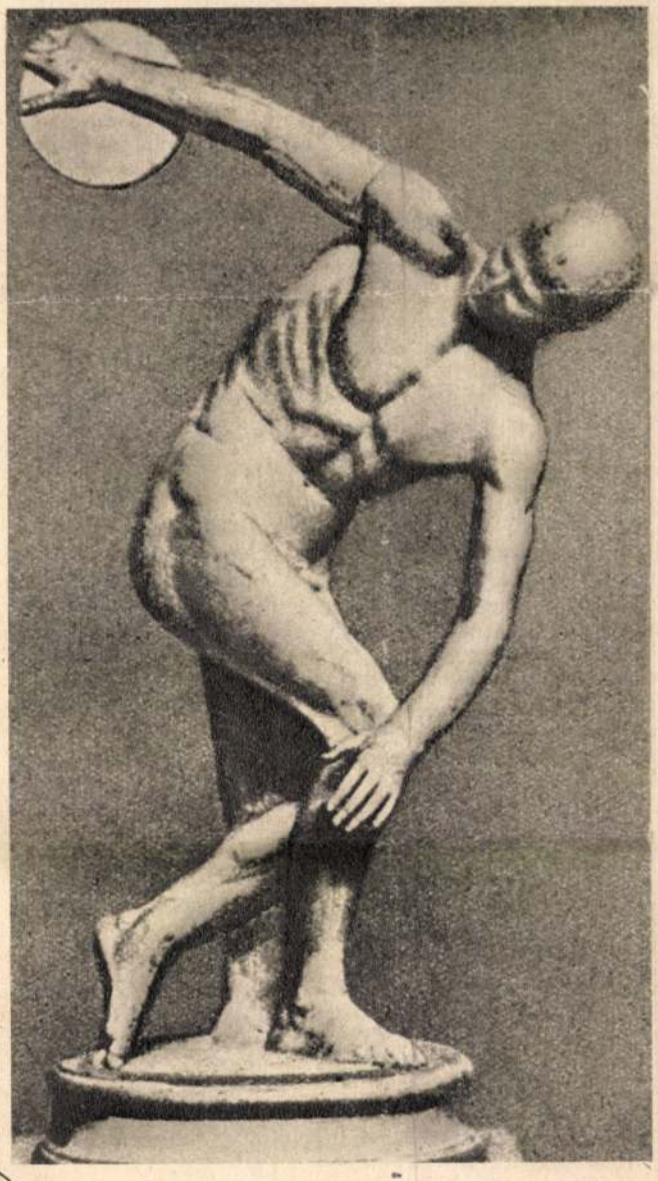

Különösen fontos lett a sport a szovjet művészetben. Alekszandr *Dejnekának* szinte egész pályáján végigvonul ez a téma: a művész labdarúgók, futók, úszók, sielők, sportoló férfiak és nők alakjai nyomán keresi az egészség, a testi-szellemi harmónia szépségét kifejező helyzeteket, motívumokat. Nemcsak festményben vagy márványmozaikban, mint itt bemutatott képein, hanem olyan munkákban is foglalkoztatta ez a téma, mint amilyenek a moszkvai metró Majakovszkij-állomásának mennyezeti mozaikdíszítéseiben láthatók. A sportoló ember Dejnekánál az egészséges, tettre kész, ésszerűen cselekvő egyén eszménye.

Hasonló jelentőségű, bár szám szerint kevés rokon témájú alkotás született a két világháború közötti magyar művészetben. *Bokros* Birman Dezsőnek itt látható plakettje a munkássportot propagálja, a sportfelvonulások szépségét hirdeti. Ez az ábrázolás hangsúlyozza az egységes, szervezett cselekvést, a munkásmozgalom sportprogramjának mozgalmi szerepét; más, mint Dejneka egykorú alakjainak felszabadult örömöt kifejező testmozgása. Ez a plakett így mozgalomtörténeti dokumentum is.

A felszabadulás utáni magyar művészetben különösen az ötvenes évek első felében igen sok sporttémájú alkotás született, főként szobrok, szoborcsoportok. A Népstadionhoz vezető Ifjúság útjának hármas csoportjai között olyan is akad, mint Kerényi Jenő Felvonulók című kompozíciója, amely tartalmilag túllép a szorosabban vett témán. A hármas csoportok többsége azonban megrekedt az akkor divatos klasszicizáló eszmény rögzítésénél. Talán ez az oka annak, hogy az utóbbi évtizedekben csak elvétve találkozni képzőművészetünkben a sportoló alakjával.

E témakör mennyiségileg is sok nyomot hagyott: jelvények, emlékplakettek, díjak motívumai megérdemelnék annak művészettörténeti kutatását, mikor hogyan változott, gazdagodott vagy sematizálódott e téma felfogása. Ez a munka még hátravan. Az említett néhány csomóponttal csak jelezni kívántam, hogy függ össze a téma értelmezése a történelmi korszakok sajátosságával, ezen belül az egyén és a társadalom viszonyának mindenkori változásával.

Aradi Nóra

az lehet, hogy az *ember, a dolgozó tud-e a társadalmilag megkívánt módon reagálni az élet új jelenségeire, tud-e korszerűen és szocialista* módon élni, dolgozni, cselekedni. Ezért fontos feladat az üzemben, hogy a korszerű technikát összhangba hozzuk a társadalom nyújtotta művelődésen kívüli lehetőségekkel is. A termelés gazdasági és társadalmi feltételeinek összhangját elemezve ugyanis ma még azt tapasztaljuk, hogy a korszerű technika a legtöbb esetben ütközik a társadalmi háttérrel. Tudomásul kell venni: ha a társadalmi tudat – és ennek része, a művelődés – nem tudja követni a termelést, a technikát, végső soron a termelés további fejlődése lassul.

Öregek és fiatalok

Van a közművelődés folyamatában – amelyet tehát én szélesen értelmezek, és a termelési és a magatartási kultúrát is részének tekintem – közvetve nemzedéki probléma is. Nap mint nap tapasztaljuk, hogy az idősebbek közül elég sokan minden törekvésük ellenére sem értik a gyors fejlődés összefüggéseit, nem tudják, sokszor nem is akarják követni a változásokat, valamiféle jövősokk vetíti előre kedvezőtlen hatásait. A fiatalok többsége viszont érti a lényeget; főleg a technikai, valamint az életforma-modernizálódást, a korszerűség értékeit; ám a gyors és mindent átfogó fejlődés következtében nem értik és nem érzik eléggé a *hagyománynak* embert és társadalmat nemesítő, a kultúrát gazdagító erejét, szerepét. Pedig ez a nyomdászszakmában is elengedhetetlen.

Ezek a sürgető társadalmi és emberi követelmények szabják meg a mai közművelődési, munkásművelődési koncepcióinkat és tevékenységünket. Az eredményekről nem a jelentések, nem a statisztikák beszélnek elsősorban, hanem azoknak a dolgozóknak a munkája, magatartása, akiket az előbb együtt láttunk az üzemrészben.

SZ. SZABÓ LÁSZLÓ

Munkásszállási fórum

A XI. kerület *közművelődési napok*at rendezett, s ennek kapcsán megbeszélésre hívták össze a kerületben lévő munkásszállók és az őket fenntartó intézmények vezetőit, népművelőit és társadalmi munkásait. Ezen *dr. Császtvay* Istvánné pártbizottsági titkár beszélt a munkásszállókban élők művelődési lehetőségeiről, valamint annak a vizsgálatnak az eredményeiről, amely a munkahelyeken és munkásszállókban megelőzte a közművelődési nap megszervezését. A legfontosabb kérdések megoldására a kerületi pártbizottság határozatot hozott.

A vizsgálat adatai szerint a munkásszállókban jelenleg 166 főre egy televízió-, illetve rádiókészülék jut, filmvetítésre pedig nincs megfelelő lehetőség. A szobák berendezése, a környezet szegényes, sok helyen mégsem engedik, hogy a lakók saját tárgyaikkal, képekkel tegyék otthonosabbá környezetüket. A 900–1200 személyes szállókban egy népművelő látja el a feladatokat, köztük szép számmal olyanokat, amelyek nem igényelnek egyetemi vagy főiskolai végzettséget. A népművelők között a legalacsonyabb bért a munkásszállókban dolgozók kapják, átlagos fizetésük havi 2800–3500 forint.

Sürgető feladat a szállókban az írástudatlanok és félírástudatlanok számának csökkentése. Az elmúlt évek tapasztalatai szerint, sajnos, nem csökken a számuk, s tanításuk megszervezése a nagyfokú fluktuáció miatt igen nehéz. A szállók lakóinak fele nem fejezte be az általános iskolát, és 100 dolgozó közül 25 analfabéta, illetve félanalfabéta. Ezért elsőrendű feladat, hogy jó körülményeket biztosítsanak, nyugodt környezetet és légkört a tanuláshoz.

Néhány kedvező tapasztalatot is hozott a vizsgálat: műkedvelő csoportok, szakkörök színesítik a szállók kulturális programját; nagy érdeklődés kísérte a falaik közt szervezett *megyei napok*at, amelyek színvonalas programmal mutatták be a lakóknak szűkebb hazájukat.

A sportolási lehetőségek általában nem kielégítőek, de a meglevő sportpályákat és -eszközöket sem használják ki. A könyvtárak *beírt* olvasói nem mindenkor *tényleges* olvasók is. A szállók lakói főleg ifjúsági könyveket, meséket keresnek, s néhány helyen – indokolt volt – be is szerezték ezeket a műveket.

A vállalati *közművelődési bizottságok*nak nagyobb gondot kell fordítaniuk a szállások közművelődési programjaira, s a KISZ-nek és a szakszervezetnek is vannak itt feladatai. A szállókban szervezett *önkormányzat* még nem mindenütt működik megfelelően.

A XI. kerületi pártbizottság figyelmeztet arra, hogy a *munkahelyi pártszervezetek*nek nagyobb felelősséggel kell foglalkozniuk, a szállókban élők problémáival. Nem elég a feladatok kijelölése, hanem a folyamatos végrehajtással is törődni kell. A SZOT állásfoglalásának szellemében minden szállóban könyvtárat kell létrehozni. Mindenhol kellő számú és választékú tankönyv és taneszköz álljon a tanulni kívánók rendelkezésére; ezért *a fenntartó vállalatok a felelősek*. Az otthonosság növelése érdekében mosógépeket, hűtőgépeket, televíziókat kell beszerezni, a szobák díszítését pedig szorgalmazni kell.

A közeljövőben meg kell vizsgálni a szállókban külön élő házaspárok összeköltöztetésének lehetőségét, valamint azt, hogy nyugdíjazás után a vállalatok miképpen tudnának lakásmegoldást és letelepedést biztosítani dolgozóiknak.

Varga László, a kerületi tanács általános elnökhelyettese arról beszélt, miben segítették a kerületi munkásszállások közművelődési tevékenységét. Szembesítette tíz vállalat munkásszállásainak 1975. évi terveit a megvalósítással: a maguk által kijelölt feladatoknak átlagosan a felét teljesítették. Javulás figyelhető meg a továbbtanulásban, önművelésben. Több szállóban, ahol korábban nem volt, népművelőt alkalmaztak, és sok más helyen is felmerült ennek igénye. A könyvtáraknak általában *nincs működési szabályzatuk*; többségük heti négy-hat órában kölcsönöz, sőt két helyen nincs is megszabva, mettől meddig. A tízből öt helyen *nincs katalógus*, s a könyvtárosok nem tudják, hogy ki a felügyeleti szervük, kihez tartoznak. Az ismeretterjesztő előadások 20–40 százaléka *érdektelenség miatt* elmarad. Négy helyen működik társadalmi mozi, de a népművelőknek nincs lehetőségük arra, hogy maguk válasszák ki a vetítendő filmeket. A KÖJÁL vizsgálata szerint a szállók közegészségügyi helyzete kielégítő.

Simon László, a Szakszervezetek Budapesti Tanácsának titkára az önkormányzat szerepéről beszélt, a szálláshelyi demokrácia feladatait elemezte a közművelődési munka kialakításában.

Molnár Ferenc, az Építésügyi Szolgáltató Vállalat közművelődési igazgatóhelyettese a munkásszállásokon alkalmazható közművelődési módszerekről szólt. Vállalatuknak tizenkét szállója van, ezekből kettő a XI. kerületben. A főleg vidékiekből álló lakók *több-nemzedék*ének kell biztosítani az alapműveltség megszerzésének lehetőségét. A fiatalok iskolai végzettsége is hiányos.

A hosszúra nyúlt előadások után a résztvevőknek csak a fele maradt ott hozzászólásra. Sajnos, így nem hallhatták azokat a véleményeket, melyekben jó ötletekkel, javaslatokkal, a munkásszállási körülmények bemutatásával segítették a tanácskozás munkáját. Szó esett a népművelők helyzetéről, s a munkát nehezítő körülményekről, a portások és a gondnokok feladatairól. Javasolták, hogy indítsanak tagozatos osztályokat a dolgozók általános iskolájában, hisz kialakult érdeklődésű emberekről van szó, akik közül sokan érdeklődnek például a zene, a testnevelés, a biológia iránt. Egy hozzászóló helytelenítette szállójának azt a gyakorlatát, hogy elkülönítik a cigányokat. A szálló vezetésének ez a döntése hibás. Szó esett a fegyelmi bizottságok munkájáról is. A munkahelyek kifogásolják, hogy egy-egy dolgozójukat eltanácsolják a munkásszállókból; a sokszori figyelmeztetésről, a szállóban tanúsított magatartásáról azonban nem tudnak, nem kísérik figyelemmel a szállólakók életét.

(f. b.)

Bokros Birman Dezső
SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
művészet
1979 5
Népművelés
5

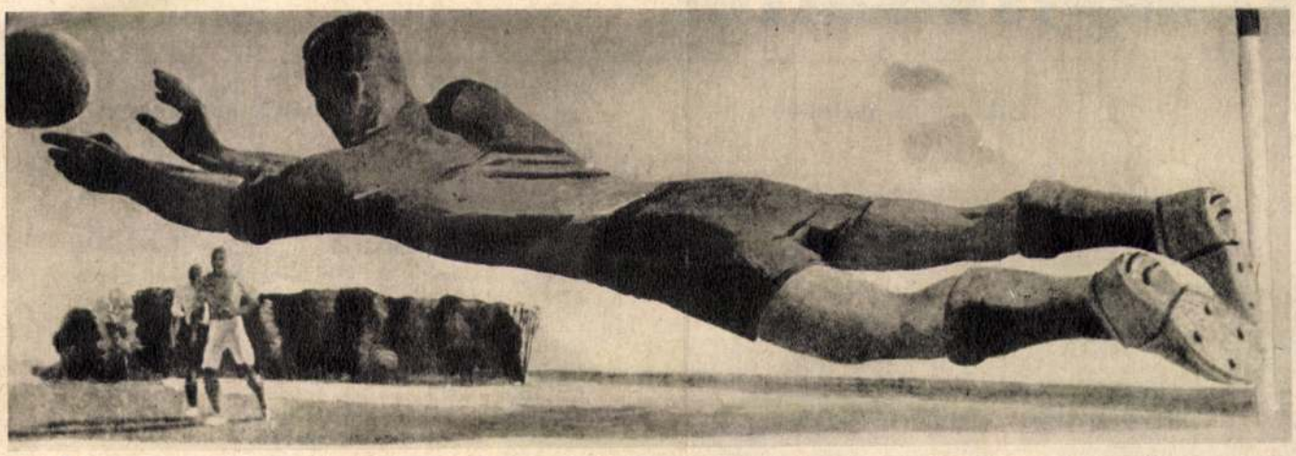

3

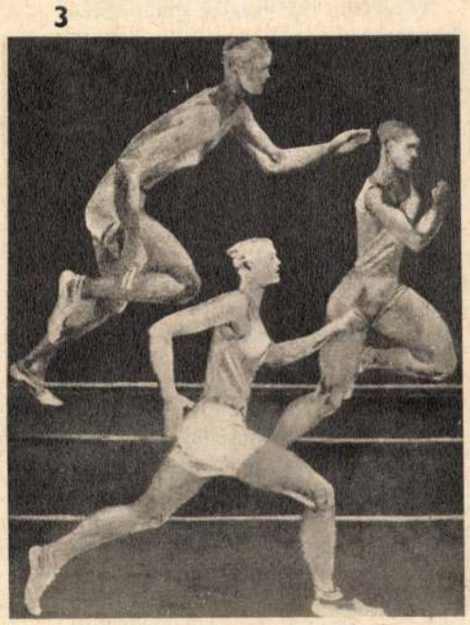

2

4

5

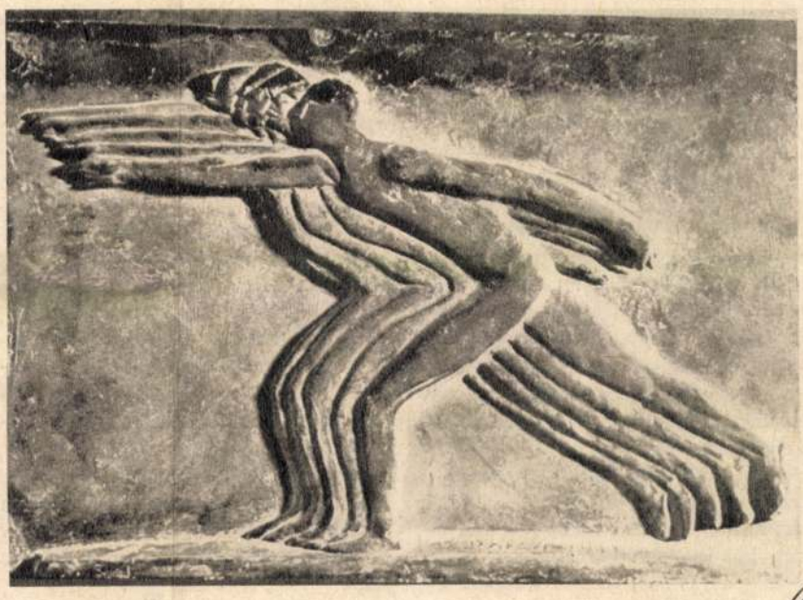

2. Dejneka: Futás (1932)

3. Dejneka: Labdarúgó (1934)

4. Dejneka: Márványmozaik (1950)

5. Bokros Birman Dezső: Futók (1933)

Tóth Bálint felvételei

TUDÓSÍTÓINKTÓL

Sikeres tíz esztendő

Az együttes az olaszországi Agrigentóban a nagydíjjal

1968 őszén a nagykátai járási pártbizottság összehívta a helyi üzemek, gazdaságok, intézmények, vállalatok vezetőit, és azt javasolta, hogy a már nagy sikerrel működő *ének-, zene- és táncegyüttes*t vegyék közös fenntartásba. Ez így is lett, s egyúttal öt esztendőre meghatározták az együttes tennivalóit. Az alapozás után heti háromszori találkozással, az énekkar, a zenekar, a tánckar próbáival, az összpróbákkal kezdett összekovácsolódni az együttes.

Nagykáta nem népi tájegység, nincsenek különleges hagyományai. Bizonyítani akartuk hát, hogy *népi együttest olyan területen is létre lehet hozni, ahol nincsenek serkentő helyi hagyományok*.

A munka hamar sikert hozott: a televízió Ki mit tud? vetélkedőjén, majd három lengyelországi úton, amely a Nagykáta és Poznan között kialakult kulturális kapcsolat eredménye volt. Együttesünk rendszeresen fellépett a járás községeiben, Pest megye városaiban is, négy évig pedig a Fejér megyeiek által meghirdetett velencei fesztivál győztese volt.

1972-től (minthogy ekkor már nyolc szövetkezet támogatta őket) *Tápió mente Szövetkezeti Együttes* néven tevékenykednek. Elismerést arattak a pireneusi, a nizzai, a messinai, a limassoli (Ciprus) fesztiválon, továbbá NDK-beli testvérmegyéjükben, Suhlban, később a Szovjetunióban, Omszkban és környékén.

A SZÖVOSZ (a fő támogató) az 1979-es agrigentói (szicíliai) fesztiválra is jelölte az együttest: ez a legrangosabb európai néptáncfesztivál. A hat nap teljesítménye alapján a Tápió mente bizonyult a legjobbnak. A szabadtéri színpadon több százezer résztvevő és a tévé kamerái előtt kapta meg együttesünk a nagydíjat. Idehaza a Szocialista Kultúráért jelvénnyel tüntették ki őket.

Az elmúlt tíz esztendő alatt 700 fellépésükből 500 itthon, a többi külföldön volt. A táncosok fiatalok, hat községből járnak össze. A nagykátai szűk lehetőségeket kibővítve egy régi parasztházat újítottak föl, amely ugyancsak a Tápió mente nevet kapta. Azóta ide járnak az együttes tagjai, hogy a népművészet más ágaival is megismerkedjenek. A vezető tizennégy éve *Demján* Lajos. Nemcsak pedagógusnak kiváló: tíz éve az ő koreográfiái táncolnak a fiatalok. Csak néhány koreográfia az ismertebbek közül: Kátai legénykérő, Apáról fiúra, Cigányfantázia, Szatmári szvit, Csujogatós, Duna menti karikázó, Csizmacsapó, A halálra táncoltatott lány balladája. Ezekben a néptánc, a népzene, az énekművészet a maga eredetiségében, mindig játékosan, vidáman jelentkezik.

Az együttesnek minden lehetősége megvan a sokrétű, színvonalas művészi tevékenységhez. Tíz esztendő kemény munkája bizonyítja, hogy meg is érdemli ezt.

(chmely)

Születésnap kitüntetéssel

Ceglédbercel község március 21-én a Dózsa György Művelődési Házban emlékezett a Tanácsköztársaságra, és köszöntötte az ottani *vasutas énekkar*t. A *Füzi* Elek néhai iskolaigazgató által szervezett és vezényelt férfikar 60 éve, 1919. március 21-én szerepelt először. Ettől az időtől kisebb-nagyobb zökkenőkkel, de élt, működött a kórus. A felszabadulás után egy ideig vegyeskar volt, s fellépett megannyi ünnepségen.

Az együttes 1955-ben lett a művelődési ház énekkara. 1963-ban ezüst oklevelet, 1965-ben arany oklevelet kaptak, az 50 éves jubileumon újabb ezüst oklevelet, majd miniszteri dicséretet. Az 1970. évi országos minősítésen elért fokozatuk bronzkoszorú diplomával.

1975-ben *Juhász* Frigyes zeneszerzőt kérték fel vezetőnek, s 1976-ban az

Bio-art kiállítás

Fából, gallyból és virágból készült képeket, szobrokat állított ki *Kereszthy* Kornél a Fővárosi Művelődési Házban. Három hétig volt látható a múlékony anyagú kiállítás, és sok látogatója akadt. Az ikebanához jól értő japán vendégek is elismeréssel nézték a képzőművészeti alkotásokká formált élő természetet. A megnyitón japán költemények és zeneművek is elhangzottak, s a kiállítással egyidőben diavetítéses ikebana-bemutató is volt.

(f.)

Kossuth Népe

MEGJELENIK HÉTFŐ KIVÉTELÉVEL MINDEN NAP

I. évfolyam 14. szám — Főszerkesztő: Felkai Ferenc — 1945. május 16, szerda

Közöljük a sopronkőhidai foglyok névsorát

Sopron-Kőhida drámai órái

Akiket a Dominics-féle nyilos vérbíróság kivégeztetett, vagy Németországba hurcoltatott

156 magyar áldozat

Sopron-Kőhida . . .

Fájdalmas, hogy a Hűség Városa ugyanolyan gyászos történelmi hirhedtségre tett szert, a náci és nyilas banditák jóvoltából, mint 48 után Kufstein kazamatái. Szomorú, hogy éppen a „civitas fidelissima" neve lesz átkos emlékezetű az igaz magyarok szívében. Sajnos, ebbe a városba próbáltak menekülni Szálasi és pribékjei, itt ült vésztörvényszéket a Dominics-féle vérbíróság, itt végezték be életüket a magyar felszabadulási mozgalom pionirjai és sok száz magyart innen hurcoltak el Németország belsejébe az SS-vérebek.

Sopron-Kőhida: az utolsó stáció. A magyar golgota útja a Svábhegyen, a Gestapo vallatószobáiban kezdődött, folytatódott a pesti vérbíróság fogházában és a Margit-körúti fogházban, ahonnan a kínzások és gyötrelmek útja Sopron-Kőhidára vezetett. Sokan itt be is végezték, kötéllel a nyakukon, vagy golyóval a szívükben. A fegyház többi lakójának további kálváriája Németországban folytatódott. Egyrészüket Wiener-Neustadtba, más részüket Hannoverbe vitték. Hogy onnan — hová? Ki tudna erre válaszolni. Még csak ennyit:

Verje meg a magyarok Istene azt az aljas hazaárulót, akinek része volt ebben! „Verje meg az Isten, fogja meg az átok!"

Sopron-Kőhida a magyar politikai foglyok utolsó „hungarista birodalmi" állomása. Itt tevékenykedett a politikai ügyekkel foglalkozó legaljasabb „magyar" intézmény, amit a Szálasi-banda állított fel: az úgynevezett *Dominics-féle vérbíróság.* Teljes címe:

„A Nemzet Totális Mozgósításával és Harcbaállításával Megbizott M. Kir. Tárcanélküli Miniszter mellé beosztott Tábornok Birósága."

Itt hangzottak el a 15—20 évre szóló fegyházbüntetések és halálbüntetések. Itt domborulnak a kivégzettek sírhantjai — köztük *Bajcsy-Zsilinszky Endréé* is — és innen hurcolták Németország belsejébe azokat a védőőrizeteseket és elítélteket, akiket az orosz felszabadító hadsereg megérkezésekor jobbnak tartottak magukkal vinni.

Sopron-Kőhidát ugyanaz a sors érte, mint a hírhedt náci internálótáborokat, Buchenwaldot és Dachaut.

Egy „szökevény" beszámolója

Sopron-Kőhida szabályos fegyház volt, ahol a rendes fegyenceken kívül rengeteg politikai foglyot őriztek és kínoztak. A politikai foglyok két csoportba tartoztak. Az egyik csoport az úgynevezett *„védőőrizetesek"*, akik ellen hadbírói eljárás nem folyt és akiket a kórház épületében helyeztek el. A másik csoport az úgynevezett *„cellások"*, ezek voltak az elítéltek és a hadbírói eljárás alatt állók.

Ez az elkülönítés megmaradt és az elszállítás is két csoportban történt.

Március 28-án a védőőrizeteseket, március 29-én pedig a többi foglyot szállították el.

A további információk úgy szólnak, hogy ezek *egy részét Wiener-Neustadtba, másik részét pedig Hannoverbe hurcolták.* Hogy itt mi lett a sorsuk és hogy ezekből a városokból az orosz győzelem után hová szállították őket, arra csak a magyarok Istene tudna válaszolni.

Sopron-Kőhida utolsó napjairól egy „szökevény-fegyenc", akinek március 29-én sikerült kereket oldania, a következőkben számol be:

— Az utolsó napokban feszült izgalommal vártuk a híreket a Vörös Hadsereg előnyomulásáról. A kórházban volt egy „titkos" rádiókészülék. Onnan hozták a gyengélkedők és az írnokok az örömhíreket. Rendkívül segítségünkre volt a hírszolgálatban a mindig agilis *Almássy* és *Révay* „polgári egyének" (mert így titulálták a Kiss János-féle mozgalomban részt vett és kegyelemmel menekült hadi műszaki törzskari alezredest és huszárszázadost).

— Legjobb volna, ha az oroszok valahogyan bekerítenének bennünket — ez volt az általános óhaj.

A foglyoknak Németországba való szállítása már a levegőben lógott. Az egyébként *zord és kérlelhetetlen hadbírák lázasan csomagoltak már és nem folytatták korábbi mesterségüket. Nem „ítélkeztek", de nem ásták a védőárkokat sem.* A nyitott ablakokon keresztül a cellákba besuhant az aggódó kérdés:

— Mit tudsz? Mikor indulunk?

Kétségbe voltunk esve. Egyetlen halvány reménysugár még befurakodott a cellák vasrácsos ablakain. Megtudtuk, hogy dr. *Varvasovszky János,* a fegyintézetnek mindig a foglyokkal érző és érdekükben mindent megtevő orvosa, a soproni Erzsébet-kórház idegosztályának vezetője, *a fegyházban lévő tífuszesetekre hivatkozva, azt a kérelmet terjesztette elő, hogy az elszállítástól tekintsenek el, mert a foglyokkal együtt a járványt is kihurcolják.*

Gestapo-őrséget kapunk . . .

Minden hiába volt. *Március 28-án a védőőrizetesek már indulnak éspedig — amint hírlik — Chiemseebe.* Ezen a napon már a szokásos egyórás séta is elmarad, talán azért, hogy a „menetre való előkészületek" lehetővé ne váljanak.

Már az őrszemélyzet is ideges.

Március 28-án este

hatalmas szovjet légitámadás éri Sopront és a fegyház környékét is.

A fegyházra azonban nem hullanak bombák. A kiszolgáltatottság és a halálfélelem érzése súlyos perceket okoz a bezárt cellák lakóinak. Különösen a harmadik emeleten lévő nők, akikkel valósággal hintázik az épület, verik elkeseredetten az ajtót:

— Nyissák ki! Szálasi már úgyis elmenekült!

Nekünk azonban a bombázás pokoli dörrenései az öröm és boldogság érzését jelentették. Ugy látszik, mégiscsak itt a szabadulás órája.

A távolból géppisztoly kattogása hallatszik.

Por és füst száll az ablakokon át.

— Ejtőernyősök — mondja kint valaki és a hír celláról cellára száll, a fűtőtestek útján.

Másnap korán reggel ébresztő. Az egész útra kapott fél kenyeret becsomagoljuk. A csomagot, ládát és zsákot a hátunkra vesszük. Induláshoz állunk.

— Kismartonban vagónokba raknak és valószínűleg Matthausenbe szállítanak — halljuk a hírt.

Őrzésünket a nagylétszámú megerősített magyar őrségen kívül

25 főnyi Gestapo-őrség veszi át, géppisztolyokkal felszerelve, egy Gestapo-altiszt parancsnoksága alatt.

A magyar őrségre is vigyázni kell, bár a magyar őrség továbbra is vigyáz ránk. A nácik egész uralmuk alatt így őriztették gyászmagyarokkal az igazi magyarokat. Most már világosan látjuk, hogy lehetetlen az őrség lefegyverzése, de még lehetetlenebb a szökés. Utolsó vigaszul az marad, hogy már úgysem tarthat soká. Mégis fáj elhagyni a földet, *amelyért — a Dominics-féle vérbíróság fogalmazása szerint — mindannyian „hűtlenek" lettünk.*

A menetoszlopot szakaszokba osztják, parancsnokot kapunk, aki szervez, névsort készíttet, mert *„minden parancsnok felelős a szakaszáért".*

„Közönséges fegyencek"

De az indulás sürget. Reggel fél nyolckor a visszamaradó „közönséges fegyencek" — kik igazi bajtársi szeretettel vettek körül mindig bennünket és akikben az embert becsülni megtanultuk —, ezeknek a szenvedőknek búcsúintegetése és jókívánatai között kilépünk a fegyház erősen őrzött kapuján.

Az úton már visszavonulási kép. Kocsioszlopok . . . néhány rohanó gépkocsi . . . a német menekülés biztos jelei. A mi menetünk mégis feltűnést kelt. A gyalogolás üteme nagyon erős. *A Gestapo-pribékek élete fontos és baj volna, ha kézrekerülnének. Nagyon sápadtak most. Batyuval, zsákkal, ládával a hátukon mennek: menekülnek.*

És átlépik az országhatárt nők, férfiak, munkások, hivatalnokok, tisztek, tábornokok, elhurcolva hazájukból, mint annyi más. *Ez a menet örök jelkép marad: a magyar szabadság megtiprásának örök mementója.*

Ára: 1 pengő

A sopronkőhidai mártírok

Sikerült megszereznünk az ellenállási mozgalom halálos áldozatainak névsorát, akiket a gyilkosok Sopron-Kőhidán végeztettek ki. Itt meg kell emlékeznünk a még Pesten kötél általi halálra ítélt és kivégzett vitéz Kiss János altábornagyról, Nagy Jenő vk. ezredesről és Tarcsai Vilmos vk. századosról.

A Sopron-Kőhidán kivégzettek közül hötélhalállal fejezte be életét: Bajcsy-Zsilinszky Endre orsz. képviselő, Topa János munkás, Fisch Emil mérnök, Kádár Klein Elek, herceg Odescalchi Miklós földbirtokos, Németh László karp. és Stellczer Lajos tisztviselő.

Golyóval végezték ki Szenes Etelkát, Fecher Barnabást, Pataki Istvánt, Kreutz Róbertet, Győrffy Gyula alezredest, Deutsch József gráfkust és Koródy Béla hírlapírót.

A Németországba hurcolt védőőrizetesek

A védőőrizetesek közül Németországba deportálták a következőket:

Kállay Miklós és *Esterházy Móric* v. miniszterelnököket (*Kállay Miklóst már febr. 15-én elvitték*), dr. *P. Ábrahám Dezső* v. miniszterelnököt, *Hennyei Gusztáv* v. ezredest, *Töreky Géza* kúriai elnököt, *Nagy Vilmos* v. honv. minisztert, herceg *Montenouvo Nándort*, v. *Náray Antal* v. őrnagyot, *Vörös Géza* ny. altábornagyot, báró *Inkey Pálnét*, báró *Inkey Istvánt*, gróf *Kendeffy Ádámot* és nejét, *Erődi-Harrach Béla* egyetemi tanárt, *Erődi-Harrach Tivadar* képviselőt, *Nagy Béla* ny. vezérőrnagyot, *Szebeny József* Beszkárt vezérigazgatót, *Ditz Károly* v. rendőrfőkapitányt, *Rakovszky Tibor* országy. képviselőt, *Arnóthy-Jungert Mihály* v követet, *Kádár Gyula* vk. ezredest, *Nagy Mihály* alezredest, *Buday Lajos* alezredest, *Timár Gyula* őrnagyot, *Krúdy Ádám* századost, *Simon Mihály Pál* ügyvédet, *Reisinger Ferenc* v. országy. képviselőt, *Bárdos Ferenc* v. országy. képviselőt, *Jávor Pál* színészt, *Egyed Zoltán* hírlapírót, *Siménfalvy Sándor* m. oszt. főnököt, *Dabassy-Halász Károly* m. oszt. főnököt, *Beszterc[e]dy Jakóbi Roland* m. oszálytanácsos, *Pásztóy Ámon* min. osztálytanácsos, *Kaczyán Ervin* m. osztálytanácsos, *Páris László* min. osztálytanácsos (*aki szállítás közben megszökött állítólag agyonlőtték*), *Sebess Jen[ő]* min. osztálytanácsost, *Dániel Sándor* m. osztálytanácsost, *Beökönyi Lás[zló]* m. titkárt, *Papp Álmos* m. titkárt, *Jeszenszky Sándor* m. osztályfőnököt, *Berki Friz* teol. tanárt, *Popovits István* teol. tanárt, *Zimmer Ferencet*, a MTI főszerkesztőjét, *Füzessy Miklós* lelkészt, *Kemény Gábor* r. főtanácsost és *Gyuris Aladár* r. kapitányt.

A védőőrizetesek közül a fegyházorvos javaslatára szabadon engelték, de később Budapesten elhúnyt *Kánya Kálmán* v. külügyminisztert, *Lakatos Géza* vezérezredest állítólag Sopronban elfogták, a felesége pedig Sopronban van, *Ruszkiczay Rüdiger* v. honv. miniszter, herceg *Hohenlohe Lajos* és neje, *Antal István* v. miniszter, báró *Rohonczy Tamás* és neje, *Titkos Ilona* és *Lupkovics György* kúriai bíró a védőőrizetesek közül kiszabadult.

A Németországba szállított „cellások" névsora

Milassin István hbsz. őrnagy (életfogyt.), *Zerovitz Péter* borkereskedő (életfogyt.), *Almássy Pál* alezredes (kötél, amit kegyelemmel 15 évre változtattak), *Békefi Tamás* gazdász (15 év), *Karácsonyi Jenő* galv.-plaszt. (15 év), *Palotai László* kereskedő (15 év), *Révay Kálmán* százados (10 év), *Makai Miklós* gyárigazgató (10 év), *Csüröss Lajos* folyamőrnagy (15 év), *Dallos Ferenc* mérnök (15 év), *Schlichter János* szabó (15 év), *Ponozi Zoltán* (15 év), *Kálmán Andor* cipőgyáros (2 év), *Halász Ervin* (2 év)), *Lőrinczy Auguszta* (15 év), *Koch Zoltánné* (8 év), *Halász Éva* (2 év), *Farkas Imre* tart. zászlós (3 és fél év), *Perényi Jenő* hadapród (4 év), *Solt Lilla* (3 év), *Schwarz Jenőné* (2 év és 2 hónap), *Elbert Teréz* (6 hónap), *Gráf Jánosné* (2 év), *Vidor Anna* (1 év és 2 hónap), *Balogh Mihály* (életfogyt.), *Kucsera László* (életfogyt.), *Kiss István* (15 év), *Juhász Lajos* (15 év), *Novák Jánossi Péter* (15 év).

Dálnoki Veres Lajos vezérezredes 15 évi fegyházat kapott, de szállítás közben megszökött. *Hardy Kálmán* altábornagyot kötél általi halálra ítélték és Németországba szállították. *Czebe Jenő* vezérkari százados Németországba való szállítás közben megszökött. *Simka Péter* rendőrfogalmazót két évre ítélték és Németországba szállították. Dr. *Pflug András* m. osztályfőnök elbujt és most Bremberg-bányában tartózkodik.

Akiket felmentettek és akik megszöktek...

Kuty László v. ezredes, *Utassy Lóránt* v. ezredes, *Lészay* v. ezredes, *Tóth Mihály* alezredes, *Göcsi Nagy Elek* alezredes, *Szentmiklóssy István* őrnagy, *Tamás Gyula* őrnagy, v. *Szász Ottó* ezredes, *Kapocsfjy Béla* alezredes, *Csegezy József* őrnagy, *Szöllőssy József* őrnagy, *Vály Nagy Tibor* orvos, *Burgetti István* százados, *Fáy Miklós* tizedes, dr. *Lőcsey Ernő* t. hadnagy, *Tir Miklós* tizedes, *Molontai Károly* hadnagy, *Horváth Zoltán* t. százados, *Markos György* közgazdász, *Lázár Károly* altábornagy, *Vattay Antal* altábornagy, *Kalamár Julianna*, *Stolte Istvánné*, *Klein Piroska*, *Földi Julia*, *Nemes Mária*, *Ábelesz Jenőné*, *Iparci Siliveri* olasz köv. titkár, *Kockás Ferenc* mérnök, *Kockás Gyula* egyetemi tanár, dr. *Harsányi Jenő* orvos, dr. *Szendrei* orvos, *Breuer György* igazgató és neje, *Füredi Oszkár* cisz. tanár, dr. *Füzessy Miklós* igazgató, *Vécsey Egon* alezredes, *Horváth Béla* alezredes, *Mélik Endre* ujságíró, *Bartos Béla* százados, *Toszt László* százados és *Bajusz Péter* honvéd rádiós.

Baranyai Mihály 9 évet, *Kurella Mátyás* 9 évet, *Ostermann Ferenc* 8 évet, *Bogdanoff István* 8 évet, *Totovics Vladimir* gyógyszerész 8 évet, *Rajk László* pedig életfogytiglani fegyházat kapott.

*

Sajnos, még ez a lista sem teljes. Hiányzanak belőle a korábban elitéltek és akik korábban szöktek meg. A többinek sorsáról még ennél is kevesebbet tudunk.

Remélnünk kell, hogy akiknek neve itt nem szerepel, azok egyszer mégis csak hazajönnek.

Erdődy Elek

Tiszta levegő árad be a Vármegyeház ablakán

Újjáalakult Pest vármegye parlamentje

Pest vármegye nemzeti bizottsága az önkormányzati testületek megalakításáról szóló kormányrendelet alapján a megye ideiglenes törvényhatósági bizottságát május 14-én, hétfőn délelőtt tíz órára a vármegye székházának közgyülési termébe újjáalakuló gyűlésre hívta össze. Az erősen megrongálódott közgyülési terem falait nemzetiszínű és vörös drapériákkal díszítették, az elnöki emelvény mögött, ahol egykor *Horthy Miklós* kormányzó képe függött, örökzöld levelekből font füzérrel díszítve *Kossuth Lajos* festményét helyezték el és a terem baloldali falán *Rákóczi Ferenc* képe függött. Az elnöki emelvénytől jobbra és balra helyezték el *Petőfi Sándor* és *Kölcsey Ferenc* arcképeit s a teremben megyei hajduk állottak díszőrséget, kezükben zászlóval.

A „megnevezésre sem méltó alispán" gyalázatos merénylete

Dr. *Gorzó Nándor*, a Pestmegyei Nemzeti Bizottság ügyvezető társelnöke nyitotta meg a gyűlést.

— Nem véletlen — mondotta az elnök —, hogy e vármegyeháza falán 1938-ban, Kölcsey halálának százéves fordulóján országos ünnepség keretében akartam bronz emléktáblát elhelyeztetni, amelyet a világhírű magyar szobrásszal, *Beck Ödön Fülöppel* készíttettem el. A tábla a maga művészi szépségében már felépítve állt e falakon, amidőn

az ünnepség hajnalán a még megnevezésre sem méltó alispán, aki akkor bitorolta ezt a szent helyet, éjjel levétette Kölcsey bronzarcképét kultúrátlanságának örök jeléül és szégyenére s gyávaságában azt mondta, hogy az eső mosta le a falba ágyazott emléktáblát.

Az elnöki megnyitó után *Márkus Ferenc* főispán letette fogadalmát, majd hangoztatta, hogy a közgyülési terembe az éltető májusi levegőn kívül beköltözött a demokrácia.

— Be fogjuk bizonyítani, ha kell — úgymond — azt is, hogy a demokráciáért meghalni is tudunk, mert ebben az országban soha nem ütheti fel többé a fejét a reakció.

— Az építő munkához csak úgy és akkor tudunk hozzáfogni, ha eltakarítjuk a romokat, de eltakarítjuk és kitaszítjuk magunk közül azokat is, akik ezeknek a rombolásoknak és pusztításoknak előidézői voltak.

A továbbiakban megállapította: itt az ideje annak, hogy a tisztviselők megtalálják az együttműködéshez vezető utat a fizikai munkásokhoz.

A beszéd után a főispánt a pártok szónokai üdvözölték.

Szocialista és Munkás Képzőművészek tavaszi kiállítása

Ez a kiállítás a felocsudó magyar képzőművészet első igazi életjele, — mint amikor az eszméletlenül fekvő nagybeteg, akinek eddig csak érverése árulja el, hogy él, végre kinyitja szemét. Körülbelül száz művész másfélszáz munkája avatja nagyobbszabású tavaszi tárlattá a kiállítást. A sok jó művész és munka közül elsősorban *Szántó Piroska* (nagyon finom rajzkultúrával), *Schubert Ernő*, *Ilosvai Varga János*, *Duray Tibor*, *Farkasházy Miklós*, *Gábor Marianne*, *Diener Dénes Rudolf*, *Waidinger József*, *Oelmacher Anna*, *Bolmányi Ferenc*, *Kmetty János* (remek kéktónusú vásznával), *Gál István* (különösen „Estefelé" c. nemes kis pasztelljével), *Perlrott Csaba Vilmos*, *Faragó Pál* (egy igen szép virágcsendélettel), *Sarcsay Jenő*, *Mihálty Pál*, *Frank Frigyes*, *Gráber Margit*, *Gadányi Jenő* képei és *Bokros Birman Dezső*, *Donner Gertrud*, *Kánya István*, *Szandai Sándor*, *Beck András*, *Friss László*, *Vedres Márk* szobrai emelkedtek ki. A kiállítás az *Ernst Múzeumban* nyilt meg, amelynek ezt a furcsa nevet adták: *Művészeti és Kereskedelmi Intézet*. Eltekintve attól, hogy ez a név kinosan emlékeztet az elmult évek hasonló címváltoztatásaira, nem érdemelné-e meg *Ernst Lajos*, a tragikus sorsú nagy magyar gyüjtő, hogy lelkes élete nyomtalanul széthullt művének legalább a neve maradjon fenn, mint — igenis — *Ernst Múzeum?!*...

F J.

A világrészek felett

A szovjet sajtó egyöntetűen megállapítja, hogy a német hadifoglyok nagy tömegét sürgősen fel kell használni a Szovjet-Unió elpusztított városainak újjáépítésénél.

Hétfőn megkezdték Svédország légvédelmének azonnali leszerelését. Rövidesen tartósan szabadságolják azokat a csapatrészeket, amelyek Németország kapitulációjáig a svéd-norvég határ mentén állomásoztak.

A szövetséges megszálló hatóságok bírósága négyévi börtönre ítélt egy kölni lakost azért, mert a város lakosságának összeírása során elhallgatta, hogy a nácipárt tagja volt.

A luxemburgi rádió jelentette, hogy Görîng Hermann lesz az első náci vezér, akit a háborús bűnösök kinyomozására alakított szövetséges bizottság bíróság elé állít.

Az angol sajtó mint érdekességet közli, hogy Churchill miniszterelnök vasárnap esti beszédét, amelyet Norvégiától Rómáig az európai adóállomások egész sora vett át, a hamburgi rádió is közvetítette.

Rommel özvegye egy amerikai újságírónak adott nyilatkozatában azt állítja, hogy biztos tudomása van arról, hogy férjét Hitler parancsára gyilkolták meg. Hitler ugyanis fokozódó üldözési mániájában meg volt győződve arról, hogy az ellene végrehajtott múlt év júliusi merényletben Rommel is részt vett. Rommel özvegyének állításaival teljesen egybehangzó nyilatkozatot tett a tábornagy 16 éves katonafia is, amikor a francia csapatok fogságába került.

A berlini rádió hétfőn jelentkezett elsőízben: greenwichi idő szerint este 6 órakor kezdte meg adását a vasárnapi szovjet hadijelentéssel.

A hajsza Himmler kézrekerítésére tovább folyik. Minden valószínűség szerint a volt náci vezér a Montgomery tábornagy csapatai által megszállott területen bujkál. Ujságírók állítása szerint Himmlert még nem látták a fegyverletétel aláírása után a flensburgi német főhadiszálláson nyilvánosan mutatkozni.

Tizenöt perc szórakozás

A parasztság kezén a föld

Nagy Imre földmüvelésügyi miniszter fontos nyilatkozatát közöljük rejtvényünk vízszintes 1. és 23. soraiban.

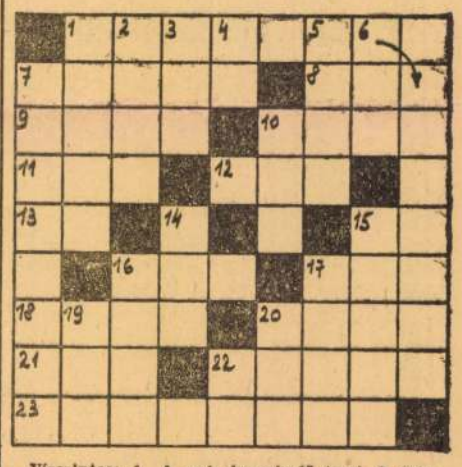

Vízszintes: 1. A nyilatkozat. 7. Becses személyeddel. 8. Jelt ad. 9. Miskolc melletti hely. 10. Dán zeneszerző. 11. S. E. D. 12. Óv. 13. Talmi. 15. K. U. 16. Állami bevétel. 17. Maga előtt taszít. 18. Oroszországi folyó. 20. .... megvénülünk. 21. Menyasszony. 22. Szerzetes. 23. A vízszintes 1. folytatása.

Függőleges: 1. A pedagógus feladata. 2. A kereskedő teszi. 3. Vág, szel — vidékiesen. 4. 1500 — római számmal. 5. Retten. 6. Angol költőszó. 7. Minden héten egyszer van. 10. Emberi munkát pótol. 14. Női név. 15. A mohamedánok szent könyve. 16. Török-mongol nép, a népvándorlás korában szerepelt. 17. A gyorsírás feltalálója. 19. Korazak. 20. Elvetik — kikel. 22. B. A.

Ifj. Bednay József.

KÜLFÖLDI SAJTÓSZOLGÁLAT
FIGYELŐSZOLGÁLATA
Budapest, VI., Dalszínház-u. 1.
Telefon: 227-651, 227-488.

PÉCSI BÁNYA...
Bokros-Birman Dezső
1951 SZEP 8

Kossuth-díjas szobrász András-aknán

Tizenöt évvel ezelőtt az egész ország visszhangzott a mecsekszabolcsi csendőrsortűztől. A bányabárók mindig fölényes arcán megfagyott a mosoly. Bár a Horthy-brigantik kínosan ügyeltek arra, hogy a munkásság harcairól a széles néprétegek ne szerezzenek tudomást, de most csődöt mondott a máskor olyan „jól" működő gépezet. Az ország figyelme a pécsi bányavidék felé irányult.

Írók tolla, művészek ecsetje, szobrászok vésője alól újtípusú emberek bontakoznak ki, a jogaikért harcoló bányászok. Így született meg Bokros-Birman Dezső „Napbanéző" szobra is, mely a pécsi bányák névtelen hősét ábrázolja. A lesoványodott ember ráncokbaszaladó arca erőt sugároz, a napba tekint, a világosság felé.

Horthyék a peyerek segítségével véres terrorral fojtották el a munkásság megmozdulását és minden igyekezetük arra irányult, hogy a pécsi eseményeknek még a visszhangját is elnémítsák.

De a többi művészi alkotással együtt a „Napbanéző" is nemcsak a pécsi bányászok hősi harcát tartotta ébren, hanem az egész munkásosztály küzdelmét lelkesítette.

Azóta nagyot változott a világ sorsa. Horthyék a peyerekkel elsüllyedtek a történelem szemétdombján és a napbanéző bányász személye ma már a társadalom legmegbecsültebb dolgozója. Bokros-Birman Dezsőt pedig művészi munkásságáért népköztársaságunk a Kossuth-díj zöld babérkoszorújával tüntette ki.

Bokros-Birman elvtárssal az első bányásznap után együtt szálltunk le az András-akna ötszázméter mélyen levő ötödik szintjére. Bokros-Birman elvtárs ugyanis elhatározta, hogy megmintázza a napbanéző mai alakját, a széncsaták diadalmas hősét, a ma bányászát.

A pislákoló bányalámpa fénye mellett kapaszkodunk fel a negyedik telepi guritó mellett. A művész bár elmult már hatvan éves, mégis fiatalos lelkesedéssel tornázza fel magát a feltörésen. Munkaközben szeretné látni hősét, a bányászt.

Sánta Ferenc huszonhat éves fiatal bányász kezében gépfegyverszerűen ropog a sűrítettlevegővel hajtott légkalapács. Elővájást készít. A negyedik szint elérése a feladat.

A bányalámpák fénye mellett palaszürkén csillog izmos testén a szénpor. Szinte egybeforr a fénylő szénnel, amint nekifeszül a kemény falnak.

Sánta Ferenc falusi fiú. Két évvel ezelőtt még Szeged határában művelte a földet. A bányák hívó szavára hallgatva cserélte fel a kapa nyelét a légkalapáccsal.

— Nagyon megszerettem a bányát — fordul felénk. Igazi férfimunka ez. Nem is hiszik az elvtársak, milyen izgalmasan szép feladat átlyukasztani egy vastag szénréteget. A szén ellenáll, nem könnyen adja meg magát. De én sem hagyom magam. Odaátról a negyedik szintről egyre hangosabban hallom a gépek zakatolását. Talán nyolc méter van még hátra. Néha úgy elfog az előrehaladás láza, hogy még az ácsolásról is megfeledkezem.

A Kossuth-díjas művész tág szemekkel figyeli a bányászt, minden mozdulatát élesen emlékezetébe vési. Már látja maga előtt az új szobrot, mely az örömmel dolgozó bányászt, a ma hősét ábrázolja.

Sánta Ferenc minden gondolata az áttörés, elérni a negyedik szintet. Bokros-Birman Dezső minden gondolata a bányász szobor, elérni a bányász hű megmintázását. Két külön világ és mégis egy. Mindketten a szocialista élet harcosai. Légkalapáccsal és szobrász vésővel.

V. P.

PÉ

II. ÉVFOLYAM, 34. SZÁM

A MESZHART-aknák bányászainak levele *Rákosi Mátyás elvtárshoz*

Szeretett Rákosi Elvtársunk!

Örömmel jelentjük Rákosi elvtársnak, hogy a MESZHART szénbányaüzem dolgozói a kommunistákkal az élen, teljesítették az első magyar Bányásznap tiszteletére indított munkaverseny során a szeptember 2-ra tett vállalásaikat.

A szovjet bányászok példáját követve egyre több fejtésben alkalmazzák bányászaink a szovjet ciklusos munkamódszert. Jelenleg nyolc ciklusos módszerrel dolgozó fejtésünk van. A szovjet módszerrel dolgozó csapataink termelési eredményei különösen kiemelkedők. A pécsbányatelepi Hartman János (2) fejtési brigád tagjai 3898 csillével túlteljesítették vállalásukat. Az aknák közt folyó párosversenyben Ferenc-akna dolgozói 110.8 százalékra, a bányászkerületek versenyében a pécsbányatelepi bányakerület 107.8 százalékra, a MESZHART-szénbányaüzem 105 százalékra teljesítette tervét.

Kemény harc volt a vállalás teljesítése Rákosi elvtárs! Bányászaink hatalmas lelkesedéssel dolgoztak, mert érezték Pártunk segítőbandának erőnket, egységünket, hogy Pártunk, dolgozó népünk mindig számíthat a bányászokra.

Abban, hogy ma győzelemről küldhetünk jelentést, visszatükröződik Rákosi elvtárs és nagy Pártunk segítsége és útmutató határozata.

Igérjük Rákosi elvtársnak, hogy ez a győzelem kiindulópontja lesz a MESZHART-szénbányaüzemben is, új, további győzelmeknek. Megfogadjuk Rákosi elvtárs tanácsát, bátran kezdeményezünk munkánkban, alkalmazzuk a szovjet bányászok munkamódszerét. Kiszélesítjük aknáinkon a ciklusos munkamódszer bevezetését, a kétoldalú versenyszerződések megkötését. Igérjük, hogy az elért eredményekkel nem elégszünk meg, hanem azt tovább fokozzuk a Nagy Októberi Forradalom évfordulójára. Valamint ezévi tervünket december 21-re befejezzük.

Igy köszöni meg bányászságunk Pártunknak, kormányunknak az ezernyi módon megnyilvánuló gondoskodást és segítséget, a teljesítmény, és hűségi [illegible]

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V. Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
1967 SZEP 22
BP. Rundschau

Bokros Birman Dezső
1021

In memoriam Dezső Bokros Birman

Lajos Kassák, der unlängst verstorbene ungarische Dichter und konstruktivistische Maler, schrieb in einem 1945 erschienenen Werk: „*Dezső Bokros Birman* ist ein hervorragender Bildhauer... Sollte ich die drei begabtesten unter unseren modernen Bildhauern nennen, wäre auch sein Name dabei."

Der Künstler, den diese Zeilen betreffen, ist 1889 in Újpest, einem Fabrikviertel von Budapest geboren. Der Vater war ein um seine Existenz ringender Kleinbürger, die Familie war groß, und *Bokros Birman* mußte bereits als Achtjähriger als Zeitungsverkäufer Geld verdienen.

Seine zeichnerische Begabung zeigte sich bereits in der Volksschule; einer seiner Lehrer prophezeite, daß er ein Heiligenbildmaler werde. Eine zeitlang besuchte er die Hochschule für Angewandte Kunst um dann — im ersten Jahrzehnt unseres Jahrhunderts — mit einigen Groschen in der Tasche, nach Paris zu fahren. Auch Rom und Florenz besuchte er, *Michelangelos* David war ihm ein Erlebnis fürs Leben.

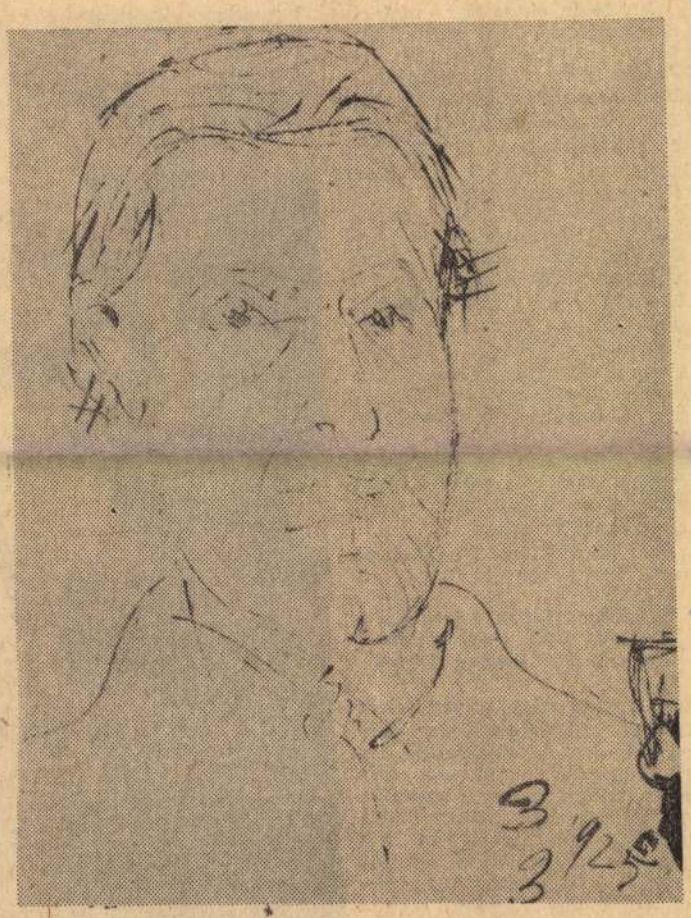

D. Bokros Birmann: Selbstbildnis 1925, Tuschzeichnung

Thomas Manns Urteil

Seine erste Ausstellung hatte *Bokros Birman* im Jahre 1918 in Budapest, zur zweiten kam es in den Zwanzigerjahren, und diese besichtigte auch *Thomas Mann*. „Er meinte, ich sei begabt, er lobte besonders meine Porträts", heißt es in den Memoiren des Bildhauers.

Mit den revolutionären Ereignissen von 1918/19 sympathisierte auch *Bokros Birman*, wie die meisten ungarischen Schriftsteller und Künstler. Nach der Niederlage der Räterepublik verließ er Ungarn und fuhr nach Berlin. „Mein erster Weg führte zu den ägyptischen Skulpturen des Alten Museums. Ganz erregt suchte ich meinen alten Bekannten, den Hofbildhauer von *Pharao Amenophis IV.*"

D. Bokros Birmann: Der junge Endre Ady, Bronze, 1923

Birman modellierte und zeichnete: als Graphiker wurde er von *Ernő Osváth*, dem Redakteur der Zeitschrift *Nyugat* (Westen), einem Mann von sicherem künstlerischem Urteil, entdeckt. Anfang der Zwanzigerjahre erschien seine litographierte Serie über die Geschichte Hiobs; der Zyklus über den viel gelittenen, seinen Glauben selbst während der schmerzlichsten Prüfungen nicht verlierenden Greis des Alten Testaments drückt den schmerzlichen Seelenzustand des Künstlers nach dem Sturz der ungarischen Revolution aus — aber auch seine Unbeugsamkeit.

1924 entstand das Porträt des jungen *Endre Ady* in Bronze, die bislang intimste Darstellung des großen Erneuerers unserer Dichtung.

Knapp vor dem zweiten Weltkrieg entsteht *Bokros Birmans* hagerer, linkischer, bitter lächelnder Don Quijote, diese mit Ironie, zugleich aber mit viel Liebe und Teilnahme geformte Bronzeplastik. Der Ästhet *Ernő Kállai* schrieb über sie, es gäbe „außer den Werken von *Honoré Daumier* kein Beispiel einer so ergreifenden Don Quijote-Darstellung in der europäischen Kunst." — Ein anderes Produkt dieser Periode ist die lebensfrohe modellierte Hokkende Frau, eine „Madame sans gene" von barbarischer Kraft und heidnischer Sinnlichkeit, die den konservativen Kunstkritikastern ins Gesicht zu lachen scheint...

Im Geist des Antifaschismus

1942 veranstaltete die Gruppe Sozialistischer Künstler im Gebäude der Gewerkschaft der Metallarbeiter eine Ausstellung mit dem Titel „Freiheit und Volk", zu der die besten Künstler ihre Werke einschickten. Unter den Plastiken fiel die kleine Kollektion von *Bokros Birman* auf. Später erinnerte sich der Meister folgendermaßen an diese berühmte Ausstellung: „Wir versuchten, in Skulptur und Bild dem Freiheitswunsch des Volkes Ausdruck zu verleihen. Die Ausstellung hatte großen Erfolg."

Der zweite Weltkrieg und die Atmosphäre des Faschismus konnten die Arbeitslust des Künstlers nicht lähmen. 1942 schuf er seine Plakette „Für ein unabhängiges Ungarn!", die das Bündnis und die Freundschaft der Industriearbeiter, der Bauern und der fortschrittlichen Intellektuellen darstellt und vom Geist Antifaschismus und Antihitlerismus durchdrungen ist. In demselben Jahr modelliert er die Büste von *Attila József*, des sozialistischen Dichters, und — unter dem Einfluß der katastrophalen Niederlage der ungarischen Armee bei Woronesh — den „Kriegsinvaliden mit Krükke".

Im befreiten Ungarn entfaltet sich *Bokros Birmans* Oeuvre, es wird reicher. 1945 verläßt die Komposition mit vier Figuren „Chor der Völker der Donauländer" sein Atelier, ein suggestives Symbol der versöhnten, einander endlich gefundenen Völker Ungarns, Rumäniens, Jugoslawiens und der Tschechoslowakei. Er nahm am künstlerischen Leben des neuen Ungarns teil und schloß sich der „Europäischen Schule", der Anhänger der Avantgarde, an. Die ungarische Volksdemokratie zeichnete ihn mit dem Kossuth-Preis und dem Titel Verdienter Künstler der Volksrepublik Ungarn aus.

Dezső Bokros Birman verunglückte im Januar 1965. In den Nekrologen sprach man von ihm als einen Künstler, der neben *Ferenc Medgyessy* und *Béni Ferenczy* der stärkste, originellste ungarische Künstler seiner Zeit war.

Iván Dévényi

Szigligetis „Lilio
als deutscher Film

Im Hofe eines der malerischen Häuser auf dem Burgberg entstehen die, im 19. Jahrhundert so beliebten Lauben, eine mächtige Eiche ragt zum Himmel und — in dieser charakteristisch ungarischen Umgebung — wird tadelloses Deutsch gesprochen.

Der Stab des Zweiten Deutschen Fernseh's dreht in dieser sehr glücklich gewählten Umgebung unter der Leitung von Herrn Bieber und unter Mitwirkung des Operateurs István Pásztor, dreiundzwanzig Tage hindurch die charmante Komödie „Liliomfi" von Ede Szigligeti.

Wie kam es, daß Szigligeti deutsch gedreht wird? Es ist eine lange Story und wohl nicht uninteressant.

Der Schriftsteller, Dichter und Übersetzer

Günther Heller, hörte das Thema 1957 von einem ungarischen jungen Mann

und wurde gleich von dem Milieu des Stückes, der Romantik des Theaterlebens im 19. Jahrhundert, und der ansprechenden Story gepackt. Als er dann das Stück in der rohen Übersetzung in die Hände bekam, hatte er das Gefühl, selten ein so anziehendes Opern-Libretto gefunden zu haben.

Zur Entstehung einer Oper sind Jahre nötig, — besonders wenn sie in einer fremden Umgebung spielt und die Melodien vom Text ausgehend spezielle Kenntnisse, Inventionen und Einfühlung in das Sujet voraussetzen.

Günther Heller ist schon öfters in Filmangelegenheiten in Ungarn gewesen und fand einen ungarischen Komponisten, den er für seine Idee gewann. István Sárközy, der schon zahlreiche symphonische Werke und Operetten komponiert hatte, erbot sich „Liliomfi" erst für den Film zu bearbeiten und nachher eine Oper daraus zu machen.

Die Arbeit begann. Zuerst arbeitete jeder für sich:

der Schriftsteller in München, der Komponist in Budapest.

In einem gemieteten Häuschen am Donauknie, oberhalb von Dömös machten sie sich gemeinsam an das letzte Feilen der Koproduktion. Am Ende des heißen Sommers wurden die Dreharbeiten bereits in Budapest durchgeführt: einer etwas unverhältnismäßigen, doch gemeinsamen Produktion von deutschen Schauspielern und ungarischem Stab — in guter Laune und mit Erfolg.

Noch ein Wort von dieser Zusammenarbeit: Günther Heller schwärmte, als ich ihn über den Einfall, aus diesem Sujet einen Film zu drehn, und über die Geschichte des Films befragte, aufrichtig für Sárközy. Er denkt endlich den richtigen Partner gefunden zu haben. Als ich dann Sárközy ausfragte, lobte er Hellers witzige Verse, sein dramaturgisches Talent und seine Ausdauer.

Dieser Geist infizierte dann auch den Stab:

Herr Bieber lobte seine ungarischen Kollegen,

die Ungarn bewunderten die Flinkheit, Präzisität und fachkundige Fertigkeit der Deutschen.

„— Play-back, Schnitt!" ertönt es in der stillen Nacht in Buda. Die Musik wird vom Tonband gebracht und die zwei jungen Verliebten bewegen sich im Schatten des riesigen Baumes. Der Operateur kann den Kamerawagen starten lassen.

Das Szigligeti-Stück wurde vor kaum einem Jahrzehnt auch von einem ungarischen Regisseur zu einem ausgezeichneten Film bearbeitet. In der deutschen Fernsehversion ist das Stück auch vertont. Doch ist das erst der Anfang: diese Vertonung wird in vielen Ländern auch auf den Opernbühnen erklingen und wird dann, womöglich, auf Umwegen, auch den Weg auf die ungarische Bühne zurückfinden.

T. U.

Bei Dreharbeiten im Burgviertel von Buda
Aufnahme: Gábor Pomóthy

Selbstbildnis von Arnold Gross

NÉMET LAP „MAGYARORSZÁG NYUGATI FELADATÁRÓL"

Berlin, április 28. *(TP)* A *Deutsche Allgemeine Zeitung* »Magyarország nyugati feladata« cím alatt budapesti jelentést közöl, amely utal arra, hogy a magyar politika Magyarország földrajzi helyzetének megfelelően *állandóan nyugat felé irányult*, de nem *Franciaország* és *Anglia* felé, amelyek legfeljebb csak időnként gyakoroltak kulturális befolyást az országra, hanem *Németország és Olaszország felé.*

Az olasz-magyar viszony mindig igen szívélyes volt, ezt *Kállay* Miklós magyar miniszterelnök legutóbbi római utazása is újból hangsúlyozta. A történelmi fejlődés során *a német-magyar barátság bizonyult az egyetlen járható útnak* és ez irányította a multban Magyarország felelősségteljes államférfiainak cselekedeteit és ez irányítja a jelenben is. A magyar politika — fejezi be cikkét a *DAZ* — *ma is töretlenül halad a multban is zavartalan német-magyar sorsközösség útján.* Magyarország a bolsevizmus elleni harcban nemcsak magyar, hanem *európai feladatot is teljesít.*

Az amerikaiak már alig vesznek részt az igen heves nyugattunéziai harcokban

Tunisz, április 28. *(Stefani)* **A tunéziai arcvonal nyugati szakaszán a csata hevesen folyik. Nagy erők legelkeseredettebb támadásai ellenére az ellenségnek eddig nem sikerült említésreméltó sikert elérnie. A déli szakaszon Montgomery 8. hadserege folytatja erőinek átcsoportosítását, miután meghiusultak nagypéntek óta megismételt áttörési kísérletei és mind emberben, mind anyagban igen nagy veszteségeket szenvedett.**

Mint a Német TI jelenti, a tunéziai harcoknak három jellemző vonása van. Első a terep: az ellenség keskeny sziklavölgyek útjaiban kénytelen harcbavetni a páncélosait, ez az oka nagy veszteségeinek. Másodszor: a német közelharc repülők és vadászok mindjobban kiveszik részüket az ellenséges tankok megsemmisítéséből. A harmadik jellemvonás: a tengelycsapatok minden katonáját az az akarat tölti el, hogy helyét végsőkig tartsa.

A TP jelentése szerint berlini jólértesült körök úgy tudják, hogy a tuniszi harcok Medjez el Bab körül összpontosulnak, ahol az angolok és amerikaiak több páncélos hadosztályt vetettek hareba. A súlyos veszteségek miatt számolnak azzal, hogy az angolszászok át fogják csoportosítani erőiket. Érdekes, hogy az amerikaiak már alig vesznek részt a harcokban és visszahúzódtak az első frontvonalakból. Ennek ellenére még mindig Eisenhower tábornok a főparancsnok.

Angol kommentár

London, április 28. *(Bud. Tud.)* **A Manchester Guardian megállapítja, hogy Von Arnim, különösen a szárnyakon, erős állásokra támaszkodhat. A tengelycsapatok által védett négyszög északnyugati sarkában, Mateur és Bizerta között, a Sóstavak terülnek el és ott fekszenek Bizerta erődművei is, délkeleten pedig a Hanameti-öböl hegyláncai. Alexander tábornok erős nyomást gyakorol mindkét szárnyra, támadása azonban főkép a középső szakasz ellen irányul.**

Szófiai lap a Szovjet külső és belső konfliktusairól

Szófia, április 28. *(TP)* »Két esemény« cím alatt a *Slovo* hangsúlyozza, hogy a világ közvéleményének érdeklődését jelenleg főleg két esemény köti le és pedig a Moszkva és a Sikorski-kormány közötti diplomáciai kapcsolatok megszakítása, továbbá *Saposnikov tábornagy menesztése.* A lap a továbbiakban kifejti, hogy *a lengyel-orosz konfliktus a szövetségesek egymás közötti viszonyában felmerülő mély szakadékot bizonyítja.* Saposnikov távozása pedig utal arra, hogy *mélyreható erjedési folyamat* indult meg a szovjet főparancsnokság kebelében.

Saposnikovot kivégezték?

Bukarest, április 28. *(TP)* A román fővárosban olyan hírek terjedtek el, hogy Saposnikovot, a vörös hadsereg elmozdított vezérkari főnökét kivégezték.

Az amerikai ügyvivő továbbra is Helsinkiben tartózkodik

Helsinki április 28. *(Magyar Távirati Iroda)* Husvét második napja, valamint az ünnepeket követő első munkanap *Helsinkiben* csendesen telt el. Illetékes helyen továbbra is hangoztatják, hogy *semmi ok sincs másképpen látni a helyzetet*, mint napokkal ezelőtt, már azért sem, mert közben semmi említésreméltó esemény nem történt. Jólértesült helyen úgy tudják, hogy az amerikai követség személyzetének elutazása után *a Helsinkiben maradt amerikai ügyvivő újabb rendelkezéseket nem kapott.* Megállapítják továbbá, hogy az ügyvivő sem husvét vasárnapján, sem hétfőn nem kereste az érintkezést a hivatalos finn körökkel. *Az ügyvivő továbbra is Helsinkiben tartózkodik.*

A svéd kultuszminiszter és jobboldali képviselők Helsinkiben

Helsinki, április 28. *(Magyar Távirati Iroda)* A finn nemzeti koalíciós párt meghívására kedden Helsinkibe érkezett *a svéd jobboldal több képviselője Bagge svéd kultuszminiszter vezetésével.* A svéd vendégek több napot töltenek Helsinkiben, majd ellátogatnak Viipuriba és a karjalai földszorosra.

Az Uusi Suomi vezércikkében rámutat arra, hogy a két ország jobboldali pártjai eddig nem érintkeztek egymással megfelelő módon. Örömmel üdvözli a svéd vendégeket abban a reményben, hogy látogatásuk hozzájárul az északi államok közösségének megszilárdításához.

A nagyvilágból

Az USA haditengerészete beismerte, hogy az egyesült nemzeteknek 1942-ben szenvedett hajótérvesztességei több mint egymillió tonnával haladták felül az épített hajótér nagyságát.

A savoyai katonai rend parancsnokává nevezte ki az olasz uralkodó gróf Barbasetti di Prun hadseregtábornokot katonai érdemeiért.

Kairóba érkezett Naim Autaki sziriai külügyminiszter, hogy az egyiptomi kormánnyal Pán-Arábiáról tárgyaljon.

A kapitalizmust magasztalta Eric Johnston, az USA kereskedelmi kamarájának elnöke a kamara idei nagygyűlésén, mondván, hogy a háború után ismét a demokratikus kapitalizmust és a szabad versenyt kell érvényre juttatni.

Ötven szerb földmíves négyhavi tanulmányútra indult Belgrádból.

60.289,330.414 dollárt adott ki az USA a folyó költségvetési év első tíz hónapjában, ebből 55½ milliárd volt a hadikiadás.

Mexikó mezőgazdasági gépeket kap az Egyesült Államoktól, viszont minden nélkülözhető mezőgazdasági munkását az USA-ba küldi; ez a legújabb megállapodás lényege.

Az amerikai cáfolattal szemben Berlinben kijelentették, hogy Bülow tengeralattjáró kapitány teljes biztossággal megfigyelte a Ranger amerikai repülőgépanyahajó elsüllyesztését.

Hammerstein-Equord német tábornok, a weimari Németország védelmének volt főparancsnoka, meghalt.

A Horthy Miklós Nemzeti Repülő Alap keres

perfekt gyors- és gépírónőt

Iskolai végzettsége, képesítés, személyi és származási adatokat, az eddigi alkalmazást és fizetési igényt tartalmazó pályázatokat, Budapest, V., Mária Valéria-utca 10, I. em. 15, címre kell benyujtani.

Az egész világ földrajza

1943 május végén jelenik meg

PRINZ GYULA

a kolozsvári tudományegyetem ny. r. tanárának nagy műve

HAT VILÁGRÉSZ FÖLDRAJZA

Kb. 560 oldal, 40 szöveg közötti térképpel

Előjegyzési ára 18.— Megjelenés után 26.—

Háború van, országokról, világrészekről hallunk és nap-nap után tapasztaljuk, mily fontosak minden kérdésben a földrajzi ismeretek.

Kimerítő prospektust küld minden könyvkereskedés.

Jegyezze már most elő könyvkereskedőjénél

RENAISSANCE KIADAS

A Gardista követeli a Stefanik tábornok haláláról szóló okmányok közzétételét

Pozsony, április 28. *(Bud. Tud.)* A *Gardista* című lap vezetőhelyen foglalkozik *Stefanik* tábornok halálával és az ezzel kapcsolatos dokumentumok nyilvánosságra való hozását követeli. A tábornok halálának titokzatos okáról és repülőgépének lezuhanásáról a volt Csehszlovákiában sok ujságírói vita folyt. *Stefanik és Benes között ellentétek voltak* és Benes, mint a *Gardista* írja, nem habozott, ha valakit el kellett távolítani az útból. Ezt Pergler, Gajda és más eset is bizonyítja.

A pozsonyi lap azt állítja, hogy *a megmaradt okiratok egyike a szlovák hatóságok kezében van.* Az okiratból kitűnik, hogy Stefanik repülőgépét lelőtték. Bebizonyosodott, hogy *a tábornok repülőgépére a pozsonyi cseh katonaság tüzelt.* Csak abban a kérdésben van ellentét, hogy a cseh katonaság parancsra tüzelt-e a repülőgépre vagy annak ellenére. A cseh minisztériumok vizsgálatának eredményeként Stefanik halálának esete akkor felderítetlen maradt. A Gardista most azt követeli, hogy minél előbb hozzák nyilvánosságra a Stefanik haláláról szóló dokumentumokat.

Öt budapesti kávéházban engedélyezte a belügyminiszter artisták fellépését

A Magyar Artista Egyesület régen fáradozik azon, hogy az artisták számára újabb munkaterületeket szerezzen. Az artistaegyesület akcióját egyes kávésok is támogatták, akik nagy látogatottságot, jó forgalmat reménlnek attól, ha kávéházaikban aristákat léptetnek fel. Most azután a belügyminiszter is honorálta az ezirányú kívánságot és *két kávéház részére már kiadta az artistaszerepeltetési engedélyt, további három engedélyt pedig a közeli napokban fognak kézbesíteni.* A kávéházakban kizárólag állástalan artisták léphetnek fel és egyelőre *hetenként kétszer* rendezhetnek artistaelőadást az illető kávéházakban. *(Magy. Tud.)*

A cingár járókelő felborította a motorkerékpárost

„Máskor nehogy egy traktort gázoljon el"

Párját ritkító szerencsétlenség történt a minap az Üllői-út és a Körút keresztezésénél. *Grosz* József magántisztviselőnek egy ismerőse integetett a túlsó oldalról és át akarta hívni. Grosz futva indult keresztül az Üllői-úton és nem vette észre, hogy egy *motorkerékpáros* halad arra. Nekiszaladt a motorkerékpárnak és *feldöntötte.* A motorkerékpár vezetője, *Mészáros* Imre sérüléseket szenvedett.

A gyalogos ellen *gondatlanságból okozott súlyos testisértés* címén indult eljárás. Az ügyet a büntetőtörvényszék *Lajos* Ödön tanácsa ma tárgyalta.

— *Hát maga ilyen erős ember,* — kérdezte Lajos tanácselnök a vádlottól — *hogy egy motorbiciklistát csak úgy fel tud borítani?*

— Nem vagyok éppen erős, — válaszolta a cingártermetű magántisztviselő — de valahogy úgy jött, hogy felbukott szegény.

A tanácselnök ezután ismertette az orvosi látleletet, amely szerint a póruljárt motoros *8 napon belül gyógyuló sérülést* szenvedett, mire *Benkő* Ákos ügyész a vádat elejtette. Igy az eljárás megszűnt a veszedelmes közlekedő ellen.

— *Azután máskor vigyázzon, nehogy egy traktort gázoljon el* — intette a tanácselnök Groszt, aki boldogan mosolyogva hagyta el a tanácstermet.

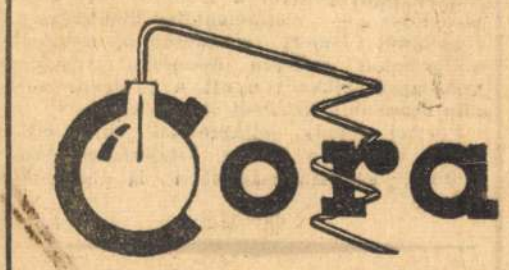

Cora Gyógyszer és Vegyitermékek Gyára, X. kerület, Bihari-út 2. Telefon: 187-697.

CORA-TOX
BOVARIRTÓ
MEGSZABADÍTJA HAZÁT A KELLEMETLEN ÉLŐSDIEKTÓL

Flottatámaszpont lett „Robinson szigete" a Csendes-óceánon

Santiago de Chile, április 28. Az *NST* jelenti: A *Pillar*-foktól keletre, vitorláson tizenöt napi távolságra van a *Csendes-óceánban Juan Fernandez szigete*, amelyet a tengerészek ma is *Robinson szigetének* neveznek. A szigetet a chilei kormány *búvárnaszád- és repülőtámaszponttá* építette ki, de azért ma is őrzi *Selkirk* matróz emlékét, akinek kalandja alapján *Defoe* világhírű *Robinson* regényét megírta. A sziget legmagasabb hegyén obszervatórium van, amelynek kapuján a következő *felirat* olvasható:

— Alexander *Selkirk* tengerész emlékére, aki 1704-ben itt mint a *Cinq Porto* vitorláshajó hajótöröttje partraszállt, majd négy és fél évi magányossága után a *Duke* vitorláshajóval újra eltávozott és 1721-ben mint a *Weymouth* nevű hajó hadnagya halt meg 47 éves korában.

A barlang, amelyben *Selkirk* élt, annak az öbölnek bejáratánál látható, amelyet ma is *Robinson-öbölnek* neveznek. A sziget egészen a mult század végéig lakatlan volt, amíg Manuel *Carroza* portugál világjáró meg nem telepedett rajta. 1896-ban néhány más délamerikai telepes is jött a szigetre és *Robinson* magányos lakhelye azóta már forgalmas kikötő lett, különösen mióta *katonai célokra használják.*

Három húsjegyet beváltanak

A Székesfőváros Közélelmezési Ügyosztálya közli, hogy a Budapesten és közellátás szempontjából Budapesthez tartozó 24 város és község területén kiadott húsjegyek április 29-től érvényes szelvényei közül a B/22. és a B/23. számú szelvényekre marha-, borjú- vagy lóhúst, vagy bármely húsféléből készült kolbászárut, a B/24. számú szelvényre lóhúst vagy lóhúsból készült kolbászárut lehet kiszolgáltatni. Az A/21. és B/25. számú szelvények nem válthatók be.

Amikor a „Tigris", a világ legerősebb páncélosa rohamra indul

A „mindenható jármű" a német heti híradóban

Berlin, április 28. *(TP)* A legújabb német heti híradó első ízben mutatja be képen az új német páncélharckocsinak, a *Tigris*nek harcszerű kipróbálását. *A Tigris a világ legerősebb páncélosa.* Mindenható járműnek lehetne nevezni. Rendkívül gyors, *helyben meg tud fordulni*, igen erős páncélzata van, kevés támadási felületet nyujt és a harcikocsi szempontjából *aránytalanul nagykaliberű ágyúi* vannak. Meredek lejtők és méter vastagságú fatörzsek nem jelentenek akadályt a számára. Széles hernyótalpláncaival minden nehézség nélkül győzi le a legnehezebb terepet is. Egy könnyen irányítható lőtoronyban alkalmazott ágyúja *a legnagyobb tűzerővel ruházza fel.* Lenyügöző látványt nyujt, amikor ez az acélkolosszus *egy kőből álló szilárd háznak ront.* A fal megrepedezik, majd egy nagy nyílás támad, egy pillanatra látjuk a páncélkocsi homlokát és azután összeomlik az egész házfal. Az összeomló hatalmas fal mindent szétroppantana, ami alája kerül, *a Tigris azonban csupán néhány karcolással és tornyán némi faltörmelékkel jut az utcára.* Így a *Tigris* röviddel a harctéren való megjelenése után az ellenségnek máris rémévé vált.

A téli csata magyar hősei

Az 1943 január 15-én, 16-án és 17-én vívott *alexandrovkai* harcok egyik legkiemelkedőbb hőse volt dr. *Lányi* Tibor orvos-őrnagy, ezredének vezető-orvosa. Harctéri szolgálatának egész ideje alatt a legnagyobb buzgalommal és önfeláldozással látta el feladatát, de különösen emberfeletti szolgálatokat tett az alexandrovkai reteszállás védelmének napjaiban. A rendkívül véres küzdelemben nemcsak a sebesülteket és betegeket látta el éjt-napot eggyétevő fáradhatatlansággal, hanem a legválságosabb pillanatokban maga is ismételten a küzdők közé állott és fegyverrel a kezében mint csapattiszt is harcolt, hogy lelket öntsön a lankadókba és ellentámadásba lendítse a védőket. Amikor a nyomasztó túlsúlyban lévő ellenségnek január 17-én mégis sikerült betörnie a reteszállásba, *Lányi orvos-őrnagy az utolsó percig kitartott* és ebben a küzdelemben kapta azt a súlyos sebét, amely hősihalálát okozta.

A kocsatovkai körvédő állásban vívott harcokban rendkívüli bátorságával és lankadatlan szívósságával tűnt ki *Komáromi* Ferenc százados, védőkörletparancsnok. Január 17-étől január 23-áig tartotta itt állásait az ellenség egyre hevesebbé váló támadásai közepette és egyik rohamot a másik után utasította vissza, noha a bolsevisták pusztító tüzérségi tűzzel árasztották el honvédeit. Legénységének végig példát mutatva sikerült is feladatát megoldania. Hidegvérét akkor sem veszítette el, amikor az ellenség harckocsikkal rohanta meg a körvédőállást. Katonáinak és fegyvereinek tüzét ekkor is olyan rendíthetetlen céltudatossággal vezette, hogy a bolsevisták — harckocsijaik elvesztése után — *kénytelenek voltak visszavonulni.* Más alkalommal csak ellentámadással tudta az ellenséget feltartóztatni. A körvédőállás *hat napig tartó dicsőséges védelme* jelentős részben *Komáromi* százados nevéhez fűződik.

Ugyanebben a küzdelemben tűnt ki *Szabó* Dániel tartalékos főhadnagy, géppuskás századparancsnok is. A védelem szempontjából rendkívül fontos felderítés a legnagyobb nehézségekbe ütközött. Mivel a kiküldött járőrök a pusztító tűz miatt egymásután kényszerültek a visszatérésre, *Szabó* főhadnagy maga vállalkozott felderítésre tiszti járőre élén. Január 17-én déli 12 órától este 8 óráig tartó járőrvállalkozásában mélyen az ellenség mögé hatolt s felderítette annak erőviszonyait. *Héttagú járőre élén háromízben tört át erős puska- és géppuskatüzön* s kétízben is felvette a harcot az ellenség nagy túlerőben lévő előőrseivel.

Miután öt kilométer mélységben felderítette az ellenség viszonyait, megkerülte a Kocsatovkától délre levő Pustawolowa nevű községet, megrohanta ennek az ellenség által már megszállt majorját, majd *kézigránáttal és pisztollyal vívott közelharcban utat nyitván magának, visszatért a körvédőállásba.* Eközben még foglyot is ejtett. A nagy hidegben, mély hóban és sűrű ködben végzett felderítésének volt köszönhető, hogy *az ellenség még aznap éjjel megkísérelt tömegtámadása véres kudarcba fulladt. (MTI)*

Upton Sinclair: Letűnt világ. Upton Sinclair 900 oldalas hatalmas regényének egy Franciaországban nevelkedő amerikai milliomosfiú a hőse. Színhelye az első világháború előtti fényűző Riviera, az első világháború harctere, egy amerikai városka és a békeszerződések Párisa. Szereplői: katonák, művészek, politikusok, hadiszállítók, szalonkommunisták, patriotisták, diplomaták. Megjelenik előttünk Wilson, a kardcsörtető Foch, az erőszakos Clémenceau, a bolsevistaellenes hadjáratot követelő Churchill és a többiek, a »világmentő és békeszerző« nagyok, akik szétdarabolták Európát és megvetették az új világháború alapjait. Villámgyorsan peregnek a könyv lapjain az események, amelyek előrevetik végzetes árnyékukat. Ez a döbbenetes erővel megrajzolt háttér a kerete annak a lélektanilag is következetesen végigvezetett, fordulatos történetnek, amelynek központjában az amerikai milliomosfiú áll szerelemmel, kiábrándulással és reménységgel. *Páratlanul érdekes olvasmány* ez a könyv. Első kiadását pár nap alatt elkapkodta a közönség. A *Renaissance* most második kiadásban bocsátotta közre Upton Sinclair monumentális regényét.

A betétállomány emelkedése egy év alatt

A Pénzintézeti Központ Értesítője összeállítást közöl a *betétek alakulásáról* 1928 december 31-től 1943 február 28-ig. Eszerint a Postatakarékpénztárnál a takarékbetétállomány 1943 február 28-án 225.2 millió pengőt tett ki az 1942 február 28-iki 176.0 millióval szemben, a csekk- és klíringbetétek állománya pedig 366.7 millió pengő a tavalyi februárvégi 251.1 millióval szemben. *A Postatakarékpénztár takarék-, csekk- és kiringbetétállománya tehát a multévi februárvégi 427.2 millió pengőről 592.0 millió pengőre emelkedett.*

A Pénzintézeti Központ kötelékébe tartozó budapesti pénzintézetek takarékbetétállománya a tavalyi februárvégi 671.4 millió pengőről 835.0 millió pengőre, a folyószámlabetétek állománya pedig 1.134.6 millió pengőről 1.406.2 millió pengőre emelkedett, míg a vidéki pénzintézeteknél a takarékbetétállomány 421.8 millióról 492.4 millióra, a folyószámla-betétállomány pedig 183.3 millióról 226.6 millió pengőre szaporodott. Ezek szerint a PK kötelékébe tartozó budapesti és vidéki pénzintézetek takarék- és folyószámlabetétállománya az 1942 február 28-iki 2.411.2 millió pengőről 1943 február 28-ára 2.960.4 millió pengőre emelkedett. Végeredményében a *Postatakarékpénztárnál és a PK kötelékébe tartozó fővárosi és vidéki pénzintézeteknél elhelyezett összes betétek állománya a multévi februárvégi 2.838.4 millió pengőről 1943 február végére 3.552.4* millió pengőre, tehát egy év alatt 714.0 millió pengővel emelkedett.

Bokros-Birman Dezső szobrai

A *Tamás Galériában* nyílt meg *Bokros-Birman* Dezső szobrászművész kiállítása. Araszos bronzokkal, reliefekkel, fejekkel, kettős alakokkal és vázlatszerű rajzokkal találkozunk a bemutatott gyüjtemény változatos darabjai között, amelyek sajátosan keserű, fájdalmas-elégedetlen, szinte önkínzó életszemléletről tanuskodnak. Nem a valóság »égi mását«, inkább nagyon is földi árnyát vetíti elénk Bokros-Birman plasztikai művészete. Harmónia helyett a diszharmóniát keresi és hangsúlyozza. Azt a swifti grimaszt, amely reménytelenül lázad minden emberi tökéletlenség ellen. Megnyúlt, szikár figurái mennél hívebben fejezik ki az eleven mozdulat élő valóságát: annál kísértetiesebbek. Torz arcuk, izomkötegeken áttetsző csontvázuk, egész »megalázott és megszomorított« lényük a halálra, a kegyetlen pusztulásra, a kérlelhetetlen elmúlásra emlékezteti a megdöbbent nézőt, akit lassankint valami nyomasztó, komor pesszimizmus fog el. Ugyanaz a vigasztalan érzés, amelyből ezek az emberi nyomorúságot könyörtelenül leleplező, deformált testek és félelmesen elkínzott fejek plasztikus életre keltek. Mindebben nyoma sincs annak, amit általában »szépnek« szoktak nevezni. Ellenkezőleg: Bokros-Birman szobrai mintegy az elszabadult Gonosz torzító munkáját, démoni hatalmak csúfító bélyegét emelik ki »az Istentől elhagyott ember« képmásán. Nyugtalanítóan, vagy épp lehangolóan, de tagadhatatlan művészi jellemzőerővel, olykor — mint például a *Kubikos* zárt kompozícióján — monumentális tömörséggel. Régebbről ismert símafelületű, nyugodt síkformákat szélesen összefogó Ady-feje valósággal pihenőt nyujt a groteszk »elmintázásokon« kifáradt szemnek.

Portréi éppoly jellegzetesek, mint erőteljes, mindig a lényeg kifejezésére szorítkozó, szükszavúságukban is beszédes rajzai.

— **NÉGYÉVES AZ ALBÁN FASISZTAPÁRT.** Haliz Ushati miniszterelnök az olasz fasisztapárt főtitkárához táviratot intézett, testvéri üdvözletét és rokonszenvét tolmácsolta. *(MTI)*

A Horthy Miklós Nemzeti Repülő Alap keres evolut könyvelésben gyakorlattal biró

szakképzett könyvelőt vagy könyvelőnőt

Iskolai végzettsége, képesítés, személyi és származási adatokat az eddigi alkalmazást és fizetési igény tartalmazó pályázatokat, Budapest, V., Mária Valéria-u. 10, I. 15, címre kell benyujtani.

MAGYARORSZÁG KISKIRAKATA

Magas árért vesz zongorát Sternberg RÁKÓCZI-ÚT 60.

Figyelem! Használt ruhákért, egyenruhákért legmagasabb árat fizetem. Győződjön meg és hivjon. Schulz, Népszinház-u. 21. T.: 140-667.

FONALAK mürostmentes, prima minőségben, kosztüm, kabát, pulóver, harisnya, ruha, stb. kötéséhez: BOB FONALBOLT Akadémia-utca 7, félemelet.

Használt férfi, női ruhákért egyenruhákért szenzációs árat fizetek Gerstl, István-út 28. Telefon 426-547

Felhívom ki Vessző névre hallgató, fajtiszta, fekete, hím puli kutyámat fogva tartja, mielőtt a bünvádi feljelentést megtenném, a kitüzött **100 pengő jutalom** ellenében hozza vissza. Telefon: 357-612.

Bútorért, ruháért, cipőért szőnyeg és háztartási dolgokért legtöbbet fizet Zsadányi, Szigetvári-u. 4. Tel.-hivó: 133-577

150-200 m² helyiséget keresek azonnalra, minden költséget térítek. „Csendes, tiszta üzem jeligére Braun hirdetőbe. József-krt. 38.

BÉLYEG! gyüjteményért a legmagasabb árat fizetem. **T. 9—2-ig 327-581** vagy „Bélyeg" jeligére kiadóba.

ANTIK és STYL bútorok vétele és eladása **Ébenuél** BP. VIII, KARPFENSTEIN-U. 2/a.

FREUND fizet legtöbbet **használt férfi- női** és egyenruhákért, cipőért, szőnyegért, egész háztartásért. Dobozi-u. 27 **Tel. 422-571**

„Rába" AF 2 tonnás teherautó eladó. Telefon: 299-999.

Márkás festmények Tölgyessy Artur. Glatter Gyula, Dudits, Romek, Szüle Péter, Neogrády, Vidovszky, Háry, Juszkó, Náray, Fried, Polczer, Udvary, Hermann, Komáromi-Kacz, Kövér Gyula, Gergely, Heinzné Deák Adrienn, Heller Andor, Geiger, Kárpáthy, Gyügye Nagy Zsigmond, Szepessi Kuszka, Kotász, Csillag, Pálnagy és sok értékes festmények nagyon olcsón eladók. Winkler ker., VIII., Tisza Kálmán-tér hat, II. emelet huszonhat.

Bármilyen ruhaneműt és minden használt dolgot vesz Vizsnovszkyné. T.: **143-868**

Címírást és minden egyéb irásmunkát VÁLLALOK. Zitromné, VII., Rottenbiller-utca 37/F, I. em. 12. (Odeon-mozi ház)

Á. K. Kalkulációkat szakszerüen kimunkál: **„KONTOSERVICE"** Telefon: 291-735.

Gyermekmérleg kölcsönzés Ifj. Petrass László mérnök, orvosi műszerész, IV., Irányi-u. 18. Tel.: 380-055.

Viselt férfi ruhák **zálogtárgyak** fehérnemü, egyenruhákért legtöbbet fizet Grün, Népszinház-utca 20. Telefon: 342-957.

Horgászbotot ragasztottat **vennék** 9—12-ig. Tel.: 126-523.

1 drb ezüstróka és egy drb kékróka, világos gallér eladó. Vilmos császár-út 7, IV. 31. (D. e. ½12-ig, d. u. ½5—½8-ig)

Hívjon! Jöjjön! Veszek szenzációs áron férfi **ruhát** női ruhát, fehérnemüt, bútort, zongorát, szőnyeget Telefon: 427-122. VII., Erzsébet-krt 32. GERSTL G. Hívásra jövök.

FESTMÉNYEKET, minden tajtát magas árban veszek. Értesitést kérek, ki festette és hol nézhető meg. Winkler ker., Tisza Kálmán-tér 6., II. 26.

Legmagasabb árban veszek *használt ruhát, cipőt, fehérneműt, szőnyeget, hagyatékot, felosztott háztartást.* **T. 144-739**

Mindenféle ruházati cikket legjobban veszek. Telefon: **137-634**

Vízparti magas **villatelek** egyik 500 gyümölcsös, másik 1200 □-öl, forrással. Alsógödnél eladó. Budapest, Béke-tér 12. Divatterem.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Bokros Birman

ÚJ ÉLET

Dezső

1964 DEC 1

1021

Aki mindig világosan látta a maga helyét

Hetvenötéves Bokros Birman Dezső Kossuth-díjas szobrászművész

Beidegzett szóhasználattal majdhogy azzal kezdtük cikkünket, hogy az elmúlt héten szinte minden percben csengett a telefon Bokros Birman Dezső Kossuth-díjas szobrászművész Lehel téri lakásán. Valóságban azonban senkisem üdvözölhette 75. születésnapján telefonon, újabb, érdemes művészi kitüntetése alkalmából, mert a Mester nem vezettette be a telefont, hogy háborítatlanul alkothasson műterme csendjében, vagy zavartalanul mélyülhessen el önéletrajza új fejezeteinek írásában. De csak alkotóműhelyének termékeny nyugalmát védi féltékenyen, egyébként nem magányába visszahúzódó művész, hiszen szinte eszmélésétől kezdve részt vett a forradalmi művészeti irányok hitvallóinak munkájában s mint nem egyszer megírták róla: a legkockázatosabb időkben egyik szervezője volt a szocialista művészek mozgalmának, kiállításának. Világosan látta a maga helyét és az országét is és hogy milyen helyesen ismerte fel az előremutató politika útját, mutatja, hogy a plasztika nyelvén is egyértelmű világossággal fejezte ki hitvallását „Dunavölgyi népek kórusa" című négyalakos szoborművében.

Minderről részletesen vallott önéletrajzában, melyből a maga kiábrándító valóságában tárulkozik ki előttünk egy sokgyermekes zsidó család keserves élete a századforduló „gazdasági konjunktúrájában". A Birman-házaspár tizenegy gyerekével Pestre költözik, nem szerencsét próbálni, hanem egyszerűen csak abban a reményben, hogy a mindennapi kenyeret a fővárosban könnyebb lesz megkeresni. De a nyomorúság kitart mellettük, pedig a gyerekek már hamar kenyérkeresők lesznek; Dezső a bátyjával tízéves korában rikkancskodik a Klauzál téren, ahonnan este 20—30 krajcárt visznek haza. Közben iskolába is jár s már van akkora tekintélye, hogy a negyedik polgári után kiverekszi, ne pallérnak adják, hanem szobrásznak. S amint felszabadul, siet beiratkozni az Iparművészeti Iskolába, ahol mintázókészsége tüstént szembetűnik. Itt ismerkedett az alapfogalmakkal három esztendeig, majd néhány koronával zsebében nekivágott a nagyvilágnak.

Első állomása Párizs, de bekóborolta fél Európát. Sokáig élt Berlinben, ahol majd annyit koplalt, mint dolgozott. Itt

A művész 75. születésnapját is munkával ünnepli

(Bauer S. felv.)

nézett szembe hosszú idő után újra zsidóságával is.

— Tanácstalanul, szegényen, magamrahagyottan álltam Berlin zsibongó útvesztőjében — írja önéletrajzában — egyre gyakrabban éledtek fel kétségeim magam és művészetem iránt. S ekkor váratlanul, mintegy vigasztaló ajándékképpen kitárult előttem az út, melyet választanom kell. Ebben a feszült atmoszférában születtek meg illusztrációim „Jób könyvéhez" s merült fel bennem a „Tékozló fiú" szoborterve is, melyet most a Zsidó Múzeum őriz. Nem véletlen, hogy a megpróbáltatás óráiban az Ótestamentum adott vigaszt, mert ahogyan egész pályámon hű maradtam művészi elképzeléseimhez, ugyanolyan hűséggel vállaltam a zsidó sorsot is. Szobrász vagyok, az anyag, a matéria számomra a kifejezés alapja, de materializmusom és a zsidó felekezethez való tartozásom érzése sohasem ütköztek egymással. A zsidóság is magáénak vallott, bizonyság rá, hogy annak idején a „Múlt és Jövő" külön számot adott ki grafikai munkáimból. Ma is örömmel tölt el, hogy szobrom megtalálható a Zsidó Múzeumban is, s talán ott kap majd helyet másik bibliai tárgyú kompozícióm, „Noémi és Ruth" kettős szobra is.

Ötvenkét esztendeje, hogy Bokros Birman Dezső első szobra, „A fiú" elkészült, azóta alkotások egész sora kíséri életútját. A Szakszervezetek Országos Tanácsa székházát díszítő „Vasmunkás", a „Kubikos", a „Rokkant katona", „Don Quijote", „Napbanéző", „Útburkoló", Szalmás Piroska síremléke, Ady és József Attila portréja, „Kalapos önarcképe", Mednyánszky szoborterve, Scheiber Hugó és a „Kapitalista" portréja, mind egy nagy művész kiemelkedő alkotásai, akárcsak bibliai tárgyú szobrai, vagy az „Anya" című kompozíciója, mely A fiú szobrával együtt áll műtermében s bár negyven év előtt öntötték ki, a legmodernebb törekvésű művész mai művének hat, beszédes bizonyításaképpen, hogy Bokros Birman Dezső nekiindulásától kezdve a haladó eszmevilág hitvallójaként élt és dolgozott.

Lengyel István

Hírek

— **Izraelita vallásos negyedóra a rádióban.** December 11-én, pénteken reggel 7,15 órakor izraelita vallásos negyedórát sugároz a magyar rádió a Petőfi-adó hullámhosszán. Beszédet mond dr. Geyer Arthur főrabbi. Énekel Kovács Sándor kántor. Kísér Lisznyay Gábor.

— **Éva naplója** héber nyelven. Zsolt Béla feleségének, Zsolt Ágnesnek, — aki maga is ismert publicista volt — első házasságából született kislánya *Heymann Éva*, a nagyváradi gettó több ezer deportáltjával együtt mártírhalált halt. Hátrahagyott naplóját, amit a gettóban írt, megtalálták és a felszabadulás után Budapesten megjelent Éva naplója címmel. Most a tragikus sorsú leány naplója héber nyelven Izraelben jelent meg.

— **Esküvő.** Rappaport Herbert és Gonda Judit november 15-én tartották esküvőjüket a Hegedüs Gyula utcai templomban, amelyet teljesen megtöltöttek a nászpár rokonai és barátai. Dr. Benoschofsky Imre vezető-főrabbi köszöntötte az új párt. A kántori funkciókat dr. Sándor László látta el.

— **Eichbaum Mórné emlékezete.** November 15-én Eichbaum Mórné halálának első évfordulóján a körzet leleplezte azt a márvány-emléktáblát, amely az elhunyt elnökasszony nőegyleti alapítótevékenységét örökíti meg, és 45 éves munkásságának emlékét véste aranybetűkkel márványba. Dr. Sándor László Elmólé rachamimja után dr. Ernyei József, a megboldogult fia mondott kaddist. Dr. Weisz Sámuelné, a Nőcsoport jelenlegi elnökasszonya emlékezett vissza az együttvégzett munkára, majd. dr. Seifert Gézáné, a Központi Női Tagozat nevében rótta le kegyeletét. Dr. Flesch Jenő, a körzet elnöke vette át az emléktáblát.

— **Mártír-emlékmű avatás Torontóban.** A torontói Ahavath Achim Nachlat Israel nevű hitközség az ottani temetőben megható gyászünnepség keretében avatta fel a magyarországi és csehszlovákiai zsidó mártírok emlékművét. A rabbik és a hitközség elnök[illegible] beszéde után a főkán-

— **Halálozás.** Dr. Lázár Miklós, a kalocsai hitközség hosszú időn át volt elnöke, Montevideóban elhalálozott. Dr. Lázár Miklóst az Uruguayban élő zsidók kísérték utolsó útjára, benne az emberséget tisztelték.

— Dr. Jónap Lajos agrármérnök, közismert mezőgazdasági szakíró, november 15-én 62 éves korában elhunyt. Temetése mély részvét mellett ment végbe a rákoskeresztúri temetőben. Az egyházi búcsúztatót dr. Benoschofsky Imre budapesti vezető-főrabbi tartotta, a kántori funkciókat Stern László főkántor látta el. Munkatársai és barátai nevében Arató Endre vett búcsút az elhunyttól. — Dr. Grünhut Miksa SZTK ellenőrző-főorvos november 15-én 62 éves korában Makón meghalt. Temetésén nagy számban jelentek meg Makó város orvosi karának tagjai, valamint felekezetre való tekintet nélkül igen sok résztvevő. A temetési szertartást Schulmann Henrik makói főkántor végezte, aki az énekrész után meleg hangú gyászbeszédben búcsúztatta az elhunytat. Dr. Strobl Ferenc kórház-igazgató méltatta dr. Grünhut Miksa munkásságát, kiváló szaktudását és emberszeretetét. A templomudvarban tartott gyászszertartáson megjelentek valamennyien kikísérték koporsóját a temetőbe. Gyászolja felesége és leánya.

— **Mihail Romm** kiváló szovjet rendező Varsóba látogatott, ahol anyagot gyűjt és tanulmányokat folytat legújabb filmjéhez, amelynek ideiglenes címe A szokásos fasizmus. A teljesen új módon elkészítendő filmhez Varsóban, Prágában, Auschwitzban, Berlinben és Párizsban keres archív anyagokat.

A „Háborog a sír" külföldi visszhangja *Vidor Gáborné*, egy magyar orvos felesége tizennégy évvel az auschwitzi szörnyűségek után megírta naplóját, mely *Háborog a sír* címen jelent meg és nagy érdeklődést keltett. A nagyhatású könyv, melynek egyes részletelt lapunkban közöltük, most német nyelven is megjelent és az idegen nyelvterületen is sok együttérző olvasóra talált. Közülük nem egy írásával, hozzászólásával felkereste a szerzőt is. Legújabban *Hanna Pilgrim*, egy protestáns pap felesége fejezte ki együttérzését az üldözöttekkel és köszönte meg az írónőnek, hogy az események hűséges leírásával, a mai fiatalság számára is érzékeltette mindazt, amit sohasem lehet és szabad elfelejteni.

Dr. Schlesinger

A magyar zsidóság egyik legtiszteltebb asszonya távozott el vele. Családja Lovasberényből került a XIX. század elején Tabra. Nagyatyja Herczog Ignác, a zsinagóga egyik építője volt. Felesége legendás jótékonyságáról máig élnek történetek. Atyja, Sámuel, a hitközség elnöke. Férje, dr. Schlesinger Sámuel monori, majd debreceni főrabbi, kiváló talmudista és modern képzettségű tudós, kiváló szónok és ihletett tanítómester. A debreceni zsidó gimnázium alapítója és lelke. Egy könyvét titokban írta, amelybe jótékonykodásait jegyezte. Halála után találták meg. Hogy a papi ház a vigasz és a segítés forrása lett, a ház asszonyának volt köszönhető.

Új könyvek

Özönvíz után (Válogatás a Gruppe 47. német írócsoport műveiből.)

A haladó német — nagyrészt nyugatnémet — írók Gruppe 47 elnevezés alatt írócsoportot létesítettek, amelynek tagjai más-más irodalmi síkon, de egy elvvel hadat üzentek a német neofasizmusnak és a haladás, a humánum eszméi igyekeznek hirdetni. Vannak közöttük, ma már Európa-szerte ismert írók, mint Heinrich Böll, Walter Jens, de túlnyomó részük

48 órán be
lakásának
takarítá
falradír
Szőnyeg
és Bútor
tisztítás
FŐVÁROSI TA
V., Károlyi

Ne töpreng

MEGHÍVÓ

BOKROS BIRMAN DEZSŐ KIÁLLÍTÁSA

A magyar expresszionistákat n e m v a l a m i, h a n e m v a l a m i n e k a h i á n y a fűzi egymáshoz: nyomokban, töredékekben egy sajátosan félbemaradt, ki nem bomlott, félkész magyar expresszionizmus emlékképeit, árnyjátékát figyelhetjük meg.

A magyar művészetben az expresszionizmus nem érett stílussá, mozgalommá, mint ahogyan nem volt magyar kubizmus, se magyar szürrealizmus. Tudjuk, hogy ennek a hiánynak mélyre vezető okai vannak: egy teljese be nem érett és máris válságba jutott, megrekedt, visszamaradt ország társadalmi és szellemi feltételei.

A Magyar Kulturális, Tudományos és Tájékoztatási Központ

szeretettel meghívja Önt és kedves családját

1993. április 8-án 18.00 órakor

a

MAGYAR EXPRESSZIONIZMUS.

BOKROS BIRMAN DEZSŐ SZOBRAI ÉS GRAFIKÁI

c. kiállítás megnyitójára.

A kiállítást megnyitja

DR. FÜLÖP GYULA

múzeumigazgató

(István Király Múzeum, Székesfehérvár)

és

SZVETLOV I.E.

művészettörténész,

kandidátus

Cím: ul. Mütnaja, dom 1.

Telefon: 230-17-53

230-06-54

BOKROS BIRMAN DEZSŐ

(1889 - 1965)

1907-től az Iparművészeti Iskolában tanult szobrászatot.

1911-12-ben Párizsban élt.

1918-ban rendezte meg első kiállítását.

1919 végén Berlinbe utazott.

1926-32 között felváltva élt Budapesten, Szlovákiában és Párizsban.

1945-47-ig az Európai Iskola tagja volt.

1949-ben Kossuth-díjjal tüntették ki.

1954-ben gyűjteményes kiállítást rendezett Budapesten.

1965-ben villamosbaleset áldozataként halt meg.

lan erővel nyilatkozik meg a könyvben mindenütt és rendkívül emeli a mű hitelét. Hasonló meleg hangra nem is igen találunk művészeti irodalmunkban másutt, mint abban a gyönyörű történeti bevezetésben, melyet Réti István a nagybányai jubiláris kiállítás katalogusához írt. Emiatt is hiszem, hogy a Rózsa könyvének jövője van, hogy másokra is ösztönző erővel fog hatni. S ha ellentmondásra hív ki egyeseket az se baj, azzal is csak életrevalóságát bizonyítja.

FELVINCZI TAKÁCS ZOLTÁN

BOKROS DEZSŐ

Volt a Munkácsy-pályázaton egy aktszobor, melyet a jury és később a közönség nem tudott hová tenni: Munkácsy jelképezését egy meztelen titán formájában mindenki furának érezte, de kiérezte, hogy e helyén nem való ötletben mennyi tűz és forrongás, mennyi művészi áhitat és sejtés van? Egyes részletek, a szobor bal keze, a hasizmok átfordulása az ágyék tölcsérébe, a szögben kiugró lábszár hihetetlen elevenséggel voltak megmintázva és a fej túl a portrait-hűségen egy másik arcot mutatott: a moumentalitás arcát. A szobrot Bokros Dezső csinálta és az a néhány ember, aki a fiatal művészt ismeri, tudja róla, hogy — a Munkácsy-pályázat ürügye alatt — csupán alkalmat keresett erősen elvont plasztikai látásának kifejezésére. A kisérlet nem sikerült és soká nem fog sikerülni, mert azokhoz a viziókhoz, mik Bokrosban élnek, a mi külső életünk még nem teremtette meg a kézzelfogható hátteret. Senki sem érzi ezt jobban, mint maga a művész, aki mostanában ráadta magát a rajzolásra és vonalba sűríti plasztikai álmait.

Szokatlanul érdekesek ezek a rajzok. Meglátszik rajtuk, hogy egy született szobrász csinálta őket és tele vannak olyan lehetőségekkel, mik talán agyagban érczben meg sem valósulhatnak még. Próbálkozások a test új ideális formáival a tér újszerű átfogásában. Meglep bennük az ötlet vehemens kialakulása és a részletek buja gazdagsága. De ritkább és értékesebb bennük az, hogy minden ponton érzünk valamit a művész küzködő, nagyszólamú életsejtéséből. Egy új Eros nyujtja és duzzasztja ezeket az alakokat és kiül a mozdulatukban, az Eros belesugárzott

* * *

Az első kötet »A világhódító Róma« a patriarchális, arisztokratikus-agrár Rómát tünteti fel, mely aztán új áramlatok közé sodródik. Azt hiszem, hogy minden állam első alkotmánya arisztokratikus, mert a rend kezdete az elnyomás, mintahogy a felebaráti szeretetnél is korábban jelentkezett az emberevő búsulása elfogyott és másodszor már el nem fogyasztható társa után. Primitiv korokban nemzeteknek más összefűző szervezete, mint a földbirtokos nemesség sokáig nincs; a tekintély, mellyel a nemes családfő kuriáján a többiek fölött rendelkezik és az osztályszolidaritás, mely e tekintélyeseket egymásba fűzi: a nemzeti épület talpköve. E korokban az a nemzet a legerősebb, melynek a legéletteljesebb gyökerű és legjobb szervezetű nemessége van. Magyarországon is, még 48-ban és az abszolutizmus alatt is a magyar kisebbség szupremáciáját a nagyszámú földbirtokos nemesség őrizte meg. A római nemesség szűkebb területén, centralisztikus helyzekedésével klientelájától, mely ugyanazt a nyelvet is beszélte, kevésbé zárkózhatott el és kénytelen volt a nemesi alkotmány mellett lassan egy plebéjusi alkotmányt is kiépíteni, hogy biztosítsa a plebs érdekeltségét a nemzeti szolidaritásban. Itáliában, ahogy ez fiatal szolidaritások ⟨nemzetségek, clubbok⟩ és agrár szomszédnépek között már szokás, örökös harcok dúltak, s ezekben a legjobban szervezett nemesség ⟨nemzete⟩ maradt felül. A háborúkban ugyanis csak

a formák így szinte élő, lélekző, puha, meleg felületébe.

A Nyugat mostani száma mutatóba közöl egyet Bokros rajzaiból. A sokszorosítógép és a nyomdafesték talán nem bontotta meg véglegesen azokat a zárt formákat, melyeket Bokros rajzaiban mint nagy igéreteket szeretünk és a lap olvasója talán megérzi, hogy igazi művészről van szó, aki idővel márványban és bronzban fogja beváltani szép rajzbeli igéreteit.

EISLER MIHÁLY JÓZSEF

BOKROS BIRMAN DEZSŐ

Magyar Nemzet

Vasárnap, 1983. március 13.

KÖNYVESPOLC

Bokros Birman Dezső-album

Kovalovszky Márta tanulmányával

Hogyan készül nálunk egy album?

Remélhetően úgy, hogy a könyvkiadó számon tartja, ki az a jelentős magyar művész, akinek munkásságát jó minőségű képekkel illusztrálva, az életműben eligazító tanulmány kíséretében, még nem mutatták be méltánylást érdemlő módon.

Az egyszerűség kedvéért fogadjuk el ezt a feltételezést. És próbáljuk végiggondolni, mi történik ezután.

A kiadó megkeresi azt a műtörténészt, művészeti írót, akiről tudja, hogy az előjegyzésben szereplő művésszel sokat foglalkozott és felkéri binyos terjedelmű bevezető tanulmány írására. Ha pedig ez elkészült, kezdődhet az album képanyagának összeállítása.

És most jön a bökkenő. Tárgynál vagyunk, rátérhetek a *Bokros Birman Dezső-albumra* (bár úgy vélem, a tanulságok általánosíthatók). Ugyanis elkezdi az olvasó *Kovalovszky* Mártának az 1889-ben, Újpesten született és századunk egyik legnagyobb magyar szobrászává lett fiatalembert bemutató, időrendben haladó, az életrajzot a művekre rávetítő és a műveket az életrajzzal is magyarázó monográfiáját — és elkezdi hozzá fellapozni az album második feléből a képeket. Hogy *lássa* is, amiről *olvas*. De nem okvetlenül találja meg, amit keres. Példa:

„Korai művei — írja a monográfus — *a Jónap Andorné portréja (1915), az Ülő fiú (1912) és az Alvó leány (1916) kivételével máig ismeretlen helyen lappanganak, vagy talán elvesztek."* Ez a három azonban az életmű szempontjából igen fontosnak látszik, a szerző részletes elemzésüket adja, ám a képmellékletben csak *Jónap Andorné* márványisimaságú *gipszportréját*, majd az *Alvó leány* márványból kiszakadó szobrát látjuk, a fennmaradt legkorábbi *Alvó fiú*-plasztikát nem. Habár az első ismert műnek, még ha netán kezdetleges volna is *(nem az)*, talán méginkább szerepelnie kellene a művészről kiadott és *ez idáig legteljesebb* albumban. A továbbiakban ismételten előfordulnak utalások *„csak fényképről ismert"* egyéb munkákra, nem is akármilyenekre, s az olvasó eltöpreng, vajon e fényképek *közreadása* nem segíthetné-e esetleg elő, hogy ezek a művek — például az 1921-es *Akrobata* — felszínre bukkanjanak, ha még megvannak valahol; elvégre ilyen mellékes eredménye is lehet egy képzőművészeti albumnak!

Ám mintha még az album szerkesztése körüli munkálatok idején napfényre került volna elveszettnek hitt mű?! A *Híd*, ez a pompás kisplasztika, egy groteszk fiúcska tornamutatványa, a képmellékletet aláírása szerint 1921-es dátumú, gipszből készült, 21 centiméter (magas? széles?), *ismeretlen helyen van;* ugyanakkor a szöveges részbe tördelve más nézetből — és nincs kizárva, bronzozott kivitelben, de ezt csak találgathatjuk — elénk vetül, s itt pontosan lehet tudni az előbbivel azonos adatokat felsoroló kép aláírásából azt is, hogy *kinek a tulajdona.* Sőt, a két felvétel *ugyanannak a fotósnak a gépéből való...*

Teljesen más a szerkesztési elve az összefüggő képmellékletnek és a szöveg közé iktatott képanyagnak. A képmellékletet nem látták el képaláírásokkal, hanem a tanulmány francia nyelvű összefoglalása *elé* iktattak egyoldalnyi képjegyzéket (győzhetjük keresni visszalapozás közben). Érzékelve talán, hogy ez így nehézkes, a kiadó *könyvjelző*szerűen külön is mellékelt a könyvhöz egy magyar és francia nyelvű képaláírás-sort; ezen azonban csak a címek vannak rajta, az egyes művek *egyéb* adataiért újra meg újra vissza kell lapozni a francia rezümé elé.

De térjünk még vissza a tanulmányhoz. Érzékletes és értő elemzését, sőt, csoportosítását kapjuk a műveknek, a csoportosítást illetően a művészettörténész még szerényen háttérbe is húzódik, amikor ezt írja: *„Művei a témák azonossága, pontosabban a tartalmak rokonsága révén szinte maguktól rendeződnek kis csoportokká, olykor évtizedeken nyúlva át.* Gondolkodásmódjának változásai, az emberi testről és az abban kifejeződő lelki-pszichikai világról vallott felfogásának alakulása azonban a látszólag maniákusan ismételt kompozíciókban mindig hozott új eredményeket. *Egy-egy ilyen típus állomásain végigtekintve, pontosan megrajzolható az az út, ahogyan a kezdeti, tétova és groteszk, gyengéden ironikus, máskor diadalmasan életteljes plasztika a pálya vége felé lassan árnyékba borul, fátyolos szomorúság, rejtőzködő keserűség árnyékolja be."*

A fentebb jelzett csoportosítás szerint az első csoportba a *„tömzsi, vaskos végtagjaira támaszkodó, kerek fejű"* figurák tartoznak, mint amilyen a Híd halálosan komoly arcú, s ezért is szánnivalóan kedves kis kamasza. A másikba a *groteszk nőalakok* sora, egészen az 1957-es *Vetkőző nőig*; a csúcs azonban az 1934-es *Madame sansgéne.* A harmadik csoportba Kovalovszky Márta a *kétfigurás kompozíciókat* veszi be, ez azonban — mint írja — „viszonylag kevés műből áll, szorosan véve csupán négyet sorolhatunk ide"; igen, úgy látszik, Bokros Birman még csak nem is a társas magány mintázója volt... és pesszimizmusa átüt azokon a kollektív tartalmú, reményű domborművein is, amelyeket a negyvenes évek elején, gondolkodásbeli társakat keresve, alkotott. Kár, hogy ezekkel a tanulmány már csak egy-egy mellékmondat erejéig foglalkozik, a problematikus *József Attila-portrét* (1942) éppen csak megemlíti — s a képmelléklet sem mutatja.

Egyáltalában sietőssé válik hirtelen a sokkal szélesebb mederben induló értekezés útja, *az 1945 utáni húsz évet* (Bokros Birman 1965-ben, utcai baleset áldozata lett) *néhány összefoglaló mondattal elintézi,* mint például: *„Az új ábrázolási tipusokat, stíluskövetelményeket azonban nem az ő tehetségének karakteréhez szabták, erőfeszítései — legjobb igyekezete ellenére — az alkalmazkodni nem tudás példái (Király Erzsi, 1951; Lada Sándor, 1951; Rákosi-szobor, 1950; Diszkoszvetőnő, 1952)..."* Ne is mondjam, hogy a felsoroltak közül egyiknek a reprodukciója sincs bent a kötetben, pedig *éppen egy ilyen kitűnő, ilyen modern szobrász példáján lett volna érdemes elemezni,* miért vezetett alkotói válsághoz a ráerőltetett szemléletmód, hogyan mutatkozik ez meg portrészobraiban — miután *épp a portrék alkotják „az életmű számban talán legnagyobb részét"* és a tanulmány szerinti felosztásban a negyedik csoportot. Az ötödik a *Don Quijoték* (az ismert szoborkompozíció 1929-ben, két változatban készült) és a velük rokonságban álló meztelen, kiszolgáltatott, esendő férfialakok sora — egészen az 1960-as *Meditálóig* és az 1964-es, arányaiban teljesen elrajzolt, reménytelen *Álló férfiig.*

Még néhány szót a képszerkesztői munkáról (a könyvből nem lehet pontosan megállapítani, ki végezte). Tény, hogy *sok finom önálló megfigyeléssel gazdagítja a kötetet,* amikor például az 1927-es *Szágelné-portré* homlokának megmintázásában rokonságot fedez fel az 1924-es *Ady-portré* nagyvonalú koponyaformálásával — ez a könyvben a 12. és 13. kép; de Szágelné ezután 23. képként, más oldalról nézve, ismét visszatér, hogy a figyelmes szemlélő észrevehesse a szemöldök — szemgödör — szem kialakításában a hasonlóságát *Keleti Artur portréjával* is. Még egy sor hasonló, mély értelmű képszerkesztői ötletet idézhetnék, mégis úgy vélem, el kellett volna döntenie a kiadónak, hogy *kié a kötet.* Így ugyanis sem nem kapcsolódik a képmelléklet elég didaktikusan (ne féljünk a szótól, sem a „gyakorlattól!) a magyarázó szöveghez, sem nem képes — hozzáillő szöveg híján — a képanyag kellő ráismertető örömet okozni. Mert bár a könyv is kollektív alkotás, akár a film — mégis el kell határozni még a munka megkezdése előtt, *ki* a rendező és *mi* a rendezőelv. *(Corvina)*

Ember Mária

Kelet és Nyugat

Tanulmány egy múlt századi vitáról

AZ 1840-ES ÉVEKBEN néhány tucat (esetleg száz) orosz értelmiségi a nemesi birtokairól élvezett apanázs által biztosított édes semmittevésében az ország sorsán elmélkedett, és a moszkvai, valamint szentpétervári szalonokat parázs viták színterévé változtatta. Volt, aki — mint Kavelin, a jogtörténész — ilyen nézeteket hangoztatott: „Különös dolog! Ugyanazon kontinensen, néhány nép által elválasztva, Európa és Oroszország sok századot élt egymás mellett, egymástól idegenkedve, mintegy szándékosan kerülve mindenféle közeli érintkezést. Európa rólunk semmit nem tudott és tudni sem akart; mi sem akartunk tudni semmit Európáról." Mások, mondjuk Konsztantyin Akszakov, nem keseregtek emiatt, ellenkezőleg, óva intettek a Nyugat felé fordulástól, a vele való érintkezéstől, mert szerintük: „A Nyugat államainak alapja: *erőszak, rabság, ellenségeskedés.* Az Orosz Állam alapja: *önkéntesség, szabadság, béke* ... Ezek teljesen különböző utak, különbözőek oly mértékben, hogy soha nem képesek összetalálkozni, s az ezeken az utakon járó népek nézetei sohasem egyeznek meg."

A két tipikus vélemény körül két tábor kristályosodott ki, az úgynevezett nyugatosoké és a szlavofiloké. Izgalmas polémiájukkal — amelynek során kísérletet tettek Oroszország helyének meghatározására Európában (vagy azon kívül) — foglalkozik *Köves* Erzsébetnek a Magvető Kiadónál *Kelet és Nyugat* címen megjelent könyve. E két felfogás paradox módon megegyezett indíttatásában: egyik is, másik is az „ázsiai" elmaradottság felszámolását, a birodalom modernizálását, egyfajta újjászületést kívánt — ám eltérő úton haladva akart eljutni az emiatt egymással kibékíthetetlenül szembekerülő célokhoz.

Kórisméjük még nagyjából azonos volt: a XIX. század első felének Oroszországa látszólag masszív külső felépítése ellenére rothadt belső szervezetet takar és elodázhatatlan a gyógykezelése. A nyugatosok a Nyugaton többé-kevésbé bevált legújabb receptek segítségével akarták a bajokat orvosolni, míg a szlavofilok a vegytisztává idealizált múlt feltámasztásától remélték a gyógyulást. Sajátos helyzet alakult így ki: *az eredetileg reformpártinak indult két irányzat* közül az egyik — amint Köves Erzsébet megállapítja — konzervatív megoldást talált, s ezzel objektíve közel került a rendszer védelmezőihez. Persze, nem ezért a felismerésért kell a szerző témaválasztásában megmutatkozó merész eszmei nekirugaszkodását kiemelni, hiszen a fantasztikus éppen az lett volna a kor Oroszországában, ha a maradiság a haladást szolgálja. A mai olvasó számára az a rendkívül izgató, hogy a cári birodalom későbbi irányvételeinek indoklásából is kiolvashatók az 1840—50-es évek két táborának jellegzetes — csak a kor igényeinek megfelelően módosított — tanításai.

SOK TEKINTETBEN viharos utóélete adja meg tehát a szlavofil-nyugatos vita jelentőségét: ezentúl egyetlen orosz gondolkodó sem kerülhette meg a válaszadást az ekkor megfogalmazott kérdésekre. Amennyire érthető, hogy ezeket a feleleteket mindig a kor aktuális politikai, ideológiai szükségletei határozták meg — annyira sajnálatos azonban az, hogy emiatt a tudományos vizsgálódások is politikai segédeszközökké degradálódtak, de legalábbis minden megoldási kísérletre ráaggatták a későbbiekben a szlavofil vagy nyugatos címkét. Az 1840-es években persze, a legkevésbé a szabatos tudományos válasz izgatta a szlavofilokat és a nyugatosokat. A múltról való elmélkedés számukra azt a célt szolgálta, hogy *a jelenhez szóljanak a jövő ügyében.* (Hiszen, aki nyíltan szólt, mint például Csaadajev, azt őrültnek minősítették). Köves Erzsébetnek ezért igaza van, amikor már a későbbi tapasztalatokat is figyelembe véve a mindenkori orosz progresszió képviselőinek állásfoglalásait teszi magáévá és egyértelműen kiáll a haladást hozó nyugatos út mellett. Kiváltképp akkor kell szolidárisnak lennünk törekvésével, amikor modern korok neoszlavofil ideológiai beszüremkedéseivel szemben ragaszkodik minden megszorítás nélkül alaptételéhez. Csak egyetérthetünk a szlavofilok megalapozott bírálatával, hiszen az orosz kivételesség- és elhivatottság-tudatot elmélyítő eszméikben benne rejlett a cári Oroszország expanzionista külpolitikája, elnyomó nemzetiségi politikája, „feketeszázas" pravoszláviája érdekében történő felhasználás lehetősége. A nacionalizmust, különösen pedig *a despotikus államnacionalizmust nem lehet elégge elmarasztalni* — a szlavofilok pedig bevallottan nacionalisták voltak.

FIGYELEMBE kell azonban venni, hogy a XIX. század első felében az orosz nemzet életében — paradox módon államnemzetként — hasonlatosan más kelet-európai nációkhoz, a nemzeti ébredés kora köszöntött be. Ahogy a korabeliek mondták, csak ekkor döbbentünk rá, hogy egyáltalán történelmünk van.

A szlavofil-nyugatos vita alapvetően eszmetörténeti jellegű bemutatásán kívül a könyv megismertet minket a gondolkodók cselekvési terepével: a miklósi Oroszországgal. Bornírt világba kalauzol el bennünket, olyan valóságba, amely még a közép-kelet-európai olvasó számára is tragikomikus oldaláról tárul fel elsőként. Adva van „botos" Miklós, az uraikodó, aki „jelentést kér arról, hogy az egyetemeken mikor számolják fel" a filozófiát. Fő támasza — az esetenként kincstári fát lopó — Uvarov, a hivatalos ideológus, aki kinyilvánítja: „a dolgok és elmék jelenlegi állapotát látva lehetetlen nem szaporítanunk, ahol csak lehet, a szellemi korlátokat", és ennek a „kultúrpolitikának" olyan „hasadtlelkű" cenzorok a végrehajtói, mint például Nyikityenko, akit időnként szintén fogdába csuknak. (Egyszer egy Victor Hugo-vers átengedése miatt.) És éppen ez az időszak — amikor a korabeliek szerint több cenzor volt, mint ahány könyv egy évben megjelent — *az orosz*

Szentmihályi Szabó Péter *(56.)*

A LÁTÓ ÉS A VAK

Béla remegő kézzel kitapogatta a boroskancsót, ivott. Majd szégyenlősen elmosolyodott.

— Úgy lészen, amint akarod. Hozzátok a vértemet! — fordult a szolgák irányába. — Mióta nincs látó szemem, vagyis mióta elmentél, bizony ivásnak adtam magam. Szégyenlem is, de jó. Emlékszel, sosem szenvedhettem a bornak még szagát sem. Talán, mert szegény atyámat annyira körülvette. Most meg ... lásd, én is rákaptam. De hiszen a Bib-

lyen hibát követett el, s ő is elpirult. Gyorsan másra terelte a szót.

— Milyen érzéketlen vagyok! Nem is kérdeztem, véled mi esett ez idő alatt ...

— Megházasodtam. Három napja volt az esküvő ...

— És te mégis itt vagy? Köszönöm neked, Pétör. És neki is ...

Pétör gyorsan elmondta, mi történt Álmosdon, mennyire haladt a magyarok történetével. Elővezették Béla lovát, s felsegítették a súlyos vérttől

ratod ellen cselekedtem. Mentsen engem előtted, s Isten előtt, hogy haragomat szentnek éreztem, s jogosnak, abban a percben. Nem akarom, hogy így váljunk el. Azt akarom, hogy te légy a győztes. És valamit mondanom kell. Ismét ... ismét megáldotta frigyünket az Úr. Most már bizonyos. Csak ezt akartam mondani. Megbocsátasz nekem?

Béla megkereste a térdén nyugvó, könnyű kezet, gyöngéden megszorította.

— Isten legyen irgalmas, amint én megbocsátok neked. És örvendezem, hogy visszatérhetek hozzád.

Mosolygott, de mosolygásába némi szomorúság vegyült. Pétör, ki távolabbról figyelte őket, nem tudta, mit mondott a királyné, és kis családást

Bokros Jenő

Nyugat 1914: 425. l.

(Képek.)

Eisler Mihály József

cikke.

az álomországba. Rózsika volt a csodagyernek előreküldött testőrsége, kisanyja, pesztonkája. Akkor még alig volt tizenkétesztendős és már régen nem volt külön élete, csak úgy puha árnyék gyanánt imbolygott a kisebbik testvérkéje körül, előtte, utána vagy mellette, ahogy éppen az idő és szükség parancsolta. A Rózsika ezer szépsége szemérmesen elbújt s úgy hívták őt: a csodagyermek nénje.

2.

A következő esztendők szebbet igértek. A csodagyermeket kihurcolták a nagyvilágba és Rózsika mégis csak fiatal volt hozzá, hogy oda is ő kísérje a csodát. A nagyvilágba, a pénz és a dicsőség útján, az igazi anyja ment a kis hegedűsleánnyal. Rózsika otthon maradt egyetlen leánynak és szemérmes szépségei most már kibujhattak volna a nagyvilágra, de akkor váratlanul azon kapta magát, hogy neki vigyáznia kell a fivéreire s azonfelül az édesapjára is, aki sokat dolgozott s nagyon megszokta, hogy odahaza asszony gondozza, dédelgesse. Asszony pedig nem volt most a házban és Rózsika szépségei megint elbújtak, hogy a tizenkétesztendős

BOKROS BIRMAN Dezső

Szárnyaló pesszimizmus

Bokros Birman Dezső emlékkiállítása a székesfehérvári István Király Múzeumban

SZÁZADUNK EGYIK legkülönösebb és legjelentősebb magyar művésze, *Bokros Birman* Dezső idén ősszel lenne százéves. Kézenfekvő, hogy a székesfehérvári István Király Múzeum életműkiállítása az évfordulót köszönti, mint ahogy — Bokros Birman szobrainak még felszínes ismeretében is — nyilvánvaló, hogy a tárlat fölülemelkedik a jubileumon, s a pálya tükrében a huszadik század ingerlően sajátos értelmezését adja.

„Bokros Birman szobraiban az emberi tökéletlenség rideg valóságtudata ölt alakot" — írta *Kállai* Ernő éppen ötven évvel ezelőtt, tehát ugyancsak tisztelgő pillanatban a szobrászról, kitűnő írása első mondataként. A kijelentés pontos, és egzaktsága mellett valami jellemző állandóságot is sugall. S valóban: Bokros Birman, akinek pályája a tízes évek kezdetén indult, s 1965 elején egy fatális balesettel ért véget, *stílusazonos*, formailag kiegyensúlyozott szobrászatot hozott létre.

A KIEGYENSÚLYOZOTTSÁG ebben az esetben persze csak annyit jelent, hogy az életművön belül szinte alig tapasztalható változás a nagyjából ötvenévnyi munka során. Bokros Birman stílusát egyfajta furcsa, *ideges realizmus*, olykor ügyetlennek látszó, de szándékosan torz, máskor valóban balkezes, meginf máskor szikrázóan szellemes és pontos gesztusrendszer határoz meg, melyet expresszivitása révén zaklatott, szeszélyesnek, nemritkán még modorosnak is láthatunk. A húszas évek közepén-végén azonban ezt az állandónak, idiomatikusnak mondható stílust néhány szobor megtagadni látszik, s időlegesen, az attitűd szintjén meg is töri — még ha ez így furcsán is hangzik — az egyébként folyamatosan szeszélyes önazonosságot, mely az expresszivitáson alapul. A klasszicizáló attitűdről tanúskodó *Ady*-portré, *Szágelné* arcmása, vagy a fantasztikus-nárcisztikus *Kalapos önarckép* többet nem ismétlődő pátoszt mutat; mintha a művész egyszer — hogy aztán soha többé — a harmóniát, a szépséget igyekezne fölmutatni.

Ha Bokros Birman tagadhatatlanul és mindig működő archaizálókészsége általában és „rendesen" a görög és etruszk sírszobrászat, az agyaggal vackolódó, nem túl tiszta eszmények felé fordult, most, ezzel a néhány munkával a húszas évek végén a megközelíthetetlenül fenséges és tökéletes, a Bokros Birmant és a „bokrosbirmanságot" megvető klasszicizmust, az egyiptomiasfáraós, bálványszerű szépséget kerítette hatalmába, és kényszerítette maga alá.

Bokros Birman szobrainak stiláris azonosságát a szemlélet állandósága támasztja alá. Világlátásának kulcsfogalma a ***pesszimizmus, az elveszettség teljes fölérzése***. Pesszimizmusa azonban olykor érthetetlennek látszó módon szárnyalni kezd: az istenétől elhagyott, és istenét el is felejtő zsidó kispolgár fütyörészve mozdul — na, nem a világ ellen — csak egy kicsit szembe vele. Ilyen — egyébként sorsszerű és tipikus — mozdulattal jutott el szerintem Bokros Birman a munkásmozgalomhoz is, hogy annak utópisztikus és messianisztikus eszméiben föloldódhasson, a föloldódásban pedig megerősödhessen. Nem rajta múlott, nem föladhatatlan pesszimizmusán bukott meg a dolog sikere; ahogy az sem az ő erénye vagy hibája lett volna, ha bekövetkezik a tökéletes belevegyülés. Szociális érzékenysége mindenesetre nem osztálytartalmú volt. A tömény, mindent átható odahagyottságot, kilököttséget fogalmazta újra és újra. 1948—49-től megrendelésre készített munkáira is vonatkozik ez; az ő szocreálja a kor és a stílus legkegyetlenebb kritikája, még szándéktalanul is.

FORMAADÁSÁBAN fölfedezhető valami *Giacomettis* metafizika is, máskor pedig, főként „nőtárgyú" szobraiban, a harapós humor. Zseniális, freudizáló munkája, az *Ulysses* (1949) a két nem pszicho-fiziko-fiziológiai kapcsolatának tökéletes összefoglalása. Bokros Birman szemében a férfiak törékeny bábok, gyenge és riadt, szinte anyagtalan lények, míg a nők túlságosan is materiálisak — ha a szófejtés eszközével dolgozunk, úgy tautológikusan is azok —, s az obszcenitásig erőteljesek.

Mindez az István Király Múzeum kiállításán — a rendező *Kovalovszky* Márta szellemes és kézenfekvő koncepciója révén — többszörös megvilágításba kerül. „Kontextusba" helyeződnek ugyanis a művek: ikonográfiai és stiláris megfelelésekre, szellemi és mentális kapcsolatokra irányulhat a néző figyelme, a kort és a kortársakat pontosan hangsúlyozó tárlaton. S ha a Bokros Birman Dezsőről alkotott képünk önmagában nem is fog megváltozni, a művész helyzetét és a századot, amelyben élt, tisztábban látjuk.

Hajdu István

1989. aug. 31. MN

lát, a gazdálkodási osztály vezetőjét; mennyire szolgál manapság közérdekeket a korábban kizárólagos pártvagyon.

— *Sokan irigyelték korábban önöktől a szolnoki Tiszaliget árnyas fái alatt, a kellemes Tisza-parti környezetben lustálkodó oktatási központot és az impozáns vendégházat a mindig gondosan ápolt pihenőparkkal, a villanyfényes teniszpályával.*

— Hogy ki mennyire irigyelte, azt nem tudom. Az MSZMP megyei oktatási igazgatóságának kollégiumában az idén nyáron Express-csoportok szálltak meg, a vendégházat a szolnoki Tisza Szálló hasznosítja úgy, hogy a bevételen megosztozunk.

— *Mi lesz az oktatási igazgatóság és a hozzá tartozó kollégium sorsa? A megyei pártértekezleten új szolnoki felsőoktatási intézmény számára ajánlották föl.*

— A Külkereskedelmi Főiskolával folyik az egyezkedés. A tárgyalásokat a városi tanács elnöke folytatja. Ha létrejön az egyezség, nem zárkózunk el attól, hogy az egész komplexum használati jogát bérleti díj nélkül átadjuk a főiskolának.

— *A főiskola leghamarabb is csak jövőre jöhet számításba. Ám addig sem áll üresen, kihasználatlanul az épület. Hasznosítják.*

— Manapság bentlakó pártiskolás nincs, így a kollégium valóban üresen állna. A demográfiai hullám viszont középiskolás kollégiumot követel a városban. Hatvanszemélyes kollégiumunkat kiadtuk, ősztől középiskolások laknak benne.

— *Ha nem is olcsón... Egy kollégiumi ágy egy hónapra kétezer-ötszáz forintjába kerül a megyei tanácsnak, ami a legborsosabb albérleti díjat is fölülmúlja.*

— A következő iskolai tanévben másfél millió forint bevételünk származik a kollégium bérbeadásából, ami a működési és az utólagos felújítási költségeket sem fogja fedezni.

— *Ezt nem gondolhatja komolyan! Hatvan gyerek ősztől tavaszig úgy lelakja az épületet, hogy másfél millióból nem jön ki a felújítása?*

— Igen. Így gondolom! Festés, mázolás, javíttatás, egész évben az ágyneműmosatás, takarítás, energiaszolgáltatás, a folyamatos karbantartás — mind a mi költségünket terheli.

— *Az nem merült föl az MSZMP-ben, hogy a város kollégiumi gondjain nagylelkűbben segítsen? Ahogy említette, jövőre bérleti díj nélkül odaadják az egészet a Külkereskedelmi Főiskolának...*

— A kettő messze nem ugyanaz. Akkortól a főiskola viseli az épület minden gondját. Most még mi, ezért kérünk bérleti díjat.

Ötvennyolcan hat szinten

— *Mi lesz a városközpont kellős közepén a jól felszerelt, kitűnő szakembergárdát fölsorakoztató, parkolóhelyekkel ellátott pártgazdasággal?*

Cs. Kovács Lás

tott-e a kanyújtásnyira levő megyei könyvtár áldatlan helyzete?

(Az elmúlt negyven évben egyedül Szolnok az a megyeszékhely az országban, ahol nem épült új megyei könyvtár. A volt Magyar Király Szálló épületét az ötvenes évek óta a megyei könyvtár és a múzeum együttesen birtokolja. Az épület fölújítása az idén a tetőszerkezettel megkezdődött. A rontással-bontással, újjáépítéssel, a folyamatos költözködéssel éveken keresztül együtt járó számtalan kellemetlenséget együtt kénytelenek elviselni a könyvtár és a múzeum munkatársai, látogatói.)

A kultúra otthona lehetne?

— *Gondoltak-e arra* — teszem föl tehát a kérdést a Szolnok megyei pártbizottság gazdálkodási osztályvezetőjének —, *hogy legalább az átépítés idejére — ami előreláthatóan néhány év — helyet adjanak a megyei könyvtárnak? Azért jó, hogy a TIT beköltözését említette, mert a jelenlegi pártszékház nagyszerű otthont nyújthatna általában a tudománynak, a kultúrának. Lehetne tudományos, kulturális, esetleg konferenciaközpont. A nagyteremben akár minden este tarthatnának filmvetítéseket.*

— Nem, a megyei könyvtár pártszékházbeli elhelyezésére nem

GYERTY

Mivel világítottak Romániában a petróleumlámpa előtt? — hangzik a nem is oly régi pesti vicc kérdése, s a felelet nem nélkülözi sem a magabiztosságot, sem a gúnyt, sem a lesajnálást: Villanykörtével.

Hát igen. Akik ezt a viccet kitalálták, terjesztették, akik jót nevettek rajta, s szintén továbbmesélték, nyilván abban a szent meggyőződésben tették mindezt, hogy velünk ilyen aztán soha nem történhet meg.

Pedig Románia közelebb van,

Bokros Birman Dezső

Bokros-Birman Dezső szobrai és grafikái

A SZAKSZERVEZETI TANACS új székházának bejáratánál egy erőteljes vasmunkást ábrázoló bronzszobor áll. Alkotója Bokros-Birman Dezső. A mester első köztéri elhelyezést nyert nagyméretű alkotása ez. Nem véletlen, hogy ez a kivételes tehetségű szobrász hosszú művészpályája folyamán csak most, a demokrácia révén jutott egy ilyen nagyméretű szobor elkészítéséhez. A Horthy-rendszer haladásellenes művészetpolitikája elnyomta, félreállította kimagasló tehetségét s ha már képességeit eltagadni nem is tudta, a nagy állami megrendeléseknél mellőzte őt a megalkuvókkal, a középszerűekkel szemben. Hozzájárult ehhez Bokros-Birman politikai magatartása is, amely nem egy művében testet öltött. Ezt a rendkívül érzékeny, finom idegzetű művészt, az igazi humánum, a jobbért, szebbért harcoló szocialista magatartás hevülete hatja át, eggyé forrasztva művészetével és műveivel.

Bokros-Birman művészete egyéni, senkiéhez sem hasonlítható. Művei az élmény izgalmával telítettek, akár egyszerű arcmásról van szó, akár Dózsa György tüzes trónra kötött alakjának feszülő elszántságát nézzük. Követője a fiatalabb szobrászgeneráció tagjai közt nem egy akadt, azonban formailag a felszínen, a belső tartalom izzása nélkül. Most bemutatott kis gyűjteményes kiállítása Bokros-Birman művészetének emelkedését, teljesebbé, gazdagabbá válását bizonyítja. Fiatalos erőtől pezsgő, mondanivalókban dús plasztikája az életöröm önfeledtségét sugározza. Legújabb művei közül néhány arcmása az emberábrázolásnak olyan belső kifejezését tükrözi, amely a magyar plasztikában egyedülálló.

KIK EZEK AZ EMBEREK, akik Bokros-Birman érdeklődését, alkotó fantáziáját megragadták? Az élmunkások. A munka hősei, a szocialista embertípus új képviselői: Both Márta, Bartics Jenő és Lada Sándor, Bokros-Birman példát mutatott arra, hogy valóban karakteres, művészileg magas színvonalú alkotásokat csakis haladószellemű, jó művészek készíthetnek. Bokros-Birman itt is ültörő munkát végzett. Megmutatta, hogy az üzemek körül settenkedő, a demokrácia művészi követeléseiben üzletet szimatoló álművészek léleknélküli, üres külső hasonlóságot kereső portréiban legfeljebb az új konjunktúrát kihasználni akaró kalmárlelkek ügyessége rejtőzik. S ugyanakkor megmutatta, mi az igazi, haladó művészek mai kötelessége.

BOKROS-BIRMAN DEZSŐ plasztikája híven követi az ábrázolt jellegzetes formáit, kiemelve annak karakterét. Műveiben nyoma sincs a formalizmus mindent tipizáló jeleinek. Az a kifejező erő, amely alkotásaiból árad, hatásában reális, mert az egyénit kidomborítva az egyetemes emberit is tartalmazza. Pompás élmunkás-portréi mellett egy «népi kollegista» remek arcmása is szerepel.

Bokros Birman Dezső: Bartics Jenő, élmunkás

A Bartók-szoborhoz készült két szegényparaszt figurája formai egyszerűségében monumentális erejű. Néhány ismert régibb alkotása, „Népi kórus" című expresszív hatású kismérétű kompozíciója, kubikos parasztja, útburkoló figurái egyértelműen tükrözik vissza azt a szoros kapcsolatot, amely Bokros-Birman Dezsőt a dolgozók életéhez fűzi. Szobrai mellett egy sorozat krétarajzán érződik művészetének finomsága, bensőjében fojtott, ideges rezdülése.

Bokros-Birman Dezső kiállítása komoly művészi esemény.

A kiállítás a Népművelési Központban (Rákóczi-út 30) nyílt meg.

F. A. E.

helyiségekről, egyes esetek

MÜEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA
726 /1914 szám
Érk.: 914 év okt. hó 12 n.

att álló tanintézeteket tudomás és
item, hogy a tanitás zavartalan mun-
állandóan szem elött tartva, ezeknek
inden lehetőt kövessenek el.
zok az intézetek, amelyekkel a leve-
zvetlenül kapják kézhez, a többi inté-
gják értesiteni. Az egyházi főható-
gyidejüleg felkértem.
október hó 10-én.

Gulkrink

is Csepára. ... Mátyás, Rádi István, Görög Károly, Rozmis Márton és többen mások hónapok óta érlelik, ápolják a termelőszövetkezet gondolatát. Megvan a terv arra is, hogy a helyi földművesszövetkezetből egészséges, dolgozó parasztok által vezetett általános szövetkezetet formáljanak.

Nagy László, Gál Gyula és a többiek látják a „láthatatlan bilincseket" és készítik a pörölyt, amellyel széttörik azokat...

Lőcsei Pál

Bokros - Birmann Dezső

Megnyílt a Szépművészeti Múzeum Modern Képtára

Kedden délben hosszú szünet után újra megnyílt a Szépművészeti Múzeum Modern Képtára. A Képtár huszonnégy termében és kabinetjében a magyar festők és szobrászok legkiválóbb műveit láthatjuk. A Képtárat kedden délelőtt *Köböl* József alpolgármester nyitotta meg. A vernisszázson megjelent *Mihályfi* Ernő, a KK elnöke, továbbá *Bóka* László és *Boldizsár* Iván államtitkárok. A külföldi követségek tagjai közül *Horvat* Ivan, Csehszlovákia budapesti követe.

Ez alkalommal a legmodernebbekről szólunk.

Három teremben helyezték el az 1945. óta készült képeket és szobrokat, illetőleg néhány *Derkovits*- és *Dési-Huber*-képet is, mint a modern iskola szellemi elődjeinek képviselőit. 1945. előtti alkotás *Mészáros* Lászlónak, a Szovjetúnióban elhunyt kitűnő fiatal szobrásznak műve is, aki ugyancsak a realista művészet képviselője. A kiállított művek közül az előbb említetteken kívül elsősorban a következőkről kell megemlékeznünk: ~~*Berda* Ernő «Kiáltó»~~, *Szabó* Iván «*Női fej*», ~~*Bokros-Birmann* önarcképe~~, «*Talicskázó*», «*József Attila feje*», *Mikus* Sándor «*Munkás ány*», *Kurucz* Dezső «*Hazafelé*», *Czene* Béla «*Rákosi Mátyás képe*», *Ék* Sándor «*Harc Budapestért*», *Koppány* Károly «*Anya*», *Fenyő* A. Endre *két képe*, *Varsányi* Pál «*Horogkereszt*», *Oelmacher* Anna «*Kubikus*» és *Törzs* Éva «*Munkás*».

68146 - 1917 MÁJ. 23.

1117.

»FIGYELŐ«
UJSÁGSZELVÉNY VÁLLALAT
Budapest, XIV., Nürnberg-u. 42.
Telefon: 299-632.

Lap: Szabad Nép

Megjelent: 1949 FEB. - 1.

Bokros-Birman Dezső szobrai és grafikái

A SZAKSZERVEZETI TANÁCS új székházának bejáratánál egy erőteljes vasmunkást ábrázoló bronzszobor áll. Alkotója Bokros-Birman Dezső. A mester első köztéri elhelyezést nyert nagyméretű alkotása ez. Nem véletlen, hogy ez a kivételes tehetségű szobrász hosszú művészpályája folyamán csak most, a demokrácia révén jutott egy ilyen nagyméretű szobor elkészítéséhez. A Horthy-rendszer haladásellenes művészetpolitikája elnyomta, félreállította kimagasló tehetségét s ha már képességeit eltagadni nem is tudta, a nagy állami megrendeléseknél mellőzte őt a megalkuvókkal, a középszerűekkel szemben. Hozzájárult ehhez Bokros-Birman politikai magatartása is, amely nem egy művében testet öltött. Ezt a rendkívül érzékeny, finom idegzetű művészt, az igazi humánum, a jobbért, szebbért harcoló szocialista magatartás hevülete hatja át, eggyé forrasztva művészetével és műveivel.

Bokros-Birman művészete egyéni, senkiéhez sem hasonlítható. Művei az élmény izgalmával telítettek, akár egyszerű arcmásról van szó, akár Dózsa György tüzes trónra kötött alakjának feszülő elszántságát nézzük. Követője a fiatalabb szobrászgeneráció tagjai közt nem egy akadt, azonban formailag a felszínen, a belső tartalom izzása nélkül. Most bemutatott kis gyűjteményes kiállítása Bokros-Birman művészetének emelkedését, teljesebbé, gazdagabbá válását bizonyítja. Fiatalos erőtől pezsgő, mondanivalókban dús plasztikája az életöröm öntudatosságát sugározza. Legújabb művei közül néhány arcmása az emberábrázolásnak olyan belső kifejezését tükrözi, amely a magyar plasztikában egyedülálló.

KIK EZEK AZ EMBEREK, akik Bokros-Birman érdeklődését, alkotó fantáziáját megragadták? Az élmunkások. A munka hősei, a szocialista embertípus új képviselői: Boíh Márta, Bartics Jenő és Lada Sándor, Bokros-Birman példát mutatott arra, hogy valóban karakteres, művészileg magas színvonalú alkotásokat csakis haladószellemű, jó művészek készíthetnek. Bokros-Birman itt is úttörő munkát végzett. Megmutatta, hogy az üzemek körül settenkedő, a demokrácia művészi követeléseiben üzletet szimatoló álművészek lélekénélküli, üres külső hasonlóságot kereső portréiban legfeljebb az új konjunktúrát kihasználni akaró kalmárlelkek ügyessége rejtőzik. S ugyanakkor megmutatta, mi az igazi, haladó művészek mai kötelessége.

BOKROS-BIRMAN DEZSŐ plasztikája hűen követi az ábrázolt jellegzetes formáit, kiemelve annak karakterét. Műveiben nyoma sincs a formalizmus mindent tipizáló jeleinek. Az a kifejező erő, amely alkotásaiból árad, hatásában reális, mert az egyénit kidomborítva az egyetemes emberit is tartalmazza. Pompás élmunkás-portréi mellett egy népi kollegista remek arcmása is szerepel.

Bokros Birman Dezső: Bartics Jenő, élmunkás

A Bartók-szoborhoz készült két szegényparaszt figurája formai egyszerűségében monumentális erejű. Néhány ismert régibb alkotása, „Népi kórus" című expresszív hatású kisméretű kompozíciója, kubikos parasztja, útburkoló figurái egyértelműen tükrözik vissza azt a szoros kapcsolatot, amely Bokros-Birman Dezsőt a dolgozók életéhez fűzi. Szobrai mellett egy sorozat krétarajzán érződik művészetének finomsága, bensőjében fojtott, ideges rezdülése.

Bokros-Birman Dezső kiállítása komoly művészi esemény.

A kiállítás a Népművelési Központban (Rákóczi-út 30) nyílt meg.

F. A. E.

WOLLNER
szűcs
Bécsi-utca 1
Szezon utáni olcsó árak

SIMAY
SZÖVET — SELYEM
IV, Petőfi Sándor-utca 17

Minőséget leszállított áron csak
LAKOS — SZÉKELY — FENYVES-nél
Petőfi Sándor-utca 8
Férfi-, női szövetek és selyem-különlegességek

HEYEK köt
IV, Petőfi Sándor-u

Neumann és S
IV, Bécsi-utca
Gomb, csipke, öv és

Minőség, olcsó
Rózsa Lá
finom szövetek sz
IV, Petőfi Sándor-u

Roóz és S
IV, Bécsi-utca 1
Selyem-, szövet-, bársonykülönlegesség legolcsóbb beszerzési forrása.

LIPCSEI
Női kabátokban, ruhákban
békebeli választék!
APPONYI-TÉR 4

Hegedüs **NYAKKENDŐ VÁSÁR**
Kossuth Lajos-utca 6

100% tisztaselyem, kis gyári szépség-hibával.
Ft 19

100% tisztaselyem, kis gyári szépség-hibával.
Ft 29

Bokros - Birmann D.

Czigány Dezső

Kovalek

»FIGYELŐ«
UJSÁGSZELVÉNY VÁLLALAT
Budapest, XIV., Nürnberg-u. 42.
Telefon: 299-632.

Lap: Szabad Nép

Megjelent: 1949 FEB 23.

FAE:

Az 1919-es forradalom képzőművészete

A Dési Huber-Kör kiállítása

Soha a múltban a magyar képzőművészet nem állt olyan közel a néphez, nem forrott annyira eggyé a nép céljaival, mint éppen a proletárdiktatura idején. Ha a most kiállított plakátokon végigtekintünk, a forradalom minden elsöprő ereje, a felszabadított népi erők pompás lendülete ragad meg bennünket. A 19-es forradalom plakátművészete eggyé forrott Uitz Béla, Pór Bertalan, Berény Róbert, Bíró Mihály nevével. De nemcsak a plakátok művészi erejének, hanem a festészetnek és a plasztikának is új lehetőségeit kutatták a művészek és az új mondanivalóhoz keresték az új formát. Mennyi erő, új szín, frisseség árad ezekből az alkotásokból! Nyoma sincs bennük a mai művészetünkre annyira jellemző, finomkodó, tónusos hatásoknak. Merész, bátor és szókimondó volt a 19-es idők művészete. Tanulságos és megszívlelendő példaként állhat a mai művészek előtt, hogy felismerjék népi demokráciánk művészi követelményeit, leszámoljanak az elmult negyedszázad nyomasztó hatásával, felszabadultan eggyé forrjanak a néppel.

A kiállítás grafikai anyaggal, festményekkel és szobrokkal együtt mintegy 100 művet foglal egybe. A magyar művészek színe-java szerepel itt, legtöbbje ma is élő művész, akiknek fiatalkori alkotásai alig ismertek a mai nemzedék előtt. Különösen Uitz, Nemes Lampérth, Kernstok, Tihanyi, Pór, Berény, Czigány (ragyogó Ady-portréja), Márffy, Nagy Balogh, Czóbel, Perlrott Csaba, Kmetty, Ziffer, festményei és rajzai, Beck Ö. Fülöp, Bokros Birmann, Vedres, Ferenczy Béni, Fémes Beck, Medgyesi, szobrai, illetve plakettjei jelentenek komoly művészi élményt.

A nagyjelentőségű kiállítás megrendezéséért a Dési Huber Kört illeti a dicséret. (Dési Huber Kör kiállítótermei, IV, Semmelweis-utca 2).

F. A. E.

a müemlékek orsz. bizottsága elnökéne

Budapest.

s hó 18-án 617 sz. a. kelt b. átira-

ber László bizottsági tag f. é. ju-

84 K 25 fillérre érvényesitve tisz-

i október hó 4.

számv. kiadgató.

tára van szerencsém Dr

lius havi utiszámláját

telettel visszaküldeni.

Budapest, 1911 é

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

FEJÉRMEGYEI HÍRLAP

Májusi tárlatok

Képek, szobrok, grafikák

Két jelentős képzőművészeti eseményt is hoznak magukkal május első heti Fehérváron. Századunk magyar művészetének, illetve egyik esetben a kortárs-művészetnek egy-egy jeles reprezentánsával, Bokros-Birmann Dezső és Bencze László munkásságával ismerkedhetnek meg a megyénkbeli tárlatlátogatók.

Székesfehérvári aktualitású Bencze László festőművész gyűjteményes kiállítása, amelyet május 5-én nyit meg az István király Múzeumban a Magyar Nemzeti Galéria igazgatója, Pogány Ö. Gábor. A fehérvári aktualitást nemcsak az adja, hogy a Kossuth-díjas művész itt született, hanem az is, hogy a mai közgazdasági szakközépiskola, ahol egykor középiskolai tanulmányait végezte, most ünnepli fennállásának századik évfordulóját.

A 40 festményt és számos grafikát bemutató kiállítás megnyitása után egy héttel, Bokros-Birmann Dezső életművét bemutató kiállítás nyílik a Csók Képtárban. A nemrég elhunyt művész századunk magyar szobrászatának egyik legjelentősebb alkotója volt, valamennyi főművét, s kisplasztikáit, rajzait magában foglalja a mintegy 30 szobrot bemutató kiállítás.

ntér, Kékesi, (Ispaics)

megszokott formájú
dtak sokat. Kékesi az
vedett. Az egyetlen gó

műsorából

egy felvonásban. Zenéjét szerezte: Hidas Frigyes. Szövegét Karinthy Frigyes ötletéből írta: Kristóf Károly. Közreműködik a Magyar Rádió és Televízió szimfonikus zenekara és kamarakórusa. Vezényel: Hidas Frigyes. Rendező: Ruttner Sándor

TELEVÍZIÓ — BUDAPEST

8.05: Iskola-tv. Számtan—mértan. (Ált. Isk. 5. oszt.)
9.00: Környezetismeret (Ált. Isk. 2. oszt.) A gépek szerepe a mezőgazdaságban
9.55: Fizika (Ált. Isk. 6. oszt.) A fénytörés alkalmazásai
11.05: Kémia (Ált. Isk. 7. oszt.) Az építőanyagok
13.35: Számtan—mértan (Ism.)
14.30: Környezetismeret (Ism.)
15.25: Fizika (Ism.)
16.10: Kémia (Ism.)

Szeged 1:1, Tatabánya—Honvéd 0:0, Pécs—MTK 1:0, FTC—Diósgyőr 1:0.

NB II. középcsoport:

1. Salg. KSE	6	4	2	0	10: 4	10
2. EVTK	6	4	0	2	11: 3	8
3. Almásfüz.	6	3	2	1	9: 3	8
4. BEAC	6	4	0	2	12: 5	8
5. Papp J. SE	6	3	1	2	8: 5	7
6. Kisterenye	6	3	1	2	7: 7	7
7. III. ker.	6	3	1	2	9:10	7
8. Esztergom	6	2	2	2	9: 7	6
9. MÁV	6	2	2	2	6: 7	6
10. Ormosbánya	6	3	0	3	9:11	6
11. Zalka FSE	6	3	0	3	7:10	6
12. Borsodi B.	6	2	1	3	5: 5	5
13. Kazincbarcika	6	2	1	3	6:10	5
14. Volán SC	6	1	2	3	6:10	4

MOZI

KEDD 23-ÁN.
SZÉKESFEHÉRVÁR

Köztársaság: Egy férfi és egy nő
Petőfi: Gyilkos a túlvilágról

Bokros Birman

1021 Dezső

bb 57. hetvenöt éves bokros birman dezső kossuth-díjas szobrászmüvész - a mester alkotómühelyében

t tf tr vm fm 1964. november 11.

bokros birman dezső kossuth-díjas szobrászmüvész, a napokban ünnepli 75. születésnapját. ebből az alkalomból az mti munkatársa látogatást tett a mester élmunkás téri mütermében.

a hosszu müvészpálya gazdag terméséből csak néhány látható az alkotómühelyben, a legértékesebb müvek - közöttük józsef attila szobra, a ,,don quijote,, az ,,aszfaltozó,, a ,,rokkant katona,, a ,,kubikus,, - a magyar nemzeti galéria gyüjteményét gazdagitják. számos alkotását, például a ,,fekvő női akt,, a ,,női fej,, cimü, valamint több szöveges genre-képét a szépmüvészeti muzeumban őrzik más nagysikerü munkái - hogy csak az 1942-ben készitett ,,független magyarországért,, kompoziciót emlitsük - magángyüjtők tulajdonában vannak.

a mester jelenleg is dolgozik: az 1937-ben megmintázott - a pécsi bányász-sztrájknak emléket állitó - ,,napbanéző,, cimü szobrát, amely eredetileg mintegy 30 centiméter nagyságban született meg, most 2.20 méter nagyságban készíti el.

- mi adta az ötletet e közismert müve megnagyitásához?

- néhány hónappal ezelőtt ugyanis felkereste őt a budakeszi korányi tbc szanatórium főorvosa, s arra kérte, mintázzon meg egy nagyobb kompoziciót a gyógyintézet részére. a parkban pihenő betegek szivesen gyönyörködnének valamilyen szép szoborban. a müvész a ,,napbanéző,,-t választotta, mert ez az álló figura születésekor is az ember felemelkedését jelképezte. akkor, a horthy-korszak idején, a szabadság, a tisztultabb világ utáni vágynak adott kifejezést. most, e gyümölcsök beérése után, a beteg emberek óhaját tükrözi majd: felül emelkedni a betegségen, ujból egészségesnek lenni

a mester két életrajz jellegü irása után ujból összefoglalja életutja történetét, müvészi tapasztalatait. visszaemlékezéseinek kéziratával nemrégiben elkészült és hamarosan eljut az olvasókhoz, a müvészetbarátokhoz is. különösen sok mondanivalója van a fiatalok részére, ujszerü törekvéseiknek mindig tápot adhat az öregek élményanyaga, tapasztalata./mti/

-.-

16.40/-n

bb 58. női szakszervezeti küldöttség érkezett nazánkba az ndk-ból

k/tm/m/sl/m/vg 1964. november 11.

a vegyipari dolgozók szakszervezete elnökségének meghivására öttagu női szakszervezeti küldöttség érkezett hazánkba az ndk-ból. a delegáció tanulmányozza a magyar vegyipari üzemek szakszervezeti tevékenységét, a női dolgozók foglalkoztatottságát, érdekvédelmét és a nők közremüködését a szakszervezeti munkában. /mti/

-..-

bb 59. elutazott az indiai kereskedelmi küldöttség

tm/m/vg 1964. november 11.

szerdán elutazott nazánkból az s.v. ramaswamy kereskedelmi miniszterhelyettes által vezetett indiai küldöttség. a delegáció bucsuztatásán a ferihegyi repülőtéren megjelent baczoni jenő külkereskedelmi miniszterhelyettes, s.v. patel, az indiai köztársaság budapesti nagykövete, dr. kós péter nagykövet, a külügyminisztérium főosztályvezetője, valamint a külkereskedelmi minisztérium néhány vezető munkatársa. /mti/

-..-

bb 60. koktélparti és bucsuebéd a kinai nemzeti müvészegyüttes tiszteletére

t áe/gg/m/fm 1964. november 11.

a kinai nemzeti müvészeti együttes csaknem háromhetes magyarországi vendégszereplése befejeződött. a nagysikerü turné alkalmából han ke-hua, a kinai népköztársaság budapesti nagykövete koktélpartit adott. az összejövetelen megjelent molnár jános müvelődésügyi miniszterhelyettes, bognár józsef, a kulturális kapcsolatok intézetének elnöke, dr. molnár erik, a magyar-kinai baráti társaság elnöke, a müvelődésügyi minisztérium, a kulturális kapcsolatok intézete és a budapesti kulturális intézmények több más képviselője.

az együttest szerdán a margitszigeti nagyszállóban bucsuebéden látta vendégül dr. rosta endre, a kulturális kapcsolatok intézetének ügyvezető elnöke. az ebéden résztvett han ke-hua nagykövet is. /mti/

-..-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Bokros Birmann

ESTI HIRLAP
1964 NOV 17. Dépó

1071

A dolgok intelligenciáját keresem

„NAPBA NÉZŐ" • HETVENÖT ÉVES BOKROS BIRMANN DEZSŐ

A sarokban sifonér, tetején almák sorakoznak. Az ágy fölött szoborfényképek, legfölül Michelangelo önarcképének kicsinyített mása. A felkunkorodott fotográfiát rajzszög tartja a falon.

— Michelangelo az ágy fölött...?

— Hát ki másét tegyem oda?

Magányos. Családja nincs, nem is volt. Örömét megosztani társért, családját oldani vígaszért — a művészethez, művészetéhez fordult. Bokros Birmann Dezsőnek a szobrászat életforma, a létezés egyetlen lehetősége. Ujpestről indult — kőfaragók műhelyéből — a nagyvilágba, onnan a hírnévbe. Itália, Párizs, a Balkán-félsziget — s újra meg újra Pest.

— A vidéket nem szeretem. Városi alkat vagyok. Képzeletemre csak a város hat.

Festőnek indult, de átpártolt a szobrászathoz. Az anyag felett teljes győzelmet akart aratni.

A művész Férfiakt című szobra előtt.

— Ugy érzi, sikerült?

— Nem tudom. Nem dolgoztam nagyon sokat — de eleget ahhoz, hogy kitöltsem az életemet.

— Könyveiből ítélve az írás is vonzza...

— Nem. De annyi mondanivalóm van a művészetről, hogy néha belső kényszer: ne csak csináljam, beszéljek is róla.

— Készülő új könyve miről szól?

— A művészetről és rólam. Önéletrajz.

A sublódon kis szobrok. Figurák, torzók, portrék: miniatür tárlat.

Vizsgáztat.

— Megismeri őket? Ez ki?

Felismerem Adyt, József Attilát, Bartókot. Az egyik figuránál megakadok.

— Mednyánszky. A valóságban nem ilyen volt, de — én ilyennek szeretem, így képzelem.

Lényeget kutató művészösztöne vezérli, büszke reá, hogy sohasem volt igazi mestere. Nehezen oldódó, kissé érdes — és szemérmesen romantikus. Nem azt mondja, hogy az anyagban a jelenségek lelkét akarja kifejezni, így fogalmaz:

— A dolgok intelligenciáját keresem.

Műtermében frissen, nedvesen áll legújabb műve, a „Napba néző" híres szobrának kétméteres változata. Nemsokára befejezi. 1949-ben kapott Kossuth-díjat, november 19-én ünnepli 75. születésnapját.

X (nóti)

IX. évfolyam, 270. szám

1964. november 17. kedd

Hírlap

TIKAI NAPILAP

a Sárkány ellen

Japánban járt munkatársunk cikke az 5. oldalon

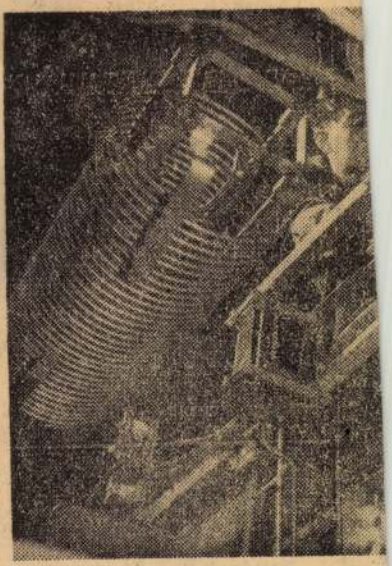

tai feszültség nkarában

rtok, értekeznek a katonai parancsnokok

heves hangú szónoklatokban, hogy biztosítsák maguknak

Levelében hangsúlyozta: „*A török hadsereg nem tűr el*

Bokros Birmann Dezső

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

1965 JAN 26
ESTI HIRLAP

Bokros a kávéházban

Ott ült délelőtt és este is a Szent István körúti Luxorban, amely — mint a Krúdy úr nevétől ékes tabáni Mélypince vagy az óbudai Kéhli lehetett egykor — művészek, írók, nyugalmazott könyvelők és széplányok közös tanyája maradt e szoliddá lett városban. Onnan indult el vasárnap késő este is, s mert nem kapott taxit, villamosra szállt, hogy végül is a villamos alá kerüljön. „Kérek valamit, papuci" — mondotta tréfásan a híres Laci pincérnek, utána — félig tréfából — megkérte Eta pincérnő kezét, majd — halálos komolyan — azon vitatkozott, vajon teljes és szabatos mondatokban beszéltek-e már az emberek akkor, amikor még csak rajzokkal, s nem absztrahált jelekkel közölték gondolataikat. Szerinte, bizonyos értelemben, még gazdagabb is volt az agyagtáblákra rajzolók gondolatvilága, mint a miénk. A „Napbanéző" alkotója merengve ült a kávéházi villanylámpa alatt...

En már olyannak ismertem, akire — első látásra — azt szokták mondani: „fura ember". Nehéz, csoszogó járása, lassú beszéde, bóbiskolásnak tűnő merengései mögött rejtegette a harcos művészt. Ám amikor a nemzet függetlenségéért, az emberi jogokért, a szabadságért kellett küzdeni — mindig a legjobbak útját járta. Akik fiatalabb korában ismerték, azt mondják, akkor is „fura" volt, s az volt a „legfurább" benne, hogy mindenféléről szeretett beszélni, de szobrokról soha. Saját — nagyon komoly — művészi gondjain kuncogva nevetett.

Szerénységét, öniróniával takarni óhajtott elhivatottságát csak az ismerhette meg, aki a régimódi kabát, a „Pacelli-kalap", az ősz haj, a fura szokások egyvelegéből kibontotta azt az élénk és tiszta kisfiút, aki Bokros-Birmann Dezső volt, 76 éves korában is. Ez azonban nem volt nehéz. Mély gyermekkori fájdalmakat és naiv örömöket hordozott ez a nagy szobrász, akinek ványadt, slemil Don Quijotéja a magasságok felé tekint vígaszért s akinek gyönyörű Ady-portréja a „minden titkok verseit" láttatja.

Nincs egyetlen — formailag! — monumentális szobra sem a kora ifjúságától majdnem utolsó percéig dolgozó művésznek. Szobrait is a szerénység levegője veszi körül. Ha szabad tekintélyt idéznem — életében nem nagyon engedte meg az ilyesmit — Georg Brandes szavát veszem kölcsön a „lenyűgöző törékenységről". Ugy ült Bokros a Luxorban, költők, írók és nyugalmazott könyvelők között, mint egy a vendégek közül, mint aki vendég nemcsak a kávéházban, hanem az életben is. Törékeny, de éles tiltakozás volt minden hivalkodás és gőg ellen. De tisztelték azok is, akik nem tudtak maradandó értékű szobrairól. Kevés művész van, akiből annyira hiányzott az, hogy egy kicsit önmaga szobra legyen, mint éppen belőle. És talán ezért is nyűgözte le azok szívét, akik ismerhették...

A Luxorban általában nevetni, néha izgulni meg boszszankodni szoktak a törzsvendégek. Sírni soha. Tegnap sírtak.

Antal Gábor

ta —

jobban szeretnék megismerni a magyar folklort

és általában a sajátosan magyar tájakat, szokásokat, népviseletet, s nem utolsósorban a puszta romantikáját. (MTI)

A gépóriás s
generátor nélkül
dulatszáma: perc
vel ezelõtt kezdté
turbinába 9000 k
pát súlya a 30 kil
magában foglaló
egy közép- és egy
ből. A gépóriás e
egyharmada vett

Képünkön: a gépóriás forgórészének egyik darabja látható.

(Bozsán felv.)

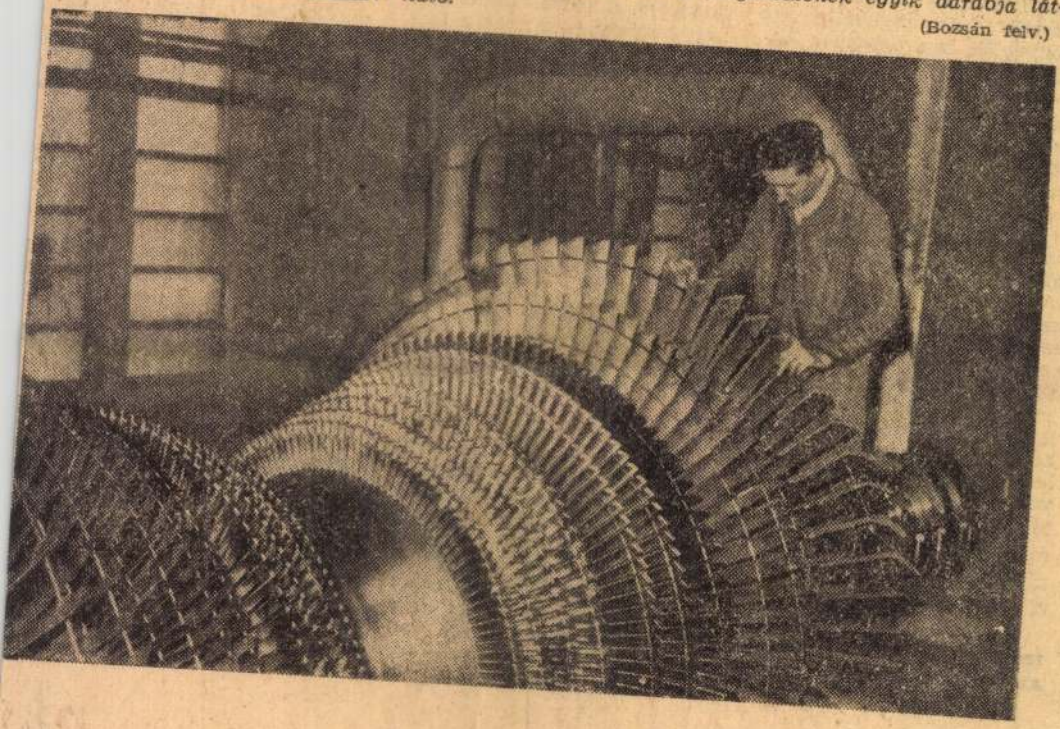

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Bokros Birman Dezső

NÉPSZAVA

1965 JAN 26.

Meghalt Bokros Birman Dezső

Bokros Birman Dezső, Kossuth-díjas szobrászművész, a Magyar Népköztársaság érdemes művésze, vasárnap egy mozgó villamosról leszállva, halálosan megsérült. Az elhunyt művészt a Magyar Képzőművészek Szövetsége és a Magyar Népköztársaság Képzőművészeti Alapja saját halottjának tekinti. Temetéséről később történik intézkedés.

*

Mindig a várost szerette. Műtermében kilépve, a Lehel úti piac zajgó nyüzsgését, az élet nyugtalan tempóját, a lármásan csörömpölő villamosokat.

S most villamos baleset áldozata lett.

Tavaly ősszel ünnepelte 75. születésnapját. Tisztelői, látogatói ez alkalommal is megcsodálhatták kifogyhatatlan munkabírását, pazar szellemét, a nyughatatlan alkotót, aki eddigi életművét folyton új meg új szépségekkel gazdagítja.

Az újpesti munkáscsalád gyermeke a mérhetetlen nyomorból indult el, hogy szívós akaraterővel elérje célját — a mintázófa mestere legyen.

Hirtelenjében nehéz számba venni kiemelkedő alkotásait, a Fekvő lányt, a Don Quijote-ot, a Szaktanács előtt álló Munkást. Vagy az 1937-es pécsi bányászsztrájk ihlette Napbanézőt.

A hirtelen lecsapó halállal oktalanság perelni, még ha nehéz is beletörődni. Bokros Birman Dezső elment, művészi munkássága, emberi emléke maradandó szobraiban él tovább. (sz)

szólít

laoszi

Mint a
ből kitűnik
semmisülé
hogy *elpu*
jobboldal legerejének je-
le.

Lapjelentések hangsúlyozzák, hogy a robbanást figyelmeztetés előzte meg, hogy *a Patet Lao elleni további bombázást még súlyosabb megtorlások fogják követni.*

Dél-Vietnamból azt jelentik, hogy kiéleződött a harc, egyrészről a buddhisták, másrészről a saigoni amerikai hatóságok és a Tran Van Huong-kormány között. A buddhisták haragja a kormány mellett most már nyíltan az amerikaiak ellen is fordul. A buddhista intézet nyilatkozatot tett közzé, amelyben hangsúlyozza, hogy Taylor az Egye-

panyra szólították fel a szerzeteseket.

Az AFP értesülése szerint *Nha Trangban*, a piactéren 200 buddhista szerzetes éhségsztrájkot kezdett, hogy tiltakozzék a buddhisták üldözése ellen. A Saigonban éhségsztrájkot folytató öt buddhista főpap közül kettő eszméletét vesztette.

Saigonban a rendőrség letartóztatott száz ifjút, akik be akartak hatolni a buddhista központ épületébe, hogy személyesen biztosítsa szolidaritásáról az ott éhségsztrájkot folytató öt buddhista főpapot.

A hadsereg tábornokai vasárnap egész délután

Boleras Biermann Dezső

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ

Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

ESTI HIRLAP

1965 JAN 25.

102A

Villamosbaleset áldozata Biermann Dezső szobrászművész

Tegnap este a XIII. kerület, Lehet út Bulcsú utca kereszteződésében egy mozgásban levő 12-es villamosról akart leszállni Biermann Dezső 76 éves szobrászművész, budapesti lakos. A kocsi alá esett, s olyan súlyos sérüléseket szenvedett, hogy *a helyszínen meghalt*. A vizsgálat megállapította, hogy a halálos balesetet az idős művész figyelmetlensége okozta.

üvegházon kívül
világban még kevésbé —
olyanok ma már az erővi-
szonyok, hogy álpénzügyi
manőverekkel a Szovjetuniót
és a szocialista országokat
meg lehessen fosztani jo-
gaiktól. Ez a magyarázata
annak, hogy az ENSZ-ülés-
szak kezdete óta kerülgetik
a pénzügyi krízis forró-
kását, keresvén a vissza-
vonulásnak olyan útját,
amelyre az amerikaiak vi-
szonylag csekély presztizs-
rálépnek.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

NÉPSZABADSÁG
Bokros-Birman Dezső
1965 JAN 2 0.

1021

Meghalt Bokros-Birman Dezső szobrászművész

Bokros-Birman Dezső Kossuth-díjas szobrászművész, a Magyar Népköztársaság érdemes művésze, életének 75. évében villamosbaleset következtében meghalt. Az elhunyt művészt a Magyar Képzőművészek Szövetsége és a Magyar Népköztársaság Képzőművészeti Alapja saját halottjának tekinti. Temetéséről később intézkednek.

* * *

Bokros-Birman Dezső halála nagy vesztesége a modern magyar művészetnek, amelynek egyik szenvedélyes harcosát, nagy tehetségű mesterét tisztelték benne.

Nehéz gyerekkora, ifjúsága volt a tizenegy gyermeket nevelő szegény suszter Újpesten született fiának, aki kisiskolás korában az utcasarkon rikkancsként újságot árul, hogy legalább néhány krajcárral enyhítse a család nyomorát. Művészetszeretete, hivatástudata messze s magasra vitte; de sohasem felejtette el, honnan jött. Már ismert szobrász volt, amikor 1934-ben csatlakozott a fiatal szocialista képzőművészeknek az illegális kommunista párt szervezte csoportjához. A társadalmi haladás, a szocialista forradalom és a háború elleni küzdelem harcosaként állásfoglalása, művészi mondanivalója mindig egyértelmű volt. Művészete azonban formailag, egészében korántsem egyszerű, s ez szorosan összefüggött a magyar valóság alakulásával csakúgy, mint alkotói küzdelmeivel, az egyéniségét formáló tényezők összetettségével. Egyéni és igen szuggesztív művészetének kialakulására hatott az egyiptomi szobrászat, a görög szépségideál és a nagy reneszánsz alkotók szenvedélyessége csakúgy, mint az ázsiai és a néger szobrászat közvetlenül is, és a Párizsban, a század első évtizedeiben született modern művészeten át is. A mondanivalóját azonban mindig a magyar valóság alakította: a háborús élmények, a fasiszta elnyomás és az ellene tiltakozó indulata, a szabadságban való hite. A felszabadulás után nagy, merész témák izgatták alkotói képzeletét: Dózsa-szobra erről vall, népszeretetéről és a forradalmi nemzetköziség eszméjéről, A Dunavölgyi népek kórusa — talán legigényesebb alkotása, amely szinte a szobrászat nyelvén szólaltatta meg Bartók Béla muzsikáját. Természetes is, hogy egyik legutóbbi alkotása Bartók finom, fiatalos feje. A munkásosztály harcáról, egykori elnyomatásáról csakúgy, mint erejéről igen sok szobra vall. De most, a gyász első óráiban, lehetetlen felidézni valamennyi jelentős alkotását, tragikumot és hitet egyaránt hirdető önábrázolásait.

Halála nagy veszteség, és valójában felmérni ennek a jelentőségét csak a jövő hivatott, az a szocialista jövő, melyben Bokros-Birman Dezső élete utolsó percéig töretlenül hitt.

›n a konzervgyárban

hektós űrtartalmú üstökbe, amelyekben forró gőz főzi a pörköltet.

— Pontosan 30 percig, ez az úgynevezett előfőzés — magyarázza *Pintér Béla* üzemvezető-helyettes. — Természetesen, ennyi idő alatt a marhahús nálunk sem fő puhára, de nem is ez a cél. A sterilizáláskor — ezt nevezik a háziasszonyok a befőzésnél dunsztolásnak — még tovább puhul, akkor fő össze valójában a hozzávalókkal.

Az előfőzött húst nagy hálókkal kimeregetik, s hagymás-paprikás levét (ugyanúgy készül, mint otthon) mártássá sűrítik. Azután kerül a tisztára mosott üvegekbe, mindegyikbe egyforma mennyiségű mártás és hús, a tetejére zsírréteg, s lezárás után viszik tartósítani az autóklávokhoz.

Ezerliteres nagy fazekak ezek, amelyekben 121 fokon dunsztolják a készételt, egyben-egyben 1000—1200 dobozt, vagy ötszáz, öt és fél száz üveget. Tartósítás után még különböző próbáknak vetik alá az árut, alaposan megvizsgálják, nem romlandó-e, aztán raktárba kerül, s onnan az üzletekbe.

Ínyesmesterek irányításával

Hasonló módon készítik a másik gépsoron a *májkrémet*. Azzal a különbséggel, hogy ezt a folyamatot már *teljesen gépesítették*, a májhoz, attól kezdve, hogy berakják a hatalmas, méteresnél nagyobb húsdarálóba, nem ér emberkéz. Sem ott, ahol hozzáadják *a tizenhétfajta ízesítőből álló különleges májpástétom-fűszert*, sem ott, ahol a betonkeverőhöz nagyon hasonló gép hozzákeveri a szalonnát meg az egyéb — a dobozon feltüntetett — töltelékanyagot; főzése, töltése, tartósítása mind géppel történik. Ezért olyan szapora a termelés is; *műszakonként 100 000 dobozzal készül.*

A húsüzem másik gépsorán *sóletet* készítenek füstölt marhaszeggyel, a harmadikon a *kolozsvári káposzta* kerül üvegbe, mindenütt más: februárban például *huszonhétfajta étel* szerepel az üzem tervében.

— *Mind megadott recept szerint készül* — mondja az üzemvezető-helyettes. — A gyárnak mindig van egy-egy olyan főszakácsa, most sajnos, betegszabadságon, akit a legjobb vendéglőkből „csábítottunk el". Az egyik fiatal élelmiszeripari technikusunkat meg most küldtük tanulmányútra a nagy éttermekbe. Mindig kiváló ínyesmesterek készítik az ételkonzerveket.

Évente hatmillió üveges készétel fogy, tényleg jó lehet a konyhájuk.

R. Gy.

Bemutatóterem a Medicor Művekben

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Bokros Birman Dezső

NÉPSZABADSÁG

1968 JUL 2

Bokros Birman Dezső kiállítása

„Egy új kultúrával felhalmozott életet élünk. Más társadalom, új ember, telve a jelen problémáival, kérdéseivel, rendelkezve elődeinek rétegeivel. Körülbelül ez az, amit több-kevesebb sikerrel, mindig formába akartam gyúrni." Egy 1962-es interjúban fogalmazta meg *Bokros Birman Dezső* művészetének ars poeticáját. S most, néhány évvel tragikus halála után a művek előtt érezzük, mennyire igaz volt ez a hitvallás! Plasztikái minden találkozáskor frissen, elevenen hatnak, mondanivalójuk most, a jelenben is aktuális.

Újpesten született 1889-ben, s ennek a sajátos hangulatú munkásnegyednek a légköre meghatározta szemléletét. Egész életművére a humánus gondolkodás, a szocialista magatartás jellemző.

A székesfehérvári képtár kiállítása egy-két művel utal Bokros Birman főbb alkotói korszakaira, a rendezés rajzokkal, litográfiákkal szépen kiegészíti plasztikai munkásságát, bemutatva nagyszerű rajzbeli tehetségét is. A 20-as évek munkái az egyiptomi portrészobrászat, a néger plasztika hatását mutatják. *(Scheiber Hugó portréja, Anya és lánya* stb.) A formák túlhangsúlyozása, sima, gondosan kimunkált felületek jellemzik munkáit. A korszak lezárásául és egyben kiteljesedéséül két plasztikáját jelölhetjük meg, az 1927-ben készült *Kalapos öna*[illegible] később

Kalapos önarckép; 1927.

tört-büszke koronás fő, a lekötözött, tehetetlenségében is félelmetes erejű test túlnő Dózsán, és jelképévé válik minden szabadságáért küzdő, megbéklyózott erőnek.

Művészete elismeréséül 1949-ben megkapja a Kossuth-díjat. Munkássága haláláig humanitást, elkötelezettséget, mélységes emberi magatartást tükrözött.

Egri Mária

1. Piros kiskosztüm, kétsoros
szerű fürdőruha. 3

(Kéri Dániel felvételei.)

Kik végezhetik külföldön tanulmányaikat?

A napokban **kormányhatározat** jelenik meg, amely szerint magyar állampolgár külföldi tanintézetekben csakis **engedéllyel** folytathat tanulmányokat.

E különengedélyre nincs szükségük azoknak, akik külföldi tanulmányaikat ösztöndíjjal végzik. Eltekintenek a továbbiakban a külön engedélytől abban az esetben is, ha a szülők tartós hivatalos kiküldetésben külföldön tartózkodnak.

Külföldön — a határozat értelmében — csakis felsőfokú tanulmányok végzését engedélyezik, s csak abban az esetben, ha a kérelmező a választott külföldi szaknak megfelelő vagy ahhoz hasonló hazai tanintézetben eredményes felvételi vizsgát tett, továbbá, ha igazolja, hogy külföldön tanulmányai teljes időtartamára a szükséges anyagi feltételek biztosítottak, az érvényben levő deviza-előírásoknak megfelelően. Feltétele a külföldi tanulmánynak, hogy a választott szakot hazai felsőoktatási intézményben nem oktatják, illetve annak tanítása a külföldi tanintézetben magasabb színvonalú, népgazdaságunknak az illető szakemberre szüksége van, s ezt az illetékes szakminiszter is igazolja.

A külföldi tanulmányok iránti kérelmet az illetékes miniszterhez, illetve az országos hatáskörű szerv vezetőjéhez kell majd benyújtani.

Háborúból visszamaradt lövedékre futott egy autóbusz

A tihanyi rév közelében a 15. számú AKÖV *Ajka és Tihany* között közlekedő autóbusza vasárnap a késő délutáni órákban egy háborúból visszamaradt lövedékre, feltehetően aknára futott. A félsziget tóparti régi útszakaszán akartak megfordulni az autóbusz

földbe és szétroncsolta az autóbusz első részének jobb oldalát. Az első ülésen tartózkodó *Nagy Anna* 29 éves ajkai kalauznő *életveszélyes* sérüléseket szenvedett, *Nyitrai Károly* gépkocsivezetőt azonban [illegible] a szi-

Bokros Birman Dezső

tovább

»FIGYELŐ«
UJSÁGSZELVÉNY VÁLLALAT
Budapest, XIV., Nürnberg-u. 42.
Telefon: 299-632.

Lap: Szabad Nép
Megjelent: 1949 APR. - 3.

Magyar Képzőművészeti Kiállítás Berlinben

Szombaton Berlinben a „Németország Demokratikus Megújulásáért" Kulturegyesület rendezésében nagy érdeklődés mellett nyílt meg a magyar képzőművészeti kiállítás. A kiállításon *Ferenczi* Károly, *Mednyánszky*, *Rippl-Rónai*, *Koszta*, *Nagy-Balogh*, *Derkovits*, *Dési-Huber* festményei, *Ferenczi* Noémi gobelinjei, *Beck* Ö. Fülöp, *Vedres*, *Meggyesi*, *Szabó*, *Goldmann*, *Bokros-Birmann*, *Mikus*, *Beck* András és *Borsos* szobrai képviselik a magyar képzőművészetet. Már az első napon nagy számban keresték fel a kiállítást az érdeklődők. Még a nyugati övezetből is sokan átmentek a keleti övezetben fekvő helyiségbe, jóllehet nyugaton tilos volt a kiállítás hirdetéseit kiragasztani.

A megnyitón *Horváth* Imre magyar ügyvivő és *Háy* Károly László, a kiállítás rendezője üdvözölték a megjelenteket.

7.

CÍMER,
Greuff von Stallberg felirattal
Német neogótikus utánzat, XIX. század
Kerek, átm. 12 cm.

CÍMER,

CÍMER.

Német neogótikus utánzatok, XIX. század
Egyenkint 25×19 cm.

4.

IPOLYI ARNOLD TÉRDELŐ ALAKJA,
Miserere mei Arnoldi Eppi felirattal
Magyar munka (Stornó ?), XIX. század.
118×70 cm.
Az Ipolyi-gyüjteményből.
Ipolyi, Biharvármegye, 40. lap.

ÖTVÖ

1c

KERESZT FELSŐ RÉSZE,
Corpus nyomával, hátlapján vésett Dextera mini.
Német munka, XI. század.

Bokros Birman Dezső

előtt nem fog visszatérni.

* **(Bokros Birman Dezső kiállítása.)** Az Andrássy-ut 17. szám alatti *Mentor*-könyvkereskedés kis kiállítási helyiségében holnaptól kezdve *Bokros Birman* Dezső néhány szobra és rajza látható. A müvész a modern neoprimitiv iránynak a hive, mely a formák leegyszerüsitésével az ábrázolt személyek lelki karakterizálását akarja összhangba hozni. Szobrain a részletek a legszükségesebbre szoritkoznak, nem akarnak a főformák tömbszerüségével szembeszállni. A müvész egyik feje valósággal a késői római időből való bazalt-portrék stilusára emlékeztet. Bokros Birman képmásainak karakterisztikus voltát főleg az arcvonások szimetriájának feloldásával éri el. Egy-egy félrehuzott szájszögiet, vagy a szoborba különbözően behasitott szempár rögtön elvenséget és egyéni szint kölcsönöz portréinak. Az utóbbiak között kétségtelenül figyelemreméltó alkotások vannak, viszont az Achim-szobor terve brutális, a témát el'enszenvesen hangsulyozó elképzelés.

Pesti Napló 1923 szept. 22

* A (Budapesti Mozart Egyesület

A vallás és közoktatásügyi m.kir.m

1909 évi 22531 sz.

VI. ü. o.

Méltóságos

Báró F O R S T E R

a müemlékek orsz .biz.Elnö

Folyó évi októb

b.átiratára való hivatkozá

BOKROS DEZSŐ RAJZA

425. l., 431, 432. l.

Nyugat 1914 márc. 16.

FIGYELŐ

KEREK FERKÓ

MÓRICZ ZSIGMOND REGÉNYE

Móricz Zsigmond talán ahhoz ért legjobban, hogy megmutassa az életjelenségek szervességét, ahogy az emberek és dolgok a talajból gyökereznek, törzset hajtanak, kilombosodnak, virágot fakasztanak és gyümölcsöt érlelnek. Új regényében ez nagyon jól látható: az emberek, az egész város a zsíros kúnsági földből nőttek ki s a kúnsági klíma alakította őket olyanná, amilyenek, bennük vannak és megláthatók bennük azok a hajszálerek, amelyeken a kúnsági föld zsírossága, bősége, súlyossága és minden más tulajdonsága felszívódott. Olyanok, mint a földből kinőtt fák, még talajukhoz kötöttségük is megvan bennük: a másféle szellemi és erkölcsi talajba való átültetés — Kerek Ferkó külföldi utazásai, a polgármester lányának pesti nevelőintézetbeli tanulása — csak zavart, nyugtalanságot okoz funkcióikban s ettől a zavartól és nyugtalanságtól csak úgy tudnak szabadulni, ha visszamélyesztik gyökereiket az otthoni földbe. Kerek Ferkót ez a környezetével, fajtájával meghasonlott nyugtalanság veszíti össze atyjával, ez kergeti duhaj csínyekbe, sivár dorbézolásba, ez kéreti meg vele látatlanban a polgármestertől a lánya kezét. S mikor a lányban, véletlen találkozáskor, a magáéhoz hasonló nyugtalanságot talál, ezen a ponton csapnak össze és válnak szét, hogy annál jobban kívánják egymást s a végén is nyugtalanságuk kiéli magát, egymáshoz juhászodnak, de hozzá juhászodnak a kúnsági földhöz is, mely vívódásaikban mind jobban éreztette velük hozzá tartozandó voltukat.

A nehéz természetű embereket szereti és tudja Móricz legjobban rajzolni, a sűrűvérűeket, akikben minduntalan összesűrűsödik, sokáig megrekedten feszül az indulat, szertelen nekikeseredésekkel keres hasztalanul lecsapódást, az energia elhasználódni nem tudó fölöslege, aztán egyszerre nagy robbanással csap ki, vagy hirtelenül, valami kijózanító hideg szélre egyszerre magába roskad. A magyar duhajkodás, hasztalan erőpazarlás, nagy, heves erőfeszítések és hirtelen elernyedések váltakozása, a nemesebb, tisztább, magasabbrendű élet után való ösztönszerű vágy, az ennek ellenébe álló akadályok előtt való lecsüggedés — ezek adják regényeinek legfeltűnőbb anyagát. Az emberek, akik falun vagy kisvároson élnek, ösztönszerűen, féltudatosan, fél-vakon küzködnek életük perspektiváinak kitágításáért, ebből az önmagukkal és életük körülményeivel való küzdelemből támad és sűrűsödik meg bennük az indulatok gáza, amely fojtogatja őket s minduntalan explóziókkal fenyeget. A szoros korlátok közé szorított emberi lélek vívódása a szabad levegőért, az önmaga teljes, korlátlan kifejtéséért, — ez Móricz regényeinek állandó tárgya, s ez az, ami legjobban izgatja.

A Kerek Ferkó-ban vannak kompozició és jellemrajzbeli elrajzolódások, az előtérben álló alakok közül Kerek Ferkó csak némely vonalaival áll biztosan és a történetbe belenőtten a szemünk előtt s a polgármester lányának beállítása, Pesten szerzett kultursznobizmusának komikus, a kúnsági milieuhöz nevetségesen nem illő volta jobban van megérezve, mint ábrázolva. A tulajdonképeni fődolog, Kerek Ferkó és a lány története ismételten elvész a regény folyamán szemünk elől, eltakarják a cselekvényhez csak úgy odaillesztett, szervesen bele nem tartozó részletek. De egyes jelenetekben, pl. a korcsmai tivornya vagy a kúnvárosi bál képeiben milyen pontosan, világosan és kézzelfoghatóan van kitárva az alakok egész belső valója! S ami talán a legjobb az egész regényben: a két apa kevés markáns vonással megrajzolt alakja: az öreg, kedvetlen, zsörtölődő földesúr, amint rozoga, de négylovas csézáján jár be a városba, ravaszul, számító észszel hozza rendbe fia bolondságait, látszatra ridegen, de jól elrejtett szeretettel intézi a fiatalosan erjedő fiú sorsát, — s az uralkodásra termett, céljai felé egyenesen, de okosan és biztos számítással

schauung beschrieben. Mit einer Lithogr. v. Schwind: (Ein Theil der Theresienstadt.) Gr. 8⁰, 3 Bl. u. 368 S. Pesth: Hartleben 1838. 15.—

396 **Ujhegyi Béla.** Budavár keletkezése és hadtörténelmi multja. Temesvár, Csanád egyházm. ny. 1892. 246 l. 4 kép- és hasonmásmelléklettel. 8.—

396a **Verhandlungen** der Reichs-Deputation in Bezug auf die zwischen Pesth u. Ofen zu erbauende stehende Brücke. Erste Mittheilung. Pesth: Heckenast, 1837. 68 S. 20.—

396b **Verzeichniss** derjenigen pl. tit. Wohltäter, welche zur Begründung des Pesther städt. „Josephinum"—Waisenhauses freiwillig geleistet haben. Pesth 1841. 52 S. Lein. 18.—

397 **Wersak, W. A.** Über die Wichtigkeit des Handels auf der Donau nach dem schwarzen Meere ... vorzüglich für die Kommerzialstadt Pesth. Pesth: Trattner, 1820. 16 lev., XII. 13—263 l. (teljes) fvszn. 40.—

KÉPZŐMŰVÉSZETEK.

398 **Akantisz V.** Az olajfestészet. Számos ábrával. Bp. 1904. 40 l. —.80

399 **Bayard, E.** L'art de reconnaitre les styles. Le style empire. Ouvrage orné de 132 gravures. Paris, 288 p. 2.50

400 **Benedek Péter** földmüves-festőművész. Irta Bálint J. 51 képpel. Bp.: Faluszövetség. Egész v. 4.—

401 **Bokros Birman Dezső** szobrász. Tartalma: Önéletrajz. — Karinthy Fr. levele. — Rabinovszky M.: Hét év terméséből. — Forgó Pál és Genthon I. tanulmányai. 30 képpel. 4⁰ Bp. 1928. Ered. kem. kötés. 4.—

402 **Csontváry Tivadar.** A posztimpressionista festés magyar előfutára. Irta: Lehel F. 18 képmellékl. Bp. 1922. 14.—
Nyomatott 500 példányban, melyből 300 jobb kivitelben készült, ezeket a szerző megszámozta és névaláírásával látta el. Ez a 112. sz. példány, remek kivitelü bőrkötésben.

403 **Exlibris.** Milch—Gottlieb Agnethleri equit. Transilv. Patr. Cibin. 12×14.5 cm. 30.—
M. G. Agnethler, erdélyi származású numizmatikai írónak (élt kb. 1710—1760) rézmetszésü exlibrise. Családi címerével. A ritka, régi magyar exlibrisek egy szép darabja.
l. **Nadast** 472 sz. alatt.

404 **Exposition** d'art roumain ancien et moderne (1925) 24 planches et 88 p. du texte. 4⁰ Paris: 1925. 3.50
Art populaire — Broderies religieuses — Peintures. Iconostase, etc.

405 **Fáy Dezső** a festö és illusztrátor. Irta: Elek Artur. 41 képmellékl. Bp.: Amicus. 4.—

406 **Fidibusz.** Szerk. Heltai Jenö. I—VII. évf. 1905—1911. Magyar művészek rajzaival. 6 félvászonkötésben 60.—

407 **Fossa, F.** Le chateau de Vincennes, Illustré de 35 gravures et 2 plans. Paris. 2.—

408 **Fuhrmann, E.** Der Sinn im Gegenstand. Nebst Beitrag über die Bedeutung der Ornamente. Mit 26 Tafeln und 99 Ornamentskizzen. 4⁰ München: Müller, 1923. Or. Ppbd. 4.—
Aus d. Inhalt: Die Kunst im Werk. — Das organische Symbol. — Entwicklung der Ornaments, u. s. w.

409 **Gauguin.** Chassé, Ch. Gauguin et le groupe de Pont-Aven. Avec 31 illustr. 4⁰ Paris: Floury, 1921. 4.—

410 **Gerevich T.** Az arányosság elméletének és alkalmazásának története a művészetben. Bp. 1904. 67 l. 2.—

411 **Glaser, C.** Die Kunst Ostasiens. Der Umkreis ihres Denkens und Gestaltens. Mit 36 Bildtafeln. Lp.: Insel, 1922. Orig. Hln. 6.—

412 **van Gogh, Vincent.** Von J. Meier—Graefe. Mit 40 Abbild. München: Piper, 1910. Or. Ppbd. 2.50

413 **Guillaume, P. et Th. Munro.** La sculpture negre primitive. Illustrée de 43 sculptures négres. Paris: Crés. (1929) 3.60

414 **Gurlitt, C.** Die Baukunst Konstantinopels. 206 Tafeln im Format 36×53 cm nach photographischen Aufnahmen u. Zeichnungen und 112 Bogen. Text mit 224 Abbildungen. Berlin: Wasmuth Vollständig in 2 Mappen. 100.—

415 **Hasak, M.** Die romanische u. die gotische Baukunst. Kirchen-Bau. Mit 511 Abbild. u. 12 Tafeln. gr. 8° Stuttg. 1903. Hldr. 5.50

416 — Die Baustile. 4. Bd. Die romanische u. die gotische Baukunst. Kirchenbau. Mit 291 Abbild. sowie 19 Tafeln. Gr. 8° Stuttg. 1902. Hldr. 5.50

417 **Hegyi J.** Hazánk történelmi nevezetességü helyei é smeglévő müemlékei. Segédkönyv a magyar történelem tanulásához. Gyöngyös, 1903. fvsz. 6.—

418 **Hekler A.** Antik müvészet. 122 képpel. Bp. Er. vszn. 4.50

419 **Hevesy J.** A posztimpresszionismus müvészete. 49 képpel. Gyoma: Knerr, 1922. Er. k. kötés 2.50

420 **Hildebrand, A.** A forma problémája a képzőmüvészetben. Wilde J. fordítása. Bp. 1910. selyemkötés 1.40

422 **Ybl Ervin.** Az utolsó félszázad müvészete. 76 szöveg- és 32 képoldal. Bp. 1926. 2.50

423 **Ipolyi Arnold.** A deákmonostori XIII. századi román bazilika. Hely- és mütörténeti monographia. Aradi Lippert épitész rajzaival. 4° Pest 1860. fvsz. 4.—

Japán fametszetek l. 468. szám alatt.

424 **Jávor Pál** festményei és rajzai. Lázár Béla előszavával. (Kiállitási katalogus.) 5 képpel. 1.40

425 **Kabdebo Gy.** Az épitőmüvészet története az ókorban. 1000 szövegközti ábrával és 64 külön táblán 100 melléklettel. 4° Bp. Mérnök- és Épitész-Egylet. 1903. v. 5.—

427 **Kassner, R.** Die Mystik, die Künstler und das Leben. Über englische Dichter und Maler im 19. Jahrh. Lp.: Diederichs 1900. 3.50

428 A **Kéve** könyve. Kiadja a „Kéve" Müvészegyesület. Képekkel. Bp. 1912—1914. 1—4, 5. és 7-ik kötet. vászonkötésekben. Kötetenként 3.50

429 A **„Kéve"** 1. kiállitása 1908. februárban. —.50

430 **Kiállitási katalogus.** Ausstellung der ungarischen Maler. Wien, 1936. Aba-Novák — Berény — Bernáth — Csók — Czóbel — Diener-Dénes — Egry — Iványi-Grünwald — Szönyi — Vass. Mit 10 Abbildungen. 1.20

431 — A Verescsagin kiállitás magyarázó tárgymutatója. 99 l. 1.—

432 — a M. Iparmüvészeti Társulatnak. 1902 karácsony. Szerk. Czakó E. 1.—

433 **Kimmich, K.** Stil und Stilvergleichung. Kurzgefasste Stillehre mit 454 Abbildgn. Ravensb. 1.50

434 **Kunststätten, Berühmte.** Assisi von W. Goetz. Mit 118 Abbild. Lp. 1909. Orig. Ln. 4.—

435 — Neapel. Von A. Ippel u. P. Schubring. Mit 267 Abbild. Lp. 1927. 5.—

436 **Leonardo da Vinci.** Lange, Studien über Leonardo da Vinci. Mit 14 Abbild. 4° Strassburg, 1911. 2.—

437 **Lernet—Holenia, Alex.** Mona Lisa. Erzählung. Wien, 1936. Or. Ln. 94 S. 1.50

Bokros Birman Dezső

Aszfaltozó

Várkönyi György: Szocialista szobrászat 1919-1945.
MŰVÉSZET, 1981.április- 57.lap.

Bokros Birman Dezső: Aszfaltozó, bronz, 19,6 cm, 1943, MNG (fotó Petrás)

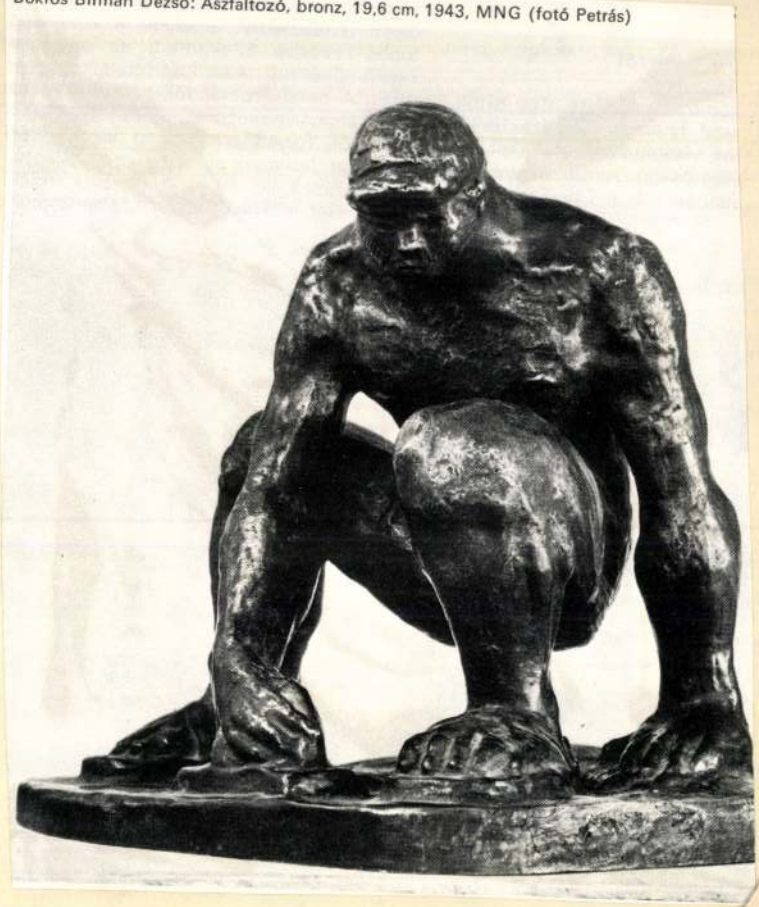

Bokros Dezső

Művészet 1914. 286

Bokros Birmanni Dezső

Művészet 1915. 215

V

Bokros-Birman Dezső szobrászművésze

LÁNCZ SÁNDOR

KÉPZŐMŰVÉSZETI KRÓNIKA

KÉT BIENNÁLÉ

A III. Nemzetközi Kisplasztikai Biennálé mérlegének elkészítése igen nagy körültekintést igényel. A második biennálé – 1973 őszén – még keltett némi revelációt a kritikusok körében, s a közönség érdeklődése is élénk volt. A harmadik, amely 1975 szeptemberében került megrendezésre, a kritika erős tartózkodása mellett zajlott le, s a közönség érdeklődése is mérséklődött. Pedig a résztvevők száma ezúttal is nagy volt – ha el is maradt a legutóbbi mögött – s nem túlzás, ha azt mondjuk, hogy a világ minden részéből érkeztek műtárgyak a kiállításra. Hogy milyenek? Amilyenek ma készülnek. Egymás mellett élnek a különböző áramlatok: a figuratív ábrázolás épp úgy megtalálható, mint a non-figuratív (nem-ábrázoló), ún. jel-alkotó előadásmód, a legszigorúbb formaigenlés és a forma végletes feloldása, a törvényszerűségek alkalmazása és az „irányított" véletlen egyidejűleg jelentkezik. (Majdnem azt mondtam, épp úgy, mint legutóbb – csupán most már művészek munkái voltak jelen.) Ennek okát talán abban jelölhetném meg, hogy az avantgard „új" és „újabb" áramlatai, az ezeket kifejező program-deklarációk más irányt jelölnek a „művészet" fejlődése számára. A művészet szót pedig azért tettem ezúttal idézőjelbe, mert a szakirodalom tekintélyes része ezeket az áramlatokat nem a művészet, hanem az anti-művészet nevével jelöli. Ide sorakoztatja a videoábrázolás – a képernyőn az élet legkülönfélébb megnyilvánulásai jelennek meg – válfajait, a concept-művészet – lényege az elgondolás és nem a megvalósítás – különböző formáit s újabban a performance, azaz az előadó-művészet különböző megnyilvánulásait is; teszi pedig mindezt avval a jelszóval, hogy az idő a művészet legfontosabb kategóriája, sőt *témája.*

Mindez azt jelenti, hogy a „hagyományos" művészet műfajai az utolsó évek során kissé háttérbe szorultak az egyetemes művészetben, s így a szobrászat, ezen belül pedig a kisplasztika kissé kiszorult az egyetemes művészet fősodrából. Ennek kétségtelen jele a harmadik biennálén az a tény, hogy kimagasló műalkotásról vagy említésre érdemes új törekvésről nemigen beszélhetünk – anélkül, hogy a kettőt azonosítani kívánnám. Nem azt keressük, ami mindenáron új akar lenni – ilyen ugyanis akadt –, hanem azt, aminek kifejezni valója van, jelenteni kíván valamit. Mégis: épp a seregszemle jellegéből és a világ minden részéből idesereglett résztvevők örömteljesen nagy számából következően a biennálé valós tájékoztatást adott a tényleges helyzetről, s így nagy mértékben segíti a szakma – nem csupán a magyar, de a nemzetközi – eligazodását, és a közönség tájékoztatását is.

A napilapok idézték a számokat: hány ország hány résztvevővel, hány művel szerepelt. Erre most már kár szót vesztegetni. Ennél sokkal fontosabb, mert tanulságosabb, a magyar művészek szereplése. A bemutatott anyag két részből állt: egy retrospektív kiállításból és a mai művészek alkotásaiból. A retrospektív tárlat ezúttal Bokros-Birman Dezső szobrait mutatta be. A magyar szobrászatnak ez a Don Quijotéja egész élete során a szocialista eszme odaadó híve – s majdnem egész művészi alkotómunkássága (a húszas évek elejétől 1965-ben bekövetkezett haláláig) a hivatal értetlenségével, meg nem értésével való viaskodásban telt el. Innen az a körülmény, hogy egész oeuvreje kisplasztika; hogy valóban alig akad a magyar szobrászok közt művész, akinek művei a biennálé részvételi feltételeinek jobban megfelelnének (e szerint csak olyan mű küldhető be, amely végleges formájában nem haladja meg a 80 cm magasságot; nagyobb művekhez készített tanulmányok,

vázlatok sem küldhetők be). Művészete három témát ölel fel: biztos készséggel, nagyszerű emberábrázoló képességgel megragadott portrék, önarcmások kalapban vagy Don Quijoteként, s végül azok a művei, melyeket ő maga úgy jellemzett, hogy azok „a szocialista világképből lépnek elő tárgyi mivoltukban": munkásszobrai, a pécsi bányász, a kubikos, az útburkoló, a rokkant katona. Van bennük valami távoli rokonság a Meunier alkotásaival. Ezek sem a szocialista eszmék kifejezői, hanem alkotójuk „a szocializmus anyagához száll le" (Fülep) műveiben, a munkás élete, sorsa, léte érdekli-vonzza Bokros-Birmant. A mai szemlélő különösnek vélheti, hogy egyik sem talált annyi méltatásra közülük, hogy köztéri szobor váljék belőle – dehát, mint már mondottam, Bokros-Birman művészete és személye nem volt különösebben kedvelt a hivatalosok előtt. S napjainkban, amikor több oldalról is hangot adtak annak a véleménynek, hogy a II. világháborúban tragikus módon elpusztult sok százezer munkás és paraszt katona is emlékművet érdemelne, hiszen önhibájukon és ön-akaratukon kívül kergették őket harcba idegen érdekekért, különösen szembeötlő a *Rokkant katona*, melyben Bokros már a háború alatt megértette az egyszerű embereknek ezt a tragédiáját, s ki is fejezte 1944-ben alkotott szobrával.

Még egy művéről kell itt szólnom. A felszabadulás után is készült egy alkotása, mely a legkorszerűbb gondolatot fejezte ki *akkor*, a háborúból a fasiszta Németország utolsó csatlósaként kikerült szerencsétlen, elpusztított országban: a népek egyenlőségének, a nemzetiségek egyenlő voltának Bartók Béla, József Attila által is annyit hangoztatott gondolatát. A *Dunavölgyi népek kórusa*, melyet Bokros-Birman 1946-ban alkotott, s amely ugyancsak nem talált méltánylásra és kisplasztika maradt, az itt élő népek testvéri egymásra-utaltságát, közösségét fejezi ki a közös tér átölelő, szorító egységébe fogott négy egyenlő léptékben tartott figurával. A mintázás expresszivitása, a térformálás ereje mutatja nagyszerű szobrászi tehetségét – ez a mű is „a szocialista világképből" lépett elő.

Tragikus sors az övé: mikor oly sok hányattatás, nélkülözés után végre nyugodtabb élet várt volna rá, akkor ragadta el a halál. Életműve azonban itt maradt – s egyben minősíti is az utódok alkotásait. Mindjárt itt, a biennálén is: s evvel a mércével mérve (s lehet-e, szabad-e mással mérni?), a vele egy teremben bemutatott hét művész alkotásairól viszonylag kevés jót mondhatunk, annak ellenére, hogy egyik művész a nemzetközi zsüri díját, egy másik pedig a főváros különdíját nyerte el. Egész szobrászatunk az állandó nyilvánosságra szánt alkotások vonzásában él: így a kisplasztika – más okok miatt ugyan, mint az egyetemes művészetben – nálunk sem jelenti a fejlődés fővonalát. Ilyen körülmények közt nehéz a bemutatásra kerülő művek spektrumát szélesíteni; még nehezebb lenne azt beismerni, hogy nincs annyi kitűnő szobrászunk, vagy kitűnő alkotás, hogy három egymás után következő biennálén más-más művészt mutassunk be (ami nem is lenne igaz, mert mű is, alkotó is akad). Ezúttal még a válogatás is nehézséget jelentett: a biennáléval egyidejűleg a budapesti Helikon-galériában rendezett tárlaton pl. Kő Pál azt bizonyította, hogy az elmúlt egy-két év megtorpanása nem jelentett mást nála, mint a szükséges művészi érés időszakát; a biennálén bemutatott szobrainál többet is, jobbat is tud már. Érmészeink megfelelő szinten szerepeltek: mind Aszszonyi Tamás, mind Csikszentmihályi Róbert rászolgáltak a válogatás által kifejezett bizalomra.

*

Negyedik alkalommal került megrendezésre Pécsett a kerámia-biennálé, de sem a beérkezett anyag mennyisége, sem pedig a helyiség, ahol végül is megrendezésre került (a Déryné utcai három szoba), nem tűnt a korábbiak méltó folytatásának. Mindennek ellenére a kiállítás eléggé pontosan jelezte kerámia-művességünk jelen állapotát, tükrözte problémáit. A napisajtó értékelése eléggé elmarasztaló volt; ennek a hangulatnak már a katalógus bevezetője is hangot adott, pesszimiz-

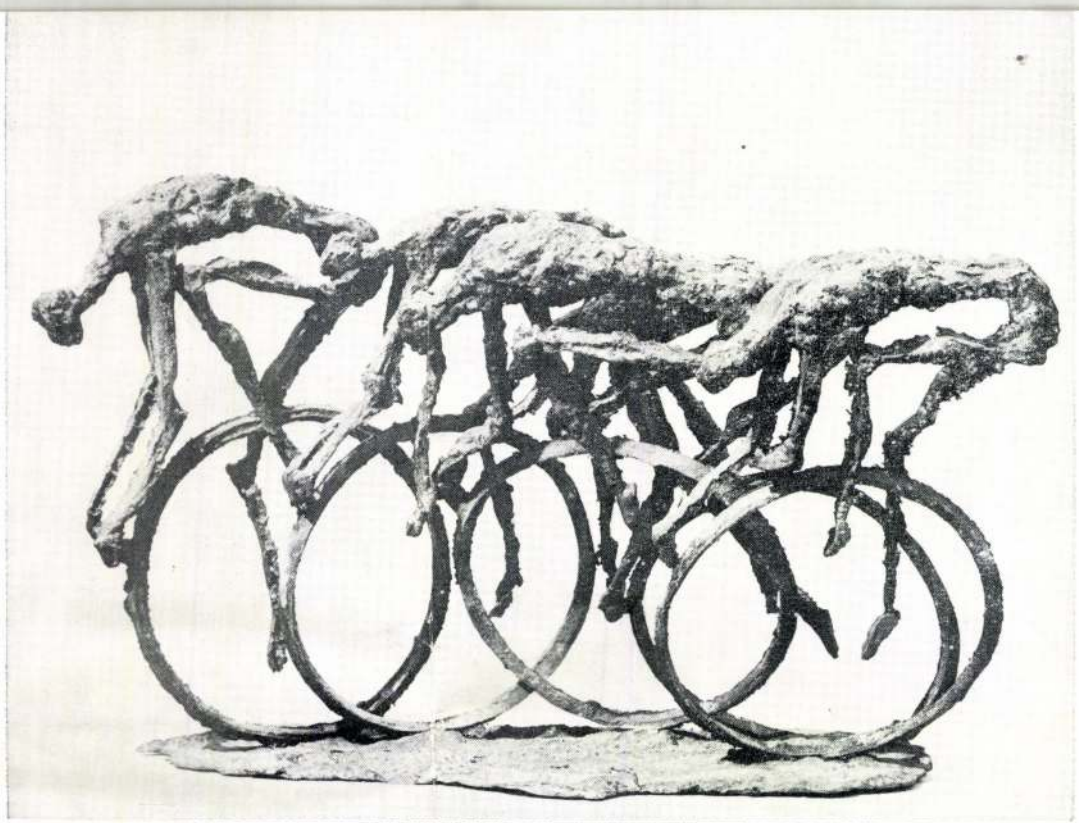

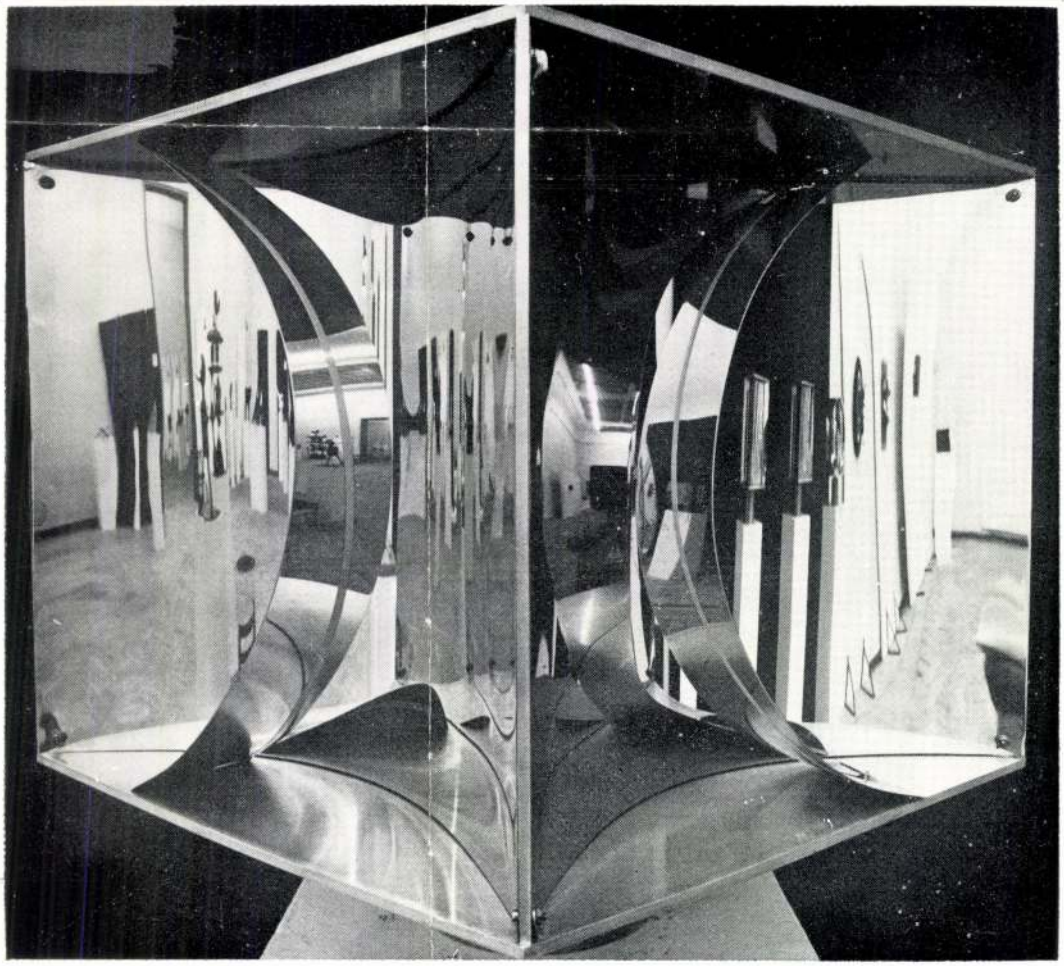

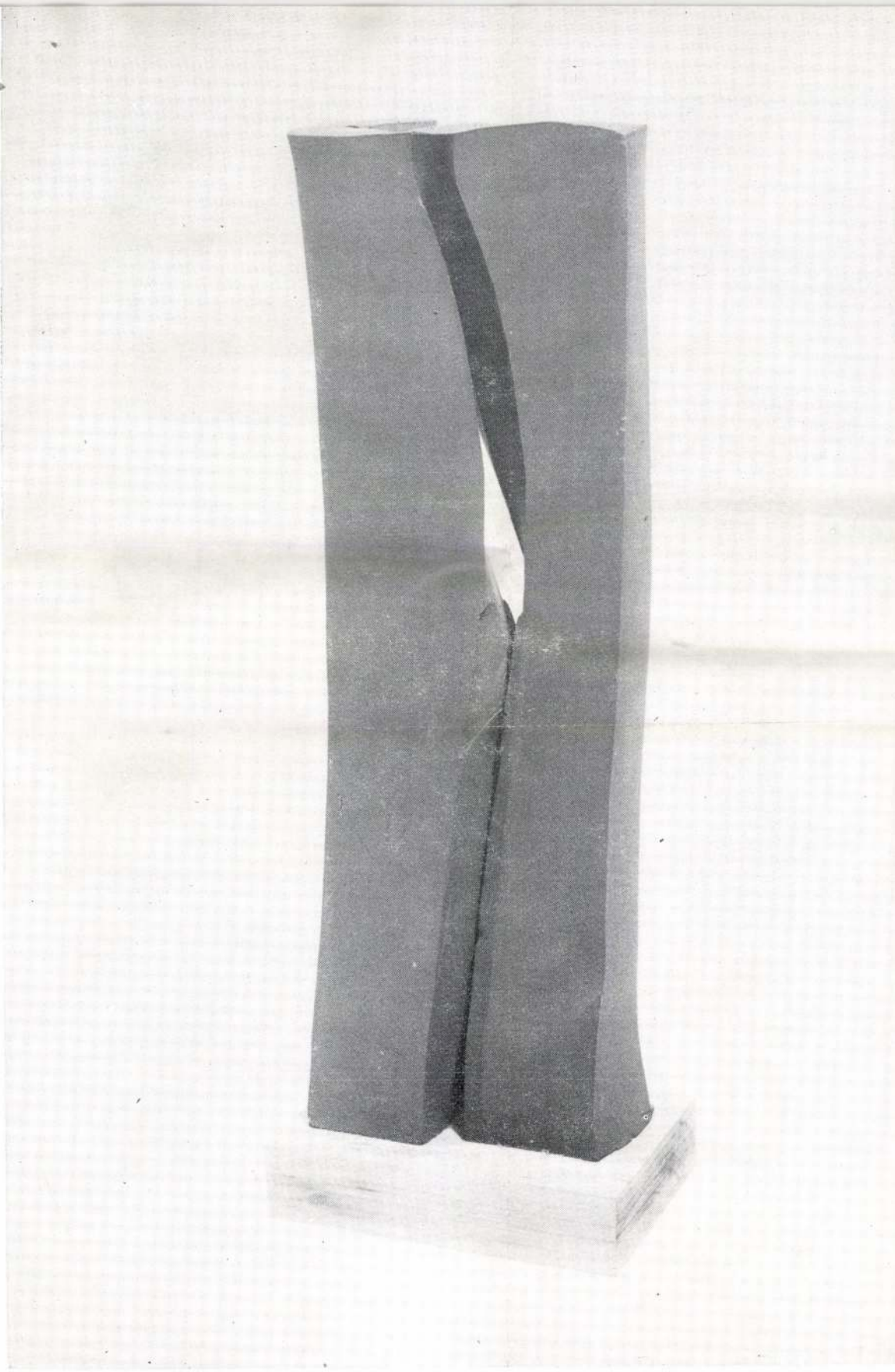

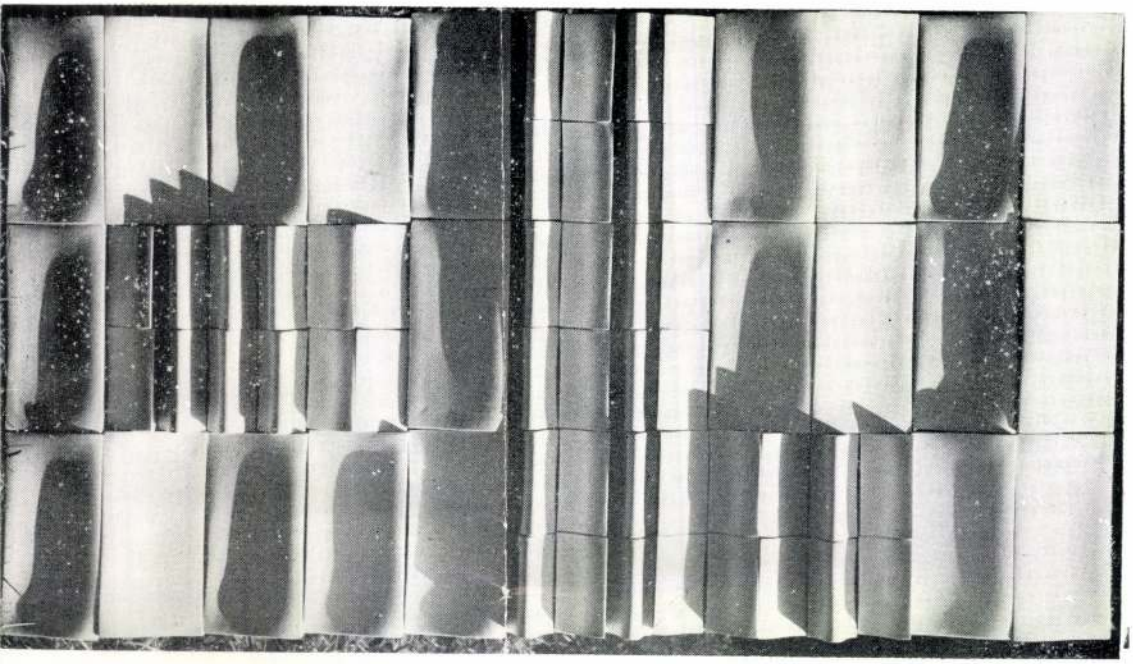

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

JELENKOR

1976 — 1

musát egy elvi tévedéssel is tetézve. Többször elhangzott már, le is írták, hogy a kerámia nem műfaj; anyagot jelöl, nyersanyagot és technológiát, de nem műfaji meghatározó. A modern magyar kerámiaművesség „műfajteremtő triászának" tagjai közül az egyik, Gorka Géza, dísztárgyakat alkotott, Kovács Margit plasztikát, Gádor István mind a kettőt, de az utóbbi időben főleg az utóbbit.

Ezek után felmerül a kérdés, valóban válságban van-e a magyar kerámia, van-e ok a sopánkodásra? Igen is, meg nem is. Ha azt nézzük, hogy a magyar kerámia-plasztika, dísztárgy- és edényformálás az utolsó évek során mit produkált, s hogy jószerivel most első ízben sikerült betörnie a nemzetközi kiállításokon és díjakkal hazatérni (mégpedig nagydíjjal és aranyéremmel), akkor korántsem beszélhetünk válságról. Továbbá közismert, mennyi tehetséges fiatal dolgozik, s ez szintén nem a válság jele. Ha azonban arra gondolunk, hogy egy-egy művész az évek során önmaga epigonjává vált (pl. Majoros János), másrészt, hogy az ipar nem zárkózik fel a művészek kívánsága szerint, s mind az edény-, mind a burkoló kerámia nagyipari gyártása messze elmaradt a lehetőségektől és az igényektől, s figyelembe vesszük végül, hogy a tehetséges fiatalok milyen feltételek mellett dolgoznak – akkor valóban van válság. Ez azonban nem a művészek, nem is a művészet, hanem az ipar válsága. S ha emellett még azt is tudjuk, hogy a megnövekedett lakásberendezési igények erre a pályára csábítottak egy sor embert, aki szériában gyártja a „modern" kerámia dísztárgyakat az új lakások, vagy az újonnan átrendezett régiek számára, hozzájárulva ezzel a korszerű giccs születéséhez és terjedéséhez, akkor nem válságról, hanem egy vállalat művészeti vezetésének, koncepciójának csődjéről kell beszélnünk.

Rátérve ezek után a biennálén látottakra, a bemutatott anyag három funkció szerint oszlott meg; s ezek elég élesen elkülönültek egymástól; a rendezés is igyekezett ezt hangsúlyozni, már amennyire a hely megengedte: a plasztikai törekvések, az edények – ezúttal dísztárgy viszonylag kevés akadt – és a burkoló kerámiák. A plasztika kifejezés ezúttal szabatosabb meghatározást igényelne: nem a görög hagyomány értelmében készített szobrokat kell értenünk alatta, inkább térformákat. Ezek alkotói közül három művészt kell kiemelnünk: Schrammel Imrét, Csekovszky Árpádot és Benkő Ilonát.

Schrammel legutolsó pesti kiállításával a magyar képzőművészet legjobbjai közé emelkedett; s ahogy az ötvenes évek elejének kerámia-művészetét meghatározza Gádor István alkotótevékenysége, úgy határozza meg napjainkban ezt Schrammel tevékenysége. Világos problémalátása, magasan kvalifikált anyag- és technológiaismerete és kiemelkedő tehetsége együtt eredményezi, hogy elképzeléseit magas színvonalon képes realizálni, s ezzel egyúttal az *egész* magyar plasztikai gondolkodás számára is új utakat keres. Ezúttal bemutatott fehér oszlopai egy nagyobb sorozat részei, amelyben az élet keletkezése, a növekedés formáit revelálja.

Örömteljes az a megújhodás, amelyet Csekovszky Árpád művei mutatnak. Csekovszky volt az első, aki az ötvenes évek végén új utakat tört a magyar kerámia-művészet számára, letérve az addig egyetlenként követett gádori útról. Mégis, úgy tűnt, hogy ezen az úton megrekedt, s kocsihajtóinak szerkezetes terrakotta sorából nem talál kiutat. Városlődi mázas agyagból készített, magas hőfokon égetett keresztjeinek és a köztük tébláboló alakoknak a szimbolikája kétségtelenül kissé lapos, mégis az együttes mondanivalója elgondolkodtat.

Benkő Ilona már a következő nemzedék képviselője. Káposztafejei látszólag semmiségek: valójában azonban igen nagy szakmai felkészültségről, anyag- és technológiai ismeretről tanúskodik a vékony, rétegesen rakott, hajlított lapokból készített plasztika. A nyitottabb és zártabb gömb-formák, a fényes és a matt máz mindegyike más-más hatást kelt, együttesük pedig az új forma-alkotás érdekes példája.

Figurális kerámiáink egy részét megihlette a népművészet. Ezek közül Németh János kályhacsempéi érdekes kezdeményezések, de a kiállításon bemutatott nagy méretet nem bírják el. Geszler Mária és Vértesi Nándor együttesei pedig ahhoz

a zsáner-kompozícióhoz közelítenek, mellyel
jeit rakták tele.

Igen jó minőséget képviselnek a haszn
kétségtelen rejtélyei közé tartozik, hogy összevetve a korlet meg az almat meg a szilvát (azaz a plasztikai alkotást, az edényt meg a burkoló-kerámiát), meg tudja mondani, hogy közülük melyik a legjobb – almának. Ettől eltekintve, Szekeres Károly fehér-kék színben megoldott, szigorú, fegyelmezett vonalvezetésű porcelán étkészlete, N. Szonntag Éva henger és gömb (illetve kör) alkotóelemekből konstruált fehér kávéskészlete, Minya Mária jó arányú fehér étkezőkészlete szívesen látott darabja lehetne bármely háztartásnak – ha kapható lenne üzleteinkben. Nem marad el mögöttük színvonalban Szávoszt Katalin burkoló-kerámiája sem: ez fehér porcelánból készült, sűrűsbödő és ritkuló hullámritmusokra és azok megszakítására alapozott.

Összefoglalva tehát megállapíthatjuk, hogy kerámiaművességünk nagyjában-egészében abba az állapotba süllyedt vissza, amelyben az első siklósi kerámia-szimpozion előtt volt. A szimpozionok újbóli megindítása – egyéves kényszerű megszakítás után – megfelelő vezetéssel jelentős segítséget adhat majd az egész szakma felemelkedéséhez.

Bokros Birman

MAI MAGYAR MŰVÉSZET

1021

Új rovatunkkal régi adósságainkból szeretnénk törleszteni. Az élő magyar művészettel eddig is foglalkoztunk. Összefoglaló tanulmányokban adtunk hírt filmművészeti, irodalmi, színházi áramlatokról, tendenciává sűrűsödő új jelenségekről. Ritkábban írtunk a képzőművészetről és a zenéről. Akaratlanul is a megszokottat folytattuk: hónapról hónapra csak a szépirodalommal törődtünk.

Szeretnénk igazodni ahhoz a változáshoz, amely a műveszetben és magában a művelődésben kezd kibontakozni, ahol a mai kor, a szocializmus felé közeledő társadalom ezernyi hatására, átrendeződnek a hagyományos arányok. Főképpen a rádió és a televízió segítségével művészeti ágak törnek ki kevesekhez szóló bezárkózottságukból. Anélkül, hogy az irodalom veszítene jelentőségéből, társadalmi eseménnyé válik olykor egy-egy új film, egy forró légkörű színházi bemutató, a televízió vagy a rádió valamelyik kiemelkedőbb művészeti produktuma, egy-egy tárlat. A megkülönböztetés kritériuma csakis az alkotás értéke, társadalmi hatása, művészi ereje lehet (esetleg viták szenvedélyét fellobbantó lángja), nem pedig az elmúlt idők iskolájában tanított művészet-hierarchia.

Olvasóink joggal várhatják el tőlünk, hogy segítségükre legyünk a tájékozódásban, s ha nem is a tévedhetetlenség biztonságával, de a pártos útmutatás jó szándékával hívjuk fel figyelmüket a művészeti élet fontosabb jelenségeire, elgondolkoztató eseményeire. Nem akarunk e tekintetben senki mást helyettesíteni, egyetlen meglevő fórumot vagy orgánumot sem. Nem vállalhatjuk magunkra a művészeti folyóiratok szélesebb területért felelős közönségszolgálatát, kötelességünknek tartjuk azonban, hogy mi is hallassuk szavunkat. S bizonyára egyetértésre találunk azzal a szándékunkkal, hogy csak a napjaink valóságába beleszóló, hazai művészek által alkotott, az egyetértést vagy a vitát művészi súlyukkal és értékükkel kiérdemlő művek köréből válogatunk.

Rendszeresen – ha nem is havonta – jelentkezünk majd új rovatunkkal. Bemutatkozó hangvételünket nem tartjuk véglegesnek, inkább csak a megszólalás próbálkozásának. Hogy a valóságos igényekhez közelítsünk, hogy művészeti közéletünk pártos fórumává tegyük rovatunkat, ahhoz olvasóink közreműködését, véleményét, javaslatait, bírálatát is kérjük – csakúgy, mint eddig, folyóiratunk egészéhez, már megszokott rovatainkhoz is.

Képzőművészet

Bokros Birman kiállítása

Bokros Birman Dezső, akinek emlékkiállítását a közelmúltban láthattuk a Nemzeti Galériában, azt vallotta magáról, hogy nincs előre meghatározott művészi programja. Éppen ez a kiállítás bizonyította azonban igen meggyőzően, hogy a programnyilatkozatoktól tartózkodó Bokros életműve *tudatosan, ha úgy tetszik programszerűen* alakult, jól megvonható határok között fejlődött. A tanulóévek viszonylag igen rövid periódusán túljutva, művészete szorosan összefonódott kora életével, ezt követte és tükrözte. Életműve szinte a kor szobrászi szeizmográfja, mely jelzi mindazokat a rengéseket, mozgásokat, megrázkódtatásokat, amelyek a művészben, az emeberekben, a társadalomban végbementek.

Bokros szobrásszá érése az első világháború éveire esett. Művésszé válásához nem csekély mértékben járult hozzá ezeknek az éveknek, majd a Tanácsköztársaság rövid virágzásának és elbuktatásának számára egyénileg is sokat jelentő, gondolkodásra késztető nagy élménye. Az elsajátí-

A közös segítésének akarásában az első három réteg: a volt agrárproletárok, a volt 11 holdasok és az ipari szakmunkások. Az *agrárproletárok* 52 százalékos igenlésének fő mozgató rugója *érzelmi:* ez a csoport, a szocialista társadalom adta lehetőségek alapján, nem csupán anyagi jólétét és egzisztenciális biztonságát találta meg a tsz-ben, hanem emberi méltóságát is. Ezért ma már nehezen tudnák elképzelni mindennapjaikat és ünnepeiket is, a herédi „Mátravidéke" tsz nélkül.

A *10 holdon felüliek* 50 százalékos helyeslésének fő motívuma talán *ugyanannyira értelmi, mint érzelmi.* Ennek a rétegnek majdnem minden tagja ezüst-, vagy aranykalászos gazdatanfolyamot végzett a felszabadulás előtt vagy után. Újságolvasó emberek, figyelik a híreket és a gazdasági elemzéseket, a tsz sorsa is élénken érdekli és foglalkoztatja őket. Eszükkel is tudják tehát, hogy a közös potenciál növelése a fejlődés legbiztosabb alapja. Ugyanakkor azt is számon tartják, és ha szükségesnek érzik, nem is mulasztják el hangoztatni, hogy a nagy átszervezéskor itt jórészt az ő földjeikkel, állataikkal (lovaikkal) és felszerelésükkel, sőt: szénájukkal és kukoricájukkal indultak a tsz-ek.

A *szakmunkások* 40 százalékos pozitív állásfoglalásának talaja elsősorban *értelmi:* őket érzelmek általában nemigen kötik ide. Azért jöttek, mert kiemelt órabérre és különféle szolgáltatásokra számíthattak. Lehetetlen azonban, hogy munka közben ne azonosuljanak többékevésbé a helyi körülményekkel. Ezért váltak néhány év múltán az erőteljes továbbfejlesztésnek talán legmeggyőzőbb hirdetőivé.

S a tsz megismerése, az adatok számbavétele arról győzött meg bennünket, hogy egy adott pillanatban mind a három fajta igenlés *egyformán értékes,* de a jövő szempontjából talán a *harmadik motiváció a legmagvasabb,* mert a leghalványabb benne az elért eredményekkel való megelégedés, s mert *a leggyakorlatiasabb, a legcélratörőbb:* az elmúlt öt évben az agrárproletár réteg tagjainak 8, a tíz holdon felülieknek 5, s a szakmunkás csoport tagjainak 52 százaléka szerzett munkájával kapcsolatos kiegészítő vagy alapképzetséget.

•

Felmérésünk — amely a mezőgazdasági alkalmazott szociológiában tudomásunk szerint az első Magyarországon — főként helyzetfeltáró, problémamegállapító, módszerkereső volt. Általánosabb érvényű következtetések levonása céljából — úgy gondoljuk — hasznosak lennének kiterjedtebb vizsgálatok is ebben a témakörben.

Kunszabó Ferenc

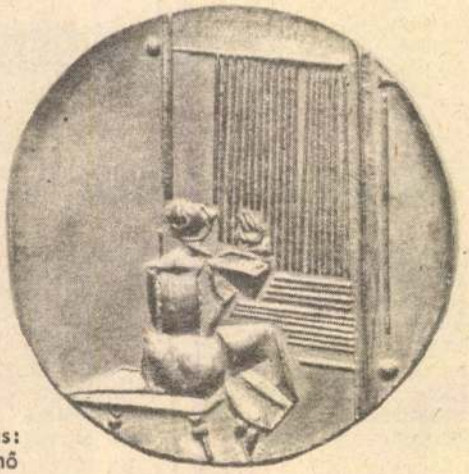

Kiss Nagy András:
Szövőnő

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi S. u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Társadalmi Szemle

1970 APR 4

tott klasszikus-akadémikus szabályok és szépségeszmény kritikai kezelése, sőt felrúgása, az új, de ősibb hagyomány keresése, az új arányrend kialakítása, a groteszk, torz elemek hangsúlyozása, az ironikus szemlélet térnyerése — mind innen datálódik Bokros munkásságában. Vágyódása a tiszta arányok, a harmónia, valami átszellemített szépség után persze később is megmarad. *A húszéves Ady* (1924) Buddha-nyugalmú és sejtelmességű, vizionárius erővel megformált feje jól mutatja ezt a vágyódást, s másfelől, a kiábrándulást és a lelki békét egyaránt érzékeltetve, de erről beszél a *Don Quijote* (1929) is. A harmincas évek nagy gazdasági válságának esztendei, s az ezeket követő néhány, számára termékeny év szobrait ennek az utóbbi műnek az alaphangja jellemzi.

Lényeges változást a *Napba néző bányász* (1937) jelez. Még egyik korai művével, a Munkácsy-szoborpályázatra beküldött munkájával kapcsolatban írja a Nyugat kritikusa: „Azokhoz a víziókhoz, mik Bokrosban élnek, a mi külső életünk még nem teremtette meg a kézzelfogható hátteret." Nos, ebben az időben a legszörnyűbb víziókhoz is egyre inkább adva volt a háttér. A pécsi bányászsztrájk hírének hallatán készített, a művész kétségbeesését, az emberi nyomorúságot, kiszolgáltatottságot és megalázottságot megtestesítő szobor ilyen társadalmilag-történelmileg hiteles vízió, s később több is követi ezt: a *Kubikus* (1941), az *Aszfaltozó* (1943), a *Rokkant katona* (1944) — mind a „vigasztalan idők" terméke és művészi dokumentuma.

Az újjáépítésnek és az új társadalom építésének felfelé ívelő szakaszában felszabadult hang, bizakodás jellemzi Bokros Birman munkásságát. Műveiben a változást nem csupán elfogadó, hanem *az új társadalmat teljesen magáénak érző*, ezt erősíteni, alakítani, segíteni akaró, felelősséget vállaló művész nyilatkozik meg (*Dózsa* [1946], *Dunavölgyi népek kórusa* [1946]), s ez a felelősségteljes viszonyulás a környező világhoz — magánéletének megpróbáltatásai, s a társadalomban tapasztalt, egyénileg is súlyosan megérzett ellentmondások, nehézségek ellenére — mindvégig jellemző tulajdonsága maradt.

Bokros programja tehát: az életet élni a művészetben, reagálni a környező világ eseményeire, a valóság követése és formálása, s mindezt — az egész életmű tanú erre — szigorúan *természetelvű, s kizárólag embercentrikus* művészi felfogásban. A *Csap Erzsébet* által rendezett kiállításon (az eddigi legteljesebb bemutatón) felsorakoztatott gazdag örökség sok felismerésre ad alkalmat. Közülük talán az a legfontosabb, hogy Bokros művészete minden ízében egyéni, egyszeri és megismételhetetlen, de *elveiben és programjában méltó a követésre.*

Kontha Sándor

Bokros Birman Dezső:
Napba néző bányász

Zene

Népzenénk életéről

A tv „Röpülj páva" vetélkedőjének kapcsán

Kulturális hagyományaink egyik legnagyobb értékének, a népzenének jelenével találta magát szemben az ország a *Televízió népzenei vetélkedőjének* elődöntője során. Hallhattunk vállalati dolgozókat, tanítókat, akik vidéken zajló életük, munkájuk kapcsán lesték el az *ízes népi éneklés* fortélyait, és hallhattunk nemegyszer valódi *paraszti* éneklést, abban a kissé „torkolós" stílusban, amelyet sok más, a miénktől különböző népi dallam előadásában is felfedezhetünk. Az adásban közbevetett kis ismertetések a népzene néhány stilisztikai kérdését is vázolták előttünk, *Béres János* együttesének előadóművészetében pedig a *népi zenekari muzsikálás* magas színvonalát figyelhettük meg. Hallhattunk bevezetőket, amelyek a népzene különleges jelentőségét festették ihletett szavakkal, és sok más érdekes problémáról is értesülhettünk a zsüri munkája folyamán. Hallhattunk arról az országos felbuzdulásról is, amely a felkészülést és magukat az adásokat kísérte.

Hogy él-e a népdal? Feltétlenül él! De miért is tűnne el nyomtalanul az, ami évezredeken át megmaradt, történelmi viharok között, és ami az írott „magas kultúra" nyomásának és a középkori egyházi muzsika egyeduralmi törekvéseinek egyaránt ellenállt? *Él a népdal!* Ezt az eredeti ízzel megszólaló és eredeti környezetből előlépő „népi" énekesek éppúgy bizonyították, mint azok, akik megtanulták és éneklik a népdalokat.

„Az a meggyőződésem, nem kell siratnunk a népdalt, eleven ereje nem apadt el, csak nem a régi formák közt él ma már közöttünk" — mondta Ortutay Gyula. Valóban él, magunk tapasztalhattuk. A kérdés most már az: *hogyan él?* Maga Ortutay így felelt: „Meghal a népdal, elrejtezik, új életre támad..." Igen, mintha elrejtőzött volna, mint az írásos és a paraszti-közösségi kultúra harcának évszázadaiban. Napjaink legerősebb zenei áramlatának, a *beat*nek országos méretű m
tételesen tám
leg, ha nen
(Tolcsvay-trió, Illés-zenekar) darab-
jait, hanem a lassanként szociológiailag is felmért (l. Vitányi: Beat c. könyvét) kb. 6000 magyar beat-együttes repertoárját vizsgáljuk.

Egy olasz tudós, Massimo Mila, Liszt és Bartók ízlését összevetve megjegyzi, hogy a konzervatív kispolgári igényeket kielégítő, szentimentális cigányzene már a század elején kezdett népszerűtlenné válni a haladó magyar értelmiség körében. Ez az ellenérzés az elmúlt évtizedekben általánosabbá vált, *modern fiatalok* és *konzervatívabb öregek* körében egyaránt.

A cigányzenekar hangzásképe akarva-akaratlanul olyan ízlés emlékképére utal, amely mind szigorú ideológiai, mind hétköznapi, „hangulati" értelemben már elavult. Pedig maga Bartók is figyelmeztetett feldolgozásaival, sőt alkotásaival is arra, hogy a népi dallam önmagában csak néprajzi értéket képvisel, s csak akkor válik a kulturális élet szerves részévé, ha teljes értékű szereplőként vesz részt a napi kulturális tevékenységben, vagyis ha a népi dallam *az aktuális zenei megnyilvánulások minden rétegében jelen van.* Sajnos, ezt nem egyszer az a gyakran még ma is élő elképzelés gátolja, hogy a népzenei feldolgozás csak szólóénekként, népi zenekari kísérettel, esetleg népies jellegű hangszereken (pl. cimbalmon), és lehetőleg egyszerű akkordokkal alátámasztva szólalhat meg.

Pedig, ha azt tűzzük ki célul, hogy a népzene egészként vegyen részt zenei életünkben, akkor elsősorban az *e dallamkincsünk modernebb feldolgozására* irányuló kísérleteket kell támogatnunk. Nem zárhatjuk ki sem az önállóbb, kompozíciós jellegű megoldásokat, sem az olyan avantgard-ízű kísérleteket, amilyenről például a kecskeméti népzenei találkozón értesültünk, ahol Király Ernő, jugoszláviai magyar zeneszerző magnetofonszalagról mutatta be elektronikus feldolgozású „népdal-reflexióit". Ezek a kísérletek később a népszerűbb műfajokat is megtermékenyíthetik.

A Televízió népzenei vetélkedőjének az az egyik legfontosabb eredménye, hogy *ismét az érdeklődés homlokterébe emelte a népzenét.* Ideje tehát, hogy e sikeres ötlet kapcsán a felmerülő feladatokat is összefoglaljuk. Mire volna szerintem szükség?

Bokros Birman Dezső nekrológ

A bús képű szobrász

BOKROS BIRMAN DEZSŐ SZÁZADIK SZÜLETÉSNAPJÁRA

Bokros Birman Dezső szobrászművész 1965. január 24-én oly révetegen lépett le a járdáról, hogy egy villamos elütötte. Akik ismerték, tudták, ez a halálnem benne volt a paklijában. Mintha torreádort öklelne föl a bika. Egy régi franciaországi barátja így írt róla öt évvel korábban egy másik barátjának Bokros esetleges párizsi utazásáról. „Ő itt öt perc alatt autóbaleset áldozata lenne, ha engem kérdeznének, én nem engedném ki egyedül." Nem is kellett olyan messzire mennie: a baleset a Lehel úton történt.

De hagyjuk a réveteg testet. Sorsa lehetne akár kuriózum is, vagy asztrológiai csemege. Szimbólummá azért válhatott, mert szobrait — legalábbis férfialakjait — tetőtől talpig révület járja át. „Nem a kiszámítottság és a modor sikerült darabjai ezek a művek, ösztönös mély élet rejtőzik bennük, éppen olyan érzékenyek, kissé groteszkek, tragikusan esetlenek, mint az alkotójuk" — emlékezett róluk Kassák. Hozzátehette volna még, hogy miközben a figurák szemüket az égre, vagy ki tudja miféle horizontra függesztik, a lábuk nem áll biztosan a talajon. Nem tette hozzá. A máskor egyébként oly tapintatlan Kassák ilyet azért se mondhatott, mert szobrot a huszadik században nagyobb sértés aligha érhetne, mint a bizonytalan „Stellung" vádja. Az a művész pedig — és Bokros ilyen volt —, aki meggyőződött arról, hogy a szobrászat kilencvenkilenc százalékban mesterség és csak egy százalék, ahogy ő írta, „az a rész, ami a mesterséget művészetté teszi, és csakis ebben az egy százalékban revelálódik és újul meg újra a művészet, kinyilatkozásának minden velejárójával", az valószínűleg kínosan ügyel a mű korrekt kivitelezésére. Egyebek között a statikai megoldásra is. Arra a követelményre, amelynek teljesítését kiválóan megtanulhatta az Iparművészeti Iskolában, mint Simay növendéke, a ruskicai márványbányában, mint megszállott kőfaragó, majd Párizsban meg Berlinben, ahol dolgozva révülködött és révedezve tanult tovább. Ha szobrai mégis a lebegő holdkórt választják, az bennük az a bizonyos egy százalék, az a „művészi mondanivaló". Ettől fintorosan aszimmetrikus az arcuk, és bájtalanul esendő az alakjuk. Szerep ez a javából. És köztük is a legfeledhetetlenebb a kulcsmű, e visszaemlékezés apropója.

A magyar plasztika történetében olykor megesik, hogy jelentős életművekhez úgy rendeződik hozzá *egyetlen*, „mindent magyarázó" alkotás, mint árucikkhez a márkajel, vagy fennköltebben, mint irodalmi műhöz a cím. Medgyessy titulusa a Súroló asszony lett. Mészáros Lászlóé a Tékozló fiú. Somogyi Józsefé a Martinász. Csinálhattak az emblémaként viselkedő művek mellett és után a szobrászok fontosabb és érettebb műveket. De sose csinálhattak többé olyat, amely személyiségük titkos lényegét őszintébben kifecseghette volna. Szerepálmokba rejtett önarcképek ezek. Nem arról szólnak, hogy a művész milyennek látja önmagát, hanem arról, hogy a megélt világban melyik szerepet tartja leginkább alkalmasnak. Legmegfelelőbbnek arra tehát, hogy belerejtőzve létezéstechnikailag túlélje a művészsors keservét. Bokros Birman *Don Quijoténak* öltözött. A magára mért szereposztás 1929-ben történt, de 1960-ban alkotott *Meditálójának* tanúsága szerint igazából sosem vette le a bús képű lovag groteszk-heroikus maszkját.

Don Quijote.

Lehetne tűnődni persze, hogy mit is jelent Don Quijote a század első felének kulturális szimbólumrendszerében Picassótól kezdve, aki számára ez a hős testesítette meg a spanyolság nyughatatlan és becsavarodott eszmevilágát egészen Thomas Mannig, aki egy gyönyörű esszében (Don Quijote a tengeren) az európai ember alapképletét olvasta ki a regényalakból. Bokros Birman életének és életművének ismeretében a Don Quijote-i jelmez más célból öltetett föl. Azt jelképezte, hogy személyisége és a valóság között tragikomikus és diszharmonikus a viszony. Hogy a személyiség ebbe a tragikomikus diszharmóniába nem nyugszik bele. Valamint hogy a személyiséget a menetrendszerűen bekövetkező kudarcok ellenére összetartja valamiféle hit: az újrakezdések és a bukások szükségszerűségének elfogadása, még akkor is, ha az illúziók kezdenek már foszladozni. A szenvedésekkel teli és értelem nélküli első világháború emlékeit, a „Horthy-Magyarország gyűrűjében körbe-körbe futkározó egér" többször ismételt hasonlatát, az 1940-es évek sárgacsillag-élményét, az 1950-es évek megalázkodástól sem mentes megaláztatásait úgy látszik *ez a szereptudat* tette Bokros számára elviselhetővé. Hiába fogalmazott több önéletrajzot is, igazán nem volt a szavak embere. Sose tudta volna verbálisan kifejezni azt, amit könnyedén elmondott a vézna aktot feldíszítő hetyke kalappal, a fura grimasszá fittyedő ferde szájtartással, és azzal a csípőre tett kézzel, amely egyszerre szólhatott a sértettséget tartással ellensúlyozó kevély jellemnek és a deréktájba hirtelen belehasító reumatikus fájdalomnak.

Magányos hős? Valami nem stimmel, a romantika pátoszába minduntalan beletüsszög egy tiszteletlen kisördög és oda a magasztos hangulat. Lét és idő szaggatta világba vetett nembeli lény, a filozófiai gondolat testet öltött elvont mutációja? Ezúttal a pátosz modern változata sem működik. A szobrász jól tudja, hogy „a Don Quijote, a Kubikos és az Útburkoló, a Rokkant katona, az idő, ami szülte őket, csak itt Magyarországon jöhettek létre."

Szocialista volt. A mozgalomban mégsem tudott feloldódni. Ösztönös egzisztencialista volt. Szégyellte. Nem bírt izmos, erős, a néplélek tartalékait cselekvéssé alakító hősöket formálni, mint kortársa, a magyar Kerényi Jenő. És nem mert vonalvékony csüggeteg alig-szobrokat mintázni, mint másik kortársa, a svájci Alberto Giacometti. De kicsit *mindkettőt* szerette volna. Kicsit *mindkét* világ vonzotta: a keleti életerő és a nyugati fanyarság, a fanatikus hit és a hűvös ráció. Nem csoda, hogy szobrait — ha megindulnának — legtöbbször saját lábuk gáncsolná el. És ez bennük a leggyönyörűbb.

Nem tartozik elfeledett értékeink közé. Halála óta eltelt negyedszázadban három monografikus emlékkiállítás is idézte emlékét. Legutóbb idén nyáron, a székesfehérvári István Király Múzeumban rendezett *Az elmaradt magyar expresszionizmus* című tárlaton volt látható az oeuvre java, remek párhuzamba állítva például Derkovits és Goldman, Scheiber és Barta műveivel. *Kovalovszky Márta* két szép kötetbe formázott tanulmányt írt róla. *Kontha Sándor* remek forrásgyűjteményt állított össze írásaiból. Olyan főműveit, mint a *Dunavölgyi népek kórusát*, ezt az antiirredenta miniemlékművet, vagy az *Ulyssest*, ezt a nyugtalanítóan erotikus szoborparabolát, a magyar művészettörténeti tudat a vitathatatlanul klasszikus remekművek között tartja számon már jó ideje.

De nemcsak most, a századik születésnap körül kezdünk fogékonyak lenni Bokros Birman Dezső réveteg Don Quijote-izmusára. Talán mert mi is távoli horizontra függesztjük szemünket, talán mert mi sem nézünk a lábunk elé, talán mert minket is egyre jobban féltenek a balesetveszélyes nagy forgalomban.

P. Szücs Julianna

HÍREK

Előfizetőink ma díjtalanul kapják a NÉPSZABADSÁG-ot

● MAGYAR RÉSZVEVŐJE is van az intarziaművészet első nagyszabású párizsi világkiállításának: Hadnagy György zalaegerszegi alkotó, akinek három faberakású képe szerepel a tárlaton.

● *SZÍNHÁZI FESZTIVÁL. A franciaországi Saint-Étienne városban csütörtök este megkezdődött az Európai Színházi Konvenció (Convention Theatrale Européenne) első színházi fesztiválja. A szervezet bemutatósorozatára meghívták a Katona József Színház együttesét is. A magyar művészek a jövő hét végén lépnek fel.*

● MEGALAKULT a Zöld Párt balatoni szervezőcsoportja, helyi feladatokra. Együttal az országos párt része is kíván lenni. A kapcsolatfölvétel a Badacsony-Ábrahámhegy Környezet- és Természetvédelmi Egyesület címén: Göbölyös Gyula 8256 Ábrahámhegy, Kereszt út 42. számon lehetséges.

Lottótájékoztató

A Sportfogadási és Lottóigazgatóság tájékoztatása szerint a 46. lottójátékhéten a nyeremények — az illeték levonása után — a következők:

Öttalálatos szelvény nem volt. A négytalálatosokra 284 786 forintot, a háromtalálatosokra 1903 forintot, és a kéttalálatosokra 49 forintot fizetnek.

A következő hétre átvitt nettó jutalom összege nyolcmillió forint. A közölt adatok nem véglegesek. (MTI)

● A DOHÁNYFÜSTMENTES világnap alkalmából — egyéb rendezvények mellett — kiállítás nyílt tegnap a SZOT fővárosi székházában Kesztyüs Ferenc grafikus- és festőművész, valamint dr. Rácz Rozália keramikus alkotásaiból.

● PORALUMÍNIUM. Tovább bővíti termékválasztékát az Ajkai Timföldgyár. Megkezdték az alumíniumpor-gyártó üzem építését. Ezt a terméket eddig külföldről sem tudták beszerezni, mivel COCOM-listán van.

● *CERVANTES-DÍJ. A paraguayi Augusto Roa Bastosnak ítélték oda az idén a Cervantes-díjat, a spanyol nyelvű országok legtekintélyesebb irodalmi elismerését — jelentették be Madridban.*

● AZ INTERFLUG keletnémet légitársaság bejelentette, hogy december 1-jétől felújítja Erfurt—Budapest légi járatát, amelyet nemrég az érdeklődés hiánya miatt leállított. A repülőgépek keddenként és péntekenként fognak közlekedni.

● MOST JELENT MEG: Vékony Gábor: Dákok, rómaiak, románok (Akadémiai). — Szabó Dezső: Az elsodort falu (Csokonai). — Molière: Hat színmű. 11. kiadás (Európa). — Varga Imre: Szülőföldem: Csallóköz. Térkép Varga Imre (Európa). — Bóna Klára: Hány évig élt Matuzsálem? + 2999 kérdés. Agytorna rejtvényfejtőknek. III. Györgydeák György (Gondolat). — Hommel: Veszélyes anyagok. Általános tudnivalók és mutatók (Műszaki).

A BUDAPESTI SZÍNHÁZAK MŰSORA

SZ = Szombat, V = Vasárnap

Operaház V: Dido és Aeneas. Mario és a varázsló (de. 11). (Oláh Gusztáv bérlet, 1. ea.) **Figaro házassága** (7). (Losonczy bérlet, 2. ea.) **Erkel Színház SZ:** Don Pasquale (7). (II. bérlet, 2. ea.) **V:** Rigoletto (de. 11). (Vasutas bérlet, 2. ea.) Aida (7). (6. bérlet, 3. ea.) **Pesti Vigadó Hangversenyterem SZ:** S. Nagy István szerzői estje (fél 4, 8). **V:** Fényes Szabolcs dalaiból (3). **Pesti Vigadó Kamaraterem:** New York körbe-körbe (3, 7). **Zeneakadémia SZ:** A zene titkai (fél 11, I. sor. 1. ea.), (délután 4-kor II. sor. 1. ea.). Nagy Péter zongoraestje (fél 8). **V:** A zene titkai (4-kor, III. sor., 1. ea.) Szlovák kamarazenekar hangversenye (fél 8). **Liszt Ferenc Kamaraterem SZ:** A Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola zongora tanszakos növendékei koncertje (de. 11). **Zeneakadémia Kisterem SZ:** Sárközy Gergely romantikus gitárestje (fél 8). **Nemzeti Színház SZ:** Megmaradni (7). **V:** Elveszett Paradicsom (de. 11). **Várszínház SZ:** Ruzante. — Mandragora (7). **V:** Szerelem (7). **Vígszínház SZ:** A nadrág (7). **V:** Az ügynök halála (fél 3). Játszd újra, Sam! (fél 8). **Pesti Színház SZ:** A nagybőgő (7). **V:** A nagybőgő (fél 3). Edith és Marlene (fél 8). **Katona József Színház SZ:** Kutyaszív (7). **V:** A revizor (7). **Madách Színház SZ:** Macskák (8). **V:** Doctor Herz (fél 3, 7). **Stúdió SZ:** Lear (4). **Madách Kamara SZ:** Az érseki palota... (7). Élelem bére (éjjel fél 11). **V:** Szénaláz (fél 3, 7). **József Attila Színház SZ:** Sok hűhó semmiért (7). (Premier/2. bérl.) **V:** A kőszívű ember fiai (fél 11, 3). (Arany János Színház ea.) **Játékszín SZ:** A néma levente (du. 2). Teljes napfogyatkozás (8). **V:** Teljes napfogyatkozás (2). A néma levente (8). **Thália Színház SZ:** Boldog szomorú dal (7). (Kaláka együttes műsora) (bemutató). **V:** HVDSZ Bihari János Táncegyüttes Táncfórum ea. (de. 11). **V:** Big love (7). **Fővárosi Operettszínház SZ, V:** Hegedűs a háztetőn (7). **Budapest Kongresszusi Központ SZ, V:** Ma önről álmodtam megint (fél 3, 7). (Fővárosi Operettszínház vj.) **Radnóti Miklós Színház SZ:** A hetvenkedő katona (8). **Józsefvárosi Színház SZ:** Ciklámen (7). **V:** Egy kis térzene (fél 11, fél 3). **Asbóth utcai Kisszínpad SZ:** Az ennivaló nagynéni (7). **Mikroszkóp Színpad SZ:** Lépj be a S.A.S.-ba! (fél 8). **V:** A zsupszfalvi tűzoltók (3). Lépj be a S.A.S.-ba! (fél 8). **Vidám Színpad SZ, V:** Van aki forrón szereti (szombat, vasárnap este 7-kor, vasárnap du. fél 3-kor is). **Kisszínház SZ:** Good bye Charlie! (fél 8). **Bábszínház a Jókai téren SZ:** A három kismalac (fél 3, fél 5). **V:** A három kismalac (fél 10, fél 12). **Bábszínház a Népköztársaság útján SZ, V:** Misi mókus vándorúton (11, 4). **Lézerszínház SZ:** J. M. Jarre (6). Pink Floyd (fél 8). **Fővárosi Nagycirkusz SZ, V:** Good evening London (5, 8).

Köszönetnyilvánítás

A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének nagykövetsége szívből jövő köszönetét fejezi ki azoknak a magyar szervezeteknek, munkáskollektíváknak és állampolgároknak, akik a nagy októberi szocialista forradalom 72. évfordulója alkalmából üdvözletet és szívből jövő jókívánságokat juttattak el a nagykövetség címére. — Tisztelettel: *B. Sztukalin.*

Felhívás

1990-ben lenne százesztendős a magyar szobrászat és éremművészet kimagasló alakja, *Ferenczy Béni.* A Magyar Nemzeti Galéria kiállítással és a művész életmű-katalógusának összeállításával készül a centenáriumra. Ezúton kérik és várják azok jelentkezését, akiknek a tulajdonában vagy a gyűjteményében a művésztől származó alkotás van, jelentkezzenek az alábbi címen, illetve telefonon december 31-ig. Cím: Magyar Nemzeti Galéria, *Földes Mária* Budapest, Budavári Palota 1250. Telefon: 175-7533/516 mellék.

Ki ismeri?

A Merényi Gusztáv Kórház gyógykezelése alatt áll egy magát **Németh Zsoltnak** nevező férfi.

Személyleírása: Kb. 25—30 éves, 170—175 cm magas, sovány testalkatú, ovális arcú, barna hajú, kék szemű, fogai elől hiányosak. Ruházata: kék kockás flaneling, farmernadrág, kék dzseki. Különös ismertetőjele: a jobb lábszár belső felén kb. 3×2 cm-es szederjés folt, a tarkóján 3 db borsszem nagyságú anyajegy látható.

A rendőrség kéri, hogy aki a fénykép vagy a személyleírás alapján felismeri a fiatalembert, értesítse a Budapesti Rendőr-főkapitányságot a 112-3456/22-969-es melléken, vagy a 07-es számon, illetve bármelyik rendőrséget.

SZOMBAT

KOSSUTH RÁDIÓ

8.10: Műsorismertetés.
Kb. 8.20: Mai programok.
8.30: Családi tükör.
9.05: Ismét — a javából!
10.05: Az Ismét — a javából! folytatása.
11.24: Betyárdalok, feldolgozásban.
12.30: Abu Dhabi. Magyar vállalkozók az Egyesült Arab Emirátusokban.
13.00: Klasszikusok délidőben. Zeneparádé.
13.49: Énekeljük együtt!
A középhullámon:
14.10: Ipargazdák.

A RÁDIÓ ÉS A TELEVÍZIÓ MŰSO

17.30: Josef Meir, akit 1944-ben Megyeri Józsefnek hívtak.
18.15: Ugyanaz többször.
18.30: Slágerlista.
19.05: Lemezek a tegnap slágereiből.
19.52: A Rádió Dalszínháza. A corneville-i harangok.
21.05: Az operettközvetítés folytatása.
22.05: Bemutatjuk Zoltán Erika Csak neked című lemezét.
23.10: Sporthírek.

15.30: Nótaszó. Győri Szabó József énekel.
15.50: Betűreklám.
15.55: Van benne valami. Barkochbajáték.
16.40: Reklám.
16.45: Jogi esetek.
17.30: Tudósítás a Magyar Néppárt nagyválasztmányának üléséről.
18.30: Szomszédok. Teleregény. 67. fejezet (ism.).
19.05: Reklám.

18.00: A világ állatai. Természetfilm.
18.30: A jövendő géniuszai. Vetélkedő.
19.00: Ösvények.
19.30: Hírek, időjárás.
19.40: Poule papa. Vígjáték.
20.30: Körözés. Varieté.
22.00: Tv-híradó.
22.25: Időjárás.
22.30: Emile Albert különös története.

BOKROS BIRMAN Dezső

III. Nemzetközi Kiállítási Biennálé.
Bp. 1975.

MAGYARORSZÁG

HONGRIE

BOKROS BIRMAN DEZSŐ
1889—1965

Ferenczy Béni (1890—1967) és Medgyessy Ferenc (1881—1958) után most Bokros Birman Dezsőt (1889—1965) mutatja be a kisplasztikai biennále. Egyazon generáció képviselői, élettartamuk is szinte teljesen megegyező. Azonosak tehát a társadalmi-történelmi feltételek, amelyek életüket, művészetüket többé-kevésbé meghatározták. Alapjában mindhármójuk művészete természetelvű, embercentrikus, s ha lehet egyáltalán életműveket ilyen értelemben egymáshoz mérni, elmondható, hogy értékük végső fokon egyenlő. A köztük lévő különbözőségek azonban igen lényegesek mind származásuk, neveltetésük, szakmai képzésük, életútjuk, mind pedig művészetük tartalmi-formai vonatkozásaiban. A művészetüket illető legalapvetőbb különbség, hogy míg Ferenczy és Medgyessy — jóllehet korántsem teljesen egyforma értelmezésben

3.

és módon — a szépség, megbékéltség, a külső-belső harmónia keresői és megvalósítói voltak, addig — bár eszményeik és eszményképeik talán nem is tértek el túlságosan egymástól — Bokros szobrászata nagyon korán saját belső nyugtalanságának, s ami fontosabb: nyugtalan századunknak érzékeny kifejezőjévé vált. Az emberi elesettség, megalázottság, a testi-lelki tépettség, a társkeresés és szeretetre vágyás, mély szociális érzület és magányra ítéltség, reménykedés és reményvesztettség fogalmazódik meg szobraiban teljes emberi és művészi hitelességgel.

Sokgyermekes szlovákiai proletár családból származott. Egy gipszmintákat készítő szobrászműhelyben tanult először mintázni, s itt kapta első portrémegrendelését is. Két és félévi inaskodás után vették fel az Iparművészeti Iskola harmadik évfolyamára. Ösztöndíjjal még tanulóként eljutott Bécsbe, Berlinbe és Münchenbe. A mintázás mibenlétéről már eléggé határozott elképzelései voltak, így szobrásztanárával, a Bécsből jött Simay Imrével hamarosan összekülönbözött, majd kilépett az iskolából. Ezután dekorációs szobrászműhelyt nyitott, de vállalkozása nem járt sikerrel. Szinte menekülésszerűen utazott ekkor Párizsba, ahol — rendkívüli nehézségekkel küzdve, éhezve, nyomorogva — mindenek előtt a Louvre szoborgyűjteményét tanulmányozta. Egy és egy negyed évi kinttartózkodás után, 1912-ben tért haza, magával hozva a Munkácsy-emlékmű pályatervét, első olyan munkáját, amely érzése szerint feljogosította őt arra, hogy szobrásznak nevezze magát.

„A szobrászat kilencvenkilenc százalékban mesterség, s csak egy százalék az, ami művészetté teszi" — vallotta Bokros. Felkészültségét — a kényszerítő körülmények mellett — voltaképpen ennek az elvnek megfelelően fejlesztette. 1914 elején a ruskicai márványbányába utazott, hogy a helyszínen sajátítsa el a márványfaragás fortélyait. Ő is, mint annyi más induló szobrász, Michelangelo példáját kívánta követni. Ekkoriban készült szobrain közvetlenebbül is érződik a reneszánsz óriás ihletése. A művészet nagy hagyományaihoz való kapcsolódása mellett szobrai kezdettől fogva elhatárolódnak a korban uralkodó historizáló törekvésektől, az akadémizmus minden formájától, s szembeszökő egyéni vonásokat mutatnak. A Munkácsyt meztelen titánként megjelenítő pályaműve is szokatlanságával keltett feltűnést. Az egyik kritikus erre a műre emlékezve írta 1914 márciusában: „A kísérlet nem sikerült, és soká nem fog sikerülni, mert azokhoz a víziókhoz, mik Bokrosban élnek, a mi külső életünk még nem teremtette meg a kézzelfogható hátteret. Senki nem érzi ezt jobban, mint maga a művész, aki mostanában ráadta magát a rajzolásra, és vonalba sűríti plasztikai álmait."

A történelem menete persze gyorsan megteremtette a hiteles hátteret Bokros vízióihoz. Az első világháború poklát a művész is végigjárta. Az 1918—1919-es forradalmak idején együtt lelkesedett a tömegekkel, a Tanácsköztársaság leverése után, kétségbeeséstől üzve, ő is külföldre ment. Berlini

tartózkodásáról — ahol többek között találkozott Tihanyival, Kernstokkal, gyakrabban Nemes Lampérth-tal — önéletrajzában ezt írja: „Ott álltam a lázas város közepén. A nagy zsibongás útvesztőjében, a rohanás tengerében tanácstalanul, magamra hagyottan. Nagy kétségeim támadtak önmagamról. Így születtek Jób illusztrációim. — A plasztika nem érdekelt."

Egyéni és társadalmi feszültség, egyéni és kollektív fájdalom késztette a művészt a Jób lapokban megnyilvánuló elementáris erejű kitörésre. Saját maga így fogalmazza meg a művészetében bekövetkezett változást: „Innen datálódik balrafordulásom. Innen kezdve vagyok kevésbé érthető a konzervatívoknak."

Hazatérése után termékeny szakasz kezdődött munkásságában, bár saját megítélése szerint soha nem dolgozott sokat, csak eleget ahhoz, hogy életét kitöltse. A megélhetését többnyire a portrémegrendelések biztosították. A szénnagykereskedőt megmintázta tüzelőért, a textilest szövetért, a szabó fiát az öltöny megvarrásáért, az orvost gyógykezelésért, a szállodatulajdonost üdülésért. Ám erre a tevékenységre nemcsak a kényszerűség vitte rá. Érdekli az ember, sőt csak az ember érdekli igazán. Portréit pszichológiai árnyaltság, kiérleltség jellemzi legfőképpen. Megmintázza az imádott Ady (1924), majd József Attila (1942), később Bartók (1960) fejét is, minden esetben haláluk után, felidézve a róluk benne magában élő képet. Ő „lelki portréknak" mondta ezeket. Nagyobb megbízást a két világháború közötti időszakban soha nem kapott (később is alig), a parasztforradalmár Achim András-emlékmű tervét (1924) — „Magyarabbat, megrázóbbat keresni kell", írta erről Genthon István — és az Ady-síremlék tervét (1927) a kritikusi támogatás ellenére sem találták megfelelőnek az illetékesek. Egy-egy kisplasztikájának eladásáért kitartóan kellett kilincselnie. A szegénység, a nélkülözés voltaképpen egész életében elkísérte.

A húszas évek elején készült szobrai bizonyos lecsendesedést tükröznek. Az önéletrajzában gyermekkori emlékként elmesélt „háromdimenziós élmények" szobrászi megfogalmazása, az emberi test titkait kutató, érzéki mintázású szobrok után (Ülő fiúakt, 1919, Guggoló nő, 1921) fegyelmezett vonalvezetésű, világos szerkezetű, architektonikus felépítésű kisplasztikák kerülnek ki a keze alól. Az emberi és az állati lét

5.

határán mozgó különös kis lények (Híd, 1921, Négykézlábálló, 1921). Hatalmas mancsokban végződő vaskos végtagjaik szilárdan támaszkodnak a talapzathoz. Minden alapformájára redukálódik ezeken. A hengeres törzsön nyugvó kis gömbfejek enyhe billenése, a kis karika szemek pillantása azonban a groteszkség mellett is emberi érzéseket, mindenekelőtt a szobrász részvételi emberségét mutatja. Anya és lánya (1922), valamint Ölelkezők (1923) című kompozícióját is mély érzések hatják át. Az emberi egymásrautaltság, a másik emberben oltalmat keresés fejeződik ki bennük pátoszmentes, tiszta fogalmazásban. A második világháború évei alatt majd a Tékozló fiú megtérése (1941), továbbá a Ruth és Noémi (1944) című szobrai folytatják ezt a sort.
Bokros szobrászata sohasem vált programszerűvé; sem programszerűen expresszionistává, sem programszerűen konstruktivistává, jóllehet mindkét irányzathoz — alapelveikben bármennyire eltérőek is —, mutat valami kapcsolódást. „Formailag szigorúan zárt és mégis eruptívan kifejező" — írta tömören és találóan Kassák Lajos egy 1937-es kritikájában. Programját illetően Bokros maga így nyilatkozott: „A művész sohase csinál mást, mint ami korának problémája. Ilyenféleképpen művészprogramom nincs is. Magamat, az embereket, az életet akarom kifejezni."
Don Quijotéja (1929) sem a jelképpé vált cervantesi alak, sokkal inkább a művész önmaga, a köznapi valóságon túlnéző naiv hitével, az igazi veszélyeket nem ismerő magabiztosságával. Sokat foglalkozott ennek a figurának a megjelenítésével, s az óhajtott lényeg megtalálása után különböző változatokban többször visszaidézi majd.
A harmincas évek válságokkal terhes, súlyos időszakát részben Szlovákiában vészelte át. Szociális beállítottsága, a munkásmozgalomhoz való elkötelezettsége ezekben az években konkrétabban is megmutatkozott. Kint kapcsolatba került a Sarlósokkal, itthon a szocialista képzőművészek szerveződő csoportjával. A mozgalmat támogató plaketteket, kisplasztikákat mintázott, tanította a szociális problémákra egyre érzékenyebben reagáló fiatal generáció néhány tehetséges képviselőjét. A közösséggel való kapcsolata bizakodóvá tette, s ez figuráinak magabiztos tartásában, harsány gesztusaiban is kifejezésre jutott (Madame sans gêne, 1934, Köszöntő, 1935).
A háború közeledésével, a fasizmus erősödésével hangja érezhetően megváltozott. Kifejezésmódja újra expresszíven indulatossá vált. A Bányászfiú fényben (Napbanéző bányász), a már ismert donquijote-i alak, most maga a megtestesült szenvedés. Az embertelenség korszakának ezt az előhírnökét még több hasonló szellemű szobor követte: az iszonyatos teherrel küszködő Kubikos (1941), az embertelen munkát végző Aszfaltozó (1943) és a háború minden borzalmának jegyét, összes tanulságát magán viselő Rokkant katona (1944). A művész szenvedéseinek, megaláztatásának, s egyben az egész időszaknak kifejezői.

„Ha modern szobrászaink közül a három legtehetségesebbet kellene megneveznem, kétségtelenül az ő neve is küztük lenne" — írta 1944 májusi naplójegyzetében Kassák Lajos az akkor sárga csillagot viselő Bokrosról. A felszabadulás után — bár rövid ideig — ehhez a megítéléshez méltó megbecsülésben részesült a művész. Szobrait néhány éven belül Genfben és Párizsban is bemutatták, nagyobb megbízást is kapott, s az elsők között tüntették ki Kossuth-díjjal.
Szobrai, mint korábban, most is jól tükrözték életérzését, híven fejezték ki „önmagát, az embereket, az életet." A bölcs, erős, megtörhetetlen Dózsa (1946), a szomszéd népek összefogásának gondolatát megjelenítő Dunai népek kórusa (1946, egy tervezett Bartók emlékmű négy figurája) témakörének bővülését, társadalmi mondanivalójának gazdagodását, a nagyobb összefüggések keresését mutatja. Csak a kifogástalan alkotói közérzet segíthette a vérbő érzékiségű Nő teknősbékával (1947) című kisplasztika, a nem kevésbé erotikus, de erőteljes szatírával megformált Ulysses (1949) megalkotását.
Emberábrázoló ereje, csalhatatlan megfigyelőképessége, pszichológiai elemzőkészsége nagyszerű portrékat eredményezett ezekben az években.
Saját szavai szerint az „egy helyben topogás" időszaka következett ez után. Lényegretörő, felszíni szépséget és formai harmóniát egyre kevésbé ismerő alkotásmódja nem talált méltánylásra. Kétségbeesett erőfeszítései szinte minden téren kudarcra voltak ítélve.
A magáratalálás és újabb emelkedés kezdete az ötvenes évek közepére esett. Befelénéző, rezignált és keserű Önportréja (1955) a határkő, ami után ismét emlékezetes művek sorakoznak. A művész egészségi állapota romlott, járása, egyensúlyérzéke bizonytalanná vált, mintázása is egyre nehézkesebb lett, vízionáló képessége és ereje azonban a régi maradt. Különös, furcsa figurák kerültek ki ismét a keze alól: a Mednyánszky (1955), a Halászfiú (1955), a Vetkőző nő (1957).
Élete utolsó alkotó periódusát vizsgálva indokoltan beszélhetünk szürrealista szakaszról (Szputnyiknézők, 1962, Álló férfi, 1964), ám megintcsak hozzá kell tenni, hogy nincs szó az irányzathoz való szándékolt, programszerű kapcsolódásról. Bokros most is, mint mindig, csak önmagát adta. Ezúttal öreg, fáradt, beteg önmagát.
Bokros életművén végigtekintve csodálhatjuk állandó megújuló képességét, azt, hogy mindig valami újat, valami pluszt hozott a megelőzőkhöz képest, jórészt olyan körülmények között, amikor az alkotás, a teremtés, bármiféle igazság megfogalmazása és kimondása önmagában véve is nagy emberi tettnek számított. Ez az életmű nem szépít, nem idealizál, nem ringat illúziókba. Meghökkentő, felrázó, keserű, olykor szinte torz, de igaz. Benne van életünk, természetünk, korunk sok igazsága és nem kevés tanulsága.

KONTHA SÁNDOR

6.

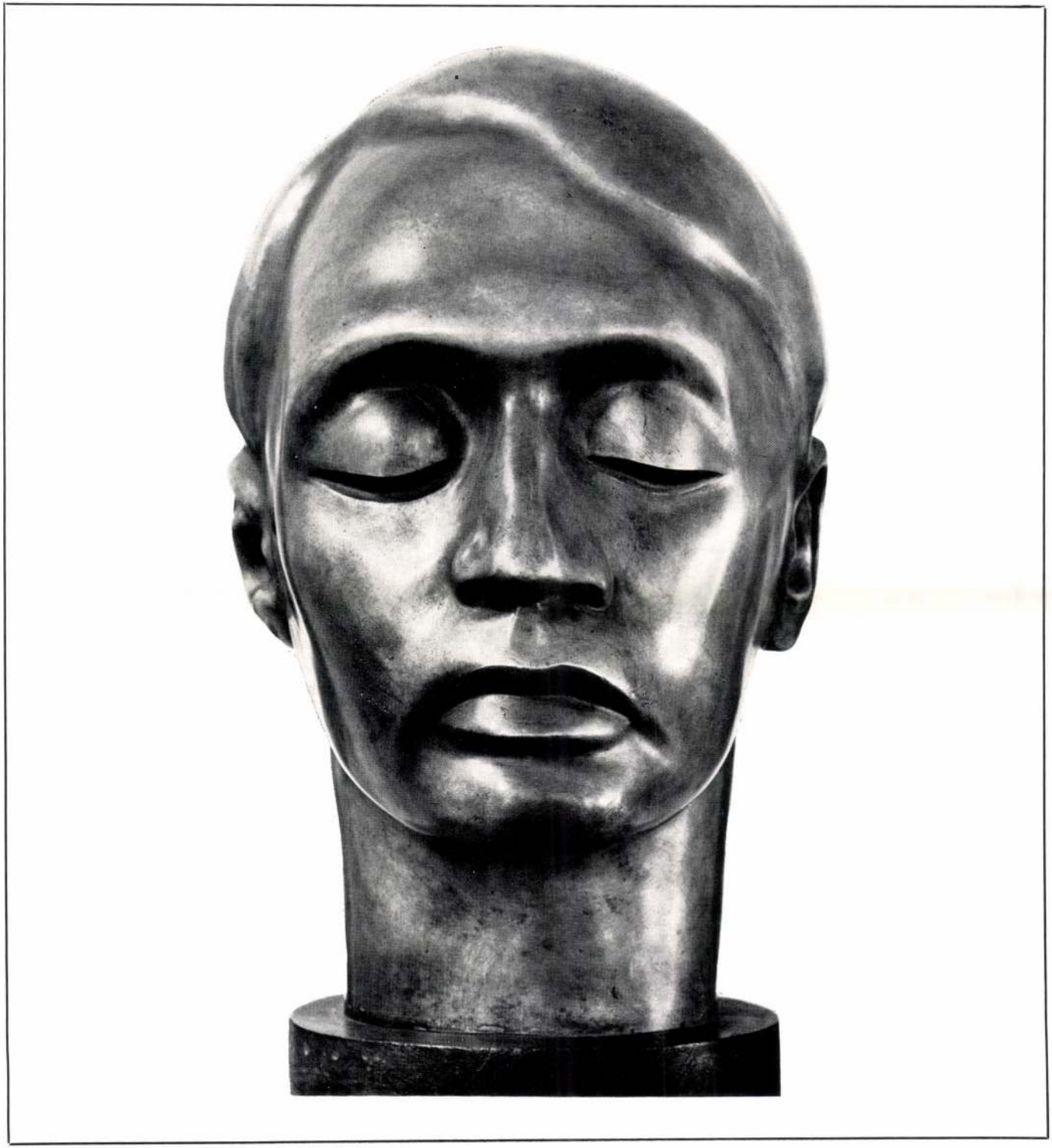

SZOBROK

8.

1. FEKVŐ NŐI AKT, 1917
bronz, 24,5 cm
J. n.
MNG Ltsz.: 5495

2. GUGGOLÓ NŐ, 1921
bronz, 20 cm
J.: B. B. 1921
Major Máté tulajdona

3. ANYA ÉS LÁNYA, 1922
gipsz, 93 cm
J.: Bokros Birman 922
Bokros Birman hagyatéka

4. ÖLELKEZŐK, 1923
bronz, 30 cm
J.: B. B. 1923
Munkásmozgalmi Múzeum tulajdona

5. ACHIM ANDRÁS EMLÉKMŰTERV, 1924
gipsz, 37 cm
J.: B. B. 1924
Bokros Birman hagyatéka

6. ADY ENDRE, 1924
bronz, 32,5 cm
J.: Bokros-Birman 924
MNG Ltsz.: 56.133-N

7. KALAPOS ÖNPORTRÉ, 1927
bronz, 32 cm
J.: B. B. 1927
MNG Ltsz.: 6335

8. DON QUIJOTE, 1929
bronz, 117 cm
J.: Bokros 1929
MNG Ltsz.: 56.135-N

9. TÉRDELŐ NŐ, 1930
bronz, 25 cm
J.: B. B. 1930
Dr. Gegesi Kiss Pál tulajdona

10. „TEREMTÉS", 1932
bronz, 44 cm
J.: Bokros-Birman 1932
MNG Ltsz.: 66.5-N

11. SCHEIBER HUGÓ, 1933
patinázott gipsz, 31 cm
J.: Bokros Birman 1933
Bokros Birman hagyatéka

12. MADAME SANS GÊNE, 1934
bronz, 33 cm
J.: B. B. 1934
MNG Ltsz.: 59.104-N

13. MONSIEUR JOUVET, 1934
terrakotta, 30 cm
J.: B. B. D. 1934
MNG Ltsz.: 73.12-N

14. KÖSZÖNTŐ, 1935
bronz, 39,5 cm
J. n.
MNG Ltsz.: 66.4-N

15. BIRÓ HENRIK, 1936
bronz, 38 cm
J.: Bokros Birman 1936
MNG Ltsz.: 59.102-N

16. TÉKOZLÓ FIÚ MEGTÉRÉSE, 1941
bronz, 34 cm
J. n.
Zsidó Múzeum tulajdona

17. KUBIKOS, 1941
bronz, 16 × 21 × 14 cm
J.: Bokros Birman
MNG Ltsz.: 56.141-N

18. NAPBANÉZŐ, 1941
bronz, 37 cm
J.: Bokros Birman 1941
Dr. Gegesi Kiss Pál tulajdona

19. JÓZSEF ATTILA, 1942
bronz, 16,5 cm
J.: „Bokros-Birman 1942"
MNG Ltsz.: 56.140-N

20. KÖNYÖRGŐ, 1942
bronz, 21,5 cm
J.: B. B.
Dr. Gegesi Kiss Pál tulajdona

7.

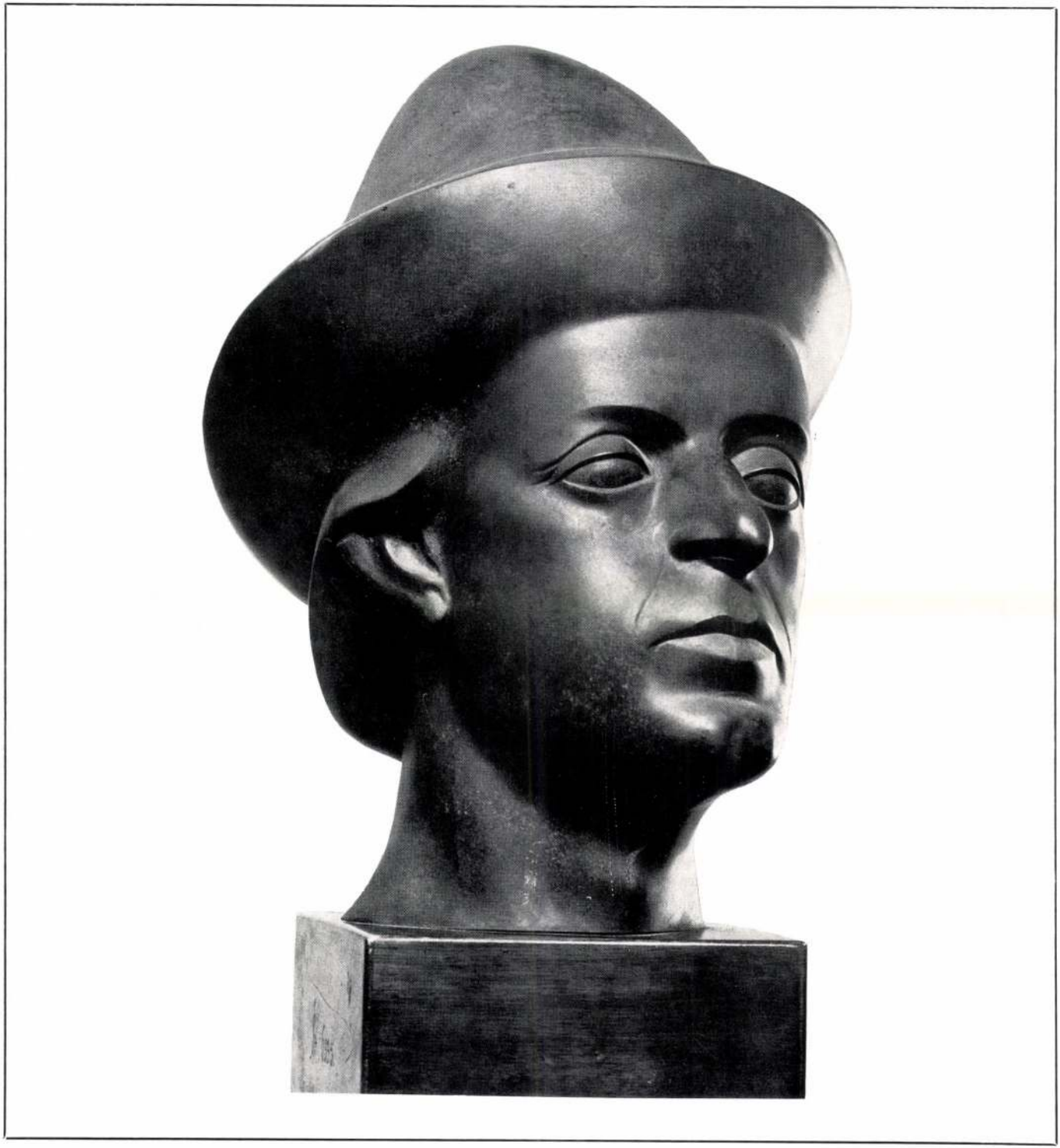

21. ASZFALTOZÓ, 1943
bronz, 19,6 cm
J.: Bokros Birman 1943
MNG Ltsz.: 52.855

22. ROKKANT KATONA, 1944
bronz, 27 cm
J.: Bokros 1944
MNG Ltsz.: 55.862-N

23. RUTH ÉS NOÉMI, 1944
bronz, 26 cm
J.: B. B. D.
Dr. Gegesi Kiss Pál tulajdona

24. NŐ TEKNŐSBÉKÁVAL, 1947
bronz, 25 cm
J. n.
Dr. Gegesi Kiss Pál tulajdona

25. BUKOR BÉLA, 1948
bronz, 32 cm
J.: Bokros Birman
MNG Ltsz.: 56.134-N

26. ULYSSES, 1949
bronz, 20 cm
J. n.
MNG Ltsz.: 69.16-N

27. MEDNYÁNSZKY, 1955
bronz, 36 cm
J.: Bokros Birman 1955
MNG Ltsz.: 54.1948

28. HALÁSZFIÚ, 1955
bronz, 24 cm
J. n.
Bokros Birman hagyatéka

29. VETKŐZŐ NŐ, 1957
bronz, 17 cm
J. n.
Bokros Birman hagyatéka

30. BARTÓK BÉLA, 1960
bronz, 10,5 cm
J. n.
MNG Ltsz.: 66.44-N

31. KONTYOS NŐI FEJ, 1962
bronz, 37 cm
J. n.
MNG Ltsz.: 71.8-N

10.

12.

15.

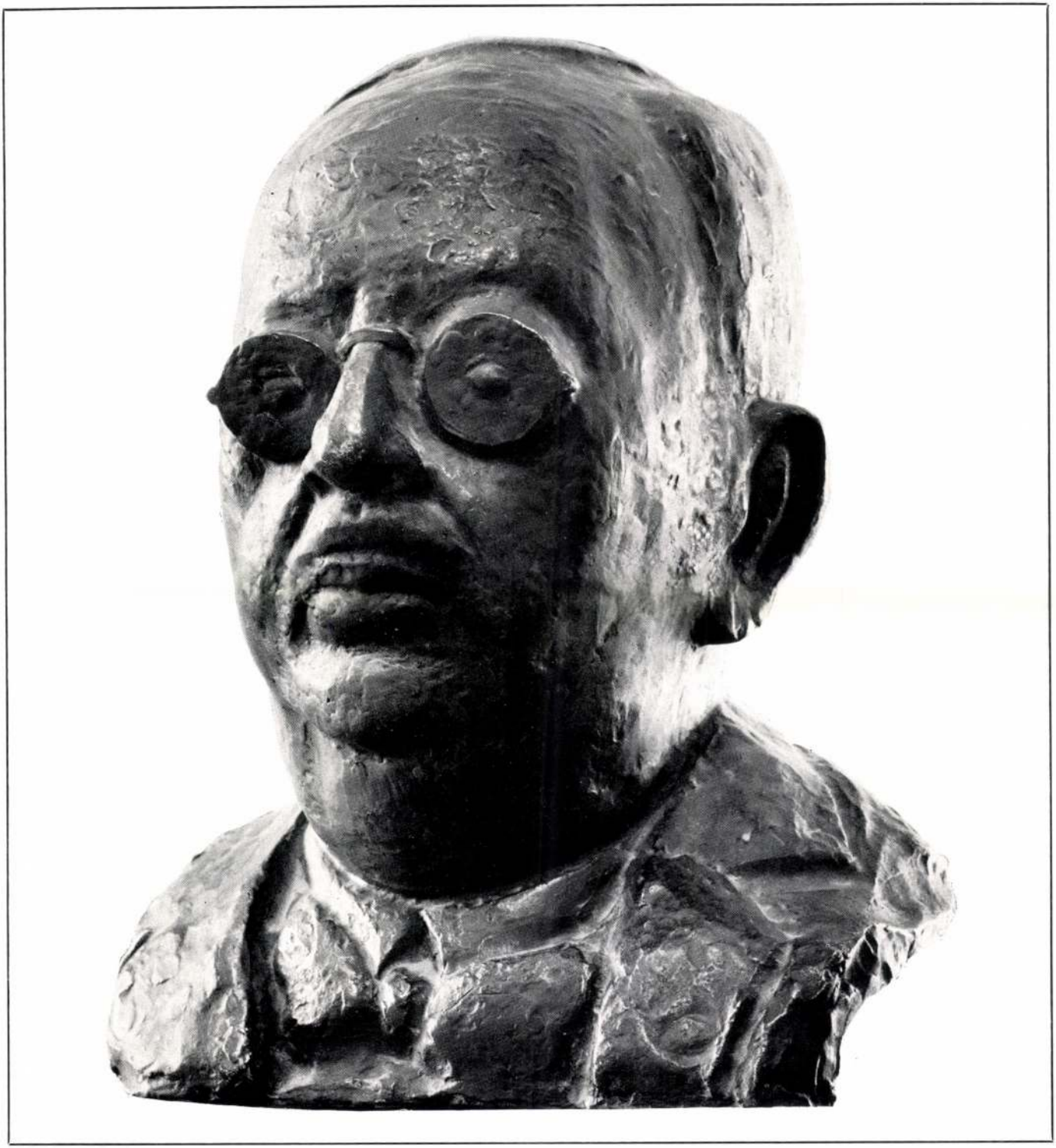

17.

32. ŐSKAJÁN, 1929
bronz, 7,5×23,5 cm
J.: B. B.
Dr. Hantos Ernőné tulajdona

33. FUTÓK, 1932
bronz, 20×21 cm
J.: Bokros 1932
MNG Ltsz.: 73.12-N

34. ANYÁM, 1938
bronz, 15 cm
J.: BB 1938
Bokros Birman hagyatéka

35. ÖNPORTRÉ, 1939
gipsz, 11×11 cm
J.: B. B. 939
Frankfurt József tulajdona

36. ÉS VIDD MAGADDAL, 1940
gipsz, 16,5 cm
J.: B. B. 1940
Bokros Birman hagyatéka

37. VILÁG PROLETÁRJAI EGYESÜLJETEK, 1941
terrakotta, 20×30 cm
J. n.
Bokros Birman hagyatéka

38. FÜGGETLEN MAGYARORSZÁGÉRT, 1942
terrakotta, 24×35 cm
J.: Bokros Birman
MNG Ltsz.: 65.22-N

39. SÓGOROM, 1946
bronz, 18×16 cm
J.: B. B. 1946
Bokros Birman hagyatéka

40. BARTOS GYULA, 1953
terrakotta, 18×17 cm
J. n.
Bokros Birman hagyatéka

RAJZOK

18.

41. FÉLAKT, 1913
papír, tus, toll, 33,7 × 25,3 cm
J.: BB 1913
MNG Ltsz.: 1940-3557

42. TÉRDELŐ AKT, 1914
papír, vörös kréta, 29,5 × 22,5 cm
J.: Bokros Birman 1914
Birman Izsóné tulajdona

43. ÖNARCKÉP, 1916
papír, vörös kréta,
J.: Bokros Birman 1916
Birman Izsóné tulajdona

44. TÁNCOLÓ NŐ, 1916
papír, vörös kréta, 29 × 22,7 cm
J.: Bokros Birman 1916
Magántulajdon

45. FÉRFI PROFILBAN, 1917
papír, ceruza, 28,3 × 21,3 cm
J.: Bokros Birman 1917
Magántulajdon

46. ROHANÓ, 1920
papír, kréta, 23,5 × 30 cm
J.: Bokros Birman 20
MNG Ltsz.: 6999

47. ANYÁM, 1922
sárga papír, tus, 23 × 17,8 cm
J.: BB 1922
Bokros Birman hagyatéka

48. ACHIM ANDRÁS, 1924
fehér papír, fekete ceruza,
20,6 × 17 cm
J. n.
Bokros Birman hagyatéka

49. FÉRFI HÁTAKT, 1937
barnásfehér papír, szén,
41,2 × 31,1 cm
J.: BB 1937
Bokros Birman hagyatéka

50. ÜLŐ FÉRFI AKT, 1941
sárgás papír, szén, 30,3 × 70 cm
J.: BB 1941
Bokros Birman hagyatéka

51. VETKŐZŐ NŐ, 1942
papír, toll, 40,5 × 26 cm
J.: BB 1942
MNG Ltsz.: F.73.111

52. ÖNARCKÉP
papír, tus, 33,8 × 21 cm
J. n.
MNG Ltsz.: F.67.6

53. ÖNARCKÉP
pauszpapír, vörös kréta,
41,2 × 27,3 cm
J. n.
MNG Ltsz.: F.67.7

54. ÖNARCKÉP
pauszpapír, vörös kréta,
18,2 × 17,5 cm
J. n.
MNG Ltsz.: 67.8

55. ASZTALNÁL ÜLŐ FÉRFI, 1943
pauszpapír, tus, 36,5 × 18,4 cm
J.: BB 1943
Bokros Birman hagyatéka

56. FÉRFI AKT, 1943
pauszpapír, tus, 35,2 × 17,1 cm
J.: BB 1943
Bokros Birman hagyatéka

57. FÉRFI AKT, 1943
fehér papír, szén, 43,5 × 31,4 cm
J.: B. B. 1943
Bokros Birman hagyatéka

58. DÓZSA, 1945
pauszpapír, tus, 43,2 × 21,9 cm
J. n.
Bokros Birman hagyatéka

59. FÉRFI AKTVÁZLAT, 1946
pauszpapír, tus, 34,2 × 21,2 cm
J.: Bokros Birman 1946
Bokros Birman hagyatéka

60. TANULMÁNY A NÉPI KÓRUSHOZ, 1946
pauszpapír, tus, 33,1 × 22 cm
J.: Bokros Birman 1946
Bokros Birman hagyatéka

37.

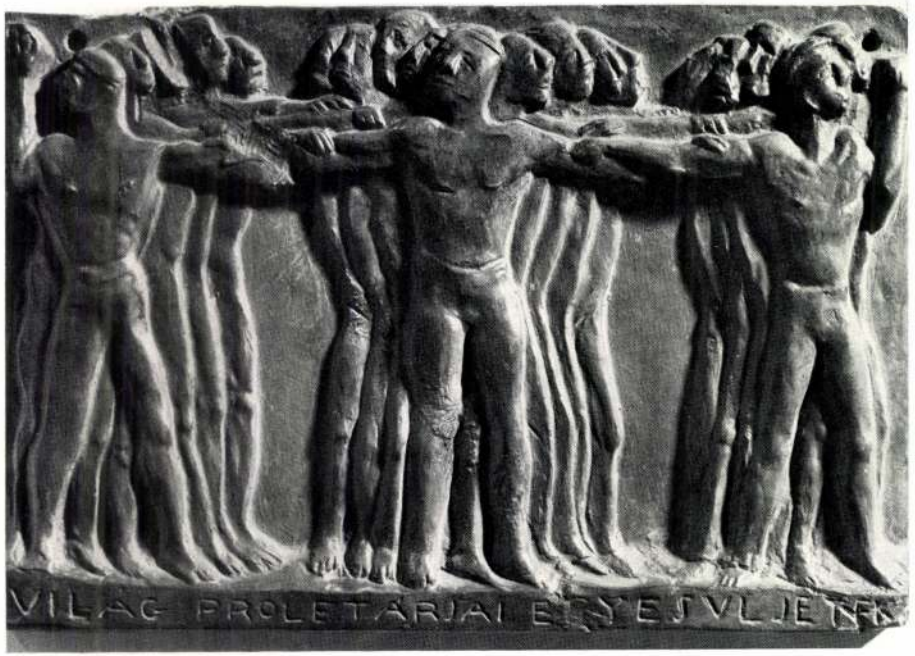

61. TANULMÁNY A NÉPI KÓRUSHOZ, 1947
barnásfehér papír, tus, 40,1 × 24,3 cm
J.: Bokros Birman 1947
Bokros Birman hagyatéka

62. AKASZTOTT FÉRFI 6., 1947
sárga papír, tus, 29,9 × 21,1 cm
J.: B. B. 1947
Bokros Birman hagyatéka

63. AKASZTOTT FÉRFI 8., 1947
sárga papír, tus, 30 × 21,1 cm
J.: B. B. 1947
Bokros Birman hagyatéka

64. MARGITHÍD, 1947
pauszpapír, tus, fapálca, 35,2 × 50,2 cm
J. n.
MNG Ltsz.: 56.3

65. ÖNARCKÉP III., 1947
pauszpapír, tus, 40 × 29 cm
J.: Bokros Birman 1947
Bokros Birman hagyatéka

38.

66. FÉRFI SÉTAPÁLCÁVAL (ULYSSES), 1949
pauszpapír, piros kréta, ceruza, 35,2 × 23,4 cm
J. n.
Bokros Birman hagyatéka

67. NŐI AKT, 1948
fehér papír, fekete kréta, 17,4 × 12,4 cm
J. n.
Bokros Birman hagyatéka

68. FIÚ AKT, 1948
fehér papír, szürke grafit, 27,8 × 20,3 cm
J.: BB 1948
Bokros Birman hagyatéka

69. TANULMÁNY AZ AGITÁTORHOZ, 1948
sárga papír, vörös kréta, 30,9 × 23,9 cm
J.: Bokros Birman 1948
Bokros Birman hagyatéka

70. HOSSZÚHAJÚ FIÚ, 1948
pauszpapír, ceruza, 31,2 × 25,4 cm
J.: Bokros Birman 1948
Bokros Birman hagyatéka

71. KÖNYÖKLŐ FIÚ, 1949
sárga rajzpapír, vörös kréta,
30,1 × 23,8 cm
J.: Bokros Birman 1949
Bokros Birman hagyatéka

72. NŐI FEJVÁZLAT, 1951
sárga rajzpapír, kék ceruza,
30,6 × 21,5 cm
J.: 1951
Bokros Birman hagyatéka

73. ÖNARCKÉP I., 1952
pauszpapír, szén, 32,7 × 23,2 cm
J.: Bokros Birman 1952
Bokros Birman hagyatéka

74. BARTOS GYULA PORTRÉJA, 1953
sárgás papír, szén, 24,2 × 16,7 cm
J.: Bokros Birman 1953
Bokros Birman hagyatéka

75. FELTŰRT INGŰ FÉRFI, 1953
pauszpapír, vörös kréta, 43,4 × 23,5 cm
J.: BB 1953
Bokros Birman hagyatéka

76. ÖNARCKÉP XIII., 1954
fehér papír, vörös kréta, 25,1 × 24,8 cm
J.: Bokros Birman 1954
Bokros Birman hagyatéka

77. ÜLŐ FIÚ, 1955
fehér papír, tus, 30,2 × 25,6 cm
J.: 1955 BB
Bokros Birman hagyatéka

78. FÉRFI AKT, 1955
sárga papír, fekete kréta, 31,3 × 23,4 cm
J.: BB 1955
Bokros Birman hagyatéka

79. ÖNARCKÉP IV., 1955
fehér papír, kék tinta, 29,7 × 20,8 cm
J.: BB 1955
Bokros Birman hagyatéka

Bokros Birman Dezső retrospektív kiállításának anyagát Csap Erzsébet művészettörténész, a Magyar Nemzeti Galéria Szobor Osztályának vezetője állította össze.
A bevezető tanulmányt Dr. Kontha Sándor kandidátus, a Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Kutatócsoportjának tudományos főmunkatársa írta.
A fotókat Petrás István készítette.

RÖVIDÍTÉSEK:

MNG = Magyar Nemzeti Galéria
Ltsz.: = leltári szám
J.: = jelzés
J. n. = jelzés nélkül

BOKROS BIRMAN, DEZSŐ
1889-1965

Après Béni Ferenczy (1890-1967) et Ferenc Medgyessy (1881-1958), la biennale de la petite sculpture présente maintenant le sculpteur Dezső Bokros Birman (1889-1965).
Tous les trois représentent la même génération, même la durée de leur vie est presque égale. Les conditions socio-historiques, qui ont plus ou moins défini leur existence et leur activité, étaient donc identiques. Au fond, l'art de ces trois maîtres est, par principe, centré sur le naturel, sur l'humain, et s'il est permis de mesurer les œuvres entiers l'un à l'autre, on pourrait dire que leurs valeurs sont, finalement, aussi identiques. Cependant des différences très essentielles peuvent être relevées parmi eux en ce qui concerne aussi bien leur origine, éducation, formation professionnelle, carrière que le contenu et la forme de leur art. Quant à leurs activités

22.

artistiques, la différence la plus importante se résume à ceci : Ferenczy et Medgyessy — bien que sur la base de conceptions quelque peu divergentes — ont cherché et réalisé la beauté, l'apaisement, l'harmonie intérieure et extérieure, tandis que la sculpture de Bokros — malgré le parallélisme de leurs idéaux — fut très tôt l'interprète subtil de sa propre inquiétude et — ce qui est plus important — de celle de notre siècle plein d'angoisse. Ce sont l'homme fini, même humilié, l'effondrement physique et spirituel, la quête de partenaire et le désir d'être aimé, le sentiment social intense et la nécessité d'une vie solitaire, l'espérance et la désespérance qui s'expriment dans ses œuvres plastiques d'une authenticité profondément humaine et artistique.
Bokros descend d'une famille nombreuse, prolétaire, de Slovaquie. C'est dans un atelier de sculpture s'occupant du moulage de plâtre qu'il apprend — une première fois — à modeler ; c'est ici qu'il obtient la première commande de portrait. Après deux ans et demi d'apprentissage, il sera admis à la troisième année de l'École des Arts décoratifs. Encore élève, grâce à une bourse, il parvient à Vienne, Berlin et Munich. Ayant déjà une conception assez nette sur l'essence du modelage, il se brouille bientôt avec son professeur de sculpture Imre Simay, qui est venu de Vienne ; puis il quitte l'école.
Il ouvre un atelier de sculpture décorative, mais cette entreprise n'a pas réussi. Comme en fuyant, il part pour Paris, où il étudie avant tout la collection de sculpture du Louvre. Éprouvant des difficultés extraordinaires, souffrant de la faim, croupissant dans la misère, il y séjourne pendant un an et trois mois. Puis, en 1912, il est de retour à Budapest avec son projet de concours pour le monument de Munkácsy. C'est sa première œuvre dont il se croit autorisé à se nommer sculpteur.
« Quatre-vingt-dix-neuf pour cent de la sculpture est du métier et il n'y a qu'un pour cent qui la qualifie d'art » proclame-t-il. Poussé par la force des choses mais, au fond, en raison de ce principe, il continue à se perfectionner. Au commencement de l'année 1914 il se rend à la carrière de marbre de Ruskica pour apprendre sur les lieux les finesses de la marbrerie. Comme tous les sculpteurs débutants, lui aussi voulait suivre l'exemple de Michel-Ange. Ses sculptures exécutées à cette époque sont inspirées, d'une manière plutôt directe, par le géant de la Renaissance.
Malgré son attachement aux grandes traditions de l'art, ses œuvres plastiques se délimitent, dès le début, des tendances historisantes, de toutes les formes de l'académisme dominant à cette époque, et accusent des traits individuels frappants. C'est justement le caractère insolite de son travail présenté au concours et représentant Munkácsy comme un titan nu, qui a fait sensation. L'un des critiques, en se souvenant de cette œuvre, écrit au mois de mars 1914 ce qui suit : « L'essai n'a pas réussi et avant longtemps ne réussira pas, parce que notre vie extérieure n'a pas encore créé l'arrière-plan tangible pour

21

23

les visions vécues par Bokros. Personne ne le sent mieux que l'artiste lui-même, qui, tout récemment, s'est voué à dessiner et qui condense ses rêves de plastique en lignes. »
Les événements historiques ont vite créé l'arrière-plan authentique des visions de Bokros. L'artiste lui-même passe par l'enfer de la Première Guerre mondiale. Pendant les révolutions de 1918 et 1919, il partage l'enthousiasme des masses, puis, après la défaite de la République des Conseils, en désespoir de cause, lui aussi passe à l'étranger, s'établit à Berlin où il rencontre entre autres Tihanyi, Kernstok, plus souvent Nemes Lampérth. A propos de son séjour dans la capitale allemande, voici ce que son autobiographie relate : « Je me trouvais au milieu de la ville fiévreuse, dans un labyrinthe plein de bruit tumultueux, étourdi par le grouillement et la course effrénée ; désemparé, abandonné à moi-même. De grands doutes surgissaient à mon esprit, doutes au sujet de moi-même. C'est ainsi que sont nées mes illustrations de Job. — L'art plastique ne m'intéressait pas. »

23.

La tension individuelle et sociale, la douleur individuelle et collective ont poussé l'artiste à s'élancer, en réalisant les pages de Job ayant une force élémentaire. Le changement survenu dans son art est formulé par lui-même : « Mon orientation à gauche date d'ici. C'est dès ce moment-là que je suis moins compréhensible pour les conservateurs. »
Après le retour de Bokros en Hongrie, une période fructueuse commence dans son activité, bien que — d'après son propre jugement — il n'ait jamais travaillé beaucoup, mais seulement tant que sa vie soit remplie. Sa subsistance était assurée, la plupart du temps, par des commandes de portrait. Il a modelé le grossiste de charbon pour le combustible, le commerçant de textiles pour le tissu, le fils du tailleur pour la façon de son complet, le médecin pour les soins médicaux, l'hôtelier pour la nourriture et le logement (en villégiature). Certes, ce n'est pas la seule nécessité qui l'amène à cette sorte d'activité : il s'intéresse à l'homme, bien plus, ce n'est que l'homme qui l'intéresse vraiment. Ses portraits se caractérisent surtout par le nuancement psychologique, par le fini. Il modèle la tête du poète adoré, Ady (1924), puis celle d'Attila József (1942), plus tard aussi la tête de Bartók (1960), toujours après leur mort, en évoquant leur image empreinte dans son esprit. Il les qualifie de « portraits spirituels ». Durant l'entre-deux-guerres, jamais il n'a reçu d'importantes commandes (même plus tard très peu). Les autorités compétentes — malgré l'appui des critiques d'art — n'ont pas accepté la maquette pour le monument du révolutionnaire paysan András Achim (1924) ni celle du monument funéraire d'Ady (1927). A propos de la première, nous citons la formule concise de István Genthon : « Il faudrait chercher bien longtemps pour trouver une œuvre qui soit plus hongroise, plus bouleversante » Il devait courir assidûment les antichambres pour vendre quelques petites sculptures. En réalité, il vivait, pendant toute sa vie, dans la pauvreté, dans la privation.
Ses œuvres plastiques exécutées au début des années vingt témoignent d'un certain apaisement. Après avoir réalisé en sculptures ses souvenirs d'enfance vécus comme des « expériences à trois dimensions » et racontés dans son autobiographie, après avoir créé des œuvres scrutant les secrets du corps humain, à modelé sensuel, telles que le « Garçon nu assis » (1919) et la « Femme accroupie » (1921), l'artiste se consacre à des petites sculptures d'une ligne stricte, à structures claires et à construction architectonique. Ce sont de petites créatures étranges aux confins de l'existence humaine et animale (« Pont », 1921; « Sur les mains et les genoux », 1921). Leurs membres robustes aboutissant aux pattes immenses s'arc-boutent solidement au socle.
Dans ces œuvres tout se réduit à sa forme élémentaire. Les petites têtes de boule, penchées un peu de côté et posées sur des troncs de cylindre, le regard des petits yeux ronds expriment non

24.

seulement le grotesque mais aussi des sentiments humains, surtout l'humanisme plein de pitié du sculpteur. Ses compositions intitulées « Mère et sa fille » (1922) et « Couple enlacé » (1923) sont pénétrées de sentiments profonds. La solidarité humaine, le désir de la sauvegarde mutuelle y trouvent leur expression dans un langage pur, exempt de pathétique. Cette ligne sera continuée, au cours de la Seconde Guerre mondiale, par des œuvres telles que « Le Retour du fils prodigue » (1941) et « Ruth et Noémi » (1944).

L'art sculptural de Bokros n'est jamais conforme à un programme : il ne devient ni expressionniste ni constructiviste par programme, bien qu'il accuse une certaine liaison avec ces tendances, si différentes par leurs principes fondamentaux. « Quant aux formes, son art est strictement cerné et pourtant plein d'expression éruptive » constate Lajos Kassák en 1937 dans une critique concise et frappante. Au sujet de son programme, Bokros lui-même s'explique : « L'artiste ne fait jamais autre chose que ce qui constitue le problème de son époque. De cette manière je n'ai pas de programme artistique. Je veux exprimer moi-même, je veux exprimer les hommes, la vie même. »

Son « Don Quichotte » (1929) ne représente pas non plus la figure créée par Cervantes et devenue symbolique, mais plutôt l'artiste lui-même avec son optimisme naïf, flottant au-dessus de la réalité vulgaire, avec son assurance ignorant les dangers véritables. Il se penche sur cette figure dont l'évocation le préoccupe longtemps. Enfin, il en découvre le message essentiel qu'il traduira, plusieurs fois, par des variantes diverses.

Dans la période grave, chargée de crises, des années trente, il s'en tire, au moins partiellement, en séjournant quelque temps en Slovaquie. Son orientation sociale, son engagement pour le mouvement ouvrier se manifestent alors plus concrètement. A l'étranger il prend contact avec le mouvement dit « Faucille », tandis que, en Hongrie, avec le groupe des artistes socialistes qui commence à s'organiser. Il modèle des plaquettes et des petites plastiques appuyant le mouvement, enseigne quelques représentants de talent de la jeune génération, de plus en plus sensibles aux problèmes sociaux. Le contact avec la communauté le remplit de confiance, ce qui se traduit par la tenue ferme, par l'ampleur des gestes de ses figures (« Madame sans gêne », 1934 ; « Salut », 1935).

A l'approche de la guerre, avec le renforcement du fascisme, sa voix change sensiblement. Son langage d'artiste retrouvera de nouveau son accent d'expression éruptive. Le « Jeune mineur à la lumière du jour (Mineur regardant le soleil) » et la figure, déja mentionnée, de Don Quichotte sont maintenant l'incarnation même des souffrances. Ce précurseur de l'époque d'inhumanité sera suivi d'autres sculptures conçues dans un esprit pareil, telles que le « Brouettier » (1941) qui se trouve aux prises avec un fardeau épouvantable, le « Bitumier » (1943) qui fait un travail inhumain, et le « Soldat invalide » (1944), portant les marques de toutes les horreurs de la guerre et les enseignements qu'il faut en tirer. Autant d'œuvres qui interprètent non seulement les souffrances, l'humiliation de l'artiste, mais aussi l'atmosphère de toute une période historique.

« S'il fallait nommer trois de nos sculpteurs modernes, notamment le plus remarquablement doués, sans doute son nom en serait un » écrit Lajos Kassák, dans une de ses notes de journal du mois de mai 1944, à propos de Bokros qui, en ce temps-là, doit porter l'étoile jaune. Après la libération du pays — bien que pour peu de temps — l'artiste jouit de l'estime digne de cette haute appréciation. Dans quelques années, ses sculptures sont présentées à Genève et à Paris. Il reçoit des commandes importantes, et il est parmi les premiers qui obtiennent le Prix Kossuth.

Ses sculptures — comme celles réalisées antérieurement — reflètent bien son sentiment de la vie, expriment fidèlement l'artiste lui-même, « les hommes et la vie même ». La sculpture

25.

26.

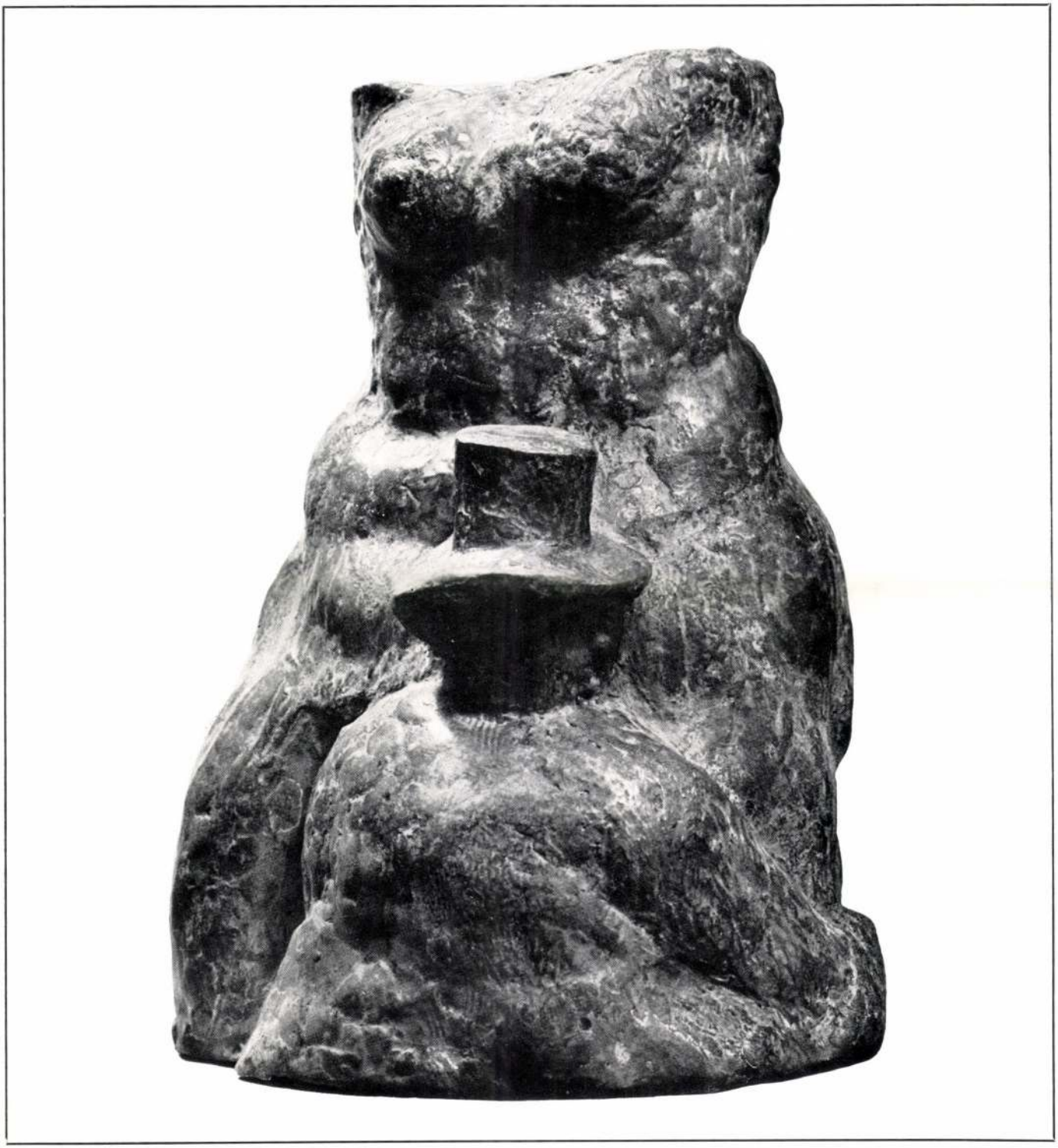

27.

de « Dózsa » (1946), héros sage, fort et inflexible, « Le chœur des peuples du Danube » (1946), représentant l'union des peuples voisins, ainsi que les quatres figures conçues pour un monument de Bartók témoignent de l'élargissement de sa thématique et de sa pensée sociale, ainsi que de la découverte des enchaînements essentiels. Ce sont l'ambiance et la disposition créatives qui ont aidé l'artiste à réaliser la petite sculpture d'une sensualité accentuée, intitulée « Femme à la tortue » (1947) ou « Ulysse » (1949) qui n'est pas moins érotique mais qui relève d'une satire vigoureuse. Son art représentant l'homme, son infaillible finesse d'observation, sa faculté d'analyse psychologique ont fait naître, pendant ces années, des portraits magnifiques.

Quant à la période suivante de son art, il la qualifie lui-même d'« immobilisme ». Sa manière de composition, axée sur l'essentiel et connaissant de moins en moins la beauté superficielle et l'harmonie formelle, n'est pas favorablement appréciée. Ses tentatives désespérées aboutissent à un échec dans presque tous les domaines.

Au milieu des années cinquante il retrouve soi-même et recommence à monter. Son « Autoportrait » (1955), introspectif, résigné et amer, constitue la borne démarcative, suivie, une fois de plus, d'œuvres remarquables. L'état de santé de l'artiste empire, sa marche devient hésitante, son sens d'équilibre incertain.

Le traitement du modelé s'alourdit de plus en plus, mais la qualité et l'intensité de ses visions restent les mêmes qu'auparavant. Des figures étranges et bizarres sortent de nouveau de ses mains : « Mednyánszky » (1955), le « Garçon pêcheur » (1955), la « Femme se déshabillant » (1957). En analysant la dernière période de son activité artistique, nous pouvons bien parler d'une phase surréaliste (« En regardant le spoutnik », 1962 ; « Homme debout », 1964). Mais il faut ajouter qu'il ne s'agit pas, cette fois-ci non plus, d'une liaison voulue, par programme, avec cette tendance. Bokros — comme toujours — ne donne que lui-même ; désormais son « lui-même » vieux, fatigué et malade.

En parcourant d'un coup d'œil son œuvre, nous avons de l'admiration pour sa capacité de se renouveler, de produire toujours quelque chose de nouveau, de plus, par rapport aux créations antérieures, et cela pour une bonne part dans des conditions dans lesquelles l'activité créatrice, l'expression de n'importe quelle vérité étaient, en elles-mêmes, considérées comme de grands faits humains. Cet œuvre n'embellit, n'idéalise jamais, ne se berce pas d'illusions. Il est émouvant, choquant, amer, parfois presque difforme, grotesque, mais juste, vrai. Il contient beaucoup de vérité de notre vie, de notre caractère, de notre époque, et pas peu d'enseignement à en tirer.

SÁNDOR KONTHA

SCULPTURES

1. FEMME NUE ALLONGÉE, 1917
   bronze, 24,5 cm
   S. m.
   GNH N° d'inv. : 5495

2. FEMME ACCROUPIE, 1921
   bronze, 20 cm
   S. : B. B. 1921
   propriété de M. Máté Major

3. MÈRE ET SA FILLE, 1922
   plâtre, 93 cm
   S. : Bokros Birman 922
   legs de Bokros Birman

4. ENLACÉS, 1923
   bronze, 30 cm
   S. : B. B. 1923
   propriété du Musée du Mouvement Ouvrier

5. MAQUETTE DU MONUMENT A ANDRÁS ACHIM, 1924
   plâtre, 37 cm
   S. : B. B. 1924
   legs de Bokros Birman

6. ENDRE ADY, 1924
   bronze, 32,5 cm
   S. : Bokros-Birman 924
   GNH N° d'inv. : 56.133-N

7. AUTOPORTRAIT AU CHAPEAU, 1927
   bronze, 32 cm
   S. : B. B. 1927
   GNH N° d'inv. : 6335

8. DON QUICHOTTE, 1929
   bronze, 117 cm
   S. : Bokros 1929
   GNH N° d'inv.: 56.135-N

9. FEMME AGENOUILLÉE, 1930
   bronze, 25 cm
   S. : B. B. 1930
   propriété de M. le Dr Pál Gegesi Kiss

10. « CRÉATION », 1932
    bronze, 44 cm
    S. : Bokros-Birman 1932
    GNH N° d'inv. : 66.5-N

11. HUGO SCHEIBER, 1933
plâtre patiné, 31 cm
S. : Bokros Birman 1933
legs de Bokros Birman

12. MADAME SANS GÊNE, 1934
bronze, 33 cm
S. : B. B. 1934
GNH N° d'inv. : 59.104-N

13. MONSIEUR JOUVET, 1934
terre cuite, 30 cm
S. : B. B. D. 1934
GNH N° d'inv. : 73.12-N

14. SALUT, 1935
bronze, 39,5 cm
S. m.
GNH N° d'inv. : 66.4-N

15. HENRIK BIRÓ, 1936
bronze, 38 cm
S. : Bokros-Birman 1936
GNH N° d'inv. : 59.102-N

16. LE RETOUR DU FILS PRODIGUE, 1941
bronze, 34 cm
S. m.
propriété du Musée juif

17. BROUETTIER, 1941
bronze, 16 × 21 × 14 cm
S. : Bokros Birman
GNH N° d'inv. : 56.141-N

18. EN REGARDANT LE SOLEIL, 1941
bronze, 37 cm
S. : Bokros Birman 1941
propriété de M. le Dr Pál Gegesi Kiss

19. ATTILA JÓZSEF, 1942
bronze, 16,5 cm
S. : « Bokros-Birman 1942 »
GNH N° d'inv. : 56.140-N

20. IMPLORATEUR, 1942
bronze, 21,5 cm
S. : B. B.
propriété de M. le Dr Pál Gegesi Kiss

21. BITUMIER, 1943
bronze, 19,6 cm
S. : Bokros Birman 1943
GNH N° d'inv. : 52.855

22. SOLDAT INVALIDE, 1944
bronze, 27 cm
S. : Bokros 1944
GNH N° d'inv. : 55.862-N

23. RUTH ET NOÉMI, 1944
bronze, 26 cm
S. : B. B. D.
propriété de M. le Dr Pál Gegesi Kiss

24. FEMME A LA TORTUE, 1947
bronze, 25 cm
S. m.
propriété de M. le Dr Pál Gegesi Kiss

25. BÉLA BUKOR, 1948
bronze, 32 cm
S. : Bokros Birman
GNH N° d'inv. : 56.134-N

26. ULYSSE, 1949
bronze, 20 cm
S. m.
GNH N° d'inv. : 69.16-N

27. MEDNYÁNSZKY, 1955
bronze, 36 cm
S. : Bokros Birman 1955
GNH N° d'inv. : 54.1948

28. GARÇON PÊCHEUR, 1955
bronze, 24 cm
S. m.
legs de Bokros Birman

29. FEMME SE DÉSHABILLANT, 1957
bronze, 17 cm
S. m.
legs de Bokros Birman

30. BÉLA BARTÓK, 1960
bronze, 10,5 cm
S. m.
GNH N° d'inv. : 66.44-N

31. TÊTE DE FEMME AU CHIGNON, 1962
bronze, 37 cm
S. m.
GNH N° d'inv. : 71.8-N

PLAQUETTES

32. « ARCHIMALIN », 1929
bronze, 7,5 × 23,5 cm
S. : B. B.
propriété de Mme Dr Ernő Hantos

33. COUREURS, 1932
bronze, 20 × 21 cm
S. : Bokros 1932
GNH N° d'inv. : 73.12-N

34. MA MÈRE, 1938
bronze, 15 cm
S. : BB 1938
legs de Bokros Birman

35. AUTOPORTRAIT, 1939
plâtre, 11 × 11 cm
S. : B. B. 939
propriété de József Frankfurt

36. ET EMPORTE-LE, 1940
plâtre, 16,5 cm
S. : B. B. 1940
legs de Bokros Birman

37. PROLÉTAIRES DE TOUS LES PAYS, UNISSEZ-VOUS, 1941
terre cuite, 20 × 30 cm
S. m.
legs de Bokros Birman

38. POUR UNE HONGRIE INDÉPENDANTE, 1942
terre cuite, 24 × 35 cm
S. : Bokros Birman
GNH N° d'inv. : 65.22-N

39. MON BEAU-FRÈRE, 1946
bronze, 18 × 16 cm
S. : B. B. 1946
legs de Bokros Birman

41.

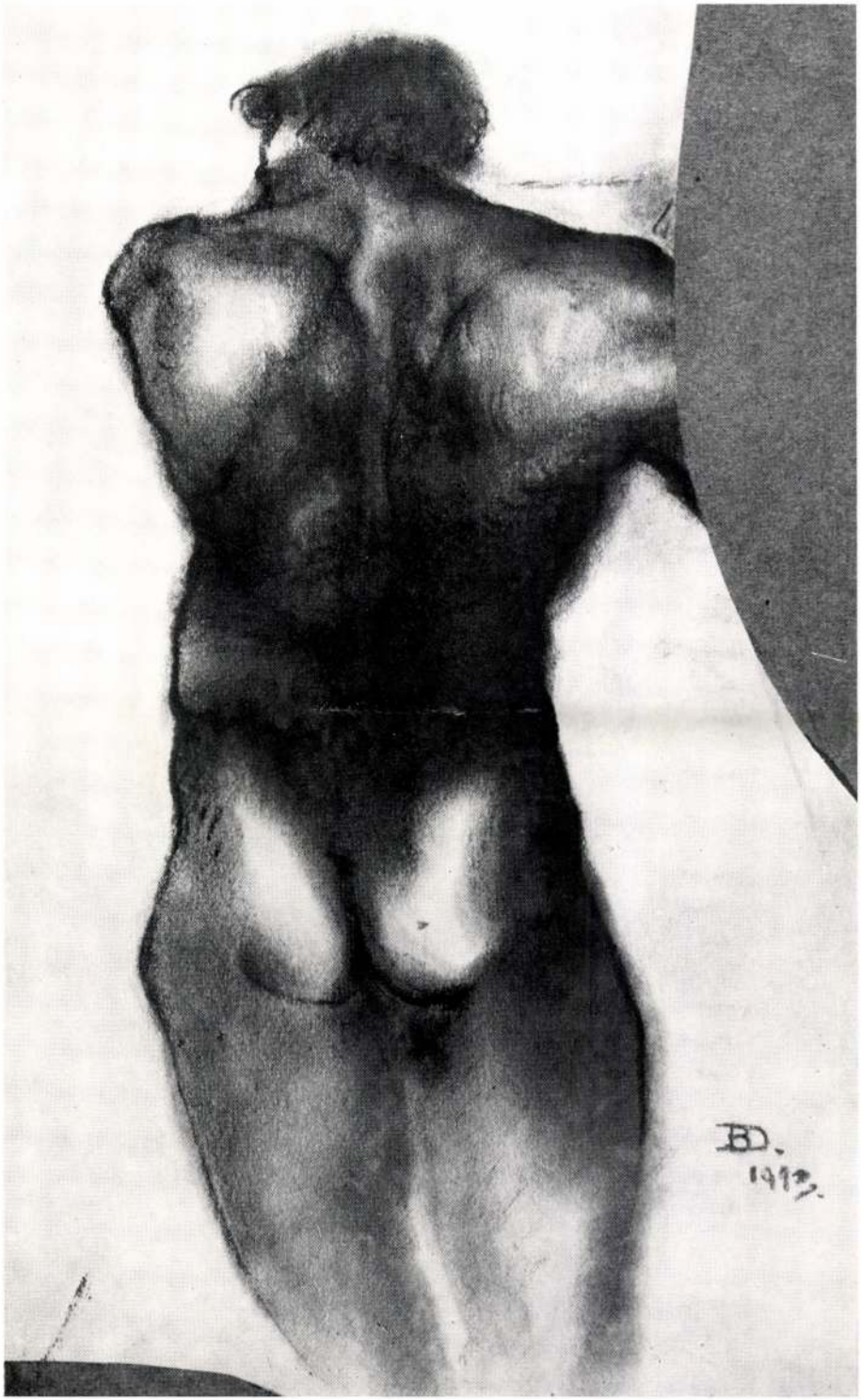

40. GYULA BARTOS, 1953
terre cuite, 18 × 17 cm
S. m.
legs de Bokros Birman

DESSINS

41. DEMI-NU, 1913
encre de Chine, plume sur p.,
33,7 × 25,3 cm
S. : BB 1913
GNH N° d'inv. : 1940-3557

42. NU A GENOUX, 1914
sanguine sur p., 29,5 × 22,5 cm
S. : Bokros Birman 1914
propriété de Mme Izsó Birman

43. AUTOPORTRAIT, 1916
sanguine sur p.
S. : Bokros Birman 1916
propriété de Mme Izsó Birman

44. FEMME DANSANT, 1916
sanguine sur p., 29 × 22,7 cm
S. : Bokros Birman 1916
Collection particulière

45. PROFIL D'HOMME, 1917
crayon sur p., 28,3 × 21,3 cm
S. : Bokros Birman 1917
Collection particulière

46. COURANT A TOUTES JAMBES, 1920
craie sur p., 23,5 × 30 cm
S. : Bokros Birman 20
GNH N° d'inv. : 6999

47. MA MÈRE, 1922
encre de Chine sur p. jaune,
23 × 17,8 cm
S. : BB 1922
legs de Bokros Birman

48. ANDRÁS ACHIM, 1924
mine de plomb sur p. blanc,
20,6 × 17 cm
S. m.
legs de Bokros Birman

46.

49. HOMME NU DE DOS, 1937
fusain sur p. blanc brun, 41,2 × 31,1 cm
S. : BB 1937
legs de Bokros Birman

50. HOMME NU ASSIS, 1941
fusain sur p. jaunâtre, 30,3 × 70 cm
S. : B. B. 1941
legs de Bokros Birman

51. FEMME SE DÉSHABILLANT, 1942
plume sur p., 40,5 × 26 cm
S. : BB 1942
GNH N° d'inv. : F.73.111

52. AUTOPORTRAIT
encre de Chine sur p., 33,8 × 21 cm
S. m.
GNH N° d'inv. : F.67.6

53. AUTOPORTRAIT
sanguine sur p. à calquer,
41,2 × 27,3 cm
S. m.
GNH N° d'inv. : F.67.7

54. AUTOPORTRAIT
sanguine sur p. à calquer, 18,2 × 17,5 cm
S. m.
GNH N° d'inv. : F.67.8

55. HOMME ASSIS A TABLE, 1943
encre de Chine sur p. à calquer,
36,5 × 18,4 cm
S. : BB 1943
legs de Bokros Birman

56. HOMME NU, 1943
encre de Chine sur p. à calquer,
35,2 × 17,1 cm
S. : BB 1943
legs de Bokros Birman

57. HOMME NU, 1943
fusain sur p. blanc, 43,5 × 31,4 cm
S. : B. B. 1943
legs de Bokros Birman

58. DÓZSA, 1945
encre de Chine sur p. à calquer,
43,2 × 21,9 cm
S. m.
legs de Bokros Birman

59. ESQUISSE D'HOMME NU, 1946
encre de Chine sur p. à calquer,
34,2 × 21,2 cm
S. : Bokros Birman 1946
legs de Bokros Birman

60. ÉTUDE DU CHŒUR POPULAIRE, 1946
encre de Chine sur p. à calquer,
33,1 × 22 cm
S. : Bokros Birman 1946
legs de Bokros Birman

61. ÉTUDE DU CHŒUR POPULAIRE, 1947
encre de Chine sur p. blanc brun,
40,1 × 24,3 cm
S. : Bokros Birman 1947
legs de Bokros Birman

62. HOMME PENDU 6, 1947
encre de Chine sur p. jaune,
29,9 × 21,1 cm
S. : B. B. 1947
legs de Bokros Birman

63. HOMME PENDU 8, 1947
encre de Chine sur p. jaune,
30 × 21,1 cm
S. : B. B. 1947
legs de Bokros Birman

64. LE PONT MARGUERITE, 1947
encre de Chine sur p. à calquer,
baguette en bois, 35,2 × 50,2 cm
S. m.
GNH N° d'inv. : 56.3

65. AUTOPORTRAIT III, 1947
encre de Chine sur p. à calquer,
40 × 29 cm
S. : Bokros Birman 1947
legs de Bokros Birman

66. HOMME A LA CANNE (ULYSSE), 1949
sanguine, mine de plomb sur p. à
calquer, 35,2 × 23,4 cm
S. m.
legs de Bokros Birman

67. FEMME NUE, 1948
craie noire sur p. blanc, 17,4 × 12,4 cm
S. m.
legs de Bokros Birman

52.

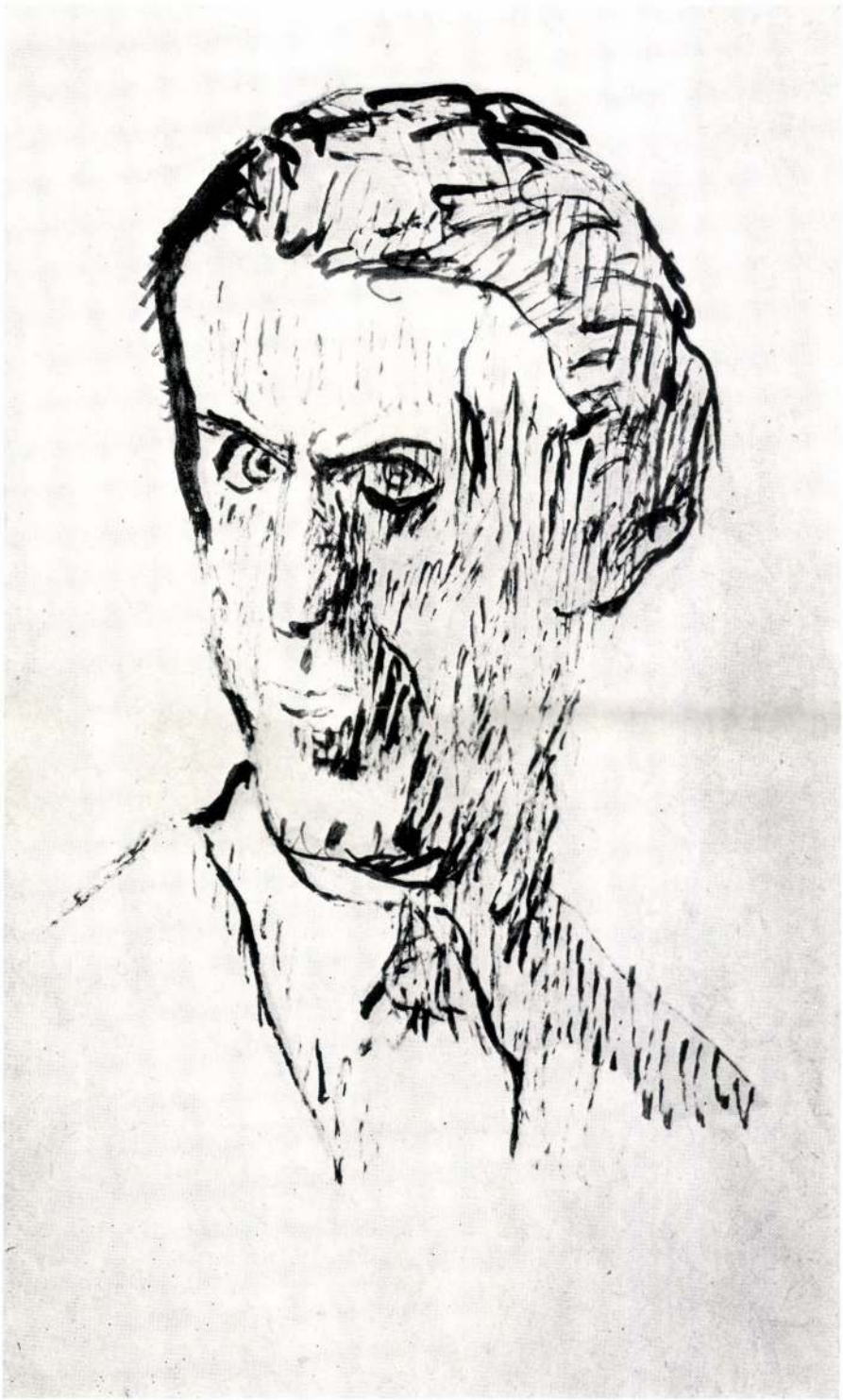

68. GARÇON NU, 1948
graphite gris sur p. blanc, 27,8 × 20,3 cm
S. : BB 1948
legs de Bokros Birman

69. ÉTUDE D'AGITATEUR, 1948
sanguine sur p. jaune, 30,9 × 23,9 cm
S. : Bokros Birman 1948
legs de Bokros Birman

70. GARÇON AUX CHEVEUX LONGS, 1948
mine de plomb sur p. à calquer, 31,2 × 25,4 cm
S. : Bokros Birman 1948
legs de Bokros Birman

71. GARÇON S'ACCOUDANT, 1949
sanguine sur p. à dessin jaune, 30,1 × 23,8 cm
S. : Bokros Birman 1949
legs de Bokros Birman

72. ESQUISSE DE TÊTE DE FEMME, 1951
crayon bleu sur p. à dessin jaune, 30,6 × 21,5 cm
S. : 1951
legs de Bokros Birman

73. AUTOPORTRAIT I, 1952
fusain sur p. à calquer, 32,7 × 23,2 cm
S. : Bokros Birman 1952
legs de Bokros Birman

74. PORTRAIT DE GYULA BARTOS, 1953
fusain sur p. jaunâtre, 24,2 × 16,7 cm
S. : Bokros Birman 1953
legs de Bokros Birman

75. HOMME AUX MANCHES RETROUSSÉES, 1953
sanguine sur p. à calquer, 43,4 × 23,5 cm
S. : BB 1953
legs de Bokros Birman

76. AUTOPORTRAIT XIII, 1954
sanguine sur p. blanc, 25,1 × 24,8 cm
S. : Bokros Birman 1954
legs de Bokros Birman

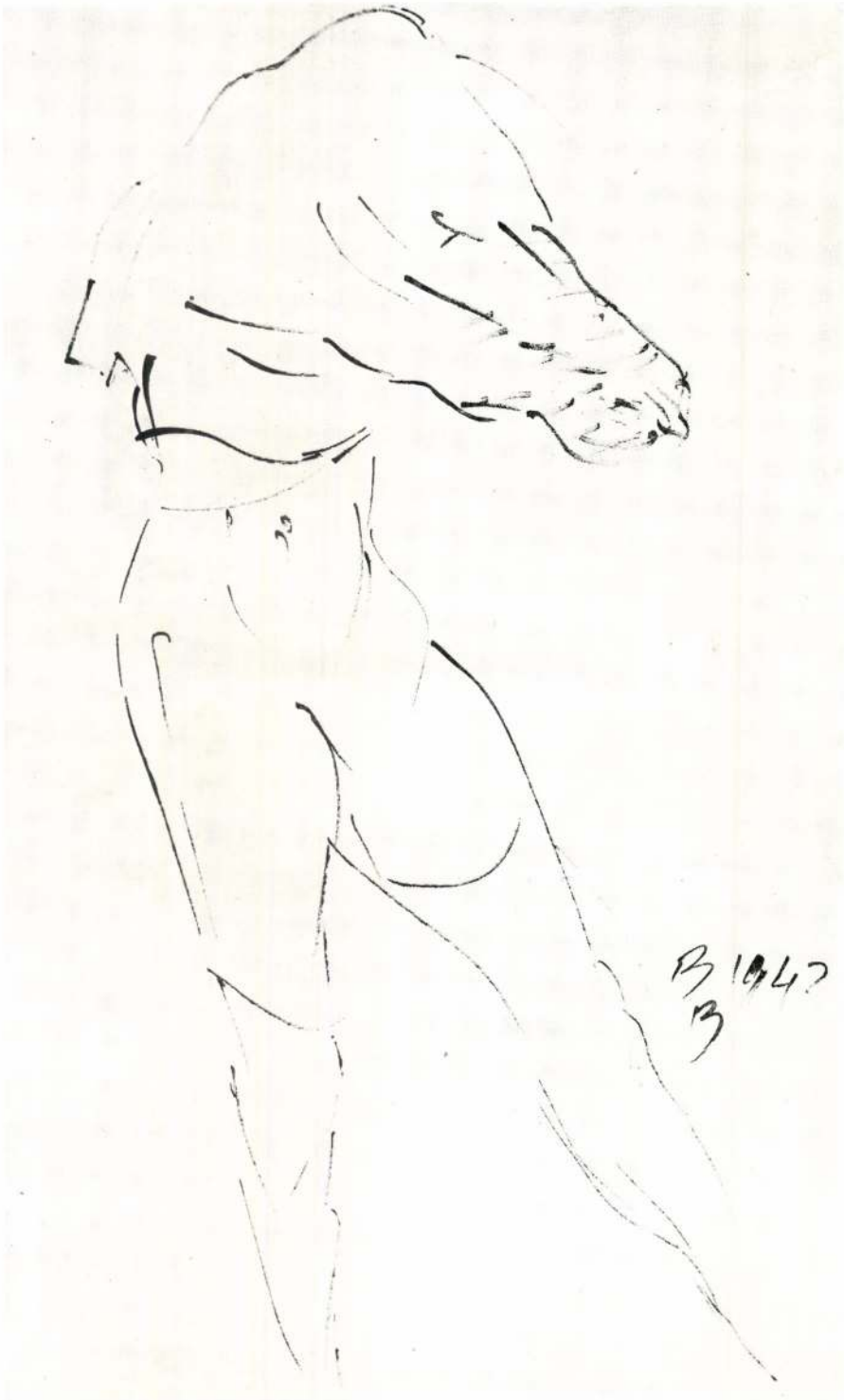

77. GARÇON ASSIS, 1955
encre de Chine sur p. blanc,
30,2 × 25,6 cm
S. : 1955 BB
legs de Bokros Birman

78. HOMME NU, 1955
craie noire sur p. jaune, 31,3 × 23,4 cm
S. : BB 1955
legs de Bokros Birman

79. AUTOPORTRAIT IV, 1955
encre bleu sur p. blanc, 29,7 × 20,8 cm
S. : BB 1955
legs de Bokros Birman

Les pièces de l'exposition rétrospective Dezső Bokros Birman ont été réunies par Mme Erzsébet Csap, historienne d'art, chef du département de sculpture à la Galerie Nationale Hongroise. Auteur de l'étude liminaire : M. le docteur Sándor Kontha, candidat en sciences, maître de recherches à l'Institut de Recherches d'Histoire de l'Art de l'Académie des Sciences de Hongrie. Photographies : M. István Petrás.

ABRÉVIATIONS

GNH = Galerie Nationale Hongroise
N° d'inv. = numéro d'inventaire
S. : = signé
S. m. = signature manque
p. = papier

Ars Hungarica 1974.1.

Kontha Sándor

BOKROS BIRMAN DEZSŐ ÍRÁSAIRÓL ÉS MŰVÉSZETÉRŐL

- BEVEZETÉS EGY KÉSZÜLŐ KIADVÁNYHOZ -

Bokros Birman Dezső két rövidebb önéletrajza már megjelent nyomtatásban: először 1928-ban az Amicus kiadásában, Karinthy Frigyes rövid előszavával, továbbá Rabinovszky Máriusz, Forgó Pál és Genthon István műelemzésével, tanulmányával, másodszor 1949-ben a Hungáriánál, Mihályfi Ernő bevezetésével. Mindkét kötetet a művész addigi munkásságáról számot adó képanyag egészitette ki. E két önéletrajzi változat sem tartalmában, sem terjedelmében nem különbözik lényegesen egymástól, bár ez utóbbit, mint Mihályfi Ernő is megjegyzi, harminc évvel korábbról - anyja születési dátumától - inditotta, s husz esztendővel vitte tovább. A most napvilágot látó önéletirásában még anyai nagyapjáról is megemlékezik (anyja, apja születési adatait viszont kihagyja, vagy kifelejti), ez azonban önmagában - mint korábban sem - még nem növelné a terjedelmet. A lényeges gyarapodást a sok uj epizód, életének az emlékezet mélyéről felbukkanó, s mind részletesebben elmesélt mozzanatai, a visszaidézett párbeszédek adják. Az elbeszélés nem folyamatos, nem követi szigoruan az események sorrendjét, előre- és visszanyulások, közbevetett megjegyzések tarkitják.

Az 1955 novemberében kezdett, s körülbelül egy esztendővel később befejezett kézirat sok fórumot megjárt: ez éppen a közölni kivánt levelekből, dokumentumokból derül ki. A Szépirodalmi Könyvkiadó lektorátusának levele például sajnálattal állapitja meg, hogy „bizony a toll nemigen engedelmeskedik a szerző intencióinak, s egy emlékekben, élményekben gazdag, haladó gondolkodásu, az osztályharc talaján álló művész életutjának a képe helyett rapszodikusan egymásra következő emlékforgácsokat kapunk csak a kéziratban, - s ezekben az emléktöredékekben is számos ténybeli tévedéssel, vagy tollhibával találkozunk... - amely ilyenformán semmiképpen sem lehet alkalmas arra, hogy akár Bokros-Birman elvtárs életutját, akár az elmult évtizedek művészeti és történelmi eseményeit méltóképpen reprezentálhassa".

Az idézett megállapitásokban sok igazság van. Bokros irásának megjelentetését nem is irodalmi értékei indokolják, bár talán nem lenne teljesen reménytelen vállalkozás az sem, ha ilyen erények helyenkénti felcsillanását próbálnánk bizonyitani. Ez a visszaemlékezés egy hetven felé közeledő, sok poklot megjárt, szerencsétlen sorsu ember életének szubjektiv dokumentuma, olyan emberé, aki - nem mellesleg - századunk magyar művészetének kimagasló képviselője volt. „Tekints magadba - válaszolta Bokros egyik elcsüggedő, öreg festő barátjának, - nézd meg jobban elmult életedet: az emlékképek nagy tárházát fogod megtalálni ott. Válassz ki egyet közülük magadnak és éned fel fog vidülni." Nyilván erre szolgált ez az emlékezés önmaga számára is: nem éltem hiába, voltam valaki, tettem valamit. S énje felvidult: életét folytatni tudta, tudott alkotó kedvet csiholni magából, tudott reménykedni.

Feltétlenül igaza volt a Magyar Szocialista Munkáspárt KB illetékes munkatársának is, mikor elolvasása után ugy nyilatkozott a kéziratról, hogy „egy tapasztalt lektor segitségével a benne levő érdekes és értékes anyagot tömöriteni lehetne és ez után kiadásra elő lehetne készitени, (s e véleményét közölte a Képzőművészeti Alap Kiadó igazgatójával és főszerkesztőjével is). Talán meg lehetett volna tenni ezt a művész életében, vele egyetértésben. Nélküle átgyurni, tömöriteni a szöveget, megváltoztatni mondatokat, vagy akár szavakat, bizonyára jelentene valami csekély nyereséget, a veszteség azonban több lenne. Ez az irás igy az övé, néholi szószaporitásával, ficamaival együtt.

Karinthy Frigyes irta emlitett előszavában Bokros Önéletrajzának ama rövid változatáról, hogy olyan, mintha szobrai közül volna egy, „lefektetve, lepréselve a papir sikjára". Azaz „különleges, megdöbbentő és lenyügöző", mert szobrait ilyennek festette le az iró. Ez a magfigyelés most is találó, ugyaugy áll az önéletrajz e későbbi, bővebb változatára, mint a szobrász torzitott arányu, meggyötört testü, nagy kifejező erővel megformált késői figuráira.

Bokros beszámolt itt életéről, – mint ő maga mondja: – „arról a küzdelmes harcról, ami egyet jelent az uj utakon járó magyar művész sorsával". Valóban, bármennyire különös is ez az életut, igen sok vonatkozásban rendkivül tipikus. Tipikus a „szegénység, a nyomor", amiből származott és amivel egész életében küszködött. „Tipikus" a háboru, sőt a két háboru, amit átélt, tipikus az emigráció, a fehérterror, a fajüldözés, a megaláztatás, tipikus mindaz, amiben önéletrajzának tanusága szerint része volt, s aminek többé-kevésbé részese volt valamennyi kortársa, de amelyeket igazi mélységében talán valóban csak a legnagyobbak éltek és szenvedtek át, s tudtak tükrözni müveikben is. Bokros mindent átélt, átszenvedett s kibirt, s szobrászata érzékeny szeizmográfként jelzi a rengéseket, megrázkódtatásokat, ami végbement az emberekben, a társadalomban. Életmüve ezért annyira eleven, lüktető, soha meg nem csontosodó. Müvészeti programja – mint mondja – nincs: mindenkor a társadalmi-történelmi események által formált önmagát, érzéseit, indulatait, gondolatait fejezi ki müveiben. Bármelyik figuráját idézzük is emlékezetünkbe, igazat kell neki adnunk, mikor azt mondja, hogy szobrait a kor szülte, csak itt és csak akkor jöhettek létre, amikor létrejöttek.

Irása türelemmel, szinte vallásos megadással viselt sors dokumentuma. Bokros nem lázadó alkat, nem forradalmár. Egyik levelében ezt irja: „Minden alkotásom szöges ellentétben áll a konvencionális felfogással, forradalmi művész mégsem vagyok, és reformer sem, csak azt hiszem, hogy jó szobrász – individuális". Nemcsak ez, hanem irásának, leveleinek sok más megállapitása mutatja, hogy Bokros világosan látta helyét a XX. század magyar és egyetemes müvészetében, hogy reálisan értékelte saját müvészetét, s irásainak egészéből határozottan bontakozik ki ars poeticaja.

Az Önéletrajzában felvázolt életut tipikusnak mondható a szobrász felkészülése, a szakmai tudás megszerzése tekintetében is. A századelő uj törekvésü szobrászai igyekeztek távoltartani magukat az elavult, megcsontosodott elvek alapján tanitó akadémiáktól, az akadémikus mesterektől, s hivatásukra való felkészülésüket különböző mühelyekben, például ötvös-, vagy diszitőszobrász inasként kezdték, esetleg szakiskolában folytatták. S bármennyire nem független ez a gyakorlat származásuktól, körülményeik kényszerétől, tökéletesen megfelelt az uj müvészet elveinek, annak az általános törekvésnek, mely a kézmüvesi szellem ujjáélesztését, a

1. Bokros Birman Dezső: Női torzó, 1922. terrakotta
(Foto Petrás)

képzőművészet és iparművészet ilyen értelmü egységének megteremtését, az anyagszerüség tiszteletben tartását célozta. Bokros azt vallotta, hogy a szobrászat 99%-ban mesterség, s csak 1% az, ami művészetté teszi. Igen nagy tudatossággal törekedett tehát – másokhoz hasonlóan – a mesterség minél tökéletesebb – az akadémiai képzésnél is alaposabb – elsajátítására. Önéletrajzában nagy teret szentel a ruskicai márványbányában töltött időszak leirásának. Ismerni akarta a helyszini fejtést, a faragás fortélyait, ugy akart dolgozni, mint hajdanán Michelangelo tette, aki egyébként több más szobrászunk eszményképe is volt indulásuk idején.

Bokros nem törekszik saját monográfiája megirására. Emlékezése távolról sem csupán szobrai születésének leirására redukálódik, szivesen elidőz sok más, ilyen vonatkozásban talán jelentéktelennek tünő mozzanatnál, epizódnál, müveiről, egyes figuráiról mégis sok mindent megtudunk. Bőven olvashatunk például portrémegrendeléseiről, kezdve a legelsőtől, amelyet még inasévei alatt, 1905-ben kapott, folytatva a Nágel Marcell zsák- és ponyvakereskedő anyjáról készitett munkával, a párizsi, gazdag rokonról készitett fejjel, amelynek egy havi ingyen ebédelést köszönhetett. Minden adalék (eltekintve az évszámoktól, amelyekben Bokros emlékezete a legkevésbé bizonyul megbizhatónak) fontos ezen a téren, hiszen a két világháboru közötti időszak – különböző kedvező és kedvezőtlen körülmények folytán – a magyar portrémüvészet igazi virágzásának kora volt. (A gazdasági válság, a nagy megbizások hiánya e tekintetben kedvezően hatott.) Bokrost sokat foglalkoztatta a szemüveges portré problémája, s erről irásában is részletesen beszél. Megemliti, hogy egy találkozásuk alkalmával József Attila is érdeklődött eziránt.

A harmincas években néhány művészeti vonatkozásu ismeretterjesztő cikk jelent meg Bokrostól a Népszava hasábjain. Ezek jól megszerkesztett, logikusan felépitett irások voltak, s jól tükrözték a művész igazodását, hagyomány szemléletét. Önéletirásában is találunk olyan helyeket, amelyekből kiderül, mit szeretett, mit tisztelt, mit tekintett példaképnek. Michelangelo Dávidja, Mózese például később is leborulásra készteti. Rajongott a Tüskehuzó fiu-ért, a hellenisztikus szobrászat e remekéért, amelynek gipsz másolatát, még inaskorában volt alkalma megismerni és megszeretni. Nem kevésbé csodálta Thotmesnek, az ókori egyiptom szobrászának IV. Amenhotep fáraóról készitett portréját. Ugy ragaszkodik ezekhez a szobrokhoz, ugy ápolja magában emléküket, mint felejthetetlen jóbarátokét, mint élő személyekét. Kapcsolata velük erősen érzelmi, nem magyarázza, nem kutatja történetüket, nem elemzi tudálékosan, egyszerüen szereti őket. S igy van valahogy saját szobraival is. Beszélget velük, egész kis novellákat kerekit köréjük. Don Quijote elmeséli neki harctéri élményeit, a „muszkával" való megismerkedését, s ez a történet – tartalmában, hangulatában – igencsak hasonló ahhoz, amit a művész saját harctéri tapasztalatairól, a háboru értelmetlenségéről, kegyetlenségéről elmondott. A Rokkant katonát azzal biztatja, hogy akinek megmaradt mindkét karja, mindkét lába, kap majd földet – amennyire szüksége lesz –, házat, kertet is hozzá, csak birja majd a munkát.

Ha a korábbi két rövid önéletrajzzal összevetjük e későbbi változatot, egyik észrevételünk az lehet, hogy itt szinte tulcsordulnak az érzelmek. Az idős ember nem titkolta kibuggyanó könnyeit, megindultságát. (Néhol valóban soknak, pontosabban irőilag nem eléggé csiszoltnak érezzük az ilyen részleteket.) Azért is figyelemre méltó ez, mert a szobrászra viszont – bármennyire fütött, bármennyire erős

2. Bokros Birman Dezső: Don Quijote, 1929. (részlet) bronz
(Foto Petrás)

indulati töltésüek is művei – nem jellemző a szentimentalizmus. Szobraiban soha nem adagolja tul az érzelmeket, soha nem ad hamis hangot.

Irását olvasva némi fény derül arra, kikkel érintkezett, kikkel tartott baráti vagy kollegiális kapcsolatot. De az irás ilyen vonatkozásban sem – távolról sem – teljes. Nem is törekszik arra, hogy jegyzéket nyujtson át. Teljesen kimarad – csak utal rá – például a szocialista művészcsoport tagjaival való érintkezése (az 1949-es változatban legalább a 42-es, a Vasas-székházban rendezett kiállitásról nem feledkezik meg), pedig szerepe fontos: a csoport szobrászai igen sokat köszönhetnek neki, s nem keveset tanult tőle a csoport munkájával kapcsolatot tartó Mészáros László sem. Ha éppen csak morzsányit is, de mond viszont valamit Nemes Lampérth Józsefről, Paizs Goebel Jenőről, idézi Thomas Mann szavait, melyeket a Belvedere-ben rendezett kiállitását meglátogatva mondott, megemliti, hogy megmintázta Massaryk elnököt, hosszan beszél arról, hogyan adta el Ady maszkjának egy példányát a román kultuszminiszternek, Oktavian Goganak, szerepel irásában Kassák Lajos, Füst Milán, s a már emlitett József Attila is.

E „hiányos" önéletrajz kétségtelenül hasznosan egészül ki a művész által és a művészhez irott levelekkel, valamint különböző más dokumentumokkal. Életének mindennapjaiba azonban csak 1944-től nyerhetünk bepillantást e dokumentumok révén. A rendelkezésunkre álló anyag maga szabta meg ezt az időhatárt, de jobbat keresve sem találhattunk volna, hiszen az önéletrajz, ha töredékesen, rapszodikusan is, főleg az addig eltelt három évtizedről ad képet.

„A művészekről azt hallom, hogy teljesen tétlenek, de hiányoznak a serkentő vásárlások is. Reméljük, hogy mindez megváltozik, s ujra nyugodt napok következnek" – olvashatjuk többek között az 1944. márciusi keltezésü, Bokroshoz irott levélben. Csupán ez az egy mondat is jelzi, hogy e dokumentumok nem csupán Bokros életének megismerése tekintetében jelentősek. Az ilyen mondatok felidézik a kort, megelevenitik a milieu-t, s feltehetően nem csupán azok számára, akik maguk is részesei voltak történelmünk e nehéz, de már bizakodással áthatott napjainak, majd mindannak, ami ezután következett.

A felszabadulást követő öt év Bokros életének igen termékeny, sikerekben gazdag szakasza volt. Kiállitásokon, pályázatokon való részvételre kérik fel, müteremlátogatást szerveznek hozzá, Kassák reprodukciókat kér egy készülő könyvhöz, különböző elismerések érik, fogadásokra hivják, életjáradékot kap, hivatalos utazása ügyével foglalkoznak – mondják a 46–47-es év dokumentumai. „Az Élet nem enged pihenést, és megsokszorozott munkát követel az embertől... Nálunk egy rombadöntött ország ujra-felépitése a munkatöbblet, a plusz" – irja a művész Amerikában élő testvérének, aki – mint a válaszból kiderül – hivja őt is, ő azonban – éppen a fentebb jelzett sok teendőre hivatkozva – itthon marad.

A genfi és párizsi kiállitás sikere 1948 télutóján, valamint az 1949-ben kapott Kossuth-dij valóban jelentős életut és termékeny életszakasz megszolgált, megérdemelt eredménye volt. A kiállitások körülményeiről – nem feledkezve meg az Önéletrajz vonatkozó részleteiről sem – bő tájékozódást nyerünk a levelekből. Bokros összegyüjtötte és megőrizte a különböző kritikákat is, nem mindig tökéletes forditásban ugyan, de ezek igy is hasznosak, érdekesek, s olykor éppen a feljegyzés töredékes, hibás volta miatt – jellemzőek. Érdemes megfigyelni ennek a felfelé ivelő néhány évnek a művésszel kapcsolatos hivatalos levelezését: mintha csupa jóbaráttól jönne, mintha csupa jóbaráthoz szólna. Nem telik el néhány év, s ez a

3. Bokros Birman Dezső: Ruth és Noémi, 1944. gipsz
(Foto Petrás)

forma észrevehetően megváltozik. Az Önéletrajz szavaival mondva, „elkezdődik az egyhelyben topogás időszaka", Bokros kiesik a kegyekből, semmi sem sikerül neki, valahogy „minden összejön". A művész elinditja a beadványok áradatát. Sorolja a művészeti életben birálható jelenségeket és egyéni sérelmeit, mert „ennek is létjogosultsága van a népi demokráciánk társadalmi épitésében, mert az egyén mellőzése, támadása jelenti a konkrét harcot" – állapitja meg egyik felszólalásának szövegében. S a felszólitások, lakonikus hivatalos közlések most minden udvariasság ellenére is kimértek, ridegek, elutasitók, s olykor mégis mosolyra késztetők, mivel a szög valahogy mindig kibujik a zsákból.

Uj müterem, ragyogó, modern, aztán jön a beázás: „A szennyvizcsatornán keresztül betörő viz az egész alapot elárasztotta... Az azóta eltelt idő folyamán meg lett állapitva, hogy a müterem-padló alatt lappangó nedvesség folytán, a padló idővel el fog korhadni". A hivatalok egymást felelőssé tevő, bikkfanyelven irt klasszikus levélváltása. Végnélküli albérlői cirkuszok, ügyvéd, bíróság, vitriolos levelezés főbérlő–albérlő között, dehát „albérlőt nem lehet kitenni". Különböző adósságok, ilyen-olyan hátralékok, felszólitások, végzések, közben egy-egy panaszlevél különböző magas helyekre. Szinte már tragikomikus kisérlet a hullámvölgyből való kijutásra: „Bokros Birman Dezső Kossuth-dijas szobrász vagyok... Dohányos ember lévén naponta szükségem van gyufára. A gyufa formája gondolkodásra késztetett, ezzel kapcsolatban benyujtottam egy módositási javaslatot" – irja a Szabad Néphez intézett panaszlevelében, 1952 februárjában. Néhány szó a válaszból: „Kedves Elvtárs! Gyufával kapcsolatos ujitása valóban nem megvalósitható". S a levél végéről: „Szeretnénk, ha elsősorban saját magáról, munkájáról irna."

Az utolsó néhány évből való dokumentumok zömében ujra kedvezőbb tényekről tudósitanak, Bokros csillaga emelkedőben, élete azonban már hanyatlóban volt. Barátai jól ismerték bogarait, betegségét. Szinte látnoki az a néhány szó, amelyet Balázs Anna irónő – a szobrász egyik jóbarátja – Román György festőművészhez, – Bokrosra utalva – Párizsból irt: „De én azt hiszem, ő itt öt perc alatt autóbaleset áldozata lenne, ha engem kérdeznének, én nem engedném ki egyedül". A Váci-uti villamoson azonban senki nem ügyelt az idős emberre, a megrokkant testü szobrászra, s a kerekek, alig néhány évvel a fenti prófécia után, halálra gázolták.

Bokros Birman Dezső müvészetét – jelentősége bármennyire nyilvánvaló is a szakmabeli előtt –, kevesen ismerik igazán. Müvei nem állnak köztéren, sokszorositott formában sem terjesztették egyiket sem, viszonylag kevés kiállitást rendeztek müveiből, azaz pusztán a név keveseknek jelenti azt, ami valójában volt: századunk magyar szobrászatának egyik kimagasló alakját.

Az Önéletrajzból kiderül, hogy a Munkácsy pályázatra készitett müve nem az első próbálkozás volt, de az első olyan szobor, amely saját megitélése szerint is feljogositotta őt, hogy szobrásznak nevezze magát. A vázlat (amely sajnálatos módon nem maradt ránk, sőt egyelőre fényképről sem ismerjük) feltünést keltett a pályamunkák mücsarnoki kiállitásán, de csak a legjobb szemü kritikusok látták meg, hogy „mennyi tüz és forrongás, mennyi müvészi áhitat és sejtés" volt benne. Az a kritikus, aki ezeket irta, hozzátette: „Azokhoz a viziókhoz, amik Bokrosban élnek, a mi életünk még nem teremtette meg a kézzelfogható hátteret". Ha meggondoljuk, hogy ezek a szavak az első világháboru kitörésének esztendejében, 1914 márciusában hangzottak el a Nyugat hasábjain, nyilvánvalóvá válik, hogy a „háttér" nem váratott soká magára.

4. Bokros Birman Dezső: Nő teknősbékával, 1947. bronz
(Foto Petrás)

A ruskicai kisérletről fényképek maradtak, s ezekben az irásokból is kiolvasható rajongás tükröződik a nagy példakép, Michelangelo iránt, hasonlóan az 1916-os márvány Alvó lányhoz, amely hangulatával, erotikájával, külső és belső dinamizmusával viszont igen egyéni hangot üt meg. 1917-es bronz Fekvő női aktja is inkább csak a cimben foglalt témáját tekintve kapcsolódik közvetlenebbül a müfaj korabeli terméséhez, a különös iz ebben is érződik. (Nevezetessé különben az a müvész által is kiemelt tény teszi, hogy a Tanácsköztársaság idején megvásárolták a Szépmüvészeti Muzeum részére.) Az 1919-ben készitett Ülő fiu az Önéletrajzban emlitett „háromdimenziós élmények" visszatükröződése, s egyben a klasszikus szobrászat lényegi ismeretének tanuja is.

1919 végén, a Tanácsköztársaság bukása után Bokros Berlinbe ment. Önéletrajzának második változatában nem beszél annyit erről az időszakról, mint a most közreadottban, viszont müvészetére vonatkozólag lényegesebbet közöl, rövidségében ta-

lán kifejezőbb, amit ott ir: „Ott álltam a lázas város közepén. A nagy zsibongás utvesztőjében, a rohanás tengerében tanácstalanul, magamrahagyottan. Nagy kétségeim támadtak önmagamról. Igy születtek Jób-illusztációim. – A plasztika nem érdekelt."

Az önálló kötetként megjelentetett, lendületes és indulatos litográfia sorozat – mint Rabinovszky Máriusz megállapitotta – a müvész expresszionisztikus hajlandóságát mutatta, s jelezte azt is, hogy a müvészben élő viziókhoz immár valóban nem hiányzott a konkrét történelmi-társadalmi háttér. Az első világháboru átélt szörnyüségei, lövészárok tapasztalatai, a Tanácsköztársaság idején felcsillant remények gyors szertefoszlása feletti kétségbeesés sürüsödött itt kifejező formába. Ezek az események és ez a munka vizválasztó volt: ettől kezdve más irányt vett Bokros müvészete: „Innen datálódik balrafordulásom. Innen kezdve vagyok kevésbé érthető a konzervativoknak" – irja ő maga.

Ha gondolatban végigtekintünk a kor uralkodó irányzatának, az eklektikus akadémizmusnak végtelenül unalmas, semmitmondó, ugyanakkor eléggé bőséges termésén, Bokros müvészetének ujszerüsége akkor világlik ki igazán. Az 1921-es Guggoló nő, a Női torzó, a Híd, a Négykézláb álló, az Akrobata nem azokhoz hasonló rutinmunka. Az egyiptomi szobrászat alapos tanulmányozásának, szelleme megértésének ténye persze tükröződik bennük, főleg a három kis groteszk figura felfogásában, de itt nem utánzásról, sokkal inkább utkeresésről van szó, s e kereső müvekben is félreismerhetetlenül megnyilazkozik egy mindenki mástól különböző, eredeti hangu müvész egyénisége.

Bokros kritikusai gyakran rámutattak a müvész vonzódására a különös, furcsa jelenségek, figurák iránt. Lehel Ferenc pedig egyenesen kellemetlennek mondja a Bokros-müvekben tükröződő világot, pesszimizmusát tulságosan betegesnek érzi. Mindez azonban felszini jelenség, amely mögött a könnyen meginduló ember mély érzékenysége huzódik meg. Anya és lánya (1922) cimü kompoziciója, vagy az Ölelkezők (1923) sem nélkülözik a groteszk elemeket, de az együvétartozásnak, az egymás iránti vonzódásnak mégis lirai szépségü megfogalmazásai.

Portréiban is megfigyelhetők az előbb emlitett tulajdonságok, a groteszk mozzanatok néha szinte karikaturába hajló aláhuzása, s a lirai átélés, az állhatatos tisztelet kifejezésére való képesség. A huszéves Ady (1924) maszkszerüen megformált feje tipikus példa ez utóbbira, az Ujvári Péter (1926) az előbbire, de portrészobrai zöme inkább e két tulajdonság ötvöződését, együttes jelentkezését mutatja. E nembeli alkotásai mindenesetre a müfaj korabeli termésének legjavához tartoznak. Csak kevesen – s részben éppen az ő nyomán – tudták ilyen kifejező erővel megformálni az adott figurát, lett légyen az a megbizó, az Ady-fejhez hasonló „lelki portré", vagy a müvész maga. Kalapos Önarcképe (1927) korszakalkotó remekmü, tiszta formáival, szilárd szerkezetével summája addigi életmüvének, tökéletes kifejezése emberi-müvészi öntudatának, magabiztosságának, erejének, hitének.

Bokros életmüve szerves része, alakitó eleme müvészetünk fejlődésének, de a szobrász csak életének igen rövid szakaszában jutott méltó elismeréshez, éppen a felszabadulás után, egyébként mindig kivül rekedt a hivatalosan is elismert nagyságok körén. Pedig a kritika támogatásában nem volt hiány. Genthon István igen nagyra értékelte például a szlovenszkói magyar földmüvespárt megbizására készitett Achim-emlékmü kivitelre nem került tervét. „Magyarabbat, megrázóbbat keresni kell" irta róla azzal a nem titkolt szándékkal, hogy a hasonlóan kimagaslónak itélt

5. Bokros Birman Dezső: Önarckép, 1955. gipsz
(Foto Petrás)

Ady-tervet legalább megvalósuláshoz segitse. Hiába. Bokros kivül állása ilyen értelemben nem oldódott fel.

Persze voltaképpen egész életutjára valamiféle kivül állás jellemző. Az a néhány sor, amelyet Don Quijote szobrának „modelljéről" ir, önmagát jellemzi: „Léptei mintha sehová sem léptek volna, de mégis viszik előre a testét". Majd másutt a szoborról: „Felrakom, felpofozom az anyagot, fejére kalapot teszek és megy révetegen előre, mintha sehová sem nézne, - a bolond." A többszöri kisérlet, melyről ir, s a többféle változat, amelyeket ismerünk, azt mutatja, hogy éppen a révetegségnek, a tényleges veszélyek nem ismeréséből fakadó magabiztosságnak ezt a kifejezését kereste, amely a végleges változat varázsát adja, s ami, életének sok mozzanatából itélve a művészre magára jellemző elsősorban. Igazi nyelvén, azaz a szobraiban megfogalmazott, kifejezett önéletrajz-önjellemzés feltétlenül sikerültebb, éppen ezért hitelesebb, hatásosabb, közérdekübb tartalmat hordozó, mint az irói kisérlet.

Ez a don quijotei figura később többször visszatér. 1937-ben, a pécsi bányászsztrájk keltette megrendülés hatása alatt mintázott Napbanéző bányásza tulajdonképpen ugyanaz. Ugyanaz a tartás, mozdulat, csak éppen végtelenül meggyötört, megkinzott a test, a bőr szinte csontjára égett. Szörnyüségeket átélt és még nagyobb szörnyüségek előérzetétől szorongó ember kétségbeesett panasza ez a mü. Az 1944-es Rokkant katona ujabb variáció a témára: ugyanaz a réveteg, tétova, szélmalmokkal viaskodó, de egyre sulyosabb sebekből vérző figura. A művész maga. 1964-ben, ujrafelfedezése, elismerése idején ismét megjelenik ez az alak, aki végülis mindent átélt, átvészelt, de minden megélt borzalom nyomát magán viseli.

S közben sok nagyszerü szobor születik. Remekebbnél remekebb portrék: Scheiber Hugó festőművészé például (1933), mely a formák fölényes tudásu, a jellemzés fokozását célzó összefogásával, szellemességével emelkedik az életmü legjava terméséből. 1934-ben készült a Mme sans gene, az egész korabeli, finomkodó, szenvelgő aktszobrászat és aktfestészet robbanóerejü kritikája és egészséges ellenpontja. A Kubikus már a háborus évek terméséből (1941). Mint a Napbanéző bányász, ez sem egy munkástipus megjelenitése, hanem valami iszonyu teherrel viaskodó, emberfeletti erőfeszitésre kényszerülő ember küzdelmének kifejezése. A Jób-rajzok expresszív dinamizmusa lángolt fel ujra a Napbanézőben, a Kubikusban és az Aszfaltozó (1943) szinte állati sorba taszitott, emberi méltóságát veszitett figurájában. E három szobor, s negyedikként a Rokkant katona, tökéletes kifejezése a „vigasztalan időknek".

A József Attilát felidéző kis portré (1942) és a Független Magyarországért (1942) plakett bizakodóbb hangulat, s főleg biztatóbb tények - a baloldali erők megmozdulása, szervezkedése - hatására készült. Bokros, aki élete során számos esetben adta tanujelét baloldali érzületének, szociális beállitottságának (pozsonyi tartózkodása idején kapcsolatba került a Sarlósok mozgalmával, idehaza a szocialista képzőművészek táborához kapcsolódott) munkásságában is félreérthetetlenül kifejezésre juttatta ezt. Az 1946-ban mintázott Dózsa-szobor terve meggyőző bizonyitéka a különcként ismert művész társadalmi elkötelezettségének. A tüzes trónon ülő, megkötözött parasztvezér megtörhetetlenségét kifejező tartásában az általa képviselt eszmék lebirhatatlanságába, feltétlen győzelmébe vetett hit nyilvánul meg.

A második Önéletrajz bevezetőjében emeli ki Mihályfi Ernő azokat a tényeket, melyek a szobrász szlovákiai és erdélyi kapcsolataira mutatnak, jelentősnek itélve ezeket a „Dunavölgyi népek kórusa" (1946) cimü szobrának - egy tervezett Bartók

6. Bokros Birman Dezső: Vetkőző nő, 1957. bronz
(Foto Petrás)

emlékmü részének – megalkotása szempontjából. Szinte mondanunk sem kell, hogy a kisméretü, de nagyszabásu terv – az Áchim András és az Ady szobor sorsát követve – nem került kivitelre, pedig a szomszéd népek együttmüködése gondolatának e müfajban való erőteljes megfogalmazásával azóta is egyedül áll. A sziluettek tudatos alakitása, a figurák külön állása és egymáshoz kapcsolódása igen kifejező, hasonlóan a részleteket elhanyagoló, mégis élénk felületet produkáló mintázáshoz, mely teret enged a néző fantáziájának is, ugyanakkor félreismerhetetlenül jelzi a nemzeti hovatartozást.

A felpezsdült szellemi légkörrel, a bizakodó hangulattal, a kifogástalan alkotói közérzettel magyarázható a felszabadulást követő esztendők említett forradalmi töltésü termése, a fantáziadus, izes és eredeti szobrok sora, köztük a Nő teknősbékával (1947), az Ulysses (1949), a nagyszerü portrék, mint a Gáspár Endre (1947), vagy a Bukor Béla (1948) fej. A teknősbékával játszó terebélyes női aktban kifejezésre jutó vérbő erotika, az érzékletes szobrászi fogalmazás jellemzője az Ulyssesnek is, de itt éles szatirába csap át az előbb még játékos hang. A Gáspár-portrén fölényes jellemábrázoló erővel ragadja és mutatja meg mindazt, amit a szikár arc, elvékonyodó orr, keserü száj takar, s a sok előzmény után végtelen természetességgel mintázza meg és használja ugyancsak jellemet formáló mozzanatként a szemüveget. (A Biró Henrik-fejen még kidomborodó ponttal jelezte a tekintetet, itt csupán két gyorsan odavetett vonallal.) A Bukor Béla-fej a magyar portrémüvészet kiemelkedő darabja. Ez a „törvénytelen születésü" fiu, aki a müvész mellett titkárként, segédként, tanitványként tevékenykedett, (a levelek között tőle is találunk néhányat) e müben kétségtelenül müvészettörténeti alakká vált. A szobor belső élete olyan gazdag, hogy minden részlete élettel telitődik, s az egyébként szabálytalan vonások átszellemülnek, szinte széppé válnak.

E néhány szoborral jelezhető magasra ivelés után kezdődött el Bokros számára az „egyhelyben topogás", a kétségbeesett erőfeszitések időszaka, amelyről az Önéletrajz és a közölt dokumentumok beszélnek. Az európai rangu szobrász egyensulyát veszti. Addigi önmagát szinte feladva mindent elkövet, hogy müvei témájával, megoldási módjával alkalmazkodjon az aktuális müvészetpolitika megnyilvánulásaiból kiolvasni vélt követelményekhez. Egyre-másra mintázott élmunkás portréi azonban nem tartoznak legjobb alkotásai közé. Korábban azt irta, hogy számára minden fej egyformán érdekes, hogy őt minden fej egyformán érdekli. Nem mondott valótlant. Valaminek azonban mindig kapcsolnia kellett modelljéhez. Korábban uralkodott az ábrázoltat szinte kivesező, magabiztos hang, a témát tartalmi-formai elemeire bontó és mindent nagyvonaluan összefoglaló, érzékeltető tudás. Közeledése az ábrázolthoz később sokkal inkább érzelmi. Már nem irónikus. Mindent megért, megbocsát. Élmunkás portréi, bármennyire őszinte törekvésből fakadnak is, a fenti viszonyulásokhoz képest közömbösséget, emberi kivül állást tükröznek. Becsülte ezeket az embereket, de valójában idegenek maradtak számára. A korábbi fölényes hang már a multé – s ennek érvényesitése egyébként is ellenkezett volna a témával, a müvész szándékával –, viszont azonosulni sem tudott velük igazán. S valahogy ez volt a helyzet egyéb szobraival is: a Diszkoszvető nővel, vagy a munkapaddal együtt megmintázott sztahanovista Király Erzsivel.

Magáratalálása az ötvenes évek közepére esik. Befelénéző, emlékein tünődő Önportréja (1955) ujra a legmagasabb szinten mutatja képességeit. Megnyugvás, egyensuly a viharok után. Mellé más remekmüvek sorakoznak: a Mednyánszky

7. Bokros Birman Dezső: Bartók Béla, 1960. gipsz
(Foto Petrás)

(1955) – ez a felöltöztetett Don Quijote –, a Halászfiu (1955), a Vetkőző nő (1957) – ebből szinte egy sorozatot mintázott –, majd valamivel később ismét egy „lelki portré", a Bartókot idéző kis fej (1960), s még később a már emlitett Álló férfi (1964). Igen figyelemre méltó a Szputnyiknézők (1962) hármas csoportja, mely mintha a Napbanéző késői variációja lenne. Bár torzuló arányai nem csupán a kifejezés érdekében alkalmazott tudatos momentumként értékelendők, mivel nyilvánvalóan az idős és beteg szobrász aránytévesztéséből is fakadnak – hasonlóan a Kötényes lány cimü müvén –, kifejező ereje nem tagadható.

Bokros müvészi munkásságának e rövid áttekintése is érzékelteti talán azt a jelentőséget, melyet oeuvre-je századunk magyar szobrászatában képvisel. „Nem dolgoztam elég sokat, de eleget ahhoz, hogy kitöltsem az életemet" – mondta egy nyilatkozatában a szobrász. Szerény nyilatkozat volt. Az életmü „főhősének" attitüdjéhez hasonló révetegséggel végigjárt pálya gazdag termést hozott. Hatása főleg a harmincas években szinre lépő uj generáció munkásságában mérhető. Müvei megértéséhez, életének, körülményeinek, korának – közelmultunknak – jobb megértéséhez igen nagymértékben járulnak hozzá a közölni kivánt irások, az Önéletrajz és a levelezéséből adott válogatás. Ezért reméljük, hogy megjelentetésükre mielőbb sor kerül majd.

Résumé

A PROPOS DES ÉCRITS ET DE L'ART DE DEZSŐ BOKROS BIRMAN

Dezső Bokros Birman (1889–1965) fut une personnalité de marque et singulière de la sculpture hongroise du vingtième siecle. Nous passons ci-dessus l'avant-propos à un volume en préparation, qui réunira l'autobiographie et la correspondance de l'artiste. Dans la première partie de ce texte, l'auteur présente les variantes antérieures de l'autobiographie, ainsi que les considérations qui ont guidé le choix des lettres et d'autres documents, il motive les efforts pour illustrer, d'un bout à l'autre, la vie, la carrière et les activités de l'artiste à l'aide de documents. La seconde partie du texte comporte une brève appréciation de l'art de Bokros Birman.

Celui-ci a pris son départ essentiellement l'année de l'explosion de la Grande Guerre et ce fait, à lui seul, conditionnera ses longues décennies d'activité. Les sculptures de Bokros Birman nous parlent toujours du caractère tragique de l'existence humaine. Cette manière de voir humaniste imprègne même les oeuvres de conception satirique, ou grotesques. Bien que, au cours de sa carrière, l'artiste eût été en rapport avec le mouvement ouvrier et eût de nombreuses fois témoigné de ses idées politiques progressistes, ce furent avant tout ses oeuvres qui fournirent la preuve de son engagement. Parmi les composants de son art, un rôle essentiel revient aux enseignements tirés de l'étude de la sculpture égyptienne, ce gui n'enlève rien à la haute valeur des oeuvres de Bokros Birman, qui sont presques toutes, à compter parmi les meilleures réalisations de l'expressionnisme hongrois.

Bokros Birman Dezső

BELVEDERE

IV, VÁCI UCCA 11/B FÉLEMELET

TELEFON 171—56

tovább

SCHÖNBERGER ARMAND

FESTŐ

BOKROS BIRMAN DEZSŐ

SZORÁSZ

duplum

1923 ÁPRILIS 1—15

NYITVA HÉTKÖZNAPON 9—3 ÉS 4—6 VASÁRNAP ÉS ÜNNEPNAPON 9—1

ÁRA 80 KORONA

SHÖNBERGER ARMAND

született 1885-ben Galgócon. Művészeti tanulmányait Münchenben kezdte (1904—06), majd Nagybányán folytatta (1906—11). 1909-ben egy évig Párisban volt. Kiállított a Műcsarnokban, a Nemzeti Szalónban, a Művészházban, ez utóbbi helyen több szoborral is szerepelt. 1917-ben nagyobb gyüjteménnyel résztvett a fiatal művészek nemzeti szalónbeli kiállításán.

1. Család	250.000
2. Női akt gyermekkel	250.000
3. Rózsadomb	120.000
4. Híd	100.000
5. P. P. szobrász arcképe. Magántulajdon.	
6. Önarckép	80.000
7. Házcsoport	100.000
8. Kompozíció	350.000
9. Ucca	100.000
10. Kilátás a Dunára	60.000
11. Vera	60.000
12. Olvasó nő	80.000
13. Óbuda	70.000
14. Margithíd	40.000
15. Önarckép	60.000
16. Csendélet kislánnyal	60.000
17. Zárda ucca	35.000
18. Tájkép lóval	30.000
19. Anya és gyermeke	80.000
20. Önarckép Verával	150.000
21. Sárga ház	60.000
22. Önarckép	75.000
23. Budai táj	35.000
24. Dunapart	60.000
25. Kávéház	50.000
26. Duna	35.000
27. Vasúti híd	30.000
28. Téli táj, színes kréta	28.000
29. Vera, színes kréta	28.000
30. Rakpart, színes kréta	25.000
31. Gyümölcsszedők, színes kréta	35.000
32. Házcsoport, színes kréta	25.000
33. Budai ucca, színes kréta	25.000
34. Ebéd, színes kréta	30.000
35. Tabán, színes kréta	25.000
36. Gyártelep, vízfestmény	22.000
37. Kompozíció, színes kréta	30.000
38. Buda télen, színes kréta	30.000
39. Margithíd, színes kréta	14.000
40. Parkrészlet, színes kréta	12.000

41. Szoba belseje, vízfestmény 14.000
42. Dunaparti részlet, vízfestmény 14.000
43. Város vége, színes kréta 25.000
44. Nyugati pályaudvar, krétarajz 18.000
45. Női fej, krétarajz 16.000
46. Cipész, krétarajz 14.000
47. Gyártelep, krétarajz 20.000
48. Kislány, krétarajz 12.000
49. Család, krétarajz 16.000
50. Könyöklő nő, krétarajz 18.000
51. Öregasszony, kislánnyal, krétarajz 18.000
52. Házesoport, krétarajz 18.000
53. Zárda ucca, krétarajz 18.000
54. Mosónő, krétarajz 16.000
55. Híd alatt, krétarajz 18.000
56. Vera, krétarajz 18.000
57. Gyárvidék, krétarajz 20.000
58. Nő asztalnál, tusrajz 16.000
59. Önarckép, tusrajz 18.000
60. Vera, krétarajz 18.000
61. Kávéház, krétarajz 16.000
62. Női tanulmány, tusrajz 16.000
63. Téli táj, krétarajz 18.000
64. Önarckép, krétarajz 15.000
65. Női fej, krétarajz 14.000
66. Rózsadomb, ceruzarajz 12.000
67. Dunapart, ceruzarajz 12.000
68. Kislány, tusrajz 16.000
69. Mulató, krétarajz 12.000
70. Önarckép, krétarajz 18.000
71. Ülő nő, tusrajz 16.000
72. Kocsi, krétarajz 14.000
73. Cipész, krétarajz 14.000
74. Önarckép, vízfestmény 16.000
75. Két asszony, krétarajz 16.000

A grafikák ára keret nélkül értendő.

BOKROS BIRMAN DEZSŐ

született 1889-ben Ujpesten. Fiatal korában egy dekoratív szobrász műhelyébe került, később az Iparművészeti Iskolába iratkozott, ahol három évig tanult (1909—11). Utána egy évig Párisban élt. Kiállított a Nemzeti Szalónban, 1918-ban ugyanitt a Kéve kiállításának keretében nagyobb gyüjteménnyel szerepelt. 1922-ben Berlinben I. B. Neumannál volt kiállítása.

76. Anya és leánya, (1922) működben 400.000
77. Fiú és leány, (1923) működben 400.000
78. Önarckép, (1922) működben 180.000

79.	Női torzó, (1922) terracotta	60.000
80.	Férfifej, (1922)	80.000
81.	Férfi és nő, (1923) terracotta	60.000
82.	Asszonyhugom, (1921)	100.000
83.	B. Gy. úrnő képmása, (1923) bronz. Magántulajdon.	
84.	Önarckép, (1922)	120.000
85.	Férfifej, (1923)	80.000
86.	Férfiakt, (1921) terracotta	40.000
87.	Férfiakt, (1921) terracotta	40.000
88.	Férfiakt, (1921) terracotta	40.000
89—93.	Rajzok	25.000
94—103.	Rajzok	20.000
104—113.	Rajzok	15.000

A BELVEDERE EDDIGI KIÁLLITÁSAI

1. KÖRÖSFŐI-KRIESCH ALADÁR emlékkiállítása
2. SZOBOTKA IMRE festő és VARGA OSZKÁR szobrász
3. ZOMBORY LAJOS festő
4. KMETTY JÁNOS festő és CSORBA GÉZA szobrász
5. PATKÓ KÁROLY festő és SCHÖNBAUER HENRIK szobrász
6. BORNEMISZA GÉZA festő
7. WALLESHAUSEN ZSIGMOND festő és GÁDOR ISTVÁN szobrász
8. KÁDÁR BÉLA festő (grafikák) és CSER KÁROLY szobrász
9. BEER KÁROLY RICHÁRD festő
10. SCHEIBER HUGÓ festő
11. RÉTH ALFRÉD festő
12. DERKOVITS GYULA festő
13. EGRY JÓZSEF festő
14. PERLROTT CSABA VILMOS festő és CSORBA GÉZA szobrász
15. JÁNDI DÁVID festő és SCHÖNBAUER HENRIK szobrász
16. RÉVÉSZ-FERRYMAN FERENC festő
17. FÉMES-BECK VILMOS † szobrász és PAP GÉZA festő

ATLOSZ, BUDAPEST

MŰVÉSZ GALÉRIA III. KIÁLLÍTÁSA

1947 NOVEMBER 15-TŐL NOVEMBER 23-IG

14 x 19·5

BOKROS BIRMAN DEZSŐ

SZOBRÁSZMŰVÉSZ

ÖSSZEGYÜJTÖTT SZOBRAI ÉS GRAFIKÁI

(GENFBEN ÉS PÁRIZSBAN RENDEZENDŐ KIÁLLÍTÁSI ANYAGÁNAK ELŐZETES BEMUTATÁSA)

ELŐSZÓT IRTA:
RABINOVSZKY MÁRIUSZ

MŰVÉSZ GALÉRIA
HEGEDÜS LÁSZLÓ
Budapest, V, Sztálin-tér 3.

BOKROS BIRMAN

A huszadik század emberének hiperérzékenysége fogott kezet Bokros-Birman szobraiban a troglodita lomha esetlenségével. Micsoda egyedülálló tehetség, micsoda művész ez az ember!

Szobraiban logika és észszerűtlenség, lidérces szellemesség. tompult tunyasággal párosultan, legyűrhetetlen masszív erő és penészes satnyaság, sóhajtozó égbevágyás és vaskos röhej. Ám mindezek alatt és felett, mindezeken keresztül egy formalátó szem és tíz csalhatatlan tapintó ujj érezteti erőit.

Csupa asszimmetria, csupa disszonancia ez a művészet. „Csupa?" Talán mégsem. A formaérzék helyrebillenti az aránytalan tömegeket, a félrecsúszott vonalakat; s mert Bokros Birman izig-vérig mestere a szobrászatnak, kifeszülnek a rendalkotó külső és belső konturok, a szobor áll. S ez nem erőszak árán megy végbe, hanem fölényesen. Halomradől minden formaelmélet. S beigazolódik végül minden formaelmélet. Az egyensúly, a zárt testiség törvénye győz. Nem nehezen és kínnal, hanem mintegy önmagától. Csak ha meghökkenünk a feladatok vakmerőségén, vesszük észre a megoldás raffinériáját. Micsoda vaskosság és finomság egyazon emberben! Szobrai között kihívó hústömegek, hatalmasra duzzadt combok és rinocerosz-mancsok. S ugyanakkor egy tünékeny alsóajak, mintha szellő fútta volna határvonalát az arcbőr hamva közé. Másutt meg a lágy domborulat hirtelen pengeélben zárul.

A széttolt s megfékezett testtömeg mögül egy érzékeny lélek kiált segítségért és mikor a külvilágra ér, mikor kiül egy szemre, egy ajakra, mosolyra terpeszkedik és elégedett; sütkérezik.

S Bokros ötletessége! Kettős aktot mintáztak százszor, ezerszer, guggoló alakot tízezerszer. De Bokros Birman úgy állítja szembe a figurát a figurával, hogy egy új formaviszonylat keletkezik. És kuporgó embere olyan, mintha soha még kuporgó embert nem mintázott volna senki. Forgassuk meg szobrait: mindenütt csupa új meglátás; olyan változatos, mint a barlangvasút és olyan biztos, mint egy tölgy a tisztáson. Ez pedig **így van** — mondjuk szobra láttán, így igaz.

Nem tudom a titkát ennek a szobrászatnak. Tapasztaljuk legrégibb munkáin, hogy megtanult mintázni, oly lelkiismeretesen, mint a legjobb tanuló s tapasztaljuk, amint felesel az akadémiával s fütyül a szabályra. Az már benne van s ő fölébe helyezkedhetik. Utolsó szobrai pedig félelmesen egyszerűek. A „Dunavölgyi népek kórusa" például. Ugyanakkor csupa bonyodalom.

Ilyen hát ez a mű, a maga egyetlen és parancsoló életszerűségében; művészi elevensége provokáló, kibirhatatlan és vonzó s tovább kísér utainkon, ott jár a szobánkban és ezentúl megosztja velünk napjainkat.

Rabinovszky Máriusz

TÁRGYMUTATÓ:

1. Szemüveges portré. Terakotta. 1947.
2. Nő teknősbékával. Bronz. 1940.
3. M. I.-né portréja. Gipsz, bronzban. 1935.
4. Noémi és Ruth. Bronz. 1936.
5. Don Quijote. Bronz. 1929. A Fővárosi Képtár tulajdona.
6. Napbanéző. Bronz. 1939.
7. Massaryk. Terakotta, bronzban. 1947.
8. Don Quijote. Bronz. 1929.
9. Útburkoló. Bronz. 1943. A Fővárosi Képtár tulajdona.
10. Női fej. Bronz. 1924. A Szépművészeti Múzeum tulajdona.
11. Kubikos. Bronz. 1940. A Fővárosi Képtár tulajdona.
12. Kalapos önarckép. 1924. A Szépművészeti Múzeum tulajdona.
13. Rokkant katona. Bronz. 1945.
14. Dunavölgyi népek kórusa. Bronz. 1945.
15. Ulysses. Bronz. 1947.
16. Független Magyarország. Gipsz bronzban. 1942.
17. Rabszolga. Gipsz, bronzban. 1947.
18. Város peremén. Gipsz, bronzban. 1947.
19. Fiúfej. Bronz. 1942.
20. „Baba". Bronz. 1932.
21. Ady. Bronz. 1924.
22. Teremtés. Gipsz, bronzban. 1937.
23. Madame Sans Gène. Bronz. 1934.
24. És vidd magaddal. 1940.
25. M. Á.-né portréja. Terakotta. 1937.
26. G. Gy.-né portréja. Terakotta, bronzban. 1916.
27. Dózsa György. Bronz.. 1947.
28. Keleti Artúr. Gipsz. 1927.

Grafikák:

1—6-ig Pán Imre gyüjteményéből.
7—12 „ Szegi Pál gyüjteményéből.
13—21 „ Bedő Rudolf gyüjteményéből.
22—32 „ A kiállító művész tulajdona.

Az eladó szobrok és grafikák ára a Galériában megtudható

Felelős kiadó: Hegedűs László.

3864.47 Független-nyomda. Budapest.
Felelős: Lengyel Lajos igazgató.

Kiállított müvek jegyzéke.

1/	Fekvő akt	bronz	1915.	Sz.M.
2/	G-né portréja	bronz	1916	m.t.
3/	Ady portré	bronz	1926	m.t.
4/	S-né portréja	bronz	1926	m.t.
5/	Kalapos önportré	bronz	1927	Müv.t.
6/	Don Quijotte	bronz	1929	Sz.m.
7/	Kalapos önportré	bronz	1929	m.t.
8/	Baba feje	bronz	1932	Müv.t.
9/	Férfiportré	bronz	1936	m.t.
10/	Férfifej	terrakotta	1936	Sz.M.
11/	Leányfej	bronz	1936	Sz.M.
12/	Madame sans gene	bronz	1936	m.t.
13/	Édesanyám plakett	bronz	1937	Müv.t.
14/	Kubikus	bronz	1941.	m.t.
15/	Függetlenségi plakett	terrakotta	1942	Müv.t.
16/	Térdeplő	bronz	1942	m.t.
17/	Napbanéző	bronz	1942	m.t.
18/	Gabi feje	márvány	1942	m.t.
19/	József Attila	bronz	1942	Müv.t.
20/	Tomi feje	bronz	1942	m.t.
21/	Aszfaltozó	bronz	1943	m.t.
22/	Noémi és Ruth	bronz	1944	m.t.
23/	Rokkant katona	bronz	1944	Müv.t.
24/	Dunavölgyi népek kórusa	bronz	1949	Müv.t.
25/	Bukor Béla portréja	bronz	1941	m.t.
26/	a Vasmunkás /A SZOT székház előtt álló szobor modellje	bronz	1951	Müv.t.
27/	Gáspár Endre iró portréja	bronz	1952	m.t.
28/	I.V.Lenin	bronz	1952	Müv.t.
29/	Élmunkás portré	bronz	1952	Sz.M.
30/	Diszkoszvető nő	gipsz	1952	Müv.t.
31/	Bartos Gyula plakett	terrakotta	1953	Müv.t.
32/	Ifjumunkás portréja	gipsz	1953	Müv.t.
33/	Mednyánszky László szoborterv	gipsz	1954	Müv.t.

- . - . -

1/	Apám	ceruzarajz	1917	Müv.t.
2/	Anyám	tollrajz	1922	Müv.t.
3/	Önarckép	vöröskréta	1952	Müv.t.

Sz.M. = Szépmüvészeti Muzeum tulajdona
M.t. = Magántulajdon
Müv.tul. = Müvész tulajdona.

Készült
a Magyar Nemzeti Muzeum-Történeti Muzeum
Rotaprint Üzemében
300 példányban 0.8 iv terjedelemben
F.v.:Dajbukát Gergely

A MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZEK
ÉS IPARMŰVÉSZEK SZÖVETSÉGE ÉS
A MŰCSARNOK KIÁLLÍTÁSAI

BOKROS BIRMAN DEZSŐ

KOSSUTH-DÍJAS
SZOBRÁSZMŰVÉSZ

GYŰJTEMÉNYES
KIÁLLÍTÁSA

FÉNYES ADOLF-TEREM
VII. RÁKÓCZI-ÚT 30.
1954. AUG. 7-21.

BOKROS BIRMAN DEZSŐ

kiállitása.

Kis kiállitótermünkben több fiatal művész bemutatkozása után egy idősebb szobrász állitja elénk müveit: Bokros Birman Dezső. Szobrai már évek óta nem kerültek nagyközönség elé, most e tárlatán azt mutatja be, mi foglalkoztatta ezekben az években, melyek ujabb eredményei. Uj müvein, vázlatain kivül megtekinthetjük egyes állomásait, régebbi müvészetének jellemző darabjait.

Kisplasztikái, arcmásai egy érzékeny lelkialkatu művész alkotásai embertársairól, tipusokról, az őt körülvevő világról. Korának szobrászata főként a nyugateurópai plasztikát tartotta követendőnek, mely a természetes formát felbontotta, egyszerüsitette, vagy geometrizálta. Ebben élt, ebben érett művésszé Bokros Birman Dezső. De mig kortársainak zöme a format tartotta elsődlegesnek, elvesztették kapcsolatukat a külső világgal, addig Bokros Birmannak mindig emberi mondanivalója volt, a megszokott formákat csak azért cserélte föl meglepőbben hatóakkal, hogy még bensőségesebben, még mélyrehatóbban jellemezze ábrázoltjait. Természetes, hogy ujabb munkáiban nem tudott teljes mértékben elszakadni több évtizedes stilusfelfogásaitól. Ennek ellenére ezek az ujabb kisérletek, vázlatok értékes darabjai nemcsak a művész életművének, de az utóbbi évek magyar szobrászatának is.

Életéről a legplasztikusabb képet ő maga állitja elénk a szobrász. Életrajzként álljon itt a művész irása.

Önéletrajz.

Ujpesten születtem 1889-ben. Apám suszter volt. Ötéves koromban rikkancs voltam. A polgéri iskola elvégzése után dekorativ szobrásznak mentem. Mikor segéd lettem, beiratkoztam az Iparmüvészeti Iskolába, ahol műhelygyakorlatomra való tekintettel a III. évfolyamra vettek föl. Az iskola elvégzése után, dekorativ szobrászműhelyt nyitottam, de vállalkozásomba belebuktam. Nemsokára katona lettem, részt vettem az első világháboruban. Ugy vélték, hogy az orosz fronton a Dnyeper partján jó lesz az önkéntes tizedes ágyutölteléknek. De beteg lettem, hadikórházba kerültem. 1917-ben az olasz fronton voltam. A piavei összeomlás után Pesten küzködtem, dolgoztam.- A Tanácsköztársaságtól 2.000 korona havi fizetést kaptam mint művész. Először ért életemben igazi megbecsülés.

Már 1911-ben is voltam egyszer Párisban, ahol éheztem és Van Gogh rajzokat hamisitottam egy holland mükereskedő kivánságára, aki minden rajzért 5-5 frankot adott. A Tanácsköztársaság bukása után ismét Párisba mentem. Másfél évig maradtam ott. Utána többizben jártam Berlinben, 1923-ban ott állitottam ki a Grafisches Kabinetben. Jártam Jugoszláviában, ott megnéztem Mestrovic müveit, Bukarestbe elvittem a Nagyváradon kiállitott és megvásárolt Ady szobromat és megismerkedtem a roman szobrászattal.

1926-tól 1932-ig Szlovákiában éltem, ahol sokat dolgoztam, sok portrét készitettem. Megismerkedtem a Sarlósokkal, a Kommunista Ifjumunkásokkal, ott mintáztam ellenállási plakettomat, amely ma a Munkásmozgalmi Intézet tulajdona. Azért voltam hat évig Szlovákiában, mert mint kommunista itthon nem tudtam létezni, de aztán Szlovákiából is kiutasitottak. Itthon a Szocialista Képzőművészekkel kiállitottam, de a rendőrség a kiállitást bezárta. Ott állitottam ki először a "Kubikus" szobromat, és mást is. Ekkor nehéz anyagi viszonyok között vergődtem. Üzlethelyiséget béreltem müteremnek, ott is laktam. Igy is művészi hirnevet szereztem. De az állam nem tánta, hogy élnek vagy halnak-e a művészek, kivéve azokat, akik érdekeinek megfelelően dolgoztak. Évenként a Tamás Galériában kollektiv kiállitást rendeztem. 1942-ben készitettem a "Független Magyarországért" cimü plakettomat. A Szépmüvészeti Muzeum több szobromat megvásárolta.

1949-ben kiállitásom volt Genfben és Párisban, hogy a Magyar Népköztársaság művészetét propagáljam. A külföldi kritika igen nagy elismeréssel fogadott. A Magyar Népköztársaság kormánya ekkor Kossuth-dijra tartott érdemesnek.

Az utóbbi esztendőkben több kivaló munkás és sztahanovista portréját készitettem el. Ez az az ut, amelyen tovább haladva ugy érzem legjobban szolgálhatom azt a népi demokráciát, amelyért egy életen át harcoltam és amelytől megbecsülést, munkalehetőséget kaptam.

Bokros-Birman Dezső

1942-es Független Magyarországért c. plakettjén a munkás-paraszt-értelmiség hármas csoportja jelenik meg.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásosztály – Bp. 1974. 202p.

Bokros Birman Dezső

Független Magyarországért, 1942

bronz, 22,5x34 cm

Budapest, magántulajdon

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet jelképei

Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 262.o.

Bokros Birman Dezső

Kubikos, 1943

bronz, 16x21x14cm

Budapest, MNG;

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet jelképei

Kossuth Könyvkiadó/Corvina Kiadó 1974 263.o

Bokros-Birman

Független Magyarországért, 1942

A Történelmi Emlékbizottság mozgósitása nyomán készült plakett a munkás-paprazst-értelmiség összefogás első képzőmüv- vábázolása, Magyarországon.

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina 1974. 106.o.

Bokros Birman

A Szocialista Képzőművészek Csoportjához állnak közel:Gádor ásó kubikosa,Bokros Birman 194o-es,talicskát tolo kubikusa, Oelmacher kubikus rajza.

Aradi Nóra:: A szocialista képzőművészet jelképei
Kossuth Könyvkiadó/Corvina kiadó 1974

128.o.

Bokros Birman Dezső

1947-ben tett kísérletet, elsőként, Dózsa szobrászi megformálására. A mű a parasztfocsér megkoronázását" mutatja. H. F. K. magángyűjteményéből most került elő a hozzá készült előtanulmány.

Dózsa a magyar képzőművészetben; Műgyűjtő, 1972/2., 42.l.

Bokros Birman Dezső szobrász

Több sportplakettje szerepelt az Ernst Múzeumban 1945. aug. – ban.

Takács Ferenc: A sport és a képzőművészet 1760–1766.

Élet és Tudomány, Bp. 1972. IX. 15.

XXVII
37

Bokros Birman Dezső

Fekvő női akt, 1910-es évek

A Tanácsköztársaság képzőmű vétati vásárlásai c. kiállítás, 1969.

Bokros Birman Dezső

A müvész nevét igy irják helyesen, hivja fel a figyelmet Frank János: "Müvésznevek" c. cikkében, a képzőművészek régi hagyományaként emlitve meg, hogy német nevüket magyar foneti-kával irják, mint fent.
/Az 1948-ban kiadott Révai lexikon egyik kötetében Birman-t, másik kötetében Birmann-t jelöl./

Élet és Irodalom, Bp. 1972. okt. 21.
XVI. évf. 43. sz. 12. lap.

BOKROS BIRMANN DEZSŐ, szobrász

A Pécsi Modern Magyar Képtár új szerzeményeinek jegyzékéből.
A Közölt képek jegyzéke:
40./-BOKROS BIRMANN DEZSŐ,- Don Quijote,-bronz,25 cm. Ltsz.68.703.-Kunvári gyüjteményből.-Fekete repr. 305.old.

ROMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története, Uj szerzemények, II. 301.old.

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, XIII. 1968. Pécs, 1971.

Bakros-Birman Dezső

Az 1940-ben alakult Szocialista művészek szervezetének kiállításaik között legjelentősebbé vált az 1942-ben rendezett Szabadság és Nép demonstráció, amelyen a részvétel már-már életveszedelmet jelentett. A művész részt vett ezen a kiállításon. A hatóság betiltotta ezt a kiállítást.

Kampis Antal: A Magyar Képzőművészet Története.

Népszava, 1972. jul. 29.

Bokros Birman Dezső

szobrán

Don Quijote, 1929

Repr.

Magyar műv. tört. 9. 30. k

Képzőműv. kiad. 1971.

Bokros-Birman Dezső

„Kubikos"

„Aszfaltozó" c. szobrai szerepelnek „Angyalföld művészeinek tárlatán" a Műcsarnokban

Magyar Nemzet 1974 január 6
12. old.

Bokros Birman Dezső

Mihályfi Ernő: 80 éve született B.B.D. - Élet és Tudomány, 1969. 14. sz. 647-652. l.

Az 1969. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. Művtört. Ért. 1972. 4. sz. 295-328. l.

303. l.

Bokros Biman Dersö

Bánski Pál: Bokros Biman Dersö: Adunai népek kórusa. – Népművelés, 1969. 12.n. 35.l.

Az 1969.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. Művtört.Ért. 1972.4.sz. 295-328.l.

302-303.l.

Bobros Birman Dezső

Szobrász

Bobros-Birman „Don Quijotefa" kisplasztikai alkotás, hatása nem intim, hanem monumentális.

Sik Csaba: Biennálé előtt, biennálé után.....

MÜVÉSZET, 1973. október - 12.oldal

Bobrés-Birman Dezső
szobrász

Medgyessy „Suzoló asszony"-a
hatással volt műveszetére.

Kovács Péter: Medgyessy.
MŰVÉSZET, 1973. október - 2.oldal

Bolsas Birman Derső
nobrán

Méltálás

Kovács Péter: Medgyessy.
Művészet, 1973.október - 2.oldal

Bolnos Birman Decső

festő

A pécsi hépt árban vannak a mui vész alkotásai.

Romváry Ferenc: Pécs - a muzeumok városa.

Müvészet, 1973.szeptember - 33.oldal

Bohros Birman Dezső

nove emlitve

Művészettörténeti Értesítő 1972

76, 107, 139, 140, 302, 303, 314. old

Bokros Birmann Dezső, szobrász

Rajz:

Kepe.

Bokros-Birmann Dezső: Kuporgó férfiakt

[Elülső-belső-bosztó

JELENKOR, Pécs, 1972. február

XV/2

Bokros Birman [ ], nobrász

Vilt Tiborral kapcsolatban megemlítve.

Dévényi Iván: Képzőművészeti könyvszemle
— Jean Cassou .... 1108–1111.

XV
12.

JELENKOR, Pécs, 1972. december

Balkros-Bjermann

a Tamás Galériában volt kollektív kiállítása Schönberger Armanddal.

Csapó György: Schönberger Armand.

Tükör, 1972. nov. 21.

Bolros Birman Dezső
arobrán

Szöllősi Endre mestere volt.

M. Heil Olga: Szöllősi Endre.
MŰVÉSZET, 1972.augusztus - 29.oldal

Bobros Birman Dezső

Bobros-Birman munkásságára hatással volt Derkovits Dózsa sorozata.

Anadi Nóra: A Dózsa tíma

Művészet, 1972. augusztus - 8 oldal

Bohros Birman Dersö

neve emlétve

a 1 8. oldalon

Kutila 1972 május

Bokros Birman Dezsi

„Dunai népek kórusa" c. nyolcs emlitve

Kritika 1971 november-
-december
44. old.

Bohros - Bírman Perső

Müve szerepelt az 1942-es "Szabadság és Nép" kiállitáson - emlitve

Népszava 1972 julius 29
lo.old.

Bokros Birman Dezső

(1889 - 1965)

Zis mesetekben is az egyiptomi
nagy szobrok dekorativ erejét keresté

Népszava 1972 augusztus 5
f. old.

BOKROS BIRMANN DEZSŐ, ~~festő~~ szobrász

A Pécsi Modern Magyar Képtár 343 darabból álló Kunvári gyüjteményének jegyzéke.
Szobrok, plakettek.
4.-/.-BOKROS BIRMANN DEZSŐ,- Don Quijote, /1927/,- bronz,- ~~xxxxxxx~~ 25.5 cm.-Ltsz.68.703.- 40.sz.kép.- 310.old.

ROMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története, Uj szerzemények, II. 305.old.

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve,-XIII. 1968. Pécs, 1971.

BOKROS BIRMANN DEZSŐ, szobrász

A Pécsi Modern Magyar Képtár 343 darabból álló Kunvári gyüjteményének jegyzéke.
Szobrok, plakettek.
2./.-BOKROS BIRMANN DEZSŐ,- tékozló fiu, /1939/,-
terakotta,-45 cm,-Ltgzs,68.701.- 510.old.

RONYAKY FERENC: A Modern Magyar Képtár története,
Uj szerzemények, II. 305.old.

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve,-XIII. 1968.
Pécs, 1971.

BOKROS BIRMANN DEZSŐ, szobrász

A Pécsi Modern Magyar Képtár 343 darabból álló Kunvári gyüjteményének jegyzéke.

Szob.-BOKROS BIRMANN DEZSŐ,- Kunvári Bella portréja,- terakotta,-35 cm.-Ltsz.68.702.- 310.old.

ROMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története, Uj szerzemények,II. 305.old.

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve,-XIII. 1968. Pécs, 1971.

Bokros Birman Dezső

Osváth Emil portréja

Műgyűjtő, 1973/4. sz. 23. l.

Bokros Birman Dezső

Műve szerepel (Osvát Ernő portréja)

Losonci Miklós: A Kassák-emlékház gyűjteménye; Műgyűjtő, 1973/4. sz. 19. l.

Boknos Birman Dezső

Neve említve.

Heitler László: Vedres Mark 25p.

Bokros Birman Dezső

az Angyalföldi képző- és iparművé-
szeti kiállítás megnyílt a Műcsar-
nokban, melyen szerepel műve.

R. Gy.: Angyalföldi műbírálat.
Népszabadság, 1974. jan. 11.

Bakros-Birmann Dezső

Németh Lajos „Modern magyar művészet" c. könyvében a művész munkásságát értékeli.

Rózsa Gyula: A modern magyar művészet változásai.
Népszabadság, 1969. febr. 22.

Bakros Birman Dezső

A Tanácsköztársaság 50. évfordulója tiszteletére megnyílt Szocialista Képzőművészek Csoportjának kiállításán szerepelnek művei.

(havas): A Szocialista Képzőművészek Csoportjának kiállítása.
Népszava, 1969. márc. 12.

Bokros-Birman Dezső
számos munkájának negatívja
Gádor István keramikus műtermé-
ben található.

Bojár Iván: A „titokzatos" ismerős.

Magyar Hírlap 1971/163 10 old.

Bokros Birman Dezső/1889-1965/

Alkotásai közül kiemelkedik az Ady portré
és Önarcképe.1936-ban a pécsi bányászok tüntetésére készíti a Napba néző bányász szobrát.
Világszemlélete mind tragikusabbá válik.
Kiemelkedő müve a Don Quijote,Rokkantkatona,
Utkaparó,József Attika portréja.

Magyar Hirlap 1969/319/9

Bokros Erzi Birman

kiállitása nyilt a Magyar Nemzeti Galériában

Magyar Hirlap 1969/352/6

Bokros Birmann

A Magyar Nemzeti Galériában kiállitásra
került 117 szobra és plakettje és 73 rajza

Magyar Hirlap 1969/353/6

Bokros Birman Dezső, [nobrán]

Szerepel a Műcsarnokban.

R. Gy.: Angyalföldi műbírálat 7.

Népszabadság, Bp. 1974. jan. 11.

Bokros Bisman Dezső, nobrán

Szerepel a tárlaton.

↓

(h. m.): Anyaföld és a művészet

2.

ESTI HIRLAP, Bp 1973. dec. 14.

Bohos Birman Rezső

Fehső női akt, 1910-es évek, br.
24,5 x 30,5 cm

A Tanácsköztársaság képzőművészeti
vásárlásai

Bokros Birman Dezső

Ócsai Károly mestere
volt – emlékbe

Magyar Mesterek 1973 február 2
Gold

Bohros Birmann Dezső

Ócsai Károly mesterezést
neve emlitve

Népszava 1973 január 26
Zsold.

Bohos Birman Dersö

Séve halt meg
emlitve

-Évfordulók-

Népszava 1973 január 24
4. old

Bokros-Birman Dezső

1974. jan-ban a Műcsarnok angyalföldi kiállításán
részt vett művével.

Népszava, 1974. jan. 11. 102 évf. 8 sz. 4 p.

Bolros Birman
portrán

Bolros Birman felvette magához a
15-16 éves Ócsai Károlyt, akit meg-
mintázott és sok dolgozott mellette.

Soós Klára: Ócsai Károly szobrászatáról.
MŰVÉSZET, 1972.szeptember - 22.oldal

Bokros Birmann Dezső

Bemutatott műve:

137. sz. „Sportplakett", terrakotta.

Nemzeti Parasztpárt kiállítása, Budapest, 1945. VI.

Bokros Birmann Dezső

Bemutatott művei:

149. sz. „Ady Endre", bronz;

150. sz. „Utburkoló", bronz.

Nemzeti Parasztpárt kiállítása, Budapest, 1945. VI.

Bokres Birmann Dezső

Bemutatott műve:

151. sz. „Fiúfej," bronz.

Nemzeti Parantpárt kiállítása, Budapest, 1945. VI.

Bokros Birmann Dezső

Bemutatott műve:

156. sz. „Kubikos", bronz.

Nemzeti Parasztpárt kiállítása, Budapest, 1945. VI.

Bokros Birmann Dezső

a Váci utcai „Belvedere" kiállító helyiségben mutatta be műveit

Kassák Lajos: Az izmusok története, Budapest, 1972

2841

Bokros Bíróné Dezső

szerepelt az 1942-ben megrendezett
Szabadság és Nép Demonstráción

Népszava 1972 julius 29 lo.old.

Bokros Birman Dezső

Dózsa (vázlat); H. F. K. gyűjteményében

Műgyűjtő, 1972/2, 42. l.

Bokros Birman Dezső

Móra Ferenc portréja

Műgyűjtő, 1972/4. 02. 9. l.

Bokros Birman Dezső

A szerző idézi Rabinovszky Máriusz szavait a művész portréiról. Megmintázta Keleti Artúrt, Schäber Hugót, Beczkói Bíró Henriket, Hatvany Lajost, Masarykot, Gáspár Endrét.

-i-n: Bokros Birman Dezső ismeretlen portréja Móra Ferencről; Műgyűjtő 1972/4. sz. 8.l.

Bokros Birman Dezső

A portré adatai: 24 x 17 cm, a 30-as évek elején, Móra Ferenc halála (1934) előtt nagy valószínűséggel készülhetett, a lábtalpon két szignó: Bokros Birman, Gádor. (A kiegészítés az utóbbi kutatásaimban történt.)

-i-u: Bokros Birman Dezső ismeretlen portréja Móra Ferencről; Művelődés 1972/4. sz. 8. l.

Bokros Birman Dezső

Egyik publikáció sem említi Móra Ferencről mintázott kismérétű terrakotta domborművét, amely Martsa Alajos, az esztergomi Babits Mihály Városi Könyvtár igazgatója gyűjteményében van. Nem szerepelt sem az 1968-as székesfehérvári, sem az 1969-es budapesti Bokros Birman-emlékkiállításon.

-i-n: Bokros Birman D. ismeretlen portréja Móra Ferencről; Műgyűjtő 1972/4. sz. 8. l.

Bokros Birman Dezső 1.

Portrait Kállai Ernő, Tehel Péter, Szíj Béla, Konalovszky Márta, Csap Erzsébet elemezték. Ezek a portrék Thomas Mann, Karinthy Frigyes, Kassák Lajos, Füst Milán elismerését is kivívták.

-i-n: B. Birman Dezső ismeretlen portréja Móra Ferencről; Műgyűjtő 1972/4.sz. 8. l.

Bokros Birman Dezső

aktszobra 1929-ben Scheiber Hugóval közös kiállításon szerepel; a nobrászra Kassák hamar felfigyelt.

CsaplárFerenc: A Munka-kör képzőművészeti tevékenysége
Művtört;Ért.1972.2.sz.124-132.1.

137.l.

Bokros-Birman Dersö

művét, mint budapesti múzeumi új szerzeményt közli

Supplément a la Gaz.des Beaux-Arts: III.108.1.
La Chronique des Arts.

Bodó Rudolf: Az 1970-ben megjelent külföldi folyóiratok szemléje. - Művtört.Írt.1972.1.sz.71-82.l.

Bokros Birman

A 20-as, 30-as években sorra születnek chef d'oeuvrejei.

Devényi Iván: Borsos Miklós.

Vigilia 1972/8 552 old.

Bokros-Birman Dezső

"Bokros Birman, Iványi Grünwald, Diener-Dénes, Szőnyi, Perlrott és Hincz kiállításáról esett szó a Munkában"

Csaplárferenc:A Munka-kor képzőművészeti tevékenysége
Művtört.Ért.1972.2.sz.124-132.l.

139.l.

Bokros Birman Dezső

"A Dózsa György emlékét megörökitő" művész tagja volt az Európai Iskola néven alakult művészi csoportnak, melynek egykori müködéséről Vadas József ir: "Magyar bioromantikusok" cimmel, s a székesfehérvári Csók István Képtár kiállitáson szereplő akkori művészek alkotásaival kapcsolatban tájékoztat művészeti irányzatukról.

Élet és Irodalom, Bp. 1973. szept. 29.
XVII. évf. 39. sz. 12. lap.

Bokros Birman Dezső

Ámos naplójában a következőket jegyezte fel :

"Ez az elég idős, remek szobrász egyik napról a másikra él, fá radt idegekkel, müterem nélkül vegetál. Legutóbb egy gipszkezet hozott fel száritani, amit egy öregasszony teteméről öntött le a halottasházban. Lábán uj cipőt ropogtatott, annak az árát szerezte meg ezzel a kellemetlen munkával..."

Egri Mária: Ámos Imre szolnoki vázlatkönyve
Corvina 1973
13. old.

Bokros Birman Dezső

"Két alkotás dicséri tehetségét", -irja Vadas József: "Hány szobor van Budapesten?" c. beszámolójában, mely a főváros területén szereplő szobormüvekkel foglalkozik, kapcsolatban a centenárium alkalmával, a Corvina Kiadó gondozásában megjelent müvel. "A százéves Budapest szobraiból" c. album hatvanhat müvet mutat be, -egy nyolcad részét- a közterekeken látható szobroknak.

Élet és Irodalom, Bp. 1973. juli. 14.
XVII. évf. 28. sz. 13. lap.

Bokros Birman Dezső

műveit állandó jelleggel a Nemzeti Galéria mutatja be.

Berza László, Bernát György, Erdei Ferenc szb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973

13350

6821

Bokros-Birman Dezső

„A Dunavölgyi népek kórusa," valamint „Ulyxess" cimű művei szerepeltek a székesfehérvári Europai Iskola tárlatán.

Nagy Zoltán: Looking back at the European School. The New Hungarian Quarterly, Budapest 1974. 55. p.

1901

Bokros-Birman Dezső"

az Európai Iskola tagjai közé sorolta volna mestert.

Nagy Zoltán: Looking back at the European School. The New Hungarian Quarterly, Budapest 1974. 55 p.

1881

Bohros-Birmann Deső

A bajai muzeum törzsanyaga tartalmazza
a müvész alkotásait

Pap Gábor: Kincsek és mükincsek.
Müvészet, 1975. junius - 7 oldal.

Bokros Birman Dezső

Kupergó férfiakt p. v. kréta
287 x 214

XV. Századi Mappor Grafika a
Savaria Múz. Szombathely 1974.

Bokros Birman Dezső

Szöllösi Endre szobrászművész ugazi mesterének Bokros Birman Dezsőt tartotta.

Bojár Iván: Kiállításról kiállításra.

Magyar Hirlap 1972/101 6old.

BOKROS BIRMAN DÉZSŐ, szobrasz, /1889-1965/

Sima kőfelületek szépségére, tömör, nagyvonalu formalásra épitő müvészete 1929-re egyre exaltáltabbá válik. 1936-40 között teljesitette ki az 1945 előtti hazai szobrászat legmerészebb, Giacomettit idéző, expresszionista stilusát. 570.old

HECKENAST JÁNOS: Rumi Rajki István szobrászmüvész 564.old

VASI SZEMLE, XXV.évf. 1971. 4.szám, Szombathely

Zobros Birman Dezső

szobrász

Méltatás

Vi. Kovalovszky Márton: Expresszionizmus - festmények...

Művészet, 1974. május - 15 lap

Bohros Birman Dersö

szobrász

Bohros Birman „Don Quijote"-ját
dinamika, érzelmi rolbánehony-
ság jellemzi

K. Kovalovszky Marta: Expressionizmus-forma...
Múvészet, 1974. magus - 15 lap.

Bokros-Birman Dezső

szobrász

Bokros-Birman a Dunavolgyi
népek kórusa Bartók-emlékmű
vázlatanák készült.

P. Szücs Julianna: Az Európai iskola
Művészet, 1974. május - 23 oldal

Bokros Birman Dezső

KIÁLLÍTÁS

BOKROS BIRMAN DEZSŐ

MŰVEIBŐL

SZÜLETÉSÉNEK 85. ÉVFORDULÓJA ALKALMÁBÓL

MEGNYITJA:

KIS NAGY ANDRÁS

1974. NOVEMBER 19-ÉN, KEDDEN DÉLUTÁN 6 ÓRAKOR

TISZTELETTEL MEGHÍVJA ÖNT A KÉPZŐMŰVÉSZEK SZAKSZERVEZETE ÉS A FÉSZEK MŰVÉSZKLUB IGAZGATÓSÁGA

*

A KIÁLLÍTÁS MEGTEKINTHETŐ:
NOVEMBER 30-IG, NAPONTA DÉLUTÁN 2 ÓRÁTÓL 8 ÓRÁIG

F. k.: Galambos Tibor — 74.88258 Közl. Ny.

FÉSZEK MEGHÍVÓ

Bokros-Birman szobrászművész

Az Európai Iskolához tartozó szobrászok egy része az expressionizmus ihletésében született: szimbolikus jelentésű emberi, vagy állati alakokkal fejezték ki magukat. A művész is ide tartozott.

Láncz Sándor: Kiállításról kiállításra
Magyar Hírlap, 1973. szept. 19.

BOKROS BIRMAN DEZSŐ, festő

K. Kovalovszky Marta 1971-ben tanulmányi írt Bokros Birman Dezső festőművészről.-Művészet kiskönyvtára, 1971. 31 p. 56 kép. 293.old

KITZ JENŐ: Jelentés a Fejérmegyei Múzeumok 1970-71.évi tevékenységéről.-Irodalmi munkásság. 293.old

ALBA REGIA. XII. Az István Király Múzeum Évkönyve. 1971.-Székesfehérvár, 1972.

BOKROS BIRMANN DEZSŐ, festő

A Székesfehérvári István Király Múz.képzőművészeti Gyüj
teménye Getz Éva festőművész ajándékozása révén egy
Bokros Birmann grafikával gyarapodott. 169.old

FITZ JENŐ: Jelentés a Fejérmegyei Múzeumok 1968-69.
évi tevékenységéről.-Képzőműv.Gyüjt. 169.old

ALBA REGIA, Az István Király Múzeum Évkönyve. XI.
1970. Székesfehérvár, 1971

BOKROS BIRMAN DEZSŐ, festő

Kovács Péter irt tanulmányi Bokros Birman Dezső festő művészről emlékkiállitása alkalmával a Fehér megyei Hirlapban. 24. 1968. januar 28. 177.old

FITZ JENŐ: Jelentés a Fejérmegyei Múzeumok 1968-69. évi tevékenységéről. A Múz. irodalmi munkássága. 175.old

ALBA REGIA, Az István Király Múzeum Évkönyve, XI. 1970. Székesfehérvár, 1971.

BOKROS BIRMAN DEZSŐ, festő

A Székesfehérvári Csók István Képtárban 1968. Május 12-től július 7-ig Bokros Birman Dezső emlékkiállitas volt Látogatók száma: 5887 volt.- Az előszótmirta: K. Kovalovszky Marta, IKMK, D/59, 1968, 12 p. 169.és 171.old

FITZ JENŐ: Jelentés a fejérmegyei Múzeumok 1968-69. évi tevékenységéről.-Kiadványok, Időszaki kiallitások 169-171.old

ALBA REGIA, Az István Király Múzeum Évkönyve, XIV. 1970. Székesfehérvár, 1971.

Bokros Birman Dezső

Bokros Birman drámai kisplasztikái emlékeztetnek a mult szenvedéseire.

Horváth György: A korral szembesülve.
Művészet, 1980. április – 4. lap.

Bokros - Birmann Dezső, zobrán

L: Jakovits József

Forgács Éva: Jakovits József nobrai 1015-1020

Jelenkor, Pécs. 1980. nov. XXIII/11

Bokros Birman Rezső, szobrász

L: Ország Lili

— Székesfehérvár új képtára 13.

Nepszabadság Bp. 1981 febr. 15

Bokros Beirnau Dezső

A művész szotrai a kor
belyegét és a hedély hullám-
zását riselik magukon.

Kontha Sándor: Medgyessy a kortársak között.
Művészet, 1981. január – 8. lap.

Bokros Birman Dezsi

(Nyípest, 1889 - Bp. 1965)

„Napba néző bányász" bronz 37 cm

Jelzett

kikiáltási ár: 12000 ft.

BÁV 55.Képaukció Budapest,1981.szeptember

Bokros - Birmann Dezső, szobrán

L. Mérnáros László

14.

Kilágyi J.: A magyar szoc. kult. Történetéből (5.)
Népszabadság, Bp. 1980 júl. 20

Bokros Birman Dezső

müvészete erős hatással volt Vilt Tibor
müvészetének kialakulására.

Magyar Hirlap 1980/12/14/9
I.S:Vilt Tibor

Bokros - Birman Dezső, nobrán

L. Országh Lili

– lej szerzeménych 12

Esti Hirlap, Br. 1980 szept 30

Bokros Birmann Dezső (1889-1965)

„József Attila fej"

Bronz 16,5 cm. Jelzett 1972

Kiállítási ár: 8000 Ft.

BÁV 53.Képaukció Bp.1980.december

Bokros Birman Dezső

Bokros Birman tullépve "az arcnélküliség" tömegformáló képi eszközén, kiérlelte az expresszionisztikus fokozásnak legfinomabb rezdüléseit.

Aradi Nóra: A Szocialista Képzőművészek Csoportja és az egyetemes művészet.
MŰVÉSZET, 1980. március - 3.lap.

Bokros Birman Dezső

Szakmailag, technikailag sajátos kötöttségü szobrászat ágában, Magyarországon alakult ki folyamatos és müfajilag is körvonalazható alkotómunka.

Aradi Nóra: A Szocialista Képzőművészek Csoportja és az egyetemes művészet.
Művészet, 1980. március - 3. lap.

Bokros Birman Dezső, szobrán

Tudósítás.

1

— Megkoszorúzták Bokros Birman Dezső sírját 7.

Népszabadság, Bp. 1979 nov. 20.

Bokros Birman Dezső, szobrász

KOSZORÚZÁS. Bokros Birman Dezső Kossuth-díjas, érdemes művész, szobrász születésének 90. évfordulója alkalmából a Magyar Képző- és Iparművészek Szövetsége november 19-én, hétfőn fél 12 órakor megkoszorúzza a Farkasréti temetőben levő sírját.

8

-: Hír

Népszabadság, Bp. 1979. nov. 17.

Bokros Birman Dezső

„Kialanyos önarchép"
(repro)

Hintler László: Bokros Birman, Goldman, stb...
Műrészet, 1980. március – 19. lap.

Bokros Birmann Dezső

(1889-1965)

„Gyggoló női akt" Bronz 20cm magas, fa talpon

Selezve: BB 1921

Kiliáltási ár: 8000 ft

BÁV 52.Képaukció katalógus Bp.1980.szeptember

Bohros Birman Dezso

„Don Quijote"
(repro)

Hutter László: Bohros Birman, Goldman stb...
Művészet, 1980. március – 19 lap.

Bohros Birman Dezső

"Madame sans Gêne"

(repro)

Hatter László: Bohros Birman, Goldman stb...
Művészet, 1980. március – 19 lap.

Bokros Birman Dezső

„Don Quijote"
(repro)

Heitler László: Bokros Birman, Goldman, Mészáros, ...
Művészet, 1980. március – 19 lap.

Bokros Birman Dezső

Méltatás.

Ráth Zsolt: Kényes egyensuly.
MŰVÉSZET, 1979.julius 14.lap.

Bakros Birni an Dezső

Rokkant katona
(repro)

Ráth Ys alt: Kényes egyensúly.
Művészet, 1979. július – 14 lap.

Botoros Boimau Etnó

Méltatás

Mezei Otto: LOSSONCZY Tamás és a magyar szürrealista absztrakci.ó.

MŰVÉSZET, 1979. julius 26. lap.

Bohros Birman Decsö

„Rokkant katona"
(repro)

Ráth Ibolt: Kényes egyensúly.
Művészet, 1979. július – 14 lap.

Bokros Birman Dezső

„Madame sans Gêne"

(repro)

Héttez László: Bokros Birman, Goldman, Mészáros, ...
Művészet, 1980. március – 18 lap.

BOKROS-BIRMAN DEZSŐ

Wechselwirkungen – Ungarische Avantgarde in der Weimarer Republik

Szöveg: 40, **150-151**, **566**.

Kép: 42.

Bokros Birman Dezső

„Scheiber Hugó"
(repro)

Aradi Nóra: A Szocialista Képzőművészek Csoportja..."
Művészet, 1980. már ács – 3 kép.

Bokros Birman Dezső

„Kalapos önarchép"
(repro)

Héttlez László: Bokros Birman, Goldman, Mészáros, . . .
Művészet, 1980. március – 19. lap.

Bokros-Birman Dezső, nobrán

L: Deim Pál

P. hűcs J: Faustus doktorral a hűcs arnokban 13.

Nérszabadság, Bp. 1980 márc. 23.

Bokros Birman Dezső

"Csillag a püspöksüvegen" cimmel Vadas József ir a Nemzeti Galériában rendezett Derkovits-életmü kiállitásáról. A müvész kiteljesedő életmüvének részletezése közben felveti a kérdést: vajon hány olyan magyar "nagyságot" emlithet, "akinek munkássága fokozatosan terebélyesedik.." "Hamarjában Egry József, Ferenczy Béni és Bokros Birman Dezső" jut eszébe, "akiknek szellemén nem koptatott az idő." Majd a szomoru sorsuak közül hoz példát: "az uj magyar festészet kezdetével Ferenczy Károlyt, akit akkor neveznek ki főiskolai professzorrá, amikor már véget ér ragyogó nagybányai korszaka." Végül az "1919 után megtorpant magyar festészet" kerül sorra: amikor Szőnyi István és Berény Róbert "kényszerüen más irányba vette utját." Fenti kritikát lásd: Derkovits Gyula nevénél, Élet és Irodalom; Bp. 1979. okt. 27. XXIII. évf. 43. sz. 12. lap.

Bohnos Birman Dessö

„Scheiber Hugó"
(repro)

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészek csoportja...
Művészet, 1980. március — 3. lap.

Bokros Birman Dezső

Bokros Birman Dezső (1889–1965):
Kossuth-díjas művész, a magyar
expresszionizmus legjelentősebb szobrásza.
Fő művei portrék és kisplasztikák.
Az expresszív felületmintázás, a túlzó arányok,
a tépett formák az emberi szenvedések
és tragédiák kifejezőivé váltak művészetében.

Mihályfi Ernő: Művésznek, barátaim
Bp. Corvina 1977.

Bokros Birman

Móra 1934. február 8-án letette az élet hivatalát. A halála utáni hónapokban készülhetett *Bokros Birman Dezső* dombormüve, mindmáig az egyik legkitünőbb Móra-portré. A terrakotta alkotás a közelmúltban elhunyt *Martsa Alajos* fotóművész gyüjteményében volt, nem szerepelt sem a székesfehérvári (1968), sem a budapesti (1969) Bokros Birman-kiállításon. A dombormüvet *Dévényi Iván* mutatta be 1972-ben a *Műgyüjtő* hasábjain.

Magyar Hir[illegible]

Apró Ferenc: Móra a képzőművészetben

Bokros Birman Dezső szobrászművész

"Don Quijote", bronz, 114 cm, 1929.

az MNG tulajdona.

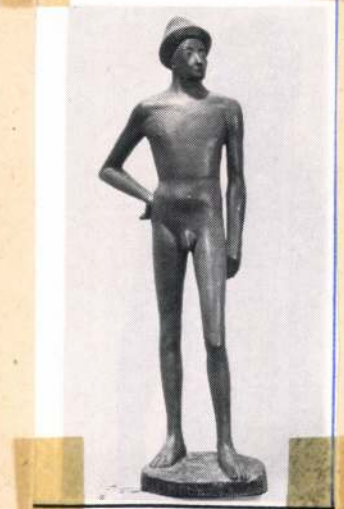

Művészet, 1980. márc. 22. old.

Bokros Birman Dezső, szobrászművész:
„Rokkant katona", bronz, 27 cm, 1944, az MNG tulajdona.

Művészet, 1980. márc. 19. old.

ilisan is fokozottabb veszéllyel járt, melyet a változást
an művészeti eszközökkel akaró Vilt már nem vállalt.
ıűvészi utak módosulásának szerepe sem. Római ösztön-
(1928–30) sem idomult „római iskolássá" Vilt Tibor,
; *Önarcképé*től is eltért az útja. A szobrokat mint szer-
nyozta, különös gondja volt az anyag, a tér és a lélek-
ızefüggésére. Ez a törekvése akkor a kubizmusba tor-
e munkássága folytatásának logikusan következő lehe-
ontosította erejét. A többiekhez mérten határozottabban
yénisége magával hozta távolmaradását a művész-párt-
letéből természetszerűleg következő politikai munkától.
ı szerepet játszhatott az 1933-ban elnyert Ferenc József-
ségével megteremthető nyugodtabb élet kézenfekvő lehe-

3-tól szinte párhuzamosan futott a Csoportéval. Ahogy
átat a baloldalnak, a Csoport is szemmel tartotta Vilt
atmondó adalék erről a viszonyról Háy Károly László-
zocializmus című folyóirat 5. számában megjelent kriti-
„Vilt Tibor, a Barcsayval kiállító fiatal szobrász még
a még nyílt kérdés, hogy szobrainak mozgalmas, for-
ni fog kialakulni: egy új, haladó megmozgatása-e a
tömegeinek, vagy egy betegesen vonagló neobarokk,
ıajd szépen besoroz a maga fegyvertárába." S hogy mit
ızt saját szavai így jelezték 1938-ban: „A mozgásból
a formacsoportokig, eljutni egészen az alak személyisé-
Érzem, hogy mindennek alapja a mozgás... Éreztetni a
: térbe láncolt formát, ahogyan terének kereteiből ki-
; alaknak ez a disszonáns feszültsége és kényszerű ön-
ı meg a szobornak a harmóniát."
szt adnak a Háy által megfogalmazott kérdésre Viltnek
/égén és a negyvenes években készült szobrai. A kínál-
etőségek végigpróbálását mutatják a klasszikustól az
zelésig. Szobrászata kifejezőeszközeinek sokrétűsége és
ıére, szoros kifejezési tartományban mozog. Vilt művei
ink olyan határozott – közvetlen – szellemi (ideológiai)
tkozásokat, mint amilyent mondjuk Mészáros és Gold-

Bakos-Birman Dezső, szobrászművész

a művészek segélyezésével, a műtárgyak vásárlásával a direktórium fogalmi elnöksége idején mintegy két hétig foglalkozott. a művész szobrai ma is megbecsült múzeumi tárgyak a direktóriumi vásárlások anyagából.

Szabó Júlia: a direktórium elnöke: Pogány Kálmán.

Kritika, Budapest, 1979. 3.

Bakros Birman Dezső, szobrászművész

„Scheiber Hugó", bronz 31 cm, 1933.
(repr.)

„Madame sans Gêne" bronz, 33 cm, 1934.
az MNG tulajdona. (repr.)

„Kalapos önarckép", bronz, 32 cm. 1927.
az MNG tulajdona. (repr.)

Művészet, 1940. márc. 6. old. – 22. old.

Borros Birman Dezső
(Lipest, 1889 – Bp. 1965)

„Ruth és Noémi" Bronz. Selyett 1944
Kikiáltási ár: 8000 Ft.

BÁV 56. Képaukció Bp. 1981. december

Bokros Birman Dezső, szobrászművész

a felszabadulás után született a művésznek addig csak kisplasztikaként megmaradt terve, a „Duna völgyi népek kórusa" (említve) amelyben a történelmi valósággal találkozott a bartóki gondolat.

Aradi Nóra: A felszabadulás után.

Népművelés, 1979. 4. 12. old.

BOKROS Birman Dezső szobrász

Falus Róbert: Könyvszemle

Népszabadság 1983. I. 11.

BOKROS BIRMAN D-erőd

90 2. 65
91 1. 22

Új Művészet

Bokros Birman Dezső, Kossuth-díjas szobrászművész (1889-1965).

Szablya Frischauf Ferenc Jó festőnek bizonyul Kecskeméten is, a fiatalon meghalt alig ismert Göröncsér Gundel János meglepetés, az ifjú Benkhardt Ágost huszonévesen is évett művész volt már és Dénes Valéria Kéve-indulása figyelemre méltó. – Simay Imre markáns szobraival, Kövesházi Kalmár Elza különös plasztikájával, Bokros Birmannal és a rendkívül nemes kisplasztikus, Zutt Adolf Richarddal együtt sem magyarázzák meg a Kéve igazi jelentőségét.

Bózsa Gyula: „alkotóközösség" a századelőn.
Népszabadság, 1984. júl. 13. 7-old.

BOKROS BIRMAN DEZSŐ, szobrasz

Az 1965-ös szfehérvari kiallitas bizonyitotta,hogy Bokros Birmanon kivül vilt csaknem az egyetlen magyar szobrasz,aki teljes érdeklódésével nem valami örök idea felé fordul,hanem az itt és most adott történelem által felvetett kérdésekre próbál választ adni.
304.old

K.KOVALOVSZKY MARTA: A magyar szobrászat új útjai
301.old

A Janus Pannonius Múz.Évkönyve, XVII-XVIII.
1972-73. Pécs, 1975

Bakros Birman Dezső, szobrász 1)

1907-ben az Iparművészeti Iskola szobrász szakra Mavóti Géza fiatal tanár jött. Amikor Gádor István idekerült, akkor tanult szintén itt Bakros Birman Dezső is, és még mások. – Gádor Istvánnak gyakori vendége volt Bakros-Birman is. Nagyon rozsnul mert neki. Beteg ember volt, a háborúban munkaszolgálatos volt. Bevonulása előtt néhány munkáját elvitte Gádor műhelyébe.

Gádor István: Pályám emlékei

Kritika, Budapest, 1976. aug. 7. old. – 10 old.

Bokros Birman

Dezső

PRO ARTE érdemrendet kapott Bokros Birman Dezső, a kiváló szobrászművész.

Világ. 1948. júl. 27.

SEIDEN GUSZTÁVNÉ
mű és régiségkereskedés
V. KECSKEMÉTI-UTCA 8.

1921. B. B. D. sobranyci grafikus
1921. 9 könyvnatu lapot
tartalmazó albumot.
Job története

1929. Ady Endre emlék-
táblája a Palermo kávé-
házban.

n. Ujpest 1889. nov. 19.

számv. Ugazgató.

Bokros Biermann Dorió

Szemüvegs öregasszony
c. müve repr.

Revai XXI. 582. l.

Duplum

Bokros Birman Dezső

cod

Révai XXI. 164. l.

Duplum

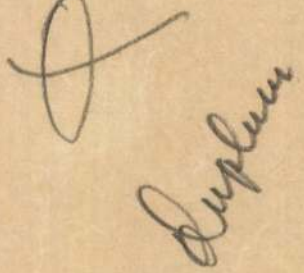

(Bokros Birman Dezső)

Régi Pál, (

Tér és Forma

1947. 286-291. l.

Budapest.

Keperrol

Oluplum

Tárgykivonat: Müemlékek Országos Bizott-
átirata a Ferenciek-terén lévő illem-
tárgyában.

Idegen ügyszám: .....

Mellékletek száma: .....

izottságának,

B u d a p e s t.

Ferenciek - terén lévő illemhely ügyé-
sésére értesitjük, hogy a szóbanforgó
rmesteréhez ./. alatt másolatban ide-
ratot intéztük.

935. junius hó 14.-én.

Alelnök helyett:

/

Bokros Birman Dezső

l.

Szabad művészet

1948. 332 l.

A hivatalos másolat hiteléül:

Petermann Károly

miniszteri s.hiv.igazgató.

Bokros Biermann Dezső

Férfitej c. szobornuwe
repr.
Magyar Müvészet

1926. 138. l.

Duplum

R 407.

Szobrász,

Bokros Birman Dezső

Bokros Birman Dezső szobrász.

Tartalma: Önéletrajz. - Karinthy Fr. levele - Rabinovszky M.: Hét év terméséből - Torgó Pál és Gentlon D. tanulmányai. 30 Képpel. 4° Bp. 1928. Ered. Kem. Kötés.

4.—

* okv. felhasználandó

Lautostol vetten 3. P 60. ért anal, holy annyiben megvan vissavetti

daplum

~~407~~

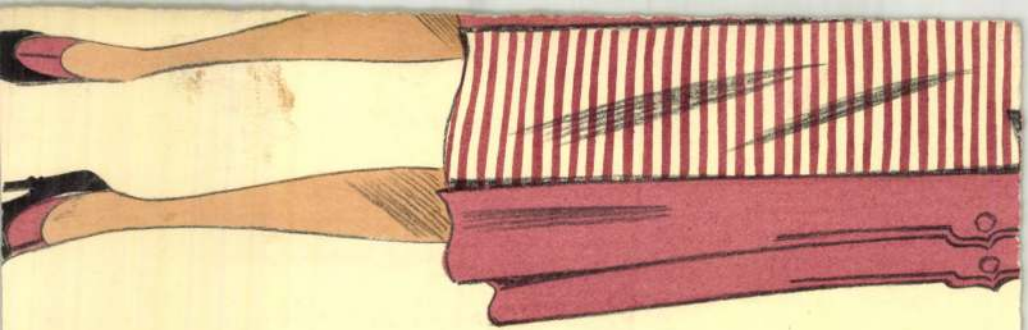

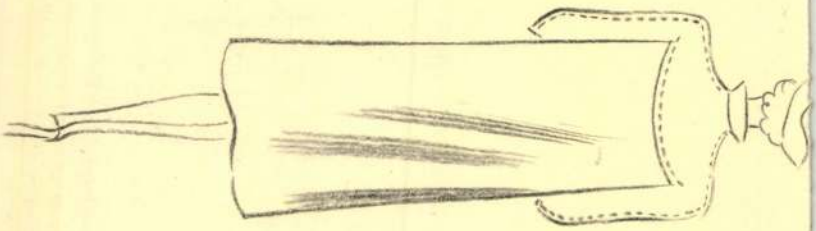

Bokros – Birman Dezső

szobrász és graf.

Irod

Muvészeti Lexikon 85, l.

Hangjegy könyvtár III. 59.

Bokros-Biermann Dersö

Ungarn, Lónyay u. 36.

1926. öszi kiáll. 114, 134.

Ékszerek bronzból, Kelta VI. 127

Bokros Birman

Derső

l.

Mű és Régiségk.
Váll. VIII. aukció
1948. máj.

92. l.

könyvtár
szerepel

Bokros Birman Dezső

élete Eöll-

Belvedere

1923 ápr

V

Bokros Birman Dezső

Nobrány

Belvedere

1923 apr. 1–15.

Koll. Erdős.

Életrajz 38 ~~[illegible]~~ mm

✓

TK. 42.

II
560

42. Ismeretlen festő.

A XVIII. század elejéről.

Széchényi Pál.

Térden alólig látható, egy kissé jobbrafordultan áll, szembe néz. Gyürüs jobbkezét a faragott asztalon pihenteti, melynek piros bélésű zöld terítőjét visszahajtották; baljában pedig fekete kötésű és aranymetszésű könyvet tart. Középütt elválasztott haja, szemöldöke, bajusza és szakálla fekete, szeme sötétbarna. Ingének gallérja és kézelői látszanak, derekát piros öv szorítja, mucetuma felett palliumot és ékköves keresztet hord. Balról a zöld függöny mögött könyvtár és jobbról, a pillér előtt, globus van.

Vászon, méretei 130 : 90 cm. — Át. Képt. 23.

Kifüggesztésére vonatkozó adatok:

A Nemzeti Múzeumban. ~~1868 : I. 23.~~ — ~~1870 : I. 42.~~ — 1871 : I. 42. — 1873 : I. 10. — 1876 : VIII. 62. — 1878 : VIII.

Bokros Birman Dezső

MEGHÍVÓ

A Fővárosi Népművelési Központ

tisztelettel meghívja

Bokros-Birman Dezső *szobrászművész*

legújabb művei kiállításának

a Fővárosi Népművelési Központ Képzőművészeti Kiállításai helyiségében

(VII., Rákóczi-út 30, félemelet)

1949. évi január hó 27-én, csütörtökön délután 5 órakor tartandó megnyitására

A kiállítást dr Mihályfi Ernő, az Országgyűlés alelnöke nyitja meg

*

A kiállítás megtekinthető 1949 február 9-ig, naponta 10—5 óráig, vasárnap 9—2-ig

Belépés díjtalan

BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS POLGÁRMESTERE
FŐVÁROSI NÉPMŰVELÉSI KÖZPONT

IV. KER., SZÉP-UTCA 5. SZÁM TÁVBESZÉLŐ: 381—129

Szabó Erzsébet dr.
IX., Hógyes Endre-u. M.O.B

úrnőnek
úrnak

BUDAPEST

Hivatalból közszolgálati ügyben

Díjátalányozva

F. k.: dr Faludi János — Székesfővárosi házinyomda Budapest, IV., Közp. városháza — 120503 — F. v.: dr Mihalik Gusztáv

1929

TISZTELETTEL MEGHIVJUK

SCHEIBER HUGÓ

FESTŐMŰVÉSZ

ÉS

BOKROS DEZSŐ

SZOBRÁSZMŰVÉSZ

MÁRCIUS 7-ÉN, CSÜTÖRTÖKÖN D. U. 5—8 ÓRAKOR
MEGNYILÓ

GYŰJTEMÉNYES KIÁLLITÁSÁRA

EZ A MEGHIVÓ VAGY A VERNISSAGE-RA VAGY A KIÁLLITÁS BÁRMELY NAPJÁN KÉT SZEMÉLYRE BELÉPŐJEGYÜL SZOLGÁL

MEGHIVÓ NÉLKÜL A BELÉPŐDIJ A VERNISSAGE NAPJÁN ÉS VASÁRNAPONKÉNT SZEMÉLYENKÉNT 1 PENGŐ, MÁS NAPOKON 50 FILLÉR

A KIÁLLITÁS NYITVA: MÁRCIUS 17-IG
VASÁRNAP DÉLELŐTT 10—2-IG,
KÖZNAPOKON DÉLELŐTT 10-TŐL ESTE 7-IG

TAMÁS-GALÉRIA KIÁLLITÁSAI

A MODERN KIÁLLITÁS-SZERVEZŐ BIZOTTSÁG RENDEZÉSÉBEN

V., AKADÉMIA-UTCA 8 ~ TELEFON: 254—23

NYOMTATVÁNY

Nagyméltóságu
Méltóságos
Nagyságos

dr Szentiványi Árpád úr
úrnő

BUDAPEST

Arena út 41
Szépmüv. Múzeum

6103,29 Hungária Rt.

Bokros Birman Dezső, szobrán

L. Gulácsy

– : Kinek ajánlja? Kordounty M... 14

Nincszabadság, Bp. 1979 jún. 17.

Bokos Dezső

Kolt. kiáll.

Tamás Galéria 6. 7

1929. márc.

A bizza 47% lesz. liszt.

130

Budapest, 1933. március 16.

gozat írás.

Házifeladat. Budapest, 1933. március 17.

anykorona a rám 5 bál posztó után, btto 1258 kg rámta 3%

k, a szokásos mérlegpénzzel. ~~A rámot~~ Hány pengőbe kerül a

e? Mennyit fizetünk forgalmi adó fejében, ha a faktura értéke

átszámító tétel 1·37, szállítási és egyéb költségek 261·809?

Bokros L. Dezső

koll. kiáll. a Tamás Galé-
riában 1929

L. Birmann

Bokros Dezső

Kott. kiáll.

Tamás Galéria 26. 7

1930 dec

nov.

pengőt, vagyis összesen 7.435 pengő segélyt nyujtott.

A m. kir. Vallás- és Közoktatásügyi Miniszter Úr Őnagyméltósága a Horthy Miklós ösztöndíjalapból ruha- és tankönyvsegély címén 1.620, a m. kir. Belügyminiszter Úr Őnagyméltósága pedig, hadikölcsönsegély címén 600 pengőt adományozott az Ifjúsági Segélyző Egyesületen keresztül hallgatóink számára. Az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület Pécsvidéki Osztálya hallgatóink támogatására 40 pengőt küldött.

Karunk Diákjóléti Bizottsága, illetőleg annak ügyvezető alelnöke *Solt Béla* egyetemi nyilv. rendes tanár úr, akinek ezúton is hálás köszönetet mondok önzetlen és odaadó fáradozásáért, különböző segélyek címén — beleértve Sopron város 4.000 pengős adományát, valamint az Ifjúsági Segélyző Egyesület juttatását is — 9.847 P 10 fillért osztott ki az erre rászoruló hallgatók között. Ifjúsági Segélyző Egyesületünk vagyonának körültekintő kezelésért *Széki János* egyet. ny. r. tanár urat illeti köszönetünk.

Bokros Birmann Dezső

Koll. kiáll. a Tamássalé-
riában XXVI. kiáll- ~~1931.~~
1930

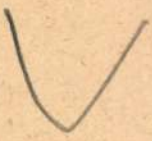

Magyar Protestáns Irodalmi Társaság

VIII. 121.

Bokros Birman Dezső

Koll. kiáll.

Tamás Galéria 82. n

1937. márc.

nek ügyvezető-igazgatója, valamint az állatorvosi szigorlati bizottság kültagja dr. Schwanner Jenő m. kir. állategészségügyi főtanácsos.

Tisztelt Ünnepi Közgyűlés!

Áttérek most e nagyrészt személyi vonatkozású adatok után beszámolómnak egyetemünk beléletére vonatkozó további részére. Azok a jelenségek, amelyeket ma napról-napra körülöttünk megfigyelhetünk, arra vallanak, hogy korunk mélyreható társadalmi és gazdasági átalakulások előtt áll, melyek hatását nyilván egyetemünk is megérzi. Ma, amikor minden téren a politikai, katonai és gazdasági kérdések állanak előtérben, viharok villámai csapkodnak a világon, világkatasztrófák fenyegetnek, a tudomány iránti érdeklődés és áldozatkészség egyidőre kissé háttérbe szorult. Ennek ellenére örömmel és megelégedéssel állapíthatom meg, hogy a műegyetem a nyug-

Bokros Birman

Dezső

tovabb

ujabb plasztikáinak

és

Bor Pál festő

szönyegeinek kiall.

Tamás Galéria

60 sz. 1935. máj

nehem nincs

még.

nincs

uchnitz
ár
. 498-383

JÁNOS
ágógyártó
Budapest,
e-utca 14.
134-555

áru-
udapest,
*292-317

rmekruhák,
hák alatt is.)

i, gyermek,
ekció üzlet,
2. 2-64

s férfi szabó-
edés. Békés-
. 6-01

s divatáru,
, katonai és
terce, Hitler-
1-22

peny, munka
ajtársi egye-
est, V. Deák
184-124

PAULIK FERENC speciális
bőrkabát
és irhabunda készítő. Többszörösen kitüntetve. Festés, alakítás, javítás. Külön mértékosztály. Óriási választék. Bpest. VII. Károly király-út 9. 423-341

Rácz **jelmezkölcsönző. Műkedvelő előadásokra vidékre is szállit korhü jelmezeket Bpest Wesselényi u 17** 223-811

Székely Jenő **Csecsemőkelengye, női és férfi fehérnemű, gyermekruha. Kötöttáru és gyermekcipő üzlete, Budapest IV. Petőfi Sándor-u. 9.** 189-046
IV. Váci-utca 7. 187-597

Debrecen

Vágó Sándor, férfiruhák és női kabátok, Debrecen, Ferenc József-út .33 17-28

Kassa

Erdélyi Izsó ruhaáruháza és uriszabósága, Kassa, Fő-u. 37. 46-88

Fehér J. és Fia ruhaáruháza, Kassa, Fő-u. 21. 28-05

Feldmann H. és Fia férfi- és női ruha üzlete, Kassa, Fő-u. 31. (Megyeháza) 26-49

Neumann M. ruhák egyedárusitója, Huigyák Miklós, Kassa Fő-u. 27. 45-43

Kiskunhalas

Horváth János szabómester ruhaháza. Kiskunhalas 1-99

Heinemann Testvérek női kabát, férfi- és gyermekruha-otthon, Pécs, Széchenyitér 7. 19-03

Lang Andor férfiruha szabósága Pécs, Rákóczi-út 49. 16-51

Ujvidék

Novakovity Szlavkó Herkules ruhaáruháza, férfi és női konfekció, Ujvidék, Mussolini-u. 8. 40-69

Weinfeld Vilmos férfiszabó és készruha üzlet Ujvidék, II. Rákóczi Ferenc-út 1. 34-32

Rum.

(Lásd likőr és pálinka és szesz alatt is.)

Baja

Czigler József rum-, likőr előállitása és eladása, Baja, Czirfusz F.-u. 20. 4-26

Dés

Székely Gyula rum- és likőrgyára Dés, Apaffy-u. 3. 1-39

Galánta

Deák Géza **bor-, sörnagykereskedő, rum- és likőrgyár,** ***Galánta, 10***

Bokros Birman Dezső

szobrász

koll. kiáll.

Tamás Galéria 60 sz

1935. máj.

[illegible]

290. KUNSTAUKTION VON C. J. WAWRA / WIEN III
LOTHRINGERSTRASSE 14

KAUF-AUFTRÄGE

für die

Kunstauktion

März 1927

Von .....

Adresse .....

Die Aufträge beliebe man möglichst früh einzusenden.

Kat. Nr.	Anfangswort	bis Schilling	Anmerkung

Bokros Birman
Dezső
Koll. kiáll.

Tamás Galéria
146-a. 1943. apr.-
máj. 3

a távbeszélő névsorokban,

Készítés — Javítás — Karbantartás
Budapest. VII. Damjanich-u. 9. **220-879**

brecen

éti» Áruraktárak Mezőgazdasági Kereskedelmi R. T. Központi dája: Debrecen Ferenc József 43. 16-08
tárai: Délisor 19. 14-28

ozsvár

zsvári Takarékpénztár és telbank r. t. Áruraktár olozsvár Szeptembertizen-y-u. 1/3. 20-26

io Ált. Szállitási R.-T. rvágányos raktárháza, lozsvár, Gyufagyár-u. 3. 27-58

kolc

gyar Általános Hitelbank raktárháza
KOLC Bessenyői-u. 3. **20-30**

gyvárad

áradi á

Nagyvárad

Grünwald Testvérek fém es bádogárú, fa és vasredőnygyár Nagyvárad Hitler Adolf u. 42/44. 19-43

HALÁSZ TESTVÉREK redőny-, zár és lakatosárugyár, Nagyvárad, Várady Zsigmond-u. 60. 13-64

Szántó Dezső és fia redőny és kályhagyár Nagyvárad Gróf Vécsey-u. 10. 24-91

Pécs

Eiter Sándor sodronyfonómülakatos és redőnykészitő üzem, Pécs, Zsolnay Vilmos-u. 27. 28-49

Szeged

Kiss István, Szeged, Délibáb-u. 2/4 29-93

Kőrösi Márton. Szeged, Polgár-u. 24. 20-61

Újvidék

redőny,

Dr. Tihamér Lajos s.k. miniszteri

los másolat hiteléül:

Baron

iniszteri iroda s.tiszt.

Budapest, 1930 évi július hó 2.

A miniszter rendeletéből:

Dr. Tihamér Lajos s.k.

miniszteri ~~osztály~~tanácsos.

A kiadvány hiteléül:

miniszteri iroda s.tiszt.

Bokros Birman Dersö

koll. kiáll.

Tamás Galéria 146 n

1943. ápr – máj –

35369. Községi nyomda, Budapest.

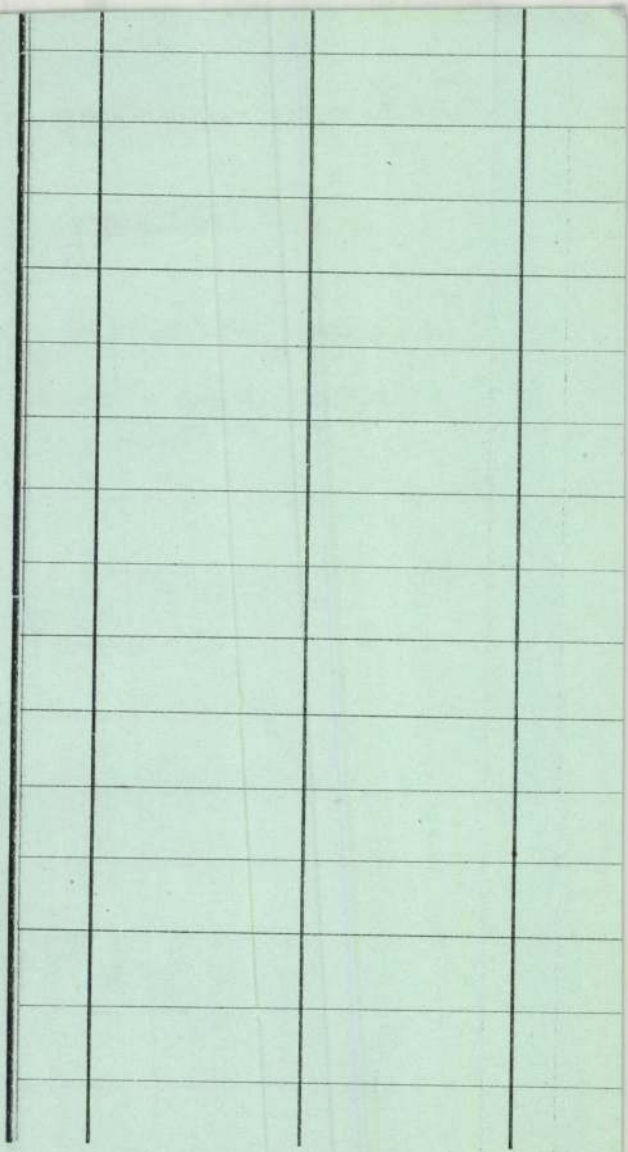

Bokros Birman
Dezső

---

elektr. koll-
kiall.

Kevé XI. kiall.

1918

Bokros Birman Dezső

Szabad Művészet

1952. 4. sz. 178. l.

Musnai László dr

Aiud – Nagyenyed és ref. egyháza.

Aiud – Nagyenyed, 1936. Keresztes Nagy Imre Könyvnyomdája

8-r, 100 l. Fűzve.

I. 4. p. h. 3.—

BOKROS BIRMAN DEZSŐ

21. Matyó menyecske terracotta

Nemzeti Szalon

1938. okt. - nov

Kut

MEINL
KÁVÉ

NEMZETI SZALON MŰVÉSZETI EGYESÜLET

1938. OKTÓBER 30-TÓL NOVEMBER 13-IG.

Tamás (2) Bohros-Birman

1935 jan-febr.

Önportré III, br

1935 máj. [illegible]

1936 okt. hjrealiste csop.
bemut. kiáll.

Mme Sans Gêne } br
lépő férfi, }

Férfi fej V terrac.

1937. l. külön
lapon

amás (1) Bokros-Birman

1929 márc. nyújt

Fiú-akt
Kétség
Madonna
Ujvári Péter
Ady
Torzó III

br

Férfi kalapban
Őrarchép " "
Szágel A.-né I.
Lányló M.
H. L.-né

trobrok

1930 nov. dec. ~~26~~. nyújt.

Don Quijote I
Női akt
Álló akt

br

Szemüveges nő, gipsz

BOKROS BIRMAN DEZSŐ

37. Kubikos, bronz I. másodpéld.
38. Don Quixote, bronz II

Nemzeti Szalon

Kut
1942. nov

BOKROS BIRMAN DEZSŐ

21. Matyó menyecske terracotta

Nemzeti Szalon

Kut

1938. okt. hav

Kut

Bohros-Birman

1926 ősz (Mücs.)

Guggoló nő
Férfi fej IV.
} gipsz

1926 márc-ápr. (Ernst)

Férfi fej III.
Női fej I.

1927 ápr (N. Sz.

Női fej II. br.

Anya és leánya II
Hidy Kálmánné
H. úr
} gipszek

Önarckép
Gádor Istvánné
dr Molnár Ferenc
dr Gedő Simon
} Fuss

Mentor

1925

[illegible]

Bokros Birman Dezső

Nemzeti Szalon 1934.
18 magy. művész kiáll.
Scheibertlugó portrait, a
terracotta
3 Portrait terracotta
Könyörgő, I. gips

1934

TIZENNYOLC MAGYAR MŰVÉSZ KIÁLLITÁSA

A NEMZETI SZALON MŰVÉSZETI EGYESÜLETBEN

Bokros - Birmann Dezső

Föv bégt

~~Rohanó~~, Kr. r.
Férfi akt, szénr.

A Budapesti Nemzetközi Vásár

standpályázata.

Különlenyomat a Reklámélet
1932. évi februári számából.
4-r. 8 l képekkel.

I. l.p.h. — .50 P

Bokros-Birmann Dezső

Föv. képt

~~József Attila~~, Gr.
Kubikus, "
Férfifej, "
~~Leánykafej~~, "

Férfifej, fekete terrac.

Fiúfej, Gr.
~~Cady Endre~~, Gr
~~Bukor Béla feje~~, Gr
Don Guijotte, Gr

Nöi fej, terrac.

Budapesti Könyvtáregyesület

Könyvtárának fejlődése 1910-ben

V. 169.

Bokros-Birman Dezső

~~Biermann Dezső~~

ipr. kézmüegylettől

100 K

Értímisk 1908/9.

14. l.

Bokros-Birman Dezső

nobran

Bokros-Birman.
16-r., 32 kép, 16 l.
Bp. é. n.

Bokros-Birman
Dezső nobrán. 4-r.
30 kép. 65 l.
Bp. 1928

Gaut (282, 283)

Bokros Birmann

Dezső

U 4337

Happy Birthday, Mom! 1939

Love

Bokros Birmann Dersö

Nobrai a.

ORSZ. MAGY. SZEPMŰVÉSZETI MUZEUM
BUDAPEST VI. ARÉNA-ÚT 41.

Hármashalom h. m. I. 25.

Érkezett, 1905 ápr. 20.

326/1905 sz. (Zombor, 1905 ápr. 19. 22 sz. a.)

Cserni Béla, vég. szak megbizott jelentése a bácsbodroghmegyei tört. társ. múzeumában végzett munkálatai ról. (Elintézve 352. sz. a. VI. 8.)

Bokros Bizman

Dezső

Nobrais

V. Katona József u. 28.

MKSz 1947

Biermann Dervi

100 K államoegely

Erzsimisk 1910/11. 15. l.

D

1374. O

A XV.

Agrippina.

Vállig látható, szembe
göndör, fürtjei vállaira omla
kötötte. Alól e szó: »AGRIPI

Terracotta, magassága 4
tett 1895 augusztus 23-án A
1372·50 K-án. — Elszámoltato

— Az elszámolásra nézve lásd
ber 28-iki 61301 sz. min. előad
váhagyta az 1900 november 2
augusztus 26-iki 373 eln. sz.

Jegyzet. L. az 1896-iki l
— Preisliste № 207.

III 3

Pl.
Vet. 1895.

Bokros Birman

Dezső

nebán

Gentmüeml

95. l.

kéréssel, hogy azt az inf
csetleg a kiszállás datum
visszajuttatni méltóztatn
Alsóegregy 1916 aprili

Bokros-Birmann Dezső

Új kiállítás a Tamás Galériában

A Tamás-Galéria legújabb kiállításán *Bokros-Birmann* Dezső szobrait, *Gyenes* Gitta és *Jándi* Dávid festményeit látjuk. *Bokros-Birmann* új munkái komoly, lendületes fejlődésről, elmélyülésről, leegyszerűsítésről beszélnek. A kiváló művész túl van már azon a korszakán, amikor a bizarrt, a furcsát kereste mindenben. Most már eljutott valami hűvös, tárgyilagos harmoniához. Portrészobrainak kifejezése mély, beszédes. Minden arcban megtalálja a rejtett egyéni vonásokat és nagyon egyszerűen, nagyon élesen érzékelteti őket. Kiállította egy hatalmas aktszobrát is, mely bányászfiút ábrázol. Ez a kiállítás legszebb darabja.

Magyarország
1937 márc. 7.

Bokros Biermann

Dezső

2. 4006.

Magyarság

1925. szept. 22.

(Bokros Dezső

kiállítása.)

a Mentor könyves-

boltjában.

III

775 (3613).

817 (44).

682.

1905.

allegoricus

akkal ábrázolt, a ki

czélben ~~látható~~ nő, könyöklő jobb

ra nehezedik, mig baljában körzőt

enyege ~~[illegible]~~ térdeit takarja. A hát-

~~lmünket~~, melynek egyik végét ~~[illegible]~~ szeg-

jobbra fordult, de visszanéző gyer-

187

: ~~185~~ cm.

20578 sz. leirattal 200 K-án.

243

Bokros Birman Dersö

Hül. 1889 nov. 19.

lásd

Medvey 106. l.

Velemszentvidi lelet VI. 18.

Bokros Birman Dezső

Irod

Németh Antal:

Négy kiállítás.

Kék Madár

1923. 3. 4. 115. l.

KIRÁLYI MAGYAR EGYETEMI NYOMDA

DECEMBER

31 nap — 52. hét

20 Vasárnap	
21 Hétfő	
22 Kedd	
23 Szerda	
24 Csütörtök	
25 Péntek	Nagykarácsony
26 Szombat	István 1. vt.

Bokros Dezső

Önarckép kalapban,
a Tamás Galéria
kiállításából
Repr.

MAGYAR MŰVÉSZET
1929. 156. l.
kép

MM.

1925. 491. l.
a m. grafike amerikai
bemutatója

1926. 138. l. kép
1929. 156. l. képek
1930. 654. l.
A tiszta Nagy
ugarapodása

Magyar Müvészet
1925. ~~365~~, 491
— ~~1926. 138.~~
Semmi

R m. grafika
amerikai
bemutatása

(Cleveland.
körajzorral szerepelt)

Clair Vilmos VIII. 68.

Bokros Birman Dezső

Lód

Magyar Grafika

1925. 279. l.

(Kiállítások.)

Kell. a Mentor-ban

Villanymótorok, transformátorok, dinamók bármily Voltra állandóan raktáron.

»TECHNIKA«

ÁLTALÁNOS MŰSZAKI VÁLL

SZATMÁRNÉMETI, KÁROLY KI

Elválla
lanyvil
formát
gépek

4. példa

Lyka K: Mnoż. kró-
nika.
MM 1929
i69. 1.

Bokros Birman Dersö

irod

→

Korunk Szava.

1937 ápr. 15.

(Tamás Galéria:

Három kiállító.)

Bokross-Biermann

Derso

Nöi fej c. nobra

repr.

Kut. 1926 I ert.

2 in

2 l.

A LEGKITŰNŐBB
MINŐSÉGBEN GYÁRT:

ŰVÉSZI KRÉTÁKAT
S PASZTELLEKET

A BUDAPESTI KRÉTA-,
VEGYÉSZETI-GYÁR
ÉS KERESKEDELMI RT.

BUDAPEST, IX. KERÜLET,
KÖZRAKTÁR-UTCA 12/A.

Bokros Biermann Dezső

Női fej c. vobra

Repr.

Kut. 1927. II. évf.

4-5 sz. 18. l.

Kép

Bokros Birman Dezső

Ölelkezők c. bronzszobra repr

Kut. 1927. II. évf. 1. sz

3 l.

kép

KÉPZŐMŰVÉSZEK UJ TÁRSASÁG
A KUT SZERKESZTŐSÉGE ÉS KIADÓHIVATA
BUDAPEST, VI., NAGYMEZŐ UCCA 3.
TELEFON: 222—21.

Tisztelt Tagtárs Ur!

Van szerencsénk tisztelettel értesiteni, hogy a

Bokros Biermann Dezső

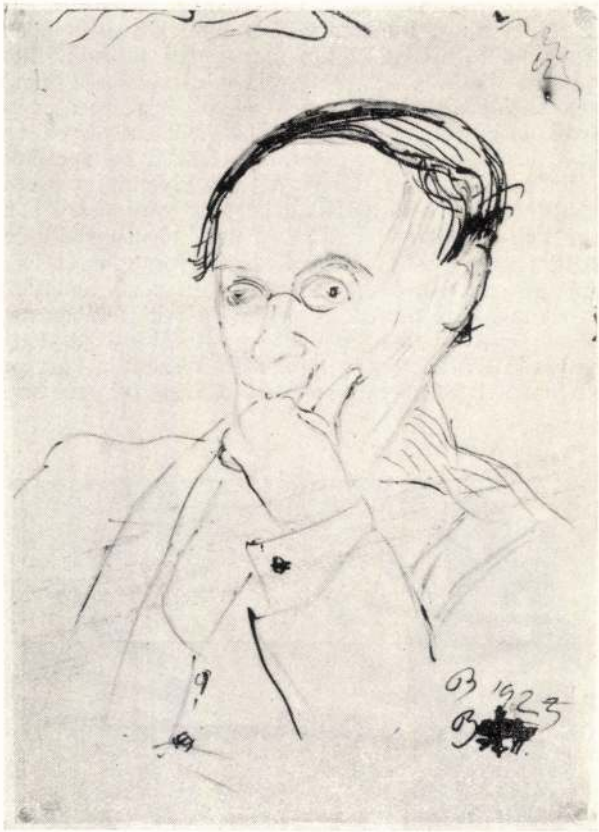

BOKROS BIERMANN DEZSŐ: TUSRAJZ

tív szándék, görcsös akarat: megéreztetni, a művészet nyelvén megszólaltatni a legaktuálisabb ma vágyait, elgondolásait, bábeli sikolyait. Talán soha ennyire megkötötten nem nőtt művészet a maga korából, mint a

impresszionizmuson. Expresszionizmus, neo-klasszicizmus, aktivizmus, kubizmus itt a főbb kategóriák, amelyeken belül azonban főkép az egyéni megnyilatkozás változataira esik a hangsúly. Nagy általánosságban két érdekes, látszólag ellentétes vonás figyelhető meg a mának művészetén: egyrészt eltávolodás a tárgyi valóságtól, másrészt szoros gondolati, eszmei bekapcsolódás az élet realitásába. A tárgy, a téma elvonatkoztatottan, inkább emlékezés formájában kerül a vászonra s a művészi kép önálló világában benső törvényszerűségek döntik el a részek elhelyezkedését, fontosságát és jelentőségét. A természet csak kiinduló pont, amelytől a művész munkája forma- és színhűség tekintetében annál jobban eltávolodik, minél pontosabban a lényeg szkematikus kifejezésére törekszik. Viszont a l'art pour l'art passzivitását szinte robbanó erővel töri szét az ak-

Bohros Birman Dezső
nekrán

„Kontyos nő" (repro)

Gádor István: Bohros Birman Dezső . . .
Művészet, 1970. április – 38 kap.

Bohros Dezső

A művéről írott cikke emlitve.
(Nyugat 1923 I. 709-710)

Marianna D. Birnbaum Elek Artúr pályája
Bp. Akadémiai Kiadó 1969.

M.D.K.

Bokros Biermann Dezső

"Mi magunk" cimmel nyitotta meg kiállitását az Európa Iskola. Berend Ilona: "Kiállitások" cimmel ir róla és kiemeli a müvész alkotásait a "Szinház Szeme Füle" c. rovatban.

Szinház, Bp. 1948. ápr. 27.- május 3.
IV. évf. 18. sz.

Bokros Birman Dezső

lásd

Kállai Ernő: Bokros-Birman Dezső szobrai. Magyar Művészet 1938. 57 l. – 64 l.

11 nincsenek repr.

Bokros Birmann
Dorsó

l

A Mühárát

1923. 24 l.

BBD kiáll a
Belvedereben

Lipsch II. 43

Erkezett 1905 febr. 6.

103/1905 sz. (13ein, 1905 febr. 4.)

Dz „Observer" ujságszelvény váll. beküldi 1904. számláját.

(3 fh. levél. 189 K 27 fillér postautalványon elküldetett. 1905. II. 17.)

Bokros-Birman Dezső

cród

Genthon István

Uj magyar szobrászat, Magyar

Szemle 1934. XX

169. l.

9 Kat. Fourier Péter		Izr. 25. Khanuk. k.
Csütörtök **10** Kat. Melkiades p.		Prot. Judit
Péntek **11** Kat. Damáz p.		Prot. Árpád
Szombat **12** Kat. Otília sz.	50. hét	Prot. Gabriella Izr. 28. S. Mikez

Bokros Birman Dem

ród

Farkas Zoltán:

1948 müvészete. A második nemzedék. Magyar Müvészet.

1948. 2. sz. 80. l.

90. l. kezzel

Egyéb

	Marach.	Túlk.
Nem rendsz.	20.—	
Bevezt+ebhel.	66.64	
Rikütd.	1049.28	
Hézisfeh. nem.	1.425.33	
Kraszenhoz.	2.068.45 *)	Vizgáfat.
Előre nem l. és vezes bev.	30.55	
Átfutó bev.	2.331.33	(Vis egrád)
	6.991.58	
	23.22	

*) időközben megjött a nov. havi bevétel (belépőjegyek)

<Bokros-Birman Dezső.>

Cikke Magát realista Hobrecsnak tartja.

< > Párisi benyomások. Magyar Művészet. 1948. 241. l.

1948-ban Párisban volt és tapasztalatairól ír. Koll. kiállítást rendezett műveiből Párisban, melyről az ottani kritika kedvezően emlékezett meg.

mda Vácon 5897

BOKROS Berman Dezső

21.177

Oltványi 1991

belül a munkavédelmi megbizott kö-
ére felhivnia. A kárigény bejelenté-
adni részletes indoklással.
ényezéséről - a munkavédelmi megbi-
atároz.
lább agy napi keresőképtelenséget
nyvet kell felvenni, 1 pld. az SZTK

k részleteit a 2/1980 (VII.31.) KSH

VÉGZETTSÉGE

gozó és adminisztrativ munkakörben dolgozó

ötelezettségüknek a rendelkezésükre
kavédelmi ismereteket tartalmazó -
yilatkozat formájában tesznek eleget.
nként meg kell ismételni az időközben
n átdolgozott ismeretanyag alapján.

nkavédelmi Szervezete előtt tesz irás-

Bokros Birmann Dezső, Kossuth-díjas szobrászművész /1889-1965/.
A Győri Műcsarnokban márc. 25-ig látható „Forgács Hann Erzsébet és az Európai Iskola" c. kiállítás. Kik azok az európaiak? A II. világháború után szerveszkedő képzőművészeknek, az a csoportja, amely a posztnagybányaiak és az újrealisták közt keresett helyet a hazai képzőművészeti életben. Az európaiak ott kezdtek, ahol a posztnagybányaiak a határt elérhetőnek vélték. Magukba olvasztottak az École de Paris magyar képviselőinek, az expresszionistáknak /Egry József, Bokros Birmann Dezső, Vilt ~~Tibor~~ Tibor/ eredményeit.

Varga Lajos: Kiállítás a Győri Műcsarnokban.
Kisalföld, 1984. márc. 7. 5-old.

Bokros Birman Dezső

a müvész Szenes Árpád barátja volt.

Uj tükör 1979/23/26

Kurucz Gyula: Szenesnél Párizsban

Bohros Birman Dezső
szobrász

„Ulysses" (repro)

P. Szűcs Julianna: Az Európai Iskola
Művészet, 1974. magas – 23 oldal.

Bokros Biermann Desiö

Grád

Bp. szfo uj szerz. kiáll.

Kopp

MAGYAR MUVESZET

1937. 36 l.

Bokros-Birman Derső

NYOMTATVÁNY

úrnak

Ki-kicsoda?

98. l.

1937

Budapest

AZ ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI
ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT
és
A MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG

tisztelettel meghívja

L. VAN PUYVELDE

a belga művészeti múzeumok igazgatójának,
liègei egyetemi tanárnak

folyó hó 28-án (csütörtökön) délután $^{1}/_{2}$6 órakor
a Magyar Tudományos Akadémia előadótermében

Rubens et l'influence italienne

címmel tartandó előadására.

(Vetített képekkel)

GEREVICH TIBOR
az Orsz. Magy. Régészeti és
Művészettört. Társulat elnöke

FABINYI TIHAMÉR
a Magyar-Olasz Társaság
elnöke

Bokros Birman
Dezső
szobrász
szül 1889

l.

Kassákképzm
56, 57. l.
képpel

Képzm-nek Nb-Zól
napjainkig
1947

19 —

119. Firenzei iskola, XVI. sz: Mária Találkozása Erzsébettel. Vászon, fára húzva, olaj, 63 x 34 cm.

Őszi kiállítás, Ipolyi, 75. szám

< Bokros Birman
Dersö >

Kassák Lajos

Munka? < >.

?

Hol jelent meg.

1947. juniusi
kivágás.

Képpel

---

levive

~~Mihályfi Ernő i~~
~~Bokros Birman~~
~~Dersö. Forum~~
~~1947. jun. 22 ám~~

HUSZT

Várrom

Huszt vár és város. VV 1862, 41 l. (kéjre 41 l)

Bokros Birmann

vód

Kállai Ernő:

Őszinte beszámoló egy beszélgetésről.

Magyar Csillag.

1942. I. 50. l.

153

KAZAK SZŐNYEG

Türkiszzöld, piros és ismét türkiszzöld három-mezős tükrében kampós díszű négyszögekkel.

Bokros Birman Dersö

Gyermekfej és
Utburkoló c.
nobra repr.

Népszava
1944. jan. 1.

Képek

Rohrs-Zimmer Dersö:

3, Rokkant katona, 1959.

Meyer Müvelet 1945-1969
Mücsarnok sept-okt.

Bokros - Birman Dezső

nobránmüvén legújabb müveinek kiállitása
1949. jan. 27.-én nyilt meg a Fővárosi
Nép müvelési Központban (VII. Rákóczi u. 30.)

Kiállitások. — Magyar Müvészet. 1949. 16. évf.
2. 12. 86. l.

Bokros Birman Dezső

J. V. Sztálin szobor pályázatra meghívott művész, (1950).

Gádor E.: Budapest szobrai, Budapest, 1955. 42 l.

Bolero Bíró Dezső

Önarckép, 1927.
(repr.)

Forrás: Gál Gy.:
A Magyar Nemzeti Galéria
Budapest 1966

38. l.

Bokros Birman Derső

A XX. század első felében Beck Ö. Fülöp ... Medgyessy Ferenc, Bokros Birman Derső, Csorba Géza ... újították meg plasztikai művészetünket.

Pogány Ö. Gábor, A Magyar Nemzeti Galéria (vezető) 26. l.
Budapest 1965

Bokros Birman Dezső

Scheiber Hugo azonása a szobra (emlé)
szerepel a XIII. Ker. Néptront
Klubjának kálitásán

Horváth György: Forradalmi
műveszetünk kálitásán

Magyar Nemzet 1968 XII. 19

Bokros Biesman

Kobrokkal szerepel az
alábbi tárlaton

Oehmacher Anna: Forradalmi művészet
kiállítása az Iparmův. Főiskolán

Magyar Nemzet 1968 XI. 30. 4 old.

Bokros Birman Dezső

József Attila mellnoha (repr.)

Vértes György: József Attila és az illegélis kommunista párt. Bp. 1964. Magvető k., 174 l.

a belső címlappal nemben.

Bokros Birman Dezső

1942-ben, felkéresemre, [Vértes György] elbeszélte József Attila mellszobrát, mely 12 pengőért került forgalomba, és két pengő a feláll-tandó József Attila-síremlék javára folyt be (Jegyzőkönyv a Socialista Képzőművészek 1942 május 12-én megtartott vezetőségi üléséről, PI Arch.)

Vértes György: József Attila és az illegális kommunista párt. Bp. 1964. Magvető k., 174 l.

157.0

Bokros Birman Dezső szobrász

Kossuth díjas. Ujpesten született

Dr. Berti Béla: Ujpesti hiverszigek

Budapest 1969 jan.

MDK

Bokros-Birman Dezső, szobrász

Németh Lajos alapozan foglalkozik Bokros-Birmannal.

Rózsa Gyula: A modern magyar művészet Változásai 9

Népszabadság, Bp. 1969. febr. 22.

M.D.K.

Bokros Birman Dezső szobrász

Müvével gyarapodott a Galéria állománya

Dunavölgyi népke kórusa

Csengeryné Nagy Zsuzsa: A M. Nemzeti Galéria az 1957-58-as évben. 198.l.
A MAGYAR NEMZETI GALÉRIA KÖZLEMÉNYEI II. Bp. 1960.

M.D.K.

Borros Birman [Versö], szobrász

nevét az 1920-1930 körötti évtized bizonyos mértékig egséges, expresszionista irányzatu művészek körött emliti a hozzá szóló, valamint 1930-1935 körötti félévtizedben is, „mely a modern magyar művészet klasszikus kora."

Németh Lajos hozzászólása a MTA ankétján "Az ujkori magyar müvészet periodizációjának problémái"-ról Müvészettörténeti Értesitő, Bp.1967.XVI.évf.1.sz. 21. old + 22.

Bokros Birman Dezső

kisebb plasztikáit állította ki a Népművelési Központban. (három élmunkás-portré, néhány régebbi kisplasztika és két újabb figura. A „Duna kórus" mozgalmas, mozgalmas). Rajzokat is kiállított.

Rabinovszky Máriusz: Budapesti kiállítások – Bokros Birman Dezső. – Magyar Művészet, 1949. 16. évf. 2. 12. Sl. l.

Bokros Birmanderio

Minveret 1918 76

tèves

0

Keller Oszkár dr. IX. 64.

Bohros Birman

Dezső

Művenet

1917. 69

6 tévet

Serleg erüstből 1664-ből, a

Kisarari ref. egyház tulajd.

VI. 27

Bokros Biermann

Dezső

l. Ezer Kostárs

41-l

~~Bünker Rajnárdné, özv.~~

X. 140

Bokros Birman

Derső

önéletrajza,
Mihályfi Ernő
bevezetésével -
30. képpel -
1949-ben a
könyvnapon
árulták, ~~kitépett~~
belső címlap nélkül,
melyet a kiadó F
kitépetett.

F (Hungaria)

Duplicate

...etü Bizottság!

...lettel kérni, mitsern...
...adi várépitkezés ez
...inek fedezésére, arr...
...ttel, hogy a nagy-
...allás-és közoktatá...
...r úrnak f.é. 96459
...letével, az I. részlet
...alt 20.000 korona
...lag már f.é. juli...

Bokros – Biermann Deröö

MAGYAR MŰVÉSZET

1925. ~~365~~, 491

~~1926, 138~~

A Szépm. Mus. ovarapodatá

1930. 654, ~~668~~

~~1931~~ 59. Bokros Vilmos

1929. ~~[illegible]~~, ~~[illegible]~~, 169

Lyka: Műv. Krónika

Nagy-Hőflein.

Az [illegible] köz
münket, a háttérben szőlőhegy
jobbra ketten ásnak és kapáln
mely felett mértani feladvány

NAGY HEFLAN

fölül jobbra: 182.
alól középütt: vvvv
a lap hátán a Neundte Aufgab

Rm., mér. a rl. 1

44-93-3

Bohros-Birman

M. képrömmo-ért

1946 jul. (v. trust)

Rokkant katona, br.

Bohros-Birman

~~Europi Lokala~~

~~1947 máj-jun [illegible]~~

~~M. Mūo ērē~~

Bokros Biérman Dezső

III

Fej. bronz

Magy. szinn. repr.
Képzőm. kiáll. 1947.
Jan.

BUDAPEST
916 JUL 27 22

Férfi fej (9)

1923 Belo mikó (2)

1926 kut fav gyöp

" " öbi

1936 Tanchs 5

1937 Föv képt 6

1947 Eur. ish (3)

7-9

Női fej

1926 kut mire

1927 " ha

Férfiakt

1923 Belo. (3) terrac

1947 Eur. ish

Matró marcelu

1938 kut terrac

Női akt

1930 Tamás Gr

Álló akt

1930 Tamás

Dózsa

1947 Eurisk
1947 Mino Gal
1949 Nópen

Kőjöjő

1934 N. Sz. gipsz
1936 kőr

Önarckép

1923 Belv. mükő (2)

1935 Tanár
1947 Eur. Sek. (4)

Aga és lánya

1923 Belv. mükő
1927 kut ápr. gipsz

Fiú és lány

1923 Belv. mükő

Kubikus

1942 Kut
1943 Tamás
1947 Eur. Ysk
1947 Mův Gal.
1949 Népm kiep

Don Quijote

1930 Tamás br

1942 Kut
1943 Tamás
1947 Eur. ísk
1947 Mův G (2)

Ary

1929 Tamás br

1943 Tamás

1944 Fův kept

Torzo

1918 N. Sz. (2)
1929 Tamás br

Kégler

1936 Mör

Leányfej

1917 N.Sz. maró

1937 Tamás

Akt (11)

1918 N.Sz. (2) br
" " 1 gipp
" " 1 2
" " (5) 1 vízt

1937 Tamás (2)

1945 Szoc Munk br
1947 Eur. Ysk (3)
[X-XI].

Par. fiú

1917 N.Sz. fest. gipp.

Fiúfej

1937 Tamás
1947 Eur. Ysk

Portrait

~~1933~~

1934 N.Sz. terrac (3)

Balan

1937 Tamás

Letní virnjok

1918 N.S.

I. M. Képrem kiáll

Bohros Birman

1950 aug (kincs)

Bartics Rezső élmunkás, gépe

Fův képt Bohros-

1937 jan (N. tral.)
Férfi fej V.

1939 (h.o.)
máj-jna
Leányka fej I. bz

1943. A m. graf. 150 éve
Rohacsó (1922) kr. r.

1944. jub.
Ady Endre (1924) bz

1945. Képrmnak nyitói Nb-tól kapj-ny
Leányka fej (1936) bz
II.

Bokros Birman
Dezső

1945, máj. Socialista és munkás képzőművészek tavaszi kiáll. (V. Ernst Museum): Fej II. bronz, Akt bronz

VIII.

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA
549 30 szám
Érk. 1930 év dec. hó 15 n.

Pé

Mélyen tisztelt

O R S Z Á G O S

Mély tisztelettel jelent

részletében felvettem s annak rajzb

jezem ugyhogy az összes felvételeke

tisztelt Országos Bizottsághoz elkü

Mély tisztelettel az Ors

készséges szolgája

okl. épit

MDK

Bokros Birmann Dezső

Nő békával, bronz.
Ulisses, bronz.

Rippl-Rónai Társaság kiáll.Nemzeti Szalon Művészeti Egyesület 1948.dec.12. - dec.26.Kat.

Bokros Birman Dezső

Koll. kiáll. Tamás-galéria

Ibl Ervin: Két kiállítás – Budap. Hírlap

1937.

Datum levágva

1.97.

19

BÁLINT ZOLTÁN
ÉS
JÁMBOR LAJOS
MŰÉPITÉSZEK

TELEFON II—77
ÉRTEKEZÉSI IDŐ: D. U. 2—4.

A MŰEMLÉKI

TEKINTE

1901 évi deczembe

van szerencsénk mellék

Bokros Birman dezső

vod
z

Világosság

1947. jun. 12

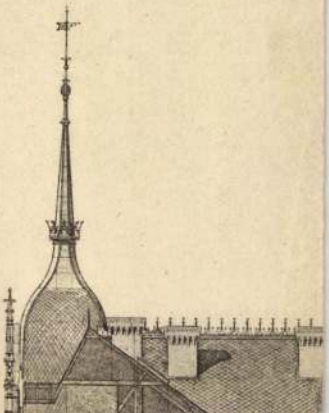

Bokros-Birman Dersö

irod.

Vargha Balázs

Uj magyar szobrászat.

Bp. 1948. 13, 14. l.

12, 13. t.

PELCZER és FERNENGEL
FAKERESKEDŐK
ERZSÉBETVÁROS.

Erzsébetváros, 19 14 VIII. 12

Tcz.

Műemlékek Országos Bizottsága

Budapest

Nagyságos Szőts Ferenc úr által rendelt faanyagért mellékelve küldjük számlánkat és kérjük annak nives kiegyen

Bokros Bérman Dezső

Erőd

Út. 1933. 1. 27

Holland iskola

4297 *Fiatal férfi*

Csaknem derékig, jo
van ábrázolva. Hosszú hu
és bajusza barna, arcza

gallér széles csipkeszegéssel
béléssel és sötét szinű mag

Réz (ovális), méretei 10
Becsértéke 300 K. — Néhai
1907 november 14-én (1429
átvétel jóváhagyására vonatko
számnál. — Bejelentetett 1913

Kifüggesztésére vonatkoz
ban. 1913 : 61. *Hollandi iskol*

Jegyzet. Az e festményre

a) a törzsleltárban (192
mälde: Herrenportrait Im reich
auf einem, mit grünen Sammt

b) a leltári kivonatban
Gaspar Netscher: Herrenport
antiken Rahme, gekauft zu Mü
7 breit (II. Salon);

c) a hagyományi jegyzék
Netscher: Férfi köpenynyel;

d) az átvételi okmányba
Netscher: Férfi köpenynyel. K

Hag. 1912.
Palffy

Bokros Birman Dezső

1928 - 1945 ig életrajza sajtó alatt. 1927 ig az Amicus kiadásában jelent meg 1928-ban.

vód
2

Az ij magyar művészet önarcképe. F
[Bp. 1946] 11 – 13. l.
Önarcképpel

F Európai Iskola
7-8. sz.

HIRLAP IRODÁJA
ALGOTARJÁN, FŐ UCCA 15.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Bokros Birman Dezső

szobrász, grafikus

koll. kiáll. az
alábbi kiáll. Eretében

Az Ujság 1918. nov. 17.

(e.a.: A Kéve kiállítása.)

megvan

Bokros Birman

Dezső

rajz

repr.

Alkotás

1947. 5–6. sz

45. l.

1941

Bokros Birman Dénő

Kell. kiáll. Belvedere

vród
z

Az Újság

1923. apr. 1.

(e. a.: B.D, Schönberger Armand.)

1427 ~~6~~ Velencze

A XVI. [illegible]

A Megváltó.

A mellig ábrázolt V
zépütt elválasztott ho
barna, szeme kék. Fej
fény látszik. Piros k
kék palástját vállaira

Vászo

A Nem[illegible]

Bokros Dezső

Ady Endre emléktáblája a Palermo kávéházban. 1929. Fentitől.

Repr.

Bevpestkávé II. 1217. l.

Bevilaqua-Borsody-Magyary

Pest-budai kávéházak

II. 1935

Bokros Birman Dezső

Jób. Kilenc Eőrajz.
Elek Artur bevezeté-
sével. Amicus Kiadás.
é. n.

MULT és JÖVŐ
szerkesztősége
BUDAPEST
V.Vadász-u.11.
telefon:1-199-55

Mélyen tiszte

A közeledő nagyünnepek alk
Önnek és kedves családjának azzal
hogy az eljövendő esztendő jóra val
sorsában az egész világon. Adja Ist
kifejezett kívánságai teljesedjenek
mindnyájunkra.

A Mult és Jövő ezekben a s
készséggel teljesiti nagyfontosságu
feljogosit arra, hogy fokozott áldo
jobbjaitól, akik méltányolni tudják
mely dicsőséget szerez a zsidóságna
ránt. Állandóan kapcsolatot teremt

< Bokros Birman

Dezső >

< > szobrász: Önéletrajz-
[Méltatások] Rabi-
novszky Márius,
Forgó Pál és Genthon
Istvántól. Bp.
Amicus 1928. 4r
65 [3] l.

Fov. Könyvtár
X. 7437

Felsőmagyarországi Rákóczi-Múzeum

VIII. 25.

Bokros - Birman.

Életrajz. Kiskályfi Ernő előtanulmányával. Hungária kiadás. 16 l., 32 kép H. és é. n. (1949 k.)

Bokros Birman Dezső

írod

Budapesti Hírlap

1937. márc. 7.

Bokros Birmann Dezső

életrajz.

ipod
2

Csókássy y. A mi és alkotói
14. l.

Jób c. litografalbuma.

1933

Hadsereg.

Az előtérben álló különbö
tiszt mögött gyalogos, tüzér és
a háttérben hajó árboczok tünne

26.

K.K. MARINE-INFANTERIE-ARTI

a jobb sarokban: Strassgschwand
legalól középütt: Druck, Verlag
Leykum in Wien.

Szines kny., alányomással,
Pettenkoffer-Strassgschwandtn
nach der neuesten Adjust

55-93-123

Bokros Birman Dezső

Kolt. kiáll. a. Tanácsgaleriában.

Farkas Zoltán:

Képzőművészet.

Magyar Csillag

1943. I. 629. l.

VIII.

Bokros Birman
Dezső

Koll. kiáll. Ponorz..
ban 1931 dec.

cród
Forum 1931. 387. l

Bokros Birman
Dezső

Forum
1935. 177 l.
(Bokros-Bir-
man kiállítása)

Tamás galeria
1935. maj

Európa

Film könyv lapterjesztő
könyv kiadó

Budapest

VI Rothermere-u 12. III. 2

Bokros Birman
Dersö

l.

Index 21-24. 7
Az Európai Iskola
Bp (1947?)
7. 9. 14. l.

Bokros Biermann

Derső

nobrast

1907–1910!

Éminsk 1930. 82. l.

Yparm Ysh

ciole

(3) Bokros Birman Dezső

Bokros

Bokros-Birman Dezső szobrai:

1. Fej	Terakotta	magánt.	P 250.—
2. Pálmai J.	„	Főv. Képt. tulajd.	„ 250.—
3. Horváth I.	„	magánt.	„ 300.—
4. Csorbafülü	„		„ 300.—
5. Pán I.-né	„	magánt.	
6. M. Éva	„	„	
7. Ibolya	„	„	
8. Fiúfej	„	„	
9. Leányfej II.	bronz	Fővárosi Képt. tulajd.	
10. Sasa	„	magánt.	
11. Baba	„	„	
12. M. R.-né	„	„	
13. beckói Biró Henrik	„	„	
14. Frankfurtné	„	„	
15. Ságelné II.	„	„	P 450.—
16. Akt VI.	„	„	„ 350.—
17. Akt VII.	gipsz patinázva		eladó
18. Bányászfiú fényben			eladó
19. M. R.	bronz		magántulajdon

Tanács Galéria 82. kiáll

1937 márc

Emkt

Bokros-Birman

1936 máj-jún. jub.

Arcmás, br.

Tamás (4) Bohros-Bermann

1943 ápr-máj együjt

Anyám
Ady Endre II
Ady: G'skaján
Sportplakett
„Független Magy-ért"
Napba néző bányás
Kubikus II
Térdeplő
Vénus
Kalapos portré
Tékozló
Tomi
Guggoló
Szalmás Pvoske sírcml. terv
„És vidd magaddal"
Germekfej
József Attila
Don Quijote II

6r

(4)

Tamás (5) Bohros Birman

Gabi, máro

Szöllős E.
B. J-né
G. Gy-né
Hunyady sírcml. tiro

terrac

Keleti Arthur, gépe

Nagamyám, of

Rajzok

Bohnos Birmian Dezső

nobrán

M.D.K

Munkái a nihesfehérvári

tárlaton szerepelnek.

Kovács Gyula: Magyar nobrászat 1920-1945

Művészet, 1966. szeptember – 31 lap.

MDK.

Bokros Biermann Bezső

Független Magyarország - 1942
/domboritás/

Nők Lapja 1967 márcéll.

MDK

Bohnos Birman Pecső
szobrász

Méltatás

Frank János: Szőllősi Endre kálala
Élet és Kodalom, 1967. jun. 3 - 8 lap

MDK

Bokros Birman Dezső

Petit pecheur, br.

Tomi, br.

Choeur des peuples du Danube, br.

Exposition de Peinture Sculpture et Arts Graphiques Hongrois D'aujourd'hui. Antwerpen, 1958.

M.D.K.

Bokros-Birmann Dezső

A müvészek részére megállapitott dijazási keretből ötvenezer pengővel dijazták a müvészt "Müvészek ujjáépitési kölcsöne" cimen.

"50.000.-P.-ős dijat kapott ötven képzőmüvész" c.
Szinház, Bp. 1945. szept. 12-18. I. évf. 5. sz. 22. lap

MDK

Bókros Biermann Dezső

Szabadság és nép-kiáll. Csók.gal. 1962. V.

Bakvas Birmann

Szolvász.

a Szocialista képzőművések Csoportjának retrospektív kiállításán szerepelt

Emlétve.

Kritika, 1964, II. évf. 6. sz. 30. l.

Bokros Birman

Szobrászi életműve

Németh Lajos: Gondolatok a X.
Magy. Képzőm.-i Kiállításról

Kritika 1965 11 sz. 48.l.

Bokros-Birman Dezső, szobrász MDK

Szerepel a Nemzeti Galéria
kiállításán.

— : Magyar képzőművészek a fasizmus ellen 6.

ESTI HIRLAP, typ. 1965. dec 7.

MDK

Bokros Birman Dezső

Fekvő akt, br.

Szoc.Dem.párt képzőművészeinek és társ. és meghív.művészek kiáll. Ernst Múz. 1945. okt.

Bokros-Birman Dezső, szobrász MDK

Szerepel a Nemzeti Galéria tárlatán.

— : Magyar képzőművének a fasizmus ellen 6.

ESTI HIRLAP, 1. sp. 1965. dec 7.

MDK

Bokros Birman Dezső

Függetlenségi plakett, br.

Szoc.Dem.párt. képzőművészeinek társ. és meghiv. művészek kiáll. Ernst Muz. 1945. okt.

MDK

Bokros Birman Dezső

Szalmás Piroska síremlékterv, br.

Szoc.Dem.párt képzőművészeinek társ. és meghiv. művészek kiáll. Ernst Muz. 1945. okt.

Bokros Birman Dezső MDK

Vetköző, gipsz

Mücsarnok 1957 Tavaszi tárlat

Bokros-Birmann Dezső szobrász, festő

Magyar Életrajzi Lexikon

Bokros-Birman Dezső, grafikus MDG

A berlini tárlaton bemutatnak műveiből.

— : A Magyar forradalmi grafika Kiállítása Berlinben 9.

NÉPSZABADSÁG Sz. 1966. márc. 11.

MDK

Bokros Birmann Dezső

Lestyán S.: Két kiállitás. "A jelenkori magyar képzőművészet reprezentánsai". Szabadság 1945. okt. 14.

M.D.K.

Bohros-Birman Dezső, szobrász

portréira is hivatkozik Kontha Sándor, Végvári Lajos opponensének ezzel a megjegyzésével szemben, hogy a „kortárs művészettel való kapcsolatra" nem tart ki eléggé hiszáros László írt értekezésében.

Kontha Sándor: "Mészáros László" c. kandidátusi értekezlete, 1954.XII.8. M.T.A.

Művészettörténeti Értesitő, 1965.XIV.évf. 2.sz.

old.

M.D.K.

Bokros-Biermann Dezső, arcképei

nevét a felszabadulás után alakult és csupa kiváló művészből álló "Európai Iskola" tagjai között említi a szerző, mely "az uj szocialista művészet kiindulópontjává válhatott volna"

Láncz Sándor: A szocialista realizmus művészetéből. 1949-1956.

Művészettörténeti Értesitő, 1965.XIV.évf. 2.sz.

109. old..

M.D.K.

MDK

Bokros Birmann Dezső

résztvett az alábbi pályázaton

Kik pályáztak az Ady-síremlékre? Képzőművészet 1928. 7. sz. 64.l.

Bokros Birman Dezső 1

1889 nov 19-én mül. Gyjesten. Meghalt 1965 januárjában villamos-szerencsétlenségben. 1917-ben katona volt. 1918: Előnöv állított k. a KÉVE kiállításán. 1919-ben Berlin be mem. Kőrajzokat és kénit (pl: „fób" sorozat) A 20-as években járt Párisban, Erdélyben, Csehlovákiában és Jugoszláviában

Alföld, 1965, 6 n., 80 old.

Bokros-Birman

Dezső

A Művészet 1922.

90

M. művészek kiállításai külföldön

(Berlin)

Loth és leányai.

621 Johann Karl Loth

Bokros Birmann D.

Győri kiáll. 1936.

Leánska, bronz —

Könyörgő II " 120.—

Bokros Birman Dezső

A felszabadulás
után kénitette a
Szaksanács
épülete előtt
álló vasmun-
kás szobrát.
Kossuth díjas

Újmagyképz
94. l.

a tek. bizottságnak vezetése alatt
eszerzése /fa-koksz-szén/ szerződés
biztositva van e? Ha igen, ugy ké-
s illetve alkuegyezmény egy másola -
rdultával megküldeni.
sem szerződés sem pedig alkuegyez-
volna, tisztelettel kérem annak
/fa-szén-koksz/ métermázsánként
kitől szereztetik be?
október 2.

számv. igazgató.

Bohros Birman Dezső

szobrász

M.D.K

Mintáiásban ezt mutatója

volt Szőllősi Endrének.

M. Theil Olga: Szőllősi Endre

Művészet, 1967. augusztus – 9 lap

Bokros Birman

A Nemzeti Galéria időszaki rajzkiállitásán szerep
pelt müve.

Körner Éva: Magyar rajz és akvarellkiállitás
XIX á XX. század
Rajztanitás 1960. I. sz. 28.1.

Bokros Birman Dezső

A székesfehérvári Csók István képtárban az 1920 és 1945 közötti magyar szobrászatot bemutató kiállitáson szerepelt

Vigilia 1966. VI. 418.1.

Bokros Hirmann Dezső

1949-ben Kossuth-dijat kapott

Odaitélte a kormány az ezévi Kossuth-dijakat.
Északmagyarország 1949. márc 13. 3.l.

Bokr os Birman

M.D.K.

Goldmanné részvételét szeretnék megnyerni
egy a Tamás galériában rendezetndő kiállitásra

Dési Huber Istvánné: Dési Huber István, Gy. [illegible]
1964. 122. l.

Bokros Birmann Dezső

Az 1945 nyarán megalakult Európai iskola tagja lett.

Mándy Stefánia: Az Európai Iskola és előzményei
1962. Bp. 30.l.

Bokros Birman Derső nolrán

Felavallák siskövéi a Farkavréti temetőben

Nagyvarsa 1967 XI. 21 4 old.

Bokros-Birman Dezső

Késő egyiptomi és a néger művészettől tanul.
a KUT 1927-es kiállitásán szerepelt.

Rabinovszky Máriusz: Két korszak határán Bp.1965.
192-97.l.

Bokros Birman Dezső

Lenint ábrázoló szobruk bemutatva az esztergomi muzeúm 1967-es jubileumi kiállitásán.

Vigilia 1967. XI. 779.l.

MDK

Bokros Birman Dezső

Független Magyarországért

Társadalmi szemle 1967 nov.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

NÉPSZABADSÁG

Bokros Birman Dezső

1967 NOV 16

— **Sírkőavatás.** Bokros Birman Dezső Kossuth-díjas érdemes szobrászművésznek a Farkasréti temetőben levő nyughelyén vasárnap 12 órakor sírkövet avatnak.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

MAGYAR NEMZET

1961 NOV 21.

Bokros Birman.

A Farkasréti temetőben vasárnap felavatták Bokros-Birman Dezső szobrászművész síremlékét, Géra Éva munkáját. Oelmacher Anna a pályatársak és az egykori szocialista képzőművészek csoportja, F. Rácz Kálmán a művész barátai nevében beszélt az emlékmű avatásakor.

1021

Vasárnap Moszkvában

szerint a brit határozati ja-
vezet minden valószínűség
szerint *megszerzi a megkívánt*
többséget a Biztonsági Ta-

MDK

Bokros - Biman Dezső, szobrász

A farkasréti temetőben nov. 19-én
avatják fel sírhelyét.

— :Hir

8.

Népszabadság, Bp., 1967. nov. 16.

Bokros Birmann Dezső MDK

Madame sans Gene, bronz

Pécs, 1964. Modern magyar képtár

M.D.K.

Bokros Biermann Dezső

Müveivel szerepel a Szabadszervezet uj helyiségeiben rendezett kiállitáson.
"A Szinház füle" c. rovat hirának.

Szinház, Bp. 1946. szept. 25.-okt. 1.
II. évf. 37. sz. 24. lap

.R.D.K.

M.D.K.

Bokros Birman Dezső, szobrász
(1889-1965)

Művészpályája kezdetén az egyiptomi szobrászat felé közeledett, bár ha a téma megkívánta nem idegenkedett a szerkezeti formákat realisztikus részletekkel is ellátni. 40-es évekből származó műveire expresszionisztikus formaadás jellemző (Hadirokkant, „Független Magyarországért"-plakat, „A dunai népek kórusa", „Kompozíció")

Antal Kampis: Kunst in Ungarn,
Bp. 1966. Corvina

352. old.

M.D.K.

Bokros Birman Dezső, szobrász

Kisméretü szobrok. Az egyiptomi szobrászet elveihez közeledik. De kifejezett realizmussal mintázott szobrai is vannak. 548.o.

Kampis Antal: A képzőművészetek

A Kultúra Világa. III. köt. A képzőművészetek, a zene, a színház és a film. Bpest. Minerva. 1960

Bokros Birman Dezső, szobrász MDK

Ladomerszky Margit egyik plakettjét nagyon jónak találta. (A szinénnő amatőrhödő szobrász.)

(nóti): Művészet, tanulság, nyugta 2

ESTI HIRLAP Bp. 1966. aug. 15.

M.D.Y

Bohros Birman Dezső

szobrász

Marino Marini kiállításán szereplő „A barátság" című műve „Bohros-Birman „Noemi és Ruth" c. művere emlékeztet.

Frank János: Marino Marini kiállításán

Művészet, 1967. március – 16 lap

Bohros Birman Dezső
nohán

M.D.K.

Szöllősi Endre mestere
volt.

Frank János: Szöllősi Endréné
Élet és Irodalom, 1967. apr. 1 - 8 kap.

M. D.K.

Bokros Birman Dezső, szobrász

Dózsa. Bpest. Magántulajdon. Fekete repr. 549. o.

Kampis Antal: A képzőművészetek

A Kultúra Világa, III. köt. A képzőművészetek, a zene, a szinház és a film. Bpest. Minerva. 1960

Bokros Birman Dezső

MDK

Ifjumunkás portréja, gipsz

Műcsarnok 1954. V. Magy. Képzőm. Kiáll.

Bokros-Biermann Dezső

Kép: Gyermekfej, Férfiarckép.

Az Est Hármaskönyve 1938.
szabrászok — munkában

M.D.K.

Bokor Birman Dezső /igy szerepel a neve a lapban/

József Attiláról készült terakotta szobrának repr.-ját bemutatja a lap.

Film Szinház Irodalom, Bp. 1942. május 29.-junius 4. V. évf. 22. sz.

M.D.K.

Boleros-Birman Dezső, szobrász

nevét emliti a könyv "Szépmüvészet" c. fejezetének szerzője /Németh Lajos/, az expresszionista szobrászat magyarországi képviselői közöl.

Hongrie 66, Bp. 1966. Szerk.: Gárdos, Miklós

Ed.: Pannónia, 187. old.

Bokros - Bierman

Megemlíti a Fénet Clubban rendezett modern Biállítás

P.N. 936 I. 17

Bokros Biermann Dezső MDK

Bartics Rezső élmunkás, gipsz

Mücsarnok 195o.I.Magy. Képzőm. Kiáll.

Bokros Birman Dezső MDK

Ady Endre, bronz

Mücsarnok 1944 A Székesfőv .Képtár Jub.kiáll.

M.D.K.

Bokros-Biermann Dezső

Az "Európai Iskola" müvészeinek első grafikai és kisplasztikai kiállitásán szerepel a müvész a kiállitók között.

"Szóval..." c. rovat hiradása
Szinház, Bp. 1946. márc. 9-19. II. évf.
9. sz. 24. lap

M.D.Y.

Bokros Birman Desső
szobrász

Független Magyarországot
"– 1942" (repro

Wesselényi Miklós: Március Idusán
Nők Lapja, 1967. március 11 – 2 lap.

MDK.

Bokross Biermann Rezső

Kiállitási kritika

Kriti,a 1966 dec.p.39.

MDK.

Bokros Birman Dezső

Rokkant katona, 1942

Kritika 1966 dec

MDK.

Bokros Birman Dezső

Don Quijote 1929

Kritika 1966 dec.

MDK.

Bokros Birman Bezső

Madame sans Gene 1934

Kritika 1966 dec.

Bokros-Bierman

Tervével résztvett a Lechner-szoborpályázaton.

P.H.930.IV.11.

Bakros Birman Dezső.

sobrászművész

A Ferenc József jubileumi alapítvány második pályázatára bejelentette részvételét.

Magyarság, 1927. nov. 20.

MDK.

Bokros Birmann Dezső

Szoborkompozíciójáról

Magyar Nemzet 1966 okt. 5.

Bokros Birman Dezső

Szerepelt a székesfehérvári múzeum magyar szobrászati kiállításán.

Népszava 1966. III. 31.

M.D.K.

Bokros Burman Dezső
Szobrász

Bemutatták műveit a tárlaton.

Pogány Ö. Gábor: A Sárospataki galéria
Művészet, 1968. jelens – 22 lap.

M.D.K.

Bokros Birmann

A 30-as években került a Szépmüvészeti Muzeum szobor-gyüjteményébe alkotása.

Kalapos önarckép

A Szépmüvészeti Muzeum 19o6-1956, Bp. 1956. 200.1.

Bokros Birman Dezső, nobrán

MDK

3

Mélyértelmű munkás figurái a Kubikus, Aszfaltozó. 1942-ben az Antifasiszta kiállításon mutatta be a Független Magyar országért, a Világ proletárjai egyesüljetek! c. plakettjeit.

További művei: Napbanéző, Dózsa György.

Egri Mária: Bokros-Birman Dezső kiállítása

7.

Népszabadság, Bp. 1968. júl. 2.

Bokros Birman Dezső

Szerepelt a „Magyar képzőművészek a fasizmus ellen" c. kiállításon.

Új Élet 1966. jan. 1.

Bokros - Biermann Dezső

Szerepelt a Műcsarnok Őszi tárlatán.

Nh 1926. X. 24.

Bokros Birman Dezső

Szerepelt a Műcsarnok Őszi tárlatán.

Újság 1926. X. 24.

M.D.K.

Bokros Biermann Dezső szobrász

Kompozició a Korányi TBC szanatórium parkjában

Horváth György: Szoborfelfedező séta Budapesten

Magyar Nemzet 1966. okt. 5. 4.1.

Bokros Birman Dezső

gyakran meglátogatja Ámos Imrét Budapesten.

„Death of a painter from the diary of Imre Ámos"

The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1964. 16 k. 147–58 l.

Bohros-Birman Derső, szobrász M.D.K.

„részint illegálisan terjesztett plakettjei" – fémjelezték a Szocialista Képzőművészek Csoportján belül a kommunista frakció tevékenységét.

Aradi Nóra: Daumier, Derkovits és utódaik,

Bp. 1968. Magvető, 310. old.

M.D.K.

Bokros Birmann Dezső

Ady-szobrának repr.-ját bemutatja a lap a Tamás-galériából.

Kiállitások c.
Film Szinház Irodalom, Bp. 1943. május 7-13
VI. évf. 19. sz.

MDK.

Bokros Bierbaum Dezső

Kiállitási kritika

Dunaujváros 1966 ápr.6.

.

MDK.

Bokros Biermann Dezső

Kiállitási hiradás

Fejérmegyei Hirlap 1966 márc.22.

NDK

Bokros-Birmann Dezső

Arcmás, terr.

Oltványi Imre emlékkiáll. Türr I. Múz. Baja, 1963.

Bohros Burman Dezső
szobrai

M.D.4

Utolsó szobra: Tanító
Sinkó Károly arcmása.

Élet és Irodalom, 1965. jún. 26 - 5 lap.

MDK

Bokros - Bierman Dezső, szobrász

A szobrászati anyag legértékesebbjei közé tartoznak kisplasztikái és szép Bartók-portréja.

Cs. M.: Kiállítás Angyalföldön 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1964. máj. 25.

14.D.K

Bohros Birman Dezső
festő -

A „Képzőművészetek Szövetsége"-nek
alelnöke volt.

Baki Miklós: Schönberger Armand
Művészet, 1965. augusztus - 17 lap.

MDK.

Bokros Biermann Dezső

Koffán Károly portréfotója

Tükör 1965 juni.8.

Bolnos Bivin ann Dezső M.D.Y.

szobrász

A „Belvedere"-ében állított ki szobrokat, rajzokat Schönberger Armand mellett.

Bali Miklós: Schönberger Armand

Művészet 1965. augusztus – 17 lap.

M.D.K.

Bokros Birman Dezsö

Bartók müködésével kapcsolatos alkotása ismert

Szij Béla: Bartók a képzömüvészetben

A Magyar Nemzeti Galéria Közleményei V. Bp. 196

Bokros Birman Dezső (1889—)

Rohanó. „Bokros Birman 1922", viéla, 235 x 300 mm.
Ltr.: F. K. 6999.

Magyar rajz és akvarell a XIX és a XX. szá-
zadban. A Kat. bev. Oelmachel Anna,
Bp. 1959.

39.

Bokros Birmann Dezső szobrász

M.D.K.

Műve a Szépművészeti Muzeum szobrgyüjteményében

Kalapos önarckép,

A Szépművészeti Muzeum 1906-1956, Bp. 1956. 206.l.

Bohros Birmann Dezső

Szerepelt a szegedi XX. századi magyar művészet kiállításán.

Tiszatáj 1966. VI.

MDK

Bokros-Birman Dezső, festőművész

Kiállítása lesz a Vanneti Galériában.

— : Grafikai kiállítás 2

ESTI HIRLAP 1968. márc. 22.

MDK

Bokros Birman Dezső

A Magyar Nemzeti Galéria 1965.

MDK

Bikros Birman Dezső

Önarcmás, repr.

A Magyar Nemzeti Galéria 1965.

Bokros Birman Dezső

A Szocialista Képzőművészek Csoportjának a "Művészet a Szabadságért" c. utolsó kiállitásán 1942-ben szerepelt.

Erdős László: Valami készül Bp. 1964. 83.l.

Bokros Birman Dezső

Vértes György a Szocialista Képzőművészek Csoportjához számitja, jóllehet a csoport napi tevékenységében nem vettek részt.

Erdős László: Valami készül Bp. 1964. 22.l.

Bokros Birman Dezső

„Napba néző bányászfiú" c. szobra, amely a pécsi bányászok földalatti sztrájkjának hatására készült a csoport „Új realista kiállításán" a Tanács Galériában szerepelt.

Erdős László: Valami készül Bp. 1964. 75. l.

Bokros Birman Dezső

Kalapos önarckép

Független Magyarországért
1942.

Don Quijote

Erdős László: Valami készül Bp. 1964. Képjegyzék.

M.D.K.

Bolros-Birman Dezső, Dobrás

nevét említi az 1965-ös
Nemzeti Galériabeli Szocialista
Művészcsoport kiállításával
kapcsolatban:

Aradi Nóra: Daumier, Derkovits és utódaik
Bp. 1968. Magvető, 173 old.

M.D.K.

Borros-Birman Verső, Nobrán

„Független Magyarországért 1942"
feliratu dombormüvét körli:

Aradi Nóra: Daumier, Derkovits és utódaik

Bp. 1968. Magvető, ~~old.~~ 20. ábra

M.D.K.

Bokros

"Kiállitások az ujesztendőben" cimmel ir Berend Ilona a Nemzeti Szalonban rendezett kiállitásról és a művésznek az ott szereplő müveiről, melyeket kiemel.

"Szinház Szeme Füle" c. rovat
Szinház, Bp. 1948. jan. 13-19. IV. évf. 3. sz.

M.D.K.

Bokros

A Dési Huber-Kör kiállitást rendezett a Fővárosi képtárban, ahol több mint 4oo grafikai mü között bemutatták a müvész alkotásait is.
Berend Ilona: "A magyar grafika loo éve" cim mel ir a centenáris ünnepségek rendezésével kapcsolatos kiállitás megnyitásáról.

"Szinház Szeme Füle" c. rovat
Szinház, Bp. 1948. jan. 6-12. IV. évf.
2. sz.

Bokros - Bitman Dersö

Kiállít

A reggel 1936. X. 5

MDK

Bokros Biermann Dezső

Akt, br.

20.az.i müvek bp.i mügyüjteményekből, N.Gal.
1963. jul.

Bokros Birman Dezső, [szobrász] MDK

Az arcképek, találkozások sorozatban ismertetik művészetét.

—: A televízió IV. negyedévi műsorterve 9.

NÉPSZABADSÁG BP. 1965. okt. 1.

Bokros Bierman Dezső MDK

Arcmás, bronz

Műcsarnok 1936 Jubileumi kiállitás

Bohros Birman Dezső

szobrász

M.D.K

Méltatás.

Devényi Szám: Vörös Béla szobrász művész
Művészet, 1965. november - 34 kep

B okros-Birman Dezső szobrász M.D.K.

Az Európai Iskola tagja volt

Perneczky Géza: Korniss Dezső kiállitása

Magyar Nemzet 1965. szeptember 2. 4. l.

Bohros-Birman Dersö

Kiállit

M. 1935. I. 20.

Bohros - Bitman Dezső

Kiállít

Ujság 1935. I. 27.

M.D.K.

Bohros Birman Dezső
szobrász

Méltatás.

Szabó György: Visszapillantás, 1965
Élet és Irodalom, 1966. febr. 19 - 7 kap.

Bokros - Birmann Dezső, szobrán MDK

A Luxor kávéház törzsvendége volt a különös, törékeny, 76 esztendős művész, akit szerencsétlenség ért: elgázolta a villamos.

Antal Sátor: Bokros a kávéházban 2.

ESTI HIRLAP Bp. 1965. jan. 26

TAMÁS-GALÉRIA KIÁLLITÁSAI

AKADÉMIA UCCA 8

MAGYARORSZÁG
FILUR

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

Király Kálmán úr

H.

Andrássy út 75

Bokros-Birman Dezső

A TAMÁS-GALÉRIA LXXXII. KIÁLLITÁSA

V, AKADÉMIA UCCA 8

Van szerencsénk tisztelettel meghívni

Bokros-Birman Dezső

szobrászművész

Jándi Dávid

és

Gyenes Gitta

festőművészek

gyüjteményes kiállitására,

amely március hó 7-én, vasárnap délelőtt 10 órakor nyilik meg. Nyitva március 16-ig, hétköznap délelőtt 10 órától délután 6-ig és vasárnap délelőtt 10 órától 2 óráig.

Ez a meghívó a kiállítás bármely napján 2 személyre belépőjegyül szolgál.

CODEX NYOMDA

Bokros - Bitman Dezső

Kiállít

Ujság 1936 X. 3.

Bakros - Birmann Dezső.

A földalatti gyorsvasút pályaudvari épület csarnokába kemény mészkőből kérzítendő szoborcsaportok tervezésére kapott megbízást.

Magyar Nemzet, 1951. aug. 9.

Freiburg - Breisgau, Herrenstr. 7.

Bakros - Birman Dezső

szobrászművész

A sztálinvárosi üzeni és igazgatósági épületek falait a műrész alkotásai fogják díszíteni

Magyar Nemzet, 1951, Nov. 23,

Bokros Birman Dezső, szobrász MDK

A TV-ben, dokumentumfilmen mutatták be „művészi és emberi arculatát."

Hegedüs Tibor: Gondolatok a Képernyő elött 8

NÉPSZABADSÁG Bp. 1965. dec. 8.

Bokros Birman Dezső, szobrász MDK

Nyilatkozata: „A vidéket nem szereti, városi alkat, újpestről indult, útja: Itália, Párics, a Balkán-félsziget s'újra Pest. Szívesen ír könyvet. Műtermében a „Vapba néző" c. szobor új, kétméteres változata. Férfiakt c. szobra: fényképp (móti): A dolgok intelligenciáját keresem 2

ESTI HIRLAP

Sp. 1964. nov. 17.

MDK

Bokros Birmann Dezső

Margithid, tus

Képzőművészetünk a felszabadulás után. MNG

196o. 24 l.

Bokros Birmann Dezső MDK

Bartics Rezső, p. gipsz

Gáspár Endre, br.

Mednyánszky László, br.

Önarckép, p.gipsz

Képzőművészetünk a felszabadulás után. MNG 1960.
33 l.

M. D. K

BOKROS BIRMAN Dezső szobrász

„Napbanéző bányász" (1937)

a „Független Magyarországért" mozgalomnak mintázott, munkás-paraszt-értelmiség összetogását ábrázoló plakett (1942)

„Rokkant kolona" (1942)

./.

Genthon-Németh-Végvári-Zádor: Magyar müvészet 1800-1945.
Bp. 1962. 398. l.

M. D. K.

BOKROS-BIRMAN Dezső szobrász

Kossuth-díjas

Műtermében mutatja be 1961-ben ké-
szült plasztikáit közöttük Bartók
Béla kézmását

Napló

ngyar Nemzet 1962. március 7. 4. e.

M.D.V.

Bolros Birmann Dezső
szobrász

Az 1942 március 29-én tartott Szabadság és Nép kiállítás zsűrijében részt vett.

Oelmacher Anna: Szabadság és Nép kiállítás
Művészet, 1962. április — 37

MDK

Bokros Birman

Komor A: ~~Ernst Museum~~.Kiállitások. Szép Szó, 1937, ápr.-máj. 278-279 l.

Bokros Birman Dezső MDK

A Szabadmüvelődési Tanács tagjai.
Világ 1949. ápr. lo.

MDK

Bokros Birman Dezső szobrász

Havas L.: Nyárvégi kiáll. Népakarat, 1957. aug. 30. 6.l.

Bokros Birman Dezső MDK

Mednyánszky, szobormü

Vetkőző nő "

Nő teknősbékával "

Havas L: Nyárvégi kiáll. Népakarat, 1957. aug. 30. 6.l.

MDK

Bokros-Birmann Dezső szobrasz

Berlini magyar kiáll. Magy.Nemz. 1949. jun. 4.

MDK

Bokros Birman Dezsö, szobrász

Ifjumunkás portréja. Gipsz.

Mücs.-V.M.Képzm.Kiáll.1954.dec.-1955.jan.Kat.26.1.

MDK

Bokros Birman Dezsö, szobrász

Leánykafej. Szobor, br. Jelz"Bokros Birman 1936".

Nem.Szal.Müv.Egy.-Suékfv.Kpt. és Tört.Muz. uj szerzemények 1937/38. 1939.jun.-máj. Kat.

MDK

Bokros Biermann Dezsö szobrász

Bartics Rezsö ékmunkás. Gipsz.

Mücsarnok.-I Magyar Képzömüvészeti Kiállitás. 1950 aug.
Kat. 11.1.

Bokros Birmann Dezső, szobrász MDK

„A független Magyarországért 1942"
szövegű plakettje és kubikosszobra
a Csók Galériában lesz látható.

–: Újra megnyílik a Szabadság és
nép című kiállítás 7. l

NÉPSZABADSÁG Bp. 1962. máj. 6.

Bokros Birman Dezső MDK

Arcmás, bronz

Műcsarnok 1936. máj.jun. Jub. kiáll.

M. D. K

BOKROS BIRMAN Dezső nobrán

Munkás-paraszt-értelmiség össze-

fogás plakett

Oelmacher Anna: Ma husz éve tiltották be a " Szabadság és a nép" kiállitást
Magyar Nemzet 1962. április 1. 7.1.

M. P. K

BOKROS-BIRMAN Dezső szobrász

Műterem kiállítás a legutóbbi években
készült műveiből.

Bartók fejnobra

Mednyánszky - Nobortev

Ady - kérmás

S. A.: Bokros-Birman Dezső szobrász-
művész műterme kiállítása

Magyar Nemzet 1962. április 14. 4. l.

Bobros Birmann Dezső

M.D.K.

szobrán

Munkás – paraszt – értelmiségcimű plakettjével szerepel a Szabadság és Nép kiállításon.

Oelmacher Anna: Szabadság és Nép kiállítás

Művészet, 1962. április — 37 l.

le D. M.

BOKROS-BIRMAN Dezső szobrai

Művei a kiállitáson

Pénteken nyilik Moszkvában a magyar képzőművészeti kiállitás

Magyar Nemzet 1962. junius 13. 4.l.

Bokros Birman Dezső, szobrász MDk

A műterem kiállítások gyakorlatát elevenítette föl. – A mester pályája több mint negyven éve indult el egy KÉVE kiállításon. Szobrai a technika és a tudomány új eredményeiről és nőknek. Pl: Ürhajónézők, Kötényes nő, Diszkoszvető. Régebbi művei közül megragadóak: Dunai népek kórusa, Mednyánszky-szobortervé.

A Mednyánszky-szobortervé. Repr

Péter Imre: Jegyzetek kiállításokról Q. l.

NÉPSZABADSÁG Bp. 1962. márc. 23.

MDK

Bokros Birman Dezső

dr.Gáspár Ervin, br.

Képzőművészetünk a felszab. óta. Szfv. Képtára
30. kiáll. 5 l.

M.D.K.

Bokros Birman Dezső

Kossuth-dijas szobrászmüvész gyüjteményes kiállitását aug. 20.-án nyitotta meg Weiner Leó.
A kiállitáson több mint 150 grafikai és plasztikai mü szerepel. Bartos Gyulát, a Nemzeti szinház elhunyt müvészét a kórteremben mintázta meg a müvész, ez is szerepel a kiállitott alkotások között.
A szöveg keretében a plakett reprodukciója Bartos Gyuláról.

Hirek c. rovat hiradása.
Film Szinház Muzsika Bp. 1957. aug. 23. I. évf. 15. sz. 34. l.

MDK

Bokros Birman Dezső

Rajz

KEVE II. kiáll. M.Szol. 1918. nov.

2o l.

MDK

Bokros Birman Dezső

Képzőm.kiáll. a Gheorghiu-Dej hajógyárban.
Népszava 1959. jul. 7. 8.l.

Bokros Birman Dezső, szobrász MDK

„A független Magyarországért 1942" szöve-
gű plakettje, „kommunista szelleme miatt",
egyik oka volt a kiállítás bezárásának.
Kubikusszobrát is kifogásolták a jobbolda-
li lapok. (Vasas székház, 1942. márc. 29.)

Mihályfi Ernő: Emlékezés egy 20 év előtti
Képzőművészeti kiállításra 8.1

NÉPSZABADSÁG

bp. 1962. ápr. 1.

Bokros Birman Dezső MDK

Tanulmányfej, márvány

Műcsarnok 1924. febr-márc.

Bobrov Birman Dezső
festő

M.D.K.

1938 ban Franciaországban részt vett
a II. állításon.

Vértes György: A magyar képzőművészet népfront-
Művészet, 1962. február — 11 l.

MDK

Bokros Bierman Dezső: Férfifej. repr.

Magyar Művészet 1926. 138.o.

MDK

Bokros Birman Dezső

Szabad Nép 1949. ápr. 17.
Uj képek, szobrok

MDK

Bokros Birman Dezső

Szabad Nép 1949. ápr. 17.
Uj képek, szobrok.

Bokros Birman Dezső MDK

Scheiber festőművész arcképe. terrakotta, repr.

Nemzeti Müvészet 4.sz 1934.

MDK

Bokros-Birmann Dezső
szobrász

A Ghe[illegible]ghiu-Dej Hajógyárban rendezett képzőművészeti kiállításon részt vesz.

Esti Hirlap 153 sz. 1959 jul. 2 2 old.

MDK

Bokros Birman Dezső szobrász

N.A. ur arcképe, márv.
N.A. urnő " festett gipsz
Leányfej, márv.

Kéve X. kiáll. 1917. N.Szal.

15.C.

MDK

Bokros Birman Dezső

Parasztfiu, festett gipsz

Kéve X. kiáll. 1917. N.Szal. 19. l.

M.D.K.

BOKROS - BIRMAN Dezső szobrász

Kossuth-díjas

Bartók Béla portréja.

Vasló

Magyar Nemzet 1961. december 23. 4. o.

MDK

Bokros Birman Dezső

V.B: A József A. emlékmü... Sz.M. 1947. 9-10.sz. 180-181.l.

MDK

Bokros Birman Dezső

Sz.M. 1947. 9-lo.sz.

M.D.K.

Bohros-Birmann Dezső

szobrász

„Don Quijote", „Bartók szobor", c. művei

„Ady portre" (repro)

Fedor: Bohros-Birmann Dezső

Nők lapja, 1962. április 7 – 8 lap

Bokros - Birman Dezső, szobrász MDL

Szerepel a Kiállításon.

–: Megnyílt a Moszkvai Magyar Képzőművészeti Kiállítás 8. l

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1962. jún. 16.

MD K

Bokross Birman Dezsö.szobrász

Vetközö. Gipsz.

Mücsarnok.-Tavaszi Tárlat.1957. Ka t.17.1.

Bokros = Biermann Dezső, szobrász MDk

Nyilatkozata: „A űrrakéta-mérnök" c. szoborcsoportját most fejezte be. Két felnőtt és egy gyermek alakjából álló csoportot már bronzba öntötték.
Most egy fiatal munkás portréján dolgozik.

–: Ma hallottuk 2.

ESTI HÍRLAP, 1960. szept. 13.

Bohros Birman Dezső

A Kulturális Minisztérium a
székesfehérvári múzeum részére
megvásárolta Bohros Birman
hagyatékát.

K: Kovalovszky Marta: Fehérvári gyűjtemények.
Műrészet, 1978. október – 12. lap.

Bokros-Birman Dezső, robbán

● BOKROS-BIRMAN DEZSŐ szobrászművész hagyatéki kiállítását holnap délelőtt nyitják meg a székesfehérvári István király Múzeumban.

-:o Bokros-Birman Dezső

12.

Esti Hirlap, Bp. 1978. szept. 2

Bokros Birman Dezső

Lesenyei Márta, Kiss Sándor és Kiss Kovács Gyula szoborkiállitása a szombathelyi Berzsnyi Könyvtárban szept. 9.-ig, Tóth István "Pillanatok" c. fotókiállitása a kecskeméti SZMT Művelődési Közp.-ban szept. 10.-ig, Banga Ferenc grafikai kiállitása a hódmezővásárhelyi Tornyai János Muzeumban szept. 27.-ig, Szabady Veronika kerámiakiállitása a székesfehérvári Béke Ligetben, Bokros Birman Dezső emlékkiállitása a székesfehérvári István Király Muzeumban szept. 2.-től tart nyitva. Somogyi Gábor festőművész a Helikon Galériában szept. 18.-ig, Stein Anna /Franciaország/ a pécsi Janus Pannonius Muzeumban szept. 17.-ig, Scholz Erik festőművész a Csontváry Teremben szept.7.-től, Orbán István fafaragó a kecskeméti Naiv Művészek Muzeumában szept. 3.-tól mutatja be műveit. Élet és Irodalom, Bp. 1978. szept. 2. XXII. évf. 35. sz. 8. lap.

Bokros Birman Dezső, szobrász

l.: Vígh Tamás

Hamangozó M.: Magyar művek — 2.

Esti Hirlap, Bp. 1978. szept. 12.

Bakros Birmann Dezső, szobrászművész 1) Folytatás

A titkokat őrző és nagytettekről álmodó költőt legjellemzőbben Bakros Birmann Dezső Ady-Arcmása idézi elénk: a részletek szépségőt is őrző, nyugalmas formái a szobrászi megjelenítés erejével szólnak hozzánk (említve és repr.)

Heitler László: Az Ady-kép.
Népújság, 1978. júl. 2.
(Tolna)

Bokros-Birman Dezső, [ ]

Megemlítve.

Csatári Dániel: Szelíd jövőnk értelői

93-108

Tiszatáj, Szeged, 1978. okt. XXXII/10.

Bokros Birman Dezső 2

A kuł tagja, de kapcsolata van a Szoc. Kép mův. Csoporttal. hűvei: Ady; Ónaszilaj; Scheibes Hugo; Kolobi Artur; Don Quajote; Madame sans gêne; Napbanéző Gányán; Független magazornagárt; Könyörgő; Kubikoló; Antaltozó; Rokkant katona; Dunavölgyi nyelv kórusa; Ulysses

Alföld, 1965, 6 m, 80-81 old.

Bokros Birman Dezső

„Világ proletárjai, egyesüljetek"

„Ady dombornu"

„Ady Endre" – szoboztej
1924.

Hodalmi Szemle 1917/9

Bokros Birmann Perső

(1889-1965)

„Don Quijote" Bronz 33 cm

Védett Kiállítási ár: 12000 ft.

BÁV 46.Képaukció katalógus,Bp.1978.szeptember

Bohros Birman Dezső

Bohros Birman hagyatékát az szerepel a Scheiber portré, a Napbanéző bányász, az Aszfaltozó, a Dunavölgyi nyek hórusa.

K. Kovalovszky Márta: Fehérvári gyűjtemények
Művészet, 1978. október - 12. lap.

Bokros Birman Dezső

Bokros Birman hagyatékában szerepel az 1923-as „Anya leányával" című nagy terrakotta-szobor, az 1924-es Achim-emlékmütero stb.

K. Kovalovszky Márta: Fehérvári gyűjtemények
Művészet, 1978. oktober - 12. lap.

Bokros Birman Dezső

Bokros Birman hagyatékában szerepelnek tanulmányok, kisplasztikák. A szokoranyagot, mintegy 200 lapból álló grafikai anyag egészíti ki.

K. Kovalovszky Márta: Fehérvári gyűjtemények. Művészet, 1978. október - 12 lap.

Bobros Birman Decső

Bobros Birman Decső művét
1968-ban mutatták be a
székesfehérvári múzeumban.

Vadas József: Kulturális központ — . . .
Művészet, 1978. október – 18. lap.

Bokros Birman Dezső

szobrászmüvész kiállitása. Székesfehérvár, Csók István Képtár. - Rend.és kat. K. ovalovszky Márta. - Ism: /havas/, Népszava, 1968.máj.21. - Kovács Péter, Fejér Megyei Hirlap, 1968.jún.2. - Egri Mária, Népszabadság, 1968.júl.2. - Miklós Pál, Élet és Irodalom, 1968.2o.sz. 9.l. - Németh Lajos, The New Hungarian Quarterly, 1968. 32.az.2o7-2o9.l. - Perneczky Géza, Magyar Nemzet, 1968. máj.19.

Az 1968.évi magyar müvészettörténeti irodalom bibliográfiája. - Müvtört.Ért.1971.2.sz.149.182.l.

167.l.

Bolros Birmann Dersö

szobrész és grafikus

6 éve halt meg

Népszava 1971 január 24

10. old.

Bokros-Birman-Dezsö

7 éve halt meg

Nápszava 1972 január 23

10. old.

Bokros Birman Dezső, szobrán

Megemlítve.

P. Szűcs Julianna: Kondor György és Szőllősi Endre életműve a Nemzeti Galériában 7.

Népszabadság, Bp. 1972. máj. 4

Bokros-Birman Dezső

Ujpesten született 1898-ban meghalt Budapesten 1965-ben. - 1904-óta dolgozott tanoncként, majd segéd minőségben a szobrászati műhelyekben.

Körner Éva: Ungarische avantgarde, München, 1971 Oldalszám nélkül

Bokros-Birman Dezső

11 több Párizsba ment. 1914-ben visszatér Magyarországra, ahol katonai szolgálatot teljesít. Ez idő alatt alakul ki drámai-groteszk expresszionista műcíszete.

Körner Éva: Ungarische avantgarde, München, 1971.

oldalszám nélkül

Bokros-Birman Dezső

1918-ban a Cp-i „Kéve"-ben tár-
lata. 1919-ben az ellenforradalom
miatt Berlinbe emigrál.

Körner Éva: Ungarische avantgarde,
München, 1971.

Oldalszám nélkül

Bokros-Birman Dezső

23 és 24. sz. reprodukciók: „Kimbólikus jelenet, 1920. tusrajz, 23 x 30 cm.

„Kéregető" 1922. lithográfia, 28 x 41 cm.

Körner Éva: Ungarische avantgarde, München, 1971.

Bokros-Birman Dezső

„Sliob" – illusztrációit rajzolja. 1926.
„óta Budapesten él. 1925 kiállítás
Mentor-ban.

Körner Éva: Ungarische avantgarde,
München, 1971.

oldalszám nélkül

Bokros-Birman Dezső

1929-ben csoport-kiállítása Scheiber Hugo-val a Tomás galériában.

Körner Éva: Ungarische avantgarde, München, 1971

oldalszám nélkül

Bokros Birmann Dezső, nobrán

Egy vöröskréta rajza került a pécsi
képtár grafikai gyűjteményébe

—: A Jelenkor krónikája 287-288.

JELENKOR, Pécs, 1971. március XIV/3.

Bakros Birman Dezső
(1889-1965) szobrászatunk nagy és eredeti egyéniségéről 1971 karácsonyára megjelent az első Bakros-Birman monografia, a Corvina kiadónál Kovalovszky Márta munkája.

D. J. Képzőművészet.

Vigilia 1972/6 423 old.

Bakros Birman Dezső

Jozsef Attila.

Uj irás 1972/1 melléklet.

Bokros Birman Dezső, nobrán

„Jószet Attila – emlékplakettet kérnített a mozgalom támogatására"

Bokor László: „Hazajött Jószet Attila" 16.

Népszabadság Bp. 1972. ápr. 30.

Bokros-Birman [ ], szobrász

Megjelent Kovalovszky Márta Bokros-Birman ismertető könyve

— i Most jelent meg 8

Népszabadság, Bp. 1972. febr. 10.

Bokros Birman Dezső: A dunai népek korusa.

A mű keletkezésének időpontja 1946, amikor ismét időszerűvé vált a közép-európai népek összefogásának gondolata. Ehhez a programhoz csatlakozott a kor kérdéseire rezonáló művész. Felismerésében valószínűen segítette eddigi életútja. Szülei szlovák vidéken Vágujhelyen születtek. 1945 előtt a művész többször járt a környező országokban. Együtt éneklő „korus"-t mintázott meg a történelem által szinpadra parancsolt közép-európai népeket, nemzeti karaktereket, akik nagy csizmás lábukkal, rongyos öltözetben, félszeg, esetleges mozdulatukkal ugy, történelmi rajt képviselnek, az alulról jött elnyomott népet.

Bánszki Pál: Bokros Birman Dezső: A dunai népek korusa

Népművelés 1969/12 35 old.

Bokros Birman Dezső

A négy figurában plasztikai nyelven megfogalmazva öltenek testet az Ady-sorok „Magyar, oláh, szláv bánat mindigre egy bánat marad... Dunának, Oltnak egy a hangja" Ahasznyi a szoborcsoport, 23 cm. mégis monumentális! Azzá emeli a népek összefogásának gondolata, s a vizuális megfogalmazás: a figurák felfelé lövő vertikális ritmusa, expressív kifejezése, a pirritán, bensőséges, minden pátosztól mentes mintázás. A kompozíció egységes zárt, mégis bartokian disszonáns. Az alakok némileg egyenítettek egy-egy nép képviselőiként jelennek meg.

Bánszki Pál: Bokros Birman Dezső: A dunai népek korusa.

Népművelés 1969/12 35 old.

Bokros Birman Dezsö

A dunai népek korusa

Népmüvelés 1969/12 35 old.

Bakros Birmann Dezsö

Kubikos

Népmüvelés 1969/5 40 old

Bokros Birmann Dezső

Rokkant katona

Néptanítás 1969/11 36 old.

Bokros Birman Dezső

Márton Ödön az elsők között támogatta vásárlásaival.

Dévényi Iván - Márton Ödön halálára; Mügyüjtő, 1971. 4. sz. 29.l.

Bokros Birman Dezső

Guggoló nő, 1919, bronz. /Márton Ödön tulajdona./

Mügyüjtő, 1971. 4. sz. 98.l.

Bokros Birman Dezső

Guggoló nő /1919/ c. bronzszobra Márton Ödön gyüjteményében.

Dévényi Iván - Márton Ödön halálára; Mügyüjtő, 1971. 4. sz. 29.l.

Bokros Birman Dezső

Párizsban és Berlinben sokat rajzolt, megélhetését így fedezte. Hatottak rá a francia poszt-impresszionisták. Ez mutatkozik meg a jelzett gyüjteményben található fekete-tus tanulmányon.

Horváth Béla - Adorján Mária gyüjteménye; Mügyüjtő, 1971. 4. sz. 52. l.

Bokros Birman Dezső

Rajzai vannak Adorján Mária gyüjteményében.

Horváth Béla - Adorján Mária gyüjteménye; Mi-gyüjtő, 1971. 4. sz. 51. l.

Bohros-Birman
festő

Méltatás

Devényi Iván: Pán Imre halálara.
Művészet, 1972. április – 21 oldal.

Bokros Birmann Dezső

neve említve, szerepelt a

ma 30 éve megnyílt „Szabadság és Nép"

c. kiállításán

Magyar Nemzet 1972 március 29

4. old.

Bokros Bírman Dezső

Neve emlitve

Magyar Nemzet 1972 április 8
4. old.

Bokros Birman Dezső

szobrászata folytatója Beck. Ö. Fülöp magyar szobrászathagyományának,

Zala Tibor: XI. magyar képzőművészeti kiállitás,

Budapest, 1968. 3 l.

Bobros Birmanne Dezső
nobrán

Szöllösi Endre bánatja
volt.

Sz. E.: Szöllösi Endre.
Nők hasja, 1972. ápr. - 17 nám

Bokros-Birmann Dezső

Bemutatott műve:

211. sz. „Sportplakett", terrakotta.

A Nemzeti Sportbizottság és a Magyar Képzőművének Szabadszabszervezetének kiállítása.

Budapest, 1945.

Bokros Birmann Dezső

Bemutatott műve:

203. sz. „Rokkant katona," bronz.

Bologh S.: A „Magyar Képzőművészeti Tér", I. művészeti kiállítás, Budapest, 1946. VII.

141

BOKROS BIERMANN DEZSŐ, szobrász

A Károlyi Mihály emlékkiállitáson, 1965. ki volt állitva egy müve.
50.-Plakett.-bronz "Független Magyarországért" 1942. felirattal. 233.old.

KERTÉSZ MIKLÓS: A Károlyi Mihály emlékkiállitás 231.old.

AZ ÉREM, Közlemények az éremgyüjtés köréből. XXI. évf. 1965. 31-32-szám. Bp.

Bakros-Birman Dezső

Kossuth-díjas szobrász és grafikusművész halálának 7.-ik évfordulója van.

Évfordulók.

Népszava, 1972. jan. 23.

Bakros-Birmann Jenő.

A tüzes trónon ülő Dázsa-szobrát egy tömbből faragta ki a művész.
(emlétve)

ábrán László: Dázsa képben és szoborban.

Szövetkezet, Bpest, 1972. ápr. 12.

Bakros Birman Dezső, szobrászművész

Ünnében is konkrét történelmi témára utal a művész 1976-ban alkotott emlékmű-terre, a „Duna-völgyi népek kórusa". (emlékre és repr.) Az emlékmű nem valósult meg.

Aradi Nóra: A kórus.

Népművelés, 1976. 10.

Bohus Biermann Dezső

(1889 - 1965)

„Önarckép" Vegyes technika 40 x 30 cm

J. l. b.: Bohus Biermann 940.

Kikiáltási ár: 2500 Ft

BÁV 44. Képaukció Budapest, 1977. december

Bakros Birman Dezső szobrászművész

a budai Várban, a Történeti Múzeumban megnyílt a 30'ev magyar művészetéből" c. kiállítás, melyen szerepelnek a művész alkotásai.

Láttuk, hallottuk.

1977. VI. 26. Petőfi 11.38 (Kiné)

Bokros Brunwau Dezső

1968-ban volt Bokros Brunwau
Dezső kiállítása Székesfehérvárott.

Kovács Péter: Székesfehérvári kiállítások 1963-1978.
(Művészet, 1978. október - 8. lap.

Bokros Birman Dezső

A képzőművészet és az irodalom, a költők, irók és képzőművészek kapcsolatáról ir Frank János: "Egy fiu a házból" cimmel. A kölcsönös megértést, barátságot, azonos felfogást tárgyalja s állitását megerősitve, Móricz és Medgyessy, Karinthy és Bokros Birman, Juhász Ferenc és Hantai Simon közötti barátságra, kölcsönös megértésre, szellemi kapcsolatra, azonos felfogásra emlékeztet. A fenti három képzőművészen kivül: Ferenczi Béni, Kondor Béla, Schaár Erzsébet nevét, mint u.n. "irodalmi müvészeket" is megemliti.
Frank János fenti c. cikkét lásd: Medgyessy Ferenc nevénél.
Elet és Irodalom, Bp. 1976. aug. 14. XX. évf. 33. sz. 13. lap.

Bokros Biermann/Birman/ Dezső, szobrász

Művészek, tervezők, akik az Orsz.M.Kir.Iparművészeti Iskola beiratkozott növendékei voltak 1896-és 1910 közt
Bokros-Biermann/Birman/Dezső, szobrászat, díszítőszobrászat szakon 54.old

Mezei Ottó: Az Orsz.M.Kir.Iparműv.Iskola/1880-1944/ oktatási rendszere és forrásai 37.old

Műv.Tört.Írt. 1975. XXIV. 1.sz. Bp

Bokros-Birman/Biermann/ Dezső, szobrász

--- --- ---

Művészek, tervezők, akik az Orsz.M.Kir.Iparművészeti Iskola beiratkozott növendékei voltak 1896-ós 1919 közt

Bokros,Birman/Biermann/Dezső,szobrászat,diszitőszobrászat szakon 54. old

Mezei Ottó: Az Orsz.M.Kir.Iparműv.Iskola/1880-1944/ oktatási rendszere és forrásai 37.old

Műv.Tört.Ért. 1975. XXIV. 1.sz. Bp

Bolros Birmann Dezső

Bibl: B.B.D. önéletrajza, levelezése, művei
(Sajtó alá rendezte: Koutka S.)
Akadémiai Kiadó, Zrínyi Nyomda, Bp. 1974.
297 l. illustr.

Koutka Sándor: B.B.D. írásairól és művészetéről
Acta Hungarica 1974. II. évf. 1-4. 143-158. old.

A magyar művészettört. irodalom bibliográfiája 1974.
Művészettörténeti Értesítő 1977/1.

74. old.

Bakros-Birmann Dezső szobrászművész

Gádor István rövid időre visszatért a szobrászművészet területére is. Szobrain olyan társadalmi kérdéseket vetett fel amelyek rokonítják őt a Szocialista Képzőművészek Csoportjának több tagjával. Nem véletlenül alakult ki barátság közte és Mészáros, Bakros-Birmann és Goldmann között.

Chikán Bálint: Hamutartótól szoborig.
Budapest, 1978. 2.

Bokros Birman Dezső, szobrán

L. Korniss Dezső

Gulkov Ernst: Magyar művészet 29

Kritika. Bp. 1978. január 78/1

Bokros Birmann Dezső szobrász

L: Csorba Géza

Kovalovszky Márta: Változatok gyköltöre 23-24

Kritika, Bp. 1977 nov.

77/11

Bakros Bizman Dezső szobrászművész
a Műcsarnokban rendezték meg napjainkig
a világ műtermeinek kisplasztikai kiállítá-
sát. – A kiállítás hagyományaihoz hűen
egy elhalt magyar munkásságával tisztelegtek
a nemzetközi fórumon. Az előző alkalmak-
kor Medgyessy Ferenc, Bakros Bizman Dezső,
Ferenczy Béni emlé-ét vonultatták fel.

Brestyánszky Ilona: Nemzetközi kisplasztikai
Nők Lapja, 1978. szept. 23. kiállítás.

Bokros Birman Dezső

Nolván

1908-ban az Iparmúvészeti Iskolába
beszelt, ahol Maróti Géza volt a tanára.
Marótitól vette 'at Michelangelo szen-
tet Bokros Birman.

Gádor István: Bokros Birman Dezső
Művészet, 1970. április – 38 lap.

Bokros Birman Dezső

Nobrán

Tanulságot teszünk politikai állás-
foglalásáról művei: a „Stubikos",
a „Rokkant katona", a „Szociálista
forradalom jelképei".

Gádor István: Bokros Birman Dezső . . .
Művészet, 1970. április – 38 lap

Bokros Birman Dezső

orvhán

A háború előtt közvetlenül volt egy portré rendelése, ami hallatban alakat erejéről tanúsködik. Szegletes, tetova mozdulatai küzdelmet mutatnak.

Gádor István: Bokros Birman Dezső . . .

Műveszet, 1970. április – 38 lap.

Bokros Birman Dezső

Szobrász

Bokros munkaszolgálatos lett. Szörnyű állapotba volt, úgy hogy az orvos leszerelteti.

Gádor István: Bokros Birman Dezső . . .
Műveszet, 1970. ápriles – 38 lap.

Bokros Birman

A Nemzeti galeriában emlék

Kiállítása nyílt

Magyar Hírlap 1970 I. 3

Bokros Birman Dezső

szobrász

A hábori alatt Gádor István reglette el szobrát. Ilyen eldugott mű volt a: „Rokkant hatoma", a „Kulihus", a „Függetlenségi plakett", a Sport plakett.

Gádor István: Bokros Birman Dezső . . .
Művészet, 1970. április - 38 lap.

Bokros Birman Dezső

szobrász

Gádor István heraldikus, Bokros
barátja vejlette el a „Fiú" bronzfejet,
a „József Attila"-át, az „Utbuzhold"-t
az „Őskajan" plazettet, a „Kár"-at.

Gádor István: Bokros Birman Dezső . . .
Művészet, 1970. április - 38 lap.

Bokros Birman Dezső

Nobrán

1937-ben hetört a pécsi bányá-
szok sztrájkja. Az öntörlos szociális
érzése tudatosabbá vált. Aktiv an
kapcsolodott a szociálista műveszelé
mozgalomhoz.

Gádor István: Bokros Birman Dezső . . .
Művészet, 1970. ajpulis – 38 kgs

Bokros Birman Dezső

Mohán.

Művészetének második periódusaba tartozik a „Napsarizó", Elkészült a „Független Magyarországért" plakettje.

Gádor István: Bokros Birman Dezső . . .
Művészet, 1970. ápulis – 38 kap

Gádor István
ovbrán

1933-ban jutott műtereinben az
Hollán utcában. Műtermében
gyakran járt Bokros Birman, hogy
egy-egy munkájából kivalottat
csinaljon.

Gádor István: Bokros Birman Dezső . . .
Műveszet, 1970. április - 38 lap.

Bokros Birman Dezső

szobrán

Gádor István Kollán utcai műhelyi-
ben 1933-ban gyakran dolgozott,
hogy egy-egy munkájától terrahottát
csináljon.

Gádor István Bokros Birman Dezső . . .
Művészet, 1970. április - 38 lap.

Bokros Birman Dezső

Nobrán

Munkáit a fegyelmezettség, a kalligrafus tisztaság, felületi megmunkalás, a pszichikai tartalom és a természet-elvűség jellemzik.

Gádor István: Bokros Birman Dezső...

Művészet, 1970. április - 38 lap

Bokros Birman Dezső

Szobrán

Első periodusából szarmazik az „Ady fej", a „Szalapos Ó-portré", a „Guggoló Nő", az „Ujvári portré", a „Don Quijote" a „Scheiber portré" stb.

Gádor István: Bokros Birman Dezső . . .

Művészet, 1970. április - 38 lap

Bokros Birman Dezső

szobrász

Művészetének első periodusába belefér a világháború, a pillanatnyi nyugalmat és anyagi biztonságot jelentő Tanácshöztársaság. Tolb szemekmű születése és kiállítások szervezése.

Gádor István: Bokros Birman Dezső . . .
Művészet, 1970. április - 38 lap.

2

M.D.K.

Bokros Birman Dezső

"Önarckép" c. művét bemutatja a lap.
Perneczky Géza: "Nyolcvan éve született Bokros Birman Dezső" címmel emlékezik a művészre.

Élet és Irodalom, Bp. 1969. nov. 22.
XIII. évf. 47. sz. 8. lap

Bokros Birman Dezső

Nobrán

Párizsi tartózkodása után visszatért Budapestre. Majd Budapest, Párizs, Berlin, Pozsony és Nagyvárad körött hajszolta a megélhetést.

Gádor István: Bokros Birman Dezső

Műveszet, 1970. április - 38 lap.

Bokros Birman Dezső

Szobrász

Az Iparművészeti Iskola elhagyása után szobrászműhelyt nyitott ebbe bele is bukott Bokros. Majd Párizsba ment, itt jövedelem nélkül nyomorgott.

Gádor István: Bokros Birman Dezső
Műrészet, 1970. április - 38 lap

Bokros Birman Dezső
szobrász

Emlékkiállítását a Magyar
Nemzeti Galeriában megnyitották

Gádor István: Bokros Birman Dezső
Műrészet, 1970. április - 38 lap

Bokros Birman Dezső

Nobrász

Az Iparművészeti Iskolában Simai Imre volt a tanára. Alakrajzból nem oszlatgoz tg le növendéket Simai, ezért az ő vérzetes Bokros felháborodásában az iskolát otthagyta.

Gádor István: Bokros Birman Dezső . . .
Művészet, 1970. április - 38 legs.

Bokros Birman Dezső

Nobrás

A háború alán következik életének hannadik szakasza. Műtermet, nyugdíjat kapott. Nyugodtan dolgozhatott amennyi megmaradt egészségi-lél fedotta tragikus haláláig.

Gádor István: Bokros Birman Dezső . . .
Művészet, 1970. április - 38 sap

Bolnos Bírman Dezső

~~festő~~ szobrász

Művészetét bemutató ki alkotást rendezhek

D. Fehér Ivanka: Jubileumi beszámoló helyett

Művészet, 1970. cépzelés – 22 kap

Bokros Birmann ~~Jenő~~ Jenő

~~fellő~~ mohász

A Nemzeti Művészet Bokros Birmann működések tárgyalta. 1934-ben.

Devényi Sviné: Lehel Ferenc 85 éves, Művészet, 1970. junius-30 lap

Bokros – Birman Dezső

az expresszionista magyar szobrászmű-
vészet egy kimagasló alakja; magáé-
vá tette Medgyessy Ferenc és Ferenczy
Béni klasszikus magyar hagyományait.

Németh Lajos: Current Exhibition. The
New Hungarian Quarterly, Budapest.
1968. 32 sz. 2071

Bokros Birman

Műveiből vásárolt a Tanán-kosmány 1919-ben

Szadi Nóra: A Tanánkörtársaság vásárlásai

Fejér megyei Hirlap 1970 I. 1

Bokros Birman

Kisplasztikákat készít

Lajos Németh: Moderne Kleinplastiken

Budapesteki Rundschau 1969 X. 24
7 old.

Bokros Birmann Dersö

Szerepel az alábbi táslaton

Rideg gábor: Művészetünk nagy
Kőszaka az Ernst Museumban

Nagyszava 1969 IX. 30

Bokros-Birman Dezső

A Székesfehérvár-i István Muzeum-ban megnyílt tárlatán mutatták be műveit. Kezdeti alkotásai tömör-plasztikus és zárt kompozíciók.

Németh Lajos: Current Exhibition. The New Hungarian Quarterly, Bpest, 1968. 32. n. 207 l.

Bokros Birman Dezső

Művein egyiptomi, asszír hatás észlelhető, ugyancsak felfedezhető Michelangelo is. Aktjai életerősek. Egy korai önarchépe kalappal (1914) az egyiptomi faraók kő forma nyelvezetét idézi. –

Németh Lajos: Current Exhibition. The New Hung. Quarterly, Bpest, 1968. 32. sz. 207 l.

Bohros Birman Dezső

Jól felfogott kompozíciói népi sobrászati nyelvezeten szólalnak meg; korai műveit mint például önarcképét sigoru, könyörtelen önvizsgálat után alkotta meg.

Németh Lajos: Current Exhibition. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1968.

32. sz.

2071

Bokros Birman Dezső

Ez önvizsgálat arra mutat, hogy azon erők, melyek hatnak rá, ellentétesek a szépség klasszikus ideáljával és a természetszerű nyugalom vidám összhangjával.

Németh Lajos: Current Exhibition. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1968.

32. sz. 207 f

Bjökros-Bjirman Dezső

Életrajzában ugy nyilatkozik a mester, 1917-ben alkotta meg az ülő fiucska szobrát, melyen a gyermek felemelt jobb kezének mutató ujját nézi, mint akárcsak Leonardi ifju szent Jánosa

Németh Lajos: Current Exhibition. The New Hungarian Quarterly, Bp. 1968. 32. m. 208 l.

Bokros Birman Dezső

Egy alkotása négykézlábon álló alakja az 1914-es világháború vízióját személyesíti meg. Don Quixota című művével az ügyetlen kispolgár harcát jellemzi a szélmalommal szemben.

Németh Lajos: Current Exhibition. The New Hungarian Quarterly, Bp. 1968. 32 sz. 208 l.

Bokros Birman Dezső

Szocialista szemléletéből fakadtak egyéb művei mint a munkás, a pécsi bányász, a kubikos, az ubburkoló, a rokkontról készült alkotásai.

Németh Lajos: Current Exhibition. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1968. 32. sz. 208 l.

Bohros Birman Dezső

1936-ban valósitotta meg a napba néző lányról szóló művét a pécsi bányászok emlékére, kik napokon át a bánya mélyén ülve strájkoltak.

Németh Lajos: Current Exhibitions. The New Hungarian Quarterly, Budapest. 1968. 32-sz. 2081.

Bokros Birman Dezső

Olyan plasztikai elképzelések ösztönzését, melyek például Bokros Birman műveiben (Don Quijote, Naporó bányász) nyilatkoztak meg, Kernstok Károly ~~ösztönzé~~ ak tulajdonítja:

Horváth Béla: Kernstok Károly: 1919. - Művtört.Ért. 197o. 1.sz. 55-61. l.

61. l.

Bokros Birman Dezső

"Önarckép"- c. müvének repr.-ját hozza a lap. Perneczky Géza: "Don Quijote kalapban" cimmel ir a müvészről.
A Nemzeti Galériában rendezett emlékkiálitáson szereplő müvei közül megemliti: Ady, József Attila szobrát, a "Féllábu katona", a "Talicskázó kubikos", a "Napbanéző ember" cimüeket, valamint beszél a Duna-menti népek kórusának szálkás, gerendás alakjairól, s Mednyánszky figurájáról.

Élet és Irodalom, Bp. 197o. jenuár 17.
XIV. évf. 3. sz. 12. lap

Bokros-Birman Dezső

1942-es „Független Magyarországért" plakettje a munkás-paraszt-értelmiségi összefogást szimbolizálja.

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet története, Budapest, 1970.

2118

Bokros Birman Dezső
szobrán

~ Bokros Birman Dezső szobrász
Bp. 1928.

Magyar műv. tört. 9. Irod.
Képzőműv. kiad. 1971.

Bokros-Birmann Dezső

szobrán

/1889-1965/

Magyar műv. tört. 9. 31.

Képőműv. Kiad. 1971.

Bokros Biermann Dezső, szobrász

A Pécsi Modern Magyar Képtár szoboranyaga nem oly gazdag, mint a festészet. Inkább jelzések utalnak a múltra. Ilyen Bokros Biermann vaskos nőalakja is. 226x 227. old

ROMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története. Új szerzemények I. 219. old.

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, 1967, Pécs, 1968

Boksos Birman Dezső
szobrász

Az I. V. H.-ban hadifestőként vett részt.

Dévényi Iván: Vass Elemér
Látóhatár, 1970. I–II. 157.

Bokros Birman Dezső

Somogyi József némihéppen a Napba néző bányász verizmusát folytatja. Igazi követője Vilt Tibor.

Vémek Lajos: Modern magyar minimál, Corvin 1968

135. l.

Bohros Bierman

Szobro emlétve

Oelmacher Anna: Lenin alakja a magyar szobrászatban
Magyar Nemzet, Bp. 1970. máj. 5.

- Bokros Birman Dezső

Rokkant katona c. szobra fröjtő szerepel a „magyar művészet 1896-945" c. kiállítás az Ernst Muzeumban

Pétek Imre: Háromnegyed század magyar művészete

Nagy művelés 1969 11 sz. 36 old

Bokros Birmann Dezső

Az Európai Iskola tagja.

Nemek Lajos: Modern nyugat művészet, Corvina 1968 120. l

M.D.K.

Bokros Birman Dezső

Müvész kortársaival együtt szerepel Szabó Julia tanulmány-kötetében, melyet a Corvina adott ki "Magyar rajzmüvészet 189o-1919" cimmel. "Képes albumok a századfordulóról" cimmel Perneczky Géza ir a müről, s beszámolójában felsorolja a müvészeket, és/ismerteti a kötetben szereplő müveiket./ részint/

Élet és Irodalom, Bp. 1969. dec. 2o.
XIII. évf. 51. sz. 8. lap

Bokros Birman Dezső

1942-ben készíti a Független Magyarországért plakettet, 1945-ben a Dunaidgyi népek kórusát, 1947-ben a Dózsát.

Némek Lajos: Modern magyar mûrmûl, Corvina, 1968 175-177. l.

Bohus Bimon Dezső

„Világ proletárjai egyszüljetek!" (repr.)

Társaskalmi Szemle, Bp. 1970. márc.

Bokros Biermann Dezső,festő

A Pécsi Modern Magyar Képtárnak Dr. Gegesi Kiss Pál gyűjteményéből sok művet ajándékozott/Forgács Hann Erzsébet emlékgyűjt./Bokros Biermann Forgács Hann baráti köréhez tartozott. 221.old .Egy művel szerepel

ROMVARY FERENC: A Modern Magyar képtar története
Uj szerzemények I. 219.old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve,1967.Pécs,1968

Bokros Biermann Dezső, szobrász

A Pécsi Modern Magyar Képtárnak Dr. Gegesi Kiss Pál gyüjteményéből sok müvet ajándékozott./Forgács Hann Erzsébet emlékgyüjt./. Bokros Biermann egy müvel szerepel. 222.old

ROMVÁRY FERNC: A Modern Magyar Képtár története Uj szerzemények I. 219.old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, 1967, pécs, 1968

Bolros - Bimar Dersz

1, Dunai népek kórusa, 1945.

2, Don Quiote

Meger Münchner 1945-1969

Münchner sep.-okt

Bokros Biermann Dezső, szobrász

Tamás Henriknek, a pécsi Tamás Galéria volt tulajdonosának 102 darabból álló gyüjteménye/36 művész/, 1959-ben került a Pécsi Modern Magyar Képtár tulajdonába. A szobrok, igy Bokrosé is/egy mü/, csak 1960-ban. 223.old. 31.jegyz

BONVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története Uj szerzemények I. 219.old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, 1967. Pécs, 1968

Bokros - Birman Dezső

egyéni stílusa leginkább 1920-1930 között fejlődött.

Németh Lajos: „Hungarian Art 1945-1969." The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1970. 37. sz.

1961.

Bobros Birmann Dersi

„Anfaltori"
„Kubikus" c. szobrai emlétve

Magyar Nemzet
1969 márc. 17

Bokros Birmann Dessö

„Független Magyarországért" c.
dombormüve-emlitve.

Magyar Nemzet
1969 márc. 15

Bokros Birman Dezső
(1889-1965)
56. Fekvő női akt, 1910-es évek
bronz, 24,5 x 30,5 cm
ltsz. 5495

A Tanácsköztársaság Képzőművészeti vásárlásai
Szélesfehérvár, István Király Múzeum 1969 dec.
Kiáll. Zet. Der = Szabó Júlia

Bokros Bierman Dezső MDK

Guggoló nő, gipsz

Műcsarnok 1926. Őszi kiállitás

Bokros Bierman Dezső MDK

Férfi fej, gipsz

Műcsarnok 1926. Őszi kiállitás

M.D.K.

Bokros Birman Dezső

Szobrának repr.-ját és a müvész fényképét közli a lap. A kritika kiemeli "Holdbabámuló"c. müvét, valamit a családját ábrázoló rajzokat és önarcképét, a Belvedere kiállitásán.

Képzőművészet rovat
Szinházi Élet. Bp. 1923. ápr. 15-21.
XII. évf. 16. sz. 45. lap.

MDK

Bokros Birmann Dezső

kiállitása a Műcsarnokban.
"Alvó leányka" Ady portré, "rokkant katona"
"utbarkoló" női akt, /fényképezve/ vesz részt
a kiállitáson.

Esti Hirlap

MDK

Bokros-Birmann Dezső

Kossuth dijas szobrászmüvész önéletrajzot ir. Legkedvesebb munkája az "Alvó leányka"

Esti Hirlap 3ol sz. 1957. dec. 24. 2 old.

Bohros-Birmann Desső
szobrász

MDV

„Don Quijote", „Badóh szobor"
„Schieber portréja", s. művei
„Ady portré (repro)

fedor: Bohros Birmann Desső
Nagy Lajos, 1962. ápr. 7 — Slap

MDK

Bokros Birmann Dezső
Kossuth dijas szobrász Moszkvába utazott tanulmányutra.

Esti Hirlap 227 sz. 1958. szept. 28 2 old.

Bokros-Birman Rezső

József Attila, br.

Képzőművészetünk a felszab. óta. Sefv Képtára 30. kiáll. 1947. okt. 10. l.

MDK

Bokros Birmann Dezső

gyermekéveiről, párizsi élményeiről számol be.

Esti Hirlap 124 sz. 1958. máj. 29 2 old.

MDK

~~Bør~~ Bokros Birman

Repr:

"Rokkant katona"

Képes Világ. 1945. jun 1-7.

Bokros-Birmann

festő

Lampérth Berlinben /1919-20/ sokat érintkezett egy Bokros-Birmann nevő festő barátjával.

/Tolnay Károly levele/

HORVÁTH BÉLA: Nemes Lampérth József leveleiből. Művészettörténeti tanulmányok. Bp. 1960. 169-183.l.

182.l.

Bolros Birman Dezső

M.D.K.

szobrász

Ürrahéta-nézők cimmel készített szobrorsportot.

— ~~35 lap~~ Művészeti életünk.

Művészet, 1960. december — 35 l

MTD.K.

Bokros Birman Dezső, szobrász

Dunavölgyi népek kórusa c. művét említi

Csengeryné Nagy Zsuzsa: A Magyar Nemzeti Galéria az 1957-58-as években,

A Magyar Nemzeti Galéria Közleményei,

1960. II. sz. 120. sz.

M.D.K.

Bohros-Birmann, Derső szobrász

kiállított művei:

Hadi sebesült
Földmunkás
Egy író arcmása
Kapitalista
József Attila, a költő
Anya és lánya
Guarckep
Fürfej [mind bronz]

Háy Károly: Ungarische Kunst, Entwicklung des Realismus in Werken von 9 Malern und 9 Bildhauern. Berlin, 1949. 43.old.

M.D.K.

Bokros-Birmann Derső, szobrász

sz. 1889. Uj vonást hozott az eddig inkább nyugodt, zárt formázra törekvő magyar szobrászatba; szubjektív látás módjával, heves, szinte festői mintázásával erősen kapcsolódik legnagyobb festőink hagyományaikoz és – mint emerez- ő is a magyar realitásban gyökerezik, akár polgári típusokat, akár a kürdő, szenvedő népet ábrázolja, keserű ironiával

Háy Károly: Ungarische Kunst. Entwicklung des Reliasmus in Werken von 9 Malern und 9 Bildhauern. Berlin, 1949. 15.old.

M.D.K.

Bokros-Birmann Dersö, szobrász

„Hadirokkant" c. szobrá-
nak képe

Háy Károly: Ungarische Kunst. Entwicklung des Realismus in Werken von 9 Malern und 9 Bildhauern. Berlin, 1949. 45.old.

Bokros Birman Dezső MDK

Kossuth -dijas szobrászmüvész

Moszkvába utazik kéthetes tanulmányutra.

Esti Hirlap. 19d8. szept. 27.
III. 227.

MDK

Bokros Birman Dezső

"Miért lettem szobrász" címen irja:

Önéletrajzom 1927-ig megjelent az Amicus kiadásában;/1928/; folytatása 1945-ig most van sajtó alatt.

Az ülő fiucsak alakja /1917/
Négykézláb álló figurája az 1914-es háboru vizió-ja. Don kijotte figurája. Munkásszobor. Pécsi bányász. Kubikus, Utburkoló. Rokkant katona.

(1945.?)

__: Az uj magyar művészet önarcképe. Bp. e.n.
Európai Iskola Könyvtára/szerk.:Pán Imre/ 7-8.

11-12.1.

Bokros - Birman Dezső

Repr.

"Önarckép"

—: Az uj magyar művészet Önarcképe. Bp. é.n. (1945?)
Európai Iskola Könyvtára /szerk: Pán Imre/ 7-8.

13.1.

Bokros = Birman Dezső, szobrász M Oli

A 72 éves mester ez évi termése: 7 új szobor. Leánypostré, 1961. Repr.
Szoborcsoport az: Ürhajónézőke. Négy postré: fiatal férfi, fiú munkaruhában, két leány. — A régebbi ~~[illegible]~~ művek albumából: Kalapos önarckép, Függetlenség relief 1942 márc. 15-. — Cica, Ulysses, Schreiber Hugo, Medgyánszky, Ady, József Attila.

8. l

Hárs György: Hét új szobor
NÉPSZABADSÁG, bp. 1961. jún. 6.

Vidéki: jún. 4. - 8. l

01

MDK

Bokros Biermann Dezső

Független Magyarországért, szob.

Magy.művészet 1800-tól. Szépm.Muz. 1949.
14. l.

MDK

Bokros-Biermann Dezső

Önportré, szob.

Talicskázó, "

József Attila,"

Nagy.művészet 1800-tól. Szépm.Műv. 295 1949.

15.1.

M.D.K.

Bokros Birman Dezső.

Szobrászmüvész.

Hollós Korvin Lajos:
A magyar forradalmi müvészet kiállitása a Mücsarnokban
Népakarat 1957. nov.7.11.old. 261.szám.

M.D.K.

Bokros Birmann Dezső

Kossuth dijas szobrászmüvész "Álló női akt" c. munkáján dolgozik. Fotó felv.

Népakarat 1957. juli 11. 3.old. 160.szám.

MDK

Bokros-Birman Dezső
szobrászmüvész kiállitása a Mücsrnokban.

Esti Hirlap 172 sz. 1957 jul.25. 2 old.

MDK

Bokros Birmann Dezső

kiállitása a Mücsrnokban

mélt.

/Két felvétel a szobrairól/

Esti Hirlap 194 sz. 1957. aug.19 2 old.

MDK

Bokros-Biermann Dezső Kossuth dijas szobrász művész kiállit a Mücsarnokban.

Esti Hirlap 144 sz. 1957. jun.22.

Bakros-Birman Dezső

Kállai Ernő a két világháború közötti és a 2-ik világháború utáni legértékesebb művészeti törekvések támogatására a Bauhausi gondolat népszerűsítésére, továbbá a magyar szürrealista és nonfigurativ festők elismertetésére tette fel az életét.

Devényi Iván: Kállai Ernő emlékezete. Tolnamegyei Népújság, 1975. febr. 9.

Babros Birman Dezső

Az Iparművészeti Iskola szobrász
szakosztályán tanult a mű-
vész

Gádor István: Palyam emlékéből
Művészet, 1975. november - 6 oldal.

Bokros Birman Dezső.

A kiállításon szereplő 40 szobor, 70 grafika teljes, hipet ad a művész egész élet művéről.

Mekis János: Bokros Birman hagyatéka.
Új Tükör, 1978. október 1-3. lap.

Bokros Birman Dezső

Bokros Birman hagyatéka
a Székesfehérvári István Király
Múzeumban került be-
mutatásra.

Mekis Jácint: Bokros Birman hagyatéka.
Új Tükör, 1978. október 1 – 3 p.

Bokros Birman Dorsó, szobrász

megemlítve.

Marosán György: Kész a kitaí 22–26.

Kritika, Bp 1978. aug. 8

Bokros Birman Dezső, szobrász

A szobor fényképe:

Repr

Bokros Birman Dezső: József Attila 1942. 24.

Kritika, Bp. 1978. aug. 8.

Bokros-Birman Desső, nobrán

Megemlítve.

Kőháti Zvolt: Gondolatok seregszemléje 33-35.

Napjaink, Miskolc, 1978. szept. XVII/9

Bakros-Birman Dezső, szobrászművész

Működésének első szakaszában a Csoport, viszonylag keveset mutatkozott be. Létszáma ekkoriban húsz körül mozgott; legnagyobb jelentőségű bemutatkozása a Tamás-galériában 1936-ban rendezett „Ujrealista kiállítás" volt, amelyen a Csoport tagjain, kívül Bakros-Birman Dezső, Kádor István és más művészek is részt vettek.

Láncz Sándor: A Szocialista Képzőművészek Csoportja.
Jelenkor, 1977. 11. 99 hold.

Bokros Birmann Dezső, szobrászművész.

a Műcsarnokban rendezték meg a IV. budapesti nemzetközi kisplasztikai kiállítást. – A klasszikussá érő mesterek – Medgyessy, Ferenczi Béni Bokros Birman Dezső – művészete után most Kerényi Jenő kisplasztikái jelzik a magyar szobor világszínvonalát.

Losonci Miklós: az élet teljességét ábrázolva.
Pest Megyei Hírlap. 1978. szept. 12.

Bakros-Birman Dezső, szobrász 1942-es plakettje, a „Független Magyarországért", a Történelmi Emlékbizottság megbízásából készült. (repr. és emlitve)!

Népmüvelés, 1977. 4. 15. old.

Bokros Birman Dezső, szobrászművész

Szombathelyen nyílt meg az Ujrealisták 1936 évi tárlatának felújítása. – Bokros Birman Dezső, Goldmann György, vagy Gádor István megkapó erővel vonultatták fel a munkásokat plasztikáiban.

„Férfifej" (repr.)

B.L.: Ujrealisták 1936–1977.
Vas Népe, 1977. máj. 28.

Bokros-Birman Dezső, szobrászművész a Tanias Galériában rendezték meg 1936-ban a Szocialista Képzőművészek csoportos kiállítását, melyen, – mint megbízott művész-szerepett tömören fogalmazott „Madame Sans Gêne" je. (említve).

Lányon Sándor: Képzőművészeti krónika.
Helenkor, 1977. S. 687 old.

BOKROS BIRMAN DEZSŐ, szobrász

Bokros Birman Dezső: " Dózsa szobra",-Fekete repr. 7.ol

CSOÓRI SÁNDOR: Dósa .old

Művészek, Múzeumi Magazin, 1972. 2.sz. Bp.

Bokros Birman Dezső

Vadas József a Müvészet c. rovatban ir "Az uj realizmus a régi Korunkban" cimmel. Az itt felsorolt müvésznevek szerepelnek a cikkben:
Barcsay Jenő, Berény Róbert, Bokros Birman Dezső, Bortnyik Sándor, Csontváry Kosztka Tivadar, Czóbel Béla, Derkovits Gyula, Dési Huber István, Gy. Szabó Béla, Hincz Gyula, Kassák Lajos, Kernstok Károly, Kmetty János, Lőrincz Gyula, Máttis Teutsch János, Moholy Nagy László, Nagy István.
A cikket lásd: Dési Huber István nevénél!

Élet és Irodalom, Bp. 1976. május 29.
XX. évf. 22. sz. 12. lap.

Bakros Birman Dezső 2.) Folytatás

Gádor István műhelyébe vitte néhány munkáját bevonulása előtt: „Rakkant katona" c. bronzát, – a „Kubikus" – a „Függetlenség" plakett, a „Sport" plakett, a „Fiú" bronzfej, – „József Attila" – „Útburkoló" – bronzai, az „Öskaján" plakett, a terra-kotta fej, a „Ház" (említve). „Rendőr" – „Ülő munkás" c. (említve)

Gádor István: Pályám emlékei.
Kritika, Budapest, 1976. aug. 10. od. – 11. old.

A MNG-ban a Szocialista Képzőművészek Csoportjának kiállitásán szerepelt Bokros Birmann Dezső/ Kubikos/, Szőllősi Endre /Vizhordó/, Mészáros László /Ülő paraszfiu/, Goldman György/ Horthy rendőr/

Magyar Hirlap 1975/315/4
Vagner: A Szoc. K. Csop.

BOKROS BIRMANN DEZSŐ, festő

Az 1969-es szerződés szerint Bedő Rudolf gyüjteményének meghatározott része 14 évi megváltással 14 év alatt kerül a Modern Magyar Képtarba. Festmény, grafika alkotja zömmel a kivalasztott anyagot. A Bedő-gyüjtemény, 1976. 129.sz.- BOKROS BIRMANN DEZSŐ: "ÖNARCKÉP", c.müve. p.tus. 265+195 mm. 295.old

KOMVARY FERENC: A Modern Magyar Képtár története
Uj szerzemények III. 287.old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, XVII-XVIII.
1972-73. Pécs, 1973.

BOKROS BIRMANN DEZSŐ, festő

Az 1969-es szerződés szerint Bedő Rudolf gyüjteményének meghatározott része 14 évi megváltással 14 év alatt kerül a Modern Magyar Képtárba. Festmény, grafika alkotja zömmel a kiválasztott anyagot. A Bedő-gyüjtemény, 1976. 128. sz.-BOKROS BIRMANN DEZSŐ: "FEKVŐ NŐI AKT", o.müve. p.tus. 305+391 mm. 295.old

BONYAY FERENC: A Modern Magyar Képtár története Uj szerzemények III. 287.old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, XVII-XVIII. 1972-73. Pécs, 1973.

BOKROS BIRMANN DEZSŐ, festő

Az 1969-es szerződés szerint Bedő Rudolf gyüjteményének meghatározott része é4 évi megváltással 14 év alatt kerül a Modern Magyar Képtarba, Festmény, grafika alkotja zömmel a kivalasztott anyagot. A Bedő-gyüjtemény, 1978. 195.sz.-BOKROS BIRMANN DEZSŐ: " HÁTAKT", cimü müve.
p.ceruza. 447+253 mm. 296.old

ROMVARY FERENC: A Modern Magyar Képtar története
Uj szerzemények III. 287.old

A Janus Pannonius Museum Évkönyve. XVII-XVIII.
1972-73.- Pécs, 1975.

BOKROS BIRMANN DEZSŐ, festő

Az 1969-es szerződés szerint Bedő Rudolf gyüjteményének meghatározott része 14 évi megváltással 14 év alatt kerül a Modern Magyar Képtárba.Festmény-,grfaikák alkotják zömmel a kiválasztott anyagot.A Bedő-gyüjtemény,1972 63.sz.-BOKROS BIRMANN DEZSŐ:"KUPORGÓ FÉRFI-AKT",c.müve. p.vörös kréta. 287+214 mm.-Ltsz:72.58. 294.o

KOMÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtar története Uj szerzemények III. 287.old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, XVII-XVIII. 1972-73, Pécs, 1975.

Bakros-Birman

A X Fészek-Klub mini-galériájában megrendezték a művész emlékének szentelt kiállítást.

Csapó György: A Fészek.
Budapest, 1946. jún. 18. old.

Bokros Birman Dezső, kossáth-díjas szobrászművész

Máj. 13.-án „Arcképek, találkozások" sorozat keretében a TV. második műsorában Zsigmondi Bovis rendezésében, a szobrászművészre emlékezett – aki immár egy évtizeddel ezelőtt tragikus hirtelenséggel hunyt el, – Berda József, Balázs Anna, Kassák Lajos és Szalatnai Rezső.

Wágner István: Rendezte: Zsigmondi Bovis.

Magyar Hírlap, 1976. máj. 25.

Bokros Birman Dezső

A "Képzőmüvészeti Világhét"-ről Vadas József ir: "Szobrok csata után" cimmel.
A "III. Nemzetközi Kisplasztikai Biennálé"-n résztvevő külföldi müvészek mellett felsorol néhány magyar müvészt: Bokros Birman Dezső, Vasas Károly, Szabó Iván, Mészáros Mihály és Kiss Kovács Gyula. A fiatalok közül: Asszonyi Tamás, Csikszentmihályi Róbert és Kő Pál nevét.
Idézi Moholyi-Nagy egyik megállapitását a konstruktivizmussal kapcsolatban.
A fent idézett -Vadas József- cikk Bokros Birman Dezső nevénél található

Élet és Irodalom, Bp. 1975. szept. 27.
XIX. évf. 39. sz. 13. lap.

BOKROS BIRMAN DEZSŐ, festő

A Pécsi Modern magyar képtár gyüjtemények vétele, vagy ajandékozás révén gazdagodik, ill. esetenként vásarlások útjan gyarapodik. 1969-től 1973-ig kb. 1500 darabbal nőtt a gyüjtemény anyaga. Ezekből képek jegyzéke. Grafikak:
71. sz. - BOKROS BIRMAN DEZSŐ: "KUPORGÓ FERFIAK", c. müve. p. vöröskréta. - 287+214 mm. - Ltsz: 72.58. - XII. tabla. 299. old. - Fekete repr.

ROMVÁRY FERENC: A Modern Magyar képtár története
Uj szerzemények III. 287. old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, XVII-XVIII.
1972-73. Pécs, 1975.

Bokros Birmann Dezső

A müvész -önmagáról készült- portréját bemutatja a lap.
Repr.

Délibáb, Bp. 1929. ápr. 6. III. évf.
14. sz. 53. lap.

Bokros Bioman Dezső, szobrász

L.: Vasas Károly

8.

T.A.: Öt világrész ...

Népszava, Bp. 1975. szept. 21.

Bokros Birman Dezső

Bokros Birman Dezső:
Útburkoló munkás. 1943.

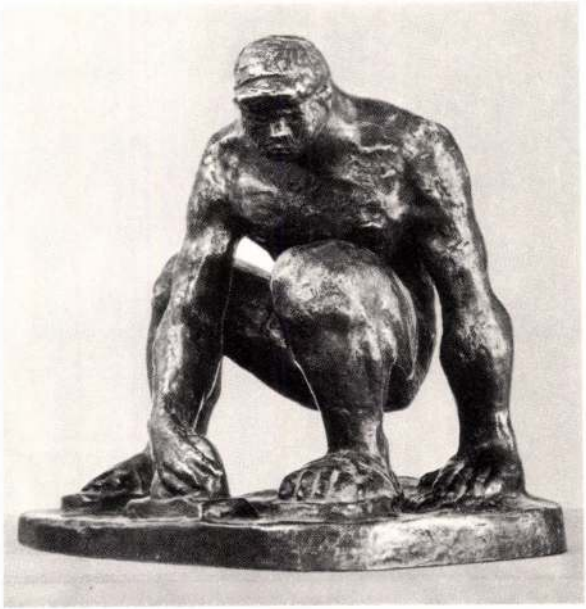

Odmacher Anna
A socialista lyrikőmüviszet nyomában
Bp. 1975 Kossuth

Bakros Birman Dezső

a Szocialista Képzőművészek Csoportjának kiállításain több baladú gondolkodású, de a csoporthoz nem csatlakozó művész is részt vett, így például a művész is. — Jelenleg a munkásotthonban látható kiállításon szerepel alkotása: „Kubikos" (említve)

-nánay-: Tárlat a munkásotthonban
Csepel, 1976. jan. 30.

Bokros Birman Dezső

Bokros Birman portréi belülről fingelemek. Kisplasztikái hosszú sorát a gondolat magoasságán túl a szerengség szülte.

Kő Pál: Bokros Birman Dezső Ujsséset
Művészet, 1976. február – 20. oldal.

Bokros Birman Dezső

Méltatás

Kő Pál: Bokros-Birman Dezső Ulyssesei.
MŰVÉSZET, 1976, február -20. oldal.

Bokros Birman Dezső

Bokros Birman Ulyssese 20 cm. magas his remekmű. Az anyaga plasztilin. Ez a cilinderes magyar Odüsszeusz épp oly okos-bátor és épp oly vágytól terhes utonjár, mint görög ose.

Pál: Bokros-Birman Dezső Ulysseset.
ÉSZET, 1976, február -20. oldal.

Bokros Birman Dezső

Festők és grafikusok nevének folytatása az 1.-es cédulárol: Kádár Béla, Kazár László, Kmetty János, Kondor György, Molnár Piroska, Nolipa István Pál, Perlrott Csaba Vilmos, Redner Renée, Reichental Ferenc, Román György, Schnitzler János, Sikarta Gusztáv. Sugár Andor, Szántó Piroska, Szin György, Tauber Blanka, Weisz Gyö[illegible] György.
Szobrászok: Beck András, Bokros Birman Dezső, Farkas Aladár, Gádor István, Goldmann György, Kania István, László János, Révész Endre, Szabó Iván.
Pintér István részletes beszámolóját lásd: Ámos Imre nevénél.
Élet és Irodalom, Bp. 1976. márc. 13. XX. évf. 11.sz. 6-7. lap.

Bokros Birman Dezső

"Egy 1942-es freskópályázat" címmel Pintér István kandidátus a Népszava 1942. febr. 1.-i számából idézi a Szociáldemokrata Párt freskópályázati felhivását, mely "Szabadság és nép" címmel, minden független magyar művészt felszólit részt vételre. Majd felsorolja a kiállitásra beküldött művek alkotóit:
Festők és grafikusok: Ámos Imre, Bálint Endre, Bán Béla G. Beck Judit, Buti István, Dési Huber István, Diener Dénes Rezső, Faddi Fürstner Dénes, Gedő Ilka, Gráber Margit, Hály Károly László, Jándi Dávid. A további neveket lásd: a 2.-es cédulán.

Élet és Irodalom, Bp. 1976. márc. 13.
XX. évf. 11. sz. 6-7. lap.

Bokros Birman Dezső

Az itt következő művészneveket sorolja fel és ismerteti munkáikat Vadas József: "Képek a Várfalon" c. kritikájában, mely a "Képek és szobrok három évtized művészetéből" c. kiállitásról szól: Anna Margit, Baranyó Sándor, Balogh András, Balogh Ervin, Baresay Jenő, Barta Lajos, Bartha László, Bartl József, Bálint Endre, Benedek György, Benedek Jenő, Berényi Ferenc, Berki Viola, Bernáth Aurél, Bér Rudolf, Bokros Birman Dezső, Borsos Miklós, Breznay József, Csáky-Maronyák József, Csernus Tibor, Deim Pál.
A 2.-es cédulán következnek a további nevek.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. dec. 27.
XX. évf. 52. sz. 7. lap.

Bokros Birman Dezső

A Nemzeti Galéria tárlatán szereplő nevek folytatása: Domanovszky Endre, Ék Sámdor, Farkas Aladár, Fejér Csaba, Ferenczy Béni, Fónyi Géza, Fóth Ernő, Frank Frigyes, Gadányi Jenő, Göllner Miklós, Gyarmathy Tihamér, Hajnal János, Hincz Gyula, Holló László, Iván Szilárd, Kerényi Jenő, Keserü Ilona, Kisfaludi Stróbl Zsigmond, Kóka Ferenc, Kokas Ignác, Kondor Béla, Korniss Dezső, Kucs Béla, Lakner László, Makrisz Agamemnon, Marton László, Martyn Ferenc.

Folytatva a 3.-as cédulán.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. dec. 27.
XIX. évf. 52. sz. 7. lap.

Bokros Birman Dezső

Medgyessy Ferenc, Melocco Miklós, Miháltz Pál, Németh József, Orosz János, Papp Gyula, Pirk János, Pór Bertalan, Ridovics László, Sarkantyu Simon, Schéner Mihály, Scholz Erik, Sikuta Gusztáv, Somogyi Árpád, Somogyi János, Somogyi József, Sváby Lajos, Szabó Vladimir, Szalay Ferenc, Szentiványi Lajos, Szentgyörgyi Kornél, Szőnyi István, Szkok Iván, Tar István, Tóth Béla, Vigh Tamás, Záborszky Viola.
A részletes beszámolót, -Vadas József kritikáját lásd: Bernáth Aurél nevénél.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. dec. 27.
XIX. évf. 52. sz. 7. lap.

Bakros-Birmann

„Képek és szobrok 3 évtized művészetéből" c. kiállítás az új Galériában az Európai Iskola egységes, 1945-1948 közt működő csoportját a rendezés szétbontotta, B tagjai közül Bakros-Birmant, Jakovitsot, Gadámjit külön mutatja be.

Láncz Sándor: Képszőművészeti Krónika.

Jelenkor, 1976. 3. 252. old.

Bokros Birman Dezső, szobrász

L.: Kő Pál

...ádi Attila: Kisplasztikai biennálé 5

Nepszava, Bp. 1975 okt. 24

Bokros - Birman Dezső szobrász

Illusiómentes aktjai szerepeltek az Ujrealisták kiállitásán a Tamás-galériában (1936)

Bálint György : A toronyőr visszapillant
Dp. Magvető 1976.

I. 654. old.

Bokros Birmann Dezsi

(1889 - 1965)

Fej. Bronz, ugobor, 7 cm. fa talpon

Utiáltási ár: 3000 ft

BÁV 38.Képaukció Budapest 1975 december

Bokros Birman Dezső

Egész életén át a szabadság gondolatának kifejezője volt a művész, aki 1945 április 15-én kiállításon vett részt.

P. Szücs Juliana: Gúny grafikák.
Művészet, 1978. május – 9. lap.

Bokros Birmann Dezső

fanyar expresszivitása kapcsolatba hozható Pátzay müvészetével.

Szabó Julia: A magyar aktivizmus története Akadémiai Kiadó 197[illegible]. 37 old.

Bokros Birman Rezső

Vándorkiállitás nyilt Angyalföldön a kerületi népfrrontbizottság helyiségében Bokros Birman Dési Huber és Kassitzky Ilona alkotásaiból.

Magyar Hirlap 1976/295/lo

Bokros-Birman Dezső, szobrász

L. Major Máté

Láncz S.: A szoc. képzőm. csoportja 998-1002.

Jelenkor, Pécs, 1977. nov. XX/11.

Bokros Bírman Dezső

„Dunavölgyi népet Kórusa"
1946 Bronz, 23 cm MNG tul.
14. Lép.

Kritikák és képek Bp,1976. Corvina

Bohus Bírman Dezső

Művével résztvett a „Kőrösszöji művészet felé" c. Viállitáson 1978-ban

Aradi Nóra bevezetője
Kritikák és képek Corvina Bp.1976.

Vold.

Bakros Birman Dezső szobrászművész

A Nemzeti Galéria a Szocialista Képzőművészek Csoportja hajdani műhelyéből, válogatva rendezett tárlatot a Pesterzsébeti Múzeumban, melyen szerepel a művész alkotása.

Losonci Miklós: Kiállítótermekben.

Pestmegyei Hírlap, 1947. okt. 7.

Bakros Birmann Dezső szobrászművész

A Várban a Nemzeti Galériában a Szocialista Képzőművészek Csoportja megalakulásának négy évtizedes jubileuma alkalmából rendezett kiállításon szerepel a művész alkotása „Kubikus" c. kisplasztikája. (említve)

Wágner István: A Szocialista Képzőművészek Csoportja.
Magyar Hírlap, 1975. dec. 3.

Bohnos Birman Dezső

szobrász

A művész a Szocialista Képzőművé-
szek Csoportjába tartozott.

Brestyánszky Ilona: Emlékszerek Goldmann Györgyről
Vörh Lapja, 1974. dec. 14-15 lap.

Bokros Birman Dezső, szobrász

Megemlítve.

Dévényi Iván: Rózsa Miklós emlékezete

245-246.

XV4

JELENKOR, Pécs, 1974. március 3.

Bokros-Birman Dezső

Blaskó Jánossal kapcsolatban amlétve.

Dénényi Iván cikke

Vigilia 74/8 635.o.

Dokros Birman Rezső

Vedres Márkkal kapcsolatban említve.
Deréczyi Iván cikke.

Vigilia 74/6 423.o.

Bokros Birman

Részt vett az Europai Iskola 73-ban Székesfehérváron rendezett kiállításán.

Dévényi Iván cikke

Vigilia 73/12 855.o.

Doktor Birman Dezső

Ady postré

Nagyvilág 73/6 879.o.

Bokros - Birman

Részt vett a müncheni magyar tárlaton,
1972.-ben.

Bodri Ferenc: Magyar tárlat Münchenben

Nagyvilág 72/11 1755. old.

Bokros Birman Dezső

Neve említve, 2 portra áll Bp.-n.

Vadas József: Hány szobor van Budapesten?

Látóhatár 73/ szept. 195. o.

Bokros Birman Dezső

Kubikos c. műve

szerepel a Szocialista Képzőművészek Csoportja munkásságát bemutató kiállitáson a Ganz-Mávag Golgota utcai kulturotthonában

Magyar Nemzet 1975 január 5 1o.old.

Boknos-Birman Dezső (mobrán)

1889. nov. 19-én született.

Népszava, 1974. nov. 19. 102. evf. 270 m. 4 n.

Boknos - Birman Dezső (szobrász, grafikus)

1965. jan. 24-én halt meg.

Népszava, 1975. jan. 24. 103. évf. 20 sz. 6 p.

Bokros Birman Dezső (nobrász)

Neve Szőllősi Endrével kapcsolatban említve.

Népszava, 1974. okt. 4. 102. évf. 232 sz. 4.

Bokros - Birman Dezsőt

1889. nov. 19 - én született.

Népszava, 1973. nov. 18. 101. erf. 270 sz. 14 n.

Bokros Birman Dezső

Neve említve.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom – Bp. 1974. 359.

Bokros-Birman Dezső

1919-ben a Tanácskormány rósárolt a művén alkotásaiból.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom – Bp. 1974. 282p.

Bokros Birman Dezső

Kis méretű 1946-os Dózsája egyidejű a Zöbbalakos, A dunamenti nepek kórusa c. művével.

Bokros Birman Dezső

Független Magyarországért (1942) c. plakettjét a Történelmi Emlékbizottság megbízásából készítette.

Aradi Nóra: Kénzőművesiét és munkásmozgalom – Bp. 1974. 219p.

Bokros Birman Dezső

Nagy hatással volt Szőllősi Endre művészetére.

Aradi Nóra. Képzőművészet és munkásmozgalom - Bp. 1974. 359 p.

Bokros Birman Dezső, kohász

Az Akadémia megjelentette
önéletrajzát és levelezését.

— : Apollo Könyvtár

ESTi HIRLAP, Bp. 1975. jan. 18.

Bokros Bíman Dezső, szobrász

Önéletrajzát, levelezését kiadta

az Akadémia.

—: Új tudományos könyvek 9.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. dec. 14.

Bokros Birman Dezső, nobrán

Domboruná:

Rep

Bokros Birman Dezső: Független Magyarországért
reliet M. 3.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. nov. 17.

K I Á L L Í T Á S

BOKROS BIRMAN DEZSŐ

MŰVEIBŐL

SZÜLETÉSÉNEK 85. ÉVFORDULÓJA ALKALMÁBÓL

MEGNYITJA:

KIS NAGY ANDRÁS

1974. NOVEMBER 19-ÉN, KEDDEN DÉLUTÁN 6 ÓRAKOR

TISZTELETTEL MEGHÍVJA ÖNT A KÉPZŐMŰVÉSZEK SZAKSZERVEZETE ÉS A FÉSZEK MŰVÉSZKLUB IGAZGATÓSÁGA

*

A KIÁLLÍTÁS MEGTEKINTHETŐ:
NOVEMBER 30-IG, NAPONTA DÉLUTÁN 2 ÓRÁTÓL 8 ÓRÁIG

F. k.: Galambos Tibor — 74.88258 Közl. Ny.

Bakros Bimbam Derső szobrászművész

FÉSZEK MEGHÍVÓ

Bokros Birmann Dezső szobrászművész

Glasmadrzor kerül megrendezésre a Nemzetközi Kisplasztikai Biennálé. Minden biennálén vérzletes bemutatásra kerül egy-egy magyar művész életműve. Az idén Bokros Birmann Dezső szerepel több művével.

Kertész Ilona: Vita a Nemzetközi Kisplasztikai Biennáléról.
EGYT Híradó, 1945. okt. 4.

Bokros Birman Dezső

a művelődési központ kamaratermében nov. 30-án nyílt meg a Szocialista Képzőművészek Csoportjának kiállítása. A művész közvetlenül nem tartozott a Csoporthoz, de humanista gondolkodásuk, ezzel egyetértésük miatt részt vett a kiállításokon.

Kriszt György: Szocialista Képzőművészek Csoportja 1934-1944.

Ganz-Mávag, 1974. dec. 6.

Bokros Birman Dezső szobrászművész

A képzőművészeti világhét keretében szombaton megnyílt a Műcsarnokban a III. nemzetközi kisplasztikai biennálé. – Figyelemre méltó vonása a biennálénak, hogy a közelmúlt lezárt életműveire is ráirányítja a figyelmet. Ferenczy Béni, Medgyessy Ferenc művészetének bemutatása után ez alkalommal Bokros Birman Dezső retrospektív kiállítása látható.

Pest Megyei Hírlap, 1945. szept. 21.

Bikros Birman Dezső szobrászművész

A mindenkori „nagy magyar retrospektív" kiállításon a művész alkotásait láthatjuk.

Menyhárt László: Képzőművészeti világhét.
Magyarország, 1975. aug. 24.

Bakros Birmann Dezső szobrászművész

1923-ban a Belvedere szalonban
rendezte kiállítását Schönberger Ar-
nolddal együtt.

Frank János: Schönberger Arnold halála.
Élet és Irodalom, Budapest, 1944. márc. 16.

Bakros-Birmann Dezső szobrásaművész

Gyakorlatilag csaknem egy évtizedig a magyarországi szocialista művészet, jelentős alkotó egyéniségének munkássága nem talált utat a valóban virtuális közönséghez.

Szőke Sándor: Köztéri kincsek.

Magyarország, Budapest, 1975. jan. 19.

Bokros Birman [Dezső], szobrász

Megemlítve.

R. Gy.: A mi Ilány Károly Lánlónk 7

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. ápr. 15.

Bokros Birman Dezső, szobrán

A látogatók retrospektív kiállításon ismerkedhetnek meg *Bokros Birman Dezső* szobrászművész munkásságával is, amelynek gondolati-tartalmi mondanivalója, művészi, plasztikai értéket alkotóját a modern magyar szobrászat egyik legrangosabb mesterévé emelik.

Szeptember 20-án nyitják meg a Műcsarnokban

III. nemzetközi kisplasztikai biennálé

III. nemzetközi

7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. aug. 17.

Bolros Birman Dezső

neve említve az Európai Iskolával
kapcsolatban

Nagy Zoltán: Visszatekintés az Európai Iskolára

The New Hungarian Quarterly 1974 55.sz.

188.old.

Bokros-Birman Dezső

„Dunavölgyi népek Zárusa"
„Ulysses" c. művei emlitve

The New Hungarian Quarterly ~~1974 19~~ 1974.55.sz.

190. old.

Bokros Birman Dezső

Retrospektív kiállítás on Bokros-Birman Dezső alkotásai szerepelnek a Mű-csarnokban.

-----:Kiállitási naptár.
Müvészet,1975.október - 45.oldal

Bodros Bírmau Dersö

Részt vett a III. Nemzetközi kis-
plasztikai Biennalen.

— : Kiállítási naptár
Művészet, 1975. szept. – 45 oldal.

Boleros Birman Dezső

Medgyaszay repr.

III. Nemzetközi kisplasztikai Biennálé
Bp. Műcsarnok 1975. Szept – Nov.

Bokros Birman Dezső

Félakt repr.

III. Nemzetközi Kisplasztikai Biennálé
Bp. Műcsarnok 1975. Szept - Nov.

Bokros Birman Dezső

Önarckép

III. Nemzetközi kisplasztikai Biennálé
Bp. Műcsarnok 1975. Szept - Nov.

Bokros Birman Dezső

Nő tehnősbékával repr.

IV. Nemzetközi Kisplasztikai Biennálé
Bp. Műcsarnok 1975. Szept-Nov.

Boleros Birman Dezső

Bukor Béla rep.

IV. Nemzetközi kisplasztikai Biennálé
Bp. Művésztelep 1975. szept - Nov.

Boleros Birman Dezső

Vetkőző nő rep.

IV. Nemzetközi kisplasztikai Biennálé
Bp. Művésztelep 1975. szept - Nov.

Bokros Birman Dezső

Asztalkötő rézk.

III. Nemzetközi Kisplasztikai Biennálé
Bp. Műcsarnok 1975 Szept – Nov.

Bokros Birman Dezső

Rokkant katona repr.

III. Nemzetközi kisplasztikai biennálé
Bp. Műcsarnok 1975 szept - nov.

Bolváros Birman Dezső

Ruth és Noémi vers.

III. Nemzetközi kisplasztikai biennálé
Bp. Műcsarnok 1971 szept - Nov.

Bolyos Birman Dezső

Naptanéző rep.

III. Nemzetközi kisplasztikai Biennálé
Bp. Műcsarnok 1979. Szept – Nov.

Bolyos Birman Dezső

Világ proletárjai egyesüljetek

rep.

VI. Nemzetközi kisplasztikai Biennálé

Bp. Műcsarnok 1975. Szept - Nov.

Bokros Birman Dezső

Független Magyarországért repr.

III. Nemzetközi kisplasztikai Biennálé

Bp. Műcsarnok 1975. Szept - Nov.

Bokros Birman Dezső

Madame Sans Gêne
sep.

III. Nemzethöri Kisplasztikai Biennálé
Bp. Műcsarnok 1975. Szept-Nov.

Bokros Birman Dezső

Bíró Henrik rep.

III. Nemzetközi kisplasztikai Biennálé
Bp. Műcsarnok 1975. Szept - Nov.

Bokros Birman Dezső

kubikos rep.

III. Nemzetközi kisplasztikai Biennálé
Bp. Műcsarnok 1975. Szept - Nov.

Zolnay Bíróné Dezső

Don Quijote rajz.

III. Nemzetközi kisplasztikai Biennálé
Bp. Műcsarnok 1975. Szept - Nov.

Bolevos Birman Dezső

Kalapon öuportré rep.

III. Nemzetközi Kisplasztikai Biennálé
Bp. Műcsarnok 1975. Szept - Nov.

Bokrós Birman Dezső

„Teremtés" reps.

III. Nemzetközi Kisplasztikai Biennálé
Bp. Műcsarnok 1975. Szept - Nov.

Bolyros Birman Dezső

Önarckép XIII. kréta 25,1x24,8

Ülő fiú tus 39,2x25,6

III. Nemzetközi kisplasztikai Biennálé
Bp. Műcsarnok 1975. szept - Nov.

Boleros Birman Dezső

Bartos Gyula portréja szén 24,2×16,7

Feltűrt ingű férfi kréta 43,4×23,5

III. Nemzetközi kisplasztikai Biennálé

Bp. Műcsarnok 1975. Szept-Nov.

Bokros Birman Dezső

Férfi akt kréta 31,3x23,4

Önarckép V. tinta 29,7x20,8

III. Nemzetközi kisplasztikai Biennálé

Bp. Műcsarnok 1975. szept.- Nov.

Bokros Birman Dezső

Fiú akt grafit 27,8×20,3
Tanulmány az agitátorhoz
kréta 30,9×23,9

III. Nemzetközi kisplasztikai Biennálé
Bp. Műcsarnok 1975. szept – nov.

Bokros Birman Dezső

Hosszúhajú fiú cer. 31,2x25,4
könyöklő fiú v.kr. 30,1x23,8

III. Nemzetközi Kisplasztikai Biennálé
Bp. Műcsarnok 1975. Szept - Nov.

Bokros Birman Dezső

Női fejrázlat ar. 30,6x21,5

Önarckép I. szén 32,7x23,2

III. Nemzetközi Kisplasztikai Biennálé
Bp. Műcsarnok 1975. Szept - Nov.

Bokros Birman Dezső, szobrász

L:Berda Ernő

Rózsa Gyula: Ujrealisták 6.

Népszabadság, Bp. 1977. jún. 4.

Bohros-Bioman Dezső, nobrász

L.: Kő Ráf

Láncz S.: Képzőművészeti . . . . 63-66.

JELENKOR, Pécs, 1976. január XIX/1.

Bohros-Biman Dezső, nobrán

L.: Gadányi J.

Láncz S.: Képzőművészeti ... 252-256.

XIX

Jelenkor, Pécs, 1976. máj.

Bokros-Birman

A kispolgári és proletárlét
közötti egyensúlyozó életforma
munkásságának alapja

Kenetty János - Festővolliam és erzsébet

15 oldal

Boklos Birman Dezső, nobrún

L.: Ámos ?

— : Jestők ... 3,

Esti Hirlap, Br. 1970: szept. 4.

Bokros-Birman Dezső, szobrász

L.:Berda Ernő

Láncz S.:Képzőművészeti krónika 687-692

Jelenkor, Pécs, 1977. jul.-aug. XX/7-8.

Bakros Birman Dezső, szobrászművész

Az újkorban és a legújabb korban a portré műfajának fontos körét alkotják a kultúra nagyjairól készült képmások. – Kismeretű József Attila-feje a költőről készült egyik legkorábbi portré. Veletkezési ideje 1942, ugyanazon év amikor a Történelmi Emlékbizottság megbízásából Bakros Birman megalkotta a Független Magyarországért ámű plakettjét. (emlétve) és (repr.)

Aradi Nóra: Költőportrék.

Népművelés, 1977. 1.

Bálos Biermann Dezső

Schaár Erzsébettel rapcsolatban
említve.

Bene László: Schaár Erzsébet
(Corvina, 15.o.)

Bokros Birman Dezső

Tanulmány a népi kórusokoz
tus 40,1 x 24,3

Akasztott férfi — " — 29,9 x 21,1

III. Nemzetközi Kisplasztikai Biennálé
Bp. Műcsarnok 1975. Szept – Nov.

Boleros Birman Dezső

Margitkid fa 35,2×50,2
Emberkép III. fa 40×29

III. Nemzetközi kisplasztikai Biennálé
Bp. Műcsarnok 1975. Sept – Nov.

Bokros Birman Dezső

Férfi sétapálcával ceruza
35,2x23,4

Női akt kréta 17,4x12,4

III. Nemzetközi kisplasztikai Biennálé
Bp. Műcsarnok 1975. Szept - Nov.

Bokros Birman Dezső

Asztalnál ülő férfi tus
36,5 x 18,4

Férfi akt tus 36,5 x 17,5

III. Nemzetközi Kisplasztikai Biennálé
Bp. Műcsarnok 1975. Sept - Nov.

Bokros Birman Dezső

Férfi akt szén 43,5 x 31,4
Dózsa fas 43,2 x 21,9

III. Nemzetközi Kisplasztikai Biennálé
Bp. Műcsarnok 1975. Szept - Nov.

Bokros Birman Dezső

Férfi akt vázlat tus 34,2x21,2
Tanulmány a népi kórushoz
tus 33,1x22

III. Nemzetközi Kisplasztikai Biennálé
Bp. Műcsarnok 1975. Szept - Nov.

Bokros Birman Dezső

Anyám fus 23x17,8
Adrian András ceruza 20,6x17

III. Nemzetközi Kisplasztikai Biennálé
Bp. Műcsarnok 1975. Sept-Nov.

Bokros Birman Dezső

Férfi hátalak szén 41,2x31,1
Ülő férfi akt szén 30,3 x 70

III. Nemzetközi Miniplasztikai Biennálé
Bp. Műcsarnok 1975. Sept - Nov.

Bokros Bisman Dersö

Vethörö nö foll 40,5 x 26
Önarchép tus 33,8 x 21

III. Nemzethöri hisplasztikai Biennálé
Bp. Műcsarnok 1975. Szept - Nov.

Bokros Birman Dezső

Télakt papír, tus, toll 33,7x25,3
Térdelő akt -"- v. kréta 29,5x22,5

III. Nemzetközi hisplasztikai Biennálé
Bp. Műcsarnok 1975 Szept–Nov.

Bokros Birman Dezső

Önarckép p.v. kréta
Táncoló nő —"— 29 x 22,7

III. Nemzetközi kisplasztikai Biennálé
Bp. Műcsarnok 1975 Szept–Nov.

Bokros Birman Dezső

Férfi profilban p. ceruza 28,3 x 21,3
Rohanó p. kréta 23,5 x 30

III. Nemzetközi hiszplasztikai Biennálé
Bp. Műcsarnok 1975 Szept-Nov.

Bokros Bírman Dezső

Önportré gipsz 11 x 11 cm
És ídd magaddal -"- 16,5 cm

III. Nemzetközi kisplasztikai Biennálé
Bp. Műcsarnok. 1975 Szept – Nov.

Boleros Birman Dezső

Világ proletárjai egyesüljetek
terr. 20 x 30 cm

Független Magyarországért
terr. 24 x 35

III. Nemzetközi Kisplasztikai Biennálé
Bp. Műcsarnok 1975 Szept – Nov.

Bokros Bírman Dezső

Sógorom br. 18x16

Bartos Gyula terr. 18x17

III. Nemzetközi Kisplasztikai Biennálé

Bp. Műcsarnok 1975 Szept – Nov.

Boleros Birman Dezső

Vetlkönő nő ks. 17 cm
Bartók Béla ks. 10,5 cm

III. Nemzetközi Kisplasztikai Biennálé
Bp. Kiscsarnok 1975. Szept—Nov.

Bokros Birman Dezső

Kontyos női fej, bronz 37 cm
Öskaján — " — 7,5 x 23,5

III. Nemzethöri kisplasztikai Biennálé
Pap. Műcsarnok 1975. Szept — Nov.

Boleros Birman Dezső

Futók br. 20X21
Anyám br. 15 cm

III. Nemzetközi Kisplasztikai Biennálé
Bp. Műcsarnok 1975. Szept – Nov.

Bokros Birman Dezső

Bukor Béla
Ulysses

ksz. 32 cm
ksz. 20 cm

III. Nemzetközi kisplasztikai Biennálé
Bp. Kiscelli 1975. Sept – Nov.

Bokros Birman Dezső

Ruth és Noémi br. 26 cm.
Nő fekvőstéleával br. 25 cm

III. Nemzetközi Kisplasztikai Biennálé
Bp. Művésznde 1975. Szept—Nov.

Boleros Bisman Dezső

Medugánszky bronz 36 cm
Halászfiú —"— 24 cm

III. Nemzethöri kisplasztikai Biamálé
Bp. Műcsarnok 1975. Szept – Nov.

Bokros Birman Dezső

József Attila — br. 16,5 cm
Könyörgő — br. 21,5 cm

III. Nemzetközi Kisplasztikai Biennálé
Bp. Műcsarnok 1975 Sept–Nov.

Bokros Birman Dezső

Kutikus kr. 16 x 21 x 14 cm
Napbanéző kr. 37 cm

III. Nemzetközi Kisplasztikai Biennálé
Bp. Műcsarnok 1975 Sept–Nov.

Bokros Birman Dezső

Asfaltozó br. 19,6 cm
Rokkant katona br. 27 cm

III. Nemzetközi Kisplasztikai Biennálé
Bp. Műcsarnok 1975 Szept–Nov.

Bokros Birman Dersö

Scheiber Angó pat. gipsz 31 cm
Madame Sans Gêne br. 33 cm

III. Nemzetközi Kisplasztikai Biennálé
Bp. Műcsarnok 1975. Szept – Nov.

Bokros Birman Dezső

Monsieur Jouvet terr. 30 cm
Kösziöntő br. 39,5 cm

III. Nemzetközi hisplasztikai Biennálé
Bp. Műcsarnok 1975. Szept – Nov.

Boksay Birman Dezső

Bíró Henrik br. 38 cm
Tékozló fiú megtérése br. 34 cm

III. Nemzetközi kisplasztikai Biennálé
Bp. Műcsarnok 1975. Szept - Nov.

Boleros Birman Dezső

1. Felső akt br. 24,5 cm
2. Gyuggoló nő -"- 20 cm

III. Nemzetközi Kisplasztikai Biennálé
Bp. Műcsarnok 1975 Szept-Nov.

Bokros Birman Dezső

Anya és leánya gipsz 93 cm
Ölelkezők br. 30 cm

III. Nemzetközi kisplasztikai Biennálé
Bp. Műcsarnok 1975. Szept - Nov.

Bokros Birman Dezső

Kalapos önportré br. 32 cm
Don Quijote br. 117 cm

III. Nemzethöri kisplasztikai Biennálé
Bp. Műcsarnok 1975. Sept - Nov.

Bokros Birman Dezső

Térdelő nő kr. 25 an
„Teremtés" kr. 44 an

III. Nemzethiori kisplasztikai Biennálé
Bp. Műcsarnok 1975. Szept - Nov.

Bokros Birman Dezső

Adrian András emlékmű terv
gipsz 37 cm

Ady Endre br. 32,5 cm

III. Nemzethöri kisplasztikai Biennálé
Bp. Műcsarnok 1975. Szept – Nov.

Boleros Birmán

Említve a katalógusban

Vass Elemér emlékkiállítása
Veszprém

Bokros Birmann

az európai iskola exoressziv szobrásza volt

Magyar Hirlap 1973/257/6

Láncz: Az egykori Európai Isk. a székesfehérvári képtárban

Bokros Birmann Dezső

kiállitása, reprospektiv, szerepel a III. nemzetközi kisplasztikai biennálén

Magyar Hirlap 1975/254/9

MDK

Bokros Birman Dezső, 1889--

Mme Sans Gene, br.

Férfifej, fek.terr.

Leányfej, br.

Szocialista képzőm. csop. kiáll.1934-44.

N.Gal. 1964.

MDK

Bokros Birman Dezső, 1889--

Biró Henrik, br.

József Attila, br.

Tomi, br.

Szocialista képzőm. csop. kiáll.1934-44.

N.Gal. 1964.

MDK

Bokros Birman Dezső, 1889—

Fiu fej, br.

Függeltlen Magyarországért, br.

Aszfaltozó, br.

Szocialista képzőm. csop. kiáll.1934-44.

N.Gal. 1964.

MDK

Bokros-Bierman Dezső

Szocialista képzőm.csoportja kiáll.1934-44
N.Gal.1964

MNK

Bokros Birman Dezső, 1889—

Női fej, terr.

Kubikus, br.

Fekvő női akt, br.

Don Quijote, br.

Szocialista képzőm. csop. kiáll.1934-44.

B.Cal. 1964.

MDK

Bokros Birman Bezsó, 1889—

Rokkant katona, br.

Férfi arcmás, terr.

Ujvári Péter, gipsz

Szocialista képzőm. csop. kiáll.1934-44.

N.Gal. 1964.

Bokros Birman Dezső
1889 -

1.

Újpesti szegénycsaládban született. 1914. Párisból hazatérve Ruskicára megy, itt faragja egy fölösleges tömbbe első szobrát.
1919. Berlinbe megy. Egyiptomi szobr. hat.
1924. Ady portre, Achim András emlékmű terv. Kubikus
1937. Napbánéző bányász a pécsisztrájk

Északmagyarország 1964. nov. 19. 4. l.

Bokros Bitman Dezső

2.

emlékére
Szoc. Művészcsoport kiállító tagja.
1942. plakettje a Tört. Emlékbizottság
számára.

R. Gy.: Bokros Bitman Dezső 75 éves
Északmagyarország 1964. nov. 19. 4. l.

Bokros Birman Dezső (1889-1965)

Kalapos önarcképe és a
„Madame sans gêne" (1943) c.
szobra (eml.)
a pécs. modern magyar Képtár
szobargyűjteményében van

Szabó Katalin: A pécs. modern
magy. Képtár szobargyűjteménye

Jelenkor 1967 IX. 848 old.

MDK.

Bokrosz Bierman Dezső

Tibély Gábor cikke a müvészről

Müvészet 1965 ápr. lap 47-48.

Bokros Birman Derső

Önálló kiállítása nyílik
műveiből ez évben

Napló (Veszprém) 1968 I. 7

Bokros Birman Dezső

Önálló kiállítása nyílik ezévben

Szolnok Megyei Néplap 1968 I 7

M.D.

Bokros Birman Dezső

szobrári

A Csók István Képtárban vendettik meg Bokros Birman Dezső három éve elhunyt szobrászunk emlékkiállítását.

Miklós Pál: Szikesfehérvári kiállítás

Élet és Irodalom, 1965. május 28 - 10 lap

Bohros Bertman Desső

szobrász

MDf

Kulónös hatást keltenek a kalapot viselő figurái: a Don Quijote akt, az „Ömarchép" az Ulysses.

Miklós Pál: Szekesfehérvári kiállítás.
Élet és Irodalom, 1968. május 18 - 10 lap.

Bolvas Bivinan Dezső

Szobrász

M.D.

Az anyaggal való hűrdelmet
őrző mintaián mód jellemzi
a „Dózsa György"-öt, a „Dunavolgyi
népek kórusát", és a „Hedvigánszky
amii műveit!

Miklós Pál: Szekesfehérvár kiállítás
Élet és Irodalom, 1968. majus 18 - 10 lap.

M.D.V

Bohros Birman Dezső
bohrász

Kiállításán bemutatiak a „Kalapos önarchipet", a „Don Quijote"-t a „Madame sans gene"-t és a „Napbanéző"-t.

Miklós Pál: Szikes fehéroári kiállítás
Élet és Irodalom, 1968. május 18 - 10 lap.

M.D.K

Bohros Birm an Dessö

Szobrász

Kiállításán néhány gipsz kivételével minden mű bronzban van. Csupa kisméretű alkotás.

Miklós Pál: Szekesfehérvári kiállítás

Élet és Irodalom, 1968. magyar 18 - 10 lap

Bokros Birman Dezső

Kiállítása lesz a Nemzeti Galériában

Magyar Nemzet 1968 I. 7.

Bokros Birman Dezső

Kiállítása lesz a Nemzeti galériában

Pestmegyei Hirlap 1968 I.7

MDK

Bokros Birman Dezső, szobrász

Az V. kongresszus óta elhúnyt
művének egyike.

–. Megkezdődött a Művészeti Szakszervezetek Szövetségének VI. kongresszusa 6

ÉPSZABADSÁG Bp., 1967, jún. 6.

Bokros Birman Dezső, szobrász MDG

Tárlatvezetésen ismertetik.

-: A hét végi kulturális programból 11

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1966. máj. 14.

MDK

Bokros Birmann Dezső

Kubikos, br.

MNG. Magyar forradalmi művészet. Mücs. 1957.

MDK

Bokros Birmann Dezső

Aszfaltozó, br.

MNG. Magyar forradalmi művészet. Műcs. 1957.

MDK

Bokros Birmann Dezső

Rokkant katona, br.

MNG. Magyar forradalmi művészet. Műcs. 1957.

MDK

Bokros Birmann Dezső

Ady, br.

MNG. Magyar forradalmi művészet. Műcs. 1957.

különösnek tartjuk
niok ujabb termeszt
és Levi-Strauss is

Az elobasuk
fajtáját termesztik
az araruta, és egy
ről nem tudtam megg
gyapotot, dohányt,
tetvényeiken kukori

A nambikuar

MDK

Bokros Birmann Dezső

Don Quijote, br.

MNG. Magyar forradalmi müvészet. Mücs. 1957.

MDK

Bokros Birmann Dezső - Fejes Tivadar

Statisztika a hábori szörnyü éveiből, plakát

Proletárkezet - vagy antantkorbácsot, "

MNG. Magyar forradalmi művészet. Műcs. 1957.

MDK

Bokros Birman Dezső

repr.:

Aszfaltozó

MNG. Magyar forradalmi művészet. Műcs. 1957.

M.D.K.

Bokros Birmann Dezső

Az "Európai Iskola" kiállitásán a müvész szobraival és grafikáival szerepelt.
A kritika megemliti "Don Quijote" "Kubikos" és az önmagáról készült portrét.

B.:Kiállitások c. a "Szinház Szeme Füle" c. rovatban
Szinház, Bp. 1947. juni 3-9. III. évf. 23. sz.

Bokros Birman Dezső.

BOKROS BIRMAN DEZSŐ
21. Matyó menyecske terracotta

Képzőművészek Uj Társasága /kiállitás a Nemzeti Szalónban 1938 október 30-november 13/katalógusból.

Bokros Birman Dezső

Koll. Kiáll.-a Tamás-
galériában

Nyugat 1930. dec. 16

tisztelettel kérjük,
elismerést szerezni k
váltásával támogatni
egy ily kőrajz soroza
haladja a jelen, álta

MDK

Bokros Biermann Ferenc, festöm.

Vitorlás. Vizf. 38x30. J.l.j.

Árv.Közl. 1930. 4.rk.sz. 55.szám. 16.l.

Bohros Bírin an Dorsó
szobrász

M.D.K.

Független Magyarországért
1942. (repr)

Élet és Irodalom, 1962. március 17 – 3 l.

M.D.K

Bohros Bírman Dezső

szobrász

Az 1942 március 29-ben rendezett „Szabadság és Nép" kiállításon résztvett.

Vértes György: Művészek a szabadságért Élet és Irodalom, 1962. március 17 – 31.

Bokros Biermann robván

beszépel az „Uj realisták"

kiállításán a Tanás galeriában

Nemzeti Ujság 1936 X. 4.

MDK

Bokros Birman Dezső, szobrászm.

Fekvő akt. Bronz.
Szépm.Muz.tul.
Önarckép. Szépm.Muz. tulajdona.
Függetlenségi plakett. Bronz.
Szalmás Piroska siremlékterv. Bronz.

V. Ernest Muz.-A Szocdem.Párt Képzőm.-nek Társasá.
és meghivott művészek kiáll.-a. 1945.okt.13-28.
Kat.

Bokros Birman Dezső

Kubikos, bronz
Don Quixote, "

KUT kiáll. N.Szal. 1942. nov. 2 l.

Bokros-Birmann Dezső

szobrász

Szépmüvészeti Muzeum uj szerzeményeinek kiállitásán - szobrával szerepel.

Ujság 1931.V.21.

Bakros - Birmann Dezső.

A KVT tavarzi kiállítása bezárult, a díjbizottság dr. Bartha Ferenc 200 pengős plasztikai díját „Ilidy Kálmánné arcképe" c. portréjájnak ítélte oda.
(emlétve.)

Pesti Hirlap. 1927. máj. 3.

Bokros-Birmann

szobrász

Szépművészeti Muzeum uj szerzeményeinek kiállításszobrával szerepel.

Pesti Hirlap 1931.V.21.

Bokros Birman Dezső

Rabinovszky M. irt Scheiber Hugó és Bokros Birmanról Nyugat 1929.márc.16. 425.l.

Rabinovszky Márius:Két korszak határán Bp. 1965. 298.

MDK

Bokros Dezső

Uj Szin 1931. I. 47.1.

Bokros Dezső

— **A Modern Kiállításrendező Bizottság uj csoportkiállítása** csütörtökön két művész gyüjteményét mutatja be. Az egyik *Schreiber* Hugó festőművész, akinek érdekes stilusu, főképp ritmikus tömegmozgásokat ábrázoló élénk szinü képei a magyar avant garde-kiállításokon mindig fel szoktak tünni. A másik *Bokros Birmann* Dezső szobrászművész, aki szintén nem egyszer adta már jelét erős tehetségének. A kiállitás csütörtökön délután 5 órakor nyilik meg a *Tamás Galeriában.*

N.Ú. 4929. III. 7.

Bokros. Birmann Dezső.

Tej-s obrai szerepelnek a „Kut" tavasi kiállításán, a Nemzeti Szalonban.
(említve.)

Pesti Hirlap, 1921 ápr. 20.

MDK

Bokros Dezső

Két kiállitás. Mai kisplasztika és szoborportré.
Pesti Napló 1935. jan. 20. 13.l.

Bokros Dezső „szobrászm.“

szintén szerepel ezen a kiállításon.

/E.i./: Jubilál a Tamás Gal éria. /10 év./
Pesti Napló.1938.okt.9. 18.1.

Bohros Bersö

Kiállít

N. Ú. 1929. III. 14.

Bohros Dezső

Kiállít

P.H. 1942. III. 8.

Bohros Dezső

Kiállít

Újság 1929. III. 7.

Bohros Desö

Kiikit

M. 1930. XI. 30.

örgy ut 41.), készpénzfizetés ellenében.
:9.650-51 Müvészettörténeti Dokumentá-
. Ebben az esetben a kért könyvet pós-

'Acta Cassae Parochorum" egri anyaga,
örök utáni állapotát rögziti.

Müvészettörténeti Dokumentációs
Központ

Bokros Dezső

Kiállít

Szín. 1930. XI. 30.

T. Cim!

A Müvészettörténeti Dokumentációs Kö
ráskiadvány-sorozatát. A sorozat első

"Magyar Tanácsköztársaság Ké
cimü levéltári publikáció jelent meg, a
Müvészeti Osztályának iratanyagát és a
iratanyagának a képzőmüvészetre vonat

Értesitjük, hogy ezenkivül intézetünk k

"Müvészettörténeti Tanulmányo
cimü kötete, mely a Dokumentációs Kö

Továbbá kapható

"Müvészettörténeti Tanulmányo
cimü kötete. Ára: 45.- Ft.

A felsorolt kiadványok megvásárolhatól

Bokros Dezső

Kiállít

PN. 1980. XI. 30.

T. Cim!

A Művészettörténeti Dokumentációs Kö
ráskiadvány-sorozatát. A sorozat első

"Magyar Tanácsköztársaság Ké
cimü levéltári publikáció jelent meg, a
Müvészeti Osztályának iratanyagát és
iratanyagának a képzőmüvészetre vona

Értesitjük, hogy ezenkivül intézetünk k

"Müvészettörténeti Tanulmányo
cimü kötete, mely a Dokumentációs Kö

Továbbá kapható

"Müvészettörténeti Tanulmányo
cimü kötete. Ára: 45.- Ft.

A felsorolt kiadványok megvásárolható

Bohros Dezső

Kiákit

Est 1930. XI. 30.

örgy ut 41.), készpénzfizetés ellenében.
9.650-51 Művészettörténeti Dokumentá-
Ebben az esetben a kért könyvet pós-

'Acta Cassae Parochorum" egri anyaga,
örök utáni állapotát rögziti.

Művészettörténeti Dokumentációs
Központ

Bohros Dezső

Kiállítása

1930. XI. 29 — XII. 8-ig

a TG. meghívója

T. Cim!

A Művészettörténeti Dokumentációs Kö
ráskiadvány-sorozatát. A sorozat első

"Magyar Tanácsköztársaság Ké
cimü levéltári publikáció jelent meg, a
Művészeti Osztályának iratanyagát és a
iratanyagának a képzőmüvészetre vonat

Értesitjük, hogy ezenkivül intézetünk ki

"Müvészettörténeti Tanulmányo
cimü kötete, mely a Dokumentációs Kö

Továbbá kapható

"Müvészettörténeti Tanulmányo
cimü kötete. Ára: 45.- Ft.

A felsorolt kiadványok megvásárolhatók

Bakros Dezső.

Műve szerepel a KUT tavaszi kiállításon, a Nemzeti Szalonban.

Magyarság, 1927. ápr. 14.

Bokros Dezső

Kiakít

UN. 1930. XI. 30.

T. Cim!

A Művészettörténeti Dokumentációs Kö
ráskiadvány-sorozatát. A sorozat első

"Magyar Tanácsköztársaság Ké
cimü levéltári publikáció jelent meg, a
Művészeti Osztályának iratanyagát és
iratanyagának a képzőmüvészetre vona

Értesitjük, hogy ezenkivül intézetünk k

"Müvészettörténeti Tanulmányo
cimü kötete, mely a Dokumentációs Kö

Továbbá kapható

"Müvészettörténeti Tanulmányo
cimü kötete. Ára: 45.- Ft.

A felsorolt kiadványok megvásárolható

Bokros Dezső

Kiskit

MH. 1930. XI. 30.

T. Cim!

A Müvészettörténeti Dokumentációs Kö
ráskiadvány-sorozatát. A sorozat első

"Magyar Tanácsköztársaság Ké
cimü levéltári publikáció jelent meg, a
Müvészeti Osztályának iratanyagát és
iratanyagának a képzőmüvészetre vona

Értesitjük, hogy ezenkivül intézetünk k

"Müvészettörténeti Tanulmányo
cimü kötete, mely a Dokumentációs Kö

Továbbá kapható

"Müvészettörténeti Tanulmányo
cimü kötete. Ára: 45.- Ft.

A felsorolt kiadványok megvásárolható

Bohros Decsö

Kiákit

NÚ. 1930. XII. 2.

T. Cim!

A Müvészettörténeti Dokumentációs Kö
ráskiadvány-sorozatát. A sorozat első

"Magyar Tanácsköztársaság Ké
cimü levéltári publikáció jelent meg, a
Müvészeti Osztályának iratanyagát és
iratanyagának a képzőmüvészetre vonat

Értesitjük, hogy ezenkivül intézetünk k

"Müvészettörténeti Tanulmányo
cimü kötete, mely a Dokumentációs Kö

Továbbá kapható

"Müvészettörténeti Tanulmányo
cimü kötete. Ára: 45.- Ft.

A felsorolt kiadványok megvásárolhatók

Bohros Dezső

Kiállít

M. 1929. III. 7

Bokros Dezső

Kiáltó

M. O. 1929. III. 8.

Bokros Dezső

Kiákit

M.H. 1929. III. 8.

Bokros Dezső

szobrász

Szépmüvészeti Muzeum uj szerzemények kiállitása - szobrával szerepel

Esti Kurir 1931.[illegible] V.

Bokros Dezső

Kilit

Et 1929 III. 8.

Bohros Darsö

Kiállít

BH. 1429. III. 8.

Bohus Dezső

Kiállítása
1929. III. 7 – 17-ig

a T. Gy. megbízója

MDK

Bokros-Birman Dezső

Genthon I.: Tizennyolc magyar müvész kiállitása.
Napkelet 1934. 236-237.l.

MDK

Bokros-Birmann Dezsö, szobrászm.

Bartha Ferenc dr. 200 pengös díját : Hidy Kálmánné arcképe" c. portréjával nyerte el.

Nemzeti Szalon.- a KUT kiállitása. 1927. tav.kiáll. 9.1.

MDK

Bokros Dezsö,

Nöi akt. Komoly értéket reprezentál.

Mücsarnok.
B.A. :Zsidó festök kiállitása.
Mult és Jövö. 1921. XI.évf. 141.l.

Bokros Biermann Dezső.

1943-ban a Tamás Galériában kiállitották mü
veit.

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek töténete,kézirat

MDK

Bokros Birmann Dezső

"Sportplakett"	terrakotta
"Ady Endre"	bronz
"Utburkoló"	"
"Fiúfej"	"
"Kubikos"	"

A Nemzeti Parasztpart Kiáll.Bpest.1949.
Jun.24 - Jul.8. Kat.

MDK

Bokros Birman Dezső

Képzőművészet. Ujság 1938. jan. 1.

MEK

Bokros Birmann Dezső szobrászművész

A Képzőművészek Uj Társasága rendes közgyű
lése előtt törzstagválasztó ülésén, uj
törzstagnak választotta.

Cikk: A Kut uj törzstagjai.

Nemzeti Ujság,1927.márc.17. 12.l.

MDK

Bokros Bierman Dezsó

"Fej", bronz

Magyar Művészhetek Reprezentativ Képzőm.
Kiáll.1947.Jan.Ernst Múzeum.Kat. 10.I.

MDK

Bokros Biermann Dezső

Férfi fej

A Székesfővárosi Képtár és Történelmi Múzeum
kiáll.-nak katalogusa. 1937. Jan. Nemzeti Szalon.

Bokros.szobrászm.

Petrovics jugoszláv államtitkár jelen volt a zsüri-
zésnél s jól esett látnia a mai magyar művészek töre-
véseit a fiataloknál is.

Petrovics államtitkár véleményéből....
KUT.1927. II.évf. 1.sz. 15,16.l.

MDK

Bokros-Birman Dezső
szobrai:

Akt gipsz patinázva
Bányászfiu fényben
M.R. bronz

Tamás Gal. 82.kiáll. 1937.márc.

Bokros Birmann Dezső, szobrán MDh

Tárlatvezetésen ismertetik.

– : A hét végi kulturális programból 11.

NÉPSZABADSÁG, bu – 1966. jun. 29.

— 2 — M. D. K

BOKROS BIRMAN Dezső szobrász

„Rokkant katona" (1942)

munkás-paraszt-értelmiségi össze-

fogást ábrázoló plakett (a Független

Magyarországért mozgalomnak

mintaízto.

./.

Genthon-Németh-Végvári-Zádor: Magyar művészet 1800-1945

Bp.1958. 400. l.

– 3 – le D. K.

BOKROS BIRMAN Dezső szobrász

Útburkoló

József Attila fortré

Genthon-Németh-Végvári-Zádor: Magyar müvészet 1800-1945

Bp. 1958. 400 e.

1 - M.D.K.

BOKROS BIRMÁN Derső szobrász

(1889 -

fiatal korában Párizsban élt.

Ady bronzportréja (1925)

Önportré (1927) repr.

„Don Quijote" (1930)

„Narbonező bányász" (1937.) ./.

Genthon-Végvári-Németh-Zádor: Magyar müvészet 1800-1945. p. 1958. 400. l.

le. D. K.

BOKROS BIRMAN Dezső szobrász

(1889-)

Fiatal korában Párizsban él.

A fiatal Ady Endre-portréja (1925)

Önarckép (1927) rézk.

„Don Quijote" (1930)

Genthon-Németh-Végvári-Zádor: Magyar művészet 1890-1945

Bp. 1962. 398

M.D.K.

Bohros Birman Decső

szobrász

A „Dunavölgyi népek kórusa" c. csoport, az ő munkája. — Méltatás

Skits Géza: Bohros Birman Decső
Művészet, 1963. szeptember – 30 lap

Bokros Birman Dezső

M.D.K

szobrász

A Nyugatban grafikai művei jelentek meg.
A „Don Quijote", a „Rokkant katona", a
„Nő kötényben", „Demosthenes", „Sikéder"
az „Utburkoló" c. szobrok hires alkotásai.

Haits Géza: Bokros Birman Dezső
Művészet, 1963. szeptember – 30 lap

Bohnos Birman Dezső M.D.K.

rotrán

Alvó lány
Ady
Gáspár Endre
Don Quijote

} repro

Haits Géza: Bohnos Birman Dezső
Művészet, 1963. szeptember – 30 kep

M D.K

Bolnos Birman Dezső

szobrász

„A diszkoszvető", „Ady fej", „Bartók portré", „Kulikos", c. szobrak alkotja, valamint a „Független Magyarországért" című plakette.

Haits Géza: Bolnos Birman Dezső
Művészet, 1963. szeptember – 30 lap

Bokros Birman Dezső

„Mme Sans Gêne" nőalakja,
„Don Quijote" jellemábrázolás

(említve)

A Szoc. Képzőművészek csoportjának
emlékkiállítása...
Népművelés, 1964. 6. szám, 34. kap.

mélk

Bokros-Birmann Dezső szobrász

Don Quijotet mintázott

- Devényi Iván: Martyn Ferenc rajzai a Don Quijotehoz
Jelenkor. 1962. 6. sz 804. l

Bolros Birman Dersö
festő

M.D.K.

Művészete befolyással volt
Pór Bertalan munkásságára.

Horváth Bela: Pór Bertalan önarchijei a Dürer-teremben
Művészet, 1964. szeptember - 40 lap.

MDK

Dokros Birman Dezső szobr. /Ujpest,1889--/

Bartos Gyula plakett, terr.

Ifjumunkás portréja, gipsz

Mednyánszky László szoborterv, gipsz

Mücs.kiáll. Fényes A.terem, 1954. aug.

MDK

Bokros Birman Dezső szobr. /Ujpest,1889--/

Apám, cer.

Anyám, toll

Önarckép, vör.kr.

Műcs.kiáll. Fényes A.terem, 1954. aug.

MDK

Bokros Birman Dezső szobr. /Ujpest, 1889--/

Fekvő akt, br.

G-né portréja,"

Ady portré, "

Mücs. kiáll. Fényes A.terem, 1954. aug.

MDK

Bokros Birman Dezső szobr. /Ujpest, 1889--/

S-né portréja, br.
Kalapos önportré,"
Don Quijotte, "

Mücs. kiáll. Fényes A.terem, 1954. aug.

MDK

Bokros Birman Dezső szobr. /Ujpest,1889--/

I.V. Lenin, br.

Élmunkás portré, br.

Diszkoszvető nő, gipsz

Műcs.kiáll. Fényes A.terem, 1954. aug.

MDK

Bokros Birman Dezső szobr. /Ujpest, 1889--/

Kalapos önportré, br.

Baba feje, br.

Férfiportré,"

Mücs. kiáll. Fényes A.terem, 1954. aug.

MDK

Bokros Birman Dezső szobr. /Ujpest, 1889--/

Férfifej, terr.

Leányfej, br.

Madame sans gene, br.

Műcs. kiáll. Fényes A.terem, 1954. aug.

MDK

Bokros Birman Dezső szobr. /Újpest, 1889--/

Édesanyám plakett, br.

Kubikos, br.

Függetlenségi plakett, terr.

Műcs. kiáll. Fényes A.terem, 1954. aug.

MTK

Bokros Birman Dezső szobr. /Újpest, 1889--/

Térdeplő, br.

Napbanéző, "

Gabi feje, márv.

Műcs. kiáll. Fényes A.terem, 1954. ong.

MDK

Bokros Birman Dezső szobr. /Ujpest,1889--/

József Attila, br.

Toni feje, br.

Aszfaltozó, br.

Mücs.kiáll. Fényes A.terem, 1954. aug.

MDK

Bokros Birman Dezső szobr. /Ujpest,1889--/

Noémi és Ruth, br.

Rokkant katona, br.

Dunavölgyi népek kórusa, br.

Műcs.kiáll. Fényes A.terem, 1954. aug.

MDK

Bokros Birman Dezső szobr. /Ujpest,1889--/

Bukor Béla portréja, br.

a Vasmunkás, br.

Gáspár Endre iró, br.

Műcs.kiáll. Fényes A.terem, 1954. aug.

M.D.V.

Bohros Bivman Dezső
szobrász

Ujvári Béla portréjan mintha a
gólcha szemlélete tia nne elénk.
Elkészítette Bíró Szevik és Gáspár
Endre portréjat.

Bakó Miklós. Bohros Bivman Dezső
Művészet, 1968. október - 11 lap

Bohros Birman Dezső

szobrász

M.D.K.

Alvó lány
Ulysses
Bartók
} repro

Baki Miklós: Bohros Birman Dezső,
Művészet, 1968. október – 11 lap

M.D.K.

Bobros Bivinau Dezső
szerász

Bukar Béla
Ujvári Peter
Leányhafy
} regno,

Baki Miklós: Bobros Bivinau Dezső
Művészet, 1968. október – 11 kap.

M.D.V.

Bohros Burman Dezső
rajzai

A „Gyagyás nő" című műve 1919-ből való, a „Madame sans gêne" az 1934 es évre datálható, ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~

Bohros Birman Dezső
szobrász

M.D.K

Aranásai sorát Ady Endréről
készült szép bronz fej nyitja meg.
A „Kalapos ónarchép" honanthált
jellenező erejű.

Bakó Miklós: Bohros Birman Dezső
Művészet, 1968. október - 1 l lap

M.D.V.

Bohros Birman Dezső
szobrász

Utoljára Szekesfehérvárom hérult
nyilvánosság elé alkotásainak
szép gyűjteménye.

Batki Miklós: Bohros Birman Dezső
Műnészet, 1968. október - 11 lap

Bobros Birman Dezső

M.D.Y

szobrász

A szociális igazságheres és végúg-
kisérte egész élet művét. – A
programszobrászat képviselője volt.
A proletariatus oldalán állott min-
den időben.

ahi Miklós: Bobros Birman Dezső

műnészet, 1968 szeptember – 11 lap

M.D.V.

Bohros Birman Dezső
szobrász

Első alkalommal a Munkácsy
emlékmű pályázaton küldött
szobros hiallitásra.

Baki Miklós: Bohros Birman Dezső
Művészet, 1968. október - 11 kep.

M.D.V.

Bolsvs Birman Dezső

rokán

Elkészítette Jób illusztrációit is a 20 évek elején. Don Quijote-ja szegnyujbott valakjával, groteszkségével eredeti figura.

Bakó Miklós: Bolsvs Birman Dezső
Művészet, 1968 - október - 11 lap

M.D.Y.

Bolros Birman Dezső

szobrász

Az ő nevéhez fűződik Achim András emlék-sorv, valamint a „Dózsa György Szanatorium", a Duna völgyi népek hó-rusa, az „Ulysses" cirnü csoport.

Baki Miklós: Bolros Birman Dezső

Művészet, 1968. október - 11 lap.

Bobros Birman Dezső
szverán

M.D.Y.

A „Napbakéző", a „Rokhaut katona" a „Kubikus", illetve az „Aszfaltozó" ismert művei.

Baki Miklós Bobros Birman Dezső
Művészet, 1968. október – 11 lap

M.D.K.

Bokros Birman Dezső
szobrász

Az utolsó korszakból való a Med-
nyánszky László ábrázoló bronz
figura.

Baki Miklós: Bokros Birman Dezső
Művészet, 1968. október – 11 lap

Bolnos Birman Dezső

M.D.K.

szobrász

Művei nem átszellemítettek,
hanem az anyaggal hartja az
ősi kapcsolatot.

Bahi Miklós: Bolnos Birman Dezső
Művészet, 1968. október - 11 lap

Kedves Barátaim! Köszönöm szépen
a 11 lap - valódi 1918. évből, tavaszról

MDK

Bokros Birman Dezső szobrász

Torzó, gipsz

Hid, "

Scheiber Hugó, gipsz

Bokros Birman D. emlékkiáll. Székesfehérvár Csók I.Képtár 1968.V.

MDK

Bokros Birman Dezső szobrász

Anya és lánya, pat.gipsz

Ölelkezők, br.

Ady Endre fejszobra, br.

Bokros Birman D. emlékkiáll. Székesfehérvár Csók I.Képtár 1968.V.

MDK

Bokros Birman Dezső szobrász

bronz:

Kalapos önarckép

Don Quijote

Madame sans gene

Bokros Birman D. emlékkiáll. Székesfehérvár Csók I.Képtár 1968.V.

MDK

Bokros Birman Dezső szobrász

bronz:

Biró Henrik

Kubikus

Tékozló fiu megtérése

Bokros Birman D. emlékkiáll. Székesfehérvár
Csók I.Képtár 1968.V.

MDK

Bokros Birman Dezső szobrász

bronz:

Könyörgő

Napbenéző

Aszfaltozó

Bokros Birman D. emlékkiáll. Székesfehérvár
Cséb I.Képtár 1968.V.

MDK

Bokros Birman Dezső szobrász

bronz:
bronz:

Ruth és Noémi

Rokkant katona

Dózsa György

Bokros Birman D. emlékkiáll.
Székesfehérvár, Csók I. Képtár 1968.V.

MDK

Bokros Birman Dezső szobrász

bronz:

Nő teknősbékával

Dunavölgyi népek kórusa

Ulysses

Bokros Birman D. emlékkiáll.
Székesfehérvár, Csók I. Képtár 1968.V.

MDK

Bokros Birman Dezső szobrász

Fiuakt, gipsz

Fekvő női akt, br.

Guggoló nő, "

Bokros Birman D. emlékkiáll. Székesfehérvár
Csók I.Képtár 1968.V.

MNK

Bokros Birman Dezső szobrász

bronz:

Halászfiu

Vetkőző nő II.

Bokros Birman D. emlékkiáll.
Székesfehérvár, Csók I. Képtár 1968.V.

MDK

Bokros Birman Dezső szobrász

bronz:

Bartók Béla, gipsz

Bartók Béla

Bokros Birman D. emlékkiáll.
Székesfehérvár, Csók I. Képtár 1968.V.

MNK

Bokros Birman Dezső szobrász

bronz:

Rajzok. Litográfiák

Bokros Birman D. emlékkiáll.

Székesfehérvár, Csók I. Képtár 1968.V.

MNK

Bokros Birman Dezső szobrász

repr., bronz:

Guggoló nő

Ulysses

Tékozló fiu megtérése

Bokros Birman D. emlékkiáll.
Székesfehérvár, Csók I. Képtár 1968.V.

MDK

Bokros Birman Dezső szobrász

repr., bronz:

Mednyánszky

Női fej

Bokros Birman D. emlékkiáll.
Székesfehérvár, Csók I. Képtár 1968.V.

MOK

Bokros Birman Dezső szobrász

bronz:

Bokor Béla

Demosthenes

Mednyánszky

Bokros Birman D. emlékkiáll.
Székesfehérvár, Csók I. Képtár 1968.V.

Bohros Birman Dezső

M.D.K

Méltatás

Frank János: Szenes Erzsébetnél
Élet és Irodalom, 1968. nov. 23 - 8 lap.

Bokros Birman Dersö

Gera Éva kénitette síremlékét felavatták.

Magyar Nemzet, 1967, XI. 21. 4. o. Napló

Bokros-Birman Dezső (1889-1965)

kiállított grafikája:

Margithid. Papír, tus, ecsetmyél, 350 x 500 mm. MNG. Ltsz.: 1956-5826.

Magyar szobrászat 1920-1945. Kiállítás, Székesfehérvár. Szat. bev.: Kovács Péter, K. Kovalovszky Márta. Székesfehérvár, 1966. 34 l., 7 t. /A huszadik század magyar művészete./

24.1.

Bokros Birman Dezső (1889-1965)

kiállított művei:

Ady. 1924, bronz, 32,5 cm. MNG. Ltsz.: 56.133-N.

Don Quijote. 1929, bronz, 117 cm. MNG. Ltsz.: 56.135-N.

Magyar szobrászat 1920-1945. Kiállítás, Székesfehérvár. Kat. bev.: Kovács Péter, K. Kovalovszky Márta. Székesfehérvár, 1966. 34 l., 7 t. / A huszadik század magyar művészete./

13.l.

Bokros Birman Dezső (1889-1965)

kiállított művei:

Scheiber Hugó portréja, 1933. MNG. Ltsz.:

Madame sans Gêne, 1934. Bronz, 33 cm.
MNG. Ltsz.: 59.104-U.

Rokkant katona, 1942. Bronz, 27 cm.
MNG. Ltsz.: 55.862.

Magyar szobrászat 1920-1945. Kiállitás, Székesfehérvár. Kat. bev.: Kovács Péter, K. Kovalovszky Márta. Székesfehérvár, 1966. 34 l., 7 t. / A huszadik század magyar művészete./

Bokros Birman Dezső (1889-1965)

1927-ben mintárta önarchépét; 1930-ban a Don Quijotet; 1937-ben a Napbanéző bányászt, 1943-ban az Útbuzkolót, 1942-ben a Rokkant katonát. Szobrai meg: Scheiber Hugó, Madame sans gene

Magyar szobrászat 1920-1945. Kiállitás, Székesfehérvár. Kat. bev.: Kovács Péter, K. Kovalovszky Márta. Székesfehérvár, 1966. 34 l., 7 t. / A huszadik század magyar müvészete./

7 l.

Bokros Birman Dezső

Don Quijote, 1929. (repr.)
Madame sans Gêne, 1934. (repr.)

Magyar szobrászat 1920-1945. Kiállitás, Székesfehérvár. Kat. bev.: Kovács Péter, K. Kovalovszky Márta. Székesfehérvár, 1966. 34 l., 7 t. /A huszadik század magyar művészete./

6. & kép

Baktros Birman

„Madame sans Gêne" c. nobra (említés)

szerepel a „Magyar szobrászat 1920-45" c. kiállítás on Székesfehérvárott

Kritika 1966 XII. 39 old.

M.D.K.

Bokros Birmann Dezső szobrász

A pécsi bányászsztrájk hatására mintázta
A napbanéző Bányász c. szobrát,
Rokkant katona,
Utkövező munkás,
József attila portré,
1945 u. Mednyánszky László siremlékterve, csak kisplasztikában került kivitelre

Németh Lajos: Korunk szobrászati alkotásai és ma élő szobrászok fővárosunkban, Bp. 1967. 61.l.

MDK

Bokros Birman Dezső

M. Nemz. Galéria, vezető 1965.

M.D.K..

Bakos Birmann Dezső szobrász

Müvét a Müvészeti Direktorium megvásárolta és a Szépmüvészeti Muzeumnak átadta.

Fekvő női akt,

Gerelyes Ede: A magyar muzeumügy a két forradalom időszakában 1918-1919. Bp. 1967. 361.l.

M.D.K.

Bokros Birmann Rezső

Az 1919-es Tanácsköztársaság idején müveiből vásárolt a Muzeum Direktórium

Gerelyes Ede: A magyar muzeumügy a-két forradalom időszakában 1918-1919. Bp. 1967. 41. l.

Bokros Birman Dezső

Füst Milán nagyra értékelte, budai lakását a művész alkotása is diszitette.

Vigilia 1967. IX. 634.l.

Bohros-Birman Dezső
~~[illegible]~~ Szobrán

M.D.Y

Fiest Milan nagyon szerette Bohros-Birman „Csúcsoskalapos önportré"-ját.
Szobra otthonát díszítette.

Devényi Iván: Fiest Milán és a képrőművészet
Művészet, 1967. október. 20 kép.

Bokros Birman Dezső

MDK

Demosztenész, 1957, gipsz

Cica I. 1957 plasztelin

Műcsarnok Kamaraterem, 1957 Bokros Birman Kiáll.

Bokros Birman Dezső MDK

Vetköző Nő I-II, 1955 bronz

Halászfiu, 1955, bronz

Leányka fej, 1956, terrakotta

Műcsarnok Kamaraterem, 1957 Bokros Birman Kiáll.

Bokros Birman Dezső MDK

Noémi és Ruth 1944, bronz

Rokkant katona, 1944, bronz

Mednyánszky 1954, gipsz

Önportré, 1955, gipsz

Mücsarnok Kamaraterem,1957 Bokros Birman Kiáll.

Bokros Birman Dezső MDK

Könyörgő, 1942, bronz

Gabi, 1942, márvány

Kubikos, 1943, bronz

Aszfaltozó, 1943, bronz

Mücsarnok Kamaraterem,1957 Bokros Birman Kiáll.

Bokros Birman Dezső MDK

Szalmás Piroska sirkő /kis bronz vázlat/

Napbanéző, 1942, bronz

József Attila, 1942, bronz

Tomi, 1942 bronz

Műcsarnok Kamaraterem, 1957. Bokros Birman Kiáll.

Bokros Birman Dezső MDK

Fiu portré, 1937, terrakotta

Anyám, 1938, bronzplakett

Ächim András emlékmüterv, 1924, gipsz

Futók, 194o, bronz plakett

Mücsarnok Kamaraterem, 1957. Bokros Birman Kiáll.

Bokros Birman Dezső MDK

Férfi fej, 1935, bronz

Dr. Vas portréja, 1935, gipsz

Pán Imréné, 1935, gipsz

Leányka fej, 1936, bronz

Mücsarnok Kamaraterem, 1957. Bokros Birman Kiáll.

Bokros Birman Dezső MDK

Férfi portré, 193o, terrakotta

Baba, 1932, bronz

Scheiber Hugó, 1933, gipsz

Madame Sans Géne, 1934, bronz

Mücsarnok Kamaraterem,1957.Bokros Birman Kiáll.

Bokros Birman Dezső MDK

Keleti Arthur, 1928, gipsz

Don Quijote, 1929, bronz

Don Quijote, 1929, bronz

Ős Kaján, 1929, bronz

Műcsarnok 1957. Bokros Birman Dezső Kiáll.
Kamaraterem

Bikros Birman Dezső MDK

Beczkói Biró Henrik 1926. bronz

Galiczáné, 1926, gipsz

Kalapos Önarckép, 1927, bronz

Szágelné, 1927 bronz

Mücsarnok 1957. Bokros Birman Dezső Kiáll.
Kamaraterem

Bokros Birman Dezső MDK

Guggoló nő, 1922, terrakotta

László Mihály, 1923, bronz

Ady, 1924, bronz

Holczmann Franciska, 1924. terrakotta

Mücsarnok 1957.Bokros Birman Dezső Kiáll.
Kamaraterem

Bokros Birman Dezső MDK

Alvó leányka, 1914. márvány

Fekvő női akt, 1917. bronz

Torzó 1921, gipsz

Anya és leánya, 1922 gipsz

Mücsarnok 1957.Bokros Birman Dezső Kiáll.
Kamaraterem

Bokros Birman Dezső MDK

Noémi és Ruth 1944 repr.

Nő teknősbékával, repr.

Don Quijote 1929, repr.

Vetköző nő 1955, repr.

Mücsarnok Kamaraterem 1957 Bokros Birman Kiáll.

Bokros Birman Dersö

Meghalt 1963-66 között

Nejmava 1966 IV. 8 5 old.

Bokros Birman Derső

Szerepel a nékestehérvári
múzeum „Magyar nobrászat"
c. kiállításán

Négyszava 1966 III. 31 2 old.

Bokros Birman Dezső szobrász

Résztvesz az „Cig realisták"
kiállításán a Tamás galériában

Pesti Napló 1936 X. 4.

Bokros Birman Dezső rajzai

szerepel az „Új realisták"

kiállításon a Tamás galériában

Pesti Hírlap 1936 X. 4.

Bokros-Birman Dezső

1934. Tizennyolc magyar művész kiállításán a Nemzeti Szalonban műveivel szerepelt.

PN. 934. II. 18.

Bokros szobrász

1934. Tizennyolc magyar művész kiállításán a Nemzeti Szalonban szerepelt.

EK. 934.II.25.

Bokros-Birman Dezső

1934. Tizennyolc magyar művész kiállításán a Nemzeti Szalonban szerepelt

M.O. 934.II.18.

Bokross - Biermann

Tizennyolc művész kiállításán a Nemzeti Szalonban egy- a groteszk határán járó- fejtanulmánya szerepelt.

804.934.II.25

Bokros-Birmann Dezső

1934. Tizennyolc magyar művész kiállításán a Nemzeti Szalonban szerepelt.

BH. 934. II. 18.

Bokros-Birman Dezső

Tizennyolc magyar művész kiállítá-
sán a Nemzeti Szalonban terracotta-
portréi szerepelnek.

MH. 934. II. 25.

Bokros-Birman Dezső

"1934". Tizennyolc magyar művész kiállításán a Nemzeti Szalonban szerepelt

NM.934.II.18

Bokros Birmann Dezső

Ady, bronz

Műcsarnok 1957 Magyar Forradalmi Művészet

Bokros Birmann Dezső MDK

Don Quijote, bronz

Mücsarnok 1957 Magyar Forradalmi Művészet

Bokros Birman Dezső

Aszfaltozó, bepr.

Műcsarnok 1957 Magyar Forradalmi Művészet

Bokros Birman Dezső MDK

Rokkant katona, bronz

Mücsarnok 1957 Magyar Forradalmi Művészet

Bokros Birman Dezső MDK

Kubikus, bronz

Aszfaltozó, bronz

Mücsarnok 1957 Magyar Forradalmi Müvészet

Bokrsos Birman Dezső - Fejes Tivadar

Statisztika a háboru szörnyü éveiből, plakát

Miscarnok 1957 Magyar Forradalmi Művészet

MDK

Bokross Birmann Dezső

Plakátjainak szines repr.-i megjelentek "A Magyar Tanácsköztársaság plakátjai"c.könyvben a Kossuth Kiadó művészi kivitelű kiadásában.
A magyar kiadással egyidejűleg orosz, német és francia nyelven is megjelent a Corvina kiadásában.

Cikk: A forradalom plakátjai.

Esti Hirlap, 1959.II.17. 4.o.

MDK

Bokros Birman Dezső

Rajz

KÉVE XI.kiáll. N.Szal. 1918. nov.

2ancl.x

2o. 1.

MDK

Bokros Birman Desső

KÉVE 11. kiáll. M.Szal, 1918. nov.

5.1.

MDK

Bokros Birman Dezső

Rajz

Rajz

Rajz

KÉVE XI. kiáll. N.Szal. 1918. nov. 22 l.

MDK

Bokros Birman Dezső

Tanulmány egy falfestm. kartonjához

Vázlat " " "

Tanulmány " " "

KÉVE XI.kiáll. N.Szal. 1918. nov.

~~2ancłcx~~

2o. 1.

MDK

Bokros Birman Dezső

Vázlat egy falfestmény kartonjához

KEVE 11. kiáll. N.Szal. 1918. nov. 21.1.

MDK

Bokros Birman Dezső

324-326. Rajz

327-329. Vázl. egy falfestm. kartonjához

Akt, br.

KÉVE 11. kiáll. N.Szal. 1918. nov. 22.1.

Bokros Birman

Vázl. egy falfest, vázlatához

MDK

KMVS II. Kiáll. H.Szal. 1918. nov. 20 l.

MDK

Bokros Birman Dezső

Vázl. egy falfestm. kart.

KÉVE XI. kiáll. N.Szal. 1918. nov. 2o l.

MDK

Bokros Birman Dezső

Tsulm. egy falf. kart.

Vázl. egy "

Tanulm, "

KÉVE 11. kiáll. N.Szal. 1918. nov.

2o l.

MDK

Bokros Birman Dezső

Vázl. egy falfestm. kartonjához

" " " "

" " " "

KÉVE XI. kiáll. N.Szal. 1918. nov. 22 l.

MDK

Bokros Birman Dezső

Vázl. egy falfestm. kartonjához

KÉVE XI. kiáll. N.Szal. 1918. nov. 21 l.

MDK

Bokros Birman Dezső

208-260. Rajz

Akt, br.

Torzó

KÉVE XI.kiáll. N.Szal. 1918. nov. 17-19 l.

Csókakő
Fejér m.

ed viritanék
d mosojognék
ki kedvéért élnék

kis borocskát
s ajándékát
ve fáradságát
a piczi száját.

y ha nem szeretne

MDK

Bokros Birman Dezső

Rajz

Akt, br.

KÉVE 11. kiáll. N.Szal. 1918. nov.

21. l-

MDK

Bokros Birman Dezső

164-260. Rajz.

Akt, br.

KÉVE 11. kiáll. N.Szal. 1918. nov.

17-18 l.

MDK

Bokros Birman Dezső

Rajz

Akt, br.

KÉVE XI. kiáll. N.Szal. 1918. nov. 21 l.

MDK

Bokros Birman Dezső

Akt, br.

KÉVE XI. kiáll. N.Szal. 1918. nov. 22 l.

MDK

Bokros Birman Dezső

Leányakt, carr.márv.

KÉVE XI. kiáll. N.Szal. 1918. nov. 1o.l.

MDK

Bokros Birman Dezső

Leányakt, márv.

KEVE II. kiáll. S.Szol. 1918. nov.
lo l.

MDK

Bokros Birman Dezső

Felbukó harcos

Akt, gipsz

Torzó, br.

Akt

KÉVE XI.kiáll. N.Szal. 1918. nov. 17-19 l.

MDK

Bokros Birman Dezső

Akt, gipsz

Torzó, br.

Akt.

KÉVE 11. kiáll. N.Szal. 1918. nov.

17-19 l.

MDK

Bokros Birman Dezső

Rajz

Haldokló harcos, br.

KÉVE 11. kiáll. N.Szal. 1918. nov.

~~2ex~~ 2o.1.

MDK

Bokros Birman Dezső

Rajz

Haldokló harcos

KEVE XI. kiáll. N.Szal. 1918. nov. 20 l.

MDK

Bokros Birman Dezső

164-203. Rajz

Oblt. Ernst Grandauer, br.

Rajz

Htm. R.Molterer, br.

KÉVE XI. kiáll. N.Szal. 1918. nov. 17-19 l.

MDK

Bokrös Birman Dezső

Torzó

Felbukó harcos

KÉVE 11. kiáll. N.Szal. 1918. nov.

17-18.l.

MDK

Bokros Birmen n Dezső

Kubikos

reprodukció

Szocialista képzőm. csop. kiáll. 1934.44.

N.Gal. 1964.

MDK

Bokros Birmann Dezső

Független Magyarországért,

reprodukció

Szocialista képzőm. csop.kiáll. 1934-44.

N.Gal. 1964.

Bokros Birman Dezső
festőművész

Magy. Nemzet 83 VI. 23. 8r.

M.D.K.

Bokros Birman Dezső szobrász

Művei a kiállitáson

Don Quijote

Rokkant katona

Perneczky Géza: Magyar szobrászat 1920-1945

Kiállitás Székesfehérváron

Magyar Nemzet 1966. márc. 25. 4.l.

Don Quijote

Rokant ketona

Bokros-Birman Dezső szobrász M.D.K.

Müve a kiállitáson

Ma da me Sans G ene / szoborkompozició, 1930

Perneczky Géza: Magyar szobrászat 1920-1945
Kiállitás Székesfehérváron
Magyar Nemzet 1966. márc. 25. 4.1.

Bokros-Birman Dezső szobrász= M.D.K.

Művei a kiállításon

Perneczky Géza: Magyar szobrászat 1920-1945
Kiállítás Székesfehérváron

Magyar Nemzet 1966. márc. 25. 4.l.

Dokros-Hiram Dexso exobrèsz= N. Y.

M.D.K.

B okros B irman Dezső szobrász

Müve a kiállitásen

Don Quijote
Rokkant katona

Perneczky Géza: Magyar szobrászat 1920-1934
Kiállitás Székesfehérváron
Magyar Nemzet 1966. márc. 25. 4.l.

M.D.K.

B OKTOS B ITTHAN Dezső szobrása

Műve a Kiállításon

Don Quijote
Rokkant katona

Petrocsky Géza: Magyar szobrászat 1920-1934
Kiállítás Sakkcsatérdivéron
Magyar Nemzet 1956. márc. 25. 4.l.

Bokros Birman Dezső

A TAMÁS-GALÉRIA LX-IK KIÁLLÍTÁSA

V, AKADÉMIA UCCA 8

Van szerencsénk tisztelettel meghívni

Bokros Birman újabb plasztikáinak és Bor Pál festőművész szőnyegeinek kiállítására

amely május hó 12-én, vasárnap délelőtt 10 órakor nyílik meg. Nyitva május hó 20-ig, hétköznap délelőtt 10 órától délután 6-ig és vasárnap délelőtt 10 órától 2 óráig

Ez a meghívó a kiállítás bármely napján két személyre belépőjegyül szolgál

CODEX NYOMDA

MDK

Bokros Birman Dezső

Kiállitási hir

Művészet 1968 máj.p.48.

Bokros Birman Dezső, nobrán

MDK

2

A 20-as évekből való a: Scheiber Hugó portréja, Anya és lánya stb. 1927-ben készült a Kalapos önarckép, 1929-ben a Don Quijote.

Rokonság van az 1919-ből számazó Guggoló nő és a Madame sans gêne (1934) között.

Egri Mária: Bokros Birman Dezső kiállítása

Népszabadság, Bp. 1968. júl. 2. 7.

Bokros Birman Dezső 1.

Művészete egyik szakaszában több szálon át kötődött az expresszionizmushoz.
Korai periódusában a zárt forma uralkodott. Élményei Egyiptom, az asszírok és Michelangelo voltak. Csúcsos kalapú önarcképe /1924/ az egyiptomi fáraószobrok hieratikus formanyelvére utal.

Németh Lajos: Modern magyar művészet, London, 1968 102.l.

Bokros Birman Dezső 2.

Ady-maszkját is a lényegi vonások keresése jellemzi. Ez a geometrikus stílusa a 30-as évek közepétől átalakul. A Madame sans gêne c. kisbronzának telivér egészsége vagy önportréjának egyiptomias monumentalitása nem fejezhette ki a 30-as évek közepének magyar valóságában gyökereső életérzését.

Nemzeti Szalon: Modern magyar művészet, Corvina, 1968

102.l.

Bokros Birman Dezső 3.

Szembekerül azzal a problémakörrel, amely Derkovitsot az expresszionizmus irányába vitte: 1936-ban a sztrájkoló pécsi bányászok tésztektére megmintázza a Napba néző bányászt. Felháborodását csakis az expresszionizmussal rokon drámai hatású formanyelven tolmácsolhatta.

Németh Lajos: Modern magyar művészet, Corvin, 1968

102.l.

Bokros Birman Dezső 4.

Ösztövér férfiaktjának szaggatott mintázása már-
már Giacometti ideoplasztikájára emlékeztet. A jelzett
változásra utal a Don Quijote /1929/ is. Az ideyen
valósággal szembenálló magányos hős még némi ta-
nácstalanságot is sugall.

Nemeth Lajos. Modern magyar műnek /Corvin/ 1968

102. l.

Bokros Birman Dezső 5.

A 40-es években a hábornús évek szörnyűségét, a megalástatást kifejező expressionista kisbronzok sorát mintázza /Útkaparó, Rokkant Katona, József Attila/, a magyar plasztika legtragikusabb ihletésű darabjait.

Németh Lajos, modern magyar szünet, Lorina, 1968

102.1.

Bokros Birman Dezső c.

Az ezekben megnyilatkozó tépett forma jellemzi érett korszakát, a 40-es évektől egészen élete végéig mintázott műveit /Függetlenségi Front plakett, A dunai népek kórusa 1945, Mednyánszky-emléktero/.

Vaníek Lajos: Modern magyar művész / Bonn, 1968

103.l.

Bokros Birman Dezső 7.

Sajátos íz a magyar szobrászatban. Kortársai túlnyomó részével ellentétben ő az infernális világgal nézett szembe, és ehhez megfelelő stílust is választott. Ő volt a magyar expressionizmus legnagyobb formátumú szobrásza.

Nemeth Lajos: Modern magyar művészet, Corvina, 1968

103.2.

MDK

Bokros-Birman Dezső
szobrai:

Fej terakotta
Pálmai J. terakotta
Horváth I. "
Csorbafülü "
Pán I.-né "
M.Éva "
Ibolya "
Fiufej "

Tamás Gal. 82.kiáll. 1937.márc.

MDK

Bokros-Birman Dezső
szobrai:

Leányfej bronz
Sasa "
Baba "
M.R.-né "
beckói Biró Henrik bronz
Frankfurtné "
Ságelné "
Akt "

Tamás Gal. 82.kiáll. 1937.márc.

MDK

Bokros Bierman Dezső

"Fej", bronz

Magyar művészhetek reprezentativ képzőművészeti kiállitása v.Ernst Múzeum.

Katalógus 1947 jan.4-26-ig.10.o.

Bokros-Birman [ ], szobrász MDK

Magakészítette portréja: Önarckép
c. képe látható a kiállításon.

–: Újra felfedezett műkincsek a BÁV. VI.
Képaukciójának kiállításán 10.1.

NÉPSZABADSÁG, bp. 1962. dec. 6.

Bokros Birman Dezső szobrász

Fiufej

Utépitő

Bányavidéki Vándorkiállitások katalógusa 1948.

Bokros Birman Dezső 1889--

Kubikos, br.

Ernst Mus. M.Plasztikai és Graf. kiáll. 1954.
szept. 14. 1.

MDK

Bokros Birmann D.

Uj realista csop.bemut.kiáll. Tamás Galéria.
73/b.sz.szobrok. 1936.okt.

MDk

Bokros - Birmann Dezső, szobrász

Most fejezte be egy Bartókról készült miniatür bronzszobrát.

– : Ma hallottuk. 2.0

ESTI HIRLAP, Bp. 1961. nov. 10.

MDK

Bokros Biermann Dezsó
műve:

Arcmás. Bronz.

Az Orsz. Magy. Képzőm. Társ. jubileumi kiáll.
képes tárgymutatója. 1936. maj-jun. 35.1.

Bolros Bitman Dezső

MDK

Tagja volt a Szocialista Képzőművészek Csoportjának.

Vértes Gy. Harc a szocialista realizmusért. Kortárs. 1961. 12. sz. dec. 919.l.

M.D.K

Bokros Birman Dezső
festőművész

Méltatás.

Pogány Ö. Gábor: Nikus Sándor pályakezdése.
Művészet, 1963. augusztus – 11 lap

Bokros Birman Dezső szobrász M.D.K.

/1889-

Kalapos önarckép /1924

Don Quijote, /1939/ repr.

Utkaparó., Rokkant katona.,

Négykézláb álló., Napbanéző.,

Dunavölgyi népek kórusában.

Körner Éva: Magyar művészet a két világháború között Bp. 1963. 52-54.l.

Fénykép

Magyar Foto: TJ 4818/1-11 Hegedűsné

Bokros Birmann Desső, műveinek kiállítá-
sán a Fényes Adolf Teremben

1954. VIII. 18.

Neg. van

Bokros – Birmann Dezső, szobrász MDK

Műtermi kiállítása nyílik meg Bulcsú utca 2/d. sz. házban. Tíz műve lesz látható, köztünk a Nemzeti Galériától kölcsönkért: Lány, kötényben c. szobra.
Több mint száz szobra van a világos szerte a 72 éves művésznek. Tavaly készítette el Bartók portréját (fej), most Ürhajónézők c. hármas kompozíciójával lett készen.
— : Műteremkiállítás előtt 2.

ESTI HIRLAP, bp. 1962. március 14.

Bokros-Birman Dezső, szobrász MDK

A szabadság és a nép c. 20 év előtti kiállítás résztvevője. Magyarország gért c. plakettje egyik oka volt a hajdani betiltásnak.

Fenczik Flóra: Egy kiállítás két megnyitója. 2. l.

ESTI HIRLAP, bp. 1962. márc. 31.

Bokros-Birman Dezső, szobrász

Wilfried Fietzenreiter német szobrász kisplasztikái Bokros Birman mesterünk kisplasztika világára emlékeztet-nek.

Muzányi-Kovács Endre: A Német socialista művészet kiállítása az Ernst Múzeum-ban 9

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1964. jún. 26.

M.D.K.

Bokros Birmann Dezső.

festő

A XIII. kerületi művészek tárlatán

részt vett.

F.J.: A XIII. kerületi képzőművészek

Élet és Irodalom, 1964. május 30 - 8 lap

Bokros Birman Dezső, [ ] 1904

Tevékenyen működött a Szocialista
Képzőművészek Csoportjában.

Murányi-Kovács Endre: Jegyzetek egy ünnepi
emlékkiállításról. 8.

NÉPSZABADSÁG Bp. 1964. jún. 13.

Bokros Bierman Dezsö, festöm. MDK

Négy esztendö eredményeit mutatták be a "Kéve" müvészei. Az egyes, 14.müvésztagja több mint 3oo müvel vett részt.

B.B.D. uj tag, jóformán most indul a biztató jövö elé. Erös fejlödést mutat, bár katonai szolgálatot teljesit.

Nemzeti Szalon kiállitása nov.4.-én nyilt me

Müvészet. 1917. 7o.l.

Bokros Bismann Dezső, [ ] MDh

A csoport tagja volt.

Mihályfi Ernő: A szocialista képzőművészek csoportjának emlékkiállítása a Nemzeti Galériában 9. (

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1964. ápr. 19.

Bohros-Bírman Dezső-
szobrász-grafikus

M.D.K

A Szocialista Képzőművészek kiállitásán rendszeresen részt vett.

M. Heil Olga: A Szocialista Képzőművészek Csoportja
Művészet, 1964. április – 29 lap.

Bolros Birman Dersö

nolván

MDK

A Csoport tagja volt.

Köpeczi Béla: Életükkel és műveszetükkel harcollak

Élet és Hodalom, 1964. április 18 - 1 lap.

Bohros Birman Dezső
szobrász

M.D.K

„Kubikos" (repro)

Major Máté: Leltár
Művészet, 1964. május – 19 lap

Bokros Biermann Dezső.

A Tamás Galéria kiállitotta müveit 1929-ben.

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek története,kézirat.

Bokros Birmann Dezső.

Kiállitotta müveit a Belvedere 1923-ban.

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek története,kézirat.

Bokros Birmann Dezső.

A "Kéve" művészegyesület tagjai a fiatalabb művész gárdából 1929-ben.

Bende J: A Képzőművészeti Egyesületek története.

Bokros Biermann Dezső.

A "Kut" művészegyesület tagja.

Bende J: A Képzőművészeti egyesületek története,

Bokros-Birmann Dezső.

A Tamás Galéria kiállitásain szereplő müvész.

Bende J:
A Képzőmüvészeti egyesületek története,kézirat

Bokros Biermann Dezső.

1931-ben kiállitotta müveit a Tamási Galéria

Bende J:

A Képzőművészeti egyesületek története,kézirat.

Bokros Birmann Dezső.

A Nemzeti Szalon kiállitotta müveit 1933-ban

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek története, kézirat.

MDK

Bokros-Biermann Dezsö, szobrászm.

Nöi fej. Repr. 2.1.

KUT müv.folyóirat. I.évf. 2.sz.1926. jun.1.

Bokros-Birman Dezső, szobrász MDG

A Képzőművészeti Alap megrázárolta a Medvyánszky Terem részére Bokros-Birmannak Medvyánszkyról készített figurális bronzszobrát.

– : Ma hallottuk 2.

ESTI HIRLAP, Sp. 1962. aug. 1.

Bokros Birman M.D.K.

Egyetln állami megbizása sincs

Tisztelt Szerkesztőég!

Németh István: Miért nem kap megbizást Bokros Birman

Magyar Nemzet 1964. december 6. 14. l.

Bokors Birmann M.D.K.

Résztvett a kiállitáson

Fiatal Bartók

/f.á./: A XIII. kerületi képzőművészek kiállitása

Magyar Nemzet 1964. május 28 . 7.l.

Bokros Birman Dezső MDK

Tanulmányfej, márvány

Műcsarnok 1924 február-március

Bokros Birman Dezső szobrász M.D.K.

Művei a bukaresti Simu Képtárban rendezett magyar grafikai - és kisplasztikai kiállitáson

Napló

Magyar Nemzet 1964. december 5. 4.l.

Bokros Birman Dezső

Kossuth díjas nobrát 75 mile-
tésnagyján a hagy. Nagy kört. Érdemes
Művene cimmel tüntették.
„Nagy ba rékó férfi" c. nobra most
készül, melyet a Budakeni
Szanatóriumban alkitanak fel

Amág Világ 1964, 49 sz., 21 oldal.

Bokros Birman Dezső, szobrász MDK

75 éves. A felvétel műtermében mutatja a Mestert.

—: Bokros Birman Dezső hetvenöt éves 9.

NÉPSZABADSÁG, bp. 1964. nov. 22.

Bokros-Birmann Dezső, nobrán VDL

75. születésenapja alkalmából a Magyar Népköztársaság érdemes művésze címmel tüntették ki.

— : Kitüntetések — 10.

NÉPSZABADSÁG, bp. 1963. nov. 19.

Bokros B irman Dezső szobrász M.D.K.

Kossuth-dijas

a Lehel ut és B ulcsu utca sarkán lakik föld-
szinti müterem-lakásban.

Ujpesten született. 9-en voltak testvérek.

6 éves korában rikkancs volt.

„tkaparó,

Négy szegény paraszt,

Kubikos,

„kasztás.

Magyar Nemzet 1964. november 19. 4.1. ./.

Fénykép

Magyar Foto: 1075/4-6 Hegedűsné

Bokros-Birman Dezső: „Modell"

Kobor

Cserna

1946. IX. 26.

Neg. van

Fénykép

Magyar Foto: 2808/1 Hegedűszé

Bokros-Birman Dezső: (Négy álló férfi alakja)

Kobor

Kovács

1947. V. 28.

Neg. van

Fénykép

Magyar Foto: 2689/1-4, 2890/3 Hegedűmé

Bokros-Birman Dezső: „Dózsa"

Kobor

Szécsényi

1947. V. 13.

Neg. van

Fényképész

Magyar Folo: 2808/3, 2890/2 Hegedüsné

Bohus-Bizman Dezső: „Önarckép"

Rajz

Kovács

1947. V. 28.

Veg. van

Fénykép

Magyar Foto: 28901/1 Hegedüsné

Bokros-Birman Dezső: „Modell"

Szobor

Kovács

1947. VI. 7.

Neg. van

Fénykép

Magar Foto: 2808/2 Hegedűsné

Bokros-Birman Dezső: (Férfi-fej)

kobor

Kovács

1947. V. 28.

Neg. van

Negativ

Petrás: 513 Kerényiné

Bokros-Birman Dezső: Bukor Béla arck. szobor

MDK

Bokros Birman Dezső,szobrászm

Teljességre törekvő müvész, mondanivalója egyetemes.

Ady portré. Fej. Repr.
Női akt. Teljes alak, fekve.Repr

Negyveb évvel ezelött faragta márványba :
Alvó leányka.

Artner Tivadar: Bokros Birman Dezső gyüjteményes kiállitása a Mücsarnokban.
Esti Hirlap. 1957.aug. 19.

Negativ

Petrás: 602-603 Kerényiné

Bokros Birman Dezső: SZOT Székház szobra

MDK

Bokros Birman Dezső,szobrászm

Kiméletlen élességgel furja szemét a modell lelkivilágába. Kisplasztikája teltidomu asszonyok ábrázolásai. /Talán csak a barlangi ősember tudta igy mészkőbe faragni ill.álmodni Willendorfi Vénuszát. Férfifigurái riasztóan soványak.Heroikus erőfeszitéssel hordják zaklatott lelkük roppant terhét.

Rokkant katona. 1944.

Kubikos. Ez robusztus, ezidőtájt készitett munkás figura. Utburkoló: Oszloptagu óriás.

Artner Tivadar: Bokros Birman Dezső gyüjteményes kiállitása a Mücsarnokban.

Esti Hirlap. 1957.aug. 19.

B okros Birman Dezső szobrász M.D.K.

Fiu akt /1912/ első szobra
Anya és lánya /1922/
51 évvel ezelőtt visszajött Pestre.
L914-ben kvitték a harctérre.,megszökött.
F üggetlen Magyarországért / 1942/
Napbanéző /1936/ Ennek változatát készíti el
a budakeszi Korányi Tbc szanatórium parkjába.
75. születésnapján a Magyar Népközt. Írd, Művész
kitintetés
Magyar Nemzet 1964. november 19. 4.1.
Müteremlátogatás a 75 éves Bokros Birman
H.B.L.: Bokros
Dezsőnél

B okros B irman Dezső szobrász M.D.K.

Az iskolában tanitója külön rajzórákon foglalkozott vele , de szüleicsak hosszu könyörgés u-
a dták szobrászmühel be inasnak, pallérnak szánták.

Gip zdiszeket készitett.

Ady,József Attila,B artók , Mednyánszky -portréja

Önálló szobrászmühelyt nyitott 3 évei inaskodás után.

Megbukott és kiment Párizsba

Magyar Nemzet 1964. november 19. 4.1. /.

Bokros Birman Dezső, szobrán MDK

Egykor mestere volt Szöllösi Endrének.

Munányi-Kovács Endre: Jegyzetek Kiállításokról

9.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1964. okt. 2.

Bokros Birman Dekső

Kossuth díjas nobván, Érdemes
hűvész. Villamos nekensétlenség
következtében, 75 éves korában
meghalt. Nyíjesti munkás-
családból nákmakott.

hűvei: Fekvő lány (emlitve)
Don Quijote "
Nagbarékő "
Munkás "

Négyszeg, 1965, jan. 26, 2 old.

Bokros Birman Dezső

Kossuth díjas nobsán.
Hétfőn temetik, feb. 1-én

Négyszer, 1965; ap. 29., 2 old.

Bohros Birman Desső

M.D.K

szobrász

75. születésnapja alkalmá-
ból a Magyar Néphöztársa-
ság érdemes művésze cím-
mel tüntette ki a hormány

— : —

Művészet, 1964. dec. – 48 kap

Bolsos Bertman Dezső M.D.K.

szobrász

A Nemzeti galeriában ő szerepel a legtöbb szoborral. A kormány az érdemes művész címével tüntette ki. „Kalapos önarckép" (repro)

F.J.: Bolsos Bertman Dezső 75 éves
Élet és Irodalom, 1964. nov. 28-6 lap.

Bokros Birman Dezső-
nobrász

M.D.K.

A szocialista művészcsoport 1942-es kiállításának egyik rezítvevője. — Kiállítási plakátját „Kalapos ó marchépe" díszítette.

F.J.: Bokros Birman Dezső 75 éves
Élet és Irodalom, 1964. nov. 28 - 6 lap

Bohros Birman Dezső M.D.K.

szobrász

Az ő alkotásai a: „Kalapos ömarc-kép", a „Don Quijote", a „Napbarné-ző", a „Nő a teknősbékával", a „Ulysses" a „Független Magyarország-gelt" című plakettje 1942-ben készült.

F.J.: Bohros Birman Dezső 75 éves
Élet és Irodalom, 1964. nov. 28 - 6 lap.

Bokros Biermann Dezső

MDK

Szerepelt a XIII. kerületi képzőművészek kiállitásán.

Gyuris: "Angyalföldi Montparnasse"

SZÉRSZÁMGÉPIPAR 1964 jun. 8.

MDK

Bokros Birman Dezső

A KEVE művésztagja 1917-ben.

Nemzeti Szalon.Kéve.X.kiáll.kat.1917. 6.l.

MDK

Bokros Birmann Dezső

Rokkant katona, bronz

I.Művészeti Kiáll.Aut.1946.Jul.7.-Jul.28.-i

14.lap

MDK.

Bokros Biermann Rezső

Cimszóval szerepel a Müvészeti Lexikonban

Magyar Nemzet 1965 máj.29.lap -

MDA.

Bokros Birmann József.

Kiállítás 1948 címmel a Nemzeti Szalonban.

Emlétve.

Népnüvelés, 1965. 6. sz. 33. old.

MDK.

Bokros Biermann József

Kritika

Népmüvelés 1965 6.lap 33.

MDK.

Bokros Biermann R.

Müvei a Nemzeti Galériában

Kisalföld 1965 május 9.lap -

Bokros-Birman Desső, nobrán 1 1924

A művészt 1965. jan. 24-én halálra gázolta egy villamos.

Műveinek csak töredék-részét tudták katalógusba venni. A többi minden eltűnt volna.

(mándi): Nyomozás — nobrok után 2

ESTI HIRLAP, 1965. nov. 5.

Bokros Birman Dezső, szobrász M.D.K.

Gyermekkori mély benyomásain kívül egy önarckép tusrajzát kőrli a könyv.

Pán Imre körkérdésére beérkezett válaszok: Az uj magyar müvészet önarcképe, Európaiiskola 1945.
Idézve: Korbársak szemével, 1896-1945. Szerk. Németh L.
Bev. és összeáll. Perneczky Géza,
Bp. 1967. Corvina.

272 - 273. old

M.D.K.

Borros-Birman [Dersö]. nobrás

műveit is közölte Kassák az 1928-ban indított „Munka" c. folyóiratában.

Bori Imre-Körner Éva: Kassák irodalma és festészete

Magvető, Bp. 1967. 217. old.

Bokros Birmann Dezső

Zajza: Áchim András

a 4. oldalon

Magyar Nemzet 1969 december 31

Bohos Birman Dezső 4

Duna-völgyi népek Zózusa (emlékmű)

Független Magyarországért (plakett 1942)

Szpitnyiknézők (1962) a művei

emlékve

Magyar Nemzet 1969 december 31

4. old.

Bokros Birmann Dersö 1.

80 éve született. – Az Iparművészeti Iskolában Mátray Lajos, Simay Imre, Maráti Géza növendéke volt

– Naplé –

Magyar Nemzet 1969 november 20
4. old.

Bohros Bírman Dessö 1

emlékkiállítása nyílt a

Nemzeti Galéria díszterében

Magyar Nemzet 1969 december 31

4. old.

Bohor Bírman Dersö 2

„Napbarnező bányász"
„Útbarkoló"
„Kubikos"
„Rokkant Zatona" c. szobrai említve

Magyar Nemzet 1969 december 31.
4. old.

Bokros Birman Dessö 3

„Kalapos önportré"

„Önportré" c. vsobrai emlitve

Magyar Nemzet 1969 december 31

4. old

Bokros Birmann Dezső

2

1914 óta vett részt aktív kiállítóművészként művészeti életünkben, 1918-ban más önálló kiállítása volt, 1926-32-ig Pozsonyban élt, ahol főként portrékat és kisplasztikákat mintázott.

Magyar Nemzet 1969 november 20
4. old

– Nagyló –

Bohos Birmann Persö 3

a Szocialista Képzőművészek Csoportjában alkotott

Magyar Nemzet 1969 november 20
4. old.

– Napló –

Bohnos Birmann Dersi 4

Kalapos önarckép
Don Quijote
Független Magyarországért (plakett)
Rokkant Latona c. művei

emlitve

Magyar Nemzet 1969 nov.ab. 20
4. old

Nagyi

Bohros Bizmann Dersö 5

1965 január 24.-en halt
meg autóbaleset következtében.

Magyar Nemzet 1969 november 20
4. old.

– Nagyli –

Bohros Birmann Dersö

Szöllösy Endre mestere volt.

Magyar Nemzet 1969 november 1.
4. old.

Bokros Birmann Dezső

Szobrával szerepel a „Magyar Művészet 1945-1969" kiállításon

Magyar Nemzet 1969 október 12
12. old

MDK

Bokros - Birmann Dezső, szobrász

Megemlítve.

Antal Gábor : Gebin

3.

FSTI HIRLAP, Bp. 1971. jan 27.

MDK

Bokros Birman Dezső, 12 obrázu

1938 - cal kapcsolatban megemlítve.

Láncz Sándor: Anna Margit művészete

465-466. lap

JELENKOR Pécs 1970. május XIII/5.

MDK

Bokros Birman Dezső, szobrász

Sokrétűbb publikációt érdemelt volna
Szabó Júlia könyvében.

Bodri József: Képzőművészeti krónika 552-557. 1.

JELENKOR, Pécs. 1970. június XIII/6.

Bohus Biermann Dezső

emlékkiállítása nyílt

vasárnap a Nemzeti Galériában.

Magyar Nemzet 1969 december 23.

4. old.

Bokros Birman Dezső

Don Quijote /repr./

Rabinovszky Máriusz: Két korszak határán Bp.1965.
képjegyzék

MDK

Bokros Birman Dezső

Kubikos, br.

20. sz. M. festészet és szobrászat. M. Gal. és Móra F. Múz. Szeged, 1966.

Bokros - Bisman Dezső, szobrász

MDK

Az esztergomi kiállításon
nezepel Lenin-portréja.

-: Hallottuk

2

ESTI HIRLAP Bp. 1967. dec. 13.

Bokros-Birman Dezső

Szerepel az „Új realisták"
kiállításán a „Tanács galériában
(1936)

Jelenkor 1966 XI. n. 1050 old.

Bokros Birman Dezső

Szobra

szerepel a „Lenin a magyar képzőművészetben" c. kiállítás a nékes fehérvári István Király Múzeumban

Dunaújváros 1968 I. 9

Bokros Birman Dezső

Emlékkiállítása nyílik az idén

Hajdú Bihar megyei Napló 1968. I. 7

Bohros Birman Dersö, szobrász (1889 - 1965) M.D.K.

egyike az expresszionista szobrászat legerőteljesebb magyar képviselőinek.

Information Hungary, Szerk. Erdei Ferenc,

Akadémiai Kiadó, Bp.1968. ~~+954 old.~~ 945 old.

MDK

Bokros Birman Dezső

Kiállitási hir

Fehérmegyei Hirlap 1968 jan.7.

MDK

Bokros-Bierman Dezső, hobrán

A ferencvárosi Pincetárlaton nerepel.

— : A nap programjából 6

ESTI HIRLAP Bp. 1968. jan. 30.

Bokros Birman Dezső

Kiállítása lesz a Nemzeti galériában

Népszabadság 1968. I. 7.

MDK

Bokros Birman Dezső, festőművész

Kiállítása lesz a Nemzeti Galériában.

— : Kiállítás a Ferenczy család alkotásaiból

9

Népszabadság Bp. 1968. március 23.

Bokros Birman Dezső

Független Magyarországért, terr.d.

Rokkant katona, br.

A. képeslevelezők a fasizmus ellen.

B.Gal. 1965.

MDK

Bokros Birman Dezső

Önarcmás, repr.

M. Nemz. Galéria, vezető 1965.

MDK

Bokros Birman Dezső, szobrász

Önálló kiállításon idézik föl
művészetét.

–: Medgyessy ..... emlékkiállítás
a Nemzeti Galéria idei programjában 10.

Népszabadság Bp. 1968. jan. 7.

Bokros Birmann Dezső

Madame sans Gêne, Grosz, 33,5 cm.

Pécs (Janus Pannonius Múzeum) Modern magyar képtár. Forgács Hanna Erzsébet emlékkiállítása. Összeállította: Romváry Ferenc. Pécs 1984. (Múzeum füzetei 6).

16

MDK

Bokros Birman Dezső

Kiállitási hir

Szocialista müvészetért 1968 jun

Botros Bisman Dersö

Kezepel a XX ind. magy. fest. és szobr. c. kiállításson Szegeden

Izes Mihály: A XX ind. magy. fest. és szobr. c. kiáll. Szegeden

Tiszatáj 1966 VI n. 503 old.

Bokross Birman Dezső

kiállított mobra:

Vethérő, gipsz, 20 cm.

Tavaszi tárlat. A Mücsarnok kiállitása 1957. Kat. szerk.: Kisdiginé Kirimi Irén. Bp. 1957. 19 l.

17.l.

MDK

Bokros Birman Dezső

Mihályfi Ernő:
A Szocialista Képzőművészek Csoportjának emlékkiáll.
a N. Galériában. Népszabadság 1964. ápr. 19.

Bokros Birman Dezső, szobrász

L.: Vasas Károly

Rózsa Gy.: A kisplasztikában... 7.

NÉPSZABADSÁG,

Bp. 1975. okt. 11.

Bakros-Birman Dezső

a Magyar Munkásmozgalmi Múzeum szocialista képzőművészet 1919-től 1945-ig vívott harcát tárják látogatói elé. Szerepel a művész alkotása.

Horváth György: Fotók, képek, szobrak a Magyar Munkásmozgalmi Múzeumban.

Magyar Nemzet, 1975. ápr. 13.

MDK

Bokros Birman u Dezső, szobrász

Idézet Bokros Birman utól.
Sorai mottóként szerepelnek.

Gelmacher Anna: Megnyitó szavak Szabó László szobrászművész kiállításán 163. old.

Jászkunság, Szolnok. 1967. december XIII/4.

MDK

Bokros-Birman Dezső, szobrász

Németh Lajos könyvéről szólva méltatja műveit a cikk.

Miklós Pál: A modern magyar képzőművészetről 20-25. l.

KRITIKA, BP.] 1969. március VII/3.

MDK

Bokros - Birman[n] Dezső, szobrász

Megemlítve.

Körner Éva: Periodizáció és művészettörténet
25-29. o.

KRITIKA, BP.! 1969. május VII/5.

MDK

Bokros - Birman Dezső, szobrász

Bokros - Birman - kötet jelenik meg a Művészet Kiskönyvtárában.

(bé): Corvina a Külföldi piacon 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1971 febr. 16.

MDK

Bokros Birman Dezső, szobrász

„monumentalis plasztikájából"

Budapestre jóformán semmisem került."

Németh Lajos: A modern magyar Kisplasztikáról

21–23. o.

KRITIKA, BP.! 1969. augusztus VII/8.

Bokros Birmann Dersi

neve emlitve

Képrömüvészet

Vojtina 1970 marcius
20 h. old.

Bokros Birmann Dersö szobrász 1

1965 januárjában halt meg.
75 éves korában. Emlékkiállítása nyílt
a Nemzeti Galériában.

Vigilia 1970 március
199. old

Képzőművészet

Bokros Birman Dezső 2

„Beczkói Biró Henrik" mügyűjtő

portréja emlétve

Vigilia 1970 március

200. old

Képzőművészet

Bokros Birman Dezsi 3

„Masaryk" csehszlovák állam-
elnök portréja emlétve

Vigília 1970 március
200. old.

Képrömüvészet

Bokros Birman Dezső 4

„Keleti Artúr" arcmása
emlékre

Képzőművészet

Vigília 1970 március
200. old.

Bokros Bírman Dezső 5

„Ady" szobra emlétve

Vigília 1970 március
200. old.

Képzőművészet

Bokros Bírman Dezső 6

„Kalapos önarcmás" c. szobra emlékve

Vigília 1970 március
200. old

Képzőművészet

Bokros Bírman Dezső 7

„Rollant Zatona" c. szobra emlétve

Vigilia 1970 március

200. old.

Képzőművészet

Bokros Birman Dezsi 8

„Anya és leánya" (1922)
c. szobra emlitve

Vigilia 1970 március
200. old.

Képzőművészet

Bokros Birman Dezső 9

„Madame sans gene" a szobra emlitve

Vigilia 1970 március

200. old.

Képzőművészet

Bokros Birman Dezsö 10

„Antony tehnösbeszával" c.
szobra emlékve

Vyslia 1970 március
200 old.

Képzőművészet

Bokros Birman Dezső

11

„Don Quijote" c. szobra

emlékve

Vigilia 1970 március

200. old.

Képzőművészet

Bokros Birman Dezső 12

1955-ös „Önportré"-ja
emlékve

Vigília 1970 március
200. old.

Képzőművészet

Bokros Birman Dezső 13

„Férfifej vázlat" (1927) c.
fuszajza emlétve

Vogelia 1970 március
200. old.

Képző mű vézet

Bokros Birman Dezsi

14

„Kalapos önarclép" (1947) c.
tuszajza emlitve

Vigilia 1970 március
200. dd.

Képsőmű véczet

Bokros Birman Dezső 15

„Festőszpárás, önarckép" (rötlézejz 1952) – emlétve

Vigilia 1970 március
200. old.

Képzőművészet

Bokros Birmann Dersö

neve emlitve

A Képzőművészeti Almanach ismertetése

a 12 S. oldalon

Vigilia 1970 február

Bohros Birmann Dezső

neve emlétve

Képzőművészet

Vigília 1969 augusztus
562 old

Bokros Birman Dezsi

neve emlitve

Kopsiaminsinset . Vigilia 1969 jaunás
60. old.

Bokros Birman Dezső

Lenin szobortere 1967
gipsz 30 cm

Lenin alakja a magyar
szokrászatban

Bokros Birman Dezső 1

80 éve született

Nápsava 1969 november 19
4. old.

Bolsos Birman Dersö 2

Kossuth díjas szobrászművész 1942-ben Térzitette a Független Magyarországért c. plakettet.

Népszava 1969 november 19

4. old.

Bohos Birman Dersö 3

„Napbanező" c. műve
emlitve

Népszava 1969 november 19
4. old.

Bolsos Bírman Dezső

emlékkiállítása nyílt

a Nemzeti Galériában

Népszava 1969 december 23

2. old.

Bokros Birman Dezső 1

emlékkiállítása nyílt a

Nemzeti Galériában

Népszava 1970 január 6

2. old.

Bohros Bírman Dezsi 2

„Rokkant Zatona" c. szobra

emlitve

Népszava 1970 január 6
2. old.

Bolros Bírmaa Dersö 3

Scheiber Hugó portréja
emlitve

Népszava 1970 január 6
2. old.

Bohros Birman Dezsi 4

„Csillagnéző (1941)" c. szobra emlitve

Nápszava 1970 január 6
2. old.

Bohros Birman Dezső 5

„Czputnyiknézők" c. szobra emlitve

Ulipszava 1970 január 6
2. old.

Dolnos Biroman Dersó 6

Achim emlékmire

emlékre

Nápolya 1970 január 6

2-old.

Bohros Bírman Dezső

emlive szerepel a „Szocialista Képzőművészek Csoportja" Kiállításán a Fővárosi Művelődési Házban

Alépszava 1969 március 12
2. old.

Bohos Bírman Bersö

müve szerepel a „Magyar Művészet 1896-1945" c. Ziállításon az Ernst Múzeumban

Nápszava 1969 szeptember 30
2. old

Bokros Birman Dezső
festő

A Tanácsköztársaság leverése után
emigrált.

Dévényi: Kernstok 21.
Corvina 1970.

Bokros Birmann Dezső"

Sportplakett, /terakotta/
bronzba öntve

Nemz Sportbiz, M Képzőm
Kiáll Katalógus 1945 aug

Bokros Birmann Dezső

Sportplakett, terrakotta

Nemz. Parasztpárt DÓZSA
Kiáll. Katalógus 1945 jún.

Bokros Birmann Dezső

Sinfej, bronz

Nemz Parasztpárt DÓZSA
Kiáll Katalógus 1945 jún.

Bakros Birmann Dezső

Utburkoló, bronz

Nemz Paraszt.párt DÓZSA
Kiáll. Katalógus 1945 jún.

Bokros Birmann Dezső

Ady Endre, bronz

Nemz Parasztpárt DÓZSA
Kiáll. Katalógus 1945 jún.

Bokros Birmann Dezső

Kubikus, bronz

Nemz Paraszt Párt DÓZSA
Kiáll. Katalógus 1945 jún

Bokros Birmann Dezső

Rokkant katona, bronz

Magyar Képzőművészet
I. Kiáll. Katalógus 1946 jún.

Bokros Birman Dersö

Koffán Károly róla készített

fotója a 30. oldalon

Tükör 1965 június 8

Bokros Bitman Dezső

Don Quijotéjával került be ez az alak a magyar szobrászatba. Olasai Vass Zoltán műve is visszautal rá.

Szabó Júlia: I. Országos Kisplasztikai Biennálé Pécs, 1967
Képzőművészeti Almanach 1, Corvina 1969, 13.l.

6344. fnyv. 9. t. (n)

Bokros Birman Dezső

A 10-es évektől erősödő expresszivebb, majd az aktivistákat folytató irány egyik képviselője.

Szabó Julia: 1. Orsz. Kisplasztikai Biennálé Pécs, 1967
Képzőművészeti Almanach 1, Corvina 1969 11. l

Bohrus Birman Dezső

Ferenczy Béni és Medgyessy mellett ő volt a nemzedék legjelesebb szobrásza.

Dévényi Iván: A Ferenczy család kiállítása a budavári palotában; Képzőmű. Almanach 1, Corvina 1969, 40. l.

Bohus Bitman Dezső

1919 megkezdi azt az önálló hangot, amely a Don Quijotéban

Bokros Birman Dezső

A közösségi művészet igényével mintázta magá-
nyos alakjait, a vaskanézőket, rokkant katonákat,
kihúnyó mozdulatú asszonyokat, kubikusokat, akik
Don Quijotéval együtt szellemi önarcképeink te-
kinthetők.

K. Kovalovszky Márta: Bokros B. Dezső kiállítása; Don Quijote 1929;
Képzőmüv. Almanach 1, Corvina 1969, 37. l.

Bokros Birman Dezső

A szerző idéz a művésztől; a sorok az 1919–20-as berlini időszakból a Don Quijotéhez vezetnek.

K. Konolovszky Márta: Bokros B. D. kiállítása; Don Quijote 1929 — Képzőmův. Almanach 1, Corvina 1969, 37. l.

Bokros Birman Dezső 1.

Az első nagy élmény a háború volt. Pályáját klasszicizáló szobrokkal kezdte, majd Párizs felszabadító hatására egy Munkácsy-pályázatra mintázott akttal tüntetett(!), kadi tudósító lesz.

K. Kovalovszky Márta: B.B.D. kiállítása; Don Quijote 1929 — Képzőmű. Almanach 1; Corvina 1969, 38. l.

Bokros Birman Dezső 2.

1919 meghozza az önálló hangot egy aktivista hatású guggoló nő-szoborral, Évehre elhallgat, a Job-illusztrációk mutatják a válságot.

K. Kovalovszky Márta: B.B.D. kiállítása; Don Quijote 1929; Képzőművészeti Almanach 1, Corvina 1969, 38. l.

Bokros Birman Dezső 3.

Az Ady-fejen és a Kalapos önarcképen át vezet az út a Don Quijotéhoz. Az utóbbi formai gondolata évek óta foglalkoztatja. Két változata is van: egy sima formákkal alakított és egy göröcsöskés felületű.

K. Kovalovszky Márta: B.B.D. kiállítása; Don Quijote. 1929 — Képzőművészeti Almanach 1; Corvina 1969; 38. l.

Bokros Birman Dezső 4.

A nagy Don Quijote 1929-ben készült. A csúcsos kalap a Kalapos önarcképhez fűzi. A szerző ide kapcsolja az Ady-fejet is. A Don Quijoteben a 20-as évek hazai értelmisége szemlélhette önmagát.

K. Kovalovszky Márta: B.B.D. kiállítása; Don Quijote 1929 — Képzőművészeti Almanach 1, Corvina 1969, 38.l.

Bokros Birman Dezső 5.

A Don Quijote ellenpárja, a Madame Sans Gêne az első mozdulatát kihúnóra formálja, naskosság és plebejusi erő nem benne az előző csoultalan testével szemben. Ezt a groteszk, furcsa figurák követik.

K. Kovalovszky Márta: B.B.D. kiállítása; Don Quijote 1929 — Képzőművészeti Almanach 1, Corvina 1969, 39. l.

Bokros Birman Dezső

A kortársak közül ő került legmesszebbre a három modern mestertől: Vedrestől, Bech Ö. Fülöptől és Fémes Bech Vilmostól.

K. Kovalovszky Márta: B. B. D. kiállítása; Don Quijote 1929; Képzőművész Almanach 1, Corvina 1969, 37. l.

Bohrab Birman Dezső

Don Quijote, fej (részletek), bronz, 93 cm
Kalapos önarckép 1927, bronz, 32 cm, MNG
Ady-fej 1924, bronz, 32,5 cm, MNG

Képzőmű. Almanach 1, Corvina 1969, 172.1.

Bokros Birman Dezső

Don Quijote 1929, krétarajz, 117 cm, MNG
Madame Sans-Gêne 1934, krétarajz, 93 cm, MNG

Képzőművészeti Almanach 1, Corvina 1969, 173. l.

Bokros Birman Degső

240. sz. „Kubikos", 1943, bronz,
16 x 21 x 14 cm. Nemzeti Galéria; reprodukció.

Aradi Nóra: A szocialista kéjzőmű-vészet története, Budapest, 1970.

Bokros Birman Dezső

241. „Független Magyarországért"
1942, bronz, 22.5 x 34 cm. Budapest, magángyűjtemény. Reprodukció.

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet története, Budapest, 1970.

Bokros-Bikmon Dezső

önálló kiállítása az elmúlt évtizedben volt.

Aradi Nóra: A szocialista képzőmű-vészet története, Budapest, 1970.

292 p

BOKROS BIRMANN DEZSŐ

Egy vörösréta-rajza került 1971-ben Bedő Rudolf magángyűjteményéből a Pécsi Modern Magyar Képtárba. (ecset.).

JELENKOR, 1971. március.

BOKROS - BIRMANN JEZSŐ

Zsigmondi Borbála készített róla portréfilmet.

(Daisomy): Új Balázs Béla-Díjas.

ESTI HIRLAP, 1971. ápr. 27.

Bokros Birman Dezső, ~~Dezső~~ szobrász

A Pécsi Modern Magyar Képtár, Forgács Hann Erzsébet Emlékgyüjteménynek 1960-ban megnyilt bővitett kiállitásn szereplő müvek jegyzéke:

Bokros Birman Dezyő: "Madame San Gene". Bronz, szobor. Mag: 33.5 cm. Jelzés a talapzaton: BäBä1934. Ltsz: 59.131. 184. old

SARKADINÉ, HÁRS ÉVA: A Modern Magyar Képtár, Forgács Hann Erzsébet Emlékgyüjtemény 181. old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, 1961. Pécs, 1962

Bohnos-Birman Dersö

"81 esztendeje született".

Év Lassulát
Népszava, Gy. 1970. nov. 19.

MDK

Bokros Birman Dezső, nobrán

Erdős László ír – „Valami készül" c. kömpeében – a szoc. képzőműv. csoport tagjairól, köztük Bokros Birmanról.

Gönczi Imre: Emlékiratok, emlékezések 361–362.

KÖNYVTÁROS, Bp. 1965. jünius

XV/6

Bokros-Birmann Dezső,festő

A Pécsi Modern Magyar Képtár,Forgács Hann Erzsébet emlékgyüjteményben,az alapitó dr.Gegesi Kiss Pál adományából Ferenczy Károly,Gulácsy Lajos,Czóbel Béla, Bokros-Birmann Dezső,Bernáth Aurél,Gadányi Jenő és még sok művész műve található. 182.old

SARKADINÉ,HÁRS ÉVA: A Modern Magyar Képtár,Forgács Hann Erzsébet Emlékgyüjtemény 181.old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve,1961.Pécs,1962

Bohnos Birmann Dezsi szobrász

81 éve született

Nápszava 1970 november 19

4. old.

MDK

Bokros Birman Dezső
kisplasztikáival szerepelt a bukaresti Simu képtárban rendezett "Magyar grafikai és kisplasztikai kiállitás"on.

é : Napló

Magyar Nemzet 1964 dec. 5.

Bokros Birman . MDK

szerepelt a kiállitáson.

Kontha Sándor: A Szocialista Képzőművészek
jubileumi kiállitásáról.
Társadalmi Szemle .1964 jul. 108-110. lap.

Bokros Birman Dezső, szobrász

- munkái reprodukálva a Sculptura Hungarica c. kötetben.

P.I.: Képzőművészet
Vigília, 1971. ápr. 279. l.

Bokros Birman Dezső, ~~festő~~ szobrász

A Pécsi Modern Magyar Képtár, Forgács Hann Erzsébet Emlékgyüjteménynek 1960-ban megnyilt bővitett kiállitáson szereplő müvek jegyzéke:

BOKROS BIRMAN DEZSŐ: "Önportré". Bronz, szobor. Mag: 8.5 cm
Jelzés nyaknál hátúl: BaBa Ltsz: 57.374. 184.old

SARKADINÉ, HÁRS ÉVA: A Modern Magyar Képtár, Forgács Hann Erzsébet Emlékgyüjtemény 181.old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, 1961. Pécs, 1962

Bokros Birman Dezső

MKK

szerepelt a kiállitáson.

"Kubikos "
" Aszfaltozó"
" Rokkant katona"

Gál Ferenc: Tiz év szomoru történelme a müvészetben.
A Szoc. Képzőm. Csoportja kiállitás a Nemzeti Galériában.

FÖLDMÜVELÖ 1964 máj.2.

Bokros Birmann

MDK

Szerepelt a népfront által rendezett képzőművészeti kiállításon a Balsac u. 5. üvegpavilonjában.

Fiatal Bartokja.

(f.á.): A XIII. kerületi képzőművészek kiállítása.

MAGYAR NEMZET 1964 máj. 28.

Bokros Birmann Dezső MDK

Szerepelt az Autovillamossági-gyár kulturtermében rendezett képzőművészeti kiállitáson.

Kisplasztikája és Bartók portréja

Ø Cs.M.: Kiállitás Angyalföldön.

ESTI HIRLAP 1964 máj. 25

Bokros Birman Dezső
nobrán

~ pól / Mihályfi Ernő előszavával. é.n./

A magyarországi műv. tört. I. 533.
Corvina 1971.

Bokros Birman Dezső
szobrán

A 20-as évek végétől a 30-as évek
közepéig alkotja meg főműveit.

A magyarországi műv. tört. I. 491.
Corvina 1971.

1) Boksor Birman Dezső

nobrán

1889-1965. Párizsban járt.

Ady-portré /1925/

Önportré /1925/

1930 - „Don Quijote" /kisplantika/

1937 - „Napba néző bányán", a tól

A magyarország mův. tört. I. 503

Corvina 1971.

Bokros Birman Dezső
1889 –

Rokhant katona /1964./ - bronz.

– repr. –

A Szocialista képzőművészek Csoportjának kiállítása a Nemzeti Galériában.
Északmagyarország 1964. ápr. 17. 6. l.

2) Bokros Birman Dezső
szobrász

alatt ékségsztrájkot vívó pénzi bányászok szimbóluma!

40-es évektben: „Független Magyarországért" mozgalomnak mintázott ~~szkb~~ ~~ra~~ plakettje (1942); „Rokkant ka-
A magyarországi műv. tört. I. 503.
Corvina 1971.

3) Bokros Birman Dezső
nobván
tona" /1942/; „Útbarkoló", „Lőrset
Attila-portré".

A magyarországi műv. tört. I.
Corvina 1971.

Bokros Birman Dezső
nolván.

Önarckép. 1927. Bronz. 32 cm Budapest. MNG Repr.

Napbanéző. 1942. Bronz 37 cm Budapest MNG Repr.

A magyarországi mův. tört. II. Kép n. 793, 794
Corvina 1970

Bokros-Birman Dezső

A Szocialista Képzőművészek Csoportjának tagja.

Ernyey Gyula: Magyar design; Ipari Művészet, 1969. III. 17. l.

Bohrer-Birmann Dezső

Szobra(i) van(nak) Kövcs Oszkár gyűjteményében.

K. Gy.: Kövcs Oszkárnál; Műgyűjtő, 1970. 1. sz., 13 l.

Bokros Birmann Dezső

Született Ujpesten 1889 meghalt Budapesten 1965. Tanulmányai: Iparművészeti Iskola, Képzőművészeti Főiskola, Budapest.

Sculptura Hungarica a mai magyar szobrászat, Budapest 1941.

Cév és lapzám nélkül

Bokros Birmann Dezső

Kiállitásai: 1918. Budapest, 1948 Párizs,
1957. Budapest.
1957 Kossuth díjas.

Sculptura Hungarica a magyar szobrászat,
Budapest 1191. (év és lapszám nél-
hül)

BOKROS BIRMAN DEZSŐ, szobrász

A Csók István Képtár kiállitásán szerepelt 1965-ben.
A két háború közötti kor nagy szobrászatáról beszélnek
A kiállitás összképe lehangoló volt, mintha problémátlan
világban alkottak volna. De néhány tragikus, harmóniát za-
varó disz zonáns hang/Bokros Birman, Mészáros/figyelmez-
tet a korra, melyben születtek. De formalisták voltak va-
lamennyien. 185. old

KOVACS PÉTER: Évi jelentés, 1965-66: Kiallitasok
A XX. szazad magyar müvészete 185. old

ALBA REGIA. Istvan Kiraly Múzeum Évönyve. VIII.-IX.
1967-68. Székesfehérvár

BOKROS BIRMAN DEZSŐ, szobrász

A Csók István Képtárban 1965-ben rendezett kiállítás
son/A XX. század magyar művészete/, művei szerepeltek.
Május 16-július 25. 185.old

KOVÁCS PÉTER: Évi jelentés, ~~1966-67~~ 1965-66. Kiállítások. A XX. század magyar művészete 185.old

ALBA REGIA. Istvan Kiraly Múzeum Évkönyve. VIII.-IX. 1967-68. Székesfehérvar

Bokros Birmann Dersö

1

Ziallítása nyílt Gyöngyösfehérvárott

Népszava 1968 május 21
2. old

Bokros Birmann Dezső

2

„Don Quijote" a szobra emlétve

Nápszava 1968 május 21
2. old.

Bokros Birman Dersö 3

„Napbanezö" c. vobra emlitoe

Nèprava 1968 május 21
2. old.

4

Bokros Birman Dersö

„Asfaltosö"

„Rokkant Zatom" c. szobrai

emlitve

Népszava 1968 május 21
2. old.

Bokros Birman Dezső

5

„Mednyánszky László" szobra

emlékoe

Népszava 1968 május 21

2. old.

Bokros Birman Dezső 6

„Madame sans gene" c.
zsobra emlitve

Nepszava 1968 május 21
2. old.

Bohros Biermann Dessö

Műve szerepel a Munszeti Galéria Kiállitásán: „Lenin alakja a magyar szobrászatban"

Magyar Munszet 1970 május 5
4 cold.

BOKROS BORMAN DEZSŐ, szobrász, grafikus

A Múzeum 1966-ban megvásárolta: "Démon" c. vörös kréta-rajzát. 184. old

KOVÁCS PÉTER: Évi jelentés. Uj szerzemények. Képzőmű-vészeti gyüjtemény 183. old

ALBA REGIA. István Király Múzeum Évkönyve. VIII.-IX. 1967-68. Székesfehérvár

Bohros Birmann Dezső

Közölt művei; lehete-lehér reprodukció:

10.) sz. „Mednyánszky" (bronz, 30 cm)

11) sz. „Buhor Béla portréja" (bronz, 27 cm)

mindkettő a M. Nemzeti Galeriában.

Sculptura Hungarica a mai magyar szobrászat, Budapest, 1191. Év és lapszám nélkül

Bokros Birmann Dezső 1

közölt műoei:

8.) Rohkant katona" (bronz, 25 cm) Budapest,

9) „Tomi" (bronz, 20 cm) Bpest, M. Nemzeti Galéria, fehete-fehér reprodukció

Sculptura Hungarica a mai magyar szobrászat, Budapest 1191. Sú és lapszám nélkül

BOKROS Birman

Kontka Sándor

Bokros Birman kiállítása

Társadalmi Szemle, 1970. 4. sz.

124-125

ndoltunk mint Ejzenstein

ostól a Rettegett Iván-

étere, Dejneka és Petrov-

n történelmi témáju kom-
a 30-as években
oportot alkotnak azok a

z elhatárolni egymástól

i festészetet. Ez utóbbi-

a Kihallgatás és A régi

jellegzetesebb képvise-

entétekre épülő motivuma-

~~fajtáját a legjelentősebb~~

s környezetábrázolás ap-

/65/

Bokros - Birman Dezső, szobrai MTI

Az MTI díszermében ápr. 9-én kiállítás nyílt műveiből.

— Hír

Népszabadság BP. 1960. ápr. 10. 12.

Birman Dezső

Kossuth -dijas xxxxxx MDK
szobrászmüvész

a Szovjetunioba utazott tanulmányutra.

Müterem 1958 I. évf. 11. sz. 46.o.

MDK

Birmann Dezső, Bokros

l.: Bokros-Birmann Dezső

Ország-Világ, Bp. 1958. november 19. 5. l.

M. Sz. L.

BOKROS-BIERMAN Dezső szobrász

A Magyar Tanácsi Iroda disszeverében
kiállítása 1960. okt.

Magyar Nemzet 1960. (XVI.) 235. 62. 4. l.

MDK

Bokros Birmann Dezsö, szobrász.

Fiufej.	Bronz.
Dunai népek.	"
Sebesült.	"

Száz magyar müvész. Föv. Képtár kiállitásai.XL.
Budapest, 1948.okt. Kat.11.1.

Bokros – Birman

szobrai olyanok, mintha sárból lennének tapasztva, tömpi alakjuknak súlyosak a mozdulatai

Képzőmův. Almanach Bp. 1969. 37. o.

Kovalovszky: Bokros B. D.

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

Bohros Birman

került a hostársak közül a legtávolabb a három mestertől (Vedres Márk, Beck Ö. Fülöp, Temes Beck Vilmos)

Képzőmův. Almanach Bp 1969. 37.t.
Kovalovszky: Bohros B.D.

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

Bokros Bizman

pályáját klasszicizáló szobrokkal kezdte, majd Párizs felszabadító hatására egy Munkácsy-pályázatra mintázott akttal tüntetett

Képzőmův. Almanach Bp. 1969. 38. o.
Kovalovszky: Bokros B. D

Bokros Birman

spokrani a kor, az idő és helyszín
szinte kitapintható – hite a közösség
ben szülőpárodiau naiv

Képzőművi. Almanach Bp. 1969. 37. o.
Kovalovszky: Bokros B.D.

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

Bohnes Birman

grafikus

M.D.V

Méltatás

Sóos Klára, Gondolatok a Tanácsköztársaság 50.évford.
Müvészet 1969 aug 43.lap

Bokros Birman

munkái

M.D.K

Méltatás

Sóos Klára, Gondolatok a Ta ácsköztársaság 5o.évford.
Müvészet 1969 aug.43.lap

Bokros Bisman

az első felforgató, az addigi értékeket
devalváló nagy élmény a háború volt

Képzőmův. Almanach Bp. 1969. 38. o.
Kovalovszky: Bokros B.D

Bokros Bizman

hedvenc alakja, Don Quijote körül összeáll egy kis csoport, mely legbensőbb vallomásának és szellemiőnarckepének tekinthető

Képzőmův. Almanach Bp 1969. 37. o.

Kovalovszky: Bokros B. D.

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

Bokros Birman

a Don Quijote ellenpárja a Madame Sans Gêne – utána jönnek a groteszk, furcsa figurák

Képjönnův. Almanach Bp. 1969. 39. r.

Kovalovszky: Bokros

Boleros Bizkaan

a Don Quijotéban sürü sodó történelem tesji egy hosszak hőséve

Kepőjönnüv. Almanach Bp 1969. 39. o.

Kovalovszky: Boleros B.

Bokros Birman

Don Quijote azonossága a Kalapos önarc-
képpel, rajta keresztül az Ady-fejjel

Képzőmův. Almanach Bp. 1969. 39. o.

Kovalovszky: Bokros B.D.

Bokros Birman

1929-ben született a Don Quijote - a hóri-
horgas figura kissé előrelépve áll, jobb
kanját leeresztve, a balt csipőre téve. Tejét,
melyen csúcsos kalap ül, enyhén oldalt
fordítva néz

Képzőművi Almanach Bp. 1969. 38. o.
Kovalovszky: Bokros

Boleros Bisuran

a Don Quijote fosurai gondolata évek óta foglalkoztatja

Képzőmű v. Almanach Bp. 1969.38. r.

Kovalovszky: Boleros B. D.

Bokros Birman

A Kalapos önarckép hasonlít az Ady-fejéhez

képzőmův. Almanach Bp. 1969. 38. o.

Kovalovszky: Bokros B. D.

Bokros Birman

a fiatal Ady-feje magyarszerűen zárt és
mégsem halott, valamásszerű felidézése
a költőnek

Képzőmű v. Almanach Bp. 1969. 38. o.

Kovalovszky: Bokros B. D.

Bokros - Birman

becsik a háboru és a konstruktív művészi törekvések tanulsága - Ady-fej, Kalapos önarckép, Don Quijote

Képzőmův. Almanach Bp. 1969. 38. o.

Kovalovszky: Bokros B.D.

Bokros Birman

a jób-illusztrációk idején hem csinál szabrokat

Kepszőnmv. Almanach Bp. 1969. 38. o.

Kovaloosphy: Bokros B.D.

Bokros Bisurau

a háború befejeztével az ellentét végle-
gességével éri 1919

Képzőművi Almanach Bp. 1969. 38. o.
Kovalovszky: Bokros B. D.

Bohros Birman

figurái a napbarnézők, sokkant katonák, kihívó mozdulatú asszonyok és kubikosok

Képzőművi. Almanach Bp. 1969. 37 o.
Kovalovszky: Bohros B.D.

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

Bokros Birmann Dezső

Kossuth-díjas szobrászművész a kerület szülötte.

dr. Berti Béla: Újpesti hírességek
Budapest VIII. évf. 1. sz. 1969. jan., 12. l.

Bokros-Birman Dezső, szobrász

MDK

Bemutatták az életét, munkásságát ismertető kihűnő tévé-filmet.

(bársony): Tv-notesz

2

ESTI HIRLAP

Bp. 1969 n.ov. 20.

Bokros-Birman Dezső, tolvaj

MDK

A tv-ben megismétlik Zsigmondi Boris Bokros-Birman Dezsőről készített portréfilmjét.

—: A televízió műsorából

17.8.

Népszabadság, Bp. 1969. nov. 16.

Bokros Birman

... ezek a kiállítások nem ölelhetik fel a tárgyalt korszakok művészetének egészét, egy-egy mester minden jelentős alkotását ... és így remek kiegészítések a korszak anyagából válogatott és bővített egyéni emlékkiállítások, az utóbbi öt esztendőben Erdey Dezső, Nemes Lampert, Csontváry, Ferenczy Béni és Noémi, Aba-Novák, Gulácsy Lajos, Nagy István, Kassák Lajos, Bokros-Birman gyűjteményes bemutatása.

Bodri Ferenc: Képzőművészeti krónika.

Fehérvári mérleg.

Jelenkor XIII. évf. 2. sz. 1969. febr., 142. l.

Bokros-Birman

... túlzottan historizáló és retrospektív
vidéki múzeumaink néhánya... ter-
meinek egy részét... változatos témájú és
mindig változó kiállítások rendelke-
zésére bocsátja, nem egy éppen a jelenko-
ri képzőművészetek szengos kiállítá-
saira. Köztük is elsősorban... a székesfe-
hérvári múzeum, nem egy tárlatával
országos hírt és érdeklődést keltve.
Elég... ha... a Csontváry-, a Bokros-Birman-
a Gulácsy-, a két Ferenczy Béni-vagy a
Kassák-kiállításra utalunk...
Bodri F.: Képzőművészeti Krónika. Fehér-
vári mérleg.
Jelenkor XII. évf. 2. sz. 1969. febr. 141-142. l.

Bokros Birman Dezső, szobrász

MDK

Antal Sándor írásaiban nő van Bokros Birmanról is.

(dersi): Egy nál egyértya 2

ESTI HIRLAP, Bp. 1969. jún. 6.

Bokros Birman Dezső

Aszfaltozó; Kubikus c. szobra és „Független Magyarországért" c. dombosmüve (eml.)
szerepel az alábbi Tárlaton

Horváth György: A Szocialista Képzőművészek Csoportjának emlékkiáli a Főv. Művelődési Házban

Magyar Nemzet 1969 III. 15, 4 old.

Bolcros-Birman Dezső

kiállítás nevével a MNG 1968-as
kiállítási programjában

Szabad Nemzet 1968. jan. 7. 11. o.

Bokros Bizman Depő

aktivista törekvésű művészetét újabban tárták fel

Képzőműv. Almanach Bp. 1969. 11. o. Szabó J.: I. Orsz. Kisplasztikai Biennálé

Bokros-Birman Dezső

1922-ben visszatért Magyarországra; 1949-ben Kossuth-díjas. 1960-ban gyüjteményes kiállítása. 1964-ben Érdemes Művész. Grafikus albuma: „Jób." 1942-ben a Magyar Függetlenségi Érem tervezője. Elhunyt: 1965. I. 25.

Tekete Márton: Prominent Hungarians Home and Abroad, München, 1966. 334 l 46 l.

Bakros Birmann Dezső
nobrán

M.D.Y

Részt vett a tárlaton.

Horváth György: Egy elszalasztott lehetőség
Magyar Nemzet 1969 okt.21.

MÜVÉSZETTÖRTÉNETI
DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

Bokros-Biermann

Képrőművészeti életünknek Picassóhoz... fűrődő viszonya csak... felnagyított képe annak a megkésettségnek, amely azt szinte az egész szd. folyamán jellemezte-jellemzi... Nem mintha nem lettek volna a szárad kezdetétől... úttörő vagy ... korszerű művészeink. Csak találomra választva... Mednyánszky és Ripple, Csontváry és Gulácsy, Kitz és Kernstock, Barény és Tihanyi, Derkovits és Dési-Huber, Ámos és Vajda, Bokros-Biermann és Ferenczy Béni.

Új Szás VII. évf. 6. sz. 1967. jún., 84. l.

Bokros-Birkmann Dezső

Született 1889. november 19-én. Tanulmányai a budapesti Iparművészeti Iskolában, majd a párizsiban. Első kiállítása 1911; Budapesten 1919-ben. Ez évben Németországban telepedett le.

Fehete Márton: Prominent Hungarians Home and Abroad, München, 1966. 334 l. 46 l.

Bokros Birman Dezső

műve szerepelt a kiállításon.

Perneczky Géza: The Paris Exhibition of Hungarian Art. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1967.
25. sz. 1881.

Bokros Birman Dezső

8 p. A Duna-i népek kórusa, egész alakos, fekete-fehér reprodukció.

Exposition d'Art Hongrois Contemporain, Paris, e.n. (1949?) Katalógus.

Doktor Bikman Dezső

(1889, Budapest) Budapesten és Párizsban élt. 1918-ban volt első tárlata. Festményeit többnyire állította ki, valamint Párizsban és Genfben.

Exposition d'Art Hongrois Contemporain, Paris, é. n. (1949?) katalógus 22 l.

Bokros Birman Degső

Műveinek karakterisztikuma a formakontó belső feszültség. Bemutatott művei:

8.) „A Duna-i népek kórusa",

9) „Guggoló akt."

Exposition d'Art Hongrois Contemporain, Paris, é.n. (1949?) Katalógus.

221

Bokros-Birman Dezső

Magyar pobrász. Született Budapesten, 1889. november 19-én, tanulmányait Budapesten és Párizsban végezte. A Tanácsköztársaság bukása után Berlinbe utazott.

Lexikonok: Singer, Leipzig, Veb. E. A. Seemann Verlag, I. 1968. 775 l. 3181.

Bokros-Birman Dezső 2

1922-ben résztvett a Berlin-i Grafikai Kabinett tárlatán. Visszatérte után felváltva Budapesten és Pozsonyban dolgozott.

Lexikon der Kunst, Leipzig, Veb. E. A. Seemann Verlag, 1968. I. 7751 3181.

Bokros-Birman Dezső

Sajátos fanyar-keserny és hifejezésű szobrai között mindenekelőtt his plasztikái érdemelnek figyelmet. Az emberi test formálásánál hiváltkép a stabilitás, a konstrukció és az arányok problémái érdéklik őt.

Lexikon der Kunst, Leipzig, Veb. E. A. Seemann Verlag, 1968. I. 7751. 381.

Bokros-Birman Dezső

Szuggesztív erejü portrémell szobrai különösen kitünnek. A 30-asévektől kezdve sociális témák felé fordul. Kossuth díjas.

Lexikon der Kunst, Leipzig, Veb. E. A. Seemann Verlag, I. 1968. 775 l. 318 l.

Bokros Birman Dénő

emlékkiállítása van Kékesfehérvárott.
Rendezte: Kovalovszky Márta

Pernecsky Géza: B. B. D. emlékkiállítás Kékesfehérvárott

Magyar Nemzet 1968. máj. 19. 12. o.

Bokros Birman

Scheiber Hugo pertréja (ensl.)
szerepel az alábbi táslaton

N.N.: Emlékezés forradalmás
Képrőművészeinkre. Kiállítás az
angyalföldi négyfrontklubban

Négyna badság 1968 XII. 3

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

Bokros Birmann Dezső

szobrai ból kiállítás nyílik máj.
12-én Székesfehérváron, a Szók
István ~~galériában~~ képtárban.

Magyar Nemzet 1968. máj. 9. 4. o.

Bokros Birmann Derrő

Nevc emlitve

Derkovits és a szocialista művészet

Magyar Nemzet 1968 szept. 20

Bokros Birman Dezső

Fő művét magyjából 1925 és 1935 között mun-
tázza, a két világháború közötti magyar kép-
zőművészet nagy évtizedében.

Németh Lajos: Modern magyar művész, Corvina, 1968 103. l.

Bohos-Birman Oersö

Említve

Sámán Márta. Emlékkiállítás
Mórnil Szőllőssy Emike alkotásaiból
Magyar Nemzet, Jo. 1969. nov. 1.

Bokros-Biermann Dezső

műcíből rendez majd riállítást

1968 év folyamán a Nemzeti Galéria

Jelnélkülicikk: National Gallery-

-Fine Arts and Music in 1968.

Daily News, Budapest, 1968. I. 13

21

Bokros Birman Derső

Szerepel a Socialista Képzőművének Csoportja kiállításon

Ornág Világ 1964 / 8 sz. 19 o.

Bokros Birman Dezső (1889–1965)

Független hagyarországért (1942, bronzplakett, 23x34 cm, sepró) hagyaki munkásmozgalmi Múzeum

Kiss Sándor: hagyarország történetének képeskönyve 1849-1945 (Bp. 1969)

298 old.

Bokros Birman Dezső, nobrán

MDK

1

A székesfehérvári képtár rendezte meg gyűjteménys kiállítását. A tragikus halált halt művén Újpesten műletett 1889-ben. Egész élet művét humanitás és socialista magatartás jellemzi.

A tárlat egy-két művel bemutatja Bokros-Birman főbb alkotói kornakait.

Egyi Mária: Bokros Birman Dezső kiállítása

7

Népszabadság, Bp. 1953. júl. 2.

Bokros Birman Dezső, rajzai

MDK

4

Kalapos önarckép, 1927.

Repr.

Egri Mária: Bokros Birman Dezső kiállítása 7

Népszabadság, Bp. 1968. júl. 2.

Bokros Birman Dezső

Kubikos, br.

Jo.sz. m. festészet és szobrászat N.Gal. és
Móra F. Muz. Szeged 1966.

M.D.Y

Bohros Birman Dezső

szobrász

Szekesfehérvárón rendezték
emlékkiállítását

— : Kiállítások

Művészet, 1968. május – 48 kep.

M.D.K

Bohros-Birman Dezső
szobrász

A szekesfehérvári Csók István
képtárban volt tárlata.

— : Ki állítások

Művészet, 1968. junius - 48 lap.

Bokros-Birman Dezső

Az Út gyakran közli műveinek fényképeit.

Gyanda Sándor: Az Út küzdelme a szekszlovakiai szoc. magyar irodalomért.
Irodalmi Szemle 1961/3. 327. l.

Bokros Birman Dezső (1889–)

Világ proletárjai egyesüljetek. (1931.)
Terrakotta, 195 x 285 mm.
Független Magyarországért (1942.)
Bronz, 230 x 345 mm.
Szerepelt a kiállításon.

Munkásélet. Kiállítás. Legujabbkori Történeti Muzeum. Kat. bev. Kiss Sándor. Bp. 1959., 48 l., ill.

Bokros Birman Dezső

Független Magyarországért. (repr.)

Munkásélet. Kiállitás. Legujabbkori Történeti Muzeum. Kat. bev. Kiss Sándor. Bp. 1959., 48 l., ill.

48.l

MDK

Bokros Birman Dezső, nobrán

Kékesfehérvári gyűjteményes emlékkiállítását bemutatja a TÉVÉ.

J. Gy.: TÉVE-előzetes 11. l.

Népszabadság, Bp. 1968. jún. 8.

MDK

Bokros Birman Dezső

Jannásban halt meg kölcsedei
baleset által. A Horthy korunk
ban baloldali megotartása
miatt nem foglalkoztatták.
1945 után Kossuth díj, majd 1950
körül újabb háttérbe novitás.
Művei emlitve: Csúcsoskalapos
öngyilkos, Ady, Don Quijote, Nagyba
néző bányász, Rokkant katona
Ujvári Péter, Keleti Arthur.

Vigilia, 1965, 3 n., 179 old.

Bokros Birman Dezső

Réntzett a szocionista kéjzőmű-
vészek csoportja Vasas nék-
házban rendezett kiállításá-
nak rendezésében.

Vigilia, 1964. 6 sz., 379 old.

Bokros Birman

Példaként említve

Pernecky Géza: Ennie-gondol
Élet és Irodalom Bp. 1969. szept. 6. 9. l.

MDK

Bokros - Birman Dezső, szobrai

Emlékkiállítása nyílt meg a Nemzeti Galériában.

— : Hír

8.

Népszabadság, Bp. 1970. jan. 31.

Bohos Birman

Emlitve

Pomocný górai Hallhatatlanság.
Élet és tudomány, Tp. 1970. feb. 1.

MDK

Bokros-Birman Dezső, nobrán

Tárlatvezetésen ismertetik művészetét.

– :A hét végi kulturális programból

9.

Népszabadság, Bp.1970.ign.'10

59.1
60

Bohos Birman Perső

Résztvesz a Műcsarnok kiállításán

Ridey Gábor: 25 év magyar képzőművé-
nete a Műcsarnokban

Népszava, Bp. 1969. sep. 26.

MDK

Bokros-Birman Dezső, szobrász

A Nemzeti Galériában megnyílt emlékkiállítás ismertetése.
Bokros-Birman a magyar expresszionista szobrászat jeles alakja."

Harangozó Márta: Kalapos önarchép, Don Quijote

2.

ESTI HIRLAP Bp. 1970 jan. 16

Bohros Birman

Résztvesz az Ernst Múzeum Miállítások

Oelmacher Anna: Magyar művészet 1896–1945.

Magyar Nemzet, Bp. 1969. sep. 26. 12. l.

Bokros Birman Dezső
szobrász

Bokros Birman Dezső szobrász.
Bp. 1928.
Mihályi Ernő: Bokros Birman Dezső szobrász.
A művész önéletrajzával.
Bp. 1949.

Szabó Júlia: Magyar rajzművészet 1890-1919
Bp. 1969. Corvina. 18. stol.

Bokros-Birman Dessö festőművek, grafikus

Magyar Nemzet.

1947. V. 30. ; III. évf. 120. n.

2. old.

(: Bezámoló. :)

Bokros - Birman Dezső' zsobrák.

Magyar Nemzet.
1945. V. 26., 20. l.
(: Kritika :)

Bakkros Birman Dezső rolvár

SzABAD Nép 1947

9.19. – 4.S.
11.16. – 10.l.

Szabor

Bokros Birman Dezső József

Szabo

Magyar Csillag, 1943. III. évf.

10. sz. 629. l. – Farkas Zoltán:

Végszámű vészet.

Szobor

Ady Endre

Bokros Birman Dezső

Magyar Csillag, 1943 V.15

III. évf. 10.sz. 629.o.

Farkas Zoltán: képzőművészet.

Bokros-Birman Dezső trohász

Szabad Nép 1947

V. 31. – 4. l.

Bokros Birman Dezső festőművész

Szabad Művészet, 1947

I. évf. 6-7. sz. 120.o.

kiállítások.

Oelmacher Anna beszámolója.

Bokros Biermann Dezső

Szobrász

Szabad Művészet, 1947

I. évf. 5. sz. 96. o. kiállítási Naptár.

Bokros-Birman Dezső grafikai kiáll.
Mentor. 1925. szept. 2o.

Magyar Müvészet 1925. 365. o.
Kiállitások.

Ady-portré: Bokros-Birmann.

Mezzo Nemet.
1949. I. 30., 4. old.
(: Bekémalé :)

Bokros Birmann Dezső grafikán

Szabad Művészet, 1949

III. évf. 4. sz. 171. o. Hírek.

Az 1949 évi kossuth díj.

Bokros Birmann Dezső szobrász

Szabad Művészet, 1949

III. évf. 7. sz. 173. o. Hírek.

a szabadművelődési ügyosztály ...

Boknos Birman Dezső szobrász

Szabad Művészet, 1948

II. évf. 5. sz. 1980. - Művészeti Hírek.

Bokros-Birmann Depsö spokrásp.

Nép kiáchihai
Vempati Spalox

Spahad Nép 1948 dec. 28.-6.-

Bokros-Birman Dezső szobrászművész

Magyar Művészet 1930.
július 25. 5. old.

A harcos múlt és az építő jelen találkozik Bokros Birman Dezsőnek az augusztusi kiállításra készülő szobrán.

Hunyady József

Bokros-Birmann Dezső 1949. évi kossuth-dijas.

Meyer Nemret.
1949. III. 11., 4. old.
(:Riport.:)

Kirimi

Bohos-Birmann Dezső szobrász

Müvelt Nagy, 1904. aug. 20-7-old.

Bokros Birmann Dezső festő

Magyar Müvészet.1948.XV.évf.77884-
lap.
Farkas Zoltán: A második nemzedék.

Bokros - Biermann Dezső

Szobrász

Szabad Művészet, 1949.

III. évf. 2-3. sz. 126. o. Szabad-

Szervezeti Közlemények.

Bokros-Birrmann D. rokrász

Szabad Nép
1946. 4. 4. – 4. l.

Bokros Birmann Dezső
zebrász

A Magyar Valóság Kiállítása

Szabad Nep 1948 ápr. 21 40

Bokros-Biermann Dezső gyűrűi

hogyan kiállítás Párisban

Szabad Nép 1948 márc. 25.-60.-

Bokros-Birkmann Dezső szobrász

Hétfőn nyílt meg

Szabad Nép 1948 febr. 25.-60.-

Bokros-Birmann nobrékmüvék.

Magyar Memnet.

1947. I. 5. ; III. évf. 4. n. 2. old.

(: Riport. :)

Bokros-Biermann Dezső
szobrászművész

Magyar Nemzet 1950
márc. 28. 5. old.

A Sztálin szobor felállítására a
városliget központját ajánlják...

Müv.dijak.

Bokros-Biermann Dezső nyerte a KUT tavaszi kiállitáson dr.Bartha Ferenc 200 pengös plasztikai dijat.

KUT tavaszi kiállitása.

KUT.1927.II.3.sz.8.l.

„Utburkoló" (: Bokros - Birman Dersö :)
nobrán műve.

Magyar Nemzet.
1945. v. 26., 20. n.
(: Kritika :)

Bokros Dezső nobránsműrén.

Hórai Ujság.
1929. IX. 10., 7.
(: Kir. :)

Bokros Birman Dezsö gyüjtö.

KUT.1926.márc.28.1.sz.16-18.old.

Rajz

Bokros-Biesman Dezső az „Agitátor"-hoz készített rajzai

Szabad Művészet, 1949

III. évf. 2-3. sz. 110. o.

Kiállítások.

B.-B. D. kiállítása.

„Rokhant katona" (: Bokor – Birman Dezső" :)
nobrán műve.

Magyar Nemzet.
1945. v. 26., 20. x.
(: Kritika :)

Bokros – Birman : Kövecs.

Magyar Nemzet.

1947. v. 30. ; III. évf. 120. n.

2. old.

(: Bizámoló. :)

Bokros - Birman: Dósa György.

Magyar Nemzet.

1947. V. 30.; III. évf. 120. sz.

2. old.

(: Dencsnak :)

„Kubikus" (:Bokros - Birman Dezső" nobrán:)
műve.

Magyar Nemzet.
1945. V. 26., 20. n.
(:Kritika:)

Bokros – Biermann nobrán.

Magyar Nemzet.

1945. X. 14. I. 136.

(: Jenémoló :)

Bokros – Biermann Dezső kobrča.

Mayer Nemet.

1945. VII. 5. I. 52.

(: Dezčmoli :)

Bokros-Biesmann Dezsö Szobrász

Pesti Hirlap. 1926. márc. 30. 7

t. j. Megnyílt a kut kiállítása az
Ernst-muzeumban

Bokros - Birman: Kubikus.

Magyar Nemzet.

1947. V. 30.; III. évf. 120. x.

2. old.

(: Bencsmolé. :)

Bjokros-Biermann Dersö: Szekula Jenö

portréja.

Meszer Nemzet.

1945. VII. 5. T. 52.

(: Benámolé :)

Bokros – Birmann Dezső nobrá'r.

Magyar Nemzet.
1945. V. 17., 18. sz.
(: Kritika :)

Bokros-Biermann Jenő" nobrán.

Órai Ujság.
1929. IX. 20., 7.
(Kir.)

Bokros – Birman Dezső nobrénnüvén.

Magyar Nemzet.

1947. V. 30. ; III. évf. 120. n.

2. old.

(: Bezámolás :)

Bokros-Birmann Dezső rzolt.

Szabad Nép

1946.4.2.-6.l.

5.21.-6.l.

Szabor

Bokros Birman Dezső Ady szobra

Magyar Csillag, 1943.

III. évf. 10. sz. 629. l. – farkas

Zoltán: Kipszőmüvészet.

Szobor József Attila

Bokros Birman Dezső

Magyar Csillag, 1943 V.15

III. évf. 10. sz. 629.o.

Farkas Zoltán: képzőművészet.

Bokros Birman Dezső kiállítása

1943. - Bp. Tamás galéria

Magyar Csillag 1943 V. 15.

III. évf. 10. sz. 629. o.
Forkas Zoltán: képzőművészet.

Bokros Birman Dezső Kiállítása - 1943.

Bp. - Tamás Galéria.

Magyar Csillag, 1943. III. évf.

10. sz. 629. l. - Farkas Zoltán:

Képzőművészet.

Bokros Birman Dezső kobrán

Magyar Csillag, 1943. III. évf.

10. sz. 629. l. — Farkas Zoltán:

Kéjszámúvészet.

Bakros Birman Dezső Kollektív kiállítása

1922. München.

Művészet, 1922. II. 90.-91. o.

Magyar művének kiállítása külföldön.

Bohros Biermann Deszó szobrász

Bohros Biermann Deszó

Szabad Nép 1948 szept. 22. 60.

Bohros-Birman Dezső szobrász

6 t országban rendezek kiállítást
magyar festok és szobrászok minoritát
a centenáriumi évben

Szabad Nép 1948 II. évf. 5. sz. jan. 8. 40.

Bákros-Bierman Dezső Szobrász

Szabad Művészet 1949

III. évf. 2-3 sz. 110. o. kiállítások.

B.-B.D. kiállítása.

Bokros Birman Dezső szobrász

Szabad Művészet, 1949

III. évf. 1. sz. 29. - 30. o.

Kiállítások. A dolgozó nő és anya a magyar képzőművészetben.

Bokros-Birmann.

Mayer Mennet.

1948. X. 21., 3. old.

(:Bezimelé.:)

Bokros-Birmann Dezsi nobrázmüvéz.

Magyar Nemzet.
1948. I. 6. 5. old.
(: Ripsol. :)

~~Művészek, XX. sz.~~ / ~~1948.~~)

Bokros-Birmann Dezső szobrász

Miroir, 1948. automne, no. 4.

62-77 l.

Rabinovszky Márton: Modern magyar szobrászművészet.

Szobor „Dunai nejek Kórusa"

Bokros-Bierman Dezső

Szabad Művészet, 1949

III. évf. 2-3. sz. 110. o. kiállítások.

B.-B.D. kiállítása.

Szabor „Dunai népek Kórusa"

Bokros Birman Dessö"

Szabad Művészet, 1948

II. évf. 5. sz. 198. o. – Művészeti Hírek. –

Szobor – Fiatal népi kollégista portréja

Bokros-Biermann Dezső

Szabad Művészet, 1949

III. évf. 2-3. sz. 110. o. Kiállítások.

B. B.-D. kiállítása.

Szobor „Don Quijote"

Bokros Birman Dezső

Szabad Művészet, 1948

II. évf. 5.sz. 1948. - Művészeti Hírek.

Dósa György nebeverőzlat: Bokros-Birmann

Meyer Nemzet.

1949. I. 30., 4. old.

(:Jelenmelé:)

Plastika Bokros-Birmann
Dezso

A magyar valóság kiállítása

Szabad Nep 1948 apr. 21 40

Körplastika Bohros - Biermann

Dezső gyűrű

Szapar Kiállítás Párisban

Szabad Nép 1948 márc. 25.-60.-

Bokros Dezső részére

Pesti Hilap. 1919. jan. 15.

Megalakult a Képzőművészek Szövetsége

Bohros-Biermann

Derső nohán

8 órai hajtás

1924 okt. 5. 7. l.

Boksor-Birman Dezsö festö.

Mibarát.1922.II.90-91.l.

Bokros Bermann Dezsö festö.

Népszava.1923.IV.11. 5.1.

Bokros-Bermann [redacted].

szobrász.

Műbarát. 1923. III. 52. l.

Bokros-Birmann Dezsö festö.

Mübarát. 1923. III. 25. 1.

Plakett „Egységfront"

Bokros-Biermann Dezső

Szabad Művészet, 1949.

III. évf. 2-3. sz. 126. o. Szabad-

szervezeti Körlemények.

Áchim András nobra: Bokros-Birmann.

Meyer Nemzet.

1949. I. 30., 4. old.

(: Bezámolás :)

Művészetpolitika
Bokros-Birman Dezső szobrászmű-
vész nyilatkozata

Magyar Nemzet 1950.
juli. 25. 5. old.

A harcos mult és az építő jelen találkozik Bokros-Birman Dezsőnek az augusztusi kiállitásra készülő szobrán.

Hunyady József

Szabor – Lada Sándor élmunkás portréja

Bokros-Bierman Dezső

Szabad Művészet, 1949

III. évf. 2-3. sz. 110.o. kiállítások.

B.B.-D. kiállításai.

Masaryk-szobor: Bokros-Birmann

Magyar Nemzet.
1949. I. 30., 4. old.
(: Bezámolás :)

Bokros Birman Dezső
szobrász

1914-től szerepelt rendszeresen kiállításokon.

1913-ban készült rajza „Női akt" ezett művésznek mutatja.

Szabó Júlia: Magyar rajzművészet 1890-1919
Bp. 1969 Corvina 16. tábla

Bekrea Birman Dezső szobrász M.D.V

/ / 1889/

Dózsa. repr.

Kampis Antal: A képzőművészetek története 765.1.

A Kultura Világa Bp. 1963.

Bokros Birman Dezső, Kossuth-díjas szobrászművész.

„Madame sans gene", 1934. bronz, 30 cm. /repr./
„Don Quijote," 1929. bronz, 117 cm. /repr./

Heitler László: Szocialista szobrászat kiállítása szombathelyen.
Napló /Veszprém/, 1981. febr. 7.

Boforos Birman Dezső, Kossuth díjas szobrászművész

Szocialista szobrászat 1919-1945" címmel látható e hó végéig a felújított Szabadka Múzeumban, Szombathelyen. – Boforos Birman Dezső és Mészáros László művészete szorosan kötődött a Szocialista Képzőművészek Csoportjához, ők azonban – elsősorban más mozgalmi szerepeik miatt – nem tartoztak formálisan is közéjük. Művéik, melyek formai tekintetben a magyar szobrászat legértékesebb vérvonalához tartoznak, a szocialista szemlélet is világos és határozott gondolkodásról vallók és arra serkentő megfogalmazásai.

Heitler László: Szobrászatunk szocialista örökösége.
Szegedi Napló, 1981. febr. 8.

Bokros Birman Dezső 8.

Igazi rokona a fiatalabb generációban nem csak: Vilt Tibor.

Nemek egyes. modern egyes. műsént, Lorin, 1968 103.l.

Bokros-Birman M.D.K.

Művei a kiállitáson

Perneczky Géza: Magyar szobrászat 1920-1945

Kiállitás Székesfehérváron

Magyar Nemzet 1966. márc. 25. 4.l.

Fényképész

Magyar Foto: TT 4818/6 Hegedüsné

Zobras-Bümann Dezső műtermében
dolgozik

1954. VIII. 18.
Neg. van

MDK

Bokros-Birman Dezső, sz. 1889. Bp.

A müvész képmása kalappal, bronz.

Szépmv. Múz. új szerzeményei kiáll. 1926-31. 1931.
24 l.

Bokros Bizman Dezső [szobrán] 40 k

Mélfalyi az:

Alvó leányhoz – Gáspár Endre azmása –.

szobrait, és

hesplantikáját.

Rohlaant Katrna 1944. – kulikos – Utbürkölő

C. műveit.

Fotók: Ady portré és Nőiakt

Artner Tivadar: Bokros Bizman Dezső gyűjte-

menyes kiállítása a Műcsarnokban

Esti Hirlap II. évf. 194 n. 1957. aug. 19. hé.

2. oldal

Bokros Birman Dezső- MDK
/1889 Ujpest - /
szobrász

Iparmüvészeti főiskola után Párizs. Tanulmányutak Franciaország és Németországban.
1949 Kossuth -dij.

"Vasmunkás" 1948. Sztálin-tér 17.

25.0

Gádor Endre: Budapest szobrai. Bp. 1955.

Bokros Birman Dezső [festő] MDK

kiállítást a Mücsarnokban aug. 18.-án
Weiner Leo Kossuth-díjas zenenevő
nyitja meg.

Weiner Leo...

Kelti Hirlap, II. évf 191. a. 1947. aug. 16. pé. 2. old.

Bokros-Birman Dezső [szobrán] MDK

gyűjteményes kiállítása augusztus közepén nyílik a Műcsarnok kamaratermében.

Bokros-Birman Dezső...

Mári Hirlap, II cof. 172-n. 1957. júli. 25. csü.
2. old.

Bokros Birman Dezső, [Szobrász] MDK

Bokros Birman Dezső és Szabó Iván szobrász-
művészek rendeznek kiállitást a

Mücsarnok kis termében a csehszlovák képző-
művészek után.

Pesold Ferenc: Szabadtéri müsorok, hangversenyek,
kiállitások ...

Esti Hirlap, II.évf.124.sz. 1957.máj.3o.csüt.
2.oldal

Bokros-Biermann Dezső [szobrán] MDK

Kossuth-díjas szobrámunén alkotásaiból kiállítást rendez a Műcsarnok augusztusban.

Bokros-Biermann Dezső...

Asti Szolap, II. évf. 144. n. 1957. jún. 22. szo.
2. oldal

MDK

Bokros Birman Dezső

A párisi ntk. érem- és plakettkiáll. Szabad Művészet, 1949, 223 l.

M. D. K.

BOKROS BIRMAN Dezső festő

Művészet. 1955. 1. 52.

Végvári Lajos: Tíz év kiállításai 83. l.

M.D.K.

Bokros Birman Dezső
festőművész és grafikus

Nemeth Lajos: A szocialista képzőművészek csoportjának
története.

M.M.M. Évkönyve 1952, 811.

Bohros Birman Derső

M.D.K.

szobrász

„Naptanérő bányász Szobra

Nemeth Lajos: A szocialista képzőművészek csoportjanak
története.

M.M.M. Évkönyve 1952, 87 l

MDK

Bokros - Birkmann Dezső nobrája

Ady

Bényi L. A Alföld képben és versben. Bé-
késcsaba, kiállítás. Bp. 1952 8°.

Bokros Biermann Dezső
Férfi fej

Székesfővárosi Képtár és Történelmi Muz. kiáll.
Nemz. Szal. 1937. jan. 7 l.

Bokros Biermann Dezső

Fiufej, bronz
Dunai népek, "
Sebesült, "

Fővárosi Képtár XL. kiáll. 1948. okt. 11 1.

Bokros-Birman Dezső

Kubikus, bronz
Utépitő, "

Bokros Birmann Dezső

Rajz

Alkotás Művészház. III. Modern grafika. Bp. 1923.

4 l.

+b +

ku m

roko

XVII

M.D.K.

Bokros Birman Dezső:
Napbarnított bányász 1934.
Repro.

M.M.M. Évkönyve 1952, XXII. Képtábla

MDK

Bokros Birman Dezső
Nő teknőssel

Európai Iskola XXXIII. kiáll. 1948. ápr. 25.

Bokros Birmann Dezső

Testvérek, bronz

Mai magyar kisplasztika, 194o.febr.márc.
Tamás Galéria katalogusa

M.D.K

Bohros Bírman Dezső
nobrász

Plahetjcíról.

Magyar Nemzet, 1959. nov. 29.
Dutka Mária: Munkáselet a képzőművészet tükrében.
8 b

Bokros Birman Dezső MDK

Művészetét tartésan befolyásolta az expresszionizmus.

Pataky Dénesné: Derkovits Gyula plasztikai alkotásai. A Magyar Nemzeti Galéria közleményei. 1.sz. Bp. 1959. 173.l.

MDK

Bokros-Birmann Dezső szobrász

Tamás Ernő cikke. Hirlap, 1948. dec. 17.

MDK

Bokros-Birmann Dezső

Dr.Gedő Simon, tusr.

Hidy Kálmánné, gipsz

H. ur, gipszportré

KUT kiáll. N.Szal. 375. kiáll. 1927. ápr.

MDK

Bokros-Birmann Dezső

Női fej, bronz

Anya és lánya, gipsz

KUT kiáll. N.Szal. 375. kiáll. 1927. ápr.

MDK

Bokros-Birmann Dezső

Önarckép, tusr.

Gádor Istvánné, tusr.

Dr.Molnár Ferenc, "

KUT tav.kiáll. N.Szal.375.kiáll. 1927. ápr.

Bokros Birmann Dezső M.D.K.

kobrán

Fürfej. Bronz. Mův. tul.
Dunai népek " " "
Sebesült " " "

kár magyar művén. Ki állítás
kat. Bp. 1948 11

MDK

Bokros-Biermann Dezső

Női fej

KUT 3. kiáll. Ernst Muz. 1926. márc. 19 l.

MDK

Bokros Biermann Dezső

Férfifej

KUT 3. kiáll. Ernst Muz. 1926. márc. 19 l.

MDK

Bokros Biermann Dezső

Rokkant katona, bronz

Magyar Képzőművészetért. I. kiáll.
Ernst Muz. 1946. jul. 14 l.

Bokros Birmann Dezső

szobrász

M.D.K.

„Noemi és Ruth"

Bizankció 1957. Budapest.

10 l.

MDK

Bokros Birmann Dezső
Nő békával, bronz
Ulisses, " .

Rippl-Rónai Társ. kiáll. N. Szal. 1948. dec.

6 l.

M.D.K.

BOKROS BIRMAN DEZSŐ /sz. 1889/

/Emlités./

GÁDOR E. – POGÁNY Ö.G.: hogy szobrászat.

Budapest, 1953. 15. o.

M.O.K.

BOKROS BIRMAN OEZSÖ

Önarckép. Bronz. /Szépművészeti Múz./

SÁDOR E. – POGÁNY Ö.G.: Magyar szobrászat.
Budapest, 1953. 19. o. és 35. kép.

MDK

Bokros – Birmann Dezső Kossuth-díjas szobrászművész

A Szovjetunióban tett utazása során felkereste Sz. Konyenkov szobrászművészt. (A találkozásról tényképp repr.)

Magyar szobrász a legidősebb szovjet szobrásznál. (Képfelirat.)

Ország-Világ, Bp. 1958. november 19. 5. l.

MDK

Bokros-Biermann Dezső

a KUT Művésztanácsának törzstagja

KUT kiáll. N.Szal. 375. kiáll. 1927. ápr.

Bokros Biermann Dezső nobrán M.D.K.

1942 ben a Történelmi Emlékbizottság részére készít egy domborművet: „Független Magyarországért" címűt.

(repr.)

Bokros Biermann. Bp. é.n. Bev. Mihályfi Ernő. 2

Bokros Biermann Dersö, nobrány M·D K

Apja vágujhelyi suszter.
B.B. lyppesten született.
1917 ülö finecska alakját mintázza
egy gyermekkori élmény emlékét

Bokros Biermann. Bp. é.n. Bev. Mihályfi
Ernö. 4, 5,

Bokros Biermann Desső, nobrán M.D.K.

Gyerekkorában rikkancs volt 15 éves korában egy dekorativ nobránmühelybe adták inasnak. Segédkorában beiratkozik az Iparmüvészeti Főiskolára. Dekorativ nobránmühelyt ujit, de tönkre megy.

Bokros Biermann. Bp. é.n. Bev: Mihályfi Ernő. 5, 6, 7

Bokros Biermann Dezső, nobrán M.D.K.

hűhelyének bukása után elmegy Párisba. Dalodiet mester műtermében tanul. Jó mintázza hunkácsi-nobor pályamunkáját.

1913 őszén Pestre jön.

1914 taván Ruskica, ahol márvány ba farag.

Bokros Biermann. Bp. é.n. Bev. hihályfi Ernő. 7, 8,

Bokros Biermann Dezső adván M.D.K.

1918 ban a Kéve művészegyesületben kollektív kiállítást rendez.

1919 végén Berlinbe ment.
Job illusztrációk. 1 1/4 év mulva visszatér Pestre.

1922 ben Berlinben kiállítás a Graphisches Kabinet-ben.

Bokros Biermann. Bp. é.n. Bev. hihályfi
Ernő. 9, 10

Bokros Biermann Dezső nobrán M.D.K.

1923-ban kollektív kiállítás a Belvederében.

Lánló Mihály, lyvári Péter portréi

1927 Női bronzfej, Szépm. Muz, Önerchép

1925 kiállítás a Mentorban.

Áchim András, nobrok

Ady (repr.)

Bokros Biermann, Bp. é.n. Bev. Mihályfi

Ernő. 10, 11,

Bokros Biermann Dezső nobrán M.D.K.

1927 Nagyvárad, holozsvár
1929 ben Ady emlék tábla leleplezése
a Palermo kávéházban
1929 kollektív kiállítás a Tamás galériában Scheiber Hugoval együtt
Kialapos önarcképét megveni a Sz.M. (repr.)
Pozsony – Paris – Pozsony

Bokros Biermann. Bp. é.n. Bev. hiháffi
Ernő. 11, 12,

Bokros Biermann Dersö nobrán M.D.K.

Pozsonyban kemüveges portré, Masaryk archépe

1930 kiállítás a Tamás galériában Don Quijote (repr.), kemüveges öregasszony portréja

1931 Pozsony

1937 „Pérsi bányán"

Bokros Biermann. Bp. é.n. Bev: Mihályfi Ernö, 13,

Bokros Biermann Dezső, nobrán M.D.K.

1941 a nocialista művének kiállítása a Vasasok Nélkházában

1941 műtermi kiállítás a Damjanich utcában.

1942 csatlakozik a Független Magyarország mozgalomhoz

1943 kiállítás a Tamás galériában
Rokkant Katona "bronz, Kubikos,
" (repr.) (repr.)

Bokros Biermann Bp. é.n. Bev. Mihályfi
Ernő 14,

Bokros Biermann Ernő M.D.K.

hobrán

„Sport" plakett

„Fin" broszfej

„József Attila, (repr.)

„Utburkoló." (repr)

„Öskaján" plakett „Ilár"

Bokros Biermann. Bp-é.n. Bev: Mihályfi Ernő. 16

Bokros Birman Dezső
Függetlenségi plakett, bronz

Szoc. dem párt képzőművészeinek Szöv. Ernst Múz.
kiáll. 1945. okt. 9 l.

Bokros Birman Dezső

Szalmás Piroska siremlékterv, bronz

Szoc. dem. párt képzőművészeinek társ. Ernst Múz. Kiáll. 1945. okt. 9 l.

MDK

Bokros Birman Dezső
Önarckép

Szoc. dem. párt képzőművészeinek társ. Ernst Mus. kiáll. 1945. okt. 9 l.

MDK

Bokros Birman Dezső

szobrász, az Európai Iskola tagja

Pán I: Az Európai Iskola. Index, 21-24. 1947.

MDK

Bokros Birman Dezső
szobrai és rajzai

Pán I: Az Európai Iakola. Index, 1947. 21-24.

Bokros Dezső

MDK

Népszava, 1947. márc. 27. 4 l.

MDK

Bokros László

„Híd" c. grafikája szerepelt a „Fiatalok" grafikai kiállításán.

Artner Tivadar: A „Fiatalok" grafikai kiállítása.
Magyar Ifjúság, Bp. 1957. 25. sz. [4. l.]

Bokros-Birmann Dezső MDK

"Kubikus" Repr.

Müterem 1958 I. évi. I. sz. 6. o.

MDK

Bokros Birman Dezső
Fekvő akt, bronz

Szoc. dem. párt képzőművészeinek társ. Ernst Hus.
kiáll. 1945. okt. 9 1.

MDK

Bokros-Birman Dezső

Rohanó

M.grafika 1oo éve. Főv.Képtár 32.kiáll. 1948.jan.
1o 1.

Bokros Birman Dezső, Kossuth-díjas szobrászművész

4 Bokros Birman Dezső: Duna-völgyi népek kórusa, bronz, 23,5 cm, 1946

Művészet, Budapest, 1961. május 4-old.

Bokros Birman Dezső, Kossuth-díjas szobrászművész

Kállai Ernő műkritikus legfontosabb írásai Forgács Éva jóvoltából egybegyűjtve és értő bevezetőtől kísérve „Művészet veszélyes csillagzat alatt" cimmel Corvina kiadásában jelent meg. – Kállai Ernő a 20-as évek első felében a konstruktivizmus, majd a 30-as évek elején Derkovits egyértelmű méltatója. Az Európai Iskola tagjaként Ozóbelt, Márffyt, Bokros Birmant is felvonultató kiállítást rendez. Vagyis: a magyar képzőművészet minden árnyalatát ismeri és értékeli.

Vadas József: Kritikus veszélyes csillagzat alatt.
Könyvilág, 1981. ápr.

Bokros Birman Dezső, Kossuth-díjas szobrászművész

„Aszfaltozó", bronz, 19.6 cm, 1943. MNG
(repr.)

Művészet, Budapest, 1981. ápr. 54. old.

 R. D. K.

BOKROS BIRMAN Dezső szobrász
1889 —

Ady Endre (1924.)
Alvó lány (Női akt.) 1916.
Aszfaltozó (1943.)
Bartics Rezső
Biró Henrik (1936.)
Bukor Béla teje

A M. N. Galéria állagjegyzéke I/a r.
Bp. 1959. 32-33. l.

Dr. D. U

BOKROS BIRMAN Dezső szobrász

Don Quijote (1929.)

Don Quijote

Dunavölgyi népek kórusa

Fekvő női akt

Férbi fej (1935.)

Férbi fej (Gáspár Endre) 1947.

József Attila (1927.)

A M. N. Galéria alkagjegyzése I/a. r.

Bp. 1959. 33-35. l.

 M. D. K.

BOKROS BIRMAN Dezső

Kalapos önarckép (1927.)

Kubikus

Leanykopej (1936.)

Meme sans gène (1934.)

Medvyanszky (1955.)

A művész önarcképe (1955.)

Női fej (1926.)

A M. N. Galéria alkagjegyzéke I./a r.

./. Bu. 1959. 35-37. l.

 M. D. K.

BOKROS BIRMAN Dezső szobrász

Női fej

Rokkant katona (1944.)

Szekula Jenő arcmása (1944.)

Tomi (1942.)

Fiú fej (1942.)

Ujvári Péter

A M. N. Galéria állagjegyzéke I./a. r.

Bn. 1959. 37-39. l.

MDK

Bokros-Birmann Dezső

Guggoló, terr.

OMIKE IV. kiáll. 1943. ápr.

M.D.K.

Bokros László

festő

Úthaparó

(repr.)

Ország-Világ, 1960. febr. 2., 13 kap

MDK

Borros Birmann Dezső, szobrász

Don Quijote. bronz

Fej kalappal, "

Mórer, terrakotta

Omike. - III. Képzőmův. kiáll. - 1942 jan. - Tm.

MDK

Bokros Birmann Dezső

Fiu portré, márv.

Magy. Képzőmüv. ujabb irányai. N.Szel. 1948. jan.

9 l.

Bokros Birman Dersó M.D.K.

holván

Dórsa holva repr: 549

Kanyis, hag. mův. Bp. 1960 549

MDK

Bokros Birman Dezső

Ny.K.J: Öregek és fiatalok. A Reggel, 1936.
okt. 5. 12 l.

MDA

Bokros Birmann Dezsö, festö.
f. 1889

36.sz. Tus

37. " Ceruza.

Stockholmi grafikai kiáll. 1948 Ápril.
Nemzeti Muzeum/Stockholm/ Katal. 13.1.

MDK

Bokros Birman Dezső

Önarckép

M.grafika 1oo éve. Főv.Képtár 32.kiáll. 1948.jan.
1o l.

MDK

Bokros-Birman Dezső

Akttanulmány

Férfi akt

M.grafika 1oo éve. Főv. Képtár 32.kiáll. 1948.jan.

1o 1.

Bokros Birman Dezső, szobrán

MUK

Emlékkiállítása dec. 21-én meg-
nyílt a Nemzeti Galériában.

– : Kulturális hírek 7

Népszabadság, Bp. 1969. dec 23.

MDK

Bokros Birman Dezső, szobrász

100 szobor és 50 grafika kerül bemutatásra.

-: Bokros Birman Dezső emlékkiállítása a Galériában 6.

Népszabadság Bu. 1969. dec. 19.

Bokros Birman Dezső, szobrász

MDK

Táclatvezetésen ismertetik
műveit.

–: A hét végi kulturális programból 9.

Népszabadság, Bp. 1970. jan. 3.

Bókros Birman Derső

A Nemzeti galeriában emlék-

kiállítása nyílt

Szocialista Művészetért 1970 I. sz.

Bokros Dezső nobrás

négy nobrot állitott ks Lehel Mária festő kiállitásan; tömör, sikokra tagolt technikával dolgozik.

D. A.: Kiállitások. - Tamás Galéria

Magyarság. 930. XI. 30.

Bakros - Biermann Dezső.

Pályaműve szerepel a Műcsarnokban bemutatott Ady-síremlékpályázaton. Műve Ady-fejét ábrázolja egy gula tetején / említve.

A Reggel, 1928. febr. 13.

Bakros Biermann Derső.

Az Ady-emlékpályázaton részt vett pályaművével, mely egy gulát ábrázol Ady-fejjel. (emléktűz.)

Az Est, 1924. febr. 14.

Bokross-Birmann Dezső

Részt vesz Ady Endre-szeremlék elkészítésének pályázatán.

Magyarság, 1928. febr. 9.

Bokros Biermann.

Az Ady-síremlékpályázaton kompozíciájával: - Ady feje egy gula tetején - vezt vézt. (emlétve)

Nemzeti Ujság, 1928. febr. 14.

Bakross Birmann Dezső.

Részt vesz az Ady Endre-
síremlék pályázaton.

Nemzeti Ujság, 1928. febr. 9

M.D.K

Bohros Birman Dezső
[illegible]

Méltatás.

Szabó György: Visszapillantás 1965
Élet és Irodalom, 1966. febr. 19 – 7 lap

M.D.K.

Bokros Birman Dezső
szokási

Műveiből a szegedi tárlatos
vannak művek.

Szelesi Loltán: A Szegedi Képtár új állandó kiállítása
Művészet, 1966. szeptember - 32 lap.

Bokros Birman Desső
nekrán

A Tamás Galériában rendezett
gyűjt. kiállítást.

Pesti Hírlap 1935. V. 12.

Bakros-Birman Dezső.

Grabar-műve szerepel a KUT tavaszi kiállításán, a Nemzeti Szalonban.

Reggel, 1927. ápr. 19.

Bokros-Birmann Dezső.

szobrász

Két női fej-szobra szerepelt a KUT ötödik kiállításán, a Nemzeti Szalonban. (említve.) „Anya és leánya."

Pesti Napló, 1927. ápr. 17.

Bohros Bíró an Dessö

M.D.K.

Szigethy István készített
rapot róla.

Devényi Iván: Szigethy István
Művészet, 1966. november - 25 lap

Bokros Biermann

szobrász

Szépművészeti Muzeum uj szerzeményeinek kiállitása - szobrával szerepel.

Nemzeti Ujság 1931.V.21.

Bokros Birmann Dezső.

szobrász.

a Nemzeti Szalonban rendezi a KUT tavaszi kiállítását, melyen 17. sz. Női fejmüre szerepel. (emlitve.)

Esti Kurir, 1927. ápr. 17.

Bokros-Birmann Dezső.

a KVT tavaszi kiállításán
művei szerepelnek.

Az Est, 1927. ápr. 17.

Bakros Birman Dezső.

Kettős aktcsoportja és mellszabrai szerepelnek a KVT tavaszi kiállításán, a Nemzeti Szalonban.
(említve.)

Ujság, 1927. ápr. 17.

Baleras Birmann Dezső.

Műve szerepel a Nemzeti Szalon-ban rendezett KUT tavaszi kiállításán.

Nemzeti Újság, 1927. ápr. 14.

M.D.K.

Bohros Birman Dersö, szobrász

művészetének szenteli tanulmányát Murányi-Kovács Endre, abból az alkalomtól, hogy a Kossuth-díjas művész ebben az évben lesz 75 éves. Ismerteti nehéz gyermekcéveit (egy 11 gyermekes szegény újpesti suszterner volt egyik fia), nélkülözésszerzel teljes fiatalságát, nyomorgását Párisban és rendíthetetlen hitét a magyar munkásosztály forradalmában. Az első világháborúban résztvesz és megrendüléssel éli át emberi megaláztatását. 1919-után Csehszlovakiába és Berlinbe menekül. /.

ÉLET és TUDOMÁNY, Bp.1964. XIX. évf. máj. 1. sz.

826-831. old.

M.D.K.

Bohros Birman Dersö, Szobrász

... ahol a szobrászi gyarorlat fölöp a portrézásra szorította. De ezekben is fölényesen felszínre tudta hozni a jellem rejtett torz vonásait, míg Ady Endre megjelenítésével „az emberi nagságot, a költészet sugárzó erejét hozsannázta..." Szerző körbi híres kalapos „Önarcképét", „Független Magyarországért 1942." c. dombormüvét, „Kubikos", „Rokkant katona", „Don Quijote", „Aszfaltozó" c. szabadplasztikáit és a „Dunavölgyi néper hórusa" c. szobrcsoportját. ./.

ÉLET és TUDOMÁNY, Bp.1964 .XIX.évf. máj. 1.sz.

826 - 831. old.

Bokros Birman Dersö, szobrász

... Megemlíti a „Négkézlák álló", a „Napba néző" (más elnevezéssel a „Bányász"), a „Teknősbékás nő", Madame Sans Gêne", c. műveit, József Attila, Bartók Béla és Medunyánszky ról készített szobrait és a Szakszervezetek Országos Tanácsának épülete előtt felállított, kőbe faragott erőteljes munrásszobrát.

ÉLET és TUDOMÁNY, Bp.1964. XIX. évf. máj. 1. sz.
826-831. old.

Bokros-Birman Derső

Nobrán

Nul. 1889.

Revár XX. 30. l.

XXI. 164, 582.

Képpel

Magyar királyi

1674. szám.

Müemlék Orsz

Hivatalból

Dij átalányozva.

Bohus Burman Dezső
szobrai

M.D.

1923-ban volt kiállítása
Schönberger Armand-dal
a Váci utcai Belvedere Salon-
ban.

Frank Julius: Schönberger Armand
Élet és Irodalom, 1968. aug 3-8 lap

Bokros Birman Dezső

vázlatkönyvéből

zrad

Rózsa M. Sz 220. l.

Művészet és szeptéj

(1943)

< Bokros Birman
Dezső >

erőd

Schalk László

< > kiállítása

Munkás Kultur,
Vezető

1947. máj.

Bokros Birman
Dezső

l.

Szabad Művészet
1948. 5 sz. 198. l.

BBD. kiáll.
Párizsban

RIDINGER JOHA

N ELIAS (1698—1767) (?)

148.

ásztársaság

esellschaft

×150 — Leinwand

N ELIAS (1698—1767) (?)

Bokros Birman
Dezső

f.
Szabad Művészet
1949. 2-3. sz. 126 l.

DDD. „Egység front"
c. plakettje

járásbiróság vezetőjétől.

vi április hava 15 és előbb már-
a, ismételten értesitem, hogy
esőzések folytán a kir. járás-
nek és saját lakásomnak megron-
csatornázása miatt az épületek
k, főleg a hivatali helyiség me-
esen átázott, azon az esővíz át-

Bokros Birman Dezső, Kossuth-díjas szobrászművész

Hagyománya már a Budapesti Nemzetközi Kisplasztikai kiállításnak, hogy minden alkalommal egy neves, elhúnyt magyar művész életművét is bemutatja, retrospektív tárlat keretében. – 1975-ben Bokros Birman, Dezső, 1978-ban Verényi Jenő munkásságával ismerkedhettek meg az érdeklődők.

(n–s): Tv. Nemzetközi Kisplasztikai kiállítás. Magyar Papíripar, 1981. júl. 4.

Bokros-Birman Dezső, Kossuth-díjas szobrászművész

Ötödször rendezik meg a Műcsarnokban ezt a rangos bemutatót. – A műcsarnoki kiállítás hagyományai közé tartozik az is, hogy egy elhúnyt neves magyar szobrász életműjét bemutatja. Eddig Ferenczy Béni, Medgyessy Ferenc, Bokros Birman Dezső és Kerényi Jenő retrospektív tárlatóra került sor. Most Schaár Erzsébet művészpályáját kísérhetjük nyomon.

Aba Judit: V. Budapesti Nemzetközi Kisplasztikai Kiállítás.

Pesti Műsor, 1981. júl. 8. 44. old.

BOKROS BIRMAN Dezső

szobrai a művész önéletrajzával,
Mihályfi Ernő előszavával, Bp. é.n. /1949/
Hungária, 16 lap, 32 tábla, 17 cm.

KÁLLAI [redacted] Ernő

Bokros Birman Dezső szobra, Nagyar Müvészet, 1938. 57-61.lap

BOKROS BIRMAN DEZSŐ

BOKROS BIRMAN ~~Dezső~~ szobrász

A müvész saját bevezetőjével, Bp, 1928. Amicus
65 lap, 3o kép

továbbá Karinthy Frigyes, Rabinovszky Máriusz, Forgó Pál és Szathmári István előszavával

Bokros Birman Dezső

Viállítás a Nemzeti Galériában

Megyer Nemzet 1983. X. 5.

Bokros Birmann Dezső

Rózsa Gyula: Alkotókőrösség a századelőn
A Kève művészegyesület kiállítása
a Kecskeméti Galériában

Népszabadság, 1984. VII. 13

Bokros-Birman Dezső

R. Gy.: Rippl-Rónaitól Gombosi György
Lapszemészeti kiállítás a Nemzeti
Galériában

Népszabadság, 1984. V. 9.

BOKROS BIRMAN Dezső

Életem, é.n. k.n. Hungária kiadó, 16 lap. 32 kép.

BOKROS BIRMAN DEZSŐ

KOVALOVSZKY Márta:

Bokros Birman Dezső

B p, 1971 Corvina, 33 l. 26 t.
/A művészet kiskönyvtára, U.F. 64./

BOKROS BIRMAN Dezső (1889-1965)
emlékkiállítása,
Bp. Magyar Nemzeti Galéria,
1969. dec. 21 - 1970. jan.
Rendezte, katalógus: Csap Erzsébet
Bp 1969. 11 lev., 9 tábla, 22x20 cm

B 47 603

Név: OSIK Ágnes

Foglalkozás: jogi

Lakcím: XI. Budaörsi u. 95-101

Személyi igazolvány száma: RL-I. 743723

	Naplószám	Olvasójegy száma		Naplószám	Olvasójegy száma
1970	4973	2030/B	1974		
1971			1975		
1972			1976		
1973			1977		

69 4932 — FNYV 7

Ab 89 D

BOKROS BIRMAN Dezső szobrászművész
(1889-1965) emlékkiállítása
Székesfehérvár, Csók István Képtár
1968. május 12 - július 17.
(Rendezte és kat. K. Kovalovszky Márta)
Székesfehérvár, 1968. F(ejér) m. nyomda, 16 lev., ill.
23 x 20 cm

BOKROS BIRMAN DEZSŐ

KOVALOVSZKY Márta

Bokros Birman Dezső, Bp, 1971. Corvina, 33 lap,
52 kép, 16 cm. /A Müvészet Kiskönyvtára/

BOKROS BIRMAN DEZSŐ

SZOC 15. o.

BOKROS BIRMAN DEZSŐ
szobrászat

Az állókés kóka

történész. 1901-1924 között az Országos

munkatársa. A Tanácsköztársaság idején

ság egyik alapítója.

reskedők összességét.

grafikus. Ferenczy Károly fia. Ferenczy

A VIZUALART GALÉRIA
tisztelettel meghívja Önt

1994. február 2-án szerdán 17 órára

BOKROS BIRMAN DEZSÕ

szobrászmûvész emlékkiállítására

Megnyitja:

Kovalovszky Márta

mûvészettörténész

A kiállítás helye:
Budapest I., Mária tér 3.

Megtekinthetõ:
1994. február 2-tõl február 18-ig
hétfõtõl-péntekig 14-18 óráig.

BOKROS BIRMAN DEZSŐ

FRANK János: Bokros Birman Dezső - (1.) Nyílt napok. =
ÉS XXXV.évf. 41.sz.1991. okt. 11. 13. p.

socialiste.

III

Quelles sont les formes théoriques et pratiques par lesquelles le groupe des artistes activistes de Hongrie entend créer la communauté des artistes?

1° Base économique et organisationnelle de la vie syndicale des artistes.

2° Arts et Etat

3° Coopération sur le plan syndical avec des groupes d'artistes d'autres tendances.

BOKROS BIRMAN DEZSŐ

PERNECZKY Géza:

Madame sans gêne és köre [x]
Kritika, 1966. 12.sz. 39-42 lap

[x] Bokros Birman D.-ről

BOKROS - BIRMANN D-ecsö

OMIK 1909-1944 283, 299, 301
306
505
525

Bokros Birman Dezső, Kossuth-díjas szobrászművész

Borsos Miklós mondja: „elsősorban a művészet minőségére, rangjára gondolva meg kell jegyeznem, hogy éppen ilyen módon, a társulásos kiállítási lehetőségek a csoporton belüli szűrizések révén bontakozhattak ki annak idején olyan fiatalok, mint Medgyessy Ferenc, Egry József, a másik oldalon Bokros Birman, Kmetty János, Pór Bertalan."

Moldvay Győző: Művészet emberközelben.

Dunántúli Napló, 1981. aug. 15. 6. old.

Bokros Birman Dezső, Kossuth-díjas szobrászművész (1889–1965)

Borsos Miklós, Kossuth-díjas szobrász-grafikusművész mondja: a művészet minőségére, rangjára gondolva meg kell jegyezni, hogy a társulásos kiállítási lehetőségek, a csoporton belüli zsűrizések révén bontakozhattak ki annak idején Bokros Birman, Kmetty János, Tóth Bertalan.

Moldvay Győző: Beszélgetés Borsos Miklóssal.

Vas Népe, 1981. aug. 16.

Bokros Birman Dezső, Kossuth-díjas szobrászművész (1889-1965)

Bokros Miklóssal beszélgetve mondja a művész: elsősorban a művészet minőségére, rangjára gondolva meg kell jegyezni, hogy a társulásos kiállítási lehetőségek a csoportón belöli ~~...~~ szűrizések révén bontakozhattak ki annak idején olyan fiatalok, mint Bokros Birman, Kmetty János, Pór Bertalan, aztán ott vannak a „Nyolcak", akik ugyan egyetlen kiállítást éltek meg, de programjuk, mint Kernstok Károly hirdetett meg, elég volt ahhoz, hogy a magyar művészet egy mérészebb útjáta jelölje meg.

Moldvay Győző: Művészet emberközelben.

Délmagyarország, 1981. aug. 11. 5-ik old.

Bokros Birman Dezső. Kossuth-díjas szobrászművész

Borsos Miklóssal beszélgetve, mondja a művész: „Elsősorban a művészet minőségére, rangjára gondolva, meg kell jegyeznem, hogy éppen ilyen módon a társulásos kiállítási lehetőségek, a csoporton belüli szürizések révén bontakozhattak ki annak idején olyan fiatalok, mint Medgyessy Ferenc, Egry József, a másik oldalon Bokros Birman, Kmetty János, Pór Bertalan."

Moldvay Győző: Hetvenöt éve született Borsos Miklós.

Észak-Magyarország. 1981. aug. 16.

Bokros Birman Dezső, Kossuth-díjas szobrászművész

Borsos Miklóssal beszélgetve mondja, hogy elsősorban a művészet minőségére, rangjára gondolva meg kell jegyeznie, hogy a társulásos kiállítási lehetőségek a csoporton belüli zsürizések révén bontakozhattak ki annak idején olyan fiatalok, mint Medgyessy Ferenc, Egry ~~János~~ József, a másik oldalon Bokros Birman, Kmetty János, Pór Bertalan.

Moldvay Győző: Művészet emberközelben.
Napló (Veszprém), 1981. aug. 20.

Bokros Birman Bertó festőművész

Bánszky Pál: Képtár Kecskeméten

Művészet, 1983. november

Bokros - Birman Dezső szobrász

Kovalovszky Mária: Nyelvlenke

Művészet, 1982. október

Bokros Birmann Terézről

Kovalovszky Márta könyve: Bokros Birmann Terézről

Művészet, 1983. június

Bokros-Birman Dezső mohrász

Pataki Gábor: Konzervatizmus-hagyományok nélkül.
1950-es évek művészete

Művészet, 1982. március

Bokros Birman Dezső szobrai

L: Márkus Géza

Vadas József: Láza Kéve 12

Élet és Irodalom 1984. szept. 14. XXVIII/37

Bokros-Birmann Dezső, szobrász

megemlítve

Kiss Sándor: Emlékezés Kis Ferencre 94-109

Új Írás, Budapest, 1983. április XXIII/4

Bokros Birman Derső, szobrász

L: Telcs Ede

Frank János: Négy kiállításunk Londonban 13.

Élet és Irodalom 1984. ápr. 20. XXVIII/16

Bolsos Birman

Séta az új szombathelyi kiptárban

Magyar Nemzet 1985. 11. 23.

Bokros Birman Dezső, szobrán

L: Vitt Tibor

-: Gazdag kiállítási program ... 7

Nincs szabadság Bp. 1982 jan. 12.

Bokros - Birman Derső, zobrán

L. Bán Béla

2.

Harangozó Márta: Kiállítás a Csók - Képtárban

Esti Hírlap, Bp. 1981. nov. 10.

Bokros - Birman Dezső, szobrán

L. Barsay

Lánez S: Képzőmű Krónika 453-456

Jelenkor, Pécs, 1982. máj XXV/5

Bokros Birman Dezső, volván

L: Deim Pál

–: o Mai magyar művészet 12

Szabadlap. Bp. 1982 jan. 23.

Bokros Birman Dezső, Kossuth-díjas szobrászművész (1889-1965).

Id. Szabó István professzionista szobrásztól mindössze két esztendeig tanult, a szakmában autodidaktának tartják. Bokros Birman Dezső, Ferenczy Béni, Pátzay Pál, Mikus Sándor se végzett rendszeres főiskolai stúdiumokat, mindegyikük mégis birtokában volt a biztos mesterségbeli tudásnak.

Pogány Ö. Gábor: Idősebb Szabó István nyolcvan éves. Hevesi Szemle, 1983. 3. 2-3-4 old.

Bokros Birmann Dezső szm

"Rokkant" c. Zola

→ Berda Ernő A

MŰVÉSZET 1985/10/28

Bokros Birmann Dezsőszt

1942-es Független M.o-ért

→ Sugár Andor

MŰVÉSZET 1985/7/4

Bokros Birman Dezső Szm

művei St. helye

→ Derkovits Gy.

MŰVÉSZET 1985/10/21

Bokvos Birmann Dezsőrendvármérén [1889-1961]

- Neve megemlítve az „Ungarische Plastik vom 18. bis 20. Jahrhundert" c. cikkben.

Lásd: Vilt Tibornál

Budapester Rundschau, 1983. dec. 12.

Bokros Birmanu Dezső Szu

Jób-ilhsztr.

→ Kozma Lajos

MŰVÉSZET 1985/2/25

Bakos Birman Demő Nobr.

→ Anna Margit fm
Művészet 1985/4/55

Bokros Birman (Dezső) szobrai

[BOKROS]

→ Goldman György

Művészet 1985/4/38
41

BOKROS BIRMAN Dezső szobrász

"A szobrászok közül Medgyessy, Bokros Birman és Vilt érdekelte és hozzászólása is bizonyitja, hogy mily nagyra tartotta Ferenczy Béni Petőfi szobrát, a feleségéről készült rajzait pedig zseniálisnak titulálta, mint ahogy annak minősitett Kondor müveit is. Schaár Erzsébet szobrait nem ismerte, azok elmondás és néhány reprodukció alapján érdekelték. "

In. Németh Lajos: Fülep Lajos és a modern müvészet. = Jelenkor, 28.évf. 9.sz. 1985. 784.p.

Bokros-Birman Derső, zobrón

L: Hincz Gyula

Balajthy katalin: Hincz Gyuláról - jelen időben 12.

Élet és Irodalom Bp. 1986. ápr. 4. XXX/14

BOKROS BIRMANN DEZSŐ

emlitve ld.Kassák Lajos

Erki Edit: A Luxor

UJ TÜKÖR 1983.XX.évf.13.sz.2o-21.o.

SZERZŐDÉS

akavégzésre irányuló egyéb jogviszony létesitéséhez

yrészről a MTA Müvészettörténeti Kutató Csoport (Bp. I. Uri
zről

lye:

az alábbi feltételekkel:

feladat részletesen:

BOKROS BIRMAN DEZSŐ

említve. lá.Szenes Zsuzsa

Székely András:Tavaink Hamburgben.Művészeti kiállitások

UJ TÜKÖR 1982.XIX.évf.17.sz.28-29.o.

mely létrejött egyrészről a MTA Müvészettörténeti Kutató Csc
u. 62.), másrészről

név:

főállásu munkahelye:

állandó lakcime:

szem.ig.száma:

megbizott között az alábbi feltételekkel:

1. Az elvégzendő feladat részletesen:

2. A dijazás összege: Ft.
A dijazásnál alapulvett munkaköri besorolás

Bokros B. Dezső

Festőművész

Kiállítás a Budapest Galériában
(1984 x.)

Tátr. (Bp)
1984 okt. 28

Bokros Birman Dezső nabrón

● BOKROS BIRMAN DEZSŐ, a kiemelkedő szobrász születésének 100. évfordulóján műveiből és kortársai alkotásaiból nyitottak kiállítást a székesfehérvári István király Múzeumban. A tárlat augusztus 27-ig tekinthető meg.

Népszabadság 1989. jún. 12.

Bolyos Birman Dezső

szobrászművész

„... alkalmassá tette a magyar szobrászat nyelvét a szépség és feszültség, a mozgalmasság és nyugalom kifejezésére ..."

Fitz Péter
ciNe

Ny. Tűkör
1989 jul. 9.

Bokros-Birmann Dezső

1949-ben néhány hetet Rómában tartózkodott. Az Accademia d'Ungheriában dolgozott.

Tolnai Gábor: Szobrai ügyről. (Tények és tanúk.) Budapest 1987. 71. l., 290. l.

Bokros Birman Dezső, Kossuth-díjas szobrászművész (1889-1965).

B. Turok Margit: A magyar grafika külföldön, 1919-1933, Berlin

A válogatás azon huszonöt magyar művész műveit öleli fel, akiknek az életműve a századelőn valóban jelentős. Ők jelentették a németországi emigránsok legnépesebb csoportját. Számukra a siker felé vezető utat a „Der Sturm" köre jelentette, amelyet – e kiállítás alapján a Bauhaus felé vezető átmeneti állomásnak is tekinthetünk. – A 25 magyar művész között van Bernáth Aurél, Bokros Birman Dezső.

Berlinben a rezignáltság, a talajvesztettség érzése miatt a pszichológizáló irány felé fordultak a művészek. Ezt az irányt képviseli a kiállításon a hagyományokhoz jobban kötődő művész, Bokros Birman Dezső:

„Jób", 1920. (említve).

Művészet, 1989., 11-12., 43-old.

BOKROS BIRMAN Dezső

PERNECZKY Géza: Kisérlet egy legenda racionalizálására : György Péter - Pataki Gábor: Az Európai Iskola és az Elvont Müvészek Csoportja, Bp. 1990 [rec.] - Buksz. III.évf. 2.sz. 1991 194. p. 211

BOKROS BIRMAN Dezső

KOVÁCS Péter: Fejezetek a magyar szobrászat közelmultjából. = Életünk, XXVIII. évf. 1990
764, 765, 768-769, 773, 774
883-884.

BOKROS B. Derső zobrain

KESERÜ KATALIN: Képzelt kiállítás az ötvenes évek
magyar müvészetéről.= Jelenkor, XXXIV.évf. 3.sz. 1991 281-282.

BOKROS BIERMANN Deszö

PÓTÓ János: Emlékmü, politika, közgondolkodás.
Bp. : MTA Törttud.Int., 1990 71 - 87.p. és ill.

Részvétele a Sztálin szoborpályázaton, s annak
részletes - forrásfeltáró - története

v 16–17–18–19. storoci na územ

Podľa publikovanych archivnych vysku
(P. Horváth, V. Luxová, M. Malikov
zostavil István B

MTA Művészettörténeti I

Budapest

BOKROS BIRMANN Dezső

barátságukra, és munkásságára emlékezik

GRÁBER Margit: Fanyar emlékek. Uj Irás 1989.2.sz. 33-49. p.

ságra vezérlő kalauz.Pozsony,1623

Bécs, 1626

um. 1654 (hímzett kötésben)

1760 körül

ős figura. XVIII.sz. közepe

t, vésett. Bajorország, 1597

Flandria, XVII.sz.

ántcsont dombormű.XVIII.sz.eleje

Magdolna. Elefántcsont dombormű.
VIII.sz. első fele

Krisztus. Elefántcsont.Dél-Itália,

eresztelő Szent Jánossal. Elefánt-

BOKROS BIRMANN Dezső szobrász

ir levelében róla Ferenczy B.

ld. Ferenczy Béni: Svájci levelk.

Uj Irás 1989.6.sz. 16-37. p.

13403 Damasztkendő Feltá

17444 Antependium Gömör-

73.15 Kárpit. Szent Pál
1640-50

61.422 Kárpit. Szent Bern

52.3538 Kazula és dalmatik
század közepe
52.3539

52.2766 Mitra. Magyarorszá

14931 Miseruha. Magyaror

16185 Miseruha. Franciao

73.83 Miseruha. Franciao
eleje.Homonnai-Dru

20143 a c d Apácamunka
16921
80.48
19367

ÁMOS IMRE:
MENEKÜLŐK

A Kommunista Párt IV. ke-

Római tartományok megszerzése és kormányzata V. 262.

BOKROS BIRMAN Dersö

8. sz. 39. p. Fürst Milán gyűjt.
10. ~~7.~~ Föv. Képt.: Fékoló fiú 1939. ill

Új Művészet 1992.

271.lap(

272.lap: Mumius -

Felszólalás a harinai templo

XX.köt. 2o2.lap

Felszólalás a visegrádi vár

XX.köt. 221-223.lap

274.lap: peremptorie - halad

restitutio in integrum -

275.lap: Jenem is sie die he

vatermörder - magas, kem

276.lap: Harpagon - Moliere

Aprés nous le délruge -

Bokros Birmann Dezső

vod

Szegi Pál: Bokros-Birman Dezső.
Tér és Forma. 1947.
286 – 291. l.
Szamos Eppel

Laid!

ányegyetem Rektori Hivatala, Budapest

sága tek. Elnökének,

Bokros Birman Dezső

Lód

Tersánszky J. Jenő

A Nemzeti Szalon csoport-
kiállítása. Nyugat
1925. okt. 16.

pillanatra is össze, mi hozhatta létre együttműködésüket csak egyetlen cselekedetben is? Kétségtelenül a közeg ellenállása hozta létre, a talaj ellenállása csíráikkal szemben, mely egyformán bénitá mindannyit és kényszerítette, hogy mind a legkisebb ellenállás irányában keressenek szabad kitörést erőiknek s ebben az irányban együtt haladjanak. Igy olyanná lettek ezek a különböző tendenciák, mint a gyökerek, amelyeknek össze kellett nőni egyetlenegy törzzsé, hogy egyesült erővel kilökhessék magukat a föld sötétjéből. Most attól függ a fa erőssége: meddig maradnak együtt, meddig nőnek együtt? Ha rögtön elágaznak a könnyü levegőben: örökké bokor marad a növény, sohase lesz fává. Ezért épen ami aggasztónak látszik, abban lehet a reményt találni: a viszonyok nehézségében, a rettenetes sok akadályban, amellyel még küzdeni kell. Mert bizonyára sok közös akadályt kell még keresztültörni minden tendenciának egyformán, mielőtt egyáltalán gondolhatna a saját külön irányára. Először utat kell törni amerre lehet, és csak egyfelé lehet. Azután mehet majd kiki amerre ő akar. Épen az akadály biztosítja az

Bokros Birman Dezső

Koll. kiáll. 1947.
az Europa iskola Üllői
uti helyiségeben.

Homaci méltatás.

Szegi Pál: Kiállítások
naplója. Tér és Forma
1947. 139-l

Bokros - Birman Dezső

cikk

Szalatnai, Rezső:

Die Kunst Dezső

Bokros-Birmans.

Forum (Pozsony)

1931. 227–230. l.

képekkel.

Bokros-Birman Dezső

Genthon István: Az uj magyar szobrászat. M.Szemle 1934. XX. 2.sz. 169 l.

MDK

Bokros Birman Dezső
Ulysses

Európai Iskola XXXIII. kiáll. 1948. ápr. 25.

Bokros Dezső

Kiáltit

Mo. 1930. XI. 30.

zpont meginditotta rotaprintes for-
köteteként a
ózőművészeti Élete"
mely a Közoktatásügyi Népbiztosság
Budapesti Kir. Ügyészség 1919-es
kozó részét tartalmazza. Ára: 15. - Ft.

adványai közül kapható
: 1954-55."
zpont évkönyve. Ára: 75. - Ft.

: 1956-58."

: a Művészettörténeti Dokumentációs

Bokros Birman Dezsö, szobrász

néhány szobrot állitott ki az Andrássy-ut Mantor könyvesbolt hátsó helyiségében. Tiszta és biztos látása van.

Tersánszky J.Jenö,: Bokros Birmann Dezsö, Nyugat.1925. Képzömüvé.Figyelö. 1925.okt.16.

BOKROS Birman Derső szobrai

György – Patali 1990 12, 13, 25, 30, 60, 71, 73, 77, 78, 92, 141, 143, 151-153, 155, 173-175, 186, 203, 207 + ill

használatban lévő ezüstökről van szó, hanem csalá-
di kincstárról. A Herzog-házban a zár alá vételt Kő-
szeghy Elemér végezte, aki korábban megismerte
és részben publikálta Herzogék darabjait. Elgon-
dolkodtató, hogy a remekművek sorát (köztük
Hann Sebestyén több művét) jegyzékébe nem vette
fel s nem is kereste azokat. Okkal tehetjük fel, hogy
a németek vitték el az egészet. Hogy azután a szö-
vetséges haderők ezeket eltették-e, vagy marad
náci kézen, későbbi egzisztenciák bázisaként, az
nem lehet tudni. Komoly esély van arra is, hogy a
Szovjetunióba szállíttattak. Más verzió szerint az
anyag széfben volt, s a bankból vitték el a szovje
csapatok. Tapogatózás ez, nem több.

Öt: A hatalmas, mintegy 500 darabot számláló
ékszergyűjteményt az Iparművészeti Múzeumba
szállították. Az ókori aranytárgyak, legalább rész
ben a Szépművészeti Múzeumba kerültek. A többi
ről nem tudok; lehet, hogy a család visszakapta
azokat.

BOKROS BIRMAN Dezső

Jób variáció, 1920 litográfia

Térdelő nő (1923) - bronz.

Válogatás Füst Milán mügyüjteményéből. Kiáll.kat.
Bp.:PIM, 1992 leirás + i l.

az ezüst kelyhek a templomok ékes-
n császár az Egyháznak a szabadság
adott, köztük a római Lateráni Ba-
et tiszta aranyból és harminc ál-
-bazilikának három súlyos arany-
t és jácint drágakő díszített/

ling uralkodók sem akartak lema-
ómában császárrá koronázott Nagy
ának is tekinthető a III. Leó-
ú kehely. Súlyuk miatt ezek a kely-
me a liturgiát szolgálták.

M.D.4

Bohros Birman Dezső

Tersánszky Jenő írt a műveiről.

Devényi Iván: Tersánszky Jenő és a képzőművészet
Művészet, 1968. június – 20 lap.

Bokros Birman Dezső

A Térdepelő nő (bronz) Füst Milán özvegyének tulajdonában van.

D-i: Füst Milán, a műgyűjtő, Műgyűjtő, 1971. 2.sz. 7.p.

Bokros Birman Dezső

művészetéről, munkásságáról íródott Genthon-tanulmányok, cikkek felsorolása:

Kovács Éva: Genthon István megjelent műveinek jegyzéke - Művtört.Ért. 1970.4.sz. 253-257. l.

253. l.

Bokros Birman Dezső

"Ügyes utánzó tehetségét" birálja a Müvészet c. rovatban közölt kritika a KÉVE kiállitásán szereplő munkáival kapcsolatban, melyekről az a véleménye, hogy a "retrospektiv hajlamu embert ugyan megfogja," de igazi müvészi és egyéni értéket nem képvisel.

A HÉT, Bp. 1918. nov. 24.
XXIX. évf. 47. sz. 734. lap.

Doktor Bihari Dezső

1946-ban részt vett az Európai Iskola első kiállításán.

Dévényi Iván cikke

Vigilia 73/12 873.o.

Bokros-Birman Dezső

Nagybátyja Pressburger Tamásnak / Fickuk Percot /,
a két háború közt rajzolni tanítja.

Márton László: Pressburger T.; Magyar Műhely, 1968. II. 15. 41. l.

Bokros Birman Dezső"

grafikáit mutatták be a VI. Andrássy
u. 17. sz. a. Mentor galériában. /1925/

Benza László, Bernát György, Erdei Fe-
renc szk.: Budapest lexikon, Budapest
1973. /3351

7457

BOKROS BIRMAN DEZSŐ, festő

K. Kovalovszky Márta 1969-ben tanulmányt irt "Bokros Birman Dezső: Don Quijote" címmel. - 1969. - Képzőművészeti Almanach, 1969., 37-39. - 177. old

FITZ JENŐ: Jelentés a Fejérmegyei Muzeumok 1968-69. évi tevékenységéről. A Muz. irodalmi munkassaga 175. old

ALBA REGIA, Az Istvan Király Muzeum Evkönyve, XI. 1970. Székesfehérvar, 1971

Bokros Birman Dezső

1918-ban rendezték a „Kéve" helyiség-ben első gyűjteményes kiállítását.

Bevza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973. 13351

5531

Kell. Kiállítási

1918. Kéve (N. Szalom)
1922. Berlin (I. B. Neumann)
1923. Belvedere
1929 N. Szalom
1931. " "
1931. Pozsonyban
1935. Tamás Galéria
1947. Europai szk.
1947. Művész Galéria
1949. Fov. nepszínv. közp.
1948. Genf. Párvis

Iparm. ösztöndíj 1907–10

108. AUSSTELLUNG MÄRZ 1922

JUNG-ITALIENISCHE KUNST

FERNER WERDEN GEZEIGT:

PLASTISCHE ARBEITEN VON DEZSÖ BOKROS BIRMAN

GRAPHISCHES KABINETT ISRAEL BER NEUMANN
BERLIN W 50, KURFÜRSTENDAMM 232

DRUCK VON H.S. HERMANN & Co., BERLIN
BEUTH-STR. 8.

Bokros Birman Dezsö

VI. FRANCZIAORSZÁG.

WATTEAU Antal.

Szül. Valenciennesben 1684-ben, megh. 1721-ben Párisban.

88. *Társaság a szabadban.*

89. *Lanton* játszó férfi.

LANCRET Miklós.

Szül. Párisban 1690-ben, megh. ugyanott 1743-ban.

90. *A madárkereskedők.*

91. *Fürdő nők.*

II. ÉS III. TEREM.

A MADRIDI PRADO.

I. OLASZORSZÁG.

RAFAEL Sanzio.

Szül. Urbinoban 1483-ban, megh. Rómában 1520-ban.

92. *A madonna a hallal* (Madonna del Pesce).
93. *A szent család* (La perla).
94. *Madonna* (La Virgen de la Rosa).
95. *Mária és Erzsébet* (La visitazione).
96. *A keresztút* (El Pasmo de Sicilia).
97. *Bernardo Dovizio de Bibiena arczképe.*
98. *A szent család.*
99. *A szent család.*

CORREGGIO Antal (Antonio Allegri da Correggio).

Szül. Correggioban 1494-ben, meghalt ugyanott 1534-ben.

100. *Krisztus és Magdolna* (Noli me tangere).

MDK

Bokros Birman Dezső

résztvett az Európai Iskola I. csop.kiállitásán

Pán I: Az európai iskola. Index. 21-24. 1947.

Bokros Birmann Dezső

„A független Magyarországért" felira
„Az dombornűvet kérnitett a Történelmi
Emlékbizottság mozgalmának.

Magyar Nemzet, 1967. III. 1. S.

Bokros-Birman Dezső, szobrász MDG

2

Zsigmondi Boris még a művész életében megkezdte egy Bokros-Birman-film előmunkálatait.

Ő és munkatársa végül is sok adatot feltárt: pl. a Dózsa-szobor széttört gipszmintáját, s a Pozsonyban lévő Ökör c. kompoziciót.

(mándi): Nyomozás – szobrok után 2

ESTI HIRLAP, Bp. 1965. nov. 5.

MDK

Bokros Birman Dezső

Kiállitási hir

Esti Hirlap 1967 dec.18.

Bokros-Birmann Dezsőt

Vallotta mesterének Szöllősi Endre

Magyar Nemzet, 1967. VI.2.

Bokros-Birman Dezső, szobrán

Kassák tevékenysége sok indítást adott működésének.

Rózsa Gyula: Kassák és a képzőművészet 7

Népszabadság, Bp. 1968. szept. 6.

Bokros Bisman Dezső

Siremlékének avatóbeszédét
F. Rácz Kálmán mondotta.

Magyar Nemzet, 1967.XI.21.4.o. napló

Bokros-Birman Dezső

művészetére hatással volt Vilt Tiboré.

Körnér Éva: Movement and space

The New Hungarian Quarterly, Bpest, 1966. 21 sz.

541.

Borros Birmann Dezső

Vetkőző, gipsz, 20 cm

Budapest Műcsarnok kiállítása, 1957. Kut, nem, kisdéjíné, kicsimi szép,

(7

MDK.

Bokros Biermann...

Müvészetének általánositó méltatása

Szocialista Müvészetért 1965 ápr.lap -

...

MDK

Bokros-Birman Dezső

Y.E.: A Tamásägaléríában... Budapesti Hirlap 1937. márc. 7.

Bokros-Birman Dezső szobrász

Febr. 1-én temették el a
Farkasréti temetőben.

—: Nagy részvéttel temették el
Bokros-Birman Dezső szobrászművészt

NÉPSZABADSÁG
1965. febr. 2.

Bokros Birman Dezső

Imaszéni kezdte, majd az
Iparmúvészeti Iskolán – de onnan
eltanácsolták. Párisba ment.
Kalapos önarcképe (szepkő)
Húvéres Ady (emlitve)
Ady Sírelmélkedés "
Négy kéklőb álló "
Négy kórusa "
Nagybanező "
Kossuth díjas lett
Nádoss Jónej: A vesző ki hull a kézből.

Jelenkor, 1965, 4 sz., 383-84 old.

MDK

Bokros Birman Dezső

Baki Miklós irása

Müvészet 1968 okt.p.11-12.

Bokros Bismann Dezső

Az Európai: Iskola Tagja volt (1945-47)

Pilaszanovich Izén: Forgách Hann Erzsébet művei a pécs. Múzeumban

Jelenkor 1967 XI. n. 1055 old.

M.D.K.

Bohros Birman Dezső, szobrász

„Jób" c. 9 fametszetből álló sorozatát 1923-ban adta ki az Amicus, majd 1928-ban megjelentetett könyvben méltatja szobrászatát.

Szij Rezső: Az Amicus és Reiter László könyvművészete

Művészettörténeti Értesitő, 1968. XVII.évf. 1-2. sz.

56-57. old.

MDK

Bokros Birman Dezső, nobrán

Scheiber Hugóról készült portréja szerepel az angyalföldi kiállításon.

– : Emlékezés forradalmár képzőmű-véneinkre 7

Népszabadság. Bp. 1968. dec. 3.

Bokros Birman

Kiállítása volt a székesfehérvári István király Múzeumban

Bodri Ferenc: Fehérvári krónika

Felelős 1969 febr.

Bokros Birman Dezső

Araszmyi kisfigurája Leninről.

Oelmacher Anna: „Lenin a magyar képzőművészetben." Kiállítás az esztergomi Balassi Bálint Múzeumban.)

Magyar Nemzet, 1967. XI. 11. 4. o.

Bohros-Biermann

M.D.K.
szobrász

művei is szerepelnek a
bajai Türr István múzeum
értékei között.

Szombathy Viktor: Budapest - Dunaújváros-Mohács
Bp. /1961../ Panoráma, /Magyarország irásban és kép-
ben 15 .köt/

117. old.

Bokros-Birkman Dezső

Önarckép, bronz, 32 cm magas, Szépművészeti Muzeum, Budapest, fekete-fehér tábla reprodukció

E. Gádor - G. Ö. Pogány: Ungarische Bildhauerkunst, Budapest, 1955.

78 l.

Bokros Birman Dezső

A Jelenkor cikkeket közölő szerző.

Dévényi Iván: Képzőművészet a Jelenkorban

Jelenkor 1968 X. n. 883 old.

Bokros Birman Derső

sírkovét nov. 19-én avatják.

Magyar Nemzet, 1967. XI. 16. 60.
Napi Krónika.

Bokros-Birman Dezső

a két világháború közti időszakban megőrizte a magyar szobrászművészet legszebb hagyományait.

E. Gádor - C. Ö. Pogány: Ungarische Bildhauerkunst, Budapest, 1955. 11 l.

MDK

Bokros-Birmann

Münchenben

Magyar művészek kiáll. külföldön.
Műbarát 1922. II. 90-91 l.

MDK

Bokros-Biermann Dezső - Lehel Mária

kiáll. Tamás-Gal.

Kritika. 8 Órai Ujs. 1930. XI. 30. 4.o.

Bokros Bárkiam Denő

Kossuth díjas nobván.
Gyűjtemelyes Ellitosa volta
Műhasnaban
Hid (ellitos
Arvabata "
Négy kézlábon álló..

Vigilia, 1957, 7 sz., 444 old

Bokros B irma n Dezs ő szobrás z M.D.K.

Bokros Birman Dezső temetése

Magyar Nemzet 1965. február 2, 4.1.

.

Bokros Birman Dezső

Az Európai bkola tagja volt

Négyuniveles, 1965, 9 n., 37 old.

Bokros Birman Dezső szobrász

Kossuth -dijas

M. K.

1964. nov. 19-én volt 75 éves,

A Vág völgyében született.

Pallérnak akrták adni, iskolába ment,

Rajzolni akart tanulni és rikkancsnak ment.

Inas lett egy szobrászmühely ben.

Párizsba ment.

R.P.:Bokros Birman Dezső meghalt

Magyar Nemzet 1965. január 26. 4.1.

Bokros Biermann Dezső MDK

Guggoló nő, gipsz

Műcsarnok 1926.őszi kiállitás

Bokros-Birman Dezsö, mDK

a Tamás -Galériában aratta sikereit.

Tamás Henrik képszalonjának jubileuma. /10.év./
Magyarság. 1938.okt.9. 20.1.

Bokros Birmann Dezső MDK

Férfifej, gipsz

Mücsarnok 1926 őszi kiállitás

M.D.K

Bohnes Dirman Dezső

Szobrász

Művészete hatással van

Kiss Nagy Andrásra.

Nagy Ildikó: Kiss Nagy András

Művészet, 1965. febr. – 22 kap.

BOKROS BIRMAN Dezső szobrász M.D.K.

1964. nov. 19-én volt 75 éves

A bág völgyében műkedvelő

Pallérnak azarták adni is holába mert

Rikkancskodott.

Párizsba ment.

R. P.: B. B. D. megkelt.

Magyar Nemzet 1965. Jan. 26.

Dokros Birman Dezső M.D.K.

Rokkant katona, repr.

Láncz Sándor: A Szocialista Művészcsoport : folyt
és hagyományteremtés a magyar képzőművészetben

Művészet 1965. január

Bokros Birman Dezső

Kossuth-díjas szobrászművész.
Temetése a Farkasréti temetőben.

emlékre.

Népszava. 1965 ~~jan~~ febr. 2. 2. l.

Bokros – Birman Dezső, szobrász

Febr. 1-én temetik a farkasréti temetőben.

– : Hétfőn temetik Bokros-Birman Dezsőt 8.

NÉPSZABADSÁG, br. 1965. jan. 29.

Bokros-Birman Dezső, szobrász MDK

Életének 75. évében, villamosbaleset következtében meghalt.
Újpesten született. Apja szuszter volt. 1934-ben csatlakozott a szocialista képzőművészek csoportjához.
Halála nagy veszteség.
—: Meghalt Bokros-Birman Dezső szobrászművész 8
NÉPSZABADSÁG, bp. 1965. jan. 26.

Bolros Birman Dezső
izobrász

M.D.K

1965 áprilisában halt meg
Bolros Birman Dezső. – Méltatás.

Tibely Gábor: Bolros Birman Dezső
Művészet, 1965. április – 47 kap

(1

Bokros Birman Dezső;
szobrász és grafikus; sz. 1889.
nov: 19. Ujpesten. Földhöz
ragadt 11 gyermekes proletár
családból származott. Négy
elemit végzett s közben mint utcai
~~[illegible]~~ ujságárus egyik kicsöje
volt a nyomorgó családnak.
15 éves korában beadták inasnak
Ney Simon pesti dekorativ szobrász
műhelyébe. Három év mulva
felszabadult s egy napos se-
géd volt, mikor beiratkozott
az iparművészeti iskolába-
Itt 1907-től Mátray Lajos, Ma-
róti Géza és Simay Imre
voltak a tanárai. 1910-ben
kilépett az iskolából s deko-
rativ szobrászműhelyt nyi-
tott. Vállalkozásába rövid
idő alatt belebukott. Szin-
te szökésszerűen ment
Párizsba, ahol művésze-
tet akart tanulni.

IR. MINISZTÉRIUM SZÁMVEVŐSÉGÉTŐL.

r Gyula urnak,
Orsz. Bizottsága elnökének,

Budapest.

391/1913.
..hó..27-én.....sz. a. kelt
cs ém.....Fritz.Oszkár.müépitész
ett hivatalos utjáról szóló
.....
.....

Hihetetlen nélkülözések közt
három hónapig a Louvre-
ban, majd a Musée Guinet-
ben tanulmányozta a szobro-
kat. Dalodiet párvási szo-
brász műtermében készi-
tette Munkácsy - szobor
pályamunkáját. ~~Az aktra~~
~~mintázott szobor a pályamunkák~~
~~bpesti~~ ~~kiállításán~~
~~élénk feltűnést keltett, de~~
~~díjat nem nyert~~ Ezzel a
~~mintával~~ művével szerepelt elsőször
nyilvánosan 1914. a pályamunkák
bpesti kiállításán. Az akt-
ra mintázott Munkácsy
élénk feltűnést és mint ön-
életrajzában írja, „megrö-
könyödést" keltett.
1913 őszén hazajött. 1914
tavaszán Ruskicán a kö-
banya
~~márványbá-~~
~~nya~~ tulajdon-
sának jovol-
tálból márványba faragott
egy 2 cifél méteres ülő

Szerepelt elsőször a nyilvánosan előtt

85166. szám.

A Müemlékek Országos Bizottságának

Budapest

F. évi január hó 14-én 720/912. sz. a. kelt vonatkozó fölterjesztésére, szives tudomásulvétel céljából visszavárólag megküldöm.

Budapest, 1913. május 29.

A miniszter rendeletéből:

aktot, amely méretei és sulya
miatt a bányában maradt.
Az első világháborúban 1915.
bevonult katonának, s a követ-
kező évben a harcterre került:
utóbb a sajtóhadiszállás-
tagja lett. 1918 őszén, a for-
radalom alatt rendezte első
gyűjteményes kiállítását a
KÉVE művészegyesületben.
A proletárdiktatura alatt
a Tanácsköztársaság ha-
vonként négyezer koroná-
~~val~~ művészi segélyben. részesítette 1919 végén
Berlinbe ment, s elázas
város forgatagában ma-
gára hagyonttan, kétségei
támadtak önmagáról.
E vivódások közt kelet-
keztek Jób illusztrációi:
Ötnegyed év unulva
visszajött Pestre, s tanul-
mányok készítése végett
sokat járt Rickevére.
1922. a berlini Graphi-

A VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI M. K

191 3 évi 15564. számv. sz.

XIII. ügyosztály.

A válaszban a megkeresés számának
és évének pontos feljegyzése kéretik.

Nagyméltóságú

báró Forst

a Müemlékek Orsz. Bizottsága

Folyó évi junius...

becses átiratára van szere

Möller István bi

.....

és torda

.....

utiszámláját....79. K 80 f

sches Kabinetben volt kiálli-
tása, 1923 Budapesten a Bel-
vederében. Ebben az idő-
ben főleg portrészobrawal
voltak sikerei. A Mentor-
beli kiállitásán, mely 1925.
volt, a szlovenszkói Áchim
András-szobor tervével
mutatta meg a monumen-
tális szoborról való elkép-
zeléset. Ezen a tárlaton volt
kiállitva a hiszeves Ady
bronzfeje is. 1927. a Kút
tavaszi kiállitásán Női fej
c. bronzát a Szépmüvészeti
Muzeum vásarolta meg.
Ugyanez évben Nagyvára-
don az Ujságirók Egyenle-
tében volt szerény gyj-
temenyes kiállitása, mely
alkalommal
Ady fejének
egy bronzpel-
dányát Goga Octavián
román Kultuszminisz-
ter ~~vásarolta~~ szerezte meg.

99380. szám.

A Müemlékek Országos Bizottságának.

Budapest

Véleményes jelentéstétel végett visszavárólag kiadom.

Budapest, 1913. junius hó 17.

A miniszter rendeletéből:

1929. készítette a bpesti Palermo kávéház ~~90×90 cm. méretű~~ Ady-emléktáblájat, melyet szept. 8. leplezték le.

1929. tavaszán Scheiber Hugóval közösen volt kollektív kiállítása a Tamás Galériában. Itt volt kiállítva kalapos önportréja, melyet a kiállítás után az állam szerzett meg a Szépm. Muz. részére.

A sikerek nem tudták kibékíteni, az itthoni életet egyre elviselhetetlenebbnek érezte. Párizs után vágyódott. Az év végén már Pozsonyba volt, hol sokat dolgozott és sok pénzt keresett. 1930 tavaszán évkezett a francia fővárosba, hol ez alkalommal ~~[illegible]~~ piherzni és szemlélődni akart. De elkészítette Szenes Árpád festő feleségének portré-

IR. MINISZTÉRIUM SZÁMVEVŐSÉGÉTŐL.

er Gyula urnak, v. b. t. t.

elnöke, :.....Budapest.

...hóban.-n.....446.....sz. a. kelt

ncsém.....
zottsági tag gyulafehérvári
.....
i
.....
illére érvényesítve tisztelet-

ját s a l'Art Française Independente-ben kiállította kalaposarcmását és Ujvári Péter portréját. Három hónap mulva vuzatért Pozsonyba: itt a szemüveges szobor portré problémája foglalkoztatta egy erőszen rövidlátó ember mintázásával kapcsolatban. Öszszel, mikor Massaryk Pozsonyban járt, megmintázta a csehszlovák köztársaság elnökének portréját. E művén a szemüveges arc problémáját megoldatta. 1930 telén Pesten, 1931. tavaszán Pozsonyban élt s itt ~~mintázta~~ Büchler ügyvéd öreg édes anyját mintázta, s ezt munkát bronzba öntette. 1932-től már állandóan Pesten F dolgozott ↑ 1937. végre műtereinher is jutott. ↓ 1941.

F fiatalabb kollegák és művesznövendékek kort

↑ megtanította őket látni s tudatosította bennük a szociális együvétartozás szükségszerűségét.

Schieszer Ilona iroda s.tiszt
rendkivüli segélye.

melléklet száma: 0

s z e r I l o n a központi szolgá-
segédtiszt részére Egyszáz /:100:/ P
ezvén, utasitom a t. Országos Bizott-
t nevezettnek, kellően bélyegelt nyug-
tság ellátmányai terhére fizesse ki s

t, 1932. évi junius hó 16-án.
niszter h e l y e t t:

T a Danjanich utcában

barátaival megrendezte a szó-
ciálista művészet kiállitását a
vasasok székházában. A kiálli-
tást, melynek a munkásság
körében nagy sikere volt, har-
mednapra a rendőrség bezá-
ratta, s a ~~kiállitás~~ rendezőt
letartóztatta. 1941. műterem
kiállitása volt T 1943-ki
kiállitását határidőelőtt
~~le~~szerelte le. A német meg-
szállók uralma alatt a
város helyzete hónapról
hónapra kétségbeejtőbb
lett. B. is sokat nélkü-
lözött és szenvedett addig
míg 1945. januárjában
Pestet felszabáditották
az oroszok. Meg ez év-
ben sulyos betegségen
esett át.
1947-től
a kormány
rendeletére ér-
demeine és ma-

9544/1932.szám.

III.

S c h i e

lattételre berendelt iroda

rendkivüli segélyt engedély

ságot, hogy ezt az összeg

tatvány ellenében, a bizot

számolja el.

Budapes

A mi

gas korára való tekintettel
V. f. O. nyugdíjban részesült.

Ez év tavaszán az Európai is-
kolában, őszén a Művész
galériában volt gyűjt kiál-
litása. 1948. Párisban
volt s tapasztalatairól
beszámolót írt. U. O. † kol-
lektív kiállítást rendezett
~~[illegible]~~, melyről az ottani
kritika kedvezően emlé-
kezett meg. 1948 nyá-
rán a minisztertanács
a Prostote érdemrend-
det ~~[illegible]~~ adományozta B.-nek. 1948.
készítette el a m. élmunkás
első kőrtéri szobrát, mely vas-
munkást ábrázol, a
Szaktanács
épülete előtt
állítottár fel
s ez év őszén
leplezték le.

† műveiből

148377. szám.

A Müemlékek Országos Bizottságának, 522/1912. szám alatt kelfölterjesztésére, tudomása és további eljárás végett kiadom.

Budapest, 1913. junius 17.

A miniszter helyett:

3

Károlyi

államtitkár.

Ezzel egyidejűleg készült Szekula Jenő ~~[illegible]~~ szoborbortréja, írói és hírlapírói jubileuma alkalmából. 1949. a Népidemokrácia minisztertanácsa a Kossuth-díjjal tüntetteki s az I. M. Képzőművészeti Kiállításon 1950. szerepelt Bartics Rezső élmunkai portréját a Népművelési Minisztérium vette meg. Ady Endre (1924) József Attila és Leányfej c. bronz szobrai Tanulmányfej, márv. Pálmai J. terrakotta és Rohano c. kr. rajza (1922), a Fővárosi Képtárban vannak

I. 1949. elején a Népművelési Központban szalonjában vett koll. kiállítása.

Budapest, 1932 május 18.

izottságának,

B u d a p e s t e n .

szerencsém a következő rajzokat
izottságnak visszaszolgáltatni.-
dái Salamontornyára vonatkozólag

segrádi fényképet.- fényképekkel
örténeti vázlatát.- fényképekkel
zárda templomra vonatkozólag 4 drb.
fényképekkel

Bokros Birman Dezső

M.D.K

nolvász

Főművének a „Don Quijote"-t
szokták emlegetni. – „Kilátás
az ablakból" (repro)

Tibely Gábor: Bokros Birman Dezső
Művészet, 1965. április – 47 lap.

MDK.

Bokros-Biermann Dezső

A Nemzeti Galériában szereplő müveiről

Nógrádi Népujság 1965. ápr.11. lap -

Bokros Birman

Dezső

Nobran

szül. 1889

l.

Újmagyképz.

94. l

MŰEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGA
292-1909
ürk. IV/10.

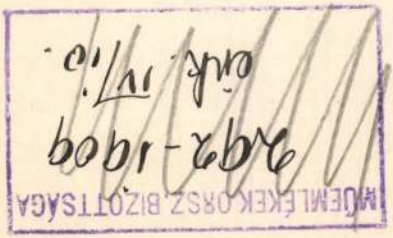

Nagytekinte

Műemlékek Országo

A budavári
Gyulafehérvárról, 1908
és 1908 szept. 22.-kel
étkezett, nyerskő szál
Javarilleték leiszámit
alapján, 25 kor. + 29 fo
kára számitási hi

Bokros-Birman Dezső" szobrára.

4°, 30K, 65L, Budapest, 1928.

Bokros Birman Dezső

Izakszerveszti Közlöny

1947. jun. 10.

(K—G.: Bokros
Birman Dezső)

onszerkezetű Nyitra-híd.

yvnyomdája

Bokros Birman Dezső

röd.

Szegi Pál =

A Nap-bateriintő ember szobrásza. Jövendő

1947. jun. 12. képpel

Bokros Bierman

Dezső

: ~~Bihari S. 1892.~~

tti 1851.

Erinnerung

obbra: T.

obra: T. Bl

HAROM KEP EGY UJ KIALLITÁSRÓL:
Bokros Bierman Dezső szobra, Balra Gyenes Gitta festménye

Szinhazi Elet
1937. 13. sz.
741

Barabás Miklós (1810—1898).

21. FÉRFI KÉPMÁS.
Vászon. 78.5×68.5 cm.
A 22-ik számu kép párdarabja

Barabás Miklós (1810—1898).

22. NŐI KÉPMÁS. Jelzés a jobb
Vászon. 78.5×68.5 cm.
A 21-ik számu kép párdarabja.

Barabás Miklós (1810—1898).

23. SZÁBEL MENYHÉRT KÉP
Vászon. 86×60 cm.
A kép hátán következő felirás

Barabás Miklós (1810—1898).

24. NŐI KÉPMÁS. Jelzése jobbr
Vászon. 86×60 cm.

Barabás Miklós (1810—1898).

25. RITTER MALWIN KÉPMÁS
Vizfestmény. 12.5×11 cm.

Baroccio Federigo (1528—1612).

26. MADONNA GYERMEKKEL
Vászon. 65×55 cm.

Bokros Birman
Oszső

l.

Szabad Művészet
1949. 2-3. sz.
(108. l.
110. l.

Takács M.

Hippel

nak,

BUDAPEST.

Bokros Birman Dezső

koll. kiáll. Tamás
Galéria

irod

Ujság 1937 márc. 14
(e.a.: B. B. D. nyáb
nobrai.)

527.

527. Jusepe de Ribera lo Spagnoletto.

Sz. Jativában 1588-ban. † Nápolyban 1656-ban.

Remete szt. Pál.

Derékon alól látható, szikla előtt térdel, balra fordul, de visszanéz. Hosszú haja, bajusza s szakálla ősz, szemöldöke őszbevegyült és szeme barna. Kezeit, melyekkel a sziklára támaszkodik, összetéve tartja és előtte koponya van. Baljára rózsafüzért akasztott. Testét gyékény veszi körül.

Vászon, méretei 128 : 98 cm. — Mündler: XIV. 24.

Kifüggesztésére vonatkozó adatok:

a) Az Esterházy-Képtárban. 1812: V. 18. *J. Ribera Spagnoletto:* Der heilige Paulus der Einsiedler im Gebete mit gefalteten Händen. — 1815: VI. 27. *J. Ribera Spagnoletto:* Der heil. Paulus der Einsiedler im Gebete mit gefalteten Händen. — 1835: X. 30. *J. Spagnoletto:* Der heilige Paulus der Einsiedler. — 1844: VII. 33. *J. Ribera Spagnoletto:* Der

I

248.

< Bokros Birman Dezső >

Koll. Kiáll. Tamás
Galéria

Ujság, 1943. ápr. 29.
(e.a.: < > nobrai
és rajzai)

IV. a. oszt. tanuló

TÖRV. VÉDVE

0240

Bokros Birman
Dezső

BOKROS BIRMAN DEZSŐ :
29. Rohanó. - Kr.rajz, p. 23.5 x 30 cm. Jelz.l.j.:
"Bokros Birman 1922".

Korpmagyar 150 évé

1943

- o -

Bokros Birmanderio

Jósef Attila szobra
bronz a
Föv. Képtarban

Leanyfej u. a.
tulaj u.

Pálmai J.
terrakotta
u. a. tulajd.

Ferfi fej, technika
nincs

ÁGOS BIZOTTSÁGA TEKINTETES
KSÉGÉNEK

BUDAPEST.

---

rász hátrálékos tartozása tárgyában
ra hivatkozással a közalapitványi
tisztelettel tudatja, hogy nevezett
állott tartozásának f.é. julius 5-
e fejében 50 koronát, az 1911.évi
ejében 6 koronát, összesen tehát

Bokros Bierman Dersö

Tanulmyfej; márvány

Budapest székes föv. tulajd.

20/12.

BOKROS BIRMAN DEZSÖ :

25. Ady Endre. - Szobor, br. Mag.: 32.5 cm.
Jelz.j.: "Bokros Birman 924".

Székesfőv. képt. jub. kiáll
1944.

Bokros Birman Dezső

207. kép. *A bábe*

Szépm Muz - ban:

Gyarchép, br

Bokros Birman D.

Bartics Rezső él-
munkás c. szobrát
1950. a népmű-
velési minisztérium vette meg.

1951 a földalatti
vasut sportsadion
állomáson a szobrát
művelési munkás
egy szerepe B.
kapott
megbízást

A VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI M. K

191 3 évi 14716. számv. sz.

XIII. ügyosztály.

A válaszban a megkeresés számának és évének pontos feljegyzése kéretik.

Nagyméltóságu

báró Forste

v. b. t. t. a Müemlékek

A folyó évi. május....

becses átiratára van szeren

bizottsági tagnak Brassóba t

.....

.....

utiszámláját 104... K 20 fi

Bokros Birman D.

1 Szabad Művészet

1950.10.415.1

Az I. M. Népm. kiáll
Sibere

(Népművelési Minist.
megvette
Bartics Rezső
"élmunkás"
c. szobrát)

ORSZ. MAGY. SZÉPMŰVÉSZETI MUZEUM
(MUSÉE DES BEAUX ARTS)
BUDAPEST, VI. ARÉNA ÚT 41.

597 SZÁM

1919

S z e n t i v á n

titkár urnak

A vallás- és közoktatásügyi m
Szépművészeti Muzeumnál végzendő
f.é. április hó 1-től kezdődőleg
200 koronát engedélyezett, mely

Bokros Biermann Dezső

BOKROS BIERMANN DEZSŐ, Kossuth-díjas szobrászművész kéthónapos tanulmányútra Olaszországba utazik.

Világ, 1949. ápr. 23

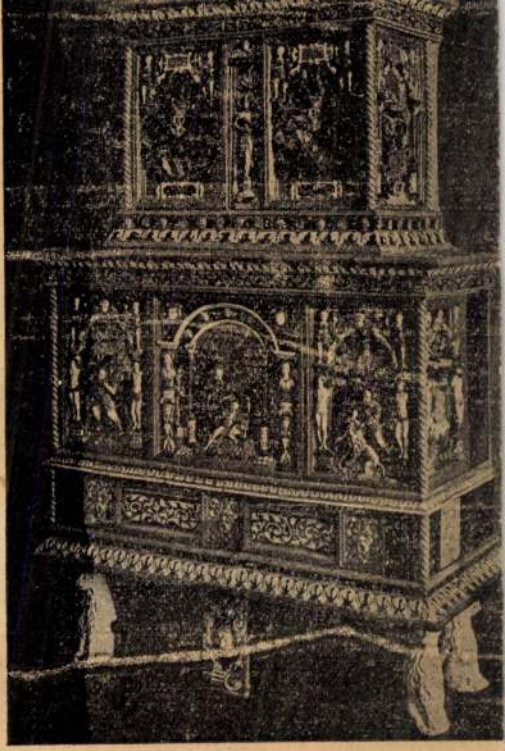

195. kép. *Kályha. Salzburg, 1580 körül.*

Bokros Bierman

Dezső

Mohács részes

a 10.000 frtos Kossuth-(dij-
ban kis)

Magyar Közlöny

1949. 56-57. sz.

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA
80
1920 szám
Érk. 920 br. Julius hó 20 n.

A vallás és közoktatás

30729/1920.szám.
III.

1919 évi szeptem
terjesztésére értesiten
Pénzügyminiszter Ur a B
mazott Kiss Zoltán végz
gos megtérítéséhez szük
kiadásként való megtéri

Nem állván más r
hivom a tek.Országos Bi
ve,hogy melyek azok a
tási munkálatok bfejez
s e pénzmaradvány az ál
vissza.Tegyen a tek. Bi

ad 4/ Bokros Birmann Dezső

Bartha Ferenc dr. 200.
pengős plasztikai
díja a Kut 1927.
tavaszi kiállításán
Hidy Kálmánné
arcképe c. portréjának

Kut 1927. 3. 27

E s Hidy Kálmánné
portréját pedig a Bart-
ha Ferenc-plaszti-
kai díjjal jutalmaz-
ták.

BOKROS-BIRMAN *Dezső*, szobrász és grafikus, * Újpest 1889 nov. 19. A bpesti Iparművészeti Iskolában és Párizsban végezte tanulmányait. 1918-ban mutatkozott be egy Kéve-kiállításon, 1922-ben Berlinben, 1923-ban és azóta ismételten Budapesten állított ki. Szobrait nagy egyszerűség, erős formaösszefoglalás, néhol keresett beállítás és némi egyiptomi hatásfelvétel jellemzi. Megjelent egy albuma is Jób címmel. Fekvő női akt és Női fej c. bronzszobrai és szöveges genreképe a Szépművészeti Múzeumban vannak. Tanulmányfej c. márványszobra Budapest székesfőváros tulajdona. 1927. Hidy Kálmánné arcképével a KUT kiállításán elnyerte Bartha Ferenc plasztikai díját. 1929. és 1931. a Tamás-Galériában volt gyüjt. kiállítása.

E. G. I. 123. I

Lelet, bajnokhalmi TV. 119

— hajdubagosi TV. 120

Bokros Birman Dezső

irod esetleg laid

Ujv. M. Zs. L. 132. l.

Bokros Birman

Dezső

l.

A Pesti Városháza

1938. 3. n. 9. l.

Elek A

Madách tvbre

(B.B.D. is pályázott)

(torzított)

SZERKESZTŐ

SY PÁL

LAJDONOS

-TÁRSULAT

Bokros Birman Dezső

A Kéve M E tagja.

1918. évi kiáll. kollektív kiáll.

a katalogusban elhagyja

ivod

A Kéve Művészegyesület XI. ik és Bokros Birman Dezső Kéve-Tag gyűjtemenyes kiállítása. Bpest 1918. nov.

Római sirkő IV. 122.

— siremlék, domborműves IV. 122

— sarcophag IV. 122

— csontvár IV. 122

— csontgyűrű IV. 122

— agyagtárgyak IV. 122

— szobrocskák agyagból IV. 122

— hajtű IV. 122

— bronz satyr-szobor IV. 122

— satyr-fej agyagból IV. 122

Bokros Birman Deriš

kiáll.

Nemzeti halon
1918. nov (Kéve)

Fův. Kept.

Leány akt, carr. márv

Rajz 1 - ~~XCVI-IX~~ 99.

+ akt, ~~[illegible]~~ I-II. br

Torzo (1918) II.

Felbukó harcos (1919 ?)

Akt III-IV (1918) gips

+ Torzó (1918) br ~~II~~ I.

~~Akt (1918)~~

+ Ernst Grandauer / fohdg, br

+ R. Molterer kapitány. br ./.

Tanulmány egy falfestm. kardonyaktól I-II.
Vázlat " " " " I-VI
+ Haldokló barcos, ha
Aktvias
V

Bokros Biermann Dezső

4 rajz I-IV.

Nemzeti Szalon
1913. jún. hó Kéli Kiállt.

1917 (Kiev)

~~Sobrouč I-III.~~

N.A. ark. mára
N.A-ké • fest. gép.
leánybej I. mára
~~Abbbb

Neu. Schön?

Biermann Dersö

Díszítő nobrászatban

I. díj.

Értimisk 1908/9.

12 l.
14

Sparm. Isk. cok

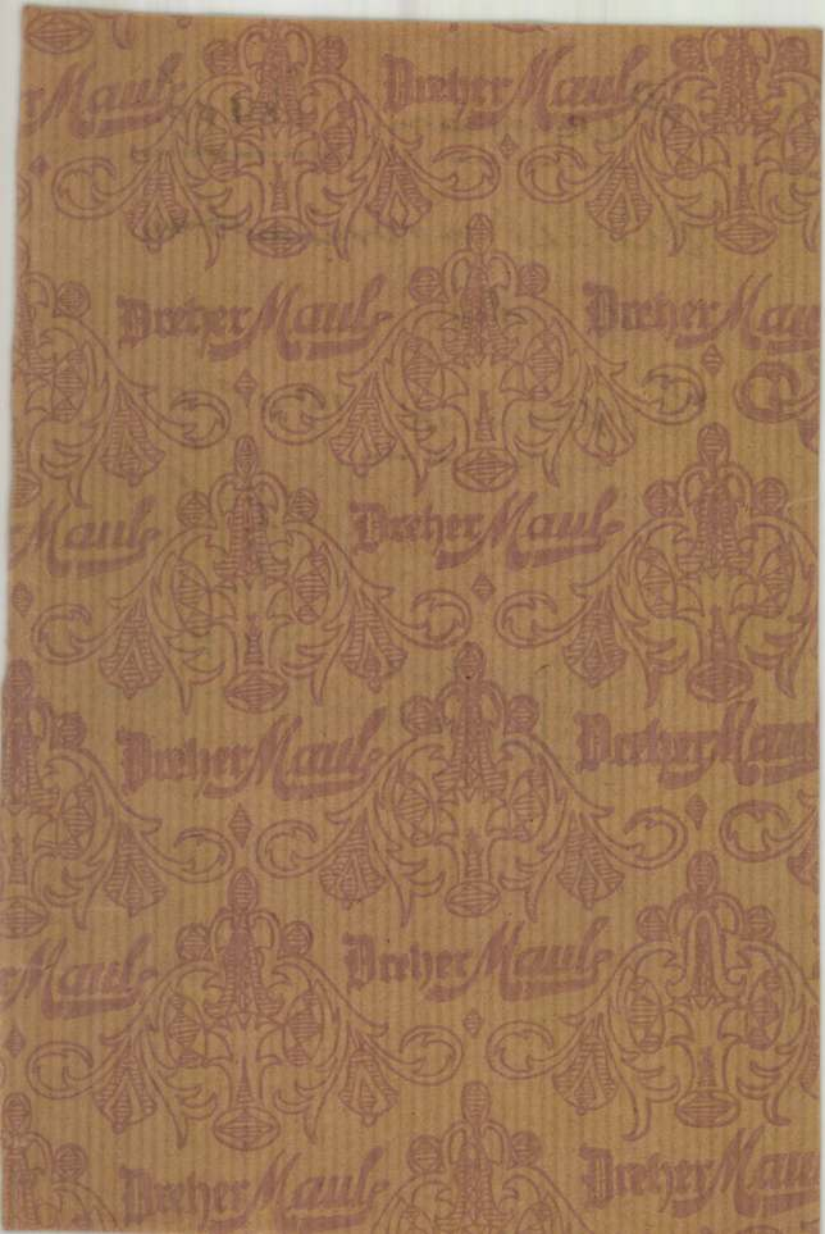
Dreher Maul

Bokros Birman

Dezső

l. Medvey L. 61. l.

106. l

Verető Bl hobrai

[illegible] tek-hez

1939

Bokros Birman Dezső

iród
z

Pétermagnum
Verecke V. 120 l.

M. képrömův.

Bokros Birman Dezső

Elsősorban a kisplasztika területén működik. 1949-ben Kossuth díjat nyert.
Vasmunkás, VII. ker. Sztálin tér 17.
1948-ban állítottak fel. Bronzszobor

Gádor E.: Budapest szobrai, Budapest, 1955. 251.

Bokros Birman Dezső

A pobor magassága 2,20 m. A Szakszervezetek Országos Tanácsa Székházának lépcsőfeljáróján felállított pobor a SZOT. közvetlen megbízása alapján képült.

Gádor E.: Budapest pobrai, Budapest, 1955. 25 l.

Bokros Birman Dezső

Új pesten született 1889-ben. Az Iparművészeti iskolában tanult, utána Párizsba ment. A későbbi években ismételten hosszabb időt töltött Franciaés Németországban.

Gádor E.: Budapest szobrai, Budapest, 1955. 25 l.

Borros Biermann Dersó, szobrán

Ady-szeremlék pályázatra beküldött műve háromlépcsős gula tetején helyezi el a költő erősen hátrahajló fejét. A műleírás szerint ezzel, ez emberi munka nagyságát és Ady gigászi kürdelmét akarta szimbolizálni.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1928. XLIX. évf.

febr. 15. sz. 6. old.

M.D.K.

Bokros-Birman Zozó

Szitnyai Zoltán: „Ady Endre jóslásai Magyarországról" c. cikkét illusztrálta a lap a művésznő által készített Ady-szobor reprodukciójával.

Színházi Élet. Bp. 1936. május 31.-június 6. XXVI. évf. 22. sz. 76. lap.

ad 6

Bokros Birman Dóra

Részt vett a Bpesti Madách-nyár első pályázatán 1938 febr.

zi Jacopo.

d második felében.

zussal.

rdultan van ábrázolva. Öléba öltözött gyermek Jézust óujját szopja. Nyilt koronát LE..«, fátyolja vállaira omlik, brokát, piros bélésű zöld pajók fejét dicsfény övezi, de vassuk: »MATER PULCRE DIérvörös kéz látszik.

— Lelt. sz. 1090. — Vételett itől 1400 lirán (1260 K). — 7-én (279–94). — Az elszámos 26-iki 12621 és az 1895 inyi ívet. — Az elszámolást -iki 4561 (635–900) és az sz. leirat (464–901).

latok a Szépművészeti Múzeum- *(?):* Madonna. — 1906, 1910: ierge et l'Enfant.

. 1. l. — Verzeichniss N° 46. —

III

33 (1090).

598 (21).

33

Bokros Birman Dezső

Írod

Ujság. 1926. okt. 17.
(e. a. A Blaha
Lujza síremlék-
pályázat.)

Bokros Birman

1944-ben készített kis
bronzát a művész,
majd a Rokkont há-
tonát.

Várkonyi György: A szocialista szobrászat...
Művészet, 1981. április – 57. lap.

Bokros-Birmann Dezső

Duna-völgyi népek kórusa

Aradi Nóra: A magyar művészet története 1945 után. Tanulmány
MŰVÉSZET, 1981.m árcius - 4.oldal.

Bokros Birman Dezső
szobrász

„Nő i akt" szepv. 1913.

Barna tus, papír, 337 X 273 mm. Jelenve lent jobbra: „Bokros Birman 1913"
A MNG. tul. Ltsz. 1940-3557.

Szabó Júlia: Magyar rajzművészet 1890-1919
Bp. 1969 Corvina 16. kép.

Bokros Birman Dezső, Kossuth-díjas szobrászművész

A szombathelyi Savária Múzeum a „Szocialista szobrászat 1919-1945" című kiállítást rendezte meg a közelmúltban. — Szöllősi Endre, Farkas Aladár, Vilt Tibor és Bokros Birman Dezső szobrászata már a hétköznapok terhei alatt nyögő ember drámáit elevenítik meg, magáról a harcról ad számot, amelyben a hős nemcsak sebeket kap, de el is esik. A kor követelte meg, hogy módosuljon a formanyelv és a szemlélet: csak így lehetett visszatükrözni a maga teljességében a valót s a harc folytatására bírni a kétkedőket.

Tasnádi Attila: Szocialista szobrászat 1919-1945.
Népszava, 1981. febr. 1.

Bokros Birman Dezső szobrászművész

Pontosan negyedszázada nyílt meg a székesfehérvári múzeum képtára, a Csók István Képtár. A 25 éves jubileum alkalmával kiállítást rendeztek a képtárban. — Az utóbbi években kiváló művészeink hagyatékai gyarapították a képtárat. Fehérvárra kerültek például Bokros Birman Dezső, Domanovszky Endre művei.

Jó reggelt!

1980. III. 27. 4. 25 /N/.

Bokross – Birman Dezső, Izolsón

L: Gádor István

dr Láncz T: Gádor István 90 éves 1487-1490

Élet és Tudomány, Bp. 1981. nov. 20 XXXVI/47

Bokros Birman
Dezső

vied
Németh Antal =
Bokros Birman
Dezső.
Kék Madár
1923-6. 7.

MDK

Bokros Birmann Dezső szobrász

Szöveg-archiv anyagából

Dávid Katalin: A Művészettörténeti Dokumentációs Központ Adattára Művért 1957.VI.évf.4.sz.322.11.

Bokros Birmann Dezső

Bokros Dezső. Irta Eisler Mihály József. Nyugat, 1914 március 16-iki szám.

(Művészet 1914. 286 l.)

Orosz sir Hutáson IX. 173.

Bokros Birman Dezső

A KÉVE kiállitásáról szóló kritika birálata a Nemzeti Szalonban bemutatott művekről:
Konstantin Frida grafikái finom, gondos, komoly munkák. A Medgyánszky kastélyt igaz művészettel örökitette meg. Festményei gyengébbek.
Bernhardt Ágost vásznai „kissé szárazak, temperamentum nélküliek, de gondosan készült valamenynyi. Egyik arcképe igen jó, aktjai Ferenczyre emlékeztetnek."
Lohwag Ernesztin "szinben friss, rajzban biztos. "Kalotaszegi leány"-a, szembenéző gyermekképe finom tónusu. "Templom" c. és "Hid képe" c. munkái kitünőek.
Bokros Birman Dezső méltatását lásd: Remsey Jenő nevénél. Fenti kritikában szereplő teljes művésznévsort lásd: Harangky Jenő neve mellett.
Élet, Bp. 1917. nov. 11. IX. évf. 45.sz. 1099.-1101. lapon.

MDK

Bokros Bierman u Dezső, festő

Rajz

Alk. Művész Lár. - III. Modern Grafika. - Bp. 1923 - 4. l.